Luqa Full Bible

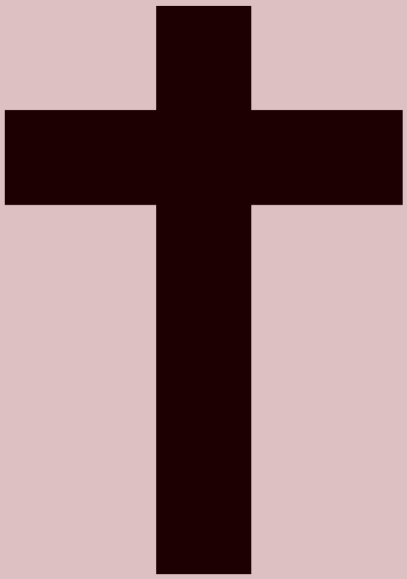

The Holy Bible in the Lungga language of the Solomon Islands

Luqa Full Bible

The Holy Bible in the Lungga language of the Solomon Islands

copyright © 2024 The Seed Company and Islands Bible Ministries

Language: Luqa (Lungga)

Contributor: Islands Bible Ministries

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 May 2025 from source files dated 10 May 2025
5d1e81f5-a5ad-515f-b060-b232902280e1

Contents

Popodalaina 1
Ruti 78
Jona 84
Matiu 87
Maka 147
Luke 185
Jone 249
Roiti 294
Romu 353
1 Koriniti 381
2 Koriniti 406
Qelesia 422
Episasi 431
Pilipae 440
Kolosi 446
1 Tesalonika 452
2 Tesalonika 457
1 Timote 460
2 Timote 467
Taetusi 472
Pilimone 475
Hiburu 477
Jekopi 496
1 Pita 502
2 Pita 510
1 Jone 515
2 Jone 521
3 Jone 522
Jiudasi 523
Dodogoro 525

Popodalaina

Na Popodalaina

1 Pa popodalaina na Tamasa sa vapodakia sa na oka beto na abana.
2 Ego na abana sa na nyararana beto na ivuluna, beto na rodomo sa sa sado vailivutainia sa na arena kolo lilisina beto ko na Gagalana na Tamasa sa alea na arena na kolo.
3 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mi kabere tu>>, Sau poni sa sa kabereona tu.
4 Ego ko na Tamasa sa sa dogoria sa na kabere sa sa vavagua, poni sa vaipikatainiria na Tamasa sa na kabere beto na rodomo.
5 Beto na Tamasa sa vaisongonia na Rane sa na kabere goto na rodomo sa vaisongonia na Bongi. Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa na vuvugei- isa sa na rane momoe.
6 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mi votu kai voloso vavagalo eqa pa vaikorapaina na kolo ko mi pikataruai na kolo pa narena beto pa kauruna>>, sau.
7 Ko sa roitinia na Tamasa sa kai voloso vavagalo eqa ko sa vaipikatainiria sa na kolo pa kauruna na voloso vavagalo eqa beto na kolo pa narena na voloso vavagalo eqa. Ko sa gore votu sisa.
8 Beto na Tamasa sa vaisongonia na <<Oka>> sa na voloso vavagalo eqa. Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa na vuvugei- isa sa na rane vinarua.
9 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mai boko vaikamu pa kai ia sa na kolo pa kauruna na oka ko mi podaka votu na peso pidilina>>, sau. Poni sa gore votu sisa.
10 Beto na Tamasa sa vaisongonia na <<Abana>> sa na peso pidilina beto na kolo vaikamuna sa vaisongonia na <<Kolo>>. Ego sa dogoria na Tamasa sa vavagua sisa.
11 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mi toaia na umuma sa na abana: ira na okokoto umuma qai vua kiko beto ira na gogou vuvua qai vuaniria na vua sa pore kikodi sa mai toa pa abana>>, sau. Poni sa gore votu sisa.
12 Ko sa vapidokoria na abana sa na umuma: ira na okokoto umuma qai vua kiko beto ira na okokoto gogou qai vuaniria na vua sa pore kikodi. Ego sa dogoria na Tamasa sa vavagua sisa.
13 Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa na vuvugei- isa sa na rane vinaue.
14 Beto sa paranga sa na Tamasa, <<Mai kole tu na kabere pa voloso vavagalo eqa pa oka ko mi vaipikatainiria na rane beto na bongi. Ko ira sa mai uleniria sira na vinagigila, ira na okokoto totoso, ira na rane beto ira na aoro,
15 beto ira sa mai kabere pa voloso vavagalo eqa pa oka ko mi vania na kabere na abana>>, sau. Poni sa gore votu sisa.
16 Ko na Tamasa sa roitiniria karu kabere lavata- na kabere lavatana ko mina kuta uanania na rane beto na kabere iketena ko mina kuta uanania na bongi, beto na Tamasa sa roitiniria tugu vei sira na seru.
17 Ko na Tamasa sa vakoleria pa voloso vavagalo eqa pa oka sa aipira ko mai vania na kabere na abana,
18 beto ko mai lalaeniria na rane beto na bongi, beto ko mai vaipikatainiria na kabere beto na rodomo sau. Ego sa dogoria na Tamasa sa vavagua sisa.
19 Ego sa gore sa na vevelu beto sa sae sa na vuvugei- isa sa na rane vinamade.
20 Beto sa paranga na Tamasa, <<Na kolo sa mai miminete vapodakaria na minete manugu toadi, beto na mamanugu mai tatava podaka votu pa narena na abana beto pa vavagalo eqa kauruna na voloso vavagalo eqa na oka>>, sau.
21 Ko sa vapodakaria na Tamasa sira na mamanugu lalavata pa ivere, doru okokoto sakasa toadi qai rijo kanoko ira qai miminete vapodakaria na kolo, beto doru okokoto mamanugu tatava. Ego sa dogoria na Tamasa sa vavagua sisa.

22 Na Tamasa sa mananiria sira,
pira sau, <<Mu vua, mu soku, beto
mu pugelia na kolo pa ivere, beto
na mamanugu tatava mai soku pa
abana>>, sau
23 Ego sa gore sa na vevelu beto
sa sae sa na vuvugei- isa sa na rane
vinalima.
24 Beto sa paranga sa na Tamasa,
<<Na abana mi vapidoko voturia
na okokoto mamanugu toadi: na
okokoto mamanugu papausu, na ma-
manugu qai gavere pa peso, beto na
mamanugu pirudi pa abana>>, sau.
Poni sa gore votu sisa.
25 Ko sa roitiniria na Tamasa sira
na okokoto mamanugu pirudi pa
abana, na okokoto mamanugu pa-
pausu beto doru okokoto mamanugu
qai gavere pa peso. Ego sa dogoria na
Tamasa sa vavagua sisa.
26 Beto sa paranga sa na Tamasa,
<<Aria ko ta roitinia na tinoni tu-
tia na kireda, mai vevei puputa gita,
beto mai kopuniria na igigana pa
ivere, na mamanugu tatava pa vava-
galo eqa, ira na mamanugu papausu,
na abana doruna, beto doru ma-
manugu qai gavere pa peso>>, sau.
27 Ko na Tamasa sa vapodaka tu-
tinia na kirena mekana sa na tinoni,
Pa kirena na Tamasa sa vapodakania
sisa;
Sa vapodakaniria na marene
beto na rereko.
28 Na Tamasa sa mananiria beto
pira sauniria na Tamasa, <<Mu vua,
mu soku, beto mu pugelia na abana,
beto mu vakaurairia beto mu kuta
uananiria sira na igana pa ivere, na
mamanugu tatava pa vavagalo eqa
beto doru mamanugu qai gavere pa
peso>>, sau.
29 Beto sa paranga na Tamasa,
<<Inana, qa vanigou sira doru
umuma qai vua kiko pa doru ia pa
abana beto ira doru gogou qai vua
pore kikodi, ko ira sa mai tetekudi
tamugou sira.
30 Goto ira doru mamanugu pirudi
pa abana beto ira doru mamanugu
tatava pa vavagalo eqa beto doru ma-
manugu qai rijo kanoko pa peso, ira
doru sakasa qai singonia na toa, ira
sa qa vaniria na umuma eqequru ko
mina dia tetekuna>>, sau. Poni sa
gore votu sisa.
31 Ego na Tamasa sa doria doru
sakasava sa roitiniria sa sa vavagua
jola sisa. Ego sa gore sa na vevelu
beto sa sae sa na vuvugei- isa sa na
rane vinavonomo.

2

1 Ego ko qai taroiti vaokoto sa
na oka beto na abana beto doru
vaiminetai sakasa pa leodi.
2 Ego ko pa rane vinavitu na
Tamasa sa tei vaokotia tu sa na ona
roiti sa kole roitiniria, ko pa rane
vinavitu sa minereniria isa sira doru
ona roiti sa roitiniria.
3 Beto sa manania na Tamasa sa na
rane vinavitu beto sa vamadia sisa
ura pa rane isa sa sa minereniria isa
sira doru ona roiti vavapodaka sa roi-
tiniria.

Na Tinoni Momoe beto Na Rereko

4 Aipira sa na vavakatodi na oka
beto na abana totonai qai tavapo-
daka.
Ego totonai sa roitinia i Iahova
Tamasa na abana beto na oka-
5 perangana sa qai oqoro bola vo-
tupa abana sa doru mumuqu beto
doru umuma pa mumuqu qai oqoro
pidoko sae, ura i Iahova Tamasa sa
oqoro vagore tarinia na okoro sa na
abana beto kepore na tinoni bi roitia
na peso,
6 ba na rovu kolo sa iolo votu
pa abana ko sa vabukua sa na are
doruna na peso.
7 Beto sa bolobakilinia i Iahova
Tamasa pa kovuruna na peso sa na
tinoni beto sa singo tarinia na singo
toana sa na isuna poni sa votu tinoni
toana sisa.
8 Ego i Iahova Tamasa sa umai sa
kai inuma pa Idini pa kale sagere
tapo, ko ketakoi sa vasuverenia isa sa
na tinoni sa bolobakilinia.
9 Beto sa vapidokoria i Iahova
Tamasa pa peso sa doru gogou qai
babata jonga beto qai gagani jonga.
Ko pa korapana na inuma isa sa turu
sa na gou vaivatoana beto na gou

vaivagigalaina na jongana beto na ikerena.
10 Ego kai ovuku sa votu koko vei pa
Idini ko sa vabukua sa na inuma, beto
koko ketakoi sa sa pikata ko sa made
kae batu ovuku.
11 Na isongona na ovuku momoe
sa pa Pisoni, isa sa vividulai tututia
sa na ia doruna pa Havila ketakoi sa
kole na qolo.
12 (Na qolo pa ia ketakoi sa na qolo
jongana; na duki otata umumanga
jonga beto na patu jojonga ba qai kole
tugu ketakoi.)
13 Na isongona na ovuku vinarua
sa pa Qihoni, isa sa vividulai tututia
sa na ia doruna pa Kusi.
14 Na isongona na ovuku vinaue
sa pa Tiqirisi, isa sa rerege vei kale
sagere tapona pa Asua. Beto ko na
ovuku vinamade sa isa pa Eupareti.
15 Ego sa tekua i Iahova Tamasa sa
na tinoni ko sa vasuveria pa inuma
pa Idini ko mi roitia beto mi kopunia
sau.
16 Beto sa ule vania i Iahova
Tamasa sa na tinoni, pira saunia,
<<Ira doru gou pa inuma muna boka
teku gaganimua vuadi sao,
17 goto pa gou vaivagigalaina na
jongana beto na ikerena sa muneke
teku gania na vuana, ura na ranena
tugu muna teku gania ao na vuana sa
muna mate sosoto>>, saunia.
18 Beto sa paranga si Iahova
Tamasa, <<Sake jonga sa na tinoni
mina suvere meka. Mana roiti
vania kai tinoni vaitokai isa mina
vavaburoa sisa>>, sau.
19 Ego sa tei bolobakiliniria tu i
Iahova Tamasa perangana pa peso
sa doru mamanugu pirudi pa mu-
muqu beto doru mamanugu tatatava
pa vavagalo eqa. Ko sa toni lameniria
tana tinoni ko mi batiria beto na
sa mina vakukuniria sau. Ko ai
isongo sa vakukuniria na tinoni sira
na okokoto mamanugu toadi sa isa
tugu sa na isongodi.
20 Ko sa vakukuniria na isongo na
tinoni sa doru mamanugu papausu,
doru mamanugu tatava pa vavagalo
eqa beto ko doru mamanugu ma-
made nene pirudi pa mumuqu. Ba
na tinoni sa sake batia sa kai tinoni
vaitokai bi boka vavaburoa sisa.
21 Ko sa vagorenia kai puta muma
lavata i Iahova Tamasa sa na tinoni,
ko totonai sa korapa puta isa sa sa un-
usu tekua sa kai pupuda pa raraqona
na tinoni beto sa tako liguni masana.
22 Beto sa varoitia i Iahova Tamasa
sa na pupuda sa tekunia tana tinoni
ko sa vavotuni rereko, beto sa toni
laonia tana tinoni.
23 Poni sa paranga sa na tinoni,
<<Kopira tu api sa!
Na pupudana na pupudaqu,
Beto na masana na masaqu!
Api sa mina isongona na maqota,
Ura tana marene sa taunusu teku
sapi>>, * sau.
24 Ko pa ginugua vei isa sa na
marene mina loai na tamana beto
tinana ko mina togasa lao tana
maqotana, ko mai mekarai kai tinidi
sira karu.
25 Ego ko ira karu na tinoni beto na
maqotana sa na gagadodi beto qaike
vaikea sira karu.

3

Na Tinoni Sa Kasopia Na Vavanau

1 Ego na dole sa sa babalau
vaivagona jolaniria ira doru ma-
manugu mumuqu sa roitiniria i
Iahova Tamasa. Ko pira saunia sa na
maqota, <<Ai vei? Sa sosoto tugu sa
na Tamasa sa pojai, Munake isongo
gania na vuana kai gou pa inuma
sau?>> saunia.
2 Poni sa paranga lao tana dole sa
na maqota, <<Na vuadi na gou pa
inuma sa mene boka ganiria gu,
3 goto na vuana gu na gou sa turu
pa vaikorapaina na inuma sa sa pojai
na Tamasa munake gania beto mu-
nake ulia ura kita mu mate sau,>> sau
sisa.
4 Poni sa paranga lao tana maqota
sa na dole, <<Minake isongo apulu-
gou na mate sagou!

* **2:23** Pa paranga Hiburu <<na maqota>> sa na paranga <<issah>> goto <<na marene>> sa na paranga <<is>>. Ko qai vaiqiro sa karu paranga aipira.

5 Ura na Tamasa sa gigilaiona sa isa
tugu na ranena muna gania agou sa
na vuana na gou isa sa kode mina
revanga na matamiu ko muna vei na
Tamasa, isa sa gigilai na jongana beto
na ikerena,>> saunia.
6 Totonai sa doria na maqota sa
mina gagani jonga sa na vuana na
gou beto sa babata jonga na dorona
beto sa vaivanyorogua sa na gou
ura sa boka vaivagigalai, poni sa sa
tekuria kaki vuana ko sa gania beto
sa vania tugu vei na marenena sa
korapa suvere tavitia ko sa gania.
7 Ego beto ko sa qai revanga gu
sa na matadi ira karu, ko qai gigi-
lai sa na gagadodi gu sira karu. Ko
qai mekarai vaiukinia ira karu sa na
equru gou piqi beto ko qai ude va-
paeniria na gagadodi.
8 Beto qai nongoria ira karu sa
na rarakotona i Iahova Tamasa sa
korapa lelekogona pa inuma totonai
sa lomoso gogore tapo na rane,
ko sa ovo vapaeona pa vaikorapai
gogou pa inuma sa na tinoni beto na
maqotana ko mike batiria i Iahova
Tamasa qarigu.
9 Poni sa kukua i Iahova Tamasa sa
na tinoni, <<Pai sao?>> saunia.
10 Poni pira sau, <<Na rarakotomu
ao sa qa nongoria pa inuma, poni sa
qa matagutu ura na gagadoqu sara ko
qa ovoqua,>> sau.
11 Poni pira sau sa i Iahova na
Tamasa, <<I sei sa pojanigo sa na
gagadomu sao sau? Ai vei qu gania
ao sa na vuana na gou qa suqutu-
nigo munake gania qaunigo ara? >>
saunia.
12 Poni sa paranga sa na tinoni,
<<Na maqota qu vasuvere tavitinisiu
api sa isa sa vanisiu kaki vuana ko qa
gania,>> sau.
13 Poni sa parangia i Iahova
Tamasa sa na maqota, <<Na sa sa qu
roitinia ao alepi?>> saunia.

Poni sa paranga na maqota, <<Na
dole sa vagonasiu ko soni vei sa qa
gania,>> sau.

Na Leleve Tana Tamasa

14 Ego ko i Iahova Tamasa sa
parangia sa na dole, pira saunia,
<<Ura na ginugua vei qu roitinia ao
sa na tapata le alepi, sa

Na leleve tamu sa mina mangini jola
jolaniria tadira doru papausu
Beto tadira doru mamanugu ma-
made nene pirudi!
Muna gavere gatolonia na lobamu
Beto muna gani kavuru peso
Doruna na rane na mua toa.
15 Mana vakolea ara sa kai vaikana
pa vaikorapaimu ao beto na
rereko,
Beto pa vaikorapaina na kikomu
ao beto na kikona na rereko.
Isa mina vapalekai na batumu,
Beto ao muna vapalekai na kiki-
julu nenena,>> saunia.
16 Goto na rereko sa pira saunia,
<<Mana vamotai ara sa na mua vitigi,
Ko pa vitigi muna vapodoria ao
sa na koburu.
Muna nyoroguania ao sa na maren-
emu,
Ba isa mina lalaenigo sao,>>
saunia.
17 Pana tana marene sa pira saunia,
Ura qu nongoria ao sa na ovovelena
na maqotamu ko qu gania na vuana
na gou isa qa suqutunigo ara, ko mu-
nake gania qaunigo, ko
<<Sa taleve sa na peso pa ginuguamu
ao;
Muna gosoria na vitigi beto
muna gania na gagani
Doruna na rane pa mua toa.
18 Na buburu beto na gogou vavaioka
mina vapidoko vanigo,
Beto ao sa na eqequru pa mumuqu gu
sa muna ganiria.
19 Mina ipata na isumatamu beto
Muna gania na gamu gagani
Tinganai muna mule lao pa peso,
Ura ketakoi tugu qu tateku votu
sao.
Ura na kavuru peso sao
Ko pa kavuru peso tugu sa muna
mule lao,>> saunia.

* **3:20** Pa paranga Hiburu sa na isongo <<Ivi>> sa nongoro vei na paranga na ginuana sa <<na tinoni toadi>>.

20 Ko na marene sa vakukunia i Ivi sa na maqotana ura isa sa mina tinadi doruna na tinoni toadi.*
21 Ego i Iahova na Tamasa sa roiti vania na poko vuliti manugu mamade nenena sa na marene beto na maqotana.
22 Beto pira sau si Iahova na Tamasa, <<Inana ke! Na tinoni sa kopira sa vei kame gita, sa gigilai na jongana beto na ikerena. Ko kopira kita mi kaqama ko mi lokete mule sa pa gou vaivatoana ko mi gania ko mi toa kamua na kamua,>> sau
23 Ko i Iahova na Tamasa sa iju variua pa inuma pa Idini ko mi roitia sa na peso ketakoi sa koko lame vei sau.
24 Ko sa iju vavotu riua sa na tinoni beto sa vatoqoa pa inuma pa Idini pa kale sagere tapo sa na kerubimi† beto kai benisi vuvurungu memea sa kapidolo lao lame ko sa kopunia na soana sa lao pa gou vaivatoana.

4

I Keni beto I Ebolo

1 Ego na marene sa kole tavitia si Ivi na maqotana ko sa bogata ko sa vapodoa isa si Keni, poni pira sau sa na maqotana, <<Qa vaporea ara sa kai tinoni pa vaitokai tai Iahova,>> sau.*
2 Pa liguna lao sa vapodoa mule isa si Ebolo na tasina.†
Ego i Ebolo sa na tinoni kopu gogodo sipi, goto i Keni sa na tinoni umuma pa peso.
3 Ego sa jola kai totoso kakasana sa sa pogoso pa vuana na peso si Keni ko na ona vaivana lao tai Iahova sau.
4 Poni i Ebolo ba sa pogoso tugu pa podo moedi ira nona sipi beto sa pogoso lameniria sa na gogosoto jongaidi nona sipi. Poni i Iahova sa doro tavaraguania si Ebolo beto na ona vaivana,
5 goto i Keni beto na ona vaivana sa sake doro tavaraguaniria. Ko sa iku vuvurungia si Keni ko sa titigore betona na isumatana.
6 Poni pira saunia i Iahova si Keni, <<Ai sa vei ko sa iku vuvurungigo tu? Ai sa vei ko sa titigore betona tu na isumatamu?
7 Vei muna roitinia ao sa na tuvisi, poni sa muna engamua gu sao? Goto vei munake roitinia ao sa na tuvisi, poni na sela sa sa korapa opo veranigo gu pa atakamana, ko ao sa na ona nyorogua isa ba ao tu sa muna lalaenia isa,>> saunia.
8 Ego sa parangia i Keni si Ebolo na tasina ko totonai tu qai korapa pa mumuqu, sa sa turu rajai i Keni si Ebolo na tasina ko sa vaivamate pale.
9 Beto sa parangia i Iahova si Keni, <<Pai tu i Ebolo na tasimu?>> saunia.
Poni pira sau si Keni, <<Koi! Qake gigilai.>> <<Na qua jujuno ara ko mana kole kopunia sa na tasiqu?>> sau.
10 Poni pira sau si Iahova, <<Na sa qu roitinia sao? Mu vainongoro ko! Na ovovelena na orunguna na tasimu sa sa kekebo lame taqu koko pa peso.
11 Ko kopira ao sa, sa leve palenigo na peso isa sa mamanga ko sa bukua na orunguna na tasimu pa limamu ao.
12 Tonai muna roitia ao sa na peso, sa na peso mina aru mulenia nona neqi ko minake vanigo na vagisona. Muna kai tinoni lekogo lao lame beto muna vidulai lao lame pa peso sao,>> saunia.
13 Poni sa paranga lao tai Iahova si Keni, <<Kei! Sa lavata jola vivitiginia na qua ngongo sa na vinakilasa qa gosoria api sa.
14 Pa ngeni api qu iju votu palenisiu pa ia ko kopira mana pae pa isutamamu ao sara. Kopira mana kai tinoni lekogo lao lame beto kai tinoni vidulai lao lame pa peso sara, ko ira na tinoni mai batisiu sa kode mai vai vamate palesiu,>> sau.

† **3:24** Pa paranga Hiburu sa na <<kerubim>> sau. Na <<kerubim>> sa ira na manugu qai kopunia na susuverena tana Tamasa. * **4:1** Na isongona i <<Keni>> beto na paranga Hiburu isa sa tapeluku <<Qa vaporea>> sa na ovelaidi sa qai vaiqiro. † **4:2** Na ginuana na isongo <<Habel>> isa sa tapeluku Ebolo sa <<na rovu kolo, singo>>. Na toa tai Ebolo sa aputai jola vei na rovu kolo babi na singo tinoni

15 Ba pira saunia i Iahova si Keni,
<<Dai! Minake vei isa. Na tinoni
mina vai vamatea i Keni sa mina
gosoriagana ka vitu vinakilasa,>>
sau. Beto sa sa vakolenia kai vinagi-
gila i Iahova si Keni ko ira mai batia sa
maike kotia sau.
16 Ko sa votu taloa pa susuverena
tai Iahova si Keni beto sa lao suvere
pa ia pa Nodi, ‡ pa kale sagere tapo pa
Idini.
17 Ego i Keni sa kole tavitia sa
na maqotana ko sa vabogatia ko sa
vapodoa si Inoke. Pana totoso isa sa
sa korapa roitinia isa sa kai gugusu
ko sa vaisongo tutunia tugu i Inoke na
tuna marene sa na gugusu isa.
18 Ego pa ti Inoke qi pore si Iradi,
ko i Iradi qi vaporea si Mehujaeli,
i Mehujaeli qi vaporea si Metusaeli,
beto i Metusaeli qi vaporea si Lemeki.
19 Ego i Lemeki sa tekuria sa karu
maqota, na isongona kame si Ada
beto na isongona na vinaruana si
Zila.
20 I Ada sa vapodoa si Jabali; isa
na tamadi ira qai susuvere pa aqaqo
beto ira qai papausu manugu ma-
made nenedi.
21 Na isongona na tasina marene si
Jubali; isa na tamadi ira qai rarusia
na mike beto qai ivivu.
22 I Zila ba sa pore tuna marene
tugu, na isongona si Tubalikeni,
na tinoni sa roroiti votuniria soku
gogoto sakasa roroitidi pa aeana
beto na boronisi. Na luluna rereko
i Tubalikeni si Naama.
23 Ego pira sauniria i Lemeki sa
karu maqotana,
<<Ada beto i Zila, mu nongoria na
ovovelequ ara;
Agou na maqotana i Lemeki, mu
vatalinganiria na parangaqu.
Qa vai vamatea ara kai tinoni sara
ura sa vapalekasiu,
Qa vai vamatea ara kai koburu
ura sa kirususiu.
24 Vei ka vitu vinakilasa mina goso-
riagana
Sa na tinoni sa vamatea i Keni,
Poni sa na tinoni sa vamatea i
Lemeki
Sa mina gosoriagana ka vitungavulu
vitu vinakilasa,>> sauniria.
25 Ego i Adama sa kole tavitia mule
sa na maqotana ko sa vapodoa sa kai
marene ko sa vaisongonia i Seti, §
<<ura na Tamasa sa vakole vanisiu
mule kai koburu na beina i Ebolo, isa
sa vai vamatea i Keni,>> sau sa na
maqotana.
26 I Seti sa vaporea tugu vei sa
kai tuna marene, ko qi vaisongonia i
Enosi.
Ego pa totoso isa sira na tinoni sa
qai podalai gigigalia sa na isongona i
Iahova.

5

Na Tutina i Adama Kamu tai Noa

1 Alepi sa na vavakatona na
veveina na tutina i Adama.
Totonai sa vapodakia sa na tinoni
sa na Tamasa, sa sa roitinia pa kirena
na Tamasa.
2 Na marene beto na rereko sa
sa roitiniria ko sa mananiria beto
sa vaisongoniria <<Na Tinoni*>> to-
tonai sa vapodakaria.
3 Totonai sa kai gogoto uen-
gavuluputa aorona si Adama, sa
sa vaporea isa sa kai tuna marene
pa kirena mekana, vei puputa tugu
mekana, ko sa vaisongonia i Seti.
4 Ko pa liguna sa vaporea isa si Seti,
sa sa suvere mutu vesugogoto aoro
si Adama ko sa vaporeria mule isa
sa kaki goto tuna marene na tuna
rereko.
5 Ko na vaikamuna doru rane sa
suveria i Adama sa ka sia gogoto uen-
gavuluputa aoro, beto sa sa mate.

‡ **4:16** Pa paranga Hiburu na ginuana na isongo <<Nodi>> sa <<Lekogo lao lame>>, na ovelena sa vaiqiro vei na paranga <<Nadi>>, isa na paranga na ginuana <<Lekogo lao lame>> beto isa mina vei i Keni sau pa 4:12, 14. § **4:25** Pa paranga Hiburu sa na isongona i <<Seti>> beto na paranga sa tapeluku <<sa vakole vanisiu>> sa na ovelaidi qai vaiqiro. Totonai sa podo sa na koburu api poni sa na maqotana i Adama sa doro veinia na Tamasa sa vakole vania kai koburu ko sa vei sa vaisongonia i Keni. * **5:2** Pa paranga Hiburu na paranga <<Adama>> na ginuana sa <<Na Tinoni>>.

6 Totonai sa kai gogoto lima aorona
si Seti, sa qi vaporea isa si Enosi.
7 Ko pa liguna qi vaporea isa si
Enosi, sa qi suvere mutu vesugogoto
vitu aoro si Seti ko qi vaporeria mule
sa kaki goto tuna marene na tuna
rereko.
8 Ko na vaikamuna doru rane sa
suveria i Seti sa ka sia gogoto manog-
arua aoro, beto sa sa mate.
9 Totonai sa siangavuluputa
aorona si Enosi, sa qi vaporea isa si
Kenani.
10 Ko pa liguna qi vaporea isa si Ke-
nani, sa qi suvere mutu vesugogoto
manogalima aoro si Enosi ko qi va-
poreria mule isa sa kaki goto tuna
marene na tuna rereko.
11 Ko na vaikamuna doru rane sa
suveria i Enosi sa ka sia gogoto lima
aoro, beto sa sa mate.
12 Totonai sa vitungavuluputa
aorona si Kenani, sa qi vaporea isa
si Mahalaleli.
13 Ko pa liguna qi vaporea isa si
Mahalaleli, sa qi suvere mutu vesu-
gogoto madengavuluputa aoro si Ke-
nani ko qi vaporeria mule sa kaki
goto tuna marene na tuna rereko.
14 Ko na vaikamuna doru rane sa
suveria i Kenani sa ka sia gogoto
manogaputa aoro, beto sa sa mate.
15 Totonai sa vonomongavulu lima
aorona si Mahalaleli, sa qi vaporea
isa si Jaredi.
16 Ko pa liguna qi vaporea isa si
Jaredi, sa qi suvere mutu vesugogoto
uengavuluputa aoro si Mahalaleli ko
qi vaporeria mule sa kaki goto tuna
marene na tuna rereko.
17 Ko na vaikamuna doru rane sa
suveria i Mahalaleli sa ka vesugogoto
siangavulu lima aoro, beto sa sa
mate.
18 Totonai sa kai gogoto vonomon-
gavulu karu aorona si Jaredi, sa qi
vaporea isa si Inoke.
19 Ko pa liguna sa vaporea isa si
Inoke, sa qi suvere mutu vesugogoto
aoro si Jaredi ko qi vaporeria mule
sa kaki goto tuna marene na tuna
rereko.
20 Ko na vaikamuna doru rane sa
suveria i Jaredi sa ka sia gogoto
vonomongavulu karu aoro, beto sa
sa mate.
21 Totonai sa vonomongavulu lima
aorona si Inoke, sa qi vaporea isa si
Metusela.
22 Ko pa liguna sa vaporea isa si
Metusela, i Inoke sa rerege tavitia
na Tamasa kue gogoto aoro ko qi
vaporeria mule sa kaki goto tuna
marene na tuna rereko.
23 Ko na vaikamuna doru rane
sa suveria i Inoke sa kue gogoto
vonomongavulu lima aoro.
24 Ego i Inoke sa sa rerege tavitia
na Tamasa ko qi maragutu, ura na
Tamasa qi teku variua.
25 Totonai sa kai gogoto vesun-
gavulu vitu aorona si Metusela sa qi
vaporea isa si Lemeki.
26 Ko pa liguna qi vaporea isa
si Lemeki, sa qi suvere mutu vitu
gogoto vesungavulu karu aoro si Me-
tusela ko qi vaporeria mule sa kaki
goto tuna marene beto tuna rereko.
27 Ko na vaikamuna doruna rane
sa suveria i Metusela sa ka sia gogoto
vonomongavulu sia aoro, beto sa sa
mate.
28 Totonai sa kai gogoto vesun-
gavulu karu aorona si Lemeki, sa qi
vaporea isa sa kai tuna marene,
29 ko sa vakukunia i Noa isa ura
pira sau, Api sa mina vamanotogita†
pa oda roiti mamatadi beto na vitig-
ina na limada sa veinia na peso sa
levenia i Iahova, sau
30 Ko pa liguna qi vaporea Noa,
sa qi suvere mutu lima gogoto sia
ngavulu sia aoro si Lemeki ko qi va-
poreria mule kaki goto tuna marene
beto tuna rereko.
31 Ko na vaikamuna doru rane sa
suveria i Lemeki sa ka vitu gogoto vi-
tungavulu vitu aoro, beto sa sa mate.
32 Ego totonai sa lima gogoto
aorona si Noa, sa qi vaporeria i Noa
sira Semu, i Gami beto i Japeti.

6

Na Popogoso Kolo Lavata

† **5:29** Pa paranga Hiburu na paranga <<Noa>> sa vaiqiro vei na paranga <<manoto>>.

1 Ego totonai qai popodalai soku tu
lalaodia pa peso sira na tinoni ko qai
vaporeria na tudia rereko,
2 sa ira na marene tuni Tamasa sa
qai batiria qai babata jonga sira na
tudia rereko na tinoni, ko qai viledia
ko qai tekuni maqotadi sa na tudia
rereko na tinoni.
3 Poni pira sau si Iahova, <<Na
Gagalaqu ara sa minake togasa jola
tana tinoni ura na masa gu sisa. Ko
na ona rane susuvere sa mina kamua
kai gogoto rabeteputa aoro gu,>> sau.
4 Ego ira na bubutu tinoni Nepilimi
sa qai korapa suvere pa peso pa to-
toso ira beto vei tugu pa liguna lame
totonai ira na marene tuni Tamasa
qai tomeria sa na tudia rereko na
tinoni beto ko qai vaporeniria na
koburu. Ira sira na varene pa moa,
na tinoni pore isongodi.
5 Ego sa doria i Iahova sa lavata sa
na toa lululasana tana tinoni pa peso
beto ko doru kobu rorove pa bulona
sa na gagale ikerena gu doruna rane.
6 Ko sa roqu takulangania i Iahova
sa vei isa sa roitinia sa na tinoni pa
peso ko sa vitigia tu na bulona.
7 Ko pira sau si Iahova, <<Mana
tavusu palenia ara pa narena na peso
sa na tinoni isa qa vapodakia, podalai
tugu tana tinoni ko kamua tadira na
mamanugu mamade nenedi beto ira
na mamanugu qai gavere pa peso
beto ira na mamanugu tatava pa vav-
agalo eqa, ura qa roqu takulangania
ara sa vei qa roitiniria ara sira,>> sau
8 Ba i Noa sa sa doro tavaraguania i
Iahova.
9 Alepi sa na vavakatona i Noa.
I Noa sa kai tinoni tuvisina, ke-
pore sa kai opopu bi tajutunia tadira
na sasae tinoni sa suvere tavitiria,
beto ko i Noa sa sa rerege tavitia na
Tamasa.
10 Ego ko sa vaporeria i Noa sa ka
ue tuna marene: i Semu, i Gami beto
i Japeti.
11 Ego na peso sa sa lulasa pa
dodogoro tana Tamasa beto sa
pugelia na toa vavaikana.
12 Na Tamasa sa doria na peso sa
lulasa betona tu, ura doru masa toadi
sa lulasa betona sa na dia uana pa
peso.
13 Ko pira saunia Tamasa si Noa,
Mana vamanyao beto paleniria ara
sa doru masa toadi, ura sa pugele
taria na peso sa na dia toa vavaikana
ira ko kopira mana piara pale ara sa
na peso, sau.
14 Ko mu roitinia kai aka pa gou
tiki, mu vakoleniria na lose pa leona
beto mu pokonia na tita pa leona beto
peguruna.
15 Pira muna roiti veinia sisa: Na
aka sa mina kue gogoto kobu lima na
kakasana, lima ngavulu kobu lima na
revatana beto uengavulu kobu lima
na ululuna.
16 Muna roitinia na isuna sa na aka
ko na saena sa mina kobu lima koko
pa paparana na tinina na vaka. Beto
muna vakolenia kai atakamana pa
leona na vaka beto muna roitiniria sa
ka ue sape susuverena, pa kauruna,
pa kokorapana beto pa narena.
17 Ara kopira mana vagore tarinia
na popogoso kolo ara sa na peso ko
mina piararia sa doru masa toadi qai
singonia na toa pa kauruna na oka,
dodoru vinapodaka pa peso sa mai
manyao beto.
18 Ba ara sa mana vatoqoa na qua
vinaego tamu ko ao sa muna tome
pa aka, ao beto vei tugu ira na tumu
marene, na maqotamu beto ira ka ue
maqotadi ira na tumu marene.
19 Beto muna toni tomeniria pa
leo aka sa okokoto karu pa doru
minete mamanugu toadi, na marene
na rereko, ko muna vatoa vasareria.
20 Ira okokoto karu pa kai minete
mamanugu tatava, pa kai minete ma-
manugu mamade nenedi, beto doru
kai minete mamanugu qai gavere pa
peso sa mai tome lame tamu ko mai
toa.
21 Beto ao sa muna tekuria sa doru
kai gagani qai boka tagani ko muna
vatana vaikamuniria ko isa sa mina
tetekuna tamu beto tadira, saunia.
22 Ko i Noa sa roitiniria tugu sa
doruna vei puputa sa garununia na
Tamasa.

7

I Noa beto Nona Tatamana Qai Tome pa Aka

1 Ego pira saunia i Iahova si Noa,
<<Mu tome lao pa leo aka, ao beto
na mua tatamana doruna, ura ao gu
sa qa batia ara na tinoni tuvisimu pa
sasae tinoni alepi.
2 Pana doru kai okokoto ma-
manugu mamade nenena liosona mu
tekua karu minete vitu, na marene
beto na kalena rereko, beto pa doru
kai okokoto mamanugu mamade
nenena nake liosona mu tekua karu,
na marene beto na kalena rereko,
3 beto vei tugu pa doru kai okokoto
manugu tatatava pa vavagalo eqa mu
tekua karu minete vitu, okokoto kai
marene na rereko, ko mai aru jokelia
na kikona na toa pa arena doru eqa
pa peso.
4 Ka vitu rane gu sa kole beto ara
mana vagoreni okoro ara sa pa peso
pa leona ka made ngavuluputa rane
beto ka made ngavuluputa bongi, ko
mana tavusu paleria ara pa arena
na peso sa doru sakasava toadi qa
roitiniria,>> saunia.
5 Ko i Noa sa roitiniria sa doruna
vei sa garununia i Iahova.
6 Ego i Noa sa ka vonomo gogoto
aorona sa totonai sa gorea na po-
pogoso kolo sa na peso.
7 Ko i Noa, ira na tuna marene, na
maqotana beto ka ue roana sa qai
lao tome pa aka ko qai ukunia sa na
popogoso kolo.
8 Pana mamanugu mamade nenedi
liosodi beto pa mamanugu mamade
nenedi nake liosodi, beto pa ma-
manugu tatava beto pa doru ma-
manugu qai gavere pa are peso
9 sa qai okokoto kakaru, kai
marene beto kai rereko, sa qai tome
tutia i Noa pa aka tutia tugu isa vei na
Tamasa sa garununia i Noa.
10 Ego ko sa jola gu ka vitu rane poni
sa sa gorea na popogoso kolo sa na
peso.
11 Ego ko pa vinavonomo gogoto
aorona na toa tai Noa, ko na vinarua
popu ko vinamanoga vitu rane pa
popu isa na rane isa sa doru vuvu-
guna na kuta kolo lilisina sa qai pu-
jaka pisiri votu beto na toba pie pa
oka sa qai taporaka.
12 Ko na okoro sa gorea sa na peso
pa ka made ngavuluputa rane beto
ka made ngavuluputa bongi.
13 Na vavagila ranena tugu isa sa sa
tomea i Noa sa na aka beto vei tugu
ira na tuna marene, i Semu, i Gami,
beto i Japeti, na maqotana beto ira ka
ue roana rereko.
14 Qai toni tome tavitiniria tugu
vei sa doru okokoto mamanugu
mamade nene pirudi, doru okokoto
mamanugu mamade nene papausu,
doru okokoto mamanugu gagavere
pa peso, doru okokoto mamanugu
tatava, beto doru manugu pore
babanadi.
15 Ko qai lame tai Noa ko qai lao
tome pa aka sa doru mamanugu
toadi vaikaledi qai singonia na toa.
16 Ira na mamanugu mamade
nenedi qai tome lao sa na marene na
rereko pa doru mamanugu isa tugu
vei sa garununia i Noa na Tamasa.
Beto sa sa patei taria i Iahova si Noa.
17 Ego ko ka made ngavuluputa
rane sa sa iolo vaituti pa are peso sa
na popogoso kolo ko totonai sa mota
na kolo poni sa ovulia ko sa vaiolia pa
arena na peso sa na aka.
18 Ego ko sa vaituti neqi na ovuluna
sa na kolo ko sa pugele vadururia
sa na are peso ko na aka sa alea na
vulitina na kolo.
19 Ko na vaituti neqina na ovu-
luna na kolo pa are peso sa lavata
vaivagabara ko sa amuria sa doru
kubo ululudi pa kauruna na oka
doruna.
20 Na iolo saena na ovuluna kolo
sa papada manogalima kobu lima sa
amuria sa na batudi na kubo.
21 Ko doru masa toadi qai gave-
ria na peso sa qai manyao beto- na
mamanugu tatatava, mamanugu pa-
pausu, na mamanugu pirudi beto
doruna na mamanugu qai miminetia
na are peso, beto ko doru na tinoni.
22 Doruna qai singonia na toa pa ia
pidilina sa qai mate.

23 Ko sa tavusu paleria i Iahova sa doru sakasa toadi qai kole pa are peso, na tinoni, na mamanugu mamade nenedi, na mamanugu gavere beto na mamanugu tatava pa vavagalo eqa, ko qai tatavusu pale pa peso sa aipira. I Noa gu mekana beto ira qai koi tavitia pa aka sa qai tavasare.
24 Ko na vaituti neqina na ovuluna na kolo pa are peso sa sa sake tatana gore kai gogoto lima ngavuluputa rane.

8

Sa Makogore Na Popogoso Kolo

1 Ego na Tamasa sa roqu kamua si Noa beto doru mamanugu mamade nene pirudi beto doru mamanugu papausu qai koi tavitia isa pa aka, ko sa ipa gorenia isa pa peso sa na gava ko sa makogore sa na kolo.
2 Ego ira na vuvugu pa kolo lilisi beto na toba pie pa oka sa qai tajojongo suqutu ko sa taaru vanogoto sa na okoro pa vavagalo eqa.
3 Na ovuluna na kolo pa are peso sa mate vaituti gore, ko pa liguna kai gogoto lima ngavuluputa rane poni sa sa vukele gore mate sa na kolo,
4 ko pa vina manoga vitu rane na popu vina vitu sa sa gore toqo makele pa batudi na kukubo pa Ararati sa na aka.
5 Na kolo sa vukele vaituti gore tinganai sa kamua na vina manogaputa popu, ko pa rane momoe na vina manogaputa popu sa qai podaka votu gu sira na batudi na kukubo.
6 Ego pa liguna ka made ngavuluputa rane sa revangia i Noa sa na vuidana na aka sa roitinia isa
7 ko sa garunu variua sa kai belama, ba sa riu kole gu tatava lelekogona ko tinganai sa pidili betona sa na kolo pa peso.
8 Poni sa garunu variua mule isa sa kai kuru ko mi gigilai sa vei bi na vukele gorena na kolo sa tei kamu tu pa peso ba dai sau.
9 Ba na kuru sake isongo batia kai ia ketakoi bi boka toqonia na nenena ura na kolo sa korapa amua sa doru arena na peso, ko sa tatava muleona gu tai Noa pa aka. Ko i Noa sa kaqama votunia na limana ko sa teku vatomea pa aka sa na kuru.
10 Ko sa vera kai vitu rane mutu si Noa beto sa kai garunu vavotu riua mule koko pa aka sa na kuru.
11 Totonai sa tatava mule kamu na vevelu poni sa sa garatia pa mangana isa sa kai equru olive na koni tapudokona! Poni sa gigilai i Noa sa sa tei vukele gore tu pa arena na peso sa na kolo.
12 Ego ko sa verania pa liguna kai vitu rane mutugu beto sa garunu variua mutu isa sa na kuru, ba kopira sake gabala mule kamu ligu sa na kuru.
13 Ego pa rane momoe na popu momoe pa vina vonomo gogoto kame aorona i Noa sa sa pidili beto sa na kolo pa arena na peso. Poni sa teku pale i Noa sa na pateina na aka beto mi doro sau poni sa batia sa sa pidili beto sa na arena na peso.
14 Ko pa vina rabete vitu rane na vina rua popu sa sa pidili gagapu gu sa na peso.
15 Poni sa parangia na Tamasa si Noa, pira sau,
16 <<Mu votu pa aka ao beto na maqotamu beto ira na tumu marene beto na maqotadi.
17 Mu toni votuniria doru okokoto puku mamanugu masa toadi qai koi tavitigo- ira na mamanugu tatava, na mamanugu mamade nenedi, beto doru mamanugu gavere qai gaveria na are peso- ko mai miminete pa peso beto mai vua beto mai soku pa peso>>, sau sisa.
18 Ko sa votu si Noa beto na maqotana beto ira na tuna marene beto na maqotadi.
19 Doruna mamanugu mamade nenedi beto doru mamanugu gavere pa peso beto doru mamanugu tatavadoruna qai gaveria na peso sa qai votu pa aka vaituti pa okokoto dia pukuna.

I Noa sa Vavakukuvu Lao Tai Iahova

20 Ego pa liguna isa sa roitinia i Noa
sa kai idi patu vavavakukuvuna tai
Iahova beto sa tekuria sa kaki ma-
manugu mamade nene liosodi beto
kaki mamanugu tatava liosodi ko sa
vavakukuniria pa idi vavakukuvuna.
21 Poni sa umanga jongai i Ia-
hova sa na umanga jongana na
vavakukuvu ko pira sau pa bulona,
Maneke leve ligunia ara sa na peso
pa ginuguana na tinoni, nake savana
doru nyorogua pa bulona na tinoni
sa na ikerena podalai tu na kobu-
runa, beto maneke koti liguria ara sa
doru mamanugu toadi qa roitiniria.
22 <<Ai mina kakasana vei sa na
totoso tana peso, sa
Na totoso vavuvusu kiko beto na to-
toso papaduku,
Na lomoso beto na mangini
Na totoso tapo beto na totoso okoro
Na rane beto na bongi
Sa maike minere kokoroto,>> sau.

9

Na Vinaego sa roitinia na Tamasa tai Noa

1 Beto poni sa mananiria na
Tamasa sira Noa beto na tuna
marene, pira sauniria, Mu vua, mu
soku, beto mu pugelia na abana.
2 Mai matagutu neneqerenigou
agou sa doru mamanugu mamade
nene pirudi pa abana beto doru
mamanugu tatava pa vavagalo eqa,
doru mamanugu qai rijo kanoko pa
peso, beto pa doru igana pa kolo. Qai
kole lao pa limamiu agou sa aipira.
3 Doruna na sakasava toadi qai
rijo kanoko sa na tetekuna tamugou.
Vei tugu qa vanigou ira na umuma
sa, kopira qa vanigou ara sa doru
sakasava.
4 Ba na masa isa sa korapa kolea
na orungu toana, sa munake isongo
tekua.
5 Beto na orunguna na toa tamugou
sa qa nyoroguania sosoto mana gigi-
lai na vavakatona. Mana nyoroguа-
nia tugu vei sa na vavakato pa doru
mamanugu mamade nenedi. Beto pa
okokoto tinoni ba mana nyoroguania
tugu sa na vavakatona na tavitina sa
vamatea.
6 <<Na tinoni mina vamate tinoni,
Na tinoni tugu mina vamatea
sisa;
Ura pa kirena na Tamasa
Sa roitinia sa na tinoni.
7 Goto agou sa, mu vua beto mu
soku beto mu vaivapipidoko pa
abana ko mu vasokua?>> sau Sisa.
8 Beto sa paranga na Tamasa lao pa
tai Noa tavitiria na tuna marene, pira
sau,
9 <<Kopira qa vatoqoa ara sa na
qua vinaego ko qa vatoqonigou agou
beto ko ira na tutimiu pa liguna lao
10 beto ira na mamanugu toadi
qai suvere tavitigou- na mamanugu
tatava, na mamanugu papausu, beto
doru mamanugu mamade nene
pirudi, doruna tugu qai tuti votugou
pa aka- doruna mamanugu toadi pa
abana.
11 Qa vatoqoa ara sa na qua
vinaego ko qa vatoqonigou agou:
Minake isongo tateku pale ligu pa
popogosona na kolo sa doru na
toa, minake isongo lame ligu sa na
popogoso kolo ko mina piaria sa na
abana,>> sauniria.
12 Beto sa paranga mutu sa na
Tamasa, <<Alepi sa na vinagigilana
na vinaego qa roitinia ara tamugou
beto tadira doruna mamanugu toadi
qai suvere tavitigou, na vinaego tana
doru sasae tinoni korapa lame.
13 Qa vakolea ara pa lei sa na bibigo
ko isa sa na vinagigilana na vinaego
pa vaikorapaiqu ara beto na kasia
abana.
14 Totonai mana valamea ara sa na
lei papauku pa arena na abana ko
mina bola votu sa na bibigo, poni sa
15 mana roroqu kamua ara sa na
qua vinaego tamugou beto ko tadira
doru okokoto puku mamanugu toadi.
Minake isongo lame ligu sa na po-
pogoso kolo isa mina piaria doruna
na toa.
16 Totonai mina bola votu sa na
bibigo pa lei, poni sa mana batia beto
ko mana roroqu kamua ara sa na qua
vinaego kole jolana pa vaikorapaina
na Tamasa beto tadira doru okokoto

gogoto mamanugu toadi pa abana,>> sau.
17 Ko na Tamasa sa parangia si Noa, <<Alepi sa na vinagigilana na vinaego qa vatoqoa ara ko qa vatoqonisiu mekaqu beto ira doruna na toa qai kole pa abana,>> saunia.

Ira Na Tuna Marene i Noa

18 Ira na tuna marene i Noa qai votu pa aka sira Semu, i Gami beto i Japeti. I Gami sa vaporea si Kenani.
19 Aipira sira kue tuna marene i Noa, beto ko tadira qai koko lame vei sira na tinoni qai qaqatia tinganai vei eqa pa abana.
20 Ego i Noa sa kai tinoni umuma, sa podalai roitinia gu sa kai inuma qurepi.
21 Totonai sa bukua kaki kolona na qurepi, poni sa sa digere ko na gagadona gu sa sa kole putagana pa leona nona aqaqo.
22 I Gami isa na tamana i Kenani sa sa bati poai sa na gagadona na tamana ko sa ule vaniria sira karu tugana pa peguru.
23 Ba ira Semu i Japeti sa qai tekua kai poko ko qai vakole pala karovia pa varadi beto ko qai rerege togolo mule pokoto taria sa na tamadi ko qai tuki vapaea. Qai bata vasoudia ko maike batia sa na gagadona na tamadi qarigu.
24 Totonai sa dorava pa liguna sa buku vadigerenia si Noa beto sa gigilai na sa qi roitinia tana na tuna marene pa ligu,
25 sa pira sau,,
<<Mi taleve si Kenani!
Mina pinausu tadira na pinausu sisa
Ko mina vei tugu sisa tadira na tugana,>> sau.
26 Beto pira sau,
<<Mi tavatarasae si Iahova, na Tamasa tai Semu!
Mi nona pinausu i Semu si Kenani.
27 Na Tamasa mi varijo valavatia sa na pikata ia tai Japeti;
Mi suvere pa aqaqo tai Semu si Japeti,
Beto i Kenani mi nona pinausu isa,>> sau sisa.
28 Pa liguna na popogoso kolo sa, sa suvere kue gogoto lima ngavuluputa aoro mutu si Noa.
29 Ko na vaikamuna na aoro sa suveria i Noa sa ka sia gogoto lima ngavuluputa aoro, beto sa sa mate.

10

Na Isongodi Ira Na Pupuku Tinoni

1 Alepi sa na vavakatona i Semu, i Gami beto i Japeti, ira na tuna marene i Noa qai vapore tudia marene pa liguna na popogoso kolo.

Na Pupuku Tinoni Tai Japeti

2 Ira na tuna marene i Japeti sa: I Qoma, i Maqoqu, i Madai, i Javani, i Tubali, i Meseki beto i Tirasi.
3 Ira na tuna marene i Qoma sa: I Asikenazi, i Ripati beto i Toqama.
4 Ira na tuna marene i Javani sa I Elisa, i Tasisi, na tutina i Kitimi beto na tutina i Rodamini.
5 (Pa tadira aipira na tinoni qai susuvere tata pa babatana sa qai qaqata rijo votu lao pa dia pipikata ia pa dia gorena pa korapana na dia pukuna pa okokoto dia parangana.)

Na Pupuku Tinoni Tai Gami

6 Ira na tuna marene i Gami sa: I Kusi, i Miziraimi, i Puti beto i Kenani.
7 Ira na tuna marene i Kusi sa I Seba, i Havila, i Sabita, i Rama beto i Sabiteka.
Ira na tuna marene i Rama sa: I Seba beto i Dedani.
8 I Kusi sa vaporea si Nimirodi isa kai varene neneqina pa abana totonai sa lavata sae.
9 Kai tinoni ropa neneqina tai Iahova; sa vei isa sa na paranga sa tapopoja sa, <<Mu vevei i Nimirodi kai tinoni ropa neneqina tai Iahova,>> sasau sa na paranga.
10 Ira na kuta gugusu lavata momoe pa ona binangara isa sa pa Babiloni, pa Ereki, pa Akadi beto pa kaline keta pa ia pa Sina.
11 Beto koko pa ia isa sa lao pa Asiria ketakoi sa sa roitinia isa sa pa Ninive, pa Rehoboti Ire, pa Kala

12 beto pa Reseni isa pa vaikorapaina pa Ninive beto na gugusu lavata pa Kala.
13 I Miziraimi sa vaporeria sira na puku tinoni Ludaii, Anamai, Naputuhai,
14 Paturutai, Kasulhai (ketakoi qai koko lame vei ira na puku tinoni Pilisitaini) beto Kaputorai.
15 I Kenani sa vaporea si Sidon na tuna marene pa moa beto ira na puku tinoni Hitai,
16 Jebusai, Amorai, Qiqasai,
17 Hivai, Akai, Sinai,
18 Avadai, Zemarai beto Hamatai.
Pa liguna lao na bubutu Kenani sa qai qaqatia tinganai vei eqa
19 ko na voloso pa Kenani sa kamu tu koko pa Sidoni lao vei pa Qera kamu tu pa Qaza, beto poni sa lao vei pa Sodomu, pa Qomora, pa Adima beto pa Zeboimi kamu tu pa Lasa.
20 Aipira sira na tuna marene i Gami pa dia gorena beto parangana pa dia pipikata ia beto pukuna.

Na Pupuku Tinoni Tai Semu

21 I Semu isa na tasina momoe i Japeti ba sa pore tuna marene tugu. Isa sa na dia tite ira doru na marene pa tutina i Ebe.
22 Ira na tuna marene i Semu: I Elami, i Asu, i Apasadi, i Ludi beto i Aramu.
23 Ira na tuna marene i Aramu: I Uzu, i Hulu, i Qeta beto i Meseki.
24 I Apasadi sa vaporea si Sela, beto i Sela sa vaporea si Ebe.
25 Karu na tuna marene si Ebe: Kame na isongona si Peleqi, ura pa totoso sa korapa suvere isa sa na abana sa sa tapikata; na tasina marene si Jokotani.
26 I Jokotani sa vaporeria sira Alimodadi, i Selepi, i Hazamaveti, i Jera
27 i Hadorami, i Uzali, i Dikila,
28 i Obali, i Abimaeli, i Seba,
29 i Opi, i Havila beto i Jobabi. Ira doru aipira sa na tuna marene i Jokotani.
30 Na pikata ia qai suveria sa gogojo koko pa Mesa ko sa lao vei pa Sepa, pa ia kukubona pa kale sagere tapo.
31 Aipira sira na tuna marene i Semu pa dia gorena, dia parangana, dia pipikata ia beto pukuna.
32 Ko aipira sa na goredi na tuna marene i Noa pa okokoto dia tututi pa korapana na dia pukuna. Koko pa goredi aipira, na pupuku tinoni sa qaqatia doru eqa pa abana pa liguna na popogoso kolo.

11

Na Ruma Ululuna Pa Babeli

1 Ego na abana doruna sa kame gu sa na paranga ko kai paranga gu sa qai paparangania.
2 Totonai qai oro lao vei pa kale sagere tapo sira na tinoni sa, qai kamua sa kai arare lavata pa Sina ko qai suvere togasa ketakoi.
3 Qai vaiparanga lao lame sira, <<Aria, ta roiti biriki tu beto ta vamangini vamaururia,>> qarigu. Ko qaike varoitia sa na patu goto na biriki tu beto nake nyelaka peso goto na tita tu.
4 Beto poni qai paranga, <<Aria ko ta roiti vanigita tu kai gugusu lavata, mi turua kai ruma ululuna ko na batuna mi iolo sae kamua tu na oka, ko mi pore isongoda kita mai vaqaqatagita tinganai vei doru eqa pa abana,>> qarigu.
5 Ba I Iahova sa gore lagere doria sa na gugusu lavata beto na ruma ululuna isa qai korapa roitinia ira na tinoni.
6 Ko sa paranga si Iahova, <<Koi! Kai puku tinoni gu sa aipira ko kai paranga gu sa qai parangania sira doru. Ko api sa qai podalai roitinia gu ko kopira sa kepore kai sakasa mai nyogua roitinia ira mina tapataria.
7 Ko Aria, ta gore vairurainiria sa na dia paranga ko maike vanongorainiria sa na sakasa mai pojaria,>> sau sisa.
8 Ko sa vaqaqataria tinganai vei eqa pa abana i Iahova sira ko qai beto roitinia sa na gugusu lavata.
9 Ko na ginugua vei isa sa sa tavaisongonia Babeli sa na ia isa ura ketakoi i Iahova sa vairurainiria sa na paranga tana kasia abana

doruna.* Ko koko ketakoi sa i Iahova sa vaqaqataria tinganai vei eqa pa abana doruna sira na tinoni.

Na Tututi Koko Tai Semu Kamu Ti Ebarami

10 Alepi sa na vavakatona na tutina i Semu.

Karu aoro pa liguna na popogoso kolo, totonai kai gogoto aorona si Semu, qi vaporea isa si Apasadi.

11 Beto pa liguna qi pore i Apasadi sa qi suvere mutugu ka lima gogoto aoro si Semu ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

12 Totonai qi kamua ka uengavululima aorona si Apasadi, qi vaporea isa si Sela.

13 Beto pa liguna qi pore i Sela sa qi suvere mutugu ka made gogoto ka ue aoro si Apasadi ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

14 Totonai qi kamua ka uengavuluputa aorona si Sela, qi vaporea isa si Ebe.

15 Beto pa liguna qi pore i Ebe sa qi suvere mutugu ka made gogoto ka ue aoro si Sela ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

16 Totonai qi kamua ka uengavulu made aorona si Ebe, qi vaporea isa si Peleqi.

17 Beto pa liguna qi pore i Peleqi sa qi suvere mutugu ka made gogoto uengavuluputa aoro si Ebe ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

18 Totonai qi kamua ka uengavuluputa aorona si Peleqi, qi vaporea isa si Reu.

19 Beto pa liguna qi pore i Reu sa qi suvere mutugu karu gogoto sia aoro si Peleqi ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

20 Totonai qi kamua ka uengavulu karu aorona si Reu, sa qi vaporea isa si Seruqi.

21 Beto pa liguna qi pore i Seruqi sa qi suvere mutugu karu gogoto vitu aoro si Reu ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

22 Totonai qi kamua ka uengavuluputa aorona si Seruqi, qi vaporea isa si Naho.

23 Beto pa liguna qi pore i Naho sa qi suvere mutugu ka aru gogotoputa aoro si Seruqi ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

24 Totonai qi kamua ka rabete sia aorona si Naho, qi vaporea isa si Tera.

25 Beto pa liguna qi pore i Tera sa qi suvere mutugu kai gogoto manogasia aoro si Naho ko qi vaporeria mutugu sa kaki tuna marene na rereko.

26 Pa liguna qi kamua ka vitu ngavuluputa aorona si Tera, qi vaporeria isa sira Ebarami, i Naho beto i Harani.

Na tutina i Tera

27 Alepi sa na vavakatona na tutina i Tera.

I Tera sa vaporeria sira Ebarami, i Naho beto i Harani. Beto i Harani sa vaporea si Loti.

28 Totonai korapa toana tu i Tera na tamana sa, sa mate si Harani pa Ur na gugusu tadira na tinoni Kaledia, na ia ketakoi sa podo.

29 Ira Ebarami beto i Naho sa qai okoto teku maqotadi. Na isongona na maqotana i Ebarami si Serai beto na isongona na maqotana i Naho si Milika; i Milika sa na tuna rereko i Harani isa na tamadi ira Milika i Isika.

30 Ego i Serai sa qi kepore tuna ura na egoro sisa.

31 I Tera sa tonia si Ebarami isa na tuna marene, i Loti nona mabusu isa na tuna i Harani beto i Serai na roana isa na maqotana i Ebarami beto ko qai mekarai taloa pa Ur na gugusu tadira na tinoni Kaledia ko mai lao pa Kenani qarigu. Ba totonai qai kamu pa Harani sa, qai suvere togasa gu ketakoi.

32 Sa kamua karu gogoto lima aorona si Tera beto sa sa mate pa Harani.

12

I Iahova sa kukua si Ebarami

* **11:9** Pa paranga Hiburu na isongo <<Babel>> beto na paranga <<Balal>> na ginuana sa <<vairurai>> qai vaiqiro.

1 Ego qi pojania i Iahova si
Ebarami, <<Mu loai na mua gugusu,
na tavitimu beto na mua tatamana
beto ko mu lao pa ia mana vabatinigo
ara.
2 Mana roiti veinigo kai bubutu
tinoni poreveveina ara sao
Beto mana mananigo ara sao;
Mana vaporeveveinaia ara sa na
isongomu ao,
Beto ao sa muna vuvugu vaniria
na mana ira na tinoni.
3 Mana mananiria ara sira na tinoni
mai mananigo,
Isa mina levenigo ao sa ara mana
levenia tugu;
Beto doruna na tinoni pa abana
Sa mai teku mana tamu,>> qiu sisa.
4 Ko sa taloa si Ebarami vei sa ule
vei vania perangana i Iahova ko i Loti
sa qaqiri tutia sisa. Ka vitu ngavulu
lima aorona si Ebarami totonai sa
taloa riu koko pa Harani
5 Sa tonia si Serai na maqotana, i
Loti na vabuguna, doru na isisongo
qai kole tauku vaikamuniria beto ira
na tinoni qai tekuria pa Harani, beto
ko qai gore vei pa ia pa Kenani tin-
ganai ko qai kamu tu ketakoi.
6 Ego sa rerege tomea i Ebarami sa
na ia isa ko sa kamu tu pa ia sa kole
na gou lavata pa More pa Sekemu.
Na totoso isa sa ira na bubutu tinoni
Kenani sa qai suvere pa ia isa.
7 Sa votu tai Ebarami si Iahova ko
sa paranga, <<Na vuamu ao mana
vaniria ara sa na ia lani,>> saunia.
Ko sa vaturua i Ebarami sa kai ia
vavakukuvuna ketakoi lao tai Iahova
isa qi votu tana.
8 Beto koko ketakoi sa sa gogojo lao
vei tu pa moedi na kukubo pa kalena
pa Beteli keta pa sagere tapo ko sa
vaturua nona aqaqo pa vaikorapaina
pa Beteli keta pa suvu tapo beto pa
Ai keta pa sagere tapo. Ketakoi sa
vaturua isa sa kai ia vavakukuvuna
lao tai Iahova beto sa kuku vatarasae
isa sa na isongona i Iahova.
9 Beto poni sa taloa si Ebarahami ko
sa gogojo gore vei tu pa Negev.

I Ebarami Pa Ijipi

10 Ego sa raja sa na songe pa ia isa,
ko i Ebarami sa sa gore ko mi suvere
vei kai tinoni karovona tu pa Ijipi sau
ura sa raja vaneneqi sa na songe.
11 Totonai sa tata tome pa ijipi poni
sa pira sau si Ebarami lao tai Serai na
maqotana, <<Ago! Qa gigilai qua ara
sa na rereko babata jonga sao.
12 Totonai mai batigo ira na tinoni
Ijipi sa pira marigu, Na maqotana
tugu isa sa le alepi marigu. Ko
mai vaisiu sara goto ao kode maike
kotigo.
13 Ko na luluqu ara sina munagu-
niria ko mai kopu vatalenisiu beto
maike vamate talenisiu ara sao,>>
saunia.
14 Ko totonai sa kamu pa Ijipi si
Ebarami sa, qai batia tugu ira tinoni
Ijipi sa na rereko babata jonga si
Serai.
15 Beto totonai qai batia ira na
tinoni lalavata tai Pero sisa sa qai riu
vanyonyoro vania si Pero ko sa tatoni
lao pa ruma tana bangara si Serai.
16 Pa laena i Sera sa sa kopu vatal-
enia i Pero si Ebarami ko sa teku
isongoria na sipi, na bulumakau, na
dongiki marene na rereko, na nabulu
marene na rereko beto na kameli si
Ebarami.
17 Ba pa laena i Sera na maqotana
i Ebarami sa sa varajaniria na mo
ikikekerena i Iahova si Pero beto ira
na tinoni qai suvere pa nona ruma
lavata.
18 Ko sa kuku vakamua i Pero si
Ebarami, pira saunia, <<Na sa sa qu
roiti lamenia ao taqu? Na maqotamu
tu ao sina, ba ai sa vei ko quke ule
vanisiu?
19 Ai sa vei ko qu paranga, Na lu-
luqu ara sina qugu ko qa tekua ko qa
nago veinia na maqotaqu. Ko ina!
Tekua na maqotamu. Tonia ko mu
riu,>> sau.
20 Beto ko sa parangaria nona
tinoni si Pero pa veveina i Ebarami
ko qai garunu variua sisa tavitia na
maqotana beto doru sakasava sa
isongoria.

13

Ira Ebarami i Loti Qai Vaipikatai

1 Ko i Ebarami sa koko pa Ijipi ko sa
mule sae pa Negev ko sa tonia isa sa
na maqotana beto doru sakasava qi
isongoria beto ko i Loti sa tutia sisa.
2 Qi tinoni isisongona si Ebarami ko
qi isongoria isa sira na mamanugu
mamade nene papausu beto na siliva
beto na qolo.
3 Sa koko pa Negev sa, sa lao kai ia
ka ia tinganai ko sa kamu pa Beteli,
pa ia pa vaikorapaina pa Beteli beto
pa Ai ketakoi qi vaturu aqaqo mai
perangana
4 beto ketakoi qi roitinia mai kai ia
vavakukuvuna. Ketakoi sa sa kuku
vatarasaea i Ebarami sa na isongona
i Iahova.
5 Ego i Loti isa sa kole tututia lekogo
i Ebarami, ba qi isongoria tugu vei na
gogodo sipi, na bulumakau beto na
aqaqo.
6 Ba na ia sa sake padaria totonai
qai mekarai suvere ura qai soku jola
sa na isisongo tadira karu ko qaike
boka mekarai suvere vaikamu.
7 Beto qai vavaigua lao gu sira
na tinoni kopu ma manugu papausu
tadira Ebarami i Loti. Beto ko ira na
bubutu tinoni Kenani beto na Perizai
ba qai korapa tugu suvere sa ketakoi
pa totoso isa.
8 Ko i Ebarahami sa parangia i Loti,
pira saunia, <<Tuqu! Take vavaigua
gita karu babi ira noda tinoni kopu
mamanugu papausu ura nake goto sa
gita karu.
9 Ko na ia doruna sa qu batiamua
gu ke. Ko ta suvere pikata tu. Vei
muna lao vei pa kale meri ao sa,
mana lao vei pa kale matua sara ba
vei pa kale matua tu munagu sao,
sa mana lao vei pa kale meri sara,>>
saunia.
10 Sa enga sae si Loti, sa batia isa
sa na are doruna pa Jodani sa sa
lolomoso vatale, vevei na inuma tai
Iahova, vevei na ia pa Ijipi lao vei pa
Zoa. (Api sa tonai sa oqoro piaria pa
Sodomu beto pa Qomora i Iahova.)
11 Ko i Loti sa vile mekana sa na are
doruna pa Jodani beto ko sa taloa riu
lao vei pa kale sagere tapo. Ko qai
pikata sira karu.
12 I Ebarami sa suvere pa ia pa Ke-
nani, goto i Loti sa suvere pa vaiko-
rapaidi na gugusu lalavata pa arare
lavata ko sa vaturua nona aqaqo tata
pa Sodomu.
13 Ego ira na marene pa Sodomu
sa qai kole gu roiti vaikikerai beto
roiti valululasa isa vei sake qerania i
Iahova.
14 Ego pa liguna qi taloa riu si Loti
koko tai Ebarami, sa paranga si Ia-
hova tana, <<Mu enga sae koko ke-
takoi qu korapa turu beto mu doro
lao pa kale saena, pa kale gorena, pa
kale sagere tapo, beto pa kale suvu
tapo.
15 Doru na ia qu batia sa mana
vanigo ao ara beto ira na tutimu ao
kamua na kamua
16 Na tutimu ao sa mana roiti
veiniria na kavuruna na peso ara ko
na tinoni mina boka anyea na kavu-
runa na peso sa, mina boka anyea sa
na tutimu ao.
17 Ko lao, mu lekogo dogoria sa
na kakasana beto na revatana na
ia doruna, ura qa vanigo ara ao,>>
saunia.
18 Ko sa varijoria nona aqaqo si
Ebarami ko sa lao suvere tata pa
boko gogou lalavata tai Mamiri pa
Heboroni, ketakoi sa roitinia isa sa
kai ia vavakukuvuna lao tai Iahova.

14

I Ebarami Sa Aloa Si Loti

1 Pa totoso api sa i Amarapele na
bangara pa Sina, i Arioki na bangara
pa Elasa, i Kedolaoma na bangara
pa Elami beto i Tidali na bangara pa
Qoimi
2 sa qai rajai i Bera na bangara
pa Sodomu, i Bisa na bangara pa
Qomora, i Sinabi na bangara pa
Adama, i Semeba na bangara pa Ze-
boimi beto na bangara pa Bela (isa pa
Zoa).
3 Ira doru na babangara qai tapoja
liligu aipira sa qai vaikamuniria sira
na dia tinoni vaipera pa lolomo pa
Sidimi (na solo ivere).

4 Ka manogarua aoro sa i Kedolaoma qi bangaraniria sira ba pa vina manogaue aoro sa qai daidia tutia sisa.
5 Pa vina manogamade aoro sa, i Kedolaoma beto ira na bangara qai vaivaego ko mai mekarai vaitokai qarigu sa qai riu ko qai vakilasaria sira na bubutu tinoni Repai pa Asiteroti Kanaimi, na bubutu tinoni Zuzi pa Hami, na bubutu tinoni Emai pa Save Kiritaimi
6 beto na bubutu tinoni Hori pa kukubo pa Sei, ko lao kamu tu pa Eliparani tata pa qega.
7 Beto poni sa qai vidulu mule ko qai lao pa Enimisipati (isa pa Kadesi) ko qai vakilasaria sa na pikata ia doruna tadira na bubutu tinoni Amelekai beto vei tugu ira na bubutu tinoni Amorai qai korapa suvere pa Hazazoni Tama.
8 Poni na bangara pa Sodomu, na bangara pa Qomora na bangara pa Adama, na bangara pa Zeboimi beto na bangara pa Bela (isa pa Zoa) sa qai mekarai riu ko qai vaturu nanamaria sa na dia tinoni vaipera pa lolomo pa Sidimi
9 ko mai rajaria qarigu sira Kedolaoma na bangara pa Elami, i Tidali na bangara pa Qoimi, i Amirapele na bangara pa Sinar beto i Arioki na bangara pa Elasa- ka made bangara qai taleria ira ka lima.
10 Ego na lolomo pa Sidimi sa sa pugelia na baongo oqili nyelaka tapa ko totonai qai uku tatagara riu sira na bangara pa Sodomu beto pa Qomora sa, kaki dia tinoni vaipera sa qai vukele joloponiria pa baongo oqili goto ira doru sa qai tula riu pa kukubo.
11 Qai aru tekuria ira ka made bangara sa doru isisongo tadira pa Sodomu beto pa Qomora beto na gadia gagani beto ko qai riudia.
12 Qai teku riunia tugu vei si Loti na vabuguna i Ebarami beto nona isisisongo ura na suverena pa Sodomu sisa.
13 Kame isa sa uku sa sa kamu ko sa vavakato vania si Ebarami na tinoni Hiburu. Ego i Ebarami sa na suverena tata pa gogou lalavata tai Mamiri na tinoni Amorai, na tasidi marene ira Esikolo, i Ane, ira doru vei qai baere lame taii Ebarami.
14 Totonai i Ebarami qi nongoronia qai teku riu vapinausia sa na vabuguna, poni sa sa kukuria sira ka ue gogoto manoga vesu tinoni bobokadi pa vaipera qai podo lavata sae pa nona tatamana beto ko sa riu adu tututiria kamu tu pa Dani.
15 Na bongi sa pikataria i Ebarami sira nona tinoni vaipera ko qai rapataria ko qai vakilasaria beto qai adu vatatagararia kamu tu pa Hoba, kale saena pa Damasikasi.
16 Sa teku muleniria i Ebarami sa doruna na isisongo beto vei tugu i Loti na vabuguna beto na sakasava sa isongoria, beto tavitiria na rereko beto ira na tinoni mai tavapinausu qariguniria.
17 Pa liguna sa vakilasia i Kedolaoma beto ira na bangara qai tokania isa sa, na bangara pa Sodomu sa lame gosoria si Ebarami pa lolomo pa Save (isa na lolomo tana bangara) totonai sa mule.
18 Poni i Melekizedeki na bangara pa Salemi sa pogoso kamu bereti beto na vaini. Na iama tana Tamasa ululuna jola sisa,
19 ko sa manania isa si Ebarami, pira sau,
<<Mi tamana tana Tamasa ululuna jola si Ebarami,
Na Tamasa sa vapodakia na oka beto na peso.
20 Beto mi tavatarasae sa na Tamasa ululuna jola,
Isa sa vakole laoria pa limamu ao sira na mua kana,>> sau sisa.
Beto poni sa vania i Ebarami kame pa manoga pa doru sakasava sisa.
21 Sa paranga sa na bangara pa Sodomu lao tai Ebarami, <<Ira na tinoni sa mu valame vanisiu ara goto ira na sakasava sa mu kopuniria mua,>> saunia.
22 Ba sa paranga tu si Ebarami lao tana bangara pa Sodomu, <<Qa tei alaka saenia tu na limaqu ko qa

maulu tai Iahova, na Tamasa ululuna jola, isa sa vapodakia na oka beto na peso
23 ko manake isongo tekua kai sakasava tamu, bi na loji gu sa babi na gasoro buti gu, kita vei ko ao mu paranga, <Ara qa vaisisongia si Ebarami> mugu.
24 Ko manake tekua tugu kai sa goto na sa vei ira na tinoni taqu qai tei gania tu beto na iadi ira na tinoni qai tutisiu ara- ira Ane, i Esikolo beto i Mamiri sa mai tekua tugu sa na iadi,>> sau sisa.

15

Na Vinaego Sa roitinia Na Tamasa Tai Ebarami

1 Pa liguna api, na paranga tai Iahova sa lame tai Ebarami pa dodogoro.
<<Muke matagutu, Ebarami.
Ara sa na mua naqe,
Na mua pinia poreveveina jola,>> sau.
2 Ba sa paranga tu si Ebarami, <<Kei bangara Iahova, na sa muna boka vanisiu ura ara kepore tuqu beto isa na tinoni mina teku vakarovia na isisongo taqu sa i Elieze na tinoni Damasikasi tu?>> sau sisa.
3 Beto sa paranga mule si Ebarami, <<Quke vanisiu na koburu ke; ko kai nabulu gu pa qua tatamana sa mina beisiu sara,>> saunia.
4 Poni sa lame tana sa na paranga tai Iahova: <<Na tinoni api sa minake beigo ao goto kai tumu marene mekamu tu mina koko lame vei pa tinimu mekamu sa mina beigo ao,>> sau.
5 Beto sa toni votunia pa peguru beto sa paranga, <<Mu enga saea na oka beto mu anyeria sa na seru- vei sosoto tugu muna boka anyeria ao sa,>> sau. Beto sa paranga mutu, <<Mai vei inara sa na tutimu ao,>> saunia.
6 Poni i Ebarami sa vasosotoa si Iahova ko i Iahova sa pojania na tinoni tuvisina sisa.
7 Beto sa paranga lao tana mutugu, <<Ara si Iahova, qa toni votunigo pa Ur tadira na tinoni Kaladia ko ma vanigo na ia api ko mu isongia qau,>> saunia.
8 Ba sa paranga tu si Ebarami, <<Kei bangara Iahova, Ai vei mana boka gigilai ara mana teku isongia sisa?>> sau.
9 Poni sa paranga si Iahova tana, <<Mu teku vakamu vanisiu kai bulumakau kokoregana, kai qoti beto kai rami okoto ka ue aorodi, tavitiria kai kuru bora beto kai kuru kavu kokoregana,>> saunia.
10 Ko sa teku vakamuria i Ebarami tana sa dorudi aipira, sa kobu ruaria beto sa vakole tuturu vaikaleniria sa na kokobudi; goto ira na mamanugu tatava sa sake kobu ruaria.
11 Poni qai tatava kamu sira na mamanugu tatava gagani mamanugu pa kokobu tini matedi, ba sa adu variuria i Ebarami.
12 Totonai sa korapa gore suvu na tapo, sa puta mumagana tu si Ebarami, poni sa kai rodomo kukuni vaivamatagutuna sa sa toqo pa arena isa.
13 Beto sa paranga si Iahova tana, <<Mu gigila vatalea ao sa ira na tutimu ao sa mai tinoni kamudi pa ia qaike isongia, mai tavapinausu beto mai tangangangulu ka made gogoto puputa aoro, sau sisa.
14 Ba mana vakilasia ara sa na bubutu tinoni ketakoi mai tavapinausu ira beto pa liguna sa mai votu riu tavitia soku isisongo poreveveidi.
15 Ba ao sa muna baragoso vaparoi tu beto sa muna riu vabubulemua tutiria na mua tite.
16 Pana vinamade sasae tinoni sa ira na tutimu ao sa mai mule kamu lani, ura na sela tadira na bubutu tinoni Amorai sa sa oqoro jutu kamua na ikerena sosoto,>> saunia.
17 Totonai qi tei suvu tu sa na tapo ko sa tei opo tu sa na rodomo, poni sa kai raro mamanginina sa votua na tula tavitia kai gou iku vuvurungu sa sa bola votu beto sa alokata pa vaikorapaidi na kokobu tinidi na mamanugu.
18 Na rane isa i Iahova sa roitinia na vinaego tai Ebarami, ko pira sau, <<Na ia api sa qa vaniria ara na

tutimu ao, koko pa ovuku pa Ijipi
ko mi lao kamu pa ovuku lavata pa Eupareti-
19 na ia tadira na bubutu tinoni
Kenai, na Kenizai, na Kadimonai,
20 na Hitai, na Perizai, na Repai,
21 na Amorai, na Kenani, na Qiqa-
sai beto na Jebusai,>> sau sisa.

16

I Haqa Beto i Isimeli

1 Ego i Serai, na maqotana i
Ebarami sa sake boka vapore vania
na koburu si Ebarami. Ba sa isongia
isa sa kai nabulu rereko Ijipi na
isongona i Haqa;
2 ko sa pojania si Ebarami, <<I Ia-
hova sake vabokasiu ko mana isongo
koburu sara. Ko mu lao puta tavitia
na nabulu rereko taqu poni; palu pa
boka tana mana boka podalainia kai
tatamana,>> sau.
Poni sa nongoria i Ebarami sa na
ovovelena i Serai.
3 Ko pa liguna sa suvere pa Kenani
ka manogaputa aoro si Ebarami sa,
sa tekua i Serai si Haqa na ona nabulu
rereko beto ko sa vania na marenena
ko sa veinia na maqotana.
4 Ko i Ebarami sa puta tavitia si
Haqa ko sa pore iapana tu.
Totonai sa gigilai sa bogata si Haqa,
sa podalai dodogoro vagorea isa sa
na ona iviva rereko lavata.
5 Poni pira sau si Serai lao tai
Ebarami, Na tapata ao qu roitinia sa
qa korapa gosoroni vitigi ara. Qa
vanagonigo sa na qua nabulu beto
kopira sa gigilai sa bogata sisa sa sa
dodogoro vagoresiu sara. I Iahova
mi pitua sa i sei sa sa sela gita karu,
saunia.
6 Poni pira sau si Ebarami, <<Ao
gu qu gigilai sa na mua nabulu, mu
roiti laonia tana isa vei qu rovea sa
jonga,>> saunia.
Poni sa komiti vikeria i Serai si
Haqa ko sa uku riuona.
7 Ego na mateana tai Iahova sa ba-
tia si Haqa tata pa kai vuvugu pie pa
qega, na vuvugu pie isa sa pa keke-
taina na soana sa lao pa Sua.
8 Ko pira saunia, <<Haqa, ao na
nabulu tai Serai, Pai qu koko lame vei
beto pai qu korapa lao vei sao?>> sau.
Sa oe lao si Haqa, <<Qa korapa
ukunia i Serai na qua iviva rereko
lavata,>> sau.
9 Poni sa pojania na mateana tai Ia-
hova, <<Mu mule lao tana mua iviva
rereko lavata beto mu suvere vaike-
tai tana,>> saunia.
10 Beto pira saunia mule na
mateana, <<Mana vavovonua ara sa
na tutimu ao ko maike jonga taanye
betodi,>> sau.
11 Beto pira saunia mutu na
mateana tai Iahova sisa:
<<Kopira qu bogata sao
Kode muna vaporea kai tumu
marene.
Muna vaisongonia i Isimeli,
Ura i Iahova sa nongoria na mua
kekebo.
12 Isa sa mina kai tinoni piruna vei
na dongiki;
Mina komitiria gu sa doru tinoni
Beto doru tinoni ba mai komitia
tugu
Beto mina suvere vaikanai
Lao tadira doru tasina marene
sisa,>> sau.
13 Beto sa vania na isongo si Iahova
isa sa parangia, <<Ao sa na Tamasa
qu batisiu>> ura pira sau si Haqa,
<<Kopira qa batia sa na tinoni isa sa
batisiu,>> sau sisa.
14 Isa sa na ginuana vei beto sa
tavakukunia Bia Lahai Roi sa na oqili
pie sa korapa tugu koleona kamua
kopira, pa vaikorapaina pa Kadesi
beto pa Beredi.
15 Ko i Haqa sa vapodo vania kai
koburu marene si Ebarami ko i
Ebarami sa vaisongonia i Isimeli sa
na tuna marene sa vapodo vania i
Haqa.
16 Ka vesu ngavulu vonomo aorona
si Ebarami totonai i Haqa sa vapodoa
si Isimeli.

17

Na Vinaegona Na Tapobe

1 Totonai sa kamua ka sia ngavulu
ka sia aorona si Ebarami sa, sa votu
tana si Iahova beto sa paranga, <<Ara

sa na Tamasa neqiqu jola, mu tutia na qua paranga beto mu toania na toa tuvisina.
2 Mana vatoqonigo ara ao sa na qua vinaego beto mana vavua vasosokugo ara sao,>> sau.
3 Poni sa vukele opo gore si Ebarami, beto pira saunia na Tamasa sisa,
4 <<Ara sa na qua vinaego qa vatoqonigo sapi, Ao sa muna tamadi ira doru na bubutu tinoni.
5 Minake takuku ligunia i Ebarami sa na isongomu ao, gotona isongomu kopira si Ebarahami tu, ura muna tamadi soku bubutu tinoni mana veinigo ara.
6 Mana vavua vasosokugo ara sao, tamu mai pidoko votu lame sa na bubutu tinoni beto ira na babangara.
7 Mana vatoqonigo ara ao sa na qua vinaego kole jolana, beto ira na tutimu vuka risa tadira na sasae tinoni korapa lame, ko ara sa mina mua Tamasa ao beto tadira na tutimu ao pa ligumu.
8 Na ia doruna pa Kenani, ketakoi qu korapa suvere kopira vei na tinoni karovomu sa, mana vaisongonigo ao beto ira na tutimu ao vuka risa kamua na kamua beto ara sa mina dia Tamasa ira,>> saunia.
9 Beto poni sa paranga mutu sa na Tamasa lao tai Ebarahami, <<Goto ao sa, muna kopunia sa na vinaego taqu, ao beto ira na tutimu pa liguna lao tadira na sasae tinoni korapa lame.
10 Ko alepi sa na vinaego taqu qa vatoqonigo ao beto ira na tutimu ao ko muna kopunia agou pa liguna lao: Doru marene korapa suvere tavitigo ao sa mai isongo tapobe beto.
11 Muna pobea sa na vulitina na batu nonoimiu ko isa sa na vinagigilana na vinaego pa vaikorapaida gita karu.
12 Pa dorudi na sasae tinoni korapa lame sa, doru marene sa mai isongo tapobe pa vinavesu rane liguna mai podo, tavitiria tugu vei ira mai podo lame pa miu tatamana babi mai tavai pa poata tadira na tinoni karovodi ira nake tavitimiu.
13 Bai podo lame tu pa miu tatamana babi tavai tu pa miu poata ba mai isongo tapobe tugu. Na qua vinaego qa roitinia pa tinimiu sa mina kole jola kamua na kamua.
14 Na marene sake tapobe na vulitina na batu nonoina sa mina tapikata pale tadira na bubutu tinoni ura sa majai na qua vinaego ara,>> sau sisa.
15 Na Tamasa sa parangia si Ebarahami, Pira saunia, <<I Serai na maqotamu sa munake kuku ligunia na isongona i Serai ura i Sera tu sa na isongona isa kopira.
16 Mana manania ara sisa ko sosoto jola sa mina vapore vanigo ao kai koburu marene. Mana manania ara sisa ko mina tinadi na bubutu tinoni beto na babangaradi na tinoni sa mai koko lame vei tana,>> sau.
17 Poni sa vukele opo gore si Ebarahami, sa avu beto pira sau mulenia mekana, <<Mina vaporea tu kai koburu marene sa na tinoni kai gogoto aorona? Mina vapodoa tu kai koburu si Sera ka sia ngavuluputa aorona?>> sau.
18 Beto sa paranga lao tai Tamasa si Ebarahami, <<Ai Vei i Isimeli gu sa bi toania na tavaragua tamu,>> sau.
19 Poni sa paranga na Tamasa tai Ebarahami, <<E, ba i Sera na maqotamu mina vapore vanigo tugu kai koburu marene ko muna vakukunia i Aisake. Mana vatoqonia ara i Aisake sa na qua vinaego, isa mina kole jola kamua na kamua tadira na tutina isa vuka risa.
20 Goto pa kalena tai Isimeli sa, qa tei nongorigo tu: ko sosoto jola kode mana manania tugu ara sisa, mana vavua vasosokua beto mina mota tu lalaona sa na tutina isa. Isa sa mina tamadi ira ka manogarua bangara bubutu beto mina taroiti tana sa kai bubutu tinoni lavata.
21 Ba na qua vinaego sa mana vatoqonia tai Aisake isa mina vapodo vanigo i Sera pa totoso vei api pa aoro lame ina,>> saunia.
22 Pa liguna qi kole parangia i Ebarahami, sa taloa saeona sa na Tamasa.

23 Pa vagigila rane tugu isa sa, i
Ebarahami sa tekua si Isimeli na tuna
marene beto dorudi ira qai podo
pa nona tatamana babi sa vainiria
nona poata, doru marene pa ruma
tai Ebarahami beto ko sa poberia na
batu nonoidi vei sa garununia na
Tamasa.
24 Ka sia ngavulu sia aorona si
Ebarahami totonai sa tapobe na
vulitina na batu nonoina,
25 goto i Isimeli na tuna marene
sa ka manoga ue aorona sa tonai sa
tapobe na vulitina na batu nonoina.
26 Ko pa kai muqisi rane tugu isa sa
qai tapobe beto sira Ebarahami beto
i Isimeli na tuna marene.
27 Beto doru marene qai suvere
tana tavitiria ira qai podo pa ruma
tana babi qai tavai poata tadira
na tinoni karovodi sa qai somana
tapobe tugu tonai tavitia isa.

18

Ira Ka ue Tinoni Kamudi

1 Ego i Iahova sa votu tai Ebara-
hami tata pa gogou lavata tai Mamiri
totonai sa dadanga na rane ko sa ko-
rapa toqona pa atakamanana nona
aqaqo.
2 Sa enga sae sau si Ebarahami sa
batiria sa kue tinoni korapa turudia
gu pa tatana. Ko totonai sa batiria,
poni sa sa taloa tugu pa nona ataka-
mana nona aqaqo poni ko sa abutu
lao gosororia beto sa titi opo gore pa
peso.
3 Beto sa paranga, pira sau, <<Qua
bangara, vei bu tavaraguanisiu ara
sao sa muke alokata jola pale na mua
nabulu.
4 Mai pogoso lamenia mai iqopeki
pie ko mu loqaria mai na nenemiu
beto mu minere mai pa kauru gou
api.
5 Ma teku vanigou kaki sa ko mu
tekua mai ko mu boka neqi ligu
beto poni sa mu gojo riumiu pinakoi
tugu qu kamu tana mua nabulu,>>
sauniria.
Qai oe lao sira, <<Koi! Jongana
ropi, mu roitinia tu na sa qu pojai
ao,>> qarigunia.
6 Ko sa sisiqarai lao tome pa aqaqo
kamua i Sera si Ebarahami beto sa
paranga, <<Mu sisiqarai sepoa kue
kapa palava liosona, mu monyoa
beto mu paruguria kaki bereti,>>
saunia.
7 Beto poni sa abutu lao pa gogodo
bulumakau ko sa vilea kai tuni
bulumakau kokoregana vavaguana
beto sa vania kai ona nabulu ko sa
riu sisiqarai vatunua.
8 Beto poni sa pogosoria i Ebara-
hami sa kaki sakasa mumunyaladi
beto na meleke beto na tuni bu-
lumakau sa tavatunu ko sa lao vakole
vaniria pa moedi. Beto totonai qai
kole teteku ira poni sa sa lao turu
tataria pa kauru gou sisa.
9 Qai nanasia, <<Goto pai tu si Sera
na maqotamu?>> qarigunia.
Sa oe sisa, <<Koi! Korapa pa
aqaqo,>> sau.
10 Poni sa paranga si Iahova,
<<Sosoto jola sa papada vei tugu pa
totoso api na aoro lame poni sa mana
mule kamu tamu sara sa kode i Sera
na maqotamu sa mina isongia kai
tuna marene,>> saunia.
Ego i Sera sa totonai sa korapa
gu nonongorona pa atakamanana na
aqaqo pa liguna isa.
11 Ira Ebarahami i Sera sa qai tei
baragoso qoele vapaparoi tu beto i
Sera ba sa tei pidili tu sa na soanana
na totoso popu tadira na rereko.
12 Ko i Sera sa avu golomo mekana
ko pira sau, <<Karuro! Qai kajivi vei
pira beto na kalequ ba sa baragoso,
ko kode mana isongia tu ara kopira sa
na vaileana?>> sau.
13 Poni sa paranga si Iahova tai
Ebarahami, <<Ai sa vei ko sa avu tu si
Sera ko pira sau, <Sosoto tugu mana
vaporea kai koburu kopira qa qoele
vei pira?> sau.
14 Ai vei kaki sakasa sa tapatia si Ia-
hova? Ara mana mule kamu tamu pa
totoso tavilena na aoro lame poni sa
i Sera mina pore kai tuna marene,>>
saunia.
15 I Sera sa matagutu ko sa oso, pira
sau, <<Ara qake avu,>> sau.

Ba sa paranga tu sisa, <<E, qu avu tugu sao>>, Saunia.

I Ebarahami Sa Tepa Mamate Vania Pa Sodomu

16 Totonai qai turu ko mai riudia qarigu sira ka ue tinoni sa qai dogoro gore lao vei pa Sodomu, beto i Ebarahami sa rerege tavitiria ko mi loa variuria sau.
17 Poni sa paranga si Iahova, <<Ai vei, Mana golomia tu beka tai Ebarahami ara sa na sa ma qaqiri roitinia qau?
18 I Ebarahami sa kode mina kai bubutu tinoni lavatana sosoto beto neqina jola, beto doru pupuku tinoni pa abana sa mai teku mana tana.
19 Ura qa tei vilea tu ara sisa ko mina gaitiria sira na tuna beto ira na tutina pa liguna isa ko mai kopunia sa na vavanau tai Iahova ko mai roitiniria na sakasava sa tuvisi beto sa garo, ko i Iahova mina vagore votua tai Ebarahami sa isa vei sa pojai isa,>> sau sisa.
20 Beto sa paranga si Iahova, <<Na tinajutu qai tajutunia ira pa Sodomu beto pa Qomora sa sa lavata jola beto na sela qai roitiniria sa sa mamata gigiri
21 ko sa vei sa ara mana gore dogoria moko vei na sa qai roitiniria ira sa sa ikerena sosoto tugu vei na vavakato sa kamusiu ara. Vei minake vei sa, ara kode mana gigilai,>> sau sisa.
22 Qai gabala riudia sira beto qai lao vei pa Sodomu, goto i Ebarahami sa turuona tugu pa moena i Iahova.
23 Beto poni sa rerege tata lao tana si Ebarahami ko pira sau, <<Ai vei, muna saqu pale tavitiniria tugu ao ira na tinoni ikikeredi sira na tinoni tuvisidi?
24 Palu ira ka lima ngavuluputa tinoni tuvisidi sa qai suvere pa gugusu lavata. Ai vei kode muna saqu pale tugu ao ko munake loa vatoai sa na gugusu isa pa laedi ira ka lima ngavuluputa tinoni tuvisidi qai suvere ketakoi?
25 Bi maragovi tu muna roitinia ao sa vei isa ura kode muna vamate tavitiniria ira na tinoni ikikeredi sira na tinoni tuvisidi ko mina vei sa ira na tinoni tuvisidi sa qu doro vaitoto veiniria gu ira na tinoni ikikeredi. Bi maragovi tu muna roiti vei sao! Ura ai sa vei, isa mina pitua na abana doruna minake boka roitinia na tuvisi?>> sau.
26 Poni pira sau si Iahova, <<Vei mana batiria ara ka lima ngavuluputa tinoni tuvisidi pa leona na gugusu pa Sodomu poni sa pa laedi ira mana loa vatoai ara sa na gugusu doruna,>> saunia.
27 Poni sa pira sau si Ebarahami, <<Kopira sa qa varenenia gu ara sa na parangia na bangara nake savana na kavuru peso babi na kavu gu sara,
28 palu ira na tinoni tuvisidi sa ira ka lima ngavuluputa vagore palea ka lima gu. Ai ve muna piaria tugu sa na gugusu lavata doruna pa laedi ira ka lima tinoni ikikeredi gu?>> sau.
Poni sa paranga sisa, <<Dai maneke piaria ara sa na gugusu vei mana batiria ara sa ka made ngavulu lima tinoni tuvisidi,>> saunia.
29 Poni sa kai paranga lao mutu tana si Ebarahami, pira sau, <<Palu ira ka made ngavuluputa tugu sa mai tabata ko ai vei?>> sau.
Poni sa paranga sisa, <<Pa laedi ira ka made ngavuluputa sa, manake roitinia ara sa na pipiara,>> saunia.
30 Beto pira sau si Ebarahami, <<Mavo tu! Mike tagigirinisiu ara ao na bangara. Mi vamalumusiu ko ma paranga tu. Palu ira ka uengavuluputa gu sa mai tabata ketakoi ko ai vei?>> sau.
Sa oe lao sisa, <<Manake roitinia ara sa na pipiara vei mana batiria ara sa ka uengavuluputa ketakoi,>> saunia.
31 Beto pira sau si Ebarahami, <<Kopira qa varenenia gu ara sa na parangia na bangara, ko palu ira ka rabeteputa gu sa mai tabata ketakoi ko ai vei?>> sau.
Sa oe sisa, <<Pa laedi ira ka rabeteputa poni, maneke piaria sa na gugusu,>> saunia.
32 Beto poni sa paranga mutu si Ebarahami pira sau, <<Mavo tu!

Mike tagigirinisu ara na bangara. Mi vamalumusiu tu ko ma paranga kai totoso gu mule. Palu ka manogaputa tugu sa mai tabata ko ai vei?>>, sau.

Poni sa oe lao sisa, <<Pa laedi ira ka manogaputa, maneke piaria ara sa na gugusu,>> saunia.

33 Pa liguna qi kole parangia i Ebarahami si Iahova sa sa taloa riuona goto i Ebarahami sa muleona pa gusu.

19

Pa Sodomu Beto Pa Qomora Qai Tapiara

1 Ego na veveluna qai kamu pa sodomu sa karu mateana ko totonai i Loti sa sa korapa toqona pa atakamana na bara totomena na gugusu lavata. Totonai sa batiria, poni sa gasa turu ko sa lao gosororia beto sa titi opo gore pa peso.

2 Beto pira sauniria, <<Koi! Karu qua bangara,>> <<Bu gabala lame mai tu pa ruma taqu. Mu boka loqaria na nenemiu, mu vajola bongi mai tu beto na vuvugei jonga mutu mu iolo riu,>> sau sisa.

Ba pira tu qarigu sira karu, <<Dai! >> <<Pa kakabarena tu na ia susuverena me puta,>> qarigu.

3 Ba sa tepa totokaria tugu i Loti sira karu ko qai tutia lao pa nona ruma ko sa vatana vaniria na tetekuna, sa parugu bereti kepore isitina beto sa qai teteku.

4 Tonai qai oqoro kole pa lovu poni doruna marene pa doru kokobu ia pa gugusu lavata pa Sodomu- ikete lavata sa qai idi vailivutainia sa na ruma.

5 Beto qai kukua si Loti, pira qarigunia, Pai sira na marene qai kamu tamu pa bongi api? Mu vavotu vanigei ko me puta tavitiria, qarigu.

6 Poni i Loti sa votu kamuria pa peguru beto sa pateia sa na atakamana pa liguna

7 beto pira sau, <<Koi muke vei, ka visa qua baere. Muke roitinia na sakasa ikikerena api.

8 Dotu, pira karu tuqu maqota ara qai oqoro laoa kai marene. Ma toni votu vanigou ko agou gu qu gigilai ai muna roiti veiniria. Goto ira gu na tinoni pira sa muke kotiria ura qai kole pa kopu taqu,>> sauniria.

9 Ba pira tu qarigu sira, <<Balau! Muke suqutugei,>> qarigu. Beto qai paranga, <<Na tinoni le alepi sa na kamuna gu lani vei na tinoni karovona ba kopira sa nyogua lalaenigita gita! Ao tu sa mene vakilasa vatatalego agei jolaniria ira inara,>> qarigunia. Qai kole tototeppia si Loti beto qai sasuru lao ko mai piaria sa na atakamana qarigu.

10 Ba ira karu tinoni pa leo ruma sa qai kaqama votunia na limadi ko qai bako tomenia si Loti beto qai pateia sa na atakamana.

11 Beto ko qai tapala valeqa paleniria sira na tinoni, ikete lavata qai turu pa atakamana ko qaike batia sa na atakamana.

12 Beto karu tinoni qai paranga lao tai Loti, pira qarigu, <<Kaki mule tamu qai korapa lani- na roamu marene, na tumu marene, na tumu rereko babi kaki mule pa leona na gugusu lavata qu isongoria ao? Mu toni votuniria pa ia api,

13 ura korapa me piaria agei sa na ia api qeu. Na tinajutu sa kamu ti Iahova qai tajutunia ira na tinoni lani sa, sa jola pa pada ko sa garunugei ko mene piaria sau,>> qarigunia.

14 Ko sa votu lao si Loti ko sa parangaria sira na roana marene qai tavatuvisi ko mai alavaria na tuna rereko, Pira sauniria, <<Sisiqarai ko mu votu riu pa ia api, ura tata gu beto mina piaria i Iahova sa na gugusu lavata api,>> sau. Ba ira na roana marene sa palu sa paranga vavaivaavuona gu sau qarigu.

15 Totonai sa sae na vovola rane poni, qai paranga vaneneqia na mateana si Loti, pira qarigu, <<Sisiqarai! Mu tonia na maqotamu beto karu tumu rereko qai korapa lani, kita vei ko mu tasaqu pale totonai mina tavakilasa na gugusu lavata,>> qarigunia.

16 Totonai sa mamavo isa poni sa qai lao tu karu tinoni ko qai saputu

tekua sa na limana beto na limana na maqotana beto na limadi ira karu tuna rereko beto ko qai toni votu vasareria pa peguruna na gugusu lavata ura i Iahova sa roroquria.

17 Isa tugu qai vavoturia pa peguru poni, kame ira sa pira sau, Mu uku vasarea na miu toa! Munake doro mule, beto munake tuturumua pa doru eqa araredi pori! Goto mu uku sae pa kukubo kita vei ko mu tasaqu pale riu beto, sauniria.

18 Ba sa paranga tu si Loti lao tadira, pira sau, <<Mavo tu, qua bangara.

19 Qu tavaraguania sa na mua nabulu, beto qu vatadogoronisiu na mua roroqu lavata ko qu vasarea na toa taqu. Kode manake boka uku sae pa kukubo kita vei ko na tapata alepi mi sae kamusiu ko ma mate.

20 Do! Poni sa kai gugusu ikete sa tata ketakoi mana boka uku lao ara. Mu vamalumusiu ko ketakoi ma uku lao. Sa ikete sa oko ba ketakoi kode mina sare na qua toa,>> sauniria.

21 Poni pira saunia na mateana, <<Jongana ropi. Qa vaegoa ara sa vei qu pojai ao api. Ko maneke piaria ara sa na gugusu ikete qu pojai.

22 Ko mu sisiqarai uku lao ketakoi, ura maneke boka roitinia kai sa sara tinganai muna kamu mai tu ao ketakoi,>> saunia. Ko sa vei sa na isongona na gugusu isa sa qai vaisongonia Zoa.

23 Totonai sa iolo votu sae pa arena abana sa na tapo poni sa sa kamu pa Zoa si Loti.

24 Ego beto sa vaokoro tarininiria na patu kikilava vuvurungudi i Iahova sa pa Sodomu beto pa Qomora, ko na koko lagere veidi tai Iahova pa noka sa aipira.

25 Ko sa piara paleria i Iahova sa na gugusu aipira beto na arare doruna beto ira doru qai suvere pa gugugusu lavata beto na gogou qai toa pa peso.

26 Goto na maqotana i Loti sa sa balinga mule ko sa peluku patu solona.

27 Na vuvugei jonga i Ebarahami sa dorava ko sa mule sae pa ia ketakoi sa kole turu paparangia i Iahova.

28 Ego ko sa doro gore vei sa pa Sodomu beto pa Qomora, beto pa doruna na ia pa arare sa, sa batia sa iolo votu sae sa na tulana na peso isa sa vei na kunini tula sa koko pa kai iku lavata.

29 Ko totonai sa piararia na Tamasa sa na gugugusu lavata pa arare sa, sa roroqu kamua isa si Ebarahami ko sa teku vaukua isa si Loti pana tapata sa piararia na gugugusu lavata ketakoi qi suvere i Loti.

I Loti Beto Ira Karu Tuna Rereko

30 Ego i Loti beto karu tuna rereko sa qai taloa pa Zoa ko qai sae suvere pa kai bevi pa kukubo ura sa matagutu suvere pa Zoa sisa.

31 Kai rane na tuna rereko pa moa sa pojania sa na tasina rereko, pira sau, <<Ago! Na tamada sa sa baragoso, beto kepore sa kai marene pa eqa lani vei mina kole tavitigita vei isa na tutina tugu doru eqa pa abana.

32 Aria ko ta vabukunia na vaini sa na tamada beto ta kole tavitia ko mi kole sa na tutida lame vei tana tamada,>> saunia.

33 Na bongi isa sa qai vabukunia na vaini sa na tamadi beto ko sa lao tome sisa pa moa ko sa kole tavitia ba na tamadi sake isongo vagigilai sa na tomena beto na votu riuna isa.

34 Sa rane neqa poni sa paranga na tuna rereko pa moa lao tana tasina, pira sau, <<Pa bongi qa kole tavitia ara na tamada. Ko kode bongi tana vabukunia mule na vaini beto ao muna tome kole tavitia mule ko mi kole sa na tutida lame vei tana tamada,>> saunia.

35 Ko qai vabukunia mule na vaini sa na tamadi na bongi isa, beto na tuna rereko pa ligu sa tome kole tavitia. Sake isongo vagigilai mule isa sa na tomena beto na votu riuna na tuna rereko pa ligu.

36 Ko sa vabogata betoria i Loti sa karu tuna rereko.

37 Na tuna rereko pa moa sa vapodoa sa kai tuna marene, sa vaisongonia i Moabi ko isa sa na

tamadi ira na bubutu tinoni Moabai pa ngeni alepi.
38 Na tuna rereko pa ligu ba sa vapodoa tugu kai tuna marene, sa vaisongonia i Beni- Ami ko isa sa na tamadi ira na bubutu tinoni Amonai pa ngeni alepi.

20

I Ebarahami Beto i Abimeleki

1 Ego i Ebarahami sa koko ketakoi sa sa gore vei pa pikata ia pa Negevi ko sa suvere pa vaikorapaina na gugusu pa Kadesi beto pa Sua. Beto ko sa suvere vei kai tinoni karovona pa Qera.
2 Ego ko pira saunia i Ebarahami si Sera, <<Na luluqu ara sapi,>> sau. Ko i Abimeleki na bangara pa Qera sa vaigarunu ko qai lao toni vakamu vania si Sera.
3 Poni sa votu sa na Tamasa tai Abimeleki pona putagita kai bongi, pira saunia, <<Kode muna mate talenia ao sa na rereko qu tekua ina ura na rereko pore marenena sina,>> sau.
4 Ego i Abimeleki sa oqoro ulia isa si Sera ko pira sau, <<Koi! Bangara, na bubutu tinoni sa kepore na ona sela ba muna piaria tu?
5 Na luluqu rereko saunisiu ke beto na rereko ba na luluqu marene saunisiu tugu. Ko pa roroqu tuvisina beto pa lima liosona qa roitinia ara sa na sakasava alepi,>> saunia.
6 Poni sa parangia na Tamasa pana putagita sisa, pira sau, <<E! Qa gigilaiqua ara sa qu roitinia pa roroqu tuvisina soni vei sa qake vamalumigo ko bu roitinia sa na sela pa moequ ara. Sa vei isa sa qake vamalumigo ko bu ulia sisa.
7 Ego ko mu vamulea sa na maqotana na marene ura kai tinoni kokorotai sisa, beto isa mina vavaranigo poni muna toa. Goto vei munake vamulea sisa sa, mu gigila vatalea sa ao beto ira doru pa tatamana tamu sa mai mate,>> saunia.
8 Ego sa dorava ko sa turu vuvugei jonga si Abimeleki ko sa kuku vakamuria sira doru ona tinoni lalavata, ko sa vavakato vaniria sa doru na sakasava aipira, poni sa qai matagutu vivikereniria.
9 Beto poni sa i Abimeleki sa kuku vatomea si Ebarahami ko pira saunia, <<Na sa sa qu roitinia ao tamigei? Na sa sa na sela qa roitinia ara tamu ko qu vakolenisiu na tapata lavata sara beto na qua binangara? Ira na sakasa qu roiti lamenia ao sa qaike pada ko bu roiti lamenia taqu,>> saunia.
10 Beto sa nanasia i Abimeleki si Ebarahami, pira saunia, <<Na sa qu rovea ko qu roiti vei tu pira?>> sau.
11 Poni pira sau si Ebarahami, Dai! Pira gu qau sa, Pa gugusu api sa kepore sosoto sa na matagutuna na Tamasa ko kode mai vai talenisiu ara sa na maqotaqu qau.
12 Ba kai kalena sa, na luluqu sosoto tugu sa, na tuna rereko na tamaqu gu ke ba na goto tinana tu ko sa vei sa qa alavia.
13 Beto totonai qi kukusiu na Tamasa ko qa taloa pa qua tatamana sa qa pojania tugu sisa ko isa tugu sa na soana vei beto sa boka vatadogoronia nona roroqu taqu qau ko doru eqa qe lao sa ara sa na luluna marene tugu sasauniria sira, sau sisa.
14 Beto sa pogoso kamuniria i Abimeleki sa na sipi beto na bulumakau beto na marene na rereko pinausu ko sa vania si Ebarahami, beto sa vamule vania si Sera na maqotana.
15 Beto pira sau si Abimeleki, <<Na ia taqu sa qu batiamua ko mu suvere pai ia qu nyoroguania,>> saunia.
16 Ego I Sera sa pira saunia, <<Doria ko qa vania kai tina poata siliva ara sa na lulumu ko isa sa na laena na tapata qa roiti laonia ara tamu pa moedi ira doru qai suvere tavitigo ko kopira qu taruvata sosoto sao,>> saunia.
17 Beto poni sa vavara lao tai Tamasa si Ebarahami ko na Tamasa sa salania si Abimeleki, na maqotana beto ira nona rereko pinausu ko mai boka vapodo ligu koburu,

18 ura i Iahova sa patei suqutu paleria sa na iapadi doru na rereko pa tatamana tai Abimeleki pa laena i Sera na maqotana i Ebarahami.

21

Na Podo Ti Aisake

1 Ego i Iahova sa lame ovikia si Sera isa vei sa pojainia perangana ko i Iahova sa roitinia tai Sera sa na sa vei sa pojai.
2 Ko sa bogata si Sera beto sa vapore vania kai tuna marene si Ebarahami totonai sa baragoso isa pa totoso tugu isa vei sa pojai na Tamasa perangana tana.
3 I Ebarahami sa vaisongonia i Aisake sa na tuna marene sa vapore vania i Sera.
4 Pana vinavesu rane tonai sa podo si Aisake sa, i Ebarahami sa pobea sisa vei sa garununia na Tamasa.
5 Kai gogoto aorona si Ebarahami totonai sa podo i Aisake na tuna.
6 Ko pira sau si Sera, <<Sava avusiu ara sa na Tamasa, ko ira doru na tinoni mai nongoronia sapi ba kode mai avu vei tugu ara,>> sau sisa.
7 Beto sa pira sau mutu, <<Karo ko I sei mina ule vania si Ebarahami sa i Sera sa vasusu koburu? Ura ara qa vapodo vania kai koburu marene totonai sa tei baragoso tu sisa,>> sau sisa.

Ira Haqa i Isimeli Qai Taiju

8 Ego sa lavata sae sa na koburu ko sa loa susu, ko sa roitinia i Ebarahami sa kai vavolo lavata na ranena sa loa susu si Aisake.
9 Ego i Sera sa batia sa na tuna marene i Ebarahami isa qi vaporenia tai Haqa na rereko Ijipi sa, sa gigila avavu vaivatorasa.
10 Ba pira saunia si Ebarahami, <<Mu iju variua sa na rereko pinausu ina beto na tuna marene, ura na tuna marene na rereko pinausu ina sa minake somana isongo tavitia i Aisake na tuqu marene ara sa na isisongo,>> sau.
11 Na sakasava api sa vatakulanga vivitigia si Ebarahami ura na veveina gu na tuna marene sa na ginugua alepi.
12 Ba pira sau sa na Tamasa tai Ebarahami, <<Muke takulangania ao na koburu marene beto na mua nabulu rereko. Doruna gu vei sa pojanigo i Sera sa mu tutia gu na ovovelena isa ura ti Aisake tu mina tagigala vei sa na tutimu ao.
13 Ba na tuna na nabulu rereko ba mana veinia tugu kai bubutu tinoni ara ura isa ba na tutimu tugu ao,>> saunia.
14 Ego sa turu vuvugei jonga si Ebarahami ko sa vatanai kaki tetekuna beto kai kukurani pie ko sa vasugaraniria pa varana i Haqa beto sa loa lao vania na koburu beto sa garunu variua. Ko sa riu si Haqa ko sa lekogo mumumaona pa qega pa Biaseba.
15 Totonai sa pidili na pie pa kukurana na pie poni, sa vatoqoa sa na tuna marene pa kauruna kai leo mumuqu.
16 Beto sa riu toqo pa kai ia papada souna na gonana na tupi ura sau, qake nyogua batia na matena na koburu, sau. Beto sa toqo kai ia tatana ketakoi beto sa ovulia na ovovelena ko sa vagorea na lukana.
17 Ego sa nongoria na Tamasa sa na ovovelena na koburu marene, ko na mateana tana Tamasa sa kukua si Haqa koko pa noka ko pira saunia, <<Na sa sa na tapata, Haqa? Muke matagutu ura sa tei nongoria tu na Tamasa sa na ovovelena na koburu tonai sa kole isa ketakoi.
18 Mu teku vaturua na koburu ko mu arua na limana, ura isa sa mina kai bubutu tinoni lavata mana veinia ara,>> sau.
19 Beto sa revangia na Tamasa sa na matana i Haqa ko sa batia sa kai oqili pie takorina. Ko sa lao ko sa vutugu vapugelia sa na kukurani pie beto sa vabukua sa na koburu.
20 Ego sa vavaburoa na Tamasa sa na koburu totonai sa lavata sae. Ko sa suvere pa qega ko kai tinoni gogona pa bokala sisa.

21 Totonai sa korapa suvere pa qega
pa Parani sisa sa, na tinana sa teku
vania kai rereko Ijipi ko sa alavia.

Na Vinaego Sa Taroiti Pa Biaseba

22 Pa totoso isa sa i Abimeleki beto
i Pikolo na kuta tadira na tinoni
vaipera tana sa qai parangia si
Ebarahami, pira qarigunia, <<Na
Tamasa sa suvere tavitigo sao pa
doru sakasava qu roitiniria.
23 Ko mu maulu lame taqu kopira
tugu pa moena na Tamasa vei ao sa
munake roiti seseke lame taqu babi
ira na tuqu babi ira na tutiqu ara.
Mu vatadogoronia taqu beto tadira
na tinoni pa gusu ketakoi qu korapa
suvere vei na tinoni karovona sa na
toa vairoqu isa vei qa roiti laonia ara
tamu,>> sau.
24 Poni pira sau si Ebarahami, <<Qa
maulunia ara sisa,>> saunia.
25 Beto poni sa sa ququmi lao tai
Abimeleki si Ebarahami veveina na
oqili pie takorina qai aru tekua ira na
nabulu tai Abimeleki.
26 Ba sa paranga tu si Abimeleki,
pira sau, <<Koi! Ara qake gigilai i sei
sa roitinia sa na ginugua le alepi. Ao
quke vavakato vanisiu ara ko ara ba
qake nongoronia tinganai pa ngeni
tugu api,>> saunia.
27 Ko sa tekuria i Ebarahami sa na
sipi beto na bulumakau beto sa vania
si Abimeleki ko qai vatoqoa ira karu
sa kai vinaego.
28 Ka vitu tuni sipi rereko pa
gogodo sipi sa sa vakole kalea i
Ebarahami.
29 Poni pira sau si Abimeleki tai
Ebarahami, <<Na savadi sira ka vitu
tuni sipi rereko qu vakole kaleria
inara?>> sau.
30 Poni pira sau si Ebarahami,
<<Mu teku vakarovia pa limaqu ara
sira na tuni sipi rereko aipira vei
na ule votu vasosotona vei ara qa
koria sa na oqili pie takorina alepi,>>
saunia.
31 Ko sa vei sa sa tavaisongonia Bi-
aseba sa na ia isa ura ketakoi sa qai
maulu sira karu.
32 Pa liguna qai vatoqoa ira sa na
vinaego pa Biaseba sa, qai tavaturu
sira Abimeleki i Pikolo na kuta tadira
na tinoni vaipera tana ko qai muledia
pa ia tadira na tinoni Pilisitia.
33 I Ebarahami sa umania sa kai
gou tamarisiki pa Biaseba, beto ke-
takoi sa kuku vatarasaea isa sa na
isongona i Iahova, na Tamasa kole
jolana.
34 Ego na totoso kakasana sa sa
suvere vei na tinoni karovona pa
ia tadira na tinoni Pilisitia si Ebara-
hami.

22

Na Tamasa sa podekia si Ebara-hami

1 Ego kai totoso pa liguna na sakasa
aipira, sa na Tamasa sa podekia si
Ebarahami, pira saunia, <<Ebara-
hami,>> sau.

Poni sa oe si Ebarahami, <<Api
sara,>> sau.
2 Poni sa paranga na Tamasa, pira
sau, <<Mu tekua na tumu marene,
isa kai memeka tumu marene qu ro-
roqua i Aisake ko mu lao pa pikata
ia pa Moraea. Mu vavakukuvunia
ketakoi sisa pa kai kukubo isa mana
ule vanigo ara,>> saunia.
3 Ego sa turu na vuvugei jonga si
Ebarahami ko sa vatanai sa nona
dongiki beto sa toniria sa karu nona
nabulu beto i Aisake na tuna marene.
Sa ivala vatanai na iuku vavakukuvu
beto sa paja ko sa riu sa pa ia sa ule
vania na Tamasa.
4 Na vinaue rane sa enga sae si
Ebarahami sa batia sa na ia pa souna.
5 Sa pojaniria sa karu nona nabulu,
<<Mu suvere lani tavitiria na dongiki
goto ara beto na koburu me gogojo
sae paponi. Mene vatarasae beto
mene mule lagere kamugou,>> sau.
6 Ego ko sa tekuria i Ebarahami sa
na iuku vavakukuvu ko sa vasugara-
nia si Aisake na tuna marene goto
mekana sa pogosia sa na iku beto na
lida beto qai mekarai riu sira karu.
7 Poni sa paranga lao tai Ebara-
hami na tamana si Aisake, pira sau,
Tamaqu, sau. Sa oe si Ebarahami, Ai
vei qugu tuqu? saunia.

Sa paranga si Aisake tai Ebarahami na tamana, pira sau, <<Tamaqu?>> sau, Sa oe si Ebarahami, <<Avei qugu tuqu?>> sau. Poni pira sau si Aisake, <<Na iku beto na iuku sa pira goto pai sa na tuni lami tana vavakukuvunia?>> saunia.

8 Poni sa oe lao si Ebarahami, <<Na Tamasa tu mina doria mekana sa na tuni lami tana vavakukuvunia tuqu,>> saunia.

Beto qai mekarai riu sira karu.

9 Totonai qai kamu pa ia na Tamasa sa ule vania poni, sa roitinia ketakoi sa kai ia vavakukuvuna si Ebarahami beto sa vamakele vatanaria sa na iuku. Beto ko sa piua si Aisake na tuna ko sa vakolea pa are iuku pa arena na ia vavakukuvuna.

10 Ego beto sa kaqamania i Ebarahami sa na limana ko sa tekua sa na lida ko mi vamatea sa na tuna sau.

11 Poni sa kuku koko vei pa noka tu sa na mateana tai Tamasa pira sau, Ebarahami! Ebarahami, saunia.

Sa oe sisa, Api sara, sau.

12 Pira sau sa na mateana, <<Muke avangania na limamu ao sa na koburu>> ina beto <<muke roitinia kai sa tana. Ura kopira qa gigilai ara sa ao sa qu matagutunia na Tamasa beto quke aru mulenia pana taqu sa kai memeka tumu marene,>> sau sisa.

13 Poni sa enga sau si Ebarahami sa batia sa kai rami sa marakapisi na keuna pa vaikamu gogou ikikete. Ko sa lao si Ebarahami ko sa tekua sa na rami beto ko sa vavakukuvunia beina na tuna.

14 Ko sa vakukunia i Ebarahami I Iahova mina doria sa na ia isa. Ko kamu tugu pa rane pa ngeni alepi sa na paranga pira sasau, Pa kubo tai Iahova sa kode i Iahova mina doria, sau.

15 Beto sa kuku ligua mule vinarua totoso na mateana tai Iahova koko pa noka si Ebarahami

16 pira sau, <<Qa maulu mulenisiu mekaqu sara sau si Iahova ura qu roitinia ao sa na sakasava alepi ko quke aru mulenia ao sa kai memeka tumu marene,

17 Ko Sosoto jola mana mana vatatalenigo ara sao beto mana vavovonua ara sa tutimu ao ko mai mota vei na seru pa nulu beto mai vei na nagasa pa poanana. Ira na tutimu ao sa mai teku isongia sira na gugugusu lalavata tadira na dia kana,

18 beto pa tutimu ao sa mai tamana sa doru pupuku tinoni pa abana, ura qu vatabesiu ara sao,>> sau sisa.

19 Beto poni sa gabala mule kamuria nona nabulu si Ebarahami ko qai mekarai rerege mule pa Biaseba ko sa suvere ketakoi sisa.

Ira Na Tuna Marene i Naho

20 Pa liguna na sakasa aipira sa qai vavakato vania si Ebarahami pira qarigu, <<I Milika sa vapodo vania boko koburu marene si Naho na tasimu;

21 I Uzu pa moa, beto i Buzu na tasina, i Kemuele (na tamana i Aramu),

22 i Kesedi, i Hazo, i Pilidasi, i Jidilapi beto i Betueli,>> qarigunia.

23 I Betueli qi vaporea si Ribeka. I Milika sa vapodo vania i Naho na tasina marene i Ebarahami sira ka vesu koburu marene aipira.

24 Kai goto maqotana nisongona i Reuma ba qi pore tuna marene tugu; i Teba, i Qahami, i Tahasi beto i Maka.

23

Na Mate Ti Sera

1 Ego na kakasana na toa tai Sera sa sa kamua kai gogoto rabete vitu aorona.

2 Beto sa mate sisa pa Kiriati Aba (isa pa Heboroni) pa ia pa Kenani, ko i Ebarahami sa takulanga ko sa lao lukania si Sera.

3 Beto poni sa sa turu loai na kokobu tinina na maqotana si Ebarahami ko sa parangaria sira na tinoni Hitai, Pira sau,

4 <<Na tinoni karovoqu ko na tinoni kamu suverequ gu tamugou sara. Ko bu vanisiu tu kai ia vavaigolomona tamugou ko ma golomo vapaea na maqotaqu,>> sauniria.

5 Poini qai oea ira tinoni Hitai si
Ebarahami, pira qarigu,
6 <<Iviva, Mu nongorogei agei. Na
tuni bangara tuti Tamasa qu suvere
pa vaikorapaimei agei sao. Mu vilea
kai bevi vavaguana jola qu batia pa
doru bevi tamigei inara ko ketakoi
mu vapaea sa na maqotamu. Ke-
pore kame agei mina rutinigo ketakoi
muna vakolenia na maqotamu ao,>>
qarigunia.
7 Poni sa turu si Ebarahami beto sa
titi opo gore pa moedi ira na tinoni
poredia ia, na bubutu tinoni Hitai.
8 Beto pira sauniria, <<Vei muna
vajonganai agou ko mana vapaea na
maqotaqu sa, mu nongorosiu ko mu
paranga vanisiu si Eporoni na tuna
marene i Zoha
9 ko bi vavai lamenia taqu sa na
bevi tana pa Makapela pa uquna
nona ia. Mu nanasia ko na vai oko-
tona na bevi sa bi vavai lamenia taqu
ko isa sa bi juki ia vavaigolomona
taqu pa ia tamugou,>> sau sisa.
10 Ego i Eporoni na tinoni Hitai
sa korapa tugu toqona pa vaikora-
paidi ira na tinoni Hitai ko sa oea gu
i Eporoni si Ebarahami pa talingidi
ira doru tinoni Hitai qai kamu pa
vavaikamuna pa totomena na gusu
lavata isa, pira sau,
11 <<Dai, iviva, Mu nongorosiu; Qa
vanigo ao sa na kobu ia ko na bevi sa
kole pa leona na ia isa sa qa vanigo
tugu. Pa matadi ira na qua tinoni
qa vanigo ao sisa. Mu vapaea gu na
maqotamu,>> saunia.
12 Poni sa kai titi opo gore mutu
si Ebarahami pa moedi ira na tinoni
poredia ia
13 beto sa pojania si Eporoni pa
talingidi ira na tinoni poredia ia, pira
sau, Mavo tu! <<Bu nongorosiu tu
ara ao. Ara ma vainia na poata sa
na kobu ia Ko ao mu teku vakarovia
taqu sa na poata vaina na ia ko ma
vapaea na magotaqu ketakoi,>> sau
sisa.
14 Sa oea i Eporoni si Ebarahami,
pira saunia
15 <<Iviva, mu nongorosiu. Na
kobu peso sa ka made gogoto siliva
na padana, ba pana tadagita karu sa
kepore laona sina. Mu golomia gu na
maqotamu ao,>> saunia.
16 Poni sa vaegoa i Ebarahami si
Eporoni ko sa pada vania i Eporoni sa
na poata isa vei sa pojai pa talingidi
ira tinoni Hitai: ka made gogoto
siliva, tutia tugu na pada poata qai
varoitia tonai.
17 Ko na kobu ia ti Eporoni pa
Makapela tata pa Mamiri- na kobu
ia beto na bevi sa kole pa leona beto
doru gogou pa leo volosona vailivu-
taina na kobu ia isa- doru isisongo
aipira sa qai tavatoqo mauru vania,
18 i Ebarahami pa matadi ira doru
tinoni Hitai qai lame pa vavaika-
muna pa totomena na gusu lavata.
19 Beto pa liguna api sa vapaea i
Ebarahami si Sera na maqotana pa
bevi pa leona na kobu ia pa Makapela
tata pa Mamiri (isa pa Heboroni) pa
peso pa Kenani.
20 Ko na kobu ia beto na bevi sa
kole pa leona isa sa qai tavatoqo
mauru vania i Ebarahami ko jukini
ia vavaigolomona isa pa ia tadira na
tinoni Hitai.

24

I Aisake Beto I Ribeka

1 Ego i Ebarahami sa kopira sa sa
baragoso beto na totoso kakasana sa
suvere sisa, beto i Iahova sa manania
pa doru na toa.
2 Ego ko pira saunia i Ebarahami sa
na ona nabulu, isa sa kuta uananiria
doru na vei isa tana, <<Mu vakolea na
limamu pa kauru avaqu, ko
3 ma vamauligo ara sao pa isong-
ona i Iahova, na Tamasa pa noka beto
na Tamasa pa peso, ko munake teku
vania na tudia rereko ira na tinoni
Kenani ketakoi qa korapa suvere ara
sa na tuqu marene
4 goto pa gugusu tu taqu beto tadira
na tavitiqu tu sa muna lao beto muna
teku vania kai maqota si Aisake na
tuqu marene ara,>> sau.
5 Poni pira tu sau sa na nabulu, Kita
mi daiona tuti lamesiu ara pa ia lani

na rereko. Ai vei ba tonia tu mule lao pa gugusu ketakoi qu koko lame vei ao sa na tumu marene? saunia.

6 <<Poni pira sau si Ebarahami, Mu vainongoro vatale ao ko Muke toni mulenia ketakoi na tuqu marene>> ara.

7 <<I Iahova, na Tamasa pa noka, isa sa toni votunisiu pana tatamana tana tamaqu beto pa ia ketakoi qa podo lame vei, isa sa parangasiu beto isa sa maulu lame taqu totonai pira sau, <Tadira na tutimu ao mana vaniria sa na ia alepi> sau. Isa mina garunu lao momoenia sa nona mateana ko muna boka teku vania kai maqota ketakoi sa na tuqu marene ara.

8 Vei mina daiona tutigo mule sa na rereko sa, ao sa muna talegasania gu sa na maulu taqu goto na tuqu marene gu sa kita mu toni mulenia ketakoi,>> saunia.

9 Ego Ko na nabulu sa vakolea sa na limana pa kauru avana i Ebarahami nona iviva beto ko sa maulunia isa tana sa na sakasa api.

10 Beto poni sa tekuria na nabulu sa ka manoga puta kameli tana ona iviva beto doru sakasa jojongadi tana ona iviva sa kole pa kopu tana beto sa qaqiri ko sa taloa riu lao vei pa Arami Naharaimi beto sa lao vei pa gugusu tai Naho.

11 Ego ko sa vatoqo minereria sa na kameli tata pa oqili pie takorina pa peguruna na gugusu ko na vevelu sa totonai, na totoso vovotu lame vutugu pie tadira na rereko.

12 Beto pira sau sa na nabulu, <<Kei Iahova, na Tamasa tana qua iviva i Ebarahami, mu vabokasiu pa ngeni alepi, beto mu roiti votunia ao sa na mua vairoqu maladoruruna tana qua iviva i Ebarahami.

13 Dotu, ara qa korapa turuqua pa tatana na matana na vuvugu pie api beto ira na tudia rereko ira pa gugusu sa qai korapa lalame vutugu pie.

14 Ego ko mina isa na rereko mana parangia ara, pira managunia, Bu vagorea mai tu na mua bogu pie ko ba buku mai, managu sara ko mina paranga sisa, Ina buku tu beto ira na kameli tamu inara ba ma vaniria tugu vei na pie ara minagu sisa sa, isa tugu sa na maqota qu vile vania ao na mua nabulu i Aisake. Pa soana vei api sa mana gigilai ara sa ao qu roiti votunia sa na mua vairoqu maladoruruna tana iviva taqu,>> sau sisa.

15 Ego ko sa oqoro tu vaokotia na paranga isa, poni sa api sa, sa bola votu lame tu si Ribeka isa na tuna rereko i Betueli ko i Betueli isa na tuna marene i Milika ko i Milika isa na maqotana i Naho ko i Naho isa na tasina marene i Ebarahami. Ko sa sugaria gu lame pa varana i Ribeka sa na bogu pie.

16 Ko kai maqota babata jonga jola sisa beto na poqo oqoro pore kai marene bi kole tavitia. Ko sa gore pa matana na vuvugu pie ko sa gore vutugu vapugelia nona bogu pie beto sa sagere mule sale.

17 Poni sa abutu lao sa na nabulu ko sa gosoria sisa ko pira sau, <<Ai vei bu vanisiu mai iqopeki pie pa bogu pie tamu inana?>> saunia.

18 Poni pira saunia, <<Mu buku iviva,>> sau, beto sa sisiqarai vagorea pa limana sa na bogu pie ko sa vania na pie ko sa buku.

19 Pa liguna sa vania na pie ko sa buku sa na nabulu sa sa paranga mutu sa na maqota, pira sau, Na kameli mule tamu sa ma vaniria na pie ko mai buku vatatalegadia, saunia.

20 Beto sa siqarai vuva vakarovonia pa besini sa na pie pa bogu beto ko sa abutu mule gore pa oqili ko sa vagorea na titinuna ko sa vutugu vaniria na pie sira doru na kameli tana.

21 Ego ko na tinoni sa sake vagala beto sake kipuni mata sa na rereko ko mi gigilai vei i Iahova sa vabokai sa na rererege tana ba dai sau.

22 Totonai qai beto buku sira na kameli sa, sa teku vavotua na nabulu sa kai ringi qolo vavatogasana pa isu na mamatana padana kai beka beto karu bokolo qolo na mamatadi padana manogaputa sekolo.

23 Beto ko sa nanasia, <<Na tuna rereko i sei sao? Mu pojanisiu, ai vei koleona kaki ia pa ruma tana tamamu ko agei be vajola bongi mai ketakoi?>> sau.
24 Poni sa oe lao sisa, <<Ara sa na tuna rereko i Betueli, na tuna marene i Milika isa sa vapodonia tai Naho,>> saunia.
25 Beto pira sau, <<Na tetekuna tadira na kameli sa soku tamigei, beto vei tugu na iaketakoi muna boka vajola bongi agou,>> saunia.
26 Poni sa titi opo gore sa na nabulu beto sa vatarasaea si Iahova,
27 beto pira sau, <<Mi tavatarasae si Iahova, na Tamasa tana qua iviva i Ebarahami, isa sake roqu mumania nona vairoqu maladoruruna beto nona rarange lao tana qua iviva. Ko ara sa toni vakamusiu i Iahova pa gusu tadira na tavitina na qua iviva,>> sau sisa.
28 Ko sa abutu mule sa na rereko ko sa lao vavakato vaniria sira pa ruma tana tinana sira doru na sakasa aipira.
29 Ego i Ribeka sa koleona sa kai luluna marene nisongona si Labani, ko i Labani sa abutu votu lao sa tana nabulu pa vuvugu pie.
30 Isa tugu sa batia na ringi beto ira na bokolo pa limana na luluna, beto sa nongoria sa na paranga tai Ribeka na luluna tonai sa pojai vei pira sau na nabulu sa, sa lao kamua sa na nabulu korapa turuona pa keketaina na kameli tata pa vuvugu pie.
31 Ko pira sau, <<Mei lame, ao sa mananigo i Iahova.>> <<Ai sa vei ko qu korapa turu goboro pa peguru lani? Qa tei vatanai tu sa na ruma beto na ia mai minere na kameli,>> saunia.
32 Ko sa lao pa ruma sa na nabulu beto sa ruvataria sa na kameli. Beto sa vaniria na tetekuna sira na kameli, beto sa vaniria na pie sa na nabulu beto ira na tinoni ko mai loqaria na nenedi sau.
33 Beto poni sa qai vatana vania sa na tetekuna ko mi teteku qarigu, ba pira tu sau sisa! Dai! <<Ara maneke teteku ko tinganai mana pojanigou mai tu na qua paranga,>> sauniria.

Sa pira sau si Labani, <<Ego mu pojanigei tu ropi,>> saunia.
34 Poni pira sau sisa, Na nabulu tai Ebarahami sara.
35 I Iahova sa mana vatatalenia sa na iviva taqu ko kai tinoni poreveveina sisa. Beto ko sa vania tugu vei na sipi beto na bulumakau, na siliva beto na qolo, ira na nabulu marene beto na rereko, beto na kameli beto na dongiki.
36 I Sera isa na maqotana na iviva taqu sa sa vapore vania kai tuna marene pa totoso sa tei qoele tu, ko doru sakasava sa isongoria isa sa sa tei vakarovo vania tu na tuna marene.
37 Ko sa vamaulusiu na qua iviva sara, pira saunisiu, Na tuqu marene ara sa munake teku vania na maqota tadira na tinoni Kenani tadira qa korapa suveria ara na dia ia,
38 goto muna lao tu pana tatamana tana tamaqu beto tadira na qua bubutu ko ketakoi muna teku vania kai maqota sa na tuqu marene, sau.
39 Poni qa nanasia tu sa na qua iviva lavata, pira qau, Aivei Kita vei ko mi daiona tuti mulesiu ara sa na rereko? qaunia.
40 Sa oesiu sisa, I Iahova, isa qa vatabea ara, sa mina garunu tutinigo nona mateana ko isa mina vabokai na mua rererege, ko muna teku vania kai maqota tadira na qua bubutu beto pana tatamana tana tamaqu sa na tuqu marene ara.
41 Muna talegasania ao sa na maulu taqu vei muna lao tadira na bubutu taqu ko nake savana mai daidia vanigo sa na rereko ba ao sa muna talegasania sa na maulu taqu, sau.
42 Totonai qa kamu pa vuvugu pie pa ngeni sa, pira qau sara, Kei Iahova, Ao na Tamasa tana qua iviva i Ebarahami, bu vajonganai tu ao sa, bi boka tu sa na rererege taqu isa qa kamunia ara lani.
43 Dotu, Ara qa korapa turu pa tatana na matana na vuvugu pie api

ko vei kai maqota mina votu lame tinu pie ko ara pira managunia, bu vanisiu iqopeki pie pa bogu tamu, bau,
44 ko pira biu sisa, <<Mu buku tu ao beto ira na mua kameli ba mana tinu vaniria tugu vei na pie>> biu sisa sa, isa tugu sa na maqota sa vilea i Iahova ko mina tekua na tuna marene na iviva taqu qau.
45 Ko qa oqoro tugu beto paranga pa buloqu sara, sa bola votu gu lame si Ribeka ko sa sugaria isa pa varana sa nona bogu pie ko sa gore pa vuvugu pie ko sa tinu pie, poni pira qaunia, Bu vanisiu na pie ko ba buku, qau.
46 Poni sa siqarai vagorea sa na bogu pie pa varana beto pira sau, Mu buku, beto ma vabukuria tugu vei na kameli tamu, sau. Ko qa buku sara beto isa sa vabukuria sa na kameli.
47 <<Beto qa nanasia, pira qau, Na tuna rereko i sei sao? qaunia.

Poni sa pira sau, Na tuna rereko i Betueli isa na tuna marene i Naho sara isa sa vapodonia pa ti Milika, sau.

Poni qa vatitia ara sa na ringi pa isuna beto ira na bokolo qa vasolaparia pa limana,
48 beto qa titi opo gore ko qa vatarasaea si Iahova beto qa paranga jongana lao tai Iahova, na Tamasa tana qua iviva i Ebarahami, isa sa tonisiu pana soana tuvisina ko ma tekua vania na tuna marene na iviva taqu sa na mabusu rereko tana tasina marene na iviva taqu sau.
49 Ego ko kopira vei muna boka roiti votunia agou sa na vairoqu maladoruruna beto vei muna rangea agou sa na iviva lavata taqu sa mu ule vanisiu agou, goto vei dai munagu sa ba mu ule vanisiu tugu agou ko ma boka gigilai sa mana gabala lao pa kale matua sa ba pa kale meri,>> sauniria.
50 Poni qai oe lao sira Labani i Betueli, pira qarigu, Koi! Na sakasava le alepi sa na koko lame veina ti Iahova ko agei meneke boka pojanigo kai sa, jongana ba dai menekeu.
51 Goto ina si Ribeka, <<mu tonia beto mu riu, ko mi isa sa na maqotana na tuna marene tana iviva tamu vei sa pojai i Iahova,>> qarigu.
52 Totonai sa nongoria na nabulu ti Ebarahami sa na sa qai pojai ira karu, poni sa sa titi opo gore pa peso pa moena i Iahova.
53 Beto sa teku vavoturia sa na qolo, na siliva kikilangadi beto na boko poko ko sa vania si Ribeka, beto sa vaniria tugu vei na vaivana pore laodi sa na luluna marene beto na tinana.
54 Beto sa isa beto ira na tinoni qai tutia isa sa qai teteku, buku beto ko qai vajola bongi tugu ketakoi.

Totonai qai dorava na vuvugei sa pira sau sa na nabulu, <<Koi kopira mu vaqaqirisiu ko ma mule tana qua iviva,>> sauniria.
55 <<Ba na luluna marene beto na tinana sa pira qarigunia tu, Na rereko sa mi suvere tavitigei mai manogaputa rane babi kaki vevei inara beto sa mi riu,>> qarigu.
56 Ba pira sauniria tu sisa, <<Muke aru tamanasiu ura i Iahova sa vabokai sa na rererege taqu ko agou mu vaqaqirisiu ko ma mule riu tana qua iviva,>> sauniria.
57 Poni pira qarigu sira, <<Ego me kukua tu ropi na rereko ko me nanasia,>> qarigu.
58 Ko qai kukua si Ribeka ko qai nanasia, <<Ai vei muna tutia riu na tinoni api?>> qarigu.

Sa pira sau sisa, <<E mana riu,>> sauniria.
59 Ko qai vaqaqiri riuria si Ribeka na tasidi rereko beto nona rereko vaikopu beto na nabulu ti Ebarahami beto ira nona tinoni.
60 Ego ko qai manania si Ribeka, pira qarigunia.
<<Ao na tasimei rereko,
Mi tina na tina sa na vuamu ao,
Ira na tutimu mai tomea
Na toba tadira na dia kana,>> qarigu.
61 Beto poni sa i Ribeka beto ira nona nabulu rereko sa qai qaqiri ko

qai koi pa dia kameli ko qai tutia sa na tinoni. Ko na nabulu sa tonia si Ribeka ko sa taloa riu.
62 Ego i Aisake sa sa koko pa Bia Lahai Roi ura sa korapa suvere sisa pa ia pa Negev.
63 Kai totoso sa peluku vevelu na rane poni sa i Aisake sa votu riu pa kai ia ko mi riu roroveona sau, sa enga sae, sa batiria sa na kameli korapa lalamegadia.
64 I Ribeka ba sa enga sae tugu sa sa batia si Aisake. Ko sa gasa gore pa nona kameli
65 beto pira saunia na nabulu, <<I sei sa na tinoni poni sa korapa lelekogo pa ia poni sa korapa mi lame gosorogita gita sau?>> saunia.

Poni sa pira sau sa na nabulu, <<Koi, na iviva lavata taqu>> sisa, saunia. Ko sa tekua sa nona poko udude ko sa udea na isumatana si Ribeka.
66 Beto sa sa kilipuputu lao vania na nabulu ti Aisake sa doru na sakasa sa roitiniria.
67 Ko i Aisake sa teku vatomea pa aqaqo ti Sera na tinana si Ribeka ko isa na maqotana isa. Ko sa roroqua i Aisake sa na maqotana ko isa sa vamanotia si Aisake pa liguna sa mate na tinana.

25

Na Mate Tai Ebarahami

1 Ego sa teku sogai i Ebarahami sa kai maqotana nisongona i Ketura.
2 Ko i Ebarahami sa vaporenia tai Ketura sira Zimirani, I Jokosani, I Medani, I Midiani, I Isibaki beto I Sua.
3 I Jokosani sa vaporeria sira Seba i Dedani ko na tutina i Dedani sira na tinoni Asurai, na Letusae, beto na Leumai.
4 Ira na tuna marene i Midiani sira Epaha, I Epe, I Hanoki, I Abida beto i Eleda. Ira doru aipira sa na tutina i Ketura.
5 Ego i Ebarahami sa sa loa beto vania i Aisake sa doru sakasava sa isongoria.
6 Goto ira na tuna marene sa vaporeniria tadira na goto maqotana sa i Ebarahami sa vaniria na vaivana beto ko totonai tu sa korapa toaona sa sa garunu vasou riuria keta pa kale sagere tapo ko mai sou tai Aisake sau.
7 Ego i Ebarahami sa sa suvere kamua kai gogoto vitungavululima aorona.
8 Beto sa, sa vasaenga bebeto ko sa mate si Ebarahami totonai sa baragoso vapaparoi vatale sisa ko sa tagolomo tavitiria ira nona tinoni sisa.
9 Ira Aisake i Isimeli karu tuna marene sa qai golomonia pa leo bevi pa Makapela tata pa Mamiri pa kobu ia ti Eporoni na tuna marene i Zoa na tinoni Hitai.
10 Na kobu ia isa si Ebarahami qi pajukia tadira na tinoni Hitai ko ketakoi sa golomonia i Sera na maqotana.
11 Pa liguna sa mate i Ebarahami sa, na Tamasa sa manania si Aisake na tuna marene isa ko pa totoso isa sa sa suvere tata pa Bia Lahai Roi.

Ira Na Tuna Marene I Isimeli

12 Alepi sa na vavakatona na tuna marene i Ebarahami i Isimeli isa i Haqa na rereko Ijipi isa na nabulu rereko tai Sera sa vapore vania i Ebarahami.
13 Aipira sa na isongodi ira na tuna marene i Isimeli qai takuti vagore tutia tugu na vaitutidi na dia podo. I Nebaioti na tuna pa moa i Isimeli beto si keda, i Adibili, i Mibisami,
14 i Misima, i Duma, i Masa,
15 i Hadadi, i Tema, i Jetu, i Napisi beto i Kedema.
16 Ko aipira sa na tuna marene i Isimeli qai kopuniria ka manogarua bubutu pa okokoto dia gugusu beto na dia susuverena.
17 I Isimeli sa suvere kamua kai gogoto uengavuluvitu aorona beto sa vasaenga bebeto ko sa mate ko sa tagolomo tavitiria ira nona tinoni sisa.
18 Ira na tutina isa sa qai suvere pa ia koko pa Havila ko mi lao kamu pa Sua tata pa voloso pa Ijipi vei muna lao vei pa Asu. Ko qai kole suvere kanaria sira doru na tavitidi.

Ira Jekopi i Isoa

19 Alepi sa na vavakatona i Aisake
na tuna marene i Ebarahami.
I Ebarahami sa vaporea si Aisake,
20 beto i Aisake sa ka made
ngavuluputa aorona sa totonai sa
tekua ko sa maqotana si Ribeka na
tuna rereko i Betueli na tinoni Arami
pa Padani Arami isa na luluna i
Labani na tinoni Arami tugu.
21 Ego i Aisake sa vavara lao tai
Iahova tokania sa na maqotana ura
na egoro sisa. Poni sa oea i Iahova
sisa ko sa pore iapana si Ribeka na
maqotana.
22 Qai vaijupe laolame pa iapana
isa sa na koburu ko pira sau, <<Ai sa
vei ko pira tu sa vei sa na iapaqu ara?
>> sau. Ko sa lao nanasia si Iahova.
23 Poni pira saunia i Iahova sisa,
<<Karu puku tinoni sa pa leo iapamu
ao ina,
Beto karu puku tinoni ira sa mai
tapikata;
Kai puku tinoni sa mina neqi jolania
kame,
Beto isa pa moa sa mina nabulu-
nia isa pa ligu,>> sau.
24 Ko totonai sa kamua na totoso
okotona ko mina vaivapodo sisa sa,
na pata marene sa sa vapodoria.
25 Na koburu sa podo votu lame
momoe sa, sa jijimiri betona na tini
doruna sa vei na poko vuvulu ko qai
vaisongonia i Isoa.
26 Liligu sa podo votu lame sa na
tasina marene, na limana sa korapa
aru tamania sa na kikijulu nenena
i Isoa, ko qai vaisongonia i Jekopi.
I Aisake sa ka vonomo ngavuluputa
aorona sa totonai sa vapodoria ira
karu i Ribeka.
27 Totonai qai lavata sae sa karu
koburu marene sa, i Isoa sa kai tinoni
bobokana pa ropa, na tinoni lelekogo
pa mumuqu, goto i Jekopi sa na tinoni
nonosona, susuverona gu pa aqaqo.
28 I Aisake sa roroqua si Isoa ura
sa teteku jongai na masadi na ma-
manugu goto i Ribeka sa roroqua si
Jekopi.
29 Kai totoso totonai sa korapa
vatunua i Jekopi sa kaki masa vai-
somanai eqequru pa aqaqo, sa mule
kamu si Isoa koko pa mumuqu sa
vaia na agoso.
30 Ko pira saunia si Jekopi, <<Kei
tasiqu! Mei ko ma ponyoloria gaqu
kaki gagani jijimiri inara ura sa vai-
siu na agoso.>> (Ko sa vei sa qai
vaisongonia I Edomu sisa.)
31 Poni pira sau si Jekopi, <<Ego mu
vavai lamenia mai taqu pa ngeni api
sa na mua neqi podo moa,>> saunia.
32 Sa paranga si Isoa, pira sau,
Doro!, Ara korapa ala lao vei gu pa
mate. <<Ko na sa laona taqu sa na
neqi tana podo moa api,>> sau sisa.
33 Poni pira sau si Jekopi, <<Ego
mu maulu lame taqu pa ngeni api,>>
saunia. Poni sa maulu tana sisa ko sa
vavainia tai Jekopi sa nona neqi podo
moa.
34 Ego beto sa i Jekopi sa vania
sa kaki bereti beto kaki masa vaiso-
manai eqequru sa vatunua si Isoa,
ko i Isoa sa tetekugana, sa bukugana
beto sa tavaturu ko sa taloa riuona.
Ko sa kilu palenia i Isoa sa na ona
neqi podo moa.

26

I Aisake Beto I Abimeleki

1 Ego sa raja sa kai songe pa ia qai
suveria ko i Aisake sa lao pa Qera
tai Abimeleki na bangara tadira na
tinoni Pilisitia. (Na songe api sa sa
goto pana songe sa raja perangana pa
totoso tai Ebarahami).
2 Ego sa votu tai Aisake si Iahova ko
pira sau, <<Munake gore pa Ijipi sao
goto muna suvere gu pa ia ketakoi
mana ule vanigo ara.
3 Ko mu suvere vei mai kai tinoni
karovona pa ia api ko ara mana
vavaburogo beto mana mananigo.
Ura tamu beto tadira na tutimu ao
mana vanigou sa doruna na ia aipira
beto sa mana vatoqo mauria sa na
maulu qa maulunia ara tana tamamu
i Ebarahami.
4 Mana vasoku jola veinia na seru
ara pa oka sira na tutimu ao beto
mana vaniria na tutimu ao sa doruna
na ia aipira, beto ko mai tamanadia
tadira na tutimu ao sira doru gogoto
tinoni pa abana,

5 ura i Ebarahami sa nongoria sa na ovovelequ ara ko sa kopunia na qua paranga, na garunu, na qua vinaturu beto na qua vavanau,>> saunia.
6 Ko sa suvere pa Qera si Aisake.
7 Totonai qai nanasania ira na tinoni pa gusu isa sa veveina na maqotana sa, pira sau, <<Koi! Na luluqu sina,>> sauniria ura sa matagutu pojai isa sa na maqotaqu sapi minagu. Sa rorove, <<kita ko ira na tinoni pa gusu api sa mai vaitalenisiu ara si Ribeka ura na rereko babata jonga sisa,>> sau.
8 Totonai qai tei suvere sovai tu ketakoi sa, sa tiro gore pa vuida sau si Abimeleki na bangara pa Pilisitia, poni sa batia sa, api sa, i Aisake sa korapa boru koti vaavavua si Ribeka na maqotana.
9 Poni sa kuku tekua i Abimeleki si Aisake ko pira saunia, Qokolo! Na maqotamu sosoto gu ao sina. Ai sa vei sa qu paranga, <<Na lulumu qugunia ao?>> sau.

Poni pira sau si Aisake, <<Ura kita ko ma mate talenia qau ke,>> sau sisa.
10 Poni pira sau si Abimeleki, <<Na sa qu roitinia tamigei sao? Iapeki tu bi kole tavitia kame ira na tinoni sa na maqotamu ao ina ko bu vagosoronigei na tapata sagei,>> saunia.
11 Ko sa paranga vabalauria i Abimeleki sira doru tinoni, pira sau, <<Na tinoni mina kotia na tinoni api babi na maqotana sa mina isongo mate sosoto tugu,>> sauniria.
12 I Aisake sa umuma sa pa ia isa beto ko pa aoro tugu isa sa sa paduku boboko gogoto sa na vuadi nona umuma ura i Iahova sa manania sisa.
13 Ko kai tinoni isisongo sisa, ko nona isisongo sa sa kovuru tu lalaona ko tinganai sa isisongo jola vivitigi sisa.
14 Sa isongoria soku gogodo sipi, na godo bulumakau beto na soku tinoni roiti ko ira na tinoni Pilisitia tu ba qai konoa.
15 Ko doru oqili pie takorina qai koriria ira na tinoni roiti tana tamana pa totoso tai Ebarahami na tamana, sa qai suquturia ira tinoni Pilisitia beto qai vapugeleniria na peso.
16 Beto sa pira saunia i Abimeleki si Aisake, <<Mu rijo votu riu tamigei sao ura kopira qu neqi jolanigei agei,>> saunia.
17 Ko sa taloa ketakoi si Aisake ko sa vaturu ona aqaqo pa lolomo pa Qera ko sa suvere ketakoi.
18 Beto sa mule si Aisake ko sa kori sogaria sira na oqili pie takoridi pa totoso tai Ebarahami na tamana, ira qai vapugeleniria na peso ira tinoni Pilisitia pa liguna sa mate i Ebarahami, beto ko sa vani sogaria na isongo qi vaisongoniria na tamana.
19 Ego ira na nabulu tai Aisake sa qai kori pa lolomo ko qai batia ketakoi sa kai vuvugu pie toana.
20 Ba ira na tinoni kopu bulumakau tadira pa Qera qai guaria sira na tinoni kopu bulumakau tai Aisake, pira qarigu, <<Na mei agei sa na pie,>> qariguniria. Ko sa vaisongonia i Aisake Eseki sa na oqili pie isa ura qai toke talenia isa.
21 Poni qai koria mutu sa kai oqili pie ba qai gua taleniria mutu ko sa vaisongonia Sitina isa sisa.
22 Ko sa taloa ketakoi ko sa rijo lao mutugu kai ia beto ko sa koria mutugu sa kai oqili pie ba kopira sa kepotu sa kai tinoni vei bi gua taleniria Ko sa vaisongonia Rehoboti sisa, pira sau, <<Kopira sa i Iahova sa vanigita kai ia kaberena ko tana vua vatale sa gita pa ia lani,>> sau sisa.
23 Beto koko ketakoi sa sae pa Biaseba sisa.
24 Ego na bongina isa sa votu tana si Iahova beto sa pira sau, Ara sa na Tamasa tai Ebarahami na tamamu. Ko muke matagutu, ura kode mana vavaburogo. Mana mananigo beto mana vasokua ara sira na tutimu ao pa laena i Ebarahami na qua nabulu, saunia.
25 Ego sa roitinia i Aisake ketakoi sa kai ia vavakukuvuna beto ko sa kuku vatarasaea isa sa na isongona i

Iahova. Beto ketakoi tugu sa vaturua isa sa nona aqaqo beto qai koria tugu ketakoi ira na nabulu tai Aisake kai oqili pie.

26 Totonai sa I Abimeleki sa qi lame tana koko pa Qera, tavitia i Ahuzati nona tinoni totoli beto i Pikolo na kuta tadira na tinoni vaipera tana.
27 Poni sa pira sauniria i Aisake, <<Ai sa vei ko qu lame tu taqu, ura qu kanasiu ara sagou beto qu iju variusiu?>> sauniria.
28 Poni pira qarigu sira, <<Qe bati vakakaberiamei agei sa i Iahova sa suvere tavitigo sao ko pira qeu, Agei me vatoqoa tu kai vaivaego tamauluna pa vaikorapaida gita- agei beto ao. Ko me roitinia kai vaivaego lao tamu
29 ko ao munake komitigei agei vaitoto vei tugu agei qeke komitigo ao beto vaitoto vei tugu agei qe roitinia na jongana gu lao tamu ko qe garunu variugo pa bule. Beto ko kopira i Iahova sa mananigo sao,>> qarigunia.

30 Beto poni sa roiti vaniria na vavolo i Aisake sira ko qai teteku beto qai buku.
31 Qai turu na vuvugei jonga ko qai mekarai maulu tarinia sa na vaivaego qai roitinia beto ko i Aisake sa loa variuria sira ko ira qai taloa riu pana bule.

32 Pa rane isa sa ira na nabulu tai Aisake sa qai kamu ko qai vavakato vania sa veveina na oqili pie qai koria. Pira qarigu, <<Qe batia sana pie,>> qarigunia.
33 Ko sa vaisongonia i Aisake Siba sa na oqili pie isa, beto kamua tu pa rane pa ngeni alepi sa na isongona na gugusu ikete sa pa Biaseba tugu.

34 Totonai sa kamua ka made ngavuluputa aorona si Isoa sa tekua sa na maqotana i Jiuditi na tuna rereko i Beri na tinoni Hitai beto sa tekua tugu vei si Basemati na tuna rereko i Eloni na tinoni Hitai.
35 Ira karu rereko pira sa na kuta takulanga tadira Aisake i Ribeka.

27

I Aisake Sa Manania si Jekopi

1 Totonai sa baragoso ko qai rodomo sa na matana ko sake babata si Aisake sa, sa kukua si Isoa na tuna marene pa moa ko pira saunia, <<Tuqu,>> sau.

Poni pira sau si Isoa, <<Api sara,>> saunia.
2 Poni pira sau si Aisake, <<Ara kopira sa qa baragoso beto qake gigilai na totoso mana mate.
3 Ko mu tekua na mua bokala, na tupi beto mu riu ropa vanisiu kaki mamanugu pa mumuqu.
4 Ko mu vatunu vanisiu na tetekuna sa teku jongasiu ara beto mu pogoso kamu vanisiu ko ma tekua ko ma mananigo tonai qa oqoro mate,>> saunia.
5 Ego i Ribeka sa korapa gu nonongorona sa totonai i Aisake sa kole parangia i Isoa na tuna. Ko pa liguna sa riu ropa pa mumuqu si Isoa beto mina pogoso mule kamunia sau, poni sa
6 sa parangia i Ribeka si Jekopi na tuna, pira saunia, <<Ei! Qa mavo nongoro poai sa na tamamu pira saunia si Isoa,
7 Mu riu pogoso vakamu vanisiu kaki mamanugu beto mu vatunu vanisiu na tetekuna sa teku jongasiu ko ma tekua ko ma mananigo pa moena i Iahova tonai qa oqoro mate>> saunia.
8 Ego Ko tuqu, Mu nongoria na ovovelequ ara isa vei mana garunigo ara:
9 Mu lao pa gogodo qoti ko mu teku vanisiu karu tuni qoti kokoregadi, ko ma roitiniria na tetekuna jongana vania na tamamu isa vei sa nyoguania isa.
10 Beto mu pogoso lao vania na tamamu ko mi tekua ko mi mananigo tonai sa oqoro mate isa, saunia.
11 Poni pira tu sau si Jekopi lao tai Ribeka na tinana, <<Koi! Ba i Isoa sa sa pupulu na tinina goto ara sa lilioso na tiniqu.
12 Kita mi ulisiu na tamaqu. Ko ara mina dogoro veinisiu kai tinoni

sesekequ ko mana teku tarinisiu na leleve tu nake mana,>> sau sisa.
13 Ba pira saunia na tinana sisa, <<Tuqu, na leleve tamu sa mi raja taqu. Goto ao mu nongoria gu na ovovelequ ara. Ko mu lao teku vanisiu sa isa qa garununigo ara,>> saunia.
14 Ko i Jekopi sa lao ko sa tekua ko sa pogoso lame vania na tinana ko na tinana sa roitinia sa na tetekuna jongana sa nyoroguania na tamana.
15 Beto sa tekua i Ribeka sa na poko jojongana tai Isoa na tuna pa moa, isa sa kopunia na tinana pa ruma, ko sa vasaenia si Jekopi isa na tuna pa ligu.
16 Beto sa udeniria na vuliti qoti sa karu limana beto na kobu ruana kepore pupuluna.
17 Beto sa kaqamania pa limana i Jekopi sa na tetekuna jongana beto na bereti sa vatanai.
18 Ko sa lao tana tamana si Jekopi beto pira sau, <<Tamaqu,>> saunia.

Poni pira sau si Aisake, Aive qugu tuqu, i sei sao? saunia.

19 Poni pira saunia na tamana si Jekopi, <<Ara Isoa na tumu moa sapi. Qa tei vatanai tu sa isa vei qu garunisiu. Mu tatakole ko mu tekua sa na tetekuna beto mu mananisiu,>> sau.
20 Poni pira saunia i Aisake sa na tuna, <<Koi Ai vei ko quke ruavo batia?>> sau.

Poni pira sau si Jekopi, <<i Iahova na Tamasa tugu tamu tugu sa veinisiu ke,>> saunia.
21 Beto pira saunia i Aisake si Jekopi, <<Mu rijo lame tata ko ma uligo tuqu. Ao tuqu Isoa tugu sapi ba dai?>> saunia.
22 Poni sa rijo tata lao tai Aisake na tamana si Jekopi ko sa ulia sisa beto pira sau, <<Koi! Na ovovele sa na ovovelena tugu i Jekopi ba ira na lima sa na limana tu i Isoa,>> sau sisa.
23 Ego ko sake gigalia sisa ura ira na limana sa qai pupulu vei na limana i Isoa na tugana ba sa manania sisa.
24 Beto pira sau si Aisake, <<Ao na tuqu i Isoa tugu sapi?>> saunia.

Poni pira sau si Jekopi, E! <<Ara tugu sapi,>> saunia.
25 Poni pira sau si Aisake, Ego, <<Mu vanisiu ko ma tekua sa na tetekuna tuqu ko ma mananigo,>> saunia.

Ko i Jekopi sa vania na tetekuna ko sa teteku beto sa vania tugu vei kaki vaini ko sa buku.
26 Beto poni i Aisake na tamana sa pira saunia sisa, Mu rijo tata lame lani ko mu aosiu tuqu, sau.
27 Ko sa rijo tata lao si Jekopi ko sa aoa. Totonai sa umangia i Aisake sa na umangana nona poko poni sa sa manania sisa, pira sau,
<<Um! Na umangana na tuqu marene
Sa vei na umangana na kobu ia
Isa sa manania i Iahova.
28 Na Tamasa mi vanigo na odikina na oka
Beto na masuruna na peso
Ko mi soku na kiko beto na vaini kokoregadi.
29 Ira na okokoto tinoni mai nabulunigo
Beto ira na okokoto gugugusu sa mai titi opo gore tamu.
Mu bangaraniria sira na tugamu na tasimu,
Beto ira na marene qai podo pa kai tinamiu mai titi opo gore tamu.
Ira mai levenigo ao sa mai taleve
Beto ira mai mananigo sa mai tamana tugu,>> saunia.
30 Pa liguna sa beto manania i Aisake si Jekopi ko i Jekopi sa koni votu loai tugu si Aisake na tamana, poni sa sa bola kamu tugu koni beto ropa si Isoa na tugana.
31 Ko isa sa vatunua tugu sa na tetekuna jongana ko sa pogoso lame vania na tamana. Beto pira saunia, <<Tamaqu, mu tatakole ko mu tekua na tetekuna qa riu ropai beto mu mananisiu sara,>> sau.
32 Poni pira tu sau si Aisake, <<I sei sao?>> saunia.

Poni pira sau sisa, <<Ara sa na tumu marene pa moa i Isoa,>> saunia.

33 Poni sa matagutu neneqerenia si
Aisake ko pira sau, <<Goto i sei tu sa
riu ropa mamanugu ko sa tei poso
kamu vanisiu tu ara sa na tetekuna
ko ara qa tei tekua tu tonai qu oqoro
bola kamu ao? Ko qa tei manania tu
ara sisa ko isa tugu sa mina tamana?
>> saunia.
34 Totonai sa nongoria i Isoa na
parangana na tamana, sa vagorea
kai lukana lavata ko sa kokora viv-
itigi beto pira saunia sa na tamana,
<<Tamaqu, ara ba mu mananisiu
tugu qau,>> sau.
35 Ba pira saunia na tamana sisa,
<<Na tasimu marene sa kamu roiti
seseke ko sa tei tekua tu sa na mana
tamu,>> sau.
36 Poni pira sau si Isoa, <<Soni vei
ko qai vaisongonia i Jekopi sisa? Sa
iko ligusiu karu totoso kopira: Mo-
moe sa tei tekua mai tu sa na neqi
podo moa taqu beto kopira api sa
sa tekua mutugu sa na mana taqu,
saunia. Beto pira saunia sa na
tamana, Ai vei, quke kopu golomo
vanisiu kai mana ara?>> sau.
37 Poni sa oea i Aisake si Isoa, pira
saunia, <<Qa tei udukia tu ara sisa
ko mina bangara nigo sao beto qa tei
udukuria tu ara sira tavitina ko mai
nabulunia, beto qa tei vatana vakole
vania tu ara sa na kiko beto na vaini
kokoregana. Ko tamu sa, na sa beka
mana boka vanigo tuqu?>> saunia.
38 Sa pira saunia i Isoa sa na
tamana, <<Tamaqu! Ai vei kame
tugu sa na mana qu isongia ao? Ara
ba mu mananisiu tugu Tamaqu,>>
sau beto sa ovulia na ovovelena beto
sa vagorea sa kai lukana lavata si
Isoa.
39 Sa pira sau si Aisake na tamana,
<<Ketakoi muna suvere ao sa
Minake masuru na peso
Beto minake gorea na odikina na
oka.
40 Muna toa pa benisi sao
Beto muna nabulunia na tasimu.
Ba totonai munake tavaraguania
sisa,
Sa muna teku visu pale ao sa na
mamata sa vapakunigo,>> sau.

I Jekopi Sa Uku Riu Tai Labani

41 Ego ko i Isoa sa kuonia si Jekopi
pa laena na tamana sa tei vania tu
na ona i Jekopi sa na mana. Ko pira
sau pa bulona si Isoa, <<Qai tata lame
gu sira na rane tonai mana lukana
loloa ara sa na tamaqu beto sa mana
vaipale gu ara si Jekopi na tasiqu,>>
sau.
42 Totonai qai ule vania i Ribeka sa
na sakasa sa pojai i Isoa isa na tuna
moa, poni sa sa kuku vakamua si
Jekopi na tuna pa ligu ko pira saunia,
<<Tuqu, i Isoa na tugamu sa korapa
vamanoto mulenia mekana na roro-
quna mina vaigo sao.
43 Ego Ko kopira tuqu! Mu nongo-
ria na ovovelequ ara. Mu qaqiri ko
mu uku riu tai Lebani na luluqu ara
pa Harani.
44 Mu suvere tavitia isa mai iapeki
totoso ko tinganai mina gabala sa na
kokora tana tugamu.
45 Totonai tu mina gabala vapele
sa na kokora tana tugamu beto mina
roqumumania sa na sakasa qu roiti
laonia tana poni sa mana vaigarunu
sara ko mai vanongorigo ko muna
mule kamu. Ura sake jongana sa pa
kai muqisi rane tugu sa ara mana
lukanagou sagou karu tuqu,>> sau.
46 Beto pira saunia i Ribeka si
Aisake, <<Kei! Ara sa qake isongo
tavaraguania sa na susuvere tadira
na rereko Hitai aipira. Ko vei mina
tekua mule kai rereko Hitai vevei
aipira pa ia lani minagu si Jekopi,
poni sa na sa mule laona sa mana
kole toa lalaoqua sara,>> sau.

28

1 Ego i Aisake sa kukua si Jekopi
ko sa manania beto sa garunia pira
saunia sisa: <<Muke alava rereko Ke-
nani.
2 Goto mu qaqiri ko mu riu pa
Padani Arami, pa tatamana tai
Betueli isa na tamana na tinamu
ko mu tekua kai maqotamu ketakoi
tadira na tuna rereko i Lebani isa na
luluna na tinamu.
3 Na Tamasa neqina jola mi man-
anigo beto mi vavuago beto mi va-
sokugo ko mu vaiminetai soku tinoni.

4 Ko isa mi vanigo sa na mana tai
Ebarahami, ao beto na tutimu ao ko
mu isongia sa na ia ketakoi qu korapa
suvere vei na tinoni karovomu, na
ia isa na Tamasa sa vania i Ebara-
hami,>> saunia.
5 Ko sa garunia i Aisake si Jekopi
ko sa riu pa Padani Arami, tai Labani
na tuna marene i Betueli na tinoni
Arami, isa na tasina marene i Ribeka
na tinadi ira Jekopi i Isoa.
6 Ego sa batia i Isoa sa I Aisake
sa manania si Jekopi beto sa garunu
variua pa Padani Arami ko mi tekua
kai maqotana ketakoi saunia. To-
tonai sa manania sisa sa sa garunia,
pira saunia, Munake tekua kai maqo-
tamu tadira na rereko Kenani sao,
saunia.
7 Ko sa nongoria i Jekopi sa na
tamana beto na tinana ko sa riu pa
Padani Arami.
8 Ego sa batia i Isoa sa ira na
rereko Kenani sa qaike vatavaraguai
si Aisake na tamana,
9 ko sa lao tai Isimeli si Isoa ko
sa tekuni maqotana si Mahalati na
luluna i Nebaioti beto na tuna rereko
i Isimeli isa na tuna marene i Ebara-
hami, ko sa tamo laonia tadira na
maqotana sa tei tekuria tu peran-
gana.

Na Putagita Tai Jekopi Pa Beteli

10 Ego ko sa taloa pa Biaseba si
Jekopi ko sa riu pa Harani.
11 Totonai sa kamu pa kai ia isa,
poni sa mi vajola bongi mai ketakoi
sau ura sa tei suvu tu sa na tapo. Ko
sa tekua sa kai patu pa ia isa ko sa
tarubatunia beto sa gona kole puta sa
pa ia isa.
12 Ko sa putagita sisa, sa batia sa
kai kekesana sa turu pa peso beto na
batuna sa kamu tu pa noka, beto ira
na mateana tai Tamasa sa qai korapa
saea beto gorea sisa.
13 Ko pa narena isa sa turu si
Iahova beto pira sau, <<Ara si Ia-
hova, na Tamasa tai Ebarahami na
tamamu beto na Tamasa tai Aisake.
Na peso qu korapa kolea ao sa mana
vanigo ao beto ira na tutimu ao.
14 Na tutimu ao sa mai vei na kavu-
runa na peso, beto muna qaqatia
doru eqa lao vei pa kale suvu tapo,
pa sagere tapo, pa kale saena beto
pa kale gorena. Ko doru miminete
tinoni pa nabana sa mai tamanadia
tamu beto tadira na tutimu ao.
15 Ko ara mana vavaburogo beto
mana kopunigo pai eqa muna lao vei,
beto mana toni mule kamunigo tugu
pa peso api. Ura maneke loago ara
sao tinganai mana roiti votunia ara
sa vei qa pojanigo ao,>> sau sisa.
16 Tonai sa dorava pa ona puta si
Jekopi sa, pira sau, <<Koi sosoto! I
Iahova sa pa ia lani, ba ara qake gigi-
lai,>> sau.
17 Ko sa matagutu ko pira sau, <<Na
ia vaivamatagutuna jola sa na ia api!
Ko nake goto ia goto na ruma tai
Tamasa sa lani ko api sa na ataka-
manana pa noka,>> sau.
18 Ego sa turu vuvugei jonga si
Jekopi, sa tekua sa na patu sa taru-
batunia beto ko sa vaturu veinia na
babara beto sa vuvani oela sa na
batuna na patu.
19 Beto sa vakukunia Beteli na
isongona sa na ia isa ba Luzi tu
sa na isongona sa na gugusu isa
perangana.
20 Ego ko sa maulunia i Jekopi sa
kai maulu, pira sau, <<Vei na Tamasa
sa mina vavaburosiu beto mina kop-
unisiu pa qua rererege qa korapa
lekogonia api beto vei mina vanisiu
na tetekuna ko mana teteku beto na
poko ko mana vasaea,
21 beto ko mana gabala mule pa
bule pa ruma tana tamaqu, poni sa I
Iahova sa mina Tamasa taqu
22 ko na patu alepi isa qa patubiti
vaturu veinia na babara sa mina na
ruma tai Tamasa beto pa doruna
na sakasava qu vanisiu sa kame pa
manoga sa mana valao vanigo ao
ara,>> sau sisa.

29

I Jekopi Sa Kamu Pa Padani Arami

1 Ego ko sa ovulia na nenena si
Jekopiko sa taloa riu veiona pa ia
tadira tinoni pa kale sagere tapo.

2 Ketakoi sa batia sa kai oqili pie takorina pa ia isa beto ka ue godo sipi qai korapa tugu toqo opodia tata pa oqili pie ura pa oqili pie tugu isa sa qai teku vaniria na pie sa na sipi. Ego na patu lavata sa sa kole pa mangana na oqili pie.

3 Totonai qai vavaikamu doru gogodo sipi ketakoi sa, ira na sepati qai vatitolo rijoa sa na patu pa mangana na oqili pie beto qai vabukuria sa na sipi. Beto poni sa qai vakole mulea sa na patu pa mangana na baongo oqili pie.

4 Sa nanasaria na sepati si Jekopi, pira sau, <<Boko tavitiqu, Pai tinonimiu sagou?>> sauniria.

Poni qai oe lao sira, Koi! <<Agei na tinoni Harani gu,>> qarigu.

5 Sa pira sauniria, <<Ko qu gigilaimiu tu agou si Labani na mabusu tai Naho?>> sau.

Poni pira qarigu sira, <<E! Qe gigilaimei,>> qarigu.

6 Poni pira sauniria mutu i Jekopi, <<Ko ai vei sa korapa gu suvere vataleona?>> sau.

Poni pira qarigu, <<E! Sa korapa gu suvere vataleona.>> <<Inana tugu ko i Resolo na tuna rereko isa, sa toni lameniria na sipi,>> qarigunia.

7 Poni pira sauniria, <<Dotu! >> <<Korapa pa nulu tu sa na tapo ko nake totoso mai tavaikamu na gogodo sipi. Ko mu vabukuria beto mu toni mule laoniria nyaqo buburu gagani,>> sauniria.

8 Ba qai oe lao tu sira, Koi! <<Meneke boka,>> <<mai vaikamu beto mai tu na gogodo sipi beto mina tavatitolo rijo mai tu na patu pa manga baongo oqili pie beto sa mene vabukuria sa na sipi,>> qarigunia.

9 Totonai sa korapa parangaria isa poni, sa kamu tugu si Resolo toniria na sipi tana tamana ura na tinoni kopu sipi si Resolo.

10 Totonai i Jekopi sa batia si Resolo na tuna rereko i Labani isa na luluna na tinana beto sa batia na sipi tai Labani, poni sa i Jekopi sa lao tata ko sa vatitolo varijoa sa na patu pa mangana na oqili pie ko sa vabukuria sa na sipi tai Labani na luluna na tinana.

11 Beto sa aoa i Jekopi si Resolo beto sa ovulia na ovovelena ko sa vagorea sa kai lukana lavata si Jekopi.

12 Ego beto i Jekopi sa vavakato vania si Resolo sa isa sa na tavitina na tamana beto na tuna marene i Ribeka sisa saunia. Poni sa abutu riu vavakato vania na tamana si Resolo.

13 Ego isa tugu sa nongoria i Labani sa na vavakatona i Jekopi na tuna marene na luluna poni sa abutu lao ko mi gosoria sau. Ko sa borua, sa aoa beto sa toni laonia pa ona ruma sisa. Beto sa vavakatonia i Jekopi tai Labani sa doru sakasa aipira.

14 Beto pira saunia i Labani sisa, <<Ao sa na pupudaqu ara beto na masaqu ara,>> saunia. Ego beto sa suvere kai popu doruna tai Labani si Jekopi.

I Jekopi sa alavaria Sira Lia I Resolo

15 Ego pira saunia i Labani si Jekopi, <<Na vabuguqu ara sao, ba sake jonga sa muna kole roiti goboro vanisiu ara. Ko mu ule vanisiu ka visa na tabaramu ao,>> saunia.

16 Ego ko koleona karu tuna rereko si Labani; na isongona isa pa moa si Lia beto na isongona isa pa ligu si Resolo.

17 Na matana i Lia sa qai leduru goto i Resolo sa isongia na tini momorutuna beto na tini babata jonga.

18 Ba i Jekopi sa nyoroguania isa si Resolo ko pira sau, <<Ara mana roiti vanigo ka vitu aoro ko muna vanisiu i Resolo, na tumu rereko pa ligu,>> sau sisa.

19 Sa pira sau si Labani, Koi! <<Sa vavagua jola mana vanigo ara sisa jolania vei ba vaniria kaki goto marene. Ko mu suvere taqu lani,>> saunia.

20 Ko i Jekopi sa roiti ka vitu aoro na vaina i Resolo, ba qai jola vei ka vivisa rane gu tana ura sa roroqua isa si Resolo.

21 Beto pira saunia Jekopi si Labani, <<Mu valame vanisiu na maqotaqu.

Ura sa okoto gu sa na totoso taqu ko kopira ma lao tome nagoa sisa,>> saunia.
22 Ko i Labani sa kuku vakamuria sa doru na tinoni pa gusu ko sa roitinia kai vavolo.
23 Ba totonai sa gore na vevelu, poni sasa tekua isa si Lia ko sa toni lao vania isa si Jekopi ko mi lao tome nagoa saunia.
24 Beto i Labani sa vania i Lia si Zilipa nona nabulu rereko ko mina tokania isa sau.
25 Ko sa sae na vuvugei ko mi doro sau si Jekopi, sa i Lia gu sa sa korapa suvere tavitia sisa. Poni sa pira saunia i Jekopi si Laban, <<Na sa qu roitinia taqu sao? I Resolo tu sa qa roiti vanigo ara ao ko muna tabaranisiu qugu. Ai sa vei ko qu sesekesiu?>> sau.
26 Poni pira saunia i Labani, <<Dai nake tutina tamigei pa ia lani sa mene vaiia momoenia sa isa na rereko pa ligu beto mene vaiiania sisa pa moa.
27 Ko mu vaokotia mai ao sa na kai vuiki roiti vaialava tana kame api, beto poni sa kode tana vanigo mule sa kame le api isa na laena na roiti muna roiti vanisiu ara kai vitu aoro mutu,>> sau.
28 Ego ko sa roiti vei tugu si Jekopi. Sa vaokotia isa sa na kai vuiki roiti vaialava tai Lia, beto poni i Labani sa vania ko kai maqotana mule si Resolo na tuna rereko.
29 Beto i Labani sa vania tugu vei i Resolo na tuna rereko si Biliha na ona nabulu rereko ko mina tokania isa sau.
30 Ko i Jekopi sa kole tavitia tugu vei si Resolo ko sa roroqu vivitigia si Resolo jolania i Lia. Ko sa roiti vania kai vitu aoro mule si Labani.

Ira Na Tuna I Jekopi

31 Totonai sa batia i Iahova sake tatavaragua si Lia sa, sa revangia i Iahova sa na iapana i Lia goto i Resolo sa sa egoro.
32 Ego sa bogata si Lia ko sa vapodoa sa kai tuna marene ko sa vakukunia i Rubeni sisa, ura pira sau, <<Pa laena i Iahova sa bationa sa na tapata taqu ko kopira na marenequ mina roroqusiu sara,>> sau.
33 Ego ko sa bogata soga mule si Lia, ko sa vapodoa kai tuna marene poni pira sau, <<Sa nongoria i Iahova sa qake tatavaragua sara, sa vei sa sa vanisiu mule sa alepi,>> sau. Ko sa vaisongonia i Simioni isa sisa.
34 Ego ko sa bogata soga mutu si Lia, ko sa vapodoa kai tuna marene sa pira sau, <<Kopira tu sa na marenequ sa mina togasa vamauru taqu ura qa vapore vania ka ue marene,>> sau. Ko sa vei sa vaisongonia i Levi.
35 Ko sa bogata ligu mutugu sisa, ko sa vapodoa mutugu kai marene poni sa pira sau, <<Kopira mana vatarasaea ara si Iahova,>> sau. Ko sa vaisongonia i Jiuda. Beto sa noso teku koburu si Lia.

30

1 Totonai i Resolo sa batia sake vapore vania na koburu si Jekopi, poni sa sa konoa sa na tugana rereko. Ko pira saunia si Jekopi, Kei! <<Mu vaporenisiu na koburu, minake vei sa kode mana matequa,>> sau.
2 Poni sa tagigirinia i Jekopi si Resolo ko pira saunia, <<Ara sa na Tamasa isa sa aru mulenia tamu na vuana na iapa?>> sau.
3 Poni pira sau si Resolo, <<Ego vei, ina ropi i Biliha na qua nabulu rereko. Mu tome nagoa ko mi boka vapodo vanisiu na koburu ko ara mana boka roitinia kai tatamana,>> saunia.
4 Ko sa vania ko mi maqotana i Jekopi si Biliha nona nabulu rereko. Ko sa tome nagoa i Jekopi sisa,
5 ko sa bogata sisa ko sa vapodo vania kai tuna marene si Jekopi.
6 Poni pira sau si Resolo, Na Tamasa sa pitu ruvatasiu beto sa nongoria tugu vei na ovovelequ ko sa vanisiu kai koburu marene, sau. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Resolo i Dani sisa.
7 Beto sa kai bogata ligu mule si Biliha na nabulu rereko tai Resolo ko sa vapodoa vania i Jekopi na vinarua marene.

8 Poni pira sau si Resolo, <<Na vaitoregasa tai Tamasa sa qa toregasania na tugaqu ara ko kopira qa lenonia ara,>> sau. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Naputali isa sisa.
9 Totonai sa batia i Lia sa nogoto teku koburu sisa, sa tekua si Zilipa nona nabulu rereko ko sa vania isa si Jekopi ko mi maqotana saunia.
10 Poni sa i Zilipa na nabulu rereko tai Lia sa vapore vania kai tuna marene si Jekopi.
11 Poni sa pira sau si Lia, <<Beko vavagua jola mutu,>> sau. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Qadi isa sisa.
12 Ego beto sa, i Zilipa na nabulu rereko tai Lia sa vapodo vania mule na marene vinarua si Jekopi.
13 Poni sa pira sau si Lia, <<Qa qera vivitigi sara ko ira na rereko kode mai kukunisiu Qera,>> sau sisa. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Asa isa sisa.
14 Pa totoso abu vakamu vuiti, sa i Rubeni sa batiria sa kaki buburu roro pa inuma ko sa pogoso kamu vania i Lia na tinana. Poni sa pira saunia i Resolo si Lia, <<Bu vanisiu kaki buburu roro sa tekuria na tumu marene,>> saunia.
15 Sa pira sau si Lia, Ago! <<Qu tei teku variunisiu tu sa na marenequ. Ko kopira muna teku variunia mutu sa na buburu roro tana tuqu marene?>> sau.
Poni pira sau si Resolo, <<Ego vei sa isa mi puta tavitigo ao kode bongi na lipuna na buburu roro tana tumu marene,>> sau sisa.
16 Ko totonai sa tome lame si Jekopi koko pa mumuqu na vevelu poni, sa votu lao si Lia ko sa gosoria sisa beto pira saunia, <<Ara sa muna puta tavitisiu ao.>> Sau sisa. <<Ura qa tei tabaranigo tu na buburu roro tana tuqu marene ara sao,>> sau. Ko na bongina sa i Jekopi sa puta tavitia si Lia.
17 Ego sa nongoria na Tamasa sa na nyorogua tai Lia ko sa bogata sisa ko sa vapore vania na tuna marene vinalima si Jekopi.
18 Poni sa pira sau si Lia, <<Na Tamasa sa vanisiu na tabaraqu na laena qa vania na qua nabulu rereko sa na marenequ, sau>> sisa. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Isika isa sisa.
19 Ego sa bogata soga mule si Lia ko sa vapodoa vania na tuna marene vinavonomo si Jekopi.
20 Poni sa pira sau si Lia, <<Na Tamasa sa vanisiu kai vaivana poreveveina. Kopira alepi na marenequ sa kode mina valavatasiu, ura qa vapore vania ka vonomo marene,>> sau sisa. Ko sa vei sa sa vaisongonia i Zebuluni isa sisa.
21 Pa liguna lao poni sa vapodoa kai tuna rereko si Lia ko sa vaisongonia i Dina.
22 Ego sa roqu kamua na Tamasa si Resolo, beto sa nongoria na Tamasa sisa ko sa revangia sa na iapana.
23 Ko sa bogata ko sa vapodoa i sa sa kai tuna marene beto pira sau, <<Na Tamasa sa teku pale na qua kea,>> sau sisa.
24 Sa vaisongonia i Josepa sisa, beto pira sau, I Iahova mi tamo vanisiu mule kai tuqu marene, sau.

Na Gogodo Sipi Tai Jekopi Qai Vovonu

25 Pa liguna i Resolo sa vapodoa si Josepa, sa pira saunia i Jekopi si Labani, <<Ai vei bu vamalumusiu ko ba boka mule lao pa qua ia beto pa qua peso.
26 Mu vanisiu karu maqotaqu beto ira na qua koburu ira qa roiti tale vanigo ko ma taloa riu,. Ura qu gigilaimua ao sa na roiti qa roiti vanigo ara,>> sau.
27 Poni pira saunia i Labani sisa, <<Vei bu qeranisiu ara sao, sa bu suvere qau. Qa batia pa vinagila ara sa, i Iahova sa mananisiu ara pa laemu gu ao,>> saunia.
28 Beto pira sau, <<Mu pojanisiu na tabaramu ko ma vanigo ara,>> sau.
29 Beto pira saunia i Jekopi sisa, <<Qu gigilaimua ao sa ai qa roiti veini vanigo ara sao beto ai qa vasoku veini vanigo ara sira na mua papausu.
30 Ura ka vivisa qu isongia ao tonai qa oqoro kamu ara lani sa kopira qai vovonu vasoku, beto i Iahova sa

mananigo sao pai ketakoi sa tete na nenequ ara ko kopira ai totoso mana boka roiti vania na qua tatamana sara?>> sau sisa.

31 Poni pira sau si Labani, <<Na sa sa mana vanigo ao?>> sau.

Sa oe si Jekopi, pira sau, <<Munake vanisiu tu kai sa.>> <<Goto isa ma tepanigo ara ao kopira sa mu roiti vanisiu, ko ara ma kole tugu dodogororia beto kopuniria ara sa na gogodo sipi tamu.

32 Mu vamalumusiu ko pa ngeni alepi, ba lekogo doro betoria ara sa doru gogodo sipi tamu beto ko ba pikata varijoria sira doru sipi qai kikirikoti babi tototu, doru tuni sipi kukudedi beto doru qoti qai tototu babi kikirikoti. Mi isa gu sa na tabaraqu ara.

33 Na tuvisi taqu pa ngeni sa mina ule tokanisiu vuka risa totonai muna lao kamuria ao sira vei qu tabaranisiu. Ira doru qoti vei qaike kikirikoti babi tototu beto na tuni sipi qaike kukude taqu sa muna doro veiniria na taikodi gu sira,>> sau sisa.

34 Poni pira sau si Labani, <<Vavagua!>> <<Mi vei isa qu pojai ao,>> sau.

35 Pa ranena tugu isa sa varijoria i Labani sa doru qoti marene qai gagasi babi qai tototu beto doru qoti rereko kikirikoti babi qai tototu (doru kekekadi) beto doru tuni sipi kukudedi beto ko sa vakopuniria ira na tuna marene.

36 Beto sa vakole vaipikatainiria padana kue rane lelekogo sa mekana beto i Jekopi beto ko i Jekopi sa kole dogoro kopuniria sa doru sipi kole joladi tai Labani.

37 Ba i Jekopi sa likoto tekuria sa na kae gou popola; na gou alimodi, na gou peleni beto sa lida gasi vagigilaria sa na kopodi na kae gou ko totonai sa dosi teku pale na kopodi poni sa sa votu sa na kekana na gou.

38 Beto sa vakoleniria pa leona na ia bubukudi tadira na sipi sira na kae gou tadosidi pa ia vei qai lame buku poni sa qai bata tariria sosoto sau. Ko totonai qai korapa nyorogua vaipapa ko qai lao buku qarigu sa na sipi,

39 poni sa qai vaikesa pa moedi na kae gou. Poni qai vapodoria sa na tuni sipi gagasidi beto na kikirikotidi beto na tototudi.

40 Ko i Jekopi sa pikata kaleniria sira na tuni sipi beto ira doru kole joladi sa sa vagabala lao veiniria pana sipi gagasidi beto na kukudedi tai Labani. Ko sa pikata kaleniria isa sira nona papausu ko sake vaisomanainiria pa sipi tai Labani.

41 Tonai vei bai nyorogua vaipapa sira na sipi rereko sisibadi, poni sa i Jekopi sa gigila vakoleria sa na kae gou pa leo ia bubukuna tadira na sipi pa moedi na sipi ko qai vaikesa tata pa kaedi na gou sau,

42 ba vei bi batiria sira na sipi mamaleidi, poni sa sake vakoleria sa na kae gou. Ko ira na sipi mamaleidi sa qai lao vei tai Labani goto ira na sisibadi sa qai lao tai Jekopi.

43 Ko pa soana vei api sa, i Jekopi sa pururu votu ko sa kai tinoni isisongona jola ko sa isongoria soku sipi, ira na nabulu rereko, ira na nabulu marene, ira na kameli beto ira na dongiki.

31

I Jekopi Sa ukunia Si Labani

1 Ego sa nongoria i Jekopi sa na paparangadi ira na tuna marene i Labani, pira qarigu, Koi! <<Sa teku beto pale i Jekopi sa doru sakasava tana tamada ko pana sakasa gu tana tamada sa roiti votuniria isa sa doru ona isisongo,>> qarigu.

2 Ego beto sa batia tugu vei i Jekopi sa na beina na isumatana i Labani sa sake vevei perangana.

3 Poni pira saunia i Iahova si Jekopi, <<Mu mule lao pa ia tadira na tamamu beto na tavitimu, kode ara mana vavaburogo,>> saunia.

4 Poni i Jekopi sa garunu laoniria na paranga sira Resolo i Lia ko sa kuku valameria pa ia ketakoi sa korapa kopuniria nona gogodo sipi.

5 Beto pira sauniria, Qa batia ara sa
na beina na isumatana na tamamiu,
ko kopira sake vevei lame taqu sa
vevei perangana ba na Tamasa tana
tamaqu sa sa korapa suvere tavitisiu
sara.
6 Qu gigilaimiu agou karu sa qa
roiti viviva vania na tamamiu sara,
7 ba na tamamiu sa sesekesiu ara
ko sa kole vavarijoa ka manogaputa
totoso na tabaraqu. Ba na Tamasa
sake vamalumia ko bi koti vikeresiu
sara.
8 Totonai sa paranga, Na kikiriko-
tidi sa na tabaramu ao sau sa doru
sipi sa qai vapodoria na kikiriko-
tidi tugu. Totonai na gagasidi sa na
tabaramu ao sau sa doru sipi sa qai
vapodoria sa na gagasdi tugu.
9 Ko na Tamasa sa teku variunia
nona papausu sa na tamamiu agou
ko sa vanisiu ara.
10 <<Totonai qai vavaivapodo na
papausu, qa enga sae qa batiria pana
qua putagita sa na qoti marene qai
korapa paparia na qoti gagasidi, na
kikirikotidi beto na tototudi.
11 Beto pira saunisiu sa na Tamasa
pana putagita, <Jekopi>, sau. Poni
pira qaunia, <Api sara,> qau.
12 Poni pira saunisiu, Mu enga sae
ko mu batira sa doru qoti marene
qai korapa paparia na papausu sa na
gagasadi, na kikirikotidi beto na toto-
tudi, ura qa tei batiria tu ara sa doru
sakasa sa roitiniria i Labani tamu.
13 Ara sa na Tamasa pa Beteli, ke-
takoi qu vuvani oela ao kai patu
babara beto ketakoi qu maulu lame-
nia kai maulu taqu. Kopira tugu mu
qaqiri ko mu taloa sa pa ia api ko mu
mule lao pa ia ketakoi qu podo,>> sau
sisa.
14 Poni pira qarigu sira Resolo i
Lia, <<Kepore mutugu sa na iamei
pana isisongo pana tatamana tana
tamamei sagei karu.
15 Sa roiti veinigei tu na tinoni
karovomei sagei karu ko sa vavai
palenigei, beto sa gani beto pudala
pale sa na poata tamigei karu.
16 Ko doru isisongo tana tamamei
sa teku variunia na Tamasa sa
tamigei karu beto tadira na tumei.
Ko kopira mu roitinia gu ao sisa vei
sa pojanigo na Tamasa>>, qarigunia.
17 Beto sa sa qaqiri si Jekopi ko sa
vakoiria pa kameli sira na tuna beto
ira na maqotana,
18 beto ko toni lao vamomoeria
sa nona papausu, tavitiria doruna
na sakasa sa kopu vaululuniria pa
Padani Arami ko mi mule lao tai
Aisake na tamana pa ia pa Kenani
sau.
19 Ego totonai sa riu ngabuturia na
vurungudi nona sipi si Labani sa, sa
iko tekuria i Resolo sira na tamasa tai
Labani na tamana.
20 Beto i Jekopi sa sa vagonai si La-
bani na tinoni Arami ko sake pojania
sa sa korapa uku riuona sisa.
21 Ego ko mi uku riu tavitiria doru
sakasava sa isongoria sau sisa ko sa
qaqiri beto sa karovia na ovuku pa
Eupareti beto sa bata sae vei pa kale
ia kukubona pa Qiliadi.

I Labani sa adu tututia si Jekopi

22 Ego na rane vinaue tu beto sa
nongoria i Labani sa tei uku riuona tu
si Jekopi.
23 Ko sa toniria na tavitina qai ko-
rapa suvere tavitia beto ka vitu rane
sa adu tututia si Jekopi ko sa riu ka-
munia pa kukubo pa Qiliadi.
24 Poni sa votu tai Labani na tinoni
Arami pa ona putagita na bongi sa
na Tamasa ko pira saunia, <<Babana
ko mu vakesania kai paranga ikerena
babi jongana si Jekopi,>> sau sisa.
25 Totonai sa lame kamua i Labani
si Jekopi poni sa i Jekopi sa sa tei
vaturua nona aqaqo tu pa kukubo
pa Qiliadi, ko i Labani beto ira na
tavitina ba qai vaturudia aqaqo tugu
ketakoi.
26 Beto pira saunia i Labani si
Jekopi, <<Na sa qu roitinia sao? Qu
vagonasiu, beto qu toni uku veiniria
na pinausu pa totoso vaipera sira na
tuqu rereko ara.
27 Ai sa vei ko qu uku riu golomo ko
qu ikosiu ara sao? Ai sa vei quke po-
janisiu, ko ba garunu variunigou pa
qeqera, pa kekera beto pa vaqorodi
na tabarini beto na mike?

28 Vei ba ao loloaria gu na boko qua mabusu beto karu tuqu rereko ba quke veinisiu tu. Na roiti tuturu sa qu roitinia ao.
29 Sa kolesiu gu na neqi sara ko mana boka koti vikeregou sagou, ba pa bongi na Tamasa tana tamamiu sa pira saunisiu, Babana ko mu vakesania kai paranga jongana babi ikerana si Jekopi sau.
30 Ba kopira ko qu tei riumua tu ura qu nyorogua vivitigi ko bu mule lao tadira na tavitina na tamamu qugu ke. Ba ai sa vei ko qu ikoria tu na qua tamasa ara?>> saunia.
31 Sa oe si Jekopi, pira saunia si Labani, <<Ura qa matagutu ura kita mu teku ragata variunisiu sira karu tumu rereko qau.
32 Goto vei muna batia sisa sa tekua na mua tamasa poni sa minake toa tugu sisa. Pa moedi tugu ira na tavitida aipira sa, mu nyaqoa mekamu ko bi koleona sa kaki sakasa tamu taqu lani,, poni sa mu tekua gu,>> sau. Ego i Jekopi sake gigilai sa i Resolo gu sa ikoria sa na tamasa ira.
33 Ego ko sa tomea i Labani sa na aqaqo tai Jekopi beto na aqaqo tai Lia beto na aqaqo tadira karu nabulu rereko, ba kepotu sa kai sa sa batia. Pa liguna sa votu pa aqaqo tai Lia sa, sa tomea mule sa na aqaqo tai Resolo.
34 Ego perangana tu sa tekuria i Resolo sira na tamasa tai Labani ko perangana tu sa kuraniria pa leo totoqona na ona kameli ko sa kole toqo takoria i Resolo sa na tamasa. Ko i Labani sa nyaqo betoa doru eqa pa aqaqo ba sake batia kai sa.
35 Ego pira saunia i Resolo sa na tamana, <<Muke tagigirinisiu ara qua tinoni lavata vei qake boka turu pa moemu ao ura sa korapa vaisiu na mo rereko,>> saunia. Ko sa kole nyaqo doru eqa ba sake batiria sa na tamasa.
36 Poni sa tagigiri si Jekopi ko sa talea si Labani. Ko pira saunia i Jekopi si Labani, <<Na sa sa na tapata taqu?>> <<Na sa sa na sela qa roitinia ara ko qu nyaqo mamangini tutinisiu ara?>>
37 Ura qu tei nyaqo beto paleria tu ao sa doru sakasava taqu ko na sa sa qu batia isa vei na dia sakasa na tatamana tamu? Mu vakole gorea lani kopira pa moedi ira na tavitiqu ara beto na tavitimu ao ko ira mai pitua sa i sei sa sela sa gita karu.
38 <<Ka rabeteputa aoro aipira sa qa suvere tavitigo ara sao. Ba kepotu sa kai qoti babi na sipi tamu bai tajue goboro, beto ara qake isongo gania kai qoti pa papausu tamu.
39 Qake pogoso bolania tamu sira na manugu qai tavapapaleka vamate: Qa tavapogosonia mekaqu ara sa na beidi. Qu nyaqonisiu ara ao sa na vaina na sakasava qai taiko na bongi beto na sakasava qai taiko na rane.
40 Pira qa vei sara: Na mangini sa ganisiu na rane, na lomoso sa ganisiu na bongi beto na qua puta sa uku loa palenisiu.
41 Pira qa vei sara ka rabeteputa aoro qa suvere ara pa tatamana tamu. Qa roiti vanigo ka manoga made aoro na vaidi karu tumu rereko beto ka vonomo aoro qa kopuniria na mua papausu beto ka manogaputa totoso qu kole vavarijoa sa na tabara taqu.
42 Ko vei bike na Tamasa tana tamaqu, na Tamasa tai Ebarahami beto na Tamasa vaivamatagutuna tai Aisake bi suvere tavitisiu sa, kopira bu garunu vamule gagale palesiu ara sao. Ba na Tamasa sa bationa na tapata taqu beto na pavuna na limaqu ko sa vei sa sa pitugo pa bongi sao,>> saunia.
43 Poni sa oe si Labani, pira saunia si Jekopi, <<Ira na rereko sa na tuqu rereko ara, ira na koburu sa na koburu taqu, beto ira na papausu sa na papausu taqu. Doruna qu batiria sa taqu. Ba na sa sa mana boka roitinia pa ngeni alepi veveidi ira karu tuqu rereko aipira, babi veveidi na koburu qai vaporeria?
44 Ko mu lame ko tavatoqoa sa kai vinaego, ao beto ara, ko isa sa na ulule pa vaikorapaida gita karu,>> sau sisa.

45 Ko sa tekua i Jekopi sa kai patu
lavata beto sa vaturu veinia kai
babara.
46 Beto pira sauniria i Jekopi sira na
tavitina, <<Mu butiria kaki patu,>>
sau. Ko qai teku patu ko qai boko
vaitopareniria beto sa qai teteku
tugu pa kekerena na boko patu isa.
47 Ego i Labani sa vakukunia Jeqa
Sahaduta sa na boko patu isa, goto i
Jekopi sa vakukunia Qalidi.
48 Beto pira sau si Labani, <<Na
boko patu api sa na ulule pa vaikora-
paida gita karu pa ngeni alepi,>> sau.
Ko sa vei sa sa tavakukunia Qalidi.
49 Ego ko sa tavakukunia tugu vei
Mizipa sisa ura pira sau, <<I Iahova
mi doro kopunigita sa gita karu ura
kode tana okoto suvere oda.
50 Vei muna nganguluria na tuqu
rereko ara babu tekuria mule kaki
rereko vatamo lao tadira karu tuqu
ara inara, poni sa kepore sa kai tinoni
sa suvere tavitigita ba mu roroqua
sa na Tamasa sa na ulule pa vaikora-
paida gita karu,>> sau.
51 Beto pira saunia mule i Labani si
Jekopi, <<Alepi sa na boko patu beto
alepi sa na babara qa vaturua ara pa
vaikorapaida gita karu.
52 Na boko patu alepi sa na ul-
ule, beto na babara api sa na ulule
tugu, ko ara maneke jolania sa na
boko patu api ko mana karovo lao
roiti vivikere tamu beto ao munake
jolania sa na boko patu api beto na
babara api ko muna karovo lame
roiti vivikere taqu.
53 Na Tamasa tai Ebarahami beto
na Tamasa tai Naho, beto na Tamasa
tana tamadi ira karu sa mi pitugita
gita karu,>> saunia. Ko sa maulu
pa isongona na Tamasa vaiva-
matagutuna ti Aisake na tamana si
Jekopi.
54 Sa vavakukuvunia kai vavakukuvu
pa kukubo si Jekopi beto sa soruria
sa na tavitina ko mai teteku sau. Pa
liguna qai beto teteku sa, qai vajola
bongi tugu pa kukubo ketakoi.
55 Ego sa turu vuvugei jonga si
Labani ko sa ao loloaria sira nona
mabusu beto karu tuna rereko beto
sa mananiria. Beto poni sa taloa si
Labani ko sa mule pa ona gusu.

32

I Jekopi Sa Vananama Ko Mina Gosoria I Isoa

1 Ego i Jekopi ba sa rerege riuona
tugu, poni ira na mateana tai Tamasa
sa qai gosoria.
2 Totonai sa batiria i Jekopi poni,
sa pira sau, <<Na ia susuverena
tai Tamasa sa lani,>> sau. Ko sa
vaisongonia Mahanaimi i Jekopi sa
na ia isa.
3 Ego i Jekopi sa garunu lao mo-
moeniria tai Isoa na tugana pa ia pa
Seia pa gugusu pa Edomu sira na
tinoni pogoso nongoro.
4 Pira sauniria, <<Pira munagunia
si Isoa na qua iviva lavata; Na mua
nabulu i Jekopi sa pira sau, Qa kole
suvere tai Labani kamua tu kopira
sara.
5 Qa isongo bulumakau beto na
dongiki, na sipi, na qoti, na nabulu
marene na nabulu rereko. Kopira
qa korapa vanongorigo sao na qua
tinoni lavata, ai vei ko ao mu qerani-
siu qau,>> sau.
6 Totonai qai mule kamu ti Jekopi
sira na tinoni pogoso nongoro, sa pira
qarigunia si Jekopi, <<Qe lao kamua
si Isoa na tugamu, ko kopira sa ko-
rapa lame ko mi gosorigo ao sau, tavi-
tiria ira ka made gogoto ona tinoni,>>
qarigu.
7 Poni sa matagutu neneqere beto
sa mamata si Jekopi ko sa pikataria
sa nona tinoni pa karu pukuna beto
vei tugu ira na gogodo sipi, na bu-
lumakau beto na kameli.
8 Sa rovea sa, <<Vei mina lame si
Isoa ko mina rapatia kai pukuna poni
sa kai pukuna sa kole sa mai boka
ukudia,>> sau.
9 Beto sa vavara si Jekopi, pira
sau, <<Ao na Tamasa tana tamaqu
i Ebarahami beto na Tamasa tana
tamaqu i Aisake, Kei Iahova, Ao
pira qugunisiu, Mu mule lao pa mua
gusu beto tadira na tavitimu beto ara

mana roiti veinigo kai tinoni puramu qugu.
10 Ara sa nake garoqu ko ba isongia sa na vairoqu jongadi beto na uana tarangena qu roitinia ao taqu na mua nabulu. Na qua opata gu sa qa isongia totonai qa karovia ara sa na ovuku pa Jodani api, ba kopira sa karu pukuna tu sa qa isongia ara.
11 Ko mu alosiu, qa tepago, pa limana na tugaqu i Isoa ura qa matagutunia ara sisa kita mi lame rapatasiu sara beto ira na tamatina.
12 Beto pira qugu tugu vei, Mana veinigo kai tinoni puramu ara sao beto na tutimu ao sa mana veinia na nagasa pa poanana qaike boka taanye na sokuna qugu,>> sau sisa.
13 Ego ko sa vajola bongi ketakoi sa na bongina isa, beto sa vileria pa sakasava sa isongoria sa na vaivana tai Isoa na tugana:
14 Karu gogoto qoti rereko beto ka rabeteputa qoti marene, karu gogoto tuni sipi beto ka rabeteputa sipi marene,
15 ka uengavuluputa kameli rereko taviti tudia, ka made ngavuluputa bulumakau marene beto ka manogaputa bulumakau rereko, beto ka rabeteputa dongiki rereko beto ka manogaputa dongiki marene.
16 Beto sa vakopuniria nona nabulu, pa dia okokoto papausu, beto pira sauniria sa nona nabulu, <<Mu lao momoe pa moequ, goto mu vaisouniria ko mi kole sa na lolomo pa vaikorapaidi na okokoto gogodo papausu,>> sau.
17 Beto pira saunia sa na tinoni pa momoe, <<Totonai mina gosorogou si Isoa na tugaqu ko mina nanasa, <Na tinonimiu tai sei sao, pai qu korapa lao vei beto I sei sa isongoria sa doru papausu pa moemu inara?> minagu sa
18 pira munagunia, Koi! Na papausu tana mua nabulu i Jekopi sa aipira. Na vaivana sa garunu lamenia tana qua bangara i Isoa sau goto isa sa korapa lalameona pa ligumei munagu,>> sauniria.
19 Na tinoni vinarua, na vinaue beto doruna tugu qai tutiria na papausu ba sa vavanau veiniria tugu inara, pira sau, <<Kai muqisi paranga tugu api sa muna pojania si Isoa sa totonai muna gosoria, sauniria.
20 Beto pira tugu muna poja veinia vei, Na mua nabulu i Jekopi sa korapa tututiona pa ligumei,>> munagu. Ura sa rorovea sa pira sau, <<Mana vabulenia na roquna ara sira na vaivana qa korapa garunu lao momoeniria aipira ko pa liguna tonai mana batia ara sa na isumatana sa palu mina tavaragua batia na isumataqu ara,>> sau.
21 Ko ira na vaivana tai Jekopi sa qai tagarunu lao momoe, goto isa sa vajola bongi pa ia ketakoi qai suvere vaikamu sa na bongi isa.

I Jekopi Beto Na Tamasa Qai Vaituaragadia

22 Ego na bongina isa si Jekopi sa sa qaqiri beto sa toniria sa karu maqotana, karu ona nabulu rereko, ka manogameka tuna marene beto ko sa karovia na nyonyola pa Jaboki.
23 Pa liguna sa toniria ko sa vakarovoria pa kai kalena na nyonyla poni sa sa vakarovoria mule sa doru sakasava sa isongoria.
24 Ego ko sa taloa vamekaina si Jekopi. Beto sa lame kai tinoni ko qai vaituaragadia sira karu tinganai ko sa sae tu na vovola rane.
25 Totonai sa batia na tinoni isa sake boka vagorea si Jekopi sa, sa majai sa na vaijokele pa sisikirina isa ko sa vaisela tu sa na vaijokele pa sisikirina i Jekopi totonai qai kole vaituaragadia.
26 Beto pira sau sa na tinoni, <<Mu loasiu ura sa tei sae tu sa na vovola rane,>> saunia.

Poni pira sau si Jekopi, <<Maneke isongo loago tinganai ko muna mananisiu mai tu,>> saunia.
27 Poni sa nanasa sa na tinoni isa, <<I sei na isongomu sao?>> saunia.

Poni pira sau sisa, <<I Jekopi,>> sau.

28 Poni pira saunia na tinoni isa,
<<Kopira nake i Jekopi na isongomu
sao goto i Izireli tu, ura qu rajai na
Tamasa beto qu rajaria ira na tinoni
ba qu kilasa kare sao,>> saunia.
29 Sa pira saunia i Jekopi, <<Mu ule
vanisiu na isongomu,>> saunia.

Poni sa nanasia i Jekopi sisa, pira
saunia, <<Ai sa vei ko qu nanasania
tu na isongoqu?>> sau. Beto sa sa
manania tugu ketakoi.

30 Ego ko sa vakukunia Peniele i
Jekopi sa na ia isa, <<ura qa ba-
tini isumataqu ara sa na isumatana i
Tamasa ba sake apulia kai sa na qua
toa,>> sau.
31 Ego sa sagere sae pa nulu sa
na tapo totonai sa jola pa Peniele si
Jekopi, ko sa rerege qiqiqe gu sisa ura
sa vaisela na sisikirina.
32 Ko sa vei sa, kamua pa rane pa
ngeni alepi ira na tinoni Izireli sa
qaike gania sa na masa sa vaijokelai
lao pa pupuda pa kale sisikiri ura pa
masa tugu pa kale sisikirina i Jekopi
sa sa tamaja.

33

I Jekopi Sa Gosoria Si Isoa

1 Ego enga sae sau si Jekopi sa batia
si Isoa, korapa lalamegana tavitiria
ira ka madegogoto ona tinoni, ko sa
pikataria sa na koburu lao tadira Lia,
i Resolo beto karu nabulu rereko.
2 Ego ira na nabulu rereko tavitiria
na tudia sa sa vakoleria pa momoe,
beto sa tuti si Lia beto ira na tuna,
beto ira Resolo i Josepa pa liligu.
3 Beto mekana sa lao pa moedi ira
ko sa titi opo gore pa peso ka vitu
totoso totonai sa lao tatai na tugana.

4 Ba i Isoa sa abutu ko sa lao gosoria
si Jekopi, sa borua beto sa titia na
ruana ko sa aoa. Beto ko qai vailu-
lukana.
5 Beto poni sa doro lao si Isoa, sa
batiria sira na rereko beto na koburu
ko sa nanasa, <<Ira sei sa qai tutigo ao
aipira?>> saunia.

Poni pira sau si Jekopi, <<Ira sa
na koburu na Tamasa sa vatadogoro-
nia nona roroqu tana mua nabulu sa
aipira,>> saunia.
6 Beto sa qai lame tata sira na nab-
ulu rereko tavitiria na dia koburu ko
qai titi opo gore pa peso.
7 Beto sa tuti lame si Lia beto ira na
tuna ko qai titi opo gore pa peso. Beto
liligu qai lame sira Josepa i Resolo ko
qai titi opo gore tugu vei pa peso.
8 Beto sa nanasa tu si Isoa, <<Na
sa laodi sa doru gogodo papausu qa
gosororia pori?>> sau.

Sa pira sau sisa, Dai! <<Ai vei ko mu
qeranisiu ao qua bangara qau sa,>>
saunia.
9 Poni sa pira saunia i Isoa sisa,
<<Tasiqu, ara sa tei soku tu sa na qua
sakasava. Mu kopuniria ko mi mua
sira vei qu isongoria,>> saunia.
10 Ba pira saunia i Jekopi sisa,
<<Muna qeranisiu ara ao sa, mu
tekuria pa limaqu ara sira na
vaivana pira. Ura tonai qa batia
na isumatamu ao sa, sa vei puputa
qa batia na isumatana na Tamasa,
kopira vei qu vakamu vatalesiu ao.
11 Ko bu tekua tu sa na mana
taqu sa tapogoso lame tamu, ura na
Tamasa sa roroqusiu ko qa isongo-
ria gu sa doru kai sa,>> sau. Ko sa
paranga jujukia i Jekopi sisa ko sa
tekua i Isoa sa na vaivana.
12 Beto pira sau si Isoa, Ego!
<<Vatana ko aria ta mekarai riuoda.
Ara kode mana vavaburogou,>>
saunia.
13 Ba pira saunia i Jekopi sisa, <<Ao
na qua bangara qu gigilaimua sa na
koburu qai oqoqanai munyala beto
ko mana dodogororia tugu vei na
tuni sipi beto na tuni bulumakau
qai korapa susu. Ko vei mai tatoni
sasasuruniria pa kai rane poni kode
doru na papausu mai mate beto.
14 Ko muke vei ao na qua bangara,
mu riu momoemua goto ara mana
mavo tugu tututiqua tutiria tugu na
rijodi na gogodo papausu pa mo-
moe pira beto na rijodi na koburu,
tinganai mana kamugo pa Seia,>>
saunia.

15 Poni pira sau mutugu si Isoa,
<<Ego mina vei sa, ma loa vanigo
ropi kaki tinoni taqu ko mai vav-
aburogo,>> saunia.
Sa nanasa tu si Jekopi, <<Ai sa vei
ko mu roiti vei mutu inara qugu?>>
<<Sa pada gu sa qu tavaraguanisiu
ara ao na qua bangara qau,>> saunia.
16 Ego ko na rane tugu isa sa gabala
ko sa riuona pa Seia si Isoa.
17 Goto i Jekopi sa lao pa Sukoti
ko ketakoi sa vaturua kai ona ruma
beto ira na papausu sa roiti vaniria
na aqaqo susuverena. Ko sa vei sa, sa
tavakukunia Sukoti sa na ia isa.
18 Pa liguna sa koko pa Padani
Arami si Jekopi, sa kamu vatale pa gu-
gusu lavata pa Sekemi pa Kenani sisa
ko sa vaturua nona ia susuverena pa
moena na gugusu lavata.
19 Ego ko sa vai tekunia isa kai
gogoto poata siliva pa limadi ira na
tuna i Hamo na tamana i Sekemi sa
kai kobu peso ko ketakoi sa vaturua
isa sa nona aqaqo.
20 Ko ketakoi sa vaturua isa sa kai
ia vavakukuvuna sa vakukunia El
Elohe Izireli.

34

I Dina Beto Ira Na Marene Pa Sekemi

1 Ego i Dina, na tuna rereko i Lia isa
sa vapore vania i Jekopi sa, sa votu
lao lelekogona tadira kaki rereko pa
ia isa.
2 Ego sa batia i Sekemi na tuna
marene i Hamo na tinoni Hivai isa na
tinoni mamata pa ia isa ko sa tekua
sisa ko sa puta tavitia ko sa ngangu-
lia.
3 Sa vatungania na bulona i Sekemi
si Dina na tuna rereko i Jekopi ko
sa nyoroguania ko sa paranga valolo-
mosia sa na rereko.
4 Ko sa parangia i Sekemi si Hamo
na tamana, pira sau, <<Mu teku vani-
siu na rereko api ko mi maqotaqu,>>
sau.
5 Ego totonai i Jekopi sa nongoria
sa tavapaji si Dina sa, ira na tuna
marene sa qai korapa suvere tavitiria
na papausu pa kai ia pa peguruna tu
ko sake pavu vagalania tinganai qai
kamu tu ira.
6 Poni i Hamo na tamana i Sekemi
sa sa lao ko mi vavakato tavitia si
Jekopi sau.
7 Ego ira na tuna marene i Jekopi
sa isa tugu qai nongoronia veveina
na luludi rereko sa qai mule kamu
pa ruma. Qai takulanga vivitigi beto
sa iku vivikereria ura kai sakasa
vaivakeana jola sa sa roitinia i
Sekemi pa Izireli totonai sa kole
tavitia na tuna rereko i Jekopi isa na
sakasa pada bike taroiti.
8 Ba pira tu sauniria i Hamo sira,
<<Sa vatungania na bulona i Sekemi
na tuqu marene ara sa na tumu
rereko ao ko bu vania tu isa sisa ko bi
maqotana qau.
9 Mu vaialava lame tamigei sagou.
Na tumiu rereko sa mu vanigei agei
beto na tumei rereko agei sa mu
tekuria agou.
10 Muna boka suvere tavitigei
sagei. Na ia sa revanga gu tamugou
ko mu suveria, mu lekogo laolamea
beto mu teku miu isisongo pa
leona,>> sauniria.
11 Beto pira sau si Sekemi lao tana
tamana beto ira na tugana marene i
Dina, <<Vei muna tavaraguanisiu ara
agou sa, na sa vei muna tepai mana
vanigou.
12 Ai tu muna valavata veini vani-
siu agou sa na vaina na rereko beto
na vaivana sa ara mana vanigou gu
sa isa vei muna tepanisiu. Goto mu
vanisiu gu sa na rereko api ko mi
maqotaqu qau,>> sauniria.
13 Ba ira na tuna marene i Jekopi sa
qai paranga vagonai si Sekemi beto
i Hamo na tamana ura qai rorove sa
sa taaru vapapaji si Dina na luludi
rereko.
14 Ko pira qariguniria, <<Meneke
boka roiti vei inara sagei, meneke
boka vania na lulumei tana kai
tinoni sake tapobe ura kai sakasa
vaivakeana tamigei sa sa vei inara.
15 Goto kai memeka sakasava gu
api beto mene vamalumu vanigou:
vei muna vei agei ko mai tapobe beto
sa doruna na marene tamugou.

16 Beto sa mene vanigou agou na
tumei rereko beto na tumiu rereko
agou mene tekuria sagei beto mene
suvere tavitigou ko tana kai tinonida
gu sa gita.
17 Goto vei munake nongorogei
sagei ko munake tapobe sagou, poni
sa mene teku mulenia sa na lulumei
beto ko mene riumei,>> qarigu.
18 Ego na paranga tadira sa qai vav-
agua pa dodoro tai Hamo beto pa
dodoro tai Sekemi na tuna i Hamo.
19 Ko na koburu marene, isa sa ta-
dogoro valavata jolaniria ira doru pa
ruma tana tamana sa, sake vera mu-
tugu goto sa roitinia gu sa na sakasa
qai pojai ira ura sa nyorogua vivitig-
inia isa sa na tuna rereko i Jekopi.
20 Ko i Hamo beto i Sekemi na tuna
marene sa qai lao pa ia vavaikamuna
pa totomena na dia gugusu ko qai
parangaria sira na marene pa gu-
gusu.
21 Pira qariguniria, <<Ira na tinoni
aipira sa qai baere vatalegita gita>>
qarigu, <<Ko ta vasuvereria pa ia ko
mai lekogo laolamea. Na ia sa lavata
vatalegu ketakoi mai suvere. Na tu-
dia rereko ira sa tana tekuria gita
ko mai maqotada beto ira na tuda
rereko gita sa ta vaniria ira.
22 Goto kai sakasava gu beto mai
malumu suvere tavitigita vei kai
tinoni gu sa gita sa, doruna na
marene tadagita sa mai tapobe beto
vei tugu ira qarigu.
23 Mina vei sa na gogodo papausu
tadira, na dia isisongo beto doru
gogoto mamanugu tadira sa mai
tadagita beto sa pira goto api gu, ta
vaegoria gu gita ko ira mai suvere
tavitigita,>> qarigu.
24 Poni doru na marene qai lao
vaikamu pa ia vavaikamuna pa to-
tomena na gugusu sa qai nongoria
si Hamo beto i Sekemi na tuna isa,
ko doru marene pa leona na gugusu
lavata sa qai tapobe beto.
25 Pa liguna ka ue rane, totonai sa
korapa vitigiria na lida tapobedi sira
doru na marene sa, ira Simioni beto
i Levi karu tuna marene i Jekopi ko
karu luluna i Dina sa qai tekua na dia
benisi beto ko qai toga vasiboroia
sira pa gugusu lavata ko qai vai beto
paleria sa doru marene.
26 Ira Hamo i Sekemi na tuna sa qai
vamateniria na mea benisi beto ko
qai toni votunia pa ruma tai Sekemi
si Dina ko qai taloa riudia.
27 Ego ira na tuna marene i Jekopi
sa qai lame kamuria sa na vaikamu
kokobu tomate beto qai vapidiliria sa
doru sakasava pa gugusu lavata ke-
takoi sa tavapaji sa na luludi rereko.
28 Qai aru tekuria sa na dia sipi, na
bulumakau, na dongiki beto doruna
sakasava tadira pa leona na gugusu
lavata beto pa dia ia.
29 Qai pogoso riuniria sa doru
na isisongo tadira beto doruna na
koburu beto na rereko, vapidiliria sa
doru sakasava qai kole pa ruruma.
30 Poni pira sauniria i Jekopi sira
Simioni beto i Levi, <<Qu vanisiu
na tapata sara ura qu vaumakaresiu
tadira qai suvere pa ia api, ira na
tinoni Kenani beto ira na tinoni Per-
izai. Ara sa nake ngaoloqu ko vei mai
vaikamuniria na dia tinoni vaipera
ko mai rajasiu sa, mana manyao gu
sara beto na tatamana taqu,>> sau
sisa.
31 Ba pira tu qarigu sira karu, <<Ai
vei sa jongana gu sa sa roiti veinia na
tugele na lulumei?>> qarigunia.

35

I Jekopi Sa Mule Sae Pa Beteli

1 Ego pira saunia na Tamasa si
Jekopi, <<Mu qaqiri ko mule sae pa
Beteli ko mu suvere ketakoi, beto mu
roitinia ketakoi kai ia vavakukuvuna
lao tai Tamasa, isa sa votu tamu to-
tonai qu korapa ukunia na tugamu i
Isoa,>> saunia.
2 Ko i Jekopi sa pojaniria sira nona
tamatina beto ira doru qai suvere
tana, pira sau, <<Mu gona paleria
sira na tamasa karovodi qu isongoria
beto mu valioso mulenigou beto mu
beiria na miu poko.
3 Beto aria, ta sae pa Beteli, ke-
takoi mana vaturua ara sa kai ia
vavakukuvuna lao tai Tamasa, isa sa
oesiu pa qua totoso takulanga beto

isa sa vavaburosiu pa rererege ketakoi qa lao ara,>> sau.
4 Ko qai vania i Jekopi sa doru tamasa karovodi qai isongoria beto ira na ringi qai vasulingiria pa talingidi ko i Jekopi sa koriniria pa kauruna na gou Aloni pa Sekemi.
5 Totonai qai taloa riu sira na minete tai Jekopi poni sa na matagutuna na Tamasa sa goreria sira na gugugusu pa vailivutaidi ko kepore sa kame bi adu tutiria.
6 Ego ko i Jekopi beto doru na tinoni qai tutia sa qai kamu pa Luzi (isa pa Beteli) pa ia pa Kenani,
7 Ketakoi sa vaturua i Jekopi sa kai ia vavakukuvuna beto sa vakukunia na ia isa El Beteli, ura ketakoi sa sa vatadogoronia mekana na Tamasa tana totonai sa ukunia na tugana.
8 Ego i Debora, na rereko kopu koburu tai Ribeka sa, sa mate ko sa tagolomo pa kauru gou Aloni pa Beteli. Ko sa tavaisongonia Aloni Bakuti sa na ia isa.
9 Ego na Tamasa sa sa votu mule tai Jekopi pa liguna sa mule koko pa Padani Arami ko sa manania sisa.
10 Beto pira saunia na Tamasa sisa, <<Na isongomu si Jekopi, ba munake takuku sogania i Jekopi sao, goto na isongomu sa mina i Izireli tu,>> sau. Ko sa vaisongonia i Izireli sa na isongona.
11 Beto pira saunia mutu na Tamasa, <<Ara sa na Tamasa neqiqu jola, mu vua beto mu soku. Kai puku tinoni beto kai minete bubutu tinoni sa mina koko lame vei tamu, beto ira na babangara sa mai votu lame vei pa tinimu ao.
12 Na ia qa vania na mua tite i Ebarahami beto na tamamu i Aisake sa qa vanigo mutu ao beto ira na tutimu ao vuka risa qa vaniria sa na ia api,>> sau.
13 Beto sa iolo loai na Tamasa sisa pa ia ketakoi sa parangania.
14 Ego sa vaturua i Jekopi sa kai babara patu pa ia ketakoi sa parangia na Tamasa, beto sa vuva vamadini vaini vaivana beto sa vuva vamadini oela tugu vei.
15 Ego sa vakukunia Beteli i Jekopi sa na ia ketakoi sa parangania na Tamasa isa.

Na Mate Ti Resolo

16 Ego beto sa qai taloa pa Beteli ko qai riu. Totonai qai korapa tu tata kamu pa Eparati, sa vivitigi gu si Resolo ba sa vatapatia na vapodo koburu.
17 Beto totonai sa korapa vatapatia na vapodo koburu si Resolo sa pira sau sa na rereko sa vatekuni koburu isa, <<Muke bebenyo, qu isongia mule kai marene sao,>> saunia.
18 Totonai sa korapa vasaenga bebeto ura sa mate gu sisa, poni sa sa vakukunia na isongona i Beni Oni sa na koburu. Ba na tamana sa vaisongonia i Benisimani sisa.
19 Ko sa mate si Resolo ko sa tagolomo pa soana lao pa Eparati (isa pa Betilihema).
20 Ego ko sa vaturua i Jekopi sa kai babara patu pa arena na bevi isa ko na babara patu isa sa na vinagigilana na bevi tai Resolo kamua tu pa rane pa ngeni alepi.
21 Ego ko sa rijo riu mutu si Izireli ko sa vaturua nona aqaqo kai kalena lao pa Miqidal Edea.
22 Totonai tu sa korapa suvere I Izireli pa pikata ia isa sa, I Rubeni sa tome puta tavitia si Biliha na maqotana i Izireli na tamana. Ko i Izireli sa nongoria sa vei isa.

Ira Na Tuna Marene I Jekopi

Ego ko ira ka manogarua sa na tuna marene i Jekopi.
23 Ira na tuna marene i Lia sa: I Rubeni na tuna pa moa i Jekopi, I Simioni, i Levi, i Jiuda, i Isaka beto i Zebuluni.
24 Ira na tuna marene i Resolo sa: Ira Josepa i Benisimani.
25 Ira na tuna marene i Biliha na nabulu rereko tai Resolo sa: Ira Dani i Naputali.
26 Ira na tuna marene i Zilipa na nabulu rereko tai Lia sa: Ira Qadi i Asa.
Aipira sira na tuna marene i Jekopi qai podo pa Padani Arami.

Na Mate Ti Aisake

27 Ego i Jekopi sa mule kamu
pa gusu tai Aisake na tamana pa
Mamere tata pa Kiriati Aba (isa
pa Heboroni), na gusu ketakoi qai
suvere vei na tinoni karovodi ira
Ebarahami i Aisake.
28 Ego I Aisake sa suvere kamua kai
gogoto vesungavuluputa aoro.
29 Beto sa vasaenga bebeto ko sa
mate si Aisake totonai sa baragoso
vapaparoi ko sa tagolomo tavitiria
ira nona tinoni sisa. Ko ira Isoa i
Jekopi karu tuna marene qai vapaea
sa na kokobu tinina.

36

Ira Na Tutina I Isoa

1 Alepi sa na vavakatona i Isoa (isa
i Edomu).
2 Ego i Isoa sa tekuria na maqotana
tadira na rereko pa Kenani: I Ada na
tuna rereko i Eloni na tinoni Hitai,
beto i Oholibama na tuna rereko i
Ana ko na mabusu rereko tai Zibion
na tinoni Hivai,
3 beto i Basemati na tuna rereko i
Isimeli ko na luluna i Nebaioti.
4 I Ada sa vapodonia tai Isoa si Eli-
pazi, i Basemati sa vapodoa i Reueli,
5 beto i Oholibama sa vapodoria
sira Jeusu, i Jalami beto i Kora. Aipira
sira na tuna marene i Isoa sa vapore-
ria pa Kenani.
6 Ego sa toniria i Isoa sira na
maqotana, na tuna marene, na tuna
rereko beto doru na tinoni qai su-
vere tana, vei tugu nona gogodo bu-
lumakau beto doru ona gogodo ma-
manugu mamade nene beto doru
sakasava sa isongoria pa Kenani, ko
sa rijo lao kai ia sa nyoro sou tai
Jekopi na tasina.
7 Na dia isisongo sa sa soku vivitigi
ko qaike boka mekarai suvere ura na
ia ketakoi qai suvere sa sake padaria
ura sa soku na dia gogodo papausu.
8 Ko i Isoa (isa i Edomu) sa riu su-
vere pa ia kukubona pa Seia.
9 Alepi sa na vavakatona i Isoa na
tamadi ira na tinoni Edomai qai su-
vere pa ia kukubona pa Seia.
10 Aipira sa na isongodi na tuna
marene i Isoa: I Elipazi isa na tuna
marene i Ada na maqotana i Isoa beto
i Rueli isa na tuna marene i Basemati
na maqotana i Isoa.
11 Ira na tuna marene i Elipazi sa:
Ira Temani, i Oma, i Zepo, i Qatami
beto i Kenazi.
12 I Elipazi na tuna marene i Isoa
ba sa isongia tu sa kai maqotana na
isongona i Timina ko isa sa vapodoa
si Amaleki. Aipira sa na mabusu tai
Ada na maqotana i Isoa.
13 Ira na tuna marene i Rueli sa:
Ira Nahati, i Zera, i Sama beto i Miza.
Aipira sa na mabusu tai Basemati na
maqotana i Isoa.
14 Ira na tuna marene i Oholibama
na maqotana i Isoa isa na tuna rereko
i Ana ko na mabusu tai Zibioni, sa
vapodoniria tai Isoa sira: Jeusu, i
Jalami beto i Kora.
15 Aipira sira na mamata tadira na
tutina i Isoa: Ira na tuna marene i
Elipazi na tuna pa moa i Isoa sa, i
Temani, i Oma, i Zepo, i Kenazi,
16 i Kora, i Qatami beto i Amaleki.
Aipira sira na mamata qai kopuniria
na tutina i Elipazi pa Edomu. Aipira
sa na mabusu tai Ada.
17 Aipira sira na tuna marene i Ru-
eli na tuna marene i Isoa: i Nahati, i
Zera, i Sama beto i Miza. Aipira sira
na mamata qai kopuniria na tutina i
Rueli pa Edomu. Aipira sa na mabusu
tai Basemati na maqotana i Isoa.
18 Aipira sira na tuna marene i
Oholibama na maqotana i Isoa: i
Jeusu, i Jalami beto i Kora. Aipira sira
na mamata qai kopuniria na tutina i
Oholibama na maqotana i Isoa isa na
tuna rereko i Ana.
19 Ko aipira sira na tuna marene i
Isoa (isa i Edomu) beto aipira sira na
dia mamata.
20 Aipira sira na tuna marene i Seia
na tinoni Horai qai mamatania na
pikata ia pa Edomu: i Lotani, i Sobali,
i Zibioni, i Ana,
21 i Disoni, i Ezea, beto i Disani.
Ira na tuna marene i Seia pa Edomu
aipira sa na mamata tadira na tinoni
Horai.
22 Ira na tuna marene i Lotani sira:
Hori beto i Homami. I Timina sa na
luluna rereko i Lotani.

23 Ira na tuna marene i Sobali sira:
Alivani, i Manahati, i Ebali, i Sepo
beto i Onami.
24 Ira na tuna marene i Zibioni
sira: Aia beto i Ana. Alepi si Ana
isa sa bati votunia na pie bubukala
manginina pa qega totonai sa korapa
vagaganiria na dongiki tai Zibioni na
tamana.
25 Ira na koburu tai Ana sira: I Dis-
oni sa na marene goto i Oholibama sa
na rereko.
26 Ira na tuna marene i Disoni sira:
Hemidani, i Esibani, i Itirani beto i
Kerani.
27 Ira na tuna marene i Ezea sira:
Bilihani, i Zavani beto i Akani.
28 Ira na tuna marene i Disani sira:
Uzu beto i Arani.
29 Ko aipira sira na mamata tadira
na tinoni Horai: i Lotani, i Sobali, i
Zibioni, i Ana,
30 i Disoni, i Ezea beto i Disani.
Aipira sira na mamata tadira na
tinoni Horai pa okokoto dia pukuna
pa ia pa Seia.

Ira Na Bangara Pa Edomu

31 Aipira sira na babangara qai
toqo bangara pa Edomu tonai oqoro
lame toqo bangara kai tinoni Izireli.
32 I Bela na tuna marene i Beo sa
bangara pa Edomu. Na isongona na
gugusu tana sa pa Dinihaba.
33 Totonai sa mate i Bela, poni sa
i Jobabi na tuna marene i Zera pa
Bozira sa sa bangara na beina i Bela.
34 Totonai sa mate i Jobabi sa, i
Husami na tinoni pa ia tadira na
tinoni Temanai sa sa bangara na
beina i Jobabi.
35 Totonai sa mate i Husami sa, i
Hadadi na tuna marene i Bedadi, isa
sa vakilasia i Midiani pa ia pa Moabi,
sa sa bangara na beina i Husami. Na
isongona na gugusu tana sa pa Aviti.
36 Totonai sa mate i Hadadi sa, i
Samala na tinoni pa Masireka sa sa
bangara beina i Hadadi.
37 Totonai sa mate i Samala sa, i
Saulu na tinoni pa Rehoboti na gusu
pa ovuku Euparati sa sa bangara
beina i Samali.
38 Totonai sa mate i Saulu sa, i Baal-
Hanani na tuna marene i Akibo sa sa
bangara beina i Saulu.
39 Totonai sa mate i Baal Hanani
na tuna marene i Akibo sa, i Hadadi
sa sa bangara. Na isongona na gu-
gusu tana sa pa Pau beto na isongona
na maqotana si Mehetabeli na tuna
rereko i Matiredi isa na tuna rereko
i Me- Zahabi.
40 Aipira sa na isongodi na mamata
pa tutina i Isoa tuti pa dia gorena beto
na pikata ia qai suvere: i Timina, i
Aliva, i Jetiheti,
41 i Oholibama, i Ela, i Pinoni,
42 i Kenazi, i Temani, i Mibiza,
43 i Maqidieli beto i Irami. Aipira
sira na mamata pa Edomu tuti pa dia
gugusu pa ia qai suveria.
Ko alepi sa na vavakatona i Isoa na
tamadi ira na bubutu tinoni Edomai.

37

Ira Na Putagita Tai Josepa

1 Ego i Jekopi sa sa suvere pa ia sa
suveria na tamana pa ia pa Kenani.
2 Alepi sa na vavakatona i Jekopi.
Ego i Josepa, kai koburu sae korega
ka manogavitu aorona, sa kole kop-
uniria na gogodo sipi tavitiria na tu-
gana, ira na tuna marene i Biliha beto
ira na tuna marene i Zilipa ira karu
maqotana na tamana beto i Josepa
sa pogoso mule vania na tamadi sira
na nongoro ikikeredi veveidi ira na
tugana.
3 Ego i Izireli sa sa roroqu vivitigia
isa si Josepa jolaniria doru gogoto
tuna marene, ura sa podo sisa totonai
sa tei baragoso tu ko sa piti vania sa
kai poko gojo kakala babata jonga.
4 Totonai ira na tugana qai ba-
tia sa na tamadi sa roroqu vivitigia
sisa jolaniria ira, poni sa qai kanai
beto qaike boka paranga vabubule
lao tana.
5 Ego sa putagitania sa kai putagita
si Josepa ko totonai sa vavakato
vaniria sira na tugana, poni satotonai
sa qai kanai tu lalaodia sisa.
6 Pira sauniria, <<Mu vainongoro-
nia na putagita qa putagitania ara.

7 Ego taqe korapa kokoturia na gogou kiko pa inuma sa gita poni sa sa iolo votu sale vasiboro beto sa turu vatuvisi sae sa na gou kiko taqu beto ira na gogou kiko tamugou sa qai lame vaikamu vailivutainia sa taqu beto ko qai titi opo gore pa moena na gou kiko taqu,>> sau.

8 Poni pira qarigunia ira na tugana sisa, <<Na tinoni lavata ko muna bangaranigei agei sao? Na tinoni lalae ko muna lalaenigei agei sao?>> qarigunia. Ko qai kanai tu lalaodia ira sisa pa laena nona putagita beto na sakasava sa pojaria isa.

9 Ego beto sa putagitania mule kai putagita sisa ko sa ule vaniria sira na tugana. Pira sau, <<Mu vainongoro ko!>> <<Qa putagitania mule ara sa kai putagita, poni sa kopira na tapo, na popu beto ka manogameka seru sa qai titi opo gore pa moequ ara,>> sauniria.

10 Ego totonai sa vavakato vania na tamana beto ira na tugana, poni sa sa tokea na tamana sisa pira saunia, <<Na savana sa na putagita qu putagitania ao alepi? Ai vei? Ko ara, na tinamu beto ira ka manogameka tugamu sa mene lame sosoto tugu titi opo gore pa peso pa moemu ao?>> sau.

11 Ko qai konoa ira na tugana sisa, goto na tamana sa nongoro vakolea sa na paranga alepi.

Qai Vavainia Ira Na tugana si Josepa

12 Ego ira na tugana i Josepa sa qai tei riu tu vagaganiria na gogodo sipi tana tamadi pa Sekemu,

13 ko pira saunia i Izireli si Josepa, Tuqu, <<Qu gigilaimua sa ira na tugamu sa qai korapa riu vagaganiria na gogodo sipi pa Sekemu. Ko mei, ma garunu valaogo tadira,>> saunia.

Poni pira sau sisa, <<Ego jongana,>> sau.

14 Ko pira saunia sisa, <<Mu lao dororia ai qai korapa veveigadia sira na tugamu beto ai qai korapa vevei sira na gogodo sipi beto mu mule vavakato vanisiu,>> sau sisa. Beto sa garunu variua koko pa lolomo pa Heboroni.

Totonai sa kamu pa Sekemu si Josepa,

15 kai tinoni sa batia korapa vividulaiona pa ia isa sisa ko sa nanasia na tinoni isa sisa, <<Na sa qu korapa nyaqoa?>> saunia.

16 Poni pira sau si Josepa, Koi, <<Qa korapa nyaqoria na boko tugaqu. Ai vei muna boka ule vanisiu pai qai korapa vagaganiria na sipi?>> saunia.

17 Sa pira sau sa na tinoni isa, <<Koi! Qai tei taloa tu lani sa, ba qa nongororia sa mai lao pa Dotani qarigu,>> sau sisa.

Ko sa tuti liguria i Josepa sira na tugana poni sa sa lao batiria pa Dotani.

18 Ego pa souna tu qai batinia sisa ko totonai sa oqoro lao kamuria, poni sa qai mekarai vaingodonia ko mai vamatea sisa qarigu.

19 Ko qai vaiparanga laolame, pira qarigu, <<Sa lamegana alepi sa na tinoni puputagita.>>

20 <<Ariagada, ta vai vamate pale beto ta kurania pa kai baongo oqili api beto pira tanagu kai manugu piruna sa gani pipiaria tanagu. Beto tana doria ai mai vevei sira na putagita tana,>> qarigu.

21 Totonai sa nongoria i Rubeni sapi sa sa podekia ko bi aloa sisa pa limadi ira sau. Ko pira sau, Boko tasiqu! <<Take kobua na toa tana.

22 Take vaororungu kikisua. Ta gona kurania gu pa kai baongo oqili pa qega lani, goto take kotini limada,>> sau. I Rubeni sa paranga vei inara ko mi aloa tadira sisa ko mi toni mulenia tana tamana sau.

23 Ko totonai sa lame kamuria na tugana si Josepa sa, qai bako ririkatia sa nona poko gojo- na poko gojo kakala babata jonga sa korapa vasaea isa,

24 beto qai tekua ko qai gona kurania pa leo baongo oqil sisa. Na baongo oqili isa sa na pidili gagapuna, kepore kolo pa leona.

25 Totonai qai korapa toqo tetekudia poni, qai enga sae qarigu sa,

qai batia sa kai puku minete tinoni Isimeli korapa mekarai lalamedia koko pa Qiliadi. Qai surana vapugeleni sakasa vavalingi gagani beto vavaumanga jonga- na sipaesi, na bami beto na moa- sa na dia Kameli ko mai surana goreniria pa Ijipi qarigu.

26 Poni pira sauniria i Jiuda sira na tasina na tugana marene, <<Na sa tana isongoniagita vei tana vaia na tasida beto tana vapaea na orunguna?

27 Aria, ko ta vavai palenia tadira na tinoni Isimeli pira goto take kotini limada ura na tasida gu beto na tinida mekada sina,>> sauniria. Poni sa qai nongoria ira na tasina na tugana sisa.

28 Ko totonai qai jola sira na tinoni roroiti teku poata pa Midia, poni sa qai kao votunia pa leona na baongo ogili ira na tugana si Josepa beto qai vavai palenia ka rabeteputa poata siliva tadira na tinoni Isimeli ko ira qai surana gorenia pa Ijipi si Josepa.

29 Totonai sa mule kamu pa baongo oqili si Rubeni, poni satei kepore tu si Josepa pa baongo ko sa bako ririkata pale sa nona poko.

30 Poni sa mule lao tadira na tasina sisa beto pira sauniria, Ei! <<Na koburu sa tei kepore tu. Pai mana lao sara kopira?>> sau.

31 Beto sa qai tekua sa na poko gojo tai Josepa, qai kubolia kai qoti beto qai vasuvunia na orungu sa na poko gojo tana.

32 Qai pogoso mulenia tana tamana sa na poko gojo kakala babata jonga beto pira qarigu, <<Api gu sa qe batia agei, Doro vatalea moko! Na poko gojo tu tana tumu marene beka sapi ba dai,>> qarigunia.

33 Poni sa dogoro gigalia isa ko sa pira sau, <<Na poko gojo tugu tana tuqu ara sina. Kaki manugu pirudi qai tei garata pipiara pale tu si Josepa,>> sau sisa.

34 Poni sa bako ririkata pale nona poko si Jekopi, beto sa vasaea na baiki ruruajana beto na totoso kakasana sa lukania isa sa na tuna marene

35 Poni doru tuna marene na tuna rereko sa qai lame ko mai vamanotia qarigu ba sa daionania ko bai vamanotia sisa, pira sauniria, <<Daiqua!>> <<Mana kole tugu lulukanania qua ara sa na tuqu marene tinganai mana gore kamuqua pa ia tadira na tinoni matedi,>> sau. Ko na tamana sa lukania si Josepa.

36 Ego ko ira na tinoni Midia sa qai vavainia pa Ijipi si Josepa lao tai Potipa pa Ijipi, kame ira na tinoni lalavata tai Pero isa na kuta tadira na tinoni kopu.

38

Ira Jiuda i Tama

1 Ego pa totoso isa, i Jiuda sa sa gore koko tadira na tasina na tugana ko sa gabala lao suvere tana kai tinoni pa Adulami na isongona i Hira.

2 Poni sa gosoria i Jiuda ketakoi sa kai tuna rereko i Sua kai tinoni pa Kenani. Ko sa tekua sa na rereko isa ko sa tome nagoa,

3 ko sa bogata sisa ko sa vapodoa kai tuna marene ko sa vaisongonia i Ere.

4 Ko sa bogata ligu mule sisa ko sa vapodoa mule sa kai marene ko sa vaisongonia i Onani.

5 Ko sa kai bogata mutu sisa ko sa vapodoa sa kai tuna marene ko sa vaisongonia i Sela. Pa Kezibi sa vapodonia isa sisa.

6 Ko i Jiuda sa teku vania kai rereko si Ere na tuna pa moa Ko na nisongona na rereko isa si Tama.

7 Ba i Ere na tuna moa i Jiuda, sa toania na toa ikikerena pa dodogoro tai Iahova, ko sa vamate pale i Iahova sisa.

8 Poni sa pira saunia i Jiuda si Onani, <<Mu lao tome nagoa na nabokona na tugamu ko mu roitinia na roiti tana marenena tana ko mu vapidoko vania na tutina na tugamu,>> saunia.

9 Ba sa gigilaiona i Onani sa na vuana isa sa minake tapoja na tuna

isa sau, ko tonai vei sa tome nagoa na nabokona na tugana poni sa sa valua gore pale pa peso isa sa na kolona ko mike pore sa na vuana na tugana sau.
10 Ba sa ikerena pa dodogoro ti Iahova sa na sakasava sa roitinia isa ko isa ba sa vamate pale tugu i Iahova.
11 Poni sa parangia i Jiuda si Tama na roana, pira saunia, <<Mu suvere vei mai na naboko pa ruma tana tamamu tinganai mina lavata tu i Sela na tuqu marene,>> saunia. Ura sa rorove sa isa ba, <<kita mai mate vei tugu ira karu tugana>> sau. Ego ko i Tama sa lao suvere pa ruma tana tamana.
12 Ego na sovaina jola beto sa mate sa na maqotana i Jiuda isa na tuna rereko i Sua. Pa liguna sa manoto ligu pa ona suvere takulanga sisa sa, mi sae tadira nona tinoni roiti qai korapa ngabuturia na vurungudi na ona sipi sau. Ko isa beto na ona baere i Hira na tinoni pa Adulami sa qai sae pa Timina.
13 Ego totonai qai ule vania si Tama, pira qarigu, Ago! <<Na roamu sa sa korapa sae pa Timina ko mi ngabuturia na vurungudi nona sipi,>> sau, qarigunia, poni sa
14 sa vagore pale i Tama sa nona poko naboko, sa vapaenia na udude vapaeni isumata ko mike tagigala sau, beto sa toqo pa totomena lao pa Enaimi isa na soana lao vei pa Timina. Ura sa batia si Sela kopira sa sa tei kai marene lavata tu ba qaike vania i Sela ko bi maqotana sisa.
15 Ko totonai sa batia i Jiuda sisa sa, sa rove veinia kai tugele gu sisa ura sa ude vapaea sa na isumatana.
16 Poni sa gabala laoa sisa pa keketai soana ko pira saunia, <<Aria! Mei ko ma tome nagogo,>> sau. Ura sake gigilai isa sa na roana gu sisa.
Poni sa pira saunia na rereko, <<Na sa muna vanisiu ko muna puta tavitisiu?>> saunia.
17 Sa pira sau sisa, <<Kode mana valame vanigo kai qoti kokoregana pa qua papausu,>> saunia.
Poni pira saunia mule, <<Na sa sa na kejo vakole muna vanisiu mai ao tinganai muna valamea na qoti?>> saunia.
18 Sa paranga tu sisa, pira sau, <<Na sa sa na kejo vakole mana vanigo ara?>> saunia.
Sa pira sau sisa, <<Na mua papaku aeana tavitia na gasorona beto na mua kolu pa limamu ina,>> saunia. Ko sa vaniria isa sa na sakasava ira beto sa tome nagoa. Ko sa bogata tu sisa.
19 Pa liguna sa taloa riu, poni sa sa vagore pale sa na udude vapaeni isumata beto sa vasae liguria sa nona poko naboko.
20 Pa totoso isa sa, i Jiuda sa vapogosonia nona baere pa Adulami sa na qoti kokoregana ko mi teku muleniria sa na kejo vakole sa aru tekuria na rereko sau, ba sake batia sa na rereko.
21 Ko pira sauniria sira na marene qai suvere ketakoi, <<Pai sa na tugele tabuna isa sa suvere pa keketaina na soana pa Enaimi?>> sau.
Poni pira qarigu sira, Koi! Kepore tugele tabuna sa lani, qarigunia.
22 Ko sa mule lao tai Jiuda ko pira saunia, Qokolo! <<Qake batia sa na rereko isa. Beto ko ira na marene qai suvere ketakoi ba qai pojai sa, kepore tugele tabuna sa ketakoi qarigu,>> sau sisa.
23 Poni pira sau si Jiuda, <<Ego mi kopuniria gu nona ropi kita ko ta vei na dia vavaivavu vavaledena ira na tinoni. Qa garunu laonia tugu ara sa na qoti kokoregana goto ao ko quke batia gu sa na rereko,>> sau.
24 Ego papada kue popu sa jola poni sa qai vavakato vania si Jiuda, pira qarigunia, Qokolo! <<Na roamu i Tama sa sa vavatugele qarigu ko na vuana sa kopira sa bogata qarigu,>> qarigunia.
Poni pira sau si Jiuda, Mu vavotua pa peguru ko mu vurungu toai pa iku, sauniria.
25 Totonai qai toni votunia si Tama, poni sa sa garunu valao nongoro sa tana roana, pira saunia, <<Na tinoni

sa isongoria na sakasava aipira sa sa vabogatasiu ara,>> sau. Beto pira sau mutugu, <<Ko mu lame dogoro gigalaria moko ti sei sa na papaku aeana, na gasoro beto na kolu pira,>> sau sisa.
26 Poni sa dogoro gigalaria gu i Jiuda sa na sakasa ira ko pira sau, <<Isa sa tuvisi jolanisiu ara sisa ura ara qake vania i Sela na tuqu marene ara ko bi marenena,>> sau. Ko sake puta taviti ligua isa si Tama.
27 Totonai sa kamua nona totoso popodo sisa poni, na pata marene sa qai kole pa iapana.
28 Totonai sa korapa vapopodo sisa, kame ira karu sa alaka lamenia sa na limana poni sa tekua na rereko sa vatekuni koburu ko sa pikoni loji jijimiri sa na limana beto sa pira sau, Alepi sa sa podo momoe, sau.
29 Ba totonai sa teku mulenia na limana sa, na tasina tu sa sa votu lame poni pira sau sa na rereko, <<Ko pira tu qu pururu votu vei sao,>> sau sisa. Ko sa tavavaisongonia i Perezi sisa.
30 Beto poni, sa tuti votu sa na tugana isa sa tapikonia na loji jijimiri pa limana ko sa tavaisongonia i Zera.

39

I Josepa Beto Na Maqotana I Potipa

1 Ego ko sa tatoni gore pa Ijipi si Josepa. Ko i Potipa, kai tinoni pa Ijipi isa kame ira na tinoni lalavata tai Pero ko na kutadi ira na tinoni kopu pa ruma vaipiu sa vai tekua sisa tadira na tinoni Isimeli qai toni gorenia ketakoi ko nona pinausu saunia.
2 Ego I Iahova sa suvere tavitia si Josepa ko kai tinoni boboka sisa totonai sa suvere isa pa ruma tana ona iviva lavata na tinoni Ijipi.
3 Totonai sa gigilai nona iviva lavata sa vei I Iahova sa suvere tavitia sisa beto i Iahova sa vabobokai pa doru sakasava sa roitiniria poni,
4 I Potipa sa qerania sisa ko sa veinia nona tinoni kopu. Sa udukia sisa ko isa mina kuta uananiria sira pa ruma tana, beto sa vakole laoa pa limana isa sa dorudi na sakasava sa isongoria.
5 Ko podalai pa totoso isa sa udukia isa si Josepa ko sa kuta uananiria sa na tatamana tana tinoni Ijipi alepi beto pa dorudi na sakasava sa isongoria. Ego ko sa manania i Iahova sa na tatamana tana tinoni Ijipi alepi pa laena i Josepa beto na mana tai Iahova sa sa uli pa doru sakasava sa isongoria i Potipa, pa ona tatamana beto pa ona kobu ia.
6 Ko sa loa laonia pa limana i Josepa sa doru sakasava sa isongoria ko sake pavu vajujuno mulenia mekana kai sa goto isatugu na ona tetekuna gu sa tekua sa sa junonia isa.

Ego i Josepa sa isongia na tini momorutuna beto na tini babata jonga,
7 ko nake sovaina tugu beto na maqotana na ona iviva lavata sa kole gogonani matana si Josepa ko pira saunia, <<Aria ko ta vaikole tavitioda,>> sau.
8 Ba sa daiona si Josepa ko, pira saunia sa na maqotana nona iviva lavata, <<Doru sakasava pa ruma api,>> sa <<Na iviva lavata taqu sa sa vakole lamea pa limaqu ara ko isa sake pavu vajunonia kai sa pa ruma alepi ura ara qa kuta uananiria sira.
9 Ko kepore mule sa kame sa poreveveina jolanisiu ara pa ruma alepi. Beto kepore mule sa kai sa sa aru mulenia isa taqu goto isatugu ao, ura na maqotana isa sao. Ko ai vei beto mana boka roitinia ara sa na sakasa ikikerena jola vei inara beto mana roitinia na sela pa moena na Tamasa?>> sau.
10 Ego ko na vaituti rane gu sa kole tepai isa si Josepa ba i Josepa sa daiona nongoria ko sa daiona kole tavitia babi daiona suvere tavitia sisa.
11 Ego kai rane i Josepa sa tome pa ruma ko mi roitiniria tugu nona roiti sau, ba totonai sa kepore sosoto sa kai tinoni roiti bi suvere pa leona na ruma
12 Ko sa kalo tekua sa nona titivi ko pira saunia, <<Aria ko ta vaikole tavitioda,>> sau, Ba i Josepa sa uele

vakole pale pa limana isa sa nona titivi beto sa uku votuona pa peguru.

13 Totonai sa batia sa uele vakolea nona titivi pa limana beto sa uku votuon pa peguru si Josepa, poni sa
14 sa kuku uuiria sira nona tinoni roiti pa ruma beto pira sauniria, <<Dotu! >> <<Na tinoni Hiburu sa kamu tadagita alepi sa sa korapa vatorasagita gita. Sa tome lame taqu ko mi kole tavitisiu ara sau ba qa kuku uuinia ara.
15 Totonai sa nongoria qa uuigou ara agou, poni sa sa uele loa pale sa nona titivi pa keketaiqu ara api ko sa uku votuona pa peguru,>> sau sisa.

16 Ko sa kopu vakoleania pa keketaina isa sa na titivi tai Josepa tinganai sa mule kamu pa ruma na marenena.
17 Beto sa pojania na marenena sa na vavakato api, pira saunia, <<Na pinausu tinoni Hiburu isa qu vakamua tadagita ao ina sa sa tome taqu ko sa kole torasanisiu ara.
18 Ba isa tugu qa uui viviva ko qa kukuku ara sa, sa uele vakolea tugu pa keketaiqu ara sa nona titivi beto ko sa uku votuona,>> sau.

19 Ego totonai sa nongoria nona iviva lavata sa na vavakato tana maqotana totonai na maqotana pira sau, <<Pira sa roiti veinisiu ara sa na pinausu tamu ina,>> saunia poni sa sa iku vuvurungia sa na iviva.
20 Ko na iviva lavata tai Josepa sa aru tamania si Josepa ko sa gona laonia pa ruma vaipiu, pa ia ketakoi qai takopu ira na tinoni pareseni tana bangara.

Ego ba totonai sa suvere pa leo ruma vaipiu si Josepa,
21 poni si Iahova sa suvere tavitia sisa beto sa vadogoronia nona vairoqu sisa ko sa vakanokia isa sa na bulona na tinoni kopu pa ruma vaipiu ko sa dogoro tavaraguania isa si Josepa.
22 Ko na tinoni kopu pa ruma vaipiu sa udukia si Josepa ko isa sa na kuta tadira doru qai tapiu qai suvere pa ruma vaipiu, beto isa tugu vei sa lalaeniria sa doru sakasava qai taroiti ketakoi.
23 Ko na tinoni kopu ba sake pavu vagalaniria sa doru sakasava qai kole pa kopu tai Josepa, ura i Iahova sa suvere tavitia sisa beto doru sakasava sa roitiniria isa sa i Iahova sa vapuraria.

40

Na Tinoni Popogoso Kapa Beto Na Tinoni Roroiti Bereti

1 Ego kaki totoso pa liguna sa vei aipira sa na tinoni popogoso kapa bubukuni vaini beto na tinoni roroiti bereti tana bangara pa Ijipi sa qai vatagigiria sa na dia iviva lavata isa na bangara pa Ijipi.
2 Ko sa kokoraniria i Pero sira karu nona tinoni lalavata- na kutadi ira na tinoni popogoso kapa bubukuni vaini beto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti.
3 Ko sa gona tomeniria pa ruma tana kutadi ira na tinoni kopu pa ruma vaipiu, isatugu pa ruma ketakoi sa takopu i Josepa.
4 Ko na kutadi na tinoni kopu pa ruma vaipiu sa udukia si Josepa ko isa sa kopuniria sira karu.

Pa liguna qai suvere sovai pa ruma vaipiu sa,
5 kai bongi qai okoto putagita sira karu- na tinoni popogoso kapa bubukuni vaini beto na tinoni roroiti bereti tana bangara pa Ijipi qai tapiu pa ruma vaipiu, ko okoto putagita tadira karu sa koleona tugu na okoto ruvatadi.
6 Totonai sa lame ovikiria i Josepa na vuvugei sa, sa batiria qai dodoro betodia sira karu.
7 Poni sa nanasaria sira karu tinoni lalavata tai Pero qai tapiu ko qai suvere tavitia isa pa ruma tana ona iviva lavata, pira sau, <<Ai vei ko pa ngeni alepi qu doro takulanga tu sao karu?>> sau.
8 Poni pira qarigunia, <<Agei karu sa qe okoto putagita beto, ba kepotu sa kame vei bi ruvata vanigei sa na ginuadi na mei putagita,>> qarigunia.

Poni pira sauniria i Josepa, <<Na ruruvata sa na Tamasa gu mekana sa boka roitinia. Ko mu pojanisiu na miu putagita,>> sauniria.

9 Ko na kutadi ira na tinoni popogoso kapa bubukuni vaini sa vavakato vania i Josepa sa nona putagita. Pira saunia, <<Qa putagita sara sa qa batia sa kai gogou gasoro qurepi sa turu pa moequ,

10 ko pa gogou gasoro isa sa kue sa na kaena. Isa tugu qai takelai poni, sa qai aruru tugu beto qai vua ko qai matua gu sa na vuvungu qurepi.

11 Na kapa tai Pero sa qa arua pa limaqu ara, beto qa tekuria sa na vua qurepi ko qa monyo kuraniria na kolona pa leo kapa tai Pero beto sa qa vakolea sa na kapa pa limana i Pero,>> sau sisa.

12 Poni pira saunia i Josepa, <<Pira sau na ruvatana,>> sisa, <<Ka ue kaedi sa ka ue rane.

13 Ka ue rane gu sa kole beto i Pero mina ruvatigo sao beto mina vamule beigo pa mua roitina, ko ao muna vakolea na kapa pa limana i Pero, isatugu qu vevei perangana totonai qu popogoso vania nona kapa isa.

14 Ko totonai mina jojongana sa na susuvere tamu sa, munake roqu mumanisiu goto muna roroqusiu beto muna pojania tu si Pero na ginugua taqu ko muna vavotusiu pa ruma vaipiu api.

15 Ura ara ira na tinoni gu qai teku ragata riunisiu koko pa ia tadira na tinoni Hiburu beto nake savana lani ba qake roitinia tugu ara sa kai sa pada bai vatomesiu pa ruma vaipiu,>> sau sisa.

16 Ego totonai sa batia na kutadi ira na tinoni roroiti bereti sa vavagua sa na ruruvata tai Josepa, poni sa pira saunia si Josepa, <<Ara ba qa putagita tugu. Ko pa qua putagita sa, qai kole vaitopare pa batuqu sa ka ue topa bereti.

17 Ko pa leo topa isa pa arena poni sa qai kole doru kai gogoto tetekuna tunudi tai Pero, ba ira na mamanugu tatava sa qai korapa gani beto pale sa na topa tetekuna isa pa batuqu ara,>> sau sisa.

18 Poni pira sau si Josepa, <<Pira sau sa na ruvatana isa,>> <<Ka ue topa sa ka ue rane.

19 Ka ue rane gu sa kole beto i Pero sa mina ruvatigo beto mina vaborugo pa gou ko ira na mamanugu tatava mai gani beto pale na tinimu,>> saunia.

20 Ego na rane vina uesa na rane podo tai Pero ko sa roiti vaniria isa ira nona tinoni lalavata sa kai vavolo lavata. Beto sa ruvataria isa sira karu- na kutadi ira tinoni popogoso kapa vaini tana bangara beto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti ko sa vatururia pa moedi ira nona tinoni lalavata.

21 Ko sa vaaru ligunia nona roiti popogoso kapa vaini sa na kutadi ira na tinoni popogoso kapa vaini ko sa vavakole ligu kapa vaini pa limana i Pero sisa,

22 goto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti sa sa vaborua pa gou vei puputa tugu sa ruvata veini vania i Josepa.

23 Ba pa liguna isa sa na kutadi ira na tinoni popogoso kapa vaini bubukuna tana bangara sa sake isongo roroqu kamua isa si Josepa goto sa roqu muma palenia sosoto.

41

Karu Putagita Tai Pero

1 Ego tonai sa jola karu aoro doruna poni sa putagita si Pero sa pira sa vei: sa korapa turuona pa keketaina na ovuku pa Naili sisa,

2 poni sa qai bola votu sale koko pa ovuku sa ka vitu bulumakau momorutu babata jongadi beto na nyonyobokodi ko qai korapa gagani pa leo buburu pie.

3 Ego ira ka vitu goto bulumakau babatikaredi beto liliqiridi sa qai votu tuti saleria sira aipira ko qai lao turu kataparia sira na nyonyobokodi pa tutuqelena na ovuku Naili.

4 Beto qai lao tu na bulumakau babatikaredi beto na liliqiridi ko

qai gani beto paleria sa ka vitu bulumakau momorutu bababta jongadi beto na nyonyobokodi. Beto poni sa dorava si Pero.

5 Beto sa putagita mule sisa sa pira sa vei: ka vitu batu vuiti mamaladorurudi beto jojongadi sa qai toa pa kai gogou vuiti gu.

6 Pa ligudi ira sa qai votu lame sa ka vitu goto batu vuiti liliqiridi beto mamaleidi sa veiniria na gava dadanga pa sagere tapo.

7 Ego ko qai lao tu ira na batu vuiti liliqiridi ko qai ponyoloria sa ka vitu batu vuiti mamaladorurudi doruna. Totonai sa dorava si Pero sa gigilai sa sa putagita gu sisa.

8 Ego ko sa vuvugei neqa, poni sa sa takulanga na roquna, ko sa kuku vakamuria sa doru tinoni roroiti potana beto ira na tinoni gigigalai pa Ijipi ko sa ule vaniria i Pero sa karu ona putagita ba kepotu sa kame vei bi ruvata vania sa nona putagita.

9 Beto isa sa na kutadi ira na tinoni popogoso kapa vaini sa parangia si Pero, pira saunia, Koi! <<Bangara, pa ngeni alepi sa qa gigila kamua ara sa na qua sela.

10 Kai totoso ao Pero sa qu tagigirinigei sagei na mua nabulu ko qu vatomesiu sara beto na kutadi ira na tinoni roroiti bereti pa ruma tana kutadi ira na tinoni kopu.

11 Kai bongi qe okoto putagita beto sagei karu, beto okoto putagita tamigei karu sa qai koledia na ruruvatadi beto tugu.

12 Ego kai koburu marene Hiburu sa sa suvere tavitigei ketakoi, kai nabulu tana kutadi ira na tinoni kopu pa ruma vaipiu. Ko qe ule vania sa na mei putagita, beto sa okoto ruvata vanigei, sa na ruvatadi na mei putagita.

13 Ko isatugu vei sa ruvata vanigei isa sa qai gore votu beto tugu. Ara sa sa vatoqo ligusiu pa qua roitina goto isa kame sa qai vaborua,>> sau.

14 Poni sa vaigarunu si Pero ko mai sisiqarai riu tekua pa ruma vaipiu si Josepa sau. Ko pa liguna sa resa beto sa bei poko poni sa sa kamu turu pa moena i Pero.

15 Poni i Pero sa parangia si Josepa, pira sau, <<Kai putagita sa qa putagitania ara ba kepotu sa kame bi ruvatia sa na putagita taqu. Ba ara qa nongoronigo sao sa tonai qu nongoria sa na putagita sa qu boka ruvatia,>> saunia.

16 Sa oea i Josepa si Pero, pira saunia, <<Nake ara sa.>> <<Na Tamasa tu mina oea na mua nyorogua sao Pero,>> saunia.

17 Beto sa pira saunia i Pero si Josepa, <<Pa qua putagita sa, qa korapa turuqua pa tutuqelena na ovuku pa Naili sara,

18 poni qai votu sale ka vitu bulumakau nyonyobokodi beto momorutu babata jongadi ko qai korapa ngoja pa buburu pie.

19 Pa ligudi ira sa qai votu tuti saleria ira sa ka vitu bulumakau na mamaleidi beto qai batikare jola beto qai liqiri betodia. Qa oqoro tugu batiria ara sira na bulumakau babatikaredi vevei inara pa doru eqa pa ijipi

20 Beto qai lao tu ka vitu bulumakau liliqiri batikaredi ko qai gani beto paleria sa ka vitu bulumakau nyonyobokodi qai votu sale momoe.

21 Ba pa liguna qai tei gani ponyoloria tu pa iapadi ba sake tadogoro pikata sa vei bai tei ponyolo gorenia tu pa iapadi, na dorodi sa korapa tugu batikare qai vei perangana. Beto sa qa dorava sara.>>

22 <<Ego beto qa batia mule pa qua putagita vinarua sa api, Qa batiria sa ka vitu batu vuiti mamaladorurudi beto na jojongadi sa qai toa votu sae pa kai gogouna gu.

23 Ego beto sa qai takelai votu tuti liguria mutu sa ka vitu batu vuiti mamaleidi, liliqiridi beto matedi sa veiniria na gava dadanga pa sagere tapo.

24 Ira na batu vuiti liliqiridi pira sa qai poko amuria sa ka vitu batu vuiti jojongadi inara. Qa pojaniria sira

na tinoni roroiti potana ba kepotu sa kame vei bi ruvata vanisiu,>> saunia.

25 Poni sa pira saunia i Josepa si Pero, Ego! <<Na putagita tao Pero sa kame gu beto vaitoto gu. Na Tamasa sa vadogoronigo sa na sa tata mina roitinia isa sau.
26 Ka vitu bulumakau jojongadi sa ka vitu aoro sira, beto ka vitu batu vuiti jojongadi ba ka vitu aoro tugu sira ko kame gu beto vaitoto tugu sa karu putagita inara.
27 Ka vitu bulumakau liliqiridi beto babatikaredi qai votu tuti saleria sa ka vitu aoro sira beto ka vitu batu vuiti ikikeredi sa vamateria na gava dadanga pa sagere tapo sa ka vitu aoro tugu sira. Ko ka vitu aoro songe sira.>>
28 <<Ko isatugu vei qa tei pojanigo tu ara ao Pero perangana sa na Tamasa sa vadogoronigo sa na sakasa mi roitinia sau.
29 Ka vitu aoro totoso masuru sa sa korapa lame pa doruna ia pa Ijipi,
30 ba ka vitu aoro tana totoso songe sa mina tuti lameria. Ko doru na masurudi na gagani pa Ijipi sa kode mai taroqu muma pale, beto na songe sa mina piaria na ia.
31 Ko na masuruna na gagani sa minake taroroqu ura na songe isa mina tuti lame sa mina neqi jola sosoto.
32 Ko na ginuana vei beto na putagita tao Pero sa votu karu totoso sa ura na Tamasa sa tei vatoqoa tu sa na totoso mina raja ko nake sovaina gu beto mina vagore votua sisa.>>
33 <<Ko sa vei sa, kopira tugu sa ao sa mu doria sa kai tinoni sa boka rorove beto na tinoni tatavagigalana ko mu vania na neqi ko mina kuta uanania sa na ia pa Ijipi.
34 Ao Pero mu udukuria sira na tinoni mamata ko mai mamataniria na ia ko ira sa mai tekua sa kame pa lima pa dorudi na ababu pa Ijipi pana ka vitu aoro masuru.
35 Ira sa mai boko vaikamuniria sa doru na gagani pa aoro jongana qai lame aipira beto na neqi muna vaniria ao sa, mai boko vaikamuniria sa na vuiti ko mai kopuniria pa ruma vavakoleni gagani pa doru gugusu lavata.
36 Ko na gagani aipira sa mai tavakole kale vananama vaniria na tinoni ko mai tekuria pana ka vitu aoro songe mina kamua pa ia pa Ijipi ko na songe mike nganguluria ira na tinoni,>> sau.
37 Poni sa rove vajonganaia i Pero beto ira doru tinoni lalavata tana sa na rorove tai Josepa.
38 Ko sa nanasaria i Pero sira nona tinoni lavata, pira sau, <<Ai vei tana boka batia tu gita sa kai tinoni sa vevei na tinoni api, isa sa kolea na gagalana na Tamasa?>> sau.
39 Beto pira saunia i Pero si Josepa, <<Na Tamasa sa vabatinigo ao sa doruna na sakasava aipira ko kepore mule sa kai tinoni rorove beto tatavagigalana vevei ao.
40 Ao gu sa muna kuta uanania sa na ruma taqu, beto na parangamu ao sa mai tuti vaiketia sira doru tinoni taqu. Goto isa tugu na totoqona binangara sa, ara qa ululu jolanigo sao,>> sau sisa.

I Josepa Na Kuta Pa Ijipi

41 Beto pira saunia i Pero si Josepa, Vainongoro! <<Qa udukigo ara sao ko muna kuta uanania ao sa na ia doruna pa Ijipi,>> saunia.
42 Beto sa unusu vagorea i Pero sa na ringi sa kolea na vinagigila vinaruana na bangara pa kakarusu limana ko sa vasolapania pa kakarusu limana i Josepa. Beto sa vasaenia na poko gojo kokoregana beto sa vapakunia kai papaku qolo pa ruana.
43 Beto sa vakoi lekogia sisa pa totopili tana tinoni vinarua pa nona binangara beto ko qai kukuku pa moena isa sira na tinoni, pira qarigu, <<Kokotungu gore beto,>> qarigu. Ko sa vakuta uanania isa sa na ia doruna pa Ijipi.
44 Beto pira saunia i Pero si Josepa, <<Ara si Pero, ba pa vinamalumu gu tamu sa mai boka ovulia na limadi beto mai vakanokia na nenedi sira na tinoni pa leona na ia pa Ijipi,>> saunia.

45 Beto sa vaisongonia i Zapenati Panea si Josepa beto ko sa vania ko na maqotana isa si Asenati na tuna rereko i Potipera isa na iama pa Oni. Ko sa lekogo ovikiria i Josepa sira na ia pa Ijipi.

46 Ka uengavuluputa aorona si Josepa totonai sa podalai roiti sisa tai Pero na bangara pa Ijipi. Ko sa koko tai Pero si Josepa ko sa lekogia isa sa doru na ia pa Ijipi.

47 Ko na peso sa masuru vatatale pa leona ka vitu aoro totoso masuru.

48 Sa boko vaikamuniria i Josepa sira na gagani qai vua pa leona ka vitu aoro totoso masuru pa ia pa Ijipi ko sa vakoleniria pa gugusu lalavata. Na gagani qai tavakole kale pa okokoto gugusu lavata ira sa qai tateku tugu pa ia qai kole pa vailivutaina na gugusu isa.

49 Ko sa boko vavaikamuniria i Josepa sa na kiko vei tu na nagasa pa poanana tinganai sa jola vivitigi ko sa nogoto tu kuti vagoreria isa ura sa jola sosoto pa pada.

50 Totonai sa oqoro raja na songe, poni sa karu marene sa i Josepa sa vaporeniria tai Asenati na tuna rereko i Potipera isa na iama pa Oni.

51 I Josepa sa vaisongonia i Manase sa isa pa moa ura pira sau, <<I Tamasa sa varoqumuma palenisiu pa doru na qua tapata beto ira doru na tatamana tana tamaqu,>> sau sisa.

52 Na vinarua marene sa sa vaisongonia i Eparemi ura pira sau, <<Na Tamasa sa vavuasiu pa ia ketakoi qa gosoro tapata,>> sau sisa.

53 Ego ko sa lame okoto sira ka vitu aoro totoso masuru pa Ijipi,

54 beto ko sa podalai gu sa ka vitu aoro totoso songe, vei puputa tugu sa pojai i Josepa. Ko doru ia sa sa raja sa na songe ba pa ia doruna pa Ijipi sa kole gu sa na gagani.

55 Ba totonai qai podalai burana mamate sira na tinoni pa Ijipi, poni sa qai lukana uui lao tai Pero tepagadia gagani. Poni sa garunuria i Pero sira doru tinoni pa Ijipi, pira sauniria, <<Mu lao tai Josepa ko isa mina ule vanigou na sa muna roitinia,>> sau.

56 Totonai sa uli kamuria na songe sa na gugugusu doruna pa vailivutaina, poni sa sa revangaria i Josepa sa doru ruma vavakoleni gagani beto ko sa vavainiria tadira na tinoni pa Ijipi sa na vuiti, ura sa neqi viva sa na songe sa raja pa ia pa Ijipi.

57 Ko ira doru tinoni sa qai lame pa Ijipi ko mai vai vuiti tai Josepa qarigu, ura sa neqi viva sa na songe pa doruna ia.

42

Ira Na Tugana Marene i Josepa qai Gore Pa Ijipi

1 Ego totonai sa gigilai i Jekopi sa na kiko sa sa kole pa Ijipi poni, sa pira sauniria sira na tuna marene, <<Ai sa vei ko qu kole gu toqo vaidoke tari lana?>> sauniria.

2 Beto sauniria mule, <<Qa nongoria sa na kiko sa kole pa Ijipi qarigu. Ko mu gore vai vanigita kaki kiko ketakoi, ko ta toania ko take mate,>> sau.

3 Poni sa ira ka manogaputa tugana i Josepa sa qai gore ko mai vai kiko pa Ijipi qarigu.

4 Ba i Jekopi sake vatutiniria ira si Benisimani isa na tasina i Josepa ura kita vei ko mi gosoro tapata sau.

5 Ko ira na tuna marene i Izireli sa qai somana tutiiria sira kaki goto tinoni qai gore vai kiko pa Ijipi ura pa ia pa Kenani ba sa raja tugu sa na songe.

6 Ego i Josepa sa na tinoni mamata pa ia pa Ijipi, ko isa sa vavainiria tadira doru na tinoni pa ia sa na kiko. Ko totonai qai kamu pa Ijipi sira na tugana i Josepa, poni saqai lao titi opo gore pa peso pa moena isa.

7 Isa tugu sa batiria na tugana si Josepa sa, sa gigalariaona ba sa roiti vei kai tinoni karovona sisa ko sa paranga sasasururia, pira sau, <<Pai qu koko lame vei sagou?>> sauniria.

Poni pira qarigu sira, Koi! <<Agei na koko lame vei mei pa ia pa Kenani,>> <<Ko me vai kiko qeu,>> qarigunia.

8 I Josepa sa gigalariaona sa na tugana goto ira sa qaike gigalia sisa.

9 Beto isa sa sa roroqu kamua i Josepa sira nona putagita veveidi ira na tugana ko pira sauniria, <<Na tinoni qu tome golomo sagou. Mu tome ko mu doro poaria gu ketakoi mina boka pururu tome vei na kana qugu,>> sauniria.

10 Poni qai oea sisa, pira qarigu, Koi <<Dai! mei tinoni lavata.>> <<Agei na mua nabulu aipira sa qe kamu ko me vai kiko gu qeu sa.

11 Agei doru pira sa na tuna marene beto gu kai tinoni. Na sosotona sa qe pojanigo api ko nake tinoni me lame tome golomo doro poai na miu ia qeu,>> qarigunia.

12 Ba pira sauniria mutugu sira, <<Dai!>> <<Qu seke. Qu lame ko mu batia ketakoi mina boka pururu tome vei na kana qugu,>> sauniria.

13 Ba pira qarigu mutugu sira, <<Agei na mua nabulu aipira sa ka manogarua tamatasi na tuna marene beto gu kai tinoni sa suvere pa Kenani. Isa pa ligu bebeto sa sa korapa suvere tana tamamei goto kame sa tei kepore tu,>> qarigunia.

14 Sa pira sauniria i Josepa sira, <<Isa tugu vei qa tei pojanigou tu ara. Na tinoni qu tome golomo tugu sagou.

15 Ba jongana, pira mana podeke veinigou ara sagou: Pa isongona i Pero na bangara toana sa, munake isongo taloa lani sagou tinganai mina kamu tu lani sa na tasimiu pa ligu.

16 Ko mu garunia sa kame agou ko mi riu toni vakamua sa na tasimiu goto agou doru mule sa muna takopu pa ruma vaipiu ko ta doria vei sosoto tugu sa na paranga qu pojaria ba dai, sauniria. Vei munake vei sa pa isongona i Pero na bangara toana sa, na tinoni qu tome golomo tugu sagou.>>

17 Beto ko sa vatomeria pa ruma vaipiu ka ue rane.

18 Pa vinaue rane poni sa pira sauniria i Josepa sira, Jongana, <<Mu roitinia gu agou sa na sakasava ma pojanigou ara api qau ko mu toa ura ara ba qa matagutunia na Tamasa.

19 Vei mina tinoni tarangemiu sosoto sagou sa kame agou sa mina suvere jola pa ruma vaipiu goto agou doru mule sa mu pogoso muleniria na kiko pa miu gusu tadira na miu tatamana qai korapa burana vaivasevi.

20 Ba muna isongo toni kamunia taqu sa na tasimiu pa ligu bebeto soni vei tu sa na sosotona tugu sa na miu vavakato managu sara beto vei tu sa munake tavamate,>> sauniria. Poni qai vaegoa gu ira sa na sakasava sa pojaniria isa.

21 Beto qai kole vaipaparanga mekadi sira ka manogaputa tamatasi, pira qarigu, <<Inana sa, taqe tekua na vinakilasa sa gita pa laena na tasida. Taqe batioda sa ai sa vitigi veinia isa sa na tapata taqe roiti laonia gita tana totonai sa tepa vivitigi gita ko take vaia sau, ba taqeke vainongoro ko sa vei sa taqe gosoronia na tapata gita sa na ginugua isa,>> qarigu mekadi.

22 Poni sa oeria i Rubeni sira, pira sauniria, <<Qa pojanigou tugu sara boko tasiqu, pira qaunigou, muke kotia na koburu qaunigou. Ba agou quke vainongoro. Ko kopira sa tana isongo laea tugu gita sa na orunguna isa,>> sau sisa.

23 Qaike gigilai ira sa i Josepa sa sa korapa nonongoriaona sa na sa qai korapa pojai ira ura isa sa kai goto tinoni tu sa sa ruruvata vakarovo vania.

24 Ko sa rijo vasou tadira ko sa podalai lukana, beto sa gabala muleria ko sa parangaria. Beto sa tekua si Simioni ko sa piua pa moedi ira.

25 Ego beto sa vaigarunu si Josepa ko qai vapugeleni kiko sa na baiki tadira, qai kura muleniria pa leo baiki sa na dia poata siliva beto qai vatana vaniria na besa pa dia rerege

mule. Pa liguna sa roiti veiniria isa inara,
26 poni sa qai vamakeleria pa dia dongiki sa na dia kiko beto ko qai taloa riu.
27 Pa kai ia ketakoi qai vajola bongi, poni sa kame ira sa sa revangia nona baiki ko mi vagagania nona dongiki sau sa, sa batia sa nona poata siliva pa mangana nona baiki.
28 Ko pira sauniria sira na tugana na tasina, Koi! <<Sa tavamule sa na poata siliva taqu.>> Dotu! <<Pa leo qua baiki api,>> sauniria.

Poni sa tadungana na bulodi ko qai matagutu neneqere ko pira qarigu, <<Na sa pu vei pira ko na Tamasa sa roiti veinigita tu pira?>> qarigu.
29 Totonai qai mule kamu tai Jekopi na tamadi pa ia pa Kenani sa, qai vavakato vania sa doru sakasaa sa taroiti tadira. Pira qarigu,
30 <<Na tinoni isa sa bangarania na ia isa sa sa paranga sasasurugei beto sa roiti veinigei tu kale agei qe korapa lao tome golomo doro poai na dia ia sau.
31 Ba pira qeunia, Na sosotona sa agei nake tinoni qe korapa tome golomo pa ia tamugou.
32 Ka manogarua tamatasi sagei na tuna beto gu kai tinoni. Kame sa tei kepore tu goto isa pa ligu bebeto sa sa korapa suvere tana tamamei pa ia pa Kenani qeunia,>> qarigu.
33 <<Beto pira saunigei sa na tinoni sa bangarania na ia isa, <Ego pa soana vei api sa mana gigilai ara sa na tinoni tarangemiu sagou: Kai tasimiu sa muna loai taqu goto agou doru sa mu pogoso mule vaniria na gagani na miu tatamana qai korapa burana vaivasevi.
34 Ba muna tonia lame taqu sa na tasimiu pa ligu bebeto ko mana vasosotoa ara sa na tinoni tarangemiu sosoto tugu sagou beto nake tinoni sa tome golomo doro poai na ia. Poni mana ruvata vamule vanigou sa na tasimiu, beto muna boka rijo lao lame pa ia lani sau>,>> qarigu.
35 Totonai qai kole vuvaniria na dia baiki sa, korapa kura koledia pa okoto dia baiki sa na kukurani poata sa kolea na siliva. Ko totonai qai batia ira beto na tamadi sa na kukurani siliva, poni sa qai matagutu.
36 Poni sa parangaria i Jekopi na tamadi sira, pira sau, <<Qu tei teku beto paleniria tu sira na tuqu. I Josepa sa tei kepore tu, i Simioni sa tei kepore tu ko kopira mu tekua mutu si Benisimani qugu. Doru tapata sa qai raja gu taqu,>> sau sisa.
37 Poni sa parangia na tamana si Rubeni, pira sau, <<Vei maneke toni mulenia tamu sa na koburu sa muna boka vairia gu sa karu tuqu marene ara inara. Mu vakolea pa limaqu ara sisa beto kode ara mana toni mulenia tamu,>> saunia.
38 Ba pira tu sau si Jekopi, <<Na tuqu sa minake gore tavitigou ura na tugana ba sa tei mate tu ko mekana gu isa kopira sa suvere. Ko vei mina gosoro kalea kaki tapata pa soana totonai qu korapa gore sa, na takulanga gu sa kode muna vagorenisiu pa leo pou ara sagou,>> sauniria.

43

Na Rerege Gore Vinarua Pa Ijipi

1 Ego na songe sa sa korapa neqi pa doruna na ia.
2 Totonai qai teku vabetoria sa doru na kiko qai tekuria pa Ijipi, sa pira sauniria na tamadi sira, <<Mu mule gore ko mu vai vanigita mule ka visa tetekuna,>> sauniria.
3 Ba sa parangia tu i Jiuda sisa, pira sau, <<Na tinoni isa sa paranga vaneneqi gei sagei, Pira saunigei, <Vei munake tonia sa na tasimiu sa munake batia na isumataqu ara sagou>.
4 Ko vei muna garunu vatutinigei sa na tasimei sa, mene gore vai vanigo sa na tetekuna.
5 Goto vei munake garunu vatutinigei sisa, meneke gore ura na tinoni isa sa pira saunigei, <vei minake tutigou sa na tasimiu sa muneke bati ligua na isumataqu saunigei>,>> qarigunia.
6 Poni sa nanasa si Izireli, pira sau, Ai sa vei ko qu ule vania tu sa na

tinoni isa koleona kai tasimei qugunia ko qu vanisiu na tapata sara? sau.

7 Poni qai oea ira sisa, pira qarigu, <<Na tinoni isa sa nanasa vivitiginia sa na veveimei agei beto na mei tatamana. Pira sau, <Na tamamiu sa korapa toaona?> <Koleona mule kai tasimiu?> saunigei. Ko agei qe oeria gu sa na sa sa nanasanigei isa. Ai vei mene gigilai agei sa isa kode pira minagu, <Muna toni lagerenia na tasimiu minagunigei>,>> qarigunia.

8 Beto sa pira saunia i Jiuda si Izireli na tamana, <<Mu garunu vatutinisiu ara sa na koburu ko agei me qaqiri ko me riu kopira, ko agei beto ao beto ira na tuda ta toa ko take mate.

9 Ara mekaqu mana tapogosonia beto ao muna boka jutunisiu gu sa na toa tana koburu. Ko vei maneke toni mulenia tamu beto munake batia lani pa moemu sa, ara mana tajutunia sisa pa moemu ao kamua na kamua.

10 Ko inara gu sa vei, goto vei beke vavabongi agei sa, be tei boka riu tu kopira beto ko be tei rua vidulu tu,>> sau sisa.

11 Poni sa pira sauniria i Izireli na tamadi sira, <<Ego vei mina vei tugu isa sa, pira mu roiti vei: Mu kuraniria pa baiki sa kaki vuvua pa mumuqu beto mu pogoso gore vania na tinoni isa, na juki miu vaivana tana sa- iapeki oela beto iapeki muji, kaki oela umumanga jonga beto na moa, kaki vua ngari beto na alimoni.

12 Mu tamo ruai sa na poata siliva qu aruria perangana ura na poata siliva qai kole pa mangana na miu baiki sa muna kaqama muleniria pa limamiu. Palu qai kura kaleniria gu sinara.

13 Beto mu tonia sa na tasimiu inana ko mu qairi ko mu mule gore tana tinoni isa.

14 Beto na Tamasa neqina jola mi vanigou na jongana totonai muna turu pa moena na tinoni isa ko mina vamalumu vanigou ko mai tuti mulegou sa na tugamiu i Simioni beto na tasimiu i Benisimani. Goto ara sa, vei maneke isongoria sa, maneke isongoria tugu,>> sau sisa.

15 Ko qai teku pogosoria ira na tuna sa na vaivana beto na poata siliva tamo rua beto qai tonia si Benisimani ko qai qaqiri ko qai gore pa Ijipi ko qai lao turu pa moena i Josepa.

16 Totonai sa batia i Josepa si Benisimani sa kamu tavitiria ira sa, sa pira saunia sa na tinoni kopu pa nona ruma, <<Mu toni laoniria na tinoni pira pa ruma beto mu kubolia kai papausu ko mu vatanai na tetekuna ura kode korapa rane mai teteku tavitisiu ara sira na tinoni aipira,>> saunia.

17 Ko na tinoni kopu sa roitinia sisa vei sa pojania i Josepa ko sa toni laoniria pa ruma tai Josepa sa na tinoni aipira.

18 Ego qai matagutu sira na tinoni aipira totonai qai toni laoniria pa ruma tai Josepa. Ko pira qarigu, <<Isatugu pa laena na poata siliva qai kole pa leo oda baiki pa totoso momoe sa qai teku lamenigita lani. Ko sa nyorogua rapatagita beto vakilasagita beto mi tekunigita nona pinausu beto mi tekuria na oda dongiki sau basava,>> qarigu.

19 Ko qai lao kamua sa na tinoni kopu tai Josepa ko qai parangia pa totomena na ruma tana.

20 Pira qarigunia, <<Koi iviva,>> be parangigo mai. <<Pa totoso momoe sa qe lagere vai kiko lani sagei.

21 Ba kai ia ketakoi qe puta, poni sa qe ruvataria na mei baiki qeu sa, agei doru sa qe okoto batiria pa mangana na mei baiki sa na mei poata siliva isa qe vavainiria. Ko qe pogoso muleniria pa limamei aipira.

22 Na poata siliva mene vai liguni kiko sa qe posoria pa limamei aipira. Qeke gigilai i sei sa vakoleria sa na poata siliva pa leodi na mei baiki,>> qarigu.

23 Poni sa pira sauniria, <<Koi jongana gu sina.>> <<Muke matagutu. Na miu Tamasa, na Tamasa tadira na tamamiu sa vakoleria pa leo baiki tamugou sa na poata inara, goto ara na poata siliva tamugou sa qa tekuria

tu,>> sau. Beto ko sa vavotu vaniria si Simioni.
24 Sa toni tomeniria na tinoni kopu pa leona na ruma tai Josepa sira na tinoni pira, sa vatana vaniria na pie ketakoi mai loqaria na nenedi beto sa vaniria na gagani sa na dongiki tadira.
25 Qai vatanai sa na dia vaivana verania mina kamu i Josepa na korapa rane ura qai tei nongoronia tu sa kode mai teteku tavitia isa sira pa nona ruma qarigu.
26 Totonai sa kamu pa ruma si Josepa sa, qai valaoa sa na dia vaivana qai pogoso tomeniria pa ruma beto qai titi opo gore pa peso pa moena isa.
27 Sa nanasaria ai qai veveigadia, beto poni sa pira sauniria, <<Ai sa korapa veveigana sa na tamamiu babaragoso qu vavakato vanisiu? Ai vei sa korapa toaona?>> sauniria.
28 Poni qai oe lao sira, pira qarigu, <<Na mua nabulu na tamamei sa sa korapa toaona beto sa korapa suvere vataleona gu,>> qarigunia. Beto ko qai titi opo gore ko qai valavatia.
29 Totonai sa dogoro laolame ko sa batia si Benisimani na tasina isa kai tinadi gu ira karu poni sa sa nanasa, <<Isa na tasimiu pa ligu bebeto qu pojanisiu sapi?>> sauniria. Beto pira saunia, <<Na Tamasa mi mananigo tuqu,>> sau.
30 Beto sa koi vei kanoko na bulona si Josepa totonai sa batia na tasina ko, sa sisiqarai votu nyaqoa kai eqa ko mi lukana sau. Ko sa tome pa ona lose mekana ko sa lukana ketakoi.
31 Pa liguna sa puqa vapidilia sa na isumatana sa sa votu lame beto sa kole aru tamana mulenia mekana sa sa paranga, pira sau, <<Mu iai na tetekuna,>> sau.
32 Ko qai ia vania na tetekuna sisa mekana kai ia, ira na boko tamatasi sa kai ia qai toqo mekadi, beto ira na tinoni Ijipi qai teteku tavitia isa sa kai ia qai toqo mekadi, ura ira na tinoni Ijipi sa qaike boka teteku tavitiria sira na tinoni Hiburu ura na ikerena jola tadira na tinoni Ijipi sa sa vei isa.
33 Beto ira na tugana na tasina sa qai vatoqoniria pa moena isa tuti pa aorodi podalai pa moa ko sa kamu tana isa pa ligu ko qai okoto vaidogoro lao lame mekadi beto qai gabara.
34 Totonai qai taiania sa na tetekuna sa tavatana pa tevolo tai Josepa sa, na iana i Benisimani sa ka lima totoso sa mota jola jolaniria ira doru qai teteku. Ko qai teteku beto buku qeqera tavitia isa sira.

44

Kai Kapa Siliva Pana Kai Baiki

1 Ego i Josepa sa garunia sa na tinoni kopu pa nona ruma, pira saunia, <<Mu vapugeleniria na tetekuna sa na baiki tadira na tinoni inara isa vei mai boka pogosia, beto na dia poata siliva sa mu okoto kura muleniria tugu vei pa dia leo manga baiki.
2 Beto sa, mu kurania sa na kapa taqu isa na kapa siliva ina pa leo manga baiki tana tinoni isa pa ligu bebeto, vei tugu nona poata siliva sa vainia na kiko,>> sau. Poni sa roitinia tugu isa sa na manugu sa garununia i Josepa.
3 Totonai sa kabere vuvugei, poni sa qai loa variuria tavitiria na dia dongiki sira na tinoni ira.
4 Ego qai votu loai ira sa na gugusu lavata ba totonai qai oqoro taloa vasou sa, pira saunia i Josepa sa na ona tinoni kopu, <<Qaqiri ko kopira tugu mu adu tutiria sa na tinoni pori, beto totonai muna kamuria sa pira munaguniria, <Ai sa vei ko qu beinia tu na ikerena sa na jongana?
5 Ko isa tugu na kapa sa bubukunia na tinoni lavata taqu beto sa dodogoro votuniria na sakasava golomodi sisa. Na roiti ikikerena sa qu roitinia agou inara munaguniria>,>> saunia.

6 Ko totonai sa riu kamuria, poni sa
sa pojaniria tugu sa na paranga tai
Josepa aipira.
7 Ba pira qarigu tu sira, <<Ai sa vei
ko sa paranga vei tu inara sa na tinoni
lavata? Bi maragovi tu mene roitinia
agei na mua nabulu sa na sakasava
vevei inara.
8 Na poata siliva tu qe batiria pa
leo mei manga baiki ba qe pogoso
mule vanigo tu ao koko pa ia pa Ke-
nani tu Ko ai vei beto mene boka
iko siliva babi na qolo mutu pa ruma
tana tinoni lavata tamu?
9 Ba vei kame agei na mua nab-
ulu sa bi tapoa sa tekua sa, mina
mate tugu sisa beto agei doru mule
sa mene ona pinausu gu na tinoni
lavata,>> qarigu.
10 Poni pira sau sisa, <<Ego jon-
gana ropi, kopira ta roiti vei isa qu
pojai agou. Isa na tinoni sa tapoa
sa tekua sa mina pinausu taqu goto
agou doru sa munake tajutunia sa na
tapata isa,>> sauniria.
11 Ko qai okoto sisiqarai vagorea pa
peso sa na dia baiki beto qai okoto
ruvata revangaria sa na dia baiki.
12 Beto sa podalai nyaqo sa na
tinoni kopu podalai tana isa pa moa
ko sa kamu tana isa pa ligu bebeto,
poni sa sa tabata pa leo baiki tai
Benisimani sa na kapa.
13 Poni qai ririkataria sa na dia
poko beto qai okoto susurana pa dia
kameli sa na dia sakasava ko qai
mule pa gugusu lavata.
14 Ego i Jiuda beto ira na tugana
beto na tasina sa qai tome pa ruma
ti Josepa ko i Josepa sa korapa tugu
ketakoi ko qai gona oponiria pa peso
pa moena isa.
15 Poni sa pira sauniria i Josepa,
<<Na sa sa qu roitinia agou? Quke
gigilai agou sa na tinoni vevei ara api
sa mana boka dogoro votuniria gu sa
na sakasava golomodi?>> sauniria.
16 Poni pira sau si Jiuda, <<Na sa
mule menegu agei tana qua tinoni
lavata?>> <<Na sa mene boka pojai
agei? Na sa mule mene roitinia ko
mene boka talegasamei sagei? Ko
kopira na Tamasa sa poai sa na sela
tamigei. Ko kopira sa agei sa na pin-
ausu gu tamu ao na qua tinoni lavata-
agei doru tavitia tugu isa na tinoni sa
tapoa sa tekua na kapa,>> sau sisa.
17 Ba pira tu sau si Josepa, <<Bi
maragovi tu mana roitinia ara sa na
roiti api. Isa gu na tinoni sa tapoa
sa tekua na kapa sa mina pinausu
taqu. Goto agou doru sa muna mule
sae, vabubulemiu tana tamamiu,>>
sau sisa.
18 Poni sa kanoko tata lao tana si Ji-
uda ko pira sau, <<Muke veinisiu qua
tinoni lavata. Bu vamalumusiu ko
ma parangigo mai ao na qua tinoni
lavata. Muke kokoranisiu ara na mua
nabulu ura ao sa vaitoto vei gu i Pero
sao.
19 Qua tinoni lavata! Perangana qu
nanasagei sagei na mua nabulu, <Ai
vei korapa suvereona na tamamiu
beto koleona kai tasimiu marene?>
qugunigei.
20 Poni pira qeunigo sao qua tinoni
lavata, <E! Korapa suvereona na
tamamei babaragoso beto kai tuna
marene isa sa podo totonai sa tei
baragoso vivitigi tu isa. Na tugana
sa tei mate tu ko mekana gu isa sa
korapa suvere sa ira karu kai tinadi
ko na tamana sa roroqu vivitigia
sisa>,>> qeunigo.
21 <<Poni pira qugunigei sagei na
mua nabulu, <Mu toni lagerenia taqu
ko ma batini mataqu sisa> qugunigei.
22 Poni pira qeunigo sao qua tinoni
lavata, <Na koburu sa tapata mina
loai na tamana ura vei mina loai sisa
sa kode mina mate gu sa na tamana>,
qeu.
23 Ba pira qugunigei tu sagei na
mua nabulu, <Vei mineke tuti lagere-
gou sa na tasimiu sa munake bola
bati ligua na isumataqu ara,> qugu.
24 Ko totonai qe mule sae kamua
sa na mua nabulu na tamamei, poni
sa qe vavakato vania sa doru na
paranga qu pojai ao na qua tinoni
lavata.>>
25 Ego sa sovai, <<poni sa pira sau
sa na tamamei, <Mu mule gore ko mu

vai vanigita mule ka visa tetekuna,> saunigei.
26 Ba pira qeunia, <Agei meneke boka gore. Vei mina tutigei tu na tasimei pa ligu sa mene gore. Ura agei meneke boka batia na isumatana na tinoni isa vei mineke tutigei na tasimei pa ligu>,>> qeunia.
27 <<Poni pira saunigei sa na mua nabulu na tamamei, <Qu gigilaimiu agou sa karu tuqu marene sa sa vapodo vanisiu ara na maqotaqu>.>>
28 Kame ira karu sa sa taloa taqu ko totonai pira qau, <<Vavagila kaki manugu pirudi qai tei garata pipiara pale tu sisa.>> Ko qake batia ara sisa kamua tugu pa ngeni alepi.
29 Ko vei muna teku variunisiu mule sapi ko mina gosoro kalea na tapata sisa sa na mamata takulanga gu sa, kode mina vagorenisiu pa leo pou ara, saunigei.
30 Ko sa vei sa, <<Vei mana mule sae tana mua nabulu na tamaqu sara ko na koburu minake tutigei sagei sa na toa tana tamana sa piulai vaikamu gu pana toa tana tuna gu api ke,
31 ko totonai mina batia na tamamei kepore sa na koburu poni sa kode mina mate gu sisa. Ko na takulanga gu mene vagorenia pa leo pou agei na mua nabulu sa na mua nabulu na tamamei,
32 Ura ara na mua nabulu qa tapogosonia tana tamaqu sa na koburu api.>> Pira qaunia Vei maneke toni mulenia sa na koburu alepi sa ara mana tajutu tarinia pa moemu ao na tamaqu kamua na kamua qaunia.
33 <<Ko ai vei bi ara na mua nabulu ba beia sa na koburu ko ba suvere vei na pinausu tamu ao na qua tinoni lavata goto na koburu bi tuti mule saeria sira na tugana.
34 Ai mana boka roiti vei mana mule kamua na tamaqu vei maneke toni mulenia sa na koburu? Dai! Qake nyorogua batia na takulanga mina gosoria na tamaqu,>> saunia.

45

I Josepa sa ulevotu mulenia mekana

1 Ego sake boka sosoto aru mulenia pa moedi ira doru ona tinoni roiti si Josepa, ko sa kukuria, pira sau, <<Mu vaiolo voturia pana taqu sira doru,>> sau. Ko kepotu sa kame bi suvere sa totonai sa ule votu mulenia mekana tadira na tugana na tasina si Josepa.
2 Beto sa lukana uui viviva si Josepa ko ira na tinoni tu pa Ijipi ba qai nongoria beto ira pa ruma tai Pero ba qai nongoria tugu.
3 Beto pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina, Ara Josepa sapi! Ai vei sa korapa toaona na tamaqu? sauniria. Ba ira na tugana na tasina sa qai kununu gu koledia ura qai matagutu vivitiginiria pa moena isa.
4 Beto isa sa pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina, <<Lame tata taqu,>> sau. Totonai qai lame tata tana sa, pira sauniria, <<Ara na tasimiu i Josepa sapi, isa qu vavai lagerenia pa Ijipi agou.
5 Ba munake takulangania beto munake tagigiri mulenigou mekamiu sa vei qu vavai lagerenisiu ara lani ura na Tamasa tu sa garunu valagere momoesiu sara ko mai tavasare sa na toa.
6 Kopira sa tei karu aoro tu sa raja pa ia sa na songe ko ka lima aoro mutu sa kole totonai mina kepore tugu sa na umuma beto na lolokete pa inuma.
7 Ba na Tamasa sa garunu valagere momoesiu sara ko mi kole jola sa kai minete tinoni tamugou pa nabana beto mi tavasare sa na toa tamugou pa kai soana vaivagabarana jola,>> sau.
8 <<Ego ko, nake agou qu garunu valageresiu lani sara, goto na Tamasa tu. Ko isa sa vatoqosiu sara ko ara sa na tamana i Pero beto na tinoni lavata tadira doru ona tatamana isa beto na tinoni mamata pa doruna ia pa Ijipi.
9 Ko mu sisiqarai mule sae tana tamaqu ko mu pojania sisa, Pira sau sa na tumu marene i Josepa; Na Tamasa sa vatoqosiu ko na tinoni

lavata pa Ijipi sara. Ko mu gore lagere taqu, muke vavabongi.
10 Muna suvere pa pikata ia pa Qoseni ko muna boka suvere tata taqu- ao, ira na tumu beto na mabusu beto ko ira na miu sipi, na qoti, na bulumakau beto doruna sakasava qu isongoria.
11 Ko ara mana dodogorogou ketakoi pa kalena na tetekuna ura ka lima aoro tu sa sa kole beto sa mina jola sa na songe api, kita vei ko mu malanga vaivasevi sa ao, ira na mua tatamana beto doru na vei qu isongia, munagunia.>>
12 <<Ko na matamiu mekamiu sa batisiu beto vei tugu na matana mekana i Benisimani na tasiqu alepi sa, ara Josepa sosoto tugu sa qa korapa paparangagou alepi.
13 Ko muna ule vania na tamaqu sa veveidi doru na vinalavata qa taiania ara pa Ijipi beto veveidi doru na sakasava qu batiria. Beto ko muna sisiqarai toni lagerenia lani sa na tamaqu,>> sauniria.
14 Beto isa sa sa boru lulukania si Benisimani na tasina ko i Benisimani ba sa boru lulukania tugu sisa.
15 Beto sa ao memekaria na paparadi sa doru tugana beto sa lukana tatariria. Pa liguna isa poni sa ira na tugana na tasina sa qai parangia sisa.
16 Totonai sa kamu pa ruma tai Pero sa na nongorona na kamudi ira na tugana na tasina i Josepa sa, i Pero beto ira doru tinoni lalavata tana sa qai qera.
17 Ko pira saunia i Pero si Josepa, <<Mu pojaniria sa na tugamu na tasimu ko mai surana vapugeleni tetekuna sa na dia mamanugu mamade nene beto mai mule pa ia pa kenani,
18 beto ko mai toni lagereniria lani sa na tamamiu beto na miu tatamana beto mu lagere taqu. Ara mana vanigou na ia jojongana pa Ijipi beto muna boka teteku vatale pa teteku jojongadi pa ia lani,>> munaguniria.
19 Beto mu pojaniria, pira muguniria, <<Mu tekuria kaki totopili pa Ijipi ketakoi muna surananiriaira na miu koburu, na maqotamiu beto sa mu surania sa na tamamiu ko mu lagere.
20 Muke pavu doro roroquria sa na miu isisongo ura doru sakasava jojongadi pa Ijipi sa kode muna isongoria gu muguniria,>> sau sisa.

21 Ko qai roiti vei tugu sira na tuna i Izireli. I Josepa sa vaniria na totopili vei sa garununia i Pero beto vei tugu na besa pa dia rerege mule pa Kenani.
22 Sa okoto vaniria na poko kokoregadi sira na tugana goto i Benisimani sa kue gogoto poata siliva beto ka lima bebei sa na poko sa vania sisa.
23 Beto tana tamana sa, aipira sa sa vaigarununia mai vania: ka manogaputa dongiki marene qai vasurananiria na sakasava jojongadi pa Ijipi, beto ka manogaputa dongiki rereko qai vasurananiria na kiko, na bereti beto kaki sakasa mina arua i Jekopi totonai mina rerege gore pa Ijipi.
24 Beto poni, sa garunu variuria sa na tugana na tasina, beto totonai mai taloa riu qarigu sa, pira sauniria, <<Munake vaivatorasa pa soana,>> sau.

25 Ko qai taloa pa Ijipi sira ko qai sae pa ia pa kenani kamua si Jekopi na tamadi.
26 Beto qai ule vania sisa, pira qarigunia, <<Sa korapa toaona gu si Josepa! Ko isa sa na tinoni mamata pa doru ia pa Ijipi,>> qarigunia. Poni sa dugala vasiboro na bulona si Jekopi ura sake vasosotoria sira.
27 Ba pa liguna qai vavakato vania sa doru paranga sa pojaniria i Josepa, beto totonai sa batiria sa na totopili sa vaigarununiria i Josepa ko mai surana gorenia isa pa Ijipi sau poni sa sa ngangali ligu sa na gagalana i Jekopi na tamadi.
28 Poni pira sau si Izireli, Pada gu kopira! I Josepa na tuqu sa korapa toaona. <<Ara ma gore ko ma batia sisa totonai qa oqoro mate,>> sau sisa.

46

I Jekopi Sa Gore Pa Ijipi

1 Ego ko sa taloa pa Kenani si
Izireli pogosoria sa doru sakasava sa
isongoria, ko sa gore vei pa Biaseba
ko ketakoi sa vavakukuvu lao tana
Tamasa tai Aisake na tamana.
2 Ego na Tamasa sa parangia si
Izireli pana kai dodogoro na bongi,
pira saunia, <<Jekopi! Jekopi,>> sau.
Sa pira sau sisa, <<Api sara,>>
saunia.
3 Sa pira sau sa na Tamasa, <<Ara
sa na Tamasa, na Tamasa tana
tamamu.>> <<Muke matagutu gore
pa Ijipi, ura mana roiti veinigo kai
puku tinoni lavata ketakoi ara sao.
4 Ara mana gore tavitigo pa Ijipi
beto mana isongo toni sale mulenigo.
Beto na limana tugu mekana i Josepa
kode mina voporia sa na matamu
ao,>> sau.
5 Ego ko sa qaqiri si Jekopi ko
sa taloa pa Biaseba, ko ira na tuna
marene qai tonia si Jekopi na tamadi,
beto doru dia koburu beto na maqo-
tadi pana totopili sa garunu vasalea i
Pero ko mina surania i Jekopi saunia.
6 Qai toniria tugu vei sa na dia
papausu beto na isisongo qai teku
isongoria pa Kenani ko qai gore pa
Ijipi sira Jekopi beto ira doru na
vuana.
7 Sa toni goreniria pa Ijipi isa sira
na tuna marene na tuna rereko beto
doru na mabusu- doru na vuana isa.
8 Aipira sa na isongodi ira na tuna
marene i Izireli (i Jekopi beto ira na
tuna marene isa) qai gore pa Ijipi.
I Rubeni na tuna pa moa i Jekopi.
9 Ira na tuna marene i Rubeni sa: I
Hanoki, i Palu, i Hezironi beto i Kami.
10 Ira na tuna marene i Simioni sa:
I Jemueli, i Jamini, i Ohadi, i Jakini, i
Zoha beto i Saulu isa na tinana sa kai
rereko pa Kenani.
11 Ira na tuna marene i Levi sa: I
Qesoni, i Kohati beto i Merari.
12 Ira na tuna marene i Jiuda sa: I
Ere, i Onani, i Sela, i Perezi beto i Zera
(ira Ere beto i Onani sa qai tei mate tu
pa ia pa Kenani).
Ira na tuna marene i Perezi sa: I
Hezeroni beto i Hamulu.
13 Ira na tuna marene i Isaka sa: I
Tola, i Pua, i Jasubi beto i Simironi.
14 Ira na tuna marene i Zebuluni sa:
I Seredi, i Eloni beto i Jahaleli.
15 Aipira sa na tuna marene i Jekopi
sa vaporeniria tai Lia pa Padani
Arami tavatia kai tuna rereko nisong-
ona i Dina. Ko na vaikamudi ira na
tuna marene na rereko sa ka uen-
gavulu kue.
16 Ira na tuna marene i Qadi sa: I
Zeponi, i Haqi, i Suni, i Eziboni, i Eri,
i Arodi beto i Areli.
17 Ira na tuna marene i Asa sa: I
Imina, i Isiva, i Isivi beto i Beria. Na
luludi rereko si Sera. Ira na tuna
marene i Beria sa: I Hebe beto i
Malakiele.
18 Aipira sa na tuna marene i Jekopi
sa vaporeniria tai Zilipa isa na nab-
ulu rereko i Labani sa vania i Lia na
tuna rereko. Ko na vaikamudi sa ira
ka manoga vonomo.
19 Ira na tuna marene i Jekopi sa
vaporeniria tai Resolo sa: Ira Josepa
i Benisimani.
20 Pa Ijipi sa, ira Manase beto
i Eparemi sa karu tuna marene i
Josepa sa vaporeniria tai Asenati na
tuna rereko i Potipera isa na iama pa
Oni.
21 Ira na tuna marene i Benisimani
sa: I Bela, i Beke, i Asibeli, i Qera,
i Namani, i Ehi, i Rosi, i Mupimi, i
Hupimi beto i Aradi.
22 Aipira sa na tuna marene i Jekopi
sa vaporeniria tai Resolo. Ko na
vaikamudi sa ira ka manoga made.
23 Na tuna marene i Dani sa: i
Husimi.
24 Ira na tuna marene i Naputali sa:
I Jaziele, i Quni, i Jeze beto i Sileme.
25 Aipira sa na tuna marene i Jekopi
sa vaporeniria tai Biliha isa na nab-
ulu rereko i Labani sa vania i Resolo
na tuna rereko. Ko na vaikamudi ira
doru sa ka vitu.
26 Ko dorudi ira qai gore pa Ijipi
tavitia i Jekopi vei ira na orunguna
sosoto isa goto nake anye tavitiniria
na maqotadi ira na tuna marene sa
ka vonomo ngavulu ka vonomo na
vaikamudi.
27 Ko vei mina anye tavitiniria sa
karu tuna marene i Josepa qai podo

pa Ijipi sa, ira na tinoni pa tatamana tai Jekopi qai gore pa Ijipi sa ka vitu ngavulu puta na vaikamudi.

28 Ego i Jekopi sa garunu valao momoea tai Josepa si Jiuda ko mi ule momoe vania sa na soana sa lao vei pa Qoseni sau. Ko totonai qai kamu pa pikata ia pa Qoseni sa,

29 I Josepa sa vananama vakolea sa nona totopili isa mina lao gosoronia i Izireli na tamana pa Qoseni saunia. Ko isa tugu sa lao bola votu pa moena na tamana si Josepa sa, sa boru lulukanania sisa.

30 Beto pira saunia i Izireli si Josepa, <<Kopira mana boka matequa gu ura kopira qa batia mekaqu na isumatamu sa qu korapa toamua sao,>> saunia.

31 Beto pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina beto ira doru na tavitina i Jekopi, <<Ara sa mana lao parangia si Pero beto mana pojania sa agou na tugaqu na tasiqu beto doru tavitina na tamaqu qu suvere pa ia pa kenani sa qu tei kamusiu tu ara.

32 Ko na tinoni aipira sa na tinoni kokopu sipi, na papausu ko qai toniria tugu vei sa na dia gogodo sipi na bulumakau beto doru sakasava qai isongoria managunia.

33 Ko vei mina kukugou si Pero ko pira minagu, <Na sa na miu roit sagou minagu sa,>

34 pira munagunia, Agei na mua nabulu aipira sa podalai tu na iketemei sa na kokopuniria gu na papausu qai vevei ira na tamamei sa na mei roiti munagu. Poni sa kode mina malumu vasuveregou sa pa pikata ia pa Qoseni, ura na sakasava ikikerena jola tadira na tinoni Ijipi sa na roiti tadira na tinoni kokopu sipi,>> sauniria.

47

1 Ego ko i Josepa sa lao pojania si Pero, pira sau, <<Na tamaqu beto ira na tugaqu na tasiqu tavitiria na dia gogodo sipi na bulumakau beto doru na sakasava qai isongoria sa qai tei kamu tu koko pa ia pa Kenani ko qai korapa pa Qoseni sa kopira,>> saunia.

2 Beto sa vileria sira ka lima tugana ko sa toni laoniria tai Pero.

3 Sa nanasaria i Pero sira ka visa tamatasi, pira sauniria, <<Na sa sa na miu roiti sagou?>> sau.

Poni pira qarigunia si Pero, <<Agei na mua nabulu aipira sa na tinoni kokopu sipi,>> <<Na roiti tugu qai roroitinia na tamamei,>> qarigunia.

4 Beto pira qarigunia mutu, <<Qe kamu suvere vei na tinoni karovomei lani sagei, ura na songe sa raja vaneneqi sa pa Kenani ko na mei papausu ba kepore sa na buburu vei ketakoi bai gagani. Ko sa vei sa, bu vamalumugei ko be suvere pa ia pa Qoseni sagei na mua nabulu,>> qarigu.

5 Poni pira saunia i Pero si Josepa, <<Na tamamu beto ira na tugamu na tasimu sa qai kamu tamu,

6 ko na ia pa Ijipi sa pa moemu inana, ko mu vasuvereria pa kai kobu ia vavaguana sa na tamamu beto ira na tugamu na tasimu mu vasuvereria pa Qoseni beto vei muna gigilaria koledia sa kaki tinoni boboka, poni sa mu udukuria ko mai tinoni kopuniria na papausu taqu,>> sau sisa.

7 Ego beto sa tonia i Josepa si Jekopi na tamana ko sa lao turu pa moena i Pero ko i Jekopi sa manania si Pero.

8 Poni i Pero sa nanasia si Jekopi, pira sau, <<Ka visa na aoromu sao?>> saunia.

9 Poni pira saunia i Jekopi si Pero, <<Na aoro qa suvere vei na tinoni karovoqu ara sa kai gogoto uengavuluputa. Qai papaka beto sa koleria na tapata sa na aoro qa toania ara beto qaike kakasa vei na aoro qai toania ira na tamaqu vei na tinoni karovodi,>> saunia.

10 Beto poni sa manania i Jekopi si Pero beto sa votu taloa tai Pero sisa.

11 Ko sa vasuvere togasaria i Josepa pa Ijipi sira na tamana, na tugana na tasina beto sa vaniria na kobu ia vavaguana pa Ijipi isa na pikata

gugugusu pa Ramisisi tutia tugu vei sa pojai i Pero.
12 Ko i Josepa sa kole dodogororia pa tetekuna sira na tamana, na tugana, na tasina beto pa doru na tatamana tana tamana, tutia tugu na anyedi ira na dia koburu.

I Josepa Beto Na Songe

13 Ego doruna na pipikata ia sa kepore sa na gagani ura sa raja vaneneqi sa na songe ko na ia pa Ijipi beto na ia pa Kenani sa qai burana vaivasevi beto sa veiniria na songe.
14 Ko i Josepa sa tekuria sa doruna poata qai kole pa Ijipi beto pa kenani qai vainiria na kiko ko sa pogoso laoniria pa ruma tai Pero.
15 Ko totonai sa pidili sa na poata tadira na tinoni pa Ijipi beto pa Kenani sa, doruna pa Ijipi sa qai kamu tai Josepa ko pira qarigunia, <<Mu vanigei na gagani. Ai sa vei ko mene mate vuvusu tu pa moemu ao lani ura kopira na mei poata sa beto pudala,>> qarigunia.
16 Poni pira sauniria i Josepa, <<Ego mu vakamuria na miu papausu ropi. Ko ara ma vanigou na gagani beina na miu papausu ura sa beto pudala na miu poata qugu,>> sau.
17 Ko qai pogoso kamuniria tai Josepa sa na dia papausu ko sa vaniria sa na gagani vaibeiniria na dia hose, na sipi, na qoti, na bulumakau beto na dongiki. Ko inara sa toka veiniria isa sa pa aoro doruna, sa vaibeiniria na gagani sa doruna dia papausu.
18 Totonai sa okoto sa na aoro isa sa, qai kamu mule tana sa pa aoro pa liguna isa ko pira qarigunia sisa, <<Meneke golomia tamu na mei tinoni lavata sa, na mei poata sa beto pudala ko na mei papausu sa na mua ao na mei tinoni lavata, kepore mule sa kai sa mene vanigo ao goto na tinimei tugu beto na kobu ia tugu qe isongoria.
19 Ai sa vei ko mene mate vuvusu tu pa moemu ao- Agei beto na mei kobu ia. Ko mu vainigei na gagani sagei beto na mei kobu ia ko agei beto na mei kobu ia sa mene pinausu vanigo gu ao Pero. Ko mu vanigei na kiko ko me boka toa beto meke mate beto na kobu ia sa mike qasania kai sa,>> qarigunia.
20 Ko i Josepa sa vai beto vania i Pero sa doru na ia pa Ijipi ura ira dodoru tinoni pa Ijipi sa qai vavainiria sa na dia ia ura sa raja vaneneqiria sa na songe. Ko na ia pa Ijipi sa i Pero sa isongoria,
21 beto i Josepa sa vapinausuria sira na tinoni podalai pa kai uquna pa ia pa Ijipi ko sa lao kamu pa kai kalena tu.
22 Goto na ia tugu tadira na Iama sa sake vaia isa ura i Pero tugu sa vavaniria iapeki ia sira na iama ko qai boka tetekuni gagani sa ketakoi na ia sa vaniria isa. Ko sa vei sa qaike vavainia sa na dia ia sira.
23 Pira sauniria i Josepa sira na tinoni, <<Kopira pa ngeni alepi sa qa vaigou ara sagou beto na miu ia ko na ona i Pero sagou. Ko aipira sa na kiko ko mu umai sa na ia.
24 Ba totonai mina kamua sa na totoso ababu sa, kame pa lima sa muna vania i Pero goto ka made pa lima sa muna kopuniria ko muna umuma soga beto na tetekuna tugu vei tamugou mekamiu na miu tatamana beto na miu koburu.>>
25 Poni pira qarigu sira na tinoni, <<Qu aloria ao sa na toa tamigei.>> <<Qu roiti vajongana lame tamigei sao na mei tinoni lavata ko agei sa nona pinausu gu i Pero sa kopira,>> qarigu.
26 Ko i Josepa sa vaturua sa kai vavanau veveina na ia pa Ijipi sa korapa tugu tavaroiti kamua pa rane pa ngeni alepi. Ko na vavanau isa sa kame pa lima pa dorudi na sakasava qai tateku pa inuma sa tana na bangara i Pero. Na ia tugu qai taiania ira na Iama sa sake isongia i Pero.
27 Ego ko qai suvere togasa pa Ijipi pa pikata ia pa Qoseni sira na tinoni Izireli. Qai isongodia sakasava ketakoi beto qai vua ko qai soku vatatale.

28 Ka manogavitu aoro sa sa suvere pa Ijipi si Jekopi ko na kakasana na toa tai Jekopi sa kai gogoto made ngavulu vitu aoro.
29 Totonai sa tata kamua na totoso mina mate si Izireli sa, sa kukua si Josepa na tuna beto pira saunia, <<Vei muna qeranisiu ara sao sa, mu vakolea na limamu pa kauru avaqu ara beto mu taringungutinia sa ao muna vatadogoronia na mua roroqu beto na mua rarange lame taqu ko munake golomosiu sa pa Ijipi,
30 goto totonai mana mate ko mana kamuria na tamaqu sa, muna pogoso votunisiu tu pa Ijipi beto ko muna sae golomosiu ketakoi qai tagolomo ira,>> sau.
Poni pira saunia i Josepa sisa, Jongana! <<Kode mana roitinia ara sa isa vei qu pojai ina,>> saunia.
31 Ko pira sau si Izireli, <<Mu maulunisiu,>> sau sisa. Ko sa maulunia i Josepa sisa beto sa titi opo gore pa batuna nona opata si Izireli ko sa vatarasaea na Tamasa.

48

Ira Manase I Eparemi

1 Ego pa liguna aipira, pira qarigunia si Josepa, <<Koi sa vioro sa na tamamu,>> qarigu. Poni sa sa toniria isa sa karu tuna marene ira Manase i Eparemi.
2 Totonai qai ule vania si Jekopi, pira qarigunia, <<I Josepa na tumu marene sa kamu tamu sau,>> qarigu, poni sa sa vaipera tatakole ko sa toqo pa lovu si Izireli.
3 Beto pira saunia i Jekopi si Josepa, <<Na Tamasa neqina jola sa sa votu taqu pa Luzi pa ia pa Kenani, beto ketakoi sa mananisiu,
4 beto pira saunisiu, <Mana vavuago beto mana vasokugo beto mana roiti veinigo kai puku minete tinoni ara sao beto mana vanigo ara sa na ia api ko ira na vuamu ao vuka risa mai isongia kamua na kamua>.>>
5 <<Ego ira karu tumu marene ao qai podo pa Ijipi totonai qa oqoro lagere ara tamu pa Ijipi sa taqu sira ko ira Eparemi i Manase sa taqu, vaitoto puputa vei tugu ira Rubeni i Simioni sa taqu.
6 Ira na koburu qu vaporeria ao pa ligudi sa tamu sira goto ira karu sa na ia mai isongia vuka risa sa na isongodi sa mai taanye tavitiniria na isongodi ira na tugadi.
7 Totonai qa korapa mule koko pa Padani sa, qa mamata takulanga jola sara ura sa mate si Resolo pa ia pa Kenani totonai tu qe korapa rererege lame mei, na souna iapeki koko pa Eparati. Ko qa golomonia tugu ketakoi pa keketai soana sa lao pa Eparati>> (isa pa Betilihema sisa), sau sisa.
8 Totonai sa batiria na tuna marene i Josepa si Izireli sa, sa nanasa, <<Ira sei sa pira?>> sau.
9 Poni pira saunia i Josepa sa na tamana, <<Ira na tuqu marene ara na Tamasa sa vanisiu lani sinara,>> saunia.
Poni pira sau si Izireli, Mu valameria ko ma mananiria, saunia.
10 Ego sake kakabere vatale na matana si Izireli koi vei sa baragoso vivitigi ko sake boka batia kai sa. Ko sa toni vatata laoria tu tana i Josepa sira karu, ko na tamana sa aoria beto sa boruria.
11 Beto pira saunia i Izireli si Josepa, <<Qake rove veinia mana bati ligua ara sa na isumatamu ao, ba doro kopira na vuamu tu ba na Tamasa sa vabatinisiu,>> saunia.
12 Beto isa sa, sa teku varijoria i Josepa sa karu tuna pa tutungu nenena na tamana beto sa titi opo gore pa peso sisa.
13 Ego i Josepa sa aruria sira karu, i Eparemi pa kale matuana lao vei pa kale lima merina i Izireli beto i Manase pa kale merina lao vei pa kale lima matuana i Izireli, beto sa sa toni laoniria tana tamana.
14 Ba i Izireli sa alaka laonia tu sa na lima matuana ko sa vaoponia pa batuna i Eparemi tu ba isa pa ligu sisa, beto sa vaipiqosavalania sa na limana ko na merina sa vaoponia pa

batuna i Manase ba i Manase tu sapa moa.
15 Beto poni sa manania si Josepa, pira sau,
<<Na Tamasa isa qai rererege pa moena,
Ira na tamaqu i Ebarahami beto i Aisake,
Na Tamasa isa sa paususiu
Pana doru na qua toa kamu pa ngeni alepi,
16 Na mateana isa sa alosiu ara pa doruna na tapata
Mi mananiria sa na koburu marene aipira.
Mai takukunia na isongoqu ara
Beto na isongodi ira na tamaqu ira Ebarahami i Aisake,
Beto mai vua vasosoku pa abana,>> sau sisa.
17 Totonai sa batia i Josepa sa na tamana sa vaopoa sa na lima matuana pa batuna i Eparemi sa, sake qera ko sa arua sa na limana na tamana pa batuna i Eparemi ko mi vakarovo laoa pa batuna i Manase sau.
18 Beto pira saunia i Josepa sa na tamana, <<Dai Tamaqu! Api tu sa pa moa! Vaoponia na lima matuamu pa batuna isa,>> saunia.
19 Ba sa daiona tu sa na tamana, pira sau, <<Qa gigilaiqua tuqu, qa gigilaiqua. Isa ba mina lame kai puku minete tinoni tugu beto mina kai tinoni poreveveina sisa. Ba isa tugu, na tasina sa mina tinoni poreveveina jola jolania isa, beto na vuana isa sa mai kai minete puku tinoni lavata,>> saunia.
20 Beto ko sa mananiria sa pa rane isa, pira sau,
<<Pa isongomu ao sa ara Izireli qa parangania sa na mana api
<Na Tamasa mi roiti veinigo ira Eparemi beto i Manase sao>,>> saunia.
Ko sa vamomoea isa si Eparemi beto sa valiligua isa si Manase.
21 Beto isa sa, pira saunia i Izireli si Josepa, <<Ara sa tata gu mana mate, ba na Tamasa mina vavaburogou ko mina toni mulenigou pa ia tana tamamiu.
22 Beto ara qa vanigo ao jolaniria ira na tugamu na tasimu sa kai kobu ia pa Sekemu isa na ia qa teku variuniria ara ira na tinoni Amorai pa qua benisi beto na bokala,>> saunia.

49

I Jekopi Sa Mananiria Na Tuna Marene

1 Ego beto sa, sa kukuria i Jekopi sira na tuna marene ko pira sauniria, <<Mu vaikamu ko ma ule vanigou sira na sakasava muna gosororia pa rane qai lame pori.>>
2 <<Mu vaikamu ko mu vainongoro, sagou na tuna marene i Jekopi;>>
<<Mu nongoria i Izireli na tamamiu.>>
3 <<Rubeni, ao sa na tuqu moa,
Na qua viva, na neqi momoe taqu,
Qu iolo pana vavagua, iolo pa neqi,>>
4 Qu tuara pipiara vei na kolo,
Ko munake iolo sao
Ura qu kesai na lovu tana tamamu,
Ko qu vapajia na qua kokolena.
5 <<Ira Simioni i Levi sa na tamatasi-
Na dia benisi sa na dia vavaipiaraina.>>
6 Make tomea na dia vavavanau ikerena,
Make somanania na dia vavaikamu,
Ura pa dia kokora qai vamatea na tinoni
Pa dia qeqera qai pano vapapalekaria na papausu.
7 Mi taleve sa na dia kokora, ura sa manginina jola
Beto na dia tagigiri ura sa iku vuvurungu!
Mana vaipikatainiria tai Jekopi
Beto mana vaipiarainiria pa Izireli.
8 <<Ao Jiuda, na tugamu na tasimu mai vatarasaego;
Na limamu mina pidururia na mua kana.
Mai titi opo gorenigo sira na tuna na tamamu.>>
9 Ao Jiuda sa na laione kokoregamu;

pa liguna qu tekua na mua boso
qu mule kamu.
Vei na laione kokoregana sa gona
toqo kole,
Vei na laione rereko- i sei mina
nyorogua vatorasia sa?
10 Na kolu bangara minake taloa tai
Jiuda,
Ko na opata bangara mina lame
pa tutina isa
Tinganai mina lame kamu si Silo
Beto ira na tinoni mai vatabea
sisa.
11 Mina piko vaturunia pa gou qurepi
nona dongiki,
Nona tuni dongiki pa gou qurepi
vua vatatalena;
Mina puaria pa kolo vaini nona poko
Nona poko gojo pa kolo jimirina
na qurepi.
12 Na matana mina jimirini kolo
vaini,
Na livona mina kekani meleke.
13 <<I Zebuluni sa mina suvere pa
babatana
Ko mina babatana tadira na
vaka;
Nona voloso mina kamu pa
Sidoni.>>
14 <<I Isaka sa na dongiki pupuda
tuva
Ba sa kole radonona pa vaikora-
paidi karu ona totoqona.>>
15 Totonai sa batia nona ia miminer-
ena sa na ia vavaguana
Beto nona kobu ia sa vavagua
jola.
Poni sa poloa na pokotona ko mi
pogoso sau
ko sa sugaria sa na mamata qai
gona vatoparenia.
16 I Dani sa mina pituria ira nona
tinoni
Vei tugu kame ira na bubutu
Izireli.
17 I Dani sa mina kai dole pa keketai
soana,
Na tuni dole poisini pa rererе-
gena,
Isa sa garatia na kikijulu nenena
na hose
Ko na tinoni sa koia sa vukele
pelusu mulenia.
18 <<Na mua inalo ao sa qa korapa
gegelenia, Iahova.>>
19 <<I Qadi sa mai rapatia ira na kana
bola siborodi,
Ba isa mina rapata vapelusu
ukuriuria.>>
20 <<I Asa sa vamasuria na gagani
lilingina;
Isa mina vatanai na tetekuna
bangara.>>
21 <<I Naputali sa na dia nake tapiko
tarina
Isa sa vaporeria na paranga vav-
aguadi.>>
22 <<I Josepa sa na gasoro qurepi vua
vatatale,
Na gasoro vua vatatale pa keke-
tai vuvugu,
Ira na kaena qai ajara karovia na
bara.
23 Qai vabatinia na kokora ko qai tu-
pia;
Qai tagigirinia ira na kuta tinoni
anga.>>
24 Ba sa toqo vamauru sa nona
bokala,
Na limana sa sake kanoko
kokomiti,
Ura na limana na Tamasa neqina tai
Jekopi,
Ura na sepati, na patu tai Izireli,
25 Ura na Tamasa tana tamamu, isa sa
tokanigo,
Ura na Tamasa neqina jola, isa sa
mananigo
Na mana qai koko lagere vei pa noka,
Na mana qai vuvugu votu vei pa
kauru lilisina,
Na mana qai lame vei pa susu
beto pa iapa.
26 Ira na mana tana tamamiu sa qai
poreveveina jolaniria,
Ira na mana lame veidi pa
kukubo lalavata kokoleidi.
Jolaniria na vaitokai jon-
gadi lame veidi pa kukubo
kokoleidi.
Ira doru sakasava aipira sa mai kole
pa batuna i Josepa,
Pa reana isa mina dodogororia
ira na tugana na tasina.
27 <<I Benisimani sa na vulupu
piruna;
Na vuvugei sa gani pipiaria na
mamanugu sa vamatea

Na vevelu sa vaipikatainiria sa
na isisongo sa tekuria,>> sau
sisa.
28 Ko dorudi aipira sa ka manog-
arua bubutu Izireli, ko api sa na
sakasava sa pojaniria na tamadi to-
tonai sa mananiria beto sa vaniria
tugu na okokoto mana sa pada mai
tekua.

Na Mate Ti Jekopi

29 Ego beto i Jekopi sa sa vaniria
sa na vavanau aipira, pira sauniria,
<<Ara sa sa tata gu beto mana mate
beto mana taboko lao vaikamu tadira
na qua tinoni. Ko totonai mana mate
sa, muna golomo tavitinisiu ira na
qua tite pa bevi pa ia tai Eporoni na
tinoni Hitai,
30 na bevi pa ia tai Makipela isa
tata pa Mamiri pa ia pa Kenani isa i
Ebarahami sa vainia tai Eporoni na
tinoni Hitai ko na ia vavaigolomona
saunia.
31 Ketakoi sa qai golomoniria ira
Ebarahami beto i Sera na maqotana
beto ketakoi qai golomoniria ira
Aisake i Ribeka na maqotana beto
ketakoi tugu qa golomonia i Lia ara.
32 Na kobu ia beto na bevi sa kole pa
leo ia isa sa qai tavai tadira na tinoni
Hitai,>> sauniria.
33 Totonai sa vaokotia i Jekopi sira
na vavanau tadira na tuna marene
sa, sa polo saenia pa nona kokolena
sa na nenena, sa vasaenga bebeto ko
sa mate ko sa taboko lao vaikamu
tadira nona tinoni.

50

1 Ego sa opo gore borua i Josepa sa
na tamana ko sa ao lulukania.
2 Beto sa garunuria i Josepa sira
nona nabulu dokita ko mai roitia
beto mai orani mereseni sa na
kokobu tinina na tamana ko mike
nyabo sauniria. Ko qai roitia beto
qai orania na mereseni sa na kokobu
tinina i Izireli,
3 ko sa tekuniria ka made
ngavuluputa rane sa na roiti isa beto
sa okoto sa na roitina na kokobu tini.
Beto ka vitungavuluputa rane sa qai
kole lukania ira na tinoni pa Ijipi si
Jekopi.
4 Totonai sa jola sa na totoso qai
kole lukania ira sisa sa, pira sauniria
i Josepa sira na tinoni lalavata tai
Pero, <<Vei muna tavaraguanisiu
ara sagou sa, mu paranga vanisiu i
Pero,>> pira mugunia,
5 Na tamaqu sa vamaulusiu sara
pira sau, <<Ara sa tata mana mate
ko pa bevi ketakoi qa kori vaoqilia
mekaqu pa ia pa Kenani sa ketakoi sa
muna golomonisiu,>> sau. Ko kopira
bi vamalumusiu ko ba sae golomia na
tamaqu beto ba mule bugunia, sau.
6 Poni pira sau si Pero, <<Mu sae ko
mu golomia na tamamu isa vei sa va-
maulunigo ko muna roitinia sau,>>
saunia.
7 Ko sa sae golomia na tamana
pa Kenani si Josepa. Doru tinoni
lalavata tai Pero, ira na tinoni
poreveveidi pa ruma tana beto doru
tinoni poreveveidi pa Ijipi sa qai tutia
sae i Josepa
8 beto ira na tatamana tai Josepa,
ira na tugana na tasina beto ko ira na
tavitina na tamana. Na tudia gu beto
na dia papausu gu sa qai loaria pa ia
pa Qoseni.
9 Ira qai kokoi pa totopili beto pa
hose ba qai tutia sae tugu isa ko na
minete lavata sosoto sa qai sae.
10 Totonai qai kamu pa ia tatapuni
kiko tai Atadi, tata pa Jodani, qai
lukana roroma beto uui viviva sira
beto ketakoi sa i Josepa sa kole suvere
lukania sa na tamana ka vitu rane.
11 Totonai qai batiria ira na tinoni
qai lulukana pa ia tatapuni kiko tai
Atadi sira na tinoni Kenani qai su-
vere ketakoi sa, pira qarigu, Koi!
<<Ira pa Ijipi sa qai korapa roitinia na
dia roiti tututi pa totoso takulanga,>>
qarigu. Sa vei isa sa, na ia isa kai
kalena pa Jodani sa qai vaisongonia
Ebolo Miziraimi.
12 Ko ira na tuna marene i Jekopi sa
qai tutia tugu sa na sa sa pojaniria na
tamadi.
13 Qai surana saenia pa ia pa Ke-
nani beto ko qai golomonia pa bevi
pa ia tai Makipela tata pa Mamiri
isa i Ebarahami sa vai tavitini ia tai

Eporoni na tinoni Hitai perangana ko na ia vavaigolomona saunia isa.

14 Pa liguna sa golomia na tamana si Josepa sa, sa mule gore pa Ijipi sisa, ira na tugana na tasina beto ira doru tinoni qai tutia sae isa golomia na tamana.

I Josepa Sa Vamanotoria Na Tugana.

15 Ego totonai qai batia ira na tugana i Josepa sa mate sa na tamadi, poni sa pira qarigu, <<Ai vei vei bi korapa tu tagigirinigita i Josepa sa gita pa doru sela taqe roiti laonia tana ko bi vaibeiona biu?>> qarigu.

16 Ko qai valao paranga tai Josepa, pira qarigunia, <<Na tamamu sa pira saunigei sa totonai sa oqoro mate:

17 <Pira munagunia si Josepa sau: Ara qa tepago sao tuqu ko mu taleosoniria sa na tugamu pana sela beto ira na tapata qai roiti vivikere laonia tamu.> Mu taleosoniria sa na sela qai roitiniria ira na nabulu tana Tamasa isa na Tamasa tana tamamu,>> sau, qarigu. Poni sa lukana si Josepa totonai sa lame kamu tana sa na nongoro isa.

18 Beto poni qai tuti lame sira na tugana ko qai gona oponiria pa moena isa beto pira qarigu, <<Agei sa na mua pinausu gu ao,>> qarigunia.

19 Ba pira sauniria i Josepa sira, <<Muke matagutu. Na Tamasa sara?

20 Agou qu qaqirinisiu na ikerena saraba na Tamasa sa qairinia na jongana ko mi roitinia vei isa korapa taroiti pa ngeni alepi, na alodi na sosoku toa sau.

21 Ko vei sa muke matagutu. Ara mana dodogorogou sagou beto ira na miu koburu,>> sau sisa. Ko sa vamanotoria beto sa paranga vabuburia sira na tugana na tasina.

Na Mate Ti Josepa

22 Ego ko sa suvere pa Ijipi si Josepa, isa beto ira na tatamana tana tamana. Sa suvere kai gogoto manogaputa aoro sisa,

23 ko sa bati kamua isa sa na vinaue popodo tadira na tuna i Eparemi beto vei tugu ira na tuna i Maki isa na tuna marene i Manase qai vakoleniria pa tutunguna i Josepa totonai qai podo.

24 Ego beto pira sauniria i Josepa sira na tugana na tasina, <<Ara sa tata gu mana mate. Ba na Tamasa kode mina lame sosoto tokanigou ko mina toni votunigou pa ia api lao pa ia sa maulu tarinirianiria ira Ebarahami, i Aisake beto i Jekopi,>> sau.

25 Beto ko sa vamauluria sira na tuna i Izireli, pira sau, <<Na Tamasa mina lame sosoto tokanigou ko totonai muna taloa lani sa muna pogoso vaioloria lani sa na pupudaqu ara,>> sauniria.

26 Ko kai gogoto manogaputa aorona si Josepa beto sa sa mate. Ko qai roitia beto qai orani mereseni sa na kokobu tinina beto qai kurania pa kai kesi vavakoleni tinoni matena pa Ijipi.

Ruti

Na Tatamana Elimeleki Qai Oro Lao Pa Moabi

1 Ego ira na rane totonai qai korapa
vavaitoni sira na tinoni vavaitoni sa
sa raja pa peso pa Izireli sa kai songe.
Ko sa taloa pa Betilihema pa Jiuda sa
kai tinoni ko sa tonia sa na maqotana
beto karu tuna marene ko sa oro lao
suvere kai tinoni karovona pa ia pa
Moabi.
2 Na isongona na tinoni isa si
Elimeleki, na isongona na maqotana
si Naomi, na isongodi ira karu tuna
marene sa ira Maloni i Kilioni. Na
tinoni Eparatimi na suveredi pa
Betilihema pa Jiuda sira, ko qai
karovo lao pa ia pa Moabi ko qai
suvere ketakoi.
3 Ego ketakoi sa mate si Elimeleki
na marenena i Naomi, ko sa suvere
meka si Naomi beto ira karu tuna
marene.
4 Ira karu tuna marene sa qai
alavadia rereko Moabi, na isongona
kame si Opa goto na isongona na
vinarua si Ruti. Ko sa papada vei ka
manogaputa aoro sa qai suvere ira
ketakoi.
5 Ego beto sa qai mate mule sira
Maloni beto i Kilioni, ko kopira sa
taloa vamekaina sosoto si Naomi, ke-
pore na tuna beto kepore na mare-
nena.

Ira Naomi beto i Ruti Qai Mule Pa Betilihema

6 Ego totonai sa korapa tu pa Moabi
sa nongoria i Naomi sa i IAHOVA sa
mananiria sira na ona tinoni ko sa va-
masuria mule na dia gagani qarigu,
poni sa qaqiri si Naomi beto karu
roana rereko ko mi taloa pa Moabi
sau.
7 Ko sa iolo loaia isa sa na ia sa
suveria ko ira karu roana rereko sa
qai tutia ko qai tonia ira sa na soana
ko mai mule pa peso pa Jiuda qarigu.
8 Poni pira sauniria i Naomi sira
karu roana rereko, <<Mu mule pa
ruma tana tinamiu agou karu. I IA-
HOVA mi vajongana lao tamugou kai
muqisi vei tugu agou ba qu vajon-
gana lao tadira qai tei mate loasiu tu
beto taqu.
9 I IAHOVA mi tokanigou ko mu
boka teku marenemiu mule ko mu
isongia na miminerena jongana pa
ruma tana,>> sauniria.
Beto i Naomi sa ao loloaria sira
karu, poni qai lukana uui sira karu
beto
10 pira qarigunia sisa, <<Dai, agei
karu sa mene tutigo tugu mule ao lao
tadira na mua tinoni,>> qarigunia.
11 Poni pira sau si Naomi, <<Koi,
mu mule, karu tuqu maqota. Ai sa
vei ko muna tutisiu tu ara? Ai vei
qai korapa boka poredia pa iapaqu
ara kaki tuqu marene ko mai maren-
emiu? Tapata!
12 Mule, karu tuqu. Taloamiu, ura
ara ba qa qoele ko maneke boka
teku ligu marene. Vei bi koleona
tugu na boka bau ko ba sogotia tugu
kai marene kode bongi ko ba vapore
koburu marene tugu,
13 poni ba ai vei muna kole tugu
vera tinganai ko mai lavata? Ko
muna kole tugu suvere naboko
gagalemiu ko munake tekumiu
marene? Dai, muke vei karu tuqu
maqota! Ura isa qa gosoria ara sa
pasa jolania isa vei qu gosoria agou
karu, ura na limana i IAHOVA sa
rajasiu sara,>> sauniria.
14 Poni qai lukana uui mule sira
karu. Beto i Opa sa ao loloai sa na
roana, goto i Ruti sa sa boru tamana
vamamauru tana roana.
15 Poni pira sau i Naomi, <<Dotu!
Na rereko tana tasina na marenemu
ao sa sa tei muleona tu tadira nona
tinoni beto tadira nona tamasa. Mu
tuti mulea isa,>> saunia.
16 Ba pira tu sau si Ruti, <<Muke
paranga jujukusiu ko ma loago babi
ma gabala mule riu. Ura ketakoi
muna lao ao sa ketakoi tugu mana
lao sara. Ketakoi muna vajola bongi
ao sa ketakoi tugu mana vajola bongi
sara. Ira na tinoni tamu sa na tinoni
taqu beto na Tamasa tamu sa na
Tamasa taqu.
17 Ketakoi muna mate ao sa ketakoi
tugu mana mate sara beto ketakoi

tugu sa mana tagolomo sara. I IAHOVA mi roiti tarinisiu beto mi garunu vaitamo tatarinisiu tu na vinakilasa sara, vei kaki sakasa mai vaipikatainigita totonai sa oqoro vaipikatainigita na mate sa gita karu,>> sau.

18 Ego totonai sa dogoria i Naomi sa sa neqi togasa sa na roroqu tai Ruti ko mina tutia tu sisa sau, poni sa sa koroto paranga jujukia sa tonai.

19 Ko qai rerege totoni soana tu riudia sira karu ko tinganai qai kamu pa Betilihema. Totonai qai kamu pa Betilihema sira karu poni sa viuveo sa na gusu doruna. Ko qai vainanasa sira na rereko, <<Karuro! I Naomi tu sa api?>> qarigu.

20 Poni pira sauniria i Naomi sira na rereko, <<Muke kukunisiu i Naomi kopira. Mu kukunisiu gu i Pasa, ura na Tamasa neqina jola sa vapasa vivitigia na qua toa.*

21 Qa taloa riu na pugelequ sara ba i IAHOVA sa toni mule kamunisiu na kokobaqu. Ko ai sa vei qu kukunisiu tu i Naomi? I IAHOVA sa vanisiu na tapata sara; na Tamasa neqina jola sa ianisiu na ikerena sara,>> sauniria.

22 Ko inara sa vei beto sa qai mule kamu pa Betilihema koko pa Moabi sira Naomi beto na roana i Ruti. Ko totonai qai kamu pa Betilihema sa totonai sa na podalaina na totoso abu vaikamu bali.†

2

I Ruti Sa Gosoria I Boazi

1 Ego pa kalena tai Naomi sa koleona sa kai turana na marenena, na tinoni isa sa kai tinoni purana pa bubutu ti Elimeleki, ko na isongona isa si Boazi.

2 Ego kai rane i Ruti na rereko Moabi sa tepa tai Naomi, pira sau, <<Ai vei bu vamalumusiu ko ba lao pa ia umuma ko ba somana buti teku bali taloloa paledi tana tinoni bi dogoro vagosorosiu qau,>> saunia.

Poni pira sau si Naomi, <<Mu lao, tuqu maqota,>> saunia.

3 Ko sa taloa ko sa lao pa ia umuma ko mi buti tuti bali taloloa paledi pa ligudi ira qai kokobu teku bali sau, poni sa sa toga kale vavajonga pale tu isa sa na kobu ia umuma tai Boazi isa kai tinoni pa bubutu ti Elimeleki.

4 Ko i Boazi tugu sa sa bola koko pa Betilihema, ko sa paranga gogosoroia sira qai kokobu teku bali, pira sau, <<I IAHOVA mi vavaburogou,>> sau.

Poni sa pira qarigu sira, <<I IAHOVA mi mananigo ao,>> qarigunia.

5 Beto sa nanasia i Boazi sa nona nabulu sa kopuniria ira na tinoni kokobu bali, <<Na maqota tai sei sina?>> saunia.

6 Poni sa paranga sa nona nabulu sa kopuniria ira na tinoni kokobu bali, pira sau, <<Na maqota Moabi isa sa tutia mule i Naomi koko pa Moabi sina.

7 Sa tepa ko bi tutiria ira na tinoni kokobu bali ko bi somana buti vaikamuona bali taloloa paledi sau. Ko na vuvugei jonga tu sa podalai roiti tinganai sa kamua tu kopira, ko sa korapa gu minere mai iapeki totoso pa kauru aqaqo sina,>> sau sisa.

8 Poni sa paranga lao tai Ruti si Boazi, pira sau, <<Tuqu maqota, mu vainongoro. Munake lalao buti teku bali sa pana kai goto inuma. Munake taloa lani, goto mu togasa gu tadira na rereko roiti taqu aipira.

9 Mu dodoro kopunia sa ketakoi qai korapa kokobu vakoleria na bali ira na tinoni roiti, ko mu tuti pa ligudi ira na rereko. Qa tei suquturia tugu vei sira na marene qai roiti taqu ko maike kotigo. Totonai muna kidepe poni sa muna lao buku pana bogu pie qai tei vutugu vapugeleria tu ira na marene,>> saunia.

---

* **1:20** Na ginuadi karu isongo lani sa qai poreveveina. Na isongo ***Naomi*** pa Hiburu na ginuana sa ***Lomoso*** goto na isongo ***Mara*** pa Hiburu na ginuana sa ***Pasa***. I Naomi sa doria sa sake lomoso jojonga vei na isongona mekana sa na ona toa goto sa doro veinia sa pasa tu, ko sa nyoroguania mina bei na isongona ko mina doro totoa sa na toa pasana sa gosoria sau. † **1:22** ***Bali*** Na bali sa kai umuma vevei na raisi.

10 Poni sa sa sori tutungu ko sa opo
kamu tu pa peso si Ruti beto pira sau,
<<Koi qu tavaraguanisiu ko qu doro
gigalasiu tu ara- ba ara ko kai tinoni
karovoqu tu,>> sau.
11 Poni sa oe si Boazi, pira saunia,
<<E, qa tei nongoronia tu ara sa
doru sakasava qu roiti laonia ao tana
roamu toto vei sa mate na maren-
emu. Qu loa paleria na tinamu na
tamamu beto na mua gusu podona,
ko qu kamu suvere tavitiria ira na
tinoni quke gigilaria pa visa pira.
12 Ko i IAHOVA mi bei vanigo sa
doru sakasava jojongadi qu roitiniria
ao. Mi vaisisongo vapurago i IAHOVA
Tamasa tadira pa Izireli sao ura pa
kauru babanana isa qu kamu ongu-
mua sao,>> sau.
13 Poni sa paranga si Ruti, <<Qa ba-
tia qu tavaraguanisiu, bangara, ura
ara qake vei kame ira na nabulu
rereko tamu sara bu qu vamanoto-
siu beto qu paranga vakopelia na bu-
loqu,>> saunia.
14 Ego na totoso teteku sa pira sau
si Boazi tai Ruti, <<Ina tekua kai
kipa bereti ko mu totogolonia pana
vaini,>> saunia.
Ko sa toqo tavitiria i Ruti sira na
tinoni kokobu bali beto sa sa tekua
i Boazi sa kaki bali parugudi ko sa
kaqamania. Ko sa teteku si Ruti tin-
ganai sa pote vatale ko sa kole tari tu
sa na ona tetekuna.
15 Ego totonai sa turu lao buti bali
mule si Ruti poni sa pira sauniria i
Boazi sira na ona nabulu marene,
<<Munake vanosoa sisa vei mina
teku bali pa boko bali taviledi,
goto muna vamalumia gu ko mina
tekuona.
16 Beto ko mu unusuria sa kaki
bali pa kokotu bali ko mu vakoleria
tugu vei pa peso, ko isa mina boka
buti tekuria beto munake tokea tugu
vei,>> sauniria.
17 Ko sa kole buti teku bali pa
inuma si Ruti tinganai sa gore tu
na vevelu. Beto sa sa iru tekuria
sa na kiko pana batudi na bali beto
sa vaikamuniria sa padana kai bita
pugelena.*
18 Ego sa pogosoria mule pa gusu sa
na bali sa tekuria ko sa vabatinia si
Naomi na roana beto ko rau votunia
ko sa vania tugu vei sa na gagani sa
pote loaria.
19 Poni sa nanasa si Naomi na
roana, pira sau, <<Tuqu, pai qu buti
bali pa ngeni? Pa inuma ti sei sa qu
roiti? Na Tamasa mi manania sa na
tinoni sa doro gigaligo ao,>> saunia.
Poni sa vavakatonia i Ruti tana
roana sa na veveina na tinoni sa kole
roiti vania, pira sau, <<Na isongona
na tinoni qa roiti vania pa ngeni si
Boazi,>> sau.
20 Poni pira saunia na roana si
Naomi, <<Na tinoni isa sa i IAHOVA mi
manania, isa doru totoso sa kopunia
nona taringunguti tadira na tinoni
toadi beto ira qai tei mate tu,>> sau.
Beto pira mule sau, <<I Boazi sa
na tavitimei agei ko isa sa na kopu
vakarovo tadagita karu,>> saunia.
21 Poni sa pira sau si Ruti na rereko
Moabi, <<Ko sa pojanisiu tugu vei ko
mana togasa gu tadira nona tinoni
roiti tinganai mina okoto tu sa na
totoso abu bali saunisiu,>> saunia.
22 Poni sa pira sau lao tai Ruti na
roana si Naomi, <<Vavagua, Tuqu.
Mu roiti tavitiria gu ira na rereko
roiti tana, ura kita mai kotigo pa
inuma tana goto tinoni,>> saunia.
23 Ko i Ruti sa togasa gu tadira
na rereko roiti tai Boazi ko sa kole
bubuti bali tinganai sa okoto sa na
totoso abu bali beto na vuiti. Ko sa
suvere tavitia isa si Naomi na roana.

3

I Boazi Mina Tokania i Ruti Sau

1 Ego i Naomi na roana sa pira
saunia si Ruti, <<Tuqu, ara ma nyaqo
vanigo tu kai ia toga miminerena sao
ko na marene mi kopu vatalenigo.
2 Ego, i Boazi, isa qai roiti vania
ira na rereko qu roiti tavitiria ao, sa
na tavitina na marenequ ara. Mu
vainongoro! Kode bongi kode mina

* **2:17** Na epa sa na padana manogarua kilo. Api sa na padana kai bita pugelena.

ipa pipikatainiria na kiko bali pa ia kakajuruna kiko sisa.

3 Ko mu ogono tu ao, ko mu anyunigo kaki oela umumanga jonga, beto mu vasaea na mua poko babata jonga, beto mu gore pa ia kakajuruna kiko. Kita bola votu vakabere tana tinganai mina teteku beto mina buku beto mai tu isa.

4 Totonai mina kole sa muna doro vagigilai sa na ia ketakoi mina kole. Ko muna lao takelia sa na poko pa nenena beto mu kole. Isa tu mina pojanigo sisa muna roitinia,>> saunia.

5 Poni sa paranga si Ruti, <<Kode mana roitinia ara sa doruna vei qu pojanisiu,>> sau.

6 Ko sa gore sa pa ia kakajuruni kiko si Ruti ko sa roitiniria isa sa doruna vei sa garununia na roana.

7 Pa liguna sa teteku beto sa buku si Boazi ko sa tolanga beto na isumatana, sa sa lao kole puta pa kekere vaikamu boko bali. Poni sa mavo rerege lao si Ruti ko sa takelia sa na uquna na poko pa nenena ko sa koleona.

8 Na korapa bongi sa vamulongia kai sa ko sa siboro dorava sa na marene qokolo, ko mi peluku sau poni sa siboronia kai rereko tu sa korapa koleona pa nenena.

9 Ko sa nanasa, <<I sei sao?>> sau.

Poni pira sau sa na rereko, <<Ara Ruti na mua nabulu sapi. Mu radonia na uquna na mua poko ko mu tukisiu ara na mua nabulu, ura ao sa na tinoni kopu vakarovo,>> sau.

10 Poni pira sau si Boazi, <<I IAHOVA mi mananigo, tuqu. Na vairoqu jongana tamu kopira sa sa vavagua jolania mutu isa vei qu roitinia ao tana roamu perangana: ura quke nyaqo tutia ao sa kai koburu koregana, bi isisongona babi golabana.

11 Ko, tuqu, muke matagutu. Isa vei qu tepai sa kode mana roiti vanigo, ura ira doru tinoni pa gugusu sa qai gigilaidia sa na rereko puramu pana uana sao.

12 Ko sa sosoto tugu sa ara sa kai tinoni kopu vakarovo, ba korapa suvereona tu sa kai tinoni kopu vakarovo sa tata sosoto jolanisiu ara tana marenemu ao.

13 Ko mu vajola bongi mai lani na bongi api, beto vuka vuvugei sa vei mina boka kopu vakarovigo minagu isa poni sa jonga isa mina kopu vakarovigo. Goto vei minake malumu kopu vakarovigo, poni, sa ara qa maulu pana isongona i IAHOVA na toana, ara kode mana kopu vakarovigo sao. Ko mu kolemua tinganai mina kamua vuka vuvugei,>> saunia.

14 Ko sa kole pa nenena isa tinganai sa kamua na vuvugei, beto sa iolo vuvugei rorodomo totonai sa oqoro boka tadoro gigala na isumatana na tinoni, ura i Boazi sa rovea sa kita mai nongoronia na goto tinoni sa kai rereko sa kamu pa ia kakajuruna kiko, sau.

15 Pira saunia i Boazi si Ruti, <<Mu vagorea sa na poko qu pakua isa beto mu lovasia lana,>> saunia. Ko sa lovasia poni sa sa lao tu i Boazi ko sa vuva gore bali padana ko rabete puta kilo sa pana poko isa. Beto sa sa ovulu tokania ko sa pogoso mulenia pa gugusu.

16 Totonai sa mule kamu tana roana, poni sa nanasa si Naomi, <<Koi, tuqu maqota, ai qu vevei gamu?>> sau.

Poni sa ule vania sa doru roiti sa roitinia na marene tana

17 beto pira sau, <<Beto ko padana rabeteputa kilo bali aipira sa sa vapogosonisiu ura munake mule gagale tana roamu saunisiu,>> sau.

18 Poni pira sau si Naomi, <<Mu vera, tuqu maqota, ko tinganai muna gigilai ai mina gore votu vei sa na ginugua api, ura kode minake toqo pua pa ngeni api sa na marene api tinganai mina vatoqo vatalea tugu sa na ginugua api,>> saunia.

4

I Boazi sa Tekua i Ruti

1 Ego i Boazi sa sae pa ia vavaikamuna pa totomena na gugusu ikete ko sa toqo ketakoi. Poni sa sa rerege jola tugu sa na tinoni kopu vakarovo

isa sa pojai na veveina i Boazi perangaina. Poni sa kukua i Boazi sisa, <<Ei, qua tinoni, mei keqo lame toqo mai lani,>> saunia. Poni sa keqo lao toqo sisa.

2 Beto sa sa kuku tekuria i Boazi sa ka manogaputa tinoni mamata pana gusu ko pira sauniria, <<Mu lame somana toqo,>> sauniria. Poni qai lao toqo.

3 Beto sa parangia i Boazi sa na tinoni kopu vakarovo, pira sau, <<Koleona sa kai kobu peso tana tavitida i Elimeleki, ko i Naomi isa sa sa mule kamu koko pa Moabi sa sa nyorogua vavainia sa na kobu peso.

4 Ko ara qa rovea sa ma vapagala votua pa talingimu ao ko mu vai tekua pa moedi ira qai korapa toqo aipira beto pa moedi ira na tinoni mamata aipira qau. Ko vei muna kopu vakarovia sa mu kopu vakarovia, goto vei muneke kopu vakarovia sa pori vei mugunisiu ko ma gigilai, ura kepore mule sa kame mina boka kopu vakarovia goto ao gu beto ko pa ligumu ao sa ara gu mule sa mana boka kopu vakarovia,>> sau.

Poni sa paranga sa na tavitina, <<Ara mana kopu vakarovia sina,>> sau.

5 Poni sa paranga si Boazi, <<Ego na ranena muna vai tekua ao pa limana i Naomi beto pa limana i Ruti na rereko Moabi sa na kobu peso api, poni sa i Ruti na nabokona i Maloni ba qu tekua tugu vei ao, ko na kobu peso sa mina gore vei pana tutina na marenena sa tei mate tu ko na isongona minake lumu,>>* saunia.

6 Poni pira sau sa na tavitina, <<Mina vei isa sa ara manake boka vai teku kopunia sa na kobu peso, ura kita ma valumuria sira na isisongo bai gore lao vei tadira na tuqu. Ko mu tekuamua ao na qua neqi kopu vakarovo ara, ura ara manake boka kopu vakarovonia,>> sau.

7 Ego pa moa sa pira sa vei sa na tututi tadira pa Izireli totonai kai tinoni bi kopu vakarovia na isisongo babi bai vaibei isisongo, poni sa kame sa unusu vagorea sa nona buti beto sa vania sa na tinoni pa kai kalena. Ko pa Izireli sa totonai qai roiti vei inara sa sa tavatoqo vamauru sa doru paparanga.

8 Ko sa vei sa na tinoni kopu vakarovo pira saunia si Boazi, <<Mu vai tekuamua ao,>> sau, beto sa unusu vagorea sa na ona buti.

9 Poni sa pira sauniria i Boazi sira na tinoni mamata beto ko ira doru qai somana pana vaikamu, pira sau, <<Pa ngeni api qu bati vasosotoa agou sa ara qa vai teku visua pana limana i Naomi sa doru sakasava tai Elimeleki beto doru sakasava tadira Kilioni beto i Maloni.

10 Beto ko i Ruti na rereko Moabi, na nabokona i Maloni, sa qa vai teku tugu vei ara ko mina maqotaqu, ko na isongona na marenena beto na ona isisongo sa minake lumu pa ona bubutu beto pa ona gugusu. Agou sa qu batini matamiu pa ngeni,>> sauniria.

11 Poni pira qarigu sira doru tinoni pa ia vavaikamuna beto ira na tinoni mamata, <<E! Agei qe doroni matamei. I IAHOVA mi manania sa na rereko sa lame togasa pana mua tatamana, ko mi vei i Resolo beto i Lia, ira karu qai vaijokia na bubutu Izireli. Mu kai tinoni puramu pa Eperata beto mi pore isongomu pa Betilihema.

12 Pana tana rereko api i IAHOVA mina vanigo ira na tutimu ko na mua tatamana mi vei na tatamana tai Perezi, na tuna i Jiuda qi vaporenia tai Tama,>> qarigunia.

13 Ko i Boazi sa tekua ko sa alavia na maqotana si Ruti. Totonai sa puta tavitia poni i IAHOVA sa vabokai si Ruti ko sa bogata beto sa vaporea kai koburu marene.

14 Poni qai parangia i Naomi sira na rereko, pira qarigu, <<I IAHOVA mi tavatarasae. Pa ngeni api sake valumua na mua tinoni kopu vakarovo. Mina kai tinoni pore isongona pa Izireli sisa.

* **4:5** Pana totoso tadira Izireli sa na tututi sa sa gore vei tadira na marene nake tadira na rereko.

15 Ko isa kode mina vangangali
beia na mua toa beto ko isa tugu sa
mina kopunigo totonai muna qoele
ao, ura na roamu isa sa roroqu viv-
itigigo sa sa vaporea sa na koburu api
ko na roamu alepi sa sa poreveveina
jolania isa bai boka roitinia ka vitu
tamatasi marene,>> qarigunia.
16 Ko sa tekua i Naomi sa na koburu
ko sa geria beto sa kopu pausia.
17 Ira na rereko gugusu qai vakuku-
nia na isongo sa na koburu, pira
qarigu, <<Kopira i Naomi sa isongia
kai koburu marene,>> qarigu. Ko qai
vakukunia i Obedi sa na isongona. Ko
i Obedi isa sa na tamana i Jese, isa i
Jese na tamana i Devita.

Na Tuti Gorena tai Devita

18 Api sa na tututi tai Perezi. I
Perezi sa sa vaporea si Hezironi.
19 I Hezironi sa vaporea si Rami, i
Rami sa vaporea si Aminadabi.
20 I Aminadabi sa vaporea si Na-
soni, i Nasoni sa vaporea si Salamoni.
21 I Salamoni sa vaporea si Boazi, i
Boazi sa vaporea si Opeti.
22 I Opeti sa vaporea si Jese, ko i Jese
sa vaporea si Devita.

Jona

I Jona sa Ukunia i IAHOVA

1 Ego sa lame tai Jona na tuna i
Amitai sa na paranga tai IAHOVA, pira
sau,
2 "Mu qaqiri! Mu taloa sae pa gu-
gusu lavata pa Ninive, ko mu kuku
tariniagana na vinakilasa ura qai
vadogoronisiu na toa ikerena," sau.
3 Ba sa qaqiri tu si Jona ko mi uku
riuona tu pa Tarasisi ko mi uku pae-
nia si IAHOVA sau. Ko sa gore pa Iapo
ko sa batia sa kai vaka korapa qaqiri
toka riuona pa Tarasisi sau poni sa
tabaria na ona pasisi beto sa gore
koi pa vaka ko mi somana tuti riuria
sira mai riu pa Tarasisi qarigu ko mi
ukunia si IAHOVA sau.
4 Poni sa lao tu i IAHOVA ko sa ipa
gorenia pa kolo sa kai gava lavata ko
sa toga pa kolo sa na ranebongi lavata
ko na vaka tu ba mi tapipiara tu sau.
5 Ko qai matagutu neneqere sira
na boe pa vaka ko qai okoto kiu alili
laoria sa na okokoto dia tamasa, beto
qai ipa vovoleniria pa kolo sira na
susurana pa vaka ko mi kopele na
vaka qarigu. Goto i Jona totonai sa sa
tei gore tu korapa puta mumagana pa
puruna na vaka.
6 Poni sa gore bati poai na kapini pa
vaka sisa, ko sa pira saunia, “Qokolo!
Na sa qu korapa puta nyanyalunia
lani sao? Gasa tatakole! Kiu alili laoa
na mua Tamasa! Kita pu na Tamasa
isa mina doro roroqugita ko tanake
mate manyao,” saunia.
7 Ego liguna isa sa qai mekarai
vaiparanga vei pira sira na boe pa
vaka, “Koi, aria ko ta gonania na patu
vivile ko ta nyaqo votunia moko sa i
sei sa sa vagosoronigita gita sa na tap-
ata ikerena api,” qarigu. Ko totonai
qai gonania sa na patu vivile qarigu
poni sa na patu vivile sa ulenia si
Jona.
8 Ko pira qarigunia ira sisa, “Mu
siqarai ulule! I sei sa vagosoronigita
sa na tapata ikerena api? Na sa na
mua roiti sao? Pai na koko veimu?
Pai na mua gugusu? Na tinonimu pai
sao?” qarigunia.
9 Poni pira sau si Jona, “Na tinoni
Hiburu sara, ko i IAHOVA na Tamasa
pa noka isa sa vapodakia na kolo beto
na peso pidilina sa qa vatarasaea
ara,” sau.
10 Ko sa ule vaniria sa isa sa ko-
rapa ukunia si IAHOVA sauniria, ko
qai koni gigilai sa vei isa ko qai vaka-
muniria na matagutu lavata sira na
tinoni pa vaka, ko qai pojania sisa,
“Qokolo, ai sa vei ko qu roiti vei tu
inara sao?” qarigunia.
11 Ego sa viva tu lalaona sa na
ranebongi pa kolo, ko pira qarigunia,
“Ko ai mene aru veinigo agei sao beto
mina makogore sa na kolo,” qarigu-
nia.
12 Poni pira sauniria, “Mu ovulusiu
sara ko mu ipa gore palenisiu pa kolo
beto kode mina makogore sa na kolo,
ura kopira qa gigilai ara sa ara tugu
qa vagosoronigou sa na ranebongi
lavata api,” sauniria.
13 Ba ira na tinoni pa vaka sa qai
geuru vasuvunia sa na qelu sa to-
tonai ko mai popodeke tu mule paro
pa poanana qarigu, ba qaike bobока-
gadia ura na ranebongi sa rajaria pa
kolo sa viva tu lalaona.
14 Poni qai kiu alili laoa i IAHOVA,
pira qarigu, “Kei, muke veinigei, IA-
HOVA! Muke vagosoronigei na mate
agei sa na toa tana tinoni api. Muke
vateku tarinigei na tinajutu agei na
orungu liaburuna, ura ao IAHOVA sa
isa vei qu tavaraguania sa qu roitinia
gu,” qarigu.
15 Beto qai ovulia si Jona ko qai ipa
volenia pa kolo poni sa ipuru gore
mate sa na ranebongi pa kolo.
16 Totonai sa vei inara poni sa ka-
muria na matagutu lavata sira na
tinoni ko qai matagutunia si IAHOVA

1:11 Na pikata 11 api sa aipira mina boka tadoro vei tugu: Beto pira qarigunia ira sisa, “Ego ko ai mene aru veinigo agei sao beto mina makogore sa na kolo, ura sa viva tu lalaona sa na ranebongi pa kolo,” qarigunia.

beto qai vavakukuvu beto qai maulu
lao tai IAHOVA.
17 Ego sa vatanai i IAHOVA sa kai
igana lavata ko sa ponyolia si Jona, ko
i Jona sa pa leo iapana tu na igana sa
kole suvere kue rane beto kue bongi.

2

I Jona Sa Vavara

1 Ego ko pa leo iapana tu na igana
sa sa vavara lao tai IAHOVA na ona
Tamasa si Jona,
2 pira sau,
"Tonai qa gosoro tapata qa kiu alili
lao tai IAHOVA,
poni isa sa oesiu;
pa puruna na ia tadira na tinoni
matedi
qa kekebo saea na vaitokai,
poni ao qu nongoria na ovov-
olequ.
3 Qu ipa gorenisiu pa matana na kolo
lilisina
ko na nyoro ranebongi sa lilonisiu,
na ololobagea beto na bobogusu qu
garunuria
qai tapupujaka tarisiu.
4 Pira qa rove vei sina,
Qa tagona pale pa moemu ao
sara;
ai mana vei mana boka enga lao
pa mua zelepade madina, qau.
5 Na kolo sa amu vakujusiu,
na lilisi sa ude dorurusiu.
Na buburu ivere qai pilua na
batuqu.
6 Pa totogasadi na kuta kukubo qa
gore toga;
ira na toba kole jolana na peso
qai patei tarisiu.
Ba, ao IAHOVA na qua Tamasa,
qu kao votunia pa pou tomate na
qua toa.
7 Mi loasiu gu sau na singo
poni ao IAHOVA qa roqu kamugo.
Na qua vavara sa lao tamu,
sa lao pa mua zelepade madina.
8 Ira qai aru tamanaria na dia beku
nyunyaladi
sa qai kilu palenia na dia vairoqu
jongana.
9 Goto ara mana ovelainia na
paranga jongana
totonai mana vavakukuvu lao
tamu.
Isa qa maulu laonia tamu sa mana
vagore votua.
Na inalo sa na koko lame veina
tai IAHOVA," sau si Jona.

10 Poni sa parangia i IAHOVA sa na
igana ko sa lua votunia pa poanana si
Jona.

3

I Jona sa Vatabea i IAHOVA

1 Ego sa lame tai Jona na vinarua
totoso sa na paranga tai IAHOVA, pira
sau,
2 "Mu qaqiri! Mu taloa sae pa gu-
gusu lavata pa Ninive, ko mu kuku
tariniagana sa na nongoro qa ule
vanigo ara," sau.
3 Poni sa turu si Jona ko sa riu pa
Ninive isa vei sa pojai i IAHOVA. Ego
pa Ninive sa na gusu lavata piru, pa-
pada kue rane tu na rerege karovona
karu uquna.
4 Ego sa podalai tome reregia i Jona
na rane momoe sa na gugusu, ko sa
kukuku vevela, pira sau, "Ka maden-
gavuluputa rane gu sa kole beto sa
mina tapipiara sa pa Ninive!" sau.
5 Poni sa qai vasosotoa ira na tinoni
pa Ninive sa na Tamasa, ko qai
kukuku lekogonia sa na nongoro ko
na ikete na lavata sa mai noso gagani
beto mai udeniria na baiki rorovodi
qarigu.
6 Ego ko totonai sa kamu tana ban-
gara pa Ninive sa na nongoro poni
sa sa iolo pana ona totoqona bangara
sisa, sa ujolo vagore palea nona poko
bangara beto sa udenia na baiki ro-
rovona ko sa gona toqona pa kukudu
kavuna.
7 Beto sa garunu valekogia pa
Ninive isa sa na nongoro, pira sau:

Na sogara tana bangara beto ira
nona iviva lavata sapi: Kepore
kai tinoni babi na papausu made
nenedi, na bulumakau babi na sipi,
mina meai kai sa. Ira doru maike

gagani beto maike isongo bukua na pie.
8 Goto mai udeniria na baiki ro-
rovodi sira na tinoni, na papausu
made nenedi beto ko mai kiu alili vi-
viva lao tana Tamasa, beto mai okoto
gabala loa paleria sira na dia uana
beto na roiti ikeredi.
9 Uba tu! Kita pu gabala kale ko mi
bei roquna na Tamasa ko mi balinga
loai nona kokora manginina! Mina
vei isa sa gita tanake manyao! sau.

10 Ego ko qai gabala loa paleria ira
sira na dia uana ikikeredi ko sa batia
na Tamasa sa na dia roiti, poni sa
bei roquna sa na Tamasa ko isa na
vinakilasa ikerena mina vaganiniria
saunia perangana sa sa sake roiti
vagore votunia.

4

I Jona Sa Kokorania Na Vairoqu Tai Iahova

1 Ego poni sa sa ikeria i Jona sa na
ikere lavata api ko sa vatekunia kai
kokora lavata.
2 Ko sa vavara lao sa tai IAHOVA,
pira sau, “Notuo, IAHOVA! Inana sa
kode mina vei qaunia ara perangana
tu totonai qa korapa suverequa pa
qua gusu ara! Ko sa soni vei gu sa
ma uku riuqua pa Tarasisi qau! Ura
qa gigila vataleaqua ara sa ao sa na
Tamasa vaitavaragua, sa kolego na
vairoqu jongana, quke oqani tagigiri
beto qu isongia na bulo vairoqu ko qu
boka beia na roqumu ko qu boka aru
mulenia na vinakilasa ikerena muna
garunu tariniria qugu.
3 Ko, IAHOVA, kopira sa mu teku
palenia gu ropi sa na qua toa, ura
mana mate ara sa sa jongana jolania
mana toa lalaoqua!” sau.
4 Poni pirasau i IAHOVA, “Ai vei, na
tuvisina tugu sa na tagigiri tamu?”
sau.
5 Ego sa votu lao pa peguruna na
gugusu si Jona ko sa lao suvere vei pa
kale sagere tapo pa gugusu isa. Ko
ketakoi sa vaturua kai ona aqaqo ko
sa toqo ongu pa leona ko sa verania
tinganai mina batia sa isa mina vei na
gugusu isa sau.
6 Poni sa vatanai i IAHOVA na
Tamasa sa kai buburu gasoro ko sa
vapidokia ko sa toa sae pa narena
i Jona ko sa vaongua sa na batuna
i Jona ko sa vamalibua sa na vitigi
ikerena sa gosoria isa. Poni sa
tekunia tu kai qera lavata i Jona sa
na buburu gasoro isa.
7 Ego sa vatanai na Tamasa sa kai
mumuno ko totonai sa sagere na vo-
vola rane poni sa lao tu na mumuno
ko sa gania sa na buburu gasoro isa
ko sa malei mateona sa na buburu
gasoro.
8 Totonai sa sagere sae na tapo poni
sa vatanai na Tamasa sa na gava
dadangana koko veina pa sagere
tapo beto ko na tapo sa gonai na
batuna i Jona ko sa digere tabulonia
tu. Poni sa tepa toa ko mi mate
kikisuona sau, pira sau, “Mana mate
ara sa sa jongana jolania mana toa
lalaoqua!” sau.
9 Poni sa paranga lao tai Jona sa na
Tamasa, pira sau, “Ai vei, na tuvisina
tugu sa na tagigiri tamu veveina na
buburu gasoro ina?” sau.
Poni pira sau i Jona, “E! Na tuvisina
tugu sa na tagigiri taqu ko tinganai
mana matequa,” sau.

I IAHOVA Sa Nanasia I Jona

10 Poni sa paranga si IAHOVA, “Koi
e. Ko ao qu doro roroqua na buburu
gasoro api, isa quke ipata talenia beto
nake ao qu valavatia, isa sa pidoko
sae na bongi ko sa ipu meka gu beto
sa mateona!
11 Goto ara ai vei, manake doro
roroqua ara sa na gugusu lavata pa
Ninive ketakoi qai suvere ira soku
papausu mamade nenedi beto jola-
nia kai gogoto rabeteputa tina tinoni
qaike boka doro gigalia na lima mat-
uadi pana meridi?” sau.

I Matiu

Na Tututi ti Jisu Karisito (Luke 3.23-38)

1 Api sa na kutina na tutina i Jisu
Karisito isa na tutina i Devita isa na
tutina i Ebarahami.
2 I Ebarahami qi vaporea i Aisake,
ko i Aisake qi vaporea i Jekopi, ko i
Jekopi qi vaporea i Jiuda beto ira na
tasina na tugana marene.
3 I Jiuda qi vaporeniria tai Tama
sira Parezi i Zara, i Parezi qi vaporea
i Gezironi, ko i Gezironi qi vaporea i
Rami.
4 I Rami qi vaporea i Aminadabi, i
Aminadabi qi vaporea i Nasoni, ko i
Nasoni qi vaporea i Salamoni.
5 I Salamoni qi vaporenia tai Re-
gabi i Boazi, i Boazi qi vaporenia tai
Ruti i Obedi, ko i Obedi qi vaporea i
Jese,
6 ko i Jese sa qi vaporea i Devita na
bangara.

Ko i Devita qi vaporenia tana
maqotana i Uria si Solomone.
7 I Solomone qi vaporea i Roboama,
i Roboama qi vaporea i Abija, ko i
Abia qi vaporea i Asa.
8 I Asa qi vaporea i Josapati, i Josap-
ati qi vaporea i Jorama, ko i Jorama qi
vaporea i Uzia.
9 I Uzia qi vaporea i Jotama, i Jo-
tama qi vaporea i Agazi, ko i Agazi qi
vaporea i Gezekae.
10 I Gezekae qi vaporea i Manase,
i Manase qi vaporea i Amoni, ko i
Amoni qi vaporea i Josia.
11 I Josia qi vaporea i Jekonia beto
ira na tasina marene, totonai qai
taraputu lao pa Babiloni ira na tinoni
Izireli.
12 Pa liguna qai taraputu lao pa Ba-
biloni ira na tinoni Izireli sa i Jekonia
qi vaporea i Salatieli, ko i Salatieli qi
vaporea i Zorobabele.
13 I Zorobabele qi vaporea i Abiuda,
i Abiuda qi vaporea i Eliakimi, ko i
Eliakimi qi vaporea i Azoa.
14 I Azoa qi vaporea i Zadoki, i
Zadoki qi vaporea i Akimi, ko i Akimi
qi vaporea i Eliuda.
15 I Eliuda qi vaporea i Elieza,
i Elieza qi vaporea i Matani, ko i
Matani qi vaporea i Jekopi.
16 I Jekopi qi vaporea i Josepa na
marenena i Mere, ko tai Mere sa podo
vei si Jisu isa sa tagigala na Karisito.
17 Ko na anyedi ira doru popodo
sasae tinoni koko ti Ebarahami ko sa
lame kamu tai Devita sa ka manoga-
made popodo, ira sa koko tai Devita
ko sa lame kamu totonai qai taraputu
lao pa Babiloni ira na tinoni Izireli
sa ka manogamade popodo, beto sa
koko totonai qai taraputu lao pa Ba-
biloni ko sa lame kamu tana Karisito
sa ka manogamade popodo.

Na Podona i Jisu Karisito (Luke 2.1-7)

18 Ego pira sa vei sa na vavaka-
tona na podona i Jisu Karisito. I
Mere, isa na tinana i Jisu, sa peran-
gana tu sa tavaiviva vakole vania i
Josepa. Ba totonai qai oqoro mekarai
suvere vaikamu ira karu, sa i Mere sa
sa tei vaporeni iapana tu na Gagala
Tabuna.
19 I Josepa na marenena api sa kai
tinoni tuvisina sisa. Ko sake nyogua
vavotuni vavakato vaivakeana isa si
Mere, ko sa roroqua ko bi koroto
golomo palenia isa si Mere sau.
20 Ba totonai sa korapa rorove vei
inara i Josepa, poni sa api sa votu
tana pa putagita sa kai mateana tana
Bangara, ko pira saunia, <<Josepa, ao
na tuna i Devita! Muke matagutu
tekua ao si Mere ko mi maqotamu,
ura isa sa pidoko pa iapana isa sa na
Gagala Tabuna tu sa veinia.
21 Kode mina vapodoa isa sa kai
koburu marene, ko muna vakukunia
ao nisongona i Jisu* sisa, ura isa kode

* **1:21** Na isongo ***Jisu*** na ginuana sa na inaalo tai Iahova. Na mateana sa ulenia sa i Jisu sa lame ko mina roiti votunia sa na ginuana na isongona ko mina aloria isa sira na tinoni.

mina aloria pa dia sela sira na ona
tinoni,>> sau sa na mateana.
22 Ego doru sakasava aipira sa
qai taroiti ko qai vagore votua sa
na paranga perangana tu sa pojai
na Bangara tana tinoni kokorotai i
Aisea, pira sau,
23 <<Vainongoro! Kai rereko kore-
gana† mina pore iapana
ko mina vapodoa kai koburu
marene,
ko na isongona sa mai vakukunia i
Imanuela,>> sau.
Na ginuana na paranga Imanuela sa
Na Tamasa sa suvere tavitigita.
24 Pa liguna na putagita sa sa do-
rava si Josepa ko sa roitinia isa sisa
vei sa garununia na mateana tana
Bangara ko sa sa tekua isa si Mere ko
na maqotana.
25 Ko sake puta tavitia i Josepa si
Mere tinganai sa vapodoa tu isa na
tuna marene. Ko sa vakukunia i Jisu
isa na isongona.

2

Ira na Tinoni Gigigalai Pa Kale Sagere Tapo

1 Ego totonai sa podo i Jisu pa
Betilihema pa Jiudia, isa na totoso
sa bangara i Herodi, sa api sira kaki
tinoni gigigalai qai taloa koko vei
pa kale sagere tapo ko qai bola pa
Jerusalema,
2 ko qai nanasa, pira qarigu, <<Ai sa
na koburu sa podo bangara tadira na
Jiu? Qe nanasa ura qe batia pa kale
sagere tapo agei sa na seru tana, ko
qe kamu ko me vetarasaea isa qeu,>>
qarigu sira.
3 Ego totonai sa nongoria i Herodi
sa na veveina isa, sa sa takulanga sisa
beto ko ira dorudi pa Jerusalema.
4 Ko sa kuku vaikamuniria i Herodi
sira na kuta iama beto ira na tinoni
vaivagigalai tadira na tinoni, ko sa
nanasaria, <<Pai mina podo sa na
Karisito?>> sauniria.
5 Poni sa pira qarigunia, <<Pa Betil-
ihema pa Jiudia, ura api sa sa koroto-
nia na tinoni kokorotai,
6 <Ao Betilihema pa ia pa Jiudia.
Ao nake goboromu tadira na gu-
gusu mamata pa Jiudia,
ura tamu mina votu lame vei sa kai
mamata
isa mina pausuria sira na qua
tinoni Izireli,> sau,>> qarigu-
nia.
7 Poni sa kuku kaleniria i Herodi
sira na tinoni gigigalai, ko sa nyaqo
votunia tadira sa na totoso sa bola
votu na seru.
8 Beto sa sa garunu goreniria pa
Betilihema, pira sauniria, <<Mu gore
nyaqo votu vatalenia agou sa na
veveina na koburu. Ko isa tugu muna
batia, sa muna ule vanisiu, ko ara ba
mana somana gore vatarasaea tugu
vei,>> sauniria.
9 Pa liguna qai nongoria na ban-
gara poni sa qai taloa riu sira na
tinoni gigigalai aipira. Ko api sa na
seru, isa qai batinia pa kale sagere
tapo perangana, sa sa toniria, ko tin-
ganai sa lao turu vanoso pa narena
totona ketakoi sa kole na koburu.
10 Ko totonai qai batia na seru sa
qai qera vivitigi.
11 Ko qai tome lao pa ruma poni sa
qai batia sa na koburu beto i Mere na
tinana. Ko qai gona toqo sori tutungu
ko qai vatarasaea sa na koburu, beto
sa qai raua sa na dia baiki vaivana ko
qai vania na qolo, na parakenisenisi
beto na moa sa na koburu.
12 Beto sa voturia pana putagita sa
na ule vabalau ko maike mule sae tai
Herodi sauniria, ko qai tutia na goto
soana tu ko qai mule riudia pa dia
gugusu sira na tinoni gigigalai.

Na Uku Gore Pa Ijipi

13 Ego pa liguna qai taloa riudia
ira na tinoni gigigalai pira, poni api
sa votu tai Josepa pa putagita sa
na mateana tana Bangara, ko pira
saunia, <<Mu turu, mu tonia sa na
koburu beto na tinana ko mu uku

† **1:23** Na rereko koregana sa na rereko liosona sa oqoro laoa na marene. Na kokorotai api sa pojai sa i Jisu sa podo tana rereko liosona sa oqoro laoa na marene. **1:23** Aisea 7.14. **2:6** Maika 5.2; 2 Samuela 5.2.

riu pa Ijipi, ko mu suvere ketakoi tinganai mana parangigo mule ara. Ura i Herodi sa mi nyaqoa sa na koburu inana ko mi vamatea sau,>> saunia.
14 Poni sa turu si Josepa, sa tonia sa na koburu beto na tinana na bongina tugu isa, ko sa taloa riuona pa Ijipi.
15 Ko sa suvere ketakoi sisa ko tinganai sa mate tu i Herodi. Ko sa gore votu sa na paranga sa pojai na Bangara tana tinoni kokorotai, pira sau, <<Pa Ijipi qa kuku votunia ara sa na tuqu marene,>> sau.

Na Vamatedi Ira Na Koburu Ikikete Pa Betilihema

16 Ego totonai sa gigilai i Herodi sa ira na tinoni gigigalai sa qai vagonai gu sisa, sa sa tagigiri vivikerenia. Ko sa vaigarunu ko mai vai vamate paleria sira doru koburu marene pa Betilihema beto pa gugugusu vailivutaina, ira koburu karu aorodi ko mi gore tadira na melalu sau. Na anyena na aorodi ira na koburu sa sa padania isa podalai tugu na totoso sa nyaqo votunia isa tadira na tinoni gigigalai.
17 Ko sa gore votu sa na paranga sa lame vei tai Jeremae na tinoni kokorotai, pira sau,
18 <<Kai ovovele sa tanongoro pa
Rama,
na lukana uui beto na kekebo.
I Resolo sa lukanaria na tuna,
ko sa daiona tavamanoto
ura qai manyao sira,>> sau.

Na Gabala Mule Koko Pa Ijipi

19 Ego ko pa liguna sa mate i Herodi, sa api na mateana tana Bangara sa votu pa putagita tai Josepa pa Ijipi,
20 pira sau, <<Mu turu, mu tonia sa na koburu beto na tinana ko mu mule pa peso pa Izireli, ura qai tei mate tu sira qai nyaqoa na toa tana koburu,>> sau sisa.
21 Poni sa turu si Josepa, sa tonia sa na koburu beto na tinana ko sa mule pa peso Izireli.
22 Ba tonai sa nongoronia i Josepa sa i Akiliasi sa sa beia si Herodi na tamana ko sa bangara pa Jiudia qarigu, sa sa matagutu mule suvere ketakoi sisa. Ko tonai sa votu pa putagita sa na ule vabalau poni sa taloa riu vei pa pikata gugugusu pa Qalili tu.
23 Ko sa sae suvere pa gusu na isongona pa Nazareti. Ko sa gore votu sa na paranga sa gore vei tadira na tinoni kokorotai, pira qarigu, <<Mina tagigala na tinoni Nazareti sisa,>> qarigu.

3

Na Taraena i Jone Paputaiso (Maka 1.1-8; Luke 3.1-18; Jone 1.19-28)

1 Ego ko pana rane ira sa sa votu lame si Jone Paputaiso, ko sa podalai tarae pa qega pa Jiudia,
2 pira sau, <<Mu gabala agou! Ura mi toga sau sa na binangara pa noka,>> sau sisa.
3 I Jone tugu alepi sa sa korotonia i Aisea na tinoni kokorotai, tonai pira sau,
<<Kai ovovele sa vevela pa qega,
pira sau:
<Vatanai na soana tana Bangara!
Vaemeseria na soana mina reregeria isa,> sau,>> sau si Aisea.
4 Ego ko i Jone na ona poko sa na vurungudi gu na kameli, na ona doko sa na kopo vulitini manugu mamade nenedi gu, beto na ona tetekuna sa na kupo beto na muji pirudi gu.
5 Ko qai vovotu lao tana sira pa Jerusalema, ira doru pa Jiudia beto ko ira doru pa vailivutaina pa pie Jodani.
6 Ko qai vavaja votuniria na dia sela beto i Jone sa paputaisoria pa pie Jodani.
7 Ba totonai sa batiria i Jone sa na motadi ira na Parese na Sadusisi sa qai lame ko mi paputaisoria isa qarigu, poni sa pira sauniria isa sira, <<Boko tuni dole ikikeremiu! I sei sa pojanigou sa kode muna boka ukunia agou sa na vinakilasa sa korapa jojoro lame?

2:15 Gosea 11.1. **2:18** Jeremae 31.15. **3:3** Aisea 40.3.

8 Mu roiti votuniria sira na vua qai
ulenia na toa gabalana.
9 Kita mu rove sianania sa na
tamamei agei si Ebarahami kita
mugu. Ma pojanigou gu ara sa na
Tamasa sa boka gu pelukuniria na
tuna i Ebarahami sira na patu pira!
10 Na rio sa sa tei tana koleona tu pa
bageredi na gou. Ko doru gou qaike
vuania na vua jongana sa mai taduka
vagore ko mai tagona lao pale pa iku.
11 Ara sa qa paputaisonigou na kolo
ko na vagigilana na toa gabalana,
ba isa tu sa tuti ligu lamesiu ara sa
sa poreveveina jolanisiu ara, ko ara
ba nake padaqu mana pogoso va-
nia na sadolo sisa. Isa tu sa mina
paputaisonigou na Gagala Tabuna
beto na iku.
12 Na sevolo vavaipikatai sa sa tei
arunia tu pa limana ko mi pikata
paleniria sau sira na kopo ikika
pa ia iru vaipipikatainiria ira na
kiko, ko mi boko vaikamuniria pa ia
vavakoleni kiko sira na kiko jongadi
beto mi vurungu paleniria pa iku ilili
kare sira na nyanyaodi na kiko sau,>>
sau si Jone.

I Jisu Sa Tapaputaiso
(Maka 1.9-11; Luke 3.21-22)

13 Ego sa kamu koko pa Qalili si
Jisu ko sa gore pa pie Jodani ko mi
tapaputaiso tai Jone sau.
14 Ba i Jone sa podeke vanosoa sisa,
pira saunia, <<Ara tu sa na selaqu ko
muna paputaisosiu ao, ba ai sa vei sa
ao tu qu lame taqu?>> sau.
15 Ba sa oe laoa i Jisu sisa, <<Loai
ko mi vei kopira, ura pa soana vei
api tana vagore votua gita sa doru
tuvisi,>> sau sisa. Poni sa vasotoa i
Jone sisa.
16 Ko isa tugu sa tapaputaiso ko sa
iolo loai na pie si Jisu, poni sa api sa
tarevanga vania isa sa na oka, ko sa
batia isa sa na Gagalana Tamasa sa
igoro gore lagere vei kai kuru ko sa
lagere togai sisa.
17 Beto api sa kai ovovele sa koko
lagere vei pa noka, pira sau, <<Api sa
na Tuqu qa roroqua ara; isa qa qera
vivitiginia ara,>> sau.

4

Na Totokena i Jisu
(Maka 1.12-13; Luke 4.1-13)

1 Ego pa liguna isa sa toni saenia pa
qega na Gagala Tabuna si Jisu ko mi
totokea na bangaradi na tomate sau.
2 Ko sa tatabu gagani ka maden-
gavuluputa ranena beto maden-
gavuluputa bongina sisa, ko sa
burana.
3 Ko totonai sa kamu sa na ban-
gara totoke, ko pira saunia sisa, <<Vei
muna na Tuna na Tamasa sao, sa
mu parangaria na patu pira ko mai
peluku bereti,>> sau sisa.
4 Ba sa oea i Jisu sisa, pira sau, <<Sa
paranga sa na Kukuti Tabuna,
<Nake bereti gu mekana
sa toania sa na tinoni,
goto doru paranga tu
sa ovelainiria na Tamasa! >
sau,>>
sau si Jisu.
5 Ego beto sa toni laonia na ban-
garadi na tomate pa gusu tabuna
pa Jerusalema si Jisu, ko sa vatu-
rua pa are babanana na kakabarena
zelepade, beto pira saunia,
6 <<Vei muna na Tuna na Tamasa
sao, sa mu soqolo gore! Ura pira sau
sa na Kukuti Tabuna,
<Isa mina garununigo
ira na ona mateana sao,
ko mai kalonigo na limadi,
ko na nenemu minake tupania
pa patu,> sau,>>
sau na bangaradi na tomate.
7 Poni sa oea i Jisu sa na bangaradi
na tomate, pira saunia, <<Pira mutu
sau sa na Kukuti Tabuna, <Muke
podekia na Bangara na mua Tamasa!
> sau,>> sau si Jisu.
8 Poni sa toni saenia mule na ban-
garadi na tomate pa kai kubo ululuna
si Jisu, ko sa vabatinia doru binan-
gara pa kasia gusu beto na dia neqi
lalavatadi.
9 Beto pira saunia si Jisu, <<Dorudi
aipira sa ao mana vanigo, vei muna

4:4 Vavanau 8.3. **4:6** Kera Vinatarasae 91.11-12. **4:7** Vavanau 6.16.

vukele gore ko muna vatarasaesiu ara,>> sau.
10 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Mu riu
vasou, Setani! Ura pira tu sau sa na
Kukuti Tabuna,
<Na Bangara na mua Tamasa gu
mu vatarasaea,
beto isa gu mekana
mu nabulunia!> sau,>>
sau si Jisu.
11 Poni sa sa taloa riu sa na bangaradi na tomate, ko api sira na
mateana qai kamu ko qai tokania i
Jisu.

I Jisu Sa Podalainia Na Ona Roiti Pa Qalili
(Maka 1.14-15; Luke 4.14-15)

12 Ego totonai sa nongoronia sa i
Jone sa qai tei vatomea tu pa ruma
vaipiu qarigu, poni sa sa taloa riu
veiona pa Qalili si Jisu.
13 Ko sa iolo loai sa pa Nazareti ko
sa gore suvere vei pa Kepaniami pa
keketai ovuku pa Qalili, pa pikata ia
pa Zabuloni beto pa Naputalai.
14 Ko sa gore votu sa na paranga sa
pojai i Aisea na tinoni kokorotai, pira
sau,
15 <<Na peso Zabuloni beto na peso
Naputalai,
na soana vei pa ovuku,
pa karovona pa Jodani,
pa Qalili tadira na tinoni
karovodi.
16 Ira na tinoni qai suvere pa rodomo
qai batia kai kabere lavatana.
Ira qai suveria na ia
sa angovia na ongongu mate
sa goreria na kabere,>>
sau i Aisea.
17 Podalai na totoso isa sa podalai
tarae si Jisu, pira sau, <<Mu gabala
agou! Ura mi togagita gu sau sa na
binangara pa noka!>> sau sisa.

I Jisu Sa Kukuria Ira Ka Made Tinoni Abu
(Maka 1.16-20; Luke 5.1-11)

18 Tonai sa korapa popoanaona pa
ovuku Qalili si Jisu, poni sa batiria
sira kao tamatasi ira Saimone isa sa
tavaisongo i Pita beto i Aduru na
tasina. Qai korapa vaqaradia pa
ovuku, ura na tinoni abu sira karu.
19 Ko pira sauniria i Jisu sira
karu, <<Mei, lame! Tutisiu, ko ma
roitinigou na tinoni abu tinoni,>>
sauniria.
20 Na totoso tugu isa qai loa
paleniria ketakoi ira karu sa na dia
vaqara, ko qai lao tutiadia si Jisu.
21 Ego ko sa jola lao poni sa sa
batiria gu mule i Jisu sira karu goto
tamatasi, ira Jekopi beto i Jone, karu
tuna marene i Zebeti. Qai korapa
tugu koi tavitia pa koaka sa na tamadi
i Zebeti, ko qai korapa oke tuvakaria
na dia vaqara, poni sa sa kukuria i
Jisu sira kao tamatasi ira.
22 Na totoso tugu isa sa qai loa
paleniria ira karu sa na dia koaka
beto na tamadi, ko qai lao tutiadia si
Jisu.

I Jisu Sa Vaivagigalai, Sa Tarae, Beto Sa Vaisalana
(Luke 6.17-19)

23 Ego ko sa lekogoria i Jisu sa doru
ia pa Qalili, ko sa kole vavaivagigalai
pa dia ruma vavaikamudi, sa taraenia na nongoro jongana na binangara tana Tamasa beto sa salana paleria isa sira doru mo beto na vagauru
qai koleria na tinoni.
24 Ko na nongorona i Jisu sa sa
lekogia na doru ia pa Siria. Ko qai
toni kamuniria tana sira doru sa koleria na okokoto mo vagauru, ira
qai gosororia na vitigi lalavata, ira
sa tomeria na tomate ikikeredi, ira
qai kikirenge, beto ira sa mate kale
kokobu tinidi. Ko sa salana betoria i
Jisu sira doru.
25 Ko qai tutia i Jisu sa ira na
minete lavata koko veidi pa Qalili,
pa Manogagusu, pa Jerusalema, pa
Jiudia, beto pa kai karovona Jodani.

5

Na Qeqera Sosotona
(Luke 6.20-23)

1 Totonai sa batiria i Jisu sira na
minete tinoni, poni sa sa kesa sae
pa kukubona. Ko totonai sa toqo isa

4:10 Vavanau 6.13. **4:16** Aisea 9.1-2.

poni sa qai lame vavaikamu tana sira na ona sepele.
2 Poni sa sa podalai vagigalairia isa sira, pira sau:
3 <<Qai tamana sira qai golaba pa gagala,
ura tadira sa na binangara pa noka.
4 Qai tamana sira qai takulanga,
ura mai tavamanoto sira.
5 Qai tamana sira qaike tuara,
ura ira mai teku isongia na kasia abana.
6 Qai tamana sira qai burana kidepenia na tuvisi,
ura ira mai pote vatale.
7 Qai tamana sira qai vairoqu vaitokai,
ura ira mai taiania na vairoqu vaitokai.
8 Qai tamana sira sa lioso na bulodi,
ura ira mai batia na Tamasa.
9 Qai tamana sira na tinoni vavaivabule,
ura ira mai tapoja na tuna na Tamasa.
10 Qai tamana sira qai takomitinia na tuvisi,
ura tadira sa na binangara pa noka.
11 Qu tamana sagou tonai qai poja vivikeregou, qai komitigou beto qai jutu seseke tarinigou doru kai ikerena pana laequ ara.
12 Mu qera ko mu qera vivitigi tu, ura na miu pinia pa noka sa lavata jola. Ura ira na tinoni kokorotai pa moa ba qai komiti veiniria tugu inara,>> sau si Jisu.

Agou Na Solo Beto Na Kabere (Maka 9.50; Luke 14.34-35)

13 <<Agou sa na solona na kasia abana. Ba totonai mina maragutu na lilingina sa na solo, poni sa ai mule mina vei beto mina boka lilingi solo ligu sisa? Totonai sa sa kepore veveina sisa, goto na padana sa mina tagona votu pale gu pa peguru, ko mai tete anyanyunia gu na tinoni.
14 Agou sa na kaberena na kasia gusu. Na gusu sa toqo pa batuna na kubo sa sake boka pae.
15 Kepore sa kai tinoni sa vatoaia na juke beto sa vatoqo pale pa kauru kadakita. Goto sa vatoqoa tu pa totoqona juke isa sa na juke, ko sa tolanga vaniria sira doru pa leo ruma.
16 Ko agou ba mi tolanga vatale tu sa na miu kabere ko ira na tinoni mai batiria na miu roiti jongadi, ko mai vatarasaea sa na Tamamiu pa noka,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Vavanau ti Mosese

17 <<Kita mu roroqua agou sa ara qa lame ko ma jegaria sa na Vavanau tai Mosese babi na vaivagigalai tadira na tinoni kokorotai qau kita mugu. Ara qake lame ko ma jejegara goto ma vavaokoto tu qau.
18 Ura ma pojanigou sosoto ara sagou: tinganai mina maragutu sa na oka beto na peso, sa bi mija tu mina mumuri pa Vavanau sa kai leta ikete babi gasi ikete, tinganai mai gore votu beto mai tu sira doru sakasava.
19 Ko sa vei sa na tinoni sa vakeporea kame ira na kobu garunu ikete aipira beto sa vagigalainiria ira na goto tinoni ko mai veiniria tugu isa, sa mina tapoja na tinoni kepore veveina pa binangara pa noka sa na tinoni isa. Goto na tinoni sa vataberia beto sa vaivagigalainiria, sa mina tapoja na tinoni poreveveina pa binangara pa noka sisa.
20 Ma pojanigou ara sagou: vei na miu tuvisi minake pugele nyonyoa jolania na tuvisi tadira qai vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese, poni sa munake isongo boka tomea agou sa na binangara pa noka,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Kokora

21 <<Qu tei nongoroniamiu tugu agou sa isa pira sau perangana tadira pa moa, <Munake varivai, beto ko isa sa varivai sa kode mina gosoria na vaituti,> sau.
22 Ba ara ma pojanigou sagou: na tinoni sa kokorania na tasina sa mina gosoria na vaituti. Isa pira biunia na tasina, <Ao na batu kokove,> biunia,

5:21 Votu 20.13; Vavanau 17.8.

sa mina lao pa koti tadira na tinoni Jiu. Isa pira biu, <Ao na duduvili,> biu, sa mina lao pa iku pa heli.*

23 Ko sa vei sa vei bu korapa
vaivanania pa ia vavakukuvuna ao
sa na mua vaivana poni sa ketakoi tu
sa bu roroqu kamua ao sa kai sela qu
roitinia ao tana tasimu,
24 poni sa mu loa vakolea ketakoi
pa moena na ia vavakukuvuna sa na
mua vaivana ko mu mule riu bulea
mai sa na tasimu beto sa mu lao
vaivanania sa na mua vaivana.
25 Mu sisiqarai bulea na mua kana
totonai qu korapa lalaomiu pa soana,
kita na mua kana mi valaogo tana
tinoni vaituti, ko na tinoni vaituti mi
valaogo tana na nabulu kopu, ko isa
mi gona tomenigo pa ruma vaipiu.
26 Ma poja sosotonigo ara sao: kode
munake isongo votu taloa ketakoi sao
tinganai muna lipu vaokotia na poata
bebetona,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Babarata

27 <<Qu tei nongoroniamiu tu agou
sa isa pira sau perangana, <Munake
babarata,> sau.
28 Ba ara ma pojanigou sagou: na
tinoni sa dodoro nyoroguania gu sa
kai rereko iviva, sa sa tei baratia tugu
pa bulona isa sisa.
29 Ko vei na mata kale matuamu
ao sa bi vavukeligo, sa mu ujolia ko
mu gona palenia. Ura vei kai kobu
tinimu ao sa bi takobu pale sa isa sa
jongana jolania na tini dorumu ao bi
tagona lao pa heli.
30 Beto vei na lima kale matuamu
ao sa bi vavukeligo ao, sa mu kobua
ko mu gona palenia. Ura vei kai kobu
tinimu ao sa bi takobu pale sa isa sa
jongana jolania na tini dorumu ao bi
tagona lao pa heli,>> sau si Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Vailoa Tamabaragoso (Matiu 19.9; Maka 10.11-12; Luke 16.18)

31 <<Ego pira sau sa perangana,
<Isa mi loa pale na maqotana sau
sa mi vania na pepa vailoa sa na
maqotana,> sau.
32 Ba ara ma pojanigou: na
tinoni sake vaiputa taviti goboro na
maqotana ba sa loa pale goboro, sa sa
vababaratia sa na rereko api beto na
marene sa nagoa na rereko sa taloa
pale api ba sa babarata tugu,>> sau si
Jisu.

Na Vaivagigalaina Na Maulu

33 <<Qu tei nongoroniamiu mutugu
agou sa isa pira sau perangana, <Munake tetea na mua maulu, goto muna
vagore votua sisa qu maulu laonia
tana Bangara,> sau.
34 Ba ara ma pojanigou: muke
isongo maulu totonai mu roitinia kai
taringunguti. Muke maulu lao pa
noka, ura isa sa na ona totoqona bangara na Tamasa.
35 Muke maulu lao pa peso, ura
isa sa na ona tetetena na nenena isa.
Muke maulu lao pa Jerusalema, ura
aza na gugusu tana Bangara lavata.
36 Beto muke maulu lao pa batumu,
ura kai lage vurungumu gu ba quke
boka vakekai babi vakukudea.
37 Goto na miu paranga sa mi E
gu tonai mi E beto mi Dai gu tonai
mi Dai. Goto vei kaki paranga mule
muna jokeleniria, poni sa ira na koko
veidi gu tana kutana nikerena sira,>>
sau si Jisu.

Na Vaigigalaina Na Raja Vaibei (Luke 6.29-30)

38 <<Qu tei nongoroniamiu tugu
agou sa isa pira sau perangana, <Isa

* **5:22** Na paranga sa tapeluku ***Heli*** lani beto vei tugu pa pikata 29, 30, sa pa paranga Qiriki pa Qehena. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoni iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa. **5:27** Votu 20.14; Vavanau 5.18. **5:31** Vavanau 24.1. **5:33** Iama 19.12; Anye 30.2; Vavanau 23.21. **5:38** Votu 21.24; Iama 24.20; Vavanau 19.21.

sa vapalekai na matamu sa mu vapalekai na matana, beto isa sa valovea na mua patu sa mu valovea na ona patu,> sau.
39 Ba ara ma pojanigou: muke raja beini ikerena sa na ikerena. Goto bi poaria kai tinoni na papara kale matuamu, sa mu balinga lao vania mule keta pa kale merimu ao.
40 Vei bi nyorogua toni lao rajanigo pa vaituti sa kai tinoni ko mi teku variunigo na mua soti biu, sa mu vamalumu vania tugu vei na mua koti ao.
41 Vei kai tinoni bi jujukigo ko mu pogoso vania kai maelo biunigo, sa mu tuti pogoso vania karu maelo tu ao.
42 Na tinoni sa tepago sa mu vania, beto na tinoni sa nyorogua tekua gu mai tamu biu sa muke uku peleni tu,>> sau si Jisu.

Roroquria Na Mua Kana (Luke 6.27-28, 32-36)

43 <<Qu tei nongoroniamiu tu agou sa isa pira sau perangana: <Muna roroqua na tavitimu, beto munake tavaraguania na mua kana,> sau.
44 Ba ara ma pojanigou sagou: mu roroquria ira na miu kana beto mu vavara tokaniria ira qai komitigou,
45 ko mu tuna na Tamamiu pa noka sagou ura isa na ona tapo sa vaalanganiria ira na tinoni ikeredi beto na tuvisidi beto na okoro sa vagoreniria ira na tinoni jongadi beto ira na seladi.
46 Ura vei ira gu qai roroqugou sa muna roroquria agou, poni na pinia sa muna tekua? Ira gu na tinoni teteku takisi ba qai bokadia roitinia sisa.
47 Beto vei muna gosoro qeqeraniria ira na miu baere gu sagou, poni sa qu oqoro roitinia kai sa bi goto sagou. Ira gu na tinoni rodomo ba qai bokadia roitinia sisa.
48 Ko agou sa mi maladoruru na miu vairoqu vei tugu na Tamamiu pa noka ba sa maladoruru na ona vairoqu,>> sau si Jisu.

5:43 Iama 19.18.

6

Na Roiti Tuvisidi

1 <<Mu kopunia na miu roiti tuvisina ko muke roitinia pa moedi ira na tinoni ko mu vadogoroniria gu ira. Vei muna vei isa sagou, poni sa mina kepore kai pinia muna tekua tana Tamamiu pa noka sagou,>> sau si Jisu.

Na Tokania Na Tinoni Vaivasevina

2 <<Ego tonai muna roitinia ao sa kai vaiia tokania na tinoni vaivasevina sa muke kukuvilinia pa moemu. Isa qai roroiti vei pa leo ruma vavaikamuna beto pa soana lavata sira na tinoni vavabatadi, ko mai vatarasaeria na tinoni qarigu. Ma poja sosotonigou ara sagou: ira sa qai tei tekua tu na dia pinia.
3 Goto ao tonai mu roitinia sa kai vaiia tokania na tinoni vaivasevina poni sa muke vagigilania na lima kale merimu sa isa sa roitinia na lima kale matuamu,
4 ko na mua vaiia tokania na tinoni vaivasevina sa mi taroiti pa paena. Ko na Tamamu sa batia isa qu roitinia pa paena sa mina vanigo na pinia,>> sau si Jisu.

Na Veveina Na Vavara (Luke 11.2-4)

5 <<Ego tonai muna vavara sagou, sa muke vei ira na tinoni vavabatadi! Ura ira sa qai nyonyogua turu vavara pa leo ruma vavaikamuna beto pa vavaikae soana ko mai batiria na tinoni qarigu. Ma poja sosotonigou ara sagou: ira sa qai tei tekua tu na dia pinia.
6 Goto ao tonai mu vavara, sa mu tome lao pa mua lose, mu pateia na mua atakamana, beto sa mu vavara lao tana Tamamu sa suvere pa paena. Ko na Tamamu isa sa batia na roiti qu roitinia pa paena sa mina vanigo na pinia.
7 Ko tonai mu vavara agou sa muke mijimojaniria kubo paranga qai vevei ira na tinoni rodomo, ura qai roroqua sa sa soku vatale na dia paranga ko kode mina nongororia na Tamasa qarigu.

8 Muke doro tutiria sira, ura na
Tamamiu sa totonai tu qu oqoro tepai
sa sa tei gigilariaona tu isa sira qu
qasaniria.
9 Ko agou sa pira mu vavara vei:
<Tamamei, ao pa noka,
mi tapangaga na isongomu.
10 Mu valamea na mua binangara.
Mu vagore votua na mua nyorogua,
isa sa vevei pa noka sa mu veinia
pa peso.
11 Mu vanigei na tetekuna mene toa-
nia pa ngeni.
12 Mu taleosonigei ira na mei sela,
vevei agei qe taleosoniria sira
qai roiti lame sela tamigei.
13 Muke toni laonigei pa totoke,
goto mu vasaregei tana kutana niker-
ena,> mugu.
14 Ura vei muna taleosoniria agou
sira na sela qai roiti lameniria ira na
tinoni tamugou, poni sa na Tamamiu
pa noka ba mina taleosonigou tugu
sagou.
15 Goto vei munake taleosoniria
agou sira na tinoni, poni sa na
Tamamiu ba minake taleosonigou
tugu na miu sela sagou,>> sau si Jisu.

Na Tatabu Gagani

16 <<Ego tonai muna tatabu gagani
sagou, sa muke vadoro takulanga
veinigou ira na tinoni vavabatadi.
Ira sa qai vadoro bati karea na
isumatadi ko ira na tinoni mai
batiria qai korapa tatabu gagani sira
mariguniria qarigu. Ara ma poja
sosotonigou sagou: ira sa qai tei
tekua tu na dia pinia.
17 Goto ao sa tonai qu tatabu
gagani, sa mu lumu vatalea na
batumu beto mu subi vatalea na
isumatamu.
18 Ko ira na tinoni maike doro gig-
ilai sa ao qu korapa tatabu gagani,
goto na Tamamu gu pa paena sa mi
gigilai. Ko na Tamamu isa sa batiria
na mua roiti qu roitiniria pa paena sa
mina vanigo na pinia>>, sau si Jisu.

Ira Na Isisongo Pa Noka (Luke 12.33-34)

19 <<Muke boko vavaikamumiu
isisongo pa peso ketakoi sa boka gani
piararia na tamo beto na obu, beto
ketakoi qai boka pipiara tome ikoria
ira na tinoni ikikodi.
20 Goto mu boko vavaikamumiu
isisongo pa noka tu ketakoi qaike
boka gani piararia na tamo beto na
obu, beto ketakoi qaike boka pipiara
tome ikoria ira na tinoni ikikodi.
21 Ura ketakoi sa kole na mua
isisongo sa ketakoi tugu sa kole sa na
bulomu,>> sau si Jisu.

Na Jukena na Tini (Luke 11.34-36)

22 <<Na jukena na tini sa na mata.
Ko vei mina jongana sa na matamu,
poni sa na tinimu doruna kode mina
tolangania na kabere.
23 Goto vei mina ikere sa na
matamu, sa na tinimu doruna kode
mina rodomo. Ko vei na kabere sa
kole tamu sa na rodomo gu, poni sa
kode mina rodomo kukuni sisa,>>
sau si Jisu.

Na Tamasa Beto Na Isisongo (Luke 12.22-34)

24 <<Kepore sa kai tinoni mina
mekarai nabuluniria karu bangara.
Kame sa minake tavaraguani goto
kame sa mina roroqua, babi kame
kode mina valavatia goto kame sa
mina vakepore veveinai. Ko munake
boka mekarai nabuluniria agou sa na
Tamasa beto na isisongo.
25 Ko sa vei sa ma pojanigou: muke
takulangania na miu toa, na sa muna
gania, na sa muna bukua, babi na sa
muna pokonia na tinimiu. Na toa tu
sa sa poreveveina jolania na gagani,
beto na tini tu sa sa poreveveina jola-
nia na poko.
26 Mu dororia tu agou sira na
manugu pa vavagalo eqa: ira sa
qaike umuma, qaike ababu, beto
qaike aqaqono vaikamu pa ruma, ba
na Tamamiu pa noka sa vatetekuria
gu sira. Ba agou tu sa qu poreveveina
jolaniria na manugu.
27 I sei agou sa tonai sa kole taku-
langa poni sa tei boka vakakasia mai
tu iapeki sa na ona toa? Bi mija tugu!
28 Ko ai sa vei qu takulangania tu
agou sa na veveina na poko? Mu

dororia tu agou sira na avoro beto ai qai vei qai toa ko. Ira sa qaike pavu talea na roiti beto qaike pipitidia poko.
29 Ba ma pojanigou ara sagou: doru poko babata jongadi tai Solomone qaike kamua na babata jongana kame avoro api.
30 Ko na avoro gu sa toa pa ngeni beto vuka sa mateona ko sa tagona lao pale pa iku vavavatununa ba na Tamasa sa vapopoko vababata jongai tu. Ba agou tu sa qu poreveveina jolaniria na avoro. Sa beko ikete na miu rarange!
31 Ko muke takulangania sa: <Na sa tana gania?> babi <Na sa tana bukua?> babi <Na sa tana popokonia?> mukeu.
32 Ura doru sakasava vevei aipira sa ira gu na tinoni rodomo qai kole nyaqo totoniria. Goto agou sa na Tamamiu pa noka sa tei gigilariaona tu sa qai poreveveina muna toaniria agou sa doru sakasa aipira.
33 Goto mu nyaqo momoea sa na binangara tana Tamasa beto na ona tuvisi, beto isa mina tamo vanigou sira doru sakasava vevei pira.
34 Ko muke takulangania sa vuka, ura vuka sa mina takulangania mekana. Ira doru rane qai okoto pogosoria mekadi sa na dia tapata,>> sau si Jisu.

7

Muke Pituria Na Goto Tinoni (Luke 6.37-38, 41-42)

1 <<Agou muke pitua na goto tinoni, ko agou ba muke tapitu mekamiu.
2 Ura isa tugu na soana qu pitunia na goto tinoni sa isa tugu na soana muna tapitunia sagou. Beto isa tugu na pada qu padaniria ira na goto tinoni, sa isa tugu sa muna tapadania sagou.
3 Ai sa vei ko qu juno dogoria tu ao sa na opopu pa matana na tasimu, ba na lomoto kokobu pa matamu sa quke pavu galania?
4 Ai sa vei ko pira tu qugunia ao sa na tasimu, <Mei ko ma kasi pale na opopu pa matamu,> qugu? Ba dotu! Na lomoto kokobu pa matamu!
5 Ao na tinoni sesekemu na vavabatamu sao! Momoe sa mu kasi palea mai tu na lomoto kokobu pa matamu, beto sa kode muna babata vatale sao ko muna boka kasi pale ao sa na opopu pa matana na tasimu.
6 Muke gona vaniria na sakasava madidi sira na sie,* ura kode mai gabala mule garatagou gu. Beto ko muke gona vaniria na miu patu poreveveidi sira na borogo, ura kode mai tete anyanyuniria gu pa peso,>> sau si Jisu.

Mu Tepa, Mu Nyaqo beto Mu Kikia (Luke 11.9-13)

7 <<Agou mu tepa ko mu tekua, mu nyaqo ko mu batia, mu kikia ko mi tarevanga vanigou.
8 Ura na tinoni sa tepa sa sa tekua, na tinoni sa nyaqo sa sa batia, beto na tinoni sa kikia sa sa tarevanga vania.
9 I sei na tinoni agou, sa totonai sa tepagana meme na tuna, poni na patu doa tu sa vania?
10 Ba bi tepagana igana sisa, poni na dole tu sa vania?
11 Ko vei agou na tinoni ikikeremiu gu ba qu bokamiu ianiria na sakasava jongadi sira na tumiu, poni sa na Tamamiu pa noka sa sa jonganga jolanigou agou ko isa mina ianiria na sakasava jongana joladi sira qai tepania isa!
12 Ko doruna qu nyoroguania ko mai roiti lamenia tamugou ira na tinoni, sa ira tugu sa mu roiti laoniria agou tadira na tinoni. Ura api gu sa na Vavanau ti Mosese beto na vaivagigalai tadira na tinoni kokorotai,>> sau si Jisu.

Mu Tomea na Atakamana Ngijupuna (Luke 13.24)

* **7:6** Na sie beto na borogo sa na veveidi ira na tinoni qaike tavaraguania na paranga tana Tamasa. Ira na tinoni veveidi sa kode mai vavaledenia gu sa na paranga tana Tamasa tonai mai nongoria.

13 <<Mu tome laoa na atakamana
ngijupuna agou, ura na atakamana
totomena lao vei pa vinakilasa sa sa
revata beto na soana laona sa sa kak-
abere ko ira na soku tinoni qai tome
laoa.
14 Goto na atakamana totomena lao
pa toa sa sa ngijupu beto na soana
laona sa sa karajutu, ko ira ka vivisa
gu qai batia sisa,>> sau si Jisu.

Na Gou beto Na Vuana
(Luke 6.43-44)

15 <<Mu balauniria ira na tinoni
kokorotai sesekedi. Qai lame tamu-
gou popoko vei na sipi siranadi, ba na
gagale vulupu pirudi sira.
16 Pa vuadi kode muna doro gi-
galaniria sira. Ai vei na tinoni qai
lokete vungu qurepi pa gasoro lilivo
eoro? Babi qai lokete vua piqi pa
buburu vavaioka?
17 Sa vaitoto vei isa sa: na gou jon-
gana sa sa vuaniria na vua jongadi,
goto na gou ikerena sa vuaniria na
vua ikeredi.
18 Na gou jongana sake boka
vuaniria na vua ikeredi, beto na gou
ikerena sake boka vuaniria na vua
jongadi.
19 Na gou sake vuania na vua jon-
gana sa sa tario pale ko sa tagona lao
pale pa iku.
20 Ko sa vei sa pa vuadi muna gi-
galaniria sira,>> sau si Jisu.

Ira Sake Gigilaria Na Bangara
(Luke 13.25-27)

21 <<Nake ira doru qai kukuku-
nisiu, <Bangara, Bangara,> sa mai
tomea na binangara pa noka, goto
ira gu qai roitinia na nyorogua tana
Tamaqu pa noka.
22 Ira kubo tinoni sa pira marigu-
nisiu ara pa rane vaituti isa, <Ban-
gara, Bangara, pa isongomu ao qe
ulule votunia agei sa paranga, pa
isongomu ao qe ijiju paleniria na
tomate ikikeredi, beto pa isongomu
ao qe roitiniria agei sa soku roiti
vaivagabaradi!> marigu.
23 Ba pira kode mana ule votu veini
vaniria ara sira, <Qake isongo gigi-
lagou ara sagou. Mu taloa taqu sagou
na gagale tinoni ikikeremiu!> mana-
guniria,>> sau si Jisu.

Karu Goto Tinoni Qai Nongoria Na Paranga
(Luke 6.47-49)

24 <<Ego ko isa sa nongororia na
qua paranga aipira ko sa tutiria, sa sa
vei na tinoni tavagigalana sa vaturua
na ona ruma pa kuta patu.
25 Ko sa gore sa na qolapeso, sa
nyoro sa na pie, beto sa iru sa na
gava, ko sa rajai sa na ruma isa, ba
sake boka tanobata sa na ruma, ura
sa turu vamauru pa kuta patu sisa.
26 Goto isa na tinoni sa nongororia
na qua paranga aipira ba sake tutiria,
sa sa vei na tinoni duduvilina sa vatu-
rua na ona ruma pa nanagasana.
27 Ko sa gore sa na qolapeso, sa
nyoro sa na pie, beto sa iru sa na
gava, poni sa tanobata sa na ruma
isa, ko sa dugala tajejegarania sisa,>>
sau si Jisu.

I Jisu sa Vaivagigalai Pa Neqi

28 Ego ko totonai sa beto vaivagi-
galainiria na paranga aipira si Jisu, sa
qai gabara vivitiginia ira na minete
tinoni sa na vaivagigalai tana,
29 ura isa sa kole vaivagigalai vei
na tinoni sa isongia na neqi beto sake
vevei ira qai vaivagigalainia na Va-
vanau.

8

I Jisu Sa Salania Kai Tinoni Sa Popoqu
(Maka 1.40-45; Luke 5.12-16)

1 Ego totonai sa taloa pa kubo ko sa
gore si Jisu, sa ira na minete tinoni
lavata sa qai tutia sisa.
2 Ko api sa kai tinoni popoqu sa
lame toqo sori tutungu pa moena
isa, ko pira sau, <<Bangara, vei bu
malumu ao, sa muna boka valiososiu
gu sara,>> sau.
3 Poni sa kaqamania na limana ko
sa ulia i Jisu sa na tinoni isa beto pira
saunia, <<Qa malumu gu sara. Ko
mu lioso tu ao!>> saunia. Na totoso
tugu isa sa sa tataloso valioso gu sa na
popoquna isa.

4 Beto sa pira sa poja veinia i
Jisu sisa, <<Kopunia ko munake
vavavakato vania kai tinoni, goto
mu lao vatuvisi tana iama ko mi
doro vivilotigo beto sa muna roitinia
ao sa na mua vavakukuvu vei sa
vaigarununia i Mosese, ko ira doru
mai gigilai sa ao qu tei lioso tu,>> sau
sisa.

I Jisu Sa Salania Kai Tinoni Mamata Gogoto
(Luke 7.1-10; Jone 4.43-54)

5 Totonai sa tome lao pa Kepaniami
si Jisu, sa sa lame tana sa kai tinoni
mamata gogoto, ko sa tepa totokani
vaitokai,
6 pira sau, <<Bangara, na qua nab-
ulu sa korapa kole momoona pa
ruma, sa mate kale tinina beto sa
kamua na vitigi lavata,>> sau.
7 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ara
mana lao salania sisa,>> sau.
8 Ba sa paranga sa na tinoni ma-
mata gogoto isa, pira sau, <<Bangara,
ara nake tinoni garoqu ko bu lame
tome pa ruma taqu ara sao. Goto
mu leve tarinia gu na paranga, beto
kode mina tasalanaona gu sa na qua
nabulu.
9 Ura ara ba kai tinoni qa kole kau-
rai tugu pa neqi tadira na qua ban-
gara beto ko koledia sira na tinoni
vaipera qai kole kaurai pa neqi taqu.
Ko tonai qa parangia sapi, <Mu lao,>
qaunia, poni sa laona tugu, beto qa
parangia sa poni, <Mu lame,> qaunia,
poni sa lameona tugu. Ko na qua
nabulu isa, <Roitinia api,> qaunia, sa
sa roitinia gu,>> saunia si Jisu.
10 Totonai sa nongoria i Jisu poni
sa sa gabara vivitigi, ko pira sauniria
sira qai kole tututia isa, <<Ma poja
sosotonigou ara sagou: oqoro pore
tana kai tinoni pa Izireli ba batinia
ara sa na rarange lavatana vei api.
11 Ko ma pojanigou ara: kode kubo
tinoni sa mai lame vei keta pa sagere
tapo beto pa suvu tapo, ko mai toqo
tavitiria pa vavolo pa binangara pa
noka sira Ebarahami, i Aisake beto ko
i Jekopi.
12 Goto ira na tuni binangara sa
mai tagona votu pale pa peguru ro-
rodomona. Ketakoi mai lukana uui
beto mai ngingisi tu na livodi,>> sau.
13 Beto i Jisu sa parangia na tinoni
mamata gogoto, pira saunia, <<Mu
riumua. Isa vei qu vasosotoa ao sa mi
gore votu,>> sau sisa. Pa totoso tugu
isa sa sa tasalana sa na nabulu tana
tinoni mamata gogoto isa.

I Jisu Sa Salanaria Kubo Tinoni
(Maka 1.29-34; Luke 4.38-41)

14 Ego tonai sa kamu pa ruma tai
Pita si Jisu, sa sa batia sa na qoele
roana i Pita sa mangini na tinina ko
sa korapa kole momoona pa lovu.
15 Ko sa arua i Jisu sa na limana,
poni sa taloa tana sa na mo mangini
ko sa tatakole vatana vania na
tetekuna isa si Jisu.
16 Totonai sa gore na vevelu poni
sa qai toni kamuniria tai Jisu sira
na mota tinoni sa tomeria na tomate
ikikeredi. Ko sa iju paleniria na ona
paranga i Jisu sira na gagala ikik-
eredi, beto sa salanaria sira qai mo.
17 Ko sa gore votu sa na paranga sa
pojai i Aisea na tinoni kokorotai, pira
sau,
<<Isa sa teku paleniria na oda mo
beto sa pogoso paleniria noda
vagauru,>> sau.

Ira Qai Nyogua Tutia i Jisu ba Qai Rabeke

18 Ego ko tonai sa batia i Jisu sa
na minete tinoni qai lame vailivu-
tainia, sa sa garunu sira na ona se-
pele ko mai toka lao pa kai karovona
na ovuku Qalili sauniria.
19 Ego beto kame isa sa vaivagi-
galainia na Vavanau sa sa lame ko
pira saunia si Jisu, <<Tinoni vaivagi-
galai, ara mana tutigo ao doru eqa
muna lao vei ao,>> sau.
20 Poni pira saunia i Jisu, <<Ira
na pokese koleona na dia baongo
beto ira na manugu pa vavagalo eqa
koleona na dia vovori, goto na Tuna
na Tinoni sa kepore na ona ia mina
vamineria na batuna,>> sau.

8:17 Aisea 53.4.

21 Kai goto ona sepele pira saunia
sisa, <<Bangara, vamalumusiu ko ma
mule lao golomia mai na tamaqu,>>
sau.
22 Poni pira saunia i Jisu sisa,
<<Tutisiu ara ao. Loaria sira na
matedi ko mai vaigolomo mekadi,>>
saunia.

I Jisu Sa Vabulea Na Ranebongi (Maka 4.35-41; Luke 8.22-25)

23 Ego sa koi pa kai koaka si Jisu
beto ira na ona sepele, ko mai toka
lao pa kai karovona na ovuku Qalili
qarigu.
24 Poni sa raja vasiboro pa kolo
sa kai ranebongi, ko sa vavapoara
tarinia na ololobagea sa na koaka. Ba
i Jisu sa kole putagana tugu.
25 Ko qai lao vadoravia ira na
ona sepele sisa, pira qarigunia, Mu
alogita, Bangara! Ta dururu mate
taqeu sa gita! qarigunia.
26 Poni sa oeria i Jisu sira, Ai sa vei
ko qu matagutu tu sagou? Sa beko
ikete na miu rarange! sauniria. Beto
sa tatakole sisa ko sa tokea sa na gava
beto na kolo, poni sa bule elava sa
neqa.
27 Poni sa qai gabara beto sira
doru, ko qai kole vavaiparanga mule
mekadi, Koi, ai tu tinoni veveina
sapi? Ko na gava beto na ololobagea
tu ba qai nongoria tu! qarigu sira.

I Jisu Sa Salanaria Karu Tinoni Sa Koleria Na Tomate Ikikeredi (Maka 5.1-20; Luke 8.26-39)

28 Ego totonai sa paro pa kai
kalena tata pa gugusu pa Qadara
si Jisu, sa qai koko lame vei pa
bevi vavaigolomona ketakoi sa karu
tinoni sa tomeria na tomate ikikeredi
ko qai lame gosoria si Jisu. Qai
aru tapata, ko kepore kai tinoni sa
nyogua tonia sa na soana sa lao vei
ketakoi.
29 Tonai qai batia ira karu si Jisu
sa qai vevela votu, pira qarigu, <<Na
sa qu nyogua roitinia tamigei sao, na
Tuna na Tamasa? Ai vei, qu lame ko
mu pipiaragei agei totonai sa oqoro
kamua na mei totoso qugu?>> qarigu
sira karu.
30 Ego nake souna pa ia isa sa kai
godo borogo lavata qai korapa nyun-
yubelegadia.
31 Ko ira na gagala ikikeredi qai
tepa vivitigia si Jisu, pira qarigu,
<<Vei muna iju variugei, poni sa mu
garunu valaonigei gu pa godo borogo
pori,>> qarigunia.
32 Poni pira sauniria i Jisu, <<Mu
lao tu!>> sauniria. Ko qai taloa riu
tadira karu tinoni pira sira na to-
mate ikikeredi, ko qai lao tome tadira
na borogo. Ura ko qai sasuru turu
taloa riu gu mule sira na borogo
pira, ko qai tulai gore sa na taba ma-
mavarana, ko qai tulusu gore pa leo
kolo ko qai kuju mate beto pudaladia.
33 Ego ko sa vei isa poni sa qai uku
muledia pa gugusu sira na tinoni qai
kopuniria na borogo, ko qai vavakato
beto vaniria ira sira doru sakasava
qari taroiti tadira karu sa tomeria na
tomate ikikeredi.
34 Ko qai lao gosoria ira doru tinoni
pa gugusu isa si Jisu. Tonai qai batia,
poni sa qai tepa vivitigia sisa ko mi
loai na dia gugusu isa qarigunia.

9

I Jisu Sa Salania Kai Tinoni Sa Mate Kaki Kale Tinina (Maka 2.1-12; Luke 5.17-26)

1 Ego sa koi pa koaka si Jisu ko
sa toka karovo lao pa nona gugusu
sosoto.
2 Ko qai pogoso kamunia pa ona
kokolena sa kai tinoni sa mate kale
tinina. Tonai sa batia i Jisu sa na
rarange tadira, sa pira saunia isa
sa na tinoni sa mate kale na tinina,
<<Tuqu, mu varene! Ira na mua sela
sa qai tei taleoso tu,>> saunia.
3 Ego tonai sa kaki ira qai vaivagi-
galainia na Vavanau sa qai kole
vavaiparanga golomo mekadi, <<Na
tinoni api sa vamoroania na Tamasa
sapi!>> qarigu.
4 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sisa
vei qai korapa roroqua ira, ko pira
sauniria, <<Ai sa vei ko qu roroquria
na sakasava ikikeredi veveidi inara
pa bulomiu?

5 Ai sa sa munyala: na poja vei, <Qai taleoso sira na mua sela,> biu, babi na poja vei, <Mu tatakole ko mu rerege,> biu?
6 Ba kopira ma vabatinigou ara sa na Tuna na Tinoni sa poreona neqi pa peso ko mina taleosoniria na sela,>> sau sisa.
Beto pira saunia sa na tinoni sa mate kale tinina, <<Mu turu! Mu pogosia na mua kokolena ko mu riumua pa mua ruma,>> saunia.
7 Poni sa gasa turu gu sa na tinoni ko sa riuona pa ona ruma.
8 Totonai qai batia sa vei inara sira na minete tinoni poni qai matagutu beto qai vatarasaea sa na Tamasa, ura na Tamasa sa vania na tinoni sa na neqi vevei inara.

I Jisu Sa Kukua I Matiu
(Maka 2.13-17; Luke 5.27-32)

9 Ego sa taloa pa ia isa si Jisu ko sa korapa lalaona, sa sa batia isa sa kai tinoni teteku takisi, na isongona i Matiu, sa korapa toqona pa ona ia roroitina isa. Pira saunia i Jisu sisa, <<Mei tutisiu ara,>> saunia. Poni sa turu si Matiu ko sa tutiaona i Jisu.
10 Ko tonai sa korapa toqo teteku pa ruma tai Matiu si Jisu beto ko ira na ona sepele, sa na motadi sira na tinoni teteku takisi beto ira tinoni seladi qai somana toqo teteku tavitia si Jisu beto ira nona sepele.
11 Ko qai batiria ira na Parese sa qai vei isa, ko qai nanasaria sira na sepele ti Jisu, <<Ai sa vei sa teteku tavitiria tu ira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sa na tinoni vaivagigalai tamugou?>> qarigu sira.
12 Poni sa nongoro vairia i Jisu, ko pira sauniria, <<Ira na tinoni toa vataledi sa qaike nyaqoa sa na tinoni vavaisalana, goto ira gu qai mo.
13 Mu lao ko mu nyaqoa na ginuana sa na paranga sa pojai na Tamasa pa Kukuti Tabuna, pira sau, <Na vairoroqu vaitokai sa qa nyoguania ara, nake vavavakukuvudi na manugu mamade nenedi! > sau. Ura qake lame sara ko ma kukuria na tinoni tuvisidi qau, goto ira tu na tinoni seladi,>> sau si Jisu.

Na Veveina na Madi ko na Tatabu Gagani
(Maka 2.18-22; Luke 5.33-39)

14 Ego qai lao sira na sepele tai Jone, ko qai nanasia si Jisu, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko agei gu beto ko ira na Parese sa qe tatabu gagani, goto ira na sepele tamu sa qaike tatabu gagani tu?>> qarigu.
15 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ai vei, kode mai kole takulanga pa vavolo vaialava sira na tinoni tasorudi totonai sa korapa toqo tavitiria sa na tinoni vaialava? Dai! Ba sa korapa lalameona sa na rane tonai mina tateku varijo tadira sa na tinoni vaialava api, ko na totoso tu isa sa mai suvere tatabu gagani sira.
16 Kepore sa kai tinoni mina tuvakania na poko koregana sa na poko leluna. Vei mina vei poni sa totonai mina vijongo sa na poko koregana api, poni sa kode mina raqama valavatia sa na poko leluna.
17 Beto kepore kai tinoni mina totonia na vaini koregana sa na totoni vaini leluna. Ura mina vei isa, poni sa kode mina tapokata sa na totoni vaini leluna, ko mina titigi kijara riuona sa na vaini. Goto na vaini koregana sa mina tatoto lao tugu pa totoni koregana ko ira karu doru sa mai takopu vatale beto,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Salania kai Rereko Beto ba Tuna Rereko kai Iviva Mamata
(Maka 5.21-43; Luke 8.40-56)

18 Totonai sa korapa paranga vei inara i Jisu, sa sa kamu opo kokopo sori tutungu pa moena isa sa kai iviva mamata tadira na Jiu, ko pira sau, <<Na tuqu maqota sa koni mate gu, ba qa nyoguanigo ko bu lame vaoponia na limamu ko bi toa mule qau,>> sau sisa.
19 Poni sa turu si Jisu beto ira na ona sepele ko qai tutia sa na tinoni isa.
20 Ego kai rereko isa sa varajania na mo malea ko sa kole gu variu

9:13 Gosea 6.6.

orungu ka manogarua aoro sa sa tuti pa liguna ko sa ulia sa na uquna na poko ti Jisu.
21 Sa kole paparanga golomo mekana, <<Vei ba ulia gu nona poko, poni ba ba tasalanaqua gu sara,>> sau.
22 Ko sa balinga mule sau si Jisu poni sa batia sa na rereko, ko pira saunia, <<Mu varene, tuqu! Na mua rarange sa sa tei salanigo tu,>> sau sisa. Poni sa na totoso tugu isa sa sa tasalana gu sa na rereko isa.
23 Ego totonai sa lao kamu pa ruma tana iviva mamata si Jisu, poni sa batiria isa sira na tinoni qai lukana popoelai na roroma beto qai lukana kekebo,
24 sa pira sauniria, <<Mu taloa riumiu agou! Ura sake mate sa na rereko ikete api, goto sa korapa gu putagana! >> sau. Tonai sa paranga vei isa poni sa qai avavunia ira doru tinoni sisa.
25 Ko tonai qai votu beto pa peguru ira doru, sa sa tome si Jisu ko sa arua na limana na rereko poni sa tatakole sa na rereko.
26 Ko na nongorona na roiti api sa sa tapiara lekogia doruna na eqa isa.

I Jisu Sa Salanaria Karu Tinoni Leleqadi

27 Ego totonai sa taloa ketakoi si Jisu sa karu tinoni leleqadi sa qai tutia isa, ko qai vevela votu, pira qarigu, <<Tuna i Devita, mu roroqu tokanigei,>> qarigu.
28 Tonai sa tome pa ruma si Jisu poni sa ira karu tinoni leleqadi ba qai lao tugu tome. Poni sa nanasaria i Jisu, <<Ai vei, qu vasosotoa tugu agou karu sa ara boka salanagou agou karu?>> sauniria.
Poni sa pira qarigunia, <<E, Bangara!>> qarigu.
29 Poni sa uliria i Jisu sa na matadi beto pira sau, <<Isa vei qu vasosotoa agou karu sa mi gore votu vanigou!>> sauniria.
30 Poni sa qai babatadia tugu sa na matadi ira karu. Beto sa paranga vabalauria i Jisu sira karu, pira sauniria, <<Kita ule vaniria ira na tinoni sa na roiti api,>> sauniria.
31 Ba qai taloa riu sira karu, ko qai vavavakatonia doru eqa ketakoi sa na veveina isa.

I Jisu Sa Salania Na Tinoni Sa Poka

32 Ego pa ligudi gu qai riu ira karu aipira, sa qai toni kamunia tana ira kaki tinoni sa kai tinoni sa tomea na tomate ikikerena ko sa poka.
33 Tonai sa iju palea i Jisu sa na tomate ikerena api poni sa sa podalai paranga gu sa na tinoni isa. Ko qai gabara beto sira na minete tinoni, ko pira qarigu, <<Sa oqoro pore tabata pa Izireli sa na sakasava vevei pira,>> qarigu sira.
34 Ba qai paranga sira na Parese, <<Na bangaradi gu ira na tomate ikikeredi* sa vania na neqi sa sa boka iju paleria ira na tomate ikikeredi sina,>> qarigu sira.

I Jisu sa Roroquria Sira na Tinoni

35 Ego sa lekogo betoria i Jisu sira na gusu lalavatadi na gusu ikiketedi. Ko sa vavaivagigalai sisa pa ruma vavaikamuna, sa taraenia isa sa na nongoro jongana na veveina na binangara tana Tamasa, beto sa salanaria isa sira na tinoni qai varajaniria na okokoto mo na vagauru.
36 Totonai sa doro laoria isa sira na minete tinoni, sa sa roroqu vivitigiria, ura qai vevei rerege beto qai nyunyala vei na sipi kepore na dia sepati.
37 Poni pira sauniria ira na ona sepele, <<Qai matua nyanyalu sira na vuvua, ba ira na tinoni ababu sa qai vivisa gu.
38 Ko mu vavara lao tana Bangaradi na umuma, ko mi garunuria na tinoni roiti ko mai ababu pa ona inuma,>> sau si Jisu.

10

Ira Ka Manogarua Tinoni Tagarunudi

(Maka 3.13-19; Luke 6.12-16)

* **9:34** I Setani sa na bangaradi ira na tomate ikikeredi.

1 Ego sa kuku vaikamuniria i Jisu
sira ka manogarua sepele ko sa
vaniria na neqi ko mai ijiju paleria na
tomate ikikeredi, mai salana paleria
na okokoto mo beto doru vagauru
sauniria.
2 Ko aipira sira na isongodi ira ka
manogarua tinoni tagarunudi: mo-
moe, i Saimone (kai isongona i Pita)
beto i Aduru (na tasina i Pita), i Jekopi
beto i Jone na tasina (ira karu tuna i
Zebeti),
3 i Pilipi, i Batolomiu, i Tomasi, i
Matiu isa na tinoni teteku takisi, i
Jekopi na tuna i Alepiasi, i Tadiasi,
4 i Saimone isa perangana sa so-
mananiria ira qai raja adu palea
na qavuna pa Romu, beto i Jiudasi
Isikarioti isa sa gabala kanai i Jisu.

Na Garunudi Ira Ka Manogarua Tinoni Tagarunudi
(Maka 6.7-13; Luke 9.1-6)

5 Ko ira ka manogarua aipira sa sa
vavanauria i Jisu beto sa garunuria,
pira sauniria, <<Munake lao tadira
na tinoni karovodi beto munake
tomeria na gugugusu tadira na tinoni
Sameria.
6 Goto mu lao tadira na tinoni
Izireli ira qai vei na sipi mumadi.
7 Mu lao ko mu tarae, pira mugu,
<Na binangara pa noka mi togagita
gu sau,> mugu.
8 Mu salanaria ira qai mo, va-
toa muleria ira qai mate, mu taloso
valiosoria ira qai popoqu, beto mu
iju paleria sira na tomate ikikeredi.
Quke vaia isa qu tekua, ko muke
vavainia isa qu vaiiania.
9 Muke pogoso qolo, na siliva, babi
kaki poata pa miu kukurani poata.
10 Muke pogosia kai mane, muke
pogoso varua poko, muke pogoso
sadolo babi na opata pa miu rerege.
Na tinoni roiti sa sa pada tugu ko
mina taiania sa nona tetekuna.
11 Totonai muna kamua kai gugusu
lavata babi gusu ikete, sa mu tomea
na gugusu isa ko mu doro nyaqoa sa
kai tinoni mina qeranigou ko mina
vatogagou. Muna suvere gu tana tin-
ganai muna loai na ia isa sagou.
12 Tonai muna tome pa ruma sa
mu gosoro qeqeraniria sira na tinoni
ketakoi.
13 Vei mai vakamu vatalegou ira
pa ruma isa, sa mu tepai na Tamasa
ko mi mananiria. Goto vei maike
tavaraguanigou ira, sa mu teku mu-
lenia na miu bule.
14 Vei kaki ruruma babi na gugusu
sa baike nyogua vakamugou beto
baike nyogua nongorogou, poni sa
mu turu iolo votu pa ia isa beto mu
tavusu paleria pa nenemiu sa na re-
deni peso pa gugusu isa.
15 Ma poja sosotonigou ara sagou:
mina jolania na vaituti qai gosoria
ira pa Sodomo beto pa Qomora sa na
vaituti tana Tamasa mina gosoria na
gusu isa na rane vaituti,>> sau si Jisu.

Ira Na Tinoni Tagarunudi Mai Takomiti Vivikere
(Maka 13.9-13; Luke 21.12-17)

16 <<Vainongoro! Qa garunu lao
veinigou na sipi tadira na godo
vulupu pirudi ara sagou. Mu suvere
vababalau vei ira na dole beto mu
lioso pa miu uana.
17 Mu suvere vababalauniria ira na
tinoni. Ura kode mai aru tamanagou,
ko mai toni laonigou pa vaituti,
beto mai mamajagou pa dia ruma
vavaikamuna.
18 Pana laequ ara sa kode mai
toni ragata laonigou pa moedi ira
na qavuna beto na babangara, ko
muna ule votunia na nongoro jon-
gana tadira beto tadira na tinoni
karovodi.
19 Totonai mai toni laonigou pa
vaituti, sa munake takulangania
agou sa na sa muna poja totokenigou
mekamiu. Ura tonai mina kamua
tu sa na totoso paranga tamugou sa
muna taiania agou sisa vei muna
pojaniria agou.
20 Ura nake agou sa muna kole
paranga, goto na Gagalana na
Tamamiu tu sa mina ule vanigou isa
muna pojai.
21 Ira na tatamatasi marene sa kode
mai vaivalao pa mate, na tamadi
mina veiniria tugu na ona koburu,

ira na koburu mai rajaria sira na tinadi na tamadi ko mai vamateria.
22 Doru tinoni sa kode maike tavaraguanigou ura koko vei qu tutisiu ara. Ba isa sa vangaju kamua na bebetona sa mina taalo.
23 Tonai mai komiti vivikeregou ira na tinoni pa kai gugusu sa mu uku laomiu pa kai goto gugusu. Ura ma poja sosotonigou ara sagou: kode muna oqoro vaokoto betoria agou sira na miu roiti pa doru gugusu pa Izireli, sa mina mule lame gu sa na Tuna na Tinoni.
24 Na sepele sake lavata jolania sa na ona tinoni vaivagigalai. Beto na pinausu sake lavata jolania sa na ona bangara.
25 Sa pada gu sa na sepele mina vaitoto vei na ona tinoni vaivagigalai, beto sa pada gu sa na pinausu mina vaitoto vei na ona bangara. Vei ara na miu tinoni mamata mai gigalanisiu i Beelizebulu,* poni sa agou na qua tinoni sa kode mina nongoro kare jola mutu sa na isongo mai kukunigou!>> sau si Jisu.

Isa Mu Matagutunia (Luke 12.2-7)

26 <<Ko muke matagutuniria sira na tinoni ira. Ura doru sakasa paedi sa kode mai tabata votu beto doru sakasa golomodi sa mai tagigila.
27 Isa qa ule vanigou ara pa rorodomona sa mu vavakatonia pa kakaberena, beto isa qu nongoria pa paena sa mu vevelania pa are ruma.
28 Muke matagutuniria sira qai boka vamatea na tini ba qaike boka vamatea na gagala. Goto na Tamasa tu sa mu matagutunia agou. Isa sa mina boka piaria na vamateria na toa tini beto na gagalamiu ko mina boka valaogou pa heli.†
29 Kai pene ikete gu na vaidi sa karu kiri tu, ba sake pae tu pa roroqu tana Tamasa sa totonai sa vukele pa peso kame ira karu kiri pira.
30 Ko agou ba doru vurungumiu pa batumiu ba sa tei anye betoria tu na Tamasa.
31 Ko muke mamatagutu. Agou sa qu poreveveina jolaniria kubo ngavulu avara kiri,>> sau si Jisu.

Ira Qai Ulenia Beto Ira Qai Kilu Pale I Jisu (Luke 12.8-9)

32 <<Isa sa ule votunia pa moedi ira na tinoni sa isa kai tinoni taqu minagu, sa ara ba mana ule votunia tugu isa pa moena na Tamaqu pa noka sisa.
33 Goto na tinoni sa kilu palenisiu ara pa moedi ira na tinoni, sa ara mana kilu palenia tugu pa moena na Tamaqu pa noka sisa,>> sau si Jisu.

Na Bule Beto Na Vaipera (Luke 12.51-53; 14.26-27)

34 <<Kita mu roroqua agou sa na bule sa qa pogoso lamenia ara pa peso kita mugu. Dai, nake bule sa qa pogoso lamenia ara, goto na benete vaipikatai tu.
35 Qa lame sara ko ma vaipikatainiria na tuna marene beto na tamana, na tuna rereko beto na tinana, beto na tatamaivana beto na tatamaroana qau.
36 Ira na kana ikeredi jola tana tinoni sa mina ira ka visa gu pa ona tatamana.
37 Isa sa roroquria na tamana babi na tinana jolania sa roroqusiu ara sa sake pada ko mina sepele taqu. Isa sa roroqua na tuna marene babi na tuna rereko jolania sa roroqusiu ara sa sake pada ko mina sepele taqu.
38 Isa sake pogosia na ona korosi ko mina tutisiu ara, sa nake padana tugu ko mina sepele taqu sisa.
39 Isa sa kole gu jujunonia na ona toa tini, sa mina saivia tugu isa sa nona toa. Ba isa sa gona pale nona toa

* **10:25** I ***Beelizebulu*** sa na bangaradi ira na tomate. † **10:28** Na paranga sa tapeluku ***heli*** lani sa pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoni iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa. Doria vei pa 5.22, 29, 30; 18.9; 23.15, 33.

pa laequ ara sa mina isongia tugu sa nona toa,>> sau si Jisu.

Na Pinia

40 <<Isa sa vakamugou agou sa sa vakamusiu tugu sara, isa sa vakamusiu ara sa sa vakamua tugu sisa sa garunusiu ara.
41 Isa sa vakamua na tinoni kokorotai ura na tinoni kokorotai sisa, sa isa mina somana tekua sa na pinia tana tinoni kokorotai. Isa sa vakamua na tinoni tuvisina ura na tinoni tuvisina sisa, isa mina somana tekua sa na pinia tana tinoni tuvisina.
42 Isa mina vania kai kapa pie lomoso sa kame isa nake poreveveina aipira ura isa sa na sepele taqu, poni sa ara ma poja sosotonigou sagou: isa mina tekua sosoto sa na pinia,>> sau i Jisu.

11

1 Totonai sa beto vavanauria sira ka manogarua ona sepele si Jisu, poni sa sa taloa ketakoi ko sa riu vaivagigalai beto sa tarae pa gugugusu pa ia ketakoi.

Ira Na Tinoni Pogoso Nongoro Ti Jone

(Luke 7.18-35)

2 Ego sa korapa suvere pa ruma vaipiu si Jone Paputaiso sa sa nongoronia isa sira na roiti sa roitiniria na Karisito, ko sa garunu laoniria isa tana sira kaki ona sepele,
3 ko pira qarigunia, <<Ai vei, ao tugu sa isa qe korapa veverania agei na tinoni kode mina lame qeu? Ba ai vei, kai goto tu sa mene verania agei? >> qarigu.
4 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Mu mule lao ko mu ule vania i Jone sira vei qu nongororia beto qu batiria.
5 Na tinoni leleqadi qai babata, ira na qao qai rerege, ira sa vairia na popoqu qai tataloso valioso, na tinoni qai kiqili qai nonongoro, na tinoni matedi qai toa mule, beto na nongoro jongana tana Tamasa sa sa tatarae tadira na tinoni golabadi.
6 Mai tamana sira qaike nongoro nyunyalanisiu ara!>> sau si Jisu.
7 Ego ko pa ligudi qai taloa riu sira na sepele tai Jone pira, sa sa pojai i Jisu tadira na minete tinoni sa na veveina i Jone, pira sauniria, <<Tonai qu lao sagou tai Jone pa qega, sa na sa sa mu lao dogoria qugu? Kai tinoni sa malei vei na equru buburu sa tajou vakakanoko lao lamenia na gava?
8 Ba na sa beka qu nyogua lao batia? Kai tinoni isisongo sa popoko vatatale? Dai, na tinoni qai popoko vatale vei inara sa pa ruma bangara tu qai susuvere!
9 Ko na sa sosoto sa qu nyogua lao dogoria agou? Kai tinoni kokorotai? E, ba ma pojanigou ara: isa sa sa poreveveina jolaniria ira na tinoni kokorotai.
10 Ura i Jone gu sa isa sa pojai na veveina na Kukuti Tabuna, pira sau,

<Vainongoro! Ara qa garunu momoe laonia
sa na qua tinoni pogoso nongoro,
ko mina vatana momoea sa na soana tamu,> sau.

11 Ara ma poja sosotonigou sagou: sa kepore kai tinoni podona sa poreveveina jolania si Jone. Ba na tinoni sa kepore veveina jola pa binangara pa noka sa sa poreveveina jolania si Jone.
12 Sa podalai totonai sa kole tarae i Jone Paputaiso ko sa kamu kopira sa na binangara pa noka sa qai rapatia ko ira na tinoni tuara ikeredi qai saputu ragata tekua.
13 Ira doru tinoni kokorotai beto na Vavanau ti Mosese sa qai ulule votunia tinganai qai lame kamua na totoso ti Jone.
14 Vei muna nyogua vasosotoa sa, i Jone gu api sa i Elaija, isa sa korapa lalameona qarigunia ira.
15 Na tinoni sa pore na talingina sa mi vainongoro vatale!
16 Na sa mana vavapadaniria ara sira na sasae tinoni pira? Ira na tinoni kopira sa qai vei gu ira na

11:10 Malakai 1.2.

koburu qai totoqodia pa ia mamaketina ko qai kole vavaikuku karovo, pira qai kuku vei,
17 <Qe kekera vanigou na kera vaialava,
ba agou quke peka tu!
Qe kera roroma sagei,
ba agou quke lukana takulanga tu!> qaqarigu.
18 Totonai sa lame si Jone sa sa boboka mamadi ko sake teteku beto sake bubuku vaini sisa. Poni qai paranga sira na tinoni, <Sa kolea na tomate ikikerena sa na bangara ina! > qarigunia.
19 Tonai sa lame mule na Tuna na Tinoni ko sa teteku beto sa buku, poni sa pira qarigunia, <Doro! Sa ngoja mota beto na tinoni bubukuna, na baere tadira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sina! > qaqarigunia. Ba na tavagigala tana Tamasa sa sa tabata votu pa vuana na toa tadira na tinoni qai vasosotoa,>> sau si Jisu.

Na Gugugusu Qaike Vasosoto (Luke 10.13-15)

20 Ego ko sa podalai tokeria i Jisu sira na gugusu ketakoi sa roitiniria na kubo roiti vaivagabaradi isa, ura qaike gabala loaria na dia sela. Pira sauniria,
21 <<Mu takulangagamiu tu sagou pa Korazini. Mu takulangagamiu tu agou pa Betiseda! Vei bai taroiti tadira na tinoni karovodi pa Turosi beto pa Sidoni sira na roiti vaivagabaradi qai taroiti tamugou kopira, sa pa moa tu bai gabala loa paleria na dia sela ko bai bibiluniria na kavu beto bai vasae poko taririkatadi sira!
22 Ba ma poja vatatalenigou ara sagou: na rane vaituti sa mina jolania na vaituti mai gosoria ira pa Turosi beto pa Sidoni sa na vaituti tana Tamasa muna gosoria agou.
23 Goto agou pa Kepaniami! Ai vei qu roroqua agou sa kode muna taovulu saemiu pa noka? Dai, kode muna tagona vagore gu pa ia susuverena tadira na tinoni matedi! Ura bai taroiti tadira pa Sodomo sira na roiti vaivagabaradi qai taroiti tamugou kopira, sa bi korapa turu jolaona kamua tu pa rane pa ngeni sa na gugusu isa.
24 Ma poja vatalenigou gu ara sagou: na rane vaituti sa mina jolania na vaituti mai gosoria ira pa Sodomo sa na vaituti tana Tamasa muna gosoria agou,>> sau si Jisu.

Lame Taqu ko Mu Minere (Luke 10.21-22)

25 Ego pa totoso isa sa paranga vei pira si Jisu, <<Tamaqu, ao na Bangarana na oka beto na peso. Qa paranga jongana lao tamu sara, ura na sakasava aipira sa qu vapaeria ao tadira na tinoni gigigalaidi beto na bobokadi beto qu vadoroniria sira qaike gigalai.
26 E, Tamaqu, ura isa tugu sa vei sa na nyorogua tamu.
27 Na Tamaqu sa tei ianisiu tu ara doru sakasava, ko kepore sa kai tinoni bi gigilai na Tuna goto na Tamana gu, beto kepore sa kai tinoni bi gigilai na Tamana goto na Tuna gu beto ira gu sa vileria na Tuna ko sa vakabere vaniria na veveina na Tamasa.
28 Mei, lame taqu sagou doru qu pavu beto qu pogoso mamata, ko ara ma vamineregou.
29 Mu paku pogosia na qua pajavala beto mu vainongoro lame taqu, ura ara sa qake tuara beto qa vaiketai pa bulo, ko mu teku vania na minere na miu toa.
30 Ura na pajavala taqu sa munyala na paku pogosona, beto na pogoso taqu sa kopele,>> sau si Jisu.

12

I Jisu na Bangarana na Rane Minere (Maka 2.23-28; Luke 6.1-5)

1 Ego na totoso isa sa sa rerege jola vei pa kai inuma vuiti na rane Minere si Jisu. Ko ira na ona sepele sa vairia na burana ko qai podalai ravusu teku vuiti ko qai kole ngojagadia.

2 Ko tonai qai batiria qai roiti vei,
poni sa ira na Parese pira qarigu-
nia si Jisu, <<Doro! Ira na sepele
tamu sa qai roitinia sa na roiti sake
tavamalumu ko mina taroiti na rane
Minere!>> qarigu sira.
3 Poni sa oe laoria i Jisu sira, <<Ai
vei qu oqoro tiroamiu tu agou sisa na
roiti sa roitinia i Devita beto ira na
ona tinoni totonai qai burana ira?
4 Na vavakatona isa sa sa tomea i
Devita sa na ruma tana Tamasa ko sa
gania sa na bereti madina, isa sake
vamalumia na Vavanau ko mina ga-
nia isa babi ira qai tutia goto ira gu na
iama qai tavamalumunia.
5 Beto quke tiroamiu tu agou pa Va-
vanau sa ira na iama qai roitiniria na
dia roiti na rane Minere pa zelepade
sa qai majai tugu ira sa na vavanauna
na rane Minere ba qaike tajutunia
qai sela sira?
6 Ba ma pojanigou ara sagou: kame
sa poreveveina jolania na zelepade
sa sa korapa lani.
7 Aipira sau sa na Kukuti Tabuna,
<Na vairoroqu vaitokai sa qa nyogua-
nia, nake vavakukuvu,> sau. Ko vei
bu gigila vataleamiu agou sa na ginu-
ana na paranga api, sa buke jutu gob-
oroniria na tinoni seladi agou sira na
tinoni qaike sela.
8 Ura na Tuna na Tinoni sa na ban-
garana na rane Minere,>> sau si Jisu.

Na Tinoni sa Raiqo kai Kale Limana
(Maka 3.1-6; Luke 6.6-11)

9 Ego ko sa taloa ketakoi si Jisu, sa sa
lao pa kai ruma vavaikamuna tadira
na Jiu,
10 ko ketakoi sa korapa sa kai tinoni
sa raiqo kai kale limana. Ko ira qai
korapa nyaqo rokaga ko bai jutunia
kaki sela si Jisu sa pira qarigunia sisa,
<<Ai vei, na tavamalumuna pa Va-
vanau sa na salana tinoni na rane
Minere?>> qarigu.
11 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira
sau, <<I sei agou sa isongia kai sipi
ko bi vukele jolopo pa oqili na rane
Minere sa na sipi isa, poni sa minake
bako votunia na rane tugu isa sisa?
Kode na rane tugu isa muna bako
votunia agou sisa!
12 Ba na tinoni tu sa sa poreveveina
jolania na sipi! Ko sa vamalumia gu
na Vavanau sa na roitinia na roiti jon-
gana na rane Minere,>> sau si Jisu.
13 Beto poni sa sa paranga laoa sisa
na tinoni sa raiqo kai kale limana,
<<Mu radonia na limamu,>> saunia.
Ko sa radonia isa sa na limana poni sa
jonga ligu vei tugu kai kale limana.
14 Poni sa qai taloa riu ko qai vain-
godo roroqu sira na Parese ko mai
vamatea si Jisu qarigu.

Na Nabulu Tavilena Tana Tamasa

15 Totonai sa gigilai i Jisu sa na
kukiti tadira api, sa sa taloa riuona
ketakoi sisa. Ko ira na minete tinoni
sa qai tutia isa, ko sa salana betoria i
Jisu sira doru.
16 Beto sa pojaniria ko maike
vavavakatonia tadira na tinoni sa na
veveina isa sau.
17 Ko api sa na vagore votuna
na paranga tana Bangara sa pojai i
Aisea, na tinoni kokorotai, pira sau,
18 <<Api sa na qua nabulu qa vilea.
Isa qa roroqua beto qa qerania
ara.
Mana vakolenia na Gagalaqu sisa,
ko ira na tinoni karovodi mina
ule vaniria na inaalo.
19 Minake vaitoke babi kuku vevela
sisa,
na ovovelena minake tanongoro
pa soana.
20 Minake pakata palea kai kae gou
maleina,
beto minake piju vamatea kai
juke nonona.
Ko mina toa vei isa sisa
tinganai mai batia ira sa na in-
aalo taqu.
21 Ko tana mai vatogasia na dia
totoravusu sira na tinoni
karovodi,>>
sau sa na Bangara.

I Jisu beto I Beelizebulu
(Maka 3.20-30; Luke 11.14-23; 12.10)

12:4 1 Samuela 21.1-6. **12:7** Gosea 6.6. **12:21** Aisea 42.1-4.

22 Ego pa liguna isa sa qai toni kamunia mule tai Jisu ira sa kai tinoni sa tomea na tomate ikikerena ko sa valeqai beto sa vapokai tugu vei. Ko sa salania i Jisu sisa ko sa paranga beto sa babata ligu.
23 Ko qai gabara beto sira na miminete tinoni, ko qai kole vavainanasa, pira qarigu, <<Palu api tugu beka sa na Tuna i Devita? >> qarigu.
24 Ba ira na Parese sa totonai qai nongoria poni sa pira qarigu, <<I Beelizebulu isa na bangaradi gu na tomate ikikeredi sa vania na neqi sapi, ko sa vei sa sa boka ijiju votu paleria na tomate ikikeredi,>> qarigu.
25 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa na dia roroqu sa vei inara ko pira sauniria, <<Na binangara sa tapipikata ko qai kole vavaipera mule mekadi, sa kode minake turu vamauru sa na binangara isa. Beto ko doru gugusu babi na tatamana qai vaipipikatai sa maike boka turu vamauru.
26 Ko vei kai pikatana tai Setani sa bi rajai gu mule sa kai ona pikatana gu mule mekana, sa sa tei tapipikata tugu mekana si Setani, ko minake boka turu vamauru sa nona binangara isa.
27 Ko vei pa neqi gu ti Beelizebulu ba boka iju paleria na tomate ikikeredi sara, poni sa i sei ropi sa vaniria na neqi sira na miu sepele ko qai boka iju paleria sira na tomate ikikeredi? Ko inara sa vei sa na roiti qai roitinia ira sa ulenia sa qu sela gu sagou!
28 Dai, pa neqi tu tana Gagala tana Tamasa qa boka iju pale tomate ikikeredi sara, ko na binangara tana Tamasa sa sa tei togagou tu sagou kopira.
29 Pira mutu mu doro veinia ko. Kepore sa kai tinoni mina boka tomea sa na leo ruma tana kai tinoni neqina ko mina teku paleria sa doru ona sakasava sa isongoria. Ba momoe sa mina piu vakolea mai tu sa na tinoni neqina api, beto tu poni sa mina soni boka tome laoa isa sa na ona leo ruma, ko mina boka tavusu betoria sira doru ona sakasava.
30 Isa sake somana vei taqu sa sa talesiu ara sisa, beto isa sake vaikamu tokanisiu ara sa sa vaipipiarai sisa.
31 Ko sa vei isa sa ma poja veinigou pira: doru sela beto na paranga ikeredi qai vakesania na Tamasa ira na tinoni, sa mai boka taleosonia gu. Ba na paranga ikeredi qai vakesania na Gagalana na Tamasa sa maike taleosonia.
32 Isa sa poja vivikeria na Tuna na Tinoni, sa mina boka taleoso gu. Ba isa sa poja vivikeria na Gagala Tabuna sa minake taleosonia pa toa kopira beto kamua na kamua,>> sau si Jisu.

Na Gou Beto Na Vuana (Luke 6.43-45)

33 <<Vei mina jongana sa na gogouna na gou, sa na vuana ba mai jongadi tugu. Vei mina ikerena sa na gogouna na gou, sa na vuana ba mai ikeredi tugu. Ura pa vuana gu muna gigilania ai veveina sa na gou.
34 Boko tuni dole ikikeremiu! Ko na tinoni ikikeredi vei agou sa kode maike boka paranga votuniria na sakasava jongadi. Ura isa tugu sa pugele ojojongo pa bulo sa sa tapoja votu pa manga.
35 Na tinoni jongana sa sa vavoturia sira na uana jongadi qai pugele pa bulona, goto na tinoni ikikerena sa sa vavoturia sira na uana ikikeredi qai pugele pa bulona.
36 Ba ma poja vatatalenigou ara sagou: na rane vaituti sa ira tinoni sa mai okokoto vakaberia tana Tamasa sa na ginuana qai pojaria sira doru paranga qai vavukele gobororia.
37 Ura doru mua paranga tugu qu pojaria ao sa kode mai tuti mulenigo. Ko na mua paranga tugu mina ulenia sa vei muna talegasania sa ba muna gosoria ao sa na vinakilasa pa vaituti tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Kaki Tino Mamata qai Tepai kai Roiti Vaivagabarana (Maka 8.11-12; Luke 11.29-32)

38 Pa liguna sa vei inara, sa qai lao
nanasia ira kaki qai vaivagigalainia
na Vavanau beto ira na Parese si Jisu,
<<Tinoni vaivagigalai, qe nyogua ba-
tia agei sa kai roiti vaivagabarana
jola tana Tamasa bu roiti votunia
ao,>> qarigunia.
39 Poni sa pira sauniria i Jisu
sira, <<Na sasae tinoni ikikerena
beto na vavakeporea na Tamasa
sa sa korapa nyoguania kai roiti
vaivagabarana jola! E, ba kepore
sa kai roiti vaivagabarana muna
tavadogoronia, goto isa tugu mekana
gu na roiti vaivagabarana sa taroiti ti
Jona na tinoni kokorotai.
40 Kai muqisi podeke vei tugu sa
suvere kue rane beto kue bongi pa leo
iapana na igana si Jona, sa mina vei
tugu sa na Tuna na Tinoni. Mina kue
ranena tugu beto kue bongina tugu
pa bevi vavaigolomona sisa, beto sa
mina toa mule.
41 Na rane vaituti sa kode mai turu
ko mai tutinigou ira na tinoni pa
Ninive sagou na sasae tinoni kopira.
Ura ira sa qai gabala sa totonai qai
nongoria na taraena i Jona. Goto
doro tu ko, sa korapa gu lani kopira
sa kame isa sa poreveveina jolania i
Jona.
42 Na rane vaituti sa kode mina
turu na kalao pa Siba ko mina
tutinigou sagou na sasae tinoni
kopira. Ura na kakasana jola sa
nona rerege koko lame vei pa nona
gugusu totonai sa kamu nongoria
sa na vaivagigalai bobokana ti
Solomone. Goto agou sa doro tu ko,
sa korapa gu lani kopira sa kame isa
sa poreveveina jolania i Solomone,>>
sau si Jisu.

Na Gabala Ligu Tana Tomate Ikikerena (Luke 11.24-26)

43 <<Totonai sa taloa tana tinoni sa
kai tomate ikikerena, sa sa riu leko-
gia isa sa na ia kepore kai savana
ko sa nyaqoa sa ketakoi mi suvere
minere sau. Ba sake batia isa sa kai
ia ketakoi bi boka suvere.
44 Poni sa sa paranga gu, <Ma mule
vatuvisi gu pa qua ruma ketakoi qa
suvere perangana ara,> sau. Ko sa
mule sau poni sa batia na kokobana
ko sa tei tasaqu valioso na tavatana
vatale tu sa na ruma.
45 Poni sa mule riu sisa ko sa riu
toni kamuniria sira ka vitu tomate
qai ikere jolania mekana, ko qai
kamu suveria sa na ruma isa. Ko
tonai sa na toa tana tinoni isa sa sa
ikere jolania na totoso momoe. Mina
vei puputa tugu isa sa na sasae tinoni
ikikeredi kopira,>> sau si Jisu.

Na Tinana Beto Ira Na Tasina I Jisu (Maka 3.31-35; Luke 8.19-21)

46 Tonai sa korapa paparangaria i
Jisu sira na tinoni, sa kamu turu pa
sesebe ruma sa na tinana beto ira na
tasina marene, ko mai parangia sisa
qarigu.
47 Ko kame ira qai korapa vaikamu
ketakoi sa paranga laoa sisa, pira
sau, <<Qokolo, na tinamu beto ko
ira na tasimu marene sa qai korapa
turu veranigo pa peguru. Qai nyogua
parangigo qarigu,>>* saunia.
48 Ba sa oe laoa i Jisu sisa, <<I sei
sa na tinaqu beto ira sei sa na tasiqu
marene?>> sau.
49 Beto sa uduku laoria sira nona
sepele beto sa paranga, <<Pira sira na
tinaqu na tasiqu marene!
50 Ura isa na tinoni sa roitinia isa
vei sa nyoguania na Tamaqu pa noka
sa isa tugu sa na tasiqu marene, na
luluqu rereko beto na tinaqu,>> sau
sisa.

13

Na Vavakato Vavapadana Na Tinoni Umuma (Maka 4.1-9; Luke 8.4-8)

1 Ego na rane tugu isa sa sa taloa
pa ruma isa si Jisu, ko sa lao pa keke-
taina na ovuku ko sa toqo vaivagi-
galai ketakoi.
2 Na minete tinoni lavata sa qai
vaikamunia isa, ko sa lao tu koi ko
sa toqo pa kai koaka sisa. Goto na
puku minete tinoni sa qai turu gu pa
parona.

* **12:47** Kaki kukuti kokoledi sake koleria na pikata 47.

3 Ko kubo sakasava sa sa vagigalainiria isa pa vavakato vavapada.
Ko sa vavavakato vei pira sisa.

<<Koleona sa kai tinoni umuma sa
riu iparainiria na kiko pa ona inuma.
4 Totonai sa kole iparainiria isa
sira na kiko, sa kaki sa qai vukele
lao pa lodaka soana pa rereregena
tana tinoni, ko qai tatava kamu na
manugu ko qai tobiki gani betoria na
gadia.
5 Goto kaki mule sa qai vukele lao
pa bubuturu ketakoi sake kubo pes-
ona. Ko qaike ruavo tugu pidokodia
sa na kiko ira, ura sake kubo na peso.
6 Ba tonai sa sagere gu na tapo poni
sa sa alanga vamaleiria, ura sa ke-
pore na bageredi.
7 Goto kaki kiko mule sa qai vukele
lao pa gasoro vavaioka, ko sa pilu
vamateria na gasoro vavaioka.
8 Goto kaki kiko sa qai vukele lao pa
peso masuruna ko qai vua vatale. Ko
kaki sa qai vua gogoto, kaki sa qai vua
vonomongavulu, goto kaki sa qai vua
uengavulu.
9 Isa sa koleona talingina sa mi
vainongoro vatale!>> sau si Jisu.

Na Ginuana Sa Vaivagigalai Pa Vavakato Vavapada Si Jisu (Maka 4.10-12; Luke 8.9-10)

10 Ego isa tugu sa beto sa qai rijo lao
tata ko qai nanasia ira na ona sepele
si Jisu, <<Ai sa vei ko qu varoitiria tu
na vavakato vavapada sao tonai qu
vaivagigalai?>> qarigunia.
11 Poni sa oeria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Ura agou qu tei taiania tu
sa na gigalai golomona na binangara
pa noka ko qu gigilaimiu, ba tadira na
tinoni sa sa korapa pae.
12 Isa na tinoni sa tei poreona tu
sa mina taia mutugu ko mina pugele
nyonyoa na ona. Isa na tinoni sa ke-
poreona sa isa tugu iapeki sa isongia
ba mina tateku pale tugu.
13 Na ginuana qa vaivagigalainiria
na vavakato vavapada sa ura qai
dodogoro tugu sira ba qaike babata,
qai vainongoro tugu ba qaike nonon-
goro beto qaike vakaberiadia kai sa.
14 Ko sa gore votu tugu tadira sa na
kokorotai ti Aisea, isa pira sau,
<Muna nongoro ko muna nongoro
sagou,
ba munake vakaberia.
Muna dogoro ko muna dogoro sagou,
ba munake batia.
15 Ura na bulodi na tinoni pira sa
duduvili,
na talingidi sa kiqili patu
beto na matadi qai leqa.
Kita mai babata na matadi,
mai nonongoro na talingidi,
beto mi tavagigala na bulodi
ko mai gabala mule lame
ko ara ma salanaria,>
sau na Tamasa.
16 Ba agou qu tamana sagou, ura qu
boka dodogoro vatavagigala beto na
nonongoro vakoititi.
17 Ura ma poja sosotonigou ara
sagou: na soku sira na tinoni kokoro-
tai beto ira na tinoni tuvisidi pa moa
sa qai nyoguania ko bai batiria ba bai
nongororia qarigu sira na sakasava
qu batiria beto qu nongororia agou
pira, ba qaike boka,>> sau si Jisu.

Na Vakaberena na Vavakato Vavapadana Na Tinoni Umuma (Maka 4.13-20; Luke 8.11-15)

18 <<Ego mu vainongoronia sa na
ginuana na vavakato vavapadana na
tinoni umuma.
19 Na tinoni sa nongoria na non-
gorona na binangara tana Tamasa ba
sake vakaberia sa sa lame na kutana
nikerena ko sa teku palea sa na non-
goro sa tavavuvusu pa bulona. Na
tinoni isa sa sa vei na kiko sa tavavu-
vusu pa lodaka soana.
20 Goto na kiko sa tavavuvusu pa
peso bubuturu, sa sa vei tugu na
tinoni tonai sa nongoria na nongoro
poni sake ruavo tugu teku qeqerania.
21 Ba sake bagere vatale pa ona toa
mekana ko sake kole sovai pa ona toa.
Ko tonai sa raja sa na tapata beto qai
komitia na tinoni pa ginuana vei sa
vasosotoa na nongoro sisa, poni sake
ruavo tugu vukeleona.

13:15 Aisea 6.9-10.

22 Goto na kiko sa tavavuvusu pa
gasoro vavaioka, sa sa vei na tinoni
sa nongoria na nongoro ba na jujuno
qai kole pa toa beto na roqu totodi
na isisongo pa peso sa sa pilua sa na
nongoro isa ko sake vua jonga.
23 Goto na kiko sa tavavuvusu pa
peso masuruna sa sa vei na tinoni
sa nongoria na nongoro beto sa vak-
aberia. Isa sa vua vatale ko sa vua
gogoto, na vonomongavulu beto na
uengavulu,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana Na Buburu Ikeredi

24 Ego sa vavakatonia mule i Jisu
tadira sa kai vavakato vavapada, pira
sauniria, <<Na binangara pa noka sa
sa kai muqisi podeke vei tonai sa riu
vavuvusia na kiko jongana pa ona
inuma sa kai tinoni.
25 Ba kai bongi totonai qai korapa
puta beto sira doru tinoni sa sa kamu
sa kai ona kana, ko sa vavuvusu
vavaisomanai laoniria na kiko ikik-
eredi sa ketakoi sa tei tavavuvusu tu
sa na kiko jongadi, beto ko sa turu ko
sa riuona.
26 Tonai qai pidoko sa na umuma
ko qai podalai vua, poni sa qai tabata
pikata sira na buburu ikeredi qai toa
vaisomanai.
27 Poni qai lao tana tinoni pore-
ona inuma sira na pinausu, ko pira
qarigu, <Bangara, beko na kiko jon-
gadi gu sa qu vavuvusuria ao pa mua
inuma, oko? Ko pai na koko lame
veidi sira na buburu ikeredi qai toa
pa inuma?> qarigu sira.
28 Poni sa oe lao sisa, <Na kana sa sa
roiti vei api,> sau sisa.

Poni qai paranga sira na pinausu,
<Ko ai vei qu nyoguanigei ko me riu
sosobulu paleria sira na buburu ik-
eredi?> qarigu.
29 Ba sa paranga sa na tinoni pore-
ona inuma, <Dai, ura vei muna sob-
ulu paleria agou kopira, sa kode
muna sobulu kale tavitiniria kaki
umuma jongadi.
30 Goto loaria ko mai mekarai toa
vaikamudia tinganai mina kamua na
totoso ababu. Totonai tu mina ka-
mua na totoso ababu, sa kode mana
garunuria ara sira na tinoni ababu,
ko mai sobulu momoe paleria sira
na buburu ikeredi, beto mai piu
vavaikamuniria ko mai vato paleria
pa niku. Beto sa mai kotu vaikamu-
niria sira na vua matua jongadi ko
mai vakoleria pa qua ruma vavakole
gaganina,> sau,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana Na Kiko Masitadi
(Maka 4.30-32; Luke 13.18-19)

31 Beto sa vavakatonia mule i Jisu
tadira sa kai vavakato vavapada, pira
sau, <<Na binangara pa noka sa sa
kai muqisi podeke vei kai kiko ma-
sitadi sa tekua kai tinoni ko sa vavu-
vusia pa ona inuma.
32 Sa ikete jolaniria doru kiko sisa,
ba totonai sa toa sa sa lavata jolaniria
doru umuma pa inuma. Ko sa juki
gou lavata ketakoi sisa, ko qai tatava
kamu na manugu ko qai okoto roi-
tidia vovori na alale tinganai vei
okoto kakaena,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vavakovuruni Palava
(Luke 13.20-21)

33 Beto sa vavakatonia mule i Jisu
tadira sa kai vavakato vavapada, pira
sau, <<Na binangara pa noka sa sa vei
na vavakovuruni palava sa tekua kai
rereko ko sa qairi vaisomanainia pa
kue bakete palava, ko sa kovuru iolo
beto tu sa na palava doruna,>> sau si
Jisu.

Na Ginuana sa Varoitiria na Vavakato Vavapada i Jisu
(Maka 4.33-34)

34 Sa kole vaivagigalai laona gu
pa vavakato vavapada si Jisu to-
tonai sa kole vaivagigalai tadira na
minete tinoni. Ko kepore sa kai ona
vavakato lao tadira bike vavapodeke
pa vavakato vavapada.
35 Sa roiti vei pira sisa ko sa vagore
votua sa isa vei sa pojai na tinoni
kokorotai, pira sau,

13:35 Kera Vinatarasae 78.2.

<<Mana paranga pa vavakato vavapada sara.
Mana uleniria na sakasava qai pae
podalai tu na kasia gusu,>> sau.

I Jisu sa Vakaberia na Vavakatona na Buburu Ikeredi

36 Ego beto sa sa taloa tadira na minete tinoni si Jisu ko sa tome pa leo ruma, poni sa qai lao nanasia ira na ona sepele sisa, pira qarigunia, <<Mu ule vanigei na sa ginuana sa na vavakatona na buburu ikeredi pa inuma,>> qarigu sira.

37 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau, <<Isa sa vavuvusia na kiko jongana sa na Tuna na Tinoni.

38 Na inuma sa na kasia gusu, ira na kiko jongadi sira na tinoni pa binangara tana Tamasa, goto ira na buburu ikeredi sa ira na tinoni tana kutana nikerena.

39 Na kana isa sa umaniria na buburu ikeredi sa na bangaradi na tomate. Na totoso ababu sa na vinabetona na totoso, goto ira na tinoni ababu sira na mateana.

40 Kai muqisi podeke vei qai takotu vaikamu sira na buburu ikeredi pira ko qai tavato pale pa iku, sa mina vei puputa tugu isa sa mina taroiti pa vinabetona na totoso.

41 Na Tuna na Tinoni mina garunuria sira na ona mateana ko mai vile paleria pa ona binangara sira doru sakasava vaivatatupe beto ira qai roiti vasela.

42 Ko mai tagona valao pa leo iku memea sira ko ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi.

43 Goto ira na tinoni tuvisidi sa mai tolanga vei na kaberena na tapo pa binangara tana Tamadi.

Isa sa koleona talingina sa mi vainongoro vatale!>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Isisongo Kole Golomona

44 <<Na binangara pa noka sa sa vei kai isisongo poreveveina kole golomona pa kai kobu peso. Totonai sa batia kai tinoni sa na isisongo api poni sa sa amu vakole golomo beia, beto ko sa taloa qeqera ko sa riu vavai betoniria sira doru sakasava sa isongoria ko sa vai tekua na ona sa na kobu peso isa,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Patu Poreveveina Jola

45 <<Na binangara pa noka sa sa vei mutugu kai tinoni sa nyaqo mamateria na patu jojongadi na poreveveidi.

46 Ko tonai sa batia kame isa sa babata jonga jola, poni sa sa lao ko sa vavai betoniria sira doru ona sakasava ko sa vaitekua na ona sa na patu babata jonga jola api,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vaqara

47 <<Na binangara pa noka sa sa vei mutugu na vaqara sa taipa lao pa kolo ko kubo okokoto iganadi sa qai kura pa leona.

48 Totonai sa pugelia na igana sa na vaqara, sa qai bako vaparoa pa parona ira na tino abu ko qai kole vileria sira na igana. Ira na jongadi sa qai kuraniria pa kukurana, goto ira nake jongadi sa qai gona paleria.

49 Ko kode inara tugu mina vei sa pa vinabetona na totoso. Ira na mateana sa mai votu lao ko mai vile paleria sira na tinoni ikikeredi qai vaisomanai tadira na tinoni tuvisidi.

50 Ko mai tagona valao pa leo iku memea sira ko ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi,>> sau si Jisu.

Na Sakasava Leludi beto na Koregadi

51 Ego beto sa nanasaria i Jisu sira na ona sepele, pira sau, <<Ai vei, qu gigilaimiu tugu agou sira na vaivagigalai aipira?>> sau.

Poni sa, <<E,>> qarigu sira.

52 Poni pira sauniria, <<Ego ko sa vei sa, ira doru tinoni vavaivagigalai pa Vavanau ti Mosese qai tavagigalainia na veveina na binangara pa noka sa qai vei na tinoni sa vavoturia pa ona lose kokopuni sakasavana sira na vaivagigalai koregadi beto na leludi,>> sau si Jisu.

I Jisu Sa Takilu Pale Pa Nazareti (Maka 6.1-6; Luke 4.16-30)

53 Ego ko pa liguna sa beto vaivagigalainiria i Jisu sira doru vavakato vavapada aipira, sa sa taloa pa ia isa sisa,
54 ko sa lao pa ona gugusu ketakoi sa lavata sae ko sa vaivagigalai sisa pa ruma vavaikamuna ketakoi. Ko qai gabara beto sira doru totonai qai nongoria na ona vaivagigalai. Ko qai paranga sira, <<Pai sa tekunia na bangara api sira na gigigalai beto na roiti vaivagabaradi veveidi inara?
55 Taqe gigilaioda gu gita sa na tinoni api! Na tuna gu na kamada sapi! Na isongona na tinana si Mere gu ke! Ko ira na tasina marene sira Jekopi i Josepa i Saimone beto i Jiudasi gu ke!
56 Ko ira na luluna rereko ba qai korapa gu suvere tavitigita pira! Ko na tinoni api pai sa butiniria isa sira na vaivagigalai beto na roiti veveidi inara?>> qarigu.
57 Ko qai kilu pale ira sisa.

Ba pira sauniria i Jisu sira, <<Na tinoni kokorotai kisa pa ona gugusu ketakoi sa lavata sae gu beto pa ona tatamana gu sa sake tatavaragua, goto pa goto gusu tu sa tatavaragua,>> sau sisa.
58 Ko sake roitiniria soku roiti vaivagabaradi pa ia isa si Jisu, ura koko vei ira na tinoni qaike vasosotoa sisa.

14

Na Matena I Jone Paputaiso (Maka 6.14-29; Luke 9.7-9)

1 Pana totoso ira sa sa nongoronia i Herodi, na bangara pa ia pa Qalili, sa na vavakatona i Jisu.
2 Ko sa pojaniria sira na ona iviva lalavata, pira sauniria, <<I Jone Paputaiso sosoto gu sapi! Sa toa mule pa mate! Ko sa vei sa sa isongia isa sa na neqi ko sa soni boka roitiniria isa sira na roiti vaivagabaradi,>> sau.
3 Pira sa roroqu vei sisa ura perangana tu qi tei garunuria tu i Herodi sira nona tinoni ko qai piua si Jone Paputaiso ko qai vatomea pa ruma vaipiu. Qi tapiu sisa pa ginuguana gu i Herodiasi na maqotana i Pilipi na tasina.
4 Ura kaki totoso qai lao pori sa qi vapoja sosotonia i Jone Paputaiso si Herodi, pira qiunia, <<Sake tavamalumu pa Vavanau sa qu vei ao qu alavia i Herodiasi, ura na maqotana tu na tasimu sisa,>> qiunia.
5 Ko pa ginuana isa sa i Herodi qi nyogua vamatea si Jone, ba qi matagutuniria ira na tinoni Jiu ura ira na tinoni Jiu qai vasosotoa sa kai tinoni kokorotai tugu si Jone qarigu.
6 Ego ba totonai qi kamu sa na rane podo ti Herodi, sa na tuna rereko i Herodiasi qi lao kole pepeka pa moedi ira na tinoni qai tasoru valame pa vaikamu. Ko qi qera vivitiginia i Herodi sa na pepekana isa,
7 ko qi ule votu tarinia na maulu isa sa doru sakasava mina tepai isa sa mina vania gu qiunia sa na rereko api.
8 Ko pa roroqu tana tinana sa qi lao tai Herodi sa na rereko ko qi tepa vei pira, <<Mu petania pa kai peleita ko mu vanisiu kopira tugu sa na batuna i Jone Paputaiso,>> qiu.
9 Qi takulanga vivitigi si Herodi tonai qi nongoria na tepa tana rereko, ba qi tei maulu vakole tu pa moedi ira na tinoni qi soruria, ko qi pojaniria gu sira na ona tinoni ko mai vania gu sisa vei qi tepai na rereko qiu.
10 Ko qi garunuria isa sira kaki ona tinoni vaipera, ko qai lao kujukia pa ruma vaipiu si Jone Paputaiso.
11 Beto sa qai petania pa kai peleita sa na batuna ko qai pogoso kamu vania sa na rereko, beto sa isa qi lao vania sa na tinana.
12 Pa liguna isa sa qai lao pogosia ira nona sepele sa na kokobu tinina i Jone, ko qai riu golomia. Beto sa qai riu pojania si Jisu.

I Jisu sa Vatetekuria ka Lima Tina Tinoni (Maka 6.30-44; Luke 9.10-17; Jone 6.1-14)

13 Ego totonai sa nongoronia i Jisu
sa na veveina i Jone Paputaiso, sa
sa taloaona ketakoi pa kai koaka
sisa ko sa riu vakaloiona pa kai ia
kaloina. Ba tonai qai nongoronia
ira na minete tinoni sisa, sa qai turu
loaria ira sira dia gugusu ko qai arei
tutia si Jisu.
14 Totonai sa tete paro si Jisu, sa
sa batia sa na puku minete tinoni
lavata, ko sa roroqu vivitigiria isa
sira ko sa salanaria tugu isa sira qai
mo.
15 Totonai sa gore sa na vevelu sa
qai lao sira na ona sepele ko pira
qarigunia, <<Koi, na ia kaloina ke-
pore tinonina sa lani beto ko sa tei
papaka vivitigi tu sa na rane. Ai vei
bu garunu variuria tu tinganai vei
gugugusu sira na tinoni pira ko bai
riu vaigadia gagani mekadi,>> qarigu
sira.
16 Poni pira sauniria i Jisu sira,
<<Nake padadi mai riu sira pira, goto
agou mekamiu sa mu ianiria kaki
tetekuna,>> sau.
17 Poni sa qai paranga sira na
ona sepele, <<Isa tugu ka lima batu
bereti ikete gu beto karu igana gu sa
aipira,>> qarigu.
18 <<Ego mu pogoso lameniria
lani,>> sau si Jisu.
19 Beto sa pojaniria isa sira doru na
tinoni ko qai toqo beto pa buburu,
beto sa sa tekuria sa ka lima bereti
beto karu igana, ko sa enga sae pa
noka beto sa paranga jongananiria.
Beto sa kikiparia sa na bereti ko sa
vaniria sira na ona sepele, ko ira na
sepele qai iaria sira na tinoni.
20 Ko qai teteku ko qai pote beto sira
doru tinoni. Beto sa qai tekuria ira
na sepele sa ka manogarua totopa ko
qai vapugele nyonyoaniria na kikipa
gagani kole joladi.
21 Na anyedi ira na marene qai
teteku sira ka lima tina, goto ira na
rereko beto ira na koburu sa qaike
taanye.

I Jisu Sa Rerege Pa Vuliti Kolo (Maka 6.45-52; Jone 6.16-21)

22 Ego pa liguna tugu isa, sa sa po-
janiria i Jisu sira na ona sepele ko mai
koi pa koaka ko mai karovo lao mo-
moe pa kai kale karovona na ovuku,
goto isa mi suvere ko mina garunu
vamuleria mai na tinoni pa okotodia
gugugusu sauniria.
23 Pa liguna sa variu betoria na
tinoni, sa sa sagere sae pa kai kubo
mekana sisa ko sa vavara. Ko totonai
sa gore na vevelu, sa sa kole tugu
suvereona mekana ketakoi sisa.
24 Ko tonai sa sa tei sou lao tu pa ko-
rapa kolo sa na koaka, ko sa vaqevulu
lao lamenia na bogusu sa na koaka,
ura na gava turu koimoa sa viva.
25 Ego ko pa vaikorapaina kue
koloko vuvugei ko sa lao kamu pa
vonomo koloko vuvugei jonga sa sa
rerege tuti lao pa vuliti kolo si Jisu.
26 Totonai qai batia sisa sa korapa
rerege lame pa vuliti kolo, sa qai
takulanga vivitigi sira, <<Koi, kai to-
mate sa sa lamegana api!>> qarigu,
ko qai vevela gagateana.
27 Poni sake ruavo tugu parangaria
i Jisu, pira sau, <<Mu varene! Ara gu
sapi, muke matagutu!>> sau sisa.
28 Poni sa paranga lao si Pita,
pira saunia, <<Bangara, mina vei ao
sosoto tugu sina, sa mu kukusiu ko
ma rerege lao tamu pa vuliti kolo,>>
sau sisa.
29 <<Jongana, mu rerege lame
gu,>> sau si Jisu.
Poni sa taloa tugu pa koaka si Pita
ko sa podalai rerege lao ti Jisu pa
vuliti kolo.
30 Ba totonai sa vagigilai i Pita
sa na giburuna na gava poni sa sa
matagutu ko sa podalai dururu, poni
sa uui, <<Bangara, mu alosiu!>> sau.
31 Isa tugu sa paranga vei inara i
Pita poni sa sa kaqama lao aru ta-
mania i Jisu sa na limana isa beto
pira saunia, <<Sa ikete jola sa na mua
rarange! Ai sa vei ko qu ruarabeke
sao?>> saunia.
32 Ko totonai qai koi beto pa koaka
sira karu doru, sa sa noso betona sa
na gava.
33 Ko ira na sepele pa koaka sa
qai vatarasaea si Jisu, pira qarigu,

<<Sosoto jola sa ao tugu sa na Tuna na Tamasa,>> qarigunia.

I Jisu sa Salanaria Sira na Tinoni qai Mo pa Qenesareti
(Maka 6.53-56)

34 Ego qai karovia ira sa na ovuku Qalili ko qai lao paro pa gugusu pa Qenesareti.
35 Ko qai doro gigalia ira na tinoni pa ia isa si Jisu, ko qai vareregia pa vailivutaina na gugusu lavata isa sa na nongorona isa, ko qai okoto toni kamuniria ti Jisu sira doru tinoni qai mo.
36 Ko qai tepa jujukia si Jisu ko mai boka ulia gu sa na uquna nona poko qarigu. Ko ira doru tinoni momodi qai ulia na uqu poko tana, sa qai tasalana beto tugu.

15

Na Vaivagigalai Kolena Tadira na Tinoni Jiu
(Maka 7.1-13)

1 Ego pa liguna isa sa na koko veidi pa Jerusalema qai kamu sira kaki Parese beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau ko qai lao nanasia si Jisu, pira qarigu,
2 <<Ai sa vei sa ira na sepele tamu qai majai na uana tututidi tadira na oda tite? Ura qaike loqa lima momoe mai beto qai teteku,>> qarigu sira.
3 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Goto agou sa ai sa vei ko qu majai sa na garunu tana Tamasa ko qu tutia gu agou sa na miu uana tututidi mekamiu?
4 Ura sa paranga sa na Tamasa, <Mu valavatia na tinamu na tamamu,> sau, beto ko, <Isa sa poja vivikeria na tinana beto na tamana sa mina tavamate,> sau.
5 Ba agou sa qu paranga tu sa vei kai tinoni bi parangia na tinana babi na tamana, pira biunia, <Na sakasava api sa pada ba boka tokanigo ao, ba qa tei valao vania tu na Tamasa ara,> biu,
6 poni sa <Minake kilu valavatia isa sa na tinana na tamana ba jongana gu,> qugu sagou. Ko pa soana vei api sa qu vakeporea agou sa na paranga tana Tamasa, ko qu tutia gu agou sa na miu uana tututidi mekamiu.
7 Na tinoni jola vavabatamiu na sesekemiu sagou! Sa sotona gu sa i Aisea tonai sa ululenia na veveimiu agou:

8 <Ira na tinoni aipira sa qai valavata-
siu sara
pa beberu mangadi gu,
goto na bulodi sa sou vivitigi taqu.
9 Na goborona gu sa na dia
vinatarasaequ ara,
qai vaivagigalainiria na vaivagi-
galaidi
na vinaturu tadira na tinoni gu,>
sau,>> sau si Jisu.

Na Sakasava sa Vapajia Na Tinoni
(Maka 7.14-23)

10 Ego beto sa kuku valameria i Jisu sira na minete tinoni, ko pira sauniria, <<Mu vainongoro ko mu vakoititia sa isa vei mana pojai ara!
11 Nake isa sa teku ponyolia pa mangana na tinoni sa sa vapajia sa na ona toa, goto ira tu na sakasava qai votu lame vei pa mangana sa qai vapajia sisa,>> sau si Jisu.
12 Beto sa qai lame ti Jisu sira na ona sepele ko pira qarigunia, <<Qu gigilaimua tugu beka ao sa qaike qerania ira na Parese sira vei qu pojaria ao? >> qarigu.
13 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Doru umuma sake umaniria na Tamaqu pa noka sa mai tasobulu gogona pale beto.
14 Ko muke pavu takulanganiria sira. Ira na tinoni vaitoni leleqadi sira. Ba vei na tinoni vaitoni leleqana sa mina tonia sa kai tinoni leleqana mutugu, sa kode ira karu doru sa mai mekarai vukele beto pa kai oqili,>> sau sisa.
15 Poni sa oe lao i Pita, pira saunia, <<Mu vakabere vatalea moko tamigei sa na vaivagigalai qu pojaniria ira na Parese api?>> sau.
16 Poni pira sau i Jisu, <<Ko agou ba qu korapa tugu rururamiu sa?

15:4 Votu 20.12; Vavanau 5.16. **15:4** Votu 21.17; Iama 20.9. **15:9** Aisea 29.13.

17 Quke vakoinonoa tu agou sa na
sakasava sa gania pa mangana na
tinoni sa sa gore gu kole pa borina na
tinoni beto sa votu riuona gu?
18 Goto ira tu qai votu vei pa manga
sa na koko veidi pa bulo, ko ira tu sa
qai vapajia na toa tana tinoni.
19 Ura na koko lame veidi pa bulo
sira na roroqu ikikeredi, na vari-
vai, na babarata, na toa lulasana,
na ikiko, na jutu sesekeria na goto
tinoni, beto na poja vivikereria na
goto tinoni.
20 Aipira tu sira qai vapajia na toa
tana tinoni. Goto nake loqa lima mai
beto na teteku sa sake vapajia na toa
tana tinoni sisa,>> sau si Jisu.

Na Rarange tana Rereko pa Kenani (Maka 7.24-30)

21 Ego sa iolo ketakoi si Jisu ko sa
taloa riuona pa pikata ia pa Turosi
beto pa Sidoni.
22 Ko sa taloa lame sa kai rereko Ke-
nani na susuverena pa gugusu isa, ko
sa kuku lulukana lao tai Jisu, <<Kei,
Bangara! Ao na Tuna i Devita! Mei ko
mu roroqu tokanisiu! Na tuqu rereko
sa sa tomea na tomate ikikerena, ko
sa mo vivitigi,>> sau sisa.
23 Ba sake pavu vagalania i Jisu sisa.
Beto qai lame sira na sepele ko qai
kole tepa totokai pira qarigunia sisa,
<<Mu iju vamule riua! Sa korapa
lukana tututigita gita sina!>> qarigu.
24 Poni pira sau si Jisu, <<Ara sa
qa tagarunu ko mana lao tadira na
tinoni Izireli gu qai muma vei na
sipi,>> sau sisa.
25 Totonai sa sa rerege lao tu sa na
rereko api ko sa lao toqo sori tutungu
pa moena i Jisu ko pira sau, <<Tokani-
siu, Bangara!>> sau.
26 Poni sa oe i Jisu, pira saunia,
<<Nake jongana sa bi tateku sa na
gagani tadira na koburu ko bi tavalao
vaniria na sie tapausudi* pa ruma,>>
sau sisa.
27 Poni pira sau sa na rereko api,
<<Sotomua tugu Bangara, ba ira na
sie pausudi kisa ba qai kole gu vera
gagani vuvusudi pa tevolo tadira qai
pausuria,>> sau sa na rereko.
28 Poni sa oe i Jisu, pira saunia,
<<Koi tinaqu, na lavatana jola sa na
mua vasosoto! Mi taroiti vanigo tu
ropi sa isa vei qu nyoguania ao,>>
sau. Ko na totoso tugu isa sa sa
tasalana sa na tuna rereko isa.

I Jisu sa Salanaria Kubo Tinoni

29 Ego sa taloa ketakoi si Jisu ko sa
poana vei pa ovuku Qalili, beto sa
sagere saea isa sa kai kubo ko sa toqo
ketakoi.
30 Ego ko qai vaikamu lame tana
sira soku pupuku minete tinoni. Qai
okoto toni lameniria ira tana sira qai
qao, ira sa mate kale kaki kobu tinidi,
ira na leqa, ira na poka beto kubo
tinoni mo mule. Ko qai lao loaria pa
kekerena i Jisu, ko sa salana betoria i
Jisu.
31 Ko qai gabara beto sira na tinoni
tonai qai batia na poka sa paranga,
ira sa mate kale na tinidi qai jonga
ligu, na qao sa rerege beto na leqa ba
sa babata. Ko qai vatarasaea ira sa na
Tamasa tadira na tinoni Izireli.

I Jisu Sa Vatetekuria Ka Made Tina Tinoni (Maka 8.1-10)

32 Ego sa kuku tekuria i Jisu sira
na ona sepele ko pira sauniria, <<Qa
roroqu vivitigiria ara sira na tinoni
pira, ura tei kue ranedi tu sa qai kole
tututi taqu ko kopira sa kepore kai
sava mai tekua. Qake nyoguania ara
sa ba garunu variu buburanaria, ura
kode mai rake ko mai tabubulo pa
soana,>> sau sisa.
33 Poni qai parangia sira na ona se-
pele, <<E, ba na minete tinoni lavata
sapi ko pai tana boka teku gagani ko
tana vateteku vapoteniria sa pa ia
kaloina vei pira?>> qarigu sira.
34 <<Ka visa bereti sa qu isongia?>>
sau si Jisu.
<<Ka vitu gu, beto ko ka visa igana
ikikete gu,>> qarigu sira.

* **15:26** Ira na tinoni Jiu qai boka gigalaniria na sie sira na tinoni karovodi ura qaike vasosotoa na Tamasa.

35 Poni sa pojaniria i Jisu sira na
minete tinoni ko qai toqo beto pa
peso.
36 Beto sa tekuria isa sa ka vitu
bereti beto vei tugu na igana, ko
sa paranga jongananiria, beto sa
kikiparia, ko sa vaniria ira na sepele
ko ira na sepele qai ia lao vaniria na
minete tinoni.
37 Ko qai teteku beto sira doru
tinoni, ko qai pote vatale beto. Beto
sa qai tekuria ira na sepele sa ka vitu
totopa, ko qai vapugele nyonyoaniria
na gagani kole joladi.
38 Ko na anyedi ira na tinoni qai
teteku sira ka made tina na marene,
goto ira na rereko beto ko ira na
koburu sa qaike taanye.
39 Ego ko pa liguna sa garunu va-
mule riuria i Jisu sira na minete
tinoni, poni sa sa lao koi pa koaka
sisa, ko sa toka lao vei tu pa gugusu
pa Magadani.

16

Ira Na Tinoni Lalavata Qai Nyorogua Batia Kai Roiti Vaivagabarana (Maka 8.11-13; Luke 12.54-56)

1 Ego qai lame tai Jisu sira kaki
Parese beto ko na Sadusisi ko mai
vagonai sisa qarigu, ko qai garunia
sisa ko mi roiti vavotu vaniria
kai roiti vaivagabarana jola tana
Tamasa, ko vei sa mai vasosotoa na
koko lamena tugu tana Tamasa sisa
qarigu.
2 Ba sa oeria i Jisu sira, pira
sauniria, <<(Totonai sa gore na
vevelu, sa pira qugu sagou, <Koi,
kode mina bule sa neqa, ura sa
maqarea na oka!> qugu.
3 Goto na vuvugei sa pira qugu,
<Koi, kode mina okoro sa pa ngeni,
ura sa varodomo beto sa dudurumana sa na oka,> qugu. Qu boka
doro gigilai agou sa ai mina vevei na
vavagalo eqa tonai qu doria na oka,
goto quke boka doro gigilai agou sira
na vinagigila pa totoso kopira.)*
4 Ao na sasae tinoni ikikeremu
beto na vavakeporea na Tamasa
sa qu korapa nyoguania kai roiti
vaivagabarana jola? E, ba kepore
sa kai roiti vaivagabarana muna
tavadogoronia, goto isa tugu na roiti
vaivagabarana muna tavadogoronia agou sa mekana gu na roiti
vaivagabarana sa taroiti ti Jona na
tinoni kokorotai,>> sauniria. Beto sa
sa loaria sira ko sa riuona.

Na Vavakovuruni Palava Tadira na Parese beto na Sadusisi (Maka 8.14-21)

5 Totonai qai toka karovo lao pa kai
kale karovona na ovuku sa qai roqu
muma sira na sepele, ko qaike pogoso
bereti besa.
6 Poni sa pira sauniria i Jisu,
<<Muna balaunia na vavakovuruni
palava tadira na Parese beto na
Sadusisi,>> sau sisa.

7 Totonai qai nongoria sau isa, sa
qai kole vavaiparanga mule mekadi
sira, pira qarigu, <<Taqeke pogoso
bereti gita sa sa korapa paranga vei
isa,>> qarigu.

8 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sisa
na manugu qai kole pojai ira, ko
pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu ko-
rapa vavaiparangania agou sa isa na
veveina kepore gamiu bereti? Sa
ikete jola na miu rarange sagou!
9 Ai vei, qu oqoro tugu vakoinonoa
agou? Quke roqu vakoititia tu agou
sa totonai qa kikiparia ka lima bereti
ara, ko qa ianiria ira ka lima tina
tinoni? Ka visa totopa sa qu vapugeleniria na gagani kole joladi agou to-
tonai?
10 Ko ai sa vei sa ka vitu bereti tonai
qa ianiria ira ka made tina tinoni?
Ka visa totopa sa qu vapugeleniria na
gagani kole joladi agou totonai?
11 Ai sa vei ko quke boka
vakoinonoa tu agou sa nake bereti
sa qa korapa qaunia ara? Mu kopu
mulenigou pa vavakovuruni palava
tadira na Parese beto na Sadusisi,>>
sau sisa.

* **16:3** Kaki kukuti kokoleidi sake koleria sa na kobuna pikata 2 beto na doruna na pikata 3.

12 Tonai sa qai gigila kamua ira na
sepele sa nake veveina na vavakovu-
runi palava bereti sa sa korapa va-
balau muleniria isa, goto na vaivagi-
galai tu tadira na Parese beto na
Sadusisi sa saunia isa.

I Pita sa Ule Votunia na Karisito (Maka 8.27-30; Luke 9.18-21)

13 Ego sa taloa riu si Jisu ko sa lao pa
kai ia tata pa gugusu lavata pa Sizaria
Pilipae. Ko ketakoi sa sa nanasaria i
Jisu sira na ona sepele, <<I sei qaqari-
gunia ira na tinoni sa na Tuna na
Tinoni?>> sau sisa.
14 Poni pira qarigu sira na sepele,
<<Kaki qai paranga i Jone Paputaiso
qarigu, kaki i Elaija qarigu, kaki i
Jeremae ba palu kame ira kaki goto
tinoni kokorotai qarigu,>> qarigu.
15 Poni pira sauniria, <<Goto agou
sa i sei ququgunisiu sara?>> sau.
16 Poni sa oe i Saimone Pita, pira
sau, <<Ao sa na Karisito, na Tuna na
Tamasa toana,>> sau sisa.
17 Poni sa oea i Jisu, pira saunia,
<<Na tamanamu sao Saimone na
tuna i Jona! Na sosoto isa sa nake
ira na tinoni qai ule vanigo ao, goto
sa ianigo sosoto na Tamaqu tu ara pa
noka.
18 Ma pojanigo ara sao: i Pita sao,
na ginuana nisongomu sa na Patu, ko
pa patu kokovana tugu api sa mana
vaturua ara sa na qua ekelesia, ko na
neqi tana mate minake boka vakila-
sia sa na ekelesia.
19 Mana vanigo ara sira na vidulu
revangana na binangara pa noka, ko
isa vei qu pukua ao pa peso sa mina
tei tapuku tugu pa noka, beto ko isa
vei qu ruvatia ao pa peso sa pa noka
ba mina tei taruvata tugu,>> sau sisa.
20 Beto sa naquria i Jisu sira na
ona sepele ko maike vavaqatania sa
na veveina isa tugu sa na Karisito
sauniria.

I Jisu sa Vavakatonia sa na ona Vitigi na Mate (Maka 8.31-9.1; Luke 9.22-27)

21 Ego ko podalai tugu pana totoso
isa sa sa podalai vavakato vakabere
vatatalenia i Jisu tadira na ona se-
pele sa na veveina nona vitigi. Ko
pira sauniria, <<Kode mana gore pa
Jerusalema sara, ko mana gosoria na
vitigi tadira na iviva mamata, na kuta
iama, ira qai vaivagigalainia na Va-
vanau, beto ko mana tavamate. Ba
pa vinaue rane mana turu mule pa
mate,>> sau sisa.
22 Poni sa toni kalenia i Pita si Jisu
ko sa tokea, pira saunia, <<Sake va-
malumia na Tamasa sa vei isa, Ban-
gara! Minake isongo taroiti tamu sa
sa vei inara!>> sau si Pita.
23 Poni sa bata kekeria ko pira
saunia si Pita, <<Rijo riu taqu, Se-
tani! Ao sa na kokobu vaivatatupe
pa moequ ara, ura ira na roroqu pira
sa nake lame veidi tana Tamasa, goto
tana tinoni gu,>> sau si Jisu.
24 Beto sa pira sauniria i Jisu sira
na ona sepele, <<Na tinoni sa nyogua
tutisiu ara, sa mi roqu muma palenia
mekana, mi pogosia na ona korosi ko
mi tutisiu sara.
25 Ura isa sa nyogua kopu vatale-
nia na ona toa mekana sa kode mina
saivia tugu sa nona toa. Goto isa sa
gona pale na ona toa pa ginuana sa
tutisiu ara sa mina batia tugu na toa.
26 Na sa sa mina vagavoria na
tinoni vei bi gona palea na ona toa ko
bi isongia sa na kasia gusu doruna?
Bi julingai tu! Ko na sa sa mina roi-
tinia isa ko mina boka teku beia sa na
ona toa? Bi mija tu!
27 Ura nake sovaina mina lame sa
na Tuna na Tinoni beto ira na ona
mateana. Kode mina lame pa neqi
tana Tamana ko mina okoto vaniria
na pinia padana na dia roiti sira doru
tinoni.
28 Ma poja sosotonigou ara sagou:
kaki agou qu korapa turu tavitisiu
ara pira sa mai oqoro mate, sa mai
batia sa na lamena na Tuna na Tinoni
mina lame vei na Bangara,>> sau si
Jisu.

17

Sa Dogoro Goto na Tinina i Jisu (Maka 9.2-13; Luke 9.28-36)

1 Ego sa jola gu ka vonomo rane, sa
sa tonia i Jisu si Pita beto ira Jekopi
i Jone kao tamatasi, ko qai sagere
sae pa kai kubo ululuna ko qai kole
suvere mekadi ketakoi.
2 Ko tonai qai doro laoa si Jisu
sa sa dogoro goto sa na tinina. Na
isumatana sa sa tolanga vei na tapo,
goto na ona poko sa sa keka vavalaka.
3 Beto api! Qai bola votu kamuria
sira Mosese i Elaija ko qai kole pa-
parangia si Jisu.
4 Poni sa paranga si Pita, pira
saunia i Jisu, <<Bangara, sa vavagua
jola sa taqe suvere gita lani! Vei
muna vajonganai ao, sa ara ma roi-
tinia kue aqaqo; ko kame tamu, kame
ti Mosese, beto kame tai Elaija,>> sau
sisa.
5 Ko sa korapa tugu paparanga vei
inara i Pita, sa sa lame kai lei keala
ko sa amu vapaeria sira doru. Beto
qai nongoria sa kai ovovele pa leona
na lei pira sau, <<Api sa na Tuqu qa
roroqua beto qa qera vivitiginia ara.
Mu nongoria sisa!>> sau.
6 Totonai qai nongoria ira kue
sepele sa na ovovele poni sa qai
matagutu vivitigi, ko qai gona toqo
pa peso ko qai todongo.
7 Poni sa lao si Jisu ko sa uliria
sira kue, beto pira sauniria, <<Turu,
muke matagutu!>> sau sisa.
8 Ko tonai mai enga qarigu sa sa
kepore mule sa kai tinoni bai batia
goto i Jisu gu mekana.
9 Tonai qai korapa mule gore na
kokodi pa kubo, sa sa naquria i Jisu
sira kue, pira sauniria, <<Munake
vavakatonia tana kai tinoni sa na
dodogoro vei qu batia agou, koi vei
tu mina tavaturu mule pa mate sa na
Tuna na Tinoni,>> sauniria.
10 Qai nanasia ira na sepele si
Jisu, pira qarigu, <<Ai sa vei ko qai
paranga sira qai vaivagigalainia na
Vavanau kode i Elaija tu sa mina
mule lame momoe mai tonai mina
oqoro kamu na Mesaea? >> qarigu-
nia.
11 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau,
<<E, i Elaija sa mina lame momoe
tugu ko mina vatana vatuvisi momo-
eria sa doru sakasava.
12 Ba ma pojanigou agou: sa tei
mule lame momoe tu si Elaija, ba
qaike doro gigalia ira na tinoni sisa,
ko qai ngangangulu veinia isa qai
nyogua veinia. Ko na Tuna na Tinoni
ba kode mai ngangangulu veinia mu-
tugu ira na tinoni,>> sau si Jisu.
13 Ego ko ketakoi sa qai gigila vak-
abere vatalea ira na sepele sa i Jone
Paputaiso gu sa saunia isa.

I Jisu sa Salania kai Marene sa kolea na Tomate Ikikerena (Maka 9.14-29; Luke 9.37-43)

14 Ego totonai qai gabala mule
kamu tadira na minete tinoni sira,
sa sa lao gona toqo sori tutungu pa
moena i Jisu sa kai tinoni,
15 ko sa paranga, <<Bangara, mu
roroqu tokania na tuqu marene!
Sa vavainia na mo kirenge ko sa
vavaaru vikerenia ko kaki totoso sa
vavukele laoa tugu pa niku beto pa
kolo.
16 Qa tei toni laonia tugu tadira na
mua sepele ba qaike boka salania,>>
sau sisa.
17 Poni sa oea i Jisu, pira saunia,
<<Koi, agou na sasae tinoni quke va-
sosoto beto quke gigilai na tuvisi! Ai
tu mina koi vei sovai vei sa mana kole
suvere tavitigou na jujunonigou ara
sagou? Mu toni lamenia taqu sa na
marene ina!>> sau si Jisu.
18 Beto sa iju palea i Jisu sa na to-
mate ikikerena sa kole tana marene,
ko sa votu riu tana, ko sa tasalana
tugu na totoso isa sisa.
19 Beto sa tonai qai suvere mekadi
tu sa qai lame ti Jisu sira na sepele ko
qai nanasa, <<Ai sa vei ko qeke boka
iju votunia agei sa na tomate ina?>>
qarigu.
20 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ura
koko vei sa ikete jola na miu rarange!
Ura ma poja sosotonigou ara sagou:
vei bu isongia iapeki rarange bi
podeke iketena vei kai kiko masitadi,
sa vei bu paranga veinia gu pira sa
na kubo api, <Mu rijo lao pa poni!>
bugu, sa kode mina lao tugu. Kepore
sa kai sava mina tapatagou.

21 (Na tomate ikikerena veveina
ina, sa sake tasalana goboro, goto pa
vavara beto pa tatabu teteku gu sa
kode mina boka taiju pale,)*>> sau
sisa.

I Jisu sa Vavakatonia Mule na Veveina na ona Mate
(Maka 9.30-32; Luke 9.43-45)

22 Totonai qai vaikamu pa Qalili
sira doru sepele, sa pira sauniria i
Jisu, <<Na Tuna na Tinoni sa kode
mina tavalao pa limadi ira na tinoni.
23 Ko mina tavamate sisa, ba pa vin-
aue rane sa mina toa mule pa mate
sisa,>> sauniria. Ko qai mamata viv-
itigi sira na sepele.

Na Tabarana na Takisi Ruma Zelepade

24 Totonai sa kamu si Jisu beto ko
ira na sepele pa Kepaniami, sa qai
lao tai Pita sira na tinoni teteku tak-
isi ruma zelepade ko qai nanasia,
<<Ai sa vei sa tabaria tugu na miu
tinoni vaivagigalai sa na takisi ruma
zelepade?>> qarigu.
25 <<E,>> sau si Pita. Isa tugu sa
tome pa leo ruma i Pita sa sa paranga
si Jisu, <<Saimone, na sa sa qu roro-
qua ao? I sei sa tatabaria sa na takisi
tadira na babangara pa kasia abana
api? Ira na tudia sosoto na bangara,
ba ira tu na tinoni gotodi?>> sau si
Jisu.
26 Poni pira sau si Pita, <<Ira tu na
tinoni gotodi,>> saunia.
<<Koi, e, jongana,>> sau si Jisu.
<<Ko na ginuana isa kisa ira na tudia
sosoto na bangara ko maike tabaria
sa na takisi.
27 Ba sake jongana tana vatagi-
giriria na tinoni, ko ao mu riu tu pa
kolo ko mu ipania na tali. Muna kao
vapodakia ao sisa na igana muna va-
gani momoea ko tonai muna asanga
vamamangai, kode muna batia sa
kai poata siliva na padana na takisi
ruma zelepade tadagita karu. Muna
tekua, ko muna lao vaniria na takisi
tadagita karu,>> sau sisa.

18

Na Tinoni sa Poreveveina Jola pa Binangara pa Noka
(Maka 9.33-37; Luke 9.46-48)

1 Ego pana totoso tugu isa sa qai
lao sira na sepele ti Jisu ko pira
qai nanasa veinia sisa, <<I sei sa
na poreveveina jola pa binangara pa
noka?>> qarigunia.
2 Poni sa kuku tekua i Jisu sa kai
koburu ikete, ko sa vaturua pa moedi
ira,
3 beto pira sauniria, <<Ma poja
sosotonigou ara sagou: vei munake
beia agou sa na miu toa ko munake
toa vei ira na koburu, sa munake
isongo tomea tugu agou sa na binan-
gara pa noka.
4 Isa na tinoni gu sa vaikete mule
veinia na koburu ikete api, sa isa
sa poreveveina jola pa binangara pa
noka.
5 Isa sa vatoga vatalea pa isongoqu
ara sa kai koburu ikete vevei api sa sa
vakamusiu tugu sara,>> sau si Jisu.

Ira na Sakasava qai Vatatupenia na Tinoni
(Maka 9.42-48; Luke 17.1-2)

6 <<Na tinoni sa vatatupenia sa
kame ira na koburu vevei api sa va-
sosotosiu ara, sa jongana jola sa bi
pikoni patu doa lavata na ruana, beto
bi riu valupi palea pa kolo lilisina
sisa.
7 Mi takulangagana tu na kasia
gusu ura sa kolea na sakasava vai-
vatatupe! Maike koroto na lamedi
sira na sakasava vaivatatupe, ba mi
takulangagana tu sa isa sa valameria
ira na sakasava vaivatatupe.
8 Ko vei kai kale limamu babi kai
kale nenemu sa bi vatatupenigo, sa
mu lomoto vaqopu palea ko mu gona
palea! Ura jongana jola sa nake sa-
vana sa bu toa qoqopumu gu sao beto
bu tome pa toa jola. Isa bu vei sa sa
jongana jolania bu tagona lao doruru
karu limamu beto karu nenemu pa
iku kole jolana.
9 Beto vei na matamu sa bi vatatu-
penigo, sa mu ujolo palea ko mu gona

* **17:21** Na pikata 21 api sa sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

palea! Ura jongana jola sa bu mamata kale gu tome pa toa jola. Isa bu vei sa sa jongana jolania bu isongoria karu matamu beto bu tagona lao maladorurumu pa iku pa heli,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Sipi Mumana (Luke 15.3-7)

10 <<Mu kopunia ko muke doro vakepore veveinaia sa kame ira na koburu ikikete vevei api. Ura ma pojanigou: na dia mateana na suveredi doru totoso pa moena na Tamaqu pa noka sa sa kopuniria.
11 (Ura na Tuna na Tinoni sa sa lame ko mi aloa na tinoni mumana sau.) *
12 Ai beka qu roroqu veinia agou sa na tinoni sa isongia kai gogoto ona sipi, ko vei kame ira nona sipi sa bi muma? Kode mina loaria mai sira ka siangavulu sia ko mai kole ngojagadi buburu pa kubo, goto isa mina riu ko mina nyaqoa sa isa na sipi sa muma.
13 Ko tonai mina bati ligua sa na ona sipi sa muma sa ma poja sosotonigou ara sagou: na ona qerana na sipi sa muma api sa sa jolania na ona qeradi ira ka siangavulu sia qaike muma.
14 Ko kai muqisi podeke vei tugu isa sa na Tamada pa noka sake nyoguania isa sa kame ira na koburu ikete vei pira ko bi muma,>> sau si Jisu.

Na Tasimu sa Sela

15 <<Ego vei bi roitinia kai sela tamu sa na tasimu, sa mu lao ko pa vaikorapaimiu gu agou karu mekamiu sa mu udukia sa na ona sela. Ko vei mina nongorigo, poni sa qu alo mulenia ao sa na tasimu.
16 Goto vei mina daiona nongorigo, poni sa mu toni lao tavitinigo mule sa kame babi karu tinoni, ko isa vei sa pojai na Kukuti Tabuna sa pa moedi ira karu babi kue tinoni nonongoro tu mai tavatoqo sa doru paranga.
17 Ba vei minake nongororia tugu sira qu toniria, poni sa mu ule vania na ekelesia totonai. Ko vei mina daiona tugu nongoria isa sa na ekelesia, poni sa totonai sa mu doro veinia gu kai tinoni rodomo beto kai tinoni teteku takisi sisa.
18 Ma poja sosotonigou ara sagou: isa qu pukua agou pa peso sa mina tei tapuku tugu pa noka, beto isa qu ruvatia agou pa peso sa pa noka ba mina tei taruvata tugu.
19 Ma kai poja sosotonigou mule ara sagou: vei ira karu tinoni pa peso agou sa bai vaivaegonia sa kai sakasava ko bai vavarania, sa kode mina roiti vanigou gu na Tamaqu pa noka sisa.
20 Ura ketakoi mai suvere vaikamu karu babi kue tinoni pa isongoqu ara, poni sa ketakoi tugu qa somana suvere sara,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Nabulu sake Taleosonia kai Tavitina

21 Beto sa lao nanasia i Pita si Jisu, <<Bangara, ka visa totoso sa kai turaqu mina kole gu roiti lamenia na sela taqu beto ara mana kole gu taleosonia sisa? Ka vitu totoso?>> sau sisa.
22 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Dai, nake ka vitu totoso, goto ka vitungavuluputa totoso vitu.
23 Ura na binangara pa noka sa pira tu sa vei. Koleona sa kai bangara sa nyorogua vatuvisiria na lilipu tadira na ona tinoni roiti.
24 Isa tugu sa podalai dororia isa sira na lilipu poni sa qai toni tomenia gu ira sa kai tinoni poreona lilipu, ko na soku gogoto tina poata nona lilipu tana bangara sisa.
25 Ba na nabulu api sa sake ngaolo na ona poata ko sake boka lipu betoria sira na ona lilipu. Ko pira sa paranga veinia na bangara sisa, <Muna tavavai vei na pinausu sao, na maqotamu, ira na tumu beto ko dorudi na mua sakasava qu isongoria, ko mina talipu sa na mua lilipu,> sau sa na bangara.
26 Poni sa gona toqo sori tutungu pa moena na bangara sa na nabulu api ko pira sa tepa vei, <Koi, bangara

* **18:11** Na pikata 11 api sa sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

muke veinisiu! Mu vanisiu na totoso beto kode mana lipu vaokoto betoria sira na qua lilipu tamu,> sau sisa.
27 Poni na bangara sa sa roqua gu mule sa na nabulu isa, ko sa taleosonia gu sa doruna nona lilipu beto sa sa vamalumu riua.
28 Ba beto totonai sa taloa ko sa votu riu sa na nabulu api, sa sa lao gu gosoria sa kai nabulu tavitina isa ka visa poata gu nona lilipu tana. Sa lao ragata tekua ko sa rae orangia na ruana, beto pira saunia, <Sisiqarai lipuria na mua lilipu taqu!> saunia.
29 Poni sa gona toqo sori tutungu mutugu sa na nabulu tavitina api beto sa paranga, <Koi, muke veinisiu, mu vanisiu na totoso beto kode mana vanigo gu sira na qua lilipu,> sau sisa.
30 Ba sa daiona sa na nabulu api goto sa lao gona vatome pale pa ruma vaipiu tinganai mina lipu betoria tu nona lilipu sau.
31 Ego ko qai dogoro vaia ira kaki nabulu tavitina sa isa sa roiti vei isa poni sa qai takulanga jola, ko qai lao ule vania na bangara sisa vei sa roitinia na nabulu isa.
32 Poni sa kuku mulenia na bangara sa na nabulu isa, ko pira saunia, <Na nabulu ikeremu jola sao! Ara dorudi na mua lilipu taqu sa qa taleosonigo, ura ao qu tepa taqu.
33 Ba ao ai sa vei sa quke roroqu tokania sa na nabulu tavitimu ina, vei qa roroqu toka veinigo ara? > saunia.
34 Ko sa tagigiri vivitigi sa na bangara, ko sa valao palea pa ruma vaipiu sa na nabulu isa, ko mi tavakilasa tinganai mina lipu betoria tu isa sira dorudi nona lilipu sau.
35 Ko isa inara kode mina okoto veinigou na Tamaqu ara pa noka sagou doru vei munake okoto taleoso sosotoniria pa bulomiu agou sira na turamiu,>> sau si Jisu.

19

Na Vaivagigalaina Na Vaialava (Maka 10.1-12)

1 Ego totonai sa beto vaivagigalainiria i Jisu sira na sakasava pira, sa sa taloa pa Qalili sisa ko sa sae pa ia pikata gugusu Jiudia pa kai karovona na pie Jodani.
2 Ko na vaikamu tinoni lavata sa qai tutia isa, beto ketakoi tugu sa salana betoria isa.
3 Ego ira kaki Parese sa qai lame tana ko qai nyogua podekia sisa. Ko qai gonania na nanasa ira sisa, pira qarigu, <<Ai vei, na tavamalumuna pa Vavanau sa mina boka loa pale kai tinoni sa na maqotana pa ai ginugua vei gu sa nyoguania isa?>> qarigu.
4 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Beko qu tei tiroamiu tu ba qu oqoro tu vakaberia agou sa na Kukuti Tabuna? Pira sau sa na Kukuti Tabuna, <Pa popodalaina sa sa tei vapodaka vamarenia beto varerekoa tu na Tamasa sa na tinoni,> sau.
5 Beto pira mutu sau, <Ko pa ginuana isa sa mina boka taloa tana tinana beto na tamana sa na marene ko mina kole kame tana maqotana, ko mai kame gu sira karu,> sau.
6 Ko maike pikatarua sira karu, ba kame gu. Ko isa vei sa tei vaipuku tariniria tu na Tamasa sa kepore kai tinoni mi vaivisuniria,>> sau si Jisu.
7 Poni qai nanasa bei sira na Parese, <<Ba ai sa vei ko i Mosese sa vaivagarununia tu sa mina boka kutia na marene sa kai pepa vailoa, beto sa mina iju variu palea sa na maqotana?>> qarigu sira.
8 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Na ginuana sa vamalumunigou i Mosese sisa sa ura koko vei sa tapata na tavavanaumiu sagou. Goto pa podalaina sa sake vei inara sa.
9 Ko ara sa pira ma poja veinigou: bike vavaiputa taviti goboro sa na maqotana kai marene, ba bi lao na marene ko bi loa pale sa na maqotana isa ko bi alava beia mule kai goto rereko, sa sa babarata tugu sa na marene isa,>> sau si Jisu.
10 Poni qai parangia sira na ona sepele, <<Vei mina isa sa na ginu-

19:4 Popodalaina 1.27. **19:5** Popodalaina 2.24.

ana vei na marene mina boka loai na maqotana, poni sa jongana jola sa mike pavu vaialava sa na tinoni,>> qarigu sira.
11 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Nake ira doru tinoni mai boka tekua sa na vaivagigalai api, ba ira gu sa tei vaniria tu na Tamasa.
12 Ura koledia sa kubo okokoto ginugua vei beto qaike boka vaialava ira na tinoni: kaki na podo veidi tu, kaki na tinoni gu qai lida vaegoro veini paleria, goto kaki qaike vaialava ura qai nyogua nabulu vania na binangara pa noka. Na tinoni mina boka tekua na vavanau api sa mi tekua tugu,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Mananiria ira na Koburu Ikikete
(Maka 10.13-16; Luke 18.15-17)

13 Ego ira kaki sa qai toni laoniria ti Jisu sira na koburu ko mi vaoponiria na limana beto mi mananiria isa qarigu, ba qai tokeria ira na sepele sira na tinoni qai vaitoni lame.
14 Ba pira sau i Jisu, <<Mu vamalumuria sira na koburu ko mai lame taqu, muke suquturia. Ura tadira tugu vevei aipira sa na binangara pa noka,>> sau sisa.
15 Beto sa vaoponiria na limana isa sira na koburu ikikete ko sa mananiria, beto sa sa taloa riu.

Na Isisongo beto na Binangara tana Tamasa
(Maka 10.17-31; Luke 18.18-30)

16 Ego koleona sa kai tinoni sa kamu tai Jisu ko pira sau, <<Tinoni vaivagigalai, ai roiti jongana sa mana roitinia ara beto mana tekua ara sa na toa jola?>> sau sisa.
17 Poni sa oea i Jisu, pira sau, <<Ai sa vei ko qu nanasania ao taqu sa na veveina na jongana? Kame gu mekana sa isa sa jongana. Vei muna nyogua tekua na toa ao, sa mu kopuniria na garunu,>> sau sisa.
18 <<Na garunu ai veveidi?>> sau sa na tinoni api.
Poni sa paranga si Jisu, <<Na garunu sa pira: munake varivai, munake babarata, munake ikiko, munake jutu seseke,
19 mu valavataria na tinamu na tamamu, muna roroqua na tavitimu kai muqisi podeke vei qu roroqu mule veinigo mekamu,>> sau sisa.
20 Poni sa paranga sa na tinoni api, <<Doru garunu pira sa qa tei tuti betoria tu ara sira, goto na sa mule sa mana roitiniria ara?>> sau sisa.
21 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Vei muna nyogua nabu pa mua tuti sao, sa mu lao ko mu vavainiria na mua sakasava qu isongoria, ko na poatadi mu vaniria ira na tinoni vaivasevidi. Beto sa muna tekuria ao sira na isisongo pa noka, beto sa mu lame tutisiu,>> sau sisa.
22 Totonai sa nongoria na tinoni koregana api sa na paranga isa sa sa takulanga ko sa riuona, ura sa soku nona isisongo sisa.
23 Beto sa pira sauniria i Jisu sira nona sepele, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: sa tapata vivitigi tana tinoni isisongo sa mina tome pa binangara pa noka sisa.
24 Ma kai poja vatalenigou mule ara sagou: sa tapata jola tana tinoni isisongo sa mina tome pa binangara tana Tamasa sisa, sa tapata jolania na kameli bi sulingi tomea sa na talupuru nila,>> sau sisa.
25 Totonai qai nongoria ira na sepele sapi sa qai gabara vivitigi ko pira qarigu, <<Ko i sei gu sa mina boka taalo sa vei?>> qarigu sira.
26 Poni sa do tariria i Jisu sira beto pira sauniria, <<Tana tinoni sa tapata vivitigi sapi, goto tana Tamasa sa doru sakasava qaike tapata,>> sau sisa.
27 Poni sa oe si Pita, pira saunia, <<Doro! Agei qe tei loa paleria tu sira doru mei sakasava ko qe tei tutigomei tu ao. Ko na sa sa mene isongia agei?>> sau sisa.
28 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: totonai mina toqo pa nona totoqona bangara sa na Tuna na Tinoni pa

19:19 Votu 20.12-16; Vavanau 5.16-20. **19:19** Iama 19.18.

totoso tana ona binangara, sa muna somana toqo pa manogarua totoqona bangara sagou ka manogarua sepele, ko muna bangaraniria sira ka manogarua bubutu Izireli.
29 Beto ko ira doru qai loaria na dia ruma na tasidi marene na luludi rereko babi na tamadi na tinadi beto ira na tudia na peso na vei pa dia tutiqu ara, sa mina ia beiniria na Tamasa kai gogoto totoso mota jolaniria vei ira qai loaria ira beto mai teku isongia vei na toa jola.
30 Ba ira soku qai momoe sa mai liligu, beto ira soku qai liligu sa mai momoe,>> sau si Jisu.

20

Ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi

1 <<Na binangara pa noka sa kai muqisi podeke vei kai tinoni sa taloa votu riu vuvugei jonga ko sa lao nyaqo tinoni ko mai roiti pa nona inuma qurepi sau.
2 Ego ko pa liguna isa beto ira na tinoni roiti qai mekarai vaivaegonia sa isa mina tabaraniria na padana kai poata siliva pa kai rane qarigu, poni sa sa garunu variu roitiria pa nona inuma qurepi isa sira.
3 Ego ko sa votu riu bei mule pa ia mamaketina papada sia koloko sau sisa, sa sa batiria mule sira kaki tinoni qai korapa turu goborodia kepore kai sava bai roitinia.
4 Poni sa pojaniria mule sira, <Agou ba mu lao tugu roiti pa inuma qurepi taqu. Kode mana tabaranigou tugu isa mana doro vatuvisia ara,> sauniria isa sira.
5 Ko qai taloa riu tugu roiti sira.
Ego pa manogarua koloko, beto pa kue koloko ba sa roiti vei tugu, ko sa tekuria tugu kaki tinoni ko sa garunu variu roitiria.
6 Totonai sa tei tata lima koloko tu sa sa mule bei lao pa ia mamaketina sisa, sa sa batiria mule sa kaki tinoni qai korapa turu goborodia. Poni sa parangaria, <Na sa qu turunia lani na rane doruna kepore kai sava bu roitinia sagou?> sauniria.
7 Poni sa pira qarigunia, <Ura kepore tinoni bi vanigei na roiti,> qarigunia.
<Ego, jongana, agou ba mu lao tugu roiti pa inuma qurepi taqu,> sauniria.
8 Ego totonai sa gore na vevelu, na tinoni poreona inuma sa pojania sa na tinoni sa mamatania na roiti, <Mu kuku vaikamuniria ira na tinoni roiti ko mu vaniria na dia tabara. Mu podalai tadira qai podalai liligu tinganai muna kamuria ira qai podalai momoe,> saunia.
9 Ego ko ira na tinoni qai podalai roiti lima koloko sa sa vaniria kai poata siliva pa kai tinoni.
10 Ko totonai mai lao tekudia tabara qarigu sira qai roiti momoe, sa qai kole roroqu kode mene teku vakubo qarigu. Ba totonai qai okoto teku, sa qai vaitoto vei tugu ira qai podalai roiti liligu sira.
11 Ko tonai qai tekuria na poata sa qai kole ququmunia ira sa na tinoni sa varoitiria pa ona inuma.
12 Qai paranga sira, <Ira na tinoni qai podalai liligu sa kai aoa gu qai roiti, goto agei sa qe pogosia na mamatana na rane beto qe vaivasevi na mangini, ba ira ba qu vaitoto veinigei tugu agei,> qarigu sira.
13 Poni sa oea na tinoni poreona inuma sa kame ira, pira saunia, <Baere, qake nganganguligo ara sao. Beko taqe mekarai vaivaegonia tu gita karu sa ao muna roiti na rane doruna beto ko ara mana tabaranigo kai poata siliva taqeu tu.
14 Mu pogosia gu na mua tabara ko mu mule riumua pa mua ruma. Isa na nyorogua taqu sa isa vei qa vania na tinoni sa roiti liligu, vei tugu isa qa vanigo ao.
15 Quke gigilai ao sa na qua tuvisina mekaqu ara ko mana varoiti veinia isa qa nyorogua veinia sa na qua poata mekaqu? Ba palu qu kono beka ao ura ara na tinoni jongaqu?> saunia.
16 Ko inara sa vei sa ira qai liligu sa mai momoe, goto ira qai momoe sa mai liligu,>> sau si Jisu.

Na Vinaue Totoso sa Pojai i Jisu na ona Mate
(Maka 10.32-34; Luke 18.31-34)

17 Tonai sa korapa rerege sae
pa Jerusalema si Jisu, sa sa teku
kaleniria sira na ona sepele ko sa
pojaniria, pira sau,
18 <<Mu vainongoro lame! Taqe ko-
rapa sae pa Jerusalema sa gita, ko ke-
takoi sa kode mina tavalao pa limadi
ira na kuta iama beto ira qai vaivagi-
galainia na Vavanau sa na Tuna na
Tinoni. Ko kode mai jutua ko mai
vamatea
19 beto sa mai valaoa ira tadira na
tinoni karovodi ko mai vavaledenia,
mai piqolia beto mai vamatea pa ko-
rosi sisa. Ba pa vinaue rane sa mina
turu mule pa mate sisa,>> sau si Jisu.

Na Tepa Tana Tinadi ira Jekopi i Jone
(Maka 10.35-45)

20 Pa liguna isa sa lao tai Jisu sa
na maqotana i Zebeti beto karu tuna
marene, ko sa todongo pa moena isa
ko mi tepai kai sa tana sau.
21 Poni sa nanasa si Jisu sa na
rereko isa, <<Na sa sa qu nyoguania
ao?>> saunia.
Poni sa oe lao sisa, <<Bangara, mu
vakolea na taringunguti ko ira karu
tuqu marene pira mai toqo tavitigo
ao pa mua binangara, kame pa kale
matuamu kame pa kale merimu,>>
sau.
22 Poni sa oeria i Jisu ria, pira
sauniria, <<Quke gigilai agou karu
sisa qu korapa tepaia. Ai vei muna
boka tugu gosoria agou sa na vitigi
mana gosoria ara?>> sau sisa.
Poni qai oe lao sira karu, <<E, mene
boka gu,>> qarigu.
23 Poni sa pira sauniria i Jisu sira
karu, <<E, kode muna somana gosо-
ria tugu agou karu sa na vitigi mana
gosoria ara. Ba na neqi vei beto mina
tavile i sei pa kale matua i sei pa kale
meri sa nake taqu. Ira na ia veveidi
pira sa na Tamaqu tu sa tei vatana
vaniria ira tu sa tei vileria tu,>> sau
si Jisu.
24 Tonai qai nongoria ira ka
manogaputa sepele sa sa vei inara,
sa qai tagigiriniria sira kao tamatasi.
25 Poni sa kuku vaikamuniria i Jisu
sira doru sepele ko pira sauniria,
<<Qu gigilaimiu agou sira na bangara
tadira na tinoni karovodi sa qai lalae-
nia sa na toa tadira na dia tinoni, beto
ira na tinoni lalavata qai vatadogoro-
nia na dia neqi tadira na dia tinoni.
26 Ba tamugou sa minake vei inara.
Isa sa nyogua tavalavata agou, sa
mina nabulunigou tu agou doru.
27 Beto isa sa nyogua momoenigou
agou sa mina pinausu tu tamugou
doru.
28 Kai muqisi podeke na Tuna na
Tinoni sa sake lame ko ira na tinoni
mai vabangaria, goto sa lame nab-
ulunia na tinoni beto sa vania na
ona toa ko sa pajuku aloria sira kubo
tinoni,>> sauniria i Jisu.

I Jisu sa Salanaria Karu Tinoni Leleqadi
(Maka 10.46-52; Luke 18.35-43)

29 Ego tonai sa taloa pa Jeriko si
Jisu beto ira nona sepele, poni sa kai
minete puku tinoni lavata sa sa tu-
tiria.
30 Ego ko qai nongoronia ira karu
tinoni leleqadi qai korapa toqo pa
soana sa i Jisu sa korapa rerege jola
lame qarigu, sa qai kuku votu, <<Mu
roroqu tokanigei ao na Tuna i Devita!
>> qarigu.
31 Poni qai tokeria ira na minete
tinoni sira karu ko mai noso qarigu-
niria. Ba tonai sa qai kuku vaiolo
viviva tu, <<Mu roroqu tokanigei ao
na Tuna i Devita!>> qarigu.
32 Poni sa turu noso si Jisu ko sa
kukuria beto pira sauniria, <<Na sa
sa qu nyoguania agou karu ko ba roiti
vanigou ara?>> sauniria.
33 <<Bangara, qe nyoroguanigo ae
karu ko bu vababatagei!>> qarigu.
34 Poni sa roroqu vivitigiria i Jisu
sira karu ko sa lao uliria na matadi,
poni sa qaike ruavo tugu na babata-
dia sira karu ko qai tutiadia sisa.

21

Na Tome ti Jisu pa Jerusalema (Maka 11.1-11; Luke 19.28-40; Jone 12.12-19)

1 Totonai mai toga pa Jerusalema
qarigu ko qai kamu pa Betipezi isa pa
Kubo pa Olive si Jisu beto ko ira na
ona sepele, poni sa sa garunu lao mo-
moeniria i Jisu sira karu ona sepele,
2 pira sauniria, <<Mu lao pa gugusu
pa moemiu kai karovona lao poni.
Ko isa tugu muna lao kamu sa kode
muna batia agou karu sa kai dongiki
na tapiko vaturu kolena tavitia kai
tuna. Mu ruvatia sa na dongiki beto
mu toni lameniria taqu.
3 Vei mai parangagou kaki tinoni,
poni sa pira munagu, <Na Bangara
sa nyoguania,> munagu, sa kode mai
vamalumu vanigou,>> sau sisa.
4 Ko sa taroiti vei pira sapi ko sa
gore votu sa na paranga tana Ban-
gara sa lame vei tana tinoni kokoro-
tai, isa pira sau,
5 <<Mu pojaniria sira na gugusu
tinoni pa Zaione,
pira muguniria,
<Dotu sa korapa lalameona sa na miu
Bangara!
Sake tuara beto sa koia na
dongiki,
sa koi pa pokotona na tuni dongiki!>
muguniria,>> sau.
6 Ko qai taloa lao sira karu sepele,
ko qai roitinia tugu sisa vei sa garu-
nuniria i Jisu.
7 Qai toni kamunia ira karu sa na
dongiki beto ko na tuna, beto ko qai
lovasa vamakeleniria ira pa pokotodi
sa na dia koti beto sa koi si Jisu.
8 Ira na minete tinoni lavata qai
lovasaniria na dia koti sa na soana,
goto kaki qai kaele teku gou ko qai
lovasa vakoleniria pa soana.
9 Na puku minete tinoni sa qai
rerege pa moena beto pa liguna i Jisu
beto qai kukuku,
Aroia na Tuna i Devita!
Sa tamana isa sa lame
pa isongona na Bangara.
Aroia pa nulu vavagalo, qarigu
sira.
10 Totonai sa tome lao pa
Jerusalema si Jisu, sa sa kirikanoko
sa na gugusu doruna, <<I sei sa?>>
qarigu.
11 Poni sa qai oe lao sira na pupuku
minete qai tutia isa, <<Isa na tinoni
kokorotai sapi, i Jisu pa gugusu
Nazareti pa Qalili,>> qarigu sira.

I Jisu sa Aduria ira qai Vavai pa Kakabarena na Zelepade (Maka 11.15-19; Luke 19.45-48; Jone 2.13-22)

12 Ego ko sa tome lao pa kak-
abarena na zelepade si Jisu ko sa
adu vovotuniria sira doru qai ko-
rapa vavai beto qai vavainiria na
sakasava pa kakabarena zelepade,
beto sa peluku vaopo paleria sira na
tevolo tadira na tinoni bebei poata
karovodi beto ira na totoqodi tadira
qai vavainiria na kuru vavakuku-
vudi.
13 Beto sa pira sauniria sira, <<Pira
sau sa na Kukuti Tabuna, <Na qua
ruma sa mina takukunia na ruma
vavarana,> sau, ba agou sa qu roiti
veinia na bevi ovovona tadira na
tinoni raja ikikodi,>> sauniria.
14 Ego ko qai lao tana pa kak-
abarena zelepade sira na leqa beto
na qao, ko sa salanaria isa.
15 Ba ira na kuta iama beto ira
qai vaivagigalainia na Vavanau sa
qai tagigiri totonai qai batiria na
roiti vaivagabaradi sa roitiniria i Jisu
beto ko qai nongoria na kukuku iri-
rangadi na koburu pa kakabarena
zelepade pira qaqarigu, <<Aroia na
Tuna i Devita!>> qarigu.
16 Ko pira qarigunia si Jisu, <<Qu
nongororiamua tu ao sisa qai korapa
pojai ira inara?>> qarigunia.
Poni, <<E, qa nongororiaqua. Qu
oqoro tu tiro vakaberia agou sa na
Kukuti Tabuna isa pira sau?
<Qu vatanai ao pa mangadi ira na
koburu beto na melalu

21:5 Aisea 62.11; Zakarae 9.9. **21:9** Kera Vinatarasae 118.25-26. **21:13** Aisea 56.7. **21:13** Jeremae 7.11. **21:16** Kera Vinatarasae 8.3.

sa na vinatarasae sosotona,> sau,>>
sau si Jisu.
17 Ego tonai sa taloa tadira pa kakabarena na zelepade sisa poni sa lao pa Betani ko na bongina sa puta ketakoi.

I Jisu sa Lelevenia na Gou Piqi (Maka 11.12-14, 20-24)

18 Tonai sa rerege mule ligu lao pa Jerusalema na vuvugei jonga si Jisu, poni sa sa vaia na burana.
19 Ko sa batia sa kai gou piqi pa kekete soana, ko sa lao kamua ba kepore kai vuana bi batia goto gagale equruna gu. Poni sa pira saunia sa na gou piqi, <<Na iamu sa munake vua ligu mule sao!>> saunia. Isa tugu sa paranga vei inara isa, poni sa sake ruavo tugu malei mateona sa na gou isa.
20 Tonai qai batia ira na sepele sa vei inara sa qai gabara vivitigi, ko qai paranga sira, <<Ai sa vei ko sake ruavo tugu malei mateona sa na gou piqi ina?>> qarigu.
21 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: vei muna vasosoto beto muneke ruarabeke pa miu rarange sagou, sa kode muna bokai gu agou sisa vei qa roiti veinia ara na gou piqi api. Ba nake mekana gu api, goto vei muna paranga laoa na kubo, <Mu iolo ao na kubo ina ko mu lao vukele pa ivere,> bugu, sa kode mina gore votu gu.
22 Beto vei muna vasosoto sagou, sa kode muna tekua gu agou sisa vei qu tepai pa vavara,>> sau si Jisu.

Na Nanasana na Neqi ti Jisu (Maka 11.27-33; Luke 20.1-8)

23 Ego sa mule lao pa kakabarena zelepade si Jisu ko sa korapa vaivagigalai, sa qai kamu nananasia ira na kuta iama beto ira na iviva mamata tadira na tinoni sisa, <<Na neqi sa sa qu isongia ao? I sei sa vanigo na neqi ko qu roitiniria ao sira na sakasava aipira?>> qarigunia.
24 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Ara ba ma nanasanigou mai kai nanasa. Ko vei muna oe vatalea agou sa kode mana ule vanigou ara sa ai neqi veveina qa isongia ko qa boka roitiniria ara sa na sakasava veveidi pira.
25 I sei sa vania na neqi si Jone beto sa paputaiso tinoni? Na Tamasa ba na tinoni?>> sau sisa.
Totonai qai nongoria sa paranga vei inara isa, sa qai kole vaigua mekadi, <<Na sa tanagu sa tana oe laonia? Ura vei tana paranga, <Na Tamasa sa vania,> tanagu, sa kode mina paranga sisa, <Ba ai sa vei ko quke vasosotoa tu agou si Jone? > kode minagunigita.
26 Goto vei tana paranga, <Na tinoni qai vania,> tanagu, sa sa vaivamatagutu mutu sa na sa marigunigita ira na tinoni. Ura ira doru tinoni sa qai tei vasosotoa tu si Jone sa kai tinoni kokorotai,>> qarigu.
27 Ko qai oea gu si Jisu, pira qarigunia, <<Dai, qeke gigilai i sei sa vania na neqi si Jone beto sa paputaisoria na tinoni,>> qarigu sira.
Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ego, ko ara ba maneke ule vanigou tugu ropi sa ai neqi veveina qa isongia beto qa roitiniria na sakasava veveidi pira,>> sau sisa.

Na Vavakato Vavapadana Karu Marene

28 <<Ego, ai qu roqu veinia agou sa na vavakato api? Sa koleona sa kai tinoni karu na tuna marene. Sa lao momoe sisa tana tuna moa, ko pira sa garunu veinia, <Tuqu, ao sa pa ngeni api sa mu lao roiti pa inuma,> saunia.
29 <Koi, ara daiqua,> sau sa na tuna moa, ba sa sovai poni sa bei roroqu ko sa riu tugu.
30 Beto sa lao mutugu tana tuna pa ligu sa na tamadi ko sa garunu veinia mutugu isa sa poja veinia na tuna moa, poni sa pira sa oe veinia, <E, jongana, tamaqu,> saunia, beto sa sake pavu riu roiti sisa.
31 I sei ira karu pira sa sa roitinia isa sa nyoguania na tamadi?>> sau si Jisu.
Poni sa qai paranga sira, <<Isa pa moa,>> qarigu sira.

Poni paranga si Jisu, <<Ma poja
sosotonigou ara sagou: ira na tinoni
ikikeredi vevei na tinoni teteku tak-
isi beto na tugele sa mai tome jola
lao momoenigou agou pa binangara
tana Tamasa.
32 Ura sa tei kamu tu tamugou doru
si Jone ko sa vabatinigou sa na soana
tuvisina ko muna tutia, ba quke va-
sosotoa tu agou. Goto ira tu na tinoni
teteku takisi beto na tugele sa qai
vasosoto. Ko qu batiriamiu tugu agou
sa na gabaladi ira na tinoni pira, ba
agou sa quke bei podekia tugu na
roqumiu ko bu vasosotoa si Jone,>>
sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi (Maka 12.1-12; Luke 20.9-19)

33 <<Ego, mu vainongoro lamenia
mule kai vavakato vavapada api.
Koleona sa kai tinoni sa isongo peso,
ko sa roitinia na inuma qurepi, beto
sa sa bara vailivutainia. Sa ruri val-
olua isa sa kai patu ketakoi mina
monyo vakolonia na vaini sau. Beto
sa sa roitinia kai ruma gegelena ke-
takoi mai suvere ira na tinoni roiti ko
mai kopunia na inuma sau. Ego beto
sa sa riu tu soru tinoni ko qai kamu
roiti ko qai kopu vania sa na inuma,
beto sa sa soni riu lelekogo pa gusu
souna sisa.
34 Totonai mi kamua sau sa na to-
toso lolokete, sa sa garunu laoniria
na tinoni poreona inuma sa kaki ona
pinausu, ko mai lao tadira na tinoni
roiti ko mai teku vania na iana pa ona
vuvua pa ona inuma sauniria.
35 Ba qai lao tu ira na tinoni roiti ko
qai aru tamanaria sira na pinausu, ko
kame sa qai mamajai, kame qai vai
vamatea, goto kame mutu sa qai buti
tarini patu.
36 Pa liguna isa sa sa garunuria mu-
tugu sira kaki ona pinausu, ira sa qai
mota jolaniria ira sa garunu momoe-
ria. Ba qai roiti veiniria mutugu ira
sa garunu laoniria momoe.
37 Pa liligu bebeto sa sa garunu lao-
nia tadira sa na tuna sosoto.
<Na tuqu sapi ko kode mai panga-
gania ira,> sau sa na rorove tana.
38 Ba totonai qai batia ira na
tinoni roiti sa na tuna, sa qai kole
vavaiparanga, <Api sa na tuna mina
teku vakarovoria na isisongo tana
tamana! Mei, lame ko ta vai vamate
pale beto ta tekua noda sa na isisongo
tana!> qarigu.
39 Ko qai lao ko qai ragata tekua,
beto qai gona votunia keta pegu-
runa na inuma, ko qai vamate palea
sisa,>> sau si Jisu.
40 Beto sa sa nanasa laoria i Jisu
sira, <<Ego, vei totonai mina mule
lame kamu sa na tinoni poreona
inuma, sa na sa beka kode mina roi-
tinia tadira na tinoni roiti pira?>> sau
sisa.
41 Poni sa qai oea ira sisa, <<Kode
mina vamate paleniria gu isa sira
na tinoni ikikeredi inara. Beto kode
mina vakarovo lao vaniria tu kaki
goto tinoni sa na ona inuma, ira na
tinoni mai boka vania na iana totonai
mai lolokete,>> qarigu.
42 Poni sa parangaria i Jisu sira,
<<Qu oqoro tu vakaberiamiu agou sa
na Kukuti Tabuna isa pira sau?
<Na patu isa qai kilu palea
ira na tinoni vavaturu ruma,
sa isa tugu sa na kuta patu viviso.
Na Bangara sa roiti veinia sapi,
ko sa vaivagabara jola
pa oda dodogoro!> sau,>>
sau si Jisu.
43 <<Ko na binangara tana Tamasa
sa mina tateku varijo pale tamu-
gou, ko mina tavalao mule tadira na
tinoni karovodi mai boka roiti vavo-
turia na vua jongadi.
44 (Isa na tinoni sake vasosoto sa
mina vei na tinoni sa vukele pa patu
ko mina talolomoto. Goto na tinoni
sa takoa na patu isa sa mina avuru
bilu,*)>> sau si Jisu.
45 Totonai qai nongoria ira na kuta
iama beto na Parese sa na vavakato
vavapada ti Jisu, sa qai gigilai sa isa sa
korapa gu pojai na veveidi ira qarigu.

21:42 Kera Vinatarasae 118.22-23. * **21:44** Na pikata 44 sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

46 Ko qai kole popodeke ko bai aru tamania qarigu, ba qai matagutuniria na minete tinoni, ura ira doru tinoni sa qai vasosotoa kai tinoni kokorotai si Jisu qarigu.

22

Na Vavakato Vavapadana na Vavolo Vaialava (Luke 14.15-24)

1 Ego i Jisu sa vavakato vaniria mule kaki vavakato vavapada sira. Pira sauniria,

2 <<Na binangara pa noka sa sa vei pira. Koleona sa kai bangara sa vatanania na vavolo vaialava tana tuna marene.

3 Beto sa sa garunuria sira na ona nabulu ko mai lao kuku vakamuria sira na tinoni qai tasoru ko mai somanania na vavolo sau, ba qai daidia kamu sira na tinoni tasorudi.

4 Poni sa kai garunuria mule sira kaki goto ona nabulu ko pira muna paranga veinira sira qai tasoru sauniria, <Vainongoro ko! Sa tei naqiti beto tu sa na vavolo taqu kopira, qai tei takubolo tu sa na bulumakau lalavatadi beto na tuni bulumakau nyonyobokodi ko qai tei talilida vatana tu, beto doru kai sa qai tei tavatana tu. Mei, lame somanania na inevanga vaialava, munaguniria,> sauniria.

5 Ba qaike pavu vagalania ira qai tasoru sa na paranga api. Pori vei qarikeuniria tugu sira na nabulu goto qai kole gu junonia na dia roitina. Kaki qai riudia tu pa dia inuma, kaki qai riu tu nyaqodia poata,

6 goto ira doru sa qai lao tu ko qai aru tamanaria sira na nabulu tagarunudi pira ko qai komiti vivikereria beto qai vamateria.

7 Poni sa tagigiri vivikereniria na bangara sira, ko sa garunuria sira na ona tinoni vaipera ko qai lao vai vamate betoria sira qai vamateria na ona nabulu, beto qai vurungu palea sa na dia gugusu.

8 Beto sa sa kukuria sira kaki ona nabulu mule ko pira sauniria, <Na qua vavolo vaialava sa sa tei tana tu, ba ira na tinoni qa soruria sa nake garodi tugu ko bai lame.

9 Ko mu lao pa soana lalavata, ko mu soruria sira doru tinoni muna batiria pa soana, ko mai kamu somanania na vavolo,> sauniria.

10 Ko qai riu sira na nabulu ko qai kuku vakamu betoria sira na tinoni ira vei qai batiria, na tinoni jongadi beto ira nake tinoni jongadi. Ko qai pugelia ira na tinoni sa na ruma ketakoi sa taroiti na vavolo vaialava.

11 Ego ko tonai sa tome lao sa na bangara, ko mi dogororia sira na tinoni tasorudi sau, poni sa batia sa kai tinoni sake vasaeria na poko vaialava.

12 Ko sa nanasia na bangara sisa, <Baere, ai sa vei beto qu boka tome lame lani sao, ura ao sa quke vasaeria na poko vaialava?> saunia. Ba sake vagala sa na tinoni isa.

13 Poni sa parangaria na bangara sira na nabulu, <Mu lao ko mu piuria na limana na nenena, ko mu gona votu lao palea pa peguru rorodomo kukunina sa na tinoni api. Ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi sira na tinoni,> sau.

14 Ura kubo sira qai tasoru, ba ira ka vivisa gu sa qai tavile,>> sau si Jisu.

Na Nanasana na Tabara Takisi (Maka 12.13-17; Luke 20.20-26)

15 Ego qai vaikamu sira na Parese ko qai vaivavavakato ko mai vagonai pa kaki dia nanasa i Jisu qarigu.

16 Qai garunu laonia ira tana sa kaki dia sepele beto ko kaki ira na tinoni qai somana sosoria i Herodi. Ko pira qarigunia, <<Tinoni vaivagigalai, qe gigilaimei agei sa qu sotomua gu sao. Qu vaivagigalainia ao pa sosoto sa na soana tana Tamasa, beto ko sake vatakulanga podekigo ao sa na sa marigu ira na tinoni, ura quke doro laoa ao sa ai qai poreveveidi vei ira na tinoni.

17 Ko mu pojanigei moko na mua roroqu. Ai vei, na tavamalumuna tugu pana Vavanau sa tana tabara laonia na oda takisi tana bangara i Siza, ba dai?>> qarigu sira.

18 Ba sa tei batia tu i Jisu sa na dia
roroqu ikikerena qai vatanania ira.
Ko pira sauniria sira, <<Na tinoni jola
vavabatamiu na sesekemiu sagou! Ai
sa vei ko qu korapa nyogua podeke
vagonasiu ara?
19 Mu vabatinisiu moko sa na poata
siliva isa qu tatabarani takisi! >>
sauniria. Ko tonai qai pogoso laonia
tana sa kai poata siliva,
20 poni sa nanasaria, <<I sei na
isumatana beto na isongona sa sa
kole pa poata siliva ina?>> sauniria.
21 Poni sa qai paranga sira, <<I ban-
gara Siza,>> qarigu.
Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Ego mu valao vania i Siza sa ira tai
Siza, beto mu valao vania na Tamasa
sa ira tana Tamasa,>> sau sisa.
22 Totonai qai nongoria sa na oe
tana sa qai gabara sira ko qai loa pale
ko riudia.

Na Nanasana na Turumule pa Mate
(Maka 12.18-27; Luke 20.27-40)

23 Ego pana rane tugu isa sa qai
kamu tai Jisu sira na Sadusisi, ira
qaike vasosotoa na veveina tinoni
mina boka turu mule pa mate, ko pira
qarigunia sisa,
24 <<Tinoni vaivagigalai, na Va-
vanau ti Mosese sa pira sau, <Bi kai
iviva marene sa bi kepore tuna beto
ko bi mate, sa kode na tasina marene
mina teku vakarovia sa na naboko,
ko ira na koburu mai vaporeria ira
karu sa mina tagigalaniria na tuna
tugu na marenena momoe sa mate,>
sau.
25 Ego ko koledia sa ira ka vitu
tamatasi marene. Isa pa moa sosoto
ira sa sa vaialava ko sa oqoro pore na
tuna beto sa mate sisa, ko sa loai sa na
naboko ko sa alavia mule na tasina
marene isa sa tuti tana tugana moa.
26 Ba isa na marene vinarua api ba
sa vei tugu na tugana, sa oqoro pore
na tuna beto sa mate. Na marene
vinaue ba kai muqisi podeke tugu,
ko qai beto pudala tugu sira ka vitu
tamatasi.
27 Beto sa liligu tu beto sa mate sa
na rereko.
28 Ego, ko na rane mai turu mule
pa mate sira na tinoni, sa i sei ira ka
vitu tamatasi pira na maqotana sa na
rereko isa? Ura ira ka vitu doru sa qai
alavia sisa!>> qarigu.
29 Ba sa oeria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Dai, qu sela sagou! Ura
quke vakaberia agou sa na ginuadi
na Kukuti Tabuna babi na neqi tana
Tamasa.
30 Ura tonai mai turu mule pa mate
sira na tinoni, sa kode mai suvere vei
gu ira na mateana pa noka sira ko
maike vaialava.
31 Goto na veveina na turu mule
pa mate sa ai vei qu oqoro tu tiro
vakaberia tu agou sa isa sa pojanigou
na Tamasa? Pira sau sisa,
32 <Ara sa na Tamasa tai Ebara-
hami, na Tamasa tai Aisake, beto na
Tamasa tai Jekopi,> sau sisa. Ko isa sa
nake Tamasa tadira na tinoni matedi,
goto tadira tu na tinoni toadi,>> sau si
Jisu.
33 Totonai qai nongoria ira na
minete tinoni sa api, sa qai gabara
betonia ira sa nona vaivagigalai.

Na Garunu Poreveveina Jola
(Maka 12.28-34; Luke 10.25-28)

34 Ego totonai qai nongoria sa vapa-
pakaria i Jisu sira na Sadusisi, poni sa
qai vaikamu sira na Parese.
35 Ko kame ira na Parese isa sa
vavaivagigalainia na Vavanau sa sa
nyogua vagonai si Jisu.
36 Ko sa paranga <<Tinoni vaivagi-
galai, ai sa na garunu poreveveina
jola pa Vavanau?>> sau.
37 Poni sa oea i Jisu, pira saunia,
<<Mu roroqua na Bangara na mua
Tamasa pa doruna bulomu, pa
doruna gagalamu, beto pa doruna na
roqumu.
38 Isa sa na garunu sa poreveveina
jola beto sa momoe.
39 Na vinarua garunu sapi gu:
Mu roroqua na tavitimu kai muqisi
podeke vei qu roroqu mule veinigo
mekamu.

22:32 Votu 3.6. **22:37** Vavanau 6.5. **22:39** Iama 19.18.

40 Tadira karu garunu aipira qai
titi sa na doruna na Vavanau beto na
vaivagigalai tadira na tinoni kokoro-
tai,>> sau si Jisu.

Na Karisito sa na Bangara Kole Jolana
(Maka 12.35-37; Luke 20.41-44)

41 Ego tonai qai korapa tugu
vaikamu ketakoi sira na Parese, sa
sa nanasaria i Jisu sira,
42 <<Na sa qu roroqunia agou sa na
Karisito? Na tuti lamena ti sei sisa?>>
sau.
Poni qai oe lao sira, Na tutina i
Devita, qarigu.
43 Poni sa parangaria i Jisu sira,
<<Ba ai sa vei ko sa pojania tu na
Gagala Tabuna si Devita ko sa gigala-
nia tu na Bangara i Devita sisa? Ura i
Devita sa pira tu sa paranga vei,
44 <Pira sau sa na Bangara Tamasa
tana qua Bangara na Karisito:
Mu toqo pa kale matuaqu,
tinganai tu mana vakilasaria ira
na mua kana,> sau.
45 Ego, ko vei bi gigalania nona Ban-
gara biunia i Devita sisa, sa ai sa vei
beto mina na tuti lamena tu ti Devita
sa na Karisito?>> sau si Jisu.
46 Kepore kame ira bi boka oea si Jisu.
Ko podalai pa rane isa sa qaike tuma
nananasa ligua ira sisa.

23

Qai Tapitu sira qai Vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese
(Maka 12.38-40; Luke 11.37-52; 20.45-47)

1 Ego beto sa paranga laoria i Jisu
sira na minete tinoni beto ira na ona
sepele, pira sauniria,
2 <<Ira qai vaivagigalainia na Va-
vanau beto ira na Parese sa qai toqoa
na totoqona ti Mosese.
3 Ko muna kopunia beto mu tutia
gu agou sisa vei qai vaivagigalainia
ira tamugou, ba muke tutiria sira
na roiti qai roroitiniria ira. Ura ira
sa qaike tutiria sira na sakasava qai
vaivagigalainiria.
4 Pana dia ruvata vavukele
paranga sa qai vamakeleniria na
pogoso mamata sira na tinoni, ba kai
kakarusudi gu bi uli pa pogoso ma-
mata ko bi iapeki vakopele vaniria na
tinoni ba qaike nyorogua vei tugu.
5 Doru dia roiti sa qai roitiniria ira
ko vei ko mai dogororia gu ira na
tinoni qarigu. Qai vatogasaria pa
readi beto pa limadi sa na bokese
lalavata sa pugelia na paranga
pa Kukuti Tabuna, beto qai piti
vakakakasaria sira na uqudi na dia
poko.
6 Qai nyonyorogua tavatoqo pa ia
poreveveidi pa vavolo beto pa totoqo
poreveveidi pa leo ruma vavaika-
muna.
7 Qai nyoguania ko ira na tinoni
mai gosoro qeqeraniria pa ia ma-
maketina beto mai gigigalaniria na
<Rabi> mariguniria na tinoni qarigu.
8 Ba agou na qua tinoni sa munake
tagigala na <Rabi> ura na tamatasi gu
sagou, beto ko kai memekana gu sa
na miu Tinoni vaivagigalai.
9 Muke gigalania na <tamamiu> sa
kai tinoni pa peso, ura kai memekana
gu sa na Tamamiu, isa na suverena
pa noka.
10 Muke gigalania na tinoni ma-
mata sa kai tinoni, ura na Karisito gu
sa na miu tinoni mamata.
11 Isa na tinoni sa poreveveina jola
agou sa mi nabulunigou sagou.
12 Isa sa valavata mulenia mekana
sa kode mina tavaikete, beto isa
sa vaikete mulenia mekana sa kode
mina tavalavata.
13 Mu takulangagamiu tugu sagou
qu vaivagigalainia na Vavanau beto
na Parese! Na tinoni jola nyony-
oravamiu! Ura qu patei suqutia
agou pa moedi na tinoni sa na ataka-
manana na binangara pa noka. Ko
mekamiu quke boka tome laoa tugu
beto ko qu suquturia tugu sira qai ko-
rapa popodeke ko mai tome qarigu.
14 (Mu takulangagamiu tugu sagou
qu vaivagigalainia na Vavanau
beto na Parese! Na tinoni jola

22:44 Kera Vinatarasae 110.1. **23:5** Vavanau 6.8; Anye 15.38-39.

nyonyoravamiu! Qu iko toaria na ruma beto na sakasava tadira na nanaboko, beto qu jola vavara vakakasamiu pa moedi na tinoni! Inara qu vei ko mina lavata jola sa na vinakilasa muna gosoria.)*

15 Mu takulangagamiu tugu sagou qu vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Qu karovoria na kolo ka kolo beto qu reregeria na ia ka ia, ko qu vagabalia kai tinoni ko sa tutia na Vavanau, beto totonai sa gabala poni sa sa ikere jolanigou mule agou ko sa padana na gana gu pa heli sa na tinoni isa.

16 Mu takulangagamiu tugu sagou na tinoni vaitoni leleqamiu! Ura pira qu vavanau vei sagou, <Bi maulu gagale pa nisongona na zelepade madina sa kai tinoni, sa vei minake roiti votunia sa nona maulu ba sake vei kamea. Ba vei tu mina maulu lao sisa pa qolo qai tavakole pa zelepade madina, poni sa minake beia goto mina roiti votunia tugu isa sa na maulu sa maulunia,> qugu sagou.

17 Qu duduvili na leqa sagou! Ai ira karu sa na poreveveina jola, na qolo ba na zelepade madina? Na zelepade madina gu sa sa poreveveina, ura ketakoi gu qai boka tavamadi sira na qolo qai tavaroiti pa vatarasaena na Tamasa.

18 Beto sa pira mule qu vavanau vei, <Bi maulu pa isongona na idi vavakukuvuna sa kai tinoni, sa vei minake roiti votunia nona maulu ba sake vei kamea. Ba vei tu mina maulu lao sisa pa vaivana sa makele pa idi vavakukuvuna, poni sa minake beia goto mina roiti votunia tugu sisa na maulu sa maulunia isa,> qugu sagou.

19 Sa iqogana tugu sa na leqa sa vaigou agou! Isa tu na idi patu vavakukuvuna sa vamadia na vaivana sa sa poreveveina jolania sa na vaivana sa tavamakele pa narena isa.

20 Sa vei inara sa, na tinoni sa maulu lao pa ia vavakukuvuna sa sa maulu lao tugu sa tadira doru vaivana qai tavakole pa narena.

21 Beto ko na tinoni sa maulu lao pa zelepade madina sa sa maulu tavitinia tugu sa na Tamasa sa suvere pa zelepade madina.

22 Beto ko na tinoni sa maulu sae pa noka, sa sa maulu lao tugu sa pa totoqona bangara, beto ko sa maulu tavitinia tugu sa na Tamasa sa toqo pa totoqona isa.

23 Mu takulangagamiu tugu sagou qu vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura qu valao vania na Tamasa sa kame pa manoga pa miu umuma qai vavalilingia na tetekuna vevei na miniti, na dili beto na kiumini. Ba qu doro paleniria agou sira na uana poreveveidi tana Vavanau, na roiti vatuvisi lao tana na tinoni, na vairoroqu vaitokai, beto na tuti vatalea na Tamasa. Pira sira na uana sa pada ko muna kopuniria na roiti tutiniria beto ko vei tugu ira kaki tuti inara.

24 Na tinoni vaitoni leleqamiu sagou! Qu popodeke vivitigi ko qu teku pale sa na lango ikete sa lao pa gamiu kapa pie bukuna, ba beto qu ponyolo toaia sa na kameli tu naregogoto!

25 Mu takulangagamiu tugu sagou qu vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Ura qu valiosoria na pegurudi na miu kapa beto na peleita, goto pa leodi sa sa pugeleria na sakasava ikikeredi qu tekuria agou pa miu soana ngangangulu beto na muino.

26 Na Parese leleqamu sao! Mu valioso momoea mai tu na leona na mua kapa, beto sa kode mina lioso mutugu sa na peguruna.

27 Mu takulangagamiu tugu sagou qu vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Qu kale na bevi vavaigolomoni kokobu tinoni matedi, sa tapedi vakeka ko sa babata jonga na peguruna, ba pa leona sa

* **23:14** Na pikata 14 api sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

sa pugelia na pupuda beto na nyabo tomate.
28 Ko inara qu vei puputa sagou. Pa pegurumiu sa qu doro vei na tinoni tuvisimiu pa dodogoro tana tinoni, goto pa bulomiu sa sa pugelia na nyonyorava beto doru roiti ikikeredi.

29 Mu takulangagamiu tugu sagou qu vaivagigalainia na Vavanau beto na Parese! Na tinoni jola nyonyoravamiu! Qu roiti vataleniria beto qu vasari vababata jongaria tugu vei sira na poudi ira na tinoni kokorotai beto na memerudi ira tinoni tuvisidi pa moa.
30 Qu paranga sagou, <Vei be korapa suveremei na totoso qai suvere ira na tamamei pa moa sagei, sa beke somana vamateria agei sira na tinoni kokorotai,> qugu.
31 Ko inara sa vei sa qu ule votunia gu pa miu uana sa agou sa na tinoni veveimiu gu ira qai vamateria na tinoni kokorotai pa moa!
32 Ko mu laomiu gu ko mu roiti vaokotonia tu sisa qai tei podalainia tu ira na tamamiu pa moa.

33 Boko dole! Boko tuni dole ikikeremiu! Ai vei, muna boka ukunia agou sa na vinakilasa pa heli?
34 Ko sa vei sa mu vaingorongo! Ara qa korapa garunu lameniria ara tamugou sira na tinoni kokorotai, na tinoni gigigalai, beto ira na tinoni vaivagigalai. Kaki ira sa kode muna vamateria tugu agou, kaki mule sa kode muna vamateria pa korosi, beto kaki sa kode muna mamajaria pa ruma vavaikamuna beto ko muna adu vatatagararia pa gugugusu.
35 Qu vamateria sira na tinoni tuvisidi ko na tinajutu sa muna gosoria agou. Ko ira muna gosoroni tinajutu agou sa sa podalai ti Ebolo na tinoni tuvisina ko sa lame kamu ti Zakarae na tuna marene i Barakia isa qu vai vamatea agou pa vaikorapaina na zelepade madina beto na ia vavakukuvuna.
36 Ma poja sosotonigou ara sagou: na vinakilasa tadira dodoru qai vai tinoni aipira, sa mai gosoria tugu ira na sasae tinoni kopira,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Roroqua na Gugusu Jerusalema
(Luke 13.34-35)

37 <<Kei, Jerusalema, Jerusalema! Ao sa qu vai vamateria na tinoni kokorotai, beto ko qu buti tariniria na patu sira na tinoni pogoso nongoro sa garunu laoniria na Tamasa tamu! Kubo totoso sa qa nyogua teku vaikamuniria sira na mua tinoni, ba veinigou na kokorako sa vaonguria na boko tuna pa kauru babanana ko ba kopunigou qau, ba quke vamalumu podekesiu tugu!
38 Vainongoro! Na miu ruma sa taloa pale, sa kokoba, beto mina ivulu gogoe sa na gugusu.
39 Ura ma poja vatalenigou ara sagou: podalai tugu kopira sa munake bati ligusiu ara sagou, tinganai tu mina kamua sa na totoso totonai kode pira muna paranga vei sagou, <Na tamanana sisa sa lame pa isongona na Bangara,> munagu,>> sau si Jisu.

24

I Jisu sa Korotonia na Jegarana na Ruma Zelepade
(Maka 13.1-2; Luke 21.5-6)

1 Ego tonai sa taloa pa kakabarena zelepade si Jisu, sa qai lao tana sira na ona sepele, ko qai vadogoronia isa sa na roitina na ruma zelepade.
2 Poni sa sa parangaria i Jisu sira, <<Qai vagabaragou agou sa pira. Ba ma poja sosotonigou ara sagou: ira doru patu qu batiria pira sa maike kole vavaitopare lalaodia, ba kode mai taqovara beto,>> sauniria.

Ira na Tapata mai Gosororia ira na Sepele
(Maka 13.3-13; Luke 21.7-19)

3 Ego totonai sa korapa toqona pa batu kubo pa Olive si Jisu, sa qai mavo lao mekadi tana sira na ona sepele, ko pira qarigu, <<Mu ule vanigei. Ai totoso mai podo sira doru

23:35 2 Roiti Bangara 24.20-21. **23:39** Kera Vinatarasae 118.26.

sakasava quguniria ao inara? Beto na sa sa mina tabata vei na vinagigilana na mua bola lame beto na vinabetona na totoso?>> qarigunia.

4 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Mu kopu vatale gu ko maike toni vapirugou.
5 Ura kubo sira na tinoni kode mai lame pa isongoqu ara, ko pira marigu, <Ara sa na Karisito!> marigu, ko mai toni vapiruria sira na soku tinoni.
6 Kode muna nongoroniria sira na vaipera beto na vavakatodi na vaipera, ba munake matagutu. Kode mai pidoko lame tugu sa na sakasava inara, ba nake isa sa na vinabebetona.
7 Kai puku tinoni mina turu talea kai goto puku tinoni, beto kai binangara mina turu talea kai goto binangara. Beto na songe beto na nunu mai raja doru eqa.
8 Doru sakasa pira sa vei na popodalaina na vivitigi teku koburu.

9 Na totoso isa sa kode muna taaru tamana sagou ko mai toni laonigou tadira na tinoni ko muna tavakilasa beto mai vamategou. Pana ginuana qu tutisiu ara sa kode maike tavaraguanigou ira na tinoni karovodi sagou.
10 Kubo tinoni sa na dia rarange mina vukele ko mai taloa rijodia taqu, beto ko mai vaigabala vikere beto maike vaitavaragua sira.
11 Beto kubo tinoni kokorotai sesekedi sa mai votu lame ko kode mai toni vapiruria sira soku tinoni.
12 Kode inara mina koi vei gigiri vei sa na reregena na toa ikikerena ko na toa vairoqu tadira na tinoni sa mina lomoso betona.
13 Ba isa gu sa vangaju kamua na bebetona sa mina taalo.
14 Ko na nongoro jongana api, isa na veveina na binangara tana Tamasa, sa mina tatarae pa kasia gusu doruna ko ira doru tinoni karovodi mai nongoria. Pa liguna tu isa sa mina lame sa na vinabebetona na totoso,>> sau si Jisu.

Na Sakasava Ikerena Jola (Maka 13.14-23; Luke 21.20-24)

15 <<Kode muna batia sa na **Sakasava Ikerena Jola** isa vei sa tei pojai tu i Daniela na tinoni kokorotai. Ko na Sakasava Ikerena Jola* isa sa mina turu pa ia madina pa ruma zelepade (Agou qu tiroa na paranga api sa mu vakoinonoa na ginuana).
16 Totonai mina vei isa sa ira qai suvere pa Jiudia sa mai uku sagereria tu sira na kubo ketakoi.
17 Isa sa korapa suvere pa narena nona ruma sa mike mule gore qaqiriria na ona sakasava pa leo ruma.
18 Isa na tinoni sa korapa pa ona inuma sa mike mule tekua na ona poko.
19 Na totoso takulanga tadira na rereko qai bogata beto ko tadira qari isongo melalu sira na rane ira!
20 Mu vavara tepai na Tamasa, ko nake pa totoso lomoso babi na rane Minere sa mu uku agou.
21 Ura na tapata pa totoso isa sa mina lavata jolaniria na tapata qai jola totonai vei sa podalai na kasia gusu ko sa lame kamu kopira. Ko pa liguna sa kepore sa kai tapata mina ikerena jola vei api.
22 Ba sa tei vapapakia tu na Tamasa sa na anyedi na rane totonai. Goto bike vei sa kepore kai tinoni bi boka toa. Ba koko vei gu sa roroquria na ona tinoni taviledi sa na Tamasa sa soni vei sa mina vapapakia sa na anyedi na rane pa totoso tapata isa.
23 Vei pira bi paranga veinigo kai tinoni totonai, <Do, poni sa na Karisito!> babi, <Inana sisa!> biu, ba kita vasotoa.
24 Ura kode mai vovotu lame sira na karisito sesekedi beto na tinoni kokorotai sesekedi ko mai roitiniria na roiti vaivagabara poreveveidi beto mai vavoturia na dia vinagigila, ko vei mai boka sa mai toni vapiruria

* **24:15** Na ***Sakasava Ikerena Jola*** api sa kai tamasa beku seseke veveina sa pojai i Daniela pa Daniela 9.27; 11.31; 12.11.

tugu vei sira na tinoni taviledi tana Tamasa.
25 Mu vainongoro! Sa oqoro kamua
na totoso isa sa qa korapa pojanigou
ara sapi.
26 Ko vei pira bai ule veini vanigou
ira na tinoni, <Poni! Korapa suvere-
ona gu pa qega sisa!> barigu, sa kita
votu lao. Babi <Ina! Korapa gu su-
vere pa leo ruma sisa!> barigu, sa kita
vasotoria.
27 Ura na bola lame tana Tuna na
Tinoni sa kode mina vei gu na kapi
sa malara podalai pa kale sagere tapo
ko sa kamu pa kale suvu tapo.
28 Ketakoi sa kole na kokobu tinoni
matena sa kode mai vaikamu ketakoi
sa na nyae,>>† sau si Jisu.

Na Bola Lame tana Tuna na Tinoni (Maka 13.24-27; Luke 21.25-28)

29 <<Mina jola sa na tapata pa rane
ira,
sa kode mina rodomo sa na tapo,
na popu minake kabere,
na seru pa noka mai vukele,
beto doru sakasava pa noka mai
tajou vakanoko beto.
30 Beto mina tabata votu lame pa
vavagalo eqa sa na vinagigilana na
Tuna na Tinoni. Beto sa mai lukana
tadungana beto sira doru tinoni
pa kasia gusu totonai mai batia na
lamena na Tuna na Tinoni pa lei
pa noka, mina lame tavitia na neqi
lavatana beto na kabere lavatana.
31 Mina taivu vavaqoro viva sa na
kuvili, beto mina garunu laoniria isa
sira na ona mateana pa doru eqa pa
kasia ababana, ko mai toni vaikamu-
niria na ona tinoni taviledi pa doru
uququdi na kasia gusu.
32 Mu doria na gou piqi ko mu tekua
kai vinakabere. Totonai mina ijoko
ko mina podalai equru ko mina bu
vatale, poni sa qu gigilai sa tei takelai
tu sa na gou isa ko sa tata gu sa nona
totoso vua.
33 Kode inara tugu muna vei sagou
na totoso isa. Tonai muna batiria
agou sira doru sakasava pira, sa kode
muna gigilaimiu gu sa sa tata sa na
totoso, ko sa tata vivitigi gu sa na
Tuna na Tinoni.
34 Ara ma poja sosotonigou sa agou:
doru sakasava pira sa kode mai gore
votu totonai mai oqoro mate beto na
sasae tinoni kopira.
35 Na oka beto na peso sa mai
maragutu, ba ira na qua paranga sa
maike isongo maragutu,>> sau si Jisu.

Na Rane na Totoso qaike Tagigila (Maka 13.32-37; Luke 17.26-30, 34-36)

36 <<Goto na veveina na rane beto
na totoso isa sa sa kepore kai tinoni bi
gigilai. Ira na mateana pa noka babi
na Tuna ba sake gigilai, goto mekana
gu na Tamana sa gigilai.
37 Na bola lame tana Tuna na
Tinoni sa kode mina kai muqisi
podeke vei tugu pa totoso tai Noa.
38 Ira na rane totonai sa oqoro du-
ruru na abana, sa ira na tinoni sa
qai kole gaganigadia, qai kole buku-
gadia, beto ira na marene na rereko
sa qai vavaialavadia, tinganai ko sa
kamu sa na ranena sa tome pa leo aka
i Noa.
39 Ba qaike isongo vagigila podekia
tugu ira sa na sa sa korapa taroiti,
tinganai ko sa gore na nyoro ko sa
pogoso variu beto paleria. Kode
inara tugu mina lame vasiboro vei sa
na lame tana Tuna na Tinoni.
40 Na totoso isa sa karu tinoni mai
korapa roiti pa inuma, sa kame sa
mina tateku variu goto kame sa mina
taloa pale.
41 Karu rereko sa mai korapa kija
vaavururia na dia kiko vuiti, sa kame
sa mina tateku variu goto kame sa
mina taloa pale.
42 Ko sa vei sa mu suvere gegele,
ura quke gigilai agou sa na rane mina
lame na miu Bangara.
43 Qu gigila vataleamiu agou sa
vei bi tei gigila momoeona tu na
tinoni poreona ruma sa ai totoso
mina kamu na tinoni ikiko, sa kode
mina suvere gegele ko minake boka
pururu tomeia na tinoni ikikona sa
nona ruma.

† **24:28** Na nyae babi kai manugu sa vei na jako ko sa boboka gagani nyabo babi na tini kokobu tinoni.
24:29 Aisea 13.10; 34.4.

44 Ko sa vei sa agou mu kole suvere
vanaqiti doru totoso, ura na Tuna na
Tinoni sa mina lame na totoso quke
rove veinia mina lame,>> sau si Jisu.

Na Nabulu Tarangena beto na Nabulu nake Tarangena (Luke 12.41-48)

45 <<Ego kopira ma vavakato
vanigou na veveina na nabulu
tarangena. Na nabulu tarangena
sa isa tugu kame sa vaivivai na
bangara ko sa kopu vataleniria ko sa
ianiria na gagani sira pa tatamana
tana bangara pa totoso sa nguti
vakoleniria na bangara.
46 Mina tamana sa na nabulu isa
totonai mina mule na ona bangara sa
mina batia sa korapa tugu roitinia isa
sa na roiti sa taiania ko mina roitinia.
47 Ma poja sosotonigou ara sagou:
kode mina vaiviva lavatia sosoto na
ona bangara sisa, ko mina kopu va-
nia doru ona isisongo.
48 Ba vei bike nabulu jongana sisa
ko bi roroqua isa sa kode minake
oqani mule lame sa nona bangara
biu,
49 ko bi podalai mamajaria sira
na nabulu tatavitina beto bi somana
teteku beto bubuku tavitiria sira na
tinoni bubukudi.
50 Ego beto mina mule kamu sa na
bangara tana nabulu api na rane beto
na totoso mina korapa suvere muma
ko minake gigilai isa.
51 Na bangara mina lomoto kokobu
pale sisa, beto mina vakole tavitiniria
ira na tinoni sesekedi. Ketakoi sa mai
lukana uui beto mina ngingisi tu na
livodi sira na tinoni,>> sau si Jisu.

25

Na Vavakato Vavapadadi ira ka Manogaputa Rereko

1 <<Pana totoso isa sa na binan-
gara pa noka sa kode pira mina vei.
Koledia sira ka manogaputa rereko
koregadi qai okoto pogosoria na dia
juke ko mai lao gosoria sa na tinoni
mina vaialava tonai mina lame ko
mina tekua na maqotana qarigu.
2 Ira ka lima sa na duduvilidi goto
ira ka lima sa na tavagigaladi.
3 Ira ka lima duduvilidi qaike
pogoso vatananiria na oela sa na dia
juke.
4 Goto ira na tavagigaladi sa qai
pogosoria na dia juke beto qai okoto
toto pogoso vatananiria pa dia toto-
todi sa na oela.
5 Ego sa vavabongi na kamuna sa
na tinoni vaialava, ko qai doki ko qai
puta beto sira doru.
6 Ko sa tei vaikorapai bongi tu neqa,
sa sa tanongoro sa na kuku, <Vainon-
goro! Api sa na tinoni vaialava! Mu
votu lame gosoria!> qarigu.
7 Poni qai okoto sasuru dorava beto
sira ka manogaputa rereko koregadi
ko qai okoto piju vatoaria sa na dia
juke.
8 Beto sa ira ka lima rereko duduvi-
lidi pira qai paranga laoria sira
ka lima tavagigaladi, pira qarigu,
<Muna vanigei tu kaki miu oela, ura
iapeki gu mina pidili gagapu na mei
juke sagei,> qarigu.
9 Ba qai oe lao sira na tavagigal-
adi, <Dai, ura nake padada gita doru
sira na mei oela pira. Goto mu mule
lao vai beimiu tadira qai vavai oela,>
qarigu sira.
10 Ego ko pa ligudi tu qai korapa
riu nyaqo oela ira ka lima rereko
duduvilidi pira, sa sa kamu gu sa na
tinoni vaialava. Ko ira ka lima rereko
tavagigaladi qai tei vatana vakoledia
tu sa qai tome lao tavitia isa pa vavolo
vaialava. Ko qai tome beto ira sa sa
tapatei gu sa na atakamana.
11 Ko liligu tu beto sa qai kamu
sira ka lima rereko koregadi duduvi-
lidi. Ko qai kamu kole kukuku, pira
qarigu, <Bangara! Bangara! Mu re-
vanga vanigei!> qarigu.
12 Ba sa oe laoria na tinoni vaialava
sira, <Ma poja sosotonigou ara sagou:
qake isongo gigilagou ara sagou,>
sauniria na tinoni vaialava.
13 Ko sa vei sa mu suvere gegele,
ura quke gigilai agou sa na ranena
beto na totoso tonai mina lame na
Tuna na Tinoni,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ira kue Nabulu (Luke 19.11-27)

14 <<Ura pana totoso isa sa na binangara pa noka sa pira mina vei. Koleona sa kai tinoni sa taloa riu pa kai ona rererege. Tonai sa oqoro riu sa sa kukuria sira na ona nabulu ko sa okoto ia vaniria na ona sakasava ko mai kopu vania sauniria.

15 Ko tana kame sa sa vania ka lima baiki poata, tana kame sa vania karu baiki poata, beto tana kame mule sa vania kai baiki poata. Ira doru sa okoto vaniria na padana na dia boboka beto sa sa taloa riu pa ona rererege.

16 Ego na nabulu isa sa tekua ka lima baiki poata sa isa tugu sa tekua sa sa riu gu varoitia sa na poata, ko na vuana sa tekua sa ka lima baiki poata mutugu.

17 Isa na tinoni sa tekua karu baiki poata ba sa vei tugu, ko na vuana sa tekua sa karu baiki poata mutugu.

18 Goto isa na tinoni sa tekua kai baiki poata, sa sa riu gelia na peso ko sa golomo vapaea sa na poata tana ona bangara.

19 Ego sa sovai tu beto sa gabala mule kamu sa na bangara tadira kue nabulu pira ko mi doria ai qai varoiti veinia ira pira sira na ona poata sau.

20 Na nabulu sa tekua ka lima baiki poata sa tome lao, ko sa kaqama laonia isa ka lima baiki poata beto ka lima baiki poata mule na vuana. Beto sa paranga sisa, <Bangara, ka lima baiki poata sa qu vanisiu ao. Doro! Qa vavuai ko ka lima baiki poata mule sa qa tamo laonia ara,> sau.

21 Poni sa parangia na bangara sisa, <Jongana jola. Na nabulu jongamu beto na tarangemu sao. Qu tarange pa kopuna ka vivisa poata pira sao, ko kopira mana vakopunigo kubo sakasava ara sao. Mei lame ko mu somanania na qeqera tana mua bangara,> saunia.

22 Beto sa sa tome lao gu mule sisa na tinoni sa tekuria karu baiki poata, ko pira saunia, <Bangara, karu baiki poata sa qu vanisiu ao. Doro! Qa vavuai ko karu baiki poata mule sa qa tamo laonia ara,> sau sisa.

23 Poni sa parangia na bangara sisa, <Jongana jola. Na nabulu jongamu beto na tarangemu sao. Qu tarange pa kopuna ka vivisa poata sao, ko kopira mana vakopunigo kubo sakasava ara sao. Mei lame ko mu somanania na qeqera tana mua bangara,> saunia.

24 Beto sa tome liligu lao sa na nabulu sa tekua kai baiki poata, ko sa paranga, <Bangara, qa gigilaiqua ara sa kai tinoni tapatamu sao. Ura ao qu boka ababu ketakoi quke umuma, beto qu aqaqono vaikamu ketakoi quke vavuvusia kai kiko.

25 Ko qa matagutuqua sara, ko qa riu geli golomo vapaea pa peso sa na mua poata. Ko, doro, api sa isa na mua,> saunia.

26 Poni sa oea na ona bangara, pira saunia, <Na nabulu ikikeremu beto na ududapelumu sao! Beko qu tei gigilaimua tugu ao sa ara qa ababu ketakoi qake umuma beto qa aqaqono vaikamu ketakoi qake vavuvusia kai kiko.

27 Ko sa vei sa vei buke nyorogua varoitia ao sisa, sa bu vatomea gu pa banga sa na qua poata. Ko bu vei ao sa totonai ba mule kamu sa ba kamu tekua sa na qua poata taviti vuana.

28 Ego ko, ka visa nabulu, mu tekua sa na poata tana tinoni api, ko mu valao vania isa na tinoni sa isongia manogaputa baiki poata.

29 Ura na tinoni sa poreona sa mina taia mutugu ko mina pugele nyonyo na ona. Goto na tinoni sa kepore ona sa mina tateku pale sa isa vei iqona sa isongia isa.

30 Mu tekua sa na nabulu kepore kai sa bi vapodoa api, ko mu gona votu laonia pa peguru rorodomona. Ketakoi mai lukana uui beto mina ngingisi tu na livodi sira na tinoni,> sauniria,>> sau si Jisu.

Na Tuna na Tinoni mina Tutiniria ira Dodoru tinoni

31 <<Tonai mina lame pana neqi tana bangara sa na Tuna na Tinoni sa

kode mai tutia ira doru mateana, ko mina toqo pa ona totoqona bangara sisa.
32 Ko ira doru puku tinoni sa mai vaikamu lao pa moena isa. Ko isa mina vaipikainiria pa karu pikatana kai muqisi podeke vei na sepati sa vile pikata tekuria na sipi tadira na qoti.
33 Ko mina vakoleniria pa kale matuana sira na tinoni tuvisidi, goto ira na tinoni ikikeredi sa mina vakoleria pa kale merina.
34 Beto sa mina parangaria na bangara sira na tinoni pa kale matuana, <Mei, lame agou sa mananigou na Tamaqu! Mu teku isongia na binangara, isa sa vatana vakole vanigou na Tamasa pa popodalaina tu tonai sa taroiti na kasia gusu.
35 Ura tonai qa burana ara sa qu iasiu, qa kidepe sara sa qu vabukusiu, na tinoni gotoqu sara ba qu vatoga vatalesiu agou pa miu ruma.
36 Na gagadoqu, ba qu vapopokosiu; qa mo, ba qu kopunisiu agou; tonai qa tapiu, ba qu ovikisiu tugu agou,> minagu.
37 Poni mai oea ira na tinoni tuvisidi, pira marigu, <Bangara, pa visa sa qu burana ao ko qe iago agei? Toto sa sa qu kidepe ao sa qe lao vanigo na pie agei?
38 Pa visa sa na tinoni gotomu qeunigo, ko qe vatogaigo pa mei ruma agei? Beto pa visa qe batigo na gagadomu ko qe vapopokogo agei?
39 Toto sa sa qe batigo qu korapa momoomu ao beto ko pa visa sa na suveremu pa ruma vaipiu ko qe lalao ovikigo agei?> marigu.
40 Poni mina oeria na Bangara sira, pira minaguniria, <Ma poja sosotonigou ara sagou: tonai qu roiti laonia agou kai roiti jongana tana kame ira na tasiqu nake poreveveidi aipira, sa qu korapa tugu roiti valame vanisiu ara sisa,> minagu.
41 Beto sa mina paranga laoria isa sira pa kale merina, pira minagu, <Mu taloa taqu sagou, agou sa sa tei lelevenigou tu na Tamasa. Mu lao pa iku kole jolana isa sa tavatana vakole vania na bangaradi na tomate beto ko ira doru ona mateana!
42 Ura tonai qa burana sara, ba quke isongo ia podekesiu tugu ara sagou; tonai qa kidepe, ba quke vabukusiu;
43 tonai na tinoni gotoqu tugu sara, ba quke vatogasiu pa miu ruma ara sagou; na gagadoqu tugu, ba quke vapopokosiu ara sagou; tonai na momooqu tugu beto na tapiuqu tugu pa ruma vaipiu, ba quke galanisiu sara,> sau sisa.
44 Poni sa mai oea ira sa na Bangara, pira marigu, <Bangara, toto sa sa qe batigo agei qu kole burana, na kidepe, na tinoni gotomu, na gagadomu, qu mo, babi qu tapiu ao, beto qeke pavu galanigo na tokanigo agei?> marigu sira.
45 Poni mina oeria na Bangara sira, pira minagu, <Ma poja sosotonigou ara sagou: tonai qu daimiu tokania sa kame ira nake poreveveidi aipira, sa qu daimiu tokanisiu tugu sara,> minaguniria.
46 Ko ira na tinoni ikeredi aipira sa mai tavalao pa vinakilasa kole jolana, goto ira na tinoni tuvisidi sa mai lao pa toa jola,>> sau si Jisu.

26

Ira na Tinoni Mamata qai Kukitinia i Jisu
(Maka 14.1-2; Luke 22.1-2; Jone 11.45-53)

1 Ego totonai sa beto vaivagigalainiria i Jisu sira doru sakasava pira, sa pira sauniria ira nona sepele,
2 <<Qu tei gigilaimiu tu agou sa karu rane gu sa kole beto mina kamua sa na rane vavolo Alokata, ko totonai sa kode mina tavalao pa limadi ira na tinoni sa na Tuna na Tinoni ko mina tavamate pa korosi,>> sau.
3 Ko na totoso tugu isa sa ira na kuta iama beto ira na iviva mamata tadira na tinoni sa qai vaikamu pa ruma ti Kaiapasi isa na kuta iama lavata.

4 Ko qai roitiniria kaki roroqu vei
beto mai aru tamana golomia ko mai
vamatea si Jisu qarigu.
5 Ba pira qai kole vaiparanga vei
sira, <<Dai, taneke roitinia na roiti
isa pa totoso vavolo Alokata, ura kita
ta kole vaiperaniria ira na tinoni,>>
qarigu.

I Jisu sa Talumu pa Betani (Maka 14.3-9; Jone 12.1-8)

6 Ego sa lao suvereona pa Betani si
Jisu, pa ruma ti Saimone isa sa rajai
na popoqu perangana.
7 Ko tonai sa korapa teteku i Jisu sa
sa tome lao sa kai rereko sa pogosia
kai tototo na sa taroiti pa kai patu
babata jongana. Sa pugelia na lumu
umumanga jonga beto na pore vaina
sa na tototo na isa. Ko sa lobitia, beto
sa vuvania pa batuna i Jisu.
8 Poni ira na sepele sa totonai qai
batia sa roiti vei inara isa, sa qai tagi-
giri sira ko qai paranga, <<Ai sa vei ko
sa korapa aru vivikeria na lumu sina!
9 Isa bi boka tatekuni poata
lavatana sina, ko bi ianiria ira na
tinoni vaivasevidi!>> qarigu.
10 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa
na paranga qai pojai ira, ko pira
sauniria, <<Ai sa vei ko qu korapa tu
poja vivikeria agou sa na rereko api?
Kai roiti jongana sa sa roiti lamenia
isa taqu.
11 Ura qu suvere tavitiriamiu gu
agou doru totoso sira na tinoni vaiva-
sevidi, goto ara sa maneke suvere
tavitigou lalaoqua.
12 Tonai sa vuvania na lumu na
rereko api sa na tiniqu ara, sa sa
vatanania isa ko mina tagolomo sa na
tiniqu ara.
13 Ma poja sosotonigou ara sagou:
doru eqa pa kasia gusu mina tatarae
na nongoro jongana api, sa mina
tavavavakato tugu sa na roiti sa roi-
tinia na rereko api taqu, ko minake
tamuma sa na rereko isa,>> sau si
Jisu.

I Jiudasi sa Tatabara ko Mina Gabala Kanai si Jisu (Maka 14.10-11; Luke 22.3-6)

14 Pa liguna isa sa kame ira ka
manogarua sepele, na isongona i Jiu-
dasi Isikarioti, sa sa lao tadira na kuta
iama,
15 ko pira sauniria, <<Na sa sa
muna vanisiu ara agou, ko mana
boka tokanigou ko muna boka aru
tamania agou si Jisu? >> sauniria.
Poni qai anye tekuria sa ka uen-
gavuluputa poata siliva, ko qai vania.
16 Ko sa podalai tugu na totoso isa
sa sa podalai nyanyaqoa i Jiudasi sa
kai lolomo jongana vei beto mina
tokaniria ko mai boka aru tamania
ira si Jisu sau.

I Jisu Beto ira na Sepele qai Mekarai Tekua na Vavolo Alokata (Maka 14.12-21; Luke 22.7-14, 21-23; Jone 13.21-30)

17 Tonai sa kamua sa na rane
momoe tonai mina taroiti sa na
vavolona na Bereti Nake Kovuruna,
sa qai lao sira na ona sepele ko
qai nanasia si Jisu, <<Pai sa qu
nyoguania ao ketakoi mene vatana
vanigo agei sa na vavolo Alokata?>>
qarigunia.
18 Poni pira sauniria, <<Mu lao tana
tinoni api pa Jerusalema, ko pira
munagunia, <Pira sau sa na tinoni
vaivagigalai, sa kamua sa na qua to-
toso. Ko kopira sa ara beto ira na
qua sepele sa mene tekua na vavolo
Alokata pa ruma tamu sau,> muna-
gunia,>> sau si Jisu.
19 Ko qai lao tugu sira na sepele ko
qai vatanania sa na tetekuna Alokata
isa vei sa pojaniria i Jisu.
20 Ego ko totonai sa gore na vevelu
sa sa toqo teteku tavitiria i Jisu sira ka
manogarua ona sepele.
21 Ko tonai qai korapa teteku ira sa
sa paranga si Jisu, <<Ma poja soso-
tonigou ara sagou: kame agou pira sa
mina gabala kanasiu ara,>> sau.
22 Poni sa qai takulanga beto sira
na sepele, ko qai okoto nananasa
memekai sisa, <<Bangara, nake ara
sa qugunisiu ao, oko? >> qai okoto
qarigu.
23 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria,
<<Isa sa somana totogolo tavitisiu pa

baolo ara na gana bereti sa isa tugu sa mina gabala kanasiu ara.
24 Na Tuna na Tinoni sa mina tavamate vei tugu isa sa pojai na Kukuti Tabuna, ba mina gana na takulanga sa na tinoni sa gabala kanai isa! Sa jongana jola sa bike pavu tavapodo sa na tinoni isa!>> sau si Jisu.
25 Poni sa paranga si Jiudasi, isa na tinoni sa malumu ko mina gabala kanai si Jisu, <<Rabi, nake ara sa qugunisiu ao, oko?>> sau.
Poni sa oea i Jisu sisa, <<Isa mekamu qu pojai sisa,>> saunia.

Na Vavolo tana Bangara
(Maka 14.22-26; Luke 22.15-20; 1 Koriniti 11.23-25)

26 Ego totonai qai korapa teteku ira, sa sa tekua i Jisu sa na bereti, ko sa manania, beto sa kikipai ko sa ianiria ira na ona sepele, beto sa paranga, <<Pia ko mu tekua, api sa na tiniqu,>> sau.
27 Beto isa sa sa ovulia sa na kapa, ko sa paranga jongana laonia tana Tamasa, ko sa vaniria ira na ona sepele beto sa paranga, <<Mu bukua agou doru sapi;
28 na orunguqu sapi, isa na vamauruna na taringunguti tana Tamasa tadira nona tinoni. Na orunguqu api sa sa nyoro ko na vulasadi na sela tadira na tinoni.
29 Ma poja vatalenigou: kode maneke buku ligua ara sa na vaini api, tinganai tu mina kamua na rane mana buku tavitinigou ara na vaini korega pa binangara tana Tamaqu,>> sau si Jisu.
30 Beto sa jola gu sa vei inara, sa qai kerania kai kera, beto qai votu ko qai taloa lao pa kubo pa Olive.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu Palenia sisa
(Maka 14.27-31; Luke 22.31-34; Jone 13.36-38)

31 Ego ketakoi sa parangaria i Jisu sira na ona sepele, <<Pana veveiqu ara sa kode bongi sa agou doru kode muna uku loa pale betonisiu sara, ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,
<Ara mana vamatea sa na sepati,
ko na vaikamu godo sipi
sa mai okoto nyanyalia na eqa,> sau.
32 Ba pa liguna mana turu mule pa mate sara, sa mana lao momoe pa Qalili sara,>> sau.
33 Poni sa pira sau si Pita, <<Goto ara sa vei mai uku loa palego tu ira doru, ba maneke uku loa palego sara! >> sau.
34 Poni sa pira saunia i Jisu aza, <<Ma poja sosotonigo ara sao: kode bongi tugu tonai mina oqoro piranga na kokorako sa kode muna kilu palenisiu kue totoso ara sao,>> saunia.
35 Poni sa paranga si Pita, <<Vei mana mate tavitigo tugu ao, ba maneke isongo kilu palenigo tugu sara,>> sau. Ko ira doru sepele sa qai paranga vei beto tugu inara.

Sa Vavara pa Qetisemani si Jisu
(Maka 14.32-42; Luke 22.39-46)

36 Ego beto sa sa toniria i Jisu sira na ona sepele, ko qai lao pa kai ia na isongona pa Qetisemani. Beto sa poja veiniria pira, <<Mu toqo lani sagou, goto ara ma jola lao vavara pata lao pa poni,>> sauniria.
37 Ko i Pita gu beto karu tuna marene gu i Zebeti sa sa toniria. Sa takulanga beto sa roroqu mamata vivitigi sisa,
38 ko sa parangaria sira kue, <<Sa lavata jola pa buloqu sa na takulanga api, ko kode mina boka vagojosiu tu. Mu suvere lani ko mu suvere gegele tavitisiu,>> sauniria.
39 Beto sa rerege rijo lao iapeki sisa, ko sa gona kole opo kokou pa peso, ko sa vavara, <<Tamaqu, bi vei bu boka ao, sa mu varijoia taqu sa na kapa vitigi api. Ba nake isa vei qa nyoroguania ara sa mina taroiti, goto isa tu vei qu nyoroguania ao,>> sau.
40 Beto sa sa rerege mule lao tadira kue sepele, ko sa batiria qai korapa putagadia poni sa parangaria i Pita, <<Ai vei, quke boka suvere gegele tavitisiu ara kai totoso papakana sagou?

26:31 Zakarae 13.7.

41 Mu suvere gegele beto mu
vavara ko muke gosoria na totoke.
Na gagala sa sa malumu, ba na tini sa
sa munyala,>> sau sisa.
42 Beto sa gabala mule ligu lao
vavara si Jisu, pira sau, <<Tamaqu,
vei mineke boka tavarijo sa na kapa
vitigi api goto mana bukua tugu ara,
ba jongana gu. Isa gu qu nyoroguania
ao sa mi taroiti,>> sau sisa.
43 Sa beto isa sa sa gabala mule
ligu lame mutugu tadira kue sepele
sa sa batiria qai korapa puta betoga-
dia, ura sa ngaolo vivitigiria na nyoro
puta.
44 Ego sa loaria mutugu i Jisu sira
kue ko sa mule riu ligu vavara na vin-
aue totoso, ko sa kai pojaria mutugu
isa sira sa tei vavaraniria tu.
45 Beto sa sa gabala mule tadira kue
sepele, ko pira sauniria, <<Qu korapa
tugu putagamiu beto mineremiu
sagou? Doro! Mi kamua gu sau sa
na totoso na Tuna na Tinoni mina
tavakarovo lao pa limadi ira na
tinoni seladi.
46 Turu ko ta lao. Doro! Sa kamu gu
api na tinoni sa gabala kanasiu ara,>>
sau si Jisu.

I Jisu qai aru Tamania ira qai Kanai (Maka 14.43-50; Luke 22.47-53)

47 Ko sa korapa tugu paranga vei
inara i Jisu sa sa bola gu si Jiudasi,
isa kame ira ka manogarua sepele.
Qai garunu vatutinia ira na kuta
iama beto na iviva mamata tadira
na tinoni sa kai puku minete tinoni
lavata. Qai okoto pogoso benete
vaiperana beto na kubau.
48 Ko sa tei poja vakoleniria tu ira
i Jiudasi perangana sa kai vinagigila
mina roitinia ti Jisu, pira sauniria,
<<Isa na tinoni mana lao aoa ara, sa
isa tugu sa na tinoni qu nyoroguania
agou, ko muna lao gu aru tamania
sisa,>> sauniria.
49 Ko sa rerege totoai lao gu i Jiudasi
si Jisu, ko sa gosoro qeqerania, <<Jon-
gana, Rabi!>> sau, beto sa sa aoa si
Jisu.
50 Poni sa pira saunia i Jisu sisa,
<<Baere, na sa sa qu lamenia ao?>>
sau sisa.
Beto sa qai aru tamania ira si Jisu.
51 Na totoso tugu isa sa kame ira
na sepele sa tutia i Jisu sa sa saputu
tekua sa na ona benete vaiperana
ko sa taqasa teusu palea sa kai kale
talingina na pinausu tana kuta iama
lavata.
52 Poni sa lao i Jisu ko sa tokea sa na
tinoni isa, <<Mu soba mulenia pa ona
sosobana sa na mua benete ina! Ira
doru qai aru benete vaipera sa mai
mate tugu pa benete vaipera.
53 Ai sa vei quke gigilai tu ao sa nake
tapatana taqu sa ara ba boka tepai gu
na Tamaqu ko bi garunu lagereniria
ira na joa tina mateana ko bai tokani-
siu?
54 Ba vei mana roiti vei inara ara,
sa minake boka gore votu sa isa vei
sa pojai pa Kukuti Tabuna na veveina
isa qa korapa gosoria ara,>> saunia i
Jisu sisa.
55 Na totoso isa sa pira sauniria
i Jisu sira na minete tinoni, <<Kai
tinoni raja ikikoqu sara ko qu pogoso
bola tarinisiu tu na benete beto na
kubau ko muna tekusiu? Doru rane
sa pa kakabarena zelepade gu qa kole
suvere vaivagigalai sara, ba quke aru
tamanasiu.
56 Ba doru sakasava pira sa qai
soni taroiti ko vei tugu ko mi gore
votu beto sira na kokorotai tadira na
tinoni kokorotai,>> sau sisa. Beto sa
ira doru sepele sa qai okoto uku loa
palea sisa.

I Jisu sa Tatoni lao pa Kauniseli Tadira na Jiu

(Maka 14.53-65; Luke 22.54-55, 63-71; Jone 18.13-14, 19-24)

57 Ego ko ira tugu qai aru tamana
tekua i Jisu sa qai toni laonia sisa
pa ruma tai Kaiapasi, isa na kuta
iama lavata. Ko ketakoi qai kole su-
vere vavaikamudia sira qai vaivagi-
galainia na Vavanau beto ko ira na
iviva mamata.
58 Ba i Pita sa sa kole tututi va-
sosouona tu pa liligu, tinganai sa
lame kamu pa bobole sesebena na

ruma tana kuta iama lavata. Beto sa sa tome lao pa leo kakabarena na ruma ko sa lao toqo vairuraiona tadira na nabulu kopu ko mi doria isa sa na roiti mai roitinia ira tai Jisu sau.

59 Qai podekia ira na kuta iama beto ko ira doru iviva pa kauniseli ko mai nyaqo votuniria sa kaki vinasosoto sesekedi, ko mai boka vamatea si Jisu qarigu.

60 Ko kubo ira sa qai turu vavovoturia na paranga sesekedi, ba kepore sa kai ginugua jongana bai batia vei bai boka vamatenia sisa. Pana vinabebetona sa qai turu sa karu tinoni,

61 ko pira qarigu, <<Sa paranga sa na tinoni api, <Mana boka jegara palea ara sa na zelepade madina tana Tamasa, beto pa rane vinaue sa mana vaturu beia ara,> sau,>> qarigu sira karu.

62 Poni sa turu sa na kuta iama lavata ko sa nanasia si Jisu, <<Ai vei, quke boka oeia ao sisa qai jutunigo ira karu inara?>> sauniria.

63 Ba sake vagala si Jisu.

Poni sa paranga sa na kuta iama lavata, <<Pa korapa isongona na Tamasa toana sa qa pojanigo ara sao: mu ule vatale vanigei, ao tugu sa na Karisito na Tuna na Tamasa?>> sau.

64 Poni sa paranga si Jisu, <<Isa tugu qu pojai ao. Ba ma poja vatatalenigou ara sapi: podalai kopira ko mi lao kode muna batia agou sa na Tuna na Tinoni mina toqo pa kale matuana na Tamasa vivana jola, beto mina mule lame vei pa lei pa noka!>> sau si Jisu.

65 Isa tugu sa nongoria sa paranga vei inara i Jisu sa sa bako rikata palea na kuta iama lavata sa nona poko beto pira sau, <<Sa vamoroania na Tamasa sa na tinoni api! Na vinasosoto sa mule sa tana nyaqoa gita? Doro, qu tei nongoriamiu tugu agou sa sa poja vivikeria na Tamasa sapi!

66 Ko na sa sa na roroqu qu vatoqoa sagou ka visa bangara?>> sauniria.

Poni qai oe sira na tinoni lalavata, <<Sa pada vivitigi gu ko mina tavamate sisa,>> qarigu.

67 Beto poni sa qai tue taria na isumatana beto qai irirunia na vavaiiruna. Ira kaki tinoni qai kole popoaria

68 sa pira qai paranga veinia sisa, <<Ego tu, ao na Karisito! Mu ule vanigei tu moko i sei sa sa korapa majago?>> qarigunia.

I Pita sa Kilu Palenia si Jisu (Maka 14.66-72; Luke 22.56-62; Jone 18.15-18, 25-27)

69 Ego totonai sa korapa toqona pa kakabarena na ruma tana kuta iama lavata si Pita, sa lame sa kai nabulu rereko ko sa parangia, <<Ao tugu sa kame qu tututia i Jisu na tinoni Qalili!>> saunia.

70 Ba sa kilu palenia pa moedi ira doru, pira sau, <<Qake gigilai ara sa na manugu qu korapa pojai ao ina,>> sau.

71 Tonai sa votu lao pa atakamanana na kakaberena na ruma sa sa batia mule kai nabulu rereko sisa, ko pira sauniria sira na tinoni qai suvere ketakoi, <<Na tinoni api sa sa kole tugu tututi tai Jisu na tinoni Nazareti!>> sau.

72 Ba sa kilu pale mutugu taviti maulu si Pita, pira sau, <<Qake isongo gigila podekia tugu ara sa na tinoni ina!>> sau.

73 Sa oqoro sovai gu sa vei inara, beto sa qai lao gu sira na tinoni qai kole turu ketakoi ko pira qarigunia si Pita, <<Ao sosoto gu sa kame ira qai tututia i Jisu, ura na vakerana na mua vavukele paranga sa ulenigo sosoto sao,>> qarigunia.

74 Poni sa paranga si Pita, <<Qa maulu sara ko qa korapa pojai na sosoto! Vei mana seseke sa mina vakilasasiu na Tamasa! Qake gigilai ara sa na tinoni qugunia agou ina!>> sau.

Ego isa tugu sa poja vei inara i Pita, poni sa sa piranga gu sa na kokorako.

75 Beto sa sa gigila kamua i Pita sa isa vei qi pojai perangaina i Jisu tonai pira qiunia, <<Mina oqoro piranga na kokorako, sa ao muna kilu palenisiu kue totoso,>> qiunia. Ko sa

votu pa peguru si Pita ko sa lukana vapasania.

27

I Jisu Sa Tatoni Lao Tai Paelati (Maka 15.1; Luke 23.1-2; Jone 18.28-32)

1 Na vuvugei jonga sa qai vaikamu
sira na kuta iama beto ira na iviva
mamata, ko qai kole vaingodonia
kaki roroqu vei beto mai vamatea si
Jisu qarigu.
2 Beto sa qai piua si Jisu ko qai toni
laonia ti Paelati na qavuna.

Na Matena i Jiudasi (Roiti 1.18-19)

3 Ego tonai sa gigilai i Jiudasi, isa
sa gabala kanai i Jisu, sa sa tapitu ko
mina tavamate si Jisu, poni sa roqu
mule sisa ko sa pogoso mule laoniria
tadira na kuta iama beto na iviva
mamata sa ka uengavuluputa poata
siliva,
4 pira sau, <<Qa sela sara, ura na
tinoni tuvisina sa qa gabala kanai ara
ko mina tavamate,>> sau.
Poni pira qarigunia ira sisa, <<Ko
ai mene veinia agei? Isa na mua
ginugua tu mekamu ao sisa,>> qari-
gunia.
5 Poni sa lao gona palenia pa
zelepade madina i Jiudasi sa na
poata, beto sa taloa riu boru ma-
teona.
6 Ko qai tekua ira na kuta iama
sa na poata, beto pira qarigu, <<Na
poata laona na orungu sa pira, ko
nake tavamalumuna pana Vavanau
za mina tavalao pa poata ruma
zelepade,>> qarigu.
7 Ko qai vaingodonia ira sa na ro-
roquna na poata isa ko qai vainia
kai iapeki kobu peso tana tinoni sa
roroiti raro patu, ko ketakoi sa na
vavaigolomona tadira na tinoni go-
todi.
8 Inara sa vei ko na ia isa sa qai
vaisongonia na Kobu Peso Orungu,
ko sa korapa kole tinganai sa kamua
tu pa rane pa ngeni api sisa.
9 Ko sa gore votu tugu sa na kokoro-
tai isa sa lame vei ti Jeremae na tinoni
kokorotai, pira sau, <<Ko qai tekuria
sa ka uengavuluputa poata siliva, na
vaina isa qai malumu vainia ira na
tinoni Izireli,
10 ko qai vainia iapeki kobu peso
tana tinoni roroiti raro patu, isa sa
garununisiu na Bangara ara ko mana
roitinia,>> sau.

I Paelati sa Nanasia si Jisu (Maka 15.2-5; Luke 23.3-5; Jone 18.33-38)

11 Ego ko sa lao turu pa moena i
Paelati na qavuna si Jisu, ko sa nana-
sia na qavuna sisa, <<Na bangara
tugu tadira na Jiu sao?>> saunia.
Poni pira sau si Jisu, <<Isa tugu qu
pojai ao ina,>> saunia.
12 Tonai qai jutunia doru paranga
ira na kuta iama beto na iviva ma-
mata, sa sake pavu oeria i Jisu sira.
13 Poni sa parangia i Paelati sisa,
<<Ai vei, quke nongororia ao sa
doru sakasava qai jutunigo inara?>>
saunia.
14 Ba kepore tugu sa kai pakata
paranga ikete bi oe laonia si Jisu,
ko ketakoi sa sa gabara jola sa na
qavuna.

I Jisu aa Tavile ko mina Tavamate (Maka 15.6-15; Luke 23.13-25; Jone 18.39-19.16)

15 Ego pa doru totoso vavolo
Alokata sa na ona tutina tugu na
qavuna sa sa boka ruvata vaniria ira
na tinoni Jiu sa kai tinoni tapiuna mai
tepai.
16 Ko pa totoso isa sa koleona sa kai
tinoni tapiuna na tagigila vatalena
sa kai tinoni ikikerena jola sisa, na
isongona i Jisu Barabasi.
17 Ko totonai qai lao vaikamu beto
sira doru tinoni sa sa nanasaria i Pae-
lati sira, <<I sei ira karu sa qu nyo-
guania agou ba ruvata vanigou ara?
I Jisu Barabasi ba i Jisu isa sa tapoja
na Karisito?>> sau.
18 Ura sa gigila vataleriaona i Pae-
lati sira ka visa iviva mamata sa qai

27:10 Zakarae 11.12-13; Jeremae 19.1-13; 32.6-9.

konoa gu si Jisu ko vei sa qai loa laonia tana.
19 Totonai sa korapa toqona pa nona totoqona pa ia vavaitutina si Paelati, sa sa garunu laonia na maqotana tana sa kai nongoro, pira sau, <<Muke kotia ao na tinoni tuvisina ina, ura kubo sakasava vaivatakulangadi sa qa putagitaria ara pa bongi na veveina na tinoni ina,>> sau.
20 Ego pa totoso isa sa ira na kuta iama beto na iviva mamata sa qai paranga sosoriria sira na minete tinoni, ko mai parangia tugu si Paelati ko mi ruvatia si Barabasi goto i Jisu sa mina tavamate tugu qarigu.
21 Ba i Paelati sa nanasaria mule sira na minete tinoni, <<I sei ira karu pira sa qu nyoguania agou ko ba ruvata vanigou ara?>> sauniria.
Poni sa, <<I Barabasi!>> qarigu.
22 Poni sa parangaria i Paelati sira, <<Ko ai mana veinia ara si Jisu isa sa tapoja na Karisito?>> sau.
Poni sa qai oe lao sira doru, <<Isa sa mi tavamate gu pa korosi!>> qarigu.
23 Ba sa nanasa liguria mutugu i Paelati sira, <<Na sela sa sa sa roitinia isa?>> sauniria.
Ba totonai sa qai vevela vaiolo viviva sira, pira qarigu, <<Vamatea pa korosi!>> qarigu.
24 Totonai sa doro gigilai i Paelati sa kepore mule kai sa mina boka roitinia isa goto na vaipera gu sa kode mina podo sau, poni sa lao nobu pie ko sa loqa lima pa moedi ira na minete tinoni, beto sa pira sa paranga vei, <<Ara sa qa talegasania sa na mate tana tinoni api! Kopira sa na miu ginugua tu mekamiu agou sapi,>> sau sisa.
25 Qai paranga sira na minete tinoni doruna, <<Jongana, agei beto ira na tumei me gosoroni vinakilasa sa na mate tana tinoni ina!>> qarigu.
26 Ko sa garunuria i Paelati sira na solodia ko qai ruvatia si Barabasi, beto sa pa liguna qai iruni vavaiiruna si Jisu sa sa loa lao vaniria ko mai vamatea sau.

Qai Vavagoreni Qera si Jisu (Maka 15.16-20; Jone 19.2-3)

27 Beto sa qai toni laonia ira na solodia tai Paelati pa kakabarena na ruma tana qavuna si Jisu, ko qai lao turu vailivutai betonia ira na minete solodia doruna sisa.
28 Qai jokolo vagore palea sa nona poko, beto qai vasae beinia kai poko gojo jijimirina.
29 Beto qai tekua na kae gou vavaiokana ko qai polo vadididolai vaipipiluainia beto sa qai vasolapania pa batuna, beto qai tekua kai kolu ko qai vaarunia pa lima kale matuana. Beto sa qai kole totodongo pa moena ko qai kole vavagoreni qera, pira qarigu, <<Mi toa vakakasa tu na bangara tadira na Jiu!>> qarigu.
30 Beto sa qai tue taria, beto qai majai na batuna.
31 Pa liguna qai beto vavagoreni qera veinia inara, sa qai vagore pale sa na poko jimiri qai vasaenia, ko qai vasae beinia nona poko, beto sa qai toni votu laonia ko mai vamatea pa korosi qarigu.

Sa Tavamate pa Korosi si Jisu (Maka 15.21-32; Luke 23.26-43; Jone 19.17-27)

32 Ego totonai qai taloa riu sa qai lao gosoria sa kai tinoni pa Saerini, na isongona i Saimone. Qai juju tarinia ko qai vapogosonia isa ira na solodia sa na korosi tai Jisu.
33 Qai lao kamua ira sa kai ia na isongona pa Qoloqota, na ginuana sa na Eqa Batu Tomate.*
34 Pa ia ketakoi sa qai vania na vaini isa qai vaisomanainia na sakasava pasana sa vamalibua na vitigi. Ba tonai sa gigilai na lilingina sa pasa poni sa sa daiona bukua.
35 Qai vamatea pa korosi ira sisa, beto sa qai gonania na patu vivile ko qai vilea i sei mina tekuria sira nona poko.

* **27:33** Sake tagigila vei beto sa tagigala na ***Eqa Batu Tomate*** sa na ia api. Palu na dorona pa souna sa na kubo isa sa doro vei na batu.

36 Beto poni sa qai kole toqo dodoro
kopunia.
37 Qai kuti vakolea pa korosi pa toto
batuna pa narena isa sira na paranga
sa tajutunia isa, pira sau: API SI JISU
NA BANGARA TADIRA NA JIU.
38 Ko qai mekarai vamate tavitinia
isa sa karu tinoni raja ikikodi, kame
keta pa kale matuana, kame keta pa
kale merina.
39 Ira na tinoni qai rerege jola sa qai
bebegolo beto bebekuturia na batudi
beto qai avavu beto poja vivikere
pale si Jisu,
40 pira qarigu, <<Ao na tinoni muna
jegaria na zelepade madina beto pa
rane vinaue muna roiti beinia qugu!
Ego tu mu alo mulenigo mekamu
vei muna Tuna na Tamasa sao. Mu
tavisu goremua pa korosi!>> qarigu-
nia.
41 Ko ira na kuta iama, ira qai
vaivagigalainia na Vavanau beto ko
ira na iviva mamata ba qai kole ngan-
gangulu veinia tugu inara si Jisu, pira
qarigu,
42 <<Na goto tinoni tu sa sa aloria,
goto mekana sake boka alo mulenia
mekana! Na Bangara pa Izireli sisa
sau ke! Ko kopira mi tavisu gore
lagere tu pa korosi ko ta vasosotoa.
43 Sa rangea ko na Tamasa beto
mekana ba, <Ara sa na Tuna na
Tamasa,> sau. Ko aria ko ta dodogoro
kopunia moko! Mina nyogua tugu
beka aloa na Tamasa sisa!>> qarigu.
44 Ira karu tinoni raja ikikodi qai
titi tavitia isa pa karu kalena ba
qai somana paranga ngangangulu
veinia tugu aza.

Na Matena i Jisu
(Maka 15.33-41; Luke 23.44-49; Jone 19.28-30)

45 Ego podalai na korapa rane sa sa
udea na rodomo kukuni sa na doru
eqa, ko sa kole rodomo pada kue aoa.
46 Ko sa kamua papada vei kue
koloko sa sa kukuku lukana si Jisu,
<<Elai, Elai, Lama Sabakatani? >>
sau. (Na ginuana sa pira sau, <<Qua
Tamasa, qua Tamasa! Ai sa vei ko qu
loa palenisiu tu ao?>> sau.)
47 Kaki ira qai korapa turu ke-
takoi sa qai nongoriadia sa paranga
vei inara isa, ko qai paranga sira,
<<Na tinoni ina sa korapa kukua si
Elaija,>> qarigu.
48 Ko kame ira sa sa sisiqarai abutu
lao tekua kai poko, ko sa vatubulu-
nia kai buku pasana, ko sa vakolea
pa uquna na kolu, beto sa sa alaka
saenia ko mi vabukua sau.
49 Ba qai paranga sira kaki, <<Loai
ko! Ta dodogoria mai, palu kode
mina kamu aloa i Elaija sina! >>
qarigu.
50 Beto sa kai lukana vaiolo viviva
si Jisu, beto sa sa loai na singo.
51 Ko pana totoso tugu isa sa na
toba poko babana sa titi pa zelepade
madina sa sa tarikatarua, sa podalai
tu pa nulu ko sa gore tu kamu pa
uquna pa peso. Ko sa jojou sa na peso
ko qai tapapaqala sa na patu,
52 ira na bevi vavaigolomodi sa qai
tajejegara ko qai tarevanga, ko na
motadi ira na tinoni tana Tamasa qai
tei mate tu pa moa sa qai tavatoa
mule.
53 Ko qai turu taloa pa dia bevi,
ko pa liguna sa turu mule i Jisu
sa qai tome lao pa gugusu tabuna
pa Jerusalema, ko qai batiria ira na
mota tinoni suveredi ketakoi.
54 Na tinoni mamata gogoto beto ko
ira na tinoni vaipera qai suvere tavi-
tia isa ko qai kole kopunia i Jisu sa qai
matagutu vivitigi totonai qai vagigi-
lai na nunu beto doru sakasava qai
taroiti, ko qai paranga sira, <<Sosoto
na Tuna tugu na Tamasa sa na tinoni
api!>> qarigu.
55 Ego na motadi ira na rereko qai
rererege tavitia i Jisu na koko lame
veidi pa Qalili ko qai totokania isa sa
qai kole tugu suveredia ketakoi. Qai
turu pa souna ko qai kole dodoro lao.
56 Ko ira Mere pa gugusu Maga-
dalene, i Mere na tinadi ira Jekopi i
Josepa, beto na maqotana i Zebeti sa

27:46 Kera Vinatarasae 22.1.

qai kole tugu suvere vaisomanaidia tadira na rereko ketakoi.

I Jisu sa Tavapae
(Maka 15.42-47; Luke 23.50-56; Jone 19.38-42)

57 Ego totonai sa gore sa na vevelu sa sa kamu si Josepa kai tinoni isisongo pa Arimatia. Kai sepele tugu tai Jisu sisa.
58 Sa lao tai Paelati sisa ko sa tepai sa na kokobu tinina i Jisu. Poni sa vamalumia i Paelati ko mai loa lao vania i Josepa sa na kokobu tinina i Jisu sau.
59 Ko sa lao teku vagorea i Josepa sa na kokobu tinina i Jisu, ko sa udenia kai poko liosona.
60 Beto sa sa lao vakolea pa ona bevi koregana, isa sa koni ruri vaoqilia pa patu. Ko sa bokili laonia kai patu lavata sa pa atakamanana na bevi, beto sa riuona.
61 Ko i Mere pa gugusu Magadalene, beto kai goto Mere mule sa qai kole tugu toqo bata lao veidia tugu pa bevi isa.

Ira na Solodia qai Kopunia na Bevi

62 Ego sa rane ligu neqa, na rane Minere, sa qai mekarai lao kamua i Paelati sira na kuta iama beto na Parese.
63 Ko qai paranga sira, <<Bangara, qeke roqu mumania agei sa na paranga tana tinoni sesekena ina totonai sa korapa toana isa sa pojai, pira sau, <Pa rane vinaue mana toa mule pa mate sara,> sau.
64 Ko muna garunu laoniria tu kaki tinoni kopu sa pa bevi ko mai kopu vatalenia tinganai mina jola tu kue rane. Kita ira na ona sepele gu mai kamu iko tekua sa na kokobu tinina beto mai lao seseke tadira na tinoni, <Sa tei toa mule tu pa mate sisa,> kita marigu. Ko isa na seseke vinabebeto isa sa kita mi ikerena jolania na momoena,>> qarigu.
65 Poni sa pira sauniria i Paelati, <<Mu lao tekuria kaki solodia ko mu kopu vatale veinia isa muna bokai agou sa na bevi,>> sauniria.
66 Poni qai taloa riu sira ko qai lao varamata vatalea kai vinagigila pa patu pateina na bevi, beto sa qai vasuvereria na tinoni kopu ko mai kopu vatalenia qarigu.

28

I Jisu sa Toa Mule pa Mate
(Maka 16.1-8; Luke 24.1-12; Jone 20.1-10)

1 Ego pa liguna na rane Minere ko na vuvugei jonga rane momoe pa vuiki, sa i Mere na rereko pa gugusu Magadalene beto kai goto Mere mule sa qai lao ko mai doria na bevi qarigu.
2 Poni sa sa raja sa kai nunu lavata, ura kai mateana tana Bangara pa noka sa sa gore lagere beto ko sa bokili varijo palea sa na patu sa tapateinia na bevi, beto sa kesa kole toqona pa narena.
3 Ko na dogorona na tinoni isa sa sa vei na malarana na kapi, beto nona poko ba qai keka keala lelei.
4 Ira na tinoni kopu ba qai matagutu vivitiginia sisa, ko qai gona kole neneqere vei na tinoni mai mate qarigu.
5 Beto sa pira sauniria na mateana sira karu rereko, <<Muke matagutu! Qa gigilaiqua ara sa qu korapa nyaqoa agou si Jisu isa sa tavamate pa korosi.
6 Kepore lani sisa, ura sa tei toa mule tu sisa isa mina vei sau sa tei poja vakolea tu perangana. Mei, lame ko mu doria sa ketakoi sa kole isa perangana.
7 Beto sa muna siqarai lao pojaniria sira ka visa ona sepele, <Sa tei toa mule tu pa mate sisa, ko kopira sa tei lao momoe tu pa Qalili sisa. Ketakoi tu sa muna batinia agou!> munaguniria. Mu roroqua sisa qa koni pojanigou api,>> sau sa na mateana.
8 Ko qai taloa sisiqarai pa bevi sira karu. Qai matagutudia tugu, ba qai qera vivitigi tugu, ko qai abutu riu ko qai lao pojaniria sira na ona sepele qarigu,
9 sa sa lame tugu gosoro qeqeraniria si Jisu, <<Jongana!>> sau.

Poni qai lao tana sira karu ko qai
todongo aru tamana pa karu nenena,
ko qai vatarasaea sisa.
10 Beto sa parangaria i Jisu sira
karu, <<Muke matagutu! Mu lao po-
janiria sira na tasiqu ko mai lao pa
Qalili. Ko ketakoi tu sa kode mai
batisiu ira sara,>> sau sisa.

Na Vavakato tadira na Tinoni Kopu pa Bevi

11 Ego ko totonai qai korapa rerege
mule riudia sira na rereko, sa kaki
ira na solodia qai kopu pa bevi sa qai
lao pa Jerusalema, ko qai lao vavaka-
toniria tadira na kuta iama sira doru
ginugua qai podo aipira.
12 Poni qai vaikamu sira na kuta
iama na iviva mamata ko qai vatoqoa
sa kai roroqu ko qai vani vasokuniria
na poata sira na solodia qai kopu pa
bevi,
13 beto pira qai naqu veiniria,
<<Pira munagu sagou, <Qe kole puta
agei na bongi sa qai kamu iko tekua
ira na ona sepele sa na tinina,>
munagu.
14 Vei mina nongoria na qavuna sa
na ginugua api, sa agei kode mene
paranga valolomosia sisa ko agou
muneke gosoro tapata,>> qarigu.
15 Ko qai aru vakarovia ira na solo-
dia qai kopu pa bevi sa na poata, beto
qai tutia tugu sisa vei muna roiti vei
qariguniria ira na kuta iama. Ko na
vavakato isa sa sa tavarerege tadira
na tinoni Jiu tinganai sa kamua pa
rane pa ngeni api.

Sa Votu Tadira na ona Sepele si Jisu (Maka 16.14-18; Luke 24.36-49; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

16 Ego ko qai taloa lao pa Qalili sira
na ona sepele pa kubo ketakoi sa poja
vakoleniria i Jisu mai vera sauniria.
17 Ko totonai qai batia ira si Jisu sa
qai vatarasaea ira sisa, ba kaki qai
ruarabeke tugu.
18 Beto sa rerege tata laoria i Jisu
sira, ko sa parangaria, <<Qa tei taia-
nia tu ara sa doru neqi pa noka beto
pa peso.
19 Ko sa vei sa mu lao ko mu vase-
pele vanisiu sira doru puku tinoni,
muna paputaisoria pa isongona na
Tamana, na Tuna, beto na Gagala
Tabuna.
20 Beto ko muna vaivagigalainiria
ko mai vataberia sira doru sakasava
qa garununigou ara. Beto ko ara sa
mana vavaburogou doru totoso, tin-
ganai mina kamua na vinabetona na
totoso,>> sau si Jisu.

I Maka

Na Tarae tai Jone Paputaiso (Matiu 3.1-12; Luke 3.1-18; Jone 1.19-28)

1 Api sa na popodalaina na nongoro
jongana na veveina i Jisu Karisito, na
Tuna na Tamasa.
2 Na paranga tana Tamasa sa takuti
pa kukuti tai Aisea na tinoni kokoro-
tai sa pira sau,
<<Mu vainongoro!
Ara mana garunu laonia pa
moemu ao
sa na qua tinoni pogoso nongoro.
Isa sa mina vatana vanigo na
soana ao.
3 Kai ovovele sa korapa kukuku pa
qega,
pira sau,
<Agou mu vatanai na soana tana
Bangara.
Mu vaemese vania na soana isa,>
sau,>>
sau si Aisea.
4 Ego ko i Jone sa na tinoni pogoso
nongoro sa koko lame vei pa qega
ko sa kole taraenia isa sa na veveina
ira na tinoni mai gabala beto mai
paputaiso ko na Tamasa mi tale-
osoniria na dia sela sauniria.
5 Poni ira doru pa vailivutaina pa
Jiudia beto ira doru pa Jerusalema sa
qai vovotu lao tana, ko qai ule votu-
niria na dia sela ko isa sa paputaiso-
ria pa leo pie Jodani.
6 Ego ko i Jone sa sa vasaea na poko
vurungu kameli, na beleti sa doko
livutunia na sisikirina, beto na kupo
beto na muji pirudi na ona tetekuna.
7 Ko na nongoro sa kole taraenia isa
sa pira sau, <<Pa liguqu ara mina tuti
lame sa kai tinoni isa sa poreveveina
jolanisiu ara. Ara qa ikete jola ko
nake padaqu mana ovoro gore ru-
vata vania na pikona na ona sadolo
sisa.
8 Ara qa paputaisonigou na kolo
sagou, ba isa tu mekana sa mina
paputaisonigou na Gagala Tabuna,>>
sau si Jone.

I Jisu sa Tapaputaiso beto sa Tatotoke (Matiu 3.13-4.11; Luke 3.21-22; 4.1-13)

9 Pa totoso tugu isa i Jisu sa sa kamu
koko vei pa gugusu pa Nazareti pa
Qalili ko sa lame tapaputaiso tai Jone
pa Jodani.
10 Ko isa tugu sa iolo votu isa pa
kolo sa sa batia isa sa na oka sa re-
vanga beto na Gagala Tabuna sa ig-
oro lagere vei kai kuru kavu tana.
11 Beto kai ovovele sa votu lagere
vei pa noka, pira sau, <<Ao sa na
Tuqu qa roroqu vivitigigo ara. Ao sa
qa qera jolanigo ara,>> sau.
12 Ko pa liguna tugu isa, sa sa
toni votu laonia pa qega na Gagala
Tabuna si Jisu.
13 Ko ka madengavuluputa rane sa
sa kole totokea i Setani pa qega sisa.
Isa sa kole suvere tavitiria sira na
manugu piru mamade nenedi, beto
ko ira na mateana qai kopu vatalenia
sisa.

Na Popodalaina na Roiti ti Jisu (Matiu 4.12-17; Luke 4.14-15)

14 Ego pa liguna sa tapiu si Jone,
sa sa tomea i Jisu sa na ia pa Qalili
ko sa kole taraenia isa sa na nongoro
jongana na veveina na Tamasa,
15 pira sau, <<Sa okoto gu sa na
totoso beto mi toga gu sau sa na bi-
nangara tana Tamasa. Mu gabala
agou ko mu vasosotoa sa na nongoro
jongana,>> sauniria.

I Jisu sa Kukuria ira ka Made Tinoni Abu (Matiu 4.18-22; Luke 5.1-11)

16 Ego tonai sa korapa popoana
pa keketaina na ovuku pa Qalili si
Jisu, sa sa batiria sira Saimone beto i
Aduru na tasina marene. Qai korapa
vaqaradia pa ovuku sira, ura na tino
abu sira karu.

1:2 Malakai 3.1; Matiu 11.10; Luke 1.76; 7.27. **1:3** Aisea 40.3; Jone 1.23.

17 Poni sa kukuria i Jisu sira karu,
pira sauniria, <<Mei, lame! Tuti-
siu, ko ma roitinigou na tinoni abu
tinoni,>> sauniria.
18 Poni totonai tugu qai turu loa
pale gu ira karu sa na dia vaqara, ko
qai lao tutiadia si Jisu.
19 Ko tonai sa rerege rijo lao gu
mule iqona, sa sa batiria gu mule sira
Jekopi beto i Jone, kao tamatasi tuna i
Zebeti, qai korapa tuvaka dia vaqara
pa leo dia koaka.
20 Totonai tugu sa kukuria i Jisu sira
karu. Poni qai turu loa pale ira karu
pa koaka sa na tamadi i Zebeti beto
ira na dia tinoni roiti ko qai tutiadia
gu si Jisu.

Na Tomate Ikikerena sa Taiju Pale (Luke 4.31-37)

21 Ego sa lao pa gugusu pa Kepani-
ami si Jisu beto ko ira na ona sepele.
Ko tonai sa kamua sa na rane Minere
poni si Jisu sa lao tome pa ruma
vavaikamuna ko sa podalai vaivagi-
galai.
22 Ko qai gabara betonia ira na
tinoni sa na vaivagigalai tana, ura
isa sake vavaivagigalai vei ira qai
vaivagigalainia na Vavanau, goto sa
vavaivagigalai vei na tinoni sa pore-
ona neqi.
23 Na totoso tugu isa sa korapa
suvereona pa leona ruma vavaika-
muna isa sa kai tinoni sa kolea na
gagala ikerena ko sa lukana uui, pira
sau,
24 <<Na sa na mua ginugua tamigei
sa ao Jisu pa Nazareti? Qu lame ko
mu piaragei agei qugu? Ara qa gigi-
lagoqua sao! Ao sa na Liosona tana
Tamasa!>> sau.
25 Poni sa tokea i Jisu sa na gagala
ikerena api, pira saunia, <<Mu noso
ko mu votu riu tana tinoni ina,>>
saunia.
26 Poni sa lao tu na gagala ikerena
ko sa tuaria ko sa aru vivitigi palea sa
na tinoni isa, beto sa uui viva beto sa
votu taloa riu.
27 Poni qai gabara vivitigi sira doru
tinoni ko qai vaigua mekadi, pira
qarigu, <<Na sa sa pu vei pira? Na
vaivagigalai koregana sa tavitia na
neqi sa api! Ko ira na gagala ikeredi
sa iju paleniria ba qai nongoria tu ko
qai vatabea tu!>> qarigu sira.
28 Ko na nongorona na roiti ti Jisu
sa sake ruavo tu tapiara rerege doru
eqa pa vailivutaina pa Qalili.

I Jisu sa Salanaria soku Tinoni (Matiu 8.14-17; Luke 4.38-41)

29 Isa tugu qai votu taloa pa ruma
vavaikamuna, poni sa i Jisu beto ira
Jekopi beto i Jone qai rerege vatuvisi
lao pa ruma tadira Saimone i Aduru.
30 Na qoele roana i Saimone sa
mangini na tinina, ko sa korapa kole
pa lovu. Isa tugu sa kamu i Jisu sa
qai ule vania gu isa sa na veveina na
moona na qoele api.
31 Poni sa lame arua sa na limana,
ko sa bako vatatakolea. Poni sa taloa
tana qoele sa na mo mangini, ko isa
tugu sa vatana vaniria sa na tetekuna
sira.
32 Ego ko totonai sa gore na vevelu
tonai sa koni suvu sa na tapo, poni sa
qai totoni kamuniria tana sira doru
tinoni momoodi beto ko ira sa tome-
ria na tomate ikikeredi.
33 Ko na minete tinoni lavata pa gu-
gusu isa sa qai vavaikamu pa ataka-
manana na ruma isa.
34 Ko sa salanaria i Jisu sira na
tinoni sa rajaria na okokoto mo, beto
sa iju votu paleniria isa sira doru to-
mate ikikeredi. Sake vamalumuria
isa sira na tomate ikikeredi pira ko
bai pojai kaki paranga, ura qai gigi-
laidia ira na tomate sisa.

I Jisu sa Tarae pa Qalili (Luke 4.42-44)

35 Na vuvugei rorodomo totonai sa
oqoro kabere na eqa sa dorava ko sa
votu taloa lao pa kai ia kaloina si Jisu
ko ketakoi sa kole vavaraona.
36 Totonai sa i Saimone beto ira
kaki ona baere sa qai nyaqo tututia
sisa.
37 Ko totonai qai batia sisa poni sa
pira qarigunia, <<Ira doru qai korapa
doro nyanyaqogo sao,>> qarigunia.
38 Ba pira sauniria i Jisu sira, <<Aria
ko ta jola lao pa kaki gugusu pata lao
lana ko ara ma tarae mule ketakoi,
ura isa sa qa lamenia ara,>> sauniria.

39 Ko sa lekogoria isa sa doru eqa
pa Qalili, ko sa tarae pa dia ruma
vavaikamuna beto sa iju vovotu
paleniria isa sira doru tomate ikik-
eredi qai kole tadira na tinoni.

I Jisu sa Salania kai Tinoni Popo-quna
(Matiu 8.1-4; Luke 5.12-16)

40 Kai tinoni sa popoqu sa sa lame
ti Jisu, ko sa toqo sori tutunguna pa
moena isa ko sa tepa totokai si Jisu,
pira sau, <<Vei bu malumu sao, sa
muna boka valiososiu gu sara,>> sau.
41 Sa roroqu vivitigia i Jisu sa na
tinoni api, ko sa kaqamania na li-
mana ko sa ulia sisa, beto pira saunia,
<<Ara qa malumu gu, ko mu lioso tu
sao,>> sau si Jisu.
42 Na totoso tugu isa sa tataloso
valioso sa na popoqu ko sa lioso sisa.
43 Pa liguna isa sa i Jisu sa vania
na vavanau neneqina beto sa garunu
variua sisa.
44 Pira sa vavanau veinia i Jisu
sisa, <<Munake isongo vavakatonia
ao tana kai goto tinoni sa na veveina
api. Goto mu lao mekamu ko mi
doro vilotigo na iama beto mu valaoa
na mua vavakukuvu vuvulasa sa
vaigarununia i Mosese, ko ira doru
tinoni mai vasosotoa sa ao qu tei
tavalioso tu,>> saunia.
45 Ba isa tugu sa taloa riu sa na
tinoni api, sa sa podalai vevelania
gu beto sa valekogia gu isa sa na
nongoro api. Sa jola sosoto sa na
vavakato tana tinoni api ko i Jisu sake
boka rerege vakakabere lao pa gu-
gusu, goto sa suvere vakaloiona tu pa
peguruna na gugusu. Ko ira na tinoni
pa doru vailivutaina ketakoi sa qai
lame tana.

2

I Jisu sa Salania na Tinoni sa Mate Kale na Tinina
(Matiu 9.1-8; Luke 5.17-26)

1 Ego sa jola gu ka vivisa rane tonai
sa mule lao ligu pa Kepaniami si Jisu,
poni sa qaike ruavo tugu nongoronia
ira na tinoni sa isa sa tei korapa tu pa
ruma qarigu.
2 Qai kubo jola sira na tinoni qai
vaikamu ko kepore tugu sa kai rora
bi kole ko sa jutu lao tu pa moena
na atakamana, ko ketakoi sa kole
vavakatonia i Jisu sa na paranga.
3 Totonai tugu sa qai pogoso kamu-
nia ira ka made sa kai tinoni sa mate
kai kale kobu tinina ko sake boka
rerege.
4 Ba qaike boka pogoso laonia tana
ira sa na tinoni api ura sa pugelia na
tinoni sa na leo ruma. Ko qai kesa ko
qai kakelia tu sa na arena na ruma pa
totona sosoto i Jisu. Ko sa korapa tugu
koleona pa nona lovu sa qai vasikulu
gorea sa na tinoni isa.
5 Tonai sa batia i Jisu sa na koi vei
lavatana na rarange tadira poni sa
paranga laoa isa sa na tinoni sa mate
kai kobu tinina, pira saunia, <<Tuqu,
qai tei taleoso tu sira na mua sela,>>
saunia.
6 Ba ira kaki qai vaivagigalainia na
Vavanau sa qai korapa toqo tata ke-
takoi ko qai kole vaiperania pa bulodi
sa pira qarigu,
7 <<Ai sa vei ko sa paranga vei tu
inara sa na tinoni api? Sa vamoroa-
nia na Tamasa sa na tinoni ina! Ura
mekana gu na Tamasa sa sa boka
taleosonia sa na sela!>> qarigu sira.
8 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu pa to-
toso isa sa isa vei qai kole vaiperania
ira pa bulodi, ko sa paranga laoria
isa sira, pira sauniria, <<Ai sa vei ko
qu vaiperania tu pa bulomiu agou sa
aipira?
9 Ai ira karu paranga pira sa sa
munyalana ko bi paranga laonia
tinoni sa mate kai kale tinina ina?
<Qai tei taleoso tu sira na mua sela,>
biunia? Ba, <Mu turu, mu teku
pogosia na mua lovu ko mu rerege!
> biunia tu?
10 Ba vei ko mu soni gigilai agou sa
na Tuna na Tinoni sa poreona neqi
ko mina taleosoniria sira na sela pa
peso sa pira ropi ma roiti vei sara,>>
sau. Ko sa paranga laoa sa na tinoni
sa mate kai kale tinina,
11 pira saunia, <<Ma pojanigo ara
sao: turu, mu teku pogosia na mua

lovu ko mu mule laomua pa mua ruma,>> saunia.
12 Pa totoso tugu isa sa turu, sa teku pogosia na ona lovu ko sa votu riuona pa moedi ira doru sa na tinoni isa. Ko qai gabara beto sira doru beto qai vatarasaea ira sa na Tamasa, pira qarigu, <<Sa oqoro tabata tadagita sa kai sakasava vevei api!>> qarigu.

I Jisu Sa Kukua I Livai (Matiu 9.9-13; Luke 5.27-31)

13 Ego i Jisu sa gore ligu lao pa poanana pa ovuku Qalili ko ira na minete tinoni qai lame vavaikamunia, ko isa sa kole vagigalairia.
14 Tonai sa korapa rerege jola si Jisu, sa sa batia si Livai na tuna i Alepiasi, sa korapa toqona pa ruma teteku takisina. Poni sa paranga laoia i Jisu sisa, pira saunia, <<Mei tutisiu,>> saunia. Poni sa turu ko sa tutiaona tugu i Jisu sisa.
15 Ko tonai sa korapa toqo tetekuona pa ruma tai Livai si Jisu, sa soku sira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sa qai kole toqo tavitia si Jisu beto ira na ona sepele. Ura na motadi sira qai tututia i Jisu.
16 Ira na Parese qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai korapa tugu ketakoi. Ko tonai qai batia si Jisu sa korapa teteku tavitiria sira na tinoni seladi beto ira na tinoni teteku takisi, poni sa qai nanasaria sira nona sepele, pira qarigu, <<Ai sa vei ko sa teteku tavitiria tu ira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sa na tinoni api?>> qarigu.
17 Tonai sa nongoro vairia i Jisu sira poni sa pira sauniria, <<Ira na tinoni toa vataledi sa qaike nyaqoa sa na tinoni vaisalana, goto ira tu na tinoni moodi. Ara qake lame ko ma kukuria ira na tinoni tuvisidi qau, goto ira tu na tinoni seladi,>> sauniria.

Na Nanasana na Tatabu Gagani (Matiu 9.14-17; Luke 5.33-39)

18 Ego ira na sepele tai Jone beto ira na Parese sa qai tatabu gagani. Ko ira na tinoni sa qai lame ko qai nanasia si Jisu, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko ira na sepele tai Jone beto ira na sepele tadira na Parese sa qai tatabu gagani, goto ira na sepele tamu sa qaike tatabu gagani tu?>> qarigunia.
19 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ai sa vei, ira na tinoni tasorudi mai somanania na vavolo vaialava sa kode mai boka tatabu gagani tonai mina korapa suvere tavitiriaona sa na marene sa vaialava? Dai! Tonai qai korapa suvere tavitia ira sa na tinoni sa koni vaialava api sa maike boka tatabu gagani sira.
20 Ba sa korapa lame sa na rane tonai mina tateku variu sa na marene sa vaialava api. Ko pa liguna tu isa sa mai tatabu gagani sira.
21 Kepore sa kai tinoni sa tekua sa kai rikata poko koregana ko sa tuvakania na poko leluna. Ura vei mina roiti vei isa, poni sa na rikata koregana mina pijoko ko mina bako rikatia sa na poko leluna, ko na taraqama ikerena jola mutu sa sa mina taroiti.
22 Beto kepore sa kai tinoni sa toto laoni vaini koregana sa na tototona leluna. Ura vei mina roiti vei isa, poni sa na vaini koregana sa kode mina pujaka pokatia sa na tototona leluna, ko mai ikere vaitakoi sa na vaini beto na tototona. Goto na vaini koregana sa sa toto laonia pa tototona koregana tugu,>> sau si Jisu.

Na Nanasana na Rane Minere (Matiu 12.1-8; Luke 6.1-5)

23 Pana kai rane Minere totonai sa rerege lao vei pa korapa inuma vuiti si Jisu, poni sa qai podalai ravusu tekugadia kiko vuiti sira nona sepele.
24 Poni qai paranga sira na Parese, pira qarigunia, <<Doro, ai sa vei ko qai roitinia tu pa rane Minere ira na sepele tamu sa na roiti sake tavamalumu pana Vavanau? >> qarigunia.
25 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau, <<Ai vei, qu oqoro tu tiro vakaberia agou sa isa vei sa roitinia i Devita beto ira nona tinoni tonai sa keporenia na gagani ko qai burana vaivasevi?
26 Pana totoso sa korapa kuta iama lavata i Abiata, sa sa tomea i Devita

sa na ruma tana Tamasa ko sa tekua isa sa na bereti madina ko sa gania. Na vavanauna na bereti madina isa sa mekadi gu ira na iama sa qai tavamalumunia ko mai boka tekua sisa. Ba i Devita sa tekua tu beto sa ianiria mutugu vei sira na ona tinoni,>> sau.

27 Beto pira sauniria, <<Na rane Minere sa sa taroiti vania na tinoni, nake tinoni sa sa taroiti vania na rane Minere.

28 Ko na Tuna na Tinoni sa na bangarana tugu vei na rane Minere,>> sau si Jisu.

3

Na Tinoni sa Raiqo Kai Kale Limana
(Matiu 12.9-14; Luke 6.6-11)

1 Ego tonai sa lao mule pa ruma vavaikamuna si Jisu, sa sa korapa ketakoi sa kai tinoni sa raiqo kai kale limana.

2 Ko ira kaki tinoni qai kole dodoro kopunia si Jisu ko vei mina salania na rane Minere sa na tinoni alepi poni sa mai jutunia sa sela sisa marigunia qarigu.

3 Sa paranga laoa i Jisu sa na tinoni sa raiqo na limana, pira saunia, <<Mei, mu turu sale pa momoe,>> sau sisa.

4 Beto sa nanasa laoria i Jisu sira na tinoni, pira sauniria, <<Na sa sa tavamalumu pana Vavanau ko mina boka taroiti pa rane Minere? Na roiti vajonga, ba na roiti vivikere? Na aloa na toa tana tinoni, ba na vamatea?>> sauniria.

Ba qaike vagala.

5 Ego ko sa doro vailivutainiria tagigigiriniria i Jisu sira beto sa takulanga tugu vei ura sa patu na bulodi. Beto sa paranga laoa sa na tinoni api, pira saunia, <<Mu radonia na limamu,>> saunia.

Ko sa varadonia sau poni sa jonga ligu sa na limana.

6 Isa tugu qai taloa pa ruma vavaikamuna sira na Parese, sa qai sisiqarai lao kamuria sira qai sosoria i Herodi ko qai mekarai vaingodo roroqu ko mai vamatea si Jisu qarigu.

Na Vaikamu Lavata pa Qalili

7 Ego ko i Jisu beto ira na ona sepele sa qai taloa riu veidia pa ovuku pa Qalili, ko kai minete tinoni lavata sa qai tuti koko vei pa Qalili, pa Jiudia,

8 pa Jerusalema, pa Idumea, pa kai karovona pa Jodani, beto pa vailivutaidi pa Turosi beto pa Sidoni. Ira doru aipira sa qai nongoroniria sira doru roiti sa roitiniria isa, ko qai vaikamu lame tana.

9 Ko totonai sa pojaniria i Jisu sira na ona sepele ko mai vatana vakole vania sa kai koaka sau ura qai soku jola sira na tinoni ko kita mai jupe vaiamunia ira.

10 Ura soku jola sira na tinoni sa salanaria isa ko ira na tinoni vagaurudi sa qai jujuku laoa sisa ko vei ko mai ulia sisa qarigu.

11 Ira na tinoni sa koleria na gagala ikeredi ba tonai qai batia i Jisu poni sa qai vukele kole pa moena isa beto qai vevela votu, pira qarigu, <<Ao sa na Tuna na Tamasa!>> qarigu.

12 Ba sa paranga suquturia i Jisu sira na gagala ikikeredi ko maike pojai ira sa na veveina isa sau.

I Jisu sa Vileria ira ka Manogarua Tinoni Tagarunudi
(Matiu 10.1-4; Luke 6.12-16)

13 Ego sa sagere sae pa kai kubo si Jisu beto sa kuku vaikamuniria sira sa nyoroguaniria ko mai tutia, ko qai vaikamu lao tana sira.

14 Ko sa vileria i Jisu sira ka manogarua beto sa gigalaniria na tinoni tagarunudi sira, ko mai suvere tavitia isa beto ko mina garunu riuniria ko mai tarae sau.

15 Beto sa vaniria na neqi ko mai ijiju pale tomate ikikeredi sau.

16 Ko aipira sa na isongodi ira ka manogarua sa vileria i Jisu: i Saimone (isa sa vakukunia i Pita),

17 i Jekopi beto i Jone karu tuna i Zebeti (ira sa gigalaniria Boneage, na ginuana sa na tuna na paka oka),

18 i Aduru, i Pilipi, i Batolomiu, i Matiu, i Tomasi, i Jekopi na tuna i Alepiasi, i Tadaeasi, i Saimone isa

perangana sa somanana talea na qavuna Romu,
19 beto ko i Jiudasi Isikarioti isa na tinoni sa gabala kanai i Jisu.

I Jisu beto i Beelizebulu (Matiu 12.22-32; Luke 11.14-23; 12.10)

20 Ego tonai sa kamu pa ruma si Jisu sa qai kamu vaitakoi tugu sira na minete tinoni ko i Jisu beto ira nona sepele sa qaike boka teku totoso ko bai tetekudia.
21 Totonai sa qai lame sira na turana ko mai ragata toni variua si Jisu qarigu, ura qai nongoronia sa sa tei tuturu tu sa na tinoni ina qarigu sira kaki.
22 Beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau na lagere veidi pa Jerusalema sa qai kole popojai, pira qarigu, <<Sa kolea i Beelizebulu beto pa neqi tana na bangaradi ira na tomate sa sa boka ijiju paleria na tomate sa na tinoni api,>> qarigu.
23 Poni sa kuku tekuria i Jisu sira qai vaivagigalainia na Vavanau ko sa vavakato vaniria na vavakato vavapada, pira sau, <<Ai vei i Setani mina boka iju variua tu si Setani mekana?
24 Na binangara sa vaipipikatai mulenia mekana sa kode minake boka turu vaneqi.
25 Beto na tatamana sa vaipipikatai mulenia mekana sa kode mina tajejegara.
26 Ko vei i Setani mina kana mulenia mekana beto mina vaipipikatai mekana, sa minake turu vamauru sisa goto kode mina manyao gu sisa.
27 Beto ko kepore sa kai tinoni mina boka soqolo tome lao pa leo ruma tana tinoni neqina ko mina iko tekuria sa na sakasava tana vei bi oqoro piu vakole momoea mai tu sa na tinoni neqina api. Momoe sa mina piu vakolea mai tu isa sa na tinoni neqina api, beto sa mina boka iko vaputia isa sa na sakasava pa ruma tana.
28 Ma poja sosotonigou ara sagou: kode mai boka taleoso gu sa doru sela bai roitiniria ira na tinoni beto doru vamoroanana na Tamasa qai poja votuniria.
29 Ba na tinoni sa vamoroania na Gagala Tabuna sa minake taleoso kamua na kamua, ura isa sa tei roitinia tu sa na sela kole jolana,>> sau si Jisu.
30 Inara sa vaivagigalai vei si Jisu ura kaki tinoni sa pira qai kole paparanga vei, <<Sa kolea na gagala ikikerena sa na tinoni api,>> qarigu.

Na Tinana beto ira na Tasina i Jisu (Matiu 12.46-50; Luke 8.19-21)

31 Ego na tinana beto ira na tasina marene i Jisu sa qai kamu. Ko qai turu pa sesebe ruma isa beto qai garunu tomenia sa na nongoro ko mi votu lame si Jisu qarigu.
32 Na vaikamu tinoni sa qai korapa toqo vavailivutainia si Jisu ko ira kaki sa qai paranga laoa sisa, pira qarigunia, <<Qokolo, na tinamu beto ira na tasimu marene sa pa peguru ko qai korapa nyaqogo sao,>> qarigunia si Jisu.
33 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau, <<I sei sa na tinaqu beto ko ira sei sira na tasiqu marene ara?>> sauniria.
34 Beto sa doro vailivutainiria sira qai toqo pa vavailivutaina beto pira sauniria, <<Doro! Aipira tugu sira na tinaqu beto na tasiqu marene ara.
35 Na tinoni sa roitinia isa vei sa nyoroguania na Tamasa sa isa tugu sa na tasiqu marene, na luluqu rereko, beto na tinaqu ara,>> sau sisa.

4

Na Vavakato Vavapadana na Kiko (Matiu 13.1-9; Luke 8.4-8)

1 Ego sa podalai vaivagigalai mule pa poanana pa ovuku Qalili si Jisu. Ko na minete tinoni lavata sa qai vavaikamu lame tana, ko sa lao tu koi ko sa toqo pa kai koaka titina pa kolo, goto ira na minete tinoni sa qai turu pa poanana.
2 Ko sa kole vagigalainiria isa sa soku vavakato vavapada. Ko pa ona vaivagigalai sa pira sa vavavakato vei.

3 <<Mu vainongoro ko! Koleona sa
kai tinoni umuma sa votu riu vavu-
vusuria na kiko.
4 Ko tonai sa kole vavavuvusu isa,
sa kaki kiko sa qai vukele lao pa lo-
daka soana ko qai kamu na manugu
ko qai tobiki gani betoria na gadia.
5 Kaki kiko sa qai vukele pa bubu-
turu ketakoi sake mota na peso, ko
qaike ruavo tugu na pidokodi ura
sake soku na peso.
6 Ba totonai sa sagere na tapo ko sa
alangaria poni sa qai malei matedia,
ura sake gore vakori na bageredi.
7 Kaki kiko sa qai vukele lao pa eqa
sa kolea na gasoro vavaioka, ko tonai
qai pidoko sa na kiko, sa na gasoro
vavaioka sa amu tariria ko qaike vua.
8 Goto kaki kiko sa qai vukele lao pa
peso jongana ko qai pidoko beto qai
toa sae ko qai vua vuvungu. Ko kaki
qai vua uengavulu, kaki vonomon-
gavulu, beto kaki sa kai gogoto tu,>>
sau si Jisu.
9 Beto sa pira sau, <<Na tinoni sa
pore na talingi nonongorona sa mi
vainongoro!>> sau si Jisu.

Na Vagisona na Vavakato Vava-pada Sosoto
(Matiu 13.10-17; Luke 8.9-10)

10 Ego totonai sa korapa suvereona
mekana si Jisu, sa qai lame sira kaki
tinoni qai tututia isa beto ko ira ka
manogarua sepele ko qai nanasania
sa na ginuana na vavakato vavapada
api.
11 Poni sa oeria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Agou qu tei taiania tu sa
na gigalai paena na veveina na bi-
nangara tana Tamasa, goto ira qai
sou tana sa doru gigalai sa qai tekuria
pa vavakato vavapada gu.
12 Ko sa gore votu sa na ginuana na
Kukuti Tabuna:
<Mai dogoro ko mai dodogoro
ba maike batia,
mai nongoro ko mai nonongoro
ba maike vakaberia.
Ura kita mai gabala
ko mai taleosoniria,> sau,>>
sauniria i Jisu sira.

4:12 Aisea 6.9-10.

I Jisu sa Ruvatia na Vavapadana na Kiko
(Matiu 13.18-23; Luke 8.11-15)

13 Beto pira sauniria i Jisu sira, <<Ai
sa vei, quke vakaberia tu agou sa na
vavakato vavapada api? Ego ko inara
sa vei sa kode munake boka tugu
vakabereria agou sa doru vavakato
vavapada.
14 Na tinoni umuma sa sa vavuvu-
sia sa na paranga.
15 Ira kaki tinoni sa qai vei ira na
kiko qai vukele lao pa lodaka soana,
ketakoi sa tavavuvusu na paranga.
Ko tonai qai nongoria sa na paranga
poni sake ruavo tugu lame teku palea
i Setani sa na paranga sa tavavuvusu
pa bulodi.
16 Ira qai vukele pa peso bubutu-
rudi sa ira na tinoni isa tugu qai non-
goria na paranga poni qaike ruavo
teku ngangali qeqerania,
17 beto sa kepore na bageredi
mekadi ba qai toa vakakasa tu
iapeki totoso. Ba tonai qai gosoro
taleni tapata beto na vaikomiti sa na
paranga, poni sa qaike ruavo tugu
vukeledi.
18 Ira kaki mule sa ira qai tavavu-
vusu pa vaikorapaidi na gasoro
vavaioka. Pira sa ira qai nongoria na
paranga,
19 ba na takulangana na susuvere
pa kasia gusu, na nyoroguadi na
isisongo pa peso, beto na nyony-
oroguadi mule kaki sakasava mule sa
qai tomeria na bulodi. Ko sa amua na
sakasava pira sa na paranga ko sake
boka vua.
20 Goto ira qai tavavuvusu pa peso
jongana sa ira na tinoni qai non-
goro vakoititiria beto qai teku vakat-
apia ira sa na paranga. Ko ira sa
qai vua vuvungu: kaki uengavulu,
kaki vonomongavulu, beto kaki sa
kai gogoto tu,>> sau si Jisu.

Na Juke sa Opo taria na Besini
(Luke 8.16-18)

21 Beto pira sauniria i Jisu sira,
<<Ai sa vei, na juke sa sa tapogoso
tome pa ruma ko mina tavakole pa

kauru kadakita babi pa kauru sape puputana? Dai! Pa ona totoqona tu sa na ona laona mina toqo sisa.
22 Doru sakasava qai kole vapae sa mai bola votu, beto doru sakasava qai kole golomo sa mai votu lame pa kakaberena.
23 Na tinoni sa pore talingi nonongorona sa mi vainongoro! >> sau si Jisu.
24 Beto pira sauniria, <<Mu viloto vatalea sisa qu nongoria. Isa tugu na pada qu vaiiania sa isa tugu sa na pada muna taiania agou, beto mina jolania mutugu isa sa muna tekua agou.
25 Ura isa sa koleona na ona sa na motana mina taia vatamonia. Goto na tinoni sa keporeona sa isa tugu iapeki sa isongia isa ba mina taragata variunia tugu sisa,>> sau si Jisu.

Na Vavapadana na Kiko sa Pidoko (Matiu 13.32-34; Luke 13.18-19)

26 Beto sa paranga si Jisu, <<Na binangara tana Tamasa sa sa vei puputa kai tinoni sa ipaporoniria pa peso sa na kiko,
27 beto sa puta mumagana na bongi beto sa kamua na rane poni sa dorava. Qai pidoko beto ko qai toa sa na kiko, ba isa mekana ba sake gigilai sa ai qai vei beto qai toa sira na kiko pira.
28 Na peso gu mekana sa vatoaia sa na umuma ko qai vua: momoe sa votu lame na equruna, beto qai lavata sa na talingidi, beto qai mamatua sa na talingidi na vuiti.
29 Ko tonai qai matua sa na vuvua poni sa sa garunuria isa sira na tinoni ababu ko qai lao ababu, ura sa kamua gu sa na totoso ababu,>> sau si Jisu.
30 Beto sa paranga si Jisu, <<Na sa tana vavapadania gita sa na binangara tana Tamasa? Babi ai vavakato vavapada veveina sa tana vavakato vakaberenia gita sisa?
31 Sa vei gu kai kiko masitadi sisa. Sa ikete jolania doru kiko pa kasia gusu sa na kiko isa,
32 ba tonai sa tauma pa peso poni sa toa sae ko sa lavata jolaniria sira doru umuma. Ko sa kakae lalavata ko ira na manugu qai tatava kamu ko qai roiti dia alale na vovori pa kaedi sa ongongu,>> sau si Jisu.
33 Soku vavakato vavapada vevei pira sa sa vavakatoniria i Jisu tonai sa kole ule vaniria na paranga. Ko sa vavakatoniria sa isa vei qai boka nongoro vakaberia ira.
34 Doru ona vaivagigalai sa sa vakoleria pa vavakato vavapada sisa tonai sa vavakato tadira doru. Totonai tu sa suvere tavitiria mekana sira na ona sepele sa sa ule vakakabere vaniria sa doru kai sa.

I Jisu sa Vabulea na Ranebongi (Matiu 8.23-27; Luke 8.22-25)

35 Ego totonai sa gore na veveluna na rane isa, sa i Jisu sa parangaria sira nona sepele, pira sauniria, <<Aria ko ta karovo lao pa kai karovona na ovuku,>> sau.
36 Ko qai loaia sa na minete tinoni ko qai koi pa koaka sira na sepele ko qai tonia si Jisu sa tei koiona tu pa koaka. Kaki koaka ba qai korapa titidia tugu ketakoi.
37 Tonai qai toka karovo sa kai gava lavata sa rajaria beto sa taloloku taria na ololobagea sa na koaka ko sa pugelia na kolo.
38 Ba i Jisu sa tarubatunia kai tarubatu ko sa korapa putagana pa tatavana na koaka. Ko qai lao jou vadoravia sisa beto pira qarigunia, <<Tinoni vaivagigalai! Ta mate taqeu sa gita! Ai vei sake vatakulangigo ao sa vei inara?>> qarigunia.
39 Poni sa tatakole si Jisu ko sa tokea sa na gava beto pira saunia na kolo, <<Bule! Mu noso!>> sau. Tonai sa sa noso sa na gava beto sa bule elava sa na kolo.
40 Beto pira sauniria sira na ona sepele, <<Ai sa vei ko qu matagutu tu? Oqoro pore tugu na miu rarange sagou?>> sauniria.
41 Qai matagutu vivitigi sira ko qai kole vavainanasa mekadi, pira qarigu, <<Ko i sei tu sa na tinoni api ko ira tu na gava beto na kolo ba

qai nongoria tugu nona paranga?>> qarigu sira.

5

I Jisu sa Salania na Tinoni sa Kolea na Gagala Ikikerena
(Matiu 8.28-34; Luke 8.26-39)

1 Ego ko qai lao paro sa pa kai karovona na ovuku pa Qerasini.
2 Ko isa tugu sa taloa pa koaka ko sa paro si Jisu, sa kai tinoni sa kolea na gagala ikerena sa votu koko lame vei pa bevi vavaigolomodi ko sa lame gosoria si Jisu.
3 Na susuverena pa bevi vavaigolomodi sa na tinoni api, ko qai podeke piuni seni tu ba kepore tugu kai tinoni bi boka piu vakolea.
4 Soku totoso qai tei pikoni seni tu na nenena na limana ba sa rabutu papaleniria sira na seni pira beto sa piara paleria sira na aeana pa nenena. Kepore kai tinoni bi neqi jolania ko bi boka tale vamomosia.
5 Na rane na bongi sa sa kole gu biulai lao lame pa bevi vavaigolomodi beto pa kukubo ko sa kole gu lukana uui beto sa kole vapapaleka mulenia na papatu.
6 Ko sa batia pa souna tu isa si Jisu, poni sa abutu totoai lao opo toqo sori tutungu pa moena isa.
7 Ko sa vevela votu, pira sau, <<Na sa na mua ginugua taqu ara sao Jisu na Tuna na Tamasa Ululuna Jola? Pipaqu tana Tamasa, ao munake vakilasasiu ara sao!>> sau.
8 Ura perangaina tu qi tei poja veinia tu pira i Jisu sisa, <<Gagala ikeremu, mu votu riu tana tinoni api sao!>> tei qiunia tu.
9 Ko sa nanasia i Jisu sisa, <<I sei na isongomu sao?>> saunia.

Poni sa paranga sisa, pira sau, <<I Joatina sa na isongoqu ara, ura na joa sagei,>> sau sisa.
10 Ko sa tepa totoka vivitigia isa si Jisu ko mike iju votuniria pa gugusu isa sira na gagala ikikeredi sau.
11 Ego qai korapa nyunyubele gaganigadia pa kai kalena na kubo ketakoi sa kai godo borogo.
12 Ko qai tepa totoka vivitigia ira na gagala ikikeredi si Jisu, pira qarigunia, <<Mu garunu laonigei tadira na borogo pori, ko me lao tomeria ira,>> qarigu.
13 Poni sa vamalumuria isa sira, ko qai votu taloa tana tinoni sa na gagala ikeredi ko qai lao tomeria sa na borogo. Ko na godo borogo doruna, na anyedi karu tina, sa qai tulai gore sa na taba mamavarana ko qai gore kuju mate betodia pa leo kolo.
14 Ko ira na tinoni qai kopuniria na borogo pira sa qai uku riudia ko qai lao vavakatonia pa gugusu beto pa vailivutaina ketakoi. Ko qai lame sira na tinoni ko mai dogoria sa na sakasava sa pidoko qarigu.
15 Tonai qai lame kamu tai Jisu sira, sa qai batia ira sa na tinoni perangaina qai tomea mai na joa tina gagala ikeredi. Ba kopira sa tei popoko vataleona tu beto sa tei tavagigalana tu ko sa korapa toqona sa na tinoni isa. Ko qai matagutu sira na tinoni.
16 Ira qai somana batia isa qai vei na godo borogo beto na tinoni sa tomea na gagala ikeredi api sa qai vavavakato vaniria sira na goto tinoni.
17 Ko ira na tinoni qai tepa totokai si Jisu ko mi iolo votu pa dia gugusu qarigunia.
18 Ego ko totonai mi koi pa koaka sau si Jisu, poni sa sa lame ko sa tepa totoka tai Jisu sa na tinoni qai koni loai na gagala ikeredi api ko mi tutiaona i Jisu sau.
19 Ba i Jisu sake vamalumia, goto pira tu saunia, <<Dai, mu mule lao pa mua gugusu tadira na turamu ko mu ule vaniria sa na roiti poreveveina sa roiti vanigo na Bangara beto na veveina na vairoqu vaitokai sa vadogoronigo,>> saunia.
20 Ko sa taloa riu sisa ko sa podalai vevelania gu pa doru gugusu pa ia pa Manogagusu isa sa na roiti sa roitiniria i Jisu tana ko qai gabara beto sira doru tinoni.

Na Tuna Rereko i Jaerasi beto na Rereko sa Ulia na Poko ti Jisu (Matiu 9.18-26; Luke 8.40-56)

21 Ego tonai sa karovo ligu lao pa kai kalena na ovuku si Jisu, poni sa kai minete tinoni lavata sa qai lame vaiamunia sisa pa poanana pa ovuku.
22 Pa totoso tugu isa sa lame sa kai tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, na isongona i Jaerasi. Tonai sa batia isa si Jisu, sa lao gona toqonia pa nenena isa,
23 ko sa tepa totokai isa sisa, pira saunia, <<Na tuqu rereko sa sa korapa ala lao vei pa mate. Mu lame vaoponia na limamu, ko mu alo mulenia nona toa!>> saunia.
24 Poni sa tutia isa si Jisu.

Ego kai minete tinoni lavata sa qai tutia isa ko qai jupe vaikalenia sisa.
25 Sa korapa tugu pa vaikamu tinoni ketakoi sa kai rereko sa kole variu orungu laona gu pa korapana manogarua aoro.
26 Na rereko api sa tei dori kole gosoria tu soku tapata pa kopu tadira na tinoni vaisalana beto doru kai ona isisongo sa gona paleniria pa kole nyaqo solata, ba sake isongo jonga podeke tu goto tonai sa sa viva tu lalaona sa na tapata tana.
27 Tonai sa nongoronia na rereko api sa na veveina i Jisu, sa sa tuti ligu pa leo vaikamu tinoni sisa ko sa ulia sa na poko tai Jisu.
28 Ura pira qi kole roroqu golomo vei pa bulona sisa, <<Vei mana ulia gu ara sa na poko tana, sa kode mana tasalanaqua gu sara,>> sau.
29 Ko isa tugu sa ulia isa sa na poko tai Jisu, sa totonai tugu sa nosona sa na orungu, beto sa vagigilai pa tinina sa sa tei tasalana tu sisa pa nona mo sau.
30 Pa totoso tugu isa sa vagigilai mekana i Jisu sa na neqi sa votu riu pa tinina. Ko sa balinga mulea sa na vaikamu tinoni ko sa nanasaria, pira sau, <<I sei sa ulia na poko taqu?>> sau.
31 Poni qai paranga tu sira nona sepele, pira qarigunia, <<Qu batiamua ao sa na rave tinoni qai jupe vavaiamunigo, ba ai sa vei ko qu nanasa tu, <I sei sa ulisiu?> qugu tu,>> qarigu sira.
32 Ba sa kole tugu doro vailivutai i Jisu ko mi batia sa na rereko sa ulia isa sau.
33 Sa vagigilai na rereko api sa na salana sa gore votu pa tinina ko sa matagutu neneqere, ko sa lao gona toqonia pa moena i Jisu ko sa ulenia gu isa sa na vavakato doruna.
34 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Tuqu, na mua rarange sa tei salanigo tu. Mu lao pa bule beto mu tasalanamua tu pa mua tapata,>> saunia.
35 Totonai sa korapa paranga si Jisu, sa qai bobola kamu gu sira kaki tinoni na koko lame veidi pa ruma tai Jaerasi na tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, ko pira qarigunia si Jaerasi, <<Na tumu rereko sa kopira sa tei mate tu. Kita vapavu lame goboria na tinoni vaivagigalai,>> qarigu sira.
36 Ba i Jisu sake pavu nongoria sa na paranga qai pojai ira, goto tonai sa pira saunia gu sa na tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, <<Muke matagutu, mu vasosoto gu,>> sau sisa.
37 Ego ko kepore sa kai tinoni sa vamalumu tutia isa, goto mekadi gu ira Pita, i Jekopi beto ko i Jone na tasina gu i Jekopi.
38 Tonai qai lame kamu pa ruma tana tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, sa sa batia i Jisu sa na rura takulangadi ira na tinoni qai roroma beto qai lukana kekebo.
39 Ko sa tome sisa ko pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu rura takulanga beto qu korapa kekebo roroma tu sagou? Na koburu ina sa sake mate, goto sa korapa putagana gu,>> sauniria.
40 Tonai sa paranga vei isa poni sa qai avavunia ira na tinoni sisa.

Ego ko sa iju vavoturia i Jisu sira doru, goto na tinana gu beto na tamana na koburu beto ira kue ona sepele gu sa sa toni tomeniria ketakoi sa kole na koburu.

41 Beto sa arua i Jisu sa na limana na koburu beto pira saunia,
<<Talita, kumi,>> sau (Na ginuana sa,
<<Ngore, qa parangigo ara sao, mu
tatakole!>> sau).
42 Pa totoso tugu isa sa tatakole sa
na rereko ikete api ko sa reregeona,
ura sa tei manogarua aorona tu sa na
rereko isa. Ko qai gabara vivitiginiria
sira na tinoni.
43 Ba sa naqu vaneneqiria i Jisu sira
ko maike vavakatonia tana kai tinoni
sa isa vei sa taroiti alepi sau. Beto
sa garunuria ko mai vania kaki sava
sa na koburu rereko ko mi tetekuona
sauniria.

6

I Jisu qai Kilu Pale pa Nazareti
(Matiu 13.53-58; Luke 4.16-30)

1 Ego i Jisu sa taloa pa gugusu isa ko
sa lao pa gugusu ketakoi sa lavata sae
ko ira na ona sepele qai tutia lao sisa.
2 Totonai sa kamua na rane Minere,
poni sa podalai vaivagigalai pa ruma
vavaikamuna sisa.

Ko ira doru qai nongoria isa sa qai
gabara vivitigi, ko pira qarigu, <<Pai
koko veidi sa na roroqu pira? Na
gigalai sa sa isongia sa na tinoni api?
Ko na roiti vaivagabaradi tu ba sa
roiti votuniria!
3 Na kamada gu sapi! Ko na tuna
gu i Mere beto ko na tugadi gu ira
Jekopi, Josesi, Jiudasi beto i Saimone
sapi! Na luluna rereko ba qai korapa
gu inara! >> qarigu sira. Ko qaike
tavaraguania ira si Jisu.

4 Poni pira sauniria i Jisu sira,
<<Na tinoni kokorotai sa doru eqa
sa tapangaga gu, goto pa ona gu-
gusu ketakoi sa lavata sae gu ko
tadira na turana beto pa ona tata-
mana gu mekana sa sake tapan-
gaga,>> sauniria.
5 Ko sake boka roitiniria ketakoi isa
sira na roiti vaivagabaradi, goto ira
kaki tinoni qai mo gu sa vaoponiria
na limana ko sa salanaria.
6 Ko sa gabarania i Jisu sa veveina
sa keporeniria na vinasosoto ira.

I Jisu sa Garunuria ira ka Manoga-
rua Sepele
(Matiu 10.5-15; Luke 9.1-6)

Ego sa lekogoria i Jisu sira na gu-
gusu pa vailivutaina ketakoi ko sa
kole vaivagigalai.
7 Beto sa kuku vaikamuniria isa
sira ka manogarua ona sepele ko sa
okoto pikata varuaria pa kai rere-
gena, sa vaniria na neqi ijudi ira na
gagala ikeredi, beto sa garunu vari-
uria.
8 Ko sa pojaniria tugu ko maike
pogosia kai sa pa dia rerege lao, goto
na dia opata gu. Maike pogoso besa,
na mane, beto na poata ininamane
sauniria.
9 Mai vasaeria gu na dia sadolo,
goto maike vasae tamoi poko
sauniria.
10 Beto pira sauniria, <<Tonai
muna tavakamu pa kai ruma, sa
muna suvere gu ketakoi tinganai
muna taloa riu pa ia isa sagou.
11 Ira kaki gugusu bai daidia vaka-
mugou beto bai daidia nongorogou,
sa mu turu loa pale sa na gugusu
isa beto mu tavusu paleria sira na
kavuru peso pa nenemiu. Ko isa sa
na vinagigilana kode mai tavakilasa
sira,>> sauniria.
12 Ko qai taloa riu taraenia sa ira
na tinoni mai gabala loiria na dia sela
qariguniria,
13 qai iju vovotu paleniria soku to-
mate ikikeredi, beto qai oraniria na
oela sira na soku tinoni qai mo ko qai
salanaria.

Na Mate ti Jone Paputaiso
(Matiu 14.1-12; Luke 9.7-9)

14 Ego sa nongoroniria i Herodi na
bangara sira doru sakasava vei sa
roitiniria i Jisu, ura na isongona isa sa
sa tagigila doru gugusu. Ko ira kaki
tinoni ba pira qai paparanga vei, <<I
Jone Paputaiso sa sa tei turu mule tu
qarigu. Ko sa soni vei sa qai roiti tana
sira na roiti vaivagabaradi,>> qarigu.
15 Ba ira kaki sa aipira tu qai
paranga vei, <<I Elaija sapi!>> qarigu.
Beto kaki goto sa pira tu qarigu,
<<Kai tinoni kokorotai sapi, kai

veveina ira na tinoni kokorotai pa moa sina!>> qarigu.

16 Ko tonai sa nongoria inara qai paranga vei sira, sa sa paranga si Herodi, pira sau, <<Isa tugu i Jone Paputaiso qa tei kujukia tu ara sa sa turu mule!>> sau.

17 Ura i Jone sa perangaina tu i Herodi tugu mekana qi garununi tinoni ko qai piu vatomea pa ruma vaipiu. Na ginuana sa tapiunia i Jone sa na veveina gu i Herodiasi. I Herodiasi sa na maqotana tu i Pilipi isa na tasina gu mekana i Herodi, ba qi alavia tu nona i Herodi si Herodiasi.

18 Ko i Jone tugu qi kole manoga popojania si Herodi, pira qiunia, <<Nake tavamalumuna pana Vavanau sa vei ao qu suvere tavitia na maqotana na tasimu,>> qiunia.

19 Ko i Herodiasi qi puku vakolenia pa bulona sa api ko qi nyogua vamatea si Jone, ba qike boka.

20 Ura i Herodi ba qi matagutunia si Jone ura qi gigilaiona sa i Jone sa kai tinoni tuvisina beto na liosona sisa ko sa vei sa qi kopu vasarenia sisa. Ko tonai qi nongoria sa na paranga ti Jone sa qi rura tugu, ba qi kole nongoro qeqerania tugu sisa.

21 Ego tonai qi kamu sa na rane podo ti Herodi sa sa qi tekua na totoso jongana si Herodiasi. Qi roitinia i Herodi sa kai vavolo rane podo beto qi soruria sira na iviva lalavata pa qavuna, ira na kutadi ira na tinoni vaipera, beto ira na ivivadi ira na bubutu tinoni pa Qalili ko qai lao somana teteku.

22 Ko pa vaikamu isa qi tome lao pepeka sa na tuna rereko i Herodiasi, ko qi vaqerai si Herodi beto ira na tinoni qi soruria.

Ko qi paranga lao tana koburu rereko sa na bangara, pira qiu, <<Mu tepanisiu isa qu nyoguania. Ara mana vanigo sa na mua nyorogua,>> qiunia.

23 Beto qi maulu lao tana rereko, pira qiu, <<Ai tu sakasava veveina sa muna tepai ao, ba kode mana vanigo gu. Bi na kobuna na qua binangara bugu tu sao, ba jongana gu!>> qiu sisa.

24 Poni qi votu lao nanasia na tinana sa na rereko api, pira qiunia, <<Na sa sa mana tepai ara,>> qiunia.

Poni qi oe lao sa na tinana, pira qiu, <<Na batuna i Jone Paputaiso, mugunia,>> qiu.

25 Poni qi sisiqarai mule lao tana bangara sisa ko pira qiu, <<Qa nyoguania ko mu petania pa peleita sa na batuna i Jone Paputaiso beto mu pogoso lame vanisiu kopira tugu,>> qiunia.

26 Qi takulanga vivitigi tugu na bulona sa na bangara, ba qi tei maulu tu pa moedi ira na iviva lavata sisa ko qike boka dainiaona sa na tepa tana rereko.

27 Ko pa totoso tugu isa qi garunia i Herodi sa kai tinoni kopu tadira na solodia ko mi pogoso lamenia sa na batuna i Jone qiunia. Ko qi lao sa na tinoni isa ko qi kujukia pa ruma vaipiu si Jone,

28 beto qi petania pa peleita ko qi pogoso lame vania sa na rereko. Ko na rereko api qi tekua ko qi pogoso laonia tana tinana.

29 Totonai qai nongoro sira na sepele ti Jone sa qai kamu pogosia ira sa na kokobu tinina i Jone Paputaiso ko qai lao golomia pa kai bevi vavaigolomona.

I Jisu sa Vatetekuria ira ka Lima Tina Tinoni
(Matiu 14.13-21; Luke 9.10-17; Jone 6.1-14)

30 Ego qai mule vaikamu tai Jisu sira ka manogarua tinoni tagarunudi, ko qai vavakato vania isa sira doru sakasava vei qai roitiniria beto qai vaivagigalainiria.

31 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Mei, aria ko ta lao pa kai ia kaloina mekada, ko agou ba mu minere mai,>> sauniria. Ura qai soku jola sira na tinoni qai kamu vaibei, ko i Jisu beto ira nona sepele ba qaike boka teku totoso ko bai tetekudia.

32 Ko qai koi pa kai koaka ko qai lao kai ia kaloina mekadi.

33 Ba ira na kubo tinoni sa qai doro
gigalariadia sira tonai qai toka. Ko
qai abutu poana sira na tinoni na
lame veidi pa doru okoto gugugusu
ko qai lao vakujeleria ko qai vera
momoedia pa ia ketakoi mai korapa
lao paro qarigu ira Jisu beto ira na
ona sepele.
34 Tonai sa jorotongana pa
poanana si Jisu, sa sa batia sa na
minete lavata ko sa roroqu vivitigiria, ura qai vei puputa na sipi
kepore na dia sepati. Ko sa podalai
vaivagigalainiria soku sakasava i Jisu
sira.
35 Ego ko tonai sa gore na vevelu sa
qai lame tana sira na ona sepele ko
pira qarigu, <<Na ia kaloina sa lani,
beto ko sa tei gore tu sa na vevelu.
36 Ko mu garunuria ira na tinoni
pira ko mai lao pa gugusu vailivutaidi inara ko mai vaigadia gagani
mekadi,>> qarigu sira.
37 Ba sa oe laoria i Jisu sira, pira
sau, <<Dai. Agou tu mu vaniria na
tetekuna sira pira,>> sau.

Poni qai paranga sira na sepele,
<<Ai vei qu nyoguania ko me lao
vaini gagani karu gogoto poata
siliva* beto me iaria ko mai teteku
qugu?>> qarigu sira.
38 Poni sa sa nanasaria tu i Jisu sira,
pira sau, <<Ka visa batu bereti qu
pogosoria? Mu lao moko dororia,>>
sauniria.

Ko tonai qai batia sa pira qarigu,
<<Ka lima batu bereti, beto karu
igana,>> qarigunia sisa.
39 Poni sa pojaniria i Jisu sira doru
ko qai pipikata pa okoto pukuna beto
sa qai toqo pa buburu.
40 Ko qai toqo vavaitivi pa okoto dia
puku tinoni, kaki pupuku tinoni sa
kai gogoto, kaki limangavulu.
41 Beto poni sa tekua i Jisu sa ka
lima batu bereti beto karu igana ko
sa enga sae pa noka, sa mananiria,
beto sa kikiparia sa na bereti beto sa
vaniria ira nona sepele ko qai iaria
sira na tinoni. Beto sa kikiparia mule
sa karu igana beto sa qai iaria mutugu sira doru.
42 Ko ira doru sa qai teteku beto qai
pote beto.
43 Beto sa qai aru vavaikamuniria
sira na kikipa bereti beto na igana qai
kole joladi, ko qai vapugeleniria sa ka
manogarua totopa.
44 Ko na anye vaikamudi ira doru
tinoni qai teteku sira ka lima tina
marene.

I Jisu sa Rerege pa Vuliti Kolo (Matiu 14.22-23; Jone 6.16-21)

45 Ego sa pojaniria i Jisu sira nona
sepele ko mai koi pa koaka ko mai
toka lao momoe pa Betiseda pa kai
karovona na ovuku sauniria, goto isa
sa suvere jola ko sa doro variuria mai
tu sira na minete tinoni.
46 Ko pa liguna sa loloa variuria ira
poni sa sagere sae pa kai kukubo sisa
ko sa vavara.
47 Ko totonai sa gore na vevelu sa
na koaka sa tei lao tu pa kokorapa
kolo, goto isa mekana sa korapa pa
peso tu.
48 Ko sa gele laoniria sa qai korapa vaimategadia na qelu sira nona
sepele, ura sa raja koimoa sa na
gava. Ko papada vaikorapaina kue
ko vonomo koloko vuvugei jonga sa
sa rerege pa vuliti kolo ko sa lao kamuria sisa. Ko mi alokata jolaniria
sau.
49 Ba totonai qai batia sisa sa korapa rerege pa vuliti kolo, sa palu na
tomate qarigu sira ko qai lukana uui
tu.
50 Ira doru sa qai bati betoadia ko
qai matagutu neneqere beto.

Ba pa totoso tugu isa sa paranga
laoria isa sira, pira sauniria, <<Mu
varene! Ara gu sapi, muke matagutu!
>> sau sisa.
51 Beto sa totonai sa koi lao pa
koaka sisa, sa sa bule betona sa na
gava. Ko qai gabara vivitigi sira na
sepele.
52 Ura qaike doro vakaberia ira sa
na ginuana ka lima batu bereti sa
vaivatetekunia i Jisu ura sa oqoro revanga na dia roroqu.

* **6:37** Kai poata siliva sa na padana na tabara kai rane.

I Jisu sa Vaisalana pa Qenesareti (Matiu 14.34-36)

53 Ego tonai qai karovia ira sa na
kolo sa qai lame paro pa ia pa Qene-
sareti, ko qai vatitia ketakoi sa na dia
koaka.
54 Isa tugu qai tete paro sira, sa
qaike ruavo tugu doro gigalia ira na
tinoni ketakoi si Jisu.
55 Ko qai abuturia ira sira na ru-
ruma tadira na tinoni qai suvere ke-
takoi beto ko qai okoto pogoso kamu
tavitiniria tugu na dia lovu sira na
tinoni qai mo. Ketakoi qai nongoro-
nia pa sanu sa korapa i Jisu qarigu
poni sa qai vaipogoso lao beto vei
tugu ketakoi.
56 Ko pa doruna ia ketakoi sa rijo
lao vei i Jisu, bi pa gugusu ikikete babi
pa gugusu lalavata, sa qai pogoso ka-
muniria tugu pa ia mamaketina ke-
takoi sira na tinoni momoodi beto qai
tepa totokai ira si Jisu ko mai ulia
gu na uquna nona poko ba jongana
gu qarigu. Ko ira doru tinoni moodi
qai ulia na uquna nona poko sa qai
tasalanadia tugu.

7

Na Vaivagigalai Kolena tadira na Tinoni Jiu (Matiu 15.1-9)

1 Ego ira na Parese beto ira kaki qai
vaivagigalainia na Vavanau na koko
veidi pa Jerusalema sa qai vaikamu
lame ti Jisu.
2 Qai batiria sira kaki sepele tana
qai tetekunia na limadi nake liosodi
ura qaike loloqa lima vei qai vaivagi-
galainia ira na Parese qarigu.
3 Ura ira na Parese beto ira doru
tinoni Jiu sa qai kopuniria sira na
uana tututidia tadira na dia tite ko
qaike teteku sira tonai qai oqoro loqa
lima.
4 Beto tonai mai mule pa maketi
sa mai ogono valioso mai tu beto sa
mai teteku. Beto kubo mule sira na
tuti pa dia uana vavalioso vevei pa
nyanyanyapa valioso kapa, na raro,
na nonobudi, sa qai kopuniria tugu.
5 Ko ira na Parese beto ira qai
vaivagigalainia na Vavanau sa qai
nanasia si Jisu, pira qarigunia, <<Ai
sa vei ko qaike tutia tu ira na sepele
tamu sira na uana tututidi tadira na
oda tite, goto qai tetekunia gu ira sa
na limadi nake liosodi?>> qarigu.
6 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira
sau, <<Sa sotona gu si Aisea tonai
sa ululenia sa na veveimiu agou na
tinoni vavabata sesekemiu. Pira sa
na paranga sa kutiria isa,
<Ira na tinoni pira sa
qai vatarasaenisiu na beberudi
gu,
ba na bulodi sa sou vivitigi taqu.
7 Na goborodi gu sira dia vinatarasaequ
ara,
qai vaivagigalainiria na vaivagi-
galaidi na vinaturu
tadira na tinoni gu,> sau.
8 Qu loa palenia agou sa na garunu
tana Tamasa, ko qu kopu vatatal-
eniria sira na uana tututidi tadira na
tinoni gu,>> sau si Jisu.
9 Beto pira sauniria, <<Qu gigalai
jola sagou! Ko qu vakeporea ginuana
agou sa na garunu tana Tamasa ko
qu vaturu vaneqiria sira na miu uana
tututidi mekamiu!
10 Pira sau si Mosese, <Mu pan-
gaganiria ira na tinamiu beto na
tamamiu, beto, na tinoni mina
paranga vapirunia na tinana babi na
tamana, sa mina tavamate tugu sisa,>
sau.
11 Ba agou qu pojai tu sa vei kai
tinoni pira biuniria ira na tinana
na tamana, <Na sakasava ba boka
tokanigou agou karu sa sa kobani,>
biu (na ginuana na paranga api sa
nona vaivana madina na Tamasa),
12 poni sa quke vamalumia sisa ko
bi tokaniria sira karu tinana beto na
tamana qai vaivasevi.
13 Ko pa soana vei inara sa qu vake-
pore veveinai agou sa na paranga
tana Tamasa tonai qu tutia agou sa na
miu uana tututidi qu teku isongoria.
Ko kubo uana tututi vevei pira sa qu
roitiniria agou,>> sau si Jisu.

7:7 Aisea 29.13. **7:10** Votu 20.12; Vavanau 5.16. **7:10** Votu 21.17; Iama 20.9.

Na Uana sa Vapajia na Tinoni (Matiu 15.10-20)

14 Ego sa kuku vaikamu liguniria
mule i Jisu sira na minete tinoni ko
pira sauniria, <<Mu vainongoro lame
sagou doru, ko mu vakaberia sapi.
15 Kepore sa kai sava sa teku tome-
nia pa tinina na tinoni mina boka
vapajia sisa. Goto isa tu sa koko votu
lame vei tana tinoni sa sa vapajia sa
na tinoni isa.
16 Na tinoni sa pore talingi nonon-
gorona sa mi vainongoro,>>* sau si
Jisu.
17 Ego ko tonai sa loaria sira na
minete tinoni ko sa lao tome pa ruma
sisa, poni sa qai nanasania ira nona
sepele sa na veveina na vavakato
vavapada api.
18 Poni sa paranga laoria isa sira,
pira sau, <<Ko agou ba quke va-
gogovea tugu sa? Quke vakoinonoa
tu agou sa? Kepore kai sava sa teku
ponyolia na tinoni sa sa vapajia nona
toa.
19 Ura sake tome pa bulona na
tinoni sisa goto pa borina gu, beto sa
vavotu riu pale gu,>> sau si Jisu. (Ko
tonai sa paranga vei inara si Jisu sa
sa vakaberia isa sa doru gagani sa qai
liosodi beto.)
20 Beto pira sau si Jisu, <<Isa tu sa
koko votu lame vei tana tinoni sa sa
vapajia sisa.
21 Ura pa leo bulona tu na tinoni qai
koko votu lame vei sa na roroqu ikik-
eredi, na roroiti valulasa, na ikiko, na
varivai,
22 na babarata, na muino, na roiti
ikikeredi, na nyonyorava, na uana
pajidi, na kokono, na vamoroana
tinoni, na vatarasae mule, beto na
uana duduvilidi.
23 Doru sakasava ikikeredi pira sa
qai votu lame vei pa leo bulona na
tinoni ko qai vapajia sa na tinoni
isa,>> sau si Jisu.

Na Rarange tana kai Rereko Iviva (Matiu 15.21-28)

24 Ego sa taloa pa gugusu isa si Jisu
ko sa lao pa gugusu pa Turosi.† Ko
tonai sa kamu ketakoi sisa, sa sa lao
tome pa kai ruma ura sake nyogua-
nia ko bai gigilai ira na tinoni sa na
suverena isa ketakoi sau. Ba sake
jonga ovo sisa.
25 Koleona pa gugusu ketakoi sa kai
iviva rereko sa kolea na gagala iker-
ena sa na tuna rereko. Ko isa tugu
sa nongoronia si Jisu poni sa sa lame
gona toqonia pa nenena isa,
26 sa tepai si Jisu ko mi iju pale na
tomate ikikerena sa kole tana tuna
rereko sau. Ego na iviva rereko api sa
na tinoni karovona tu, ko na podona
keta pa kale Poinikia tu pa gugusu pa
Siria.
27 Poni sa oe laoa i Jisu sa na rereko
api, pira saunia, <<Momoe sa ira na
koburu mai tu sa mai teteku, ura sake
jonga sa bai tateku sira na gagani
tadira na koburu ko bai tagona lao
vaniria na sie,>>‡ sau sisa.
28 Ba sa oe lao tu sa na rereko, pira
sau, <<Bangara, ira na sie pa kauru
tevolo ba qai memeagadia gu sa pa
vuvusu gagani qai vavukeleria ira na
koburu,>> sau sisa.
29 Poni sa pira saunia i Jisu sisa,
<<Ego vei muna oe vei inana sao, sa
jongana mu mule laomua pa mua
ruma ropi. Na tomate ikikerena sa sa
tei taloa tu tana tumu rereko,>> sau
sisa.
30 Ko tonai sa mule lao pa nona
ruma sisa, sa sa batia na tuna rereko
sa tei loai tu na tomate ikikerena ko
sa korapa koleona pa ona lovu sisa.

I Jisu sa Salania sa kai Tinoni Kikiqilina

31 Ego sa taloa pa gugusu pa Turosi
si Jisu ko sa rerege vei pa gugusu pa
Sidoni, beto sa gore vei pa Manoga-
gusu ko sa lao pa ovuku pa Qalili.
32 Ko tonai sa qai toni kamunia ira
kaki tinoni sa kai tinoni kikiqilina
beto na popokana sake boka paranga

* **7:16** Na pikata 16 api sa sake kole pa soku kukuti koledi. † **7:24** Pa Turosi sa na pikata gugusu tadira na tinoni karovodi, nake tadira na tinoni Jiu. ‡ **7:27** Na sie sa na vavapadadi ira na tinoni karovodi beto na koburu sa ira na tinoni Jiu.

vatale, ko qai tepa totokai si Jisu ko mi vaoponia na limana qarigu.

33 Poni sa varijoa pa vaikamu tinoni ko sa toni kalenia mekana i Jisu sa na tinoni api, beto sa totunia pa leona karu talingina na tinoni api sa na kakarusuna, beto sa odolo taria na kakarusuna beto sa totunia pa meana na tinoni api.

34 Beto sa enga sae pa noka, sa vagorea kai vasaenga lavata, beto pira saunia sisa, <<Epata!>> (na ginuana na paranga api sa <<Mu revanga tu!>> sau).

35 Pana totoso tugu isa sa tavonga sa na talingina na tinoni isa, beto na meana sa puku tari sa sa taruvata, ko sa paranga vataleona.

36 Beto sa naquria i Jisu sira na tinoni ko maike vavavakatonia sa na roiti api sauniria. Ba tonai sa naquria i Jisu poni sa tonai sa qai gigiri tugu vavaqatania ira na tinoni sa na veveina isa.

37 Ko qai gabara vivitigi beto sira doru, ko pira qarigu, <<Doru sakasava sa sa roiti vajonga betoria sa na tinoni api. Ko ira tu na kiqili ba sa vanonongororia beto ira na poka ba sa vaparangaria,>> qarigu.

8

I Jisu sa Vatetekuria ka Made Tina Tinoni
(Matiu 15.32-39)

1 Ego kai totoso mule totonai sa sa vaikamu lame sa kai minete tinoni, ko kepore vavagila kai sa bai tekua. Ko sa kuku tekuria i Jisu sira na sepele ko pira sauniria,

2 <<Qa roroqu vitigiria ara sira na minete tinoni pira, ura tei kue ranedi tu qai suvere tavitisiu ko kopira kepore kai sa mai tekua.

3 Vei mana garunu variu buburanaria ara pa dia gugugusu, sa kode mai tabubulo pa soana sa pira. Ko ira kaki pira na dia gugusu ba sa sou jola,>> sau sisa.

4 Poni qai oe laoa ira nona sepele sisa, pira qarigu, <<Ura pa qega vei pira sa pai mule tana boka teku gagani sa gita beto tana boka vatetekuria sira na tinoni pira? >> qarigu.

5 Poni sa nanasaria i Jisu sira, pira sau, <<Ka visa bereti qu pogosoria agou?>> sau.

Poni qai paranga sira, <<Ka vitu gu! >> qarigu sira.

6 Poni sa pojaniria sira na minete tinoni ko qai toqo pa peso. Beto sa tekuria sa ka vitu batu bereti, ko sa paranga jonganania, sa kikiparia, beto sa vaniria ira nona sepele ko mai ianiria na tinoni sau. Poni qai roiti vei tugu sira na sepele.

7 Ka visa igana mutugu sa qai pogosoria, ko isa sa mananiria, beto sa pojaniria mutugu ko qai ianiria sira na tinoni.

8 Qai teteku ko qai pote beto sira doru tinoni. Beto sa qai aru vavaikamuniria sa doru kikipa kole joladi ko ka vitu totopa tu sa qai kukura vapugeleniria.

9 Ko na anyedi ira sa sa papada vei ka made tina marene. Pa liguna isa sa vamule riuria i Jisu sira na tinoni.

10 Beto pa totoso tugu isa sa taloa sisa ko sa lao koi tavitiria sira nona sepele pa koaka ko qai toka lao vei pa eqa pa Dalamanuta.

Qai Tepa Roiti Vaivagabaradi ira na Parese
(Matiu 16.1-4)

11 Ego qai lame tai Jisu sa ira na Parese ko qai podalai vaigua lao tana sira. Qai tepai ko mi roitinia isa sa kai roiti vinagigila vaivagabarana koko lagere veina pa noka qarigu. Ko qai vei ko mai podekia qarigu.

12 Poni sa vagorea kai vasaenga lavata si Jisu beto pira sauniria, <<Ai sa vei ko qu tepai tu na roiti vinagigila vaivagabaradi sagou na sasae tinoni kopira? Ma poja sosotonigou ara sagou: kepore sa kai vinagigila vinasososto mina taroiti vaniria sira na sasae tinoni pira!>> sau sisa.

13 Beto sa turu loa paleria isa sira ko sa koi ligu pa koaka ko sa karovo laona pa kai kale ovuku.

Sa Vavanau Vabalauria i Jisu sira na ona Sepele
(Matiu 16.5-12)

14 Ego qai roqu mumania ko qaike
pogoso vasoku bereti sira na sepele,
goto kai memekana gu sa qai surania
pa koaka.
15 Ko sa pojaniria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Mu suvere kopu! Mu bal-
auniria sa na vavakovuruni palava
tadira na Parese beto ti Herodi,>>*
sauniria.
16 Qai kole vavaivavakato mekadi
sira na sepele, pira qarigu, <<Sa ke-
pore gada bereti sa sa poja veinigita
inara isa,>> qarigu sira.
17 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu
sa isa qai kole pojai ira, ko pira
sauniria, <<Ai sa vei ko qu korapa tu
vavaivavakatonia sa kepore gamiu
bereti qugu? Quke vakoinonoa beto
quke vagogovea tu agou sa? Sa oqoro
tu revanga sa na bulomiu?
18 Na beko koleona na matamiu,
ba quke boka babata tu sa? Beko
pore talingimiu tu, ba qu oqoro tu
tavonga? Quke roqu vakoititia tu
agou sa na veveina
19 totonai qa kikiparia ara ka lima
bereti ko qa ianiria ira ka lima tina
tinoni? Ka visa sa na topa qu va-
pugeleniria na kikipa kole joladi?>>
sauniria.
Poni sa qai paranga sira, <<Ka
manogarua,>> qarigu.
20 Poni sa paranga i Jisu, <<Goto
tonai qa kikiparia ka vitu bereti ko
qa ianiria ka made tina tinoni ara, sa
ka visa topa sa qu vapugeleniria na
kikipa kole joladi?>> sauniria.
Poni sa qai oe lao tu sira, <<Ka
vitu,>> qarigunia.
21 <<Ba ai sa vei? Qu korapa oqoro
tu vagogovea agou sa?>> sau si Jisu.

I Jisu sa Salania na Tinoni Leleqana

22 Ego qai lame kamu pa Betiseda
sira Jisu beto ira nona sepele. Ko ke-
takoi sa qai toni lamenia ira na tinoni
sa kai tinoni leleqana, beto qai tepa
vivitigia ko mi vaoponia na limana
qarigu.
23 Poni sa aru tekua i Jisu sa na
limana na tinoni leleqana ko sa toni
votunia pa peguruna na gusu. Ke-
takoi tu sa lao odolo taria isa sa na
matana beto sa sa vaoponia na li-
mana beto sa nanasia, pira saunia,
<<Ai vei, qu batia tu kaki sakasava?
>> saunia.
24 Poni sa enga sa na tinoni api,
beto paranga, <<Qa batiria sira na
tinoni, ba qai vei gu na gou qai ko-
rapa rereregedia,>> sau sisa.
25 Beto sa sa vaopo beinia mule
na limana i Jisu sa karu matana na
tinoni api. Poni sa sa doro dodola
beto sa jonga liguona sa na ona
dodoro, ko sa doro vakakabere beto-
ria sa doru sakasava.
26 Beto sa garunu variua pa ona
gugusu i Jisu sisa, pira saunia,
<<Muneke lao gasa votu pa gugusu
pa Betiseda,>> saunia.

I Pita sa Ule Votunia na Veveina i Jisu
(Matiu 16.13-20; Luke 9.18-21)

27 Ego sa taloa riu si Jisu beto ira
nona sepele ko qai lao vei pa gugu-
gusu pa Sizaria Pilipae. Tonai qai
korapa rerege lao pa soana sa sa
nanasaria i Jisu sira nona sepele, pira
sau, <<I sei qarigunisiu ara sira na
tinoni?>> sauniria.
28 Poni sa pira qarigu sira, <<I Jone
Paputaiso sao qarigu sira kaki. Goto
kaki sa i Elaija sao qarigu. Goto
ira kaki mutu sa kame ira na tinoni
kokorotai pa moa sao qarigunigo,>>
qarigu sira na sepele.
29 Beto sa sa nanasaria mule isa
sira, <<Goto agou i sei qugunisiu
sara?>> sauniria.
Poni sa oe lao tana si Pita, pira sau,
<<Ao sa na Karisito,>>† sau sisa.
30 Beto sa naquria i Jisu sira ko
maike vavakatonia tana kai goto
tinoni sa na veveina isa sauniria.

---

* **8:15** Na veveina na ***vavakovuruni palava*** saunia i Jisu sa na vaisori beto na vavaigitanai tadira na Parese beto ti Herodi. † **8:29** Na paranga <<Mesaea>> beto na <<Karisito>> sa kai muqisina gu na ginuadi. Na ginuadi sa <<Na tinoni tavilena tana Tamasa>>.

I Jisu sa Vavakatonia na ona Mate (Matiu 16.21-28; Luke 9.22-27)

31 Ego ko sa podalai vaivagigalainia tadira i Jisu sa na veveina na Tuna na Tinoni mina gosororia soku vitigi beto mai kilu palenia ira na iviva mamata, na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau ko mina tavamate sisa, ba pa liguna kue rane sa mina turu mule pa mate sisa sau.
32 Ko sa poja lolodakia i Jisu tadira sa sa vei isa. Poni sa teku kalenia i Pita si Jisu ko sa podalai tokea.
33 Poni sa balinga si Jisu ko sa dororia sira nona sepele beto sa tokea si Pita, pira saunia, <<Mu lao pa liguqu Setani! Ao quke korapa roroqua na sakasa tana Tamasa sao, goto tana tinoni gu,>> sau sisa.
34 Beto sa kuku vaikamuniria i Jisu sira na minete tinoni beto ira nona sepele ko pira sauniria, <<Na tinoni sa nyorogua tutisiu ara sa mi roqu muma palenia nona toa mekana, beto mi pogosia na ona korosi ko mi tutisiu ara.
35 Ura na tinoni sa nyorogua kopu vasarenia nona toa mekana sa kode mina saivia tugu sa nona toa. Goto na tinoni sake rabekia na ona toa pa tutiqu ara beto pa vavakatona na nongoro jongana taqu sa mina aloa sa nona toa.
36 Na sa sa mina boka vagavoria na tinoni vei bi gona pale isa sa na ona toa ko bi isongia na kasia gusu doruna? Bi julingai tu!
37 Ko na sa sa mina roitinia isa ko mina boka alo mulenia sa nona toa? Bi mija tu!
38 Na tinoni sa keanisiu ara beto na qua paranga pa sasae tinoni ikikerena beto na selana api, poni sa na Tuna na Tinoni ba mina keania tugu sisa tonai mina lame tavitiria ira na mateana tabuna pa neqi lavata tana Tamasa na Tamana sisa,>> sau si Jisu.

9

1 Beto pira sauniria i Jisu sira, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: kaki agou qai korapa turu pira sa maike tei mate tu tinganai mai batia na binangara tana Tamasa mina lame tavitia na neqi,>> sau sisa.

Sa Bei sa na Tinina i Jisu (Matiu 17.1-13; Luke 9.28-36)

2 Ego sa jola ka vonomo rane, sa sa tekuria i Jisu sira Pita i Jekopi beto i Jone ko sa toni saeniria pa kai kubo ululuna ko qai suvere mekadi ketakoi. Ko pa moedi ira ketakoi sa bei sa na tinina i Jisu.
3 Na ona poko sa keka kikilanga jolaniria doru sakasava qai vakeka veiniria ira na tinoni pa peso.
4 Beto qai bola votu kamuria sira Elaija i Mosese ko qai kole paparangia si Jisu.
5 Ko totonai sa paranga lao ti Jisu si Pita, pira saunia, <<Rabi, sa jongana jola sa qe korapa lani sagei! Ko me roitinia tu ropi kue aqaqo, kame tamu, kame ti Mosese, beto kame tai Elaija, uve?>> sau sisa.
6 Ura qai matagutu vivitigi sira kue ko sake gigilai na sa sa pojai si Pita.
7 Beto sa bola amuria kai lei beto totonai qai nongoria sa kai ovovele koko veina pa korapa lei, pira sau, <<Api sa na Tuqu, isa qa roroqu vivitigia ara. Mu nongoria sisa!>> sau.
8 Poni qai siboro sira ko qai doro vailivutai ba kepore mule sa kai tinoni bai batia, goto mekana gu i Jisu sa korapa suvere tavitiria.
9 Ko tonai qai loai na kubo ko qai korapa oqa votu gogoredia, sa sa naquria i Jisu sira kue sepele ko maike vavakatonia sisa vei qai batia, tinganai mina turu mule mai tu pa mate sa na Tuna na Tinoni sauniria.
10 Ko qai kopu kole kopunia gu mekadi ira sa api, ba qai kole vaigua mekadi sa na sa beka na ginuana sa na turu mule pa mate saunia isa qarigu.
11 Beto qai nanasia sisa, pira qarigu, <<Ai sa vei ko qai pojai ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa i Elaija mai tu sa mina lame momoe? >> qarigu.
12 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sauniria, <<Sosoto tugu i Elaija sa mina lame momoe tu ko mina vatana

vatuvisi liguria sira doru sakasava. Ba ai sa vei ko sa pojai tu na Kukuti Tabuna sa mina gosororia soku vitigi beto mina tadogoro vakepore sa na Tuna na Tinoni?
13 Ba ara ma pojanigou, sa tei lame tu si Elaija, ba qai tutini dia roroqu vei qai nyoroguania ira sisa, vei tugu sa tei pojai tu na Kukuti Tabuna,>> sau sisa.

I Jisu sa Salania kai Koburu Marene sa Kolea na Tomate Ikikerena (Matiu 17.14-21; Luke 9.37-43a)

14 Ego tonai qai mule gore kamuria sira nona sepele sira Jisu beto ira kue sepele sa toniria, sa qai batia sa kai minete tinoni lavata korapa suvere ketakoi beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai korapa vaigua lao tadira na sepele.
15 Isa tugu qai batia i Jisu sira doru tinoni, sa qai gabara beto qai abutu lao gogoso qeqerania sisa.
16 Beto sa sa nanasaria i Jisu sira na ona sepele, pira sau, <<Na sa sa qu kole vaiguania agou tadira?>> sau sisa.
17 Poni sa paranga sa kai tinoni pa vaikamu tinoni isa, pira sau, <<Tinoni vaivagigalai, na tuqu marene ara sa qa toni lamenia tamu, ura sa kolea na gagala ikikerena ko sake boka paranga.
18 Pai tu mina korapa sisa ba tonai mina vakamunia poni sa irunia tu pa peso ko sa dadao tu na mangana, sa garata beto sa totogeoso betona na tinina. Ko qa teparia ara sira na mua sepele ko mai iju votu palenia sa na gagala ikikerena qauniria, ba qaike bokai tu,>> sau sisa.
19 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira sau, <<Agou na sasae tinoni kopira sa kepore sosoto na miu rarange! Ai tu koi vei sovaina vei sa mana kole suvere tavitigou ara sagou! Ai tu koi vei sovaina vei sa mana kole junonigou ara sagou? Mu toni lamenia taqu sa na koburu isa,>> sau sisa.
20 Ko qai toni laonia tana sa na koburu marene isa. Ko isa tugu sa doro lao sa na gagala ikerena api ko sa batia si Jisu, poni sa sasuria sa na koburu marene, ko sa vavukelia ko sa titolo bobokilai tu pa peso, beto sa dadao tu na mangana.
21 Beto sa nanasia i Jisu sa na tamana na koburu, pira sau, <<Ai totoso sa sa podalai veinia isa inara?>> sau.
Poni sa oe lao sa na tamana, <<Sa podalainia na melaluna tu.
22 Ko kubo totoso sa gona laonia tu pa niku beto pa kolo ko mi vamatea sau. Ko vei bu boka ao poni sa mu roroqugei ko mu tokanigei,>> sau sisa.
23 Poni sa oe lao si Jisu, pira sau, <<Vei bu boka qugu tu ao! Doru sakasava sa sa bokai gu na tinoni sa vasosoto,>> sau sisa.
24 Isa tugu sau i Jisu poni sa sa vevela votu sa na tamana na koburu api, pira sau, <<Qa vasosoto sara, mu tokanisiu ketakoi sake neqi na qua vinasosoto!>> sau sisa.
25 Ego ko tonai sa batiria i Jisu qai abutu vaikamu lame sira na minete tinoni, sa sa tokea isa sa na gagala ikikerena, pira saunia, <<Ao na gagala kikiqilimu na popokamu qa parangigo ara sao ko mu votu riu tana koburu marene api beto ko muneke kamu kole ligua,>> sau sisa.
26 Poni sa kuku uui sa na gagala ikerena ko sa raja vaneneqeria sa na koburu marene api beto sa sa votu taloa tana. Ko sa doro vei na tinoni matena sa na koburu marene api. Ko ira soku tinoni sa qai paranga vei pira, <<Koi, sa tei mate tu sina,>> qarigu.
27 Ba sa arua i Jisu sa na limana na koburu ko sa bako vatatakolea poni sa turuona sa na koburu.
28 Ego ko totonai sa tome pa leo ruma si Jisu, sa qai mavo nanasa golomia ira nona sepele sisa, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko qeke boka tu iju palea agei sa na gagala ikikerena? >> qarigu sira.
29 Poni sa oe lao si Jisu, pira sau, <<Na sakasava vevei ina sa sake taroiti goboro goto pa vavara gu beto sa boka votu,>> sau si Jisu.

Sa Poja Beia i Jisu sa na Veveina na ona Mate (Matiu 17.22-23; Luke 9.43b-45)

30 Ego ko sa taloa ketakoi si Jisu beto
ira na ona sepele ko qai jola vei tu pa
Qalili, ura sake nyoroguania i Jisu sa
bai gigilai ira na tinoni sa ketakoi sa
suvere isa sau.
31 Ko sa kole vagigalairia isa sira
nona sepele, pira sauniria, <<Na
Tuna na Tinoni sa kode mina tavalao
pa limadi ira na tinoni ko mai
vamatea, ba pa liguna kue rane mina
tavamate sa kode mina turu mule
sisa,>> sauniria.
32 Qai rurania ira sa na ginuana na
paranga api, ba qai pangagadia ko
qaike tuma nanasia ira sisa.

I Sei sa na Lavatana beto na Poreveveina Jola? (Matiu 18.1-5; Luke 9.46-48)

33 Ego tonai qai kamu pa Kepani-
ami ko qai tome pa ruma poni sa sa
nanasaria i Jisu sira na ona sepele,
pira sau, <<Na sa sa qu kole vaiperani
paranga agou pa soana lamena? >>
sau sisa.
34 Ba qai okoto ke vagala beto sira,
ura pa soana lamena sa qai kole
vaiperani paranga ira sa na veveina:
<<I sei sa na poreveveina jola? >>
qarigu.
35 Poni sa toqo ko sa kuku vaika-
muniria i Jisu sira ka manogarua
ona sepele beto pira sauniria, <<Na
tinoni sa nyogua tavaululu sa mi kole
vakaurai tadira doru ko mi nabulu-
niria sira doru,>> sau.
36 Beto sa aru vakatapia isa sa kai
koburu ikete ko sa vaturua pa moedi
ira doru, beto sa sa aru vakatapia
beto pira sauniria,
37 <<Na tinoni sa vakamu vatalea
pa isongoqu ara sa kai koburu ikete
vevei api, sa sa vakamu vatalesiu
tugu sara. Ko isa na tinoni sa vakamu
vatalesiu ara, sa nake ara gu mekaqu
sa sa vakamusiu na tinoni isa, goto
isa tugu vei sa garunusiu ara,>> sau
si Jisu.

Isa sake Kanagita sa sa Tokanigita (Luke 9.49-50)

38 Ego sa paranga lao tana si Jone,
pira sau, <<Tinoni vaivagigalai, qe
batia agei sa kai tinoni sa ijiju pale
tomate ikikeredi pa isongomu ao
ko qe vanosoa, ura nake somanana
tadagita sisa,>> sau si Jone.

39 Ba sa paranga si Jisu, <<Muke
vanosoa! Ura kepore kai tinoni
sa roitinia kai roiti vaivagabarana
pa isongoqu ara mina boka poja
vivikeresiu sara pa liguna.
40 Ura na tinoni sake kanagita sa sa
kole vei tadagita sisa.
41 Ma poja sosotonigou ara sagou:
na tinoni sa vanigou kai kapa pie
pa isongoqu ara ura sa gigilai isa sa
agou na tinoni tana Karisito, poni na
tinoni isa sa mina tekua tugu sa na
ona pinia,>> sau si Jisu.

Na Totoke sa Vaselagita (Matiu 18.6-9; Luke 17.1-2)

42 <<Na tinoni sa vatatupea ko bi
varoitinia na sela sa kai koburu ikete
sa rangesiu ara sa sa jongana jola
sa bi pilunia kai patu doa lavata na
ruana ko bi lupi pale pa kolo.
43 Beto vei bi vatatupego ko bi
varoitinigo na sela sa kai kale li-
mamu, sa mu lomoto vaqopu pale!
Ura sa jongana jola sa na qoqopumu
ao ba bu tekua sa na toa jola. Isa sa sa
jongana jolania vei bu isongo betoria
karu limamu ko bai tagona lao beto
pa heli na iku sa ilili kare.*

45 Beto vei bi vatatupego ko bi
varoitinigo na sela sa kai kale nen-
emu sa mu lomoto vaqopu pale gu!
Ura sa jongana jola sa na qoqopumu
ao ba bu tekua sa na toa jola. Isa sa sa
jongana jolania vei bu isongo betoria

* **9:43** Na pikata 44, 46 pira sa qai kepore pa doru kukuti kokoleidi, goto qai takuti tutinia gu na pikata 48: <<ketakoi qai kole na uloso qaike boka mate ko mai ganiria, beto ko na iku vuvurunguna sake boka tailili vamate.>>

karu kale nenemu ko bai tagona lao beto pa heli.†
47 Beto vei bi vatatupego ko bi
varoitinigo na sela sa kai kale
matamu, sa mu ujolo pale gu! Ura
sa jongana jola sa bi kai matamu gu
bu tome pa binangara tana Tamasa.
Isa sa jongana jolania vei bu isongo
betoria sa karu matamu ko bai
tagona lao beto pa heli,
48 ketakoi qai kole na uloso qaike
boka mate beto ko na iku vuvurun-
guna sake boka tailili vamate.
49 Ura doru tinoni sa mai tavali-
aburu pa iku, kai muqisi podeke vei
na vavakukuvu sa tavalioso pa solo.
50 Na jongana sa na solo. Ba vei
mina maragutu sa na lilingina, sa ai
mule muna roiti vei beto muna boka
valilingi beia? Mu isongia na solo
pa miu toa ko mu mekarai suvere
vaibaere vatale,>> sau si Jisu.

10

Na Nanasana na Veveina na Vailoa Pale
(Matiu 19.1-12; Luke 16.18)

1 Ego sa taloa ketakoi si Jisu ko sa
gore vei pa gugugusu pa Jiudia beto
pa kai kalena pa pie Jodani. Ko na
minete tinoni mule sa qai vavaikamu
lame tana ko isa sa vagigalairia vei
tugu sa tei manoga roroitinia tu doru
totoso.
2 Ego ko ira kaki Parese sa qai nyo-
gua vagonai si Jisu ko qai lame nana-
sia, pira qarigunia, <<Ai vei, na tava-
malumuna tugu pana Vavanau sa na
iviva marene sa mina boka loa pale
sa na maqotana?>> qarigu.
3 Poni sa oe laoria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Na sa sa garununigou i
Mosese agou?>> sauniria.
4 Poni sa pira qarigu, <<I Mosese
sa sa vamalumia sa na iviva marene
mina boka kutia kai pepa vailoa
beto mina boka variu pale sa na
maqotana sau,>> qarigu.
5 Ba sa parangaria i Jisu sira, pira
sau, <<Ura koko vei tu sa duduvili na
roqumiu agou vei sa sa kuti vanigou
i Mosese sa na garunu isa.
6 Goto pa popodalaina na vinapo-
daka sa na Tamasa sa sa roiti vamare-
nia beto sa varerekoa sa na tinoni.
7 Ko sa vei isa sa na marene sa mina
loaria ira na tamana beto na tinana,
ko mina kole kame tana maqotana.
8 Ko ira karu sa mai kame tinoni gu.
Ko qaike pikatarua goto kame gu sira
karu.
9 Ko isa sa tei vaipuku tariniria
tu na Tamasa, sa na tinoni mike
vaipikatainiria,>> sau si Jisu.
10 Ko tonai qai mule pa ruma sa
qai nanasania ira na sepele sa na gin-
ugua api.
11 Poni sa parangaria i Jisu
sira, <<Na marene sa loa pale na
maqotana ko sa alava ligua kai
rereko gotona mule sa sa babarata
tugu sisa.
12 Ko na rereko ba vei bi loa pale na
marenena ko bi alava beia kai goto
marene mule sa sa babarata mutugu
sa na rereko isa,>> sau sisa.

I Jisu sa Mananiria ira na Koburu Ikikete
(Matiu 19.13-15; Luke 18.15-17)

13 Ego qai toni kamuniria ira kaki
tinoni tai Jisu sira na koburu ko mi
vaoponiria na limana isa qarigu, ba
qai vatokeniria ira na sepele sira.
14 Totonai sa batiria i Jisu qai
roiti vei inara sa sa tagigiri ko pira
sauniria sira, <<Mu loa valameria
taqu ira na koburu. Muke suquturia,
ura tadira tugu veveidi pira sa na
binangara tana Tamasa.
15 Ma poja sosotonigou ara sagou:
na tinoni sake vei kai koburu ikete pa
tekuna na binangara tana Tamasa, sa
minake tome lao tugu sisa,>> sau sisa.
16 Beto sa aru vakataparia isa sira
na koburu ko sa vaoponiria na li-
mana ko sa mananiria.

† **9:45** Na paranga sa tapeluku <<heli>> lani beto vei tugu pa pikata 43, 47, sa pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoani iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa **10:6** Popodalaina 1.27. **10:8** Popodalaina 2.24.

Na Tinoni Isisongo (Matiu 19.16-30; Luke 18.18-30)

17 Ego tonai sa taloa riu ko sa korapa lalaona pa soana si Jisu, sa sa abutu lame toqo sori tutunguna pa moena i Jisu sa kai tinoni, ko sa nanasa, pira sau, <<Tinoni vaivagigalai jongamu, na sa sa mana roitinia ara beto mana teku isongia ara na toa jola?>> sau sisa.

18 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Ai sa vei ko qu gigalanisiu tu na jongaqu ara sao? Kepore sa kame bi jongana, goto mekana gu na Tamasa.

19 Qu gigilariamua ao sira na garunu: <Muke varivai, muke babarata, muke ikiko, muke jutu seseke, muke teku isongo pa seseke, mu pangaganiria na tinamu na tamamu,> qarigu,>> sau sisa.

20 Poni sa pira sau sa na tinoni api, <<Tinoni vaivagigalai, doru garunu vevei ira sa toto vei na iketequ tu qa podalai tutiria ara sira,>> sau.

21 Tonai sa doria beto sa roroqua i Jisu sisa, ko pira saunia, <<Kai sakasava gu sa oqoro okotonigo ao. Mu lao ko mu vavainiria sira doru sakasava qu isongoria, ko mu ianiria ira na tinoni golabadi ko mi pore mua isisongo pa noka. Beto sa mu lame tutisiu sara,>> sau sisa.

22 Tonai sa paranga vei inara i Jisu poni sa titigore sisa, beto sa tabekele ko sa pogoso riunia isa sa na bulo takulangana, ura na tinoni isisongo vivitigi sisa.

23 Beto sa doro vailivutai i Jisu beto pira sauniria sira nona sepele, <<Sa tapata vivitigi ko mai tomea ira na tinoni isisongo sa na binangara tana Tamasa,>> sau sisa.

24 Poni qai gabarania ira na ona sepele sa na paranga tana. Ba sa paranga bei laoria mule i Jisu sira, <<Boko tuqu, sa tapata jola na tomena sa na binangara tana Tamasa!

25 Na manugu tapatana jola sa na kameli mina sulingi tomea na lubogona na nila, ba sa tapata jolania mutu isa sa na tinoni isisongo mina tomea sa na binangara tana Tamasa,>> sau si Jisu.

26 Ko tonai sa qai gabara vivitigi sira na sepele ko qai okoto vavainanasa lao lame, pira qarigu, <<Ko mina vei sa i sei gu sa mina taalo?>> qarigu.

27 Poni sa doro laoria i Jisu sira beto sa pira sau, <<Tana tinoni sa tapata jola sapi, ba tana Tamasa sake tapata. Ura kepore kai sakasava sa tapatia na Tamasa,>> sau sisa.

28 Beto sa paranga si Pita, pira sau, <<Dogoro! Agei sa qe tei loa vakole paleria tu sa doru sakasava ko qe korapa tutigomei ao,>> sau.

29 Poni sa paranga si Jisu, pira sau, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni sa loaria na ona ruma, na luluna marene na luluna rereko, na tamana na tinana, na tuna babi na kobu peso, pa ginuaqu ara beto na nongoro jongana,

30 sa isa sa mina tamo vasoku vania na Tamasa kopira. Ko kode mina isongoria soku gogoto jola ruruma, beto mina soku gogoto luluna marene na luluna rereko, na tinana, na tuna, na peso, beto mina tangangangulu tugu vei sisa. Beto pa totoso sa korapa lame sa mina isongia na toa jola sa na tinoni isa.

31 Ko ira soku qai momoe sa mai liligu, beto ira soku qai liligu sa mai momoe,>> sau sisa.

Na Vinaue Totoso sa Pojai i Jisu na ona mate (Matiu 20.17-19; Luke 18.31-34)

32 Ego sa tonia i Jisu beto ko ira na ona sepele sa na soana saena pa Jerusalema ko i Jisu sa momoeniria. Ira na sepele qai gabara vivitiginia sisa beto ko ira na tinoni qai tuti liguria ba qai matagutudia tugu. Ko sa toni kaleniria mule i Jisu sira ka manogarua sepele ko sa podalai pojaniria sira na sakasava mina gosoroia isa ketakoi,

33 pira sau, <<Mu vainongoro. Taqe korapa rerege sae pa Jerusalema sa gita. Ketakoi na Tuna na Tinoni

10:19 Votu 20.12; Vavanau 5.16-20.

sa kode mina tavalao pa limadi ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau. Kode mina tajutu ko mina tavamate beto kode mai valaoa tadira na tinoni karovodi sisa
34 ko mai vavaledenia, mai tue taria beto mai piqolia ko mai vaivamatea sisa, beto mina jola gu kue rane sa mina turu mule sisa,>> sau si Jisu.

Na Tepa tadira Jekopi i Jone (Matiu 20.20-28)

35 Ego qai lame ti Jisu sira Jekopi beto ko i Jone karu tuna marene i Zebeti, ko pira qarigu, <<Tinoni vaivagigalai, qe nyoroguania ko na manugu be tepanigo agei karu sa bu roiti vanigei ao qeu,>> qarigu.
36 Poni pira sau si Jisu, <<Na sa sa qu nyoroguania agou karu ko ba roiti vanigou ara qugunia?>> sau sisa.
37 Poni qai oe lao sira karu, pira qarigu, <<Dai, mu vamalumugei gu ko tonai muna toqoa ao sa na mua totoqona bangara pa mua binangara lavata, sa kame agei karu mi toqo keta pa kale matuamu goto kame keta pa kale merimu qeu,>> qarigunia.
38 Poni pira sauniria Jisu sira karu, <<Quke gigilai agou karu sa na manugu qu korapa tepai. Ai vei, muna boka tomeria tu agou karu sa na vitigi mana gosororia ara? Muna boka tapaputaisonia agou karu sa na paputaiso vitigi veveina mana gosororia ara?>> sau sisa.
39 Poni pira qarigu sira karu, <<E, mene boka gu,>> qarigu.

Poni pira sauniria i Jisu sira karu, <<E, na vitigi mana tomeria ara sa muna gosororia tugu agou karu, beto ko muna tapaputaisonia gu agou karu sa isa mana tapaputaisonia ara.
40 Ba nake ara mana vilea sa i sei sa mina toqo pa kale matuaqu beto pa kale meriqu. Goto na Tamasa tu mina vaniria ira sa tei vatana vaniria tu sa karu totoqodi pira,>> sau si Jisu.
41 Ego tonai qai nongoria ira ka manogaputa sepele sa sa vei inara, sa qai tagigiri vivikereniria sira Jekopi i Jone.
42 Poni sa kuku vaikamuniria i Jisu sira na ona sepele, ko pira sauniria, <<Qu gigilaimiu agou sa ira qai tadogoro vei na bangaradi ira na tinoni karovodi sa qai lalae betoniria gu sa na toa tadira na dia tinoni, beto ira na tinoni sa koleria na neqi sa qai kole kuta uananiria sira na tinoni pa kauraidi.
43 Ba agou sa munake roiti vei inara. Goto na tinoni sa nyoroguania ko mina tinoni poreveveina sa mina kole nabulu betonigou tu sagou doru.
44 Beto agou sa na tinoni sa nyogua momoenigou sa isa sa mi pinausu tamugou doru tu sisa.
45 Ura na Tuna na Tinoni sa sake lame ko mi poreona nabulu sau, goto sa nabulu tugu beto sa vania tu na ona toa ko sa pajuku aloria sira na kubo tinoni,>> sau sisa.

I Jisu sa Vababatai na Matana i Batimiasi (Matiu 20.29-34; Luke 18.35-43)

46 Ego qai gore kamu pa Jeriko sira. Ko tonai mi taloa pa Jeriko sau si Jisu beto ira na ona sepele beto ko na minete lavata, sa kai tinoni leleqana na isongona i Batimiasi, na tuna marene i Timiasi, sa sa korapa toqo tetepa poata pa kekete soana.
47 Ko totonai sa nongoronia isa si Jisu pa Nazareti sa sa korapa rerege jola qarigu sa sa podalai kuku votu, pira sau, <<Jisu na Tuna i Devita! Mu roroqu tokanisiu!>> sau sisa.
48 Poni ira soku tinoni qai tokea ko mi nogoto qarigunia. Ba totonai sa sa vaiolo saea mutu sa na ona kukuku, pira sau, <<Jisu na Tuna i Devita! Mu roroqu tokanisiu,>> sau.
49 Poni sa turu vanogoto si Jisu ko pira sau, <<Mu kuku valamea,>> sau.

Ko qai kukua sa na tinoni leleqana api, pira qarigunia, <<Mu varene! Mu turu! Isa sa korapa kukugo,>> qarigunia.
50 Poni sa teku vagore palea sa na poko sa udenia, sa gasa turu ko sa lame tai Jisu.

51 Poni sa paranga laoa i Jisu sisa,
pira sau, <<Na sa sa qu nyoguania ao
ko mana tokanigo ara?>> saunia.

Poni sa pira sau sa na tinoni lele-
qana api, <<Rabi, ara qa nyoguania
ko ba babata ligu qau,>> sau.

52 Poni sa pira saunia i Jisu sisa,
<<Mu lao, na mua rarange sa sa tei
salanigo tu sao,>> saunia. Pa totoso
tugu isa sa dodogoro ligu sisa ko sa
somana tutiaona i Jisu sisa.

11

Na Tome ti Jisu pa Jerusalema (Matiu 21.1-11; Luke 19.28-40; Jone 12.12-19)

1 Totonai qai tata pa Jerusalema
sira ko qai kamu pa Betipezi beto pa
Betani pa Kubo pa Olive, sa sa garunu
lao momoeniria i Jisu sira karu ona
sepele,
2 pira sauniria, <<Mu lao pa gusu
kai karovona pa moemiu poni. Ko
isa tugu muna bola lao sa kode muna
batia sa kai dongiki na tapiko vaturu
kolena isa oqoro koia tugu kai tinoni.
Mu ruvatia sisa ko muna toni lame-
nia.
3 Vei mai nanasagou kaki tinoni,
<Ai sa vei qu korapa roiti vei ina?
> marigunigou, sa pira muna oe
veiniria, <Na Bangara sa nyoguania
mai beto nake sovaina mina vamule
lamea sau,> munaguniria,>> sau si
Jisu.
4 Ego ko qai taloa lao sira karu ko
qai batia sa na dongiki koregana na
tapiko vaturu kolena pa peguru na
atakamana pa kekete soana, ko qai
lao ruvatia.
5 Poni sa qai paranga sira kaki
tinoni qai suvere tata ketakoi, pira
qarigu, <<Na sa qu korapa roitinia?
Ai sa vei ko qu korapa ruvatia na
dongiki ina?>> qarigu.
6 Poni sa qai pojai ira karu sa isa
vei sa poja veiniria i Jisu. Poni sa qai
vamalumu vaniria.
7 Ko qai toni vakamunia tai Jisu, ko
qai lovasa vamakelenia na poko sa na
pokotona na dongiki, beto sa koi si
Jisu.
8 Ira kubo tinoni sa qai lovasaria pa
soana sa na dia poko, goto ira kaki
qai kaele teku eqequru gogou ko qai
lovasaniria pa soana.
9 Ko ira na tinoni qai rerege mo-
moe lao beto qai tuti pa liligu sa qai
kukuku,
<<Aroia!
Sa tamana sisa sa lame
pa isongona na Bangara!
10 Sa tamana sa na binangara
tana tamada i Devita.
Aroia pa nulu vavagalo,>> qarigu.
11 Ego ko sa kamu pa Jerusalema
sisa ko sa lao tome pa kakabarena
zelepade. Ko sa kole dogoro vailivu-
tainiria isa sira doru sakasava ke-
takoi, ba sa tei gore tu sa na vevelu ko
sa votu laona pa Betani sisa beto ira
ka manogarua sepele.

I Jisu sa Levenia na Gou Piqi (Matiu 21.18-19)

12 Ego ko sa rane neqa ko qai taloa
koko lame vei pa Betani, sa vaia na
burana si Jisu.
13 Tonai tu sa korapa lalameona pa
soana sa sa batia sa kai gou piqi sa
mota jola na equruna, ko sa lao doria
palu koleona na vuana sau. Ba tonai
sa lao kamua sa kepore sa kai vuana
bi batia goto na gagale equruna gu
ura sa oqoro kamua na ona totoso
vua.
14 Poni pira saunia i Jisu sa na gou
piqi isa, <<Kepore tugu kai tinoni mi
gania na vuamu sao!>> saunia sisa.

Ko qai nongoriadia tugu ira na ona
sepele sa na parangana i Jisu.

I Jisu sa Lao pa Kakabarena Zelepade (Matiu 21.12-17; Luke 19.45-48; Jone 2.13-22)

15 Ego tonai qai kamu pa
Jerusalema poni sa tome lao pa
kakabarena zelepade si Jisu ko sa
podalai adu vovotuniria sira qai ko-
rapa vavai beto ira qai vavainiria na
sakasava pa kakabarena zelepade,
beto sa peluku vaopo paleria sira

11:9 Kera Vinatarasae 118.25-26; Matiu 21.15; 23.39.

na tevolo tadira qai bebei poata karovodi beto ira na totoqodi tadira na tinoni qai kole vavainiria na kuru vavakukuvudi,
16 beto sa suquturia ko kepore kame bi pogoso vaikarovainia kai sai pa karu uquna na kakabarena zelepade.
17 Beto sa kole vaivagigalai, pira sauniria, <<Quke gigilai tu agou sa isa vei sa takuti pa Kukuti Tabuna?
<Na ruma taqu sa mina tavaisongo
na ruma vavarana
tadira doru puku tinoni,> sau!
Ba agou qu roiti veinia tu na bevi ovovona tadira na tinoni raja ikikodi,>> sauniria.
18 Ko tonai qai nongoronia ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa sa vei inara i Jisu, sa qai podalai nyanyaqo soana ko mai vamatea sisa qarigu. Ba qai matagutunia sisa, ura doruna na tinoni sa qai gabarania sa na ona vaivagigalai.
19 Ego totonai sa gore na vevelu poni sa sa votu lao pa peguruna na gugusu si Jisu beto ira na ona sepele.

Na Lesonina na Gou Piqi (Matiu 21.20-22)

20 Ego totonai qai rerege jola na vuvugeina sa qai batia ira sa na gou piqi sa tei malei mate tu, sa podalai tu pa batuna ko sa gore tu kamu pa bagerena.
21 Poni sa roroqu kamua i Pita sa na veveina na gou piqi api ko pira saunia si Jisu, <<Rabi, doro! Na gou piqi qu levenia ao sa sa tei mateona tu!>> sau sisa.
22 Poni sa paranga laoria i Jisu sira, pira sauniria, <<Mu rangea na Tamasa.
23 Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni sa paranga laoa sa na kubo api, <Mu tajopu ko mu gona laonigo mekamu pa ivere,> sau, beto sake ruarabeke pa bulona goto sa vasosotoa gu sa isa vei sa pojai sa mina gore votu tugu sau sisa, poni sa kode mina gore votu vei tugu sa pojai isa.
24 Ko sa vei isa sa ma pojanigou: doru sakasava qu vavara ko qu tepai, sa mu vasosoto sa qu tei tekua tu, beto sa kode muna isongia ao sisa.
25 Ko totonai muna turu vavara sa mu taleosonia sa na sela qu puku tutinia na goto tinoni, ko na Tamamiu pa noka ba mi taleosonigou na miu sela sagou,>>* sau si Jisu.

Na Nanasana na Veveina na Neqi Ti Jisu (Matiu 21.23-27; Luke 20.1-8)

27 Ego sa kamu bei mule pa Jerusalema si Jisu beto ira nona sepele. Ko totonai sa korapa rerege pa kakabarena zelepade si Jisu, sa qai vaikamu lao tana sira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na iviva mamata.
28 Ko qai nananasia sisa, pira qarigu, <<Ai neqi veveina sa qu isongia ao ko qu roitiniria na roiti veveidi inara? I sei sa sa vanigo na neqi ko qu roitiniria sa pira?>> qarigu.
29 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Ego ara ba ma nanasanigou mai kai nanasa ropi sagou. Ko vei muna oesiu agou sa kode mana ule vanigou ara sa pa neqi tai sei qa roitiniria ara sira na roiti aipira.
30 Pai sa koko lame vei sa na neqi sa isongia i Jone ko sa paputaiso? Sa lame vei tana Tamasa pa noka, ba na koko lame veina tadira na tinoni gu? Mu oesiu moko,>> sau sisa.
31 Poni qai kole vaigua mekadi, pira qarigu, <<Vei tana Tamasa pa noka tanagu gita poni sa kode pira minagu, <Ba ai sa vei ko quke vasosotoa tu agou si Jone,> kode minagunigita.
32 Goto vei tana paranga sa gita <Na lame veina tadira na tinoni gu,> tanagu, sa sa vaivamatagutu sa,>> qarigu. (Qai matagutuniria ira sira na tinoni, ura doru tinoni sa qai

11:17 Aisea 56.7. **11:17** Jeremae 7.11. * **11:25** Na pikata 26 sa sake kole pa doru kukuti kokoleidi. Pira sau sa na pikata 26 isa: <<Goto vei munake taleosoniria, poni sa na Tamamiu pa noka ba minake taleosoniria tugu sira na miu sela.>>

rovea si Jone sosoto sa kai tinoni kokorotai qarigu).

33 Ko pira gu qai oe veinia si Jisu,
<<Dai, qeke gigilai agei sa!>> qarigu.

Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Ego, ko vei sa ara ba maneke ule vanigou tugu sa pai qa teku neqi beto qa roitiniria ara sira na sakasava pira,>> sauniria.

12

Na Vavakato Vavapadadi ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi (Matiu 21.33-46; Luke 20.9-19)

1 Ego sa podalai vavakato pa vavakato vavapada tadira si Jisu, pira sau, <<Koleona sa kai tinoni sa roitinia kai inuma qurepi beto sa bara vailivutainia. Sa ruri kori vaoqili valolua isa sa kai patu ketakoi mina tamuja teku sa na kolona na qurepi, beto sa vaturua isa sa kai ruma gegelena ketakoi mina takopu sa na inuma qurepi. Beto sa loa valao vaniria ira kaki tinoni roiti ko qai roiti sa pa inuma isa ko qai kopunia, beto sa taloa riu pa kai gugusu souna sisa.

2 Ego totonai sa kamua sa na totoso lolokete poni sa sa garunu vamulea na tinoni poreona inuma api sa kai ona pinausu ko mi lao tadira na tinoni kopu ko mi teku vania sa na iana tonai mai lolokete sau.

3 Ba qai lao tu ira na tinoni kopu ketakoi ko qai aru tamania sa na pinausu isa ko qai maja vivitigi pale beto qai iju vamule gagale palea.

4 Poni sa garunu laonia mule na tinoni poreona inuma api sa kai goto pinausu. Ba qai lao mutugu ira na tinoni kopu ko qai maja vapapalekai sa na batuna beto qai vakea vivikere pale.

5 Ba sa kai garunu laonia mutugu sa kai goto pinausu mule, ba tonai sa qai vamate sosotoa sisa. Ko na motadi sira sa garunu laoniria, ba inara tugu qai veiniria, kaki qai piqoloria goto kaki qai vamateria.

6 Ego kai memekana gu sa sa kole jola, isa tugu na tuna sa roroqu vivitigia. Ko liligu bebeto, sa sa garunu laonia isa tadira qai kopu inuma sa na tuna api ura pira sa roroqu vei sisa, <Na tuqu sosoto gu ara sapi, ko kode isa mai pangagania,> sau sisa.

7 Ba totonai sa ira na tinoni kopu inuma sa pira qai vaiparanga vei,
<Isa kode mina isongo vakarovoria na isisongo tana tamana sapi! Mei, lame! Aria ko ta vai vamate pale sisa, ko na isisongo tana tamana sa tana teku vakarovoria noda gita!> qarigu.

8 Ko qai aru tamania ko qai vamate pale, beto qai gona votu pale pa peguruna na inuma sa na kokobu tinina isa.

9 Ko inara sa vei poni sa na sa mina roitinia sa na bangara poreona inuma api? Kode pira gu mina roiti vei sisa: mina kamu sisa, ko mina vai vamate beto paleria sira na tinoni kopu inuma beto sa mina vakarovo lao vaniria mule ira kaki goto tinoni kopu sa na ona inuma qurepi api.

10 Ai vei qu oqoro tugu tiro vakakaberia agou sa isa sa tapoja pa Kukuti Tabuna? Pira sau sisa,

<Isa tugu na patu qai kilu pale
ira na tino vavaturu ruma,
isa tugu sa na kuta patu viviso.
11 Na roiti tana Bangara sapi
ko sa vaivagabara jola
pa oda dodogoro!> sau>>,
sau si Jisu.

12 Ko qai gigilai ira na boko iviva lalavata sa na vavakato vavapada api sa sa juturia gu ira qarigu, ko qai nyaqoni soana ko mai aru tamania qarigu. Ba qai matagutunia ira sa na minete tinoni ko qai loai si Jisu ko qai riudia gu.

Na Veveina na Tabara Takisi (Matiu 22.15-22; Luke 20.20-26)

13 Ego ira kaki Parese beto ira qai sosoria i Herodi sa qai tagarunu lao tai Jisu ko mai vagonai pa kaki paranga sisa qarigu.

12:11 Kera Vinatarasae 118.22-23.

14 Ko qai lame tana sira ko pira
qarigunia sisa, <<Tinoni vaivagi-
galai, qe gigilaimei agei sa qu soto-
mua gu sao, beto kepore sa kai tinoni
qu matagutunia ao. Beto sa kepore
veveina tamu sa na tuturuna tana
tinoni, goto qu vaivagigalainia gu ao
sa na soana sosotona tana Tamasa.
Ai vei, na tavamalumuna tugu pana
Vavanau sa mina tatabara lao tana
bangara Siza sa na takisi, ba dai? Ko
mene tabaria tugu agei sa na mei
takisi, ba meneke pavu tabaria? >>
qarigu sira.
15 Ba sa tei bati poai tu i Jisu sa na
dia seseke, ko pira sauniria, <<Ai sa
vei ko qu korapa nyorogua vagonasiu
ara sagou? Valamea kai poata siliva
ko ma doria ko,>> sau sisa.
16 Ko tonai qai pogoso laonia sa
kame poni pira sauniria, <<I sei na
isumatana beto na isongona sa pa
poata api?>> sauniria.
Poni sa pira qarigunia sisa, <<Na
bangara Siza,>>* qarigu.
17 Poni sa paranga si Jisu, <<Ego mu
vania na Siza sisa tana Siza, beto mu
vania na Tamasa sisa tana Tamasa,>>
sauniria.
Ko qai gabara sira na tinoni.

Na Nanasana na Turumule pa Mate (Matiu 22.23-33; Luke 20.27-40)

18 Ego qai lame tai Jisu sira na Sadu-
sisi, ira na tinoni qaike vasosotoa na
turumule pa mate, ko qai nanasia,
pira qarigu,
19 <<Tinoni vaivagigalai, sa kuti
vakole vanigita i Mosese gita sa vei
mina mate loaia kai tinoni sa na
maqotana ba bi kepore na tuna, sa
mina alava beia na tasina marene sa
na naboko api ko mina vapore vania
na tuna vuana sa na tugana sa tei
mate tu.
20 Ko koledia sira ka vitu tamatasi
marene. Na tugadi pa moa sa alavia
sa kai rereko ba kepore na tuna
vuana sa na marene isa beto sa sa
mateona.
21 Ego ko sa teku alavia na tuti
vinarua sa na naboko isa, ba kepore
mutugu na tuna vuana beto sa mate
mutugu sisa. Ko na tasidi marene
vinaue ba sa vei mutugu.
22 Ko ira ka vitu tamatasi doru sa
qai alavia sa na rereko nanaboko isa,
ba kepore beto tugu na tudia vuadi.
Pa liguna qai mate beto ira ka vitu
doru pira, beto sa mate sa na rereko
nanaboko isa.
23 Ego ko pa rane turumule tonai
mai turu mule ira na tinoni sa kode
i sei na maqotana sa na rereko api?
Ura ira ka vitu doru qai alavia sisa,>>
qarigu.
24 Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Qu sela sagou! Ura quke gigilai
agou sa na Kukuti Tabuna beto na
neqi tana Tamasa!
25 Ura tonai mai turu mule pa mate
sira qai tei matedi tu, sa kode maike
vaialava lao lame sira na marene na
rereko, goto kode mai suvere vei gu
ira na mateana pa noka sira.
26 Na veveidi ira qai turu mule pa
mate sa qu oqoro tu tiro vakaberia
agou pa buka sa kutia i Mosese? Pana
ia ketakoi sa pojai na veveina na mu-
muqu toana sa vuvurungu, ketakoi
sa paranga ti Mosese sa na Tamasa,
pira sau, <Ara sa na Tamasa ti Ebara-
hami, na Tamasa ti Aisake, beto na
Tamasa ti Jekopi,> sau.
27 Ko isa sa nake Tamasa tadira na
tinoni matedi, goto tadira tu na tinoni
toadi. Ko qu sela sagou!>> sau si Jisu.

Na Garunu Momoeniria Dorudi (Matiu 22.34-40; Luke 10.25-28)

28 Ego kai tinoni sa vavaivagi-
galainia na Vavanau sa lame ko sa
nongororia tugu isa sira na sakasava
qai vaiguania ira. Ko tonai sa dogoria
isa sa sa oe vataleria i Jisu sira na
Sadusisi, poni sa sa nanasia sisa,
pira sau, <<Ai garunu sa sa momoe
jolaniria ira doru?>> sau sisa.
29 Poni sa oe lao si Jisu, pira saunia,
<<Na garunu sa momoe sa api, <Vain-
ongoro, agou na tinoni Izireli! Na
Bangara na oda Tamasa, na Bangara
sa kai memekana.

* **12:16** Na Siza sa na bangara pa Romu. **12:20** Vavanau 25.5. **12:26** Votu 3.2-6.

30 Ko mu roroqunia na Bangara na
mua Tamasa na doruna bulomu, na
doruna mua toa, na doruna roqumu,
beto na doruna mua neqi,> sau.
31 Na vinarua garunu sa api, <Mu
roroqua na goto tavitimu vei qu ro-
roqu veinigo mekamu,> sau. Ke-
pore sa kai garunu sa poreveveina
jolaniria karu garunu pira,>> sau si
Jisu.
32 Tonai sa paranga lao tai Jisu
sa na tinoni sa vavaivagigalainia na
Vavanau isa, pira sau, <<Vavagua,
tinoni vaivagigalai! Qu sotomua gu
sa isa vei qu pojai kai memekana gu
sa na Tamasa, ko kepore sa kame sa
varuai isa.
33 Beto ko na tinoni sa mina ro-
roqunia na Tamasa na doruna bu-
lona, na doruna nona gigalai, beto na
doruna na ona neqi, beto mina roqua
na goto tavitina vei sa roroqu veinia
mekana. Mina tutiria na tinoni sa
karu garunu pira, sa sa jongana jola-
nia mina valaoa na ona vaivana beto
na ona vavakukuvu tana Tamasa,>>
sau sa na tinoni api.
34 Ko tonai sa nongoria i Jisu na
tuvisina sa na oe tana tinoni api poni
sa pira saunia, <<Ao sa quke sou
pa binangara tana Tamasa,>> saunia.
Ko totonai ko mi lao sa qai pangaga
nanasia mule ira sisa.

Na Nanasana na Veveina na Karisito
(Matiu 22.41-46; Luke 20.41-44)

35 Ego totonai sa kole vaivagigalai
pa kakabarena na zelepade si Jisu sa
pira sa paranga vei, <<Ai sa vei ko qai
vavaivagigalainia tu ira qai vaivagi-
galainia na Vavanau sa na Karisito sa
na tuna i Devita qarigu?
36 I Devita mekana sa tonia na
Gagala Tabuna sa pira tu sa paranga
vei,
<Sa paranga sa na Tamasa tana qua
Bangara:
Mu toqo lani pa kale matuaqu,
ko koi vei tu mana tete vakilasaria
ara
sira na mua kana, sau,> sau si
Devita.
37 Mekana i Devita sa gigalania na
<Bangara> tu sisa, ko ai sa vei mina
boka tuna tu i Devita sa na Karisito sa
sa vei?>> sau si Jisu.

Ko qai qerania ira na tinoni si Jisu
tonai qai kole vainongoro.

Na Vabalaudi ira qai Vaivagi-galainia na Vavanau
(Matiu 23.1-36; Luke 20.45-47)

38 Ko pa ona vaivagigalai sa
pira sa paranga vei si Jisu, <<Mu
balauniria sira qai vaivagigalainia
na Vavanau, qai nyorogua popoko
vakakasa beto qai lelekogo ko mai
gosoro qeqeraniria ira na tinoni pa
ia mamaketina qarigu.
39 Beto ko qai vileria na totoqona
poreveveidi pa leona na ruma
vavaikamuna beto na totoqona
tadira na tinoni lalavata pa ivata
vavolo.
40 Qai raragata variuniria na dia
sakasava ira na nanaboko, beto qai
vavara vavakakasa ko mai tabata
tadira na tinoni qarigu. Ba na vinaki-
lasa mai tekua ira sa mina lavatana
jola,>> sau si Jisu.

Na Vaivana Tana Nanaboko Gola-bana
(Luke 21.1-4)

41 Ego tonai sa korapa toqona pa
moena na loloa poatana pa leo kak-
abarena zelepade si Jisu, sa sa doro
lao sa sa batiria isa sira na minete
tinoni qai okoto lao loloaria na dia
poata vaivana. Ko ira kubo tinoni
isisongo sa qai okoto kole lao loaria
na dia baiki poata.
42 Beto sa tuti lao sa kai rereko nan-
aboko gogolabana ko sa lao loaia sa
karu poata kopa ikete momoqasana,
na padana sa kai pene gu.
43 Pana totoso isa sa sa kuku vaika-
muniria i Jisu sira nona sepele ko pira
sauniria, <<Ma poja sosotonigou ara
sagou: isa sa loai na nanaboko gogo-
labana api sa sa soku jolania isa qai

12:30 Vavanau 6.5. **12:31** Iama 19.18. **12:32** Vavanau 6.4; 4.35. **12:33** Vavanau 6.5. **12:36** Kera Vinatarasae 110.1; Roiti 2.34-35; 1 Koriniti 15.25; Giburu 1.13.

loai pa loloa poatana ira doru tinoni isisongo.
44 Ura ira doru sa qai teku pana dia isisongo sa pugele nyonyoa qai valao, goto na nanaboko api sa pana ona qasa sa valaoa isa sa doruna, isa doruna sa isongia ko bi toania,>> sau si Jisu.

13

Na Jegarana na Ruma Zelepade (Matiu 24.1-2; Luke 21.5-6)

1 Tonai sa korapa taloa votu pa kakabarena zelepade si Jisu, sa kame ira na ona sepele sa paranga, <<Tinoni vaivagigalai, Doro! Na beko patu babata jonga beto na vinaturu babata jonga!>> sau.
2 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Qu batiria sira vinaturu lalavata pira? Kepore sosoto kai patu qai kole makele vavaitopare lani sa mina kole jola, goto doruna sa kode ira na tinoni mai qovara betoria,>> sau si Jisu.

Ira na Tapata beto na Paranga Vinabalau (Matiu 24.3-14; Luke 21.7-19)

3 Ego ko tonai sa korapa toqona pa kubo pa Olive ko sa bata lao vei pa karovona na zelepade si Jisu, sa qai mavo nanasa golomia ira Pita, i Jekopi, i Jone, beto i Aduru sisa, pira qarigunia,
4 <<Mu ule vanigei! Pa visa sa mai gore votu aipira, beto na sa sa na vinagigila beto mai raja sira doru sakasava qu koni pojaria ao inara?>> qarigu.
5 Poni sa paranga laoria i Jisu sira, <<Mu suvere vabalau, ko maike toni vapirugou ira na tinoni.
6 Kubo sira na tinoni kode mai lame pa isongoqu ara ko mai paranga vei pira, <Ara sa isa,> marigu, ko mai toni vapiru paleria sira na soku tinoni.
7 Tonai muna nongoroniria agou sira na vaipera beto na vavakatodi na vaipera, sa muke matagutu. Kode mai pidoko lame tugu sira na sakasava pira ba sa oqoro kamua sa na vinabetona.
8 Kode kai puku tinoni mina turu talea kai goto puku tinoni, beto kai binangara mina turu talea kai goto binangara. Mina nunu soku eqa beto kode mina raja na songe. Na sakasava pira sa vei na popodalaina na vivitigi teku koburu.
9 Ko agou mu doro kopunigou mekamiu. Ura kode mai teku valaogou pa vaikamu tadira qai vavaituti beto ko mai pipiqologou pa ruma vavaikamuna. Beto kode muna turu pa moedi ira na qavuna beto ko ira na babangara pa veveina na isongoqu ara, ko muna ule vaniria sa na veveina na nongoro jongana.
10 Ko momoe na nongoro jongana sa mina tatarae mai tu tadira doru puku tinoni.
11 Ko tonai mai toni laonigou pa ia vavaitutina sagou, sa munake takulangania na sa mene pojai kita mugu. Isa tugu na paranga muna taiania na totoso isa sa muna poja votunia. Ura nake agou sa muna paranga, goto na Gagala Tabuna tu.
12 Na totoso isa ira kao tamatasi marene ba mai vaitoni valao pa mate, ira na tamadi ba mai veiniria tugu sira na tudia, beto ira na koburu sa mai raja vamamateria sira na tamadi na tinadi.
13 Beto agou sa na veveiqu ara sa kode maike tavaraguanigou doru tinoni. Ba na tinoni mina vangaju kamua na vinabetona sa mina taalo,>> sau si Jisu.

Na Rane Ikeredi qai Korapa Lame (Matiu 24.15-28; Luke 21.20-24)

14 <<Ba tonai muna batia agou sa na beku tana tamasa seseke mina turu pa ia madina pa zelepade ketakoi sa tabunana mina lao (agou qu tiroa api sa mu vakoinonoa na ginuana sapi!), poni sa ira na tinoni qai suvere pa Jiudia sa tonai mai uku sagereria sira na okokoto kubo ketakoi.
15 Isa na tinoni sa korapa suvere pa narena nona ruma sa mike mule gore qaqiriria na ona sakasava pa leona ona ruma.

16 Na tinoni sa korapa pa inuma sa
mike mule tekua na ona poko pa ona
ruma.
17 Na totoso takulangadi jola tadira
na rereko qai bogata beto ira qai
isongo melalu sira na rane ira!
18 Mu vavara tetepa lao tana
Tamasa, ko na sakasava aipira sa
maike raja lame pa totoso sa lomoso
vivitigi na eqa.
19 Ura na tapata mai gosoria ira
na tinoni na rane ira sa mina lavata
jolaniria doru tapata qai jola, podalai
vei tu totonai sa vapodakia na kasia
abana na Tamasa ko sa kamua kopira
ko pa liguna isa sa kepore mule sa kai
sakasava veveina mina raja ligu.
20 Vei bike kobu vapapakaria na
Bangara sira na rane ira, poni sa
kepore sa kai tinoni bi toa. Goto
koko vei sa roquria isa sira na tinoni
taviledi sa tei vileria tu isa, sa sa va-
papakaria na Bangara sira na rane
ira.
21 Ko vei bi parangagou kai tinoni,
<Doro! Api sa na Karisito! > babi
<Doro! Ina sisa! > biu, sa babana
vasosotoa sisa.
22 Ura kode mai bobola kamu sira
na karisito sesekedi beto na tinoni
kokorotai sesekedi. Kode mai roiti
votuniria sira na dia vinagigila beto
na roiti vaivagabaradi, ko vei mai
boka sa kode mai toni vapiruria tugu
sira na tinoni taviledi tana Tamasa.
23 Ko agou sa mu suvere vabalau!
Qa tei poja vakolenigou tu ara sira
doru sakasava aipira tonai qai oqoro
tu gore votu,>> sau si Jisu.

Na Mule Lamena na Tuna na Tinoni
(Matiu 24.29-31; Luke 21.25-28)

24 <<Ba pana rane ira totonai mina
kamua na totoso tapata,
mina rodomo sa na tapo
beto na popu sa minake kabere;
25 mai vukele sira na seru pa noka
beto ira na neqi pa noka mai
tajou vakanoko.
26 Beto mai batia ira sa na Tuna na
Tinoni mina lame vei pa lei tavitia na
neqi beto na kabere lavata.
27 Ego beto sa kode mina garunu
laoniria isa pa made uquna na kasia
gusu sira na mateana ko mina vaika-
muniria sira nona tinoni taviledi, po-
dalai pa kai uquna na kasia gusu ko
mai lao vaokotia pa vinabetona,>>
sau si Jisu.

Na Vinakaberena na Gou Piqi
(Matiu 24.32-35; Luke 21.29-33)

28 <<Mu teku vinakabere pa gou
piqi. Tonai mina takelai sa na equ-
runa beto mai podalai ijoko ligu sa na
boko kaena, poni sa qu gigilai agou sa
sa tata lame sa na totoso mangini.
29 Ko agou ba vei tugu. Tonai
muna batiria mai gore votu sira na
sakasava qa pojanigou ara, sa mu gig-
ilai sa tata vivitigi gu pa atakamana
sisa.
30 Ma poja sosotonigou ara sagou:
tonai mai oqoro maragutu ira na
sasae tinoni kopira sa kode mai gore
votu sa na sakasava pira.
31 Na oka beto na peso sa mai
maragutu, ba na paranga taqu sa
maike isongo maragutu podeke,>>
sau si Jisu.

Na Rane beto na Totoso qaike Tagigila
(Matiu 24.36-44)

32 <<Goto na veveina na rane babi
na totoso isa sa kepore kai tinoni
sa gigilai. Ira na mateana ba qaike
gigilai, na Tuna ba sake gigilai tugu.
Mekana gu na Tamana sa gigilai.
33 Mu suvere vabalau beto mu su-
vere kopu, ura quke gigilai agou sa na
totoso.
34 Kai muqisi podeke vei gu kai
tinoni sa riu lelekogona pa kai gusu
souna. Tonai sa oqoro taloa riu poni
sa sa okoto ianiria na roiti sira na ona
nabulu ko mai okoto roiti sau. Beto
sa poja vakolenia tugu sa na tinoni sa
kopu pa atakamana ko mina suvere
gegelenia sa na mule lamena saunia.
35 Ko sa vei sa agou ba mu suvere
gegele, ura quke gigilai agou sa na
totoso mina mule lame na bangarana
na ruma. Sake tagigila sa bi lame
na vevelu sa, na korapa bongi sa, na

13:25 Aisea 13.10; 34.4.

piranga kokorako sa, babi na vuvugei jonga.
36 Kita mi lame kamu vasiboro,
poni mi batigou mu korapa puta mu-
magamiu agou.
37 Ko isa tugu qa korapa poja
veinigou agou pira, sa qa poja
veiniria tugu sira doru: mu suvere
gegele,>> sau si Jisu.

14

Na Kukitina i Jisu
(Matiu 26.1-5; Luke 22.1-2; Jone 11.45-53)

1 Ego karu rane sa kole beto mina kamua sa na vavolo Alokata beto na vavolo Bereti Nake Kovuruna. Ko ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai kole nyanyaqoni soana ko mai aru tamania ko mai vamatea si Jisu qarigu.
2 Pira qai kole paparanga vei sina, <<Nake totoso vavolo Alokata, tana arua, kita ta kole vaiperaniria ira na tinoni,>> qarigu.

Sa Tavuva Tarini Oela pa Betani si Jisu
(Matiu 26.6-13; Jone 12.1-8)

3 Ego sa korapa pa Betani si Jisu ko sa korapa suvere pa ruma tai Saimone, isa na tinoni sa rajai mai na popoqu perangana. Ko tonai sa korapa teteku i Jisu sa sa pogoso kamunia kai rereko sa kai jagi patu alabasita sa pugelia na oela liosona, na oela isa sa taroiti pa gou nadi ko sa sae jola na vaina. Sa lobitia isa sa na jagi api beto sa vuvania pa batuna i Jisu.
4 Ba kaki ira qai suvere ketakoi sa qai kole vaiparanga tagigiri mekadi, pira qarigu, <<Koi, ai sa vei ko sa korapa tavuva vivikere goboro vei inara sa na oela jojonga ina?
5 Bi boka vavainia ko bi tekunia jola kue gogoto poata siliva* sa na oela api beto ko bi vaniria ira na tinoni golabadi sa na poata!>> qarigu. Ko qai tagigiri vivikerenia sa na rereko isa.
6 Ba sa paranga si Jisu, <<Tari tu, loai! Ai sa vei ko qu korapa vatapatia? Kai roiti jongana tugu sa sa korapa roitinia isa taqu.
7 Ura ira na tinoni golaba vaivasevidi sa kode mai suvere tavitigou doru totoso, ko tonai muna nyorogua tokaniria sa muna boka tokaniria gu. Goto ara sa maneke suvere tavitigou doru totoso.
8 Na rereko api sa korapa roitinia sa isa vei sa bokai. Sa vuvani oela umanga jonga sa na tiniqu ara, ko sa varoroqu momoenia na golomoqu ara.
9 Ko ma poja sosotonigou ara sagou: doru eqa pa kasia gusu mina tatarae sa na nongoro jongana api sa mina tavavakato tugu ko na varoroquna na rereko isa sisa na roiti sa korapa roiti lamenia isa taqu,>> sau si Jisu.

I Jiudasi mina Gabala Kanai si Jisu
(Matiu 26.14-16; Luke 22.3-6)

10 Ego i Jiudasi Isikarioti, kame ira ka manogarua sepele, sa sa taloa lao tadira na kuta iama ko mina toni valao vaniria isa si Jisu sau.
11 Ko totonai qai nongoria ira na parangana i Jiudasi sa qai qera ko qai poja vakolenia ko kode mai vania na poata sisa qarigu. Ko sa popodalai nyanyaqoa i Jiudasi sa kai lolomo jongana tonai mina boka toni valao vaniria si Jisu sau.

Na Tetekuna Vavolo Alokata
(Matiu 26.17-25; Luke 22.7-14, 21-23; Jone 13.21-30)

12 Ego pa rane momoena na vavolo Bereti Nake Kovuruna, totonai qai kukuboloria sira na lami vavolo Alokata, sa qai nanasia ira nona sepele si Jisu, pira qarigu, <<Pai sa na ia qu nyoroguanigei ao, ko mene vatana vanigo sa na tetekuna vavolo Alokata?>> qarigu.
13 Poni sa garunuria i Jisu sira karu ona sepele, pira sa poja veinira, <<Mu lao pa gusu lavata. Kai tinoni sa sa korapa popogosiaona kai bogu pie sa

* **14:5** Kue gogoto poata siliva sa na poata padana na tabara kai tinoni pa roiti kai aoro.

kode mina gosorogou. Muna tutia sisa
14 ko ketakoi mina lao tome isa sa muna parangia sa na tinoni pore-ona ruma isa, pira munagunia, <Na Tinoni vaivagigalai sa pira sau, Pai sa na lose ketakoi mina tekua na tetekuna vavolo Alokata isa beto ira na ona sepele? sau,> munagunia.
15 Ko isa kode mina ule vanigou sa kai lose lavata pa nulu sa tei tavanaqiti vakole tu. Ketakoi sa muna vatanai agou sa na tetekuna tadagita,>> sau si Jisu.
16 Ko tonai qai taloa riu ko qai lao kamu pa gugusu lavata sira karu se-pele, sa qai batiria sira tugu vei sa pojaniria i Jisu, ko qai vatanania sa na tetekuna vavolo Alokata.
17 Ko totonai sa gore sa na vevelu, sa i Jisu sa lame tavitiria ira ka manogarua ona sepele.
18 Tonai qai vaikamu ko qai ko-rapa teteku, sa paranga si Jisu, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: kame agou qu korapa teteku tavitisiu ara sa mina gabala kanasiu ara,>> sau si Jisu.
19 Tonai sa qai mamata sira na se-pele ko qai okoto nanasa memekai si Jisu, pira qarigu, <<Ai vei, nake ara sa qugunisiu ao?>> qarigu.
20 Poni sa oe laoria i Jisu sira, <<Kode kame gu agou ka manoga-rua pira, isa sa somana totogologana bereti pa baolo tavitisiu ara.
21 Na Tuna na Tinoni sa mina tava-mate vei sa tei pojai tu na Kukuti Tabuna, ba mina gania na takulanga sa na tinoni sa gabala kanai na Tuna na Tinoni! Sa jongana jola sa bike pavu gu podo sa na tinoni isa!>> sau si Jisu.

Na Teteku Bebetona
(Matiu 26.26-30; Luke 22.14-20; 1 Koriniti 11.23-25)

22 Ego totonai qai korapa teteku sira, sa sa tekua i Jisu sa na bereti ko sa manania beto sa kikipai ko sa ianiria sira na sepele, beto pira sau, <<Pia tekua, api sa na tiniqu,>> sau.
23 Beto sa tekua sa na kapa vaini ko sa paranga jonganania beto sa vaniria ko qai vaibukunia ira doru.
24 Beto sa pira sauniria, <<Api sa na orunguqu ara na vamauruna na vinaego, sa tavuva vaniria ira na soku tinoni.
25 Ma poja sosotonigou ara sagou: maneke buku ligua ara sa na vaini api tinganai mina kamua na rane to-tonai mana bukua ara sa na vaini korega pa binangara tana Tamasa,>> sau si Jisu.
26 Beto qai kerania ira sa kai kera, beto sa qai taloa votu lao pa kubo pa Olive.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu Palenia sisa
(Matiu 26.31-35; Luke 22.31-34; Jone 13.36-38)

27 Ego beto sa parangaria i Jisu ria, <<Agou doru sa kode muna uku loa palenisiu sara, ura sa paranga sa na Kukuti Tabuna,
<Ara mana vamatea na sepati,
ko mai okoto nyanyalia neqa sira na sipi,> sau.
28 Ba pa liguna mana turu mule pa mate sara, sa mana lao momoe veranigou pa Qalili,>> sau sisa.
29 Poni sa paranga lao tana si Pita, <<Goto ara sa mai uku loa palego tu ira doru, ba ara sa maneke isongo loago sao!>> sau.
30 Poni sa paranga lao si Jisu, <<Pita, ma poja sosotonigo ara sao: ao sa kode bongi tugu api totonai mina oqoro piranga vinarua na kokorako sa muna kilu palenisiu kue totoso ara sao,>> sau.
31 Ba sa paranga vivivagana tugu si Pita, pira sau, <<Ara vei mana mate tavitigo tugu ao ba maneke isongo osonigo tugu sao,>> sau. Ko ira doru sepele ba qai paranga vei tugu inara.

I Jisu sa Vavara pa Qetisemani
(Matiu 26.36-46; Luke 22.39-46)

32 Ego totonai qai kamu sira pa kai ia na isongona pa Qetisemani, sa pira sauniria i Jisu sira na ona sepele,

14:27 Zakarae 13.7.

<<Mu suvere vera lani, goto ara ma lao vavara,>> sau.
33 Beto sa toniria gu sira Pita, i Jekopi, beto i Jone. Sa tei podalai mamata na takulanga vivitigi tu sisa,
34 ko pira sauniria sira kue, <<Na takulanga pa buloqu sa lavata jola sara ko mi vamatesiu sau. Mu suvere lani ko mu suvere gegele agou,>> sauniria.
35 Beto sa rerege lao vasou iqona si Jisu beto sa opo gore pa peso ko sa vavara ko vei bi boka sa bi tavarijo tu sa na totoso vitigi api sau.
36 Beto pira sau, <<Aba, Tamaqu. Kepore sa kai sava sa tapatigo ao. Mu varijo pale taqu sa na totoso vitigi alepi, ba nake isa vei qa nyoroguania ara sa mi taroiti goto isa tu vei qu nyoroguania ao,>> sau.
37 Totonai sa mule lame poni sa batiria qai korapa puta mumagadia tu, ko pira saunia si Pita, <<Saimone, qu korapa putagamu sao? Ai vei, quke boka sosoto tugu suvere gegele kai aoa?
38 Mu suvere gegele beto mu vavara ko muke vukele pa totoke. Na gagala sa malumu ba na tini sa munyala,>> sau.
39 Beto sa kai gabala lao bei ko sa vavara vei mutugu tonai sa vavara momoe si Jisu.
40 Tonai sa mule lame ligu poni sa batiria qai korapa mutugu puta mumagadia, ura sa ngaolo vivitigiria na nyo puta. Ko qaike gigilai sa na sa mai paranga laonia.
41 Tonai sa mule lame na vinaue totoso, poni pira sauniria, <<Qu korapa tugu puta minere vatalemiu sagou? Kopira sa pada gu! Doro, sa kamu gu sa na totoso mina tavalao pa limadi ira na tinoni seladi sa na Tuna na Tinoni.
42 Aria, turu ko ta lao gosoria. Doro! Sa kamu gu api sa na tinoni sa gabala kanasiu ara,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Taaru Tamana

(Matiu 26.47-56; Luke 22.47-53; Jone 18.3-12)

43 Ego ko totonai tugu sa korapa paparanga vei inara i Jisu sa sa bola gu si Jiudasi, isa kame ira ka manogarua sepele. Sa toni bolania isa sa na puku minete tinoni qai pogoso benete vavaisobena beto na maja kubau. Ira na tinoni aipira sa na tagarunudi tadira na kuta iama, ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ko ira na iviva mamata.
44 Kai vinagigila sa sa tei poja vakoleniria tu i Jiudasi na tinoni sa gabala kanai sira na minete sa toniria, pira sauniria, <<Isa na tinoni mana lao aoia na paparana ara sa isa sa na tinoni muna lame aru tamania ko muna toni riunia,>> sauniria.
45 Ko isa tugu sa bola kamu si Jiudasi poni sa sa rerege tuvisi lao gu sa ti Jisu, ko sa paranga, <<Rabi!>> sau, beto sa aoa na paparana.
46 Totonai tugu sa qai lao ragata tekua ko qai aru tamania si Jisu.
47 Ba kame ira qai korapa turu ketakoi sa sa saputu votunia sa na ona benete vavaisobena ko sa maja teusu palea sa kai kale talingina na pinausu tana kuta iama lavata.
48 Poni sa paranga si Jisu, pira sauniria, <<Na tinoni raraja ikikoqu sara ko qu pogoso tarinisiu na benete vavaisobena beto na maja kubau ko muna teku aru tamanasiu?
49 Beko doru rane sa qa kole gu suvere tavitigou pa kakabarena zelepade ko qa kole vavaivagigalai ba quke isongo aru tamanasiu agou. Ba jongana ko mi gore votu tugu sa na Kukuti Tabuna,>> sau sisa.
50 Ego tonai sa qai uku loa palenia ira doru sepele sisa.
51 Ego kai koburu marene kokoregana sa popokonia kai titivi gu sa sa somana tututia tugu i Jisu. Ko isa ba mai aru tamania tugu qarigu,
52 poni sa uele vaniria gu nona poko beto na gagadona gu sa sa oqai na taba.

I Jisu sa Turu pa Moedi ira na Kauniseli tadira na Jiu

(Matiu 26.57-68; Luke 22.54-55, 63-71; Jone 18.13-14, 19-24)

53 Ego ko qai toni laonia tana kuta
iama lavata si Jisu, ko ira doru kuta
iama, na iviva mamata beto ira qai
vaivagigalainia na Vavanau sa qai
vavaikamu beto ketakoi.
54 Ego i Pita sa sa kole mamavo
tuti liligu pa souna tu ko sa lao tome
laona pa leo kakabarena ruma tana
kuta iama lavata. Ko ketakoi sa lao
toqona tadira na nabulu kopu ko sa
davangaona pa keketai iku.
55 Ko qai kole popodeke nyaqo vo-
tunia ira na kuta iama beto ira doru
iviva pa kauniseli† sa vei bi koleona
kai vavakato vei mina boka ulenia
kai roiti ikerena sa roitinia i Jisu ko
mai boka vamatea si Jisu qarigu.
56 Ura na mota joladi sira qai
jutu tarini seseke si Jisu, ba na dia
vavakato sa qaike vavaitoto.
57 Beto qai gasa turu sira kaki ko qai
jutu tarini seseke si Jisu, pira qarigu,
58 <<Agei qe nongoriamei sa pira
sa paranga vei sina, <Ara mana je-
gara palea sa na zelepade madina qai
roitinia ira na tinoni, beto pa liguna
kue rane gu sa mana vaturu ligua
sa kame isa nake ira na tinoni qai
roitinia,> sau,>> qarigu.
59 Ba ira ba sake vavaitoto tugu sa
na dia vavakato.
60 Ego beto sa turu pa moedi ira
doru sa na kuta iama lavata ko sa
nanasia si Jisu, pira sau, <<Ai sa
vei munake oe sao? Na sa sira na
vavakato qai korapa jutu tarinigo ira
pira?>> sau sisa.
61 Ba sa nguju puku ko sake pojai
tugu kai pakata paranga si Jisu.
Poni sa kai nanasa mule sa na
kuta iama lavata, pira sau, <<Ao tugu
sa na Karisito, na Tuna na Tamasa
tamanana?>> saunia.
62 Totonai sa oe si Jisu, <<Ara tugu.
Beto kode muna batia agou sa na
Tuna na Tinoni mina toqona pa kale
matuana na Tamasa vivana jola beto
mina lagere vei pa lei pa noka,>> sau.
63 Tonai sa paranga vei inara si Jisu
poni sa sa bako rikata palea na kuta
iama lavata sa na ona poko, beto
pira sau, <<Na vavakato vinasosoto
sa mule sa taqe korapa verania gita?
64 Qu tei nongoriamiu tugu agou
sa sa vamoroania na Tamasa sa na
tinoni api. Ko na sa sau na miu ro-
roqu sagou?>> sau sisa.
Ko qai vaegoa ira doru sa sa pada
tugu ko mina tavamate si Jisu qarigu.
65 Pana totoso tugu isa sa ira kaki
sa qai podalai tue taria si Jisu, beto
qai ude pikoni poko na isumatana
beto qai piqolia beto sa pira qarigu-
nia, <<Ego mu ulenia moko i sei sa
sa majago!>> qarigunia. Beto sa qai
saputu tekua ira na nabulu kopu sisa
ko qai kole popoaria.

I Pita sa Kilu Palenia si Jisu (Matiu 26.69-75; Luke 22.56-62; Jone 18.15-18, 25-27)

66 Totonai sa korapa suvereona pa
leo kakabarena pa kauruna na ruma
si Pita, sa sa rerege tata lao sa kai
nabulu rereko tana kuta iama lavata.
67 Ko tonai sa batia isa si Pita sa
korapa davangaona, sa sa doro taria
beto sa parangia, <<Ao tugu sa kame
qu sosomana tutia na tinoni Nazareti
ina?>> saunia.
68 Ba sa kilu pale sisa, pira sau,
<<Ara qake gigilai beto qake vak-
aberia sisa qu korapa pojai ao ina,>>
sau sisa. Beto sa mavo rijo votu
laona pa atakamana na kakabarena
na ruma.
69 Ego sa bati beia mutugu na nab-
ulu rereko ketakoi sisa, ko sa ule
vaniria sira qai kole turu tavitia isa
ketakoi, pira sau, <<Isa tugu sa kame
ira!>> sau.
70 Ba sa kilu pale mutugu sisa.
Ba sa oqoro isongo sovai sa ira
mule na tinoni qai kole turu tavitia
ketakoi sa qai parangia mule sisa,
pira qarigu, <<Ao sosoto tugu sa
kame ira! Ura na tinoni Qalili sao!>>
qarigunia.
71 Ba tonai sa maulu tarinia
mekana na leleve si Pita, pira sau,
<<Qake isongo gigila podekia ara sa
na tinoni qu korapa pojai agou ina!
>> sau.

† **14:55** Na ***kauniseli*** sa na vaikamu tadira na tinoni lalavata Jiu. Na kuta iama lavata sa na tinoni lavatana pa vaikamu tinoni mamata isa. **14:62** Kera Vinatarasae 110.1.

72 Totonai tugu sa sa piranga vinarua gu sa na kokorako. Poni sa sa roroqu kamua i Pita sa isa sa paranga veinia i Jisu tonai pira saunia, <<Mina oqoro piranga vinarua na kokorako sa kode muna kilu palenisiu ara kue totoso sao,>> saunia. Ko tonai tugu sa takakoto gu ko sa vodangia na lukana si Pita.

15

I Jisu sa Lao pa Moena i Paelati (Matiu 27.1-2, 11-14; Luke 23.1-5; Jone 18.28-38)

1 Ego na vuvugei rorodomo sa qai sisiqarai vaikamu sira na kuta iama, na iviva mamata, ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira doru iviva pa kauniseli, ko qai mekarai vairovenia sa na vamatena i Jisu. Qai piu vaikamuniria sa na limana i Jisu ko qai toni laonia tai Paelati sisa.

2 Poni sa nanasia i Paelati sisa, <<Ao sa na bangara tadira na Jiu?>> saunia.

Poni sa oe lao si Jisu, <<E, isa qu pojai ao inana!>> sau.

3 Qai kole jutu tarinia soku sakasava ira na kuta iama si Jisu.

4 Beto sa kai nanasia mule i Paelati sisa, <<Ai sa vei ko quke oe tu sao? Doro! Tei kubo sakasava tu sa qu tajutunia ao!>> sau.

5 Ba sake pojai tugu kai sa si Jisu, ko sa gabara vivitigi si Paelati.

I Paelati sa Vaegoa na Vamatena i Jisu (Matiu 27.15-26; Luke 23.13-25; Jone 18.39-19.16)

6 Ego na ona tutina i Paelati sa doru totoso pa vavolo Alokata sa sa ruvatia sa kai tinoni tapiuna qai nyoroguania ira na tinoni.

7 Ko na totoso isa sa kai tinoni na isongona i Barabasi sa somana tapiu tavitiria ira qai rajai na qavuna beto qai vaitinoni.

8 Ko qai sae vaikamu tai Paelati sira na minete tinoni ko qai tepai sisa ko mi vamalumu vaniria sisa vei sa roroitinia isa pa doru vavolo Alokata qarigu.

9 Poni sa oe lao si Paelati, pira sau, <<Ai vei, qu nyoroguania ko ma ruvata vanigou sa na bangara tadira na Jiu?>> sau.

10 Ura sa tei gigilaiona tu i Paelati sa qai kokonoa gu ira na kuta iama si Jisu, sa vei sa qai loa lamenia tana.

11 Ba qai soriria ira na kuta iama sira na minete tinoni, ko i Barabasi tu sa mi ruvata vaniria qarigu.

12 Ba sa kai nanasa ligu lao mule tadira si Paelati, pira sau, <<Ko ai tu mana aru veinia ara si Jisu, isa qu gigalania na bangara tadira na Jiu agou?>> sau.

13 Poni qai kai vevela mule sira, <<Vamatea pa korosi sisa!>> qarigu.

14 Ba sa nanasa si Paelati, pira sau, <<Ba na sela sa sa sa roitinia isa?>> sau.

Ba tonai sa qai kuku vevela viviva tugu sira na minete tinoni, <<Vamatea pa korosi sisa!>> qarigu.

15 Ko sa nyorogua vaqeraria i Paelati sira na tinoni ko sa ruvata valao vaniria gu si Barabasi. Goto i Jisu sa loa lao vaniria ira na solodia ko mai ririunia na vavaiiruna beto sa mai riu vamatea pa korosi sau.

Qai Ngangulia ira na Solodia si Jisu (Matiu 27.27-31; Jone 19.2-3)

16 Ego ko qai toni tomenia pa leo kakabarena na ruma tana qavuna ira na solodia si Jisu, beto sa qai kuku vaikamuniria sira na minete solodia doruna.

17 Ko qai vasaenia na poko kala davala* beto qai viria kai tarapae vavaioka sa vei na tarapae bangara beto qai vasolapania na batuna.

18 Beto sa qai kole vavabangara leleoniadia ira sisa, beto ko pira qarigunia, <<Mi toa vakakasa na bangara tadira na Jiu!>> qarigunia.

19 Beto sa qai kole vavagore tarini kolu sa na batuna, qai tutue taria, beto qai totoqo sori tutungu vavatarasae leleoniadia ira sisa.

* **15:17** Na paranga Qiriki sa tapeluku ***davala*** sa boka lao vei tugu pa pepolo beto jimiri.

20 Pa liguna qai beto ngangangulu veinia inara sisa, sa qai vagore palea ira sa na poko kala davala ko qai vasae ligunia na ona poko mekana, beto sa qai toni votunia ko mai lao vamatea pa korosi qarigu.

Sa Tavamate pa Korosi si Jisu (Matiu 27.32-44; Luke 23.26-43; Jone 19.17-27)

21 Ego tonai qai korapa lalaodia pa soana sa qai gosoria sa kai tinoni pa Saerini, na isongona i Saimone, na tamadi ira Alekezada i Ruposi. Na koko lame veina pa ona gusu ko na koni kamuna tugu pa Jerusalema sisa. Qai garunu totokai ira na solodia sisa ko sa pogosia sa na korosi ti Jisu.

22 Beto sa qai tonia si Jisu ko qai lao pa kai ia na isongona pa Qoloqota, na ginuana sa na Eqa Batu Tomate.

23 Ketakoi sa qai vania na vaini pasana isa qai qairi vaisomanainia na moa,† ba sa daiona bukua.

24 Beto sa qai patania pa korosi sisa, beto sa qai kole gonania na patu vivile ko mi tagigila sa i sei mina tekua sa na okokoto ririkatana na poko tana qarigu.

25 Ego ko na sia koloko vuvugei tu sa qai patania pa korosi si Jisu.

26 Ko na paranga sa tajutunia isa sa pira sau: NA BANGARA TADIRA NA JIU.

27 Beto qai vamate tavitinia i Jisu sira karu tinoni raja ikikodi, kame pa kale matuana beto kame pa kale merina.‡

29 Ko ira na tinoni qai rerege jola sa qai poja vivikeria beto qai bebegoloniria na batudi, <<Aha! Ao sa muna jegaria na zelepade madina beto kue rane gu muna vaturu ligua qugu!

30 Ego mu alo mulenigo tu mekana, mu tavisu lageremua tu pa korosi!>> qarigu.

31 Ko ira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau ba qai kole tugu vavagoreni qera, pira qarigu, <<Ira na goto tinoni sa aloria, goto mekana sake boka alo mulenia!

32 Kopira sa mi gore lagere tu pa korosi sa na Karisito, na bangara tadira na tinoni Izireli, ko gita ba ta batia ko ta vasosotoa,>> qarigu. Ira karu qai tavamate tavitinia isa ba qai paranga ngangangulia tugu sisa.

Na Mate Ti Jisu (Matiu 27.45-56; Luke 23.44-49; Jone 19.28-30)

33 Ego totonai sa kamua na korapa rane sa sa togai na rodomo sa doruna na gugusu, tinganai ko sa kamua tu kue koloko gogore tapo.

34 Tonai sa kamu kue koloko poni sa sa lukana uui si Jisu, pira sau, <<Eloi, Eloi, lama sabakatani? >> sau (na ginuana sa pira sau, <<Qua Tamasa, qua Tamasa, ai sa vei ko qu loa palenisiu tu?>> sau.)

35 Ira kaki qai turu tata ketakoi sa qai nongoria, ko pira qarigu, <<Doro! Sa korapa kukua i Elaija sina! >> qarigu.

36 Tonai sa kame ira sa sa pogoso abutu laonia sa kai pupuqana ko sa vatubulunia na vaini, ko sa suninia pa uquna kai kolu, beto sa alaka saenia tai Jisu ko mi vabukunia sau. Beto sa paranga, <<Loai ko! Ta dodogoroda. Kita pu kamu visu vagorea i Elaija,>> sau.

37 Beto sa vagorea kai uui lavata si Jisu, beto sa loai na singo.

38 Tonai sa sa tarikatarua sa na poko tobana na zelepade madina, sa podalai tarikata pa nulu ko sa gore kamu pa peso.

39 Na tinoni mamata gogoto sa sa korapa tugu turuona pa moena na korosi ko sa batiaona sa vei beto sa loaia na singo si Jisu, ko sa paranga,

† **15:23** Na moa sa na notatana na gou, ba sake tavakabere sa na veveina beto qai bukua ira. Palu na mereseni ko tonai mina tabuku sa minake vitigi na tinoni beka. ‡ **15:27** Kaki kukuti kokoleidi qai vakolea lani sa na pikata 28, pira sau: (Ko sa gore votu sa na Kukuti Tabuna isa pira sau, Isa sa taanye tavitiniria ira na tinoni ikikeredi, sau.) Ba ira na kukuti kokoleidi jojongadi sa sake koleria sa na pikata 28 api. **15:34** Kera Vinatarasae 22.2.

<<Sosoto! Na tinoni api sa na Tuna na Tamasa,>> sau.

40 Ego qai korapa tugu turudia pa souna ketakoi sira kaki rereko, ko qai kole dodogoro laodia. Qai kole turu vaisomanaidia tugu ketakoi sira Mere Magadalene, i Salome, beto i Mere na tinadi ira Jekopi na tinoni ikete beto i Josesi.

41 Tonai sa susuvere pa Qalili i Jisu sa ira na rereko pira sa qai tututia isa beto qai totokania tugu vei. Ra kaki gogoto rereko mutugu qai mekarai tutia sae i Jisu pa Jerusalema sa qai korapa tugu turudia ketakoi.

Na Vapaena i Jisu
(Matiu 27.57-61; Luke 23.50-56; Jone 19.38-42)

42 Ego sa tei gore tu sa na vevelu, ko na rane Vatana sisa beto sa mina kamua sa na rane Minere,

43 ko i Josepa pa Arimatia sa turu varene ko sa lao vatuvisi tai Paelati ko sa tepai sa na kokobu tinina i Jisu (I Josepa sa kai tinoni tapangagana pa kauniseli tadira na Jiu, beto mekana ba sa korapa tugu verania sa na lamena na binangara tana Tamasa).

44 Poni sa gabara si Paelati totonai sa nongoronia i Jisu sa tei mate tu qarigu. Ko sa kuku tekua sa na tinoni mamata gogoto, ko sa nanasia, <<Ai sa vei, sa tei mate sosoto tugu si Jisu? >> sau.

45 Ko totonai sa nongoro vatalea mai tu tana tinoni mamata gogoto sa isa sa tei mate tu sau, beto sa soni vamalumu vania i Josepa ko mina boka tekua sa na kokobu tinina i Jisu saunia.

46 Ego sa vai tekua i Josepa sa kai poko koregana, beto sa visu vagorea sa na kokobu tinina i Jisu ko sa udenia, beto sa lao vakolenia pa kai bevi takori vakolena pa patu mamavarana. Beto sa bokili vatitolo lao pateinia kai patu lavata sa na atakamanana na bevi.

47 Ko ira Mere Magadalene beto i Mere na tinana i Josesi sa qai batiadia sa na ia ketakoi sa tavakole na kokobu tinina i Jisu.

16

Na Turumulena i Jisu
(Matiu 28.1-8; Luke 24.1-12; Jone 20.1-10)

1 Ego totonai sa jola na rane Minere, sa qai vai vakole oela umumanga jonga sira Mere Magadalene, i Salome, beto i Mere na tinana i Jekopi, ko mai lao lumunia na kokobu tinina i Jisu qarigu.

2 Ko pa vuvugei jonga pa rane momoe pa vuiki isa tugu sa bola sagere na tapo sa qai lao pa bevi sira.

3 Totonai qai korapa rerege lalaodia sa qai kole vavainanasa mekadi, pira qarigu, <<I sei mina bokili varijo vanigita sa na patu lavata pa mangana na bevi?>> qarigu.

4 Ura nake patu qeqerana sisa. Ba beto mai dogoro vatale lao qarigu, sa sa tei tabokili varijo tu sa na patu.

5 Ko tonai qai tome lao pa leo bevi, sa qai batia sa kai tinoni kokoregana sa vasaea na poko keala gojo doruru, beto sa korapa toqona keta pa kale matuadi. Ko qai gabara na matagutu sira.

6 Ba sa paranga sa na tinoni isa, <<Muke matagutu na gabara! I Jisu pa Nazareti isa sa tavamate pa korosi sa qu korapa nyaqoa agou! Sa tei turu mule tu! Kepore lani sisa! Doro! Lani tugu sa na ia ketakoi qai vakolenia isa.

7 Goto agou mu lao ko mu vavakato vaniria sira na ona sepele beto i Pita, pira muguniria, <Sa tei lao momoe tu pa Qalili sisa. Ko ketakoi tu sa kode muna batinia sisa, vei sa tei pojanigou tu perangana,> muguniria,>> sauniria.

8 Ko qai abutu votu ko qai uku loa pale sa na bevi, ura qai matagutu beto qai gabara vivikereniria. Ko qaike isongo vavakato vania tugu kai tinoni, ura qai matagutu.

Sa Bola ti Mere na Rereko Magadalene i Jisu
(Matiu 28.9-10; Jone 20.11-18)

9 (Ego pa liguna sa turu mule na vuvugei jonga pa rane momoe pa vuiki si Jisu, sa sa bola votu momoe tai

Mere Magadalene sisa. Tana tugu na rereko api sa qi iju votuniria ka vitu tomate ikikeredi i Jisu perangana.
10 Ko sa lao ko sa pojaniria isa sira ka visa qai tututia i Jisu, tonai qai korapa lukana takulanga.
11 Totonai qai nongoronia sa i Jisu sa tei toa mule tu beto ko i Mere ba sa batiaona tu sauniria, ba qaike vasosoto tu sira.

Sa Bola Tadira Karu Sepele i Jisu (Luke 24.13-35)

12 Pana liguna isa sa i Jisu sa bola vagoto tadira karu sepele tonai qai korapa rerege lao pa kai gugusu.
13 Ko ira karu qai gabala mule vavakato vaniria sira doru sepele, ba qaike vasosotoria tugu.

Sa Bola Tadira ka Manogameka i Jisu (Matiu 28.16-20; Luke 24.36-40; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

14 Pa liligu tu sa sa bola votu tadira ka manogameka sepele totonai qai korapa teteku. Ko sa tokeria, ura kepore na dia vinasosoto beto sa patu na bulodi ko qaike vasosotoria sira qai batia pa liguna sa turu mule isa.
15 Beto pira sauniria, <<Mu votu lao pa doru eqa pa kasia gusu, ko mu taraenia na nongoro jongana tadira doru vinapodaka.
16 Na tinoni mina vasosoto ko mina tapaputaiso sa mina taalo. Goto isa minake vasosoto sa mina tavakilasa tugu.
17 Beto na vinagigila pira sa mai tuti kakataparia sira mai vasosoto: pa isongoqu ara sa kode mai ijiju pale tomate ikikeredi, beto mai paranganiria na goto parangadi.
18 Bai aru dole ba bai buku sakasava vaivamatedi tugu sira, ba kepore tugu kame sa mina apuluria. Kode mai vaoponiria na limadi sira na tinoni qai mo, poni sa kode mai jongadia gu,>> sau si Jisu.

Sa Tateku Sae pa Noka si Jisu (Luke 24.50-53; Roiti 1.9-11)

19 Ego ko totonai sa beto parangaria i Jisu na Bangara sira nona sepele sa sa tateku sae pa noka, ko sa toqo pa kale matuana na Tamasa.
20 Beto qai riu tarae doru eqa sira na sepele, ko na Bangara sa roiti tavitiria ko sa vaneqiniria ira na vinagigila vaivagabaradi sa na dia paranga. Agua.)*

* **16:20** Na kobu paparanga pa 16.9-20 sa liligu gu qai vaparonia na kukuti ti Maka, goto sake kole pa soku kukuti kokoleidi.

I Luke

Na Tinoni sa Takuti Vania na Buka

1 Ego tei motadi tu sira na tinoni qai
popodeke ko qai kuti vaitututiniria
sira na vavakatodi na roiti qai gore
votu tamigei.
2 Ko na roiti aipira sa na veveidi
tugu qai tei ule vakarovo vanigei tu
agei ira qai batini matadi sosoto po-
dalai tu pa popodalaina beto ko ira
qai nabulu kopunia na nongoro jon-
gana isa.
3 Bangara Tiopilasi, ko inara sa vei
sa pa liguna tu qa tuti vikivokotoria
na totoso kakasana sa doru roiti ira,
poni qa rove vaporeveveinai sa ara
ma kuti vaituti vatale vanigo sao qau.
4 Qa korapa roiti vei pira sara ko
vei ko mu gigila vataleria ao sa na
sosotodi tugu sira na sakasava qai tei
ule vanigo tu ao ira na tinoni qau.

Na Podona i Jone Paputaiso za Takoroto Vakole

5 Ego na totoso sa korapa suvere
bangara si Herodi pa ia pikata gu-
gusu pa Jiudia, sa sa suvereona tugu
ketakoi sa kai iama, na isongona i
Zakarae, ko na puku iama tuti lame
veina ti Abija sisa. Ko i Elizabeti na
maqotana ba kai bubutu iama lame
veina tugu ti Eroni.
6 Ko na tinoni tuvisidi pa dodogoro
tana Tamasa sira karu, qai tuti vata-
leria ira karu sira doru garunu beto
na uana tuvisidi tana Bangara ko sa
kepore na dia pake pa toa.
7 Ba sa kepore na tudia sira karu
ura i Elizabeti sa na egoro beto ko
ira karu doru sa qai tei baragoso na
qoele beto tugu.
8 Ego kai rane totonai sa kamua
sa na totoso tadira na puku iama sa
somania i Zakarae, poni sa kole roi-
tinia na roiti tana iama pa moena na
Tamasa si Zakarae.
9 Ko pa tutina vei beto qai tavile
tonai qai gonania na patu vivile sira
na iama qai roiti, sa sa tauduku si
Zakarae ko isa sa mina lao roitinia sa
na vavakukuvu umumanga jonga pa
zelepade madina.
10 Ko totonai sa korapa vavakukuvu
sisa, sa ira na minete tinoni sa qai
korapa vavara pa peguruna.
11 Ko pa totoso tugu isa sa sa votu
sa na mateana tana Bangara, ko sa
kole turuona pa kale matuana na
ia vavakukuvuna na sakasava umu-
manga jonga.
12 Ko totonai sa batia sa sa vakamu-
nia na matagutu si Zakarae.
13 Ba sa paranga lao tana sa na
mateana, pira sau, <<Zakarae, muke
matagutu! Ura sa tei nongoria tu
na Tamasa sa na mua vavara. Ko
kode mina vaporea na maqotamu i
Elizabeti sa kai tumu marene, beto ko
muna vakukunia i Jone sisa.
14 Ko kode muna qeqera jola sao
beto ko ira na kubo tinoni sa kode
mai qera tugu tonai mina podo isa.
15 Ura kode mina kai tinoni
poreveveina pa moena na Bangara
sisa. Minake isongo buku vaini babi
na buku neqina sisa, beto na Gagala
Tabuna sa mina kole tana podalai
tu tonai mina korapa pa iapana na
tinana sisa.
16 Kode isa mina vagabala mule
laoria tana Bangara na dia Tamasa
sira na motadi na tinoni Izireli.
17 Isa sa mina lao momoenia na
Bangara. Kode mina lao pa neqi
tana Gagalana na Tamasa kai muqisi
podeke vei i Elaija, ko mina vaga-
balaria na bulodi sira na tamadi ko
mai roroquria na tudia. Beto mina
vagabalaria sira na tinoni ikikeredi
ko mai isongia na tavagigala tadira
na tinoni tuvisidi. Kode mina roiti
vei inara sisa ko mina vatana vakole
vania na Bangara sira na tinoni,>>
sau sa na mateana.
18 Poni sa paranga lao tana
mateana si Zakarae, pira sau, <<Ai
vei beto mana boka gigilai ara na
sosotona sa sa vei isa? Ura ara sa qa
tei baragoso tu beto ko na maqotaqu
ba sa tei qoele tu,>> sau.
19 Poni sa oe lao tana sa na
mateana, <<Ara Qebereli sapi! Ara
sa qa turu pa moena na Tamasa. Ko
ara tugu sa sa garunusiu isa ko qa

parangigo beto qa ule vanigo sa na nongoro jongana aipira.
20 Ko doro! Na nongoro qa ule vanigo ara sa kode mina gore votu tugu pa totoso tavilena tana Tamasa. Ba quke vasosoto sao, ko kopira muna poka ko munake boka paranga sao tinganai mina kamua na rane mai gore votu sira na sakasava aipira,>> sau sa na mateana.
21 Ego ira na tinoni sa qai kole verania si Zakarae sa qai kole rurania sa na veveina sa tei sovainia tu pa zelepade madina sisa ba sake oqani votu lame.
22 Totonai sa votu lame ko sake boka parangaria, poni sa qai gigilai sa batia kai dodogoro pa zelepade madina sisa qarigu. Ko sake boka paranga ko sa kole popodeke pokaria gu sira na tinoni.
23 Totonai sa beto ko sa okoto sira na rane nabulu sa sa mule laona pa nona ruma si Zakarae.
24 Pa liguna sa vei isa beto sa bogata gu si Elizabeti na maqotana, ko sa kole gu suvere ovona sake kanoko pa ruma ka lima popu. Aipira sa paranga vei sisa,
25 <<Kopira na Bangara sa tokanisiu sara ko qa vei pira. Sa doro kopunisiu ko na qua kea pa moedi ira na tinoni sa sa varijo palea isa,>> sau sisa.

Na Podona i Jisu sa Takoroto

26 Ego totonai sa vonomo si Elizabeti, sa sa garunia na Tamasa sa na mateana i Qebereli ko sa lao pa kai gugusu pa Qalili, na isongona pa Nazareti.
27 Ko sa lao sa tana kai rereko koregana, isa sa tei tavaiviva vakolena tu ko mina alavia kai marene na isongona i Josepa, kai tinoni sa podo lame vei pa tutina i Devita na bangara. Ko na isongona na rereko koregana isa si Mere.
28 Ko sa lao sa na mateana ko sa parangia, <<Na mana mi kole tamu! Qu tamana sao! Na Bangara mi somana tamu!>> saunia.
29 Ba tonai sa nongoria sa na paranga api sa sa matagutu vivitigi si Mere, ko sa kole roroqu nyanyaqoa isa sa ai beka pararanga vaigosoro veveina sapi sau.
30 Ba sa paranga lao tana sa na mateana, <<Mere, muke matagutu! Ura sa qeranigo na Tamasa sao.
31 Ko doro! Kode muna bogata sao ko muna vaporea sa kai tumu marene ko muna vakukunia i Jisu ao sisa.
32 Kode mina poreveveina sisa beto mina tagigala na Tuna na Tamasa ululuna jola, beto na Tamasa isa na Bangara sa mina vania na binangara ti Devita isa na ona tite pa moa.
33 Ko mina bangaraniria isa sira na bubutuna i Jekopi kamua na kamua beto ko na ona binangara sa mina kepore na vinabetona,>> sau sa na mateana.
34 Poni sa oe lao tana mateana si Mere, <<Ai sa vei mina boka gore votu sa vei qu pojai ao, ura qa oqoro laoa kai marene sara?>> sau.
35 Poni sa oe laoa na mateana sisa, pira saunia, <<Na Gagala Tabuna mina lagere tamu ko mina ongugo sao. Ko sa vei isa sa na koburu mina podo sa mina tagigala na liosona beto na Tuna na Tamasa.
36 Doro! I Elizabeti na tavitimu sa tei qoele tu sisa ba kopira sa tei korapa tu bogatania isa sa kai koburu marene. Sa egoro qarigunia na tinoni sisa ba kopira sa tei vonomo tu sisa.
37 Ura kepore sa kai sakasava sa tapatia na Tamasa,>> sau sa na mateana.
38 Poni pira sau si Mere, <<Api sara na nabulu tana Bangara. Mi gore votu tu taqu sisa na paranga qu pojai ao,>> sau. Ego beto sa sa taloa tana sa na mateana.

I Mere Sa Lao Ovikia Si Elizabeti

39 Ego ko pa totoso isa sa sa qaqiri gu si Mere ko sa sisiqarai taloa sae pa kubo pa ia pa Jiudia.
40 Ko totonai sa kamu sa sa lao tome pa ruma ti Zakarae, ko sa lao gosoro qeqerania si Elizabeti.
41 Tonai sa nongoro tekua i Elizabeti sa na vaigosoro qeqera ti Mere, sa sa kanoko sa na koburu pa iapana,

beto sa tavapugelenia na Gagala Tabuna si Elizabeti,
42 ko pira sau, <<Na tamanamu jolaniria ira doru rereko sao, ko mina tamana mutugu sa na koburu sa korapa pa iapamu.
43 I sei sara ko na tinana na qua Bangara sa lame tu ovikisiu?
44 Ura api! Isa tugu qa nongoria na vaisogoro qeqeramu ao, poni sa kanoko gu sa na koburu pa iapaqu ura sa qeqera.
45 Muna tamana jola sao Mere, ura qu vasosotoa ao sisa vei sa pojanigo na Bangara sa kode mina gore votu! >> sau sisa.

Na Kera Vinatarasae Ti Mere

46 Beto pira sau si Mere,
<<Na buloqu sa sa valavatia na Bangara,
47 beto na gagalaqu sa qerania na Tamasa
isa na qua inaalo.
48 Ura sake doro palesiu sara
kai ona nabulu kepore veveiqu.
Doro! Kopira ko mi lao mai gigalanisiu
na rereko tamanana ira doru sasae tinoni sara,
49 ura na Tamasa neqina jola
sa roitiniria taqu na roiti vaivagabaradi.
Isa sa na liosona na isongona.
50 Sa vabatiniria na ona vairoqu vaitokai
sira na okokoto sasae tinoni,
ira qai pangagania sisa.
51 Na limana sa roitiniria na roiti neqidi jola,
sa vanyanyalaniria neqa
sira qai roroqu valavata muleniria mekadi.
52 Sa vagore paleria isa pa dia totoqona bangara
sira na mamata neqidi,
beto sa valavataria isa sira na tinoni kepore veveidi.
53 Sa vapugele vaniria na sakasava jongadi
sira qai burana,
goto ira qai isisongo
sa sa iju variu gagale paleria.
54 Sa tei tokania tu isa sa nona nabulu i Izireli,
sake mumania isa sa nona vairoqu vaitokai.
55 Isa tugu mina vei sau sa sa taringungutinia isa
tadira tamada pa moa,
tai Ebarahami beto tana tutina i Ebarahami
kamua na kamua,>>
sau si Mere.
56 Ego ko sa suvere mai tu tai Elizabeti kue popu si Mere, beto sa sa mule pa nona gugusu.

Na Podona i Jone Paputaiso

57 Ego sa kamua na ona popu okotona si Elizabeti, ko sa vapodoa isa sa kai koburu marene.
58 Ko totonai qai nongoronia ira qai suvere pa vailivutaina beto ira na turana sa vei sa roroqu toka veinia na Bangara isa, sa qai somana qeqera tavitia isa sira.
59 Ego beto sa totonai sa vesu ranena sa na koburu, sa qai lame somanania na pobena na koburu beto ko mai visongo tutinia i Zakarae na isongona na tamana qarigu.
60 Ba sa paranga tu sa na tinana, <<Dai! I Jone tu sa na isongona,>> sauniria.
61 Poni pira qarigu sira na tinoni tana, <<Ba kepore kai turamu ao sa bi tei tavaisongonia mai tu sa na isongo isa,>> qarigu.
62 Beto sa qai popodeke poka laoa ira sa na tamana na koburu, ko qai nanasia i sei beka bi vaisongonia isa sa na koburu qarigunia.
63 Poni sa tepai i Zakarae sa kai patu ketakoi mina kutia na isongo, beto sa pira sau sa sa kutia, <<Na isongona sa i Jone,>> sau. Poni sa qai gabara beto sira.
64 Ego pa totoso tugu isa sa revanga sa na mangana beto sa munyala sa na meana, ko sa paranga vatarasaea isa sa na Tamasa.
65 Ko ira doru qai suvere ketakoi sa qai matagutu beto. Sa tapiara lekogo pa doru gugugusu pa kubo Jiudia sa na nongoro aipira.

66 Ko ira doru tinoni vei qai nongoria sa qai kole roroquria pa bulodi
sa aipira, ko qai paranga sira, <<Ai beka kode mina koburu veveina sa
na koburu api? >> qarigu. Ura sa
tabata vakabere gu tana sa na neqi
tana Bangara.

Na Kera Vinatarasae tai Zakarae

67 Ego sa tavapugelenia na Gagala
Tabuna si Zakarae ko sa ulule votu-
nia, pira sau,
68 <<Sa pada mina tavatarasae sa na
Bangara
na Tamasa tadira na tinoni
Izireli,
ura isa sa lame ovikiria
beto sa ruvataria sira na ona
tinoni.
69 Beto ko sa tei vanigita tu isa
sa kai inaalo varenena
pa tutina i Devita na ona nabulu.
70 Isa vei sa tei taringungutinia tu isa
tadira na ona tinoni kokorotai
madidi pa moa,
71 sa isa mina vasaregita tadira na
oda kana
beto pa neqi tadira doru qaike
tavaraguanigita sau.
72 Ko na Tamasa sa sa vabatiniria
na vairoqu vaitokai sira na oda
tite,
beto sake mumania isa
sa nona taringunguti madina.
73 Isa sa na taringunguti sa maulunia
ti Ebarahami
ko mina vanigita sau:
74 sa taringunguti vakolenia isa
sa isa mina vasaregita tadira na
oda kana,
ko taneke matagutu nabulunia gita
sisa sau.
75 Ko gita tana nabulunia sisa pa uana
liosona
beto na tuvisina pa moena isa
doru rane pa noda toa sau.
76 Ko ao, na tuqu, sa muna tagigala
na tinoni kokorotai tana Tamasa
ululuna jola.
Ura muna lao momoeni na Bangara
sao,
ko muna vatana vakole vania na
soana,
77 ko muna vagigalainiria ira na ona
tinoni
na veveina mai taalo sira
tonai mina taleoso na dia sela.
78 Isa mina roroqu tokaniria
ura na oda Tamasa sa isongia na
bulo vairoqu.
Kode mina valamea isa tadagita
sa na kabere vuvugei jonga
sa koko vei pa nulu vavagalo.
79 Ko mina vagonaniria na kabere
sira qai suvere pa rorodomona
beto ira qai matagutunia na mate,
ko mina gaitia na oda vakasa
lao pa soana bule,>>
sau si Zakarae.
80 Ko sa lavata sae ko sa neqi pa ona
toa gagala sa na koburu. Sa suvere
pa qega sisa tinganai tu sa kamua na
totoso tonai sa votu vakabere tadira
na tinoni Izireli.

2

Na Podona i Jisu (Matiu 1.18-25)

1 Pana totoso isa sa sa vaturua i
Siza Oqasitasi na bangara pa Romu
sa kai vavanau ko mai taanye ko mai
takuti beto sira doru tinoni pa ona
binangara sau.
2 Api sa na totoso momoe qai
taanye ira na tinoni ko na anye tinoni
isa sa sa taroiti tonai i Kuriniasi sa na
qavuna pa pikata gugugusu pa Siria.
3 Ko ira doru tinoni sa qai okoto
mumule riu pa dia gugusu togasadi
ko mai takuti qarigu.
4 Ko i Josepa ba sa taloa tugu pa
Nazareti kai gugusu pa Qalili, ko sa
sae pa Jiudia pa gugusu Betilihema,
na gusu ti Devita, ura na podo lame
veina pa bubutu ti Devita sisa.
5 Ko sa toni saenia isa si Mere ko
mai mekarai takuti sau. I Mere sa sa
tei tavaiviva vakole tu ko mina alavia
isa, beto ko sa tei bogata tu sa totonai.
6 Ko tonai qai korapa suvere pa
Betilihema ira karu, sa sa kamu gu sa
nona totoso okotona si Mere.
7 Ko sa vapodoa i Mere sa na tuna
marene podo moena, ko sa udenia
kai lage poko beto sa sa vakolea
ketakoi qai vavavakole vaniria na
gagani ira na manugu mamade
nenedi, ura sa pugele sa na ruma

susuverena tadira na tinoni kamudi
ko kepore sa kai lose bai suveria.

Ira na Tinoni Kopu Sipi beto ira na Mateana

8 Ego qai korapa suveredia tugu pa
ia ketakoi sira kaki tinoni kopu sipi,
qai korapa kopuniria na dia godo sipi
na bongi.
9 Ko totonai sa sa bola vasiboro
tadira sa kai mateana tana Bangara
beto ko sa ude vailivutainiria sa na
kabere lavata tana Bangara, ko qai
matagutu vivitigi sira.
10 Beto sa pira sauniria sa na
mateana, <<Muke matagutu! Doro!
Ura ara sa qa pogoso lame vanigou
kai nongoro vaivaqerana jola ko isa
mina vaqera betoria doru tinoni.
11 Sa tei podo tu pa ngeni api pa
gugusu tai Devita sa na miu inaalo,
na Karisito Bangara!
12 Ko api sa na vinagigila muna ba-
tia agou. Tonai muna lao sa muna
batia kai koburu, sa taudenia kai lage
poko ko sa korapa koleona ketakoi
qai vavavakoleniria na gagani tadira
na manugu mamade nenedi,>> sau
sa na mateana.
13 Beto sa pa totoso tugu isa sa
lagere somana tavitia na mateana
isa sa kai minete mateana lavata pa
noka, ko qai kera vatarasaea ira sa na
Tamasa, pira qarigu,
14 <<Mi tavatarasae sa na Tamasa ul-
uluna jola,
beto na bule sa mi kole pa peso
tadira sa qeraniria isa,>> qarigu.
15 Ego ko ligudi qai taloa mule sae
pa noka ira na mateana, sa qai kole
vavaiparanga sira na tinoni kopu
sipi, pira qarigu, <<Aria moko ko ta
lao pa Betilihema, ko ta lao doria sa
na manugu sa pidoko, isa vei sa ule
vanigita na Bangara,>> qarigu.
16 Ko qai sisiqarai taloa riu sira, ko
qai lao tugu batiria ira sira Mere, i
Josepa beto ko na koburu melalu. Ko
na koburu sa korapa tugu koleona
ketakoi qai vavavangojaniria na
manugu mamade nenedi.
17 Ko totonai qai batia ira na tinoni
kopu sipi sa na koburu, poni sa
qai vavakatonia sisa sa pojaniria na
mateana na veveina na koburu.
18 Poni ira doru qai nongoria na
vavakato tadira na tinoni kopu sipi sa
qai gabara beto.
19 Goto i Mere sa kopuniria ko sa
kole roroquria pa bulona sira doru
sakasava aipira.
20 Ego beto sa qai taloa mule riu-
dia sira na tinoni kopu sipi, ko qai
vatarasaea ira sa na Tamasa, ura
doru sakasava qai nongororia ko qai
batiria sa sake goto, goto isa tugu vei
sa pojai na mateana.

Sa Tavamadi Pa Zelepade Si Jisu

21 Ego ko tonai sa vesu ranena ko
sa tapobe sa na koburu, poni sa sa
tavakukunia i Jisu na isongona sisa,
isa vei sa tei poja veiniria tu na
mateana totonai sa oqoro tu pidoko
pa iapana i Mere.
22 Ego tonai sa kamua sa na totoso
ko mai roitinia ira Josepa i Mere sa na
vavakukuvu vuvulasa isa vei sa pojai
na Vavanau ti Mosese, poni sa qai
pogoso saenia tugu pa Jerusalema ira
karu sa na melalu ko mai vamadia
tana Bangara qarigu.
23 Qai tutia ira karu sa isa vei
sa takuti kolena pa Vavanau tana
Bangara, pira sau, <<Doru koburu
marene qai poraka moenia na
kokolena koburu sa mai tavile kale
vania na Bangara,>> sau.
24 Ko qai lao vavakukuvunia sisa
vei sa pojai na Vavanau tana Ban-
gara: karu kuru lavata babi karu tuni
kuru, sau.
25 Ego ko api sa korapa suvereona
pa Jerusalema pa totoso isa sa kai
tinoni, na isongona i Simione, kai
tinoni tuvisina beto sa isongia na
pangagana na Tamasa. Ko sa korapa
tugu vera vatalenia isa sa na totoso
tonai na Tamasa mina vamanotoria
sira na tinoni Izireli, ko sa gorea na
Gagala Tabuna sisa.
26 Sa tei ule vamoenia tu na Gagala
Tabuna isa sa minake oqani mate sisa

2:23 Votu 13.2, 12, 15. **2:24** Iama 12.8.

tinganai mina batia mai tu isa sa na Karisito tana Bangara saunia.
27 Ko sa tonia na Gagala Tabuna si Simione ko sa lao tome pa kakabarena zelepade. Ko tonai qai geri laonia ira karu tinana na tamana pa kakabarena zelepade sa na koburu i Jisu ko mai vamadia ko mina taroiti vei isa sa tapoja pa vavanau tana Bangara qarigu,
28 poni sa sa teku geria i Simione
sa na koburu ko sa vatarasaea sa na Tamasa, pira sau,
29 <<Bangara, qu tei vagore votua tu ao
sa na mua taringunguti.
Ko kopira mu ruvatasiu ara na mua pinausu,
ko ma taloa riuqua pa bule.
30 Qa tei batini mataqu tu ara
sa na inaalo sa koko lame vei tamu,
31 isa qu vatana vakolea ao
pa moedi ira doru tinoni.
32 Isa sa na kabere sa vaniria na kabere
ira na tinoni karovodi,
beto na neqi ira na tinoni Izireli,>> sau.
33 Ego ko qai gabarania ira karu tinana na tamana na koburu sira na paranga veveina na koburu sa pojaria i Simione.
34 Beto sa sa mananiria i Simione sira beto pira saunia si Mere, na tinana na koburu, <<Doro! Na koburu api sa na tavilena tana Tamasa ko mina vavukeleria beto mina vatururia ira kubo tinoni Izireli, beto ko isa sa kai vinagigila tana Tamasa mai kanai ira kubo tinoni.
35 Ko ira na roroqu qai kokole golomo pa bulodi na tinoni sa mina vavotu betoria isa pa kaberena. Goto ao mekamu sa na takulanga isa sa gea vei na likoto sa mina sobea na bulomu,>> saunia.
36 Ego sa suvereona tugu vei ketakoi si Hana kai rereko kokorotai, na tuna i Panuela, na bubutuna i Asa. Totonai sa tei qoele tu sisa. Na vaialavana perangana sisa, ko ka vitu aoro mai tu qai vaisuvere taviti sira karu marenena beto sa mate sa na marenena.
37 Ko sa suvere nanaboko tinganai sa kamua na totoso isa tonai sa vesungavulu made aorona sisa. Na rane na bongi sake selania isa sa na lalao vatarasaea na Tamasa pa kakabarena zelepade. Sa toania isa sa na toa mamadi ko nake teteku beto na toa vavara.
38 Ko pa totoso tugu isa sa sa kamu si Hana ketakoi, ko sa paranga jongana lao tana Tamasa, beto sa sa vaqatania isa tadira sa na veveina na koburu, tadira qai korapa verania na totoso na Tamasa mina ruvatia na gugusu Jerusalema.
39 Ego ko totonai qai vaokoto betoria ira Josepa i Mere sira doru ginugua qai tapoja pa vavanau tana Bangara, poni sa ira kue tatamana qai muledia pa Qalili, pa dia gugusu sosoto pa Nazareti.
40 Ko sa lavata sae ko sa neqi sa na koburu beto sa isongo vatatalea isa sa na gigalai tavagigala, beto ko na mana tana Tamasa sa kole somana tana.

Sa Suvere pa Zelepade si Jisu

41 Ego doru aoro sa ira karu tinana na tamana i Jisu sa qai sasae somanania na vaikamu vavolo Alokata pa Jerusalema.
42 Ko tonai sa manogarua aorona i Jisu sa qai sae mutugu somana pa vaikamu, qai vevei tugu doru totoso vavolo.
43 Ego ko tonai sa jola sa na vaikamu, poni sa qai gabala mule riudia sira Mere i Josepa, goto na tudia marene i Jisu sa suvere jolaona tu pa Jerusalema. Ba ira karu tinana na tamana sa qaike gigilai sa sa vei isa.
44 Qai roroqua ira karu sa palu sa tei tuti tu pa minete tinoni sa qarigu. Ko sa jola tu kai doru rane poni beto sa qai kole doro nyanyaqoa tadira na tavitidi beto na dia baere.
45 Ba qaike batia ira karu sisa, ko qai gabala mule bei tu pa Jerusalema ko qai mule nyaqoa.

46 Ko na rane vinaue tu sa qai batia ira karu pa kakabarena zelepade sisa. Sa korapa toqo vaisomanai tavitiria ira na tinoni qai vavaivagigalainia na Vavanau sisa, ko sa korapa nonongoro beto sa nananasaria.
47 Ko ira doru qai nongoria sa qai gabara jolania sa na gigalai beto na ninanasa tana.
48 Ko totonai qai batia isa sira karu tinana na tamana, poni sa qai gabara, beto pira saunia na tinana, <<Tuqu, ai sa vei ko qu roiti vei tu inara? Doro! Na tamamu beto ko ara! Qe takulanga jola na kole mamalagoso nyaqogo ao sagei karu,>> sau.
49 Poni sa oeria isa sira karu, <<Ai sa vei ko qu nyaqosiu tu? Quke gigilai tu agou sa na padaqu tugu mana suvere pa ruma tana Tamaqu sara?>> sauniria.
50 Ba qaike gigilai ira karu na ginuana sisa vei sa pojaniria isa.
51 Ego pa liguna sa vei isa sa beto sa tuti muleria isa sira karu na tinana na tamana ko qai gore pa Nazareti. Ko sa suvere vataberia isa ketakoi sira karu. Ko na tinana sa kopuniria ko sa kole roroquria pa bulona sira doru sakasava aipira.
52 Ego ko sa ijoko sae pa tinina beto pa gigigalai tavagigala si Jisu, ko sa qerania na Tamasa beto ira na tinoni sisa.

3

Na Taraena i Jone Paputaiso (Matiu 3.1-12; Maka 1.1-8; Jone 1.19-28)

1 Ego pa vinamanogalima aorona na binangara ti Tiberiosi, isa na kuta bangara pa Romu, sa i Ponitiasi Paelati sa na qavuna pa Jiudia, i Herodi na bangara pa Qalili, goto i Pilipi na tasina sa na bangara pa Ituria beto pa Tarakonitisi, goto i Lusaniasi sa na bangara pa Abilini,
2 beto ira Hanasi i Kaiapasi sa na kuta iama lavata. Na totoso isa sa lame pa qega ti Jone, na tuna i Zakarae, sa na paranga tana Tamasa.
3 Ko sa lekogia i Jone sa doruna na ia pa karu kale vaikarovona na pie Jodani ko sa taraenia isa sa na veveina ira na tinoni sa mai gabala loa paleria na dia sela beto mai tapaputaiso ko na Tamasa mi taleosoniria sau.
4 Ko sa gore votu sa isa vei sa takuti pa buka tai Aisea na tinoni kokorotai, isa pira sau,
<<Kai ovovele sa korapa kukuku pa
qega, pira sau,
<Mu vatanania na soana tana Bangara,
vaemesia ketakoi mina rerege
lao vei isa.
5 Doru lolomo sa mai tavapugele,
doru kubo na gogore sa mai
tavaarare vaitoto.
Ira na soana kekeqodi sa mai tavatuvisi,
ira na soana ikikeredi sa mai
tavaemese.
6 Ko doru tinoni sa mai batia na inaalo tana Tamasa!> sau.>>
7 Ego na motadi sira na puku tinoni qai vovotu lao tai Jone ko mai tapaputaiso qarigu. Poni pira sauniria isa sira, <<Boko tuni dole ikikeremiu! Qu siana sagou! I sei sa pojanigou sa muna boka ukunia agou sa na vinakilasa sa korapa jojoro lame?
8 Goto mu gabala ko mai tabata sira na vua jongadi pa miu uana. Muke sianania sa na tutina i Ebarahami sagei ko kode mene taalomei gu kita mugu. Ura ma poja vatalenigou gu ara sagou: na Tamasa sa mina boka roiti vania na koburu gu i Ebarahami sira na vavaikamu patu pira!
9 Ko kopira na vaituti sa sa tei tavanaqiti vakole tu, sa vei na rio sa tavakole pa kutana na gou ko mi paduru paleniria na bageredi na gou sau. Ko ira na gou qaike vuania na vua jongana sa kode mai tario pale ko mai tagona lao pale pa niku!>> sau si Jone.
10 Poni qai nanasa sira na minete tinoni, <<Ego ko na sa sa mene roitinia agei?>> qarigu.
11 Poni sa oeria isa sira, <<Isa na tinoni sa karu na ona soti, sa mi vania kame isa kepore ona. Beto isa sa

poregana gagani, sa mi iaria tugu sira sa keporeniria,>> sauniria.

12 Ego ko ira na tinoni teteku takisi ba qai lame ko mai tapaputaiso tana qarigu, ko qai nanasia ira sisa, <<Tinoni vaivagigalai, agei pira sa na sa mene roitinia?>> qarigunia.

13 Poni sa oeria isa sira, <<Na padana gu vei sa vaigarununia na qavuna sa mu tekua, goto muke teku vajolai na takisi,>> sauniria.

14 Ira na solodia ba qai lame mutugu tana ko qai nanasia, <<Goto agei pira sa ai mene vei? Na sa sa mene roitinia?>> qarigu.

Poni sa oe laoria isa sira, <<Muke teku ragataria babu jutu goboro sesekeria ko bu teku variuniria na dia poata sira na tinoni! Mu qerania gu sa na miu tabara!>> sauniria.

15 Ego totonai sa ira na tinoni sa qai kole verania kode kaki sakasava mai pidoko qarigu. Ko qai kole vaiperania ira doru pa dia roroqu sa palu api tugu sa na Karisito qarigu.

16 Poni sa poja betoniria i Jone sira doru, <<Ara sa qa paputaisonigou na kolo, goto isa tu sa poreveveina jolanisiu ara sa sa korapa tuti lame. Ko ara ba nake padaqu ko mana ruvatia na pikona nona sadolo sisa. Isa tu sa mina paputaisonigou na Gagala Tabuna beto na iku.

17 Ura na sevolo vavaipikatai sa sa tei arunia tu pa limana sisa ko mi pikata paleniria sau sira na kopo ikika pa ia iru vaipipikatainiria ira na kiko, beto ko mi boko vaikamuniria pa ona ruma vavakoleni gagani sira na kiko vuiti sau. Goto ira na ikikadi sa mai tagona lao pale pa iku sa ilili kare,>> sau sisa.

18 Ko soku mule sira na vavanau sa kole tarae vabalauria i Jone totonai sa taraenia isa na nongoro jongana tadira na tinoni.

19 I Jone sa kole tugu udukia vei si Herodi na bangara, na ginuana vei sa alava tekua i Herodiasi, na maqotana i Pilipi na tasina gu beto ko koledia mule kaki roiti sake vagosoro vei sa roitiniria i Herodi.

20 Ego beto sa sa vatamo laonia mule i Herodi sa kai roiti ikerena jola, sa vakolea isa pa ruma vaipiu si Jone.

Sa Tapaputaiso si Jisu (Matiu 3.13-17; Maka 1.9-11)

21 Ego pa liguna qai beto tapaputaiso ira na tinoni sa sa lao si Jisu ko sa somana tapaputaiso tugu. Ko totonai sa korapa vavara isa sa sa tarevanga sa na oka,

22 ko sa gore lagere vei na tinonina na kuru tana sa na Gagala Tabuna, ko sa gore toqo makele tana. Beto kai ovovele sa sa gore lagere vei pa noka, pira sau, <<Ao sa na Tuqu qa roroqugo ara! Qa qera jolanigo ara sao!>> sau.

Na Tutina I Jisu (Matiu 1.1-17)

23 Ego ko totonai sa podalainia na ona roiti si Jisu sa sa pada vei uengavuluputa aorona sisa. Pana dodogoro tadira na tinoni sa i Jisu sa na tuna gu i Josepa qarigu, isa i Josepa na tuna i Eli.

24 Ko i Eli sa na tuna i Matati isa na tuna i Livai, isa na tuna i Meleki, ko isa na tuna i Janai tai Josepa.

25 Ko i Josepa api sa na tuna i Matatiasi tai Emosi, isa na tuna i Nahumi, na tuna i Esili tai Nagai.

26 Ko isa i Nagai api sa na tuna i Maati, na tuna i Matatiasi, na tuna i Semeini ti Joseki, na tuna i Joda.

27 Ko i Joda sa na tuna i Joanani, isa na tuna i Resa, isa na tuna i Zorobabele, isa na tuna i Salatieli tai Neri,

28 isa na tuna i Meleki tai Adi, isa na tuna i Kosamu, isa na tuna i Elamadamu tai Ea.

29 Ko i Ea sa na tuna i Josua tai Elieza, isa na tuna i Jorimi, isa na tuna i Matati tai Livai.

30 I Livai sa na tuna i Simione, isa na tuna i Jiuda, isa na tuna i Josepa, isa na tuna i Jonamu tai Eliakimi.

31 Ko i Eliakimi sa na tuna i Melea tai Mena, isa na tuna i Matata tai Netani, isa na tuna i Devita.

32 Ego ko i Devita sa na tuna i Jese, isa na tuna i Obedi, isa na tuna i Boazi tai Salamoni, isa na tuna i Nasoni.

33 Ko i Nasoni sa na tuna i Aminadabi tai Adamini, isa na tuna i Ani
tai Hezironi, i Hezironi sa na tuna i
Perezi tai Jiuda.
34 Ko i Jiuda api sa na tuna i Jekopi,
isa na tuna i Aisake, isa na tuna i
Ebarahami, isa na tuna i Tera, isa na
tuna i Nahoa.
35 Ko i Nahoa sa na tuna i Seruqi
tai Raqau, isa na tuna i Peleqi, isa na
tuna i Ebea tai Sala.
36 Ko i Sala api sa na tuna i Keinani,
isa na tuna i Apakasadi tai Semu, isa
na tuna i Noa, na tuna i Lameki.
37 Ko i Lameki sa na tuna i Metusela, isa na tuna i Inoke, isa na tuna
i Jareti, isa na tuna i Maleleili, isa na
tuna i Keinami.
38 Ego ko isa i Keinami api sa na
tuna i Enosi tai Seti, ko i Seti sa na
tuna i Adama, isa na tuna na Tamasa.

4

I Jisu Sa Tatotoke (Matiu 4.1-11; Maka 1.12-13)

1 Ego sa pugelia na Gagala Tabuna
si Jisu, ko sa taloa pa pie Jodani ko mi
muleona sau. Ko tonai sa mule sa sa
tonia lao pa qega na Gagala Tabuna
sisa,
2 ko sa kole qoqorai na bangaradi
na tomate ka madengavuluputa rane
sisa. Ko pa doruna na totoso isa sa
kepore kai sa bi tekua sisa, ko tonai
sa jola ka madengavulu rane sa sa
burana.
3 Beto pira saunia na bangaradi na
tomate sisa, <<Vei muna Tuna sosoto
na Tamasa sao, sa mu parangia na
patu api ko mi peluku bereti,>> sau.
4 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Pira tu
sau sa sa kole pa Kukuti Tabuna, <Na
tinoni sa sake toania na bereti gagale
mekana,> sau,>> sau si Jisu.
5 Ego beto sa na bangaradi na
tomete sa toni saenia mule pa kai ia
ululuna si Jisu ko sa vabatinia pa kai
iapeki totoso sa doruna na binangara
pa kasia gusu.
6 Beto sa pira saunia na bangaradi
na tomate sisa, <<Ao mana vani betogo sira dorudi na neqi aipira beto
na dia isisongo, ura ara gu qa tei taianiria tu sa aipira ko na tinoni mana
nyogua vania ara sa mana boka vania gu.
7 Ko ao sa vei muna vatarasaesiu
ara, poni sa muna isongo betoria
ao mana veinigo sira dorudi pira,>>
saunia.
8 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia,
<<Ba pira tu sau sa na Kukuti Tabuna,
<Na Bangara na mua Tamasa mu
vatarasaea, beto ko isa gu mekana
mu nabulunia,> sau,>> sau si Jisu.
9 Ego beto sa sa toni laonia na
bangaradi na tomate pa Jerusalema
si Jisu, ko sa toni kesa vaturua pa
babanana na kakabarena zelepade,
beto pira saunia, <<Vei muna Tuna
na Tamasa sao, sa mu koko lani mu
soqolo gore.
10 Ura sa paranga na Kukuti
Tabuna,
<Na Bangara mina garunuria sira na
ona mateana
ko mai kopu vasarego.
11 Beto ko mai kalogo ira pa limadi
ko maike isongo paleka podeke
pa papatu sira na nenemu,> sau,>>
sau sa na bangaradi na tomate.
12 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia,
<<Pira tu sau sa na paranga pa Kukuti
Tabuna, <Muke podeke vagonai na
Bangara na mua Tamasa,> sau,>> sau
si Jisu.
13 Ego ko pa liguna sa vaokotoria na
bangaradi na tomate sira doru ona
totoke, sa sa taloa riu gu mai tinganai
sa kamua mule kai totoso jongana.

I Jisu sa Podalainia na ona Roiti Ninabulu pa Qalili (Matiu 4.12-17; Maka 1.14-15)

14 Ego totonai sa beto doru ginugua
pira sa sa mule laona pa Qalili si Jisu,
ko na neqi tana Gagala Tabuna sa
sa kole tana. Ko na nongorona isa
sa sa tapiara lekogo pa doruna na ia
ketakoi.
15 Ko sa vavaivagigalai sisa pa
okokoto ruma vavaikamuna ketakoi,
ko qai vatarasae betoa ira doru tinoni
sisa.

4:4 Vavanau 8.3. **4:8** Vavanau 6.13. **4:11** Kera Vinatarasae 91.11-12. **4:12** Vavanau 6.16.

I Jisu sa Takilu Pale pa Nazareti (Matiu 13.53-58; Maka 6.1-6)

16 Beto sa sa mule lao pa Nazareti
si Jisu, isa na gusu ketakoi sa lavata
sae. Ko pa rane Minere sa lao somana
pa ruma vavaikamuna sa vevei tugu
doru totoso. Ko totonai sa turu sisa ko
sa tiroa na Kukuti Tabuna.
17 Na buka sa kolea na paranga
ti Aisea na tinoni kokorotai sa qai
valao vania ira, ko sa viloto revatia
isa sa ketakoi qai takuti vakole ira na
paranga qai poja vei pira ko sa tiroa,
18 <<Na Gagalana na Bangara sa sa
kole taqu,
ura sa vilesiu isa sara
ko mana taraenia na nongoro jon-
gana tadira qai golaba.
Sa garunusiu isa sara
ko mana ule votunia na toa taru-
vatana tadira qai tapiu,
beto na revangana na matadi ira
qai leqa,
ko mana ruvataria
ira qai ngangangguluria ira na
tinoni,
19 beto ko mana taraenia ara
na totoso mina aloria na tinoni na
Bangara,>> sau.
20 Beto sa sa polo vijongo beia isa sa
na Kukuti Tabuna ko sa vamule lao
vania na nabulu kopu, beto sa toqo
ko mi podalai vaivagigalai tadira na
tinoni sau. Ko qai doro vatotogasia
ira doru tinoni pa leo ruma vavaika-
muna,
21 sa sa paranga sisa, <<Pa rane pa
ngeni tugu api sa sa gore votu sa na
Kukuti Tabuna qu koni nongoria ina!
>> sau.
22 Ko qai paranga vasae betoa ira
doru sisa beto qai gabarania ira sira
doru ona paranga vavagegoaidi sa
paranga votuniria isa. Ko qai kole
paranga vei pira sira, <<Bi goto sakeu
ko na tuna gu i Josepa sina, oko! >>
qarigu.
23 Poni sa pira sauniria sira,
<<Qa gigila vataleaqua ara sa kode
muna gona lamenia agou taqu sa
na paranga vei api, <Ao na tino
vaisalana mu salana mulenigo moko!
Ira na sakasava qe nongoroniria
qu roitiniria pa Kepaniami sa mu
roitiniria lani pa mua gusu ketakoi
qu lavata sae!> munagunisiu,>> sau.
24 Beto pira sau, <<Ma poja soso-
tonigou ara sagou: na tinoni kokoro-
tai sa sake tavalavata pa nona gusu
ketakoi sa lavata sae.
25 Na sosotona sa ma pojanigou
agou. Pa totoso tai Elaija sa na motadi
tugu sira na nanaboko qai suvere pa
Izireli pa kue aoro kobuna tonai ke-
pore na okoro, beto ko tonai sa raja
na songe lavata pa doruna na ia ke-
takoi.
26 Ba na Tamasa sake garunu lao-
nia tana kame ira pira pa Izireli si
Elaija, goto sa tagarunu laonia tu
tana kai nanaboko pa gugusu pa
Sarepata, kai gusu pa pikata gugusu
pa Sidoni sisa.
27 Beto ko pa totoso tai Elaisa na
tinoni kokorotai sa qai motadi sira na
tinoni popoqudi qai korapa suvere-
dia tugu pa Izireli, ba kepore sa kame
ira bi tataloso valioso, goto i Neamani
na tinoni pa Siria gu,>> sau.
28 Ko totonai qai nongoria ira doru
tinoni pa leo ruma vavaikamuna sisa
vei inara sa qai tagigiri vivikereniria.
29 Ko qai gasa turu ko qai lao ra-
gata votunia pa peguruna na gusu
sisa, beto ko qai toni sagere saenia pa
narena na kubo ketakoi sa taroiti na
dia gugusu, ko mai juju vatitolo palea
pa taba qarigu.
30 Ba sa rerege sulopo votu riuona
pa vaikorapai vaikamu tinoni lavata
sisa ko sa riuona.

Kai Tinoni sa Kolea na Tomate Ikikerena (Maka 1.21-28)

31 Ego i Jisu sa gore pa Kepaniami
kai gugusu pa Qalili, ko sa lao vaivagi-
galai tadira na tinoni pa rane Minere.
32 Qai gabara betonia ira doru sa
nona vaivagigalai, ura sa somania na
neqi sa na ona paranga sa paranga-
nia isa.
33 Ego pa leona na ruma vavaika-
muna isa sa sa korapa sa kai tinoni sa

4:19 Aisea 61.1-2.

kolea na gagalana na tomate ikikerena. Ko sa uui votu sisa, pira sau,
34 <<Kei! Na sa qu nyorogua roitinia tamigei sao Jisu pa Nazareti? Qu lame ko mu piaragei agei qugu? Qa gigilagoqua ara sao! Ao sa na Liosona tana Tamasa!>> sau.
35 Poni sa tokea i Jisu sa na tomate ikikerena isa, <<Ao mu noso ko mu votu riu tana tinoni ina! >> saunia. Poni sa vavukelia na tomate ikikerena sa na tinoni api pa moedi ira na tinoni, beto sa sa riuona sisa, ba kepore tugu kamea bi veinia sa na tinoni api.
36 Ko qai gabara beto sira doru tinoni, ko qai vavaiparanga vei pira, <<Na paranga sa pu vei pira! Sa kolea na neqi sa na tinoni api, ko tonai sa iju paleria isa sira na tomate ikikeredi tana tinoni poni sa qai votu riudia tugu,>> qarigu.
37 Ko na nongorona i Jisu sa sa tapiara lekogo pa doruna na ia pa vailivutaina ketakoi.

I Jisu sa Salanaria na Motadi ira na Tinoni
(Matiu 8.14-17; Maka 1.29-34)

38 Ego totonai sa taloa pa ruma vavaikamuna si Jisu poni sa lao pa ruma tai Saimone. Ko na qoqoele roana i Saimone sa sa vakamunia na mo mangini lavata, ko qai lao pojania si Jisu.
39 Poni sa lao turu pa kekerena na rereko sa mo si Jisu, ko sa tokea sa na mo mangini poni sa taloa tana sa na mo. Ko pa totoso tugu isa sa tatakole sa na rereko isa ko sa vatanaria sira.
40 Ego totonai sa suvu na tapo sa qai totoni kamuniria ira ketakoi tai Jisu sira na tinoni sa vairia na okokoto vagauru. Ko sa vaoponiria na limana isa sira, ko sa salana betoria.
41 Ira na tomate ikikeredi ba qai okoto votu taloadia tadira na tinoni ko qai uui, pira qarigu, <<Ao tugu sa na Tuna na Tamasa! >> qarigu. Ba sa tokeria i Jisu sira na tomate ikikeredi, beto ko sake vamalumuria ko bai paranga, ura qai tei gigilaidia tugu ira sa isa sa na Karisito.

Sa Tarae Lekogo si Jisu
(Maka 1.35-39)

42 Ego totonai sa vuvugei rane neqa sa sa taloa pa gugusu isa si Jisu, ko sa lao pa kai ia kaloina. Ba qai lao tugu nyaqo tututia ira na tinoni sisa, ko qai lao tugu batia, beto qai aru vasuveria ko mike loaria sisa qarigu.
43 Ba pira sauniria sira, <<Tadira kaki goto gugusu sa ara ba mana taraenia tugu sa na nongoro jongana veveina na binangara tana Tamasa, ura isa tugu sa sa garunu lamenisiu ara na Tamasa ko mana roitinia,>> sau.
44 Ko sa kole tarae pa ruruma vavaikamuna tadira na tinoni pa Jiudia si Jisu.

5

I Jisu sa Kukuria ira na Sepele Momoe
(Matiu 4.18-22; Maka 1.16-20)

1 Ego kai rane totonai sa korapa turuona pa poanana pa nole pa ovuku Qenesareti si Jisu, sa qai vaijujuku upupele lao tana sira na minete tinoni, ko mai nonongorodia pa paranga tana Tamasa qarigu.
2 Ko sa doro vairia isa tonai sa karu koaka qai korapa titidia pa keketai ovuku. Goto ira na tinoni abu poredia koaka sa qai korapa valiosoria na dia vaqara.
3 Ko sa lao koia isa sa kame, isa na koaka tai Saimone, beto sa sa garunia si Saimone ko mi iolo sae iqona pa kolona saunia. Ko sa toqo ketakoi si Jisu beto sa sa kole vaivagigalai paro tadira na minete tinoni.
4 Ego tonai sa beto parangaria na minete tinoni sa pira saunia i Saimone, <<Mu vaiolo jola saea pa lilisina sa na koaka, beto sa mu gonania ketakoi sa na miu vaqara,>> saunia.
5 Poni sa paranga si Saimone, pira sau, <<Qokolo! Qe tei pavu talea tu na bongi doruna sagei, ba kepotu kai tea sa be tekuamei! Ba qu paranga ao, ko jongana ara ma lao tu ropi vagorea sa na vaqara,>> sau.
6 Ko totonai qai ipa gorenia na vaqara sa sa vaivagabara sa na igana

qai gona, ko na vaqara ba iapeki bi taraqama tu.
7 Ko qai sipu laoria sira na tavitidi pa kai goto koaka ko mai lame tokaniria qarigu. Ko qai mekarai vapugeleniria na igana ira sa karu koaka ira, ko iapeki bai dururu tu.
8 Ego totonai sa batia i Saimone Pita sa na roiti sa podo vei pira, sa sa lao toqo sori tutungu sisa pa moena i Jisu, beto pira sau, <<Mu taloa taqu Bangara, ura na tinoni sela sara!>> sau.
9 Ura sa gabara vivitiginia i Pita beto ira doru qai tutia isa sa na koi vei motadi na igana qai tekuria.
10 Ko ira na tino abu tavitina i Pita, ira Jekopi i Jone (karu tuna marene i Zebeti) ba qai gabara tugu. Poni sa pira saunia i Jisu si Saimone, <<Muke matagutu! Podalai kopira sa muna abu tinoni sao,>> saunia.
11 Ko pa liguna qai juju vaparoria sa na dia koaka, sa qai loa vakole beto paleria sira doru dia sakasava ko qai tutiadia ira si Jisu.

I Jisu sa Salania kai Tino Popoquna (Matiu 8.1-4; Maka 1.40-45)

12 Ego kai totoso tonai sa korapa suvere pa kai gugusu si Jisu, sa api kai tinoni sa udea na popoqu. Ko totonai sa batia isa si Jisu, sa sa gona opo goreni pa peso na isumatana, ko sa tepa vivitigi, pira sau, <<Bangara, vei muna malumu ao, sa muna boka taloso valiososiu gu sara!>> saunia.
13 Poni sa kaqamania na limana ko sa ulia i Jisu sisa, beto pira sau, <<Qa malumu gu sara, ko mu lioso tu ao,>> saunia. Ko pa totoso tugu isa sa tataloso valioso tana sa popoqu.
14 Beto sa sa paranga vabalaua i Jisu sisa, <<Munake lao vavavakatonia tadira tinoni sapi, goto mu rerege tuvisi lao gu tana iama ko mi doro vivilotigo. Pa liguna isa sa muna lao roitinia na vavakukuvu vuvulasa isa vei sa vaigarununia i Mosese, ko mai vasosotoa ira na tinoni sa qu tei tavalioso tu sao marigu,>> saunia sisa.
15 Beto tonai sa sake mako gore na lekogona sa na nongorona i Jisu, ko ira na minete tinoni sa qai vavaikamu lao tana ko mai nonongorodia beto mai tasalanadia pa okoto dia vagauru qarigu.
16 Ba sa tuturu rijo riuona pa qega si Jisu ko sa kokole vavaraona.

I Jisu sa Salania kai Tinoni sa Mate Kale na Tinina (Matiu 9.1-8; Maka 2.1-12)

17 Ego kai rane totonai sa korapa vaivagigalai si Jisu, sa na suveredi tugu ketakoi sira kaki Parese beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau, na lame veidi pa okoto gugusu pa Qalili, pa Jiudia, beto pa Jerusalema. Ko na neqi tana Bangara sa tei koleona tu tai Jisu ko mina boka vaisalana.
18 Ego ko api qai pala kamunia ira kaki tinoni pa nona lovu sa kai tinoni sa mate kale tinina, ko qai popodeke ko mai pogoso tomenia pa leo ruma, ko mai vakolea pa moena i Jisu qarigu.
19 Ba qaike boka batia ira sa na soana vei beto mai pala tomenia, ura qai pugele sira na tinoni. Ko qai poso kesa saenia pa nare ruma ko qai kakelia sa na arena na ruma, beto qai vasikulu gorea pa vaikamu tinoni pa moena i Jisu sa na tinoni isa tonai sa korapa koleona tugu pa lovu.
20 Ko totonai sa batia i Jisu sa na dia rarange, sa sa parangia isa sa na tinoni sa mo, <<Qua tinoni, qai tei taleoso tu sira na mua sela,>> saunia.
21 Poni qai podalai vaipera paranga mekadi sira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese, <<Ai tinoni veveina sapi! Sa korapa vamoroania na Tamasa sa na tinoni api! Kepore sa kai tinoni mina boka taleosonia na sela, goto mekana gu na Tamasa!>> qarigu.
22 Ba sa tei livutia tu i Jisu sisa vei qai kole vaiperani paranga ira, ko pira sauniria, <<Na sa sa qu kole vaiperania pa bulomiu agou?
23 Ai sa sa munyala na pojana? <Qai tei taleoso tu sira na mua sela!

> biu, ba <Mu tatakole ko mu rerege! > biu?
24 Ba ma vadogoronigou ara sa na Tuna na Tinoni sa poreona neqi pa peso ko mina taleosoniria na sela,>> sau. Beto sa pira saunia sa na tinoni sa mate kai kale tinina, <<Qa parangigo ara sao, mu turu, mu pogosia na mua lovu, ko mu mule laomua pa mua ruma!>> saunia.
25 Poni pa totoso tugu isa sa gasa turu pa moedi ira doru tinoni sa na tinoni api, sa posia nona lovu isa sa kolea, ko sa mule riuona pa nona ruma, beto sa vatarasaea isa sa na Tamasa.
26 Ko qai gabara beto sira doru tinoni totonai qai batia sa vei inara. Qai vatarasaea ira sa na Tamasa, beto qai matagutu tugu vei ko qai vavaiparanga, <<Koi, na sakasava vaivagabaradi sa taqe batiria gita pa ngeni!>> qarigu.

Sa Kukua i Jisu si Livai (Matiu 9.9-13; Maka 2.3-17)

27 Ego liguna isa sa sa taloa ketakoi si Jisu, ko sa lao dogoria sa kai tinoni teteku takisi na isongona i Livai, sa korapa toqona pa ruma teteku takisi. Ko sa parangia i Jisu sisa, <<Lame tutisiu,>> saunia.
28 Poni sa turu loa paleria tugu i Livai sa doru ona sakasava, ko sa lao tutia si Jisu.
29 Beto sa sa roitinia i Livai pa nona ruma sa kai vavolo lavata ko sa teteku tavitia si Jisu. Ko na motadi sira na tinoni teteku takisi tavitina beto ira kaki tinoni mule qai tasoru ko qai somana teteku.
30 Ba ira na Parese beto ira na dia tinoni qai vaivagigalainia na Vavanau sa qai ququminiria sira na sepele ti Jisu, ko pira qarigu sira, <<Ai sa vei ko qu teteku tavitiria tu ira na tinoni teteku takisi beto na tinoni seladi sagou?>> qarigu.
31 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ira na tinoni toa vajongadi sa qaike nyaqoa sa na tinoni sa vavaisalana, goto ira gu qai mo.
32 Qake lame sara ko ma kukuria na tinoni tuvisidi qau, goto ira tu na tinoni seladi ko mai gabala qau! >> sau si Jisu.

Na Nanasana na Tatabu Gagani (Matiu 9.14-17; Maka 2.18-22)

33 Beto sa qai nanasia ira na Parese beto ira na dia tinoni qai vaivagigalainia na Vavanau si Jisu, pira qarigunia, <<Ai sa vei ko ira na sepele tai Jone beto ko ira na sepele tadira na Parese sa qai tatabu gagani beto qai vavara soku totoso, goto ira na sepele tamu sa qai kole gu teteku beto buku laodia gu?>> qarigunia.
34 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ai vei, muna boka vatatabu gaganiniria tu sira na tinoni tasorudi mai somanania na vavolo vaialava totonai sa korapa suvere tavitiriaona na tinoni vaialava? Dai!
35 Ba qai korapa lame sira na rane tonai mina tateku varijo tadira sa na tinoni sa vaialava. Ko pa totoso tu isa sa mai tatabu gagani sira,>> sau sisa.
36 Beto sa pojaniria mutugu i Jisu sa na vinakabere api, <<Kepore sa kai tinoni mina boka rikata tekua kai rikata poko koregana, ko mina piti valaonia pa kai poko leluna. Mina roiti vei sa kode mina tarikata sa na poko koregana, beto ko na poko leluna sa minake lao totoa sa na poko tutuvaka koregana.
37 Beto kepore mutugu sa kai tinoni mina toto laonia na vaini koregana sa na tototona vaini leluna. Ura mina taroiti vei sa kode mina tapokataona sa na tototoni vaini leluna ko mina tavuva vikereona sa na vaini, beto ko na tototoni vaini ba mina taaru vikere tugu.
38 Goto na vaini korega sa mina tatoto valao tugu pa tototona koregana.
39 Ko kepore sa kai tinoni sa bubuku vaini leluna bi nyogua bukua sa na vaini koregana. Ura sa paranga sa na tinoni isa, <Na vaini leluna tu sa sa giropo!> sau,>> sau si Jisu.

6

Na Nanasana Na Veveina Na Rane Minere
(Matiu 12.1-8; Maka 2.23-28)

1 Ego pa kai rane Minere tonai sa
rerege jola lao vei pa leo inuma vuiti
si Jisu beto ira na ona sepele, sa qai
kole raravusu teku kiko vuiti sira na
ona sepele, ko qai ngaja gaganigadia.
2 Poni kaki ira na Parese qai
nanasaria, <<Ai sa vei sa qu roitinia
tu na roiti sake tavamalumu pa rane
Minere?>> qarigu.
3 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Beko
qu tei tiroamiu tu agou sa na roiti qi
roitinia i Devita pa moa, ba qu oqoro
tu vakaberia sa? Totonai qi burana si
Devita beto ko ira na ona tinoni qai
tutia,
4 sa qi tome lao sisa pa leona na
ruma tana Tamasa, ko qi tekua isa sa
na bereti madina ko qi gania beto qi
vaniria tugu vei sira na ona tinoni. Ba
kepore kai tinoni qi tavamalumunia
ko mina boka tekua sa na bereti isa,
goto ira na iama gu,>> sau.
5 Beto sa parangaria i Jisu sira,
<<Na Tuna na Tinoni sa na ban-
garana na rane Minere,>> sau.

I Jisu sa Salania kai Tinoni sa Raiqo na Limana
(Matiu 12.9-14; Maka 3.1-6)

6 Ego pa kai rane Minere mule tonai
sa tome pa kai ruma vavaikamuna si
Jisu sa sa korapa suvereona ketakoi
sa kai tinoni sa raiqo na lima kale
matuana.
7 Ko ira qai vaivagigalainia na Va-
vanau beto ira na Parese sa qai
nyaqoa kaki soana ko mai jutunia
sa sela si Jisu qarigu, ko qai kole
dodoro kopu totonia sa vei mina
salana tinoni tu beka pa rane Minere
sisa qarigu.
8 Ba sa tei gigilaria tu i Jisu sira
na dia roroqu, ko pira saunia sa na
tinoni sa raiqo kai kale limana, <<Mu
turu, ko mu rerege lame pa korapa,>>
saunia. Poni sa gasa turu sa na tinoni
isa ko sa lao turu ketakoi.
9 Beto pira sauniria i Jisu sira
na tinoni, <<Ego ma nanasagou ara
agou. Ai sa sa vamalumia na Va-
vanau ko mina boka taroiti pa rane
Minere? Na roitinia na jongana, ba
na roitinia na ikerena? Na aloa na
toa, ba na piara pale?>> sauniria.
10 Beto sa kole doro vailivutainiria
isa sira doru beto sa sa pira saunia
isa sa na tinoni, <<Mu radonia na li-
mamu!>> saunia. Poni sa sa radonia
tugu, ko sa jonga ligu sa na limana
isa.
11 Totonai sa qai tagigiri vivitigi
sira, ko qai kole vavaivavakatonia
mekadi ira sa na sa mai boka roiti
laonia tai Jisu qarigu.

I Jisu sa Vileria ira ka Manogarua Tinoni Tagarunudi
(Matiu 10.1-4; Maka 3.13-19)

12 Ego ko pa kai totoso sa sa sagere
sae pa kai kubo si Jisu ko sa vavara.
Ko sa suvere na bongi doruna pa batu
kubo sisa ko sa kole vavara lao tana
Tamasa.
13 Ko totonai sa vuvugei rane neqa
sa sa kuku tekuria sira doru ona se-
pele ko sa vile tekuria isa sira ka
manogarua ko ira sa sa kukuniria na
tinoni tagarunudi.
14 Ko aipira sira sa vileria isa: i
Saimone isa sa vakukunia i Pita beto
i Aduru na tasina, ira Jekopi i Jone, i
Pilipi i Batolomiu,
15 ira Matiu, i Tomasi, i Jekopi na
tuna i Alepiasi, beto i Saimone isa
perangana na somanana mai tadira
qai nyorogua adu palea na qavuna pa
Romu,
16 i Jiudasi na tuna i Jekopi, beto
i Jiudasi Isikarioti isa na tinoni sa
gabala kanai i Jisu.

I Jisu sa Vaivagigalai beto sa Vaisalana
(Matiu 4.23-25)

17 Ego totonai sa mule gore pa kubo
tavitiria ira na ona tinoni tagarunudi
si Jisu poni sa turu tavitiria isa pa kai
ia ararena sira soku ona sepele. Ko
na minete tinoni lavata sa tei korapa
tu ketakoi, ira na lame veidi pa doru
ia pa Jiudia, pa Jerusalema, beto ko
vei tugu pa gugusu babatana pa Tur-
osi beto pa Sidoni.

18 Ira na tinoni sa qai lame ko mai
nongoria isa beto mai tasalanadia pa
okoto dia vagauru qarigu. Ko ira
sa koleria na gagala ikeredi ba qai
tasalana tugu.
19 Ko ira doru sa qai kole popodeke
vivitigi ko mai ulia sisa ko mai
tasalanadia qarigu, ura na neqi sa
votu tana ko soku tinoni qai tei
tasalana tu.

Na Qeqera beto na Takulanga (Matiu 5.1-12)

20 Ego sa doro laoria na ona sepele
si Jisu ko sa paranga,
<<Qu tamana sagou qu golaba,
ura tamugou sa na binangara
tana Tamasa.
21 Qu tamana sagou qu burana
kopira,
ura agou sa kode muna tavapote
vatale.
Qu tamana sagou qu lukana taku-
langa kopira,
ura kode muna avu qeqera
sagou.
22 Qu tamana sagou tonai maike
tavaraguanigou ira na tinoni
beto tonai mai ijugou,
mai poja vivikeregou,
beto mai jutunigou na tinoni
ikikeremiu
pa ginuana qu tutia na Tuna na
Tinoni.
23 Mu qera ko mu soqolo qeqera tu
sa pa totoso isa, ura vainongoro! Na
lavatana jola sa na miu pinia pa noka.
Na roiti ngangangulu vei tugu inara
sa qai roitinia ira na boko tamadi lao
tadira na tinoni kokorotai pa moa.
24 Goto agou na tinoni isisongo sa mu
takulangagamiu tu,
ura qu tei tekua tu agou sa na toa
jongana.
25 Mu takulangagamiu tu sagou qu
pote vatatalegamiu kopira,
ura koleona sa na totoso muna
burana sagou.
Mu takulangagamiu tu sagou qu
avavu kikidolo kopira,
ura koleona sa na totoso tonai
muna lukana takulanga sagou.
26 Mu takulangagamiu tu sagou tonai
mai paparanga vatarasaegou
ira doru tinoni,
ura ira na tamadi ba qai roiti
veiniria tugu sira na tinoni
kokorotai sesekedi pa moa,>>
sau si Jisu.

Mu Roroquria ira qai Kanagou (Matiu 5.38-48; 7.12a)

27 <<Ba ma pojanigou sagou qu
nongorosiu ara: mu roroquria sira
qai kanagou, mu roiti vajongana lao
tadira qaike tavaraguanigou,
28 mu tepa vaniria na mana sira
qai lelevenigou, beto mu vavara
tokaniria sira qai ngangangulugou.
29 Bi tapalia kai kale paparamu sa
kai tinoni, sa mu tale lao vania mule
kai kalemu. Bi tekua na mua koti
sa kai tinoni, sa muke suqutia ko mi
tekua mutugu sa na mua soti.
30 Na tinoni sa tepanigo na
sakasava sa mu iai, na tinoni sa teku
variunigo kai mua sakasava sa muke
tepa mulenia.
31 Ko isa tugu vei qu nyoroguania
ko ira na tinoni mai roiti lamenia
tamugou sa isa tugu sa mu roiti lao-
nia tadira na goto tinoni.
32 Vei muna roroqu kakaleria gu
agou sira qai roroqugou, sa kita mu
kole roroqua kode muna tekunia na
mana sa na roiti vei isa! Ura ira na
tinoni seladi gu ba qai roroquriadia
tugu sira qai roquria.
33 Vei muna roiti kakale vajongana
lao tadira gu qai roiti vajongana lame
vanigou, sa kita mu kole roroqua
muna tekunia na mana agou sa vei
isa! Ura ira na tinoni seladi gu ba qai
roiti vajongana lao tugu sa tadira na
tinoni qai roiti vajongana lao vaniria.
34 Ko vei tadira gu qu gigilai kode
muna boka teku muleniria na miu
sakasava sa qu vamalumuria ko mai
sasareniria na miu sakasava, sa kita
mu kole roroqu muna tekunia na
mana agou sa sa vei inara! Ura ira
na tinoni seladi gu ba qai bokadia
vasasareria ira na tinoni seladi vei ko
mai teku muleniria sira na padana
tugu isa vei qai valaoa qarigu.

35 Ba agou sa muke roiti vei inara!
Mu roroquria tu sira qai kanagou,
beto mu roiti vajongana lao tadira.
Mu vaniria gu sisa na manugu mai
tekua gu mai qarigunigou beto muke
kole roqu totonia sa na miu sakasava
isa. Muna vei sa kode mina lavatana
jola sa na miu pinia pa noka beto ko
tonai sa qu roiti vei na boko koburu
tana Tamasa ululu jolana sagou. Ura
na Tamasa sa roroqu betoria gu sira
qaike boka paranga jongana lao tana
beto ira na tinoni ikikeredi.
36 Na Tamasa sa roroquria beto
sa roiti vajongana lao tadira doru
tinoni, ko agou ba mu roroquria beto
mu roiti vajongana lao tugu tadira
doru tinoni,>> sau si Jisu.

Muke Pitua na Goto Tinoni (Matiu 7.1-5)

37 <<Muke pituria na sela tadira
na goto tinoni, ko mike pitugou na
Tamasa. Muke jutu tariniria na
vaituti tana Tamasa sira na goto
tinoni, ko agou ba muke tajutu
tarinigou tugu sa na vaituti tana
Tamasa. Mu taleosoniria na goto
tinoni, ko na Tamasa ba mi tale-
osonigou tugu.
38 Mu ia vataleria na tinoni, ko mi
ia vatalegou na Tamasa. Isa mina
ianigou isa sa na ia nabuna, mina
vei na boko kiko bou sa tasaqiti ko
sa tanyonyoqoro vatale ko sa pugele
nyonyoa beto qu tinu boborua na
miu. Ura isa tugu na pada qu ia vatale
veiniria ira na goto tinoni, poni sa isa
tugu mina ia vatale veinigou sa na
Tamasa,>> sau si Jisu.
39 Beto isa sa sa pojaniria mule i
Jisu sa na vavakato vavapada api,
pira sau, <<Na tinoni sa leqa sa mi-
nake boka tonia sa kai goto tinoni
leleqana. Vei mina tonia sa kode mai
mekarai vukele jolopo pa kai pou sira
karu.
40 Na sepele sa sake poreveveina
jolania na ona tinoni vaivagigalai.
Goto totonai mina vakoititi vataleria
mai tu na sepele sira na vaivagigalai
tana ona tinoni vaivagigalai sa beto
sa mina kamua sa na boboka tana
ona tinoni vaivagigalai.
41 Ai sa vei ko qu juno dogoria tu
ao sa na opopu pa matana na tasimu,
ba na lomoto kokobu pa matamu
mekamu sa quke pavu galania?
42 Ai sa vei ko qu boka paranga
veinia tu pira na tasimu, <Tasiqu,
mei! Ma kasi pale na opopu pa
matamu,> qugu tu? Ba na lomoto
kokobu pa matamu quke batia! Na
tinoni vavabatamu na sesekemu sao!
Momoe mu kasi pale mai sa na lo-
moto kokobu pa matamu, beto sa
muna babata vatale ko muna boka
kasi pale sa na opopu pa matana na
tasimu,>> sau si Jisu.

Na Gou beto na Vuana (Matiu 7.16-20; 12.34b-35)

43 <<Na gou jongana sa sake vuania
na vua ikerena, beto na gou ikerena
sa sake vuania na vua jongana.
44 Doru gou sa qai tagigila na jon-
gadi babi na ikeredi tonai tana doria
na vuadi. Munake boka lokete teku
vua gou piqi sao pa gou vavaiokana,
beto ko munake boka teku vuvungu
qurepi sao pa gasoro vavaiokana.
45 Na tinoni jongana sa sa vavo-
turia sira na uana jongadi qai kole pa
bulona ko sa roitinia na roiti jongana,
goto na tinoni ikikerena sa sa vavo-
turia na uana ikikeredi qai kole pa
bulona ko sa roitinia na roiti ikiker-
ena. Ura isa tugu sa pugele nyonyoa
pa bulona na tinoni sa sa taparanga
votunia pa mangana,>> sau si Jisu.

Karu Tinoni qai Vaturu Ruma (Matiu 7.24-27)

46 <<Ai sa vei ko qu kukunisiu,
<Bangara! Bangara!> ara sagou, beto
quke tutiria isa vei qa pojanigou ara?
47 Isa sa lame taqu ko sa vainon-
goroniria na qua paranga beto sa
vataberia, sa ma ule vanigou ara ai
tinoni veveina sisa.
48 Na tinoni isa sa sa kai muqisi
podeke vei na tinoni sa roitinia na
ona ruma, sa kori valolu gore ko tin-
ganai sa kamua na patu beto sa va-
toqoa isa sa nona kokovana ruma,
beto sa sa vaturua sa nona ruma. Ko
totonai sa gore na qolapeso, sa nyoro
na pie ko sa raja pa ruma isa ba sake

boka jou kanoko sa na ruma isa, ura sa tapatu biti vamauru pa patu sisa.
49 Ba isa na tinoni sa nongoriaona tugu sa na qua paranga ba sake vataberia, sa sa kai muqisi podeke vei na tinoni sa roitinia na ona ruma pa peso munyalana kepore patu bitina sisa. Ko totonai sa gore na qolapeso, sa nyoro na pie ko sa raja pa ruma isa, sa sake ruavo tugu vukelena sa na ruma isa, ko sa tajegara pipiara betona!>> sau si Jisu.

7

I Jisu sa Salania kai Tinoni Mamata Gogoto
(Matiu 8.5-18; Jone 4.43-54)

1 Totonai sa beto pojaria i Jisu sira doru sakasava aipira tadira na tinoni, sa sa taloa lao pa Kepaniami sisa.
2 Ego na suverena tugu ketakoi sa kai tinoni mamata gogoto. Ko koleona sa kai ona nabulu isa sa roroqu vivitigia isa sa mo ko sa tata mate.
3 Totonai sa nongoronia na tinoni mamata gogoto api sa na veveina i Jisu, sa sa garunuria isa sira kaki iviva tadira na tinoni Jiu ko mai lao tepai si Jisu ko mi lame salania na ona nabulu sau.
4 Ko tonai qai kamu sira tai Jisu sa qai tepa totokai sisa, pira qarigu, <<Na bangara api sa sa garo tugu muna lao tokania ao.
5 Ura isa sa roroqugita sa gita na tinoni Jiu beto isa tugu mekana sa roiti vanigita sa na oda ruma vavaikamuna,>> qarigunia.
6 Ego jongana sau si Jisu ko sa tuti laoria sira. Ba totonai sa tata kamua gu isa sa na ruma, poni sa sa garunuria na tinoni mamata gogoto api sira kaki ona baere ko qai lao poja veinia pira si Jisu, <<Bangara, kita mu kole pavu goboro. Ara nake padaqu ko ao muna lame tome pa qua ruma.
7 Ko sa vei tugu isa sa ara ba qake doro vapadanisiu ko mana lame tamu! Goto mu leve lamenia gu tana sa na salana ko mi toaona sa na qua marene.
8 Ura ara ba ira tugu na tinoni sa koleria na neqi qai kopunisiu beto koledia mutugu sira na tinoni vaipera qai takopu pa neqi taqu, ko ara qa gigilaiqua sa ai sa vevei tonai sa isongo neqi na tinoni. Ko vei, <Lao ao!> baunia ara sa kame, poni sa sa lao gu sisa. Beto vei, <Lame!> baunia mule ara sa kame, sa sa lame tugu sisa. Vei pori mu vei qaunia na qua nabulu, poni sa sa roitinia tugu sisa. Goto ao na mua neqi sa na lavatana jola ko muna paranga gu lani, poni kode mina tasalana tugu kopira sisa,>> sau.
9 Totonai sa nongoria i Jisu na paranga tana tinoni mamata sa vei inara sa sa gabara, ko sa gabala ko sa paranga laoria isa sira na minete tinoni qai tutia, <<Ma poja vatalenigou ara sagou: qa oqoro isongo batia ara pa Izireli sa kai tinoni sa isongia na rarange lavatana jola vevei tana tinoni api,>> sau sisa.
10 Beto sa qai gabala mule lao pa ruma tana tinoni mamata sira ka visa qai pogoso nongoro, ko qai lao kamu sa qai batia sa na nabulu sa tei tasalana tu.

I Jisu sa Vatoa Mulea na Tuna Marene kai Nanaboko pa Neini

11 Ego sa oqoro sovai gu sa jola sa vei inara sa sa taloa lao pa kai gugusu na isongona pa Neini si Jisu. Ko ira na ona sepele beto ko kai minete tinoni lavata sa qai tutia isa.
12 Ko isa tugu sa tata kamua na atakamanana na gugusu lavata isa, poni sa qai pogoso bola lamenia gu ira sa kai tinoni sa mate ko mai riu golomia qarigu. Na tinoni sa mate isa sa isa tugu kai tuna memekai kai nanaboko. Ko kai minete tinoni lavata pa gugusu lavata isa sa qai tutia votu na nanaboko.
13 Ego totonai sa doria na Bangara sa na naboko api sa sa roroqu vivitigia, ko pira saunia, <<Muke lukana!>> saunia.

14 Beto sa rerege lao ko sa arua sa
na kokobu tomate taudena, ko ira qai
pogosia na kokobu tomate sa qai turu
noso. Beto sa paranga laoa isa sa
na tinoni matena, <<Koburu marene
korega, ara qa parangigo sao ko mu
tatakole!>> saunia.
15 Poni sa toa mule ko sa tatakole
toqo sa na tinoni sa mate ko sa po-
dalai paranga. Beto sa sa toni laonia i
Jisu tana na tinana sa na tinoni api.
16 Qai matagutu beto sira doru, ko
qai vatarasaea ira sa na Tamasa, pira
qarigu, <<Kai tinoni kokorotai lavata
sa sa kamugita beto na Tamasa sa
sa lame ovikiria ko mi aloria na ona
tinoni sau,>> qarigu.
17 Ko isa na nongorona na roiti sa
roitinia i Jisu api sa sa tapiara lekogo
pa doru eqa pa Jiudia beto ko tadira
doru gugusu pa vailivutaina na ia isa.

Ira na Tinoni Pogoso Nongoro Tai Jone Paputaiso
(Matiu 11.2-19)

18 Ego totonai qai vavakato vania
ira na ona sepele si Jone sa na veveidi
doru roiti sa roitiniria i Jisu, sa sa
kuku tekuria isa sira karu ona sepele
19 ko sa garunu laoniria tai Jisu
ko pira mai nanasa veinia sauniria,
<<<Ao tugu sa isa qai rorovenia na
tinoni sa korapa lalameona qarigu-
nia? Ba kai goto tu sa mene verania
agei?> munagunia,>> sauniria.
20 Ko tonai qai lao kamu sira
karu tai Jisu sa qai nanasia sisa,
<<Sa garunugei i Jone Paputaiso
sagei karu ko pira muna nanasa
veinia saunigei, <Ao tugu sa isa
qai rorovenia na tinoni sa korapa
lalameona qarigunia? Ba kai goto
tu sa mene verania agei? > sau,>>
qarigu.
21 Ego totonai tugu qai korapa su-
veredia ira karu sa i Jisu sa salanaria
sira na kubo tinoni qai mo beto qai
gosororia na vagauru, beto ko ira
qai rajaria na tomate ikikeredi. Beto
kubo ira qai leqa sa sa vababataria
isa.
22 Ko sa oeria isa sira karu tinoni
pogoso nongoro tai Jone, pira
sauniria, <<Mu mule lao ko mu
vavakato vania i Jone sira vei qu
batiria beto qu nongororia. Ira na
leqa sa qai babata, ira na qao qai
rerege, ira na popoqu sa qai tataloso
valioso, ira na kiqili sa qai tavonga,
ira qai mate sa qai tavatoa mule, beto
ira na golabadi qai tekua na nongoro
jongana.
23 Qai tamana sira qaike tatupe tal-
enisiu ara, mugunia,>> sau si Jisu.
24 Pa ligudi qai mule riu sira na
sepele tai Jone, sa sa podalai vavaka-
tonia i Jisu tadira na minete tinoni
sa na veveina i Jone. Sa paranga
sisa, <<Totonai qu lao pa qega ko mu
dogoria i Jone qugu sagou, sa na sa sa
mu lao dogoria qugu? Kai tinoni sa
mamalei vei na equru buburu sa jou
vakakanokia na gava? Dai ke!
25 Ko na sa tu sa qu nyogua
lao dogoria agou? Kai tinoni sa
popokoniria na poko babata jongadi?
Ba ira na tinoni qai popoko vatale vei
inara sa qaike susuvere pa qega, goto
qai kole gu susuvere vatataledia pa
ruma tadira na bangara!
26 Ego ko na sa sosoto sa vei qu nyo-
gua lao doria agou? Kai tinoni koko-
rotai? E, sosoto na tinoni kokorotai
tugu sisa, ko sa poreveveina jolaniria
ira na tinoni kokorotai sisa.
27 Api sa sa pojai na Kukuti Tabuna
na veveina isa, pira sau,

<Doro! Ara qa garunu laonia pa
moemu ao
sa na qua tinoni pogoso nongoro.
Isa sa mina vatana momoea sa na
soana tamu,> sau.

28 Ma poja vatalenigou ara sagou: ke-
pore sa kai tinoni sa podo lame pa
kasia gusu api bi poreveveina jolania
i Jone, ba isa tu sa kepore veveina
jola pa binangara tana Tamasa sa sa
poreveveina jolania si Jone,>> sau si
Jisu.
29 Ko tonai qai nongoria i Jone poni
sa ira doru tinoni beto ko ira na
tinoni teteku takisi qai vasosotoa sa

7:27 Malakai 3.1; Votu 23.20.

na Tamasa sa tuvisi qarigu, ko qai tapaputaisodia tana.
30 Goto ira na Parese beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau sa qaike tavaraguania sa isa vei sa nyoroguania na Tamasa ko bai roitinia, ko qai daidia tapaputaiso ti Jone.
31 Ko sa paranga si Jisu, <<Ego, ko na sa mana vapopodekeniria ara sira na sasae tinoni pa rane pa ngeni api? Ai tinoni veveidi sira?
32 Ira na sasae tinoni pa rane pa ngeni api sa qai vaitoto vei tugu ira na koburu qai kole toqo leleodia pa ia mamaketina. Ko qai kole vavaikuku karovo, pira qarigu,
<Qe mikeniria agei sira na kera vaialava,
ba agou quke peka tu.
Qe keraniria agei sira na kera mate,
ba quke lukana roroma tu sagou!
> qarigu.
33 Pira sa vei na ginuana sa na vavapada isa. Totonai sa lame si Jone Paputaiso sa sa madi ko sake teteku beto ko sake buku vaini sisa, poni pira qugu sagou, <Sa kolea na tomate ikikerena sina!> qugunia.
34 Ego totonai sa lame mule sa na Tuna na Tinoni ko sa teteku beto sa buku sisa, poni sa pira mule qugunia, <Doro! Na ngoja mota beto na tinoni bubukuna sina, beto na baere tadira na tinoni teteku takisi beto ira na tinoni seladi sina!> qugu mutugu.
35 Ba na tavagigala tana Tamasa sa sa ulule gu pa roiti uana tadira na tinoni qai tutia,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Tasoru lao pa Ruma tati Saimone na Parese

36 Ego sa beto gu sa vei inara beto sa sa sorua kai Parese si Jisu ko mi lao teteku tavitia pa nona ruma sau. Ko sa lao tugu pa ruma tana si Jisu, ko sa kole teteku tavitia sisa.
37 Ego ko na suverena tugu pa gugusu isa sa kai rereko sa toania na toa selana. Tonai sa nongoronia isa si Jisu sa korapa teteku pa ruma tana Parese sa sa pogosia isa sa kai jagi alabasita sa pugelia na lumu umumanga jonga.
38 Sa pogoso lao turu lulukanania pa liguna i Jisu tata pa nenena, beto sa vaoni tariniria na kolo matana isa sa karu nenena i Jisu, beto sa puqa vapidiliniria na vurunguna. Beto sa aoria sa na nenena i Jisu, beto sa sa vuva tariniria na nenena i Jisu sa na lumu umumanga jonga.
39 Totonai sa batia na Parese sa vei isa inara, sa pira sau golomo mekana, <<Bi vei kai tinoni kokorotai sosoto sa na bangara api, sa bi tei gigilaiona tu ai rereko veveina sa sa korapa ulia isa ina ura na rereko selana sa ina!>> sau.
40 Poni sa paranga lao si Jisu tana, <<Saimone! Ara qa nyogua pojanigo kai sava,>> saunia.
<<Ego tu ao Tinoni vaivagigalai, mu pojai tu,>> sau si Saimone.
41 Poni sa parangia i Jisu sisa, pira saunia, <<Koledia sa karu tinoni poredia lilipu tana kai tinoni poreona poata. Kame ira karu sa ka lima gogoto poata siliva, goto kame sa ka limangavuluputa.
42 Ba ira karu doru sa qaike boka vamatea na dia lilipu ko sa taleosoniria gu na tinoni poreona poata sira karu beto sa anyu paleria gu sa na dia lilipu. Ego ko ai ira karu pira sa qu roroqua ao sa kode mina roroqu vivitigia sa na tinoni poreona poata? >> sau si Jisu.
43 Poni sa oe lao si Saimone, pira sau, <<Pana rorove taqu sa isa sa lavata jola na ona lilipu ba sa taleosonia na tinoni poreona poata,>> sau.
<<Qu sotomua tugu sao,>> sau si Jisu.
44 Beto sa sa balinga mule sa tana rereko, ko sa paranga laoa si Saimone, <<Qu batiamua sa na rereko api? Qu sorusiu ara sao, ba totonai qa tome lame pa mua ruma sara, sa quke vanisiu na pie ao ko ba loqaria na nenequ. Goto na rereko api sa sa vatubulunia na kolo matana sa karu nenequ beto sa puqa vapidiliniria na vurunguna.
45 Ao sa quke ao vakamusiu sara, goto na rereko api sa totonai vei qa

kamu ara lani sa sa oqoro beto aoria na nenequ.
46 Ao sa quke lumunia na oela olive na batuqu tonai qu vakamusiu, goto isa sa vuva tatariniria na lumu umanga jonga pore vaina sa na nenequ.
47 Ko ara pira ma poja veinigo sao Saimone: ira na sela tana qai kubo jola sa qai tei taleoso beto tu, ko na ona roroqu sa roiti votunia isa taqu sa ulenia sa sa tei taleoso tu sisa. Ba isa sake kubo ona sela sa taleoso sa nake lavatana tugu sa nona roroqu sa roiti votunia,>> sau si Jisu.
48 Beto sa pira saunia i Jisu sa na rereko, <<Qai tei taleoso tu sira na mua sela,>> saunia.
49 Totonai qai nongoria ira na tinoni qai somana teteku pa tevolo sa paranga vei inara isa sa qai kole ququmi gogolomo, pira qarigu, <<Ai na tinoni veveina sapi ko na sela ba sa taleosoniria?>> qarigu.
50 Beto pira saunia i Jisu sa na rereko, <<Na mua rarange sa sa tei alogo tu. Mu lao pa bule,>> saunia.

8

Ira na Rereko qari Tutia Jisu

1 Ego sa jola gu sa vei inara sa sa lekogo taraeni i Jisu pa gugusu lalavata beto na ikikete sa na nongoro jongana na veveina na binangara tana Tamasa. Ko ira ka manogarua ona sepele ba qai tutia tugu isa,
2 beto ko vei tugu ira kaki rereko sa iju paleria na tomate ikikeredi pa dia toa isa beto sa salanaria tugu kaki dia vagauru. I Mere na koko veina pa gugusu Magadalene sa kame, isa perangana qai kolea mai ka vitu tomate ikikeredi ba sa iju paleria tugu i Jisu.
3 Goto i Joana sa kame, na maqotana i Kuza na nabulu ti Herodi; kame i Susana, beto ko kubo mule sira na rereko. Ko ira aipira sa qai varoitiria na dia isisongo ko qai totokania si Jisu beto ira na ona sepele.

Na Vavakato Vavapadana Na Kiko (Matiu 13.1-9; Maka 4.1-9)

4 Ego ira na tinoni pa okokoto gugusu sa qaike koroto kakamu tai Jisu. Ko totonai sa vaikamu lame tana sa kai minete lavata, sa pojai isa sa na vavakato vavapada api:
5 <<Koleona sa kai tinoni umuma sa riu vavuvusuria na kiko pa ona inuma. Ko totonai sa kole iparainiria na kiko isa poni sa kaki sa qai vukele lao pa lodaka soana ko qai teteria na tinoni, beto ko qai tatava kamu tobiki betoriagadia na manugu.
6 Kaki sa qai vukele lao pa peso bubuturuna, ko tonai qai pidoko sa qai malei matedia ura sa pidili kepore piena sa na peso pa ia isa.
7 Kaki kiko mule sa qai vukele lao pa gagasoro vavaioka, ko qai toa tavitiria tugu na gasoro vavaioka, beto ko sa pilu vamateria tugu isa.
8 Goto kaki kiko sa qai vukele lao pa peso jongana, ko qai toa vajonga beto qai vua vatale ko sa vuvungu gogoto na vuana,>> sau si Jisu.

Pa liguna isa sa pira sa paranga viva veiniria, <<Na tinoni sa pore talingi nonongorona sa mi vainongoro vatale,>> sau si Jisu.

Na Ginuana sa Vaivagigalainiria Na Vavakato Vavapada si Jisu (Matiu 13.10-17; Maka 4.10-12)

9 Ego qai lao nanasia ira na ona sepele na sa ginuana sa na vavakato vavapada api,
10 poni sa pira sauniria, <<Agou qu tei taiania tu sa na gigalai paena na veveina na binangara tana Tamasa, goto ira na goto tinoni sa qai tavagigalai pa vavakato vavapada sira, ko
mai dodogorodia
ba maike batia;
mai nonongorodia
ba maike vakaberia,>>
sau i Jisu.

Na Vakaberena na Vavakato Vavapadana na Kiko (Matiu 13.18-23; Maka 4.13-20)

8:10 Aisea 6.9-10.

11 <<Ego na ginuana na vavakato
vavapada api sa pira sa vei: na kiko
sa na paranga tana Tamasa.
12 Ira na kiko qai vukele lao pa
lodaka soana sa ira na tinoni qai
nongoriadia tugu na paranga tana
Tamasa, ba sa lame na bangaradi
na tomate ko sa teku palea sa na
paranga isa sa kole pa bulodi, kita
mai vasosoto ko mai taalo sau.
13 Ira na kiko qai vukele lao pa
peso bubuturuna sa ira isa tugu qai
nongoria na paranga tana Tamasa
poni qai teku vakatapia pa qeqera.
Ba sake kori gore vamauru vei na
bagere, ko qai vasosoto mai iapeki
totoso ba totonai sa lame na totoke ko
sa podekeria sa qai vukele riudia.
14 Ira na kiko qai vukele lao pa ia sa
kolea na gasoro vavaiokana sa ira qai
nongoriadia tugu na paranga tana
Tamasa, ba tonai qai korapa lalaodia
poni na takulangadi na roroqudi na
isisongo beto na qeqera goborodi pa
toa kasia gusu sa sa piluria ko qaike
boka vua vamatua.
15 Goto ira na kiko qai vukele pa
peso jongana sa ira na tinoni qai non-
goria na paranga tana Tamasa ko qai
kopu vatalenia pa bulodi beto qai
turu vangaju ko qai vua vatale,>> sau
si Jisu.

Na Juke sa Opo Taria na Besini (Maka 4.21-25)

16 <<Kepore sa kai tinoni sa va-
toai na juke beto sa vaopo tarinia na
besini babi vatoqoa pa kauru sape
puputana sa na juke, goto pa ona
totoqona tu sa vatoqonia, ko ira na
tinoni mai tome lame sa mai batia na
kabere.
17 Doru sakasava qai kole vapae
sa kode mai tabata votu, beto doru
sakasava qai kole golomo sa mai votu
lame pa kakaberena.
18 Ko inara sa vei sa mu doro
vatalea na soana qu vainongoronia
na paranga tana Tamasa. Ura isa na
tinoni sa isongo vasoku sa kode na
motana mule sa kode mina taiania.
Goto isa sake isongia kai sava sa isa
tu sa rove veinia sa isongia ba mina
tateku variunia tugu,>> sau si Jisu.

Na Tinana beto ira na Tasina Marene i Jisu (Matiu 12.46-50; Maka 3.31-35)

19 Ego sa lame ti Jisu sa na tinana
beto ko ira na boko tasina marene, ba
qaike boka kamua sisa ura sa mota
jola na minete tinoni.
20 Ko kame ira na tinoni sa sa lao
pojania si Jisu, <<Na tinamu beto ira
na tasimu marene sa pori, qai ko-
rapa turu veranigo pa sesebe. Qai
nyorogua dorigo qarigu,>> saunia.
21 Ba sa oeria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Ira qai nongoria na
paranga tana Tamasa ko qai vatabea
sa ira sa na tinaqu beto ko na tasiqu
marene ara,>> sauniria.

I Jisu sa Vabulea na Ranebongi (Matiu 8.23-27; Maka 4.35-41)

22 Kai rane tonai sa koi pa koaka si
Jisu beto ira nona sepele poni sa pira
sauniria sira na ona sepele, <<Aria
ko ta karovo lao pa kai karovona na
ovuku Qalili,>> sauniria. Poni sa qai
toka lao.
23 Totonai qai korapa tetepe lalao-
dia ira poni sa sa kole ko sa putagana
si Jisu. Beto sa gore raja pa kolo isa sa
na gava lavata, ko sa pugelia na kolo
sa na koaka ko tata bai dururu.
24 Poni qai lao vadoravia ira na
sepele si Jisu, pira qarigu, <<Qokolo,
Qokolo, taqe tata mate sa gita!>> qari-
gunia.

Poni sa tatakole si Jisu ko sa tokea
sa na gava beto na ololobagea, poni
qai noso ko sa bule elava sa neqa.
25 Beto sa pira sauniria i Jisu sira
na sepele, <<Kepore na miu rarange
sagou?>> sau.

Poni qai gabara beto qai matagutu
sira, ko qai kole vavaiparanga
mekadi, I sei tu sa na tinoni api? Ko
tonai sa parangaria na gava beto na
kolo poni qai nongoria tu! qarigu.

I Jisu sa Salania kai Tinoni sa Kolea na Tomate Ikikerena (Matiu 8.28-34; Maka 5.1-20)

26 Ego pa liguna sa vei inara sa qai
tepe gore paro pa gugusu pa Qerasini
pa kai kalena pa ovuku Qalili.

27 Isa tugu sa tete paro si Jisu pa
paparona pa gusu isa sa sa gore tugu
sa kai tinoni isa sa kolea na tomate
ikikeredi ko mi lao gosoria sisa sau.
Na sovai jolana na gagadona sa na
tinoni api, ko sake susuvere pa ruma
goto pa bevi vavaigolomodi tu.
28 Isa tugu sa dogoro laoa isa si Jisu
sa sa uui, sa lao toqo sori tutungu pa
moena i Jisu, ko sa kuku vevela vei
pira, <<Na sa qu nyogua roitinia taqu
sao Jisu na Tuna na Tamasa ululuna
jola? Qa tepaigo ara sao, muke vaki-
lasanisiu na vitigi!>> saunia.
29 Inara sa paranga vei sisa, ura
perangana tu sa sogaria i Jisu sa na
tomate ikikerena ko mi votu riu tana
tinoni isa saunia. Ura kubo totoso
sa vavavitulunia tu na tinoni api sa
na tomate ikikerena. Ko ai tu qai
piu veinia na seni na limana nenena
beto qai kole kopu veinia kai tinoni
tavatomena pa ruma vaipiu, ba sa
kokoroto paleria tugu sa na seni beto
sa toni riu pale na tomate ikikerena
pa qega sisa.
30 Sa nanasa laoa i Jisu sa na tinoni
api, <<I sei na isongomu sao? >>
saunia.
Poni sa pira sau, <<I Joatina,>> sau,
ura qai soku sira na tomate ikikeredi
qai tomea na tinoni api.
31 Ko qai kole tepa totokai i Jisu
sira na tomate ikikeredi, ko kita mi
garunu laoniria pa ia ketakoi mai
tavakilasa ira na gagala ikikeredi
qarigu.
32 Ego sake sou pa ia isa sa kai
godo borogo lavata, qai korapa nyun-
yubele gaganigadia pa kai kalena na
kubo. Ko qai tepa totokai ira na to-
mate ikikeredi si Jisu ko mi vamalu-
muria ko mai lao tomedia tadira na
borogo qarigu. Poni sa vamalumuria
tugu.
33 Ko qai votu riu tana tinoni api
sira na tomate ikikeredi, ko qai lao
tomedia tadira na borogo. Poni sa qai
tulai gore na taba sa na godo borogo
pira ko qai gore tulusu pa kolo ko qai
kuju mate betodia.
34 Ego ira na tinoni qai kopuniria
na borogo sa totonai qai batia sa
vei inara poni sa qai uku. Qai lao
vavakato vaniria sira pa gugusu beto
ira na tinoni pa vailivutaina na gu-
gusu isa.
35 Poni qai votu lao sira na tinoni
ko mai dogoria sisa na manugu sa
podo qarigu. Tonai qai kamu tai Jisu
sa qai batia sa na tinoni isa sa kolea
na tomate ikikerena sa tei tasalana
tu. Ko sa korapa toqo vataleona pa
kekere nenena i Jisu sisa, sa tei vasae
poko tu, beto sa tei tavagigala tu. Ko
qai matagutu beto sira na tinoni.
36 Ko ira na tinoni qai batini matadi
na manugu sa podo beto isa vei beto
sa tasalana sa na tinoni isa, sa qai
vavakato vaniria sira na tinoni qai
koni kamu.
37 Poni qai tepai ira na tinoni pa
Qerasini si Jisu ko mi iolo rijo pa ia
ketakoi qarigunia, ura qai matagutu
vivitiginia. Poni sa qaqiri lao pa
koaka si Jisu ko sa mule riuona.
38 Ba tonai sa oqoro toka si Jisu sa sa
lao kole tepa tuti tai Jisu sisa na tinoni
sa koni tasalana ani, ba sa garunu
vamulea i Jisu sisa, pira saunia,
39 <<Mu mule lao pa mua gugusu,
ko mu vavavakatonia sisa vei sa roiti
vanigo na Tamasa,>> saunia. Poni sa
mule lao sa na tinoni api, ko sa veve-
lania isa tadira doru pa nona gugusu
sisa vei sa roitinia i Jisu tana.

Na Tuna Rereko i Jaerasi beto an Rereko sa Ulia na Poko ti Jisu (Matiu 9.18-26; Maka 5.21-43)

40 Totonai sa gabala mule lao kamu
pa kai karovona na kolo si Jisu, sa qai
vera vakamua ira na tinoni sisa. Ura
qai kole tugu verania ira doru tinoni
sisa.
41 Pana totoso tugu isa sa bola
kamu gu sa na kuta tinoni mamata
pa ruma vavaikamuna, na isongona
i Jaerasi. Sa lao toqo sori tutungu pa
nenena i Jisu sisa, ko sa tepa totokai
ko mi lao pa ona ruma sau,
42 ura kai memeka tuna ikete tata
manogarua aorona sa mi mate gu
sau.
Ego totonai sa korapa rerege
lalaona i Jisu sa qai jujupe vaikalenia
ira na minete tinoni sisa.

43 Na somanana tugu pa vaikamu
minete tinoni isa sa kai rereko sa riu
gojo na orungu pa tinina ka manoga-
rua aoro. Ira doru vei sa isongoria sa
sa tei gona pale betoria tu pa solatadi
ira na tinoni vavaisalana, ba kepore
kame ira bi boka salania.
44 Ko sa somana rerege tuti pa
liguna i Jisu sisa. Ko isa tugu sa
lao ulia sa na uquna na poko ti Jisu,
poni sa totonai tugu sa noso riu sa na
orungu.
45 Tonai sa nanasa si Jisu, <<I sei sa
ulisiu ara?>> sau sisa.
Ba qai oso sira doru, <<Ura! Nake
agei!>> qarigu.
Poni sa pira sau si Pita, <<Qokolo,
qu batiamua ao ko na vaikamu tinoni
sa qai jupe vailivutainigo inara! >>
saunia.
46 Ba pira sau si Jisu, <<Dai, kai
tinoni sa sa ulisiu ara, ura qa vagigilai
ara pa tiniqu sa sa votu taloa taqu sa
na neqi,>> sau.
47 Totonai sa gigilai na rereko sa sa
tei tavotu tu sa na roiti sa roitinia isa
sau, poni sa matagutu neneqere viv-
itigi sisa, ko sa lao toqo sori tutungu
pa nenena i Jisu, ko sa ule votunia isa
tai Jisu pa moedi ira doru tinoni sa isa
vei beto ko sa ulia na poko ti Jisu beto
veveina sake ruavo tugu tasalanana
sisa.
48 Poni pira saunia i Jisu sisa,
<<Tuqu, na mua rarange sa tei
salanigo tu. Mu lao pa bule,>> sau
sisa.
49 Totonai tugu sa korapa paranga
vei inara i Jisu poni sa sa bola kamu
gu sa kai tinoni pogoso nongoro, na
koko lame veina pa ruma tai Jaerasi
na tinoni mamata pa ruma vavaika-
muna, ko pira sau, <<Sa tei mate
tu sa na tumu rereko. Kita va-
pavu lame goboria na tinoni vaivagi-
galai,>> saunia si Jaerasi.
50 Ba tonai sa nongoria i Jisu sa
na vavakato tana tinoni pogoso non-
goro, poni pira saunia si Jaerasi,
<<Muke matagutu. Mu vasosoto
gu beto kode mina jonga gu sa na
tumu,>> saunia.
51 Totonai sa lao kamu sisa pa ruma
tai Jaerasi, sa sake vamalumuria isa
ko mai tome tavitia sira na tinoni,
goto ira Pita, i Jone, i Jekopi, beto
ko ira karu tinana na tamana gu na
rereko.
52 Ira doru tinoni sa qai korapa
roroma qai lukana takulangania na
koburu sa mate. Poni pira sauniria i
Jisu sira, <<Muke lukana! Zake mate
sa na koburu inana, sa korapa puta-
gana gu,>> sau sisa.
53 Tonai sa paranga vei inara isa
poni sa qai avavunia ira doru sisa,
ura qai gigila vataleadia sa tei mate
tu sa na koburu rereko.
54 Ba sa arua i Jisu sa na limana
na koburu beto sa paranga, <<Ngore,
mu tatakole!>> saunia.
55 Poni sa toa mule ko sake ruavo
tugu tatakolena sa na koburu ko sa
garunuria i Jisu sira ko mai vania na
gagani ko mi teteku sau.
56 Ko qai gabara vivitigi sira karu
na tamana beto na tinana, ba sa
paranga vabalauria i Jisu sira ko
maike vavavakatonia pa tinoni sisa
vei na roiti sa taroiti.

9

I Jisu sa Garunuria ira ka Manoga-rua Sepele
(Matiu 10.5-15; Maka 6.7-13)

1 Ego sa kuku vaikamuniria i Jisu
sira ka manogarua sepele, ko sa
vaniria na neqi ko mai ijiju pale to-
mate ikikeredi beto mai salanaria
sira sa vairia na mo sau.
2 Beto sa garunuria tugu vei sira
ko mai taraenia na binangara tana
Tamasa, beto mai salanaria sira qai
mo sauniria.
3 Beto sa pira sauniria, <<Munake
pogosia kai sa pa miu rerege lao,
munake pogoso kolu opopatana, na
mane, na besa, na poata beto ko mu-
nake pogoso varua soti.
4 Ketakoi mai tavaragua vatogagou
ko mai vasuveregou sa muna suvere
gu pa ruma isa, tinganai muna taloa
riu pa gugusu isa.
5 Ketakoi maike tavaragua vato-
gagou ira na tinoni sa muna turu loa

pale sa na gugusu isa. Tonai muna taloa riu sa muna tavusu paleria sa na kavuruna na peso pa gugusu isa qai ramata pa nenemiu. Ko isa sa na vinagigilana kode mina vakilasaria na Tamasa sira,>> sau sisa.

6 Ego ko qai taloa riu sira na sepele, ko qai rerege lao pa doru gugugusu, qai taraenia na nongoro jongana beto qai salanaria sira qai mo pa doru eqa qai lao vei.

Na Rura ti Herodi (Matiu 14.1-12; Maka 6.14-29)

7 Ego totonai sa nongoronia i Herodi, na bangara pa Qalili, sira doru sakasava sa roitiniria i Jisu, sa sa rura betona sisa. Ura qai pojania ira kaki tinoni sa i Jone Paputaiso sa sa tei toa mule tu qarigu.

8 Ira kaki mule sa qai paranga sa i Elaija sa sa tei bola tu qarigu, goto kaki ira sa qai paranga sa kame ira na tinoni kokorotai pa moa sa tei toa mule tu qarigu.

9 Pira sau si Herodi, <<I Jone sa qa tei kujuku pale tu na batuna ara. Goto i sei sa na tinoni isa sa roitiniria doru ginugua qa nongoroniria aipira?>> sau sisa. Ko sa nyoguania isa ko bi batia si Jisu sau.

I Jisu sa Vatetekuria ira ka Lima Tina Tinoni (Matiu 14.13-21; Maka 6.30-44; Jone 6.1-14)

10 Ego tonai qai mule kamu sira na tinoni tagarunudi sa qai vavakato vania i Jisu sira doru sakasava qai roitiniria. Poni sa toniria isa sira ko qai lao pa kai ia kaloina pa kai gugusu na isongona pa Betiseda.

11 Ba totonai qai gigilai ira na minete tinoni sa ketakoi sa lao vei, sa qai tuti laoia ira si Jisu. Poni sa vakamu vataleria tugu isa sira, sa taraenia tugu isa tadira sa na veveina na binangara tana Tamasa, beto ko sa salanaria tugu sira qai mo ko qai nyogua tasalana.

12 Ego totonai sa podalai gore sa na vevelu, sa qai lao tana sira ka manogarua sepele ko pira qarigunia, <<Mu garunu variuria pa gugusu lalavata beto ikikete pa vailivutaina sira na tinoni mai, ko mai boka nyaqogadia gagani beto mai nyaqoa ketakoi mai puta. Ura na ia taqe korapa suveria api sa na qega ko sa kepore kai savana,>> qarigu.

13 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Agou gu sa mu ianiria na tetekuna! >> sau.

Poni pira qarigu, <<Kepore mutugu sa kai sa be vagaroa goto isa tugu ka lima bereti beto karu igana momoqasadi gu sa qai kole pira! Ko ai vei? Qu nyoguanigei ao ko me lao vai vaniria na gagani agei sira na minete tinoni lavata pira?>> qarigu.

14 (Ura sa papada vei ka lima tina sa na anyedi ira na marene gu.)

Poni sa pira sauniria i Jisu sira na ona sepele, <<Mu vatoqo okoto bobokoria sira na tinoni papada vei ka limangavulu pa kai pukuna,>> sau.

15 Ego ko tonai qai beto vatoqo betoria ira na sepele sira na tinoni,

16 sa sa tekuria i Jisu sa ka lima bereti beto karu igana, ko sa enga sae pa noka ko sa mananiria, beto sa kikiparia, beto sa sa vaniria ira na ona sepele, ko ira qai iaria sira na minete tinoni.

17 Ko qai teteku ko qai pote beto sira doru, beto sa qai buti kura vapugeleniria na kikipa gagani kole joladi ira na sepele sa ka manogarua topa lavatadi.

I Pita sa Poja Votunia na Veveina i Jisu (Matiu 16.13-19; Maka 8.27-29)

18 Ego kai rane totonai sa korapa vavara mekana si Jisu, sa qai lame vaikamunia sira na ona sepele. Poni sa nanasaria i Jisu sira, <<I sei qaqarigunisiu ira na minete tinoni sara?.>> sauniria.

19 Poni qai oea pira qarigunia, <<I Jone Paputaiso sao qarigu, goto kaki sa i Elaija sao qarigu, goto kaki mutu sa kame ira na tinoni kokorotai pa moa sao qarigu,>> qarigu sira na sepele.

20 Poni sa nanasaria mule isa sira,
<<Goto agou sa i sei ququgunisiu
sara?>> sauniria.
Poni sa oea i Pita sisa, pira saunia,
<<Ao tugu sa na Karisito tavilena
tana Tamasa!>> saunia.

I Jisu sa Vavakatonia na ona Mate beto na Turumule (Matiu 16.20-28; Maka 8.30-9.1)

21 Beto sa sa naquria beto sa
paranga vaneneqiniria i Jisu sira na
ona sepele ko maike tei vavakatonia
tu tadira na tinoni sa na veveina isa
sa na Karisito sauniria.
22 Ko sa pojaniria mutugu sira,
<<Na Tuna na Tinoni sa kode mina
gosororia soku vitigi, beto mai kilu
pale ira na tinoni mamata, na kuta
iama beto ko ira qai vaivagigalainia
na Vavanau. Kode mina tavamate
sisa ba pa rane vinaue sa mina tava-
toa mule,>> sau.
23 Beto sa paranga laoria ira doru
sisa, <<Na tinoni sa nyogua tutisiu
ara sa mi kilu pale tu sa nona toa
mekana, ko mi pogosia na ona korosi
doru rane ko mi tutisiu sara.
24 Ura na tinoni sa nyorogua kopu
vasarenia nona toa mekana sa kode
mina saivia tugu sa nona toa. Goto na
tinoni sake rabekia nona toa pa ona
tutiqu ara sa isa sa mina aloa nona
toa.
25 Ura na sa sa mina boka vagavo-
ria na tinoni bi gona pale na ona toa
ko bi isongia na kasia gusu doruna?
Bi julingai tu!
26 Na tinoni sa keanisiu ara beto na
qua paranga sa na Tuna na Tinoni ba
mina keania tugu sisa totonai mina
lame sisa pa ona neqi lavata, pa neqi
tana Tamasa beto tadira na mateana
tabuna.
27 Ma poja sosotonigou ara sagou:
kaki agou qu korapa suvere aipira sa
mai oqoro mate tinganai mai batia na
binangara tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Sa Dogoro Goto na Tinina i Jisu (Matiu 17.1-8; Maka 9.2-8)

28 Ego pa liguna sa pojaria isa sa na
sakasava aipira ko pa vinavesu rane,
sa sa toniria isa sira Pita, i Jone, beto
i Jekopi ko qai sae pa kubo ko sa kole
vavara.
29 Ko totonai sa korapa vavara
isa, poni sa sa dogoro goto sa na
isumatana beto na ona poko sa sa
keka vavalaka.
30 Beto api! Karu tinoni ira Mosese
i Elaija
31 qai bola votu pa leo kabere noka
ko qai kole paparangia si Jisu ko
qai kole vavavakatonia ira karu tai
Jisu sa na soana vei beto mina taloa
isa sa tata kode mina gore votu pa
Jerusalema.
32 I Pita beto ira karu sepele
tavitina sa sa tei ngaoloria tu na
nyoputa, ba qai dorava sira ko qai
batia sa na tinina i Jisu sa kabere beto
ko vei tugu ira karu tinoni qai turu
tavitia isa.
33 Ego ko totonai qai korapa iolo
taloa ti Jisu qarigu sira karu, sa sa
paranga lao ti Jisu si Pita, <<Qokolo,
sa jongana jola sa qe suvere lani
sagei! Ko me roitinia kue aqaqo ropi,
ko kame tamu, kame ti Mosese beto
kame ti Elaija, uve?>> sau. Ba sake
gigila vatalea i Pita sa na manugu sa
korapa pojai isa.
34 Totonai sa korapa tugu paranga
vei inara i Pita sa sa lame gu sa kai lei
ko sa amu vapaeria sira doru, ko qai
matagutu sira na sepele totonai qai
tome sae pa lei sira Mosese i Elaija.
35 Beto kai ovovele sa sa votu lame
vei pa lei, pira sau, <<Alepi sa na
Tuqu isa qa vilea ara. Mu nongoria
sisa!>> sau.
36 Totonai sa noso na ovovele, sa
i Jisu gu mekana sa sa suvere jola.
Qaike isongo vavavakatonia tugu ira
ka visa sepele aipira tadira tinoni to-
tonai sira doru ginugua qai batiria
pira.

I Jisu sa Salania kai Koburu Marene sa Kolea na Tomate Ikikerena (Matiu 17.14-18; Maka 9.14-27)

37 Ego pa vuvugei ranena tonai sa
taloa mule gore koko pa kubo si Jisu
beto ira kue sepele, sa kai minete
tinoni lavata sa sa gore gosoria i Jisu.
38 Ko kai tinoni pa vaikamu tinoni
isa sa sa kuku vevela, pira sau,
<<Tinoni vaivagigalai! Qa tepa

vivitigigo ara sao ko mu lame mai dogoria na tuqu marene, ura isa tugu kai tuqu memekaina sisa.
39 Sa tomea na tomate ikikerena, ko lao vei sa kamua sa sa kukuku vasiboro, beto sa gogona pedalania pa peso ko sa dadao tu na mangana. Ko sa aru vavivitigi palea mai tu beto sa taloa tana sa na tomate ikikerena.
40 Qa tei pojaniria tugu sira na mua sepele ko mai iju palea sa na tomate ikikerena qauniria, ba qaike bokai,>> sau.
41 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Koi, na sasae tinoni kepore miu rarange beto na ikikeremiu sagou! Ai tu mina koi vei sovaina sa mana suvere tavitigou beto mana jujunonigou ara? Ao mu toni lamenia taqu sa na tumu ina!>> sau.
42 Ego ko totonai sa korapa rerege lao sa na koburu, sa sa vakamu vaikikeria mule, ko sa gona pedalania na tomate ikikerena pa peso ko sa neneqere beto sa garata tu. Ba sa lao i Jisu ko sa iju palea sa na tomate ikikerena, ko sa salania sa na koburu marene, beto sa vamule lao vania na tamana.
43 Ko qai gabara betonia ira doru tinoni sa na neqi lavata tana Tamasa.

I Jisu sa Poja Ligua na Veveina na ona Mate
(Matiu 17.22-23; Maka 9.30-32)

Totonai qai korapa gabarania ira na tinoni sa na veveidi doru sakasava sa roitiniria i Jisu, poni sa pira sauniria ira na ona sepele,
44 <<Agou mu nongoro vakoititiria sira na paranga mana ule vanigou aipira. Na Tuna na Tinoni sa kode mina tavakarovo lao pa limadi ira na tinoni,>> sau.
45 Ba qaike vakaberia ira na sepele sa na ginuana na paranga sa pojai isa. Sa tavapae tadira sa na ginuana, ko qaike gigilai, beto ko mekadi ba qai pangaga nanasania sa na ginuana na paranga sa pojai isa.

I Sei sa na Poreveveina Jola?
(Matiu 18.1-5; Maka 9.33-37)

46 Ego kai vaitoke na veveina i sei sa na poreveveina jola qarigu sa sa poraka votu pa vaikorapaidi ira na sepele.
47 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa isa qai roroqu vei pa bulodi ira, ko sa aru tekua isa sa kai koburu ikete ko sa vaturua pa kekerena,
48 beto sa pira sauniria, <<Na tinoni sa vakamu vatalea pa isongoqu ara sa kame ira na koburu vevei api, sa sa vakamu vatalesiu tugu isa sara. Beto na tinoni sa vakamu vatalesiu ara sa sa vakamu vatalea tugu isa sisa sa garunusiu ara. Ura isa sa kepore veveina jolanigou agou doru sa isa tugu sa sa poreveveina jola,>> sau si Jisu.

Ira Qaike Rajagou sa qai Kole vei pa miu Kalena
(Maka 9.38-40)

49 Beto sa oe si Jone, pira sau, <<Qokolo, kai tinoni sa qe batia agei sa ijiju pale tomate ikikeredi pa isongomu ao, ko qe pojania agei sisa ko mi noso qeunia, ura sake somana tavitigei agei pa tutimu ao sisa,>> saunia.
50 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Muke vanosoa! Ura na tinoni sake kanagou sa sa kole vei pa miu kalena,>> sau.

Kai Gusu Sameria sake Nyogua Vakamua si Jisu

51 Ego totonai sa adanga lame na totoso beto mina mule sae pa noka si Jisu, poni sa vatoqo vatalea sa nona roroqu ko mi sae pa Jerusalema sau.
52 Sa garunu momoe laoniria isa sira kaki ona tinoni pogoso nongoro ko qai lao pa kai gugusu pa Sameria ko mai vatana momoe vania sa ketakoi mai vajola bongi tonai mai kamu ketakoi sau.
53 Ba qai daidia vakamua ira pa gugusu isa sisa, ura qai gigilaidia ira sa pa Jerusalema tu sa korapa gore vei sisa qarigu.
54 Totonai qai nongoria ira karu ona sepele, na isongodi ira Jekopi i Jone, sa sa vei inara sa pira qarigu sira karu, <<Bangara, vei jongana munagu ao, sa mu kuku vagore lageria na iku pa noka ko mi vurungu

beto paleria sira na tinoni ketakoi!>> qarigunia.
55 Ba sa balinga i Jisu ko sa tokeria sira karu.
56 Beto sa rerege jola laona pa kai goto gugusu si Jisu beto ko ira na ona sepele.

Ira Qai Nyogua Tutia i Jisu ba Qai Rabeke (Matiu 8.19-22)

57 Totonai qai korapa rerege lalaodia pa soana sa sa lame sa kai tinoni ko sa parangia si Jisu, pira sau, <<Ara mana tutigo doru eqa muna lao vei ao,>> saunia.
58 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ira na pokese sa koleona na dia baongo, beto ira na manugu tatava sa koleona na dia vovori, goto na Tuna na Tinoni sa kepore na ona ia mina kole minere,>> saunia.
59 Beto pira saunia isa sa kai goto tinoni, <<Ao mu lame tutisiu ara,>> saunia.
Ba pira sau sa na tinoni isa, <<Bangara, mu vamalumusiu ko ma mule golomia mai na tamaqu,>> sau.
60 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Mu loaria sira na matedi ko mai vaigolomo mekadi. Goto ao sa mu lao ko mu taraenia na binangara tana Tamasa,>> saunia i Jisu sisa.
61 Beto sa pira mutugu sau sa kai goto tinoni, <<Bangara, ara sa mana tutigo ao. Ba mu vamalumusiu mai ko ma mule lao loloaria ira pa qua tatamana,>> saunia.
62 Ba pira saunia i Jisu sa na tinoni isa, <<Na tinoni sa tei aru tamana tu pa gegelini peso taragatana beto sa babalinga sa sake pada pa binangara tana Tamasa sisa,>> sau si Jisu.

10

I Jisu sa Garunuria ira ka Vitungavulu Karu Tinoni

1 Ego pa liguna sa vei pira sa sa vileria mule i Jisu sira ka vitungavulu karu tinoni, ko sa garunu variuria, kakaru tinoni pa kai reregena, ko mai lao momoe pa gugusu beto pa ia ketakoi mina laoria isa sauniria.
2 Ko sa pojaniria i Jisu sira, <<Sa matua nyanyalu sa na vuvua, ba ira na tinoni ababu sa qai vivisa gu. Ko mu vavara lao tana isa sa bangarania na vuvua, ko mi garunu laoniria na tinoni roiti ko mai ababu pa nona inuma.
3 Mu lao sagou! Doro! Qa garunu lao veinigou na tudia na sipi pa vaikorapaidi ira na vulupu pirudi ara sagou.
4 Muke pogoso varua kukura poatana, babi na mane, na sadolo, beto muke vavavakato vajola goboro totoso tadira na tinoni muna gosoro qeqeraniria pa soana.
5 Tonai muna tome sagou pa kai ruma, sa momoe pira muna paranga vei, <Na bule beto na mana tana Tamasa mi somana tamugou pa ruma api!> munagu.
6 Vei mina korapa suvereona pa ruma isa sa kai tinoni bubule poni sa mi kole tana sa na mana qu tepa vania. Goto vei minake pore sa kai tinoni bubule sa kode mina mule gu tamugou sa na mana isa.
7 Ko isa tugu pa ruma qai vatogagou sa muna suvere, ko muna tekuria beto muna bukuria sira vei mai kaqamanigou ira, ura na tinoni roiti sa pada tugu mina tekua na tabarana. Munake lekogo vaikarovai ruruma tinganai muna taloa riu pa gugusu isa.

8 Totonai muna lao kamu sagou pa kai gugusu ko mai vakamu vatalegou, sa muna tekuria tugu sira na gagani qai vatana vanigou,
9 muna salanaria sira qai mo pa gugusu isa, beto pira muna poja veiniria, <Na binangara tana Tamasa sa mi togagou sau,> munaguniria.
10 Goto totonai muna lao kamu sagou pa kai gugusu ba baike vakamugou, poni sa muna rerege votu lao pa soana, ko pira munagu,
11 <Sa kamu tu pa kavuruna na pesona na miu gugusu qai ramata pa nenemei ba qe tavusu paleria tugu. Ko isa sa na vasosotona na vinakilasa muna gosoria agou. Ba muna

roroqua agou sa na binangara tana Tamasa sa mi toga gu sau!> munaguniria.
12 Ma poja vatalenigou ara sagou: na vinakilasa mina gosoria na gusu isa pa rane vaituti sa mina lavata jolania isa vei qai gosoria ira pa gugusu Sodomo,>> sau si Jisu.

Ira na Gugusu Qai Daidia Gabala (Matiu 11.20-24)

13 <<Mu takulangagamiu tu sagou pa Korazini! Mu takulangagamiu tu sagou pa Betiseda! Ura vei bi taroiti tadira na tinoni karovodi pa Turosi beto pa Sidoni sira na roiti vaivagabaradi qai taroiti tamugou kopira, sa pa moa tu bai gabala ko bai toqo ora bibiluniria na kavu beto bai pokoniria na poko taririkatadi sira!
14 Ba quke gabala sagou ko na vinakilasa muna gosoria agou pa rane vaituti sa mina lavata jolania isa vei mai gosoria ira pa Turosi beto pa Sidoni.
15 Goto ao ka visa pa Kepaniami! Qu rorovea sagou na poreveveimiu ko kode muna taovulu sae pa noka vavagalo qugu? Ba dai! Kode muna tagona gore pa kauruna na kasia gusu!>> sau si Jisu.
16 <<Na tinoni sa nongorogou agou sa sa nongorosiu tugu sara, beto na tinoni sa kilu palegou agou sa sa kilu palesiu tugu sara. Ko na tinoni sa kilu palenisiu ara sa sa kilu palenia tugu sa na Tamasa isa sa garunusiu ara,>> sau si Jisu.

Qai Mule Kamu Sira ka Vitungavulu Karu

17 Ego ko qai mule kamu sira ka vitungavulu karu qai tagarunu variu, ko qai qeqera jola, ko pira qarigu, <<Bangara, ira na tomate ikikeredi tu ba qai nongorogei tugu totonai qe iju paleria agei pa isongomu ao! >> qarigunia.
18 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Qa tei batia tu ara si Setani, sa vei na kapi sa vukele lagere koko pa noka.
19 Doro! Qa tei vanigou tu ara sa na neqi, ko muna boka teteria gu agou sira na dole, na mede, beto muna vakilasa paleria tugu agou sira doru neqi tana kana i Setani, ko kepore sa kai sava mina apulugou.
20 Ba muke qerania gu agou sa na veveina ira na tomate ikikeredi qai nongorogou, goto isa tu muna qerania agou sa na veveina na isongomiu qai tei takuti tu pa noka,>> sau si Jisu.

Sa Qera si Jisu (Matiu 11.25-27; 13.16-17)

21 Ego ko pa totoso isa sa sa vapugeleni qera na Gagala Tabuna si Jisu, ko pira sau, <<Tamaqu, ao na bangarana na oka beto na peso! Qa paranga jongana lao tamu sara, ura qu tei vabatiniria tu ao ira na tinoni qaike boboka sira vei qu golomoniria ira na tinoni gigigalaidi beto na tinoni tomedi. E, Tamaqu, pa mua roroqu tugu ao sa sa taroiti vei isa.
22 Doru neqi beto na gigalai sa sa tei vanisiu tu ara. Ko kepore sa kai tinoni sa gigilai na Tuna goto na Tamana gu, beto kepore sa kai tinoni sa gigilai na Tamana goto na Tuna gu beto ko ira gu sa vileria na Tuna ko mi vabatiniria sau,>> sau si Jisu.
23 Ego tonai qai suvere mekadi poni sa balinga lao tadira na ona sepele si Jisu, ko pira sauniria, <<Qu tamana sagou ko qu batiria sira na sakasava qu dogororia kopira!
24 Ura ma pojanigou ara sagou: kubo sira na tinoni kokorotai beto na bangara pa moa qai nyogua vivitigi dogororia na nongororia sira vei qu batiria na nongororia agou pira, ba qaike boka,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Tinoni Sameria Jongana

25 Ego kai tinoni gigigalai pa Vavanau sa sa turu lao nyogua podekia si Jisu, ko sa paranga sisa, <<Tinoni vaivagigalai, na sa sa mana roitinia ara beto mana teku isongia sa na toa jola?>> sau.

26 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Na
sa sa sa takuti pa Vavanau? Na sa sa
qu tiroa ao ketakoi?>> saunia.
27 Poni sa oea na tinoni api sisa,
pira saunia, <<Mu roroqua na Bangara na mua Tamasa pa doruna bulomu, pa doruna mua toa, pa doruna mua neqi beto pa doruna mua roroqu; beto mu roroqua na tavitimu mekamu isa vei qu roroqu mule veinigo mekamu sau,>> sau sa na tinoni poni.
28 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Na
tuvisina sa na oe tamu. Ko mu roiti
vei gu isa beto sa kode muna toa,>>
saunia.
29 Ba sa nyogua tadoro vei na ona
nanasa sa na tuvisina sau sa na tinoni
api, ko sa kai nanasa laoa mule si Jisu,
<<I sei sa na tavitiqu ara?>> sau.
30 Poni sa vataqolia i Jisu sa na
nanasa tana, pira sau, <<Koleona sa
kai tinoni sa taloa pa Jerusalema ko
sa rerege gore pa Jeriko. Pana korapana na ona rerege gore isa sa qai
raja vasiboria na tinoni raja ikikodi
pa soana sisa, qai ragata vagorea na
ona poko beto qai ikoa nona poata,
beto sa qai maja vapapalekai, beto
qai loa vakole pale na tata matena,
beto sa qai riudia.
31 Pana totoso tugu isa sa gore vei
ketakoi sa kai iama, ko totonai sa
batia na tinoni sa tavapapaleka sa sa
rerege paja riuona pa kai kale soana
sisa.
32 Beto na soana mutugu isa sa to-
nia gore sa kai tinoni na bubutu Li-
vai. Tonai sa gore kamua sa na ia
ketakoi sa korapa kole sa na tinoni
sa tavapapaleka ko sa batia, poni sa
rerege paja riuona pa kai kale soana
mutugu.
33 Beto kai tinoni Sameria sa rerege
gore vei tugu ketakoi, sa sa lao ka-
mua sa ketakoi sa kole na tinoni pa-
palekana. Totonai sa batia sa sa ro-
roqu vivitigia ko sa nyogua tokania.
34 Ko sa lao isa ko sa vuva valaoni
oela beto na vaini ko sa piuria sa na
palekana. Beto sa ovulu surana va-
makelia pa pokotona na ona dongiki,
ko sa tonia ko sa lao vakolea pa kai
ruma ketakoi qai susuvere minere
ira na tinoni rerege, ko sa kopunia
ketakoi.
35 Pa liguna sa bongi ko sa rane
neqa, sa sa tekua isa sa karu poata
siliva ko sa vania sa na tinoni sa
kopunia na ruma, beto pira sa poja
veinia, <Muna kopunia sa na tinoni
api, uve? Beto vei koleona mule
sa kaki sa muna gona paleria ao pa
kopuna isa, sa kode mana bei vanigo
sira tonai mana mule lame vei lani,>
saunia.
36 Ego, ko pa rorove tamu sa i sei ira
kue tinoni pira sa sa vei na tavitina
sa na tinoni qai ngangangulia ira na
tinoni raja ikikodi?>> sau si Jisu.
37 Poni pira sau sa na tinoni isa,
<<Isa gu na tinoni sa roroqu tokania,>> sau.
Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ego,
ko ao ba mu lao, ko mu roiti vei tugu
isa,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Lao pa Ruma Tadira Mata i Mere

38 Ego totonai sa jokelia na ona
rerege si Jisu beto ko ira na ona sepele
sa qai kamua ira sa kai gugusu, ko kai
rereko ketakoi na isongona i Mata sa
sa vatogaria pa nona ruma.
39 Na tasina rereko, na isongona i
Mere, sa sa kole toqo tata pa kekerena i Jisu, ko sa kole vainongoroniria
na vaivagigalai ti Jisu.
40 Goto i Mata sa kole tadun-
gananiria beto sa junoniria na soku
vinatana, ko sa lao tai Jisu ko pira
saunia, <<Bangara, ai vei sa jongana
tugu tamu sa sa loa tari vamekainisiu
na roiti ninabulu ara na tasiqu?
Mu pojania ko mi lame tokansiu,>>
saunia.
41 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Mata,
Mata! Qu takulanganiria beto
qu tadungananiria soku ngavulu
sakasava sao!
42 Ba kame gu sa sa pada muna
isongia, ko i Mere sa sa vilea sisa na
sakasava jongana jola. Ko minake
tateku variunia isa sa na sakasava
isa,>> sau si Jisu.

10:27 Vavanau 6.5; Iama 19.18.

11

I Jisu Sa Vaivagigalainia Na Vavara
(Matiu 6.9-15; 7.7-11)

1 Kai rane sa lao vavara pa kai ia
si Jisu. Ko totonai sa beto vavara, sa
lao sa kame ira na ona sepele ko pira
sau, <<Bangara, mu vagigalainigei na
vavara kai muqisi podeke vei i Jone
ba sa vagigalainiria tugu na vavara
sira na ona sepele,>> sau.
2 Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Tonai muna vavara sa pira mugu:
<Tamamei,
Mi tapangaga na isongomu liosona.
Mu valamea na mua binangara.
3 Doru rane mu vanigei na tetekuna
mene toania na rane isa.
4 Mu taleosoniria sira na mei sela,
ura agei ba qe taleosoniria tugu
sira qai roiti lame sela tamigei.
Beto muke valaogei pa totoke! >
mugu,>> sau si Jisu.
5 Beto sa pira sauniria sira na ona
sepele, <<Vei kame agou sa bi lao
na korapa bongi pa ruma tana ona
baere, ko pira biunia, <Qokolo, mu
vanisiu mai kue batu bereti,
6 ura kai qua baere sa korapa
lekogonia kai ona rerege sa sa koni
kamu vasiborosiu, ko kepore na gaqu
gagani mana vania!> biu.
7 Poni pira biu sa na ona baere pa
leo ruma, <Muke vaduvilisiu, sa tei
patei tu sa na atakamana, ko ara beto
ira na qua koburu ba qe tei puta tu.
Maneke boka tatakole lao vanigo sisa
vei qu nyoguania ao,> biu sisa.
8 Ba ma pojanigou ara sagou: vei
minake tatakole vania tu na bereti
sisa ura nona baere jonga gu ke biu
tu sisa, ba pa ginuana kita mi kea
talenia sa kode mai pojai ira na tinoni
minagu, poni sa kode mina tatakole
gu sa na tinoni sa tei kole tu api ko
mina vania gu sira sa nyoguania na
tinoni sa tepa ina.
9 Ko sa vei sa ara ma pojanigou
agou: mu tepa ko mi taianigou, mu
nyaqo ko mu batia, mu kikia ko mi
tarevanga vanigou.
10 Ura na tinoni sa tepa sa sa tekua,
na tinoni sa nyaqo sa sa batia, beto na
tinoni sa kikia sa sa tarevanga vania.
11 Agou na tamadi na koburu sa vei
bi tepagana igana sa kai tumiu, sa ai
vei kode muna vania na dole?
12 Babi tepagana toruru sisa, sa ai
vei kode muna vania na mede?
13 Agou na tinoni ikikeremiu tu
ba qu balaumiu vaniria tugu na
sakasava jongadi sira na tumiu. Ko ai
mina koi vei jongana jola sa na vaiia
tana Tamamiu pa noka, ura isa sa
jongana jolaniria ira na tinoni. Kode
na Gagala Tabuna tu ba mina vaniria
sira qai tepa lao tana!>> sau si Jisu.

I Jisu beto i Beelizebulu
(Matiu 12.22-30; Maka 3.20-27)

14 Ego kai totoso sa iju palea i Jisu sa
kai tomate popokana tana kai tinoni
ko totonai sa votu riu na tomate sa sa
podalai paranga sa na tinoni isa. Ko
tonai qai batia sa vei isa sa qai gabara
beto sira doru tinoni.
15 Ba kaki ira sa pira qarigu, <<I
Beelizebulu gu, na bangaradi na to-
mate, sa vania na neqi sa sa boka ijiju
paleria na tomate ikikeredi sina! >>
qarigu.
16 Goto kaki ira sa qai nyogua
podekia si Jisu ko qai tepai sisa ko mi
roitinia kai roiti vaivagabarana, ko
mai boka vasosotoa sa na lame veina
tugu tana Tamasa sisa qarigu.
17 Ba sa tei gigilariaona tu i Jisu
sa na dia roroqu, ko pira sauniria,
<<Na binangara sa tapipikata pa
okokoto pukuna ko qai vavaipera
mule mekadi sa kode mina tajegara.
Beto na tatamana sa pikata mulenia
ko mai vaikana mekadi ba mina
tajegara tugu.
18 Ko inara sa vei ko vei na binan-
gara ti Setani sa bi okoto tapipikata
ko bai vavaipera mekadi, sa ai mina
vei beto mina boka turu vamauru?
Kode minake boka! Qu paranga
sagou, <I Beelizebulu gu sa vanisiu
na neqi sara sa qa boka iju paleria ara
sira na tomate ikikeredi,> qugu.
19 Ego, vei bi sosoto tugu sa pa neqi
ti Beelizebulu tugu sa ba iju paleria
na tomate ikikeredi sara, sa pa neqi ti

sei sa qai ijiju pale tomate sira na miu sepele mekamiu sagou? Mina vei inara sa ira na miu sepele mekamiu gu ba qai pitugou sa qu sela tugu sagou!
20 Ba ara sa pa neqi tu tana Tamasa sa qa iju paleria sira na tomate ikikeredi, ko inara sa vei sa sa kaberena gu sa na binangara tana Tamasa sa sa tei togagou tu sagou.
21 Tonai sa vatana vatalenia mai tu na tinoni neqi sira na ona sakasava vaipera beto sa kole kopu vatalenia sa na ona ruma, sa maike boka tangangulu sira na ona sakasava.
22 Ba totonai mina kamu mule sa kai goto isa sa neqina jolania sa na tinoni neqi api ko mina raja vakilasia, poni sa mina boka teku variu betonia sira doru ona sakasava vaipera sa kole rarangeria na tinoni neqi isa ko mina ia vaipikatainiria sira doru sakasa tana.
23 Isa sake somana vei taqu sa sa talesiu ara sisa, beto isa sake vaikamu tokanisiu ara sa sa vaipipiarai sisa,>> sau si Jisu.

Na Mule Ligu Tana Tomate Ikikerena (Matiu 12.43-45)

24 <<Tonai sa taiju pale sa na tomate ikikerena tana kai tinoni, poni sa lekogia isa sa doruna na qega kepore na piena, ko sa kole nyaqoa na ia ketakoi mina boka minere. Totonai sake boka batia isa sa kai ia vei mina boka suveria, sa sa paranga sisa, <Ma mule ligu gu pa qua ruma ketakoi qa suvere momoe ara,> sau.
25 Ko totonai sa mule kamu sa sa batia sa tei tasaqu valioso tu beto sa tei tavatana vatale tu sa na ruma.
26 Poni sa mule riu sisa ko sa toni kamuniria mutugu sira ka vitu tomate qai ikere jolania mekana ko qai kamu kole tana tinoni isa. Ko pa liguna qai kamu kole ira sa na toa tana tinoni isa sa sa ikere jolania na totoso momoe,>> sau si Jisu.

Na Qeqera Sosotona

27 Ego totonai sa korapa paranga vei inara si Jisu, sa sa kuku votu pa vaikamu tinoni sa kai rereko, pira sau, <<Sa tamana sa na rereko sa vapidokigo beto sa vasusugo ao,>> sau.
28 Poni pira sau si Jisu, <<E, ba ira tu qai tamana jola sa ira qai nongoria beto qai tutia na paranga tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Na Nyoroguana Na Roiti Vaivagabarana (Matiu 12.38-42; Maka 8.12)

29 Ego tonai qai vaikamunia ira na minete tinoni, sa sa podalai paranga sisa, <<Na sasae tinoni kopira sa sake tuvisi! Qai nyoguania bi taroiti mai tu kai roiti vaivagabarana beto bai vasosoto qarigu, ba kepore sa kai vinagigila mana vanigou ara goto isa tugu na vinagigila veveina i Jona.
30 Kai muqisi podeke i Jona sa na vinagigila tadira na tinoni pa Ninive, poni sa na Tuna na Tinoni ba kode na vinagigila tugu tadira na sasae tinoni kopira.
31 Pa rane vaituti sa kode mina turu na kalao pa Siba ko mina tokegou sagou na sasae tinoni kopira. Ura na souna jola sa nona gugusu ba sa lame mamate tugu nongoria isa sa na boboka beto na vaivagigalai ti Solomone. Ba ma pojanigou ara sagou: korapa gu kopira lani sisa kame sa lavata jolania i Solomone.
32 Pa rane vaituti sa kode mai turu ko mai tokegou ira na tinoni pa Ninive sagou na sasae tinoni kopira. Ura ira sa qai gabala loaria na dia sela totonai qai nongoria na tarae ti Jona. Ba doro! Korapa gu kopira lani sisa kame sa lavata jolania i Jona,>> sau si Jisu.

Na Jukena na Tini (Matiu 5.15; 6.22-23)

33 <<Kepore sa kai tinoni mina vatoai beto mina vatoqoa pa ia paena babi vaopo tarini kadakita sa na juke, goto mina toqoa tugu pa ona totoqona ko mina vakabereria sira doru tinoni mai tome pa leo ruma.
34 Na jukena na tini sa na matamu. Vei na matamu sa mina jongana, sa na tinimu doruna kode mina tolangania na kabere. Goto vei mina ikere sa na matamu, sa kode na tinimu mina rodomo.

35 Ko sa vei sa mu doro vatalea ko!
Kita na kabere sa korapa kole pa mua
toa sa na rodomo gu.
36 Ko vei bi kabere beto sa doru
tinimu ko bi kepore vavagila kai
rodomo bi kolea, poni sa kode mina
kabere beto pudala sa doruna na
mua toa. Ko mina vaipodekai puta na
juke sa toa ko sa vanigo na kabere,>>
sau si Jisu.

Sa Tokeria i Jisu sira Qai Vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese

(Matiu 23.1-36; Maka 12.38-40; Luke 20.45-47)

37 Ego pa liguna sa beto paranga vei
inara i Jisu, sa sa sorua kai Parese sisa
ko mi lao teteku tavitia isa sau. Ko sa
lao tugu pa ruma tana si Jisu, ko sa
teteku tavitia.
38 Ba sa gabara sa na Parese api
totonai sa batia sake loqa lima mai
beto sa teteku si Jisu.
39 Ko pira saunia na Bangara sisa,
<<Agou na Parese sa na pegurudi
gu na miu kapa beto na peleita qu
valiosoria, ba pa leomiu sa sa pugelia
na ngangangulu beto na ikerena.
40 Qu duduvili sagou! Beko qu tei
gigilaimiu tu sa isa tugu na Tamasa
sa roitinia na peguruna na tinina na
tinoni sa sa roitinia na leo tinina na
tinoni!
41 Mu ianiria ira qai vaivasevi
sira vei qu kuraniria pa miu kapa
beto pa miu peleita, beto sa kode
mai tavalioso vanigou sira doru
sakasava.
42 Mu takulangagamiu tugu sagou
na Parese! Ura qu kokole gu vaivana-
nia agou tana Tamasa sa kakame pa
manogaputa na miu vuvua pa inuma
vevei na miniti, na ru, beto kaki
umuma ikikete, ba quke pavunia
agou sa na roiti vatuvisi lao tadira na
tinoni beto na roroquna na Tamasa.
Pira tu sira na kuta vaivagigalai qai
garo ko bu kopuniria agou, beto liligu
tu bu kopuniria mule agou sira kaki
vavanau vevei na kame pa manoga
ina.
43 Mu takulangagamiu tugu sagou
na Parese! Ura qu nyonyogua toqoria
agou sira na totoqodi poreveveidi pa
ruma vavaikamudi, beto qu nyonyo-
guania ko mai gosoro qeqeranigou
ira na tinoni pa ia mamaketidi.
44 Mu takulangagamiu tugu sagou!
Ura qu kai muqisi podeke vei ira
na pou tomate qaike tavakoleniria
na vinagigila ko ira na tinoni qaike
batiria sa na pou ira ko qai kesaria
totonai qai rerege jola,>> sau si Jisu.
45 Poni sa paranga laoa kame ira
qai vavaivagigalainia na Vavanau
sisa, <<Tinoni vaivagigalai, tonai
inara qu paranga vei sao sa qu komiti
vivikeregei tugu vei sagei!>> sau.
46 Poni sa pira sau si Jisu, <<Agou
na tinoni vaivagigalai qu vavaivagi-
galainia na Vavanau ba mu taku-
langagamiu tugu vei! Ura pa miu
ruruvatana na Vavanau sa qu va-
pogosoniria na pogoso mamata agou
sira na tinoni. Ko qaike boka tuti
betoria. Beto mekamiu agou ba ke-
pore kai karusumiu bi aru lao ko bu
podeke vakopele vaniria na pogoso
sira na tinoni.
47 Mu takulangagamiu tugu sagou!
Ura qu roiti vasari vatataleniria agou
sira na poudi ira tugu na tinoni koko-
rotai qai bosoniria na miu tite pa
moa.
48 Ko sa tabata vakabere gu pa miu
roiti sa agou ba qu vaegoa tugu sa
na roiti ikikerena qai roitiniria ira
na miu tite pa moa. Ura ira kisa
qai vaivamate, goto agou gu ko qu
roitiniria na poudi ira na tinoni koko-
rotai.
49 Pana ginugua tugu api sa sa
paranga sa na Tamasa pa ona gigalai
tavagigala, pira sau, <Mana garunu
laoniria ara sira na tinoni kokorotai
beto ira na tinoni pogoso nongoro, ko
kaki ira sa kode mai vamateria, goto
kaki kode mai ngangangguluria,> sau.
50 Ko inara sa vei sa kode mina
tagorenia tugu na sasae tinoni kopira
sa na vinakilasa lavata pa ginuana
qai tavamate ira na tinoni kokorotai
tonai vei sa roitinia na kasia gusu na
Tamasa.
51 Ko sa podalai tugu pa vamatena
i Ebolo ko sa kamu ti Zakarae isa

sa tavamate pa leo ruma zelepade, pa vaikorapaidi na lose tabuna beto na ia vavavakukuvuna. E! Ma poja vatalenigou ara sagou: ira na sasae tinoni kopira sa mai gosoroni vinakilasa!

52 Mu takulangagamiu sagou qu vavaivagigalainia na Vavanau! Ura qu teku palea agou sa na viduluna na atakamana sa tome lao pa gigigalaina na Tamasa. Ko mekamiu ba quke tomea tugu, beto qu suquturia tugu agou sira qai korapa popodeke lao tome ketakoi,>> sau si Jisu.

53 Totonai sa taloa pa ia isa si Jisu sa qai podalai kanai ira qai vaivagigalainia na Vavanau beto ira na Parese sisa, ko qai nanasa jujukunia isa sira na veveidi soku sakasava vei ko mi paparanga sisa qarigu.

54 Ira qai kole gu doro kopunia sisa ko mai doro poai ketakoi mina paranga vaselaniria isa kaki paranga qarigu.

12

Na Vabalauna na Toa Vavabata Seseke (Matiu 10.26-27)

1 Ego totonai sa qai vavaikamu lao tana sa na minete tinoni. Na soku tina sira qai vaikamu lao ko qai korapa vavaitete kakale tu mekadi, sa sa paranga momoeria i Jisu sira na ona sepele, <<Muna balaunia agou sa na toa vavabata seseke tadira na Parese sa vei na vavakovuruni palava.

2 Ura na sakasava sa tatuki tari sa mina tatakele votu, beto na roroqu tagolomona sa kode mina tagigila tadira na tinoni.

3 Isa qu vavaipaparangania pa rorodomona sa mu vevelania pa kakaberena ko mi tanongoro, beto ko isa qu vaimamanasania pa leo lose sa mina tavevela pa are ruma,>> sau si Jisu.

Isa sa Pada Muna Matagutunia (Matiu 10.28-31)

4 <<Ego ma pojanigou, ka visa qua baere, muke matagutuniria sira qai boka vamatea na tini gu ba pa liguna isa sa qaike boka roitinia mule kai sakasava ikerena pa miu toa.

5 Ba ma ule vanigou ara sa isa vei mu matagutunia agou. Mu matagutunia sa na Tamasa, isa tu sa sa koleona na ona neqi ko pa liguna sa vamatea isa na tini sa kode mina boka valaogou tugu vei pa niku pa heli.* Na sosotona sapi ko isa sa mu matagutunia agou!

6 Na tagigilana sa na laodi ka lima pitikole sa karu memeka pene gu! Ba kepore kame ira sa sa roqu mumania na Tamasa.

7 Goto agou sa na vurungumiu gu pa batumiu ba sa tei gigila betoriaona tu na anyedi na Tamasa. Ko sa vei sa muke matagutu. Ura agou sa qu poreveveina jolaniria joa ngavulu pitikole!>> sau si Jisu.

Ira qai Vaqatania beto ira qaike Tavaraguania na Karisito (Matiu 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 <<Ma poja vatalenigou ara sagou: na tinoni sa ule votunisiu ara pa moedi ira na tinoni ko isa sa kame taqu sau, sa kode mina ule votunia tugu na Tuna na Tinoni pa moedi ira na mateana tana Tamasa sisa.

9 Goto na tinoni sa kilu palenisiu ara pa moedi ira na tinoni, sa kode mina kilu palenia tugu pa moedi ira na mateana tana Tamasa na Tuna na Tinoni sisa.

10 Na tinoni sa paranga vasela laoia na Tuna na Tinoni sa mina boka taleoso gu. Goto na tinoni sa vamoroania na Gagala Tabuna sa minake isongo taleoso sosoto sisa.

11 Tonai mai toni ragata laonigou pa vaituti pa ruma vavaikamuna, pa moedi ira na bangara babi na qavuna, sa munake roroqu mamatania ai mene paranga vei babi na sa

* **12:5** Na paranga sa tapeluku <<heli>> lani sa pa paranga Qiriki na <<Qehena>>. Pa Qehena sa na isongona na lolomo pa peguruna pa Jerusalema, ketakoi qai gogona pale nyanyao na ikika beto qai vatoni iku na rane na bongi ko na iku sa toa laona gu doru totoso. Pa Vinaego Koregana sa pa heli na ia qai lao ira qai gosoria na vinakilasa tana Tamasa.

mene pojai sa mene talegasa munakeu.
12 Ura kode na Gagala Tabuna tu
mina ule vanigou pa totoso isa sira
na paranga tuvisidi muna pojaria
agou,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Tinoni Isisongona beto na Duduvilina

13 Ego kai tinoni pa vaikamu
minete tinoni sa pira saunia si Jisu,
<<Tinoni vaivagigalai, mu pojania na
tugaqu marene ko mi pikata vanisiu
na isisongo sa loa vakole vanigei na
tamamei,>> saunia.
14 Poni sa pira saunia i Jisu sisa,
<<Qokolo, nake qua roiti ara sa mana
pitugou beto mana pikata vanigou
na miu sakasava qu isongoria agou
karu!>> saunia.
15 Beto sa pira sauniria i Jisu
sira doru, <<Mu kopu mulenigou!
Muke vapugelenia na nyoguana na
isisongo sa na miu toa. Ura na toa
tana tinoni sa sake kole pana pugele
nyonyoana na ona isisongo,>> sau.
16 Beto sa pojaniria sa na vavakato
vavapada api: <<Koleona sa kai
tinoni isisongo ko na ona peso sa
masuru vatale.
17 Sa kole vaipera na roquna
mekana sisa, pira sau, <Kepore mule
sa ketakoi vei mana vakoleniria mule
kaki qua vuvua mana tekuria pa qua
inuma sara. Ko na sa beka sa mana
roitinia ara?> sau.
18 Beto pira sau, <Jongana, pira gu
mana roiti vei sara. Mana jegara
paleria sira na qua ruma vavakoleni
gaganina ko mana roiti valavataria.
Ko ketakoi sa mana vakoleniria
na gaqu gagani mana tekuniria pa
qua inuma beto kaki qua sakasava
mule.>
19 Beto sa pira mana paranga vein-
isiu mekaqu, <Marene ikete! Kopira
tu sa vavagua sa na mua toa! Qai
kubo jola na mua sakasava jongadi
na padana na kubo aoro. Mu mavo-
nia gu, mu teteku beto mu bubuku
vapopotegamu, beto mu suvere qe-
qeramua!> managunisiu,>> sau sa na
tinoni isisongo.
20 Ba pira saunia na Tamasa sisa,
<<Na duduvili sao! Pa bongi tugu
api mina tateku pale sa na toa tamu.
Ko i sei mina isongoria sira na
mua sakasava qu buti vaikamuniria
inara?>> saunia.
21 <<Ko inara kode mina vei sa na
tinoni sa boko vaikamu ona sakasava
mekana pa peso ba sake isisongo pa
dodoro tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Totoravusia na Tamasa (Matiu 6.25-34)

22 Beto sa pira sauniria i Jisu sira na
ona sepele, <<Ko sa vei inara sa ara
ma pojanigou: muke kole mamata-
nia na miu toa beto na sa muna ga-
nia, babi na tinimiu beto na sa muna
pokonia.
23 Na miu toa sa sa poreveveina
jolania na gagani, beto na tinimiu sa
sa poreveveina jolania na poko.
24 Mu doro laoria sira na manugu
qai tatava ko! Ira sa qaike umuma
beto qaike ababu, beto sa kepore
tugu vei na dia ruma vavavakoleni
gaganina, ba na Tamasa sa iaria gu
sinara! Ba agou tu sa qu poreveveina
jolaniria na manugu tatatavadi!
25 I sei agou tonai sa kole suvere
takulanga poni sa tei boka vakakasia
mai tu iapeki sa na ona toa? Bi mija
tugu!
26 Ko vei muna oqoro boka roitinia
agou sa kai sakasava ikete vei inara,
poni sa ai sa vei qu korapa takulan-
ganiria mule kaki goto sakasava?
27 Mu dogoro laoria sira na avoro
pirudi ko! Qaike pavu talenia na roiti
beto qaike pipitidia poko sira. Ba
ma poja vatalenigou ara sagou: pa
doruna na isisongo ti Solomone na
bangara, sa kepore kai poko tana sa
bi babata jonga vei kame ira na avoro
pira.
28 Ira gu na avoro qaike toa vasovai
beto qai tagona lao pale pa niku ba sa
vapopokoria tugu na Tamasa sira. Ba
agou sa qu poreveveina jolaniria na
avoro, ko sa sosoto jola sa kode mina
vapopokogou isa. Sa ikete jola na miu
rarange sagou!

29 Ko inara sa vei sa, muke nyaqo
gogojoria doru totoso agou sa na
sakasa muna gania na bukua beto
mike rabeke na miu roroqu.
30 Ura ira doru sakasava pira sa
ira na tinoni rodomo pa kasia gusu
sa qai nyaqo vivitigiria, goto agou
na tamamiu pa noka ba sa tei gigila
betoriaona tu sa muna toaniria agou
sira na sakasava veveidi pira.
31 Goto agou sa mu nyaqo momoea
mai tu na binangara tana Tamasa,
beto mina vanigou isa sira doru
sakasava veveidi aipira,>> sau si Jisu.

Ira na Isisongo pa Noka (Matiu 6.19-21)

32 <<Muke matagutu, qua minete,
ura na Tamamiu pa noka sa na ona
binangara tu ba sa tei vajonganai tu
ko mina ianigou.
33 Mu vavainiria sira na miu
isisongo beto na poatadi sa mu
ianiria ira qai golaba. Mu tekua
na pausu isa sake boka taunyara
talulutu, isa sa na isisongo pa noka.
Pa ia ketakoi sa mineke maragutu
manyao, kepore na tinoni mai boka
ikoa, beto na tamo minake boka
ganiria.
34 Ura ketakoi qai kole na miu
isisongo sa ketakoi tugu qai kole sa na
bulomiu,>> sau si Jisu.

Ira na Nabulu qai Suvere Gegele Doru Totoso (Matiu 24.45-51)

35 <<Mu suvere vanaqiti doru to-
toso. Mu vei ira qai saqiti vamau-
ruria na dia poko roiti ko qai vanaqiti
roiti, beto muke vakipuria na miu
juke.
36 Mu suvere gegele vei ira na
nabulu qai korapa verania na mule
lamena na dia bangara sa lao somana
pa vavolo vaialava. Ko totonai mina
mule lame ko mina kikia pa ataka-
mana, sa mai sisiqarai revanga vania
na atakamana.
37 Mai qera sira na nabulu ira to-
tonai sa lame kamu na dia bangara
sa qai korapa suvere gegelenia isa!
Ma poja sosotonigou ara sagou: mina
vasaea isa sa nona poko ninabulu,
mina valao veraria pa tevolo sira
ka visa nabulu pira ko mina vatana
vaniria na tetekuna ko mai teteku.
38 Ko vei bi na korapa bongi tu sa
babi na jola korapa bongi tu sa bi
mule lame batiria bai korapa gegele-
nia, poni sa mai qera tugu sira.
39 Mu nongoro vakoititia sapi! Vei
bi tei gigila momoea tu na tinoni
poreona ruma sa na totoso lame tana
tinoni ikikona sa kode mina dorava
ko mina kole verania ko mina to-
toke susuqutunia sa nona ruma ko
minake boka pururu tome laoia na
tinoni ikikona.
40 Ko inara sa vei sa agou ba mu
kole suvere vanaqiti. Ura na Tuna
na Tinoni sa kode mina mule lame
pa totoso agou quke rove veinia mina
lame,>> sau si Jisu.
41 Poni pira sau si Pita, <<Bangara,
tamigei na sepele gu qugunia ao sa na
vavakato vavapada api, ba tamigei
doru tinoni tugu?>> sau.
42 Poni pira sau sa na Bangara, <<I
sei sa na nabulu tarangena beto na
tavagigalana? Isa tugu sa na nabulu
mina vaivivai na bangara ko mina
kopunia na ona ruma, ko isa sa mina
ianiria mule na gagani ira kaki ona
nabulu pa totoso tavilena.
43 Mina qera sa na nabulu isa vei
mina korapa roiti vatale vei inara isa
totonai mina mule lame batia na ona
bangara.
44 Ara ma poja vatalenigou sosoto:
mina vaiviva lavatia na ona bangara
sa na tinoni isa, beto mina vakop-
uniria doru ona isisongo.
45 Ba vei bi roroqu sa na tinoni
isa, <Koi, kode minake oqani mule sa
na qua bangara,> biu, ko bi podalai
mamaja lalameniria sira na nabulu
marene beto na nabulu rereko, beto
bi kokole gu ngongoja vapopotegana
beto bi kole bubuku vadidigerenia
gu,
46 poni sa totonai mina korapa gu
roiti vei isa inara pa rane na totoso
sake rove veinia mina mule na ona
bangara, sa kode mina mule kamu
sa na bangara tana nabulu isa. Kode
mina vakilasa vatalea na bangara

sisa, beto mina gona laonia tadira qaike vakepore sosotoa na Tamasa.
47 Ko na nabulu sa gigilaiona sisa vei sa nyoroguania na ona bangara ba sake vanaqiti beto sake roitinia sisa vei sa nyoroguania nona bangara, sa mina tapipiqolo vatale sisa.
48 Goto na nabulu sake gigilai na manugu sa nyoroguania na ona bangara, ko sa roitinia sisa bi boka tapiqolonia, sa kode minake loka neqina sa na piqolo mina tekua isa. Ba isa sa ia vakukubo vania na Tamasa ko mina kopuniria, sa na kukubo tugu sa sa nyoguania ko mina vaiianiа na tinoni isa. Ko isa sa taiania na sokuna sa kode na sokuna tugu sa mai tepania ira na tinoni sisa,>> sau si Jisu.

Nake Bule goto ba Vaipikatai tu (Matiu 10.34-36)

49 <<Na iku tu sa qa pogoso lagerenia ara pa peso, ko na qua nyorogua sa bi oqani toa vuvurungu tu sisa qau!
50 Ba kai paputaiso vitigi sa kode mana tomea mai ara, ko isa sa qa korapa takulangania ara tinganai mina jola tu isa.
51 Kita mu roroqua agou sa na bule sa qa pogoso lamenia ara pa peso kita mugu. Dai! Ma pojanigou: nake bule sa qa pogoso lamenia ara, goto na vaipikatai tu.
52 Podalai kopira sa vei ira ka lima sa pa kai puku tatamana, sa kode mai vaikana ko ira kue kode mai rajaria ira karu, ira karu mai rajaria ira kue.
53 Kode mai vaipikatai ko na tamadi mina kanai na tudia marene, na tudia marene mina kanai na tamadi. Na tinadi mina kanai na tudia rereko, na tudia rereko mina kanai na tinadi. Na tinadi sa mina kanai na ona roroto rereko roadi, na roroto rereko roadi sa mina kanai na roadi rereko,>> sau si Jisu.

Mu Doro Pikatia na Totoso (Matiu 16.2-3)

54 Beto sa paranga laoria i Jisu sira na minete tinoni, <<Isa tugu qu batia agou sa na pauku sa lame vei pa kale suvu tapo, poni sa quke ruavo tugu paranga vei pira sagou, <Koi, kode mina lame sa na qolapeso,> qugu, poni sa okoro tugu sa neqa.
55 Beto isa tugu qu turu bata lao vei pa suvu tapo ko qu vagigilai na gava sa raja keta pa kale merimiu, sa qu paranga sagou, <Koi, kode mina dadanga sa neqa,> qugu, poni sa dadanga tugu sa neqa.
56 Na tinoni vavabata sesekemiu sagou! Qu boka doro gigalia agou sa na rijodi beto na kanokodi na peso beto na vavagalo eqa, ba ai sa vei ko quke boka tu doro gigilai agou sa na roiti sa roitiniria na Tamasa pa totoso api?>> sau si Jisu.

Mu Bulea na Mua Kana (Matiu 5.25-26)

57 <<Beto ai sa vei ko quke boka tu doro pikatia mekamiu agou sa na roiti tuvisina?
58 Tonai qu korapa lalaomiu tana tinoni vaituti sa agou karu na mua kana, sa mu podeke vivitigia ko mu vatuvisi momoea ko mu popoa mai tu sa na mua tapata tonai qu oqoro lao ao pa vaituti. Ura vei tonai muna kamua ao sa na ia vavaipituna, sa kode muna tatoni lao tana tinoni sa roitinia na vavaipitu, ko na tinoni sa vavaipitu isa mina valaogo tana tinoni kopu ruma vaipiu, beto ko na tinoni kopu mina vatomego pa ruma vaipiu sao.
59 Ko ma poja veinigo pira ara sao: kode munake votu pa ruma vaipiu sao, tinganai muna lipu vaokotia ao sa na padana qu tavakilasania,>> sau si Jisu.

13

Munake Gabala Loaria Na Miu Sela sa Muna Mate

1 Ego pa totoso isa sa qai lao vavakatonia ira kaki tinoni tai Jisu sa na veveidi kaki tinoni Qalili i Paelati sa vamateria ko sa qairi vaisomanainiria na dia vavakukuvu sa na orungudi.
2 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Ai vei? Qu roroqua agou sa ira sa na tinoni seladi jolaniria ira

doru tinoni Qalili ko sa vei sa qai tavamate pa soana ikerena vei inara?
3 Dai sosoto! Ma poja sosotonigou: vei munake gabala loaria na miu sela, sa agou ba muna mate vei tugu ira!
4 Ai vei mule sira ka manogavesu tinoni ira sa vukele tako vamateria na ruma ululuna pa Siloami? Ai vei? Qu roroqua agou sa ira sa na tinoni ikikeredi jolaniria ira qai suvere pa Jerusalema ko sa vei sa qai mate vei inara?
5 Dai sosoto! Ma pojanigou: vei munake gabala loaria na miu sela, sa agou ba muna mate vei tugu ira inara sagou!>> sau sisa.

6 Beto sa sa pojaniria i Jisu sa na vavakato vavapada api: <<Koleona sa kai tinoni sa isongia kai gou piqi pa ona inuma. Ko sa lao ko sa nyaqogana vuana ba sake batiaona kame.
7 Ko sa pojania sa nona tinoni roiti pa inuma, <Doro! Kue aoro qai jola pira qa lalame ovikia ara sa na gou piqi api, ba kepore kai vuana ba batia. Mu lao rio palea! Kepore laona mina turu jola sina, ura sa korapa gani vamate goboria na peso!> sau.
8 Ba sa oea ko sa paranga sa nona tinoni roiti pa inuma, <Koi, bangara! Muke vei! Vakolea mai pa aoro api. Kode mana geli amu tari vavailivutainia na peso na kutana beto mana vakole vania na teni bulumakau.
9 Ko vei mina vua pa aoro sa lame api, poni sa muna loai ko mina turuona. Goto vei minake vua tu isa, sa tonai sa muna soni rio pale!> sau sa na tinoni isa,>> sau si Jisu.

Sa Salania i Jisu pa Rane Minere sa na Rereko sa Poguru

10 Kai rane Minere sa kole vaivagigalai pa kai ruma vavaikamuna si Jisu.
11 Korapa ketakoi sa kai rereko sa varajania na tomate ikikerena ko sa mo manogavesu aoro, ko sa poguru ko sake boka turu vatuvisi vatale.
12 Totonai sa batia i Jisu sisa, sa sa kuku tekua ko pira saunia, <<Tinaqu, kopira qu tasalana pa mua mo sao!>> sau sisa,
13 beto sa vaoponia na limana isa sa na rereko. Isa tugu sa vei isa sa sake ruavo tugu turu vatuvisi liguona gu sisa, ko sa vatarasaea isa sa na Tamasa.
14 Ba na kuta tinoni mamata pa ruma vavaikamuna sa sa tagigirinia sa na veveina sa salana tinoni pa rane Minere si Jisu, ko pira sauniria sira na tinoni, <<Ka vonomo rane sa sa vamalumia na Vavanau ko tana boka roiti gita na tinoni! Ko mu kamu tasalana pa rane ira, goto nake pa rane Minere!>> sau.
15 Poni sa oea na Bangara sisa, pira saunia, <<Na tinoni vavabata sesekemiu sagou! Agou ba qu ruruvata tekuria tugu pa dia tuturuna pa rane Minere sa na miu bulumakau beto na dongiki ko qu toni riu vabukuria tugu pa rane isa.
16 Na tuvisina gu sa sa taruvata pa ona mo pa rane Minere sisa. Ura na rereko api sa kai tuna tugu i Ebarahami sisa ba sa tapiu ti Setani ka manogavesu aoro,>> sau sisa.
17 Totonai sa paranga bei veiniria i Jisu inara sa qai kea sira qai kanai isa, goto ira doru tinoni sa qai qera jolaniria sira na sakasava vaivagabaradi sa roitiniria isa.

Na Vavakato Vavapadana na Kiko Masitadi beto na Vavakovuruni Palava
(Matiu 13.31-33; Maka 4.30-32)

18 Ego ko sa nanasaria i Jisu sira, <<Ai sa vevei sa na binangara tana Tamasa? Na sa mana vavapadania ara sisa?
19 Na binangara tana Tamasa sa sa vei na kiko masitadi. Kai tinoni sa sa tekua kai kiko masitadi ikete ko sa umania pa ona inuma. Ko sa pidoko sae sisa, ko sa vei kai gou lavata, tinganai qai tatava kamu na manugu ko qai roiti dia vovori na alale pa okokoto kaena,>> sau sisa.
20 Beto sa pira mule sau i Jisu, <<Na sa mule mana vavapadania ara sa na binangara tana Tamasa?

21 Sa vevei gu na vavakovuruni palava sisa. Kai rereko sa sa tekuria kaki vavakovuruni palava ko sa qairi laonia pa kai bakete palava, tinganai ko sa kovuru sae beto sa na palava,>> sau sisa.

Na Atakamana Ngijupuna (Matiu 7.13-14, 21-23)

22 Ego sa rerege lao vei pa gugusu lavatadi beto na ikiketedi si Jisu ko sa kole vavaivagigalai tadira na tinoni, totonai sa korapa jola gore vei pa Jerusalema.

23 Totonai sa kame ira sa sa nanasia sisa, <<Bangara, kode ira ka vivisa tinoni gu sa mai taalo?>> saunia.

Poni sa pira sauniria i Jisu sira na tinoni,

24 <<Mu vaipera viviva ko mu tome laoa na atakamana ngijupuna. Ura ma pojanigou ara sa ira na soku sa mai nyogua tome ba maike boka.

25 Isa tugu mina turu lame sa na bangarana na ruma ko mina patei palea sa na atakamana, sa muna turumiu tugu pa peguru ko muna kole kikia, beto pira munagu sagou, <Bangara, mu revanga vanigei na atakamana!> munagu.

Ba tonai mina oe votu sisa, <Qake gigilagou ara ketakoi na lame veimiu sagou!> minagu.

26 Tonai sa kode pira munagu sagou, <Koi, agei ko qe teteku tavitigo beto qe buku tavitigo ao, beto ko ao gu ko qu kamu vaivagigalai pa soana lavata pa mei gugusu!> munagu.

27 Ba mina paranga sisa, pira minagunigou, <Mu riu! Mu taloa taqu agou doru tinoni ikikeremiu! Ara qake gigilagou ketakoi na lame veimiu sagou!> minagunigou isa.

28 Ko ketakoi muna lukana uui beto mina ngingisi tu na livomiu sagou, totonai muna batiria ira Ebarahami, i Aisake, i Jekopi, beto ira doru tinoni kokorotai pa leona na binangara tana Tamasa, goto agou mekamiu sa muna tavakole pale pa peguru.

29 Beto ko ira na tinoni mai lame vei pa doru eqa pa made uquna na kasia gusu sa mai tome, ko mai somana teteku pa vavolo pa binangara tana Tamasa.

30 Ko ira qai liligu sa mai momoe, goto ira qai momoe sa mai liligu,>> sau si Jisu.

Sa Roroqua i Jisu sa na Gugusu Jerusalema (Matiu 23.37-39)

31 Ego pa totoso tugu isa sa qai lao parangia ira kaki Parese si Jisu, pira qarigu, <<Mu siqarai rijo lao pa kai goto eqa ao, ura i Herodi sa korapa kuonigo ko mi vamategо sau,>> qarigunia.

32 Poni pira sauniria i Jisu, <<Mu lao pojania sa na pokese ngangan-guluna poni, pira sau i Jisu mugunia, <Ara sa kopira qa korapa iju paleria na tomate ikikeredi beto qa vaisalana pa ngeni ko vuka, ko pa rane vinaue tu sa mana vaokotia ara sa na qua roiti sau,> mugunia.

33 Ba jongana, mana jokelia na qua rerege lao pa Jerusalema sara pa ngeni, vuka ko risa, ura nake pa goto eqa goto pa Jerusalema gu sa na mamatena tana tinoni kokorotai.

34 Kei, Jerusalema, Jerusalema! Agou na tinoni pa Jerusalema qu vai vamateria na tinoni kokorotai beto qu buti tariniria na patu sira sa garunu laoniria na Tamasa tamugou! Kubo totoso sa qa nyogua teku vaikamunigou, ba veinigou na kokorako sa vaonguria na boko tuna pa babanana ko sa kopuniria qau, ba quke vamalumusiu tugu ko ba veinigou.

35 Ko inara sa vei sa, mina taloa pale ko mina ivulu gogoe sa na miu ruma zelepade. Ma poja sosotonigou ara sagou: munake isongo batisiu ara sagou, tinganai mina kamu na totoso muna paranga vei pira, <Sa tamana sisa sa lame pa korapa isongona na Bangara,> munagu,>> sau si Jisu.

14

Sa Salania i Jisu sa kai Tinoni sa Mo

1 Ego pa kai rane Minere totonai sa lao teteku pa ruma tana kai iviva

tadira na Parese si Jisu, sa qai kole dodoro kokopunia ira na tinoni sisa.
2 Ko sa korapa ketakoi pa moena i Jisu sa kai tinoni sa varajania na mo ko sa pupugele na nenena na limana.
3 Poni sa nanasa laoria i Jisu sira na tinoni qai vavaivagigalainia na Vavanau beto ko ira na Parese, <<Ai vei, na tavamalumuna tugu pana Vavanau sa na vavaisalana pa rane Minere, ba dai?>> sauniria.
4 Ba qaike vagala sira. Poni sa aru tekua i Jisu sa na limana na tinoni sa mo ko sa salania, beto sa vamule riua.
5 Beto sa pira sauniria, <<Bi vei kame agou sa bi vukele jolopo pa kai baongo lavata pa rane Minere sa na ona dongiki babi kai ona bulumakau, sa ai muna vei sagou? Munake boka sisiqarai lao bako votunia sisa pa rane Minere tugu isa?>> sau si Jisu.
6 Ba qaike boka oea ira sa na nanasa tana.

Na Vaiketai beto na Vinalavata

7 Ego sa tei doro poaria tu i Jisu sira kaki tinoni qai tasoru sa qai vivileria na totoqodi poreveveidi pa totoso teteku, ko sa parangaria sira,
8 <<Tonai bu tasoru lao pa kai vavolo vaialava sao, sa muke jojoro lao pa totoqona poreveveidi, ura kita mi koleona mule sa kai tinoni sa poreveveina jolanigo ao sa oqoro kamu. Ko vei mina kamu liligu sisa
9 sa kode mina lao tamu sa na tinoni poreona vavolo, isa sa sorugou agou karu doru, ko pira minagunigo, <Qokolo, mu vakabere vania na tinoni api sa na totoqona isa,> minagunigo. Ko tonai sa kode muna kea sao beto muna gore toqoa ao sa na totoqona tadira kepore veveidi.
10 Goto tonai bu tasoru sao sa mu lao toqo pa totoqona bebetona kepore veveina. Ko totonai mina lame sa na tinoni sa sorugo sa kode pira mina paranga veinigo, <Qua baere, mu toqo kesa sae pa narena lani,> kode minagunigo. Pa totoso tu isa sa muna tavaporeveveina pa moedi ira doru qai tasoru sao.
11 Ura na tinoni sa vavalavata mulenia mekana sa kode mina vakeai tugu na Tamasa, goto isa sa vaikete mulenia mekana sa kode mina valavatia tugu na Tamasa,>> sau si Jisu.
12 Beto sa sa parangia i Jisu sa na tinoni sa sorua isa, <<Totonai muna vatanania ao sa kai tetekuna babi na vavolo sa muke soruria gu sira na mua baere, na tasimu marene, na tavitimu babi ira na tinoni isisongo qai suvere tatago. Ura ira sa kode mai boka soru beigo mutugu kai totoso sao, ko tonai mai vei ira poni sa mina tabei gu sa na roiti jongana qu roiti laonia ao tadira.
13 Goto tonai muna roitinia kai vavolo sao sa mu soruria sira tu na vaivasevidi, na qao, ira qai gavere, beto ira na leleqadi tu.
14 Mina vei tu isa sa muna tamana sao, ura kode maike boka bei vanigo ira sisa na roiti jongana qu roiti laonia ao tadira. Goto ao sa na Tamasa tu mina bei vanigo pa rane turumule tadira na tinoni tuvisidi,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadana na Vavolo Lavata (Matiu 22.1-10)

15 Ego ko totonai sa nongoria kame ira qai somana teteku pa tevolo sa na paranga pira, sa paranga laoia isa si Jisu, <<Mina tamana vatale sa na tinoni mina somana teteku pa vavolo pa binangara tana Tamasa,>> sau.
16 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Kai totoso sa sa roitinia kai tinoni sa kai vavolo lavata beto sa sa soruria isa sira kubo tinoni.
17 Totonai sa kamua sa na totoso vavolo sa sa garunia sa nona nabulu ko sa lao pojaniria sira na tinoni tasorudi, <Mei, lame kopira! Tei tana beto tu doru kai sa,> sau.
18 Ba qai okoto podalai gogona vapele sira doru. Pira sau sa na tinoni momoe, <Ara sa kai iapeki kobu peso sa qa koni vaia gu, ko ba lao tu ovikia isa qau. Ko mu vamalumusiu gu ko manake lao somana,> sau.
19 Beto kai goto sa pira sau, <Ara sa ka manogaputa bulumakau mai raragatia na gegelina pa qua inuma

sa qa koni vai tekuria gu, ko qa korapa nyogua lao podekeria. Ko mu vamalumusiu ko maneke lao somana,> sau.
20 Beto kame mule sa pira sau, <Ara sa qa koni vaialava gu, ko pa ginugua gu isa sa maneke boka lao sara,> sau.
21 Poni sa muleona gu sa na nabulu ko sa lao vavakato vania nona bangara sa na veveidi doru paranga qai pojaria ira. Ko sa tagigiri vivikerenia sa na bangara sa roitinia na vavolo, ko pira saunia sa nona nabulu, <Mu sisiqarai totoniria na soana lalavata na soana ikikete pa leo gugusu, ko mu toni lameniria sira na vavaivasevidi, na qao, na leqa, beto ira qai gavere!> sau.
22 Pa liguna sa roitinia sisa vei sa garununia nona bangara poni sa mule kamu sa na nabulu, ko pira sau, <Bangara, qa tei toni kamuniria tu ara sira qu garununisiu ao, ba sa oqoro tu pugele sa na ruma,> sau sa na nabulu.
23 Poni sa pira saunia na bangara sa na ona nabulu, <Mu votu lao mule keta pa peguruna na gugusu lavata pa soana na eqa pa souna ketakoi qai suvere na tinoni, ko mu tepa vivitigiria sira na tinoni ko mai lame vapugelia na qua ruma.
24 Ma pojanigou ara: kepore kame ira qa soru momoeria sa mina meai iqo gagani pa qua vavolo!> sau sa na tinoni isa,>> sau si Jisu.

Na Laona na Tutina i Jisu (Matiu 10.37-38)

25 Ego totonai sa korapa lalaona si Jisu sa kai minete tinoni lavata sa tuti laoa, poni sa balinga mule sisa, ko pira sau,
26 <<Na tinoni sa lame taqu ba sake roqu loaria ira na tamana, na tinana, na maqotana, beto na tuna, ira na tasina marene na luluna rereko, beto ko nona toa tugu vei mekana sa sake pada ko mina sepele taqu sa na tinoni vevei isa.
27 Na tinoni sake pogosia nona korosi mekana ko sake tutisiu ara sa sake pada ko mina sepele taqu sisa.
28 Vei kame agou sa bi nyogua roitinia kai ruma lavata, sa kode mina toqo mai sisa ko mina anye votunia mai sa na vaina na ruma, ko mina gigilai mai sa bi pada tugu sa nona poata na vaokotona na ruma ba dai.
29 Ura vei minake vei inara sisa, sa pa liguna mina vaturua na kokovana beto minake boka vaokotia isa sa na ruma, sa kode mai avavu valedenia ira doru tinoni qai batia nona roiti sisa.
30 Kode mai paranga sira, <Koi, na bangara api sa sa podalainia nona ruma, ba sake boka vaokotia!> kode marigunigo ira.

31 Ko mu nongoria mule api ko! Na bangara sa isongia ka manogaputa tina tinoni vaipera gu ba sa nyogua rajai sa kai goto bangara sa isongia ka rabeteputa tina tinoni vaipera, sa mina toqo mai ko mina roroqu vatale mai tu sisa. Mina roroqu vatale ko vei mina bokaona talea isa sa na bangara poni ba dai.
32 Ko vei mina gigilai minake boka sisa sa mina garunu valaoria sira kaki ona tinoni pogoso nongoro ko mai lao gogosoria sa na bangara neqina totonai sa korapa pa souna tu isa, ko mina tepai isa sa na bule.
33 Ko agou sa kai muqisi podeke tugu. Inara sa vei ko mu doro vatalea sa na pore laona na tutiqu ara beto mu tutisiu. Ura kepore kai tinoni agou sa mina boka na qua sepele vei minake boka loa betoria isa sa doru ona sakasava sa isongoria,>> sau si Jisu.

Na Solo sa Maragutu na Lilingina (Matiu 5.13; Maka 9.50)

34 <<Na solo sa na jongana, ba tonai mina maragutu na lilingina poni sa kode minake boka tavalilingi bei mule sisa.
35 Na solo kepore lilingina sa sake pada mina tavaroiti pa peso babi pa nyanyao nyabodi ko na valaona pa umuma. Goto na padana sa mina tagona palea gu.

Na tinoni pore talingi nonongorona sa mi vainongoro! >> sau si Jisu.

15

Na Sipi Mumana (Matiu 18.12-14)

1 Ego ko qai kanoko lao tai Jisu sira
na soku tinoni teteku takisi beto ko
ira na tinoni seladi, ko mai nonongorodia tana qarigu.
2 Poni qai podalai ququminia ira
qai vaivagigalainia na Vavanau beto
ira na Parese sisa, pira qarigu, <<Na
tinoni api sa sa vatataria tu sira na
tinoni seladi beto ko sa teteku tavitiria tugu vei!>> qarigu.
3 Poni sa pojaniria i Jisu sa na
vavakato vavapada api, pira sau,
4 <<Vei kame agou sa bi isongia kai
gogoto ona sipi ko tonai kame ira na
sipi pira sa bi muma, poni na sa mina
roitinia sisa? Na tinoni isa sa loa vasuvereria pa qega sira ka siangavulu
ka sia sipi, beto sa lao nyaqoa sisa sa
muma tinganai ko sa batia tu.
5 Totonai sa batia sa sa qera vivitigi,
ko sa kovaria pa varana.
6 Beto sa sugara mulenia pa nona
ruma, sa kuku vavaikamuniria sira
na ona baere beto na tavitina, ko pira
sauniria, <Mei agou ko mu somana
qeqera tavitisiu! Ura kopira qa tei batia tu ara sisa na qua sipi mumana,>
sau.
7 Ma pojanigou ara sa kai muqisi
podeke puputa vei inara sa na qeqera
pa noka sa votunia na gabala mulena
kai tinoni selana sa mina jolania na
qeqera sa votunia ira ka siangavulu
sia tinoni tuvisidi nake padadi ko mai
gabala mule,>> sau si Jisu.

Na Poata Mumana

8 <<Bi koleona sa kai rereko sa
isongia ka manogaputa ona poata
siliva ko kame sa sa vamumai, poni
na sa mina roitinia sisa? Na rereko
isa sa vurungia na juke, beto sa burungia na ruma beto sa nyaqo beto
palea isa sa na leo ruma ko tinganai
sa batia tu.
9 Totonai sa batia isa sa na poata sa
vamumai, sa sa kuku vaikamuniria
sira na ona baere na tavitina, ko pira
sauniria, <Mei agou ko mu somana
qeqera tavitisiu! Ura kopira qa tei
batia tu ara sa na qua poata isa qa
vamumai,> sau sisa.
10 Ma poja vatalenigou ara, kai
muqisi podeke vei tugu isa sa ira na
mateana tana Tamasa sa qai qeqera
tonai sa gabala mule kai tinoni selana,>> sau si Jisu.

Ira Karu Koburu Mumadi

11 <<Koleona sa kai tinoni karu na
tuna marene.
12 Ko na tuna marene pa ligu sa
pira saunia na tamadi, <Tamaqu, mu
vanisiu gu kopira sa isa na iaqu pa
mua isisongo,> sau. Poni sa okoto
pikata vaniria na tamadi tadira karu
tuna marene sira na ona isisongo.
13 Ego sa jola gu ka vivisa rane sa
sa vavainiria na koburu marene pa
ligu api sira doru ona sakasava, ko sa
tekuniria na poata, beto sa sa taloa
riu pa kai gugusu pa souna. Ketakoi
sa lao vanyanyala paleria isa pa toa
ikikeredi sira doru ona poata.
14 Totonai sa vabetoria isa sira doru
vei sa isongoria, sa sa kamu pa gugusu isa sa kai songe lavata, ko sa
kepore kai sa bi boka toania sisa.
15 Ko sa lao tepa roiti tana kai tinoni
pa gugusu isa, poni sa garunia na
tinoni isa ko sa lao kopu vania na ona
borogo.
16 Sa vaivasevi ko sa kole dodoro
nyonyoroguaniria tugu isa sira na
gagani tadira na borogo, ba kepore
kai tinoni bi iani gagani.
17 Ko totonai sa roqu kamua isa sa
na roroqu tavagigala, poni pira sau,
<Kei, ira doru nabulu tana tamaqu
kisa ba sa pugele nyonyoa na gadi
gagani goto na sa qa mate talea ko qa
suvere vaivasevi burana lani ara!
18 Jongana, ma sisiqarai gu mule
lao tana tamaqu ara, ko pira mana
vavaja vei: Tamaqu, qa sela sara pa
moena na Tamasa pa noka beto pa
moemu ao.
19 Kopira nake padaqu ko muna
kukunisiu na tumu sara, goto mu
veinisiu gu ira na mua tinoni roiti
managu,> sau.

20 Ko sa gasa turu ko sa taloa mule
lao tana tamana sisa.
Ba totonai sa oqoro tata kamua
na ruma isa sa sa dogoro vaia na
tamana, ko sa roroqu vivitigia sisa,
ko sa abutu lao borua beto sa aoa sa
na tuna.
21 Poni sa pira sau sa na tuna,
<Tamaqu, qa sela sara pa moena na
Tamasa pa noka beto pa moemu ao.
Kopira nake padaqu ko muna kuku-
nisiu na tumu sara,> sau.
22 Ba sa kuku tekuria na tamana
sira na ona nabulu, <Mu sisiqarai!
Tekua na poko babata jongana ko mu
vasaenia, beto mu vasolapania na
ringi na kakarusuna, beto mu vasae-
nia tugu na sadolo na nenena,
23 beto sa mu lao kubolia na tuni
bulumakau nyonyobokona, ko ta
vavolo qeqerania!
24 Ura na tuqu api sa sa tei mate tu,
ba kopira sa toa mule; sa tei muma
tu sisa, ba kopira sa tabata ligu! >
sau. Ko qai podalai roitinia ira sa na
vavolo qeqera.
25 Ego totonai sa korapa tu pa
inuma sa na tuna marene pa moa. Ko
totonai sa mule ko sa tata kamu pa
ruma, sa sa nongoria sa na mimike
beto na pepeka.
26 Poni sa kuku tekua isa sa kai
nabulu ko sa nanasia, <Na sa sa podo
lani, qokolo!> saunia.
27 Poni pira sau sa na nabulu,
<Na tasimu sa sa koni mule kamu
ko na tamamu sa sa kubolia na
tuni bulumakau nyonyobokona ko
qai vavolo qeqera, ura sa mule kamu
vatale sisa,> saunia.
28 Ba sa tagigiri sa na tuna pa moa,
ko sa daiona tome pa ruma. Poni
sa votu sa na tamana ko sa mamana
totokai ko mi tome saunia.
29 Ba sa oea sa na tamana, <Doro!
Na kubo jola aoro pira sa qa kole pin-
ausu vanigo ara sao beto qake isongo
maja podekia tugu ara sa kai mua
garunu. Ba na sa mai qu tei vanisiu
tu sara? Bi kai qoti ikete gu bu vani-
siu ko ba teteku tavitiria ira na qua
baere, ba kepore vavagila tugu!
30 Goto na tumu inana sa sa riu va-
manyao betoria tadira na tugele sira
na mua sakasava, ba tonai sa mule
kamu sa qu kubolo vania tu na tuni
bulumakau nyonyobokona ao! > sau
sisa.
31 Poni pira saunia na tamana sisa,
<Tuqu, ao sa na suveremu gu taqu
doru totoso, ko dorudi vei qa isongo-
ria ara sa na mua gu ao.
32 Ba sa jongana tugu sa taqe roiti
gagani ko taqe qeqera gita, ura na
tasimu api sa sa tei mate tu, ba kopira
sa toa mule; sa tei muma tu sisa, ba
kopira sa tabata ligu!> sau.>>

16

Na Vavakato Vavapadana Na Nabulu Ikikerena

1 Ego sa paranga laoria i Jisu sira na
ona sepele: <<Koleona sa kai tinoni
isisongo sa pore kai ona nabulu ko isa
sa kopuniria doru ona sakasava. Ko
ira kaki qai vavakato vania na tinoni
isisongo api sa na veveina sa aru
vivikereria na nabulu sa kopuniria
sa na ona poata.
2 Poni sa kuku vatomea na tinoni
isisongo sa nona nabulu api, ko pira
saunia, <Na sa sisa qa nongoronia
ara na veveimu ao api? Mu valamea
na vavakatona na mua kopu varere-
gena na qua isisongo, ura kopira mu-
nake kopu vareregia na qua isisongo
ara sao!> saunia.
3 Poni sa kole roroqu mekana sa na
nabulu kopu, <Kode mina vabetosiu
na qua bangara pa qua roiti sara.
Ko na sa beka sa mana roitinia ara
tonai? Qake boka roiti pa inuma sara,
beto na tetepa tadira na tinoni ba qa
keania tugu.
4 Ego, jongana, pira gu sa mana
roiti vei ara, ko totonai mana
tavabeto pa qua roiti kopu sara ba
mai koledia sira na kubo qua baere
mai vatatasiu pa dia ruma,> sau.
5 Ko sa kuku memeka vakamuria
isa sira na tinoni qai oqoro tabaria
na dia lilipu tana ona bangara. Sa
nanasia isa sa na tinoni momoe, <Ao
ka visa sa na mua lilipu tana bangara
taqu?> saunia.

6 Poni pira sau sa na tinoni isa, <Kai
gogoto daramu tototoni oela olive
pugeledi,> sau.
Poni sa paranga sa na nabulu
tinoni kopu, <Ego, api sa na mua
pepa lilipu. Mu sisiqarai toqo ko mu
kutia ka limangavuluputa tototoni
oela pugeledi mugu,> sau sisa.
7 Beto sa nanasia mule sa kame,
<Goto ao sa ai sa vei? Ka visa sa
na mua lilipu tana bangara taqu?>
saunia.
Poni sa paranga sa na tinoni, <Kai
gogoto baiki vuiti,> sau.
Poni sa paranga sa na nabulu kopu,
<Jongana, api sa na mua pepa lilipu.
Mu kutia gu ka vesungavuluputa
gu,> saunia.
8 Ko sa doro valavatia na bangara
sa na nabulu sesekena api. Ura sa
doro momoe laoa na totoso vuka
risa sisa, ko sa vatanania na ona toa
mekana. Ira na tinoni pa kasia gusu
api sa qai tavagigala jolaniria ira na
tinoni tana kabere pa rorove vevei
inara.
9 Inara sa vei ko ma pojanigou ara
sagou: mu vaiianiria sira na miu
isisongo pa peso ko mi pore miu
baere, ko tonai mina beto pudala
poni sa mai vatogagou pa gusu kole
jolana.
10 Isa sa tarange pa kopudi na
sakasava ikikete sa mina tarange
tugu pa kopudi na sakasava lalavata;
goto isa sake tarange pa kopudi na
sakasava ikikete sa minake tarange
tugu pa kopudi na sakasava lalavata.
11 Vei muneke tarange sagou pa
kopudi na isisongo pa peso, sa i
sei mina rangegou ko mina vakop-
unigou na isisongo sosoto?
12 Ko vei munake tarange sagou pa
kopuna na isisongo tana goto tinoni,
sa i sei mina rangegou ko mina
vakopunigou sira na miu isisongo
mekamiu?
13 Kepore kai nabulu mina boka
mekarai nabuluniria sa karu ban-
gara. Kode kame minake tavaragua-
nia goto kame sa mina roroqua;
kode mina valavatia kame goto kame
mina vakepore veveinai. Ko munake
boka mekarai nabuluniria agou sa
na Tamasa beto na isisongo,>> sau si
Jisu.

Kaki Vaivagigalai ti Jisu (Matiu 11.12-13)

14 Ego totonai qai nongoria ira na
Parese sa vei inara sa qai kole vavale-
denia ira si Jisu, ura na gagale bulo
poata sira.
15 Poni pira sauniria i Jisu sira,
<<Agou ka visa gu pira sa qu
vavadoro veinigou na tinoni tu-
visimiu mekamiu pa moedi na tinoni,
ba na Tamasa sa gigilaiona na
bulomiu. Ura ira na sakasava qai
tadoro vaporeveveidi ta tinoni sa qai
lulasa ikeredi jola pa dodogoro tana
Tamasa.
16 Na Vavanau beto na kukuti
tadira na tinoni kokorotai sa qai
toniria na tinoni tinganai sa kamu
pa totoso tai Jone Paputaiso. Podalai
pa totoso isa ko sa kamu kopira sa
sa tatarae sa na nongoro jongana na
veveina na binangara tana Tamasa,
ko na kubo tinoni sa qai podeke
vivitigia ko mai tome laoa qarigu.
17 Ba vei mina mumuri tu sa na
oka beto na peso, ba kai gasi ikete
pa Vavanau ba minake isongo vukele
riuona.
18 Na tinoni sa loa pale na
maqotana ko sa lao alava beia mule
kai goto rereko sa sa babarata tugu
sisa. Beto isa na tinoni sa alavia na
rereko qai loa pale sa sa babarata
tugu sisa,>> sau si Jisu.

Na Tinoni Isisongo beto i Lazarasi

19 <<Ego koleona sa kai tinoni
isisongo sa pokoniria na poko babata
jongadi na poreveveidi beto sa
suvere ko sa teteku vatatalegana
doru rane.
20 Ko sa koleona mutugu sa kai
tinoni vavaivasevina sa tutubu beto
doru tinina, na isongona i Lazarasi,
ko qai lalao loai ira pa atakamana
tana tinoni isisongo sisa.
21 Ko sa kole nyonyo ganiria na
vuvuvusu gagani qai vuvukele pa
tevolo tana tinoni isisongo sisa ba

sake boka, goto ira na sie tu sa qai lao kole memeai na tubuna.
22 Ego tonai sa mate sa na tinoni vavaivasevina, sa qai kamu tonia ira na mateana sisa, ko sa lao toqo kekeria i Ebarahami sisa ko sa somana teteku pa vavolo pa noka. Ko na tinoni isisongo ba sa mate tugu, sa tagolomo sisa.
23 Totonai sa kole suvere vitigi pa heli poni sa enga sae poni sa batia i Ebarahami pa souna tu beto i Lazarasi sa korapa pa keketaina.
24 Poni sa kuku viviva sisa, pira sau, <Kei, Ebarahami, tamaqu! Mu roroqu tokanisiu. Mu garunia i Lazarasi ko mi totunia pa pie sa na kakarusuna gu, ko mi lame valomosia na meaqu, ura qa vaivasevi na vitigi sara pa iku api!> sau.
25 Poni pira sau si Ebarahami, <Tuqu, mu roroqua mai sisa totonai na toamu ao. Qu isongo betoria ao sira na sakasava jojongadi, goto i Lazarasi sa sa suvere vaivasevi sa totonai. Ba kopira sa suvere qeqera sisa, goto ao sa qu suvere vitigi.
26 Ko nake sakasava ira gu mekadi sa! Goto kai oqili loluna na revatana jola tugu vei sa sa kole pa vaikorapaida gita, ko ira mai nyogua karovo ko mai lao ketakoi tamugou marigu sa maike boka, beto ko ira mai nyogua karovo lame pa tamigei lani marigu sa maike boka,> sau.
27 Poni pira sau sa na tinoni isisongo, <Ego mina vei sa, kei Ebarahami tamaqu, qa tepa vivitigigo ara sao ko mu garunu laonia gu pa ruma tana tamaqu si Lazarasi ina!
28 Ka lima sira na tasiqu marene qai korapa ketakoi. Mu pojania i Lazarasi ko mi lao poja vaneneqiniria, kita mai lame pa ia sa kolea na vitigi lani,> sau.
29 Poni sa paranga si Ebarahami, <Na kukuti ti Mosese beto ko tadira na tinoni kokorotai sa qai korapa koledia, ko mai vainongoro lao gu tadira sira,> sau sisa.
30 Poni pira sau sa na tinoni isisongo, <Dai, Ebarahami, tamaqu! Vei mina toa mule tu pa mate sa kai tinoni ko mina mule lao vavakato vaniria sa kode mai nongoria, ko mai gabala loaria sira na dia sela,> sau sisa.
31 Poni pira sau si Ebarahami, <Vei maike nyorogua nongoria ira sa na kukuti tai Mosese beto tadira na tinoni kokorotai, poni sa vei mina toa mule tugu pa mate sa kai tinoni ko mina mule lao, ba kode mai daidia tugu vasosoto!> sau,>> sau si Jisu.

17

Na Sela, na Rarange beto na Roiti tana Nabulu
(Matiu 18.6-7, 21-22; Maka 9.42)

1 Ego sa paranga laoria na ona sepele si Jisu, <<Ira na sakasava vaivatatupe sa maike koroto lame, ba mi takulangagana tu sisa sa valameria.
2 Sa jongana jola sa na tinoni sa roiti vei inara sa bi lova momoenia kai patu doa lavata pa ruana, beto bi lao lupi palea pa kolo lilisina. Isa sa sa jongana jolania bi vavukelia isa na rarange tana kai tinoni sa munyala nona rarange taqu.
3 Ko mu kopu mulenigou pa miu toa ko muke vukele! Bi sela na tavitimu sa mu tokea ko mu vabatinia nona sela, ko bi gabala isa sa mu taleosonia.
4 Bi roiti laonia na sela tamu ka vitu totoso pa kai rane sisa, ko bi mumule lao vavaja tamu sisa ka vitu totoso tugu, bi paranga vei pira, <Qa sela sara, ko mu taleosonisiu,> biu, sa muna taleosonia tugu,>> sau si Jisu.
5 Poni pira qarigunia na Bangara sira na tinoni tagarunudi, <<Bangara, mu vaneqiria na mei rarange! >> qarigu sira.
6 Poni sa oeria na Bangara, <<Bi ikete pikete vei gu na kikona kai gou masitadi sa na miu rarange, ba muna boka gu paranga veinia pira agou sa na gou lavata sa bagere vakori api, <Mu tajopu tu ao, ko mu tauma mule pa ivere,> bugunia, sa kode mina nongorogou gu.
7 Bi kame agou sa bi koleona kai ona pinausu sa kole varoitiria ira na

manugu qai ragatia na piki pa inuma babi kole kopuniria na sipi, ko bi beto roiti sisa ko bi mule pa ruma, sa ai sa vei? Kode mina pojania isa sisa ko mi teteku mai minagunia?
8 Dai, kode minake vei ke! Kode pira tu mina poja veinia mule isa sa nona nabulu isa, <Mu vatana vanisiu na qua tetekuna, mu vasaeria na poko nabulu ko muna kole turu kopunisiu totonai mana kole tetekuqua na bukugaqu ara. Liligu tu beto muna boka tetekumua sao,> kode minagunia.
9 Ai sa vei sa boka paranga jongana laoa tu isa sa na pinausu ura sa vatabea sa na garunu ta ona bangara? Dai!
10 Kai muqisi podeke vei gu isa sagou. Totonai tu muna vaokotoria agou sira doru roiti qu tagarununiria, sa pira gu muna paranga vei, <Agei sa na nabulu kepore veveimei. Na mei roiti gu sa qe roitinia!> munagu gu,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Salanaria ka Manogaputa Tinoni Popoqudi

11 Ego totonai sa korapa rererege sae pa Jerusalema si Jisu, sa sa rerege tutia isa sa na vaivoloso pikata gugugusu pa Sameria beto pa Qalili.
12 Totonai sa korapa lao tome sisa pa kai gugusu, sa qai lao gosoria ira ka manogaputa tinoni popoqudi sisa. Qai turu pa souna sira,
13 ko qai kukuku uui vei pira, <<Jisu! Bangara! Mu roroqu tokanigei!>> qarigu.
14 Poni sa batiria i Jisu, ko sa pira sauniria, <<Lao, ko mai doro vilotogou ira na iama,>> sau sisa. Totonai qai korapa lalaodia ira, poni sa qai tataloso valioso gu sira.
15 Totonai sa gigila kamua kame ira ka manoga sa sa tei tasalana tu sisa, sa sa mule lao tai Jisu sisa, sa vevela vatarasaea isa sa na Tamasa.
16 Ko sa lao toqo sori tutungu pa nenena i Jisu sisa, ko sa paranga jongana lao tana. (Na tinoni Sameria sa na tinoni isa.)
17 Poni sa paranga si Jisu, pira sau, <<Ira ka manogaputa tu sa na tinoni qa taloso valiosoria ara! Ko pai tu sira ka sia?
18 Ai sa vei kepore mule sa kame sa mule lame paranga jongana tana Tamasa goto na tinoni karovona gu api?>> sau sisa.
19 Beto sa pira saunia i Jisu sa na tinoni isa, <<Turu, ko mu riumua. Na mua rarange sa sa tei salanigo tu,>> sau sisa.

Na Lamena na Binangara tana Tamasa
(Matiu 24.23-28, 37-41)

20 Ego kaki ira na Parese sa qai nanasania i Jisu sa na totoso mina lame na binangara tana Tamasa. Poni pira sauniria i Jisu, <<Na binangara tana Tamasa sa minake lame vei pa kaki vinagigila mai boka tabata.
21 Kepore sa kai tinoni mina boka paranga vei pira, <Dotu! Pa poni gu sisa!> babi <Lani gu sisa!> biu. Ura na binangara tana Tamasa sa korapa gu pa vaikorapaimiu agou,>> sau si Jisu.
22 Beto sa pira sauniria ira na ona sepele, <<Qai korapa lame sira na rane totonai kode muna nyorogua batia agou sa kai memeka rane gu tana Tuna na Tinoni, ba munake boka batia.
23 Kode pira mai poja veinigou sira na tinoni, <Dotu! Pa poni sisa!> babi <Lani sisa!> marigu. Ba kita mu mulongo votu lao tutiria.
24 Sa kai muqisi podeke vei na kapi sa malara pa noka podalai pa kai kalena ko sa lao pa kai kalena, kode inara mina vei sa na rane tana Tuna na Tinoni.
25 Ba momoe sa mina kole gosororia soku vitigi mai tu sisa, beto mina takilu pale mai tadira na sasae tinoni kopira.
26 Mina vei na rane pa totoso tai Noa sa na rane tana Tuna na Tinoni.
27 Qai kole tetekudia na bukugadia sira doru tinoni, beto ira na marene na rereko sa qai vavaialava ko tinganai sa kamu na rane sa tome pa aka i Noa, ko sa gore na nyoro ko sa vamate betoria sira doru.

28 Ko kode mina vei mutugu sa
taroiti pa totoso ti Loti, qai kole
tetekudia na bukudia, qai kole
vavaidia beto qai vavainiria na dia
sakasava, qai kole umumadia beto
qai kole roroitidia ruma.
29 Isa tugu na rane sa taloa pa
Sodomo i Loti sa sa gore sa na iku
beto na patu kikilavadi sa qai okoro
lagere vei pa noka, ko sa vamate be-
toria sira doru.
30 Ko mina kai muqisi podeke vei
inara sa na rane bola votu lame tana
Tuna na Tinoni.
31 Pana rane isa sa na tinoni sa
korapa pa nare ruma sa minake gore
qaqiriria na ona sakasava pa leo
ruma. Kai muqisi podeke vei tugu
isa mina korapa pa inuma sa minake
pavu gabala mule pa nona ruma.
32 Mu roqu vakoititia na maqotana
i Loti ko!
33 Na tinoni sa rabekia na ona toa
sa kode mina saivia tugu, goto na
tinoni sake rabekia na ona toa sa
mina taalo.
34 Ma pojanigou, pa bongina tugu
isa sa karu tinoni sa mai korapa kole
vaikamudia pa kai lovu; kame sa
mina tateku variu, kame mina taloa
pale.
35 Karu rereko sa mai korapa
mekarai kijagadia; kame ira karu sa
mina tateku variu, kame mina taloa
pale.
36 Karu tinoni sa mai roiti vaikamu
pa inuma pa rane isa; kame ira karu
sa mina tateku variu, goto kame
mina taloa pale,>> sau si Jisu.
37 Poni qai nanasia ira ka visa
ona sepele sisa, <<Bangara, kode pai
mai taroiti sira na sakasava inara?>>
qarigu.
Poni sa oeria i Jisu, Ketakoi sa
kole kai kokobu manugu matena sa
kode mai vavaikamu ketakoi sira na
nyae,* sau si Jisu.

18

Na Naboko beto na Tinoni Vaipitu Ikikerena

1 Ego beto sa sa pojai mule i Jisu
tadira na ona sepele sa kai vavakato
vavapada ko mi vagigalairia ko
maike munyala pa vavara goto
mai vavara laodia gu sau. Ko pira
sauniria,
2 <<Pana kai gusu sa koleona
sa kai tinoni vaipitu sake panga-
gania na Tamasa beto sake doro
vaporeveveinaria ira na tinoni.
3 Ko na suverena tugu pa gusu isa
sa kai rereko nanaboko, sa lao tepa
milimulea na tuvisi tana tinoni vaip-
itu api, pira sau, <Mu vile vanisiu na
tuvisi qa talenia na qua kana,> sau.
4 Na sovaina jola sa sa daiona sa na
tinoni vaipitu api. Ba liligu tu beto
sa sa roroqu mekana sa na tinoni
vaipitu api, pira sau, <Sosoto tugu sa
qake pangagania ara sa na Tamasa,
beto ko qake doro vaporeveveinaria
tugu ara sira na tinoni,
5 ba sa kamu vaduvili gojosiu ara sa
na naboko api. Ko jongana ma roiti
vania tu ropi na vaituti isa sa nyogua-
nia isa. Ura vei maneke roiti vei ara
sa kode mina manoga milimulesiu
tugu, ko mina vapavusiu!> sau sa na
tino vaipitu,>> sau si Jisu.
6 Beto pira sau sa na Bangara, <<Mu
nongoria tu sisa vei sa pojai na tinoni
vaipitu ikikerena api ko!
7 Ba ai sa vei? Qu roroqua agou
sa minake vaituti vaniria na Tamasa
sira na ona tinoni qai kiu alili laoa isa
na rane na bongi? Ai vei, kode mi-
nake oqani tokaniria tugu na Tamasa
sira?
8 Dai! Ma pojanigou minake ruavo
tugu vaituti vaniria isa sira. Goto ai
sa vei, tonai mina mule lame na Tuna
na Tinoni sa kode mina batiriaona tu
sira kaki tinoni rarange pa peso?>>
sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi na Parese beto na Tinoni Teteku Takisi

9 Beto sa pojaniria mule i Jisu ira
kaki qai range muleniria na dia toa
tuvisidi beto qai dodoro vagoreria ira

* **17:37** Na nyae babi kai manugu sa vei na jako ko sa boboka gagani nyabo babi na tini kokobu tinoni.

na goto tinoni sa na vavakato vavapada api,
10 pira sau, <<Koledia sa karu tinoni qai sae vavara pa kakabarena zelepade, kame sa na Parese goto kame na tinoni teteku takisi.
11 Na Parese sa sa turu vakaloi mekana beto pira sa vavara lao vei tana mekana, <Tamasa, qa paranga jongana sara tamu, ura qake vei ira doru goto tinoni sara. Qake ikiko, nake tinoni ikikerequ, beto qake babarata, beto qake vevei na tinoni teteku takisi pa kai kalequ poni sara.
12 Ara sa karu totoso pa kai vuiki qa gigila tatabu gagani, beto qa valao vanigo kame pa manoga pa dorudi na qua sakasava qa tekuria,> sau sisa.
13 Goto na tinoni teteku takisi sa sa turu pa souna tu ko sa pangaga enga sae pa noka, goto sa kole popoaria pa ona takulanga sa na raraqona, beto pira sa vavara vei, <Tamasa, mu roroqusiu beto mu taleosonisiu, ura ara sa na tinoni sela!> sau sisa.
14 Ma pojanigou ara: na tino teteku takisi tu api, nake Parese, sa sa taleoso ko sa tuvisi pa dodoro tana Tamasa beto sa sa mule laona pa ona ruma sisa. Ura na tinoni sa vavalavata mulenia mekana sa mina tavagore, ba na tinoni sa vaikete mulenia mekana sa mina tavalavata,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Mananiria ira na Koburu Ikikete
(Matiu 19.13-15; Maka 10.13-16)

15 Ego qai toni laoniria tana na tudia ikikete sira kaki tinoni, ko mi vaoponiria na limana isa ko mi mananiria qarigu. Tonai qai batiria ira na sepele qai roiti vei inara sa qai tokeria sira.
16 Ba sa kuku tekuria i Jisu sira na koburu ikikete ko sa parangaria, <<Mu vamalumu lameria taqu sira na koburu ikikete, muke suquturia. Ura na binangara tana Tamasa sa tadira tugu qai vevei ira na koburu pira.
17 Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni sake toa vei na koburu ikete pa tekuna na binangara tana Tamasa, sa minake boka sosoto tomea isa sa na binangara tana Tamasa,>> sau si Jisu.

Na Tinoni Isisongo sa Nyoguania na Toa Jola
(Matiu 19.16-30; Maka 10.17-31)

18 Ego sa lame tai Jisu sa kai tinoni mamata tadira na Jiu, ko sa nanasa vei pira, <<Tinoni vaivagigalai jongamu, na sa sa mana roitinia ara beto mana teku isongia sa na toa jola?>> sau.
19 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Ai sa vei ko na jongamu qugunisiu tu ara sao? Kepore sa kame sa jongana, goto na Tamasa gu mekana.
20 Qu gigilariamua ao sira na garunu: <Muke babarata, muke varivai, muke iko, muke vaijutu seseke, beto mu valavataria na tinamu na tamamu,> qarigu,>> sau si Jisu.
21 Poni pira sau sa na tinoni api, <<Qa tei tuti betoria tu ara podalai na iketequ tu sira na garunu ira,>> sau.
22 Tonai sa nongoria i Jisu inara sa paranga vei isa sa sa parangia sa na tinoni isa, <<Kai sakasava gu sa qu oqoro roitinia ao. Mu lao vavainiria sira doruna mua sakasava ko na poatadi sa mu ianiria ira qai vaivasevi, beto sa muna isongoria ao sira na isisongo pa noka. Pa liguna isa sa muna lame ko muna tutisiu ara,>> sau sisa.
23 Totonai sa nongoro veinia isa inara sa sa takulanga sisa, ura na tinoni isisongo sisa ko sa rabekeria nona isisongo.
24 Totonai sa dogoria i Jisu sa takulanga sa na tinoni isa sa sa paranga sisa, <<Sa tapata vivitigia na tinoni isisongo sa mina tomea na binangara tana Tamasa.
25 E, sosoto tugu, sa tapata jola sa na kameli mina sulingi tomea sa na lubogona nila; ba mina tapata jolania mutugu isa sa na tomena na

18:20 Votu 20.12; Vavanau 5.16-20.

tinoni isisongo pa binangara tana Tamasa,>> sau sisa.
26 Ira na tinoni qai nongoria sa vei inara sa qai nanasia sisa, <<Qokolo, ko vei sa, i sei gu sa mina boka taalo? >> qarigu.
27 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Isa sa tapata jola tana tinoni sa sake tapata tana Tamasa,>> sau.
28 Beto pira sau si Pita, <<Doria ko! Agei sa qe tei loa betoria tu sira doru mei sakasava ko qe tutigomei ao,>> sau sisa.
29 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ma poja sosotonigou ara sagou: na tinoni sa loa palea na ona ruma, na maqotana, ira na tasina marene, na tinana na tamana, babi ira na tuna na vei, ko bi nabulunia na binangara tana Tamasa,
30 sa mina tavani vamota kopira, beto pa totoso sa korapa lame sa mina tekua na toa jola sisa,>> sau si Jisu.

Na Vinaue Totoso sa Pojai i Jisu sa na ona Mate (Matiu 20.17-19; Maka 10.32-34)

31 Ego sa toni kaleniria i Jisu sira na ona sepele beto sa pira sauniria, <<Mu vainongoro lame! Taqe korapa sae pa Jerusalema sa gita, ko kode ketakoi tu sa mai gore votu beto sa doru sakasava qai kokorotoniria ira na tinoni kokorotai pa Kukuti Tabuna, isa na veveina na Tuna na Tinoni.
32 Kode mina tavalao pa limadi ira na tinoni karovodi sisa, ko mai valedenia, mai komiti vivikeria, beto mai tue taria.
33 Mai majani vavaipiqolona, ko mai vamatea ira sisa. Ba pa rane vinaue sa mina toa mule pa mate sisa,>> sau si Jisu.
34 Ba qaike boka vakaberia ira na sepele sira doru ginugua pira. Ura sa tavapae tadira sa na ginuadi ira na ona paranga pira, ko qaike gigilai sisa vei sa pojai i Jisu.

I Jisu sa Salania kai Tinoni Leqana (Matiu 20.29-34; Maka 10.46-52)

35 Ego totonai sa tata lao kamu pa Jeriko si Jisu, sa sa korapa toqo tetepaona pa kekete soana sa kai tinoni leleqana.
36 Ko totonai sa nongororia na rerege joladi ira na minete tinoni poni sa sa nanasaria na savagana beka sa podo api sau.
37 Poni qai ule vania, <<I Jisu pa Nazareti sa sa korapa rerege jola pa soana,>> qarigunia.
38 Ura ko sa kuku vevela sisa, <<Jisu, Tuna i Devita! Mu roroqu tokanisiu!>> sau.
39 Ba qai paranga susuqutia na vanogotia ira na tinoni qai momoe sisa. Ba tonai sa sa vavivai mutu iapeki sa na kuku, <<Tuna i Devita! Mu roroqu tokanisiu!>> sau.
40 Poni sa turu noso si Jisu, sa pojaniria ko mai toni lamenia tana sa na tinoni leqana sau. Ko totonai sa tata lao tana sa sa nanasia i Jisu sisa,
41 <<Na sa sa qu nyoguania ao ko mana roiti vanigo ara?>> saunia.
Poni sa pira sau sa na tinoni leleqana, <<Bangara, ara sa qa nyoguania ko bi babata na mataqu qau,>> sau.
42 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Jongana, mu babata tu ao kopira! Na mua rarange sa sa tei salanigo tu! >> sau si Jisu.
43 Poni sake ruavo tugu babata sa na tinoni isa, ko sa rerege tututiona ti Jisu beto sa kole paranga jongana na vatarasaea na Tamasa sisa. Ko ira na minete tinoni qai batia sa vei inara sa qai vatarasaea ira doru sa na Tamasa.

19

I Jisu Sa Gosoria I Zakia

1 Ego sa kamu pa Jeriko si Jisu, ko sa rerege jola lao vei ketakoi.
2 Sa korapa suvereona tugu ketakoi sa kai tinoni na isongona i Zakia. Na tinoni lavata tadira na tinoni teteku takisi, ko na tinoni isisongo sisa.
3 Sa kole nyonyogua dogoria isa ai veveina si Jisu, ba na tinoni papapakana gu sisa beto ko qai mota jola sira na tinoni, ko sake boka batia si Jisu.

4 Ko sa abutu momoe lao pa moena
na puku tinoni ko sa soqolo kaiti ke-
sai isa sa kai gou sikamoa ko mi boka
batia si Jisu sau, ura kode ketakoi sa
mina jola vei isa.
5 Totonai sa kamua i Jisu sa na ia isa
sa sa enga sae ko pira saunia si Za-
kia, <<Zakia, mu sisiqarai gore! Ura
pa ngeni api sa mana lao suvere pa
ruma tamu sara,>> sau sisa.
6 Isa tugu sa paranga vei ina i Jisu
poni sa sake ruavo tugu na gorena si
Zakia, ko sa vakamu vatalea pa ona
ruma si Jisu beto sa qera sisa.
7 Totonai qai batia ira na tinoni sa
vei inara, sa qai ququminia ira si
Jisu, pira qarigu, <<Qokolo, na tinoni
api sa sa lao tu suvere pa ruma tana
tinoni selana!>> qarigu.
8 Ba sa turu si Zakia, ko pira
saunia sa na Bangara, <<Bangara,
kode mana vaniria ara ira na tinoni
vaivasevidi sa na kobuna na qua
isisongo. Beto vei ba tekuria ara pa
soana seseke sira na sakasava tana
goto tinoni, sa kopira mana vani
beia ara na padana ka made totoso
kubo jolaniria ira qa tekuria ara tana
sisa,>> sau sisa.
9 Poni sa pira saunia i Jisu sisa, <<Pa
rane tugu pa ngeni api sa taalo sa na
tatamana api. Ura i Zakia kisa ba na
bubutuna tugu i Ebarahami.
10 Na Tuna na Tinoni sa sa lame
ko sa nyaqoa ko sa aloa na tinoni sa
muma,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi na Manoga Puku Poata (Matiu 25.14-30)

11 Totonai qai korapa vainongoro-
nia ira na tinoni sa na paranga api,
sa sa ule vaniria mule isa sa kai
vavakato vavapada api. Ura sa tata
kamu gu pa Jerusalema si Jisu, ko qai
roroqua ira sa palu sa tata sosoto gu
sa na totoso mina votu tadira sa na
binangara tana Tamasa qarigu.
12 Ko sa pira sau sisa, <<Koleona
sa kai tinoni, na bubutu bangara, sa
taloa riu pa kai gugusu pa souna, ko
mi lao tavatoqo bangara beto sa mina
mule bangara pa nona gusu sau.
13 Ba totonai sa oqoro taloa riu isa
sa sa kukuria sira ka manogaputa
ona nabulu, ko sa ia okoto mekaniria
kai puku poata,* beto pira sauniria,
<Mu varoitiria sinara tinganai mana
mule kamu,> sauniria.
14 Ego, ko sa taloa riu sisa, ba ira
na tinoni pa nona gugusu sa qaike
tavaraguania sisa, ko qai garunu
vatuti laonia na paranga sa na
bangara pa gugusu isa, pira qarigu,
<Qeke nyoroguania agei sa na tinoni
ina ko mina bangaranigei,> qarigu.
15 Ba sa tavabangara tugu sa na
tinoni isa ko totonai sa mule kamu sa
sa kukuria sira na ona nabulu, ko mi
dogororia sira na vuadi na poata sa
ianiria sau.
16 Ego ko sa tome sa na nabulu mo-
moe, ko sa paranga, <Bangara, isa na
puku poata qu vanisiu ao sa kopira sa
vuania ka manogaputa puku poata
mule,> sau.
17 <Jongana jola na mua roiti! Na
nabulu jongamu sao! Qu tarange
pa kopuna kai sakasava ikete sao ko
kopira mana vakopunigo ka manoga-
puta gugusu,> sau sa nona bangara.
18 Beto sa sa tome lao mule sa na
nabulu vinarua, ko pira sau, <Ban-
gara, na puku poata qu vanisiu sa
kopira sa vuania ka lima puku poata
mule,> sau.
19 Poni sa paranga sa na bangara,
<Ao sa mana vakopunigo ka lima gu-
gusu,> sau sisa.
20 Beto isa sa sa tome mule sa kai
nabulu, ko sa paranga, <Bangara, api
sa na mua puku poata. Qa ude vakole
palea gu ara pa kai poko ikete.
21 Qa matagutunigo ara sao, ura kai
tinoni tapatamu sao. Qu tekua na
mua sisa quke vakolea mekamu, beto
ko qu abua isa quke umania,> sau
sisa.
22 Poni pira sau sa na bangara,
<Na nabulu ikikeremu sao! Na mua
paranga mekamu mai vakilasigo sao!
Beko qu tei gigilasiumua tu sa kai

* **19:13** Pa paranga Qiriki na isongona kai puku poata api sa na <<mina>>. Na mina sa na padana na tabara kue popu.

tinoni tapataqu sara. Qa tekua isa qake vakolea, beto qa abua isa qake umania.
23 Ba ai sa vei sa quke lao vatomea gu ao pa banga sa na qua poata, ko totonai ba mule lame sa ba teku votu mule tavitinia na vuana? > sau sa nona bangara.

24 Beto pira sauniria na bangara sira qai kole turu ketakoi, <Lame ko mu teku variunia sa na puku poata sa isongia na tinoni api, ko mu valao vania na nabulu sa isongia ka manogaputa puku poata,> sau sisa.

25 Ba pira qarigunia ira sisa, <Koi, bangara, ba sa tei isongoriaona tu isa sa ka manogaputa puku poata!> qarigu sira.

26 Poni pira sauniria na bangara, <Na tinoni sa tei poreona tu sa mina tavani tamo vakubo mutugu, goto na tinoni kepore ona sa mina tateku pale sisa iapeki sa isongia isa.
27 Ego, goto kopira sa mu lao tekuria sira ka visa qaike tavaraguanisiu beto qaike nyoroguanisiu ko ba bangaraniria ara. Toni lameniria ko mu vamate betoria pa moequ ara! > sau sa na tinoni isa,>> sau si Jisu.

Sa Tome pa Jerusalema vei Kai Varene si Jisu
(Matiu 21.1-11; Maka 11.1-11; Jone 12.12-19)

28 Totonai sa poja betoa i Jisu sa na vavakato vavapada api, sa qai taloa sae sira, ko sa rerege pa moedi ira na sepele sisa ko sa sae pa Jerusalema.
29 Tonai sa tata kamu pa Betipezi beto pa Betani, pa Kubo pa Olive, sa sa garunu momoe laoniria isa sira karu sepele,
30 pira sauniria, <<Mu lao pa gugusu pa kai karovona pa moemiu poni ko tonai muna kamu sa kode muna batia kai dongiki talova vaturu kolena isa oqoro pore kai tinoni bi tei koia mai tu sisa. Mu ruvatia ko mu toni lamenia.
31 Vei mina nanasa veinigou pira kai tinoni, <Ei, ai sa vei ko qu korapa tu ruvatia sina?> minagunigou, sa pira munagunia, <Na Bangara sa nyoguania,> munagunia,>> sau si Jisu.
32 Ko qai taloa lao sira karu sepele, ko qai lao tugu batiria sira vei puputa tugu sa pojaniria i Jisu ira karu.
33 Ko totonai qai korapa ruvata tekua ira karu sa na tuni dongiki, sa qai lame nanasaria ira na tinoni poredia sira karu, <<Ei, ai sa vei ko qu korapa ruvatia ina?>> qarigu.
34 Poni pira qarigu sira karu, <<Na Bangara sa nyoguania,>> qarigu.
35 Qai toni laonia tai Jisu sa na tuna na dongiki beto qai lovasa vamakelenia pa pokotona sa na dia poko, beto qai vakoia si Jisu.
36 Totonai sa korapa koi lao pa dongiki i Jisu, sa qai lovasaniria pa soana ira na tinoni sira na dia poko.
37 Totonai sa tata lao kamu pa Jerusalema si Jisu, pa soana gorena na Kubo pa Olive, sa na minete sepele tana sa qai podalai vevela vatarasaea sa na Tamasa ura qai qeraniria na roiti poreveveidi qai batiria.
38 Pira qarigu,
Sa tamana sa na Bangara,
isa sa lame pa isongona na Tamasa!
Na bule sa kole pa noka
beto mi tavalavata sa na Tamasa pa nulu, qarigu.
39 Kaki ira na Parese pa vaikamu tinoni pira qarigunia i Jisu, <<Tinoni vaivagigalai, mu tokeria sira na mua sepele ko mai noso!>> qarigu.
40 Poni sa oeria i Jisu, pira sauniria, <<Ma poja vatalenigou ara sagou: vei maike vagala sira, sa ira na patu mekadi sa kode mai vevela votu,>> sau sisa.

I Jisu sa Lukania na Gusu pa Jerusalema

41 Totonai sa tata kamu pa Jerusalema si Jisu ko sa dogoro lao ko sa batia poni sa lukania.

19:38 Kera Vinatarasae 118.26.

42 Pira sau sisa, <<Vei bu gigilai
gu ao pa ngeni sa na sakasava qai
vagore votua na bule sa bi jonga! Ba
sa pae pa matamu ao!
43 Jerusalema! Sa korapa lame sa
na totoso mai lame na mua kana,
ko mai sepo vaikamuni peso sa na
vailivutaimu ko mina sae tu kamua
na tobana na gugusu, beto mai su-
vere vailivutainigo ko muneke boka
votu tome.
44 Mai jegara piaria ira sa na gu-
gusu Jerusalema, beto ko mai vamat-
egou sagou qu suvere pa leona na
tobana na gugusu, beto ko kepore sa
kai patu pa miu ia mina vaitopare
kole jola, ura quke isongo gigilai agou
sa na totoso tonai sa lame na Tamasa
ko mi alogou sau!>> sau si Jisu.

Sa Tomea i Jisu na Ruma Zelepade (Matiu 21.12-17; Maka 11.15-19; Jone 2.13-22)

45 Beto sa sa tome lao sisa pa kak-
abarena zelepade, ko sa adu vovo-
tuniria sira qai korapa vavainiria na
sakasava,
46 beto sa parangaria isa sira,
<<Pira tu sa poja vei pa Kukuti
Tabuna sa na Tamasa, <Na qua ruma
sa na ruma vavarana, ba qu roiti
veinia na bevi tadira na tinoni raja
ikikodi agou!> sau,>> sau sisa.
47 Ego ko na vaituti rane sa sa
kole vavaivagigalai pa kakabarena
zelepade si Jisu. Qai kole nyaqoa ira
na kuta iama, ira qai vaivagigalainia
na Vavanau beto ko ira na tinoni
mamata tadira na tinoni Jiu sa na soana
vei beto mai vamatea sisa qarigu.
48 Ba qaike boka batia sa kai soana
ko bai boka roitinia, ura ira doru
tinoni sa qai nyogua vivitigi ko mai
nonongorodia pa paranga ti Jisu
qarigu.

20

Na Nanasana na Neqi ti Jisu (Matiu 21.23-27; Maka 11.27-33)

1 Kai rane totonai sa korapa
vaivagigalai beto sa taraenia na
nongoro jongana tadira na tinoni pa
kakabarena zelepade si Jisu, sa qai
lao tana sira na kuta iama, ira qai
vaivagigalainia na Vavanau, beto ira
kaki tinoni mamata,
2 ko pira qarigu, <<Mu ule vanigei
moko. Pa neqi sa, beto i sei sa vanigo
na neqi sa qu roitiniria ao sira na
sakasava aipira?>> qarigunia.
3 Poni sa oeria, pira sauniria, <<Ara
ba ma nanasanigou mai tugu vei kai
nanasa ropi. Mu pojanisiu moko:
4 i sei sa vania na neqi si Jone beto
sa papaputaiso tinoni? Na Tamasa pa
noka ba ira gu na tinoni?>> sau sisa.
5 Poni qai kole vaigonania mekadi
sa na rorove, <<Na sa tanagu sa?
Vei tana paranga, <Tana Tamasa pa
noka,> tanagu, sa kode pira minagu-
nigita, <Ba ai sa vei ko quke vasoso-
toa?> minagunigita.
6 Ba vei tana paranga, <Tadira na
tinoni gu,> tanagu, sa kode mai buti
tavurunigita na patu ira na minete
tinoni pira. Ura ira doru sa qai va-
sosotoa sa kai tinoni kokorotai tugu
tana Tamasa si Jone,>> qarigu.
7 Ko qai lao oe veinia gu pira,
<<Qeke gigilai,>> qarigu.
8 Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Ego, ko ara ba maneke ule vanigou
tugu sa na veveina na neqi sa qa
isongia beto qa roitiniria ara na
sakasava pira,>> sau si Jisu.

Na Vavakato Vavapadadi ira na Tinoni Roiti pa Inuma Qurepi (Matiu 21.33-46; Maka 12.1-12)

9 Beto sa pojaniria mule i Jisu ira
na tinoni sa na vavakato vavapada
api: <<Koleona sa kai tinoni sa umai
na ona inuma qurepi, beto sa vakop-
uniria kaki tinoni umuma ko mai
varoitia sau, beto sa sa taloa riu ko
sa suvere vasovai tu pa kai gugusu
karovona pa souna sisa.
10 Totonai sa kamua na totoso pa-
paduku, sa sa garunu laonia tadira sa
kai ona nabulu ko mi teku vania na
iana na vuadi pa inuma qurepi sau.
Ba qai mamajai ira na tinoni umuma
sa na nabulu api, beto qai iju vamule
gagale palea gu.

19:46 Aisea 56.7.

11 Poni sa garunu laonia mule isa sa
kai ona nabulu, ba isa ba qai mamaja
vakekea palea mutugu ira na tinoni
umuma, beto qai iju vamule gagale
palea.
12 Ba sa garunu laonia mule isa sa
na nabulu vinaue. Ego isa sa qai
raja vapalekai mutugu ira na tinoni
umuma, beto qai gona votu palenia
pa peguruna na inuma qurepi.
13 Pa liguna sa vei inara sa sa kole
rorove sa na tinoni poreona inuma
ko pira sau, <Na sa beka sa mana
roitinia ara? Ego jongana, ma garunu
laonia gu ara sa na tuqu marene isa
qa roroqua. Palu isa sa kode mai
pangagania,> sau sisa, ko sa valaoa.
14 Ba totonai qai batia ira na tinoni
umuma sa na tuna marene isa, poni
sa pira qai kole vaingodo vei mekadi,
<Api sa na tinoni kode mina teku
vakarovoria na isisongo tana tamana
sapi! Ariagada ko ta vai pale, ko na
isisongo tana tamana sa tana teku
vakarovoria noda,> qarigu.
15 Ko qai lao gona votu lao palenia
pa peguruna na inuma, ko qai va-
matea sisa,>> sau si Jisu.

<<Ko qu roroqua agou sa ai kode
mina roiti veiniria na tinoni pore-
ona inuma sira ka visa tinoni umuma
aipira?
16 Kode kamu vamate beto pale-
ria isa sira doru tinoni qai kopunia
na inuma, beto mina vakarovo lao
vaniria tu ira na tinoni gotodi tu sa na
inuma!>> sau si Jisu.

Totonai qai nongoria ira na tinoni
sa poja vei inara isa sa pira qarigu
sira, <<Dai ko dai! Minake isongo
vamalumia na Tamasa sisa!>> qarigu
sira.
17 Poni sa do tari vatotogasaria i
Jisu sira, beto pira sau, <<Na sa ropi
na ginuana sa na Kukuti Tabuna, isa
pira sau,
<Na patu qai kilu palea
ira na tinoni vavaturu ruma,
sa isa tugu sa na kuta patu viviso.>?
18 Isa sa vukelenia pa patu isa sa
mina paleka talolomoto tugu, beto
isa mina vukele takoa na patu isa
sa mina muja vaavavuru veinia na
kavu,>> sau si Jisu.

Na Veveina na Tabara Takisi (Matiu 22.15-22; Maka 12.13-17)

19 Ira na kuta iama beto ira qai
vaivagigalainia na Vavanau sa qai
popodeke ko mai aru tamania si Jisu
pa totoso tugu isa qarigu, ura qai gig-
ilai ira sa na vavakato vavapada api
sa sa jutu lamegei gu agei qarigu. Ba
qaike boka aru tamania ira sisa, ura
qai matagutuniria na tinoni.
20 Ko qai kole doro kopunia sa ai
totoso ira mai boka tekua kai totoso
jongana. Qai garunu golomoria ira
sira kaki tinoni, ko mai lao paranga
seseke kale mai vei na tinoni tuvisidi
qarigu, beto mai podeke vagonai si
Jisu pa kaki nanasa sesekedi ko mai
boka teku valaoa sisa pa neqi tana
qavuna ko mi tajutu qarigu.
21 Qai lao paranga vei pira sira na
tinoni pira tai Jisu, <<Tinoni vaivagi-
galai, qe gigilaimei agei sa isa qu
pojai beto qu vaivagigalainia ao sa
na tuvisina. Isa na sosotona beto
na soana tana Tamasa sa qu vaivagi-
galainia ao, beto ko kepore veveidi
tamu sira na tuturuna tadira na
tinoni.
22 Ai vei? Sa tavamalumu tugu
pana Vavanau sa agei mene tabara
lao takisi ti Siza, ba dai?>> qarigu.

23 Ba sa tei dogoro pururia tu i
Jisu sa na dia nyonyorava ko pira
sauniria sira,
24 Vabatinisiu moko sa kai poata? I
sei na isumatana beto na isongona sa
sa kole pa poata ina? sau sisa.

<<Na bangara Siza,>> qarigu.

25 Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Ego jongana, mu valaoa vania i
Siza sira ti Siza, beto mu valao vania
na Tamasa sira tana Tamasa!>> sau
sisa.
26 Qai gabara jolania ira sa nona oe
ko qaike vaqeu, beto ko qaike boka
vavukelenia ira pa dia seseke sisa pa
moedi ira na tinoni.

20:17 Kera Vinatarasae 118.22.

Na Veveina na Turumule pa Mate (Matiu 22.23-33; Maka 12.18-27)

27 Ego qai lame tana sira kaki Sadusisi, ira qaike vasosotoa sa na veveina
ira na tinoni matedi mai turu mule,
ko pira qarigu,
28 <<Tinoni vaivagigalai, pira sau
sa sa kuti vanigita i Mosese, <Bi mate
loai kai tinoni sa na maqotana ko
bi kepore tuna, sa kode na tasina
marene tugu mina alavia sa na
nabokona isa, ko mina vapore vania
na tuna vuana sa na tugana sa tei
mate tu poni,> sau.
29 Ego ko koledia sira ka vitu
tamatasi marene. Na tugadi moa sa
sa alavia kai rereko ba oqoro pore
tuna beto sa mate.
30 Ko sa alava beia mutugu isa sa
tuti tana pa moa sa na naboko isa, ba
sa vei mutugu.
31 Poni sa teku beia mutugu na vin-
aue, ba sa vei mutugu. Ko qai okoto
betodi tu sira ka vitu tamatasi, ba
kepore beto tugu na tudia.
32 Pa liligu tu beto sa mate sa na
rereko nanaboko.
33 Ego, ko pa rane mai turu mule
ira qai mate sa kode i sei ira ka vitu
aipira na maqotana sa na rereko api?
Ura ira ka vitu doru sa qai alavia sisa!
>> qarigu.

34 Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Na vaialava sa tadira gu na tinoni
pa toa pa totoso api,
35 goto ira na tinoni qai pada ko
mai kamua na totoso sa korapa lame
beto mai turu mule pa mate sa maike
vaialava.
36 Ura totonai sa maike boka mate
sira, goto kode mai suvere vei gu ira
na mateana sira, maike mate. Ira
sa na koburu tana Tamasa, ura na
tavatoa muledi pa mate sira.
37 Goto na veveina ira na tinoni
mai turu mule pa mate sa i Mosese
ba sa tei vakabere vanigita tu. Ura
pa vavakatona na iku sa vuvurungu
memea pa mumuqu sa sa pojai i
Mosese sa, <Na Tamasa ti Ebarahami,
na Tamasa ti Aisake, beto na Tamasa
ti Jekopi,> sau sisa.
38 Ko na Tamasa tadira na tinoni
toadi sisa, nake tadira na tinoni
matedi. Ura tana Tamasa sa ira doru
sa na toadi beto,>> sau si Jisu.
39 Poni qai oe sira kaki qai vaivagi-
galainia na Vavanau, pira qarigu,
<<Tinoni vaivagigalai, sa jongana
jola sa na mua oe!>> qarigu sira.
40 Ego pa liguna isa sa qai pan-
gagania ko qaike tuma nanasa ligu
mulea ira na tinoni sisa.

Na Veveina na Karisito (Matiu 22.41-46; Maka 12.35-37)

41 Ego pira sauniria i Jisu sira, <<Ai
sa vei ko qai paranga tu sira na tinoni,
<Na Karisito sa na Tuna i Devita,>
qarigu?
42 Ba i Devita tugu mekana sa
sa paranga vei pira pa buka Kera
Vinatarasae,
<Pira sau tana qua Bangara sa na
Tamasa:
mu toqo keta pa kale matuaqu,
43 tinganai mana veiniria na mua
tetetena na nenemu
sira na mua kana,> sau.
44 Ego sa kukunia na Bangara i Devita
sa na Karisito, ba ai sa vei ko mina
boka na tuna tu i Devita sisa?>> sau
si Jisu.

Na Vabalau ti Jisu na Veveidi ira qai Vaivagigalainia na Vavanau (Matiu 23.1-36; Maka 12.38-40; Luke 11.37-54)

45 Totonai qai korapa vainongoro
ira doru tinoni poni sa pira sauniria
i Jisu sira nona sepele,
46 <<Muna balauniria sira qai
vaivagigalainia na Vavanau. Qai
popoko vakakakasa, beto qai
lelekogo sira. Qai nyoguania bai
gosoro qeqeraniria ira na tinoni
pa ia mamaketina qarigu. Beto
qai vivileria na totoqona tadira
na tinoni poreveveidi pa leo ruma
vavaikamuna beto pa vavolo.
47 Qai raragata tekuria na isisongo
tadira na nanaboko, beto qai vavara
vakakakasa ko mai tadogoro tadira

20:28 Vavanau 25.5. **20:37** Votu 3.6, 15, 16. **20:43** Kera Vinatarasae 110.1.

na tinoni qarigu. Ba na dia vinakilasa sa mina ikerena jola!>> sau si Jisu.

21

Na Vaivana Ikete tana Nanaboko (Maka 12.41-44)

1 Ego tonai sa dogoro laoria i Jisu sira na tinoni isisongo qai loloa poata pa vavakoleni poatana pa leo ruma zelepade,
2 sa sa batia isa sa kai nanaboko vavaivasevina sa lao loaria karu poata kopa ikete.
3 Poni pira sau sisa, <<Ma poja vatalenigou ara sagou: na naboko vavaivasevina api sa sa valao vakubo jolaniria ira doru.
4 Ura ira doru pira sa qai teku pana dia pugele nyonyona sa qai valaoria na dia vaivana, goto na nanaboko api sa pana ona qasa sa sa valaoa sa doruna bi toania isa,>> sau si Jisu.

Sa Korotonia i Jisu na Tajegarana na Zelepade (Matiu 24.1-2; Maka 13.1-2)

5 Totonai qai kole vavaivavakatonia ira kaki sepele sa na veveina na zelepade beto na veveina sa tavasari vababata jongania na patu poreveveidi beto ira na vaivana qai tavalao tana Tamasa, sa pira sau si Jisu,
6 <<Ira doru vei qu batiria agou pira sa sa korapa lame sa na totoso kode mai tajegara beto sira, ko doru patu inara sa kepore kame mina vaitotopare kole jola ligu, goto mai taqovara beto,>> sau sisa.

Na Tapata Kode Mai Lame (Matiu 24.3-14; Maka 13.3-13)

7 Poni sa qai nanasia ira si Jisu, pira qarigu, <<Tinoni vaivagigalai, toto sa mina gore votu sinara beto ko na sa sa na vinagigila ko mina boka tagigila vatale sa na totoso mai taroiti vei inara?>> qarigu sira.
8 Poni sa pira sau si Jisu, <<Mu suvere kopu ko kepore kai tinoni mina toni vapirugou. Ura na motadi sira mai lame pa isongoqu ara, ko pira marigu, <Ara tugu sa na Karisito!> marigu, beto kaki sa mai paranga, <Sa tei kamu tugu sa na totoso!> marigu. Ba kita mu mulongo tutiria.
9 Munake matagutu tonai muna nongoronia na nongorona na vaipera, beto na vavaipikataidi ko na okoto turu kaledia na gugusu. Ira na sakasava vevei inara sa kode mai gore votu mai tu, ba nake isa sa na vinabetona,>> sau sisa.
10 Beto sa parangaria isa sira, <<Kai puku tinoni mina turu talea kai goto puku tinoni, beto kai binangara mina turu talea kai goto binangara.
11 Kode kubo ia mai raja sira na nunu lalavata, na songe beto na oja, beto kode mai tabata sira na vinagigila vavaivamamatagutudi pa noka.

12 Ba totonai mai oqoro taroiti na sakasava aipira, sa kode muna taaru tamana beto muna tangangangulu tadira na tinoni pa veveiqu ara sagou. Muna tavalao ko mai tutinigou pa ruma vavaikamuna tadira na Jiu, beto mai vatomegou pa ruma vaipiu, beto mai toni laonigou pa moedi ira na babangara beto na qavuna pa ginuguaqu ara sagou.
13 Ba isa sa kai totoso jongana tamugou ko muna vavakato vaniria na nongoro jongana sa tonai.
14 Ko mu vatoqo vatalea pa miu roroqu sa na veveina munake pavu roroqu mamatania sisa ai tana oe lao veiniria sira mai tutinigita munakeu.
15 Ura ara tu mana vanigou sira na paranga beto na boboka muna pojaria agou, ko kepore kame sa raja kokolosogou mina boka oeria babi vasekeria sira na miu paranga.
16 Ira na tinamiu na tamamiu, na tasimiu marene, na tavitimiu, na miu baere qaike vasosoto, ba kode mai toni laonigou tugu pa vaituti, ko kaki agou sa kode muna tavamate tugu.
17 Pana ginuguaqu ara sa maike tavaraguanigou ira doru tinoni sagou.
18 Ba kai lage vurungu gu pa batumiu ba minake isongo tapuki pale sagou.

19 Vei muna turu vangajuria sa
muna tekua agou sa na toa jola! >>
sau si Jisu.

Na Jegarana na Gugusu Jerusalema (Matiu 24.15-21; Maka 13.14-19)

20 <<Totonai muna batia qai vaiidi
livutainia ira na ona kana sa na gu-
gusu Jerusalema, poni sa totonai sa
kode muna gigilaimiu sa sa tata sa na
totoso mina tajegara isa.
21 Ko pa totoso isa sa ira na
suveredi pa Jiudia sa mai uku sagere
beto pa okoto kubo ketakoi, ira
qai suvere pa leona na gugusu pa
Jerusalema sa mai uku votu riu beto,
beto ko ira qai suvere pa peguruna
na gugusu Jerusalema sa maike
mule tome lao pa korapa gugusu
Jerusalema.
22 Ura ira sa na rane vaivakilasa
tonai mai gore votu sira dorudi vei sa
pojai na Kukuti Tabuna.
23 Na rane takulanga tadira na
rereko pore iapadi beto ira poredia
melalu sa totonai! Ura na tapata
lavata sa mina kamu pa abana, ko na
vinakilasa tana Tamasa sa mina raja
tadira na tinoni pira!
24 Kaki ira sa kode mai tasobe
vamate, kaki kode mai teku vapin-
ausu laoniria tadira na doru tinoni
karovodi. Mai lame kole pipiaria
ira na tinoni karovodi sa na gu-
gusu Jerusalema ko tinganai mina
okoto tu sa na totoso tadira na tinoni
karovodi,>> sau si Jisu.

Na Lame tana Tuna na Tinoni (Matiu 24.29-31; Maka 13.24-27)

25 <<Kaki vinagigila sa kode mina
tabata pa tapo, pa popu, beto pa seru.
Pa peso, ira na pupuku tinoni mai
nyunyala ko mai kununu rura, ura
mai matagutunia ira sa na ovangana
na ivere beto na tovogo lalavata.
26 Mina vadigereria beto mai
matagutu sira na tinoni totonai
mai kole vera dogororia ira sira na
sakasava ikeredi mai lame pa kasia
gusu, ura ira na neqi pa vavagalo sa
kode mai tajou vakanoko.
27 Ego pa liguna isa sa mai batia
sa na Tuna na Tinoni mina bola pa
lei, ko mina lame tavitia na neqi
lavatana beto na kabere.
28 Ko totonai mina korapa podalai
taroiti sa na roiti vevei pira sa muna
turu gu ko muna enga sae ko muna
gegelenia, ura sa tata gu mina bola
votu lame sa na miu inaalo,>> sau si
Jisu.

Na Vinagigila pa Gou Piqi (Matiu 24.32-35; Maka 13.28-31)

29 Beto sa sa pojaniria i Jisu sa kai
vavakato vavapada: <<Mu dogoria
sa na gou piqi beto ira doru goto gou
ko!
30 Totonai muna batiria mai po-
dalai ijoko ira sa qu gigilaimiu
mekamiu agou sa sa tata sa na totoso
mangini.
31 Kai muqisi podeke tugu sa tonai
muna batiria agou mai taroiti sira na
sakasava aipira sa kode muna gigi-
laimiu gu agou sa sa tata lame sa na
binangara tana Tamasa.
32 Ma poja sosotonigou ara sagou:
totonai mai oqoro mate beto ira na
sasae tinoni pa totoso kopira, sa mai
gore votu sira doru sakasava pira.
33 Mina maragutu tu sa na oka
beto na peso, ba ira na qua paranga
sa maike isongo maragutu podeke,>>
sau si Jisu.

Mu Suvere Kopu

34 <<Mu kopu mulenigou, ko na
roqumiu muke vamamatania na toa
goborona, na juno bubuku, beto na
takulanganiria na sakasava tana toa
pa peso, ura kita mi vasiborogou na
lame tana rane isa.
35 Ura na rane isa sa kode mina
lame vasiboro veiniria na sipata sira
doru tinoni qai suvere pa doruna na
gugusu pa peso.
36 Ba agou mu suvere kopu beto mu
vavara doru totoso, ko muna boka
varene sagou totonai muna tome lao-
ria agou sira na ginugua pira beto ko
muna boka turu varene pa moena na
Tuna na Tinoni,>> sau si Jisu.
37 Ego ko sa suvere vaivagigalai
pa kakabarena zelepade si Jisu beto
doru vevelu sa sa lao sisa pa kubo
Olive ko sa puta ketakoi na bongi.

38 Ko doru vuvugei sa qai lalao
pa kakabarena zelepade sira doru
tinoni, ko qai nonongoro pa vaivagi-
galai tana.

22

Qai Vaivavakatonia na Vamatena i Jisu
(Matiu 26.1-5, 14-16; Maka 14.1-2, 10-11; Jone 11.45-53)

1 Ego ko sa tata gu sa na vavolo
Bereti Nake Kovuruna, isa qai gigala-
nia na vavolo Alokata.
2 Qai matagutuniria ira na kuta
iama beto ko ira qai vaivagigalainia
na Vavanau sira na tinoni, ko sa vei
sa qai kole nyaqoa kai soana ko mai
aru tamana golomia si Jisu ko mai
vamatea qarigu.
3 Ego beto sa tomea i Setani si Jiu-
dasi, isa qai kukunia i Isikarioti, isa
tugu kame ira ka manogarua sepele.
4 Ko sa turu riu si Jiudasi ko sa
lao tadira na kuta iama beto na
mamata tadira na tinoni kopu pa
ruma zelepade, ko qai vavakatonia
ira sa vei beto mina boka gabala kana
vaniria isa si Jisu qarigunia.
5 Poni qai qerania ira sa na vinatu-
visi sa roiti vaniria i Jiudasi, ko qai
vaivaegonia tugu ira sa mai vania na
poata sisa qarigu.
6 Sa vaegoa tugu i Jiudasi sa na dia
nyorogua ko sa podalai nyaqoa gu isa
sa kai totoso jongana vei beto maike
boka gigilai na tinoni, ko mina teku
valao vaniria ira si Jisu sau.

Sa Tavatana Vania i Jisu sa na Vavolo Alokata
(Matiu 26.17-25; Maka 14.12-21; Jone 13.21-30)

7 Ego sa kamu sa na ranena na
vavolo Bereti Nake Kovuruna totonai
qai kuboloria na lami vavolo Alokata.
8 Ko sa garunuria i Jisu sira Pita
i Jone, pira sauniria, <<Mu lao, ko
mu vanaqitia sa na tetekuna Alokata
tadagita ko tana teteku,>> sau.
9 Poni pira qarigunia ira sisa, <<Pai
sa qu nyoguania ao ko mene lao
vatanania agei?>> qarigu sira karu.
10 Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Vainongoro! Tonai muna lao kamu
sao karu pa gugusu pa Jerusalema,
sa kode muna gosoria ao karu sa kai
tinoni sa pogoso jagi kolo. Muna tutia
sa na tinoni isa ko muna lao tome pa
ruma sa tome isa.
11 Ko pira muna poja veinia sa na
tinoni poreona ruma, <Pira sau sa
na Tinoni vaivagigalai, Pai sa na lose
ketakoi mana tekunia ara beto ira na
qua sepele sa na tetekuna Alokata?
sau,> munagunia.
12 Kode mina vabatinigou isa sa kai
lose lavata pa narena pa nulu, sa tei
tavatana vanigita tu. Ko ketakoi sa
muna lao vatanania agou sa noda
tetekuna,>> sau si Jisu.
13 Qai taloa riu sira karu, ko qai
lao tugu batia ira karu sira doru
sakasava vei tugu sa tei pojaniria
tugu i Jisu. Ko qai vatana vakolea ira
karu sa na tetekuna Alokata ketakoi.

Na Vavolo tana Bangara
(Matiu 26.26-30; Maka 14.22-26; 1 Koriniti 11.23-25)

14 Totonai sa kamua sa na totoso
tana Alokata, sa sa teteku tavitiria
i Jisu pa tevolo sira na ona tinoni
tagarunudi.
15 Pira sauniria isa sira, <<Qa nyo-
gua vivitiginia tugu ara ko ba teteku
tavitinigou agou sa na tetekuna
Alokata api, totonai qa oqoro kamua
ara sa na vitigi.
16 Ura ma poja veinigou pira:
maneke isongo teku ligua mule ara
sa na tetekuna Alokata, tinganai
mina tavagore votu sa na ginuana pa
binangara tana Tamasa,>> sau si Jisu.
17 Beto sa sa tekua i Jisu sa na kapa
vaini, ko sa paranga jonganania, beto
pira sauniria, <<Pia, tekua, ko mu
okoto bukua.
18 Ma pojanigou: podalai kopira sa
maneke buku ligua ara sa na vaini
api, tinganai mina lame na binan-
gara tana Tamasa,>> sau sisa.
19 Beto sa sa tekua mule sa kai kipa
bereti, ko sa paranga jonganania, sa
kikipai ko sa okoto ianiria, beto pira
sau, <<Api sa na tiniqu qa vanigou

ara agou. Mu tekua pa varoroququ ara,>> sauniria.

20 Ego ko pa soana vei mutugu isa sa, liguna sa beto na tetekuna Alokata, sa sa tekua isa sa kai kapa vaini, ko sa vaniria pira sauniria, <<Na kapa vaini api sa na vinaego koregana tana Tamasa, sa vei na orunguqu sa nyoro pa laemiu agou.

21 Ba dogoro! Isa mina gabala kanasiu ara sa sa korapa gu toqo tavitisiu ara pa tevolo api!

22 Mina tavamate sa na Tuna na Tinoni vei sa nyoguania na Tamasa, ba mina tekua na takulanga lavata sa na tinoni sa gabala kanasiu ara!>> sau si Jisu.

23 Totonai qai nongoria inara sau isa, sa qai vaigua mekadi sira na sepele i sei beka ira ka visa sa mina roiti vei qarigu.

Na Vaitokena na Vinalavata

24 Kai vaitoke veveina i sei ira sa kode na tinoni poreveveina jola qarigu sa sa poraka votu lame vei tadira na sepele.

25 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Ira na bangaradi ira na tinoni karovodi sa qai lalaeniria gu mekadi ira sa na toa tadira na dia tinoni, beto ko ira pore dia viva ba qai nyogua tagigala <Na Tinoni Jongadi Ko Na Baere Tadira Na Tinoni> tugu.

26 Ba agou sa munake vei inara. Isa mina poreveveina jola tamugou sa mina vaikete mulenia tadira doru, beto isa sa suvere mamatanigou sa mina kole vei na miu nabulu tu.

27 Ura i sei sa na poreveveina jola? Isa sa teteku pa tevolo, ba isa na tinoni sa vatana vania na gagani na tinoni sa teteku pa tevolo? Isa tugu sa teteku pa tevolo ke! Ba ara sa na qua suvere tamugou sa qa vei gu isa na nabulu.

28 Agou sa qu tei suvere tavitisiu tu pa tapata qa gosororia ara.

29 Ko sa vei sa kai muqisi vei na Tamaqu sa tei vanisiu tu na binangara, poni sa agou

30 ba muna somana teteku na buku pa qua tevolo pa qua binangara sagou, beto agou muna toqo pa totoqona bangara ko muna totoliniria sira ka manogarua bubutu Izireli,>> sau si Jisu.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu Palenia sisa
(Matiu 26.31-35; Maka 14.27-31; Jone 13.36-38)

31 Beto i Jisu pira saunia si Saimone, <<Saimone! Saimone! Sa tei vamalumia tu na Tamasa si Setani ko mina podekegou, ko mina vaipikatainiria na jongadi beto na ikeredi. Kai muqisi podeke vei na tinoni umuma sa pikataria na ikikadi na kiko pa kikodi.

32 Ba ara qa tei vavaranigo tu sao Saimone, ko na mua rarange mike munyala. Ko tonai muna neqi ligu mule pa mua rarange sao, sa muna tokaniria ao sira ka visa tasimu sepele inara ko muna vaneqiria na dia rarange,>> sau si Jisu.

33 Poni pira sau si Pita, <<Bangara, ara sa qa vanaqiti ko mana tuti tomego ao pa ruma vaipiu ko mana mate tavitigo tugu!>> sau.

34 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ma pojanigo, Pita! Mina oqoro piranga na kokorako kode bongi, sa muna kilu palenisiu ara kue totoso sao,>> sau si Jisu.

Na Pausu, na Mane, beto na Benete

35 Beto sa pira sauniria i Jisu sira na ona sepele, <<Totonai qa garunu variugou ara, beto qa pojanigou ko munake pogoso kukurani poata, na mane beto ko na sadolo qaunigou, sa ai sa vei? Sa papakanigou tu kaki sakasava?>> sau sisa.

Poni pira qarigu sira, <<Kepore tugu kai sa be papakania,>> qarigu.

36 Poni pira sauniria i Jisu, <<Ego, ba kopira sa isa sa poreona kukurani poatana babi na mane, sa mi pogosia tugu. Ko isa kepore ona benete vaipera, sa mi lao vavainia na ona koti ko mi vai tekua kai benete.

22:37 Aisea 53.12.

37 Ura ma pojanigou sisa vei sa
kole pa Kukuti Tabuna, isa pira sau,
<Sa somana taanye tavitiniria ira na
tinoni ikikeredi sisa,> sau, sa mina
tavagore votu. Ura isa sa takuti na
veveiqu ara, sa kode mai gore votu
tugu,>> sau sisa.
38 Poni pira qarigu sira na sepele,
<<Bangara, dogoro! Pira sa karu
benete vaipera tadagita!>> qarigu.
Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Jon-
gana, beto gu kopira!>> sau si Jisu.

I Jisu sa Vavara pa Kubo pa Olive (Matiu 26.36-46; Maka 14.32-42)

39 Ego sa taloa pa Jerusalema si Jisu,
ko sa sae pa kubo pa Olive, sa vei tugu
sa tei roroitinia tugu isa kubo totoso.
Ko qai tuti laoa tugu isa sira na ona
sepele.
40 Totonai sa kamu sisa pa ia ke-
takoi, sa pira sauniria sira na ona
sepele, <<Mu suvere vavara, ko muke
vukele pa totoke,>> sauniria.
41 Beto sa rerege lao vasou iqona
sisa, pada souna boka gona laonia kai
patu, ko sa toqo sori tutungu pa peso,
ko sa vavara vei pira,
42 <<Tamaqu, vei muna vamalumia
ao, sa mu varijoa taqu sa na totoso
vitigi api. Ba nake qua nyorogua
ba na nyorogua tu tamu sa mina
tatuti,>> sau.
43 Beto sa bola votu kamu vei pa
noka sa kai mateana ko sa vaneqia
sisa.
44 Sa takulanga vivitigi sisa, ko sa
vavara vaneneqi jola ko na ipatana
sa sa vei na orungu qai ononi gore pa
peso.
45 Beto sa sa turu sisa ko sa rerege
mule lao tadira na ona sepele sau, sa
sa batiria qai tei puta tu, ura sa mabo
pavu na tinidi pa takulangana isa.
46 Poni sa pira sauniria, <<Ai sa vei
ko qu puta tu? Mu dorava ko mu
tatakole vavara, ko muke vukele pa
totoke,>> sau sisa.

I Jisu qai Aru Tamania ira na ona Kana (Matiu 26.47-56; Maka 14.43-50; Jone 18.3-11)

47 Totonai sa korapa paparanga vei
inara i Jisu, sa sa bola kamu gu sa kai
minete tinoni sa toniria i Jiudasi, isa
kame ira ka manogarua sepele. Sa
rijo lao tatai isa si Jisu ko sa aoa.
48 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Jiu-
dasi, qu gabala kanania ao pa ao vei
inara sa na Tuna na Tinoni?>> sau
sisa.
49 Totonai qai batia ira na sepele
qai tutia isa sa na ginugua mina
taroiti qarigu, sa qai nanasia si Jisu,
<<Bangara, me lao qataniria na mei
benete vaipera?>> qarigu.
50 Beto kame ira ka visa ona sepele
sa sa lao taqasa teusu palea sa na kale
talingi matuana na nabulu tana kuta
iama lavata.
51 Ba sa tokeria i Jisu, pira sauniria,
<<Beto gu, sa pada gu munake vajo-
lai!>> sau. Beto sa lao arua isa sa na
talingina na nabulu, ko sa salania.
52 Beto sa pira sauniria i Jisu sira
na kuta iama, na mamata tadira na
tinoni kopu pa kakabarena zelepade,
beto tadira na tinoni mamata tadira
Jiu, ira qai aru tamania, <<Ai sa vei?
Na tinoni raja ikiko beto na tinoni
vavarivai sara, ko qu pogoso bolani-
siu na benete na kubau agou?
53 Beko doru rane qai jola inara na
suverequ gu pa kakabarena zelepade
sara, ba quke aru tamanasiu tu! Ba
api gu ko na miu totoso qu nyoguania
muna roitinia, isa na totoso sa kole
bangara na neqi tana rodomo!>> sau
si Jisu.

I Pita sa Kilu Palenia si Jisu (Matiu 26.57-58, 69-75; Maka 14.53-54, 66-72; Jone 18.12, 25-27)

54 Beto sa qai aru tamania ira si
Jisu ko qai toni laonia pa ruma tana
kuta iama lavata. I Pita sa sa tututi
vasosouona tu pa ligudi ira.
55 Ko totonai sa qai vatoaia ira sa
kai iku pa vaikorapaina na bobole
sesebena na ruma tana kuta iama
lavata beto qai kole toqo vailivu-
tainia ira, sa sa lao somana toqona
tugu tadira si Pita.
56 Totonai sa bati vaia kai nabulu
rereko pa malarana na iku si Pita,
sa sa dogoro taria, beto sa parangia,

<<Api tugu sa kai tinoni sa tututia i Jisu!>> sau.
57 Ba sa kilu pale i Pita sisa, pira sau, <<Koi ago, qake gigilai ara sa na tinoni ina!>> sau.
58 Ko sa sosovai gu iapeki beto sa dogoro vaia mule kai tinoni sisa, ko pira saunia, <<Ao ba kame tugu agou qu tutia i Jisu sao!>> saunia.
Poni sa pira sau si Pita, <<Qokolo, nake ara sa!>> sau.
59 Ego ko sa jola padana kai aoa sa sa lamegana gu mule sa kai tinoni, ko pira sa paranga vaneneqi vei, <<Api vapura sosoto gu sa kame ira qai tutia i Jisu, ura kai tinoni Qalili sa na bangara api!>> sau sa na tinoni isa.
60 Ba pira sau si Pita, <<Qokolo, qake isongo vagigila podekia tugu ara sisa qu korapa pojai ao ina! >> sau. Isa tugu sa korapa paranga vei inara i Pita, sa sa piranga gu sa na kokorako.
61 Totonai sa sa balinga sa na Bangara ko sa do taria si Pita, poni sa roqu kamua i Pita totonai sisa vei sa tei pojania tu na Bangara isa perangana, isa pira sau, <<Mina oqoro piranga na kokorako kode bongi, sa kode muna kilu palenisiu ara kue totoso sao,>> sau.
62 Ko sa votu lao pa peguru si Pita ko sa lukana vapasania.

Sa Tavalede na Tapiqolo si Jisu (Matiu 26.67-68; Maka 14.65)

63 Ego ira na tinoni qai saderenia i Jisu sa qai vavaledenia beto qai mamajai sisa.
64 Qai piko suqutu vapaea na matana, beto qai totepia, <<Ego, mu ulenia tu! I sei moko sa korapa majago?>> qarigunia.
65 Beto kubo mule sa na paranga ikikeredi qai poja tarinia isa.

Sa Tatoni lao pa Moena na Kauniseli Tadira na Jiu si Jisu (Matiu 26.59-66; Maka 14.55-64; Jone 18.19-24)

66 Totonai sa rane neqa sa qai vaikamu sira na tinoni mamata tadira na Jiu, na kuta iama, beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau, ko sa tatoni lao pa moena na kauniseli tadira na Jiu si Jisu,
67 ko qai parangia ira si Jisu, <<Vei mina Karisito sao, sa mu ule vanigei moko!>> qarigu.
Poni pira sauniria isa, <<Vei mana pojanigou ara tugu sa na Karisito managu, ba munake vasosotosiu tugu agou.
68 Beto vei mana nanasa laonigou kai nanasa ara, ba munake boka oesiu sagou.
69 Ba nake sovaina sa na Tuna na Tinoni sa mina toqo pa kale matuana na Tamasa vivana jola,>> sau sisa.
70 Qai nanasa beto laoa ira doru sisa, <<Ko ai vei? Ao sa na Tuna na Tamasa?>> qarigunia.
Poni sa oeria isa sira, <<Qu korapa pojaimiu tugu agou ko ara sa na Tuna na Tamasa,>> sau sisa.
71 Poni sa qai paranga sira, <<Na vavakato vinasosoto sa mule taqe nyaqoa? Ura taqe nongoria mekada pa beberuna isa,>> qarigu sira.

23

Sa Tatoni Lao ti Paelati si Jisu (Matiu 27.1-2, 11-14; Maka 15.1-5; Jone 18.28-38)

1 Ego ko qai turu sira doru qai somana pa kauniseli, ko qai toni laonia tai Paelati si Jisu.
2 Qai podalai jutua ira ketakoi sisa, pira qarigu, <<Qe poai agei sa na tinoni api sa kole toni vapiruria na oda tinoni: sa pojaniria na tinoni ko maike tabara takisi lao tana bangara Siza, beto ko sa gigala mulenia tugu mekana isa sa na Karisito kai bangara sau,>> qarigu sira.
3 Ko sa nanasia i Paelati si Jisu, <<Ao tugu sa na bangara tadira na Jiu?>> saunia.
Poni sa oea isa, pira sau, <<Vei tugu qu korapa pojai ao ina,>> sau sisa.
4 Poni sa pira sauniria i Paelati sira na kuta iama beto ria na minete tinoni, <<Kepore sa kai sela ba batia ara ko bi boka tavakilasania sa na tinoni api,>> sau.
5 Ba qai jutu totokai ira sisa, ko pira qarigu, <<Pa ona vaivagigalai sa sa

vavaivatagigiriniria na tinoni doru ia pa Jiudia sina. Sa podalai tu pa Qalili, ko kopira sa kamu lani,>> qarigu.

Sa Tagarunu lao tai Herodi si Jisu

6 Totonai sa nongoria i Paelati sa vei inara, sa sa nanasa sisa, <<Ai vei, na tinoni Qalili sa na bangara api?>> sau.
7 Ko totonai sa gigilai i Paelati na lame veina pa Qalili si Jisu, pa ia ketakoi sa bangara i Herodi, poni sa sa garunu laonia isa ti Herodi si Jisu. Totonai sa i Herodi ba sa korapa tugu vei pa Jerusalema.
8 Totonai sa batia i Jisu sa sa qera vivitigi si Herodi, ura sa nongoriaona tugu sa na veveina i Jisu ko sa nyorogua batia tugu si Jisu. Ko sa kole nyorogua batiria sa kaki roiti vaivagabaradi mina roitiniria i Jisu sau.
9 Ko sa kole dori nanasia i Herodi si Jisu, ba kepore kai oe bi valaoa si Jisu.
10 Ko qai turu votu lao sira na kuta iama beto ira qai vaivagigalainia na Vavanau, ko qai jutu vivivai si Jisu.
11 Sa paranga nganganguliа beto sa roiti veinia kai tinoni ikikerena i Herodi beto ko ira na solodia si Jisu, beto sa qai vasaenia kai poko gojo doru babata jongana tana bangara, beto sa qai garunu mule laonia tai Paelati.
12 Ko pa rane tugu isa sa qai vaibaere mule sira Herodi i Paelati, goto tonai oqoro kamua na totoso isa sa na vaikana koledi sira karu.

Qai Vaegoa ira ko Mina Tavamate si Jisu

(Matiu 27.15-26; Maka 15.6-15; Jone 18.39-19.16)

13 Ego sa kuku vaikamuniria i Paelati sira na kuta iama, na tinoni mamata tadira na tinoni Jiu, beto ko ira na tinoni,
14 beto pira sauniria isa sira, <<Qu toni kamunia agou taqu sa na tinoni api, ko qu jutua isa sa kole toni vapeleria sira na tinoni qugu. Ba totonai qa kole nanasa vivilotia ara pa moemiu sa qake boka batia ara sa kai sela tana pa ginugua qu jutunia agou isa.
15 Ko i Herodi ba sake batia tugu kai sela tana, ko sa vei sa sa garunu valamea mule tadagita. Ko qu batia? Ko na kaberena gu sa sa kepore sa kai ginugua ikerena sa roitinia na padana vei beto mina tavamatenia sisa.
16-17 Ko vei sa mana majai gu ropi beto sa mana ruvata variua,>> sau sisa.
18 Ba qai mekarai vevela votu sira na tinoni, <<Vamatea na tinoni ina, goto i Barabasi tu sa mu ruvata valame vanigei!>> qarigu.
19 I Barabasi api sa sa tavatome pa ruma vaipiu ura sa somananiria ira qai rajai na qavuna beto sa varivai.
20 Sa nyorogua ruvatia i Paelati si Jisu, ko sa paranga laoria mule sira na minete tinoni.
21 Ba qai vevela laoa tugu ira si Paelati, <<Vamatea pa korosi! Vamatea pa korosi!>> qarigu.
22 Poni pira sauniria na vinaue totoso si Paelati, <<Ura ai vei, na sa sa na roiti ikikerena sa roitinia isa? Ara qake isongo batinia tana sa kai sela vei padana beto mina tavamate sisa! Ko ma majai gu ropi beto mana ruvata variua,>> sau.
23 Ba qaike koroto tugu kukuku vevela sa mina tavamate tugu si Jisu qarigu, ko tinganai qai vamunyalia tu ira sa na roquna i Paelati.
24 Ko sa vaegoa i Paelati ko mina tavamate sisa, vei qai nyoroguania ira.
25 Ko sa ruvatia isa vei qai nyoroguania ira sa isa na tinoni sa tavatome pa ruma vaipiu pa ginugua vei sa somana rajai na qavuna beto sa varivai. Goto i Jisu sa sa loa laonia isa ko mai roitinia sa isa vei qai nyogua roiti veinia ira tana.

Sa Tavamate pa Korosi si Jisu

(Matiu 27.32-44; Maka 15.21-32; Jone 19.17-27)

26 Ego qai toni riunia ira na solodia si Jisu, sa qai aru tamania ira na solodia si Saimone kai tinoni pa Saerini, na koni bola kokona pa peguruna gugusu, ko qai vapogosonia na korosi ko sa poso tutinia si Jisu.

27 Kai minete tinoni lavata sa sa
tutia i Jisu, kaki ira sa ira na rereko
qai kole lukana takulangania si Jisu.
28 Poni sa balinga mule tadira na
rereko si Jisu, ko pira sau, <<Agou na
rereko pa Jerusalema! Muke lukana-
siu ara, goto mu lukana mulenigou
mekamiu beto ko ira na tumiu.
29 Ura qai korapa lame sira na
rane, tonai pira mai paranga vei na
tinoni, <Qai vavaguadia tugu na va-
puraniria sira na egoro, beto ko ira
qaike vapodo koburu na vaivasusu!>
marigu.
30 Beto sa mai paranga laoria sira
na kubo, <Mu taqovara amu tarigei!
> marigu, beto ira na gogore sa <Mu
amu tarigami!> mariguniria.
31 Vei mai roiti lameniria ira
taqu ara qa vei na gou toana sa
na sakasava pira, sa ai kode mai
roiti veinigou sagou qu vei na gou
matemiu? Kode mina ikerena jola sa
mai roiti laonia ira tamugou!>> sau
si Jisu.
32 Ira karu tinoni ikikeredi sa qai
toni kamuniria tugu ko mai vamate
tavitinia i Jisu qarigu.
33 Ko totonai qai kamu sira pa kai
ia na isongona pa Batu Tomate sa
qai vamatea pa korosi ketakoi si Jisu,
beto ko vei tugu ira karu tinoni ikik-
eredi, kame keta pa kale matuana
beto kame keta pa kale merina.
34 Sa paranga si Jisu, <<Tamaqu,
mu taleosoniria, ura qaike gigilai ira
sa na manugu qai roitinia ira,>> sau
sisa. Beto qai gonania ira na solodia
sa na patu vivile beto qai tekua ira sa
na ona poko.
35 Ko na minete tinoni sa qai kole
gu turu dodogoro lao. Goto ira na
mamata tadira Jiu sa qai kole vavale-
denia beto qai kole ngangangulia si
Jisu, pira qarigu, <<Na goto tinoni
tu sa sa aloria isa. Ego, kopira sa
mi alo mulenia tu mekana vei mina
isa sosoto tugu sa na Karisito tana
Tamasa, isa na tavilena!>> qarigu.
36 Ira na solodia ba qai vavalede-
nia tugu sisa, beto qai vania na vaini
pasana,
37 beto qai paranga laoa ira sisa,
<<Vei mina Bangara tugu tadira na
Jiu sao, sa mu alo mulenigo!>> qari-
gunia.
38 Keta pa batuna na korosi pa
narena isa sa sa takuti sira na
paranga aipira, na tinajutuna isa.
Pira sau: NA BANGARA TADIRA NA
JIU SA API!
39 Ego kame ira karu na tinoni ikik-
erena sa tavatiti pana kai korosi ke-
takoi, sa sa paranga vivikere laoa isa,
<<Qokolo, nake Karisito sao? Mu al-
ogo mekamu beto agei karu tugu vei!
>> sau.
40 Ba kame ira karu sa sa tokea
sisa sa koni paranga ina, pira saunia,
<<Qokolo, quke matagutunia ao sa na
Tamasa? Ao kisa ba qu tavakilasa vei
tugu sa vei isa.
41 Ba gita karu sa na padada tugu
tana tavakilasa, ura gita karu sa taqe
taiania na laedi ira na oda roiti ikik-
eredi. Goto na tinoni api sa kepore
ona sela,>> sau.
42 Beto sa sa paranga laoa si Jisu,
<<Jisu, mu roroqusiu totonai muna
lame vei na Bangara,>> sau.
43 Poni sa oe laoa i Jisu sisa, <<Ma
poja sosotonigo ara sao: pa ngeni
tugu api muna somana tavitisiu ara
pa gusu jojonga sao,>> sau si Jisu.

Na Matena i Jisu
(Matiu 27.45-56; Maka 15.33-41; Jone 19.28-30)

44 Ego papada vei manogarua
koloko korapa rane sa sa rodomo sa
na tapo ko sa udea na rodomo sa na
gugusu tinganai sa kamua na kue
koloko.
45 Ko sa tarikatarua sa na poko
tobana na zelepade madina pa
Jerusalema.
46 Beto sa lukana vevela si Jisu, pira
sau, <<Tamaqu, qa loa laonia ara pa
limamu ao sa na gagalaqu! >> sau,
beto sa loai sa na singo bebetona.
47 Totonai sa batia na tinoni ma-
mata gogoto sira na roiti vei qai pi-
doko pira, sa sa vatarasaea isa sa na

23:30 Gosea 10.8.

Tamasa, beto pira sau, <<Sosoto! Na tinoni tuvisina sapi,>> sau.

48 Ira doru tinoni sa qai vaikamu kole dodogoria na vamatena i Jisu. Ko totonai qai batia na roiti qai taroiti inara sa qai okoto poararia na raraqodi pa dia takulanga, beto qai okoto mule riudia pa dia ruruma.

49 Ira doru vei qai gigila vatatalea i Jisu beto ko ira ka visa rereko qai koko tutia lame isa pa Qalili sa qai turu pa souna ko qai kole dodoro laoria sira na roiti aipira.

Na Vapaena na Tinina i Jisu (Matiu 27.57-61; Maka 15.42-47; Jone 10.38-42)

50 Ego koleona sa kai tinoni na isongona i Josepa, na somana mebana pa kauniseli tadira na Jiu, beto kai tinoni jongana beto na tuvisina sisa.

51 Sake somana vaegoa isa sa na vivile tadira na kauniseli ko mina tavamate si Jisu. Na tinoni pa gugusu pa Arimatia kai gusu pa ia pa Jiudia sisa, beto ko sa kole tugu verania isa sa na lamena na binangara tana Tamasa.

52 Ko sa lao pa moena i Paelati sisa, ko sa tepai sa na kokobu tinina i Jisu ko mi riu golomia sau.

53 Ko sa teku vagorea isa sa na tinina i Jisu, beto sa udenia kai poko keala liosona, ko sa lao vakolea pa leona kai bevi patu na tagura kori vakolena, ko oqoro pore kai kokobu tinoni bi tei tavakolenia mai tu sa na bevi isa.

54 Na rane vatana sa tonai, beto sa tata na rane Minere.

55 Ira na rereko kokodi pa Qalili beto qai tuti lamea i Jisu sa qai tuti laoa i Josepa, ko qai dogoria sa na bevi beto ko isa vei qai vakole veinia na kokobu tinina i Jisu pa bevi.

56 Beto sa qai mule riudia ketakoi na suveredi sira na rereko, qai lao vatanania na oela umanga jonga mai valaonia pa tinina i Jisu qarigu. Ko totonai sa kamu na rane Minere sa qai minere isa na tutina na garunu.

24

Na Turumulena i Jisu (Matiu 28.1-10; Maka 16.1-8; Jone 20.1-10)

1 Ego na vuvugei jonga na rane momoe pa vuiki, sa qai munu vuvugei lao pa bevi sira na rereko ko qai pogosoria sira na oela umumanga jonga qai vatanai.

2 Ba tonai qai lao kamu poni sa qai batia sa tei tabokili varijo tu pa atakamanana na bevi sa na patu qai pateinia,

3 ko tonai qai tome lao poni qaike batia sa na kokobu tinina na Bangara i Jisu.

4 Tonai qai korapa rurania ira sisa sa vei isa, sa karu marene qai vasaeria na poko kikilangadi sa qai lame turu pa keketaidi.

5 Ko qai matagutu vivikereniria sira na rereko ko qai turu titigore betodia pa peso, poni qai paranga sira karu marene, pira qarigu, <<Ai sa vei ko qu lame nyaqoa na tinoni toana ketakoi qai kokole ira na kokobu tinoni matedi?

6 Nake lani sisa, sa tei turu mule tu. Qu gigilaimiu sisa vei sa pojanigou totonai sa korapa suvere pa Qalili?

7 Sa pojai isa totonai sa na veveina na Tuna na Tinoni sa kode mina tavalao pa limadi ira na tinoni seladi ko mina tavamate pa korosi, ba pa vinaue rane sa kode mina turu mule sau,>> qarigu.

8 Totonai sa qai roroqu kamuria ira sira na paranga tana,

9 ko qai taloa pa bevi ko qai mule vavakato vaniria sira ka manogameka sepele beto ira doru qai tututia i Jisu.

10 Ko ira Mere Magadalene, i Joana, i Mere na tinana i Jekopi beto ira kaki rereko qai tutiria sa qai vavakatonia tadira na tinoni tagarunudi sa na vavakato api.

11 Ba na vavakato api sa vei kai vavakato malivi gu tadira na tinoni tagarunudi, ko qaike vasosotoria sira na rereko.

12 Ba i Pita sa gasa turu ko sa abutu
lao sa pa bevi, ko sa ovoro ko sa oviki
lao, poni sa batiria na poko gu qai
korapa koledia. Ko sa taloa ko sa
gabala mule pa ruma sisa beto ko sa
kole tugu roroqua sa na sa beka sa
podo sau.

Ira Karu Sepele qai Rerege lao Pa Imeasi
(Maka 16.12-13)

13 Ego pa ranena tugu isa sa ira
karu sepele tai Jisu sa qai korapa
lalaodia pa kai gusu na isongona pa
Imeasi, na souna koko pa Jerusalema
sa papada vei manogarua kilomita.
14 Ko qai kole vaivavakatoniria ira
karu sira doru sakasava qai koni pi-
doko aipira.
15 Totonai qai korapa vaipa-
paranga beto qai vaiguaniria ira
karu sira na sakasava aipira, sa i
Jisu mekana sa lame kamuria ko sa
mekarai rerege tavitiria.
16 Ko qai batiadia tugu ira karu sisa
ba qaike doro gigalia ira karu sisa.
17 Poni sa nanasa laoria i Jisu
sira karu, pira sau, <<Na sa sa na
vavakato qu korapa vaigonania agou
karu pa miu rerege lame?>> sauniria.
Poni sa qai turu vanoso, korapa
doro takulangadi.
18 Beto sa kame ira karu, na isong-
ona i Kiliopasi, sa oe laoa, <<Qokolo,
ao gu mekamu sa na tinoni koni ka-
mumu pa Jerusalema? Ko sa vei sa
quke gigilaria sira na sakasava qai
pidoko pa rane qai koni jola pira?>>
saunia.
19 Poni sa nanasaria si Jisu, <<Ai
sakasava veveidi sa qu pojaria ao
karu?>> sauniria.
Poni pira qarigu sira karu, <<Na
veveina i Jisu pa Nazareti. Kai tinoni
kokorotai sa neqi pa ona paranga
beto na ona roiti pa moena na
Tamasa beto ira na tinoni sisa.
20 Ko ira na mei kuta iama beto na
mei tinoni mamata sa qai tekua ko
qai vaivaegonia na ona mate, ko qai
vamatea pa korosi sisa.
21 Agei qe kole rorovenia sa isa tugu
sa na tinoni mina aloa sa na bubutu
Izireli qeu. Pa riso gu qai taroiti sira
doru sakasava aipira.
22 Ego beto sa ira kaki rereko
tavitimei agei sa qai varuragei gu
mule. Qai lao pa bevi pa ngeni
vuvugei jonga
23 ba qaike batia sa na kokobu tin-
ina. Ego beto sa qai mule pojanigei
sa qai batiria pa dodogoro sira na
mateana, ko ira na mateana qai po-
janiria sa sa tei toa mule tu sisa
qarigu.
24 Ko ira kaki tavitimei mule sa qai
lao pa bevi, poni sa qai batia sa isa
tugu vei qai pojai ira na rereko, goto
isa sa qaike batia,>> qarigu.
25 Poni pira sauniria i Jisu sira karu,
<<Qu duduvili sagou ko na roqumiu
sa mamavo vivitigi pa vasosotodi
ira doru sakasava qai pojaria ira na
tinoni kokorotai!
26 Na tanguti vakolena sa na
Karisito sa mina gosororia mai
sira na vitigi aipira beto sa mina
tavalavata!>> sau.
27 Ego beto sa podalai pa kukuti
ti Mosese ko sa kamu pa kukuti
tadira doru tinoni kokorotai, sa sa
kole ruvata vakabere vaniria isa sira
doru sakasava qai tapoja pa Kukuti
Tabuna na veveina mekana.
28 Ego ko tonai qai lame tata kamua
sa na gusu qai korapa rerege laoa,
poni sa roiti vei mi jola laona sau sisa,
29 ba qai tepa vivitigia ira karu sisa,
pira qarigunia, <<Mu suvere tavit-
igei, ura sa tei vevelu tu beto mi
rodomo gu sau sa na eqa,>> qarigu-
nia. Poni sa lao suvere tavitiria pa
ruma.
30 Ego totonai sa lao teteku tavitiria
pa tevolo sa sa tekua isa sa na bereti
ko sa manania, sa kikipai, beto sa
ianiria.
31 Pana totoso tu isa sa revanga
sa na matadi sira karu ko qai gi-
galia sisa, beto sa sa pae gu pa dia
dodogoro sisa.
32 Poni qai vaiparanga vei pira sira
karu, <<Qokolo, kale pu vei na iku
vuvurungu inara pu vei sa na buloda
totonai sa kole parangagita pa soana,

beto totonai sa kole revanga vanigita na Kukuti Tabuna, oko?>> qarigu.
33 Ko qai gasa turu tugu pa totoso isa sira karu ko qai mule lao sa pa Jerusalema. Qai lao kamu sa qai batiria sira ka manogameka sepele beto ira kaki mule,
34 ko pira qarigu, <<Sosoto! Na Bangara sa sa toa mule, ko sa tei votu mutu tai Saimone!>> qarigu.
35 Ego beto sa ira karu ba qai vavakato vaniria sa isa veveina qai gosoria isa pa soana laona, beto na veveina qai gigalia tonai sa kikipai na bereti.

I Jisu sa Votu tadira na Sepele (Matiu 28.16-20; Maka 16.14-18; Jone 20.19-23; Roiti 1.6-8)

36 Ego totonai qai korapa vavakatonia ira sa na sakasava aipira, sa i Jisu mekana sa turu pa vaikorapaidi ira doru, beto pira sauniria, <<Na bule mi somana tamugou!>> sauniria.
37 Qai matagutu vivitigi sira, beto qai rorovea sa palu qai batia na onguna kai tinoni qarigu.
38 Poni sa paranga laoria i Jisu sira, <<Ai sa vei ko qu takulanga, beto ai sa vei ko sa rabeke na roqumiu?
39 Mu dororia tu na limaqu na nenequ ko, ura ara tugu sapi! Mu ulisiu beto mu dorosiu, ura na onguna na tinoni sa sa kepore na masana beto na pupudana, goto ara sa koledia masaqu beto na pupudaqu,>> sauniria.
40 Pa liguna sa paranga vei pira, poni sa vadogoroniria na limana beto na nenena.
41 Ego ko tonai qai korapa qera tugu ba qaike boka vasosotoa tugu, poni sa sa nanasaria, <<Ai vei koleona kaki miu tetekuna?>> sau.
42 Poni qai vania kai kipa igana paruguna,
43 ko sa tekua ko sa gania pa moedi ira doru.
44 Beto pira sauniria, <<Aipira sira na qua paranga qa tei ule vanigou tu totonai qa suvere tavitigou. Doru sakasava veveiqu ara qai takuti pa Vavanau ti Mosese, tadira na tinoni kokorotai beto pa Kera Vinatarasae sa mai tavagore votu tugu qaunigou,>> sauniria.
45 Beto sa revangia isa sa na roqudi ko qai boka doro vakabereria sira na ginuadi na paranga pa Kukuti Tabuna,
46 beto pira sauniria, <<Na takuti vakolena pa Kukuti Tabuna sa na Karisito sa mina gosoro vitigi ko mina mate beto na rane vinaue mina turu mule pa mate sisa.
47 Beto ko na nongorona ira na tinoni mai gabala ko na dia sela mi taleosae sa mina tatarae pa nisongona isa tadira doru puku tinoni, podalai tugu pa Jerusalema.
48 Agou sa muna vavakatoniria sira na sakasava qu batiria aipira.
49 Ko ara mana garunu valagere vanigou sa na vaivana sa taringunguti vakole vanigou na Tamaqu. Ba mu suvere pa gusu pa Jerusalema tinganai muna isongia mai tu sa na neqi mina lagere vei pa nulu vavagalo,>> sau si Jisu.

Na Mule Saena i Jisu Mule Noka (Maka 16.19-20; Roiti 1.9-11)

50 Ego beto sa sa toni votu lao veiniria pa Betani i Jisu sira, beto sa alakaniria na limana ko sa mananiria.
51 Totonai sa korapa mananiria poni sa rijo tadira sisa ko sa iolo taloa tadira ko sa sae vei pa noka.
52 Ego ko pa liguna qai vatarasaea, poni sa qai muledia pa Jerusalema beto na qera lavata sa kole pa bulodi.
53 Beto ko qaike noso lao vatarasaea ira pa kakabarena zelepade sa na Tamasa.

I Jone

1 Pa popodalaina sa sa tei koleona
tu sa na paranga, ko na paranga isa
sa sa suvere tavitia na Tamasa, ko na
Tamasa sa na paranga.
2 Na paranga sa pa popodalaina tu
sa suvere tavitia na Tamasa.
3 Qai podaka votu lame vei gu tana
paranga sira doru sakasava sa roi-
tiniria na Tamasa, ko kepore kai sa
pa vinapodaka sa bike taroiti pa neqi
tana paranga.
4 Na paranga sa na toa, ko na toa api
sa na kabere tadira na tinoni.
5 Na kabere sa tolanga pa rodomo,
ba na rodomo sake boka amua sa na
kabere.
6 Ego koleona sa kai tinoni sa garu-
nia na Tamasa, na isongona isa si
Jone.
7 Isa sa lame kai tinoni ulule ko
sa ululenia sa na veveina na kabere,
ko ira doru tinoni mai vasosotoa sisa
sau.
8 Ba isa mekana sa nake kabere,
goto sa lame gu ululenia na veveina
na kabere sisa.
9 Na kabere tu api sa na kabere
sosoto sa lame pa kasia gusu, ko sa
vakabereria doru tinoni.
10 Isa sa lame suvere pa kasia gusu,
ko isa tugu sa sa varoitia na Tamasa
ko sa roitinia na kasia gusu, ba na
kasia gusu sa sake dogoro gigilai sisa.
11 Sa lame pa ona gusu mekana
sosoto sisa, ba qaike vatogai ira tugu
na ona tinoni mekana sisa.
12 Ba ira doru qai vakamua ko qai
vasosotoa sa nisongona isa, poni sa
isa sa ianiria na neqi ko qai podo
koburu tana Tamasa sira.
13 Qaike podo pa soana kolena bi
pa masa na orungu babi pa roroqu
tana marene sira, goto na Tamasa tu
mekana sa vapodoria.
14 Ego sa lame tini tinoni sa na
paranga ko sa suvere vaisomanai
tamigei ko agei qe dogoria sa na ona
malakapi jojonga, isa na malakapi
jojonga vei tana Tuna mekai sa koko
vei tana Tamana beko ko sa pugelia
na vairoqu vaialona beto na sosoto
sisa.
15 Ko sa ululenia i Jone sa na
veveina isa, pira sa vevela votu vei,
<<Inana sisa qa pojai ara na veveina
totonai pira qau perangaina, <Isa na
tinoni mina tuti ligu lamesiu ara sa
sa lavata jolanisiu ara, ura qa oqoro
pore ara sa sa tei suvereona tu sisa!>
qau,>> sau si Jone.
16 Pa ona tinamasa pugelena isa
sa gita doru taqe somana teku
vaitakoiniria sira nona vairoqu
vaialona.
17 Ura na Vavanau sa sa tavagore
vei tu ti Mosese, goto na vairoqu va-
ialona beto na sosoto sa sa lame vei ti
Jisu Karisito.
18 Kepore sa kai tinoni bi tei batini
matana tu mai sa na Tamasa, goto na
Tuna mekai gu, isa na Tamasa, isa
sa togasa tana Tamana, isa sa sa ule
vakabare vanigita sa na Tamasa.

I Jone Paputaiso sa Ulenia nona Roiti

19 Ego api sa na ulule tai Jone to-
tonai qai garunuria ira na iviva ma-
mata tinoni Jiu pa Jerusalema sira
kaki iama beto kaki na bubutu Livai,
ko qai lao nanasia sisa, <<I sei sao?>>
qarigunia.
20 Poni i Jone sa ule votunia beto
sake daiona pojaniria, goto sa ule
votunia gu, pira sau, <<Ara sa nake
Karisito,>> sauniria.
21 Poni sa qai nanasia, <<Ko i sei
ropi sao? I Elaija?>> qarigunia.
<<Dai ara nake isa,>> sau si Jone.
<<Goto i sei tu? Na tinoni kokorotai
sao?>> qarigunia.
Poni sa oeria i Jone sira, <<Dai,>>
sau.
22 Poni sa pira qarigunia, <<Ko i sei
sa ao? Mu ule vanigei ko me mule
pojaniria sira qai garunu valamegei.
I sei qu doro veinigo mekamu sao?>>
qarigunia.
23 Poni pira sau si Jone, <<Ara sa
Kai ovovele pira sa kukuku vei pa
qega:

1:23 Aisea 40.3; Matiu 3.3; Maka 1.3; Luke 3.4.

<Mu vatanai sa na soana tana
Bangara!>
Isa vei sa korotonia i Aisea na tinoni kokorotai,>> sau si Jone.
24 Ira tu na Parese qai garunuria
sira na tinoni aipira
25 ko qai nanasia si Jone, pira qari-
gunia, <<Ko vei nake Karisito, nake
i Elaija, beto nake tinoni kokorotai
sao, poni sa ai sa vei ko qu korapa
vaipaputaiso tu sao?>> qarigunia.
26 Poni sa oe laoria i Jone sira,
<<Ara sa qa paputaisoniria na kolo
sira na tinoni, ba sa korapa gu su-
vereona pa vaikorapaimiu agou sa
isa quke gigilai agou.
27 Isa sa sa korapa tuti ligu lamesiu
ara, ba ara sa qake pada ko mana
ruvataria na piko buti tana,>> sau si
Jone.
28 Na roiti pira sa qai gore votu pa
Betani, pa kale sagere tapo pa pie
Jodani, ketakoi sa kole vaipaputaiso i
Jone.

Na Lami Tana Tamasa

29 Ego ko sa rane ligu neqa sa i Jone
sa batia si Jisu sa korapa rerege lame
tana, poni sa paranga, <<Doro! Poni
sa na lami* tana Tamasa, isa sa vu-
lasa paleria na sela tana kasia gusu!
30 Na veveina isa sa qa pojai
ara tonai pira qau, <Kai tinoni sa
korapa tuti ligu lamesiu ara sa sa
poreveveina jolanisiu ara, ura sa tei
suvereona tu sisa totonai qa oqoro
pore sara,> qau.
31 Ara ba perangana qake gigilai i
sei sisa, ba qa lame vaipaputaisonia
gu na kolo sara ko mi bola tadira na
tinoni Izireli sisa qau,>> sau si Jone.
32 Ko sa ululenia i Jone sira sa
batiria, pira sau, <<Qa batia ara sa na
Gagala sa igoro gore vei kai kuru pa
noka ko sa gore toqoa sisa.
33 Ko perangana sa qake gigilai
tugu ara sisa, ba isa tu na Tamasa
sa garunusiu ko qa vaipaputaisonia
na kolo sa pira qiunisiu, <Isa muna
batia mina igoro gorea ko mina to-
qoa na Gagala, sa isa tugu sa sa
vaipaputaisonia na Gagala Tabuna,>
qiunisiu.
34 Ko qa tei bati sosotoa tu ko qa
ulenia ara sa isa tugu sa na Tuna na
Tamasa,>> sau si Jone.

Ira na Sepele Momoe ti Jisu

35 Ego sa rane ligu neqa totonai sa
korapa turu tavitiria karu ona sepele
si Jone,
36 ko sa batia isa sa korapa rerege
lao vei ketakoi si Jisu, sa sa paranga
si Jone, <<Doro! Poni sa na lami tana
Tamasa!>> sau.
37 Ego ko tonai qai nongoria ira
karu sepele sisa vei sa parangania
isa, poni sa qai lao tutiadia i Jisu sira
karu.
38 Ego ko totonai sa balinga si Jisu
ko sa batiria qai korapa tutia ira karu
sisa, sa sa nanasaria, <<Na sa sa qu
nyaqoa agou karu?>> sauniria.

Poni pira qarigu sira karu, <<Rabi,
pai qu susuvere sao? >> qarigunia.
(Na ginuana Rabi sa na Tinoni
Vaivagigalai.)

39 Poni sa parangaria i Jisu sira
karu, <<Mei, lame tutisiu ko mu ba-
tia,>> sauniria.

Ko qai tutia tugu ko qai lao batia sa
na ruma ketakoi sa suvere isa, beto
ko sa tei made koloko vevelu tu sa
totonai, ko qai kole suveredia tana
tinganai sa bongi sa na eqa.

40 I Aduru, na tasina i Saimone
Pita, sa kame ira karu sa nongoria
na parangana i Jone perangana ko sa
tutia si Jisu.
41 Ba i Aduru sa riu mai tu nyaqoa
sa na tugana mekana, i Saimone, ko
pira saunia, <<Qokolo, agei qe batia
gu sa na Mesaea,>> sau. (Na ginuana
na Mesaea sa na Karisito.)
42 Beto sa toni laonia ti Jisu si Sai-
mone. Ko totonai sa batia, sa pira
saunia i Jisu sisa, <<Ao si Saimone,
na tuna i Jone, ba kopira sa muna
takukunia i Sipasi sa na isongomu
ao,>> sau si Jisu. (Na ginuana nisongo

* **1:29** Na lami sa na tuni sipi. Na lami sa qai vavakukuvunia ira na iama tadira na tinoni Izireli ko qai vulasaniria na sela tadira na tinoni Izireli.

Sipasi† sa sa vaitoto vei tugu na ginuana nisongo Pita.)

Sa Kukuria i Jisu sira Pilipi beto i Nataniela

43 Ego sa rane ligu neqa poni sa sa taloa lao pa Qalili si Jisu, poni sa bati gosoria isa si Pilipi ko pira saunia, <<Mei, tutisiu!>> saunia.
44 I Pilipi sa na tinoni Betiseda, isa na gusu ketakoi qai suvere ira Aduru i Pita.
45 I Pilipi sa nyaqoa si Nataniela ko sa parangia, <<Isa na tinoni i Mosese sa kutia na veveina pa Vavanau beto ira na tinoni kokorotai qai kutia na veveina sa qe batia agei. Isa si Jisu pa Nazareti, na tuna i Josepa,>> sau.
46 Poni pira saunia i Nataniela sisa, <<Qokolo, mina boka tugu votu lame vei pa Nazareti sa kai sakasava jongana?>> sau.

Poni sa paranga i Pilipi, <<Mei, lame tutisiu, ko mu batia,>> saunia.
47 Ego ko i Jisu sa batia sa korapa lalameona tana si Nataniela, sa pira sa paranga vei, <<Doro, api sa na tinoni Izireli sosoto, isa sake isongo kolea kai seseke!>> sau.
48 Poni sa paranga si Nataniela, <<Ai sa vei ko qu boka tu gigilasiu?>> sau.

Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Totonai sa oqoro lao kukugo i Pilipi, poni sa ara qa tei bati momoegoqua tu qu kole toqomua pa kuta gou piqi sao,>> sau.
49 Poni pira sau si Nataniela, <<Rabi, ao tugu sa na Tuna na Tamasa, ao sa na bangara tadira na tinoni Izireli!>> sau.
50 Poni sa oe si Jisu, pira saunia, <<Ai vei, koko vei qa pojanigo gu qa tei bati momoegoqua tu totonai qu kole toqo pa kuta gou piqi qau ara sa qu soni vasosoto? Kode tu muna batiria sira na sakasava mai lavata jolania isa qu batia kopira!>> saunia.
51 Beto sa paranga si Jisu, pira sau, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: kode muna batia sa na oka mina tarevanga beto ira na mateana tana Tamasa mai gore sae tana na Tuna Tinoni,>> sau si Jisu.

2

Na Vaialava Pa Kena

1 Ego pa vinaue rane sa sa taroiti sa kai inevanga vaialava pa Kena pa Qalili, ko na tinana i Jisu sa korapa ketakoi.
2 Ko i Jisu beto ko ira na ona sepele ba qai somana tasoru valao tugu pa vavolo vaialava isa.
3 Totonai sa pidili sa na buku vaini, poni sa paranga laoa i Jisu sa na tinana, <<Tuqu, sa betoniria na vaini sira,>> sau.
4 Poni sa paranga si Jisu, <<Ko na savana taqu beto tamu sa vei ina, tinaqu? Ara ba na qua totoso sa oqoro kamua,>> sau.
5 Poni sa parangaria na tinana sira na nabulu, <<Muna roitinia gu agou sisa vei mina garununigou isa,>> sauniria.
6 Ego na tututi pa vinatarasae tadira na tinoni Jiu sa koledia sa pa kalena na vavalioso, ko na juki vatanana na vei isa sa koledia ketakoi sa ka vonomo bogu patu lavata vuvutugu tarini kolo, padana pa vaikorapaina vitungavulu lima ko kai gogoto manoga lita kame.
7 Ko sa paranga laoria i Jisu sira na nabulu, <<Mu vapugeleniria na pie gagale sa na bogu jagi inara,>> sau. Poni qai vapugele jutuniria na pie tugu ira sira na bogu ira.
8 Beto sa garunuria i Jisu sira, <<Ego kopira mu tinu ko mu pogoso laonia tana tinoni sa kopunia na vavolo,>> sau.

Poni qai pogoso laonia tugu sisa vei sa pojaniria i Jisu.
9 Ko sa buku podekia na tinoni kopu vavolo sa na kolo sa tapeluku vaini poni sa sa valilingia, ba sake gigilai pai sa koko lame vei sa na vaini isa. (Ba ira na nabulu qai tinua na kolo ko qai gigilaidia sa.) Ko sa kukua sa na tinoni sa vaialava,

† **1:42** Na paranga ***Sipasi*** sa na paranga Aramaiki beto ***Pita*** sa na paranga Qiriki, ko ira karu doru na ginuadi sa na <<patu>>.

10 ko pira saunia, <<Qokolo, ira
doru tinoni sa na vaini jongana jola
mai tu sa qai iia momoea, beto to-
tonai qai tei dori buku tu ira na tinoni
sa beto qai iai sa na vaini nake loka
jongana. Ba ao sa qu kopu vakolea
ko kopira tu qu vavotua sa na vaini
jongana jola,>> saunia.
11 Alepi sa na roiti vinagigila mo-
moe sa roitinia i Jisu pa Kena pa
Qalili, ko ketakoi sa vatadogoronia
isa sa na ona neqi, ko ira na ona
sepele qai vasosotoa sisa.
12 Ego pa liguna isa sa qai goredia
pa Kepaniami sira Jisu, na tinana,
ira tasina marene beto ko ira na ona
sepele, ko qai dori susuveredia mai
tu ka vivisa rane ketakoi sira.

I Jisu sa Aduria ira qai Vavai pa Kakabarena Zelepade

(Matiu 21.12-13; Maka 11.15-17; Luke 19.45-46)

13 Ego sa tei tata tugu sa na totoso
vavolo Alokata tadira na Jiu, ko sa
taloa sae pa Jerusalema si Jisu.
14 Totonai sa kamu sisa ketakoi,
ko sa rerege lao pa kakabarena
zelepade, poni sa batiria sira na
tinoni qai korapa vavainiria na
bulumakau, na sipi, na kuru, beto ko
ira na tinoni bebei poata qai korapa
toqo roitinia dia roiti.
15 Poni sa roitinia isa kai gasoro
vavaiiriruna, ko sa adu vovotuniria
pa kakabarena zelepade sa doru
manugu, na sipi, na bulumakau. Beto
sa upele vavukele enga paleria sira
na tevolo tadira qai bebei poata, ko
sa ipaporoniria doru eqa sa na dia
poata.
16 Beto pira sauniria sira qai
vavainiria na kuru, <<Mu pogoso
votu riuniria pa ia lani sira na
sakasa pira! Muke roiti veinia na
ruma mamaketina sa na ruma tana
Tamaqu!>> sauniria.
17 Totonai qai batia ira na sepele
inara sa vei, poni sa qai gigila kamua
ira sisa vei sa pojai na Kukuti Tabuna,
pira sau, <<Tamasa, na qua roroquna
na mua ruma ao sa sa iku vuvurun-
guziu,>> sau.
18 Ego ko tonai sa roiti vei inara i
Jisu sa qai lao nanasia ira na mamata
tinoni Jiu sisa, pira qarigunia, <<Na
roiti vinagigila ai veveina sa muna
roiti vanigei ao ko agei mene boka
vasosotoa sa qu isongia tugu ao sa na
neqi ko muna boka roiti vei inara?>>
qarigunia.
19 Poni sa oeria i Jisu sira,
pira sauniria, <<Mu jegaria sa na
zelepade madina api, beto sa na rane
vinaue kode mana vaturu ligua ara
sapi,>> sauniria.
20 Poni sa pira qarigu sira na ma-
mata tinoni Jiu, <<Qokolo, ko ka
madengavulu vonomo aoro tu qai
kole roitinia ira sa na zelepade mad-
ina api! Ba ao muna vaturu ligua pa
kue rane gu?>> qarigu.
21 Ba na zelepade madina saunia
isa sa na tinina gu mekana.
22 Ko pa liguna sa turu mule pa
mate sisa, poni sa qai roroqu kamua
ira na sepele sisa sa poja veinia isa
api. Ko qai vasosotoa ira sa na Kukuti
Tabuna beto ko na parangana i Jisu.

I Jisu sa Gigilaiona na Bulodi na Tinoni

23 Ego totonai sa korapa suvere pa
Jerusalema pa totoso vavolo Alokata
si Jisu, poni sa kubo tinoni sa qai va-
sosotoa sisa tonai qai batiria na roiti
vinagigila sa roitiniria isa.
24 Ba i Jisu mekana sake to-
toravusuria sira, ura sa tei gigila
betoriaona tu isa sira.
25 Beto ko sake nyaqoa tadira na
tinoni isa sa na vavakato vinasosoto
veveidi ira na goto tinoni, ura isa
mekana sa tei gigila vatale beto-
riaona tu sa na roroqu sa kole pa
bulodi na tinoni.

3

I Jisu beto i Nikodimasi

1 Ego koleona sa kai kuta iviva
tadira na tinoni Jiu, kame ira na
Parese, na isongona i Nikodimasi.

2:17 Kera Vinatarasae 69.9.

2 Ko na tinoni api sa sa lao tai
Jisu kai bongi, ko pira saunia si Jisu,
<<Rabi, qe gigilagomei agei sa ao sa
kai tinoni vaivagigalai na tagarunu
lame veimu tana Tamasa sao. Ura
kepore sa kai tinoni bi boka roitiniria
sa na roiti vinagigila vevei qu korapa
roitiniria ao inara vei bike somana
tana sa na Tamasa,>> sau.
3 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia,
<<Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara
sao: kepore sa kai tinoni mina boka
batia na binangara tana Tamasa, vei
minake podo mule* mai tu sisa,>>
sau.
4 Poni sa paranga si Nikodimasi,
<<Ai mina vei beto mina boka kai
podo mule mutu sa na tinoni sa tei
baragoso tu? Na tinoni lavatana sa
minake boka tomea na iapana na
tinana ko mina podo na vinarua to-
toso!>> sau.
5 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Sosoto
pa sosoto ma pojanigo ara sao: ke-
pore sa kai tinoni mina boka tome pa
binangara tana Tamasa, vei minake
podo kolo beto na Gagala sisa.
6 Isa sa podo masa sa na masa tugu,
goto isa sa podo Gagala sa na gagala
tugu.
7 Muke gabarania sisa qa korapa
pojanigo na veveina muna podo
mule mai tu sagou doru qaunia.
8 Na gava sa sa iru lao vei ketakoi
sa nyorogua lao vei sisa. Qu non-
goriamua sa na ovangana, ba quke
gigilai pai sa koko lame vei beto pai
sa korapa lao vei sisa. Kai muqisi
podeke vei tugu isa sa na tinoni sa
podo pa Gagala,>> sau si Jisu.
9 Poni sa nanasa si Nikodimasi,
<<Ko ai mina vei mina boka gore votu
sinana?>> sau.
10 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia,
<<Beko ao tu sa na tinoni vaivagigilai
tadira pa Izireli, ba quke gigilai tu sa
aipira?
11 Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara
sao: agei sa qe paranga votuniria sira
vei qe gigilaria, beto qe uleniria sira
vei qe bati sosotoria, ba kepore kame
agou bi vasosotoria sira na mei ulule.
12 Vei mana vavakato vanigou ara
sira na sakasava gu qai gore votu
pa kasia gusu ba munake vasosoto
sagou, poni sa vei mana vavakato
vanigou ara sira na sakasava qai gore
votu pa noka sa totonai sa kode mu-
nake isongo vasosoto podeke sagou.
13 Kepore sa kai tinoni bi tei sae
mai tu pa noka, ba koleona sa isa sa
gore lagere vei pa noka, na Tuna na
Tinoni.
14 Sa vaitoto vei tugu pa qega sa
alaka vaiolo saenia i Mosese pa nulu
sa na dole pa uqu gou, poni sa mina
taovulu vaiolo sae vei tugu isa sa na
Tuna na Tinoni,
15 ko ira doru mai vasosotoa isa sa
mai tekua na toa jola.
16 Ura pa soana vei api sa roro-
qua na Tamasa sa na kasia gusu: sa
valamea isa sa na Tuna mekai, ko ira
doru mai rangea isa sa maike mate
manyao goto mai tekua na toa jola.
17 Ura na Tamasa sake garunu
valageria pa kasia gusu sa na Tuna ko
mi pitua isa sa na kasia gusu sakeu-
nia, goto sa garunu lagerenia ko mi
aloa tu isa sa na kasia gusu sau.
18 Isa sa vasosotoa na Tuna sa sake
tapitu; goto isa sake vasosotoa na
Tuna sa sa tei tapitu tu, ura sa tei ke
vasosotoa tu isa sa na Tuna mekai na
Tamasa.
19 Pira sa vei sa na vaipitu: sa tei
lame tu pa kasia gusu sa na kabere,
ba ira na tinoni sa nake kabere goto
na rodomo tu sa qai nyoroguania,
ura na dia roiti sa na seladi.
20 Isa na tinoni sa roitiniria na roiti
ikikeredi sa sake tavaraguania sa na
kabere, ko sake lame pa kabere sisa,
ura sake nyoroguaniria isa sira na
ona roiti ikikeredi bai tauduku votu.
21 Ba isa sa roitinia na sosoto sa
sa lame pa kabere, ko qai bola votu
sira na ona roiti sa roitinia isa ura sa
vatabea na Tamasa sisa,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Tadoro Vaitoto ti Jone

* **3:3** Na paranga Qiriki sa tapeluku <<mule>> sa kai ginuana sa <<pa nulu>>, ko na kipa paranga lani sa mina boka tapeluku vei <<vei minake podo pa nulu mai sisa>>.

22 Ego pa liguna isa sa i Jisu beto
ira na ona sepele sa qai lao pa ia pa
Jiudia, ko ketakoi sa suvere tavitiria
iapeki totoso kakasana ko sa kole
paputaiso tinoni.
23 I Jone ba sa paputaiso tinoni
tugu pa Aenoni, kai gusu sa tata pa
Saleimi, ura sa kubo sa na pie pa
eqa ketakoi, ko qai lalao tana sira na
tinoni ko sa kole paputaisoria isa sira.
24 (Pa totoso isa sa sa oqoro
tavatome pa ruma vaipiu si Jone.)
25 Ego ko kaki ira na sepele tai Jone
sa qai vaiguania tana kai tinoni Jiu
sa na veveina na loloqa vavalioso pa
vavanau tadira na tinoni Jiu.
26 Beto sa qai lao sira kaki ona se-
pele ko pira qarigunia si Jone, <<Rabi,
qu gigilaimua ao sisa na tinoni sa
somana suvere tavitigo totonai qu su-
vere pa kale sagere tapo pa pie Jo-
dani, isa na veveina qu kole mai ulu-
lenia ao? Doro! Kopira sa sa korapa
vaipaputaiso sisa, ko na rave tinoni
sa qai korapa lalao tana!>> qarigu.
27 Poni pira sa oeria i Jone sira, pira
sauniria, <<Kepore sa kai tinoni mina
boka isongia kai sakasava vei mineke
vania na Tamasa sisa.
28 Agou mekamiu sa qu tei nongo-
ria tu ko muna boka ulenia sa isa
qa pojai ara tonai pira qau, <Ara sa
nake Karisito sara, goto qa tagarunu
vamomoe lao gu pa moena isa,> qau.
29 Na rereko mina vaialava sa nona
tugu na marene mina alavaia, nake
tana tinoni isa ira karu na baere
jonga. Goto na baere jonga api sa kole
turu vainongoro, ko sa somana qera
totonai sa nongoria isa sa na ovovele
lamena na ona tinoni. Ko ara sa qa
vei gu isa, ko sa okoto vatale sa na qua
qeqera.
30 Isa sa mina iolo sae, goto ara sa
mana gore ikete,>> sau si Jone.

Isa Na Koko Lagere Veina pa Noka

31 <<Isa na koko lagere veina pa
nulu sa sa ululu jolaniria doruna. Isa
na koko veina pa peso sa tana peso
tugu, beto sa kole tugu vavavaka-
toniria na sakasava pa peso. Goto isa
sa gore lagere vei pa noka sa sa ululu
jolaniria doruna.
32 Isa sa tei batia tu beto sa tei non-
goria tu sa sa ulenia isa, ba kepore
tinoni bi vasosotoa sa nona ulule.
33 Ba isa sa vasosotoa na ona ulule
sa sa vaegoia tugu sa na Tamasa sa na
sosoto.
34 Isa sa garunia na Tamasa sa
sa poja votuniria na paranga tana
Tamasa, ura na Tamasa sake vani
kokobua na Gagala pugelena sisa.
35 Na Tamana sa roroqua sa na
Tuna ko sa tei vakolea tu pa limana
isa sa doru sakasava.
36 Isa sa vasosotoa na Tuna sa sa
tekua na toa jola. Isa na tinoni sake
vatabea na Tuna sa mineke tekua na
toa jola, goto sa tavapogosonia isa sa
na vinakilasa tana Tamasa,>> sau si
Jone.

4

I Jisu beto na Rereko Sameria

1 Ego qai nongoronia ira na Parese
sa i Jisu sa teku vasoku sepele beto ko
sa paputaisoria soku tinoni jolaniria
ira sa paputaisoria i Jone qarigu.
2 (Ba i Jisu mekana sake vaipaputaiso
sa, goto ira tu na ona sepele sa qai
vei.)
3 Ko totonai sa nongoria i Jisu inara
qai paranga vei sira na tinoni, poni sa
sa taloa pa Jiudia ko sa mule goreona
pa Qalili sisa.
4 Ko pa ona rerege mule pa Qalili
sa rorovea sa mina jola vei tugu pa
korapa ia pa Sameria sisa sau.
5 Ko pa Sameria sa kamu pa kai
gugusu lavata na isongona pa Suka,
nake souna pa kobu peso ti Jekopi qi
vania i Josepa na tuna.
6 Ego na kolena tugu ketakoi sa na
oqili pie takorina tai Jekopi, ko sa
pavu talenia na kole rerege si Jisu ko
sa toqona tugu pa keketai oqili pie
isa. Ko na korapa rane sa totonai.
7 Kai rereko pa Sameria sa sa lame
ko mi nobu pie sau, poni sa paranga
laoa i Jisu aza, <<Bu vanisiu iapeki
buku qau,>> sau.

8 (Totonai sa qai tei taloa riu tu pa gugusu sira nona sepele ko mai riu vaigagani qarigu.)
9 Poni sa paranga sa na rereko Sameria, <<Ao na Jiu tu, goto ara na tinoni Sameria tu, ba ai sa vei qu korapa tu tepanisiu na pie sara?>> sau. (Ura pa dia tuti sa qaike mekarai teteku pa kai pepetani gagani babi qaike mekarai buku pa kai nonobuni pie sira na Jiu beto na Sameria.)
10 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Vei bu gigilai ao sisa na vaivana tana Tamasa beto ko i sei sisa sa korapa tepanigo na pie, sa bu tei tepani buku tu beto ko isa bi tei vanigo tu na pie vaivatoana sao,>> saunia.
11 Poni sa paranga sa na rereko, <<Kepore na mua titinuna sao beto ko na dori kori gorena sa na oqili pie api. Ko pai muna tekunia ao sa na pie vaivatoana?
12 Ao quke lavata jolania si Jekopi na tamamei agei, sa oko? I Jekopi tu sa sa vanigei na oqili pie api, ko isa mekana beto ira na tuna, na ona papausu sa qai buku beto tugu pa pie ina,>> saunia.
13 Poni sa oea i Jisu sisa, pira saunia, <<Isa sa bukua na pie sa kole pa oqili pie api sa kode mina kidepe ligu gu sisa,
14 goto isa mina bukua na pie mana vania ara sa minake isongo kidepe ligu. Ba na pie mana vania ara sa mina bubukala vuvugu sa pa bulona, ko mina bukala vania na toa kole jolana,>> sau si Jisu.
15 Poni sa paranga sa na rereko, <<Bangara! Vei mu vanisiu tu ropi sa na pie isa, ko make kidepe ligu, beto make papavu lalame vutugu ligu pie lani,>> sau sa na rereko.
16 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Mu lao, ko mu kukua na marenemu ko mu toni lamenia lani,>> saunia.
17 Poni sa paranga sa na rereko, <<Koi, ara kepore marenequ!>> sau.
Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Qu sotomua tugu sao tonai kepore marenequ qugu.
18 Ura ira ka lima marene mai tu sa qu tei nanagoria tu ao, ko isa qu korapa nanagoa ao kopira sa nake marenemu sosoto ao sisa. Ko na sosotona gu sa qu pojai ao,>> sau si Jisu.
19 Poni sa paranga sa na rereko, <<Bangara, kopira tu qa gigilai ara sa kai tinoni kokorotai sao!
20 Ura ira na mei tite pa moa agei sa pa kubo tugu api sa qai vatarasaea na Tamasa, ba agou na tinoni Jiu sa qu paranga sa pa Jerusalema tu sa na ia tana vatarasaea gita na Tamasa qugu,>> sau sa na rereko.
21 Poni sa parangia i Jisu sisa, <<Ago, mu vasosotoa sapi! Sa korapa lame sa na totoso totonai nake pa kubo api babi pa Jerusalema sa muna vatarasaenia agou sa na Tamada.
22 Agou na tinoni Sameria sa quke gigila vatalea sisa qu korapa vatarasaea; goto agei na tinoni Jiu sa qe gigila vataleamei sisa qe vatarasaea, ura na inaalo sa sa votu lame vei tamigei tu na tinoni Jiu.
23 Ba sa korapa lame sa na totoso ko kopira sa tei kamua tu sa na totoso isa, tonai ira na tinoni vatarasae sosoto sa mai vatarasaea pa gagala beto pa sosoto sa na Tamana. Isa sa na vinatarasae sosoto sa nyoroguania na Tamana.
24 Na Tamasa sa na Gagala ko ira mai vatarasaea isa sa mai vatarasaea pa Gagala beto pa sosoto tu,>> sau.
25 Poni sa paranga sa na rereko, <<Qa gigilaiqua ara sa kode mina lame sa na Mesaea (isa sa tagigala na Karisito), ko mina kamu tu isa sa mina ule vanigita sa doru sakasava,>> sau.
26 Poni sa oe laoa i Jisu sisa, <<Ara tugu sisa, ara qa korapa parangigo kopira api sisa,>> saunia.
27 Pana totoso tugu isa sa qai mule kamu sira na ona sepele ko qai gabarania sa qai mule batia sa korapa paparangia kai rereko isa. Ba kepore kame ira sa bi paranga, babi nanasa lao veinia pira, <<Koi, na sa qu nyoroguania?>> biunia na rereko isa, babi, <<Ai sa vei ko qu vavavakato tavitia tu na rereko ina sao?>> biunia si Jisu.

28 Beto sa sa loa vakole pale na
rereko sa na ona bogu pie, ko sa mule
lao tu pa gugusu, ko sa parangaria
sira na tinoni,
29 <<Mei, lame! Mu dogoria kai
tinoni sa pojanisiu doru qua toa qa
roitiniria ara. Nake api tugu beka sa
na Karisito?>> sau.
30 Ko qai taloa pa gugusu ketakoi
sira na tinoni ko qai votu lao tai Jisu.
31 Totonai qai oqoro bola lame ira
na tinoni pori sa qai kole gagaru-
nia ira na sepele si Jisu, <<Rabi, mu
teteku mai tu,>> qarigunia.
32 Ba pira sauniria i Jisu sira, <<Ara
sa koleona na qua tetekuna isa quke
gigilai na veveina agou,>> sau.
33 Poni qai podalai vavainanasa
mekadi sira na sepele, <<Kaki tinoni
beka qai tei pogoso kamu vania tu na
tetekuna sisa?>> qarigu.
34 Poni sa parangaria i Jisu sira,
<<Na qua tetekuna sa ara ma vatabea
gu na nyorogua tana isa sa garunusiu
beto ma vaokotia sa na roiti tana.
35 Pira qu paranga vei sagou, <Ka
made popu gu sa sa kole beto mina
kamu na totoso ababu,> qugu sagou.
Ba mu vainongoro ko ma pojanigou
ara: mu vaengaria na matamiu ko
mu dogororia sira na inuma! Qai tei
matua tu ko qai tei pada taabu tu sira
na umuma!
36 Na tinoni sa ababu sa sa tatabara
beto sa pogoso vaikamuniria sira na
vua ko mai tekua na toa jola, ko na
tinoni sa umuma beto isa sa ababu sa
mai mekarai qera beto.
37 Ko sa sosoto gu sa na paranga
pira sau, <Kai tinoni sa umuma beto
kai goto tinoni tu sa ababu,> sau.
38 Ara qa garunugou sagou ko qu
riu abua sisa quke pavu talenia agou.
Ira kaki tu qai pavu talenia sa na roiti,
goto agou sa qu abua na vuana gu na
pavu tadira goto tinoni,>> sau si Jisu.
39 Ego ko kubo ira na tinoni Same-
ria pa gugusu isa sa qai vasosotoa
si Jisu, tonai qai nongoria na ulule
tana rereko isa, pira sau, <<Sa poja
betonisiu sira doru roiti qa roitiniria
ara,>> sau.
40 Ko tonai qai lao kamua isa sira
na tinoni Sameria, sa qai tepa va-
sosogo lao tana ko bi suvere iapeki
mai tadira qarigu. Poni sa suvere
ketakoi karu rane sisa.
41 Ego ko na kubo jola mule sira na
tinoni qai vasosoto tonai qai nongo-
ria na paranga ti Jisu.
42 Ko qai parangia sa na rereko,
<<Kopira sa nake parangamu gu ao
sa qe vasosotoa, goto kopira qe va-
sosoto ura qe batia beto qe nongoria
mekamei sa isa tugu sosoto sa na in-
aalo pa kasia gusu,>> qarigu.

I Jisu sa Salania na Tuna Kai Iviva Qavuna

43 Ego sa jola karu rane beto sa
taloa ketakoi si Jisu, ko sa mule gore
pa Qalili.
44 (I Jisu mekana sa tei ululenia tu
sa na tinoni kokorotai sa pa ona gu-
gusu ketakoi sa lavata sae gu sa sake
tatavaragua sauniria.)
45 Ko totonai sa kamu pa Qalili sisa
sa qai vatoga vatalea ira na tinoni
ketakoi sisa, ura qai tei somana-
nia tu ira sa na vavolo Alokata pa
Jerusalema ko qai tei batiadia tu ira
sira na sakasava sa roitiniria isa pa
totoso vavolo isa.
46 Ego sa gabala mule lame pa Kena
pa Qalili si Jisu, ketakoi sa pelukuni
vaini na kolo perangana. Ko na
suverena tugu ketakoi sa kai iviva
qavuna, sa mo na tuna marene pa
Kepaniami.
47 Ko sa nongoronia na iviva isa si
Jisu sa tei taloa tu pa Jiudia ko sa gore
vei tu pa Qalili qarigu, poni sa lao
gosoria ko sa tepaia ko bi lao salania
sa na tuna marene pa Kepaniami, ura
sa tata sosoto mina mate sisa sau.
48 Poni pira saunia i Jisu sisa,
<<Agou sa qu nyorogua isongo
batiria mai tu na roiti vinagigila beto
na roiti vaivagabaradi beto sa bu
vasosoto qugu,>> sau.
49 Poni sa paranga sa na iviva
isa, <<Bangara, mu siqarai tuti lame
pinakoi sa oqoro mate na tuqu,>>
sau.

50 Poni sa parangia i Jisu sisa, <<Mu
mule lao, na tumu marene sa kode
mina toaona gu!>> saunia.

Poni sa vasosotoa tugu na iviva api
sa na paranga ti Jisu ko sa mule ri-
uona.
51 Ko tonai sa korapa gogoreona isa
sa qai gosoria pa soana sira na ona
nabulu, ko qai pojania, <<Na tumu
marene sa sa tei jonga tu,>> qarigu-
nia.
52 Poni sa nanasaria sira papada
ai totoso sa vei sa podalai jonga sisa
sauniria, poni pira qarigunia, <<Pada
kai koloko korapa rane pa nyoro sa
gore na mangini,>> qarigunia.
53 Poni sa gigila kamua na iviva
api sa isa tugu sa na totoso qi poja
veinia pira i Jisu, <<Na tumu marene
sa kode mina toaona gu,>> qiunia. Ko
isa beto ira na ona tatamana doruna
sa qai vasosotoa si Jisu.
54 Api sa na roiti vinagigila vinarua
sa roitinia i Jisu pa liguna sa taloa pa
Jiudia ko sa gore pa Qalili.

5

I Jisu sa Salania Kai Qao pa Keketai Lolu Pie

1 Pa liguna na sakasava aipira sa sa
taroiti sa kai vavolo tadira na tinoni
Jiu, ko sa sae pa Jerusalema si Jisu.
2 Ko sa tata pa Atakamana Sipi pa
Jerusalema ketakoi sa sa koleona sa
kai lolu pie, na isongona sa na Be-
tizata pa paranga Aramaiki, ko sa
kolea ka lima ongonguna sisa.
3 Ketakoi sa qai kubo sira na
vaikamu minete tinoni momodi qai
kole loka, ira na leqa, na qao beto ira
sa mate kale na kobu tinidi.*
5 Ko sa koleona ketakoi sa kai tinoni
sa kole mo ka uengavulu vesu aoro.
6 Ko sa batia i Jisu sa korapa kole
ketakoi sisa ko sa dogoro gigilai i Jisu
na kakasana jola sa na totoso sa kole
mo isa, ko sa parangia, <<Ai vei qu
nyogua tasalana sao?>> saunia.
7 Poni sa oe lao sa na tinoni mo isa,
<<Bangara, ara sa kepore kai tinoni
bi tokanisiu, ko bi toni laonisiu pa
lolu pie totonai sa nyakili na kolo.
Totonai qa korapa popodeke ko ba
lao qau, poni sa kaki goto tinoni tu sa
qai tei lalao momoe tu,>> sau.
8 Poni sa paranga laoia i Jisu sisa,
<<Mu turu, mu pogosia na mua lovu
ko mu rerege,>> saunia.
9 Isa tugu sa paranga vei isa poni
sake ruavo tugu tasalana sa na tinoni
isa, ko sa teku pogosia sa na ona lovu
beto sa rerege riuona.

Ko na rane Minere sa sa roiti vei
inara i Jisu.
10 Ko ira na mamata tadira na
tinoni Jiu qai kole paparanga laoia sa
na tinoni sa koni tasalana, pira qari-
gunia, <<Na rane Minere sa pa ngeni,
ko sake tavamalumu pana Vavanau
sa ao qu korapa pogoso lovu,>> qari-
gunia.
11 Poni sa oe laoria isa sira, <<Ura
ara na tinoni tu sa salanasiu sa pira
sa garunu veinisiu, <Mu pogosia na
mua lovu ko mu rerege!> saunisiu,>>
sauniria.
12 Poni qai nanasa laoia sisa, <<I sei
sa na tinoni isa sa garunigo ko mu
pogosia na mua lovu ko mu rerege
saunigo ao?>> qarigu.
13 Ba sake dogoro gigilai na tinoni
sa tasalana api si Jisu, ura qai kubo
sa na vaikamu tinoni ketakoi ko i Jisu
ba sa tei pae riuona tu pa vaikamu
tinoni.
14 Liligu tu sa batia i Jisu pa kak-
abarena zelepade tu sisa, ko pira
saunia, <<Doro! Kopira qu tei jonga
tu sao! Ko mu noso roitiniria na toa
ikerena kita mu gosoria na tapata
lavatana jola,>> saunia.
15 Ko totonai tu sa sa taloa sa na
tinoni api ko sa riu ule vaniria ira na
mamata tadira na tinoni sa i Jisu sa
salania isa sauniria.

* **5:3** Na pikata 3b-4 sa kaki paparanga qai kole pa kaki kukuti kokoleidi, pira qarigu: <<qai kole lolokania na nyakilina na kolo. 4 Ura koleona na totoso sa na mateana tana Tamasa sa sa gogore lagere, ko sa vanyakilia sa na kolo isa. Ko na tinoni mo sa lao momoe totonai sa nyakili na kolo isa sa sa tasalana sa na mo sa vaia isa.>>

16 Pa totoso isa sa qai podalai roiti
kokomitia ira si Jisu, ura sa roitiniria
na roiti vevei pira pa rane Minere.
17 Ba sa pojaniria i Jisu sira, <<Ara
na Tamaqu sa sa roiti lao gu doru to-
toso. Ko ara ba mana roiti vei tugu,>>
sau.
18 Totonai sa paranga vei inara isa
sa qai tagigiri sira na mamata Jiu,
ko qai nyorogua vivitigi vamatea si
Jisu, ura nake mekana gu na rane
Minere sa majai isa, goto sa pojai
tugu vei sa na Tamasa sa na Tamana
mekana sau, ko sa vei sa sa vakai
muqisi podeke mulenia mekana tana
Tamasa sisa.

Na Neqi tana Tuna na Tamasa

19 Poni sa oeria i Jisu sira na ma-
mata Jiu, pira sauniria, <<Sosoto pa
sosoto ma pojanigou ara sagou: na
Tuna sa sake boka roitinia kai sa
mekana, goto isa gu vei sa batia sa
roitinia na Tamana sa sa roitinia sa
na Tuna.
20 Ura na Tamana sa roroqu viv-
itigia sa na Tuna ko sa vadogoronia
na Tuna sira doru vei sa roitiniria
mekana isa. Beto ko kode mina vaba-
tinia mutugu na Tamana isa sira na
sakasa poreveveidi mina roitiniria
ko mina jolaniria aipira, ko muna
gabara beto sagou doru.
21 Sa vaitoto vei tugu sa vatoa mu-
leria na Tamana sira qai tei matedi
tu ko sa vaniria na toa, poni sa na
Tuna ba sa vaniria tugu na toa sira sa
nyorogua vaniria.
22 Na Tamana mekana ba sake
pitua kai tinoni, goto sa tei ia lao
vania tu na Tuna sa na neqi ko na
Tuna sa mina pituria sira na tinoni.
23 Ko mai valavatia ira doru tinoni
sa na Tuna, vaitoto vei tugu qai
valavatia ira sa na Tamana. Na
tinoni sake valavatia na Tuna sa sake
valavatia tugu sa na Tamana isa sa
garunia sa na Tuna.

24 Sosoto pa sosoto ma pojanigou
ara sagou: isa sa nongororia na qua
paranga beto sa vasosotoa sisa sa
garunusiu ara, sa sa tekua na toa jola
ko minake tapitu sisa; goto sa tei jola-
nia tu isa sa na mate ko sa tei karovo
lao tu pa toa.
25 Sosoto pa sosoto ma pojanigou
ara sagou: sa korapa lalameona sa
na totoso, ko kopira tugu sa na totoso
isa, tonai mai nongoria ira na tinoni
qai tei matedi tu sa na ovovelena na
Tuna na Tamasa, ko ira mai nongoria
sa mai toa.
26 Ura na Tamana mekana sa na
kutana na toa, beto ko sa tei vania tu
na neqi vei sa na Tuna ko na Tuna
tugu sa na kutana na toa.
27 Beto sa vania tugu vei na Tuna sa
na neqi ko na Tuna mina boka pituria
sira na tinoni, ura na Tuna na Tinoni
sisa.
28 Muke gabarania sisa qa po-
janigou api; ura sa korapa lalameona
sa na totoso tonai kode mai nongoria
ira qai tei tagolomo tu sa na ovove-
lena isa.
29 Ko mai okoto votu ketakoi qai
tagolomo sira ko ira qai roiti vatale sa
kode mai turu mule ko mai tekua na
toa jola, goto ira qai roitinia nikerena
sa mai turu mule ko mai tapitu,>> sau
si Jisu.

Ira Qai Vavakatonia na Veveina i Jisu

30 <<Ara qake boka roitinia kai
sa pa qua neqi mekaqu; ba isa gu
vei qa nongoria tana Tamaqu sa qa
pitua ko na qua vaipitu sa na tu-
visina, ura qake tutia na qua roroqu
mekaqu goto na nyorogua tu tana isa
sa garunusiu sa qa tutia.
31 Vei ba ule mulenisiu mekaqu
sara, poni sa na qua ulule sa bike
pada tavasosoto.
32 Ba koleona sa kame sa ululenia
na veveiqu ara, ko ara qa gigilaiqua
sa na ulule veveiqu ara sa ulenia isa
sa na sosotona tugu.
33 Qu tei garunu laonia tu agou tai
Jone sira kaki tinoni pogoso nongoro
ko sa tei ulenia tu isa sa na sosoto isa.
34 Ara nake vei ko na ulule tana kai
tinoni qa teku vasosotoa qakeu sa,
goto qa pojaria ara sira na sakasava
aipira ko mu boka taalo agou qau.

35 I Jone sa na juke sa toa beto sa
tolanga vakabere, ko agou qu qera-
nia suvere mai pa iapeki totoso sa pa
kabere tana.
36 Ba koleona sa na ulule veveiqu
ara sa sa poreveveina jolania na ul-
ule ti Jone. Ura ira na roiti sa vanisiu
na Tamaqu ko qa vaokotoria ara sa
ira tugu sa na roiti qai ululenia na
veveiqu ara beto qai ulenia sa ara sa
na Tamaqu tu sa garunusiu.
37 Ko isa na Tamaqu sa garunusiu
isa sa sa tei ulenia tu na veveiqu
ara. Agou qu oqoro isongo nongoria
na ovovelena beto qu oqoro batia na
tinonina sisa,
38 beto ko quke teku vatogasia pa
miu toa sa na ona paranga, ura quke
vasosotoa agou sisa sa garunia na
Tamaqu.
39 Qu tiro vivilotoria agou sira na
paranga pa Kukuti Tabuna, ura qu
roroqua sa ketakoi kode muna ba-
tinia na toa jola qugu, ba ira na
paranga qai takuti ketakoi sa qai ul-
ulenia sa na veveiqu gu ara.
40 Ba agou qu daimiu tu lame sa
taqu ko bu tekua na toa jola.
41 Ara sa qake korapa nyaqo soana
ko bai vatarasaesiu ira na tinoni qau.
42 Ba qa gigila vatalegouqua ara
sagou; qa gigilaiqua ara sa kepore na
vairoqu lao tana Tamasa bi kole pa
miu toa.
43 Ara sa qa lame pa neqi tana
Tamaqu, ba qu daimiu vatogasiu
agou sara; goto vei bi kamu tu pa ona
neqi mekana sa kai tinoni, sa kode
muna vatogai agou sisa.
44 Na vinatarasae gu tadira na
tinoni sa qu kole nyaqoa agou ko
bu tekua qugu, goto quke nyaqoa
agou sa na vinatarasae tana Tamasa
memekaina; ko ai mina vei beto
muna boka vasosotosiu sara sa vei?
45 Kita mu roroqua sa ara kode
mana pitugou pa moena na Tamaqu.
I Mosese tu isa qu tei vakolenia tu na
miu totoravusu agou sa isa tugu sa
kode mina pitugou.
46 Ura vei bu vasosotoa agou si
Mosese, poni sa ara ba bu vasosoto-
siu tugu, ura isa tugu na veveiqu gu
ara sa sa kutia i Mosese.
47 Ba quke vasosotoria kisa na
kukuti sa kutiria isa, ko ai muna vei
muna boka vasosotoria agou sira na
paranga taqu sa vei!>> sau si Jisu.

6

I Jisu sa Vatetekuria ka Lima Tina Tinoni

(Matiu 14.13-21; Maka 6.30-44; Luke 9.10-17)

1 Ego pa liguna sa vei inara, sa i Jisu
sa karovo lao pa kai kalena na ovuku
pa Qalili, kai isongona qai vavakuku-
nia sa pa Tiberiasi.
2 Ko kai minete tinoni lavata sa qai
kole tututia isa, ura qai tei batiria tu
sira na roiti vinagigila sa roitiniria isa
tonai sa salanaria ira qai mo.
3 Poni sa sagere sae pa kukubo si
Jisu, ko ketakoi sa toqo tavitiria sira
na ona sepele.
4 Ego ko sa tei tata tu sa na totoso
vavolo Alokata tadira na Jiu.
5 Ego ko totonai sa vaengaria na
matana i Jisu ko sa dogoria sa na
minete tinoni lavata sa korapa lame
tana, poni sa nanasa laoia si Pilipi,
<<Pai sa tana boka vai gagani ko tana
vatetekuria sira na tinoni pira? >>
sau.
6 (Ba sa paranga vei inara sisa ko mi
podekia gu i Pilipi sau, goto isa sa tei
gigilaiona tu sisa mina roitinia.)
7 Poni sa oe lao si Pilipi, <<Ura
vei mai okoto iqopeki gu ira doru
pira ba kode mina jolania tu karu
gogoto poata siliva* sa mina tavaini
gagani,>> sau.
8 Azae kame ira na ona sepele, i
Aduru, na tasina i Saimone Pita, sa sa
paranga,
9 <<Korapa kamea lana sa kai
koburu marene ka lima gana bereti
beto karu gana igana, ba pa vaikamu
tinoni vei pira na sa mina vagavoria

* **6:7** Kai poata siliva sa padana na tabarana kai rane roiti. Ko karu gogoto poata siliva sa padana kai aoro tabara.

sa ka visa momoqasa gagani vevei inara?>> sau.
10 Poni pira sau si Jisu, <<Ego vatoqo betoria sira na tinoni,>> sau. Na ia kubo buburuna sa ketakoi, ko qai toqo beto sira doru tinoni, na anye vaikamudi ira na marene sa sa papada vei lima tina.
11 Beto sa tekuria i Jisu sa na bereti, ko sa paranga jongana laoniria tana Tamasa beto sa ianiria na tinoni qai toqo. Beto sa roiti veinira tugu sa na igana, ko qai pote beto sira doru.
12 Pa liguna qai pote beto ira doru, poni sa parangaria sira na ona sepele, <<Mu buti vaikamu betoniria sira na gagani kole joladi, kita mai taaru vivikere goboro,>> sau.
13 Ko qai buti teku vaikamuniria sira na gagani kole taridi pa lima batu bereti qai teku tariria, ko qai vapugele nyonyoaniria ka manogarua totopa.
14 Ko tonai qai batia ira na tinoni sa na roiti vinagigila sa roitinia i Jisu api, sa qai paranga, <<Api sosoto tugu sa na tinoni kokorotai mina lame pa kasia gusu qarigunia ira,>> qarigu.
15 Ego ko totonai sa gigilai i Jisu sa qai qaqirinia ko mai lame teku vabangaria sisa qarigu, poni sa sa taloa riuona mule mekana pa kubo sisa.

I Jisu sa Rerege pa Vuliti Kolo (Matiu 14.22-27; Maka 6.45-52)

16 Ego totonai sa gore na vevelu, sa qai oqa votu gore pa ovuku pa Qalili sira na sepele ti Jisu.
17 Qai koi pa kai koaka sira, ko qai toka karovo tuvisi lao pa Kepaniami. Ko sa rodomo gu sa na eqa ba i Jisu sa oqoro lame kamuria.
18 Sa podalai gu raja lame sa na gava lavata ko sa nyakili ranebongi sa na kolo.
19 Ko qai tei qelu lao tu pada lima babi vonomo kilomita souna sira na ona sepele beto qai dogoro vaia si Jisu sa korapa rerege lalameona pa kolo. Totonai sa rerege tata lame sisa pa koaka sa qai matagutu vivitigi sira.
20 Poni sa parangaria isa, <<Ara gu sapi, muke matagutu!>> sau.
21 Beto sa qai malumu surania pa koaka ira sisa. Isa tugu sa koi pa koaka i Jisu poni sa qai paro gu sa pa ia ketakoi qai gona toto laoia ira.

Ira na Tinoni qai Nyaqoa si Jisu

22 Ego ko sa rane ligu neqa poni sa qai gigilai ira na minete tinoni lavata qai suvere jola pa kai karovona na ovuku pa Qalili sa kai memekana gu sa na koaka sa titi ketakoi. Beto ko qai batiadia tugu si Jisu ba sake koi tavitiria sira na ona sepele tonai qai toka, goto ira na sepele gu mekadi sa qai koi.
23 Ba kaki koaka na lame veidi pa gugusu Tiberiasi sa qai kamu paro tata pa ia ketakoi sa manania na bereti i Jisu beto sa ianiria na minete tinoni ko qai teteku.
24 Ko totonai qai gigilai ira na minete tinoni sa sake suvere ketakoi si Jisu beto ira na ona sepele, sa qai lao koiria na koaka ko qai toka karovo lao pa Kepaniami ko qai kole nyaqoa si Jisu.

I Jisu Na Bereti Toana

25 Totonai qai lao paro pa kai karovona na ovuku pa Qalili sira na tinoni, sa qai batia si Jisu ketakoi, ko qai nanasia, <<Rabi, pa visa tu qu kamu lani sao?>> qarigunia.
26 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: isa vei beto qu korapa nyaqo tutinisiu ara sa nake vei ko qu gigilai agou na ginuadi na qua roiti vinagigila sa, goto ura sa teku jongagou gu na bereti ko qu pote vatale.
27 Nake tetekuna sake ruavo na ikerena sa mu junonia agou, goto na tetekuna tu isa sa kole jola kamua na toa jola. Isa sa na tetekuna mina vanigou na Tuna na Tinoni, ura na Tamasa Tamana sa tei vakolea tu nona vinaego sa tana Tuna,>> sau si Jisu.
28 Poni qai nanasia ira si Jisu, <<Na sa sa mene roitinia agei, ko me roitiniria sira na roiti tana Tamasa?>> qarigu.

29 Poni sa oeria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Isa na roiti tana Tamasa
sa nyoguanigou ko mu roitinia sa mu
vasosotoa sisa sa garunia isa sau,>>
sau si Jisu.
30 Poni pira qarigunia ira sisa, <<Na
roiti vinagigila ai veveina sa muna
roitinia ao tamigei ko agei mene ba-
tia, beto sa mene soni vasosotogo
sao? Na sa sa muna roitinia ao?
31 Ira na oda tite sa qai tekua na
mana tetekuna pa qega vei sa pojai
na Kukuti Tabuna, pira sau, <Isa sa
ianiria na bereti sa lagere vei pa noka
sira ko qai teteku,> sau,>> qarigu.
32 Poni sa pira sau si Jisu, <<Sosoto
pa sosoto ma pojanigou ara sagou:
nake i Mosese sa sa ianigou agou
na bereti lagere veina pa noka, goto
na Tamaqu tu ara sa vanigou sa na
bereti sosotona sa lagere vei pa noka.
33 Na bereti tana Tamasa sa isa tugu
na lagere veina pa noka, ko sa vania
na toa sa na kasia gusu,>> sau si Jisu.
34 Poni pira qarigunia si Jisu,
<<Bangara, mu vanigei ropi doru
totoso sa na bereti isa,>> qarigu.
35 Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Ara
tugu sa na bereti toana. Isa mina
lame taqu sa minake isongo burana
beto isa mina vasosotosiu ara sa mi-
nake isongo kidepe.
36 Ba isa tugu vei qa tei pojanigou
tugu sa agou sa qu tei batisiumiu tugu
ara sagou ba quke vasosotosiu tugu.
37 Ira doru sa vanisiu na Tamaqu sa
mai lame tugu taqu, ko ira mai lame
taqu sa ara manake isongo tupele pa-
leria ara.
38 Ura ara sa qake lagere vei pa
noka ko mana tutia na qua nyorogua
mekaqu, goto na nyorogua tu tana isa
sa garunusiu ara sa mana tutia.
39 Ko na nyorogua tana sa garunu-
siu sa ara manake valumua sa kame
ira sa tei vanisiu tu isa, goto mana
vatoa mule betoria pa rane liligu.
40 Ura isa na nyorogua tana
Tamaqu sa ira doru qai batia na Tuna
beto qai vasosotoa isa sa mai isongia
na toa jola, beto ara mana vatoa
muleria pa rane liligu sira,>> sau i
Jisu.
41 Poni qai podalai ququminia ira
na tinoni Jiu sisa, ura pira sau, <<Ara
sa na bereti sa lagere vei pa noka,>>
sau.
42 Ko pira qai kole paranga vei sira,
<<Qokolo, nake i Jisu na tuna i Josepa
sapi? Sakeu ko taqe gigilariaoda sira
na tinana na tamana! Ba ai sa vei sa
paranga tu, <Ara na lagere veiqu pa
noka,> sau?>> qarigu sira.
43 Poni sa oeria i Jisu sira, pira
sauniria, <<Mu noso ququmi golomo
mekamiu.
44 Kepore sa kai tinoni mina boka
lame taqu, vei minake toni lamenia
na Tamaqu isa sa garunusiu ara. Ko
isa mina lame taqu sa ara mana vatoa
mulea pa rane liligu sisa.
45 Pira sau sa qai kutia ira na
tinoni kokorotai, <Mai tavavanau
tana Tamasa sira doru tinoni,>
sau. Isa na tinoni sa nongoria beto
sa vakoinonoa na parangana na
Tamaqu sa sa lame taqu.
46 Nake vei ko kaki tinoni qai tei
batini matadi tu sa na Tamaqu qakeu
sa. Goto mekana gu isa na lagere
veina tana Tamasa sa sa tei batia tu
sa na Tamana.
47 Sosoto pa sosoto ma pojanigou
ara sagou: isa sa vasosoto sa sa
isongia na toa jola.
48 Ara sa na bereti toana.
49 Ira na miu tite sa qai tekua tugu
na bereti mana pa qega, ba beto qai
tei mate tu sira.
50 Api tu sa na bereti sa lagere vei
pa noka, ko isa na tinoni mina tekua
sisa sa minake mate.
51 Ara sa na bereti toana na gore
lagere veina pa noka. Na tinoni mina
tekua sa na bereti api sa mina toa
kamua na kamua. Ko na bereti isa
mana vaiiania ara sa na masaqu, ko
isa sa na toa tana kasia gusu,>> sau si
Jisu.
52 Poni sa qai vaigua mekadi sira na
tinoni Jiu, pira qarigu, <<Ai mina vei
beto mina vaganinigita na tinoni api
sa na masana?>> qarigu.

6:31 Kera Vinatarasae 78.24; 105.40. **6:45** Aisea 54.13.

53 Poni pira sauniria i Jisu sira,
<<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara
sagou: vei munake gania agou sa na
masana na Tuna na Tinoni beto vei
munake bukua na orunguna isa, sa
agou munake isongia sa na toa.
54 Isa sa nyapulia na masaqu beto
sa bukua na orunguqu ara, sa sa
isongia isa sa na toa jola beto ara
mana vaturu mulea pa rane liligu
sisa.
55 Ura na masaqu ara sa na gagani
sosotona, na orunguqu ara sa na
buku sosotona.
56 Isa sa nyapulia na masaqu beto
sa bukua na orunguqu ara sa sa to-
gasa taqu sisa, beto ara qa togasa
tana.
57 Kai muqisi podeke vei tugu na
Tamaqu sa garunusiu ara sa na toana
ko ara ba qa tavatoa tugu vei tana,
poni sa na tinoni sa nyapulusiu ara sa
mina toa tugu sisa, ura na toaqu sara.
58 Api sisa na bereti sa gore lagere
vei pa noka; na bereti api sa sake
vevei na bereti qai tekua ira na miu
tite beto pa liguna qai matedia. Goto
isa mina tekua na bereti api sa mina
toa kamua na kamua,>> sau si Jisu.
59 Inara sa na paranga sa pojaria
i Jisu totonai sa vaivagigalai isa pa
ruma vavaikamuna pa Kepaniami.

Na Veveina na Toa Jola

60 Ego ko kubodi ira na ona sepele
sa qai nongoria na paranga sa pojai
isa sa qai paranga, <<Qokolo, sa tap-
ata na ponyolona sa na vaivagigalai
api! I sei mina boka gigilai na ginu-
ana sapi!>> qarigu.
61 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu
mekana sa isa vei qai kole ququminia
ira na ona sepele, ko pira sauniria,
<<Ai sa vei, qu vatapatia tu agou sapi,
ko qu nyorogua taloamiu tu?
62 Ai sa vei, vei totonai bu batia
agou bi mule sae pa noka sa na Tuna
na Tinoni ketakoi sa susuvere mai
perangana, poni ai bu vei?
63 Na Gagalana gu na Tamasa sa sa
vaivatoa. Na tinoni mekana sa sake
boka vapodoa kai sa. Ira na paranga
qa paranga laoniria ara tamugou sa
na Gagala beto na toa.
64 Ba kaki agou sa quke vasosoto,>>
sauniria. (Ura sa tei gigilariaona tu i
Jisu pa podalaina sosoto tu sira qaike
vasosoto, beto i sei ira sa mina gabala
kanai isa.)
65 Beto sa paranga sisa, <<Ko sa
vei sa qa tei pojanigou tugu, ke-
pore sa kai tinoni mina boka lame
taqu, koi vei tu mina vamalumia na
Tamaqu,>> sau.
66 Tonai inara sa paranga vei sisa,
poni sa na motadi ira na sepele tana
sa qai gabala muledia ko qaike tuti
ligua sisa.
67 Poni sa pira sauniria i Jisu sira
ka manogarua sepele, <<Ai vei agou?
Agou ba muna taloa riumiu mutugu?
>> sauniria.
68 Poni sa oe lao si Saimone Pita,
<<Bangara, tai sei sa mene lao sagei?
Ura ao gu qu isongia sa na paranga sa
kolea na toa jola.
69 Beto agei sa qe tei vasosoto tu
beto qe tei gigilaia tu sa ao gu sa na
Liosona tana Tamasa,>> sau.
70 Poni sa oeria si Jisu, <<Qa tei
vilegou tu ara sa agou ka manogarua,
oko? E, ba kame agou sa na ban-
garadi na tomate,>> sau.
71 (I Jiudasi gu, na tuna i Saimone
Isikarioti, sa saunia isa, ura isa tugu
sa kame ira manogarua sepele mina
gabala kanai i Jisu.)

7

Ira Na Tasina Qaike Vasosotoa Si Jisu

1 Ego pa liguna sa vei inara, sa i
Jisu sa lekogo ovikiria na gugusu pa
Qalili. Sake nyorogua lekogia isa sa
pa Jiudia, ura ira na mamata tinoni
Jiu sa qai kole kuonia ko mai vamatea
qarigu.
2 Ego sa tei tata tu sa na totoso
vavolo tonai qai suvere pa dia aqaqo
sira na Jiu.
3 Poni pira qai paranga lao vei tana
sira ka visa tasina marene, <<Mu
tava turu tu ao ko mu sae pa Jiudia
ko ira na mua sepele mai batiria sira
na mua roiti vaivagabaradi qu roroi-
tiniria!

4 Ura na tinoni sa nyorogua tagigila vakabere sa kepore kai roiti sa roitinia pa paena! Ao sa qu korapa roitiniria sira na sakasa inara, ko mu bola votu tu tana kasia gusu ko mai gigilago sao!>> qarigu.
5 (Ura mekadi gu ira ka visa tasina ba qaike vasosotoa sisa.)
6 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Na totoso taqu sa sa oqoro kamu. Goto agou sa doru totoso sa na miu totoso gu.
7 Agou sa sa boka tavaraguanigou na kasia gusu, goto ara tu sake tavaraguanisiu ura ara qa ululenia sa nona roiti sa na ikikeredi qaunia.
8 Agou sa mu sae tu somana pa vavolo, goto ara sa maneke sae pa vavolo ina, ura na qua totoso sa oqoro kamu,>> sauniria.
9 Ko inara sa paranga vei sisa, beto sa suvereona tugu pa Qalili.

I Jisu sa Sae Somana pa Vavolo

10 Ego pa liguna qai tei sae tu pa vavolo sira ka visa tasina, poni sa isa ba sa tuti sae tugu, ba sake rerege vakakabere pa vaikamu tinoni goto sa rerege gogolomona tu.
11 Ego ko ira na tinoni Jiu sa qai kole nyanyaqoa sisa pa vavolo isa, <<Ai sisa?>> qarigu.
12 Qai kole vaimamanasa golomonia ira na tinoni pa vaikamu sa na veveina i Jisu. Kaki qai paranga, <<Na tinoni jongana sisa,>> qarigu. Goto kaki sa qai paranga, <<Dai, sa toni varururaria na tinoni sina,>> qarigu.
13 Ba kepore sa kame bi paranga votu lolodakania sa na veveina i Jisu, ura qai matagutuniria ira na mamata tinoni Jiu.
14 Ego totonai sa tei vaikorapai tu sa na vavolo poni sa sae pa kakabarena zelepade ko sa kole vaivagigalai si Jisu.
15 Ko qai kole gabara sira na mamata tinoni Jiu, ko qai paranga, <<Ai sa vei ko nake sikuluna, ba sa gigalai jola tu sa na tinoni ina?>> qarigu.
16 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Isa qa vaivagigalainia ara sa nake vaivagigalai taqu, ba nona tu na Tamasa isa sa garunusiu.
17 Na tinoni sa malumu roitinia sisa sa nyoroguania na Tamasa sa kode mina gigilai na veveina na qua vaivagigalai. Kode mina doro pikatia sa vei na koko lame veina tugu tana Tamasa sa babi na qua gu mekaqu.
18 Na tinoni sa vavavakato mulenia na veveina mekana sa sa korapa gu nyaqoa na valavata mulenia mekana. Goto isa sa nyorogua valavatia sisa sa garunia isa, sa isa sa na sosotona beto kepore kai sakasa sesekena sa kole tana.
19 I Mosese tugu sa vanigou ko na Vavanau, ba kepore kame agou bi vatabea sa na Vavanau. Ai sa vei qu korapa tu nyorogua vamatesiu sara? >> sau si Jisu.
20 Qai oe lao sira na minete tinoni, <<Qokolo, sa vituligo gu na tomate ikikerena sao! I sei sa korapa nyogua vamatego sao?>> qarigu.
21 Poni sa oe lao si Jisu, pira sau, <<Kai roiti vaivagabarana gu sa qa roitinia ara, poni qu gabara beto tu sagou doru.
22 I Mosese sa garunugou ko mai tapobe sira na tumiu marene sau (ba nake i Mosese sa roiti momoenia sa, goto ira na miu tite tu qai podalai momoenia), ko qu popoberia agou pa rane Minere sira na koburu marene.
23 Ko vei pa rane Minere bi tapobe sa na tinoni ko vei ko mike tamaja sa na Vavanau ti Mosese, poni sa ai sa vei sa qu tagigirinisiu tu sara tonai qa salana vajongai kai tinoni pa rane Minere?
24 Muke pitua na toa peguruna tana tinoni, goto mu pitua na vaipitu tuvisina tu,>> sau si Jisu.

Isa Beka sa na Karisito?

25 Poni pira qai kole vavainanasa vei sira kaki tinoni pa Jerusalema, <<Nake tinoni ina sa qai korapa nyorogua vamatea ira na mamata?
26 Ko doro! Sa korapa paparanga lolodaka, ba kepore kame pori vei

biu lao tana! Palu qai gigilaidia ira na mamata sa isa tugu beka sa na Karisito?
27 Ba totonai mina lame sa na Karisito, sa kepore kai tinoni mina gigilai ketakoi na lame veina sisa. Goto na tinoni api sa gita taqe tei gigila betoaoda tugu gita ketakoi na lame veina,>> qarigu.
28 Ego ko totonai sa korapa vaivagigalai pa kakabarena zelepade si Jisu, sa vevela votu, <<Ai sa vei, qu gigila vatalesiumiu tugu agou beto qu gigilaimiu ketakoi na lame veiqu sara? Ara sa qake lame pa qua neqi mekaqu, goto isa tu sa garunusiu sa na sosoto, ba agou quke isongo gigilai tu sisa.
29 Ara qa gigilaiqua sisa, ura ara sa na koko veiqu tana beto ara sa isa tugu sa garunusiu,>> sau si Jisu.
30 Poni qai nyorogua aru tamania ira sisa, ba kepore kame bi ulini limana sisa, ura sa oqoro kamua sa na totoso tana.
31 Ba kubo tinoni pa vaikamu tinoni sa qai vasosotoa sisa, beto pira qarigu, <<Totonai mina lame na Karisito, sa ai vei kode mina roitiniria tugu isa sa na soku roiti vinagigila jolaniria vei sa roitiniria na tinoni api?>> qarigu.

Ira Qai Tagarunu ko Mai Aru Tamania i Jisu Qarigu

32 Qai nongoro vaia ira na Parese sa qai kole vaimamanasania na veveina i Jisu ira na tinoni, ko qai garunuria ira na Parese beto na kuta iama sira na nabulu kopu, ko mai lao aru tamania si Jisu qariguniria.
33 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Ara sa mana suvere iapeki totoso mule tamugou, beto sa kode mana laoqua tana isa sa garunusiu.
34 Ko kode muna nyaqosiu ara sagou ba munake boka batisiu, beto ketakoi mana lao suvere ara sa agou munake boka lao,>> sau.
35 Ego ko totonai qai nongoria ira na Jiu inara sau isa, sa qai vavaiparanga mekadi, <<Pai sa mina lao saunia isa ko tanake boka batia gita? Mina lao pa kaki gugusu tadira na tinoni Qiriki ketakoi qai korapa ira kaki tavitida tinoni Jiu ko mina lao vaivagigalai tadira na tinoni Qiriki?
36 Na sa ginuana sa na paranga tana? Pira sau sisa, <Kode muna nyaqosiu ara sagou, ba munake boka batisiu, beto ketakoi mana lao suvere ara sa agou munake boka lao,> sau,>> qarigu.

Na Vuvugu sa Bukalania na Toa

37 Ego pa rane bebetona na vavolo, isa na rane poreveveina, sa sa turu si Jisu ko sa vevela votu, pira sau, <<Isa sa kidepe sa mi lame taqu ko mi buku!
38 Isa sa vasosotosiu ara, sa kode mina vei tugu sa pojai na Kukuti Tabuna, kode mina bubukala votu pa bulona na tinoni isa sa na kolo toana,>> sau.
39 (Isa saunia i Jisu sa na Gagalana na Tamasa isa ira mai vasosotoa isa sa mai tekua. Ba oqoro taiania ira sa na Gagala Tabuna pa totoso isa, ura sa oqoro turu mule sae pa ona neqi lavatana tana Tamana si Jisu.)

Sa Tapipikata sa na Vinasosoto Tadira na Tinoni

40 Ego ko kaki tinoni pa vaikamu sa tonai qai nongoria sa na parangana i Jisu, sa qai paranga sira, <<Sosoto, isa sosoto tugu sa na tinoni kokorotai lavatana sa tavera!>> qarigu.
41 Qai paranga sira kaki goto, <<Api sa na Karisito!>> qarigu.
Goto kaki mule sa qai paranga, <<Dai, nake pa Qalili mina votu lame vei sa na Karisito!
42 Na Kukuti Tabuna sa pojaiona tu sa na Karisito sa mina lame pa tutina i Devita ko mina podo pa Betilihema tu, na gugusu ketakoi sa suvere i Devita sau,>> qarigu.
43 Ko pa veveina gu i Jisu, sa sa tapipikata sa na minete tinoni.
44 Kaki ira sa qai nyorogua aru tamania si Jisu, ba kepore tugu kame ira bi uli laoni limana sisa.

Qaike Vasosotoa ira na Tinoni Mamata si Jisu

45 Ego ko totonai qai mule kamu
sira na nabulu kopu pa zelepade,
sa qai nanasa sira na kuta iama na
Parese, pira qarigu, <<Ai sa vei ko
quke toni lamenia sisa?>> qarigu.
46 Poni qai oe lao sira na nabulu
kopu, pira qarigu, <<Oqoro pore kai
tinoni bi paparanga vei sa paranga
vei na tinoni api,>> qarigu.
47 Poni qai paranga sira na Parese,
<<Ko agou ba kopira sa tei toni va-
pirugou tugu isa?
48 Ai sa vei, qu tei gigilaimiu tu agou
sa kai mamata babi kai Parese bi tei
vasosotoa mai tu sisa? Bi mija tu!
49 Ira na minete tinoni pira sa
qaike tavagigalania sa na Vavanau,
ko kode mai gosoria na vinakilasa
tana Tamasa ke! >> qarigu sira na
Parese.
50 Poni sa i Nikodimasi, isa sa lao tai
Jisu kai bongi, sa parangaria,
51 <<Na tutina pa oda Vavanau sa
gita taqeke oqanai pitua sa na tinoni
totonai sa oqoro tanongoro mai ko
bi oqoro tagigila sisa sa roitinia na
tinoni isa,>> sau.
52 Poni qai oea ira sisa, pira qarigu-
nia, <<Ko ai vei, ao ba kai tinoni Qalili
tugu ke, oko? Mu tiro vilotia tu na
Kukuti Tabuna ko, beto sa muna gig-
ilai sa na tinoni kokorotai sa minake
votu lame vei pa Qalili,>> qarigunia.

Na Rereko Babaratana

53 (Ego ko qai okoto mumule riudia
pa dia gugusu sira doru tinoni.

8

1 Goto i Jisu sa sa laona tu pa kubo
pa Olive.
2 Ko tonai sa rane vuvugei na
eqa sa sa mule lao pa kakabarena
zelepade sisa, ko tonai qai vaikamu-
nia ira doru tinoni poni sa toqo ko sa
vaivagigalai lao tadira sisa.
3 Totonai sa qai toni kamunia ira
qai vavaivagigalainia na Vavanau
beto ira na Parese sa kai rereko sa
tapoa tonai sa kole barata, ko qai
vaturua pa moedi ira doru tinoni.
4 Beto qai parangia si Jisu, <<Tinoni
vaivagigalai, na rereko api sa sa
tapoa sosoto tonai sa kole babarata.
5 Ko pa oda Vavanau sa vanigita i
Mosese sa na rereko sa roiti vei inara
sa mina tagona vamateni patu tugu.
Ba na sa qugu sao?>> qarigunia.
6 (Inara qai paranga veinia si Jisu,
vei ko mai vagonai qarigu, beto vei ko
mai jutua gu qarigu.)
Poni sa ovoro kokopo gore pa
peso si Jisu, ko sa kole kukutinia na
kakarusuna pa peso.
7 Ko tonai qai kole tugu nanasia
lalaodia ira, poni sa sa turu vatuvisi
ko pira sauniria, <<Isa sa kepore ona
sela agou sa mi gonania na patu mo-
moe sa na rereko ina,>> sauniria.
8 Beto sa kokopo ligu gore pa peso
ko sa kole mutugu kukuti pa peso.
9 Totonai qai nongoria inara sa
paranga vei isa, sa qai okoto taloloa
riu memeka sira doru, podalai tadira
na tinoni momoadi ko mi gore, ko
tinganai sa taloa vamekai si Jisu, beto
ko na rereko ba sa kole tugu turuona
ketakoi.
10 Beto sa turu vatuvisi ligu mule
si Jisu, ko pira saunia sa na rereko,
<<Ago, ai sira? Ko kepore kame sa
pitugo ao?>> saunia.
11 Poni pira sau sa na rereko, <<Ke-
pore tugu, Bangara,>> sau.
Poni pira sau si Jisu, <<Ego, jon-
gana, ara ba qake pitugo tugu sao.
Ko mu taloa riumua gu, goto muneke
roiti ligunia na sela,>> sau.)*

I Jisu sa na Kaberena na Kasia Gusu

12 Ego ko sa paranga laoria mule i
Jisu sira na Parese, pira sau, <<Ara
sa na kabere tana kasia gusu. Isa na
tinoni sa tutisiu ara sa mina isongia
na kabere sa vaivatoa beto minake
isongo rerege pa rodomo,>> sau.
13 Poni sa pira qarigu sira na
Parese, <<Koi, ko kopira qu korapa
gu ululenia na veveimu mekamu sao;
ko na mua ulule sa nake sosotona,>>
qarigunia.

* **8:11** Soku kukuti kokoleidi sa sake koleria sa na titiro doruna 7.53-8.11. Sa doro vei na kobu titiro alepi sa nake kolena lani totonai sa koni takuti na buka ti Jone.

14 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau,
<<E, sa sosoto tugu qa ulule mulenisiu tugu mekaqu sara, ba isa qa ululenia ara sa sa sosoto, ura qa gigilaiqua ketakoi qa koko vei beto ketakoi mana lao vei sara. Goto agou sa quke gigilai ketakoi qa koko vei beto ketakoi qa korapa lao vei sara.
15 Agou sa qu vaipitu pa soana vaituti tadira na tinoni pa peso gu, goto ara sa qake pitua kai tinoni.
16 Ba vei ba vaipitu tugu sara poni sa sa sosoto tugu sa na qua vaipitu, ura nake mekaqu qa roitinia, goto ara sa agei karu na Tamaqu tu isa sa garunusiu sa qe roitinia sa na vaipitu.
17 Ko sa tei takuti kolena tu pa miu Vavanau sa pira sau, <Totonai mai vaitoto sa na ulule tadira karu tinoni sa sa sosoto tugu sa na dia ulule,> sau.
18 Ara sa qa ululenia veveiqu mekaqu, beto ko na Tamaqu isa sa garunusiu ba sa ululenia tugu sa na veveiqu ara,>> sau si Jisu.
19 Poni qai nanasa sira, <<Ai sa na Tamamu?>> qarigunia.

Poni sa oeria i Jisu, <<Quke gigilasiu ara sagou, beto ko na Tamaqu ba quke gigilai tugu. Vei bu gigilasiu ara, poni na Tamaqu ba bu gigilai tugu,>> sau si Jisu.
20 Inara sira na paranga sa pojaria i Jisu totonai sa kole vaivagigalai isa pa kakabarena zelepade, pa ia ketakoi qai vakokoleniria na bokese vavakoleni poata vaivana. Ba kepore tugu kai tinoni bi aru tamania ketakoi sisa, ura sa oqoro kamua sa na totoso tana.

Agou Munake Boka Lao Ketakoi qa Korapa Lao Ara

21 Ego ko pira sauniria mule i Jisu sira, <<Qa korapa riu sara, ko agou kode muna nyaqosiu sara, ba agou sa kode muna pogoso mateniria na miu sela. Ketakoi qa korapa lao ara sa agou munake boka lao,>> sau.
22 Poni qai vavaiparanga mekadi sira na tinoni Jiu, <<Mina vamate mulenia mekana beka sa sa korapa saunia isa? Ura pira sau, <Ketakoi qa korapa lao ara sa agou munake boka lao,> sau,>> qarigu.
23 Poni sa parangaria i Jisu sira, <<Agou sa na koko veimiu pa kauruna, goto ara sa na koko veiqu tu pa narena. Agou sa na koko veimiu pa kasia gusu api, goto ara sa nake koko veiqu pa kasia gusu api.
24 Ko sa vei sa qa tei pojanigou tu ara sa kode muna pogoso mateniria na miu sela sagou. Ura vei munake vasosotoa agou sa ara sa isa, sa kode muna pogoso mateniria na miu sela sagou,>> sau.
25 Poni qai nanasa sira, <<I sei sao? >> qarigunia.

Poni sa pira sauniria i Jisu, <<Beko qa tei pojanigou tu pa podalaina sosoto.
26 Kubo sira na sakasava veveimiu agou mana boka pojanigou ara beto mana pitunigou ara. Ba isa sa garunusiu ara sa sa sosoto jola, ko ara sa ira gu vei qa nongoroniria tana sa qa pojania na kasia gusu,>> sau si Jisu.
27 (Qaike gigilai ira sa na veveina gu na Tamana sa sa poja veiniria i Jisu ira.)
28 Ko pira sauniria i Jisu sira, <<Totonai muna ovulu vaiolo saea sa na Tuna na Tinoni, sa beto muna gigilai agou sa ara sa isa. Ko totonai muna gigila vatalea agou sa kepore sa kai sakasava qa boka roitinia ara pa qua neqi mekaqu, goto ira gu sa vagigalainisiu na Tamaqu sa qa pojaria.
29 Ko isa sa garunusiu ara sa sa somana tavitisiu ara. Sake loa vamekaisiu sara, ura ara doru totoso qa roitiniria na roiti qai vaqeraia isa,>> sau.
30 Ira kubo tinoni qai nongoria inara sa paranga vei isa sa qai vasosotoa sisa.

Na Tinoni Taruvatana beto na Pinausu

31 Ego ko sa parangaria i Jisu sira na tinoni Jiu qai tei vasosotoa tu, <<Vei muna togasaria agou sira na

8:17 Vavanau 17.6; 19.15.

qua paranga, poni sa na qua sepele sosoto ara sagou.
32 Ko kode muna gigilai agou sa na sosoto, beto na sosoto isa sa mina ruvatagou,>> sau si Jisu.
33 Qai oea ira sisa, <<Na tutina tu i Ebarahami sagei, ko oqoro pore kai totoso be tavapinausu. Ko ai sa vei sa kode muna taruvata sagou qugu tu sao?>> qarigu.
34 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: ira doru qai roitinia na sela sa na pinausu tugu tana sela.
35 Na pinausu sa nake suvere togasana pa tatamana, goto na tuna tu sa na suvere togasana ketakoi ko mina kamua na kamua.
36 Ko vei mina ruvatagou na Tuna sagou, poni sa muna taruvata sosoto tugu sagou.
37 Qa gigilaiqua tugu ara sa na tutina tugu i Ebarahami sagou. Ba agou tugu sa qu korapa nyorogua vamatesiu ara, ura quke teku vatogai na qua paranga.
38 Ara sa ira vei qa tei batiria tu tana Tamaqu sa qa pojaria, goto agou sa ira vei sa pojanigou na tamamiu sa qu roitiniria,>> sau si Jisu.
39 Qai oea ira sisa, <<I Ebarahami tugu sa na tamamei agei,>> qarigu.

Poni sa oeria i Jisu sira, <<Vei bi na tuna sosoto tugu i Ebarahami sagou, ko bu roitiniria tu sa na roiti vei sa roitiniria i Ebarahami.
40 Ba kopira sa qu nyogua vamatesiu tu sara, isa ara tugu qa ule vanigou na sosoto isa qa nongoria tana Tamasa. I Ebarahami sake totoa vei isa!
41 Goto agou sa na roiti tana tamamiu gu sa qu korapa roitiniria,>> sau si Jisu.

Poni pira qarigunia sisa, <<Agei sa nake podo soanamei. Na Tamasa gu mekana sa na Tamamei,>> qarigu.
42 Poni sa pira sauniria i Jisu sira, <<Vei na Tamasa tugu sa bi tamamiu sosoto agou, poni bu roroqusiu tu sara, ura ara sa na koko lamequ tana Tamasa beto sa qa lame kamu lani. Ara sa qake lame pa qua neqi mekaqu, goto isa tu sa garunusiu.
43 Ai sa vei ko quke boka tu gigilaria agou sira na paranga taqu? Na ginuana qu vei isa sa ura qu daimiu vainongoronia agou sa na parangaqu ara.
44 Agou sa na koko veimiu tana tamamiu, isa na bangaradi na tomate, ko sa vei sa qu nyorogua tutiria na nyorogua tana tamamiu. Ura na tinoni vaivamate sisa podalai tu pa podalaina sosoto, beto sake isongo turu vei pa sosoto sisa ura na sosoto sake kole tana. Totonai sa seseke sisa, poni sa sa roiti vavotunia gu isa sa na ona toa, ura na kutana na seseke sisa beto na tamadi ira doru tinoni sesekedi sisa.
45 Ba ara qa pojai kisa na sosoto, ko sa vei sa quke vasosotosiu agou.
46 I sei agou sa mina boka udukusiu sa ara qa sela, minagu? Ba vei na sosoto gu sa qa pojai ara, poni sa ai sa vei quke vasosotosiu tu ara sagou?
47 Isa sa koko veina tana Tamasa sa sa nongoria na paranga tana Tamasa; goto agou sa nake koko veimiu tana Tamasa, ko sa soni vei sa quke boka vasosotosiu ara,>> sau si Jisu.

I Jisu beto i Ebarahami

48 Qai oea ira na Jiu sisa, pira qarigunia, <<Qe sotomei gu sagei tonai qe gigalanigo na tinoni Sameria ko sa tigorigo na tomate qeunigo agei sao! >> qarigu sira.
49 Poni sa oeria i Jisu, <<Ara sake tigorosiu na tomate, goto qa valavatia na Tamaqu, ba agou quke valavatasiu sara.
50 Ara sa qake nyaqoa ko ma tavalavata qau, goto koleona tu sa isa sa korapa nyaqoa na vinalavata beto isa tu sa sa vaipitu.
51 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: isa sa vataberia na qua paranga sa minake isongo mate,>> sau si Jisu.
52 Poni pira qarigunia ira na Jiu sisa, <<Kopira sa qe gigila vatalego sa sa tigorigo tugu na tomate sao! I Ebarahami sa sa tei mate tu beto ko ira na tinoni kokorotai, ba qu

paranga sao, <Isa sa vatabea na qua paranga sa minake isongo gosoria na mate,> qugu.
53 Quke doro veinigo qu poreveveina jolania i Ebarahami na tamamei sao, oko? I Ebarahami sa mate, beto ko ira na tinoni kokorotai ba qai mate tugu! Goto i sei qu rorove veinigo mekamu sao?>> qarigu.
54 Poni sa oeria i Jisu, <<Vei ba valavata mulenisiu sara, poni sa bi kepore veveina sa na vinalavata isa. Ba na Tamaqu tu isa qu gigalania na miu Tamasa agou, isa tu sa sa valavatasiu sara.
55 Quke isongo gigila podekia agou sisa, goto ara qa gigilaiqua sisa. Vei qake gigilai ara sisa bau, poni sa ba tinoni sesekequ vaitoto vei tugu agou sara. Goto qa gigilaiqua ara sisa beto qa vatabea ara sa na ona paranga isa.
56 Na tamamiu i Ebarahami ba sa qerania sa mina batia sa na lame taqu, ko sa batiaona tugu beto sa qerania,>> sau si Jisu.
57 Poni pira qarigunia ira na Jiu sisa, <<Koi! Ao sa oqoro isongo limangavulu aoromu podeke tugu, ko ai bu boka bati veinia i Ebarahami? >> qarigunia.
58 Poni pira sauniria i Jisu sira, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: totonai tu sa oqoro pore si Ebarahami, sa ara sa isa,>> sau si Jisu.
59 Poni sa qai buti patu ko mai gogonai qarigu, ba sa golomo vapae mulenia mekana si Jisu beto sa taloaona pa kakabarena zelepade.

9

I Jisu sa Salania Kai Tinoni sa Podo Leqa

1 Ego totonai sa korapa rerege lao si Jisu, sa sa batia isa sa kai tinoni na podo leqana.
2 Poni qai nanasia ira na ona sepele sisa, pira qarigunia, <<Rabi, i sei sa sa sela ko sa podo leqa sa na tinoni api? Na tinoni api, ba ira na tinana na tamana?>> qarigunia.
3 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sauniria, <<Na leqa sa vaia na tinoni api sa nake pa ona sela, beto nake sela tadira na tinana na tamana, goto vei gu ko mi bola votu tana sa na roiti tana Tamasa sau.
4 Pinakoi sa korapa kabere na rane, poni sa ara ma roitiniria sira na roiti tana isa sa garunusiu ara, ura na bongi sa korapa nono lame totonai minake boka roiti sa na tinoni.
5 Totonai qa korapa pa kasia gusu sara sa ara tugu sa na kaberena na kasia gusu,>> sau si Jisu.
6 Pa liguna sa poja vei inara isa, poni sa sa odolo pa peso ko sa vanyelakia isa sa na peso beto sa ora laonia pa matana na tinoni leqana.
7 Beto pira saunia sa na tinoni leqana api, <<Mu lao ko mu subi pa lolu pie pa Siloami,>> saunia. (Na ginuana na isongo Siloami sa Na Tagarunu.) Poni sa riu tugu sa na tinoni isa ko sa subi ko sa babata sa na matana beto sa mule lame.
8 Ira kaki tavitina beto ira na tinoni vei qai tei babatiadia tu na kole tetepana isa perangana sa qai vavainanasa, <<Nake isa tugu na tinoni sa kole totoqo tetepa pa poni sapi?>> qarigu.
9 Qai paranga sira kaki, <<Isa tugu sapi!>> qarigu.
Goto kaki qai paranga, <<Dai, nake isa sina, goto sa doro vei gu isa! >> qarigu.
Poni sa paranga mekana sa na tinoni isa, <<E, ara tugu sisa,>> sau.
10 Poni qai nanasia ira sisa, <<Ko ai sa vei beto qai boka tu babata na matamu sao kopira?>> qarigu.
11 Poni sa oeria isa sira, <<Kai tinoni na isongona i Jisu sa odolo vanyelakia na peso ko sa oraniria na mataqu, beto sa garunusiu ko mu lao subi pa lolu pie pa Siloami saunisiu. Ko qa riu ko qa subi poni sa beto qa babata liligu,>> sau.
12 Poni qai nanasia sisa, <<Ko ai sisa?>> qarigu.
Ura! Qake gigilai! sauniria.

Ira na Parese qai Nanasa Vivilotia sa na Tinoni sa Tasalana

13 Ego ko qai toni laonia tadira na
Parese sa na tinoni sa podo leqa ina.
14 Isa na ranena sa odolo vanye-
lakia na peso i Jisu ko sa salania na
tinoni leqana isa sa na rane Minere.
15 Ko qai kai nanasa ligua ira na
Parese sa na tinoni isa ai vevei sosoto
beto qai babata na matana qarigu-
nia. Poni sa pira sauniria, <<Sa orani
nyelaka sa na mataqu, beto qa subi
poni sa kopira sa qa babataqua,>>
sauniria.
16 Poni qai paranga sira kaki
Parese, <<Nake koko veina tana
Tamasa sa na tinoni isa, ura sake
kopunia isa sa na rane Minere,>>
qarigu.

Ba kaki sa qai paranga, <<Ba ai sa
vei beto sa boka tu roitinia na roiti
vinagigila veveidi inara sa na tinoni
selana?>> qarigu. Ko sa vaipipikata
sa na roroqu tadira.

17 Ko qai nanasa ligua mutugu ira
na Parese sa na tinoni isa, <<Ko i sei
qugunia ao sa na tinoni isa, ura sa
salana vababataria isa sa na matamu
ao?>> qarigunia.

Poni sa pira sauniria na tinoni isa,
<<Kai tinoni kokorotai qaunia ara
sisa,>> sau.

18 Ba qaike vasosotoa tugu ira na
tinoni Jiu sa sa leqa perangana ko
kopira sa babata sisa, tinganai ko qai
kuku tekuria tu sira karu tinana na
tamana,
19 ko qai nanasaria, <<Api tugu sa
na tumiu marene isa sa podo leqa
qugunia agou karu? Ko ai sa vei beto
sa boka babata kopira?>> qarigu.

20 Poni qai oeria ria karu tinana
na tamana, pira qarigu, <<E, qe gigi-
laimei sa na tumei marene tugu agei
karu sisa, beto ko na podo leqana
tugu vei sisa.
21 Ba ai sa vei beto kopira sa boka tu
babata sa qeke gigilai, beto ko i sei sa
vadodoroa na matana ba qeke gigilai
tugu. Isa gu mu nanasia ko, nake
koburuna sina! Kode mekana mina
ule vanigou na veveina! >> qarigu
sira karu.

22 Inara qai paranga vei sira karu
tinana na tamana, ura qai matagutu-
niria ira na tinoni Jiu. Ura qai tei
vaivaegonia tu ira na tinoni Jiu sa na
tinoni vei mina ule votunia i Jisu sa
na Karisito minagu sa mina taiju pale
pa ruma vavaikamuna qarigu.
23 Ko sa vei sa qai paranga gu sira
karu tinana na tamana na koburu,
<<Nake koburuna sina, isa gu mu
nanasia ko!>> qarigu.
24 Poni qai kuku ligua na vinarua
totoso ira sa na tinoni sa podo leqa, ko
pira qarigunia, <<Mu pojai na sosoto
pa moena na Tamasa! Ura agei qe
gigilaimei sa na tinoni sa salanigo ao
ina sa na tinoni selana,>> qarigunia.
25 Poni sa oe sa na tinoni, <<Bi
tinoni selana sisa sa ara qake gigilai.
Goto kai sakasava gu qa gigilai ara sa
qa leqa perangana sara, ba kopira sa
qa babata,>> sau.
26 Poni pira qarigunia, <<Ai sa roiti
veinigo? Na sa sa roitinia beto sa
vababataria na matamu?>> qarigu.
27 Poni sa oeria, <<Na beko qa tei
ule vanigou tu, ba qu daimiu vain-
ongoro! Ai sa vei ko qu nyorogua
nongoro ligua mutu? Agou ba qu ny-
oroguania ko bu na sepele tugu tana
qugu sagou?>> sauniria.
28 Ko inara sau isa, sa qai paranga
sasuria sisa, <<Ao tugu sa na sepele
tana poni, goto agei sa na sepele tu tai
Mosese.
29 Qe gigilaimei na Tamasa sa
paranga sosoto tai Mosese, goto isa
na tinoni ina sa agei qeke gigilai pai
koko veina sisa,>> qarigu.
30 Poni sa oe sa na tinoni isa, pira
sau, <<Koi, ko sa vaivagabara! Ura
quke gigilai agou pai koko veina sisa,
ba ara sa vababataria tu na mataqu!
31 Taqe gigilaioda gita na Tamasa
sake nongororia sira na tinoni seladi,
goto ira gu qai madinia isa beto qai
tutia na ona roroqu sa sa nongororia
isa.
32 Pa moa vei tu totonai sa podalai
na totoso sa sake tanongoro podeke
sa kai tinoni bi tei vababatai mai tu
kai tinoni podo leqana.

33 Ko vei bike lame veina tana
Tamasa sa na tinoni api sa bike boka
roitinia isa sa na roiti vevei isa,>>
sauniria.
34 Poni qai oea ira sisa, pira qarigu-
nia, <<Ao sa na gagale podo lamemu
pa sela sao, ba qu korapa nyorogua
vagigalaigei agei!>> qarigu. Ko qai
iju votu pale pa dia ruma vavaika-
muna sisa.

Na Leqa pa Toa Gagala

35 Totonai sa nongoria i Jisu sa
qai tei iju votu pale tu sisa, poni sa
nyaqoa sisa ko sa nanasia, <<Ai sa
vei, qu vasosotoa tugu ao sa na Tuna
na Tinoni?>> saunia.
36 Poni sa oe sa na tinoni isa, pira
sau, <<Bangara, mu ule vanisiu i sei
sa na tinoni isa, ko ma vasosotoa!>>
sau.
37 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Qu
tei batia tu ao sisa, ko isa tugu sa sa
korapa parangigo kopira,>> sau.
38 Poni sa paranga, <<Bangara, qa
vasosoto sara kopira!>> sau, beto sa
kokopo sori tutungu gore pa moena i
Jisu.
39 Poni pira sau si Jisu, <<Ara sa
qa lame ko mana vaipitu pipikata pa
kasia gusu api, ko ira na leqa sa mai
babata goto ira na babatadi sa mai
leqa,>> sau.
40 Kaki ira na Parese qai somana
suvere tavitia isa ketakoi sa qai non-
goria sinara sa paranga vei isa, ko
qai nanasa laoa, <<Ko agei ba qe leqa
qugunigei ao?>> qarigu.
41 Poni pira sauniria i Jisu sira,
<<Vei bu leqa sa bi kepore miu sela,
ba kopira qu paranga sa na ba-
batamei sagei qugu, ko sa vei sa
sa korapa koleona tugu na miu sela
sagou,>> sau si Jisu.

10

Na Vavakato Vavapadana na Godo Sipi

1 Sa paranga i Jisu, <<Sosoto pa
sosoto ma pojanigou ara sagou: na
tinoni sake tome vei pa atakamanana
na toba sipi, goto sa kesa goboro vei
tu pa goto ia, sa na tinoni ikikona beto
na tinoni raja ikikona sisa.
2 Ba na tinoni sa tome vei pa ataka-
manana na toba sa na sepati tadira
na sipi sisa.
3 Na tinoni kopu sa sa revanga va-
nia na atakamana sisa. Ira na godo
sipi qai nongoro gigilai na ovovelena
beto sa gigalaria na okoto isongodi
sira na ona sipi, ko sa toni votuniria.
4 Pa liguna sa toni vavoturia, poni
sa rerege pa moedi ira na sipi sisa
beto ira sa qai tutia sisa, ura qai tei
nongoro gigilai tu ira sa na ovovelena
sisa.
5 Ira sa maike isongo tuti goboria
mule sa kai goto tinoni. Kode mai
ukunia tu sisa, ura qaike nongoro
gigilai ira sa na ovovelena na goto
tinoni,>> sau si Jisu.
6 Ko api sa na vavakato vavapada
sa vavakato vaniria i Jisu, ba qaike
vagigilai tu ira sa na ginuana.

I Jisu sa na Sepati Jongana

7 Poni pira sau mule si Jisu,
<<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara
sagou: ara sa na atakamana tadira na
sipi.
8 Ira doru qai valigusiu ara ko qai
lao momoe sa na tinoni ikikodi beto
na tinoni raja ikikona, ba na sipi
qaike nongororia sira.
9 Ara sa na atakamana. Isa sa lame
tome vei taqu sa mina tavasare; mina
tome na votu riu nyaqogana buburu
gagani.
10 Na tinoni ikikona sa sa lame ko
sa iko, sa kubolo vamategana beto
sa pipiaraona gu. Ba ara sa qa lame
ko ira na tinoni mai boka isongia sa
na toa beto ko mai isongia na toa
pugelena qau.
11 Ara sa na sepati jongana. Na
sepati jongana sa vaniria na sipi sa na
ona toa.
12 Na tinoni sa tatabara gu beto sa
roiti sa nake sepati beto sake isongo-
ria sa na sipi, ko totonai sa batia na
lamena kai vulupu poni sa uku loa
paleria sa na sipi. Ko sa garataria na
vulupu sira na sipi qai taloa pale beto
sa adu vaqaqata laoniria doru eqa.

13 Sa uku riuona sa na tinoni sa
tatabara, ura sa tatabara gu sisa ko
sake roroquria sa na sipi.
14 Ara sa na sepati jongana, ko qa
gigilaria sira na qua sipi beto ira na
qua sipi qai gigilasiu sara.
15 Kai muqisi podeke vei na
Tamaqu sa gigilasiu sara beto ara ba
qa gigilai na Tamaqu, poni sa ara ba
qa vaniria na sipi sa na qua toa.
16 Ba koledia mule sa kaki qua sipi
qai oqoro somana kole pa toba api.
Kode mana toni lameniria tugu sira,
ko mai nongoria na ovovelequ ko mai
vaikamu lame pa godo sipi tana kai
sepati gu.
17 Na Tamaqu sa roroqusiu sara,
ura qake rabeke vaivanania ara sa na
qua toa, ko sa vei sa mana boka teku
mulenia gu sa na qua toa.
18 Kepore sa kai tinoni sa boka
ragata variunisiu na qua toa, goto
qa vamalumia gu pa qua roroqu
mekaqu ara sa na qua toa. Ara qa
boka valaoa sa na qua toa beto ara
mana boka teku mulenia sisa. Na
garunu api sa qa tekunia ara tana
Tamaqu,>> sau si Jisu.
19 Ego ko sa kai tapipikata mule
sa na roqudi ira na tinoni tonai qai
nongoria na paranga isa.
20 Kubodi ira sa qai paranga, <<Sa
kolea na tomate ko sa tuturu sina! Ai
sa vei ko qu nyorogua nongoria agou
sa?>> qarigu.
21 Ba kaki sa qai paranga, <<Na
tinoni sa kolea na tomate sa sake
boka paranga vei inara! Na tomate
mina boka vababatai tugu na tinoni
leqana?>> qarigu.

Ira na Tinoni Jiu Qai Kilunia si Jisu

22 Ego pa totoso sa lomoso na eqa
sa sa taroiti sa kai vaikamu qeqera na
roroquna na vatabunana liguna na
zelepade pa Jerusalema,
23 ko i Jisu sa kole rerege lao vei
pa ia qai gigalania na Susuverena ti
Solomone pa kakabarena zelepade.
24 Poni qai vaikamu vailivutainia
ira na Jiu sisa, beto qai nanasia, <<Ai
sovai vei sa muna kole varuragei agei
sao? Vei na Karisito sosoto sao, sa mu
lodaka vanigei gu,>> qarigunia.
25 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Qa
tei pojanigou tu sagou, ba quke va-
sosoto. Ira na roiti qa roitiniria ara pa
neqi tana Tamaqu sa ira tugu sa qai
ululenia na veveiqu ara;
26 ba agou sa quke vasosotosiu
sara, ura koko vei nake qua sipi ara
sagou.
27 Na sipi taqu sa qai nongoria tugu
na ovovelequ, ko ara qa gigilaria sira,
beto ira ba qai gigilasiudia ko qai
tutisiu sara.
28 Ara qa vaniria na toa jola ko
maike isongo mate manyao, beto ko
kepore kai tinoni mina ragata visu
tekuria pa limaqu sira.
29 Na Tamaqu isa sa vanisiu sira
sa sa lavata jolaniria doruna na
sakasava, ko kepore kai tinoni mina
boka ragata visu tekuria pa limana
isa sira.
30 Na Tamaqu beto ko ara sa kame
gu,>> sau si Jisu.
31 Totonai sa paranga vei inara isa
sa qai kai voloso buti patu mule sira
na Jiu ko mai gogonai qarigu.
32 Sa paranga laoria i Jisu sira,
<<Na kubo roiti jongadi sa vanisiu
na Tamaqu sa qa tei vabatinigou tu.
Ko ai ira na roiti jongadi aipira sa
qu nyorogua gonanisiu ara na patu
agou?>> sau.
33 Qai oea ira na Jiu sisa, <<Nake
roiti jongadi ira sa qe nyorogua go-
nanigo na patu agei ao, goto na mua
vamoroanana tu na Tamasa! Ura
ao ko na tinoni gu, ba qu vatamasa
mulenigo mekamu!>> qarigu.
34 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Na
takutina pa miu Vavanau sa pira
sa paranga vei na Tamasa, <Ara qa
paranga sa agou sa na tamasa,> sau.
35 Taqe gigilaioda gita sa na Kukuti
Tabuna sa sake tamaja goboro. Ko
vei na Tamasa tu mina kukuniria na
tamasa sira na tinoni qai vatogai na
paranga tana Tamasa,
36 poni sa ai sa vei sa agou qu ju-
tunisiu tu qa vamoroania na Tamasa
sara tonai pira qau, <Ara sa na Tuna

10:34 Kera Vinatarasae 82.6.

na Tamasa,> qau? Ba ara tugu sa sa vile vamadisiu beto sa garunu lamenisiu pa kasia gusu.
37 Vei bake roitiniria sira na roiti tana Tamaqu sa muke pavu vasosotosiu.
38 Ba vei ba roitiniria tugu ara sira, poni vei buke vasosotosiu tugu agou sara, poni ba mu vasosotoria gu ropi sira na roiti qa roitiniria, ko mu boka gigila vatalea sa na Tamaqu sa somana tavitisiu ara, beto ara qa somana tana,>> sau si Jisu.
39 Totonai sau isa poni sa mai kai aru tamania mule si Jisu qarigu, ba sa mavo sulopo votu riuona tadira si Jisu.
40 Ego beto sa sa taloa ketakoi sisa, ko sa kai karovo lao mule pa kai karovona na pie Jodani, pa ia ketakoi sa vaivapaputaiso perangaina i Jone, ko sa lao suvereona ketakoi.
41 Ko kubo tinoni sa qai kamu tana, beto ko pira qarigu sira, <<I Jone sa kepore kai roiti vinagigila bi roitinia, ba doruna vei sa pojai i Jone na veveina na tinoni api sa sa sosoto tugu,>> qarigu.
42 Ko ira na kubo tinoni ketakoi sa qai vasosotoa sisa.

11

Na Matena i Lazarasi

1 Kai tinoni na suverena pa Betani sa sa mo, na isongona i Lazarasi. Pa Betani sa na gugusu ketakoi qai suvere ira Mere beto i Mata ira kau tamatasi.
2 (I Mere api sisa sa vuvania na oela umumanga jonga pa nenena na Bangara beto ko sa puqania tugu na vurunguna, ko na luluna isa si Lazarasi sa mo.)
3 Ko qai garunu laoni nongoro ira kau tamatasi rereko pira si Jisu, pira qarigunia, <<Bangara, doro! Isa na mua baere jonga qu roroqu vivitigia ao sa sa mo,>> qarigunia.
4 Totonai sa nongoronia, sa pira sau si Jisu, <<Na mo ina sa minake lao jutu pa mate, goto vei ko mi tavalavata sa na Tamasa, beto pa ginuana na mo isa ba mina tavalavata mutugu sa na Tuna na Tamasa,>> sau.
5 (Sa roroquria i Jisu sira Mere i Mata, kau tamatasi, beto na luludi i Lazarasi.)
6 Ko totonai sa nongoria i Jisu sa mo si Lazarasi, poni sa suvereona mai tu ketakoi sa kole suvere karu rane mule si Jisu.
7 Pa liguna isa beto sa paranga laoria ira na sepele sisa, <<Aria kopira ko ta mule sae ligu tu pa Jiudia,>> sau.
8 Qai parangia ira na sepele sisa, <<Rabi, sa oqoro sovai pa visa gu ina ba mai gonanigo na patu qarigu sira na Jiu, ko na sa mule qu nyogua mule saenia ketakoi?>> qarigu.
9 Poni sa oeria i Jisu, <<Qu gigilaimiu agou sa na rane sa tapipikata pa manogarua aoa? Ko sa vei sa na tinoni mina rerege pa rane kaberena sa minake isongo tatupe tugu, ura sa babata pa kaberena na kasia gusu api.
10 Goto vei mina rerege na bongi sisa, poni sa kode mina tatutupe sa na tinoni isa, ura kepore na ona kabere,>> sau.
11 Sa beto gu paranga vei inara sisa, beto pira sau mule, <<Na oda baere jonga i Lazarasi sa sa tei puta tu, ba mana lao ko mana vadoravia gu ara sisa,>> sau.
12 Poni sa pira qarigunia ira na sepele sisa, <<Bangara, vei mina tei puta tu sa kode mina jongaona gu sisa,>> qarigu.
13 (Ba isa vei na ginuana sa pojai i Jisu sa sa tei mate tu si Lazarasi, goto ira qai roroqua sa putagana gu sa saunia isa qarigu.)
14 Poni sa lodaka vaniria gu i Jisu sa na nongoro, pira sauniria, <<Sa tei mate tu si Lazarasi,
15 ba ura pa ginuguamiu agou sa qa qera sa ara qake suvere tavitia sisa, ko mu vasosoto sagou. Ko aria ko ta lao tana kopira,>> sau.
16 Poni sa pira sauniria kaki sepele tavitina si Tomasi, isa qai vakukunia Patavivi, <<Ego, ariagada ko gita doru ta tutia tu, ko ta mate tavitia isa! >> sau.

I Jisu sa na Turumule beto na Toa

17 Ego totonai sa kamu pa Betani si
Jisu sa sa tei jola tu ka made ranena
sa tagolomo si Lazarasi.
18 Na gusu pa Betani sa tata kue
kilomita gu na souna pa Jerusalema,
19 ko kubodi sira pa Jiudia qai
vaikamu suvere vamanotoria sira
Mata i Mere pa mate tana luludi.
20 Ego ko totonai sa nongoronia i
Mata sa korapa lalameona si Jisu,
poni sa sa votu lao gogosoria, goto i
Mere sa suvereona tu pa ruma.
21 Poni i Mata pira saunia si Jisu,
<<Bangara, vei bu suveremua ao
lani, sa bike mate sa na luluqu
marene!
22 Ba kopira ba qa gigilaiqua sa na
sa isa muna tepai tana Tamasa poni
na Tamasa kode vanigo gu sao,>> sau.
23 Sa paranga laoa i Jisu sisa,
<<Kode mina turu mule gu sa na
lulumu marene,>> saunia.
24 Poni oe lao si Mata, <<Qa gigilai-
qua sa kode mina turu mule pa rane
turumule pa rane liligu sisa,>> sau.
25 Poni pira saunia i Jisu sisa, <<Ara
sa na turumule beto na toa. Isa mina
vasosotosiu ara sa mina mate tugu,
ba kode mina toa;
26 beto isa sa korapa toa ba sa va-
sosotosiu ara sa mineke isongo mate
kamua na kamua. Ai vei, qu vasoso-
toa tugu ao sa api?>> sau si Jisu.
27 Poni sa oe lao si Mata, <<E,
Bangara, ara qa tei vasosotoa tu sa
ao tugu sa na Karisito, na Tuna na
Tamasa, isa sa korapa lalameona pa
kasia gusu qarigunia,>> sau.

I Jisu sa Lukana

28 Pa liguna sa paranga vei inara,
poni sa sa mule lao pa ruma si Mata
ko sa mavo kuku golomia sa na tasina
i Mere ko sa vavakato vania, pira
sau, <<Na Tinoni vaivagigalai sa sa
tei korapa tu poni, ko sa nanasanigo
tugu sao,>> saunia.
29 Ko isa tugu sa nongoro si Mere,
sa sa gasa turu ko sa lao gosoria sisa.
30 (Sa oqoro bola kamu pa gusu si
Jisu, goto sa korapa tu ketakoi sa lao
parangania i Mata.)
31 Ko ira na tinoni qai kole suvere
vamanotia i Mere pa leo ruma sa qai
tuti votu totonai qai batia na sisiqarai
votu riuna i Mere. Qai roroqua ira
sa palu mina lao lukana pa bevi ke-
takoi qai golomonia i Lazarasi basa
sa qarigu.
32 Ego sa lao kamu ketakoi sa ko-
rapa suvere i Jisu si Mere, ko isa tugu
sa batia si Jisu poni sa sa todongo
pa nenena i Jisu, beto sa paranga,
<<Bangara, vei bu suveremua ao
lani, sa bike mate sa na luluqu
marene!>> sau.
33 Totonai sa batia i Jisu na keke-
bona isa beto ko ira na tinoni Jiu qai
tutia isa ba qai lukana tugu, poni sa
sa tadungana na mamata na bulona
sisa.
34 Beto sa nanasaria i Jisu sira,
<<Pai qu vapaenia agou sa na
kokobuna i Lazarasi?>> sau.
Qai oe lao sira, <<Bangara, mei
lame ko mu dogoria,>> qarigu.
35 Sa lukana si Jisu.
36 Poni qai paranga sira na tinoni
Jiu, <<Doro! Sa koi vei roroqu vivitigia isa si Lazarasi!>> qarigu.
37 Ba kaki ira sa qai paranga, pira
qarigu, <<Na tinoni leqana tu ba sa
vababatai, ko bi boka gu vasarea isa
pa mate si Lazarasi!>> qarigu.

Sa Tavatoa Mule si Lazarasi

38 Ego ko sa kai vasaenga tadun-
gana mule pa bulona si Jisu beto sa
sa lao pa bevi. (Ko na bevi isa sa qai
pateinia kai patu na mangana.)
39 Sa garunuria i Jisu sira, <<Mu
varijo pale sa na patu,>> sauniria.
Poni sa paranga si Mata, isa na lu-
luna na tinoni sa mate, <<Koi Ban-
gara, sa tei nyabo umanga kare tu.
Kopira sa tei ka made ranena tu sina!
>> sau.
40 Sa parangia i Jisu aza, <<Ai vei,
qa oqoro tu pojanigo ara sa vei muna
vasosoto poni sa kode muna batia ao
sa na neqi lavatana tana Tamasa?>>
sau.
41 Poni sa qai varijo pale ira sa na
patu. Beto sa enga sae pa noka si
Jisu beto sa paranga, <<Tamaqu, qa

paranga jongana sara tamu, ura qu nongorosiu ara sao.
42 Qa gigilaiqua sa qu nongorosiu tugu doru totoso, ba koko vei gu ira na tinoni pira qai korapa sa qa korapa paranga vei pira, ko mai vasosotoa sa ao tugu qu garunusiu sara,>> sau.
43 Pa liguna sa beto paranga vei isa, poni sa kuku viva, <<Lazarasi, mu votu lame!>> sau.
44 Poni sa turu votu lame si Lazarasi, na limana na nenena sa qai korapa tugu taudenia poko, beto sa taude livutuni poko tugu sa na isumatana.
Sa paranga laoria i Jisu sira, <<Mu ruvatia ko mi boka riuona,>> sau.

Na Kukiti Vamatena i Jisu (Matiu 26.1-5; Maka 14.1-2; Luke 22.1-2)

45 Ego ko na kubodi ira na tinoni Jiu, ira qai kamu bolai i Mere, sa qai dogoria sisa sa roitinia i Jisu, ko qai vasosotoa sisa.
46 Goto kaki ira sa qai mule tu vavakato vaniria sira na Parese ko qai ule vaniria sisa vei sa roitinia i Jisu.
47 Poni qai toqo tavitiria ira na kauniseli sira na Parese na kuta iama, ko pira qarigu sira, <<Na sa sa tana roitinia gita? Ura na tinoni api sa sa korapa roitiniria kubo roiti vinagigila!
48 Vei tana loa pale ko mina roiti totokai vei tugu inara sisa, sa kode doru tinoni mai vasosotoa sisa, ko mai lame ira pa Romu ko mai jegaria sa na oda ia beto na bubutu,>> qarigu.
49 Ba kame ira, na isongona i Kaiapasi isa na kuta iama lavata pa aoro isa, sa pira sauniria, <<Kepore kai sa bu gigilai sagou!
50 Quke gigilai tu agou sa sa jongana jola sa kai tinoni mina mate vaniria sira na tinoni doruna, ko mike tapiara sa na puku tinoni doruna?>> sauniria.
51 (Ba na paranga sa poja votunia isa sa sa sake votu lame pa ona roroqu mekana, goto isa sa na kuta iama lavata pa aoro isa ko sa ulule votunia isa sa i Jisu sa mina mate vaniria sira na puku tinoni Jiu sau.
52 Ba nake ira gu na puku tinoni Jiu mekadi sa mina mate vaniria, goto vei ko mai tateku vaikamu pa kai puku tinoni sira doru tinoni tana Tamasa qai nyanyala lao tinganai vei eqa.)
53 Ego ko sa podalai pa rane isa sa qai kukitinia ko mai vamatea qarigunia ira na tinoni mamata tadira na tinoni Jiu si Jisu.
54 Ko sa vei inara sa sake rerege vakakabere sisa pa ona rererege pa Jiudia, goto sa loai sa na ia isa ko sa laona tu pa kai ia tata pa qega pa kai pikata gugusu na isongona pa Iparemi, ko ketakoi sa suvere tavitiria sira na ona sepele.
55 Ego sa tata sa na totoso vavolo Alokata tadira na Jiu ko qai okoto taloloa pa dia gugugusu sira na tinoni ko qai sae pa Jerusalema, ko mai riu tavulasa totonai sa oqoro kamu na vavolo isa qarigu.
56 Ko qai kole nyaqoa ira si Jisu beto qai kole vavainanasa totonai qai vaikamu pa kakabarena zelepade, pira qarigu, <<Na sa sa qu roroqua agou? Quke rorovea agou mina kamu tugu beka somana pa vavolo sisa?>> qarigu.
57 (Qai tei vatoqoa tu ira na kuta iama beto ko ira na Parese sa na garunu, ko ira na tinoni mai batia ketakoi sa korapa suvere vei si Jisu sa mai ulenia ko mina taaru tamana sisa qarigu.)

12

I Jisu sa Talumu pa Betani (Matiu 26.6-13; Maka 14.3-9)

1 Ego ko ka vonomo rane sa kole beto mina kamua sa na rane vavolo Alokata, poni sa sa lao pa Betani si Jisu, pa gugusu sa susuvere i Lazarasi, isa na tinoni sa vaturu mulea pa mate.
2 Ko ketakoi sa qai roiti vania kai tetekuna si Jisu. I Mata sa sa somana vatanania sa na tetekuna isa, beto

ko i Lazarasi tugu sa kame ira qai somana teteku tavitia i Jisu pa tevolo.
3 Ego ko totonai sa sa pogoso lamenia i Mere sa kai bogu oela ikete* beto umumanga jongana jola sa taroiti pa kai gou nadi ko sa sae jola na vaina. Sa tekua isa sa na oela isa ko sa vuvania pa nenena i Jisu beto sa sa puqa vapidilinia na vurunguna. Ko na givorona na umanga jongana na oela api sa sa pugelia na ruma.

4 Poni sa kame ira na sepele tai Jisu, i Jiudasi Isikarioti (isa na tinoni kode mina gabala kanai i Jisu), sa pira sau,
5 <<Ai sa vei ko sake tavavainia sa na oela api? Bi boka tatekuni kue gogoto poata siliva ko bi tokaniria ira na tinoni vaivasevidi sa na oela api! >> sau.
6 (Ba sa paranga vei inara si Jiudasi nake vei ko sa roroquria ira na tinoni vavaivasevidi sa, goto na tinoni ikikona sisa. Na baiki poata sa isa sa popogosia, ko koledia na totoso sa mamavo rarau golomona poata.)

7 Poni sa pira sau si Jisu, <<Mu loai, tari tu! Muke kotia ko mi tutini ona roroqu sisa sa vatanania na ranena mana tagolomo ara.
8 Ura ira na tinoni vaivasevidi sa kode munake beto isongoria agou, goto ara sa kode munake isongosiu lalaomiu agou,>> sauniria.

Ira na Tinoni Mamata qai Kukitinia i Lazarasi

9 Ego ko qai nongoronia ira kai minete tinoni lavata si Jisu sa korapa ketakoi qarigu, poni sa nake i Jisu gu mekana sa qai laonia, goto vei ko mai dogoria tugu vei si Lazarasi, isa sa vaturu mulea pa mate i Jisu qarigu.
10 Ko ira na kuta iama sa qai kukitinia ko mai vamatea tugu vei si Lazarasi qarigu,
11 ura pa ginuana isa ira soku tinoni Jiu sa qai taloadia ko qai vasosotoa si Jisu.

I Jisu sa Tavabangara pa Jerusalema
(Matiu 21.1-11; Maka 11.1-11; Luke 19.28-40)

12 Ego ko sa rane ligu neqa, poni sa qai nongoronia ira na minete tinoni qai vaikamu pa vavolo Alokata sa i Jisu sa korapa tome lalameona pa Jerusalema qarigu.
13 Poni sa qai kaele tekuria na kaedi na gou pamu ko qai votu lao gogosoria sisa ko qai kuku vevela, pira qarigu,
<<Aroia!
Sa tamana sisa sa lame
pa isongona na Bangara,
na Bangara pa Izireli!>> qarigu.
14 Sa tekua i Jisu sa kai dongiki ko sa koia, ko sa gore votu sisa vei sa takuti pa Kukuti Tabuna, pira sau,
15 <<Muke matagutu,
ao na gugusu pa Zaione!
Dotu! Na mua Bangara
sa korapa lame ina!
Sa koi pa kai tuni dongiki sisa,>> sau.
16 (Ira na sakasava aipira sa perangaina sa qaike gigilai na ginuana ira nona sepele, goto tonai sa tei taovulu sae tu si Jisu sa beto qai soni roroqu kamua ira sa na veveina gu isa sa na kukuti aipira beto ko na sakasava aipira sa qai roiti laoniria ira tana.)
17 Ko ira na tinoni qai somana batia si Jisu tonai sa kuku votunia pa bevi ko sa vaturu mulea pa mate si Lazarasi sa qai kole ululenia sa na veveina isa.
18 Ko sa vei sa ira na minete tinoni qai lame gosoria sisa, ura qai tei nongoronia tu ira sa na roiti vinagigila sa roitinia isa.
19 Ko qai kole vavaiparanga mekadi sira na Parese, pira qarigu, <<Taqe batia sa kopira? Kepore kai sa taqe bokai sa gita! Doro! Na kasia gusu doruna sa kopira sa qai tutiadia isa,>> qarigu.

Ira Kaki Tinoni Qiriki qai Nyaqoa i Jisu

* **12:3** Na padana ka 0.5 lita sa na bogu oela api. **12:13** Kera Vinatarasae 118.25-26. **12:15** Zakarae 9.9.

20 Ego kaki ira na tinoni Qiriki sa
qai somana sae vatarasae pa totoso
vavolo Alokata.
21 Ko ira sa qai lao ti Pilipi (isa sa
kai tinoni pa Betiseda pa Qalili), ko
pira qarigunia, <<Bangara, agei sa qe
nyorogua dogoria i Jisu,>> qarigunia.
22 Poni sa lao si Pilipi ko sa pojania
si Aduru, ko ira karu qai mekarai lao
pojania si Jisu.
23 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Sa
tei kamu tu sa na totoso ko mina
tavalavata sa na Tuna na Tinoni.
24 Sosoto pa sosoto ma pojanigou
ara sagou: vei minake tavavuvusu
mai pa peso ko mina mate mai tu sa
na kiko vuiti, poni sa kode mina kole
gu koleona sisa. Goto vei mina mate
mai tu sisa, poni sa kode mina vua
vasoku sisa.
25 Na tinoni sa roqua nona toa sa
kode mina saivia tugu sisa, ba na
tinoni sake rabekia nona toa pa kasia
gusu api poni sa isa sa kode kopunia
nona toa ko mina kamua na toa jola.
26 Isa sa nabulunisiu ara sa mi tuti-
siu, ko ketakoi mana suvere ara sa na
qua nabulu ba mi suvere tugu. Isa
sa nabulunisiu ara sa na Tamaqu tu
mina valavatia sisa,>> sau si Jisu.

Na Tuna na Tinoni Mina Tavamate

27 Beto pira sau mule si Jisu,
<<Kopira na buloqu ara sa sa ma-
mata taduanga, ko na sa managu
sara? <Tamaqu, mu vasaresiu pa
totoso api,> managu? Ba isa tugu sa
na ginuana qa lamenia ara, ko mana
gosoria tugu ara sa na totoso vitigi
api.
28 Tamaqu, mu valavatia nisongomu!
>> sau si Jisu.

Poni sa lagere vei pa noka sa kai
ovovele, pira sau, <<Qa tei valavatia
tugu ara sisa, ko mana kai valavatia
mutugu,>> sau.
29 Poni sa ira na minete tinoni qai
korapa turu ketakoi ko qai nongoria
na ovovele sa qai paranga, <<Koi, na
paka oka! >> qarigu. Goto ira kaki
pira qarigu, <<Dai, kai mateana sa
parangia sina!>> qarigu.
30 Poni sa oeria i Jisu sira, pira sau,
<<Nake pa ginuaqu ara sa sa lame sa
na ovovele api, goto pa ginuguamiu
tu agou.
31 Kopira sa na totoso tapitu tana
kasia gusu api, ko kopira mina taadu
votu sa na bangarana na kasia gusu
api.
32 Tonai mana taovulu sae vaiolo
pa kasia gusu sara, sa kode mana
vatata lameria ara taqu sira doru
tinoni,>> sau.
33 (Tonai sa paranga vei inara isa,
poni sa ulenia isa sa na soana vei beto
mina mate isa.)
34 Poni qai oe laoa ira na minete
tinoni sisa, <<Agei qe nongoronia pa
Vavanau sa na Karisito mina toa ka-
mua na kamua. Ko ai sa vei sa kode
mina taovulu sae vaiolo sa na Tuna
na Tinoni qugu tu sao? I sei tu sa na
Tuna na Tinoni api?>> qarigu.
35 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Iapeki
totoso mule mina kole tamugou sa na
kabere. Mu rerege tonai qu korapa
isongia na kabere, ko na rodomo
mike udegou. Ura na tinoni sa rerege
pa rodomo sa sake gigilai ketakoi sa
lao vei sisa.
36 Ko tonai qu korapa isongia sa na
kabere sa mu vasosotoa sa na kabere,
ko mu vei na tinoni sa suvere pa
kabere,>> sau si Jisu.

Ira na Jiu Qaike Vasosotoa si Jisu

Ego pa liguna sa paranga vei inara,
poni sa sa taloa riu suvere vapaeona
si Jisu.
37 Sa tei roitiniria tugu i Jisu pa
moedi ira doru sira na roiti vinagigila
aipira, ba qaike vasosotoa ira sisa.
38 Ko na kokorotai ti Aisea na tinoni
kokorotai sa sa gore votu gu sisa pira
saunia,
<<Bangara, i sei sa vasosotoa
na mei vavakato?
Beto ti sei mina tadogoro
sa na neqi tana Bangara?>> sau.
39 Ko vei beto qaike boka vasosoto sa
isa tugu vei sa pojai mule tugu i Aisea,
pira sau,
40 <<Sa tavaleqa na matadi
beto sa patei na bulodi,

12:38 Aisea 53.1; Romu 10.16.

ko na matadi qaike boka dodogoro
beto na bulodi qaike vakoinonoa kai sa
ko qaike boka gabala mule lame taqu,
goto bai vei ira sa ba salanaria ara sira,>> sau.
41 Aipira sa sa pojaria i Aisea ura sa batia na vinalavata tana Karisito ko sa vei sa sa vavakatonia na veveina isa.
42 Koledia tugu sira sokudi na tinoni mamata qai vasosotoa isa ba qaike ule votunia na dia vinasosoto, ura qai matagutuniria ira na Parese kita mai taiju pale pa ruma vavaikamuna qarigu.
43 Ura qai nyoroguania ira sa na vinalavata tadira na tinoni jolania na vinalavata tana Tamasa.

Na Paranga ti Jisu sa Vaipitu

44 Ego beto sa vevela votu si Jisu, pira sau, <<Isa sa vasosotosiu ara sa nake ara gu sa sa vasosotosiu isa, goto isa tugu sa garunusiu vei ara.
45 Beto ko isa sa batisiu ara, sa sa batia tugu sisa sa garunusiu ara.
46 Qa tei lame vei tu na kabere tana kasia gusu sara, ko ira doru qai vasosotosiu ara sa maike suvere pa rodomo.
47 Na tinoni sa nongororia na qua paranga ba sake kopuniria, poni sa nake ara qa pitua sisa. Ura ara qake lame ko ma pitua na kasia gusu qau, goto qa lame ko ma aloa tu na kasia gusu qau.
48 Isa sa dainisiuona ara beto sake teku vakataparia na qua paranga, sa sa koleona sisa mina pitua isa. Na paranga qa tei pojai tu ara sa isa tugu sa mina pitua pa rane liligu sa na tinoni isa.
49 Ura ara sa qake vavakato pa qua neqi mekaqu, goto isa tu na Tamaqu tu sa garunusiu sa isa tu sa vanisiu na garunu ko na sa mana pojai beto na sa mana vavakatonia.
50 Ko qa gigilaiqua ara sa na garunu tana sa na toa jola. Ko ira na sakasava qa vavakatoniria ara, sa isa tugu sa vavakato veini vanisiu na Tamaqu poni sa isa tugu qa vavakato veini vanigou sagou,>> sau si Jisu.

13

I Jisu sa Loqaria na Nenedi ira na Sepele

1 Ego sa kamua gu sa na rane bebetona beto mina kamua sa na rane vavolo Alokata, ko sa gigilai i Jisu sa na aoa tana sa kamua ko mina loai isa sa na kasia gusu api ko mina mule lao sa tana Tamana. Sa tei kole tu roroqu vivitigiria isa sira doru ona tinoni pa kasia gusu qai vasosotoa, ko sa roroquria tugu tinganai sa kamua na vinabetona.
2 Ego qai vaikamu ko qai mekarai teteku sira Jisu beto ira nona sepele. Ba na bangaradi na tomate sa tei vavuvusia tu pa bulona i Jiudasi, na tuna i Saimone Isikarioti, sa na roroqu ko isa sa mina gabala kanai si Jisu sau.
3 Ko sa gigilaiona i Jisu sa na Tamana sa tei vani vaokoto betonia tu isa sa na neqi ko mina roitiniria doru kai sa, beto ko sa gigilaiona isa sa isa sa na koko lame veina tana Tamasa beto ko sa korapa mule lao tana Tamasa.
4 Ko sa turu pa totoso teteku sisa, sa vagorea sa nona koti, beto sa pilunia pa sisikirina sa kai pupuqana.
5 Beto sa vuva laonia pa kai jagi sa kaki pie beto sa podalai vuva tariniria ko sa loqaria sa na nenedi ira nona sepele beto sa puqa vapidiliniria tugu na pupuqana sa pilunia pa sisikirina.
6 Tonai sa lame kamu ti Saimone Pita, poni sa paranga i Pita, <<Koi, Bangara, ao muna loqaria tugu sa na nenequ ara?>> sau.
7 Poni sa oe i Jisu, pira saunia, <<Isa qa korapa roitinia ara sa ao quke gigilai na ginuana kopira, ba pa liligu tu kode muna gigilai na ginuana,>> sau.
8 Poni sa paranga i Pita, <<Uu! Ara munake isongo loqaria tugu sa na nenequ!>> sau.

12:40 Aisea 6.10; Matiu 13.15; Maka 4.12.

Poni sa oea i Jisu sisa, <<Vei manake loqago ara sao, poni sa kepore na iamu taqu sao,>> sau.
9 Sa paranga si Saimone Pita, <<Bangara, ego vei sa nake nenequ gu mekana, goto ira na limaqu beto na batuqu tugu vei ropi!>> sau.
10 Poni sa parangia i Jisu aza, <<Na tinoni sa tei ogono tu sa sa tei lioso tu ko kepore laona mina ogono ligu, goto na nenena gu sa mina loqaria. Agou doru sa na liosomiu, goto kame gu sa sake lioso,>> sau.
11 (Ura i Jisu sa tei gigilaiona tu sa na tinoni kode mina gabala kanai isa, ko sa vei sa pira sau, <<Kame gu sa sake lioso,>> sau.)
12 Ego ko pa liguna sa loqa betoria isa sa na nenedi ira poni sa vasae ligua sa nona koti beto sa toqo ligu pa ona totoqona, beto sa nanasaria, <<Ai vei qu gigilai tu na ginuana sa isa qa koni roitinia tamugou ara?
13 Agou qu kukunisiu na <Tinoni vaivagigalai> beto na <Bangara> sara, ko qu sotomiu tugu sa tonai qu gigala veinisiu isa, ura isa tugu sara.
14 Ko vei ara, na miu Bangara beto na Tinoni vaivagigalai, sa qa koni loqaria gu sa na nenemiu, poni sa sa pada vivitigi gu sa agou mu vailoqa lao lameniria na nenemiu.
15 Kai dodoro tutina sa qa koni vabatinigou agou, ko isa tugu qa roiti veini vanigou ara, poni sa agou ba mu roitinia tugu.
16 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: na pinausu sa sake poreveveina jolania na ona bangara, beto na tinoni pogoso nongoro sa sake poreveveina jolania isa sa garunia sisa.
17 Qu tei gigilai tu agou sa na sakasa aipira, ko muna tamana sagou vei muna roitiniria sira!
18 Nake veveimiu agou doru sa qa korapa pojai ara. Ara qa gigilariaqua sa na uana tadira qa vileria. Ba mina gore votu tugu sisa na paranga pa Kukuti Tabuna, isa pira sau, <Isa sa somana nyapulu tavitinisiu na gaqu bereti sa sa taka ligunisiu na kikijulu nenena,> sau.
19 Kopira qa korapa ule momoe vanigou ara sa aipira tonai qai oqoro gore votu, ko tonai mina gore votu poni sa muna vasosotoa sa ara sa isa.
20 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: isa sa vakamua sa kai tinoni qa garunia ara sa sa vakamusiu tugu sara, beto ko isa sa vakamusiu ara sa sa vakamua tugu sisa sa garunusiu ara,>> sau si Jisu.

I Jisu sa Korotonia sa Kode Mina Taqoqora sisa
(Matiu 26.20-25; Maka 14.17-21; Luke 22.21-23)

21 Ego pa liguna sa pojaria na sakasa aipira, sa sa mamata takulanga na bulona si Jisu ko sa ulule gu sisa, pira sau, <<Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: kame agou sa mina gabala kanasiu ara,>> sau.
22 Poni qai kole vaidoro mekadi sira na sepele, qai kole rurania si sei beka sa saunia isa qarigu.
23 Kame ira na sepele, isa sa sa roroqu vivitigia i Jisu, sa sa totoravusu pa raraqona i Jisu.
24 Ego ko sa ebo saea i Saimone Pita sisa, beto pira saunia, <<Mu nanasia moko, i sei sa qu pojai ao, mugunia moko,>> sau.
25 Poni sa paranga sisa na sepele sa totoravusia na raraqona i Jisu, pira sau, <<Bangara, i sei sa qugunia ao? >> sau.
26 Poni sa oe lao si Jisu, <<Isa na tinoni mana loqai na kipa bereti ko mana vania ara, sa isa sisa,>> sau. Beto sa tekua sa na kipa bereti, ko sa loqai, beto sa vania si Jiudasi, na tuna i Saimone Isikarioti.
27 Ko isa tugu sa tekua i Jiudasi sa na bereti, sa sa tomea gu i Setani sisa. Poni sa paranga lao ti Jiudasi si Jisu, <<Isa mu roitinia qugu, sa mu sisiqarai roitinia gu!>> saunia.
28 Ba kepore tugu kame ira qai korapa teteku tavitia i Jisu bai gigilai sa na ginuana sa paranga vei inara i Jisu tana.

13:18 Kera Vinatarasae 41.9.

29 I Jiudasi sa kokopunia sa na baiki
poata, ko ira kaki sepele sa qai ro-
rovea sa palu i Jisu sa garunia sisa ko
mi lao vairia kaki besa mai tekuria pa
totoso vavolo Alokata beka, babi na
ianiria beka ira na tinoni vavaivase-
vidi beka qarigu.
30 Ego ko isa tugu sa tekua i Jiudasi
sa na kipa bereti, sa sa votu riu gu.
(Ko na bongi sa totonai.)

Na Garunu Koregana

31 Ego ko pa liguna sa taloa riu si
Jiudasi, sa pira sau si Jisu, <<Kopira sa
tavalavata sa na Tuna na Tinoni, beto
ko sa tavalavata tana sa na Tamasa.
32 Ko na vinalavata tana Tamasa
sa sa tei tabata tu tana, ko sa vei
sa na Tamasa ba mina valavatia
mekana sisa, ko nake sovaina beto
mina valavatia gu na Tamasa sisa.
33 Ka visa qua koburu, nake so-
vaina mana kole suvere tavitigou ara
sagou. Kode muna nyaqosiu, ba isa
tugu vei qa tei pojaniria tu ira na Jiu
sa ma pojanigou mule sagou: ketakoi
qa korapa lao ara sa agou munake
boka lao.
34 Kai garunu koregana sa ma
vanigou agou: mu mekarai vairoqu.
Isa tugu qa roqu veinigou agou ara,
sa agou ba mu mekarai vairoqu vei
tugu mekamiu.
35 Vei muna mekarai vairoqu agou,
sa beto mai gigilai ira doru tinoni sa
agou sa na qua sepele ara,>> sau si
Jisu.

Sa Korotonia i Jisu sa i Pita mina Kilu Palenia sisa
(Matiu 26.31-35; Maka 14.27-31; Luke 22.31-34)

36 Ego sa paranga lao tana si Sai-
mone Pita, <<Bangara, pai muna lao
sao?>> sau.
Poni sa oea i Jisu sisa, <<Ketakoi qa
korapa lao vei ara sa agou munake
boka tutisiu kopira, ba liligu tu kode
muna tutisiu,>> sau.
37 Sa oe lao si Pita, <<Bangara, ai sa
vei ko manake boka tutigo tu kopira?
Ara sa mana mate vanigo sao!>> sau.
38 Poni sa oe lao si Jisu, <<Ao sa
muna mate vanisiu ara qugu? Sosoto
pa sosoto ma pojanigo ara sao: mina
oqoro piranga na kokorako sa ao
muna tei kilu palenisiu tu kue totoso
ara sao,>> sau si Jisu.

14

I Jisu Sa Na Soana, Na Sosoto Beto Na Toa

1 Pira sau si Jisu, Muke vatakulan-
garia na bulomiu agou. Mu vasoso-
toa na Tamasa beto mu vasosotosiu
sara.
2 Pa ruma tana Tamaqu sa soku
jola sira na ia susuverena. Vei bike
sosoto sa bake pojanigou na veveina
ara sapi, goto ara sa kopira sa ma lao
vatana vanigou kai ia sagou.
3 Ko pa liguna tu mana lao vatana
vanigou sa kai ia isa, sa beto mana
mule lame ko mana toni laonigou ke-
takoi qa suvere, ko ketakoi qa suvere
ara sa agou ba muna suvere tugu.
4 Ko ketakoi qa korapa lao vei ara
sa qu gigilaimiu na soana laona, sau
si Jisu.
5 Poni sa paranga lao tana si
Tomasi, Bangara, qeke gigilai agei sa
na ia ketakoi qu korapa lao ao. Ko
ai mene vei mene gigilai agei sa na
soana laona ketakoi? sau.
6 Poni sa oea i Jisu sisa, Ara sa
na soana beto na sosoto beto na toa.
Kepore sa kai tinoni mina lao tana
Tamaqu vei minake lame vei taqu.
7 Vei muna gigilasiu sara, sa kode
muna gigilai sa na Tamaqu. Ko po-
dalai kopira sa qu gigilai sisa beto qu
batia sisa, sau.
8 Sa paranga lao tana si Pilipi, Ban-
gara, mu vabatinigei na Tamamu,
beto sa mina kamua gu sa na
padamei agei, sau.
9 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Na
beko tei totoso kakasana tu qa suvere
tavitigou ara sagou, ba qu oqoro tu
gigilasiu ara sao, uve Pilipi? Isa sa
batisiu ara, sa sa tei batia tugu sa na
Tamaqu. Ko ai sa vei sa qu paranga
tu sao, <Mu vabatinigei na Tamamu,>
qugu?
10 Quke gigilai tu ao Pilipi sa ara
sa qa somana tana Tamaqu beto
na Tamaqu sa somana taqu? Na

paranga qa pojanigou ara sa nake koko veidi taqu mekaqu gu, goto na Tamasa tu sa togasa taqu sa roitinia nona roiti.
11 Mu vasosotoa gu agou sa ara qa somana tana Tamaqu beto na Tamaqu sa somana taqu. Ba vei munake vasosotoa na qua paranga, poni sa mu vasosotoa tonai qu batiria ira na roiti aipira.
12 Sosoto pa sosoto ma pojanigou ara sagou: isa sa vasosotosiu ara sa ira na roiti qa roitiniria ara sa mina roitiniria, beto ko mina lavata jolaniria na roiti aipira sa mina roitiniria isa, ura ara sa qa korapa lao tana Tamaqu.
13 Beto ko isa muna tepai pa isongoqu ara sa isa tugu sa mana roitinia, ko na Tamaqu mi tavalavata tana Tuna.
14 Doru kai sa muna tepai taqu, sa ara mana roiti vanigou,>> sau si Jisu.

Mu Vairoqu Beto Mu Vatabe

15 Beto pira sau si Jisu, <<Vei muna roroqusiu ara sagou, poni sa muna kopuniria na qua garunu.
16 Beto ko mana tepai ara sa na Tamaqu ko mina vanigou kai vaitokai, ko isa sa mina suvere tavitigou kamua na kamua.
17 Ko isa sa na Gagala sa kolea na sosoto. Na kasia gusu sake boka isongia sisa, ura sake batia beto sake gigilai sisa. Goto agou sa qu gigilaimiu sisa, ura isa sa suvere tavitigou beto kode mina somana tamugou.
18 Kode maneke loa vanyanyata veinigou ira kepore tinadi na tamadi ara sagou, goto kode mana mule lame kamugou tu.
19 Kai iqo totoso mule beto na kasia gusu sa minake bati ligusiu sara, goto agou kode muna batisiu sara, beto ko ara na toaqu ko agou ba muna toa tugu vei.
20 Na ranena isa sa agou muna gigilai sa ara qa kole somana tana Tamaqu beto agou qu kole somana taqu, beto ara qa kole somana tamugou.
21 Isa sa isongoria na qua garunu beto sa tutiria, sa isa sa roroqusiu ara sisa. Ko na Tamaqu mina roroqua sisa sa roroqusiu ara, beto ko ara ba mana roroqua sisa beto mana vatadogoronisiu mekaqu tana,>> sau si Jisu.
22 Sa paranga si Jiudasi (nake i Jiudasi Isikarioti sa), <<Bangara, ko ai sa vei sa tamigei gu muna vatadogoronigo mekamu sao, goto nake tana kasia gusu?>> sau.
23 Poni sa oea i Jisu aza, pira saunia, <<Isa na tinoni sa roroqusiu ara, sa sa kopuniria na qua paranga, beto ko na Tamaqu mina roroqua sisa beto agei karu mene lame tana ko mene roitinia na mei ia susuverena tana.
24 Isa sake roroqusiu ara, sa sake kopuniria na qua paranga. Beto na paranga qu nongororia qa pojaria ara sa nake taqu, goto na ona tu na Tamaqu isa sa garunusiu ara.
25 Ira na sakasava aipira sa qa tei pojanigou tu ara totonai qa korapa suvere tavitigou.
26 Ba na vaitokai tu, na Gagala Tabuna, isa na Tamaqu mina garunu lagerenia pa isongoqu ara, sa mina vagigalainigou doru sakasava beto mina varoroqu kamunigou sira doru sakasava qa ule vanigou ara.
27 Na bule sa qa loa vanigou agou ara; na qua bule sa qa vanigou agou ara. Nake pa soana sa vatekunigou na bule na kasia gusu api sa qa vanigou ara sa na bule api. Muke vatakulangaria na bulomiu beto muke matagutu.
28 Qu tei nongoriamiu tu agou sa pira qa paranga veinigou ara, <Mana taloa riu sara, ba kode mana lame gu tamugou,> qau. Ko vei bu roroqusiu ara sa bu qerania tu agou sa ara sa kode mana lao tana Tamaqu, ura na Tamaqu tu sa sa poreveveina jolanisiu sara.
29 Ko kopira tu totonai sa oqoro gore votu qa pojanigou ara sapi, ko tonai mina gore votu sa mu vasosoto.
30 Manake parangagou lalaoqua ara sagou, ura na bangarana na kasia

gusu alepi sa sa korapa lalamegana. Kepore mina aru veinisiu ara sisa,
31 ba vei ko na kasia gusu mi gigilai sa ara qa roroqua na Tamaqu. Ko sa vei sa isa tugu vei sa pojanisiu na Tamaqu sa qa roitinia sara.

Aria, turu ko ta loai na ia api,>> sau si Jisu.

15

I Jisu Sa Na Gogouna Na Qurepi Sosotona

1 Pira sau si Jisu, Ara sa na gogou sosotona na qurepi, beto na Tamaqu sa na tinoni umuma.
2 Ira doru kaequ ara qaike vua sa sa kaele paleria isa, goto ira doru kae qai vua sa sa kakabisi valiosoria ko mai boka vua vatale.
3 Agou sa qu tavaliosonia na paranga qa tei pojanigou tu ara.
4 Mu togasa taqu beto ara ba mana togasa tamugou. Na kaena na gasoro qurepi sa sake boka vua tonai mina turu kale mekana, goto mina togasa tugu pa kuta gogouna sisa beto sa mina vua. Ko sa vaitoto vei tugu isa sa agou ba munake boka vua vei munake togasa taqu.
5 Ara sa na gogouna na gasoro qurepi, goto agou sa na kakaena. Isa sa togasa taqu beto ara qa togasa tana, sa isa tugu sa mina vua vatale. Ura kepore kai sa muna bokai sagou vei munake togasa taqu.
6 Isa sake togasa taqu sa sa tagona votu vei pale kai kae gou ko sa mateona. Ko na kae gou vei inara sa qai taboko vaikamu ko qai tagona lao pale pa niku, ko qai tavato pale.
7 Vei muna togasa taqu sagou beto na qua paranga mai togasa tamugou, poni sa isa qu nyoguania ko muna tepai sa kode muna tekua tugu.
8 Tonai muna qua sepele ara sagou ko muna vua vatale, poni sa sa tavalavata sa na Tamaqu ara.
9 Kai muqisi vei na Tamaqu sa roroqusiu sara, poni sa ara ba qa roroqugou tugu sagou. Ko mu togasa pa vairoqu taqu.
10 Vei muna kopuniria sira na qua garunu, poni sa kode muna togasa pa qua vairoqu sagou, kai muqisi vei ara ba qa kopuniria sa na garunu tana Tamaqu ko qa togasa pa vairoqu tana sara.
11 Ira na sakasava aipira sa qa tei ule vanigou tu agou ara ko na qua qera mi kole tamugou beto na qera tamugou mi okoto vatale qau.
12 Api sa na garunu taqu: mu mekarai vairoqu sagou kai muqisi vei tugu ara qa roroqugou sagou.
13 Kepore mutugu sa kai vairoqu sa lavata jolania na vairoqu tana tinoni sa vaivanania nona toa ko sa tokaniria ira nona baere.
14 Ko agou sa na qua baere ara vei muna roitiniria sira qa garununigou ara.
15 Kopira sa qake kukunigou na pinausu ara sagou, ura na pinausu sake gigilai sa isa sa roitinia na ona bangara. Ba kopira qa gigalanigou na baere sagou, ura ira doru sakasa qa nongororia tana Tamaqu sa qa tei ule vanigou tu sagou.
16 Nake agou qu vilesiu sara; goto ara tu sa qa vilegou agou beto qa udukugou ko muna lao vua vatale, ko na vuamiu mi kole jola. Beto ko isa muna tepania na Tamaqu pa isongoqu ara sa mina vanigou tugu.
17 Ko api sisa qa garununigou agou: mu mekarai vairoqu, sau si Jisu.

Na Kasia Gusu Mina Kanagou

18 Pira sau si Jisu, <<Vei minake taravaguanigou na kasia gusu, poni sa mu gigila gu sa ara mai tu sa tei ke tavaraganisiu tu.
19 Vei bi na ona na kasia gusu sagou, poni sa na kasia gusu bi roroqu veinigou na ona baere mekana isa sagou. Ba ura nake tana kasia gusu sagou, goto ara tu qa tei vile kalenigou tu pa kasia gusu sagou, ko sa vei sa sake tavaraguanigou na kasia gusu sagou.
20 Mu roqu vakoititia sa na paranga qa tei pojanigou tu: kepore sa kai pinausu sa poreveveina jolania sa nona bangara. Vei mai komitisiu sara,

poni sa agou ba mai komitigou tugu;
vei mai kopunia sa na paranga taqu,
poni sa kode mai kopunia tugu sa na
paranga tamugou.
21 Ba ira na sakasa aipira kode mai
roiti laoniria tugu tamugou koko vei
agou qu pogosia na isongoqu ara, ura
qaike gigilai ira sisa sa garunusiu ara.
22 Vei bake lame ko bake pojaniria
ara, poni sa baike tagorenia ira sa na
dia sela; goto kopira sa maike boka
talegasania ira sa na tinajutuna na
dia sela.
23 Isa sake tavaraguanisiu ara
sa sake tavaraguania tugu sa na
Tamaqu.
24 Vei bake roitiniria ara tadira sira
na roiti kepore mule kai tinoni bi
tei roitiniria mai tu, poni sa baike
tagogorenia ira sa na dia sela. Ba
kopira sa qai tei batiadia tugu sira qa
roitiniria ara, ba qaike tavaraguani-
siu tugu sara beto na Tamaqu.
25 Ba inara sa vei sa vei gu ko mi
gore votu sisa sa takuti pa dia Va-
vanau, isa pira sau, <Qaike tavaragua
goborosiu sara,> sau.

26 Na vaitokai, isa na Gagala sa
kolea na sosoto beto sa koko vei tana
Tamaqu, sa mina lame. Ara mana
garunu lagere vanigou koko vei tana
Tamaqu sisa, ko totonai mina lame sa
mina ululenia na veveiqu ara sisa.
27 Beto ko agou ba muna ululenisiu
tugu sara, ura pa popodalaina tu na
qua roiti ara qu podalai suvere tavi-
tisiu ara sagou.

16

1 Pira sau si Jisu, Ira na sakasa
aipira sa qa tei ule vanigou tu sagou,
ko agou muke tatupe.
2 Kode mai iju palenigou pa ruma
vavaikamuna sagou, beto ko sa ko-
rapa lame sa na totoso tonai ira doru
mai vamategou agou sa kode mai
doro veinia qai korapa roiti laonia
kai roiti jongana tana Tamasa sa na
vamatemiu agou.
3 Ko na roiti vei inara sa mai roi-
tiniria ira ura qaike gigilai ira sa na
Tamaqu beto ara.
4 Ba aipira sira na sakasa qa tei
pojanigou tu sagou, ko tonai mina
kamua sa na totoso mai roiti vei ira
sa agou muna roqu vakoititiria sira
na paranga qa tei pojanigou tu ara,>>
sau si Jisu.

Na Roiti Tana Gagala Tabuna

<<Ego na sakasa aipira sa qake
oqani pojanigou ara pa popodalaina,
ura ara qa suvere tavitigouqua gu
sagou.
5 Ba kopira sa ara qa korapa lao
tana isa sa garunusiu sara, ba kepore
kame agou bi nanasasiu, <Pai muna
lao?> biunisiu.
6 Ba kopira tu qa ule vanigou na
sakasa aipira ara, sa sa pugelia na
takulanga sa na bulomiu agou.
7 Ba ma pojanigou na sosoto ara
sagou: sa jongana jola tamugou sa
ara mana taloa riu. Ura vei manake
taloa riu sara, poni sa na vaitokai
sa minake lame tamugou. Goto vei
mana taloa riu sara, sa beto mana
garunu lagerenia tamugou ara sisa.
8 Ko tonai mina lame isa sa mina
udukuria ira pa kasia gusu na
veveina na sela, na veveina na tuvisi
beto na veveina na vaipitu.
9 Qai selania ira sa na veveina na
sela, ura koko vei qaike vasosotosiu
sara.
10 Qai selania ira sa na veveina
na tuvisi, ura qa korapa lao tana
Tamaqu ko munake bati ligusiu sara.
11 Qai selania ira sa na veveina na
vaipitu, ura na bangarana na kasia
gusu api sa sa tei tapitu tu.
12 Qai soku jola sira na sakasa qa
oqoro pojanigou ara, ba kopira sa
kode munake boka vakoititiria agou
sira.
13 Ba tonai tu mina lagere sisa, na
Gagala sa kolea na sosoto, sa mina
toni laonigou pa doruna sosoto. Mi-
nake vavakatonia na ona mekana
sisa, goto mina vavakatoniria isa sira
sa nongororia beto mina ule vanigou
sira na sakasa qai korapa lame.

15:25 Kera Vinatarasae 35.19; 69.4.

14 Isa sa mina valavatasiu ara, ura
kode mina teku vakarovo gu taqu
beto sa mina ule vanigou sagou.
15 Doruna sa isongia na Tamaqu
sa taqu, ko sa vei isa sa qa paranga-
nia ara, <Kode mina teku vakarovo
gu taqu beto sa mina ule vanigou
sagou,> qaunia ara,>> sau si Jisu.

Na Takulanga Beto Na Qera

16 Pira sau i Jisu, Pana kai iqo totoso
beto sa munake batisiu sara, beto sa
pa kai iqo totoso mule pa liguna isa
beto sa muna batisiu sara, sau si Jisu.
17 Poni sa kaki ira na ona sepele sa
qai kole vainanasa, <<Na sa ginuana
sapi isa vei sa pojanigita isa, <Pana
kai iqo totoso beto sa muneke batisiu
sara, beto sa pa kai iqo totoso mule
pa liguna isa beto sa muna batisiu
sara,> saunia isa? Beto ko na sa gin-
uana sisa, <Ara sa qa korapa lao tana
Tamaqu,> saunia isa?
18 Ko na sa ginuana sisa <Kai iqo
totoso> saunia ina? Ura, ko gita ko
ba taqeke gigilai sa isa sa pojai isa!>>
qarigu.
19 Ba sa tei gigilaiona tu i Jisu sa qai
kole nyogua nanasia ira sisa, ko pira
sauniria, <<Isa tugu na paranga qa
pojai ara, <Pa kai iqo totoso beto sa
munake batisiu sara, beto sa pa kai
iqo totoso mule pa liguna isa beto sa
muna batisiu sara,> qaunia ara, sa qu
korapa vainanasania agou?
20 Sosoto pa sosoto ma pojanigou
ara sagou: kode muna lukana na
kekebo sagou, ba na kasia gusu sa
mina qera. Agou sa muna takulanga,
ba na miu takulanga mina peluku
qera.
21 Totonai mi popodo sau sa na
rereko bogatana sa sa kolea isa sa
na takulanga, ura sa kamua sa nona
totoso okotona. Ba pa liguna sa tei
vaporea tu isa sa na koburu, poni sa
sa muma pale isa sa na vitigi ura sa
qerania isa sa kai tinoni sa tei podo
lame tu pa kasia gusu.
22 Ko agou sa kopira sa kolegou na
takulanga, ba totonai mana kai doro
ligugou mule ara poni sa na bulomiu
sa mina pugelia na qera, ko na qera
isa sa minake tateku varijo tamugou.
23 Ko pa rane isa sa munake tepai
kai sa taqu sagou. Sosoto pa sosoto
ma pojanigou ara sagou: isa muna
tepania na Tamaqu pa isongoqu ara
sa mina vanigou tugu.
24 Sa kamua kopira sa qu oqoro
tepai kai sa pa isongoqu ara sagou;
mu tepa ko mu tekua, ko na miu qera
mi okoto vatale,>> sau si Jisu.

Ara Qa Tei Vakilasia Tu Sa Na Kasia Gusu

25 Pira sau i Jisi, Ira na sakasa
aipira sa qa tei vavakato vanigou tu
ara pa vavakato vavapada. Ba na
totoso sa korapa lame tonai man-
ake vavakato vanigou pa vavakato
vavapada sagou, goto kode mana
vavakato lolodaka vanigou gu na
veveina na Tamaqu sagou.
26 Pa rane isa sa agou tu sa muna
tepa pa isongoqu ara sagou; ara kode
mana tepa vanigou tana Tamaqu
qakeu sara.
27 Ura na Tamaqu mekaqu sa ro-
roqugou sagou. Sa roroqugou sisa
ura agou qu roroqusiu beto qu tei
vasosotoa tu sa ara na kokoqu tana
Tamaqu sara.
28 Qa koko lagere vei tana Tamaqu
poni qa lagere pa kasia gusu sara,
beto ko kopira mule sa mana taloa pa
kasia gusu api ko mana mule lao tana
Tamaqu sara, sau si Jisu.
29 Poni qai paranga sira na ona se-
pele, <<Doro! Kopira qu vavakato
lolodaka sao, quke vavakato varove
pa vavakato vavapada.
30 Kopira qe vakabere vatalea agei
sa ao qu gigilai doru kai sa, ko maike
kilu nanasigo na tinoni beto muna
gigilaimua ao sa na manugu qai ro-
rovea. Ko sa vei isa sa agei qe vasoso-
toa sa na lame veimu tana Tamasa
sao,>> qarigu.
31 Poni sa oeria i Jisu sira, <<Ai vei,
kopira qu vasosoto?
32 Vainongoro ko! Na totoso sa ko-
rapa lalameona, ko sa tei kamu tu sa
kopira, tonai muna okoto nyanyalia

na okoto miu eqa mai veinigou sagou, ko muna loa vamekainisiu sara. Ba ara sa nake mekaqu sosoto, ura na Tamaqu sa korapa suvere tavitisiu sara.
33 Ira na sakasa aipira sa qa tei pojanigou tu ko pa miu kole kame taqu muna isongia agou sa na bule. Pa kasia gusu kode muna gosoria na vitigi. Ba mu varene! Ara qa tei vakilasia tu sa na kasia gusu!>> sau si Jisu.

17

I Jisu Sa Vavara Tokaniria Ira Na Ona Sepele

1 Ego pa liguna gu sa beto paranga vei inara si Jisu, sa sa enga sae pa noka beto pira sau, Tamaqu, sa tei kamu tu sa na totoso. Mu valavatia na Tumu, ko na Tumu mi valavatigo ao.
2 Ura qu tei vania tu ao na neqi sisa ko mina lalaeniria doru tinoni, ko mina vaniria na toa jola sira qu tei ianiria tu ao.
3 Na toa jola sapi: mai gigilago sao, kai memekai Tamasa sosotona, beto mai gigilai tugu si Jisu Karisito, isa qu garunu lagerenia ao.
4 Ara qa tei valavatigo tu pa kasia gusu tonai qa vaokotoria sira na roiti qu ianisiu ao ko qa roitiniria.
5 Ko kopira sa, Tamaqu, mu valavatanisiu pa moemu sa na vinalavata qa tei somana isongo tavitinigo tu ao totonai sa oqoro podaka na kasia gusu.
6 Qa tei batiniria tu ara tadira na tinoni qu ia kale vanisiu ao pa kasia gusu sa na veveimu ao. Na mua ao sira, ba qu tei vanisiu tu ara sira, ko qai tei vataberia tu ira sa na mua paranga.
7 Ko kopira qai gigilai ira sa doru sakasava qu tei vanisiu tu ao sa na koko lame veidi tamu.
8 Na nongoro qu vanisiu ao sa qa tei pojaniria tu ira, ko qai tei teku vasosotoa tugu beto qai gigilai sosoto sa na koko veiqu tamu sara, beto ko qai vasosotoa sa ao tugu qu garunusiu sara.
9 Ara sa qa vavara tokaniria sira. Nake kasia gusu doruna sa qa vavara tokaniria ara, goto ira tu qu vanisiu ao sa qa vavara tokaniria ura ira tu sa tamu.
10 Ira doru qa isongoria ara sa tamu, beto ira doru qu isongoria ao sa taqu, ko tadira qa tekunia ara sa na vinalavata taqu.
11 Qa korapa ma mule lao tamu qau sara, ko maneke suvere lalaoqua pa kasia gusu, goto ira tu pira sa mai suvere pa kasia gusu. Tamaqu liosomu, mu kopuniria pa isongomu isa qu vanisiu ara sira pira, ko mai kole kame kai muqisi podeke vei ao beto ara taqe kame.
12 Totonai qa suvere tavitiria sa qa kopuniria pa isongomu qu vanisiu ara sa aipira. Qa kopu vasareria ko kepore kame ira sa bi muma goto isa tugu sa taudukunia ko mina tanyuara sa sa muma, ko sa gore votu gu sa na Kukuti Tabuna.
13 Kopira sa qa korapa mule lao tamu sara, ko qa korapa paranganiria sa aipira totonai qa korapa suvere pa kasia gusu, ko mai isongo vapupugelia ira sa na qua qera pa okokoto bulodi qau.
14 Ara qa tei vaniria tu ira sa na mua paranga, ba na kasia gusu sa sake tavaraguaniria sira, ura ira sa nake tana kasia gusu, kai muqisi podeke vei tugu ara ba nake tana kasia gusu.
15 Qake tepaigo ara sao ko mu varijo ioloria pa kasia gusu sira, goto vei ko mu kopu vasareria tana kutana nikerena qau.
16 Nake tana kasia gusu sira, kai muqisi podeke vei tugu ara ba nake tana kasia gusu.
17 Mu vamadiria pa sosoto; na mua paranga sa na sosoto.
18 Kai muqisi podeke vei tugu ara ba qu garunu lamenisiu pa kasia gusu, poni sa ara ba qa garunu laoniria tugu pa kasia gusu sira!
19 Ko pa ginuguadi ira sa ara qa vamadi mulenisiu mekaqu, ko ira ba mai tavamadi tugu pa sosoto.

20 Ba nake ira gu mekadi aipira
sa qa vavara tokaniria ara, goto ira
tugu vei qai vasosotosiu ara tonai qai
vavakatonisiu ara ira aipira.
21 Qa vavara sara ko ira doru sa mai
kame. Tamaqu, qa vavara ko mai
kole tadagita karu sira. Kai muqisi
vei tugu ao qu kole taqu beto ko ara
qa kole tamu, poni sa ira ba mai kole
kame tadagita, ko na kasia gusu mi
vasosotoa sa ao qu garunusiu sara.
22 Ara sa isa tugu na vinalavata qu
vanisiu ao sa qa vaniria sira, ko mai
kame kai muqisi vei tugu ao beto ara
taqe kame.
23 Ara sa qa suvere tadira beto ao
taqu, ko mi okoto sa na kole kame
tadira, ko mi gigilai na kasia gusu
sa ao qu garunusiu sara beto qu ro-
roquria sira kai muqisi vei tugu qu
roroqusiu sara.
24 Tamaqu! Ira qu tei valame vani-
siu tu ao sa qa nyoroguaniria ko mai
suvere ketakoi mana suvere ara ko
mai batia sa na qua vinalavata, isa na
vinalavata qu vanisiu ao. Qu vanisiu
ao sa na vinalavata ura qu roroqusiu
totonai tu sa oqoro taroiti na kasia
gusu.
25 Tamaqu, ao na tuvisimu! Na
kasia gusu sake gigilago sao, goto ara
qa gigilago, beto ko ira pira qai gigilai
sa ao qu garunusiu sara.
26 Qa tei vagigilaniria tu ira sa na
veveimu ao, ko maneke koroto tugu
roiti veiniria, ko isa qu roroqu veini-
siu ao ara sa mai roroqu veinia sa na
goto tinoni, beto ko ara ba ma kole
somana tadira, sau si Jisu.

18

Sa Taaru Tamana Si Jisu
(Matiu 26.17-56; Maka 14.43-50; Luke 22.47-53)

1 Pa liguna sa beto vavara vei pira
si Jisu, sa sa taloa tavitiria tugu ira na
ona sepele ko qai karovia na lolomo
nyonyola pie pa Kedoroni. Koleona
pa ia isa sa kai inuma, ko i Jisu beto
ira na ona sepele sa qai lao ketakoi.
2 (Ego i Jiudasi, isa na tinoni sa
gabala kanai isa, sa sa tei gigilaiona
tu sa na ia isa, ura tei kubo totoso tu
sa i Jisu beto ko ira na ona sepele qai
vavaikamu ketakoi.)
3 Ko sa toniria i Jiudasi sira kai
minete solodia beto ira kaki nabulu
kopu tadira na kuta iama beto na
Parese, ko qai lao bola sa pa inuma
isa. Qai pogoso na juke, na juke ito
beto na sakasava vaiperadi.
4 Ba sa tei gigila betoria tu i Jisu sira
doru sakasava mai taroiti lame tana,
ko sa rerege lao ko sa nanasaria, I sei
sa qu korapa nyaqoa agou? sau.
5 Poni qai oe lao sira, I Jisu pa
Nazareti, qarigu.

Poni sa paranga si Jisu, Ara sa isa,
sau. (I Jiudasi na tinoni sa gabala
kanai isa sa sa kole tugu turu tavitiria
ira ketakoi.)
6 Ko totonai Ara sa isa sauniria i
Jisu, poni sa qai togolo mule ko qai
vukeleniria tu pa peso.
7 Beto sa nanasaria mule i Jisu sira,
I sei sa qu korapa nyaqoa agou? sau.

Poni qai paranga sira, I Jisu pa
Nazareti, qarigu.
8 Poni sa paranga si Jisu, Qa tei po-
janigou tugu sa ara sa isa. Ko vei ara
gu sa qu korapa nyaqosiu agou, poni
sa mu loa variuria ropi sira aipira,
sau.
9 (Inara sa paranga vei sisa ko mi
soni gore votu sisa sa tei pojai tu isa,
tonai pira sau, Qa oqoro valumua ara
sa kame ira qu vanisiu ao, sau.)
10 Ego sa kole tugu popogosiaona
i Saimone Pita sa kai benete, ko sa
unusu votunia gu ko sa maja teusu
palea sa na talingi kale matuana na
nabulu tana kuta iama lavata. (Na
isongona na nabulu isa si Malakasi.)
11 Poni sa pira saunia i Jisu si
Pita, Mu soba kura mulenia pa ona
kokolena sa na benete inana! Kode
mana bukua tugu ara sa na kapa
vitigi sa tei vanisiu tu ara na Tamaqu.
Ai vei, quke gigilai ao sa vei isa?
saunia.

I Jisu Sa Tatoni Lao Pa Moena I Hanasi
(Matiu 26.57-58; Maka 14.53-54; Luke 22.54)

12 Ego ko qai aru tamania ira na
minete solodia beto na dia tinoni ma-
mata beto ko ira na nabulu kopu
tadira na Jiu si Jisu, ko qai piua na
limana,
13 beto qai toni laonia tai Hanasi
mai. I Hanasi api sa na roana i Kaia-
pasi, isa na kuta iama lavata pa aoro
isa.
14 (Beto ko i Kaiapasi tugu isa sa
sa vavanauria sira na tinoni mamata
tadira na Jiu, pira sauniria, Sa jon-
gana jola sa kai tinoni gu bi mate
vaniria sira doru tinoni, sau.)

I Pita Sa Osonia Si Jisu
(Matiu 26.69-70; Maka 14.66-68; Luke 22.55-57)

15 Ego i Saimone Pita beto kai goto
sepele sa qai tutia si Jisu. Kai sepele
isa sa na tagigilana tana kuta iama
lavata ko sa tome tuti laoia si Jisu pa
kakabarena na ruma tana kuta iama
lavata,
16 goto i Pita sa kole turuona pa
peguruna na atakamanana na bara.
Ego beto sa rerege votu lame sisa na
sepele na tagigilana tana kuta iama
lavata ko sa lao parangia sa na rereko
sa kopu atakamana, ko sa toni tome-
nia si Pita.
17 Poni sa paranga lao tai Pita sa na
rereko nabulu sa kopu atakamana,
Nake ao tugu vei sa kai sepele tana
tinoni poni? saunia.

Poni sa paranga si Pita, Dai, nake
ara, sau.
18 Ego ko sa lomoso sa neqa, ko
qai vatoai ira na nabulu beto ira na
nabulu kopu sa na iku naji, beto qai
turu vavailivutainia ko qai kole da-
vangadia. Ko i Pita ba sa lao tugu
turu tavitiria sira ko sa somana da-
vangaona.

Na Kuta Iama Lavata Sa Nanasia Si Jisu
(Matiu 26.59-66; Maka 14.55-64; Luke 22.66-71)

19 Ego sa nanasania na kuta iama
lavata ti Jisu sa na veveidi ira na ona
sepele beto ko ira na ona vaivagi-
galai.
20 Poni sa oea i Jisu sisa, <<Ara sa
qa tei paranga lolodaka tu tana kasia
gusu. Ko ara doru totoso qa kole
vaivagigalai pa ruma vavaikamuna
beto pa kakabarena zelepade gu, ke-
takoi qai vavaikamu ira na tinoni Jiu.
Kepore tugu kai sa ba mavo poja golo-
mia pa paena sara.
21 Ko ai sa vei sa qu nanasasiu tu
ara? Mu nanasa laoria tu ira na
tinoni qai nongororia na sakasava qa
pojaniria. Doro! Ira qai gigilaidia
sira na paranga qa pojaria ara,>> sau
si Jisu.
22 Totonai sa paranga vei inara i
Jisu sa kame ira na nabulu kopu pa
keketaina sa tapalia sisa beto pira
saunia, Inara muna oe veinia ao sa na
kuta iama lavata? saunia.
23 Poni sa oea i Jisu sisa, Vei ba
paranga vasela sara, poni sa mu ule
vaniria tu ropi ira doru sa na sela isa.
Ba vei ba sotoqua gu sara, poni sa ai
sa vei ko qu tapalasiu tu sara? sau si
Jisu.
24 Ego ko sa korapa tu tapiu kolena
sa sa garunu laonia mule i Hanasi tai
Kaiapasi na kuta iama lavata si Jisu.

I Pita Kilu Palenia Mule Si Jisu
(Matiu 26.71-75; Maka 14.69-72; Luke 22.58-62)

25 Ego i Saimone Pita sa sa kole
tugu turu davangaona mekana ke-
takoi. Poni qai paranga laoa ira kaki
sisa, <<Nake ao tugu sa kai sepele
tana tinoni ina?>> qarigu.

Ba sa kilu pale mutugu i Pita sisa,
pira sau, <<Dai, nake ara,>> sau.
26 Ba kame ira na nabulu tana kuta
iama lavata isa na turana na tinoni sa
taqasa teusu pale na talingina i Pita
sa sa paranga votu, Goto ao sosoto
tu sa qa bati tavitinigo isa pa inuma,
oko? sau.
27 Poni sa kai kilu pale mutugu i
Pita sisa, <<Dai tugu,>> sau, beto sa
pa totoso tugu isa sa piranga gu sa na
kokorako.

I Paelati Sa Pitua Si Jisu
(Matiu 27.1-2, 11-14; Maka 15.1-5; Luke 23.1-5)

28 Ego pa vuvugei jonga sa qai toni
votunia pa ruma tai Kaiapasi si Jisu,
ko qai toni laonia pa kakabarena na

ruma tana qavuna. Ba ira na tinoni mamata tadira na Jiu sa qaike tome lao pa kakabarena na ruma tana qavuna, ura qaike nyorogua pajidia, kita maike boka tekua na vavolo Alokata qarigu.

29 Ko i Paelati tu sa votu kamuria pa peguru sira ko sa nanasaria, Na sela sa sa qu jutunia agou na tinoni api? sau.

30 Qai oe lao sira, Vei bike kai tinoni roroiti ikerena sa na tinoni api sa beke toni lamenia agei tamu sina, qarigu.

31 Poni sa pira sauniria i Paelati sira, <<Ego vei sa mu toni riunia tu mekamiu ko mu pitua pa miu Vavanau mekamiu,>> sauniria.

Pira qarigu sira na tinoni Jiu, <<Ba qeke tavamalumunia pana Vavanau ko mene vamate tinoni sagei,>> qarigu.

32 (Tonai qai paranga vei inara sa sa gore votu gu sa isa sa pojai perangana i Jisu isa na veveina na mate mina mate vei isa.)

33 Poni sa mule tome pa ona ruma si Paelati beto sa kukua si Jisu ko sa parangia, Ao sa na bangara tadira na tinoni Jiu? saunia.

34 Poni sa oe i Jisu, Ai vei, na mua gu mekamu sa na nanasa isa, ba ira kaki qai pojanigo sa na veveiqu ara? sau.

35 Sa oe si Paelati, <<Ai vei, na tinoni Jiu sara ko qu nanasa veinisiu ina? Ira tugu na mua puku tinoni mekamu ao beto ko ira na kuta iama sa qai toni lamenigo taqu lani. Ko na sa tu qu roitinia sao?>> sau.

36 Poni sa paranga si Jisu, <<Na binangara taqu sa nake koko veina tana kasia gusu api. Vei bi tana kasia gusu sa na binangara taqu, sa ira na qua nabulu kopu bai vaipera viviva, ko baike aru tamanasiu ira na mamata tadira na tinoni Jiu sara. Ba ura na qua binangara kisa nake tana kasia gusu api,>> sau si Jisu.

37 Poni sa pira saunia i Paelati sisa, <<Ko kai bangara tugu sao, oko?>> sau.

Poni sa oe lao si Jisu, Ao qu pojai sa ara sa kai bangara. Isa qa podonia ara beto ko qa lagerenia ara pa kasia gusu api sa vei ko ara mana ululenia sa na veveina na sosoto. Ko ira doru tinoni qai kole vei pa sosoto sa qai vainongoro lame taqu, sau si Jisu.

38 Sa paranga lao si Paelati, Na sa sa na sosoto? sau.

Sa Tapitu Ko Mina Tavamate Si Jisu (Matiu 27.15-31; Maka 15.6-20; Luke 23.13-25)

Pa liguna sa paranga vei ina, sa sa votu pa peguru tadira na tinoni Jiu si Paelati ko pira sauniria, Qake batia ara sa kai ginugua selana bi boka tajutunia isa.

39 Ba isa vei sa kole pa miu tututi sa ara mana boka ruvata vanigou kai tinoni tapiuna pa totoso vavolo. Ko ai vei, qu nyoroguania ko ma ruvata valao vanigou sa na bangara tadira na Jiu? sau si Paelati.

40 Poni qai kai kuku vevela tu sira, Dai, nake isa! I Barabasi tu sa qe nyoroguania agei! qarigu. (I Barabasi sa na tinoni raraja ikikona.)

19

1 Ego ko sa teku varijo vaniria i Paelati si Jisu ko qai pipiqolo vivitigi palea ira na solodia.

2 Beto qai viri vadidolaia ira na solodia sa kai tarapae bangara vavaiokana ko qai vasolapania pa batuna, beto qai vasaenia na poko davalana.

3 Beto qai kole lalao paparanga veinia pira, Mi toa vakakasa tu sa na bangara tadira na tinoni Jiu! qarigu. Beto ko qai vavania tapala sisa.

4 Beto sa votu ligu mule tadira na minete tinoni si Paelati ko sa paranga, <<Doro! Kopira mana toni votunia ara tamugou sisa, ko agou mu batia sa ara qake batia kai ginugua tana vei bi tajutunia isa, sau.

5 Ko sa votu lame si Jisu, sa korapa tugu vasasaeriaona sa na tarapae bangara vavaiokana qai vasolapania beto na poko davalana. Beto sa parangaria i Paelati sira, Inana sa na tinoni!>> sauniria.

6 Ego isa tugu qai batia ira na kuta iama beto na nabulu kopu sisa, poni

sa qai kuku vevela, Vamatea pa korosi! Vamatea pa korosi! qarigu.

Sa paranga laoria i Paelati sira, Agou tu mu tonia ko mu vamatea pa korosi! Ura ara sa qake isongo batia kai ginugua vei bi tajutunia sisa, sau.

7 Qai oea ira na tinoni Jiu sisa, Agei sa koleona sa na mei Vavanau ko pa mei Vavanau sa sa pada mina mate tugu sisa, ura sa poja tarinia na Tuna na Tamasa mekana sisa, qarigu.

8 Ko totonai sa nongororia i Paelati sinara qarigu ira, sa sa matagutu tugu lalaona sa totonai.

9 Ko sa kai mule tome mutugu pa ona ruma qavuna ko sa nanasia si Jisu, Pai na tinonimu sao? saunia.

Ba sake pavu oea i Jisu sisa.

10 Poni sa parangia i Paelati sisa, Ai sa vei ko quke oesiu ara sao? Quke gigilai ao sa ara gu qa isongia sa na neqi ko mana boka ruvatigo beto mana boka vamatego pa korosi sao? saunia.

11 Poni sa oea i Jisu sisa, Na neqi muna boka varoiti lamenia ao taqu sa nake mua neqi mekamu ao, goto na Tamasa gu pa nulu sa vanigo. Ko na sela tana tinoni sa valamesiu ara tamu sa sa ikerena jolania na sela tamu, saunia.

12 Totonai sa nongoria i Paelati inara sau isa, sa sa nyaqoa isa sa na soana ai vei ko bi ruvatia isa si Jisu sau. Ba qai kole tugu kuku vevela sira na tinoni Jiu, Vei muna ruvatia ao sisa, sa nake baere ti bangara Siza sao! Ura na tinoni sa vavabangara mulenia mekana sa na kana tana bangara Siza sisa! qarigu.

13 Ego ko totonai sa nongororia i Paelati sa na paranga aipira, poni sa sa toni votunia isa si Jisu, ko sa lao toqo pa ona totoqona vavaitutina pa ia tasapeni patu (qai gigalania Qabata pa paranga Aramaiki).

14 (Ego ko sa kamua gu sa na rane vatanana na vavolo Alokata, ko sa tata korapa rane sa totonai.)

Ko sa parangaria sira na tinoni Jiu, <<Doro! Inana sa na miu bangara!>> sauniria.

15 Poni qai kuku vevela sira na tinoni, Toni variua! Toni variua! Vamateagana pa korosi sisa! qarigu.

Sa nanasaria i Paelati sira, Ai sa vei ma vamate pale pa korosi sa na miu bangara? sau.

Qai oe sira na kuta iama, Agei sa kepore mule na mei bangara, goto i Siza gu! qarigu.

16 Ego ko sa loa lao vaniria i Paelati si Jisu ko ira mai vamatea pa korosi sau.

I Jisu Sa Tavamate Pa Porosi (Matiu 27.32-44; Maka 15.21-32; Luke 23.26-43)

Poni qai teku vakarovia ira si Jisu,

17 ko qai vapogosonia na ona korosi mekana beto sa votu lao pa kai ia qai kukunia na Batu Tomate (pa paranga Aramaiki na isongona sa Qoloqota).

18 Ketakoi sa qai pata vatitia pa korosi ira sisa. Ko karu tinoni sa qai pata vatitiniria mutugu pa dia korosi pa karu kalena i Jisu, goto i Jisu pa korapa.

19 Ko sa kutia i Paelati sa kai kukuti beto sa varamatia pa korosi keta pa batuna, ko pira sau sa na kukuti: I JISU PA NAZARETI, NA BANGARA TADIRA NA JIU!

20 Ko na kubo tinoni Jiu qai tiroa sa na kukuti isa, ura na ia isa ketakoi qai pata vatitinia pa korosi i Jisu ira sa sake sou pa gugusu lavata beto ko na kukuti sa sa takuti pa paranga Aramaiki, pa Latini, beto pa Qiriki.

21 Poni qai paranga laoa i Paelati sira na kuta iama, <<Muke kuti veinia NA BANGARA TADIRA NA JIU, mukeu, goto pira tu mugu, <NA TANONI API PIRASAU: ARA NA BANGARAN TADIRA NA JIU! SAU,> mugu tu,>> qarigunia.

22 Sa oe lao si Paelati, Isa qa tei kutia tu ara sa mina takuti koleona tugu, sau.

23 Ego pa liguna qai vatitia pa korosi i Jisu sira na solodia, sa qai tekua sa na ona poko koti ko qai jiraka madea beto qai okoto mekaria ira na solodia sa ka made jirakadi pira, beto ko qai tekua tugu vei sa na ona poko gojo doru. (Na poko gojo doru api sa

nake tapitina sa podalai pa batuna ko sa gore kamu pa uquna.)
24 Beto qai kole vavaiparanga sira na solodia, Take rikatia sa na poko api. Goto ta gonania na patu vivile ko ta gigilai i sei sa mina tekua, qarigu. Ko inara qai roiti veinia sisa, ko sa gore votu sa isa vei sa tei pojai tu na Kukuti Tabuna pira sau,
Qai vaijirakania ira sa na qua poko,
beto ko qai gonani patu vivile
sa na qua poko gojo doru, sau.
Ko ira tugu na sakasava aipira sa qai roitiniria ira na Solodia.
25 Ego ko qai korapa tugu turu tatadia pa korosi qai vatitinia i Jisu sira Mere na tinana, beto na tasina rereko tugu i Mere, beto i Mere na maqotana i Kolopasi, beto ko i Mere na lame veina pa Magadalene.
26 Ko sa dogoro lao sau si Jisu ko sa batia sa na tinana beto isa na sepele sa roroqu vivitigia isa sa korapa tugu turu ketakoi, poni sa paranga lao tana tinana si Jisu, <<Tinaqu, doro! Isa sa na tumu marene,>> saunia.
27 Beto sa paranga laoa na sepele, <<Doro! Isa sa na tinamu,>> saunia. Ko podalai gu totonai sa sa tonia na sepele sa na tinana ko sa lao suvere pa ruma tana sepele isa.

I Jisu Sa Mate
(Matiu 27.45-56; Maka 15.33-41; Luke 23.44-49)

28 Ego ko sa gigilai i Jisu sa doru sakasava sa qai okoto vatale beto sa kopira, ko vei ko mi gore votu sa na Kukuti Tabuna sau, poni sa sa paranga, Qa kidepe, sau.
29 Koleona tugu ketakoi sa kai bogu sa pugelia na kolo vaini pasana, ko qai tekua sa kai poko pupuqana ko qai vatubulunia na vaini isa beto qai vatogasania pa uquna na gou hisopi ko qai jotinia pa beberuna i Jisu.
30 Ko pa liguna sa bukua i Jisu sa na vaini, sa pira sau, Sa tei okoto sosoto tugu! sau. Beto sa vatiti gorea sa na batuna ko sa loai sa na singo.
31 Ego na rane vatana sa na rane isa, ko na liguna na rane isa sa na rane Minere isa na rane poreveveina jola. Ko sake tanyorogua sa totonai mina kamua sa na rane Minere sa bai korapa titi jola pa korosi na tinidi sira kue qarigu sira na tinoni Jiu. Ko qai lao tepa vinamalumu tai Paelati sira na mamata tinoni Jiu, ko bai talomoto paleria na nenedi sira kue beto ko bai tateku vagore pa korosi qarigu.
32 Ko qai lao ira na solodia ko qai lomoto vaqopu paleria sa na nenena na tinoni momoe, beto vei tugu isa kame ira karu qai vatiti tavitinia i Jisu.
33 Goto totonai qai lame kamua si Jisu poni sa qai batia sa tei mate tu sisa, ko qaike lomoto vaqopuria na nenena.
34 Ba kame ira na solodia sa tekua sa na opere ko sa qata laonia kai kale sisikirina ko sa nyoa votu sa na orungu beto na kolo.
35 (Ko isa na tinoni sa batia sosoto na roiti vei sa taroiti api sa sa korapa ululenia sapi, ko agou mu vasosoto sau. Ko na ulule tana sa na sosotona beto sa gigilaiona isa sa sa parangania na sosoto sisa.)
36 Sa taroiti vei inara, ko sa gore votu sa na Kukuti Tabuna, pira sau, Kepore kai pupudana sa bi tavaqopu, sau.
37 Beto ko koleona mule sa kai kukuti pa Kukuti Tabuna pira sau, Mai batia ira na tinoni sisa qai qatania na opere, sau.

Na Vapaena I Jisu
(Matiu 27.57-61; Maka 15.42-47; Luke 23.50-56)

38 Pa ligudi na roiti aipira, sa lao si Josepa, na tinoni pa Arimatia, ko sa tepania ti Paelati sa na kokobu tinina i Jisu. (I Josepa sa kai sepele tugu ti Jisu sisa ba sa suvere gogolomo, ura sa matagutuniria na mamata tadira na tinoni Jiu.) Ko sa vamalumia i Paelati poni sa sa lao ko sa pogosia sa na kokobuna i Jisu.

19:24 Kera Vinatarasae 22.18. **19:36** Votu 12.46; Anye 9.12; Kera Vinatarasae 34.20. **19:37** Zakarae 12.10; Dodogoro 1.7.

39 Beto ko i Nikodimasi tugu vei,
isa na tinoni sa lao dogoria i Jisu na
bongi, sa tutia si Josepa, ko sa pogosia
isa sa na vuva tini sa taroiti pa moa
beto na aloe, na padana uengavulu
kilo na mamatana.
40 Ko qai teku vagorea ira karu sa
na kokobu tinina i Jisu ko pa liguna
qai vavuvusu tarinia na mereseni
umumanga jonga poni sa qai udenia
na poko lineni. Qai ude veinia tugu
qai tututi vei ira na tinoni Jiu totonai
qai vatanai na kokobu tini tinoni beto
mina tagolomo.
41 Sa koleona sa kai inuma sa
tata gu ketakoi qai vatitinia i Jisu
pa korosi, ko kai bevi korega sa pa
inuma ketakoi, oqoro pore kai tinoni
matena bai vakolenia.
42 Ko ketakoi qai lao vakolea sa na
kokobu tinina i Jisu, ura sa tata gu
ketakoi sa na bevi isa, beto ko na rane
vatana tadira na Jiu sa totonai ura sa
tata na rane Minere.

20

Na Turumule Ti Jisu
(Matiu 28.1-10; Maka 16.1-8; Luke 24.1-12)

1 Ego na vuvugei rorodomo oqoro
kabere pa rane momoe pa vuiki, sa sa
munu lao pa bevi si Mere na rereko
pa Magadalene, ko sa dogoro lao sau
poni sa tei tavatitolo rijo tu sa na patu
pateina na mangana na bevi.
2 Poni sa abutu mule lao tai Sai-
mone Pita beto tana kai sepele isa
sa roroqu vivitigia i Jisu sisa, ko pira
sauniria, Qai tei teku variu palea tu
pa bevi sa na Bangara, ko qeke gigilai
pai qai vakolenia, sau.
3 Poni qai taloa ko qai lao pa bevi
sira Pita beto na sepele isa.
4 Qai mekarai abutu lao sira karu,
ba sa abutu valiligu palea na sepele
isa si Pita ko sa lao kamu momoe pa
bevi.
5 Ko sa ovoro oviki tome pa bevi sau
sisa, poni sa batia sa na poko lineni gu
isa qai udenia na kokobu tinina isa,
ba sake tome lao pa leo bevi sisa.
6 Poni sa tuti liligu kamu si Saimone
Pita, ko sa tome jola lao pa leona na
bevi. Ko sa batia tugu sa na poko
lineni gagale gu sa korapa kole ke-
takoi,
7 beto ko isa na poko qai pikonia
pa batuna. Na poko piko batu isa sa
sake kole tavitia sa na lineni, goto sa
tavijongo beto ko sa kole kaleona tu.
8 Ego beto sa tome tuti lao sisa na
sepele sa kamu momoe pa bevi, ko sa
batia poni sa sa vasosoto.
9 (Ura qaike gigila kamua ira sisa
na kukuti pa Kukuti Tabuna sa pojai
kode mina turu mule tugu pa mate
sisa sau.)

I Jisu Sa Votu Ti Mere Pa Magadalene
(Maka 16.9-11)

10 Ego beto sa qai muledia pa dia
ruma sira na sepele.
11 Ba i Mere sa kole tugu turu lu-
lukanaona pa peguruna na bevi. Ko
totonai sa korapa tu lulukanaona sa
sa ovoro oviki tome pa leo bevi,
12 poni sa batiria sa karu mateana
qai popoko keala, qai korapa toqodia
ketakoi qai vakolenia na tinina i Jisu,
kame keta pa kale batuna kame pa
kale nenena.
13 Poni qai nanasa sira karu, Ago,
ai sa vei ko qu korapa tu lukana sao?
qarigu.

Poni sa oe lao si Mere, Qai tei teku
varijo riu pale tu sa na qua Bangara,
ko qake gigilai pai qai vakolenia! sau.
14 Beto sa balinga gu sau poni sa
batia si Jisu sa korapa tugu turuona
ketakoi; ba sake dogoro gigalia i Mere
si Jisu tugu sisa.

15 Sa nanasa lao tana rereko si Jisu,
Ago, ai vei ko qu korapa lukana tu
sao? I sei sa qu korapa nyaqoa ao?
sau.

Poni sa roroqua i Mere sa palu na
tinoni roiti pa inuma sisa sau, ko sa
paranga veinia pira, <<Bangara, vei
ao bu pogoso varijoa sisa, poni sa mu
ule vanisiu ketakoi qu vakolenia ko
ma lao tekua,>> sau.

16 Sa paranga lao tana si Jisu, Mere!
sau.

Sa balinga lao tana si Mere beto sa paranga laoia pa paranga Aramaiki,* Raboni! sau. (Na ginuana Raboni sa na Tinoni Vaivagilai.)

17 Sa paranga lao tana si Jisu, <<Muke ulisiu, ura qa oqoro mule sae tana Tamaqu sara. Goto mu lao tadira ka visa tasiqu ko pira muguniria, <Ara qa korapa mule lao tana Tamaqu beto na Tamamiu tugu vei agou, na qua Tamasa beto na miu Tamasa tugu vei agou sara,> muguniria,>> saunia.

18 Poni sa mule riu vavakato tadira na sepele si Mere pa Magadalene, pira sau, <<Ara qa batia sa na Bangara! >> sau, beto sa vavavakato vaniria na paranga sa pojaria i Jisu tana.

I Jisu Sa Votu Tadira Na Ona Sepele (Matiu 28.16-20; Maka 16.14-18; Luke 24.36-49)

19 Ego na veveluna tugu na rane momoe pa vuiki isa, sa qai vaikamu sira na sepele ko qai patei loka takoria pa kai lose, ura qai matagutuniria ira na mamata tadira na Jiu. Poni sa kamu turu pa vaikorapaidi si Jisu, ko pira sauniria, <<Na bule mi somana tamugou,>> sau.

20 Ko pa liguna sa paranga vei inara sisa, sa sa vabatiniria sa na limana beto na sisikirina. Ko totonai qai batia ira sa na Bangara sa qai qeqera vivitigi.

21 Poni sa pira sauniria mule i Jisu sira, <<Na bule mi somana tamugou. Kai muqisi vei tugu na Tamaqu sa garunusiu sara, poni ara ba qa garunugou tugu sagou, sau.

22 Pa liguna sa paranga veiniria inara, sa sa singo lao tadira, beto pira sau, Mu tekua sa na Gagala Tabuna.

23 Ira muna taleosoniria agou na dia sela sa mai taleoso tugu sira, goto ira munake taleosoniria agou sira sa maike taleoso tugu sira,>> sau si Jisu.

I Jisu Beto I Tomasi

24 Ego i Tomasi (isa sa tavaisongo i Patavivi), kame ira ka manogarua sepele tana, sa sake somana suvere perangana totonai sa kamu voturia ira i Jisu.

25 Ko qai kole vavakato vania ira ka visa sepele sisa, Qe batia sa na Bangara, qarigunia.

Ba pira sauniria i Tomasi sira, Vei maneke batiria mai na buridi na pata pa limana, ko maneke totuni kakarusuqu mai sa ketakoi qai suni na pata, beto manake aruni limaqu mai sa na kale sisikirina, sa maneke isongo vasosoto tugu sara, sau.

26 Ego ko pa vinavesu rane poni sa qai vaikamu mule pa kai lose sira na sepele, ko totonai sa somana suvere tavitiria si Tomasi. Ko korapa tugu patei vamauruna sa na atakamana, sa sa kamu turu pa vaikorapaidi si Jisu, beto pira sau, Na bule mi somana tamugou, sau.

27 Beto pira saunia si Tomasi, Ego, mu totu lamenia na kakarusumu pa buri pa limaqu, beto mu dogoro viloto vataleria na limaqu, beto mu kaqama lamenia na limamu ko mu ulia sa na kale sisikiriqu. Mu noso vavaseke ko mu vasosoto! sau.

28 Poni sa oe si Tomasi, pira sau, Na qua Bangara beto na qua Tamasa! sau.

29 Sa paranga lao tana si Jisu, Ai vei qu batisiu gu sa qu vasosoto? Mai tamana sira qai oqoro batisiu ara, ba qai vasosoto! sau.

Na Kuta Ginuana Na Buka Api

30 Ego totonai sa korapa suvere tavitiria i Jisu sira na ona sepele, sa na kubo jola sira na roiti vinagigila sa roitiniria i Jisu ba qaike takuti pa buka api.

31 Goto aipira gu sa qai takuti, ko mu vasosotoa agou si Jisu tugu sa na Karisito, na Tuna na Tamasa, ko pa miu vasosotona isa, sa muna tekua agou sa na toa jola.

21

I Jisu Sa Votu Pa Qalili Tadira Nona Sepele

* **20:16** Pa Qiriki sa na paranga Hiburu sau, ba sa doro vei na paranga Aramaiki gu sa sa tagigala na paranga Hiburu.

1 Pa liguna aipira poni sa sa bola votu mule tadira na ona sepele pa ovuku Tiberiasi si Jisu, ko aipira sa vei sisa totonai sa bola votu tadira.
2 Qai korapa tugu mekarai suveredia sira Saimone Pita, i Tomasi (isa qai kukunia i Patavivi), i Nataniela (isa na lame veina pa Kena pa gugusu Qalili), beto ira na tuna marene i Zebeti, beto ko ira karu goto sepele mule tai Jisu.
3 Poni sa paranga laoria i Saimone Pita, Koi, ara ma riu tu abuqua, sauniria.
Qai paranga sira, Agei ba me tutigomei tugu ao, qarigunia. Ko qai lao koi pa kai koaka ko qai riu, ba pa bongi lavata isa sa sa kepore vavagila kai sa bai tekuadia.
4 Ko na vuvugeina sa gore turu pa poanana si Jisu, ba qaike doro gigalia ira na sepele si Jisu sisa.
5 Beto sa paranga laoria i Jisu sira, Boko marene, qu abua tu kaki igana? sau.
Qai paranga lao sira, Qokolo, ko kepotu! qarigunia.
6 Poni sa pira sauniria, Ego, mu ipania keta pa kale matuana na koaka sa na vaqara, beto kode muna batia, sau. Poni qai ipania sa na vaqara qarigu poni sa beto qaike boka vaiolia sa na vaqara, ura sa koi vei pugelia na igana.
7 Poni sa paranga lao tai Pita sa na sepele sa roroqu vivitigia i Jisu, Qokolo, na Bangara sina! saunia. Ego ko isa tugu sa nongoria i Saimone Pita sa na Bangara sina sau tugu isa, sa sa pilunia gu sa na ona poko koti (ura sa vagore pale totonai qai kole abu), ko sa tulusu oqa gore pa kolo.
8 Goto ira na sepele qai suvere jola pa koaka sa qai qelu gore pa peso, ko qai kaoa sa na vaqara sa pugelia na igana. Ura qaike sou pa paparona sira, pada kai gogoto vakasa gu na souna.
9 Ko totonai qai tete paro pa peso, sa qai batia sa kai noara iku sa makelia na igana beto kaki bereti.
10 Sa paranga laoria i Jisu sira, Mu pogoso lameniria kaki igana qu koni tekuria, sauniria.
11 Poni sa lao koi ligu pa koaka si Saimone Pita, ko sa ragata vaparoa sa na vaqara sa pugelia na igana lalavata, na anyedi sa kai gogoto limangavulu kue sira doru. Qai kubo jola sa na igana, ba sake tarikata tugu sa na vaqara.
12 Sa paranga laoria i Jisu sira <<Mei, lame, ko mu teteku,>> sauniria. Ba kepore kame ira na sepele sa bi varene ko bi nanasa, I sei sao? biunia, ura qai tei gigilai tu sa na Bangara tugu sisa.
13 Sa lao i Jisu ko sa tekua sa na bereti ko sa vaniria, beto sa roiti veinia mutugu sa na igana.
14 Ko api sa na totoso vinaue sa bola votu i Jisu tadira na ona sepele pa liguna sa turu mule pa mate.

I Jisu Sa Nanasia Si Pita

15 Ego pa liguna qai beto teteku ira, poni sa paranga lao tai Saimone Pita si Jisu, pira sau, Saimone, na tuna i Jone, ai sa vei, qu roroqusiu jolaniria ira aipira ara sao? saunia.
Sa oe lao si Pita, E, Bangara, ao qu gigilasiumua sa qa roroquigo tugu ara sao, sau.
Sa paranga si Jisu, Mu kopuniria na qua lami,* saunia.
16 Sa paranga lao mule na vinarua totoso tana si Jisu, Saimone, na tuna i Jone, ai vei qu roroqusiu tugu ara sao? saunia.
Sa oe lao si Saimone, E, Bangara, ao qu gigilasiumua qa roroquigo tugu ara sao, sau.
Sa paranga si Jisu, Mu kopuniria na qua sipi, sau.
17 Sa paranga lao mule na vinaue totoso si Jisu, Saimone, na tuna i Jone, qu roroqusiu tugu ara sao? sau.
Poni sa takulanga si Pita, ura sa nanasia kue totoso i Jisu sisa, pira saunia, Qu roroqusiu tugu ara sao?

* **21:15** Na lami sa na tuni sipi. Lani i Jisu sa vavapadaniria na lami sira na tinoni qai tutia isa.

saunia. Ko sa paranga laoa sisa, Bangara, doru sakasava sa ao qu gigilariamua; ko qu gigilasiumua ao sa ara qa roroquigo tugu sao! sau.

Sa oe lao si Jisu, Ego, mu kopuniria na qua sipi.

18 Sosoto pa sosoto ma pojanigo ara sao: totonai na koburumu sa qu doko mulenigo na beleti, ko qu lao ketakoi qu nyorogua lao. Ba totonai muna baragoso ao, sa kode muna kaqamaniria na limamu beto ira kaki tu mai dokonigo na beleti beto mai toni laonigo ketakoi quke nyorogua lao vei ao, sau si Jisu.

19 (Pa ona paranga vei api sa sa ulenia i Jisu sa na soanana mina mate vei i Pita, ko mina tavalavata sa na Tamasa sau.) Beto sa paranga lao tana si Jisu, Mei, tutisiu! saunia.

I Jisu Sa Pojai Na Veveina Na Sepele Sa Roroqua

20 Ego ko sa balinga sau si Pita, sa sa batia sa korapa tututiona sa kame ira na sepele isa sa roroqu vivitigia i Jisu. Isa sa na sepele sa totoravusu pa raraqona i Jisu totonai qai kole teteku, beto ko sa nanasa laoia si Jisu, Bangara, i sei sa mina gabala kanago ao? sau.

21 Totonai sa batia i Pita sa na tinoni isa, sa sa nanasa laoia si Jisu, Bangara, goto ai vei sa na tinoni api? saunia.

22 Poni sa oea i Jisu sisa, Vei mana nyoroguania ara ko mina toa kamua na mule lame taqu, poni sa ai mina vei tamu sisa? Goto ao sa mei gu ko mu tutisiu! sau.

23 Ego ko na nongoro sa lekogo tadira qai tutia i Jisu sa minake mate sa na sepele api qarigu. Ba i Jisu sake pojai sa minake mate sisa sakeu, goto pira tu sau, Vei mana nyoroguania ara ko mina toa kamua isa sa na mule lame taqu, poni sa ai mina vei tamu sisa, sau tu sisa.

24 Ko isa tugu sa na sepele sa korapa ululeniria na veveidi aipira, beto sa kuti vakoleria na sakasava aipira. Ko agei qe gigilai sa na ulule tana sa na sosotona tugu.

Soku Sakasava Mule Sa Roitiniria I Jisu

25 Ego ba koledia mule sa kubo roiti sa roitiniria i Jisu, ko vei bai takuti kilipuputu beto poni sa qa roroqua ara sa na kasia gusu tu ba bi keporenia na eqa ketakoi bi vakoleniria sira na buka bai takuti ira.

Na Roiti

Na Taringungutina Na Gagala Tabuna

1 Tiopilasi, pa qua buka momoe
qa tei kuti valao vanigo tu sa qa
vavakatoniria sira doru sakasava sa
roitiniria beto sa vaivagigalainiria i
Jisu podalai tu totonai sa podalainia
na ona roiti
2 ko tinganai sa kamua na ranena
sa tateku sae pa noka sisa. To-
tonai sa oqoro tateku sae sisa, sa sa
ule vaniria isa pa neqi tana Gagala
Tabuna sira na tinoni tagarunudi sa
tei vileria tu.
3 Tadira sa sa vovotu tabata kubo
totoso pa gogoto soana pa leona ka
madengavuluputa rane pa liguna na
ona mate. Ko sa tavasosoto vatale sa
na toana sosoto tugu sisa, beto ko pa
totoso tugu ira sa vavavakato vaniria
isa sa na veveina na binangara tana
Tamasa.
4 Ego totonai qai korapa mekarai
teteku ira sa sa pojaniria i Jisu sira,
pira sauniria, <<Muneke taloa pa
Jerusalema sagou, goto muna vera-
nia sa na neqi isa sa taringungutinia
na Tamaqu, isa vei qu tei nongoria tu
qa pojanigou ara.
5 Ura i Jone Paputaiso sa sa
vaipaputaisonia na kolo, goto agou sa
ka vivisa rane gu qai kole pa moemiu
pira sa kode muna tapaputaisonia na
Gagala Tabuna tu,>> sau si Jisu.

I Jisu Sa Tateku Sae Pa Noka

6 Ego ko totonai tugu qai korapa su-
vere vaikamudia ira doru, poni sa qai
kole nanasia si Jisu, pira qarigunia,
<<Bangara, ai vei pa totoso kopira sa
muna vamule vania na bubutu tinoni
Izireli ao sa na binangara?>> qarigu-
nia.
7 Poni sa pira sauniria i Jisu sira,
<<Nake miu laona agou ko muna gig-
ilaria sira na rane na totoso, goto na
Tamaqu tu pa ona neqi mekana sa
vileria.
8 Goto agou sa muna tekua sa
na neqi totonai mina lageregou na
Gagala Tabuna, ko muna vavakaton-
isiu sara pa Jerusalema, doru eqa
pa Jiudia, pa Sameria, ko tinganai
muna kamua tu na vinabebetona na
abana,>> sau si Jisu.
9 Ego ko sa beto tugu paranga vei
inara isa, poni sa tonai tugu qai ko-
rapa dodogorodia ira sa sa tateku sae
pa noka sisa, beto sa sa lame kai lei ko
sa vapaea ko qaike batia sa totonai.
10 Ego ko qai korapa tugu enga doro
tututia ira sa na saena isa pa noka,
poni sa qai votu vasiboro turu tavi-
tiria sa karu tinoni qai popoko keala,
11 ko pira qarigu, <<Boko minete
tinoni Qalili! Ai sa vei ko qu korapa
tu turu enga sae vei pa noka sagou?
Isa tugu i Jisu api, isa sa tapikata
tamugou ko sa tateku sae pa noka,
sa mina mule lagere pa soana vei
tugu qu batia sa sae pa noka sisa,>>
qarigu.

Na beina i Jiudasi Isikarioti

12 Ego pa liguna isa sa qai taloa pa
kubo pa Olive ko qai gabala mule-
dia pa Jerusalema, na souna sa na
padana kai kilomita.
13 Ko tonai qai kamu pa Jerusalema,
poni sa qai sae pa lose pa nulu ko
ketakoi qai susuvere. Ira na tinoni
aipira sira Pita, i Jone, i Jekopi, i
Aduru, i Pilipi, i Tomasi, i Batolomiu,
i Matiu, beto i Jekopi na tuna i
Alepiasi, i Saimone isa perangana na
somanana tadira qai nyorogua adu
palea na qavuna pa Romu, beto ko i
Jiudasi na tuna i Jekopi.
14 Ko ira doru aipira sa qai mekarai
suvere vavaikamu ko qai aru totokai
na vavara, tataviti ira na rereko beto
i Mere na tinana i Jisu beto vei tugu
ira na tasina marene.
15 Ego ko kai rane vevei ira totonai
qai vaikamu (na padana kai gogoto
rabeteputa tinoni sira qai vaikamu),
sa sa turu si Pita pa vaikorapaidi ira,
ko pira sau,
16 <<Boko tavitiqu, sa tei gore votu
tu sa na Kukuti Tabuna, isa peran-
gana tu sa pojai na Gagala Tabuna
ti Devita, na veveina i Jiudasi isa sa

koimataniria ira qai aru tamania i Jisu.
17 Isa sa somana taanye tavitigita
mai tugu gita ko sa somana aru tugu
pa roiti ninabulu api,>> sau.
18 (Ko isa tugu na tinoni api sa sa
vainia kai kobu peso sa na poata sa
tekunia pa ona roiti ikikerena, beto
sa gona tulusu tapukania ko sa votu
beto pudala tu na borina.
19 Ko qai gigila betoa ira doru
tinoni qai suvere pa Jerusalema sisa
sa vei inara, ko na kobu peso isa
sa pa dia parangana qai vaisongo-
nia Akeledama, na ginuana isa sa na
Kobu Peso Orungu.)
20 <<Ura na takuti kolena pa buka
Kera Vinatarasae sa pira sau,
<Mi tavaivulu sa na ona ruma,
beto kepore na tinoni mi suve-
ria,> sau.
Beto pira mutu sau,
<Na lolomo ninabulu tana sa na goto
tinoni tu mi teku vakarovia,>
sau.
21 Ego ko sa poreveveina sa gita
tana vilea sa kai tinoni sa susuvere
tavitigita na doruna na totoso sa su-
vere tavitigita na Bangara i Jisu,
22 podalai tugu sa vaivapapaputaiso
i Jone ko sa lame kamu tadagita to-
tonai sa tateku sae pa noka sisa. Ko
na tinoni isa sa mina somana vavaka-
tonia tugu isa sa na turumulena na
Bangara,>> sau si Pita.
23 Ko qai vileria sira karu: ira
Josepa, isa qai vakukunia i Basabasi
(i Jasitasi tugu vei sa kai isongo qai
vakukunia), beto i Mateasi.
24 Beto sa qai vavara, pira qarigu,
<<Bangara, ao qu gigila betoria sa na
bulodi doru tinoni. Ko mu ule vanigei
i sei ira karu pira sa qu vilea ao
25 ko mina aru tokai sa na roiti
ninabulu tana tinoni tagarununa, isa
sa loa pale i Jiudasi ko sa laona pa ia
vaivakilasana sa taiania,>> qarigu.
26 Beto qai gonania ira sa na patu
vivile poni sa tauduku si Mateasi, ko
isa sa sa somana taanye tavitiria ira
ka manogameka tinoni tagarunudi.

2

Na Gorena Na Gagala Tabuna

1 Ego totonai sa kamua sa na rane
Penitikositi, poni sa qai mekarai su-
vere vaikamu pa kai ia sira doru
aipira.
2 Totonai sa sa ovanga vasiboro
lagere vei pa vavagalo sa kai sa sa vei
na ovangani popogoso gava lavata,
ko sa vapugelia sa na leona na ruma
qai korapa suveria ira.
3 Beto sa qai batia ira sa kai sa sa vei
na iku sa memea tapipikata sa lagere
toqo tadira okokoto tinoni ketakoi.
4 Ko ira doru sa sa pugeleria na
Gagala Tabuna, beto ko qai podalai
paranganiria ira sira na gogoto
paranga pa boboka ovelai paranga
sa vaniria na Gagala Tabuna.
5 Ego ko qai korapa tugu suvere-
dia ketakoi pa Jerusalema sira na
tinoni Jiu neneqidi pa vatarasaena
na Tamasa, ira na koko lame veidi pa
okokoto puku tinoni pa kauruna na
oka.
6 Ko tonai qai nongoria sa na
ovanga lavata api, poni sa qai
vaikamu sira na mota tinoni ko
qai rura gu mai koledia, ura qai
okoto kole nonongorodiaria gu
sira na okokoto dia paranga qai
paranganiria ira.
7 Ko qai kole rura beto qari gabara,
ko pira qarigu, <<Dotu, kue qokolo!
Ira doru tinoni qai korapa paranga
aipira sa na gagale tinoni Qalili beto
tu!
8 Ba ai sa vei ko gita taqe korapa
tu nonongororiaoda pa okokotoda
paranga sira na sakasava qai korapa
pojaria ira?
9 Ura gita sa na okoto lame veida tu
pa Patia, Midia, Elami, Mesapotamia,
Jiudia beto pa Kapadosia, Ponitasi,
beto ko pa Esia.
10 Gita kaki mule pira sa na lame
veida tu pa Piruqia, Pamipilia, Ijipi,
pa eqa pa Libia tata vei pa Saerini,
beto kaki gita sa na kokoda pa Romu
tu.

1:20 Kera Vinatarasae 69.25. **1:20** Kera Vinatarasae 109.8.

11 Na tinoni Jiu beto ko na tinoni
karovo gabalada sa gita, kaki gita
sa na lame veida pa nusa Kiriti tu
beto ko pa Arabia tu, ba taqe okoto
korapa nongoro betoriaoda gita pa
okokotoda parangana sira na roiti
poreveveidi tana Tamasa qai korapa
pojaria ira!>> qarigu sira.
12 Ko pa dia gabara beto na rura, sa
qai kole vavainanasa mekadi, <<Koi,
na sa na ginuana sa vei pira? >>
qarigu.
13 Goto ira kaki sa qai vavagoreni
qera ko pira qai paparanga vei,
<<Koi, sa apo jongaria gu na vaini
lomosona ko qai digere sinara! >>
qarigu.

Na Paranga Ti Pita Pa Rane Penitikositi

14 Ego ko totonai sa turu pa vaiko-
rapaidi ira ka manogameka tinoni
tagarunudi si Pita ko sa paranga
vivivaria ira na minete tinoni, pira
sau, <<Ka visa tinoni Jiu tavitiqu
beto ko agou doru na suveremiu
pa Jerusalema! Mu vainongoro
lameniria na qua paranga ko mu
gigilai sa na ginuana isa sa gore votu
api!
15 Qaike bubuku vadigereniria sira
pira, isa vei qu roroqua agou. Nake
totoso bubuku sa kopira, ura sa koni
sia koloko vuvugei gu sa neqa.
16 Goto isa qu batia kopira sa na
vagore votuna na kokorotai ti Joili na
tinoni kokorotai, pira sau sisa,
17 <Ego pira mina vei sa pa rane liligu,
sau sa na Tamasa:
Mana vakijara tariniria ira doru
tinoni na qua Gagala.
Ko mai ule votunia ira na tumiu
marene
beto na tumiu rereko sa na qua non-
goro.
Ira na sae korega sa mai bati
dodogoro,
beto ira na miu babaragoso sa mai
putagitaria na putagita.
18 Ko na rane ira sa ira na qua
nabulu marene na qua nabulu
rereko
ba mana vakijara tariniria tugu na
qua Gagala.
Ko ira ba mai ule votunia tugu na
qua nongoro.
19 Kode mana roitiniria na sakasava
vaivagabaradi pa noka vava-
galo
beto na vinagigila neqidi pa peso
api,
na orungu, na iku beto na rovu
nune tula.
20 Na tapo sa mina rodomo
beto na popu sa mina jimiri
orungu,
totonai mina oqoro lame sa na
rane lavata tana Bangara.
21 Ba ira doru qai kiu alili lao tana
Bangara sa mai taalo! sau sa
na Tamasa,> sau si Joili.
22 Ka visa tinoni Izireli tavitiqu,
mu vainongoroniria na paranga
aipira ko! Isa tugu i Jisu pa Nazareti
sa na tinoni sa tavadogoro va-
poreveveina pa moena na Tamasa.
Ko agou mekamiu ba qu tei do-
goro vasosoto vataleria tu sira na
roiti vaivagabaradi, na sakasava
vaivagabaradi, beto na vinagigila
neqidi sa roiti votuniria na Tamasa
tana ko qai tabata pa vaikorapaimiu
agou.
23 Isa tugu sa na tinoni sa tei vilea tu
na Tamasa pa ona nyorogua beto pa
ona gigalai perangana tu, beto ko sa
taloa valao pa limamiu agou sisa ko
agou qu vamatea sisa tonai qu valao
vaniria ira na tinoni ikikeredi ko qai
patania pa korosi.
24 Ko isa tugu sa sa tei vaturu mulea
tu na Tamasa ko sa ruvatia pa vitig-
ina na mate, ura na mate sake boka
piu tamana vakole jolai sisa.
25 Ura pira sau sa sa pojai i Devita
na veveina isa,
<Qa babatiaqua ara pa moequ doru
totoso sa na Bangara,
ura pa kale matuaqu gu sa toqo
sisa
ko sa vei sa ara maneke boka
tajou vakanoko.
26 Ko sa vei sa sa qeqera sa na buloqu

2:21 Joili 2.28-32; Romu 10.13.

beto na qua paranga sa pugelia
na qera,
beto ko na tiniqu ba mina kole
toa gegele lao momoe.
27 Ura ao muneke vakole jolasiu pa ia
tadira qai mate sara,
beto muneke loa pale na mua
Liosona
ko bi kole nyabo goborona.
28 Qu tei vabatinisiu tu sa na soanana
na toa,
beto na mua suvere somana taqu
sa mina pugelenisiu na qera,>
sau.
29 Ego ko, ka visa tavitiqu, ma lo-
daka vanigou gu ara sa na veveina
i Devita na bangara, isa na tamada
pa moa. I Devita sa sa mate ko sa
tagolomo, ko na pouna isa sa sa ko-
rapa gu kole tavitigita gita kamua tu
pa rane pa ngeni alepi.
30 Ko i Devita ba kai tinoni koko-
rotai tugu ko sa gigilaiona isa sa
pa maulu tu sa taringungutinia na
Tamasa sa na veveina kame ira pa
tutina i Devita sa mina toqo bangara
vei i Devita.
31 Ko sa tei doro lao momoea tu i
Devita sisa mina roitinia na Tamasa
vuka risa, ko sa vei sa sa pojai
isa sa na veveina na turumule tana
Karisito, pira sau,
<Isa sake taloa pale pa ia tadira qai
mate,
beto na tinina sake taloa pale
goboro
ko bi kole nyabo goborona,> sau.
32 Ko isa tugu i Jisu isa sa sa vaturu
mulea na Tamasa pa mate, ko agei
doru pira sa qe bati vataleamei ko
mene boka vavakatonia gu sa vei isa.
33 Ko sa taovulu sae pa kale matuana
na Tamasa. Ko sa tekua isa sa na
Gagala Tabuna isa na taringunguti
tana Tamana, beto sa sa vuva lagere-
nia ko isa sa qu batia beto qu nongo-
ria agou kopira.
34 Ura i Devita sake sae pa noka, ba
pira tu sau sisa,
<Na Bangara Tamasa sa parangia na
qua Bangara:
Mu toqo pa kale matuaqu,
35 tinganai mana veiniria na mua
tetetena pa nenemu
sira na mua kana,> sau.
36 Inara sa vei ko mu gigila vatalea
agou doru tinoni Izireli sapi: sa tei
vabangaria tu beto sa vakarisitoia na
Tamasa sa isa tugu i Jisu api, isa agou
tugu qu vamatea pa korosi,>> sau si
Pita.
37 Ego ko totonai qai nongororia
ira na minete tinoni sira na paranga
aipira, sa sa tasuni sa na bulodi, ko
qai paranga laoa i Pita beto ira doru
tinoni tagarunudi, pira qarigu, <<Ko,
boko tavitimei, na sa sa vei mene
boka roitinia agei sa vei?>> qarigu.
38 Poni sa pira sauniria i Pita,
<<Agou doru sa mu okokoto gabala
ko mu tapaputaiso pa korapa isong-
ona i Jisu Karisito ko mai taleoso sira
na miu sela, beto sa muna tekua agou
sa na vaivana tana Tamasa, isa na
Gagala Tabuna.
39 Ura na taringunguti tana Tamasa
api sa tamugou tugu, tadira na tumiu
agou beto tadira doru qai suvere pa
souna, ko tadira doru gu ira na Ban-
gara na oda Tamasa mina kukuria,>>
sau si Pita.
40 Ego ko soku paranga mule sa
sa poja vaneneqiniria i Pita beto
ko sa kole tepa vaneneqiniria, pira
sauniria, <<Mu alo mulenigou pa
vinakilasa mina gosoria na sasae
tinoni sa tei rerege vapiru tu api!>>
sauniria.
41 Ko ira qai vasosotoa na paranga
ti Pita sa qai tapaputaiso, ko pa rane
tugu isa sa papada kue tina tinoni sa
qai somana taanye tamo lao tadira na
tinoni tana Bangara.
42 Qai somana ngangalinia ira
sa na vaivagigalai tadira na tinoni
tagarunudi beto na toa mekarai
vaiia, na toa mekarai teteku beto na
mekarai suvere vavara.

Na Toa Tadira Qai Vasosotoa Na Bangara

2:28 Kera Vinatarasae 16.8-11. **2:30** Kera Vinatarasae 132.11; 2 Samuela 7.12-13. **2:31** Kera Vinatarasae 16.10. **2:35** Kera Vinatarasae 110.1; Matiu 2.4; Maka 12.36; Luke 20.42-43; Giburu 1.13.

43 Ego ko qai kole matagutu sira
doru tinoni tonai qai batiria soku
roiti vaivagabaradi beto na vinagig-
ila neqidi qai kole roroitiniria ira na
tinoni tagarunudi.
44 Goto ira qai vasosoto sa qai
mekarai suvere vaikamu beto qai
mekarai vaiisongainiria sira doru dia
sakasava.
45 Ko na dia isisongo beto na dia
sakasava sa qai okoto vavainiria ko
na poatadi sa qai okoto ia betoniria
ira qai vaivasevi.
46 Na vaituti rane gu sa qai mekarai
kamenia ira sa na lao vavara pa kak-
abarena zelepade beto na mekarai
vaikamu teteku pa okokoto ruma.
Qai mekarai vaitekuniria na gagani
pa qeqera beto pa bulo pangaga.
47 Qai vatarasaea na Tamasa beto
qai tavaraguaniria ira na minete
tinoni. Ko na vaituti rane gu sa na
Bangara sa anye vatamo lao vaniria
sira qai taalo.

3

Kai tinoni qaqaona sa tasalana

1 Ego kai rane sa ira Pita i Jone
sa qai sae pa kakabarena zelepade
pa totoso vavara kue koloko gogore
tapo.
2 Ko kai tinoni na podo qaona sa
sa kai tapogoso kamu mule. Na
vaituti rane gu sa qai popogoso lao
vavatoqoa pa kakabarena zelepade
pa atakamana isa qai vakukunia
na Atakamana Babatajonga, ko mi
tetepaniria na poata sira mai totome
lao pa kakabarena zelepade qarigu.
3 Ko totonai sa batiria sira Pita i
Jone mai korapa tome pa kakabarena
zelepade qarigu, poni sa sa tepaniria
na poata.
4 Poni qai do tari vatotogasia ira i
Pita i Jone sisa, beto sa paranga lao
tana si Pita, pira sau, <<Mu doro lame
tamigei karu!>> saunia.
5 Poni sa doro lao tadira karu sisa,
sa rorovea palu mai vanisiu kaki
sava sa sau.
6 Ba sa paranga si Pita, <<Na poata
siliva beto na qolo sa kepore vavagig-
ila na qua sara, ba isa vei qa isongia
sa ma vanigo ao: pa korapa isongona
i Jisu Karisito pa Nazareti sa mu turu
ko mu rerege!>> saunia.
7 Beto sa lao arua i Pita sa na lima
kale matuana na tinoni sa qao api, ko
sa bako vaturua. Poni pa totoso tugu
isa qai neqi sa na nenena beto na
vaijokelai pa kuta nenena na tinoni
isa,
8 ko sa gasa turu ko sa podalai
rerege gu beto sa tutiria tome pa
kakabarena zelepade sira karu. Ko
sa rerege, sa sosoqolo beto sa kole
vatarasaea isa sa na Tamasa.
9 Ko ira na minete tinoni sa qai ba-
tiadia tu sa na kole reregena isa beto
isa vei sa kole vatarasaea na Tamasa
isa.
10 Beto qai dogoro vatavagigaliadia
ira sa isa tugu sa na tinoni sa kokole
toqo tetepa kakabarena zelepade pa
Atakamana Babatajonga. Ko qai
gabara betonia ira sisa vei sa taroiti
tana.

Na paranga ti Pita pa ruma zelepade

11 Ego ko totonai sa korapa aru
tamana tadira Pita i Jone sa na tinoni
sa tasalana api, poni sa ira doru
tinoni sa qai abutu vavaikamu lao
tadira kue pa ia ketakoi qai gigalania
na Susuverena ti Solomone, ko qai
gabara beto pudaladia sira doru.
12 Ko totonai sa batiria i Pita sira
na minete tinoni qai vavaikamu, sa
sa paranga lao tadira, pira sau, <<Ka
visa tinoni Izireli tavitiqu! Ai sa vei
ko qu gabarania tu agou sa na gin-
ugua api? Ai vei ko qu dogoro tari
veinigei kale tu na mei neqi babi na
mei pangagana na Tamasa agei karu
sa sa tasalanania ko sa rerege sa na
tinoni api?
13 Na Tamasa tadira Ebarahami i
Aisake beto i Jekopi, isa na Tamasa
tadira na boko tamada pa moa, sa sa
tei valavatia tu si Jisu na ona nab-
ulu, isa agou tugu qu loa laonia tana
qavuna ko sa tavamate. Ko qu kilu

palenia agou sisa pa moena i Paelati,
totonai sa nyorogua ruvatia isa.
14 Agou tugu sa qu kilu palenia
na tinoni liosona beto na tuvisina,
goto qu tepaia tu agou tai Paelati sa
na tinoni vavarivai ko sa taruvata
vanigou sisa.
15 Na kutana na toa sa qu vamatea
agou, ba isa tugu sa na Tamasa sa tei
vaturu mulea tu pa mate. Ko pa ona
turumule isa sa agei sa na tinoni qe
batia ko kopira qe korapa vavakato-
nia na veveina.
16 Ko pa vinasosotona na isongona
isa sa sa tavaneqi bei sa na tinoni qu
batiamiu beto qu gigilaimiu api. Ko
koko vei pa rangena gu na isongona
isa sa sa tasalana vatale sa na tinoni
pa moemiu agou doru api.
17 Ba, ka visa tavitiqu, qa gigila
vataleaqua ara sa pa rura gu qu roi-
tinia agou beto ira na tinoni qai ma-
matanigou sa na ginugua aipira.
18 Na Tamasa sa vagore votua sisa
vei sa tei pojai tu perangana tadira
doru tinoni kokorotai na veveina
mina gosoro vitigi vei tugu inara sa
na ona Karisito sau.
19 Ko kopira mu loa paleria sira
na miu sela ko mu gabala lao tana
Tamasa, ko isa mina taleosonigou.
20 Ko muna vei agou poni sa ira na
totoso minere pa tapata sa mai lame
vei tana Bangara ko mai tavakopele
sira na bulomiu, beto mina garunu
lamenia sa na Karisito sa tei uduku
vanigou tu agou, isa i Jisu.
21 Ba mina suvere mai pa noka
sisa tinganai mina kamua mai tu sa
na totoso mina vakorega beiria doru
sakasava na Tamasa, isa vei sa tei po-
jai pa moa tu isa tadira na ona tinoni
kokorotai madidi.
22 Ura pira sa tei paranga vei tu si
Mosese, <Kai tinoni kokorotai vevei
ara sa mina vaturua na Bangara na
miu Tamasa, ko na tinoni isa sa kame
pa tavitimiu sosoto agou. Isa sa muna
vatabea agou pa doru sakasava vei
pori vei minagunigou isa.
23 Isa na tinoni minake vatabea
sa na tinoni kokorotai isa sa mina
tapikata pale sosoto tadira na tinoni
tana Tamasa sisa,> sau.
24 Ko ira doru tinoni kokorotai sa
podalai ti Samuela ko mi lame sa qai
tei paranga vakoleniria tu sira na to-
toso pira.
25 Agou tu ko na tudia ira na tinoni
kokorotai, ko tamugou tugu sa na
taringunguti sa roitinia na Tamasa
tadira na tamamiu pa moa tonai pira
sau ti Ebarahami, <Ko pa kai tutimu
ao sa mana mananiria ara sira doru
pupuku tinoni pa kasia gusu,> sau.
26 Ko tamugou momoe mai tu sa sa
garunu lamenia na Tamasa sa na ona
nabulu tonai sa vaturua, ko mi man-
anigou tonai muna gabala loa pale-
ria sira na miu roiti ikikeredi agou
sau,>> sau si Pita.

4

Ira Pita i Jone pa moedi na kau-niseli

1 Ego totonai qai korapa vavakato
tadira na tinoni sira Pita i Jone, poni
sa qai lame tadira karu sira na kuta
iama, na mamata tadira na tinoni
kopu pa kakabarena zelepade, beto
ko ira na Sadusisi.
2 Qai tagigirinia ira sisa vei qai ko-
rapa vaivagigalai ira karu tadira na
tinoni beto na veveina qai taraenia sa
ira na tinoni matedi sa kode mai turu
mule kai muqisi vei i Jisu ba sa turu
mule pa mate qarigu.
3 Ko qai aru tamanaria sira karu
ko qai lao vatomeria pa leo ruma
vaipiu ko mai verania mina rane ligu
qarigu, ura sa tei tata tu sa na bongi.
4 Ego ba kubodi ira qai nongoria na
tinarae ti Pita sa qai vasosoto, ko na
anyedi ira qai vasosoto sa sa papada
vei ka lima tina tinoni sa totonai.
5 Ego ko sa rane ligu neqa poni sa
qai vaikamu pa Jerusalema sira na
tinoni mamata tadira na Jiu, ira na
iviva mamata, beto ira qai vaivagi-
galainia na Vavanau.
6 Ego ko qai somana sira Hanasi na
kuta iama lavata, i Kaiapasi, i Jone,

3:23 Vavanau 18.19. **3:25** Popodalaina 22.18; 26.4; 12.3; 18.18; Qelesia 3.8.

i Alekezada, beto ira kaki tavitina
mule na kuta iama lavata.
7 Ko qai lao vatururia pa moedi ira
na iviva pira sira Pita i Jone, beto sa
qai nanasaria, pira qariguniria, <<Na
neqi savana babi pa isongona i sei sa
qu roitiniria ao karu sira na sakasava
aipira?>> qariguniria.

8 Ego poni sa sa tapugelenia i Pita
sa na neqi tana Gagala Tabuna, ko sa
oe laoria, pira sau, <<Agou ka visa na
tinoni mamata beto na iviva mamata
tadira na tinoni!
9 Ego pa rane pa ngeni api sa
qe tananasa vivilotonia agei sa na
veveina na roiti jongana sa taroiti
tana na tinoni sa qao api beto ko pa
ai soana vei sa tasalana sisa.
10 Ko jongana, mu gigila vatalea
ropi agou doru beto ira doru tinoni
Izireli sapi: pa isongona i Jisu
Karisito pa Nazareti isa agou tugu
qu vamatea pa korosi ba na Tamasa
sa tei vaturu mulea tu, sa sa turu
pa moemiu agou na tinoni tasalana
vatalena sa na tinoni api.
11 Ko isa tugu i Jisu api sa sa pojai
veveina na Kukuti Tabuna, pira sau,

<Na patu gamu kilu palea
agou na tinoni vavaturu ruma,

sa isa tugu sa na kuta patu viviso,>
sau.
12 Ko sake kole mule tana kai goto
tinoni sa na inaalo, ura kepore mule
sa kai isisongo sa tavakukunia na
tinoni pa kauruna na oka pa kasia
gusu vei mina boka alogita sa gita,>>
sau si Pita.

13 Ego ko totonai qai batia ira na
iviva qai vaikamu sa na paranga
varene tadira Pita i Jone, beto ko
qai gigilaidia tugu vei ira na iviva sa
na tinoni susuveredi gu nake sikulu
vataledi sira, poni sa qai gabara. Ba
qai gigila kamua tugu ira na iviva sa
na tinoni qai tututi ti Jisu sa aipira.
14 Beto ko qai batiadia tugu sa ko-
rapa turu tavitiriaona ira Pita i Jone
vei sa na tinoni sa tasalana, ko qaike
boka pojai kai sa.
15 Ko qai vavoturia sira karu, ko qai
kole vaivavakato mekadi sira.
16 Qai vavainanasa sira, pira
qarigu, <<Ai tana roiti veiniria
gita sira karu pira? Ura kai roiti
vaivagabarana sa qai roitinia ira
karu, ko ira doru tinoni Jerusalema
ba qai tei gigila betoadia tugu, beto
ko gita ba taneke boka vasekea sa na
roiti api.
17 Goto kita vei ko mi tapiara lao
tadira doru tinoni sa na ginugua api,
poni sa ta paranga vabalauria gu ko
kopira maike vavakato ligunia tadira
na tinoni sa na isongona i Jisu,>>
qarigu.
18 Ko qai kuku vatome liguria
sira karu, ko qai pojaniria sa maike
isongo ovelai ligunia babi vaivagi-
galai pa isongona i Jisu sira karu
qariguniria.
19 Poni qai oe lao tadira sira Pita
i Jone, pira qarigu, <<Vei mina tu-
visina pa moena na Tamasa sa agou
sa muna tavatabe babi na Tamasa tu,
sa agou mu doro pikatia sisa.
20 Ura agei sa meneke boka ngu-
jupukunia sisa vei qe batia beto qe
nongoria,>> qarigu sira karu.
21 Poni sa qai vatoqo vamauria ira
na iviva sa na dia paranga vinabalau
lao tadira karu, beto sa qai vavotu ri-
uria. Qaike boka batia ira na iviva sa
ai soana vei bai vakilasaria sira karu,
ura ira doru tinoni sa qai vatarasaea
na Tamasa pa roiti vaivagabarana sa
taroiti.
22 Ura na tinoni sa tasalana ba sa tei
jola tu madengavuluputa aorona.

Ira na tinoni tana Bangara qai vavara tepai na neqi

23 Ego ko pa liguna qai ruvata
variuria, poni sa qai lao tadira na
boko tavitidi sira Pita i Jone ko qai
vavakato vaniria sisa vei qariguniria
ira na kuta iama beto na iviva ma-
mata.
24 Ko totonai qai nongoria ira ka
visa tinoni qai vasosoto sisa vei qai
pojai ira Pita i Jone, poni sa qai
mekarai kame pa vavara ko qai

4:11 Kera Vinatarasae 118.22; Matiu 21.42; Maka 12.10; Luke 20.17; 1 Pita 2.4, 7.

mekarai ovelai lao tana Tamasa. Pira qarigu sira, <<Bangara lavata, ao qu vapodakia sa na oka na peso na ivere beto doru sakasava qai kole pa leodi.
25 Pira sa qu parangania ao pa Gagala Tabuna isa vei sa pojai na mua nabulu i Devita na tamamei,
<Ai sa vei ko qai kukiti tu sira na puku tinoni
beto ko qai vaingodoniria tu sira na rorove goborodi?
26 Qai tei turu vanaqiti tu
ko mai vaipera qarigu sira na bangara pa peso,
beto ira na tinoni mamata qai vaikamu
ko mai vairaja lao sa tana Tamasa
beto na ona Karisito qarigu,> sau. *
27 Ko isa tugu sa na vaikamu qai tei roitinia tu pa ia lani. Ira Herodi i Ponitiasi Paelati beto vei tugu ira na tinoni karovodi beto ira na tinoni Izireli sa qai vaikamu ko qai rajai si Jisu isa na mua nabulu liosona qu tei udukia tu ao.
28 Ko qai roiti vagore voturia gu ira sira na sakasava qu tei pada vakoleria tu ao pa mua neqi beto na nyorogua.
29 Inara sa vei, Bangara, ko mu dogororia sira na roiti vaivamatagutudi mai roiti lameniria qarigu, beto ko mu vanigei na vinavarene sagei na mua nabulu ko me pogoso turunia na mua paranga.
30 Mu alaka lamenia tu na limamu ao ko mai taroiti sira na salana, na roiti neqidi beto na roiti vaivagabaradi pa korapa isongona na mua nabulu liosona i Jisu,>> qarigu.
31 Ego isa tugu qai beto vavara, poni sa sa jojou sa na ia ketakoi qai kole vaikamu ira. Beto ko sa pugeleria na Gagala Tabuna sira doru ko qai varenenia ira sa na vavakatonia na paranga tana Tamasa.

Qai mekarai vaiisongainiria na dia isisongo

32 Ego ko ira na minete tinoni qai vasosoto sa qai mekarai kame pa bulo beto pa roroqu, ko kepore kame ira bi pojania na ona gu mekana sira na ona sakasava sa isongoria, goto ira doru sa qai mekarai vaiisongainiria gu sira doru dia sakasava.
33 Ko pa korapana na neqi lavata sa qai kole vavakatonia ira na tinoni tagarunudi sa na turumule ti Jisu, beto ko na mana lavata tana Tamasa sa sa somana tavitiria ira doru.
34 Kepore kame ira sa bi qasania kai sakasava. Ura ira na poredia peso babi na ruma sa qai okoto vavainiria sa na dia isisongo ira, ko na poatadi na sakasava qai vavainiria
35 sa qai okoto pogoso laoniria tadira na tinoni tagarunudi, ko qai tavaia lao tadira vei bai qasania kai sakasava.
36 Ko i Josepa, kai tinoni na bubutu Livai na podona pa nusa Saeparasi, sa sa roiti vei isa. Ira na tinoni tagarunudi qai vakukunia i Banabasi sisa (na ginuana sa <<na tinoni sa sosori vaneqiria na goto tinoni>>).
37 Sa vavainia isa sa kai ona iapeki kobu peso, beto sa pogoso lao vaniria ira na tinoni tagarunudi sa na poatana sa tekua.

5

Ira Hananiasi beto i Sapira

1 Ego ko koleona sa kai tinoni na isongona i Hananiasi beto na maqotana si Sapira. I Hananiasi ba sa vavainia tugu sa iapeki ona isisongo
2 beto sa pogoso laonia tadira na tinoni tagarunudi sa kai kobuna na poata, goto kai kobuna sa sa mavo aru golomia. Ko na maqotana ba sa gigila vataleona beto sa vaegoa tugu sa sa vei isa.
3 Poni sa paranga laoa i Pita sisa, pira saunia, <<Hananiasi! Ai sa vei ko qu vamalumia tu ao si Setani ko sa lalaenia na bulomu, ko qu sesekea tu ao sa na Gagala Tabuna beto ko qu mavo aru golomia tu ao sa na kobuna na poatana na peso qu vavainia ao?
4 Totonai qu oqoro vavainia ao sa na mua tugu ao sa na peso, beto ko

* **4:26** Kera Vinatarasae 2.1-2

pa liguna qu vavainia ao poni sa sa kole tugu pa neqi tamu sa na poata ko muna boka varoiti veinia isa vei qu nyoroguania. Ko ai sa vei sa qu vakolea tu pa bulomu ao sa na roroqu ikerena api ko qu sesekenia tu ao sa na kobuna qu valamea? Nake tinoni sa qu sesekea ao, goto na Tamasa tu! >> sau si Pita.

5 Isa tugu sa nongoro betoria i Hananiasi sa na paranga pira, poni sa sa vukele ko sa loai gu isa sa na singo. Ko qai matagutu vivitigi sira doru tinoni qai nongoria na ginugua isa.

6 Goto ira kaki tinoni sae korega sa qai lao udea sa na kokobu tinina ko qai pala riu golomia.

7 Ego ko sa jola padana kue aoa, poni sa na maqotana sa sa lao gu mule bola, ba sa oqoro nongoronia isa sa na veveina na marenena.

8 Poni sa nanasa laoa mule i Pita sisa, <<Ai vei, api tugu sa na doruna na poata qu tekunia na laona na peso agou kau tamabaragoso? >> sau si Pita.

Poni sa paranga si Sapira, <<E, isa tugu,>> sau.

9 Beto sa paranga lao tana si Pita, <<Ai sa vei sa qu vaivaegonia tu ao kau baragoso ko qu podekia sa na Gagala Tabuna tana Bangara? Dogoro ko! Ira na tinoni qai koni pala riu golomia na marenemu sa qai tei korapa tu turudia pa atakamana inara, ko kopira ao mule sa mai pala votunigo,>> sau.

10 Poni pa totoso tugu isa sa sa vukele pa moena i Pita si Sapira ko sa loai gu sa na singo. Ko qai lao qarigu sira na tinoni koregadi poni sa qai batia sa tei mate tu, ko qai pala votu riu golomia gu mule sisa pa kekerena na marenena.

11 Ko sa matagutu vivitigi sa na ekelesia doruna beto ira doru qai nongoroniria na sakasava aipira.

Soku roiti vaivagabaradi qai taroiti

12 Ego ko kubo vinagigila neqidi beto na roiti vaivagabaradi sa qai roitiniria ira na tinoni tagarunudi tadira na tinoni. Beto ira doru tinoni qai vasosotoa na Bangara sa qai mekarai vavaikamu pa ia pa zelepade qai gigalania na Susuverena ti Solomone.

13 Kepore mule sa kai tinoni bi varene lao somana tavitiria ira, ba qai doro valavataria ira na tinoni qaike vasosoto sira na tinoni tana Bangara aipira.

14 Ko qai mota tugu lalaodia sira qai vasosotoa na Bangara ko qai somana taanye taviti tadira na tinoni tana Bangara, ira na iviva marene na rereko.

15 Qai koi vei tanongoro sa na roiti vaivagabaradi qai roitiniria ira na tinoni tagarunudi ko pa lodaka soana tu ba ira na tinoni sa qai pala laoniria sira qai mo ko qai lovasa vaniria na lovu beto qai vakoleria pa dia kokoledi. Qai roiti vei inara ko totonai mi rerege jola vei ketakoi i Pita poni sa na onguna gu ba mina onguria qarigu.

16 Ko ira na minete tinoni lame veidi pa gugusu vailivutaina pa Jerusalema sa qai okoto toni kamuniria sira qai mo beto ira na tinoni sa koleria na tomate ikikeredi, ko qai tasalana beto sira doru.

Qai takomiti sira na tinoni tagarunudi

17 Ego ko na kuta iama lavata beto ira doru ona tinoni vaitokai (ira na minete tadira na Sadusisi) sa sa pugeleria na kono.

18 Ko qai aru tamanaria sira na tinoni tagarunudi, ko qai vatomeria pa ruma vaipiu.

19 Ba kai mateana tana Tamasa sa sa lao na bongina tugu isa ko sa revangia sa na atakamanana na ruma vaipiu, ko sa toni votuniria sira na tinoni tagarunudi. Beto pira sauniria,

20 <<Mu lao turu pa kakabarena zelepade ko mu vavakatonia tadira na tinoni sa doruna na veveina na nongorona na toa api,>> sauniria.

21 Ko pa liguna qai nongoria isa sa poja veiniria na mateana, poni sa na vuvugei jonga qai lao tome pa

kakabarena zelepade ko qai podalai vaivagigalai mutugu tadira na tinoni.

Ego na kuta iama lavata beto ira na ona tinoni vaitokai sa qai kuku vaikamuniria sira na iviva pa kauniseli beto ira doru iviva tadira na Jiu, beto sa qai valaoa sa na garunu pa ruma vaipiu ko mai tatoni lame pa moedi sira na tinoni tagarunudi qarigu.

22 Ba totonai qai lao kamu pa ruma vaipiu sira na nabulu kopu, poni sa qaike batiria sira na tinoni tagarunudi. Ko qai mule vavakato vaniria sira na minete iviva,

23 pira qarigu, <<Koi! Na ruma vaipiu sa qe lao batia sa na tapatei vamauru kolena beto ko ira na tinoni kopu sa qai korapa tugu turu katapadia pa atakamana. Ba totonai qe revanga qeu, poni sa kepore kai tinoni be batia pa leona,>> qarigu.

24 Ego totonai qai nongoria ira na kuta iama beto isa na mamata tadira na tinoni kopu pa kakabarena zelepade sa vei inara, sa qai rura gu koledia. Na sa beka sa mina pidoko pa ginugua api qarigu.

25 Beto sa bola gu sa kai tinoni, ko pira sauniria, <<Koi, boko iviva! Ira ka visa tinoni qu vatomeria pa ruma vaipiu sa pori, qai tei korapa tu turu vaivagigalai tadira na tinoni pa leo kakabarena zelepade,>> sau.

26 Poni sa taloa riu sa na mamata tadira na tinoni kopu pa ruma zelepade beto ko ira na ona nabulu kopu, ko qai lao toni muleniria sira na tinoni tagarunudi. Ba qaike toni ararianiria na vavitigiria, ura qai matagutu tagona patu tadira na tinoni.

27 Ego ko qai toni tomeniria sira na tinoni tagarunudi ko qai lao vatururia pa moedi ira na kauniseli. Beto sa sa nanasaria na kuta iama lavata,

28 pira sau, <<Qe tei vakolenigou tu na suqutu agei ko munake vaivagigalainia tadira na tinoni sa na isongona na tinoni api qeunigou. Ba dotu! Qu valekogia doru eqa pa Jerusalema sa na miu vaivagigalai, beto ko qu vagorenigei mutu agei sa na mate tana tinoni api!>> sauniria.

29 Poni sa oe lao si Pita beto ira na tinoni tagarunudi, pira qarigu, <<Sa poreveveina jola sa na Tamasa gu sa mina tavatabe, nake ira na tinoni!

30 Na Tamasa tadira na tamada pa moa sa tei vaturu mulea tu si Jisu, isa agou tugu qu patania pa korosi ko qu vamatea.

31 Ba isa tugu sa sa valavatia na Tamasa pa kale matuana, ko na tuni Bangara beto na inaalo sisa. Ko isa sa mina vaniria na totoso sira na tinoni Izireli ko mai gabala pa dia sela ko mai taleoso.

32 Ko agei tugu pira beto vei tugu na Gagala Tabuna sa na vinasosotodi ira na sakasava aipira, ko na Gagala Tabuna isa sa na vaivana tana Tamasa tadira qai vatabea sisa,>> qarigu.

33 Ego ko totonai qai nongororia ira ka visa meba pa kauniseli sa vei inara, poni sa qai tagigiri vivikereniria ko mai vaipaleria qarigu sira na tinoni tagarunudi.

34 Ba sa gasa turu sa kame ira na Parese na isongona i Qamalieli (kai tinoni vaivagigalai tugu pa Vavanau ti Mosese sisa beto ko kai tinoni tapangagana tugu tadira doru tinoni), ko sa pojaniria sira na tinoni kopu ko mai vavoturia iapeki totoso sira na tinoni tagarunudi sau.

35 Beto sa sa parangaria sira pa kauniseli, pira sau, <<Ka visa tinoni Izireli! Mu doro viloto vatalea sisa mu korapa roitinia agou tadira tinoni pira qugu.

36 Nake sovaina pa vivisa gu pira sa sa bola votu lame si Teudasi ko kai tinoni poreveveina sisa sau. Ira pada vei made gogoto tinoni sa qai tutia isa. Ba totonai sa tavamate sisa, poni sa ira na tinoni qai kole tututia isa sa qai okoto tapipiara, ko sa manyao gu sa na roiti tana.

37 Pa liguna isa sa sa turu votu lame mule pa totoso qai taanye ira na tinoni sa kai tinoni Qalili, na isongona i Jiudasi. Ko kai puku minete tinoni mutugu sa qai tutia isa. Ba

isa ba sa tavamate mutugu, ko ira qai kole tututia isa sa qai okoto nyanyalia mutugu neqa.
38 Ko pa ginugua taqe dogoria api, sa api gu sa na qua vavanau tamugou: muke kotiria sira na tinoni aipira! Mu loa variuria gu! Ura vei mina lame veina gu pa tinoni sa na nyorogua babi na roiti api, poni sa kode mina tapiaraona gu sapi.
39 Ba vei mina koko lame veina tana Tamasa sisa, poni sa kode munake boka vanosoria agou sira, goto kode muna raja mulea gu na Tamasa sa sa vei,>> sauniria.
Poni qai vaego betoa ira sa na paranga ti Qamalieli,
40 ko qai kuku vatome beiria sira na tinoni tagarunudi ko qai mamajaria. Beto sa qai suquturia ko maike vavakato ligu pa isongona i Jisu qariguniria, beto sa qai loa variuria.
41 Ko qai taloa votu riu pa kauniseli beto qai qeqera tu sira na tinoni tagarunudi, ura qai doro veinia kai sakasava poreveveina ira sa na Tamasa sa vamalumuria ko qai somana gosoroni vitigi vaivakekeana ira sa na isongona i Jisu.
42 Beto ko doru rane pa kakabarena zelepade beto ko tinganai vei doru ruruma tadira na tinoni sa qaike koroto vaivagigalainia na vavakatonia ira sa na nongoro jongana na veveina na Karisito si Jisu qarigu.

6

Ira ka vitu tinoni vaitokai sa qai tavile

1 Ego pa totoso ira totonai qai kubo tugu lalaodia sira qai vasosotoa na Bangara, poni sa sa pidoko votu sa kai ququmi tadira na tinoni Jiu qai parangania na paranga Qiriki. Qai ququminiria ira sira na tinoni Jiu qai parangania na paranga Hiburu,* ura ira na tinoni Jiu qai parangania na paranga Qiriki sa qai tadogoro pale pa totoso ia doru rane sira na dia nanaboko rereko.
2 Poni qai kuku vaikamuniria ira ka manogarua tinoni tagarunudi sira doru tinoni qai vasosotoa na Bangara, ko pira qariguniria, <<Sake jongana sa agei mene loa pale na paranga tana Tamasa ko mene kole gu jujunonia na ia gagani na poata.
3 Ko, ka visa tavitimei, mu vileria ka vitu tinoni pa vaikorapaimiu, ira sa pugeleria na Gagala Tabuna beto na tavagigala. Ko ira sa mene udukuniria na roiti vavaiianiria na gagani na poata pira.
4 Goto agei sa mene aru totokai sa na vavara beto na roiti ninabuluna na paranga tana Tamasa,>> qarigu.
5 Ego ko qai qerania ira doru tinoni qai tutia na Bangara sa na roroqu api, ko qai vileria sira pira: i Sitivini (isa na tinoni sa togasa vaneqi pa rarange beto sa pugelia na Gagala Tabuna), i Pilipi, i Porokorosi, i Nikano, i Timoni, i Pamenasi, beto i Nikolasi na tinoni pa Anitioki, isa kai tinoni karovona sa gabala lao pa soana vinatarasae tadira na Jiu mai perangana.
6 Ko ira pira sa qai toni laoniria tadira na tinoni tagarunudi, ko qai vavaraniria beto qai vaoponiria na limadi.
7 Ko na paranga tana Tamasa sa sa tapiara lekogo doru ia beto ko na anyedi ira pa Jerusalema qai tutia na Bangara sa sake ruavo tugu motana. Na motadi ira na iama sa qai vatabea ko qai tutia sa na nongorona na Bangara.

I Sitivini sa taaru tamana

8 Ego i Sitivini, sa pugelia na boboka beto na neqi tana Tamasa, sa sa kole roitiniria soku roiti vaivagabaradi beto na vinagigila lavatadi tadira na tinoni.
9 Ba kaki tinoni ira na somanadi pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni qai tagigala Na Tinoni Taruvatadi sa qai podalai vaigua lao ti Sitivini. Ira na tinoni Jiu pira sa na lame veidi pa Sairini, pa Alekezadaria, beto pa

* **6:1** Palu na paranga Aramaiki sa sa tagigala na paranga Hiburu.

pikata gugugusu pa Silisia beto pa Esia.
10 Ba qaike boka kolosia ira sa na
gigalai beto na neqi tana Gagala sa
isongia i Sitivini totonai sa paranga.
11 Ko qai mavo tabara golomoria
sira kaki tinoni ko pira qarigu, <<Qe
nongoriamei agei sa sa kole poja
vivikeria na tinoni ina si Mosese beto
na Tamasa,>> qarigu.
12 Ko pa soana vei isa qai vatagi-
giriria sira na tinoni, na iviva ma-
mata beto na tinoni qai vaivagi-
galainia na Vavanau ti Mosese, ko qai
lame aru tamania ira si Sitivini ko qai
toni laonia pa kauniseli tadira na Jiu.
13 Beto qai tekuria sira na tinoni
mai vavakato seseke, ko pira qarigu,
<<Na tinoni api sa sake beto tugu poja
sasaea sa na zelepade madina api
beto ko na Vavanau ti Mosese.
14 Ko qe nongoriamei tugu agei sa
pira sau sisa, <Isa i Jisu na tinoni
Nazareti api sa kode mina jegara
palea sa na zelepade api beto ko
mina bei paleria sira na uana tututi i
Mosese tu sa vakarovo lame vanigita
gita,> sau,>> qarigu.
15 Ego ko totonai sa qai do tari
vatotogasia ira doru qai somana
toqo pa kauniseli si Sitivini, ura
na isumatana sa sa kabere vei na
isumatana na mateana.

7

Na paranga ti Sitivini

1 Ego beto sa nanasia na kuta iama
lavata si Sitivini, <<Ai sa vei, qai
sosoto tugu sira doru sakasa qai jutu-
nigo ira pira?>> saunia.
2 Poni sa oe lao si Sitivini, pira sau,
<<Ka visa turaqu beto na tamaqu, mu
nongoro lamesiu! Na Tamasa lavata
qi vatadogoronia mekana tana
tamada i Ebarahami totonai tu qi
korapa suvere isa pa Mesapotamia,
totonai qi oqoro lao suvere pa Harani
sisa.
3 Ko pira qiu sa na Tamasa tana,
<Mu taloa pa mua gugusu sosoto beto
tadira na mua bubutu tinoni, ko mu
lao suveria na ia mana vabatinigo
ara,> qiunia.
4 Poni qi taloa pa gugusu tadira na
tinoni Kaladia si Ebarahami, ko qi lao
suvere pa Harani. Pa liguna tu qi
mate na tamana beto sa qi pojania na
Tamasa sisa ko qi rijo lame suveria
sa na ia qu korapa suveria agou lani
kopira.
5 Ba na Tamasa qike vania kai ia-
peki isisongo babi kai kobu peso sa pa
ia api; goto qi taringungutinia sa isa
beto ira na tutina isa vuka risa tu sa
mai isongia, ba pa totoso isa qi oqoro
pore na tuna si Ebarahami.
6 Pira qi paranga vei sa na Tamasa
ti Ebarahami, <Ira na tutimu ao sa
mai lao suvere vei na tinoni karovodi
pa kai goto gugusu, ko mai tavapin-
ausu na tangangangulu sira ka made
gogoto aoro.
7 Ba pa liguna isa mana vakila-
sia ara sa na puku tinoni sa vapin-
ausuria ira, ko mai tavavotu riu sira
pa gugusu isa ko mai kamu suvere
vatarasaesiu sara pa ia api,> qiu sa na
Tamasa.
8 Beto na Tamasa qi vania kai
vinagigilana na ona paranga vinaego
sisa, ko na vinagigilana na paranga
vinaego isa sa i Ebarahami qi tapobe.
Ko tonai qi podo si Aisake poni sa
i Ebarahami ba qi pobea tugu sisa
tonai qi vesu ranena, ko i Aisake ba
qi pobea mutugu si Jekopi, ko i Jekopi
ba qi poberia mutugu sira ka manog-
arua tuna marene, ira ka manogarua
tamada gita pa moa.
9 Ego ko qai kokonoa tugu ira ka
visa tamada inara si Josepa na tasidi
sosoto, ko qai vavainia ko pa Ijipi
tu qi gore suvere. Ba na Tamasa qi
suvere somana tana,
10 ko qi vasarea pa doruna na ona
tapata, beto qi vania tugu vei na
gigalai beto qi tadoro valavata pa
moena i Pero, na bangara Ijipi. Beto
ko i Pero qi vaqavunaia pa Ijipi beto
pa ona ruma sisa.
11 Ego beto qi raja pa doruna na
gugusu Ijipi beto pa Kenani sa kai
songe lavata, ko qi kamuria na tapata

7:3 Popodalaina 12.1.

lavata sira na tinoni, ko kepore ketakoi bai teku gagani sira na tamada totonai.
12 Ego totonai qi nongoronia i Jekopi sa pa Ijipi sa koleona na gagani qarigu, poni qi garunu vagoreria sira na tamada na totoso momoe.
13 Ego na vinarua totoso qai gore, poni sa i Josepa qi ule vakabere vaniria na boko tugana sa na veveina mekana. Ko totonai sa qi gigilaria i Pero sira pa tatamana ti Josepa.
14 Ego beto qi kuku vagorea i Josepa si Jekopi na tamana, beto ira doru tatamana; ira ka vitungavulu lima sira doru.
15 Ko qi rijo gore pa Ijipi si Jekopi, ko ketakoi qi mate sisa beto vei tugu ira na boko tamada gita.
16 Na kokobu tinidi sa qai tapogoso mule sae pa Sukemi, ko qai tagolomo pa leo bevi isa i Ebarahami tu qi vaini poata tadira na tuna i Hamoa pa Sukemi.
17 Ego totonai qi tata sa na totoso beto mina vagore votua na Tamasa sa nona taringunguti sa ule votunia tai Ebarahami, sa qai mota tugu lalaodia sira na tinoni tadagita ko qai soku pa Ijipi.
18 Ego qi turu bei pa Ijipi sa kai goto bangara isa qike gigilai si Josepa.
19 Qi tutiniria na ona roroqu na bangara isa sira na oda tinoni ko qi nganguluria sira na tamada, beto qi vakoleniria na vavanau ko qai vakole votu paleria sira na dia koburu melalu ko qai tavamate pale.
20 Pana totoso isa qi podo si Mosese, ko kai koburu babata jongana tana Tamasa sisa. Kue popu qi tapausu pa ruma tana tamana sisa,
21 beto totonai qi tavavotu riu sisa pa ruma tana tamana, poni sa qi buti tekua na tuna rereko i Pero sisa ko qi pausia beto qi kopu veinia na tuna sosoto sisa.
22 Ko qi tavagigalai pa doruna na vaivagigalai pa Ijipi si Mosese, ko kai tinoni boboka pa paranga beto pa roiti sisa.
23 Ego totonai qi madengavuluputa aorona, poni qi pidoko lame pa roquna i Mosese sa na roroqu ko mi lao tu ovikiria mai sira na tavitina ira na tinoni Izireli qiu.
24 Ko tonai qi lao kamu poni qi batia sa kai tinoni Ijipi qi korapa mamajai sa kai tinoni Izireli. Poni qi lao tu isa ko qi tokania sa na tinoni Izireli, ko qi maja vamate pale sa na tinoni Ijipi.
25 Qi kole roroqua i Mosese sa palu kode mai dogoro vakaberia ira na tavitina sa na Tamasa kode mina varoitia sisa ko mina ruvataria sira qiu, ba qaike boka doro vakaberia ira sa qi vei isa.
26 Qi rane gu mule neqa poni qi batiria sira karu tinoni Izireli qai korapa vaipera. Poni qi lao toke vabuleria isa sira karu, pira qiuniria, <Ei, karu qokolo, agou karu sa na tamatasi gu, ko muke vaikomiti!> qiuniria.
27 Ba kame ira karu isa qi vaimoenia na vaipera sa qi juju varijoa si Mosese, beto pira qiunia, <I sei sa vilego ko muna mamatanigei beto muna vavaitutinigei agei na tinoni sao?
28 Qu nyorogua vai veinisiu na tinoni Ijipi pa nyoro ara sao?> qiunia.
29 Poni qi uku si Mosese totonai qi nongoria na paranga api, ko qi riu tu suvere veiona na tinoni karovona pa gugusu pa Midiani. Ko ketakoi qi vaporeria isa sa karu tuna marene.
30 Ego pa liguna ka madengavulu aorona isa ketakoi, poni qi votu tana pa qega pa kubo pa Saenai sa kai mateana pa kai gou qi vurungu memea vei na iku.
31 Ko totonai qi batia poni qi gabara si Mosese, ko qi rerege tata lao ko mi dogoro vatalea qiu poni sa qi nongoria isa sa na ovovelena na Bangara, pira qiu,
32 <Ara sa na Tamasa tadira na tamamu; na Tamasa tadira Ebarahami, i Aisake, beto i Jekopi,> qiu. Qi matagutu vivitigi si Mosese ko qike boka dogoro vatalea.
33 Beto qi paranga lao tana sa na Bangara, <Mu ruvata vagoreria na sadolo pa nenemu, ura na ia qu korapa turua ina sa na peso madina.

34 Qa tei batia tu ara sa na vitigi
tadira na qua tinoni qai korapa pa
Ijipi beto qa tei nongoria tu ara sa
na lukana uuidi, ko qa gore lagere
sara ko mana aloria. Ko kopira mana
garunu gorenigo pa Ijipi ara sao,> qiu
sa na Bangara.
35 Ko i Mosese tugu api, isa qai
kilu palenia ira beto pira qai paranga
veinia, <I sei sa vilego ko muna ma-
matanigei beto muna vavaitutinigei
agei sao?> qarigunia, sa isa tugu sa qi
garunia na Tamasa ko isa sa na dia
tinoni mamata beto qi ruvataria pa
vaitokai tana mateana qi votu pa iku
qi vuvurungu pa gou.
36 Isa tugu i Mosese api sa qi toni
votuniria beto qi roitiniria na roiti
beto na vinagigila vaivagabaradi pa
Ijipi, pa Kolo Jimiri, beto pa qega, pa
korapana ka madengavulu aoro.
37 I Mosese tugu api sa pira qi
poja veiniria ira na tinoni Izireli,
<Kai tinoni kokorotai vevei ara ko
na tinonimiu sosoto agou sa mina
vaturu vanigou na Tamasa,> qiu.
38 Ko i Mosese sa na somanana tugu
tadira na vaikamu tinoni pa qega,
ira na tamada, beto ko qi somana
vavavakato tavitia na mateana pa
kubo pa Saenai. Ko isa qi tekua sa na
vavanau toana, beto qi soni vakamu
lamea tadagita.
39 Ego ba qai daidia vatabea ira na
tamada si Mosese, goto qai kilu palea
tu beto na bulodi qi gabala muleona
pa Ijipi.
40 Beto pira qarigunia si Eroni, <Mu
roiti vanigita kaki oda tamasa ko mai
tonigita moko. Goto isa i Mosese
api, isa sa toni votunigita pa Ijipi, sa
kopira taqeke gigilai na manugu sa
beka sa varajania!> qarigu.
41 Ko pa totoso ira sa qai roitinia
ira sa kai beku bulumakau, ko qai
vavakukuvu lao tana beto ko qai
qerania sa na roitina na limadi gu
mekadi.
42 Poni qi kiluniria na Tamasa sira
ko qi loa laoniria ko qai vatarasaeria
sira na seru pa noka, vei sa takuti pa
buka tadira na tinoni kokorotai, isa
pira sau,
<Ka visa tinoni Izireli, nake taqu qu
pogoso lameniria sira na miu
vaivana beto na vavakukuvu
pa korapana ka madengavulu
aoro pa qega.
43 Na ruma aqaqo vavakukuvuna
gu tana tamasa Moleki sa qu
pogosia agou,
beto ko na beku kirena tu i
Raipani, na miu tamasa seru,
beto ira tu na beku qu roitiniria
mekamiu sa qu vatarasaeria.
Ko kode mana adu vapila lala-
menigou ara pa gugugusu
soudi, pa kai kale laona pa
Babiloni sagou,> sau.
44 Na ruma aqaqo tabuna, isa na
vagigilana na Tamasa qi somana
tadira, sa qai isongia pa qega ira na
tamada pa moa. Na aqaqo tabuna
isa sa qi taroiti tuti vei tugu isa na
Tamasa qi garununia i Mosese ko
mina roiti tuti veinia isa na kirena
qi vabatinia.
45 Ko isa sa na aqaqo tabuna qai teku
vakarovia ira na tamada pa moa,
ko pa totoso tai Josua qai pogosia
tugu sisa totonai qai tome lao ko na
Tamasa qi jupe variuria sira na puku
tinoni qai suvere pa gugusu api. Ko
na aqaqo tabuna isa sa qi kole kamua
tu na totoso ti Devita.
46 Ko na Tamasa qi qerania si Devita,
ko qi tepa laoa isa sa na Tamasa ko
mi roitinia sa kai ruma tabuna tana
Tamasa ti Jekopi qiu.
47 Ba i Solomone tu qi vaturu vania na
ruma sisa.
48 Ba na Tamasa ululuna jola sa sake
suvere pa ruma sa taroiti pa limana
na tinoni, sa vei sa pojai na tinoni
kokorotai, isa pira sau,
49 <Na oka sa na qua totoqona ban-
gara,
goto na peso sa na qua tetetena.
Ko na ruma ai veveina mule sa muna
vaturu vanisiu ao, sau sa na
Bangara,
babi ai ia miminerena veveina sa
taqu?

7:43 Emosi 5.25-27.

50 Ai vei? Nake pa limaqu mekaqu
ara qa roitiniria sira doru
sakasava pira?> sau.
51 Boko duduvili! Sa patu na bu-
lomiu beto sake jonga tavonga na
talingimiu sagou! Agou sa doru to-
toso qu upele pale na Gagala Tabuna,
qai vei tugu ira na tamamiu sa qu vei
tugu sagou!
52 I sei mai sa kai tinoni kokorotai
baike koti ngangulia ira na tamamiu?
Qai vai paleria sira qai kokorotainia
na lame tana nabulu tuvisina, ko
kopira na nabulu tuvisina isa sa agou
qu gabala kanai beto qu vamatea.
53 Ba agou tugu sa qu teku vakarovia
sa na vavanau qai valameria na
mateana ba quke tutia tu sa na va-
vanau isa,>> sau si Sitivini.

I Sitivini sa tagona vamate

54 Ego ko totonai qai nongoria ira
na meba pa kauniseli sa na paranga
ti Sitivini, poni sa qai tagigiri vivitigi
ko qai gagatakae tu.
55 Ba i Sitivini, sa tapugelenia
na Gagala Tabuna, sa sa enga sae
pa noka sau, poni sa batia sa na
malakapi tana Tamasa beto sa batia
si Jisu sa korapa turuona pa kale
matuana na Tamasa.
56 Beto pira sau, <<Dotu ko! Qa
batia na oka sa tarevanga, ko na Tuna
na Tinoni sa korapa turuona pa kale
matuana na Tamasa,>> sau.
57 Ego totonai sa qai kuku iranga,
ko qai suqutuniria na limadi sa na
talingidi, beto ko qai mekarai abutu
totoai lao sisa.
58 Qai ragata votunia pa peguruna
na gugusu, beto qai kole buti tarini
patu sisa. Ira na tinoni qai somana
lame dogoria na tagonana i Sitivini
sa qai vagoreria na dia poko ko
qai vakoleria pa kekere nenena kai
tinoni koregana, na isongona i Saula.
59 Ko totonai qai korapa gogonai
ira, poni sa pira sa vavara kiu alili
vei si Sitivini, <<Kei, Bangara Jisu, mu
teku vakarovia na gagalaqu,>> sau.
60 Pa liguna sa poja vei inara, poni
sa toqo sori tutungu pa peso, ko sa
vevela vei pira, <<Kei Bangara, muke
anye tariniria ira pira sa na dia sela
api,>> sau, beto sa loai sa na singo.

8

I Saula sa komitia na ekelesia

1 Ego ko pa ranena tugu isa sa
sa podalai takomiti vivikere sa na
ekelesia pa Jerusalema, ko ira doru
tinoni vasosoto sa qai okoto tapiara
lao vei tu pa ia pikata gugusu pa
Jiudia beto pa Sameria, goto ira na
tinoni tagarunudi gu sa qaike riu.
2 Goto kaki ira na tinoni sa neqi na
dia rarange sa qai lao lukana roromai
beto qai riu golomia sa na kokobu
tinina i Sitivini.
3 I Saula sa mi vamanyao pale sa na
ekelesia sau, ko sa tome memekaria
sira na ruruma tadira na tinoni, ko
sa ragata vovotuniria sira doru qai
vasosotoa na Bangara, maqota na
marene, ko sa vatomeria pa ruma
vaipiu.

Na nongoro jongana sa tatarae pa Sameria

4 Ego ko ira tugu qai okoto tapiara
lao vei doru eqa sa qai vavakatonia
lekogo sa na paranga tana Bangara.
5 Ko kame ira si Pilipi. Sa lao sisa
pa gugusu pa Sameria, ko sa tarae
vevelania tadira na tinoni ketakoi sa
na veveina na Karisito.
6 Ego ko totonai qai nongoria beto
qai batiria sira na roiti vaivagabaradi
sa roitiniria i Pilipi, poni sa qai
mekarai vainongoro vatataleniria
ira na puku minete tinoni sira na
tinarae ti Pilipi.
7 Ira soku sa koleria na gagala ik-
eredi sa qai lukana gagagateana to-
tonai sa ijiju votu paleria isa tadira
sira na gagala ikeredi, beto soku ira
sa mate kale kaki kobu tinidi beto qai
qao sa qai tasalana tugu.
8 Ko qai qera beto sira doru pa gu-
gusu isa.
9 Ego na suverena tugu pa gugusu
isa sa kai tinoni poreona potana
vaivagabara, na isongona i Saimone.
Ko sa tei dori sovai tu qai kole

7:50 Aisea 66.1-2.

gagabarania ira na tinoni Sameria sira na ona roiti vaivagabaradi sa kole roroitiniria pa ona potana. Ko mekana ba sa pojai sa kai tinoni poreveveina jola sisa sau.

10 Ko na gugusu doruna, ikete na lavata, sa perangana qai kole vainongoro lao vatalenia sisa, beto pira qaqarigu, <<Api tugu sisa na neqi tana Tamasa, isa sa tagigala na Neqi Lavata,>> qaqarigu.

11 Ko na totoso kakasana sa qai kokole nonongoro vatalea ira sisa, ura sa kokole valoposo gabaraniria na ona potana.

12 Ba totonai qai vasosotoa ira sa na nongoro jongana na veveina na binangara tana Tamasa beto na veveina na isongona i Jisu Karisito sa taraenia i Pilipi, poni sa qai paputaiso beto sira, na maqota na marene.

13 Ko i Saimone mekana ba sa somana vasosoto tugu ko sa paputaiso beto sa kole tututia si Pilipi. Ko tonai sa batiria isa sira na roiti vaivagabaradi beto na roiti neqidi lalavata ti Pilipi, poni sa kole gagabaraona.

14 Ego totonai qai nongoronia ira na tinoni tagarunudi pa Jerusalema sa na veveina qai tei teku vasosotoa tu ira pa Sameria sa na paranga tana Tamasa, poni sa qai garunu goreniria tadira sira Pita i Jone.

15 Ko totonai qai gore kamu, poni sa qai vavaraniria sira qai vasosoto ko mai tekua na Gagala Tabuna qarigu.

16 (Ura qai tapaputaiso gu pa isongona i Jisu na Bangara sira, goto sa oqoro goreria na Gagala Tabuna.)

17 Ko qai vaoponiria na limadi ira Pita i Jone sira, ko qai tekua sa na Gagala Tabuna.

18 Ego totonai sa batia i Saimone sa totonai qai vaoponiria na limadi ira na tinoni tagarunudi poni qai tekua na Gagala sira na tinoni, poni sa pogoso lame vaniria na poata sira karu,

19 ko pira sau, <<Ara ba mu vanisiu tugu sa na neqi ina, ko isa ma vaoponia na limaqu poni mi tekua tugu sa na Gagala Tabuna,>> sau.

20 Poni sa oe lao tana si Pita, <<Na mua poata siliva beto ao sa mu mate manyaomiu! Ura qu roroqua muna vainia na poata ao sa na vaivana tana Tamasa.

21 Kepore na iamu beto nake somanamu pa roiti qe korapa roitinia agei api sao, ura na bulomu sa sake gosoro pa dodogoro tana Tamasa.

22 Mu gabala ko mu loa pale sa na mua roiti ikikerena api beto ko mu vavara lao tana Bangara, ko isa mi taleosonigo sa na mua roroqu ikerena sa kole pa bulomu.

23 Ura qa batia ara sa sa pugeligo na kokono nyonyorogua beto qu korapa tapiu pa mua sela sao,>> saunia.

24 Poni sa tepa lao si Saimone, pira sau, <<Ego, mu vavara lao vanisiu tu tana Bangara ropi, ko mike taroiti taqu sisa qugunia ao ina,>> sau.

25 Ego pa liguna qai poja vaneneqinia beto qai vaivagigalainia ira karu sa na paranga tana Bangara, poni sa qai gabala mule pa Jerusalema. Pana dia rerege mule sa qai kole vavakatonia sa na nongoro jongana tinganai vei gugusu pa Sameria.

I Pilipi beto na tinoni Itiopia

26 Ego kai mateana tana Bangara sa sa lame ti Pilipi, ko pira sau, <<Mu turu ko mu taloa sae keta pa kale gorena pa soana sa koko pa Jerusalema ko sa gore vei pa Qaza, na soana qega,>> saunia.

27 Poni sa taloa si Pilipi ko sa riu. Ko pa ona rerege sa lao kamua isa sa kai tinoni Itiopia. Kai tinoni mamata poreveveina sisa, beto kai nabulu sa kopuniria na isisongo ti Kanadesi, na kalao pa Itiopia. Na iviva api sa sae somanania na vinatarasaena na Tamasa pa Jerusalema,

28 ko pa totoso isa sa sa korapa mule riuona. Ko sa korapa koi gogoreona pa ona totopili sisa, beto sa korapa titiroa isa sa na buka ti Aisea na tinoni kokorotai.

29 Poni pira sau ti Pilipi sa na
Gagala, <<Mu lao ko mu rerege tata
pa totopili ina,>> saunia.
30 Poni sa abutu tata lao pa totopili
si Pilipi sau, poni sa nongoria sa ko-
rapa titiroa isa sa na kukuti ti Aisea
na tinoni kokorotai, ko sa nanasia,
<<Ai vei qu gigilaimua tugu ao na
ginuana sisa qu korapa tiroa ina?>>
saunia.
31 Poni sa oe lao sa na iviva isa,
<<Qokolo, ko bi mija tu! Kepore kai
tinoni bi vakabere vanisiu vei pira, sa
ai vei beto mana boka vakaberia?>>
sau. Ko sa kukua si Pilipi, poni sa kesa
si Pilipi ko sa toqo tavitia pa totopili.
32 Na kobu kukuti ti Aisea sa kole
tiroa isa sa pira sau,
<<Sa kai muqisi podeke vei na sipi
sa tatoni lao ko mina takubolo
vamate sisa,
beto sa vei tugu na lami sake
vaqeu pa moena na tinoni sa
ngangabuturia na vurungu
sipi,
poni sa isa ba sake isongo vaqeu
podeke tugu.
33 Sa tavakea pa ngangangulu beto
sake tatoka totonai qai pitua.
Kepore kai tinoni bi gigilai na
tutina,
ura sa tateku pale pa peso sa
nona toa,>> sau.
34 Ego ko sa nanasa laoia na iviva
api si Pilipi, <<Mu ule vanisiu, na
veveina i sei sa sa pojai na tinoni
kokorotai api? Na veveina mekana
tugu, ba kai goto tinoni tu?>> sau.
35 Poni sa podalai vavakato tugu
pa titiro api si Pilipi, ko sa vakabere
lao vania sa na nongoro jongana na
veveina i Jisu.
36 Ego ko pa korapana na dia rerege
gore pa soana ira karu sa qai kamua
sa kai ia sa kolea na pie, poni sa sa
paranga lao ti Pilipi sa na iviva api,
<<Dotu ko, inana gu sa na pie! Ai
sa vei ko manake boka tapaputaiso
sara?>> sau.*
38 Ko sa vanosoa na iviva sa na to-
topili, ko qai mekarai gore pa pie sira
kao Pilipi, ko sa paputaisoia i Pilipi
sisa.
39 Totonai qai paro pa pie sira karu,
poni sake ruavo tugu oqanai toni var-
iua na Gagalana na Bangara si Pilipi,
ko na iviva api sake bati ligua si Pilipi.
Beto sa tonia na soana ko sa qeqera
mi riuona sa na tinoni isa.
40 Goto i Pilipi sa pa gusu pa Azo-
tasi mule sa tabata. Ko sa rerege
vavakatonia isa sa na nongoro jon-
gana tadira doru gugugusu, tinganai
sa kamu tu pa Sizaria.

9

I Paula sa gabala (Roiti 22.6-16; 26.12-18)

1 Ego ko i Saula sa kole singo
mangininiria sa nona paranga vaiva-
matagutu ko mina vamateria sira na
sepele tana Bangara sau. Ko sa lao
sisa tana kuta iama lavata,
2 ko sa teparia sira na leta mai
lao tadira pa ruma vavaikamudi pa
Damasikasi, ko vei mina bati poaria
sira qai tutia na Soana tana Ban-
gara, poni sa mina piuria, marene
na rereko, ko mina toni muleniria pa
Jerusalema sau.
3 Ego ko pa ona rerege lao ko sa
tata kamua pa Damasikasi isa, sa sa
malara votu lame vasiboro pa noka
sa kai kabere ko sa gona vailivutai lao
tana.
4 Poni sa vukele gore pa peso sisa,
beto sa nongoria sa kai ovovele pira
sau, <<Saula! Saula! Ai sa vei ko qu
komitisiu ara sao?>> sau.
5 Poni sa oe lao sisa, <<I sei sao,
Bangara?>> sau.
Poni pira sau sisa, <<Ara si Jisu isa
qu korapa komitia ao.
6 Ba mu turu, ko mu tome lao pa
gugusu pa Damasikasi, ko ketakoi tu
kode mina taule vanigo sisa muna
roitinia ao,>> sau.
7 Ko ira na tinoni qai somana tu-
tia i Saula sa qai turu ke vagala gu

* **8:33** Aisea 53.7-8. **8:36** Kaki kukuti kokoleidi sa qai valaoa na pikata 37, pira sau: Poni pira sau si Pilipi, <<Vei muna vasosoto pa doru bulomu, poni ko boka gu,>> sau. Poni pira sau sa na iviva, <<Ara qa vasosotoa si Jisu Karisito sa na Tuna na Tamasa,>> sau.

koledia. Qai nongoriadia tugu sa na ovovele, ba qaike batia na tinonina.
8 Beto sa turu pa peso si Saula, ko mi vadoravia sa na matana sau, ba sake boka babata. Ko qai arua gu na limana beto qai tita laonia pa Damasikasi sisa.
9 Ko kue rane sake babata, sake teteku na buku sisa.
10 Ego ko na suverena tugu pa Damasikasi sa kai sepele, na isongona i Hananiasi. Ko na Bangara sa paranga tana pa dodogoro, <<Hananiasi!>> saunia.
<<Api sara, Bangara,>> sau sisa.
11 Poni sa paranga lao tana sa na Bangara, <<Mu turu, ko mu lao pa soana na isongona Tuvisi, ko mu nyaqoa pa ruma tai Jiudasi sa kai tinoni pa Tasosi, na isongona i Saula. Ura sa korapa vavara sisa,
12 ko sa tei batia tu isa pa dodogoro sa kai tinoni na isongona i Hananiasi sa tome ko sa vaoponia na limana sisa ko mi babata ligu sau,>> sau.
13 Poni sa oe lao si Hananiasi, <<Bangara, qa tei nongoronia tu tadira kubo tinoni ara na veveina sa na tinoni api, ko na kubo ngangangulu sa tei roitiniria tu tadira na tinoni tamu pa Jerusalema sapi.
14 Ko kopira sa sa teku neqi tadira na kuta iama sisa, ko mina piu tekuria sira doru qai vatarasaego ao,>> sau.
15 Poni sa paranga lao tana sa na Bangara, <<Mu lao gu, ura api sa na tinoni tavilena taqu ko mina pogoso laonia na isongoqu tadira na tinoni karovodi, tadira na babangara, beto ko tadira na tinoni Izireli.
16 Ura ara mana vabatinia sira na vitigi mina gosoro talenia na isongoqu ara sisa,>> sau sa na Bangara.
17 Poni sa taloa lao si Hananiasi, ko sa lao tugu kamua sa na ruma sa suveria i Saula, ko sa vaoponia na limana sisa. Beto sa pira saunia, <<Saula, tasiqu, na Bangara, isa i Jisu sa votu tamu totonai qu korapa lalamemua ao pa soana, sa sa garunusiu sara, ko ao mu boka babata ligu beto ko mu tavapugelenia na Gagala Tabuna sau,>> sau.
18 Pana totoso tugu isa sa vukele pa matana i Saula sa kai sa sa vei na kadena na igana, ko sa babata ligu sisa. Beto sa turu ko sa tapaputaiso sisa,
19 beto pa liguna sa teteku poni sa neqi ligu sa na tinina.

I Saula sa tarae pa Damasikasi

Ego ko sa suvere tavitiria ira qai vasosotoa na Bangara pa Damasikasi ka vivisa rane mai tu si Saula.
20 Ego beto nake sovaina sa sa podalai tarae vevelania gu i Saula tinganai vei ruma vavaikamuna si Jisu, ko i Jisu tugu sa na Tuna na Tamasa sau.
21 Ko ira doru qai nongoria isa sa qai gabara beto, ko pira qarigu, <<Qokolo, api tugu sa na tinoni sa komiti vivikereria ira pa Jerusalema, ira qai vatarasaea nisongona tugu na Bangara api! Ko na kuta lame tana lani sa mina piu tekuria sira na tinoni vevei ira ko mina toni mule laoniria tadira na kuta iama sau!>> qarigu.
22 Ba sake mako gore sa na neqina na tarae ti Saula, ko sa varuraria sira na tinoni Jiu qai suvere pa Damasikasi beto sa vilasa vakakabere vaniria sa i Jisu sa na Karisito sauniria.
23 Ego qai jola kubo rane, poni sa qai vaikamu sira na Jiu ko qai kuonia ko mai vamatea sisa qarigu.
24 Ba qai vavakato vania ira kaki tinoni si Saula sa na veveina qai kuonia. Qai kole kokopu totoniria ira sira na atakamanadi na toba pa gugusu na rane na bongi, ko mai vamatea sisa qarigu.
25 Ba qai tonia ira na ona sepele kai bongi si Saula, ko qai vavotu veinia pa kai tapururuna na tobana na gugusu, beto qai vasikulu gorea pa kai mane.

I Saula sa suvere pa Jerusalema

26 Ego tonai sa kamu pa Jerusalema si Saula, poni sa kole popodekia ko bi somana tavitiria ira na tinoni tana

Bangara ketakoi sau, ba qai kole matagutunia ira sisa, ura qaike vasosotoa ira sa kai tinoni tana Bangara sisa.
27 Poni sa aru tekua i Banabasi sisa ko sa toni laonia tadira na tinoni tagarunudi sisa, beto ko sa vakabere vaniria i Banabasi sisa vei i Saula sa batia si Jisu pa soana beto ko i Jisu sa paranga tana. Beto ko sa vavakato vaniria mutugu isa sisa vei sa tarae vaneneqinia i Saula pa Damasikasi sa na isongona i Jisu.
28 Ego ko sa somana tavitiria ira na tinoni tana Bangara si Saula, ko sa boka lekogo votu tome pa Jerusalema, beto sa kole tarae vaneneqinia isa sa na isongona na Bangara.
29 Sa parangaria beto sa guaria tugu vei sira na tinoni Jiu qai parangania na paranga Qiriki, poni qai popodekia ko mai vamatea tugu qarigunia ira sisa.
30 Ba totonai qai nongoro vaia ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara sa vei isa, poni sa qai toni gorenia pa Sizaria si Saula beto qai garunu variua pa Tasosi.
31 Ego ko pa totoso isa sa suvere pa bule sa na ekelesia doruna pa Jiudia, pa Qalili, beto pa Sameria. Ko sa iolo beto sa toa sae pa pangagana na Bangara beto pa vaivaneqi tana Gagala Tabuna, ko sa pidoko sae sa na ekelesia.

I Iniasi sa tasalana

32 Ego sa kamua kai totoso sa kole rerege lao doru eqa ovikiria ira na gugusu si Pita, poni sa gore kamuria sira na tinoni tana Tamasa pa Luda.
33 Ko ketakoi sa gosoria isa sa kai tinoni na isongona i Iniasi, sa kole laona gu pa lovu ka vesu aoro, ura sa mate kale na tinina.
34 Poni sa paranga lao tana si Pita, <<Iniasi, sa tei salanigo tu i Jisu Karisito sao! Mu tatakole ko mu aru vatalea na mua lovu,>> saunia. Poni sake ruavo tugu tatakolena sisa.
35 Totonai qai batia ira doru tinoni qai suvere pa Luda beto pa Saroni sa sa tasalana vei i Iniasi, poni sa qai gabala lao tana Bangara sira.

I Dokasi sa tavatoa mule

36 Ego na suverena pa gugusu pa Jopa sa kai rereko sa somana vasosotoa na Bangara, na isongona i Tabita. (Na isongona isa pa paranga Qiriki si Dokasi.) Soku roiti jongadi beto na vavaiia tokaniria ira na tinoni vaivasevidi sa sa roroitiniria isa.
37 Ko pa totoso isa sa sa kamua na mo sisa ko sa mate, ko qai ogonia na kokobu tinina beto sa qai sae vakolea pa lose pa nulu.
38 Ego pa Jopa sa sake sou pa Luda, ko totonai qai nongoronia ira na tinoni tana Bangara sa i Pita sa sa korapa gu pa Luda, poni sa qai garunu valaoria sira karu tinoni, ko qai tepa vivitigia si Pita, <<Muke veinigei, mu sisiqarai lame tamigei pa Jopa! >> qarigunia.
39 Poni sa taloa si Pita ko sa tutiria ira karu. Totonai sa kamu isa poni sa qai toni saenia pa lose pa nulu. Qai turu vavailivutainia ira doru nanaboko si Pita, ko qai kole lukana, beto qai vabatinia isa sira na pokogojodoruru beto kaki goto poko mule sa pitiria i Dokasi totonai sa korapa suvere tavitiriaona.
40 Ego sa iju votuniria pa lose i Pita sira doru beto sa toqo sori tutungu ko sa vavara, beto sa balinga mule pa kokobu tinina na rereko ko pira sau, <<Tabita, mu tatakole!>> saunia. Poni sa vadoravaria sa na matana, ko totonai sa batia si Pita poni sa tatakole sisa.
41 Sa alaka laonia na limana si Pita, ko sa bako vaturua. Beto sa sa kukuria sira na tinoni tana Tamasa beto ira na boko nanaboko ko sa loa lao vaniria na tei toa mulena tu sisa.
42 Ego ko na nongorona isa sa rerege doru eqa pa gugusu pa Jopa ko ira soku tinoni sa qai vasosotoa na Bangara.
43 Beto sa suvereona mai tu kubo rane pa Jopa si Pita tana kai tinoni sa roroitinia na kopo manugu, na isongona i Saimone.

10

I Pita beto i Koniliasi

1 Ego na suverena tugu pa Sizaria
sa kai tinoni na isongona i Koniliasi,
na mamata tinoni mamata gogoto, ko
na minete tinoni vaipera isa sa qai
gigalania na Minete Itali.
2 Kai tinoni nabuna pa vatarasaena
na Tamasa beto ko isa beto ko ira na
ona tatamana sa qai pangagania tugu
sa na Tamasa. Sa toania tugu isa sa na
totokaniria ira na tinoni Jiu vavaiva-
sevidi beto doru totoso sa vavara lao
tana Tamasa sisa.
3 Pana kai rane padana kue koloko
jola korapa rane, sa sa batia isa
pa dodogoro sa kai mateana tana
Tamasa sa lame tana ko pira sau,
<<Koniliasi!>> saunia.
4 Poni sa dogoro vatogasa laoa i
Koniliasi sisa, beto pa ona matagutu
sa pira sau, <<Ai vei, Bangara?>> sau.
Poni sa oe lao tana sa na mateana,
<<Ira na vavara tamu beto na
mua roiti vaitokai tadira na tinoni
vavaivasevidi sa qai vei na memeru
qai vaqerai na Tamasa.
5 Ko kopira mu garunu laoniria pa
Jopa sira kaki tinoni, ko mai toni
valamea sa kai tinoni na isongona i
Saimone Pita.
6 Sa korapa suvereona pa ruma
ti Saimone, kai tinoni roroiti kopo
manugu, sisa. Ko na ruma tana sa sa
tata pa nole,>> sau sa na mateana.
7 Ego ko tonai sa taloa riu sa na
mateana sa kole parangia, poni sa sa
kuku tekuria i Koniliasi sira karu ona
nabulu beto kai solodia sa sosomana
verania na garunu tana. Ko na solo-
dia isa ba na nabuna tugu vei pa ona
rarange.
8 Ko pa liguna sa poja vakabere
vaniria sira doru vei sa pojania na
mateana, poni sa sa garunu valaoria
pa Jopa.
9 Ego ko sa jola kai bongi ko na
ranena qai korapa rerege lao sira
pira ko totonai qai tata kamu pa gusu
Jopa, poni sa sae pa batuna na ruma
pa manogarua koloko si Pita ko sa
vavara.
10 Sa vaia na burana si Pita ko sa
kole nyorogua teteku. Ko totonai qai
korapa vatanania ira sa na tetekuna,
sa sa batia isa sa kai dodogoro.
11 Sa batia isa sa na oka sa tare-
vanga beto kai sava sa vevei kai
poko rerevatana lavata sa sa titi
gore lagerenia ka made uquna ko sa
lagere toga pa peso.
12 Ko pa korapana na udude isa
qai kole sira doru manugu mamade
nenedi, ira na manugu qai gavere na
gotolo, beto ira qai tatava.
13 Beto sa lame sa kai ovovele tana,
<<Pita, mu turu! Kubolo ko mu
teteku!>> sau.
14 Poni sa oe lao si Pita, <<Tapata
jola, Bangara! Ura qa oqoro isongo
tekuria ara sira na sakasa qai paji
beto qaike lioso vei aipira,>> sau.
15 Poni sa paranga mule na vinarua
totoso sa na ovovele, <<Ira na
sakasava sa tei valiosoria tu na
Tamasa, sa ao muke vapajiria,>> sau.
16 Ego ko kue totoso sa sa vei inara
beto sa sa tateku vamule sae pa noka
sa na poko rerevatana isa.
17 Ego ko totonai sa korapa nyun-
yalania i Pita sa na ginuana na
dodogoro sa batia, poni sa ira na
tinoni sa garunuria i Koniliasi sa qai
tei nanasa votunia tu ko qai tei batia
tu sa na ruma ketakoi sa suveria i
Pita, ko qai tei korapa tu turudia pa
moena na bara pa ruma isa.
18 Qai kuku ko qai korapa nanasa-
nia sa ketakoi tugu beka sa suvere
si Saimone isa kai isongona si Pita
qarigu.
19 Ko totonai sa korapa rove
vailivutainia i Pita sa na dodogoro
api, poni sa paranga tana sa na
Gagala, <<Doro, ira kue tinoni sa qai
korapa nyaqogo ao.
20 Mu sisiqarai gore gosororia
ko muna tutiria sira. Munake
ruarabeke, ura ara tugu qa garunu
valameria sinara,>> sau.
21 Ego ko sa gore kamuria i Pita sira,
ko sa parangaria, <<Api sara qu ko-
rapa nyaqosiu. Ko na sa sa na kutana
na lame tamugou?>> sauniria.
22 Poni qai oe lao sira, <<I Konil-
iasi, na tinoni mamata gogoto, sa
garunugei sagei. Kai tinoni tuvisina

ko sa pangagania na Tamasa sisa, beto ko qai doro valavatia tugu ira doru tinoni Jiu sisa. Kai mateana tabuna sa ule vamoenia sisa ko isa sa sorugo sao ko muna lao pa nona ruma, ko isa mina nongororia sira vei muna lao pojaria ao sau,>> qarigu.

23 Ego beto sa kuku vatomeria i Pita sira, ko qai ipumeka tu tana.

Ego sa jola kai bongi ko sa rane poni sa sa taloa ko sa tutiria ira si Pita. Ko kaki ira na tinoni tana Bangara pa Jopa sa qai somana tutia tugu i Pita.

24 Ego sa jola kai bongi ko na ranena poni sa qai lao kamu pa Sizaria. I Koniliasi sa tei soru vakamuria tu sira na turana beto ira na ona baere, ko sa korapa veraniria sira mai lame.

25 Ko isa tugu mi tome lao pa leo ruma sau si Pita, poni sa sa lao si Koniliasi ko sa gogosoria beto sa toqo sori ko sa valavatia sisa.

26 Ba sa aru vaturua i Pita sisa, beto pira saunia, <<Mu turu, ara ba kai tinoni gu,>> saunia.

27 Qai kole vaipaparanga sira karu, beto sa mi tome lao sau si Pita poni sa sa batiria ira na kubo tinoni sa qai tei vaikamu vera tu.

28 Sa paranga lao tadira si Pita, <<Agou qu gigilaimiu sa sa tabunana pa tinarae tamigei na Jiu sa vei kai tinoni Jiu mina suvere tavitiria babi somana baereria ira na tinoni karovodi. Ba ara sa na Tamasa sa tei vabatinisiu tu ko manake gigalania sa paji babi sake lioso sa kai goto tinoni.

29 Ko sa vei sa totonai sa lame na nyaqo poni sa qake daiqua, goto qa lame gu. Ko kopira sa qa nyorogua gigilai ara sisa vei beto qu nyaqonisiu agou,>> sau si Pita.

30 Poni sa paranga si Koniliasi, <<Pa nue ko na totoso vei tugu kopira, sa qa kole vavara pa qua ruma na kue koloko jola korapa rane sara, poni sa votu turu pa moequ ara sa kai tinoni sa poko kikilanga.

31 Ko pira sau sisa, <Koniliasi, sa tei tanongoro tu tana Tamasa sa na mua vavara, beto ko ira na mua roiti vaitokai lao tadira na tinoni vavaivasevidi sa qai vei na memeru sa vaqerai na Tamasa.

32 Ko mu garunu laoniria pa Jopa sira kaki ko mai kuku valamea si Saimone, kai isongona si Pita. Na tinoni isa sa sa korapa suvere pa ruma ti Saimone na tinoni sa roroiti kopo manugu, ko na ona ruma sa sa tata gu pa nole,> sau.

33 Ko sa vei gu sa qa garunu tinoni ko qai riu nyaqogo sao, ko sa jongana jola sa qu lame kamugei. Ko kopira sa agei doru sa qe vaikamu beto pa moena na Tamasa ko mene nongororia sira doru sakasava vei sa garununigo na Bangara ao ko muna pojaria,>> sau si Koniliasi.

Na paranga ti Pita

34 Ego poni sa paranga si Pita, <<Kopira qa vakabere vatalea ara sa sa sosoto tugu sa na Tamasa sake totoka kalenia kai tinoni gu.

35 Goto pa doru pupuku tinoni sa na tinoni sa pangagania sa na Tamasa beto sa roitinia sisa sa tuvisi, poni sa isa sa na tinoni sa vaqerai na Tamasa sisa.

36 Qu tei gigilaimiu tu agou sa na nongoro sa garunu laonia na Tamasa tadira na tinoni Izireli, na nongoro jongana na veveina na bule ti Jisu Karisito, isa na Bangara tadira doru tinoni.

37 Ko qu tei gigilaimiu tugu agou sisa vei sa pidoko doru eqa pa pikata gugusu Jiudia, sa podalai tugu pa Qalili pa liguna sa tarae vevelania na paputaiso i Jone.

38 Ko qu gigilaimiu tugu agou si Jisu pa Nazareti, isa na tinoni sa udukia na Tamasa ko sa vapugelenia na Gagala Tabuna beto na neqi. Ko sa lekogo lao lameria isa sa doru eqa ko sa roitiniria sa na roiti jongadi beto sa salanaria sira doru sa nganguluria na tomate ikerena, ura na Tamasa sa kole somana tana.

39 Ko agei sa na tinoni qe batiria ko qe vavakatoniria sira doru sakasava sa roitiniria isa pa Jerusalema beto kaki gugusu mule pa Jiudia. Isa tugu

sa qai vatitia pa korosi ko qai vamatea,
40 ba isa tugu sa sa vaturu mulea
na Tamasa na rane vinaue, beto sa
vabati votunigei na Tamasa sisa.
41 Nake tadira doru tinoni sa sa
votu isa, ba tadira gu na tinoni sa tei
vileria tu perangana ko mai vavaka-
tonia sisa. Ko tamigei gu sa sa votu
isa, agei qe teteku na buku tavitia sisa
pa liguna sa turu mule pa mate.
42 Beto sa sa garunugei isa sagei ko
mene tarae vevelania beto mene poja
vaneneqinia sa isa tugu sa sa vilea na
Tamasa ko mina pituria sira na tinoni
toadi beto na matedi sau.
43 Ko na veveina tugu isa sa ira
doru tinoni kokorotai sa qai vavaka-
tonia, ko ira doru mai vasosotoa isa
sa mai taleoso sira na dia sela pa
isongona isa qarigu,>> sau si Pita.

Ira na Tinoni Karovodi qai tekua na Gagala Tabuna

44 Ego ko totonai sa korapa pojaria i
Pita sira na sakasava pira, sa sa gore-
ria na Gagala Tabuna sira doru qai
korapa nonogoro pa paranga tana.
45 Ko qai gabara jola sira na tinoni
Jiu qai vasosotoa na Bangara beto ko
qai koko tuti lamea i Pita pa Jopa, ura
qai batia sa tadira na tinoni karovodi
ba sa vagorea tugu na Tamasa sa
nona vaivana, na Gagala Tabuna.
46 Ura qai nongororia sa ira
na tinoni karovodi sa qai okoto
paranganiria na gogoto parangadi
beto qai kole vatarasae valavatia sa
na Tamasa.

Poni sa paranga si Pita,
47 <<I sei mina boka suqutuniria
na kolo ko maike boka paputaiso sira
pira? Ura ira pira sa qai tekua na
Gagala Tabuna vei puputa tugu sa
taroiti tadagita,>> sau.
48 Beto sa pojaniria i Pita sira ko
qai tapaputaiso pa nisongona i Jisu
Karisito. Pa liguna sa vei inara, sa
qai tepai ira si Pita ko mi suvere mai
tadira kaki rane qarigunia.

11

I Pita sa vavakato tadira na ekelesia pa Jerusalema

1 Ego ko qai nongoronia ira na
tinoni tagarunudi beto ira na tinoni
pa Jiudia qai vasosotoa na Bangara sa
na veveina ira na tinoni karovodi qai
teku vakatapia sa na paranga tana
Tamasa.
2 Ko totonai sa mule sae pa
Jerusalema si Pita, poni sa qai talea
ira qai vaporeveveinaia na pobe sisa.
3 Pira qarigunia sisa, <<Ao sa qu lao
suvere tadira qaike tapobe beto ko qu
teteku tavitiria ira sao,>> qarigunia.

4 Poni sa podalai paranga si
Pita ko sa kilipuputu vaniria sira
na sakasava vei qai taroiti. Pira
sauniria,
5 <<Totonai qa korapa vavara pa
gugusu pa Jopa sara, poni sa qa dogo-
ria sa kai dodogoro. Qa batia ara pa
dodogoro sa kai sava lavata sa vevei
kai poko rerevatana lavata sa sa titi
gore lagerenia ka made uquna, sa
koko lagere vei pa noka ko sa lagere
toga pa kekerequ ara.
6 Qa dogoro viviloto vatalea poni
qa batiria pa leona sira na manugu
mamade nenedi pa peso, na manugu
qai gavere beto qai gotolo, beto ira na
manugu qai tatava pa gagale eqa.
7 Beto qa nongoria ara sa kai
ovovele pira saunisiu, <Pita, mu
turu! Kubolo ko mu teteku!> saunisiu.
8 Ba qa paranga sara, <Tapata jola,
Bangara! Ura oqoro isongo pore kai
sakasava sa paji babi sake lioso vevei
pira sa sa tei kura mai tu pa mangaqu
sara,> qau.
9 Poni sa na vinarua totoso sa
paranga lagere vei pa noka sa na
ovovele, <Ira na sakasava sa tei
valiosoria tu na Tamasa, sa ao muke
vapajiria,> sau.
10 Ko kue totoso sa sa roiti vei inara
beto sa sa tateku vaiolo mule sae pa
noka sa doru sakasava.
11 Ko pa totoso tugu isa sa ira kue
tinoni sa qai tei turudia tu pa moena

na atakamana ruma qa korapa suveria ara; ira sa qai tagarunu koko pa Sizaria ko qai lame nyaqosiu ara.
12 Beto sa pojanisiu na Gagala Tabuna sara ko munake ruarabeke goto mu gore gu ko mu tutiria saunisiu. Ko ira ka vonomo tavitiqu qai vasosotoa na Bangara aipira sa qai somana tutisiu tugu vei ara, ko qe lao kamu ko qe tome sa pa ruma ti Koniliasi.
13 Ko sa ule vanigei isa sa vei sa batia isa kai mateana perangana qi turu pa nona ruma beto pira qiunia, <Mu garunu laoniria pa Jopa sira kaki ko mai kuku valamea si Saimone, kai isongona si Pita.
14 Ko isa mina vavakato vanigo sa na nongoro vei beto muna taalo sao beto doruna na mua tatamana,> qiunia.
15 Ko totonai qa korapa podalai paranga ara, poni sa gore gu tadira sa na Gagala Tabuna, vei puputa tugu totonai sa gore tadagita pa popodalaina.
16 Qa roroqu kamua ara sa na paranga tana Bangara, isa pira sau, <I Jone sa sa vaipaputaisonia na kolo, goto agou sa muna tapaputaisonia na Gagala Tabuna,> sau.
17 Ko vei kai muqisi vaivana tugu isa sa vanigita gita totonai taqe vasosotoa na Bangara i Jisu Karisito sa sa vaniria tugu sira, poni sa i sei sara ko ba kole susulai sa na Tamasa?>> sau si Pita.
18 Ego ko totonai qai nongororia sira na sakasava pira, poni sa qaike vagala sira goto qai vatarasaea gu sa na Tamasa, pira qarigu, <<Koi, sosoto tugu! Ira na tinoni karovodi ba na Tamasa sa vaniria tugu na lolomo ko mai gabala ko mai tekua sa na toa,>> qarigu.

Na ekelesia pa Anitioki

19 Ego ko ira na tinoni qai okoto taqaqata pa ngangangulu sa poraka votu totonai sa tavamate i Sitivini sa qai okoto tapipiara ko kaki qai kamu tu pa Poinikia, pa Saeparasi, beto ko pa Anitioki. Ko qai vavakatonia lekogo ira sa na nongoro, ba qaike vavakato sa tadira na goto tinoni, goto tadira na tinoni Jiu gu.
20 Ba koledia sira kaki tinoni pa Saeparasi beto pa Saerini qai vasosoto, ko ira sa qai lao pa Anitioki ko qai vavakatonia beto qai taraenia tugu vei tadira na tinoni karovodi sa na nongoro jongana na veveina i Jisu na Bangara.
21 Ko na neqi tana Bangara sa sa somana tadira, ko na motadi sira qai vasosoto ko qai gabala tutia na Bangara.

22 Ego ko na nongorodi ira pira sa sa kamu tu pa ekelesia pa Jerusalema, ko qai garunia ira si Banabasi ko sa gore pa Anitioki.
23 Ko totonai sa gore kamu pa Anitioki si Banabasi, sa sa batia sa na roiti vairoqu tana Tamasa tadira na tinoni, ko sa qera jola sisa ko sa sovutu vaneqiria sira doru ko maike munyala goto mai togasa vanabu tana Bangara sauniria.
24 Ura kai tinoni jongana tugu beto sa tavapugelenia na Gagala Tabuna beto na rarange si Banabasi. Ko na motadi sira na tinoni qai tavagabala lao tana Bangara.

25 Ego beto sa sa jola lao tu pa Tasosi si Banabasi ko sa riu nyaqoa si Saula.
26 Ko totonai sa batia si Saula, poni sa sa toni laonia pa Anitioki. Ko kai aoro doruna sa qai suvere tavitiria sira na ekelesia ketakoi beto qai vaivagigalai tadira na minete tinoni ketakoi. Ko pa Anitioki tugu sa ira na tinoni qai tutia i Jisu sa qai tagigala momoe na tinoni Kirisitiani.
27 Ego ko pa totoso tugu ira sa qai taloa pa Jerusalema sira kaki tinoni kokorotai ko qai gore pa Anitioki.
28 Ko kame ira, na isongona i Aqabasi, sa sa turu ko sa poja vakakaberia isa pa neqi tana Gagala sa na veveina na songe lavata mina raja pa kasia gusu doruna sau. (Ko na songe isa sa sa raja pa totoso sa korapa kuta bangara pa Romu i Kolodiasi.)

29 Ko qai vaivaegonia ira na tinoni
tana Bangara pa Anitioki sa kai ro-
roqu, ko isa vei qai bokai sa mai okoto
vakole kalea sira na tinoni ko mai
vasae vaniria ko mai tokaniria sira
na tinoni tana Bangara qai suvere pa
Jiudia qarigu.
30 Ko qai vagore votua tugu sa na
dia roroqu, ko qai vapogosoniria ira
Saula i Banabasi sa na dia vaivana ko
qai sae vaniria sira ka visa iviva pa
Jerusalema.

12

Kaki ngangangulu mule qai gosororia ira na tinoni tana Bangara

1 Ego ko pa totoso tugu isa sa sa
aru tamanaria na bangara i Herodi
ko sa aru ngangangguluria sira kaki
pa ekelesia.
2 Ko sa kujuku vamateni benete si
Jekopi na tasina i Jone.
3 Beto tonai sa batia sa ira na tinoni
Jiu qai qera sa totonai sa roiti vei
inara isa, poni sa sa lao mutugu aru
tamania si Pita. (Ko api sa taroiti
totonai na vavolo Bereti Nake Kovu-
runa.)
4 Sa aru tamania i Herodi si Pita,
ko sa lao vatomea pa ruma vaipiu,
beto ira ka made puku solodia, okoto
ka mamade tinoni pa kai pukuna, sa
qai kole kopunia isa. Sa tei vakoleni
roroqu tu i Herodi sa kode pa liguna
na vavolo Alokata sa mina toni votu
laonia ko mina tatuti pa moedi ira na
tinoni si Pita sau.
5 Ko i Pita sa sa takopu pa ruma
vaipiu, ba ira na tinoni pa ekelesia
sa qaike mako gore na kole vavara
laonia tana Tamasa si Pita pa totoso
isa.

I Pita sa tatoni votu pa ruma vaipiu

6 Ego ko na bongina beto totonai
mina rane sa i Herodi kode mina
toni votu pitua si Pita sau, sa i Pita
qai piunia karu seni ko qai vaputai
pa vaikorapaidi ira karu solodia sisa,
beto ira kaki solodia sa qai kole kopu
pa atakamanana na ruma vaipiu.
7 Beto sa votu vasiboro sa kai
mateana tana Bangara ko sa tolanga
beto sa doru leona na ruma vaipiu.
Beto sa turu pa kekerena i Pita sa na
mateana ko sa jou vadoravia, beto
pira saunia, <<Mu sisiqarai tatakole!
>> saunia. Poni qai vukele taruvata-
dia pa limana isa sira na seni.
8 Ego beto sa paranga tana sa
na mateana, <<Mu dokonigo na
mua beleti, beto mu vasaea na mua
sadolo,>> sau. Poni sa roiti vei tugu si
Pita. Beto sa paranga mule tana sa na
mateana, <<Mu udenigo na mua koti,
beto mu tutisiu,>> saunia.
9 Ko sa tuti votu si Pita, ba sake
gigila vatavagigalia isa sa vei na
sakasava sosotona sisa sa roitinia na
mateana tana. Sa roroqua i Pita sa
palu kai dodogoro sa sa puta engai isa
sau.
10 Qai rerege alokata jolania ira
karu sa na puku tinoni kopu momoe,
beto sa qai lao mule jolania sa na
vinarua, beto sa qai lao kamua sa
na atakamana aeana beto ko sa votu
lao pa gugusu lavata. Sa tarevanga
vaniria mekana sa na pateina na
atakamana isa, ko qai votu lao tonia
ira karu sa kai soana. Ketakoi sa sa
taloa vasiboro ti Pita sa na mateana
ko sa riuona.
11 Ko pa totoso tu isa sa sa tavagi-
gala na roquna si Pita, ko pira sau,
<<Koi, kopira tu qa gigilai ara sa sa
sosoto tugu sa na Bangara sa garunia
na ona mateana ko sa alosiu pa neqi ti
Herodi, beto ko pa doru ginugua qai
korapa nyoroguania ira na tinoni Jiu
ko mai taroiti qarigu,>> sau.
12 Totonai sa gigila vatalea isa sa vei
inara, poni sa sa lao pa ruma tai Mere
na tinana i Jone sau, isa kai isongona
i Maka, poni sa ketakoi qai korapa su-
vere vaikamu ko qai korapa vavara
sira na kubo tinoni.
13 Sa kole kikia pa atakamana si
Pita, poni sa sa lao ko mi revangia na
atakamana sau sa kai nabulu rereko,
na isongona i Roda.
14 Ba totonai sa nongoro gigilai isa
sa na ovovelena i Pita, poni sa sa qera
vivitigi sisa ko sake revangia sa na
atakamana, goto sa abutu mule tome
tu ko sa lao ule vaniria sa i Pita sa
korapa turuona pa peguru sauniria.

15 Ba pira qai paranga veinia ira
sisa, <<Koi, ao qu rura, ago!>> qari-
gunia. Ba sa gigirigana tugu sa sa
sotona tugu sau sa na nabulu rereko.
Poni sa qai paranga sira, <<Ego, ko
mina vei sa na onguna gu sina,>>
qarigu.
16 Ba sake koroto na kole kikia si
Pita, ko qai lao revangia na ataka-
mana qarigu poni sa qai batia sisa
tugu, ko qai gabara vivitigi.
17 Ba sa vamomoko laoniria na li-
mana i Pita sira ko qai noso, beto sa
ule vakabere vaniria sisa vei na Ban-
gara sa toni votunia pa ruma vaipiu.
Beto sa pira sauniria, <<Muna poja-
nia i Jekopi beto ira qai vasosotoa
na Bangara sira na sakasava pira,>>
sauniria, beto sa sa votu ko sa taloa
lao pa kai goto ia tu si Pita.
18 Ego ko totonai sa rane sa neqa,
poni sa qai rura takulanga beto-
dia sira na tinoni kopu pa ruma
vaipiu, ko pira qai vavaiparanga vei,
<<Qokolo, ko na sa sa vakamunia si
Pita!>> qarigu.
19 Sa vaigarununia i Herodi sa na
nyaqona i Pita ba qaike boka batia,
poni sa nanasa vivilotoria sira na
tinoni kopu beto sa vaigarunu ko qai
vamate paleria. Beto sa sa taloa pa
Jiudia si Herodi, ko sa gore suvereona
pa Sizaria.

Na mate ti Herodi

20 Ego sa tagigiri vivitiginiria i
Herodi sira na tinoni pa Turosi beto
ko pa Sidoni. Poni qai mekarai kame
pa roroqu sira pa karu gugusu pira
ko qai lao sa ti Herodi. Pa liguna
qai baere vatatai si Balasitasi, na
kuta nabulu poreveveina pa ruma
bangara ti Herodi, ko mi tokaniria
qarigunia, sa beto qai mekarai lao
tepai ira sa na bule ti Herodi, ura
na tetekuna tadira sa qai koko lame
vei gu pa gugusu sa bangaraniria i
Herodi.
21 Ko tonai sa kamua sa na rane
sa tanguti ko mai vaikamu, sa sa
vasaeria i Herodi sira na nona poko
bangara, beto sa lao toqo pa totoqona
bangara ko sa kole paranga lao sa
tadira na tinoni.
22 Ba qai kukuku sira na tinoni,
pira qarigu, <<Koi, na ovovelena na
Tamasa sosoto sapi, nake tinoni!>>
qarigu.
23 Ko pa liguna gu isa sa sa lao tu kai
mateana tana Bangara ko sa vamate
pale si Herodi, ura sake valavatia isa
sa na Tamasa. Ko sa gania na uloso sa
na tinina ko sa mateona sisa.
24 Ego ko na paranga tana Tamasa
sa sa lekogo beto ko sa soku sira na
tinoni qai gabala tutia na Bangara.
25 Ira Banabasi beto i Saula sa
totonai qai vaokotia sa na roiti
ninabulu qai rerege kamunia pa
Jerusalema, poni sa qai taloa riu.
Ko qai tonia tugu vei si Jone, isa kai
isongona i Maka.

13

Ira Banabasi i Saula qai tavile beto qai tagarunu

1 Ego pa ekelesia pa Anitioki sa
koledia sira kaki tinoni kokorotai
beto na tinoni vaivagigalai. Kaki
ira sira Banabasi, i Simione isa
qai kukukunia na Tinoni Kuduru, i
Lukasi na tinoni Saerini, i Manaeni
isa na tapausuna pa ruma tai Herodi
na bangara, beto i Saula.
2 Totonai qai kole nabulunia ira sa
na bangara beto qai tatabu gagani,
poni sa pira sau sa na Gagala Tabuna,
<<Ego mu vile kale vanisiu sira Ba-
nabasi beto i Saula, ko mai roitinia
sa na roiti qa udukuniria ara ko mai
roitinia,>> sau sisa.
3 Ko pa liguna qai tatabu gagani
beto na kole vavara, sa qai vao-
poniria na limadi sira karu, beto sa
qai soni garunu variuria.

Ira Banabasi i Saula qai kamu pa nusa Saeparasi

4 Ego ko totonai sa garunuria na
Gagala Tabuna sira Banabasi i Saula,
poni sa qai gore pa Seleukeia, ko koko
ketakoi sa qai toka karovo lao pa
nusa Saeparasi.

5 Ko totonai qai lao paro pa gugusu Salamisi, poni sa qai taraenia pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu ketakoi sa na paranga tana Tamasa. Qai totoniadia tugu ira karu si Jone Maka, isa kai dia tinoni vaitokai.
6 Ko qai karovia ira sa na nusa Saeparasi tinganai qai lao kamu pa kai gugusu, na isongona pa Paposi. Ketakoi qai gosoria sa kai tinoni Jiu poreona potana vaivagabara beto na tinoni kokorotai sesekena, na isongona i Bajisu,
7 beto ko sa susuvere tavitia isa sa na qavuna i Seraqiasi Paula, na tinoni tomena pa rorove. Ko sa kukuria na qavuna sira Banabasi i Saula, ura sa nyorogua nongoria isa sa na paranga tana Tamasa.
8 Ba sa raja kokolosoria i Bajisu na tinoni poreona potana vaivagabara api sira karu (Na pelukuna pa paranga Qiriki na isongona isa si Elimasi), ko mi vagabala vapelea sa na qavuna ko mike vasosotoa sa na nongoro tadira karu sau.
9 Ba i Saula (isa na isongona i Paula) sa tapugelenia na Gagala Tabuna, sa sa do tari vatotogasia sisa,
10 beto pira saunia, <<Sa pugeligo doru nyonyorava beto na sesekedi ikikeredi sao, na tuna na tomate ikerena! Qu kanaria doru tuvisi beto doru totoso mu vakeqoria na soana tuvisidi tana Bangara qugu sao!
11 Ba kopira na neqi tana Bangara mi raja pa tamu ko munake isongo bati podekia na tapo pa iapeki totoso kakasana sao,>> sau si Paula. Ko pa totoso tugu isa sa gera rodomo gu sa na matana isa, ko sa kole qaqo lao lameria sira na tinoni ko mai arua na limana ko mai tonia sau.
12 Totonai sa batia na qavuna sa vei inara, poni sa sa vasosoto sisa, ura sa gabara vivitiginia isa sa na vaivagigalaina na Bangara.

Ira Paula i Banabasi qai lao pa Anitioki pa Pisidia

13 Ego beto sa toka pa Paposi si Paula beto ko ira qai tutia isa, ko qai lao paro pa Peqa, kai gugusu pa Pamipilia. Ko ketakoi sa loaria si Jone Maka, ko sa gabala muleona pa Jerusalema.
14 Ego ko qai taloa pa Peqa sa qai jola lao kamu sa pa Anitioki pa pikata gugusu pa Pisidia, ko pa rane Minere sa qai lao somana tome toqo pa ruma vavaikamuna.
15 Ko pa liguna sa tatiro votu sa na Vavanau ti Mosese beto na kukuti tadira na tinoni kokorotai, poni sa pira qarigu laoniria ira na tinoni mamata pa ruma vavaikamuna sira, <<Ka visa tavitimei, vei mina koleona kai miu paranga vaivaneqi lao tadira na tinoni sagou, poni sa boka paranga,>> qariguniria.
16 Poni sa gasa turu si Paula ko sa vamomokoniria na limana, beto sa pira sauniria, <<Agou ka visa tinoni Izireli beto agou na tinoni karovomiu qu pangagania na Tamasa, mu vainongoro lame!
17 Na Tamasa tadira na tinoni Izireli api sa sa vileria sira na tamada pa moa ko sa roitiniria kai bubutu tinoni lavata isa sira totonai qai suvere vei na tinoni gotodi pa Ijipi, beto sa sa toni votuniria isa pa ona neqi lavatana.
18 Ko ai tu qai sela vei sira, ba ka madengavuluputa aoro sa sa kole kopuniria isa pa qega sira.
19 Pa liguna sa piararia isa sira ka vitu puku tinoni pa Kenani, poni sa sa vaniria ira na ona tinoni ko qai isongia sa na peso tadira na goto bubutu isa.
20 Ko ira doru ginugua pira sa qai taroiti pa korapana ka made gogoto limangavuluputa aoro.

Pa liguna ira sa sa vaniria isa sira na tinoni mamata ko tinganai sa kamu lame ti Samuela na tinoni kokorotai.
21 Beto sa qai tepai ira sa kai bangara, ko sa vaniria na Tamasa si Saula, na tuna i Kisi pa bubutu ti Benijimani. Ko ka madengavuluputa aoro sa kole bangara sisa,
22 beto pa liguna isa sa vaturu vaniria si Devita ko sa bangara. Ko

tana sa pira sa paranga vei sa na Tamasa, <Qa tei dogoro gigilai tu ara si Devita, na tuna i Jese, isa na tinoni sa tutia na buloqu ara, ko isa kode mina roitiniria sira vei qa nyoroguaniria ara,> sau.

23 Ko pa tutina i Devita sa valamea na Tamasa tadira na tinoni Izireli, isa vei sa tei tavataringunguti vakole tu, sa na inaalo i Jisu.

24 Totonai sa oqoro lame isa sa i Jone sa tei taraenia mai tu tadira doru tinoni Izireli sa na veveina mai gabala loa paleria na dia sela ko mai tapaputaiso sira na tinoni.

25 Totonai mi vaokotia nona roiti ninabulu sau si Jone, poni sa pira sa paranga vei sisa, <I sei qu rove veinisiu ara sagou? Nake ara sisa qu korapa verania agou mina lame! Goto sa korapa tu tuti ligu lamesiu ara sisa ara nake padaqu ko mana ruvata vagorea na sadolo pa nenena,> sau si Jone.

26 Ka visa tavitiqu, agou na tutina i Ebarahami beto agou na tinoni karovomiu qu pangagania na Tamasa pa vaikorapaimiu aipira! Na nongorona na inaalo api sa sa tagarunu lame tadagita.

27 Ura ira na tinoni qai suvere pa Jerusalema beto ko ira na dia tinoni mamata sa qaike boka dogoro gigilaia ira sisa, ko tonai qai pitu vamatea ira sisa poni sa qai vagore votua gu ira sira na kokorotai tadira na tinoni kokorotai qai tatiro doru rane Minere.

28 Kepotu sa kai ginugua sa sela bai batia tana, ba qai tepa vasosogo tai Paelati ko mi vamate palea qarigu.

29 Ko totonai qai vagore votu betoria ira sira doru kokorotai qai takuti na veveina isa, poni sa qai teku vagorea pa korosi sa na kokobu tinina ko qai lao vakolea pa bevi.

30 Ba na Tamasa sa vaturu mulea pa mate sisa.

31 Beto sa tababata soku rane tadira qai koko tututia pa Qalili ko qai sae pa Jerusalema sisa. Ko kopira ira tugu sa qai vavakatonia na veveina isa tadira na tinoni.

32 Ko agei pira sa qe vavakatonia tamugou sa na nongoro jongana api, isa sa tei taringunguti vakolenia tu na Tamasa tadira na tamada pa moa.

33 Ko na taringunguti api sa sa tei vagore votua tu na Tamasa tadagita totonai sa vaturu mulea si Jisu. Ko sa tavagore votu sisa vei sa takuti pa vinarua Kera Vinatarasae, pira sau,

<Ao sa na Tuqu ara sao,
pa ngeni api sa qa ule votunia na Tamamu ara sao,> sau.

34 Ko na veveina sa vaturu mulea pa mate ko minake boka nyabo sa na tinina sisa, sa pira sau sa na Tamasa,

<Mana vanigou ara sa na mana liosodi beto na sosotodi
qa taringungutinia i Devita,> sau.

35 Pana kai goto ia mule sa pira sau sisa,

<Munake vamalumia ko mina nyabo sa na tinina na mua Liosona,> sau.

36 I Devita sa totonai sa vaokotia isa sa na ona ninabuluna na nyorogua tana Tamasa pa ona totoso, sa sa mate ko sa tagolomo tavitiria ira na tamada pa moa, ko sa nyabo tugu na tinina sisa.

37 Ba isa sa vaturu mulea na Tamasa sa sake isongo nyabo na tinina.

38 Ko kopira mu gigilai agou, ka visa tavitimei, sa pa korapana gu na tinoni api sa sa tatarae tamugou sa na taleosona na sela.

39 Beto ko pa doru tinajutu quke boka taruvatania agou pa Vavanau ti Mosese, sa ira mai vasosotoa isa sa mai taruvata.

40 Ko mu kopu mulenigou ko maike taroiti tamugou sisa vei qai paranganiria ira na tinoni kokorotai,

41 <Dotu, agou na tinoni vavaledemiu ko!
Mu gabara ko mu mate manyaomiu tu!
Ura kai roiti sa mana roitinia ara pa miu totoso,

13:33 Kera Vinatarasae 2.7; Giburu 1.5; 5.5. **13:34** Aisea 55.3. **13:35** Kera Vinatarasae 16.10.

na roiti vei bi pojanigou tu kai tinoni
ba buke isongo vasosotoa tugu!> qarigu,>> sau si Paula.
42 Ego ko totonai qai korapa taloa riu sira Paula i Banabasi, sa qai tepa liguria ira na tinoni ketakoi sira karu ko mai mule mutugu vavakatonia tadira na rane Minere liligu sira na sakasava pira qarigu.
43 Totonai qai taloa pa ruma vavaikamuna sira na tinoni, poni sa na sokudi sira na tinoni qai tutiria ira karu, na sokudi sira na tinoni Jiu beto ko ira na tinoni karovodi qai tutia na vinatarasae tadira Jiu tugu vei. Ko ira Paula i Banabasi qai kole sori vamaururia sira ko maike taloa pa vairoqu alona tana Tamasa qariguniria.
44 Ko totonai sa kamua mule sa na rane Minere, poni sa tata na gugusu doruna sa qai vaikamu ko mai nongoria na paranga tana Bangara qarigu.
45 Ba totonai qai batia ira na tinoni Jiu sa na puku minete tinoni lavata qai vaikamu, sa sa pugeleria na kokono sira ko qai geso vivikereria sira na sakasava sa pojaria i Paula beto ko qai poja vivikeria tugu vei sisa.
46 Ba qai varene tugu pa dia paranga sira Paula i Banabasi, ko pira qarigu, <<Na tuvisina sa tamugou tugu mina tavavakato momoe sa na paranga tana Tamasa. Ba qu kilu pale agou sisa, beto ko quke roroqu vagaro mulenigou ko muna tekua agou sa na toa jola, ko kopira agei sa mene gabala laomei ropi tadira na tinoni karovodi.
47 Ura pira sa tei ule veinigei tu sa na Bangara,
<Qa vilego ara sao ko na kabere tadira na tinoni karovodi,
ko muna inaalo tadira doru kamua pa uquna na kasia gusu,> sau,>> qarigu.
48 Ko totonai qai nongoria ira na tinoni karovodi sa vei inara, poni sa qai qera vivitigi sira, ko qai valavatia ira sa na paranga tana Bangara beto qai vasosoto sira qai tei tauduku tu ko mai isongia na toa jola.
49 Ko sa tapiara lao doru eqa pa ia isa sa na paranga tana Bangara.
50 Ba ira na tinoni Jiu qai sori vatagigiriria sira na rereko poreveveidi tadira na tinoni karovodi qai pangagania na Tamasa beto ko ira na tinoni mamata pa gugusu isa, ko qai qoqora nganguluria sira Paula i Banabasi beto ko qai iju vavotu riuria pa dia gugusu sira karu.
51 Poni qai tavusu vagore palea ira karu sira na reredeni peso qai ramata pa nenedi, beto sa qai rerege jola laodia pa Ikonioni.
52 Goto ira na tinoni tana Bangara sa sa pugeleria na qeqera beto na Gagala Tabuna.

14

Ira Paula i Banabasi qai kamu pa Ikonioni

1 Ego totonai qai lao kamu pa Ikonioni poni sa qai lao mutugu tome pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu sira Paula i Banabasi, ko qai vavakato vaneqi poni sa na motadi sira na tinoni Jiu na tinoni karovodi qai vasosoto.
2 Ba ira na tinoni Jiu qai daidia vasosoto sa qai sori vatagigiriria beto qai vainuria sa na roqudi ira na tinoni karovodi, ko qai kanaria sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara.
3 Ko na sovaina sa qai kole suveredia mai tu pa Ikonioni sira karu, ko qai kole varenenia ira karu sa na taraena na veveina na Bangara. Ko na Bangara sa vabatiniria na sosotona sa nona nongoro vaialona, ko sa roiti votuniria pa limadi ira karu sira na vinagigila beto na roiti vaivagabaradi.
4 Qai pikatarua sira na tinoni pa gugusu isa, ko kaki sa qai kole vei tugu tadira na Jiu qaike vasosoto, goto ira kaki sa qai kole vei tugu tadira karu tinoni tagarunudi.

13:41 Gabakuku 1.5. **13:47** Aisea 49.6.

5 Ego ko sa kamua sa na totoso
totonai qai vatoqoa na roqudi sira
kaki tinoni karovodi na Jiu (beto ko
tataviti ira na dia tinoni mamata),
ko mai komiti vivikereria beto mai
gonaniria na patu sira karu qarigu.
6 Ba totonai qai gigilai ira karu
tinoni tagarunudi sa na roroqu
tadira, sa qai uku laodia pa gugugusu
pa Lukaonia, pa Lisitara, pa Debe,
beto tinganai vailivutaidi na gugu-
gusu ira.
7 Ko ketakoi qai vavakatonia mule
ira karu sa na nongoro jongana.

Ira Paula i Banabasi pa Lisitara

8 Ego na suverena tugu pa Lisitara
sa kai tinoni sa qao ko sa kole gu
toqona. Na podo qaona tugu sisa ko
sake isongo boka tugu na rerege.
9 Na tinoni isa sa sa kole nonongoro
pa vavakato ti Paula. Sa doro vatoto-
gasia i Paula sisa, ko sa dogoro gigilai
sa koleona na ona rarange ko mina
boka tasalana gu sisa,
10 poni sa kuku viva laoa i Paula
sisa, pira saunia, <<Mu turu vatu-
visiniria na nenemu!>> saunia. Poni
sa gasa turu tugu sa na tinoni isa ko
sa podalai gu rerege.
11 Ego ko tonai qai batia ira na puku
minete lavata sisa vei sa roitinia i
Paula, poni sa qai okoto kuku iran-
gia pa dia paranga Lukaonia, pira
qarigu, <<Ira na tamasa sa qai tei
peluku tinoni tu, ko qai gore lagere
tadagita pira!>> qarigu.
12 I Banabasi sa qai gigalania na
tamasa Zeusi, goto i Paula sa qai
gigalania na tamasa Hemesi, ura i
Paula sa na kuta tinoni paparanga ira
karu.
13 Na zelepade tana tamasa Zeusi
sa nake souna pa gugusu isa, ko na
iama pa zelepade isa sa pogoso lao
bulumakau na teteri avoro pa ataka-
manana gugusu sisa, ko isa beto ira
na minete tinoni sa mai vavakukuvu
lao tadira karu tinoni tagarunudi
qarigu.
14 Ego ko totonai qai nongoronia
ira karu tinoni tagarunudi, ira Ban-
abasi i Paula, sa na roiti qai korapa
roitiniria, sa qai bako rikata paleria
ira karu sira na dia poko, beto qai
abutu sasuru lao pa vaikorapaidi ira
na minete tinoni, ko qai vevela laoria
sira,
15 pira qarigu, <<Ka visa tinoni! Ai
sa vei ko qu korapa roitiniria na roiti
pira? Agei karu ba na tinoni vei tugu
agou! Ko qe lame vavakatonia tamu-
gou agei karu sa na nongoro jongana,
ko mu gabala loa paleria agou sira na
sakasava kepore veveidi inara ko mu
gabala lao tana Tamasa toana, isa sa
roitinia na oka na peso na ivere beto
ko doru sakasava qai okoto kole pa ia
ira.
16 Pana sasae tinoni qai jola lao
pori, sa sa vamalumuria na Tamasa
sira na tinoni karovodi ko qai okoto
tutiria na dia uana mekadi.
17 Ba sake loa valolokia na Tamasa
sa kai sa mina ulenia na veveina
mekana, ko sa roitiniria sira na roiti
jongadi: sa valagere vanigou na
okoro pa noka, sa vavuaria sira na
umuma pa dia okokoto totoso, sa
vapotenigou na gagani ko sa vapuge-
leni qeqera na bulomiu,>> qarigu-
niria.
18 Ko qai paranga vei tugu inara
sira karu, ba qai dori popodeke viv-
itigi mutugu beto qai boka vanosoria
ko qaike vavakukuvu lao tadira karu
sira.
19 Kaki ira na tinoni Jiu lame veidi
pa Anitioki beto pa Ikonioni sa qai
vagabala vapeleria sira na minete
tinoni, ko qai gonani patu si Paula
beto sa qai ragata votu pale pa pegu-
runa na gugusu. Ko qai rorovea sa sa
tei mate tu qarigunia sisa.
20 Ba totonai qai turu vaiidilivu-
tainia ira na tinoni tana Bangara si
Paula, sa sa gasa turu sisa ko sa mule
tome laona tugu pa gusu. Ko sa bongi
beto sa rane neqa poni sa qai taloa lao
pa Debe sira kau Banabasi.

Qai gabala mule pa Anitioki sira Paula i Banabasi

21 Ego ko qai vavakatonia pa Debe
ira karu Paula i Saula sa na nongoro
jongana, ko na kubo tinoni sa qai
gabala tutia na Bangara. Beto sa qai

gabala mule lao pa Lisitara beto pa Ikonioni, ko qai jola lao pa Anitioki isa na gugusu pa Pisidia.
22 Ko pa dia rererege qai vaneqiria sa na bulodi ira na tinoni tana Bangara, qai paranga vaneqiria ko mai togasa vamauru pa dia rarange, ura soku tapata sa kode tana gosororia mai tugu beto tana tomea sa na binangara tana Tamasa qariguniria.
23 Qai vileria pa okokoto ekelesia sira na iviva mamata, ko qai vavaraniria beto qai madiniria nake teteku, beto sa qai loa laoniria tana Bangara isa qai vasosotoa ko mi toniria qarigu.
24 Ego beto sa qai rerege jolania ira sa pa Pisidia ko qai lao kamu pa Pamipilia sira karu.
25 Pa Peqa qai vavakatonia ira karu sa na nongoro tana Bangara, beto sa qai gore pa Atalia.
26 Ketakoi sa qai toka mule pa Anitioki, pa gugusu ketakoi qai tavamadi pa vairoqu vaialona tana Tamasa ko qai roitinia sa na roiti isa qai koni vaokotia.
27 Totonai qai mule kamu paro pa Anitioki sira karu sa qai kuku vaikamunia sa na ekelesia ketakoi, ko qai ule vaniria sira doru sakasava sa roitinia na Tamasa pa dia roiti qai roitiniria. Beto ko qai vavakatonia tugu vei sa isa vei sa revanga veinia na Tamasa sa na soana ko qai boka vasosoto ira na tinoni karovodi.
28 Beto sa qai suvere vasovaidia mai tu tadira na tinoni tana Bangara ketakoi sira karu.

15

Ira na tinoni mamata qai vaivavakato pa Jerusalema

1 Ego ira kaki na koko veidi pa Jiudia sa qai gore pa Anitioki ko qai kole vavaivagigalainia tadira na tinoni qai vasosotoa na Bangara sa pira qarigu, <<Vei munake tapobe sagou vei sa pojai na tuti ti Mosese, sa munake taalo sagou,>> qarigu.
2 Ko sa pidoko votu sa kai vaigua na vaigeso lavata pa vaikorapaidi ira Paula i Banabasi beto ko ira na tinoni ira. Poni sa qai vileria sira Paula i Banabasi beto vei tugu ira kaki tinoni tana Bangara pa Anitioki ko mai saenia tadira na tinoni tagarunudi beto na tinoni mamata pa Jerusalema sa na ginugua api qariguniria.
3 Ko totonai sa garunu variuria na ekelesia sira aipira, poni sa qai rerege vei pa Poinikia beto pa Sameria, ko qai kilipuputu vaniria ira pa gugusu pira sa na veveina na gabala tadira na tinoni karovodi lao tana Tamasa. Ko qai qeqera jola sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara.
4 Ko totonai qai kamu pa Jerusalema sira, sa qai tavatoga vatale tadira na ekelesia, tadira na tinoni tagarunudi, beto ko tadira na tinoni mamata sira. Beto ko qai ule vaniria ira na ekelesia sira vei sa roitiniria na Tamasa pa dia rerege roiti tadira na tinoni karovodi.
5 Ba ira kaki tinoni na somanadi pa puku minete tadira na Parese qai vasosotoa na Bangara sa qai turu ko pira qarigu, <<Ira na tinoni karovodi sa mai tapobe tugu, beto ko mai tapojaniria ko mai tutia tugu ira sa na Vavanau ti Mosese,>> qarigu.
6 Ko qai vaikamu sira na tinoni tagarunudi beto na tinoni mamata, ko qai doria sa na ginugua api.
7 Qai dori kole vaiguania ira sa na ginugua api, beto sa sa turu si Pita, ko pira sau sa tadira, <<Ka visa tavitiqu, agou sa qu tei vakaberiamiu tu pa visa tu pira sa na Tamasa sa tei vilesiu tu sara. Ko pa vavakato taqu qai nongoria na nongoro jongana ko qai vasosoto sira na tinoni karovodi.
8 Ko na Tamasa isa sa boka tiroa na bulo tinoni sa sa ule votunia sa vajonganai tugu vei sisa ko sa vaniria na Gagala Tabuna vei puputa sa vanigita gita.
9 Sake doro vagotogita na Tamasa sa gita beto ko ira, ko totonai qai vasosoto sira poni sa valiosoria gu sa na bulodi.
10 Ko kopira ai sa vei sa qu korapa podekia na Tamasa, ko qu vapapaniria kai pogoso mamata lavata

sira qai tutia na Bangara? Na pogoso mamata isa sa ira tu na tamada pa moa beto gita tu ba tanake boka pogosia.
11 Goto gita ba pa vairoqu va-ialona gu ti Jisu na Bangara sa taqe taalo tonai taqe vasosoto, kai muqisi podeke vei tugu qai vei ira pira,>> sau si Pita.
12 Beto qai podalai paranga sira Banabasi i Paula. Ko ira na minete tinoni sa qaike vagala totonai qai kole nonongoro tadira Banabasi beto i Paula qai kilipuputu vaniria sa doru roiti neqidi na vaivagabaradi sa roi-tiniria na Tamasa tadira na tinoni karovodi ketakoi qai lekogo roiti vei ira karu.
13 Totonai qai beto paranga ira karu, sa sa paranga si Jekopi, <<Ka visa tavitiqu, mu vainongoro lame!
14 I Saimone sa koni vakaberia gu sisa vei na Tamasa sa roroqua ko sa teku votunia tadira na tinoni karovodi sa kai minete tinoni ko mai valavatia sa nisongona isa.
15 Ko kopira sa lao totoa gu sira na paranga tadira na tinoni kokorotai, isa pira sau,
16 <Pa liguna pira mina vei, sa mana gabala mule,
ko mana vaturu ligua sa na aqaqo ti Devita isa sa tajegara.
Ira na sakasavana qai tajegara sa mana vaturu liguria,
ko mana vajonga ligua sisa.
17 Ko ira na tinoni kole taridi sa mai nyaqo tutisiu sara,
beto ko ira doru tinoni karovodi qa tei kukuria tu ko na qua tinoni sa mai nyaqo tutisiu,
sau sa na Bangara, isa sa roi-tiniria na sakasava pira>
18 ko qai tagigila pa moa vei tu.
19 Ko na roroqu taqu sa take vaniria mule kaki tapata sira na tinoni karovodi qai korapa gabala lame tana Tamasa.
20 Goto ta kuti lao vaniria gu ko ta pojaniria ko maike tekuria sira na masadi na manugu qai tavavakukuvu tari lao vaniria na beku, maike toania na toa lulasana, beto ko maike tekuria na masadi na manugu qaike tavanyoa pale na orungudi beto ko maike tekua tugu vei na orungu.
21 Ura podalai pa moa vei tu sa na Vavanau ti Mosese sa sa kole tatarae vevela pa kubo gugusu, ura doru rane Minere gu sa sa tatitiro votu pa ruma vavaikamuna sisa,>> sau si Jekopi.

Na leta lao tadira na tinoni Karovodi qai tutia na Bangara

22 Ego ko qai vaikamu ko qai vaivaegonia ira na tinoni tagarunudi, na tinoni mamata, beto na ekelesia doruna, sa mai vileria sa kaki tinoni tugu ira ko mai tutiria sira Paula i Banabasi qarigu. Ko qai vileria ko qai garunu vatuti goreniria ira Paula i Banabasi pa Anitioki sira karu tinoni mamata tugu tadira na tinoni tana Bangara: ira Jiudasi isa qai kukunia i Basabasi, beto ko i Saelasi.
23 Ko na leta qai kutia beto qai vaaru pogosoniria ira sa pira sau,

<<Agei na tinoni tagarunumei, na tinoni mamata, beto ko na tinoni qai vasosotoa Bangara.

Lao tamugou na tinoni karovomiu qu vasosotoa na Bangara ko qu korapa pa Anitioki, pa Siria beto ko pa Silisia.

Na paranga qeqera tamugou.

24 Qe nongoronia sa kaki tinoni tugu tamigei sa qai votu lao ko qai garununigou ira na paranga qai vatakulangagou na varuragou. Ira na tinoni ira sa nake agei qe garunuria.
25 Ko inara sa vei sa qe vaikamu mekarai vileria agei sira na mei tinoni ko qe garunu vatuti goreniria ira karu mei baere jojonga, ira Banabasi i Paula.
26 Ira Banabasi i Paula pira sa qai gosoro taleni tapata pa dia toa sa na

15:17 Emosi 9.11-12.

veveina na isongona na oda Bangara i Jisu Karisito.

27 Ko qe garunu vatutiria agei sira Jiudasi i Saelasi, ko ira karu ba mai boka vavakatoniria tugu sira vei qe kuti laoniria agei.

28 Ura sa vajonganai na Gagala Tabuna beto ko agei tugu vei sa meke vapogosonigou na pogoso sa mamata jolania isa sa garo sagou.

29 Goto muke tekuria gu sa na masadi na manugu qai tavavavakukuvu tari lao tana beku, muke tekua gu na orungu beto ko na masadi na manugu qaike tavanyoa pale na orungudi, beto muke toania gu na toa lulasana. Vei muna kopu mulenigou ko munake roitiniria sira pira, poni sa qu roiti vatale sagou.

Jongana jola.>>

30 Ego ko totonai qai loa variuria poni sa qai gore pa Anitioki sira, ko qai vaikamuniria sira na minete tinoni tana Bangara beto qai vakarovo vaniria sa na leta.

31 Ko pa liguna qai tiro votunia sa na leta sa qai qera jolania ira sa na paranga vaivaneqi isa.

32 Ira Jiudasi i Saelasi ba na tinoni kokorotai tugu ko qai dori paranga vamanotoria beto qai vaneqiria sira qai vasosotoa na Bangara ketakoi.

33 Pa liguna qai suvere iapeki totoso ketakoi, sa qai loloa variuria pa bule ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi ko qai mule riudia tadira qai garunu valagereria.*

35 Ba ira Paula i Banabasi sa qai suvere sovaidia mai tugu pa Anitioki (beto vei tugu ira kaki mule), ko qai kole vaivagigalainia beto qai kole vavakatonia sa na paranga tana Bangara.

Ira Paula i Banabasi qai vaipikatai

36 Ego sa sovai iapeki sa sa paranga lao ti Banabasi si Paula, <<Aria ta gabala ko ta riu ovikiria sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara doru eqa ketakoi taqe taraenia na paranga tana Bangara perangaina, ko ta doroia ai beka qai korapa veveigadia moko,>> sau.

37 Poni i Banabasi sa nyorogua tonia si Jone, isa kai isongona i Maka.

38 Ba i Paula sake doro vapadania ko mina tonia sisa sau, ura na totoso momoe sa isa sa loa paleria pa Pamipilia ko sake tutiria riu pa roitina.

39 Ego ko sa neqi sa na vaitoke tadira karu, ko qai okoto vaipikatai tu sira karu. Ko i Banabasi sa tonia si Maka, ko qai toka lao vei tu pa nusa pa Saeparasi.

40 Goto i Paula sa vile tekua si Saelasi, ko pa liguna qai vakole laoria pa vairoqu vaialona tana Bangara ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi sira karu, poni sa qai taloa riu.

41 Ko qai lao vei pa Siria beto pa Silisia sira karu, ko qai kole vaneqiria sira na tinoni pa ekelesia.

16

I Paula sa tonia si Timote

1 Ego ko sa lao kamu pa Debe beto pa Lisitara si Paula. Ko na suverena tugu ketakoi sa kai tinoni tana Bangara na isongona i Timote. Na tuna marene kai rereko Jiu neqina tugu pa rarange sisa, goto na tamana sa na tinoni Qiriki.

2 Ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara pa Lisitara beto pa Ikonioni qai doro rangea si Timote.

3 Sa nyorogua tonia i Paula sisa, ko sa tekua ko sa pobea ura qai koledia sira na tinoni Jiu pa gugusu ira, ko qai gigilaidia ira doru sa na tamana i Timote sa na tinoni Qiriki tu.

4 Ego ko pa doruna na gugugusu qai laoria, sa qai vakarovo vaniria tugu ira na tinoni karovodi sira na vinaturu qai vatoqoria ira na tinoni tagarunudi beto na tinoni mamata pa Jerusalema.

* **15:33** Na pikata 34 sa sake takuti pa kukuti leludi. Kaki kukuti liligu qai vatomea na pikata 34 sa pira sau, <<Ba i Saelasi sa nyorogua suvere jolaona tugu ketakoi, ko i Jiudasi gu sa sa mule riu.>>

5 Ko ira na ekelesia sa qai tavaneqi
pa rarange, beto ko qai kubo tugu
lalaodia na vaituti rane gu sira.

Na dodogoro tai Paula pa Toroasi

6 Ego ko qai taloa ko qai rerege vei
pa ia pa Piruqia beto pa Qelesia sira,
ura sa suquturia na Gagala Tabuna
ko maike lao vavakatonia na non-
goro sa pa Esia sauniria.
7 Totonai qai kamu pa Musia poni
sa qai podekia ko mai tome lao pa
Bitinia qarigu, ba sake vamalumuria
na Gagalana i Jisu sira.
8 Ko qai jola pale sa pa Musia, ko qai
gore kamu sa pa Toroasi.
9 Ego ko na bongina sa sa votu tai
Paula sa kai dodogoro. Kai tinoni
pa Masidonia sa turu ko sa tepa viv-
itigia si Paula, pira saunia, <<Mu
karovo lame pa Masidonia, ko mu
lame tokanigei agei!>> sau.
10 Isa tugu sa batia i Paula sa na
dodogoro api poni sa qe qaqiri gu
sagei ko me lao gu pa Masidonia qeu.
Qe gigila vatalea sa na Tamasa tugu
sa kukugei sagei ko mene lao vavaka-
tonia na nongoro jongana tadira ke-
takoi qeu.

Na gabala ti Lidia pa Pilipae

11 Ego ko qe taloa pa gugusu
Toroasi poni sa qe toka vatuvisi lao
pa nusa Samoterake, ko sa bongi ko
sa rane neqa poni sa qe lao paro pa
Niapolisi.
12 Na kokomei ketakoi sa qe soloso
lao pa Pilipae, isa kai gugusu qai su-
veria ira na tinoni Romu beto ko kai
gugusu poreveveina tugu pa pikata
gugusu pa Masidonia. Ko qe suvere-
mei mai tu ka vivisa rane ketakoi
sagei.
13 Ko pa rane Minere sa qe votu
lao pa kekete gugusu pa taqelena
na ovuku ketakoi qe rorove veinia
palu kai ia vavaikamu vavarana sa
qeu. Ko qe lao toqo ko qe kole
vavavakato lao tadira na rereko qai
lame vaikamu ketakoi.
14 Ego ko kame ira na rereko na
isongona i Lidia, na rereko pa Tu-
ateira ko nona roiti sa sa vavainiria
na poko kala davala, sa sa kole vain-
ongoro ketakoi. Na rereko isa sa na
neqina nona rarange tana Tamasa,
ko na Bangara sa revangia na bulona
sisa ko sa vataberia sira na paranga
sa pojaria i Paula.
15 Ko pa liguna sa tapaputaiso sisa
beto ira doru pa ona tatamana, poni
sa sa ruti vivitigigei sisa, pira sau,
<<Vei muna tei doro vasosoto vein-
isiu kai tinoni qa rangea tugu na
Tamasa sara, poni sa mu lame suvere
mai tugu pa ruma taqu,>> saunigei.
Ko sake vabokagei ko qe vasotoa gu.

Ira Paula i Saelasi pa ruma vaipiu pa Pilipae

16 Ego kai rane sa totonai qe ko-
rapa rerege lao pa ia vavarana sagei,
sa sa gosorogei kai pinausu rereko
sa kolea na gagala ikikerena. Pana
kokorotai sa roroitiniria na rereko
isa sa sa vaisisongoria sira nona ban-
gara.
17 Sa tututia isa si Paula beto agei ko
sa kole kukukunigei, pira sau, <<Ira
ka visa tinoni pira sa na nabulu tana
Tamasa ululuna jola. Qai korapa
taraenia ira tamugou sa na soanana
vei beto mina taalo na tinoni,>> sau.
18 Ko na dori soku rane sa kole roiti
vei inara tamigei sisa. Poni sa karea
i Paula sa sa vei isa, ko sa balinga lao
sa tana gagala ikikerena api, ko pira
saunia, <<Qa pojanigo ara pa isong-
ona i Jisu Karisito sao ko mu votu
riu tana rereko ina!>> saunia. Poni
pa totoso tugu isa sa votu riu sa na
gagala ikikerena isa.
19 Ego ko totonai qai batia ira na
bangara tana rereko pinausu isa sa sa
beto gu sa na soana qai isisongonia,
poni sa qai lao aru tamanaria sira
Paula i Saelasi ko qai ragata laoniria
pa ia mamaketina pa moedi ira na
tinoni mamata.
20 Ko qai toni laoniria pa moedi ira
na mamata pa gugusu isa sira karu,
ko pira qarigunia, <<Ira na tinoni
aipira sa qai korapa aru vivikeria na
susuvere tadagita pa gugusu api! Ira
na tinoni Jiu sa pira,

21 ko qai vaivagigalainiria sira na uana qaike tavamalumu ko tana teku vakarovoria babi tana roitiniria gita, ura gita sa na tinoni Romu tu! >> qarigu.
22 Ego qai somana gu pa rajadi ira karu sira na minete tinoni, beto ira na mamata pa gugusu isa sa qai bako ririkata pale sa na poko tadira karu, beto sa qai garunuria na tinoni ko qai mamajaria sira karu.
23 Pa liguna qai maja vapapalekaria sa qai gona tomeniria pa ruma vaipiu, beto sa qai pojania sa na tinoni kopu ko mi kopu vataleniria qarigunia.
24 Poni sa teku vakarovia na tinoni kopu api sa na garunu, ko sa gona tomeniria pa leona sosoto na ruma vaipiu beto sa sa vasolapa vangabutu vamauruniria na lomoto gou mamatadi sa na nenedi.
25 Ego ko papada na korapai bongi sa ira Paula i Saelasi sa qai kole vavara na kera vatarasaeadia na Tamasa, ko ira na tinoni tapiudi sa qai kole tugu nonongorodia tadira karu.
26 Ego beto sa jou vasiboro gu sa kai nunu lavata, ko sa jojou sa na kokovana na ruma vaipiu. Pana totoso tugu isa sa qai okoto tarevanga sira doru atakamana, beto ko qai tavisu vukele betodia sira na seni pa limadi ira na tinoni qai tapiu.
27 Poni sa dorava sau sa na tinoni kopu sa sa batiria qai tei tarevanga tu sira na atakamanana na ruma vaipiu, poni sa sa lobusu tekua gu sa nona benete ko mi sobe vamate mulenia mekana sau. Ura sa rorovea isa sa palu qai tei uku riu beto tu sira doru tinoni tapiudi sau.
28 Ba sa vevela laoa i Paula sisa, pira sau, <<Ei! Muke koti vikerigo mekamu, ura agei doru sa qe korapa gu pira!>> saunia.
29 Poni sa tepa tekuria sa na juke, ko sa abutu tome lao gona todongo neneqere pa moedi ira Paula i Saelasi.
30 Beto sa sa toni votuniria sira karu, ko pira sauniria, <<Karu bangara, na sa sa mana roitinia ara beto mana taalo?>> sau.
31 Poni pira qarigunia ira karu sisa, <<Mu vasosotoa na Bangara i Jisu beto muna taalo, ao beto na mua tatamana tugu vei,>> qarigunia.
32 Ego beto sa qai vavakato vania ira karu na paranga tana Bangara sisa beto vei tugu ira pa nona ruma.
33 Ko na totosona tugu isa na bongi isa sa sa toniria na tinoni kopu isa sira karu ko sa lao valiosoni pie sa na palekadi. Ko pa totoso tugu isa sa sa tapaputaiso sisa beto vei tugu ira doru pa nona tatamana.
34 Beto sa sa vatogaria isa pa ona ruma sira Paula i Saelasi, ko sa vatana vaniria na tetekuna. Ko sa qera vivitigi sisa beto vei tugu ira pa ona tatamana, ura qai vasosotoa ira sa na Tamasa.
35 Ego ko sa vuvugei rane neqa poni sa qai garunuria ira na tinoni mamata pa gugusu isa sira na pulisi, pira qariguniria, <<Mu loa variuria sira karu tinoni inara,>> qariguniria.
36 Poni sa vakarovia ti Paula na tinoni kopu pa ruma vaipiu sira na paranga pira, pira sau, <<Karu qokolo, qai tei valame paranga tu sira na tinoni mamata pa gugusu, ko muna boka tavariu sagou karu qarigu. Ko kopira muna boka votu riu vatalemiu gu sagou karu,>> sauniria.
37 Ba sa paranga lao tadira na pulisi si Paula, pira sau, <<Kepore kai sela be roitinia sagei karu ba qai majagei pa moedi na vaikamu tinoni. Inara qai veinigei sagei karu, ba agei karu ba na tinoni tapausumei tugu tana qavuna Romu. Ko ai sa vei sa kopira mai mavo vavotu riu golomogei qarigu? Mene vei sakeu! Goto ira tu na tinoni mamata pa gugusu api sa mai lame mekadi, ko mai lame vavotugei,>> sau si Paula.
38 Ego ko qai mule vavakatoniria tadira na mamata pa gugusu ira na pulisi sira na sakasava aipira. Ko qai matagutu sira totonai qai nongoronia sa ira karu ba na tinoni tapausudi tugu tana qavuna pa Romu,

39 ko qai lao mavo paranga vamomoso mekadi tadira karu. Beto sa qai toni votuniria ko qai tepa vivitigiria ko mai iolo votu pa gugusu isa sira karu qariguniria.

40 Ego ko qai taloa pa ruma vaipiu sira Paula i Saelasi, ko qai lao pa ruma tai Lidia. Ketakoi qai gosororia sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara, ko qai sori vaneneqiria pa dia paranga sira beto sa qai taloa riu.

17

Na roiti tadira pa Tesalonika

1 Ego ko qai rerege jola vei pa Amipipolisi beto pa Apolonia sira Paula i Saelasi, ko qai lao kamu pa Tesalonika. Ko ketakoi sa koleona sa kai ruma vavaikamuna tadira na Jiu.

2 Ko sa vevei tugu sa roroitinia doru totoso sa i Paula sa lao tadira na tinoni Jiu pa kue rane Minere ko sa kole taleria pa Kukuti Tabuna sira na tinoni Jiu.

3 Sa loji vakakabere vaniria beto sa vabatiniria na sosotona sa na Karisito sa kode mina gosoro vitigi tugu beto mina toa mule tugu pa mate, ko isa na Karisito sa isa tugu i Jisu isa qa korapa taraenia ara tamugou sauniria.

4 Poni kaki ira na tinoni Jiu sa qai vasosoto tugu ko qai somana tavitiria ira Paula i Saelasi, ko na sokudi ira qai somana sira na tinoni Qiriki sa neqi tugu na dia rangena na Tamasa, beto ko nake leleo tugu vei sira na kuta rereko poreveveidi.

5 Ba ira na tinoni Jiu qaike vasosoto sa qai kono, ko qai podalai teku vaikamuniria sira na tinoni ikikeredi qai susuvere goborodi pa ia mamaketina, ko qai roitinia sa kai puku minete ikikerena ko qai vakanoko vaikeria sa na gugusu doruna. Qai abutu lao nyaqoria pa ruma ti Jasoni sira Paula i Saelasi, ko mai toni votuniria pa moedi ira na vaikamu tinoni qarigu.

6 Ba qaike batiria sira karu, ko qai ragata votunia gu si Jasoni beto ko ira kaki tinoni tana Bangara na suveredi ketakoi. Ko qai ragata laoniria pa moedi ira na tinoni mamata pa qavuna, beto qai vevela, pira qarigu, <<Ira na tinoni pira qai roiti tapata doru eqa pa kasia gusu sa qai kamugita gita sa kopira,

7 ko ira sa sa vatogaria i Jasoni! Qai daidia roitiniria ira sira na tinarae ti bangara Siza, beto ko qai pojai sa koleona tu sa kai goto Bangara, na isongona i Jisu qarigu,>> qarigu sa qai kole vevela.

8 Ego ko tonai qai nongororia na sakasava aipira poni sa qai tasutungu vakokora sira na minete tinoni beto na tinoni mamata pa qavuna pa gugusu isa.

9 Ko qai vairaia mai tu ira na mamata pa qavuna si Jasoni beto ko ira doru qai ragata toni tutinia isa, beto sa qai soni loa variuria.

Na roiti pa Berea

10 Ego ko isa tugu sa bongi sa neqa, poni sa qai sisiqarai garunu valaoria pa Berea ira na tinoni tana Bangara sira Paula i Saelasi. Ko totonai qai lao kamu ketakoi sira, poni sa qai lao vatuvisi pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu ketakoi.

11 Ira na tinoni pa Berea sa sa revanga jolaniria ira pa Tesalonika sa na roqudi, ko qai teku ngangalinia ira sa na nongoro. Beto ko na vaituti rane gu sa qai tiro pepelukainiria ira pa Berea sa na Kukuti Tabuna, ko mai doro vasosotoria sa qai sosoto tugu beka sa na sakasava taqe nongororia pira qarigu.

12 Ko na kubodi ira sa qai vasosoto, beto ko nake leleo tugu sira na iviva marene na rereko poreveveidi tadira na tinoni Qiriki sa qai vasosoto.

13 Ba totonai qai nongoronia ira na tinoni Jiu pa Tesalonika sa pa Berea ba sa taraenia tugu i Paula sa na paranga tana Tamasa qarigu, poni sa qai taloa lao gu mule ketakoi sira ko qai jou vakokoraria sira na minete tinoni ketakoi.

14 Poni sa qai sisiqarai garunu variua ira na tinoni tana Bangara ketakoi si Paula ko mi lao suvere tata vei pa nole qarigunia, goto ira Saelasi i Timote sa qai suvere jola tugu pa Berea.
15 Ira qai tuti vavaburoa i Paula sa qai lao tu kamu pa Ateni. Ko totonai qai gabala mule sa qai pogosia tugu ira sa na garunu sa pojaniria i Paula ko ira Saelasi i Timote sa mai sisiqarai tuti lao kamua sauniria.

I Paula sa paranga tadira pa Ateni

16 Ego ko totonai sa kole veraniria ira Saelasi i Timote pa Ateni, sa sa batia i Paula na gagale beku gu sa doru eqa pa gugusu isa ko sa kare vivikeria na bulona sisa.
17 Ko sa lalao taleria i Paula pa ruma vavaikamuna sira na tinoni Jiu beto ira na tinoni Qiriki qai rangea na Tamasa, beto ko pa ia mamaketina sa doru rane sa sa vavakato tadira qai vavaikamu ketakoi.
18 Ko kaki ira na minete tinoni gigigalai tadira na Epikuriosi beto na Sitoikosi sa qai kole vaigua lao tana, ko kaki ira sa pira qarigu, <<Qokolo, na sa sa korapa nyorogua pojai sa na tinoni sa buti goboro gigalai api!>> qarigu. Goto kaki sa pira tu qarigu, <<Ura, kale na goto tamasa tu sa sa korapa taraeniria isa!>> qarigu, ura i Jisu beto na veveina na turumule pa mate sa sa taraenia isa.
19 Ko qai aru tamania ko qai toni laonia ira pa kauniseli pa Areopaqasi si Paula, ko pira qarigunia, <<Ai vei me boka gigilai agei na veveina sa na vaivagigalai koregana qu korapa vaivagigalainia ao api?
20 Ura kaki sakasava qu pogoso kamuniria ao pira sa qai goto pa nonongoro tamigei, ko qe nyorogua gigilaria na veveidi,>> qarigunia.
21 (Ura ira doru tinoni pa Ateni beto ko ira na tinoni gotodi qai suvere ketakoi sa kepore mule kai sa qai kole junonia, goto qai kole gu vavavakatoniria babi nonongororia na sakasava koregadi.)
22 Ego ko sa turu pa vaikorapaidi ira na kauniseli pa Areopaqasi si Paula, ko sa paranga, <<Ka visa tinoni Ateni, pa doru miu ginugua sa qa batia ara sa qu nyaqo vivitigiria agou sira na tamasa.
23 Ura totonai qa rererege sara pa leona na miu gugusu poni sa qa batiria ara sira na miu ia vavatarasae agou, ko qa batia tugu vei ara sa kai ia vavakukuvuna tamugou ketakoi sa takuti vapovisi sira na paparanga aipira: TANA TAMASA SAKE TAGIGILA. Ko isa na Tamasa quke gigilai tugu ba qu vatarasaea agou, sa isa tugu sa qa korapa taraenia ara tamugou.
24 Na Tamasa sa roitinia na kasia gusu beto ko doru sakasava qai kole pa leona, sa isa tugu sa na Bangarana na oka beto na peso ko sake kole pa zelepade madina sa taroiti pa limadi gu ira na tinoni sisa.
25 Beto ko sake qasania kai sa ko bi kole tatoka pa limadi na tinoni sisa, ura isa gu mekana sa vaniria na toa beto na singo sira doru sakasava.
26 Sa vapidoko votu lameria tana kai tinoni gu sa doru puku tinoni, ko qai suvere pa doru ia pa kasia gusu. Isa tu sa vile vakole vaniria na dia totoso beto na volosona na dia susuverena sira
27 ko mai boka nyaqoa ira sa na Tamasa. Inara sa roiti vei sisa ko kita pu kole qaqoa ira ko pu bati kalea ira sisa, ba sake suvere vasou tadagita doru sisa.
28 Ura tana taqe toa, taqe kanoko beto taqe tavapore sa gita, vei tugu sa tei pojai tu kai miu tinoni kukuti agou totonai pira sau, <Gita ba na koburu tugu tana,> sau.
29 Ego, ko na koburu tana Tamasa sa gita, ko sake garo sa na tinonina na tamasa sa tana roroqu veinia na beku qolo na siliva babi na patu. Ira na sakasava vevei pira sa qai taroiti pa boboka beto na rorove gu tana tinoni.
30 Perangaina sa doro vajola paleria na Tamasa sira na totoso qaike gigilai na tuvisi ira na tinoni, goto

kopira sa pojaniria sira doru tinoni pa doru eqa ko mai gabala sau.
31 Ura sa tei nguti vakolea tu isa sa kai rane totonai mina tutiniria pa tuvisi sira doru tinoni pa kasia gusu. Ko sa tei vilea tu na Tamasa sa kai tinoni, ko totonai sa vatoa mulea pa mate sa sa vatadogoronia tadira doru tinoni sa isa tugu sa nona vilena isa,>> sau si Paula.
32 Ego ko totonai qai nongoria na veveina na turumule pa mate, sa kaki qai vavagoreni qera. Goto ira kaki sa pira qarigu, <<Qe nyorogua nongoro ligua mule tamu sisa na veveina api,>> qarigunia.
33 Ego beto sa taloa pa vaikorapaidi ira si Paula.
34 Kaki ira na tinoni qai tutia i Paula sa qai vasosotoa sisa. Ko kaki ira pira sira Dionisiasi, na meba pa kauniseli pa Aeropaqasi, beto kai rereko tugu na isongona i Damarisi, beto ko ira kaki tinoni mule.

18

I Paula sa kamu pa Koriniti

1 Ego ko qai jola sira na totoso vei inara sa sa taloa pa Ateni si Paula ko sa lao pa Koriniti.
2 Ko sa gosoria ketakoi sa kai tinoni Jiu na isongona i Akuila, na tinoni pa Ponitasi. Na koni taloa lame veina pa Itali sisa, ko sa totoniaona tugu isa si Pirisila na maqotana. Na ginuana qai taloa lame sa ura i Kolodiasi na bangara lavata pa Romu sa vaturua sa kai tinarae ko mai riu beto sira doru tinoni Jiu qai suvere pa Romu sau. Ko sa lao gogosororia i Paula sira karu,
3 beto ko ira karu ba sa vaitoto vei tugu isa sa na dia roiti qai tetekuni poata ko sa suvere tavitiria tugu ira karu sisa, beto sa kole roiti. Ura na dia roiti qai tetekuni poata ira sa na pipiti poko aqaqo.
4 Ko doru rane Minere sa sa vavavakato pa ruma vavaikamuna sisa, ko sa podeke vagabalaria sira na tinoni Jiu beto na Qiriki.
5 Ego ko totonai qai kamu sira Saelasi i Timote, na koko lagere veidi pa Masidonia, poni sa sa junonia i Paula sa na vavakatona gu na paranga tana Bangara, ko sa poja vaneneqiniria ira na tinoni Jiu sa i Jisu tugu sa na Karisito sauniria.
6 Ba totonai qaike tavaraguania beto qai poja vivikeria sisa, poni sa sa tavusu palea sa na kavuru peso pa ona poko, beto sa pira sauniria, <<Na miu mate sa mekamiu tugu muna tagogorenia! Ara sa qa talegasaqua! Ko kopira sa tadira tu na tinoni karovodi sa mana lao,>> sauniria.
7 Ko sa taloa riuona ketakoi sisa ko sa laona pa ruma tana kai tinoni na isongona i Titiosi Jasitasi. Kai tinoni karovona sa neqi nona rarange tana Tamasa sisa, ko nona ruma sa pa kekere ruma vavaikamuna gu tadira na tinoni Jiu.
8 Ba i Kirisipasi na kuta mamata pa ruma vavaikamuna sa sa vasosotoa na Bangara beto vei tugu ira doru pa ona tatamana. Beto ko na kubodi tugu ira pa Koriniti qai nonongoria na tinarae ti Paula sa qai vasosoto ko qai tapaputaiso.
9 Ego kai bongi sa paranga ti Paula pa dodogoro sa na Bangara, pira sau, <<Muke matagutu, muke ngujupuku goto mu laomua gu na vavakato!
10 Ura ara sa qa korapa suvere tavitigo ao. Ko kepore sa kai tinoni mina boka koti vivikerigo ao, ura ira na qua tinoni ara sa qai kubo pa gugusu api,>> sau.
11 Ko kai aoro na vonomo popu sa sa suvere i Paula ketakoi, ko sa kole vaivagigalainia isa tadira sa na paranga tana Tamasa.
12 Ego totonai sa turu qavuna pa pikata gugusu pa Akaia si Qalio, sa qai mekarai kame pa roroqu sira na tinoni Jiu ko qai aru tamania si Paula ko qai toni laonia pa totoqona vaituti tana bangara.
13 Qai paranga sira, <<Sa memeiria ira na tinoni ko qai vatarasaea na Tamasa pa soana sa sela pa Vavanau sa na tinoni api!>> qarigu.
14 Ego ko sa korapa tugu vanaqiti ko mi paranga sau si Paula, sa sa

paranga lao tugu tadira na tinoni Jiu si Qalio, <<Ka visa tinoni Jiu! Vei bi na veveina kaki sela babi na roiti ikikerena sa bu pogoso lamenia agou, sa ba nongoro vatalegou gu ara sagou.
15 Goto kaki vaitoke veveina gu na paranga, na isongo babi na miu Vavanau mekamiu sina, ko mu doria mekamiu. Ara qake nyoroguania ko mana tinoni vaituti pa sakasava vevei inara,>> sau sisa.
16 Beto sa iju vavovotu paleniria pa ia vaitutina isa sira.
17 Poni qai aru tamania gu ira doru si Sositenesi, na kuta tinoni mamata pa ruma vavaikamuna, ko qai mamaja vivitigi pale pa moena na ruma vaitutina. Ba inara tugu qai roiti vei ira poni ba sake pavu tugu galaniria i Qalio sira.

I Paula sa gabala mule pa Anitioki

18 Ego ko na soku rane mule sa sa suvere i Paula pa Koriniti beto sa sa paranga loloaria sira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi, ko sa toka lao vei pa Siria. Ko ira Pirisila i Akuila sa qai tutia isa. Ko pa Kenikiria sa ngabutu vadadalu sisa, ko sa vagore votua isa sisa vei sa maulunia tana Tamasa.
19 Totonai qai kamu pa Episasi sa sa loa vasuvereria ketakoi sira Akuila i Pirisila, goto isa sa gogojo lao pa ruma vavaikamuna ko sa lao taleria pa paranga sira na tinoni Jiu.
20 Totonai qai tepai ira na tinoni ketakoi ko mi suvere vasovai iapeki mai qarigunia poni ba sake vaegoria,
21 goto sa paranga loloaria gu beto pira sauniria, <<Kode mana mule kamu ligugou gu vei mina roroqu tana Tamasa,>> sauniria, beto sa sa toka iolo pa Episasi sisa.
22 Ko totonai sa gore paro pa Sizaria sa sa sae gosoro qeqerani sa na ekelesia pa Jerusalema, beto sa sa jola gore pa Anitioki.
23 Ko sa dori suvere mai tu ketakoi sisa beto sa sa taloa ketakoi ko sa rerege vei pa ia pikata gugusu pa Qelesia beto pa Piruqia, ko sa kole vaneqiria sira na tinoni tana Bangara pa ia ira.

Na roiti ti Apolosi

24 Ego ko sa kamu pa Episasi sa kai tinoni Jiu na podona pa Alekezadaria, na isongona i Apolosi. Kai tinoni tomena pa gigalai sisa, beto ko sa tome vatalea isa sa na Kukuti Tabuna.
25 Sa tei tavagigalainia tu isa sa na Soana tana Bangara, ko pa ngangali neqina sa sa kole paranga beto na vaivagigalai vatatalenia isa sa na veveina i Jisu. Ba na veveina gu na paputaiso ti Jone sa sa gigilai isa.
26 Ko sa podalai paranga varene sisa pa ruma vavaikamuna tadira na tinoni Jiu. Ko totonai qai nongoronia ira Akuila i Pirisila sisa, poni sa qai kuku tekua ko qai vavakato vikivokoto vatatale vania ira karu sa na veveina na soana tana Tamasa.
27 Totonai sa nyorogua karovo lao pa Akaia si Apolosi, poni sa ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara pa Episasi sa qai kuti lao vaniria sira na tinoni tana Bangara pa Akaia ko mai vakamu vatalea sisa qariguniria. Ko totonai sa kamu ketakoi sisa, poni sa sa toka vatataleniria sira qai vasosoto tonai qai nongoronia na vairoqu vaialona tana Tamasa.
28 Ura sa tale vivikereria ko sake vabokaria isa pa moedi ira na vaikamu tinoni sira na tinoni Jiu. Ko sa ule vabatiniria isa pa Kukuti Tabuna sa na Karisito sa isa tugu i Jisu ina sauniria.

19

I Paula sa kamu pa Episasi

1 Ego ko totonai sa korapa pa Koriniti si Apolosi, sa sa rerege soloso karovo si Paula ko sa lao gore kamu pa Episasi. Ko ketakoi sa gosororia isa sa kaki tinoni tana Bangara,
2 ko sa nanasaria, <<Ai vei qu tei tekua tu agou sa na Gagala Tabuna toto vei qu vasosoto?>> sauniria.

Poni qai oe lao sira, <<Qokolo, ko na Gagala Tabuna gu vei bi koleona sisa ba qe oqoro isongo nongoro podekia agei,>> qarigu.

3 Poni pira sauniria i Paula sira,
<<Ko na paputaiso sa gu sa qu
tapaputaisonia agou?>> sau.

Poni qai paranga, <<Na paputaiso
tai Jone,>> qarigu.

4 Poni sa paranga si Paula, <<I Jone
sa vaipaputaisonia sa na paputaiso
sa ulenia qai gabala ira na tinoni,
beto sa pojaniria sira na tinoni ko
mai vasosotoa sisa sa korapa tuti ligu
lame isa sau, ko i Jisu sisa saunia
isa,>> sauniria.

5 Ko totonai qai nongoria inara sau
isa, poni sa qai tapaputaiso sira pa
isongona na Bangara i Jisu.

6 Beto sa vaoponiria na limana i
Paula sira, poni sa goreria na Gagala
Tabuna sira, ko qai okoto parangania
na paranga gotona beto qai ule votu-
nia ira sa na paranga tana Tamasa.

7 Ko ka manogarua sira doru tinoni
ira.

8 Ego ko pa korapana kue popu sa
sa lalao paranga varenenia i Paula pa
ruma vavaikamuna sa na Bangara,
ko sa tale vatataleria sira na tinoni
beto sa ule vakakabere vaniria sa na
veveina na binangara tana Tamasa.

9 Ba ira kaki sa qai vapatua na bu-
lodi ko qai daidia sosoto vainongoro,
beto ko qai poja tarini paranga ikik-
eredi pa moedi ira na vaikamu tinoni
sa na veveina na Soana tana Bangara.
Poni sa loa paleria i Paula sira, goto sa
teku kaleniria gu sira na tinoni tana
Bangara ko na vaituti rane gu sa sa
kole vagigalairia pa lose vavaivagi-
galaina ti Turanosi.

10 Ko na karu aoro sa sa kole roiti
vei pira si Paula, ko ira doru qai su-
vere pa ia pa Esia sa qai nongoria sa
na paranga tana Bangara, ira na Jiu
beto na tinoni karovodi tugu vei.

Ira na tuna marene i Sikeva

11 Ego ko ira na roiti vavaivagabaradi
qaike tababata sa sa roitiniria na
Tamasa pa roiti ti Paula.

12 Ko ira qai mo sa ira tu na ona
taolo susubina beto nona poko roiti
ba qai pogoso riu vaniria tugu, ko qai
taloa pa tinidi ira na tinoni sira na mo
beto ko ira na gagala ikikeredi sa qai
taiju vavotu paleria.

13 Ko ira kaki tinoni Jiu, ira qai
lelekogo ijiju paleria na tomate
ikikeredi, sa qai podekia tugu kuku
tariniria na isongona na Bangara i
Jisu sira na tinoni sa koleria na gagala
ikikeredi. Ko pira qai paparanga vei,
<<Qa iju palegou ara pa isongona i
Jisu isa sa taraenia i Paula sagou,>>
qarigu.

14 Ko ira ka vitu tuna marene i
Sikeva, kai kuta iama tadira na tinoni
Jiu, sa qai roiti vei isa.

15 Ba sa oeria na gagala ikerena
sira, pira sauniria, <<I Jisu sa qa gig-
ilaiqua beto ko i Paula ba qa gigali-
aqua tugu, goto agou sa i sei sagou?
>> sauniria.

16 Ko sa togaria na tinoni sa kolea
na gagala ikerena sira pori, ko sake
vangongoria ko sa vakilasa vatata-
leria, ko na gagale gagadodi na pa-
palekadi sa qai uku votu pa ruma isa
ko qai oqai na taba.

17 Ko totonai qai nongoria ira
doru tinoni Jiu na tinoni karovodi
na suveredi pa Episasi sisa, sa qai
matagutu vivitigi sira doru ko qai
valavatia ira sa na isongona na
Bangara i Jisu.

18 Kubodi ira qai tei vasosoto tu sa
qai lame vavaja uleniria sira na dia
roiti.

19 Na motadi tugu ira sa poredia
potana ikikeredi sa qai okoto pogoso
vaikamuniria sira na dia buka
potana, ko qai vurungu paleria pa
moedi ira doru tinoni. Ko na anye
vaikamuna na vaidi doru buka ira sa
ka limangavuluputa tina poata siliva.

20 Ko pa roiti neqina vei pira tana
Bangara, sa sa lekogo sa na paranga
tana Bangara beto ko qai mota tugu
lalaodia sira qai vasosotoa na Ban-
gara.

Na kokora tadira pa Episasi

21 Ego ko pa ligudi qai jola na
sakasava aipira, sa roroqu vataleona
i Paula sa mina rerege vei pa Masido-
nia beto pa Akaia beto sa mina gore
pa Jerusalema sau. Ura sa pojaiona

isa sa pa liguna mana kamu ketakoi sa beto pa Romu tugu vei sa mana batia ara sau.
22 Ko pa liguna sa garunu momoe laoniria pa Masidonia sira karu ona tinoni vaitokai, ira Timote i Erasitasi, sa isa mekana sa suvere jolaona mai tu iapeki totoso pa pikata gugusu pa Esia.

23 Ego ko pa totoso tugu isa sa sa pidoko votu sa kai vaigua nake leleo na veveina na Soana tana Bangara.
24 Kai tinoni na isongona i Demetiriasi sa kai tinoni roroiti patu siliva. Ko pa patu siliva sa roiti tuti veinia na zelepade madina tana tamasa rereko Atemisi isa, sa sa dori vaisisongoria sira nona tinoni roiti.
25 Ko sa kuku vaikamuniria isa sira na ona tinoni roiti beto ira kaki tinoni mule qai junonia ka sakasava vei inara, ko pira sauniria, <<Ka visa tinoni! Qu tei gigilaimiu tu agou sa pa roiti tugu api sa votu sa na isisongo tadagita!
26 Beto ko qu tei batiamiu tu na nongoriamiu tu agou sa nake pa Episasi mekana goto doru eqa pa Esia si Paula api sa tei toni vapiruria tu sira na mota tinoni, ura sa pojaniria sa nake tamasa sira na sakasava qai taroiti pa lima inara sauniria.
27 Ko nake mekana gu na tapoja vivikerena na roiti tadagita sa na tapata tana gosoria gita, goto na zelepade tana tamasa rereko lavata i Atemisi sa kode minake taroqu vaporeveveina tugu vei. Ko na vinalavata tana isa vei qai vatarasaea ira doru pa Esia sa kopira ba mina lumuona sosoto,>> sauniria.

28 Ko totonai qai nongoria ira na tinoni inara sau sisa, poni sa sa pugeleria na kokora ko qai irangia ira sa neqa, pira qarigu, <<Na lavatana jola si Atemisi tadira pa Episasi! >> qarigu.
29 Ko sa pugelia na viuveo sa na gugusu lavata pa Episasi. Qai aru tamanaria sira Qaiosi i Arisitakosi, karu tinoni Masidonia qai rererege tavitia i Paula, ko qai mekarai ragata sasuru laoniria pa ia vavaikamuna lavata pa gugusu isa.
30 Poni sa nyorogua votu lao pa moena na vaikamu tinoni si Paula, ba ira na tinoni tana Bangara ketakoi qai vanosoa.
31 Beto ko kaki ira na qavuna pa pikata ia pa Esia, ira na baere tugu ti Paula, ba qai valaoa tugu sa na dia paranga ti Paula ko minake votu lao tabata pa ia vavaikamuna qarigunia.

32 Ira kaki sa kai sakasava sa qai kole kuku vevelania, goto ira kaki sa na goto sakasava tu. Ko qai okoto vaivarura betodia sira na minete tinoni qai vaikamu, goto ira kaki sa qaike isongo gigilai tugu na sa sa qai vaikamunia ira.
33 Ira kaki pa vaikamu sa qai rorovea sa palu i Alekezada mina tagorenia sa na vaikamu api qarigu, ura qai toni sae vaturua pa momoe ira na tinoni Jiu sisa. Ko sa alaka saenia na limana si Alekezada ko mi podalai paranga totoke suqutunia mekana sau.
34 Ba totonai qai dogoro gigalia ira na vaikamu tinoni sa na tinoni Jiu sisa, poni sa qai mekarai ovuluria gu sa na ovoveledi sira qai vaikamu ko qai mekarai iranga vevelai ira sa na padana karu aoa tu, pira qai kole iranga vei, <<Na lavatana jola si Atemisi tadira pa Episasi!>> qarigu.

35 Ego ko sa sovai tu beto sa boka vanosoria na tinoni sa kopuniria na vinaturu pa gugusu isa sira na tinoni, ko pira sauniria, <<Ka visa tinoni pa Episasi! Ira doru tinoni qai tei gigilai betoadia tu sa na gugusu Episasi gu sa sa kopunia sa na zelepade tana tamasa lavata i Atemisi beto ko isa na patu tabuna lavata sa vukele lagere vei pa noka!
36 Kepore kai tinoni mina vasekeria sa aipira, ko mu noso beto muke nenekenia na roiti sake jongana.
37 Ira karu tinoni qu toni lameniria lani sa qaike isongo iko sakasava pa leona na oda zelepade beto qaike isongo poja vivikeria tugu vei sa na oda tamasa.

38 Goto i Demetiriasi beto ira na
ona tinoni roiti sa vei mina koledia
ginugua mai jutunia na tinoni, poni
sa qai korapa suveredia sira tinoni
vaituti beto ko koledia sira na ia ke-
takoi qai vaikamu vaituti, ko ketakoi
tu sa mai vaipogoso lao vaitale ira.
39 Goto vei kaki goto sakasava mule
tu sa bu nyoroguania agou, poni sa pa
vaikamu tuvisina tu ko pa soana mo-
mosona tu mina tapopo vatale sisa.
40 Goto isa na ginugua sa podo
pa ngeni pa rane api sa kode tana
tajutu talenia taqe vakeporeria ira na
tinoni mamata sa gita, ura kepore na
kutana ko tanake boka talegasania
gita sa na vaikamu goborona api,>>
sauniria.
41 Ko pa liguna sa poja veiniria
inara, sa beto sa pojaniria sira qai
vaikamu ko qai okoto taloloa riudia.

20

I Paula sa lao vei pa Masidonia beto pa Qirisi

1 Ego ko pa liguna sa jola sa na
kokora tadira na tinoni pa Episasi,
poni sa sa kuku vaikamuniria i Paula
sira na tinoni tana Bangara ko sa
sovutu vaneqiria, beto sa sa paranga
loloaria beto sa taloa lao pa Masido-
nia sisa.
2 Ko sa reregeria isa sira na gu-
gusu ketakoi ko sa vaneneqiria pa
ona paranga sira, beto sa sa jola lao
pa Qirisi
3 ko kue popu sa suvere ketakoi
sisa. Ko sa korapa tugu vatana toka
lao pa Siria sau sisa poni sa sa non-
goronia sa ira na tinoni Jiu qai kuki-
tinia sisa, poni sa sa rovea sa mi mule
vei tu ropi pa Masidonia sau.
4 Ko ira pira sira na tinoni qai tutia
i Paula: i Sopatorosi na tuna marene
i Pirasi, na tinoni pa Berea; ira Arisi-
takosi i Sekudosi, karu tinoni Tesa-
lonika; i Qaiosi, na tinoni Debe; i Tim-
ote; beto ira Tukikosi i Toropimosi,
karu tinoni Esia.
5 Ira pira sa qai lao momoe ve-
ranigei pa Toroasi.
6 Goto agei sa pa liguna na vavolo
Bereti Nake Kovuruna sa qe toka
taloa pa Pilipae, ko sa jola tu ka lima
rane beto qe lao kamu pa Toroasi. Ko
ketakoi qe suvere ka vitu rane.

I Paula sa paranga loloaria ira pa Toroasi

7 Ego pa rane momoe pa vuiki to-
tonai qe vaikamu teteku baere, sa
sa kole tarae tadira si Paula. Ko sa
nyoroguania mina toka riu gu na vu-
vugei sau sisa ko sa dori vakakasia tu
isa sa na tinarae ko sa kamua tu na
korapa bongi.
8 Qai kubo jola sira na juke qai toa
pa lose pa nulu ketakoi qe vaikamu
agei.
9 Ego ko sa korapa tugu toqona pa
vuida ketakoi sa kai koburu marene
koregana, na isongona i Iutikasi, sa
korapa toqo dodokiona. Ko totonai
sa kakasa tugu lalaona sa na paranga
ti Paula, sa sa puta muma gu sa na
tinoni api ko sa vukele koko pa vinue
sape pa nulu ko sa gore tu dugalania
pa peso. Ko qai teku vaiolia qarigu sa
sa tei mate tu.
10 Poni sa gore si Paula ko sa opo
taria sa na tinina isa ko sa boru tekua,
beto pira sau, <<Muke takulanga, sa
korapa toaona sapi!>> sau.
11 Beto sa kesa sae ligu pa lose pa
nulu si Paula, ko sa kikipai sa na
bereti ko qai teteku. Pa liguna na
teteku sa sa kole gu paranga sisa ko
tinganai sa rane kabere, beto sa sa
toka riuona sisa.
12 Goto ira na tinoni qai toni riu-
nia na toana sa na koburu marene
korega sa vukele, beto qai dori tava-
manoto sira na tinoni ketakoi.

Na rererege koko pa Toroasi lao pa Miletosi

13 Ego ko agei sa qe toka lao momoe
pa Asosi, ko ketakoi tu sa mene sura-
nia si Paula qeu. Ura sa tei pojanigei
tu sa agei mene koi lao momoe goto
isa sa mina soloso karovo lao ketakoi
saunigei.
14 Ko tonai sa lame gosorogei pa
Asosi, poni sa qe surania sisa ko qe
jola lao pa Mitulene.
15 Ko ketakoi qe ipumeka beto sa
qe toka ko qe lao paro pa kai kalena
pa Kiosi. Ko ketakoi qe ipumeka

mutu beto sa qe toka karovo lao sa pa nusa Samosi, ko qe ipumeka mutu pa Samosi beto sa qe toka lao paro pa gugusu pa Miletosi.

16 Ura na roroqu ti Paula sa meneke paro pa Episasi, ura kita me gona pale goboro totoso pa Esia sau. Ura sa sisiqarai ko vei bi boka sa bi tei suvere tu pa Jerusalema beto bi kamua sa na rane Penitikositi sau.

I Paula sa paranga loloaria ira na iviva pa Episasi

17 Ego ko pa Miletosi sa valao nongoro pa Episasi si Paula ko sa valameria sira na tinoni mamata pa ekelesia ketakoi.

18 Ko totonai qai lame kamu tana, sa sa parangaria, pira sauniria, <<Qu tei gigila vataleamiu tugu agou sa ai sa vevei na susuvere taqu totonai qa suvere tavitigou agou, podalai tugu na rane momoe qa tete pa Esia ara.

19 Pana uana viketai beto pa oni kolo mata qa nabulunia ara sa na Bangara, beto qa gosororia tugu ara sira na tapata qai valameria ira na tinoni Jiu qai kukitinisiu.

20 Qu gigilaimiu tugu agou sa qake golomia ara sa kai sakasava vei mina boka tokanigou, goto qa ule vanigou beto qa vagigalainigou pa vaikamu tinoni beto pa okokoto miu ruruma.

21 Qa poja vaneneqinigou ara sa ira na Jiu beto ira na tinoni Qiriki tugu vei ko mai gabala lao tana Tamasa beto ko mai vasosotoa sa na oda Bangara i Jisu qau.

22 Ko kopira qa tatoni tana Gagala Tabuna sara ko qa korapa gore pa Jerusalema, ba qake gigilai ara sa na sa mina raja lame taqu.

23 Goto isa gu vei qa gigilai sa pa doru gugusu qa laoria, sa na Gagala Tabuna sa poja vaneneqinisiu sa na tapiu beto na tapata gu sa qai korapa veranisiu pa ia isa saunisiu.

24 Ba qake isongo roqu vaporeveveinaia ara sa na qua toa mekaqu, goto isa gu sa poreveveina taqu sa make nganganyania goto ma vaokotia gu sa na roiti ninabulu sa vanisiu na Bangara i Jisu, ko ma ule vaneneqinia ara sa na nongoro jongana na vairoqu vaialona tana Tamasa.

25 Ko kopira qa gigila vataleaqua ara sa munake isongo bati ligua na isumataqu ara sagou doru qa lekogo taraenia tamugou na binangara tana Tamasa.

26 Ko inara sa vei sa ma ule vatale vanigou pa ngeni pa rane api ara sagou: ara mana talegasania sa na toa tadira doru mai muma.

27 Ura kepore kai sa ba aru mulenia sara, goto qa ule vanigou sa doru nyorogua tana Tamasa.

28 Ko mu kopu mulenigou mekamiu vei tugu ira doru sipi qai kole pa miu kopu. Na Gagala Tabuna tu sa vatinoni kopugou sagou ko muna doro kopunia sa na ekelesia tana Tamasa, isa na ekelesia pa orunguna tu na Tuna Mekai sa pajuku tekunia isa.

29 Ara qa gigilaiqua sa pa liguna mana taloa riu ara sa kode mai kamu tamugou sira na tinoni vaivagigalai sesekedi qai vei na manugu mamade nenedi pirudi, ko kode mai tome nganguluria sira na puku tinoni qu kopuniria.

30 Beto kode pa vaikorapaimiu gu agou mai turu sira kaki tinoni mai vaivagigalai vapiru ko mai toni vapipiruria sira na tinoni tana Bangara.

31 Ko sa vei sa mu suvere gegele sagou beto mu roqu vakoititia sa kue aoro sa qake koroto na rane na bongi sa qa vavanaugou ara taviti kolo mataqu sagou doru.

32 Ko kopira ara qa vakole laogou tana Tamasa beto pa ona nongorona na vairoqu vaialona sagou. Ko na nongoro isa sa mina ovulugou beto mina boka vatekunigou na mana sa vanaqitia na Tamasa ko mina vaniria ira na ona tinoni isa.

33 Kepore sa na qolo na siliva babi na poko tana kai tinoni ba doro roronia ara.

34 Agou mekamiu qu gigilaimiu sa na limaqu aipira qai roiti ko qai vatoasiu sara beto ira na tinoni qai tututisiu.

35 Ira doru kai sa qa vabatinigou sa
tana pavu talenia gita beto sa kode
tana boka tokaniria sira qai mun-
yala. Mu roqu vakoititiria sira na
paranga tana Bangara i Jisu tonai
pira sau, <Na vaiia sa na mana sa
lavata jolania na tekuona na tinoni,>
sau,>> sau si Paula.
36 Ko totonai sa beto paranga si
Paula, sa sa ovoro gore sori tutungu
tavitiria ira ko sa vavara.
37 Qai lukana uui beto sira doru
beto qai borua beto qai aoa ira si
Paula.
38 Isa qai takulanga vivitiginia
ira sa na paranga sa pojaria isa na
veveina kode maike isongo bati ligua
ira sa na isumatana isa sauniria. Ego
beto sa qai tutia ko qai riu loai pa
vaka.

21

Sa gore pa Jerusalema si Paula

1 Ego ko qe paranga loloaria agei
sira beto sa qe toka karovo vatuvisi
lao pa nusa Kosi. Ko qe ipumeka mai
tu pa Kosi beto sa qe toka lao kamu sa
pa nusa Rodesi, beto koko ketakoi sa
qe lao paro pa gusu Patara.
2 Ko ketakoi qe kamua sa kai vaka
mi korapa toka lao pa Poinikia sau, ko
qe koi ketakoi ko qe toka riu.
3 Qe korapa lalaomei sa qe batia sa
na nusa Saeparasi, beto sa qe vakole
veinia pa kale merimei sa na nusa isa
ko qe gona lao vei pa Siria. Beto sa qe
lao paro pa Turosi, ura ketakoi sa sa
vagoreria na sakasava sa suranaria
sa na vaka.
4 Pa gusu isa qe batiria sa kaki
tinoni tana Bangara, ko qe suvere tu
tadira ka vitu rane sagei. Ko pa neqi
tana Gagala Tabuna sa qai pojania
ira na tinoni tana Bangara ketakoi
si Paula ko mike sae pa Jerusalema
qarigunia.
5 Ba totonai sa okoto sa na mei to-
toso suvere tadira, poni sa qe taloa
riumei. Qai tutigei sira doru rereko
beto na koburu ko qai tutigei tugu
votu pa peguruna na gugusu. Ko qe
gore ovoro sori tutungu pa nole ko qe
vavara,
6 beto sa qe okoto vaiparanga loloa.
Beto sa qe koimei pa vaka sagei, goto
ira sa qai muledia pa dia ruma.
7 Ego ko qe jokelia agei sa na mei
rerege koko pa Turosi ko qe lao paro
pa Tolemaisi. Ketakoi qe gosoro qe-
qeraniria sira na tinoni qai vasosotoa
na Bangara ko qe suvere tavitiria mai
tu kai rane.
8 Pa liguna qe ipumeka sa qe taloa
gore pa Sizaria ko qe gore kamu
pa ruma ti Pilipi, isa na tinoni sa
tataraenia na nongoro jongana beto
ko kame tugu ira ka vitu tinoni
vaitokai qai vileria pa Jerusalema.
Ko pa ruma tana sa qe suvere.
9 Ko na tinoni api sa ka made sira
na tuna rereko koregadi qai kokole
ulule votunia ira sa na paranga tana
Tamasa.
10 Ko qe tei korapa tu suveremei
ka vivisa rane ketakoi agei poni sa
sa gore lagere koko vei pa Jiudia sa
kai tinoni kokorotai na isongona i
Aqabasi.
11 Ko sa lame tugu tamigei ko sa
tekua isa sa na beleti ti Paula ko
sa pikonia na nenena na limana
mekana, beto sa pira sau, <<Pira sau
sa na Gagala Tabuna, <Na tinoni sa
isongia na beleti api sa kode mai piu
veinia tugu pira ira na tinoni Jiu pa
Jerusalema, beto mai valao vaniria
ira na tinoni karovodi sisa,> sau,>>
sau sisa.
12 Ko totonai qe nongororia agei
sira na paranga aipira, poni sa qe
tepa vivitigia agei beto ira tugu na
suveredi ketakoi vei si Paula, ko mike
sae pa Jerusalema qeunia sisa.
13 Ba pira tu sa oe vei si Paula, <<Na
sa qu korapa roitinia sagou ko qu ko-
rapa lukana beto mu vatakulangia na
buloqu ara qugu? Ara sa qa vanaqiti
ko mana gosoria sa nake mekana gu
na tapiu, goto na mate tugu vei pa
Jerusalema pa isongona na Bangara
i Jisu,>> sau.
14 Ko qeke boka vagabalia agei sa
na roquna isa, ko qeke pojai mule
kai sa, goto pira gu qeu, <<Jongana,
na nyorogua tana Bangara mi gore
votu,>> qeu gu.

15 Ego ko liguna qai jola sira na
rane qe suvere pa Sizaria, poni sa qe
qaqiri ko qe taloa sae pa Jerusalema.
16 Ko kaki ira na tinoni tana Ban-
gara pa Sizaria sa qai tutigei tugu
agei, ko qai toni laonigei pa ruma ti
Manasoni. Kai tinoni pa Saeparasi
sisa, beto ko kai tinoni tugu tana Ban-
gara na tei dori sovaina tu sisa.

I Paula sa gogosoria i Jekopi

17 Ego ko totonai qe kamu pa
Jerusalema sagei, sa ira na tinoni
qai vasosotoa na Bangara ketakoi qai
vatoga vatatalegei.
18 Ko sa jola na bongi beto ko sa
rane tu neqa sa i Paula sa tutigei ko
qe lao gogosoria si Jekopi, beto ko
ira doru tinoni mamata ba qai kamu
tugu.
19 Ego ko sa beto gosoro qe-
qeraniria, poni sa sa vavakato
kilipuputu vaniria i Paula sira vei sa
roitiniria na Tamasa tadira na tinoni
karovodi pa ona roiti ninabulu isa.
20 Totonai qai nongoria na
vavakato tana poni sa qai vatarasaea
na Tamasa, beto pira qarigunia
si Paula, <<Koi, tavitimei, qu tei
gigilaimua tugu ao sa na kubo tina
sira na tinoni Jiu qai tei vasosoto tu,
beto ko qai korapa tugu ngangalinia
ira doru sa na kopuna na Vavanau ti
Mosese.
21 Beto ko kaki nongoro goborodi
qai tei tekua tu na veveimu sao. Ko
ao sa qu vagigalairia sira doru tinoni
Jiu qai suvere vaisomanai tadira na
tinoni karovodi ko mai loa pale ira
sa na Vavanau ti Mosese beto ko
maike poberia sira na tudia marene
beto ko maike tutiria mule kaki uana
tadagita quguniria qarigu.
22 Ko na sa sa tana roitinia? Ura
kode iapeki gu mai nongoronia sa na
kamumu ao.
23 Jongana, mu roitinia gu sisa
mene pojanigo agei api. Aipira sira
ka made tinoni qai tei mauluniria tu
mekadi.
24 Ira pira sa mu toniria ao ko mu
somana tavitiria beto muna tabara
vaniria tugu vei sa na dia vuvu-
lasa valioso, beto sa mai ngabutu
vadadalua na batudi sira. Inara mu
roiti vei sao ko ira doru mai gigilai
sa doru nongoro veveimu ao qai non-
gororia sa na gagale sesekedi gu, goto
ao mekamu ba qu kopunia tugu sa na
Vavanau ti Mosese.
25 Goto na veveidi ira na tinoni
karovodi qai tei vasosoto tu sa qe tei
garunu lao vaniria tu na leta ko qe ule
vaniria sa na vivile tadagita ko maike
tekuria sa na masadi na manugu
qai tavavakukuvu tari lao vaniria na
beku, maike tekua na orungu beto
maike tekuria na masadi na manugu
qaike tavanyoa pale na orungudi,
beto ko maike toania na toa lulasana
qeuniria,>> qarigu.
26 Ko sa jola kai bongi ko na ranena
poni sa toniria i Paula sira ka made
ko sa somana vuvulasa valioso sisa.
Beto sa sa tome lao pa kakabarena
zelepade ko sa vakaberia sa na totoso
mina okoto na totoso tana vuvulasa
valioso, totonai mina okoto taroiti
vaniria na vavakukuvu vuvulasa sira
doru sau.

I Paula sa taaru tamana pa zelepade

27 Ego totonai sa tata okoto sa na
vitu rane vuvulasa, poni sa ira na
tinoni Jiu pa Esia qai batia pa kak-
abarena zelepade si Paula. Ko qai
paranga sosori vatagigiriria sira na
minete tinoni doruna ko qai aru
tamana tekua si Paula.
28 Beto qai kuku vevela sira,
<<Agou na tinoni Izireli o! Mei
tokanigei! Api sa na tinoni sa rerege
betoa doru eqa ko sa kole vaivagi-
galainia sa na tinoni Izireli, na Va-
vanau ti Mosese beto na kakabarena
zelepade api sa qai kepore veveidi
sau. Ko kopira sa toni tomeniria na
tinoni karovodi mule sa pa ia api, ko
sa vagoboria sa na ia api!>> qarigu.
29 (Na ginuana qai paranga vei ina
sa ura perangana qai bati tavitinia
isa pa Jerusalema si Toropimosi na
tinoni Episasi, ko qai rorovea sa sa
toni tomenia tugu i Paula pa kak-
abarena zelepade sisa qarigu.)
30 Ego ko sa tagigiri gu sa na gugusu
Jerusalema doruna, ko qai abutu

vaikamu beto sira doru tinoni ko qai aru tamania si Paula, beto qai ragata votunia pa peguruna na kakabarena zelepade. Ko isa tugu qai votu ira sa qai patei gu sa na atakamanadi na kakabarena zelepade.

31 Ko totonai qai korapa mai vamatea ira qarigunia si Paula, poni sa sa sae kamu tana kuta mamata tadira na tinoni vaipera tadira na tinoni Romu sa na nongorona na vaivevela lavata sa podo pa gusu Jerusalema doruna qarigunia.

32 Poni sake mamavo mutugu goto sa tekuria gu na tinoni mamata gogoto api sira kaki iviva tadira na tinoni vaipera beto vei tugu ira kaki tinoni vaipera, ko qai abutu gore gu sa tadira na minete tinoni. Ko totonai qai batia ira na tinoni sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera beto ira na tinoni vaipera sa toniria, poni sa qai noso mamajai si Paula.

33 Ego beto sa lao kamu na kuta mamata ko sa aru tamania si Paula, beto sa garunuria sira na ona tinoni ko qai pikonia karu seni si Paula. Beto sa sa kole nanasania sa i sei sa na tinoni api beto na sa sa roitinia isa.

34 Ira kaki tinoni pa vaikamu sa qai vevelania kai sa, goto ira kaki sa qai vevelania goto sa tu. Sake boka gigilai na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sa na kutana sosoto na dia vevela ura sa mota sa na vevela. Ko sa garunuria gu sira na ona tinoni vaipera, ko mai toni kesania pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera sauniria.

35 Totonai sa kamu pa kekesana poni sa qai pogosia tu ira na tinoni vaipera si Paula, ura sa viva jola sa na tagigiri tadira na minete tinoni,

36 ko na minete tinoni sa qai vevela tututi, pira qarigu, <<Vamate palea sisa!>> qarigu.

I Paula sa nanaqe mulenia mekana

37 Ego ko qai tata toni tomenia pa leo ia susuverena tadira na tinoni vaipera, poni sa sa paranga laoia i Paula sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, <<Ai vei ma boka parangigo mai ara sao?>> saunia.

Poni sa oe lao sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, <<Qokolo, qu balaumua na paranga Qiriki sao?

38 Eo ko nake ao mei sa na tinoni Ijipi pa visa ina sa vaipera lao tana qavuna tana Romu beto ko sa toni laoniria pa qega sira ka made tina tinoni vaivamate!>> sau.

39 Poni sa paranga si Paula, <<Ara sa kai tinoni Jiu pa gugusu pa Tasosi pa ia pa Silisia, ko na tinoniqu sosoto pa gugusu poreveveina isa sara. Qa tepago, mu vamalumusiu mai ko ma parangaria ira na tinoni pira,>> sau.

40 Ko tonai sa vania na vinamalumu na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sisa, poni sa turu pa kekesana si Paula ko sa alaka vamomokoniria na limana sira na tinoni. Ko tonai qai noso beto ira doru, poni sa paranga lao pa paranga Aramaiki sisa.*

22

1 <<Ka visa tavitiqu na tamaqu! Mu vainongoro lame taqu ko ma nanaqe mulenisiu kopira,>> sauniria.

2 Ko totonai qai nongoronia sa paranga Aramaiki i Paula, poni sa qai okoto noso kununu beto sira. Poni sa podalai paranga si Paula, pira sau,

3 <<Ara sa kai tinoni Jiu, na podoqu pa Tasosi pa ia pa Silisia. Na lavataqu pa gugusu pa Jerusalema lani sara, beto ko na sikuluqu tai Qamalieli, ko qa tavagigalainia ko qa tuti vikivokotoria ara sira na Vavanau tadira na tamada, beto ko qa ngangali vivitiginia ara sa na Tamasa vei puputa tugu qu vei agou pa rane pa ngeni api.

4 Ko ira qai tutia na Soana tana Bangara api sa qa komiti vivikereria tugu ko qa vamateria tugu ara. Qa piuria sira na marene na rereko beto ko qa vatomeria pa ruma vaipiu.

5 Ko na kuta iama lavata beto ira doru tinoni mamata pa kauniseli mai boka vavakato vanigou gu sa na

* **21:40** Na paranga Qiriki sa pojai sa na paranga Hiburu sau, ba na paranga Aramaiki gu sa sa korapa toana totonai ko palu na paranga Aramaiki gu sa qai gigalania na paranga Hiburu. Doria tugu vei pa 6.1; 22.2; 26.14.

veveiqu ara. Ura tadira tugu qa tekuniria ara sira na leta qai kuti vaniria ira ka visa tinoni Jiu pa Damasikasi, ko ara sa mana piuria beto mana toni muleniria pa Jerusalema sira ko mai tavakilasa qarigu.

I Paula sa vavakatonia nona gabala (Roiti 9.1-19; 26.12-18)

6 Ego ko totonai qa korapa lalaoqua sara ko qa tata kamu pa Damasikasi na papada vei na korapa rane, poni sa gona vasiboro pa vailivutaiqu ara sa kai kabere vaivakeana jola na koko veina pa noka.
7 Poni qa vukele gore tu pa peso sara beto qa nongoria sa kai ovovele, pira sau, <Saula! Saula! Ai sa vei ko qu korapa komiti vivikeresiu ara sao?> sau.
8 Poni qa oe sara, <I sei sao, Bangara?> qau.
Poni pira saunisiu, <Ara Jisu pa Nazareti sapi, ara isa qu korapa komitia ao,> sau.
9 Ko ira na tinoni qai tutisiu sa qai batiadia tugu sa na kabere, ba qaike nongoro vaia sa na ovovelena na tinoni sa korapa paranga lamesiu ara.
10 Beto qa nanasa sara, <Na sa mana roitinia sara, Bangara?> qau.
Poni sa na Bangara pira saunisiu, <Mu turu, ko mu tome lao pa Damasikasi. Ketakoi mina taule vanigo sisa doruna vei qu taudukunia ko muna roitinia ao,> sau.
11 Ba qake boka babata sara, ura sa valeqasiu na kabere vaivakeana. Ko ira gu na tinoni qai tututisiu sa qai arua na limaqu ko qai tita laonisiu pa Damasikasi.
12 Ego ko na suverena tugu ketakoi sa kai tinoni na isongona i Hananiasi. Kai tinoni sa vatabe vatalea na Vavanau beto ko sa tapangaga jola tadira doru tinoni Jiu qai suvere pa Damasikasi sisa.
13 Ko isa sa lame taqu ko sa turu pa kekerequ, beto pira sau, <Saula, tasiqu! Mu babata tu sao!> sau. Ko pa totoso tugu isa sa qa babata sara, ko qa enga batia gu sisa.
14 Beto sa pira saunisiu, <Na Tamasa tadira na tamada sa tei vilego tu sao ko muna gigilai sa na ona nyorogua, muna batia sa na ona nabulu tuvisina, beto ko muna nongoro sosotoa sa na ovovelena isa.
15 Ura kode muna kai tinoni vavakato tana sao ko muna vavakatonia tadira doru tinoni sisa vei qu batia beto qu nongoria.
16 Ko kopira na sa mule qu verania? Goto mu turu ko mu tapaputaiso, beto mu kiu alili lao pa isongona isa ko mai tavalioso sira na mua sela,> sau si Hananiasi.

I Paula sa tagarunu lao tadira na Tinoni Karovodi

17 Ego ko sa kamua totonai qa gabala mule pa Jerusalema ko totonai qa korapa vavara pa kakabarena zelepade, poni sa qa batia ara sa votu taqu sa kai dodogoro.
18 Qa batia ara sisa, pira saunisiu, <Sisiqarai, mu taloa votu sisiqarai pa Jerusalema! Ura kode maike vasosotoa ira na tinoni sa na veveiqu ara muna vavakatonia ao,> sau.
19 Ba pira qau sara, <Bangara, ira tugu pira qai gigilaidia sa ara sa qa vatomeria pa ruma vaipiu beto ko qa mamajaria tinganai vei doru ruma vavaikamuna sira qai vasosotogo ao.
20 Ko totonai qai vai vamatea si Sitivini isa sa vavakatonia na veveimu ao, poni sa ara tugu sa kame qa somana vaegoa sa na mate tana beto ko ara tugu qa kole kopuniria sira na poko tadira qai vamatea i Sitivini,> qau.
21 Poni pira saunisiu sisa, <Mu taloa riu! Ura ara mana garunu laonigo pa souna tu tadira na tinoni karovodi sao,> saunisiu,>> sau si Paula.

I Paula kai tinoni tapausuna pa qavuna Romu

22 Ego ko qai kole tugu nonongorodia ti Paula sira na tinoni, ba isa tugu sa pojaria isa sira na paranga aipira, poni sa qai mekarai kuku vevela votu beto sira, pira qarigu, <<Varijo palea

pa kasia gusu sa na tinoni api! Ura nake padana mina toa sisa!>> qarigu.
23 Ko qai kole vevela tagigigiri beto qai iriruniria pa nulu sa na dia poko beto qai kole repo iaparainiria pa nulu sa na kavuru peso sira na tinoni.
24 Poni sa totonai qai korapa vei inara ira, sa sa garunuria na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sira nona tinoni, ko qai toni tomenia pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera si Paula. Beto sa sa garunuria ko mai mamajai sisa ko mi boka ululenia isa sa na ginugua sa sa qai iranga tagigigirinia ira na tinoni Jiu sisa sau.
25 Ko totonai qai korapa piko tari vakolenia ko mai mamajai qarigunia sisa, poni sa sa parangia i Paula sa kai tinoni mamata gogoto sa korapa turu tata tana, <<Ai sa vei, na tavamalumuna tugu pa vavanau sa na tinoni tapausuna tana qavuna Romu sa mina tamaja vei mina oqoro tapitu ko mina oqoro tagigila sa na sela tana?>> saunia.
26 Totonai sa nongoria na tinoni mamata gogoto sa na nanasa ti Paula, poni sa lao sa tana kuta mamata tadira na tinoni vaipera ko sa parangia, <<Qokolo, na sa mu roitinia qugu sao? Na tinoni api sa na tinoni tapausuna tana qavuna pa Romu sapi!>> saunia.
27 Poni sa lao sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera ko sa nanasia si Paula, <<Mu ule vanisiu, kai tinoni tapausumu tugu tana qavuna pa Romu sao?>> saunia.
<<Gua,>> sau si Paula.
28 Poni sa paranga sa na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, <<Ara nake poata leleo tu qa valaonia beto qa soni isongia sa na neqi ko qa tapausu tana qavuna pa Romu sara! >> saunia.
Poni sa oe lao si Paula, <<Uvao, goto ara na podo tapausuqu tugu tana qavuna Romu!>> saunia.
29 Ego pa totoso tugu isa qai togolo mule sira na tinoni mai pipiqolia ko mai nanasa vivilotia si Paula qarigu. Beto ko na kuta mamata tadira na tinoni vaipera ba sa matagutu tugu sa totonai sa gigilai sa kai tinoni tapausuna tana qavuna Romu sisa ba sa tei piunia tu na seni.

I Paula sa turu pa moedi ira na kauniseli

30 Ego ko sa nyorogua gigila vatalea tugu na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sa na kutana sosoto vei beto qai jutua ira na tinoni Jiu si Paula. Ko sa jola na bongi ko na ranena, poni sa sa ruvatia si Paula beto sa garunuria sira na kuta iama beto ira doru pa kauniseli ko mai vaikamu sauniria. Ko qai vaikamu beto tu ira doru poni sa sa toni gorenia isa si Paula ko sa vaturua pa moedi ira doru.

23

1 Ego ko sa do tari vatotogasaria i Paula sira pa kauniseli, beto pira sau, <<Ka visa tavitiqu! Qa vaokoto vatalea pa monana jongana ara sa na qua roiti lao tana Tamasa, ko sa kamu tu pa rane pa ngeni api,>> sau.
2 Poni sa garunuria tu i Hananiasi, na kuta iama lavata, sira kaki qai turu kekeria si Paula ko mu poaria na mangana sauniria.
3 Poni sa paranga lao tana si Paula, <<Mina poarigo tugu na Tamasa sao, ao na babana lulasana sa tapedi vakeka pa peguruna! Qu toqo pitusiu ara pa soanana na Vavanau ti Mosese sao, ba qu tei majai tu ao sa na Vavanau ura qu vaigarununia ko ma tapoara sara!>> sau si Paula.
4 Poni ira kaki qai turu kekeria sa pira qarigu, <<Qokolo, ko isa tugu na kuta iama lavata tana Tamasa sa qu poja sasaea ina!>> qarigunia.
5 Poni sa paranga si Paula, <<Ka visa tavitiqu, qake gigilai ara sa na kuta iama lavata sisa. Ura pira tu sau sa na Kukuti Tabuna, <Na tinoni mamata tadira na mua bubutu tinoni sa muke poja vivikeria,> sau,>> sauniria.
6 Ego ko totonai sa dogoro gigalaria i Paula sa ira pa vaikamu isa sa kai

23:5 Votu 22.28.

pukuna sa ira na Sadusisi goto ira kai goto pukuna sa ira na Parese, poni sa sa vevela votu tadira na kauniseli sisa, pira sau, <<Ka visa tavitiqu! Ara sa kai Parese, beto ko na tuna tugu kai Parese. Na veveina gu na qua rarange kode ira qai mate sa mai turu mule qau sa qa korapa tapitunia ara lani!>> sauniria.

7 Isa tugu sa paranga vei inara i Paula, poni sa qai vaitoke vatatalegadia gu mekadi sira na Parese beto na Sadusisi, ko sa tapikatarua sa na vaikamu tinoni.

8 (Ura ira na Sadusisi sa qai pojai sa kepore na turumule pa mate, kepore na mateana beto kepore na gagala qarigu. Goto ira na Parese sa qai ule votunia sa koledia tugu sa doruna aipira qarigu.)

9 Ko sa lavata tu lalaona sa na vaivevela tadira, ko qai turu pa vaikorapaidi sira kaki Parese qai vaivagigalainia na Vavanau ko qai vaigua vaneneqi pa paranga, beto sa pira qarigu, <<Kepore sa kai sela tabe batia tana tinoni api! Kita pu kai gagala babi kai mateana tu sa parangia sisa!>> qarigu.

10 Ego ko sa lavata jola sa na vaivevela vaigua tadira ko sa matagutunia na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sa kita mai koti vivikeria ira si Paula sau. Ko sa garunuria sira nona tinoni vaipera ko qai gore saputu teku varijoa pa vaikamu si Paula ko qai toni saenia pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera.

11 Ego na bongina isa sa turu pa kekerena i Paula sa na Bangara, ko pira sau, <<Mu varene! Ura kai muqisi podeke vei tugu qu tei ule vaneneqinisiu tu pa Jerusalema, poni sa kode pa Romu ba muna vavakatonisiu mutugu sara,>> saunia.

I Paula qai kukitinia

12 Ego ko totonai sa rane neqa poni sa ira kaki tinoni Jiu qai vatoqoa sa na kukitina i Paula. Qai maulu tariniria mekadi sa maike teteku na buku koi vei tu mai vai vamatea si Paula qarigu.

13 Ko ira madengavulu jola tinoni sa qai mekarai vaivaegonia na kukitina i Paula api.

14 Ko qai lao sa tadira na kuta iama beto na tinoni mamata tadira na Jiu, ko pira qariguniria, <<Qe tei maulu tarinigei tu mekamei sagei ko meneke isongo meai kai gagani tinganai mene vamatea mai tu i Paula.

15 Ko kopira agou beto na kauniseli sa mu vanongoria na kuta mamata tadira na tinoni vaipera ko mi toni lagerenia tamugou si Paula, kale mi vei qu korapa nyorogua nyaqo vovotu vatalenia sa na veveina isa. Goto agei sa mene ovo verania sisa, ko totonai mina oqoro lao kamugou isa sa mene vamatea si Paula,>> qarigu.

16 Ba kai tuna marene na luluna rereko i Paula sa nongoro poai sa na roroqu mai ngui golomia i Paula qarigu ira, ko sa lao kamu sa pa ia susuverena tadira na tinoni vaipera ko sa mavo ule vania si Paula.

17 Poni sa kuku tekua i Paula sa kai tinoni mamata gogoto ko pira saunia, <<Na koburu marene api sa mu toni laonia tana kuta mamata, ura koleona sa kai sa mina lao pojania isa,>> saunia.

18 Poni sa tonia tugu kai mamata sisa ko sa lao kamu tana kuta mamata poni sa pira saunia, <<Na tinoni tapiuna i Paula sa sa kuku tekusiu beto sa garunusiu ko ma toni lamenia pa tamu sa na marene api, ura koleona kai sa mina pojanigo sisa sau,>> sau sisa.

19 Poni sa aru tamania na kuta mamata sa na limana na koburu marene isa ko sa toni riu kalenia, beto sa nanasia, <<Na sa sa qu nyorogua pojanisiu ara ao?>> sau.

20 Poni sa paranga sa na marene, <<Ira na tinoni Jiu sa qai tei vaivaegonia tu ko mai tepago ko vuka muna toni gorenia tadira na kauniseli si Paula, ko mina doro vei qai korapa nyorogua nyaqo vovotu vatalenia sa na veveina isa qarigu.

21 Ko ao kita mu loposoniria sira. Ura ira jola madengavulu tinonidi tugu ira sa qai korapa toqo golomo verania sisa. Ira na tinoni aipira sa qai maulu tariniria mekadi ko maike teteku na buku tinganai ko mai vaia mai tu si Paula qarigu. Ko kopira qai korapa vanaqiti gu, ko qai lokania gu sa tonai muna vaegoa na dia tepa ao,>> sau sa na marene isa.
22 Ego ko sa naqua na kuta mamata sa na marene api ko minake vavakato vania mule kai goto tinoni sisa vei sa kamu vanongoria isa sisa saunia, beto sa sa soni garunu vamule riua.

I Paula sa tagarunu gore ti Pilikisi na qavuna

23 Ego beto sa kukuria na kuta mamata tadira na tinoni vaipera sa karu ona tinoni mamata gogoto, ko pira sa poja veiniria, <<Mu vatanaria karu gogoto solodia, ka vitungavuluputa tinoni vaipera pa hose, beto karu gogoto tinoni aru opere. Mai vatana ko mai taloa riu na sia koloko kode bongi, ko mai riu tu kamu pa Sizaria sira.
24 Muna vatanaria tugu vei sa kaki hose ko mina tasurana vakamu vatale tu ti Pilikisi na qavuna si Paula,>> sauniria.
25 Ego beto sa kutia na kuta mamata sa kai leta, pira sa paranga vei.

26 <<Ara Kolodiasi Lusiasi.

Lao tana bangara qavuna lavata i Pilikisi.

Na paranga qeqera tamu.

27 Na tinoni api sa qai aru tamania ira na tinoni Jiu ko mai vai vamatea qarigu. Poni qa toniria lao ara ira na qua tinoni vaipera ko qa teku vasarea, ura qa gigilai sa kai tinoni tapausuna tugu tana qavuna pa Romu sisa.
28 Qa nyorogua gigila vatalea tugu ara sa na ginuana vei beto qai jutua isa, ko qa toni gorenia pa dia kauniseli.
29 Ko qa bati votunia sa na veveina gu kaki dia vaigua pa kalena na dia Vavanau sa qai jutunia isa, goto kepore sa kai sakasava sa roitinia vei bi pada tavamatenia babi tapiunia isa.
30 Beto ko totonai qa nongoronia qai kukitinia sisa, poni sa qake vera goto qa garunu vatuvisi vagorea gu tamu. Ira qai jutua isa sa qa tei pojaniria tu ko mai pogoso lao vavotua pa tamu sisa vei qai jutunia isa qauniria,>> sau.

31 Ego qai roitinia tugu ira na solodia sisa qai tagarununia, ko qai toni bongi gorenia pa gugusu pa Anitipatirisi si Paula.
32 Totonai sa rane neqa poni sa qai loaria sira qai koi pa hose ko qai toni jola riunia si Paula, goto ira doru solodia sa qai gabala muledia pa dia ia susuverena pa Jerusalema.
33 Goto ira qai jola riu sa qai kamu tu pa Sizaria, ko qai lao vakarovia tana qavuna sa na leta, beto sa qai loa vasuveria tana si Paula.
34 Ego ko sa tiroa na qavuna sa na leta, beto sa sa nanasania isa pai pikata gugusu na koko lame veina si Paula. Totonai sa nongoro tekua na qavuna na lame veina pa Silisia sisa,
35 poni sa pira saunia, <<Kode mana nongorigo sao totonai mai kamu ira na tinoni qai jutugo,>> sau. Beto sa garunuria sira na ona tinoni kopu ko qai doro kopunia pa ruma tana qavuna si Paula.

24

I Paula sa tajutu

1 Ego ko sa jola lima rane poni sa sa toni goreniria pa Sizaria i Hananiasi na kuta iama lavata sira kaki tinoni mamata beto kai loea na isongona i Tetulosi. Ko qai vavotua ira tana qavuna i Pilikisi sa na dia tinajutuna i Paula.
2 Ego ko sa takuku vatome si Paula, beto sa podalai vavotua i Tetulosi ti Pilikisi sa na dia roroqu qai jutunia i Paula. Pira sau si Tetulosi, <<Na

suvere vabubuleai kakasana sa qe isongia agei pa totoso tamu beto ko soku bei sa aru vatalea na susuvere sa qe batiria agei na puku tinoni api, ura koko vei ao qu boka rove vakori lao momoe pa mua vaitoni.

3 Ko pa doru soana beto pa doru ia ka ia qe vatogaria pa qeqera lavata agei sira na roiti aipira, bangara Pilikisi, ao na tapangagamu jola.

4 Ba qake nyorogua varagatia ara sa na mua totoso, goto qa tepaigo gu ara sao ko pa mua vairoqu jongana sa mu vainongoro lame pa mei paranga iketena api.

5 Qe bati votunia agei sa na tinoni api sa na tinoni vapidoko tapata beto sa ararianiria na vaigua tadira doru tinoni Jiu pa doru eqa sapi. Ko isa tugu sa sa mamatania kai puku minete tinoni qai gigalaniria na tinoni Nazareti.

6 Beto ko sa podalai vapajia tugu isa sa na kakabarena zelepade, ko sa vei sa qe aru tamania agei sisa.*

8 Pana tana muna boka nanasa vivilotonia mekamu ko kode muna boka bati votuniria mekamu ao sira na sakasava qe korapa jutunia isa agei aipira,>> sau si Tetulosi.

9 Beto sa qai somana jutua mutugu ira na mamata tadira na tinoni Jiu si Paula, ko sa sosoto tugu sisa sa pojai i Tetulosi qarigu.

I Paula sa nanaqe mulenia pa moena i Pilikisi

10 Ego ko totonai na qavuna sa ebo sae laoa si Paula, poni sa paranga si Paula, pira sau, <<Na tagigilana sa sa tei soku aoro tu sa na tinoni vaipitu tana puku tinoni api sao, ko sa vei sa ara qa qera vivitigi ko mana paranga nanaqe mulenisiu mekaqu pa moemu ao.

11 Mekamu ba muna boka gigilaimua gu sa sa oqoro jolania ka manogarua rane gu qai koni jola inara sa qa sae vatarasae pa Jerusalema sara.

12 Ko qaike batisiu ba kole vaigua paranga tavitia kai tinoni pa kakabarena zelepade, babi ba kole araria vatagigiriria ira kaki tinoni bi pa ruma vavaikamuna babi pa kai ia pa gugusu lavata api sara.

13 Beto ko kepore vavagila kai sosotona mai boka vabatinigo sira na sakasava qai jutunisiu ara aipira.

14 Goto api sa ma ule votunia gu ara tamu: na Soana tana Bangara isa qai gigalania na soana selana qarigunia ira pira sa qa tutia ara. Ko qa vatarasaea ara sa na Tamasa tadira na tamamei pa moa beto ko qa vasosotoria tugu ara sira doru sakasava qai takuti pa Vavanau ti Mosese beto pa kukuti tadira na tinoni kokorotai.

15 Qa vasosotoa tugu ara sa na Tamasa vei tugu qai vasosoto vei ira pira, ko kode mina koleona sa na totoso totonai mai turu mule pa mate sira na tinoni tuvisidi beto na tinoni ikeredi qau tugu.

16 Ko sa vei sa qa podeke vivitigia ko ma isongia na monana kaberena pa moena na Tamasa beto pa moedi ira na tinoni doru totoso qau.

17 Ko pa liguna qai jola soku aoro toto vei qa taloa pa Jerusalema poni sa ma mule kamu ko ma pogoso vaniria kaki vaivana ira na qua puku tinoni qau, poni sa qa kamu beto ko qa vavakukuvu tugu vei.

18 Ko totonai qa tei vaokotia tu na vuvulasa valioso ara sa beto qai batisiu pa kakabarena zelepade, ba kepore tugu sa kai minete tinoni babi kai vaivevela tinoni totonai.

19 Goto ira kaki tinoni Jiu na koko lame veidi pa Esia tu sa qai korapa suvere totonai. Ko ira tu sa sa pada bai kamu pa tamu ko bai talesiu sara vei bi koleona kaki dia tinajutu lame taqu.

20 Ba minake vei sa ira gu inara ropi

* **24:6** Kaki kukuti nake loka leleludi sa qai jokelia na pikata 6 na pikata 8 beto qai valao tugu vei na pikata 7, ko pira sau: <<ko qe nyorogua pitua tugu pa tutina na mei Vavanau agei sisa. 7 Ba sa lame si Lusiasi na kuta mamata tadira na tinoni vaipera ko sa saputu teku variunigei pa limamei sisa, 8 beto sa sa garunuria sira qai jutua isa ko mai lame pa moemu ao sau.>>

mai ule vanigo sa na sela taqu qai bati votunia totonai qa turu pa moena na kauniseli.
21 Ba kepore mutugu, goto api gu sa kai paranga qa vevela votunia ara totonai qa turu pa vaikorapaidi ira: <Na veveina gu na turumule pa mate sa qa tapitunia ara tamugou pa rane pa ngeni api,> qau sara,>> sau si Paula.
22 Ego ko sa tei gigila vataleona tu i Pilikisi sa na veveina na Soana tana Bangara. Ko totonai sa beto paranga i Paula poni sa sa patei palea isa sa na vaikamu, beto pira sa poja veiniria sira, <<Totonai mina lagere tu i Lusiasi na kuta mamata tadira na tinoni vaipera, sa mana doro vivilotia ko mana pitua ara sa na vaigua tamugou api,>> sau.
23 Beto sa garunia sa na tinoni mamata gogoto ko mi kopunia si Paula, beto ko minake tapiu vivitigi, beto ko maike tasuqutu tugu vei sira na tavitina ko mai boka lame ovikia na tokania sisa saunia.

I Paula sa vavakato tadira Pilikisi i Durusila

24 Ego sa jola kaki rane poni sa sa kamu si Pilikisi beto i Durusila na maqotana, ko na maqotana isa sa kai rereko Jiu. Ko sa kukua i Pilikisi si Paula ko sa vainongoronia tana sa na veveina na rangena na Karisito i Jisu.
25 Ko totonai sa kole vavakatonia i Paula sa na veveina na toa tuvisina, na toa aru mulenia pa ikerena, beto na vaipitu sa korapa lame pa momoe, poni sa matagutu si Pilikisi, ko pira sau, <<Koi, jongana, kopira mu riumua mai. Tonai mana tekua kai totoso jongana mule poni kode mana kukugo,>> saunia.
26 Ba sa kole tugu mavo rorove nyoroguania i Pilikisi sa palu mina vania kaki poata i Paula sisa sau, ko sa vei sa na dori soku totoso tugu sa kukukua ko sa vavavakato tavitia si Paula.
27 Ego ko sa jola karu aoro, poni sa turu sa na qavuna beina i Pilikisi, i Posiasi Pesitasi. Ba sa nyoroguania ko bai qerania ira na tinoni Jiu sau si Pilikisi, ko sa loa vasuvere jola palea pa ruma vaipiu si Paula.

25

I Paula sa tepai na vaituti tana kuta bangara pa Romu

1 Ego ko sa jola gu kue rane toto vei sa kamu toga pa pikata gugusu isa si Pesitasi, poni sa sa taloa pa Sizaria ko sa sae pa Jerusalema.
2 Ko ketakoi qai lao vavotua tana ira na kuta iama beto na mamata tadira na tinoni Jiu sa doru sakasava qai jutunia i Paula. Beto qai tepai ira si Pesitasi
3 ko mi tokaniria ko mi vamule salea pa Jerusalema sisa qarigu, ura sa tei koleona tu sa na dia kukiti ko mai vamatea sisa totonai mina korapa sasaleona pa soana isa qarigu.
4 Poni sa oeria i Pesitasi sira, <<I Paula sa korapa takopu pa Sizaria tu, ko ara ba nake sovaina beto mana taloa gore ketakoi.
5 Ko ira na miu tinoni poreveveidi gu agou sa mai tuti goresiu sara, ko vei mina koleona kaki sela tana tinoni api poni sa ketakoi mai tutinia sisa,>> sauniria.
6 Ego ko ka vesu babi manogaputa rane tu sa sa suvere mai tadira si Pesitasi, beto sa sa mule gore pa Sizaria. Ko sa jola kai bongi ko na ranena gu poni sa sa toqo pa totoqona vaituti si Pesitasi beto sa vaigarunu ko qai toni kamunia si Paula.
7 Ko totonai sa bola tome si Paula, poni sa qai turu vailivutainia ira na tinoni Jiu koko lageredi pa Jerusalema sisa. Ko na kubo sakasava ikikeredi sa qai jutunia isa, ba qaike boka ule pipikata vatalenia ira na sosotona sira na sakasava qai jutunia isa.
8 Ego beto sa paranga nanaqe mulenia mekana si Paula, pira sau, <<Kepore kai sela ba roitinia sara, ko ba majai na Vavanau tadira na Jiu, ba vapajia na kakabarena zelepade, babi ba vakeporea i Siza na kuta bangara pa Romu,>> sau si Paula.
9 Ba i Pesitasi sa nyorogua vaqeraria sira na Jiu, ko pira sa oe veinia

si Paula, <<Ai vei, qu nyorogua sae pa Jerusalema, ko ketakoi ma pituria ara sira na sakasava qai jutunigo aipira?>> sau.
10 Poni sa paranga si Paula, <<Pa moena tugu na totoqona vaipitu ti bangara Siza ketakoi mana boka tapitu sa qa korapa turu sara. Kepore kai sela ba roitinia tadira na Jiu sara, ko ao ba qu gigila vataleamua tugu sisa.
11 Vei ba roitinia kai sela ko sa pada mana tavamatenia ara sisa, poni sa qake daiquania ara sa na mate. Ba vei mina kepore sa kai ginugua vei qai korapa mulongo jutu goboro veinisiu ira pira, poni sa kepore mutugu sa kai tinoni mina boka mulongo vakarovo laosiu tadira sara. Ara qa tepai ko i Siza tu mina pitusiu! >> sau si Paula.
12 Ego ko pa liguna sa vavakato tavitiria mai ira na ona tinoni vaitokai pa roroqu si Pesitasi, beto sa sa oe lao sa ti Paula, <<Pana ti Siza tu qu tepai ko muna tapitu sao, ko ti Siza tugu sa muna lao,>> saunia.

I Paula sa turu pa moedi ira Aquripa beto i Benike

13 Ego ko sa jola kaki rane poni sa qai kamu pa Sizaria sira Aquripa na bangara beto i Benike, ko mai kamu gogosoro vakamua si Pesitasi qarigu.
14 Ko qai toi dori suveredia tu ketakoi ka vivisa rane, poni sa sa vavakatonia i Pesitasi tana bangara sa na veveina i Paula. Pira sau sisa, <<Qokolo, koleona sa kai tinoni sa loa vasuvere jola pale pa ruma vaipiu lani i Pilikisi.
15 Ko totonai qa sae kamu pa Jerusalema sara poni sa qai ule vanisiu na veveina ira na kuta iama beto na tinoni mamata tadira na Jiu, beto ko qai tepai tugu ko ara ba pitu vaikeria sisa qarigu.
16 Ba qa pojaniria ara sa nake tuti tamigei na tinoni Romu sa mene loa valaoa tadira nona kana sa na tinoni sa tajutu totonai qai oqoro vaikamu ko bai vaigua mai sira na ona kana beto ko isa. Ko minake tavaloa lao sisa vei bi oqoro taleria isa sira na tinoni qai jutua beto ko totonai bi oqoro nanaqe mulenia mai mekana sisa pa tinajutu qai jutunia sisa qauniria.
17 Ko totonai qai kamu lani sira, poni sa qake vera mule sara goto sa jola gu kai rane poni sa qa toqo gu pa totoqona vaituti sara, ko qa vaigarunu ko sa tatoni tome gu sa na tinoni api.
18 Ko qai turu sira na tinoni qai jutua isa ko qai vavoturia sira na dia tinajutu, ba kepore sa kai dia tinajutu ba doro veinia kai roiti selana ara.
19 Goto kaki ginugua veveina gu na dia soana vinatarasae sa qai jutunia isa beto ko na veveina gu kai tinoni matena i Jisu, ba i Paula sa pojai sa sa korapa toaona sisa sau.
20 Ko ara ba qa rura talea sa na ginugua api, ko qa nanasia si Paula kita pu nyorogua sae pa Jerusalema ko ketakoi mi tapitunia isa sira na veveina na sakasava aipira qaunia.
21 Ba i Paula sa tepai ko mi takopu gu lani ko mi verania tu isa sa na vivile tana kuta bangara Romu sau. Ko qa garunuria ara sira na tinoni kopu ko mai kopunia gu tinganai mana garunu laonia ara ti Siza sisa qauniria,>> sau si Pesitasi.
22 Poni sa paranga lao ti Pesitasi si Aquripa, pira sau, <<Qokolo, qa nyorogua nongoria mekaqu ara sa na tinoni isa,>> sau.

Poni sa paranga si Pesitasi, <<Mu vera gu ao. Kode vuka gu muna nongoria ao sina,>> saunia.
23 Ego ko sa jola na bongi ko na ranena, poni sa qai kamu vababangarai sira Aquripa i Benike ko qai tome lao pa ia vavaikamuna tadira soku tinoni. Ko qai somana tome tavitiria tugu ira karu sira na kuta mamata tadira na tinoni vaipera beto ira na tinoni poreveveidi pa gugusu isa. Ko pa liguna isa sa vaigarunu si Pesitasi ko qai toni tomenia si Paula.
24 Beto sa paranga si Pesitasi, <<Bangara Aquripa, beto ko agou doru qu mekarai somana vaikamu lani, mu doria sa na tinoni api!

Isa na tinoni ira na minete tinoni Jiu doruna qai tepa vivitiginisiu ara pa Jerusalema beto vei tugu pa Sizaria lani, ko qai kuku vevelania sa nake padana mina toa lalaona sisa qarigunia.

25 Ba ara qake batia kai sakasava selana sa roitinia ko bi pada tavamatenia isa, ba mekana sa tepai sa ti Siza tu mi lao tapitu sau ko tana tu mana garunu laonia.

26 Ba na kuta ginugua veveina na tinoni api mana kuti laonia ara tana kuta bangara sa qake gigilai, ko sa vei sa qa toni lamenia pa moemiu agou ara sa na tinoni api, ba na kuta nyorogua sa pa tao bangara Aquripa. Ko pa liguna mina taroiti sa na doro vilotona na tinoni api, poni sa mina pore manugu mana kutia sara.

27 Ura sake doro jonga taqu sa vei mana garunu riunia na tinoni tapiuna vei manake ule pipikataniria ara sira na sela sa tajutuniria isa,>> sau si Pesitasi.

26

I Paula sa nanaqe mulenia mekana pa moena i Aquripa

1 Ego beto sa paranga lao ti Paula si Aquripa, pira sau, <<Kopira qu tavamalumu gu sao ko muna parangania na veveimu mekamu,>> saunia.

Poni sa alakania na limana si Paula, beto sa paranga nanaqe mulenia mekana, pira sau,

2 <<Bangara Aquripa! Qa doro veinisiu mekaqu qa pera qa turu pa moemu ao sara ko mana nanaqe mulenisiu mekaqu sa pa doru ginugua qai gogorenisiu ara ira na tinoni Jiu.

3 Qu tei gigila vatataleriamua tu ao sira doruna uana beto na toa vaigua tadira na tinoni Jiu, ko sa vei sa qa tepaigo ara sao ko mu vainongoro lame taqu.

4 Na veveina na toa qa toania ara toto vei tu na koburuqu ko podalai tu pa qua toa tadira na qua puku tinoni beto pa Jerusalema sa qai gigila betoriadia ira doru tinoni Jiu.

5 Qai gigila vatalesiudia na totoso kakasana, ko vei mai nyorogua vavakatonia sa boka gu. Qai gigilaidia ira sa pa puku tinoni sa tuti vikivokotia na vinatarasaena na mei Tamasa, qa toa vei kai Parese sara.

6 Ko kopira qa turu tapitu pa moemiu agou sara pa ginuana qa vera gelenia ara sa na taringunguti sa vaniria na Tamasa ira na tamamei pa moa.

7 Ko na taringunguti tugu isa sa qai kole vera gelenia ira ka manogarua mei bubutu ko qai vatarasaea na rane na bongi sa na Tamasa. Ko na vera gelena gu na taringunguti isa sa qai jutu talenisiu ara ira na tinoni Jiu, bangara Aquripa.

8 Ai sa vei sa quke boka tu vasosotoa agou sa na Tamasa sa vaturu muleria pa mate sira qai mate?

9 Ara mekaqu perangana ba qa rove veinia mana kanai tugu sa na isongona i Jisu pa Nazareti, ko mana roitiniria soku nganganguluqau.

10 Ko qa roitiniria ara pa Jerusalema sira na nganganguluaipira. Qa teku neqi tadira na kuta iama, ko soku sira qai tutia na Bangara qa vatomeria pa ruma vaipiu. Beto ko totonai qai tapitu ko mai tavamate sira na tinoni vevei ira, poni sa qa somana vaegoqua tugu sara.

11 Beto ko pa doru ruma vavaikamuna soku totoso qa vakilasaria beto qa jujukuria ko mai poja vivikeria sa na dia vinasosoto. Beto ko sa koi vei pugelesiu na tagigiri ko pa goto gugusu tu ba qa nyaqo tututiria tugu ko qa koti vivikereria sira.

I Paula sa vavakatonia na ona gabala
(Roiti 9.1-19; 22.6-16)

12 Ego ko qa korapa tugu roitiniria na roiti vevei ira sa qa lao pa Damasikasi pa neqi beto na vinamalumu tadira na kuta iama sara.

13 Ko, bangara, na korapa rane totonai qa korapa lalaoqua pa soana ara, poni sa sa malara koko vei pa noka sa kai kabere sa kabere jolania

na tapo ko sa gona pa vailivutaiqu ara beto ko ira qai tutisiu ara.
14 Ko qe vukele gore beto pa peso sagei doru, beto ara qa nongoria sa kai ovovele sa paranga lame taqu pa paranga Aramaiki, pira sau, <Saula, Saula! Ai sa vei ko qu komitisiu ara sao? Sa tapata jola muna takai ao sa na gou geana tana tinoni sa totolinigo,> sau.
15 Poni qa nanasa sara, <I sei sao, Bangara?> qau.
Poni sa oe sa na Bangara, <Ara si Jisu isa qu korapa komitia ao.
16 Ba mu tatakole ko mu turunia na nenemu inara! Ura na ginuana qa votu pa tamu sara sa ura qa tei udukigo tu sao ko muna nabulunisiu ara beto ko muna vavakatoniria sira na sakasava qu batiria beto ko ira na sakasava kode mana vabatinigo.
17 Kode mana vasarego ara sao tadira na mua tinoni mekamu beto ko tadira na tinoni karovodi, tadira doru ketakoi mana garunu laonigo ara.
18 Kode muna revangaria ao sa na matadi ira, ko mai gabala loa pale ira sa na rodomo ko mai lame pa kabere beto ko mai loa pale sa na neqi ti Setani ko mai lame tana Tamasa. Ko tonai mai gabala sa mina taleoso na dia sela beto ko mai somana isongo tavitiria ira qai tavalioso tonai qai rangesiu ara,> saunisiu.

I Paula sa pojai nona roiti

19 Ko inara sa vei sa, bangara Aquripa, qake nongoro vapelea mule ara sa na dodogoro lagere veina pa noka.
20 Goto podalai tugu pa Damasikasi beto pa Jerusalema, ko mi lao pa doru gugusu Jiudia beto vei tugu tadira na tinoni karovodi, sa qa kole taraenia ara sa na veveina mai loai na dia sela ko mai gabala mule tana Tamasa, beto mai roitiniria ira sa na roiti mina ulenia qai gabala qauniria.
21 Ko pa ginugua gu aipira sa qai aru tamananisiu ira na tinoni Jiu ara totonai qa korapa pa kakabarena zelepade, ko qai podekia ko mai vamatesiu qarigu.
22 Ba qa isongia gu ara sa na vaitokai tana Tamasa kamua tugu pa rane pa ngeni api, ko kopira qa turu lani ko kopira mana vavakato tamugou doru tinoni, ikete na lavata. Ba kepore mutugu sisa mana vavakatonia goto isa tugu ira na tinoni kokorotai beto i Mosese qai koroto vakolenia kode mina gore votu qarigu.
23 Ko isa qai korotonia ira sa na Karisito mina gosoria na vitigi beto ko isa sa na tinoni momoe mina turu mule pa mate, ko mina ule votunia na kabere tadira na tinoni Jiu beto tadira na tinoni karovodi,>> sau si Paula.

I Paula sa tepai i Aquripa ko mi vasosoto

24 Ego totonai sa korapa paranga nanaqenia mekana vei inara i Paula, poni sa sa vevela lao si Pesitasi, <<Paula, qu tuturu sao! Na gigalai lavata qu isongia sa sa vatuturigo!>> saunia.
25 Poni sa oe lao si Paula, <<Qake tuturu sara, bangara lavata! Ira na paranga sosotodi beto na tavagigaladi gu sa qa korapa pojaria ara.
26 Ti bangara Aquripa isa qa korapa paranga laoa ara sa na sakasava aipira sa sa gigilariaona. Qake boka vasosotoa ara sa vei bike gigilai isa sa na sakasava aipira biu, ura nake pa ia paena qai taroiti sa aipira.
27 Bangara Aquripa, qu vasosotoria tugu ao sira na tinoni kokorotai? Qa gigilaiqua ara sa qu vasosotoria tugu ao sira!>> sau si Paula.
28 Poni sa paranga lao ti Paula si Aquripa, <<Pana totoso papakana vei aipira ai vei qu rorovea kode muna pelukia ao sa na roqugu ara ko mana vasosotoa ara sa na Karisito?>> sau.
29 Poni sa paranga si Paula, <<Na qua vavara lao tana Tamasa, sa vei bi pa totoso papakana babi na kakasana, sa nake ao gu mekamu goto ira doru tugu vei qai korapa vainongoro lame taqu pa ngeni aipira sa bai vei ara qau, goto isa gu qa tapiu vei ara pira sa buke vei qau,>> sau.

30 Ego beto sa turu sa na bangara
i Aquripa, na qavuna i Pesitasi, i
Benike, beto ko ira qai toqo tavitiria,
31 ko totonai qai taloa riu sa qai kole
vaiparanga, pira qarigu, <<Kepore
kai sela bi pada tavamatenia babi
tapiunia sa na tinoni api,>> qarigu.
32 Beto sa paranga lao ti Pesitasi
si Aquripa, <<Bi boka taruvata gu sa
na tinoni api vei bi oqoro tepa lao ti
Siza,>> sau.

27

I Paula sa toka taloa lao pa Romu

1 Ego ko sa tavatuvisi sa mene toka
lao pa Itali sagei qarigu. Ko i Paula
beto kaki ira na tinoni tapiudi sa qai
loa laonia pa kopu ti Jiuliasi, isa kai
tinoni mamata gogoto pa kai puku
minete vaipera tana kuta bangara pa
Romu.
2 Ko qe koi sagei pa kai vaka koko
veina pa Adaramuteni ko sa korapa
vatana ko mi toka lao vei tinganai vei
ole pa Esia sau, ko qe toka riu. Ko
sa tutigei tugu agei si Arisitakosi, na
tinonina pa gugusu Tesalonika pa ia
pa Masidonia.
3 Sa rane neqa sa qe lao paro pa
Sidoni. I Jiuliasi sa vajongana lao
sa ti Paula, ko sa vamalumia gu ko
mina boka paro dogororia sira na
ona baere ko mai boka iai pa kaki
sakasava bi nyoroguania isa sau.
4 Totonai qe taloa pa Sidoni poni
sa sa raja koimoagei sa na gava,
ko qe rerege vapae vei tu pa nusa
Saeparasi.
5 Ko qe katapa vei tu pa kale Silisia
beto pa Pamipilia sa qe toka karovia
sa na kolo lavata, ko qe gore paro pa
gugusu pa Mura pa ia pa Lukia.
6 Ketakoi sa bati vaia na tinoni
mamata gogoto sa kai vaka
Alekezadaria sa korapa mi toka lao
vei pa Itali sau, ko sa vakoigei mule
pa vaka isa.
7 Qe toka mamavo lao na soku
rane beto ko pakona beto qe paro pa
kekele pa Kinidasi. Na gava sa dori
neqi ko qeke boka toka vatuvisi lao,
ko qe gabala vapae gore vei gu pa
nusa Kiriti ko qe katapa vei pa kekele
Salamone.
8 Qe babata kaurai pa nusa Kiriti
ko pakona beto qe kamu sa pa kai ia
na isongona pa Koqu Bulena tata pa
gugusu pa Lasaia.
9 Ego ko qe dori suvere sovai mai
tu ketakoi sagei ko sa kamua gu sa na
totoso sa tapata mai lekogo na vaka,
ura na rane vavakukuvu vuvulasa
tadira na Jiu sa tei jola tu ko sa kamua
gu sa na totoso rane bongi. Ko sa
parangaria i Paula sira,
10 <<Ka visa tavitiqu, ara qa doria
sa kode mina kolea na tapata sa na
rerege tadagita beto soku sakasava
tana aru vikereria. Ko nake susurana
gu beto na vaka sa kode tana ngan-
guluria, goto na toa tugu tadira na
tinoni vei,>> sau.
11 Ba na tinoni mamata gogoto sake
vasosotoa sa na parangana i Paula,
goto na kapini beto na tinoni poreona
vaka tu sa sa nongororia.
12 Na koqu tititina api sa nake ia
jongana mina kole vera vajolania na
totoso lomoso. Ko na kubodi ira na
tinoni sa qai nyoroguania tugu ko bai
taloa rijo tugu pa ia isa ko vei bi boka
sa bai lao vajolai na totoso lomoso
pa Poinikisi, ura kai koqu tititina pa
nusa Kiriti sa sa bata kaurai vei pa
kale suvu tapo sa ketakoi qarigu.

Na ranebongi pa kolo

13 Ego ko totonai sa podalai ivu ma-
mavo turu vei pa kolo pa kale kau-
raina na nusa sa na gava, poni sa
qai roroqua palu mene boka gu toka
lao sagei qarigu, ko qai kaoa sa na
titi beto qe mavo babata kakatapa pa
nusa pa Kiriti.
14 Ba oqoro sovai, poni sa sa bei
mutu sa na gava ko sa turu koko-
rapa vei mutu pa kale sagere tapo
beto pa narena na nusa sa na gava
ranebongi.
15 Ko sa pogoso vapirua na gava sa
na vaka, ko qe vaipera ko be vakole
veinia pa koimoa sa na gava qeu ba
qeke boka poni sa qe loa pale gu ko
qe kole gu vapopogosonigei na gava.

16 Totonai qe katapa vei pa kai
nusa ikete na isongona Kauda, poni
sa pakona beto qe surana vamauru
vatalea sa na tiqina na vaka.
17 Pa liguna qai ovulu surania ira
sa na tiqi, poni sa qai piko pilu va-
mauru vaililivutainia na gasoro sa na
vaka. Beto ko qai matagutunia kita
mi lao gona papara pa bobole nagasa
pa kolona pa babatana pa Libia sa
na vaka qarigu, ko qai vagorea ko sa
ragatia na vaka sa na titi beto sa qe
vatutinia gu na gava sa na vaka.
18 Sa koi vei neqina sa na gava ko sa
iru lao lamenigei, poni sa rane neqa
sa qai podalai gogona vole paleniria
sa kaki susurana pa vaka,
19 beto na rane vinaue sa qai gona
vole paleniria sa kaki sakasavana na
vaka.
20 Na tapo beto na seru sa qaike
isongo tabata podeke, beto na
ranebongi sa rajagei agei sa sake
isongo mako gore, ko doru mei
rorove vei mene taalo sa qai puju
betodia gu sa totonai.

21 Ego ko pa liguna kubo rane ko qai
oqoro tugu ganiadia pu gania sira na
tinoni, poni sa turu pa moedi ira si
Paula, ko sa paranga, <<Ka visa tavi-
tiqu! Vei bu nongorosiu ara ko tabeke
taloa pa nusa Kiriti sa gita, poni sa
tabeke gosoria gita sa na tapata api
beto tabeke gona pale vivikereria
sira na sakasava.
22 Ba kopira qa tepagou ara sagou
ko mu varene pa roroqu! Kepore
kame agou sa mina saivia nona toa,
goto na vaka gu sa kode mina tapiara.
23 Ura pa bongi gu sa jola ina,
sa sa lame turu tata taqu sa kai
mateana tana Tamasa, isa na Tamasa
sa isongosiu beto ko qa nabulunia
ara,
24 ko pira saunisiu, <Paula! Muke
matagutu, kode pa moena tu i Siza
muna lao turu sao! Beto ko na
Tamasa sa vasare vanigo ao sira doru
qai koi tavitigo ao,> saunisiu.
25 Ko mu varene sagou, ka visa tavi-
tiqu! Ura ara na qua vinasosoto tana
Tamasa sa kode mina gore votu vei
puputa tugu isa sa ule vanisiu isa.
26 Ba kode mina pogoso vapa-
paragita tugu na gava pa kai nusa pa
peso sa gita,>> sau si Paula.
27 Ego ko sa kamua na bongi
vinamanogamade sa kole pogoso
lao lamenigei na ranebongi pa kolo
Adiria ko sa tata vei pa korapa bongi,
poni sa qai rorove sira na tinoni roiti
pa vaka palu taqe tei ole paro tu pa
abana sa gita qarigu.
28 Ko qai vadururu gorea sa kai
gasoro sa tapikonia kai mamata pa
kai uquna, poni sa qai gigilai sa sa
rabeteputa savanga na lilisi gorena
sa na kolo. Sa oqoro sovai poni sa qai
vagorea mule sa na papadana poni sa
qai gigilai sa manogalima savanga na
lilisi gorena sa na kolo.
29 Ko qai matagutu kita me kole ole
papara pa kaki ia papatuna qarigu,
poni sa qai vagoreria pa tatava sa ka
made titi beto sa qai kole vavara ko bi
sisiqarai tu rane qarigu.
30 Ira na tinoni roiti pa vaka sa qai
matagutu ko mai uku loa pale sa na
vaka qarigu, ko qai vagorea pa ivere
sa na tiqi beto sa qai kole roiti seseke
vei mai vagore titi pa kale koimoa
qarigu.
31 Poni sa paranga lao tana tinoni
mamata gogoto beto ira na solodia si
Paula, <<Vei maike suvere pa vaka
sira na tinoni roiti aipira, poni sa
kode munake boka tavasare sagou,>>
saunia.
32 Poni qai lao tu ira na solodia ko
qai koroto paleria sa na gasoro qai
pikoni tiqi ko qai vaole palea sa na
tiqi.
33 Ego ko totonai sa tata na rane
poni sa sa garunuria i Paula sira
doru ko mai mekarai teteku mai
sauniria. Ko pira sauniria sira doru,
<<Pa ngeni api sa na vinamanoga-
made raneda taqe kole vera sa gita,
beto ko agou qu oqoro isongo tekua
kai sa.
34 Ko sa vei sa qa tepa vivitigigou
ara sagou ko mu somana teteku, ura
muna vei tugu agou sa kode minake
apulugou kai sa. Kode kepore kame

agou sa mina saivia kai memeka lili vurungu pa batuna,>> sauniria.
35 Ko totonai sa beto paranga vei inara si Paula, poni sa tekua sa na bereti ko sa paranga jongana laonia tana Tamasa pa moedi ira doru, sa kipai beto sa tekua.
36 Poni qai tavaneqi sira doru ko qai somana teteku.
37 (Agei doru qe koi pa vaka sa agei karu gogoto vitungavulu vonomo.)
38 Pa liguna qai teteku vapote vatale, poni sa qai gona vovoleniria sa na vuiti sa tasurana pa vaka ko mi kopele na vaka qarigu.

Na vaka sa makele taporaka

39 Ego totonai sa koni sae sa na vovola rane, sa qaike dogoro pikatia ira na tinoni roiti pa vaka sa na ole poanana ketakoi, ba qai dogoro vaia sa kai koqu nanagasana ko vei mai boka sa ketakoi gu sa mai gore vapapara pale sa na vaka qarigu.
40 Ko qai maja rarabutu vadururu paleria pa kolo sa na titi, qai ruvata paleria sa na gasoro piko tarina na qelu tana gaiti, beto qai kao vasaea pa gava sa na tepe koimoa ko qai gona totoa gore sa na paparona.
41 Ba na vaka sa gore jule makelenia pa kai bobole nagasa pa kolona, ko na koimoana na vaka sa sake kanoko goto na voloso tatavana sa qai taloloku taria ko qai pipiaria na tovogo lalavata.
42 Ira na solodia sa qai roitinia sa kai roroqu ko mai vamate paleria sira na tinoni tapiudi qarigu, ura kita mai oqa paro ko mai uku riudia qarigu.
43 Ba na tinoni mamata gogoto sa nyorogua vasarea si Paula ko sa vanosoria ko qaike roitinia sa na roiti isa. Goto sa garunuria sira qai boka ponyu ko mai oqa momoe ko mai ponyu gore paro pa peso,
44 goto ira na suvere joladi sa mai aleria kaki papene babi na papene kakalesena na vaka beto mai ponyu tuti gore sauniria. Ko inara qai vei poni sa beto qai soni kamu vatale beto pa peso sira doru.

28

Pa nusa Melite

1 Ego ko totonai tu qe gore paro vatale beto sa qe gigilai sa na isongona na nusa isa sa pa Melite.
2 Ira na tinonidi ketakoi sa qai baeregei na vakamu vatatalegei, beto qai vatoa vanigei tugu vei na iku dadavangana ura sa podalai gu sa na okoro ko sa lomoso sa neqa.
3 Ko sa ivala teku rereqi iuku si Paula ko totonai sa korapa valaoria pa iku, poni sa sa alangia na iku sa kai dole ko sa soqolo votu garata titiona pa limana i Paula.
4 Totonai qai batia ira na tinonidi ketakoi sa korapa garata titiona pa limana i Paula sa na manugu kare poni, poni sa qai vavaiparanga lao lame, <<Sosoto, qokolo! Kai tinoni vavarivai tugu sa na tinoni api! Sa boka ukunia tugu isa sa na ivere, ba na tamasa rereko i Tuvisi sake vamalumia ko mina toa sapi!>> qarigu.
5 Ba sa ipa lao pale pa iku i Paula sa na manugu poni, beto kepore tugu kai sa bi veinia si Paula.
6 Qai kole kokopunia sa kode mina bongo sa na limana babi mina vukele mate vasiboro sisa qarigu. Ba sa sovai qai kole vera na dodoro kopunia ba kepore tugu bi vei si Paula, poni sa qai beia sa na dia roroqu ko pira qarigu, <<Koi, kai tamasa sapi! >> qarigu.
7 Ego ko na vailivutaina na ia ketakoi sa sa isongoria na kuta bangara pa nusa isa, na isongona i Pabiliasi. Kue rane sa vatoga vatalegei isa pa ona ruma sagei.
8 Ko na tamana i Pabiliasi sa sa saea na mo mangini beto sa vaia na iapana ko sa variu kolo. Poni sa tome lao tana si Paula ko sa vavarania beto sa vaoponia na limana, ko sa salania sisa.
9 Ko totonai sa roiti vei inara i Paula, poni sa qai kamu beto sira doru tinoni qai mo pa nusa isa ko qai tasalanadia.
10 Qai vanigei tugu soku vaivana sagei, beto ko totonai sa kamua na totoso toka tamigei sa qai vanigei tugu

vei sira na sakasava mai tokanigei pa mei rerege qarigu.

I Paula sa kamu pa Romu

11 Ego ko sa jola kue popu poni sa beto qe qaqiri toka pa kai vaka sa kole suvere vajolai na totoso lomoso pa nusa isa. Na vaka Alekezadaria sisa, beto ko qai gurania na bekudi karu tamasa patavivi* sa na koimoana na vaka isa.
12 Ko tonai qe lao paro pa gugusu Surakusai poni sa qe suvere mai kue rane ketakoi.
13 Beto sa qe toka ketakoi sa qe lao paro pa gugusu Reqioni. Ko sa jola kai rane sa sa rajagei sa na gava sa gigipulu vei pa kolo, ko na rane vinarua qe lao paro pa Putioli.
14 Ketakoi sa qe gogosororia sira kaki tinoni qai vasosotoa na Bangara, ko qai rutigei ko me suvere tavitiria mai kai vuiki qarigunigei. Ko inara qe vei sagei ko tinganai qe kamu tu pa Romu.
15 Ira na tinoni qai vasosotoa na Bangara ketakoi qai tei nongoronigei tu sagei, ko qai lagere tu kamu gogosorogei pa Mamaketina pa Apiasi beto pa Kue Ruma Ipipumekana. Totonai sa batiria i Paula sira pira, poni sa paranga jongana lao tana Tamasa, beto sa tavaneqi sisa.

16 Totonai qe kamu pa Romu, poni sa sa tavamalumu gu si Paula ko sa suvere mekana ko kai solodia gu sa kole kopunia sisa.

I Paula sa tarae pa Romu

17 Ego ko sa jola kue rane poni sa sa kuku vaikamuniria i Paula sira na mamata tadira na tinoni Jiu pa Romu. Ko totonai qai vaikamu, poni sa pira sa paranga veiniria, <<Ka visa tavitiqu! Ara sa kepore kai roiti ikerena ba roiti laonia tadira na tinoni Jiu tavitida babi ba tuti vapiruria na uana na tutuuti tadira na oda tite. Ba qa tapiu pa Jerusalema sara ko qa tavalao pa limadi ira na tinoni Romu.
18 Ko pa liguna qai nanasa vivilotonisiu sara poni sa qai nyorogua ruvatasiu, ura kepore sa kai sela vei ba pada tavamatenia ara bai batia taqu.
19 Ba totonai qaike vaegoa ira na tinoni Jiu sa vei inara, poni sa isa gu sa kole ko qa roitinia ara sa ara qa tepa ko tai Siza tu ma lao tapitu qau. Ba qa roiti vei nake vei ko koleona kaki tinajutu mana jutuniria ira na qua puku tinoni mekaqu qau sa.
20 Ko isa gu sa na ginuana qa kukunigou agou ko ma dogoronigou na paranganigou qau. Ara sa pa ginuana gu isa qai vera gelenia ira na tinoni Izireli sa qa tapiu tale veinia api,>> sauniria.
21 Poni qai paranga lao tana sira kaki, <<Agei sa bi kai leta veveimu gu ao be tekua tadira pa Jiudia, babi kaki tavitimei kokodi ketakoi bai vavakatonia ba bai ulenia na sela bu roitinia ao, ba kepore tugu.
22 Ba qe doro vapadai sa be nongoria tugu sa na mua roroqu ao qeu, ura isa na veveina na minete tinoni qu somanania ao sa qe tei nonongoronia tugu qai poja vivikeria tugu ira na tinoni doru eqa,>> qarigunia.
23 Ko qai nguti vakolea ira sa kai goto rane, ko totonai sa ira na motadi sa qai lame pa ia sa susuvere i Paula. Ko sa podalai na vuvugei ko sa kamua na vevelu sa sa ule vaneneqiniria i Paula sa na veveina na binangara tana Tamasa, ko sa ule vakabere vaniria pa Vavanau ti Mosese beto pa kukuti tadira na tinoni kokorotai sa na veveina i Jisu.
24 Ko kaki ira na tinoni sa qai vasosotoa sa na ona paranga, goto ira kaki sa qaike vasosoto.
25 Qai okoto gogoto na dia vinasosoto sira, ko qai podalai taloloa riu pa liguna sa pojai i Paula sa kai paranga, pira sau, <<Sa sotona gu sa na Gagala Tabuna totonai sa parangaria ira na tamamiu ti Aisea na tinoni kokorotai,
26 pira sau,
<Mu lao tadira na tinoni aipira

* **28:11** Karu tamasa patavivi aipira sa na isongodi sira Kasito i Palokisi.

ko mu pojaniria:
Muna nongoro ko muna nonongoro
ba munake vakaberia.
Muna dogoro ko muna dodogoro,
ba munake batia.
27 Ura na bulodi na tinoni pira sa
duduvili,
na talingidi sa sa kiqili patu,
na matadi qai leqa.
Kita mai babata na matadi,
na talingidi mai nonongoro,
na bulodi mi tavagigala
ko mai gabala mule lame,
ko ara ma salanaria,> sau.
28 Ko kopira mu gigilai agou sa
tadira na tinoni karovodi mule sa
tagarunu lao sa na nongorona na in-
aalo tana Tamasa api. Ko ira sa kode
mai vainongoro,>> sauniria i Paula
sira.†
30 Ko karu aoro doruna sa sa
kole suvere pa kai ruma mekana
sa tabaria si Paula. Ko ketakoi sa
vakamuria sira doru tinoni qai lame
dogoria isa.
31 Ko sa kole tarae vevelania
isa sa na veveina na binangara
tana Tamasa beto sa kole vaivagi-
galainia sa na veveina na Bangara
i Jisu Karisito, ko sa varene pa
ona vavakato beto kepore kai sa bi
suqutia sisa.

28:27 Aisea 6.9-10. † **28:28** Kaki kukuti koledi qai kutia na pikata 29 lani, pira sau, <<Pa liguna sa paranga vei inara i Paula, poni sa qai taloa riu sira na tinoni Jiu ko qai kole vaigua mekadi.>>

Pa Romu

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula kai nabulu ti Jisu Karisito, beto ko na Tamasa tu sa kukusiu ko qa tinoni tagarunuqu beto sa vilesiu isa ko qa vaqatania sa na nongoro jongana sa koko lame vei tana Tamasa.
2 Na nongoro jongana api sa na Tamasa tu sa tei ule momoenia pa moa tu pana tadira na ona tinoni kokorotai isa vei sa pojai pa Kukuti Tabuna.
3 Ko na veveina na Tuna isa sa sa podo tinoni pana tutina i Devita na bangara sisa,
4 beto pana ona toa tinamasa sa sa taule votu pana neqi sa na Tuna na Tamasa sisa tonai sa turu mule pana mate: isa si Jisu Karisito na oda Bangara.
5 Pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito isa sa qe tekua agei sa na vairoqu vaialona beto qe tavile ko qe tinoni tagarunumei tana Tamasa ko qe vaqatania agei sa na Karisito, ko doru tinoni karovodi mai vasosoto beto mai vatabe ko mi tavalavata sa nisongona isa.
6 Beto agou pa gugusu pa Romu ba qu somana taanye tavitiria tu ira sa kukuria na Tamasa, ko kopira na ona i Jisu Karisito sagou.
7 Ara sa qa kuti lao tamugou doru pa Romu, agou sa roroqugou na Tamasa beto sa kukunigou na ona tinoni isa.
Ara qa tepai ko na vairoqu vaialona beto na bule tana Tamasa na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito mi kole somana tamugou.

I Paula sa paranga jongana lao tana Tamasa

8 Momoe, pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito qa boka paranga jongana laonia ara tana qua Tamasa sa na veveimiu agou doru, ura na miu rarange sa tei tavavakato tu pana vailivutaina na kasia gusu.
9 Na Tamasa, isa qa nabulunia pa doruna qua toa pana vareregena na nongoro jongana veveina na Tuna, sa gigilasiuona sa ara qake mumanigou sagou
10 doru totoso qa vavara. Qa tepa vivitigia ko kopira bi vamalumia na Tamasa sa bi boka vadogoronisiu kai soana ko ba lame dogorogou mai sagou qau.
11 Ura qa nyorogua vivitigi ovikigou ara sagou ko ma ianigou kaki vaivana tana Gagala, ko agou mu tavaneqi pana miu rangena na Bangara qau.
12 Ko tonai muna tavaneqi poni sa agou beto ara tana mekarai vaitokai lao lame; ara mana tatoka pana rarange tamugou beto agou ba muna tatoka pana rarange taqu qau.
13 Ka visa tavitiqu, ara qake nyoguanigou ko bu mumania agou sa vei tei kubo totoso tu qa uanania ko ba lame dogorogou qau, ba qa tasuqutu tinganai ko sa kamua tu na totoso api. Qa nyorogua vagabalaria tugu vei sira kaki tinoni ketakoi ko mai tutia i Jisu Karisito qau, kai muqisi podeke vei qa tei roitinia tu pana tadira goto tinoni karovodi.
14 Ura ara sa na qua roiti tadira na tinoni Qiriki beto nake Qiriki, tadira na tinoni gigigalaidi beto tadira na pupugudi tugu vei sa sa koleona.
15 Ko sa vei isa sa ara qa ngangali vanaqitinia ko mana kemarania sa na nongoro jongana tamugou pa Romu tugu vei.

Na nongoro jongana sa na neqi tana Tamasa

16 Ara qake keania sa na nongoro jongana na veveina na Karisito, ura isa tugu sa na neqi tana Tamasa qai taalonia ira doru tinoni qai vasosoto, momoe ira na tinoni Jiu beto ira na tinoni karovodi tugu vei.
17 Ura na nongoro jongana sa ulenia sa na tuvisi tana Tamasa, ko na tuvisi isa sa lame tonai sa rangea gu na Karisito sa na tinoni. Sa tei tapoja pikata tu pa Kukuti Tabuna sa pira

1:17 Gabakuku 2.4.

sau, <<Na tinoni tuvisina mina toania na rarange,>> sau.

Ira doru tinoni qai kilu palea na Tamasa

18 Na kokora tuvisina tana Tamasa sa sa koko lagere vei pa noka ko sa raja pana tadira doru tinoni qai vavakeporea na Tamasa beto qai roitiniria na roiti ikikeredi; ira sa na dia soana ikikeredi qai suqutia na sosotona veveina na Tamasa ko sake tabata.
19 Ira qai boka gigila vakabere vatataleadia sa na Tamasa, ura na Tamasa mekana sa vadogoro vakabereniria nona uana sira.
20 Ura ira nona uana paedi sa podalaina tu totonai sa roitinia na kasia gusu sa sa vatadogoroniria pana vinapodaka sa roitiniria. Ko doru sakasa qai ulenia na ona neqi kole jolana beto na ona toa tinamasa sa qai tei tabata vatatale tu, ko kepore sa kai tinoni mina boka paranga vei pira, <<Ara qake gigilai na Tamasa ko vei sa qake valavatia!>> minagu.
21 Qai gigilaidia ira sa na Tamasa ba qaike isongo vania na vinatarasae isa sa pada bi lao tana Tamasa, beto ko kepore tugu bai isongo paranga jongana lao sa pana tana. Goto na dia roroquna veveina na Tamasa sa sa gua goboro sosoto beto na bulodi sa pugelia na rodomo ko qaike boka batia na sosoto.
22 Qai neneronia sa qai gigilaidia sa na Tamasa qarigu, ba qai gagale tuturu duduvili gu sa.
23 Ko qai daidia vania na vinatarasae sa na Tamasa kole jolana, goto qai vatarasaeria tu sira na beku qai taroiti vei na tinoni maike kole jola, beto ko na bekudi na manugu tatava na manugu gavere made nenedi, beto ko ira na sakasava qai nyotolo.
24 Qai tuturu duduvili sira na tinoni ko sa vei sa sa loa laoniria na Tamasa pana dia nyorogua lululasadi pa bulodi, ko qai roitinia ira sa na roiti vaivakeadi tonai qai mekarai vaivori lao lame mekadi.
25 Qai dainiadia sa na sosoto tana Tamasa, goto na Tamasa sesekedi tu sa qai nyoroguaniria. Ko qai vatarasaeria beto qai valavataria sira na vinapodaka tana Tamasa. Ko qaike madinia sa na Tamasa isa sa vapodakaria doru sakasava, isa sa pada mina tavatarasae kamua na kamua. Agua.
26 Ko sa vei sa na Tamasa sa loa laoniria pana dia nyorogua vaivakeadi, ko ira na rereko qai vaivori lao lame tavitiria sira na rereko, isa nake uana kolena.
27 Ko ira na marene ba qai loa pale tugu sa na uana kolena, goto qai vainyogua gu mekadi. Ko qai roitinia ira sa na roiti vaivakeadi ko qai vaivori lao lame gu mekadi sira na marene. Ko sa vei sa qai gosoria tugu ira sa na vinakilasa na padana na dia sela.
28 Ko qaike doro vaporeveveinaia ira sa vei bai kopunia pana roqudi sa na Tamasa, ko sa loa lao paleniria na Tamasa pana dia roroqu gua goborodi sira ko qai roitiniria gu ira sira na uana qaike garo pana dodoro tana Tamasa.
29 Ko na dia toa sa pugeleria na doru sakasava qaike tuvisi, na ikeredi, na dodoro nyoroguaniria na dia sakasava goto tinoni, na vaivaikikerai lao lame, na kokono, na vaivamate tinoni, na vaikana, na vaipera, na nyonyorava, beto na roroqu vaikere paleria na goto tinoni. Qai pogoso valekogo seseke,
30 qai poja vivikereria na goto tinoni, qai kanai na Tamasa, qai vaivapaleka, qai valavata muleniria mekadi beto qai paranga valalavatai, qai vapodo soana korega pana roiti votudi na roiti ikikeredi, beto qaike vataberia na tinadi na tamadi.
31 Kepore na dia tavagigala, qaike tarange pana dia paranga, na bulodi sa kokobania na vairoqu, beto qaike tokaniria na goto tinoni.
32 Qai gigilaidia sa na uana tuvisina tana Tamasa sa pojai sa ira qai toaniria na toa ikikeredi vevei inara sa na padadi mai tavamate tugu, ba qaike roitiniria gu mekadi sa na roiti ikikeredi beto qai beto gu, goto qai

vajonganaria tugu vei sira qai roitiniria na sakasava vevei inara.

2

Na vaituti tana Tamasa

1 Ko, qokolo, i sei sao ko qu juturia
ira na goto tinoni? Ao qu juturia
ira na goto tinoni sa kode munake
boka tavavugasa tonai mina vaipitu
na Tamasa. Ura tonai qu juturia na
goto tinoni, poni sa mekamu tugu sa
qu jutugo ura ao ba qu roitiniria tugu
sira na roiti ikikeredi qai roitiniria
ira.
2 Taqe tei gigila vataleoda tu gita sa
na vaipitu tana Tamasa sa na koko
lame veina pana tuvisi tonai sa pi-
turia ira qai roitiniria na sakasava
ikikeredi vei aipira.
3 Qokolo, ko ao ba qu roitiniria tugu
mekamu sira tugu na sela qu jutu-
niria ira goto tinoni! Ko ai vei ao qu
rorovea kode muna boka talegasani-
amua ao sa na vaipitu tana Tamasa?
4 Ba palu qu vakepore veveinai
beka sa na vairoqu lavata tana
Tamasa beto na ona uana vei sake
oqoqa tagigiri beto ko sa boka vera
vamomosonigo na Tamasa. Quke
gigilai tu ao sa na vairoqu tana
Tamasa sa vei ko mi boka vagabaligo
ao sau?
5 Ba qu korapa vapatua beto qu
vaduduvilia na bulomu, ko qu ko-
rapa boka vaikamu tarinigo mekamu
sa na vinakilasa muna gosoria pana
rane tonai mina tadogoro votu sa na
vaipitu tuvisina tana Tamasa.
6 Ura na Tamasa mina okoto
tabaraniria na laona na dia roiti sira
na tinoni.
7 Ira na tinoni qaike ngajunia na
roiti jongana beto qai nyaqoa ko na
Tamasa mi vaululuria na valavataria
beto ko mai tekua na toa kepore vin-
abetona qarigu, sa na Tamasa mina
vaniria na toa jola.
8 Goto ira qai nyaqoa na dia
nyorogua mekadi beto qai daidiania
na sosoto goto qai tutia tu na dia
soana seladi, sa na Tamasa mina
vagosoroniria na ona vinakilasa
manginina sira.
9 Ira doru tinoni qai roitinia isa sa
sela sa mina vagosoroniria na tapata
beto na vitigi takulanga, momoe ira
na Jiu beto ira na tinoni karovodi
tugu vei.
10 Goto ira qai toania na roiti
jongana sa mina vaululuria na
valavataria beto mina vaniria na
bule, momoe ira na Jiu beto ira na
karovodi tugu vei.
11 Ura na Tamasa sake totoka kale.
12 Ira na tinoni karovodi qaike
isongia na Vavanau ti Mosese, ko qai
sela beto qai mate tugu pana pegu-
runa na Vavanau isa. Beto ira na Jiu
qai isongia na Vavanau isa sa qai sela,
beto na Vavanau tugu isa sa pituria.
13 Ura nake ira na tinoni qai non-
goria gu na Vavanau sa qai tavatuvisi
pa moena na Tamasa, goto ira tu qai
tutia na Vavanau sa qai tavatuvisi.
14 Tonai ira na tinoni karovodi
qaike isongia na Vavanau ti Mosese
qai roitiniria pana dia uana kolena
sa na sakasava pana Vavanau, poni
sa sosoto qaike isongia tugu sa na
Vavanau, ba sa kai muqisi podeke vei
qai tei tutia tu ira sa na vavanau.
15 Na dia uana sa ulenia sa na roiti
tana vavanau sa sa takuti gu pana
bulodi, ko monanadi ba sa ulenia gu
sisa, ura na dia rorove soku totoso
sa toke muleniria beto kaki totoso sa
totokeniria.
16 Ko aipira mina roiti vei sa na
Tamasa pana rane tonai mina pi-
turia sa na roroqu golomodi tadira
na tinoni, ko mina roiti vagore vo-
tua i Jisu Karisito sa na vaipitu tana
Tamasa, mina vei puputa sa pojai na
nongoro jongana qa taraenia ara.

Ira na Jiu ba qaike tutia na Vavanau

17 Ego ao qu visongonigo kai tinoni
Jiu mekamu sa qu totoravusia na Va-
vanau ti Mosese beto qu vaqatania sa
na tinoni tana Tamasa sao qugu.
18 Qu gigilai na nyorogua tana
Tamasa beto qu boka vile pikataria

2:6 Kera Vinatarasae 62.12; Gigalai 24.12.

sira na sakasava qai jongana jola, ura qu tavagigalai pana Vavanau sao.
19 Qu gigila vatalea sa mekamu sa kai tinoni vaitoni tadira na leleqadi, na kabere tadira pa rodomo,
20 kai tinoni vavanau tadira na pupupugudi, beto kai tinoni vaivagigalai tadira qai melalunia na sosoto tana Tamasa, beto qu isongia na gigalai okoto vatalena beto na sosotona pana Vavanau.
21 Ego ko ao qu vagigalairia ira goto tinoni qugu, sa ai sa vei qu vagigalaigo tugu mekamu? Ao qu tarae, <<Muke iko!>> qugu, ba ao mekamu quke iko?
22 Ao qu paranga, <<Muke babarata! >> qugu, ba ao mekamu quke babarata? Ao quke tavaraguaniria ira na beku, ba ao mekamu quke ikoria na zelepade?
23 Ao qu vavaqatania sa na veveina qu isongia na Vavanau, ba ao mekamu quke vakeporea sa na Tamasa tonai qu majai na Vavanau tana Tamasa?
24 Sa sotona gu sa na Kukuti Tabuna tonai pira sau, <<Pana laemiu agou sa ira na tinoni karovodi qai poja vivikeria sa na isongona na Tamasa,>> sau.
25 Na pobe sa na vinagigila na tinoni tana Tamasa sao, ko vei bu kopunia na Vavanau poni sa na mua tapobe sa sa pore laena. Ba vei muneke tutia na Vavanau poni sa na mua tapobe sa sa vaitoto vei gu quke tapobe sao.
26 Beto ko na tinoni karovona sake tapobe sa bi tutia na uana tuvisina sa nyoroguania na Vavanau, poni sa na Tamasa mina doro veinia kai tinoni tapobena sisa.
27 Ko na tinoni karovona sake tapobe sa vei mina tutia na Vavanau poni sa mina tutinigo sao, ura qu isongia ao sa na vavanau takutina beto qu tapobe tugu ba qu majai na Vavanau.
28 Nake isa gu sa tapobe na vulitina sa na tinoni Jiu sosoto, beto nake sakasava sa taroiti pa peguruna gu na tini tinoni sa na ginuana sosoto na pobe.
29 Goto isa tu sa vevei na tinoni Jiu pa bulona sa na tinoni Jiu sosoto, isa sa tapobe na bulona. Ko na roiti alepi sa na Gagala tana Tamasa tu sa roitinia, nake Vavanau takutina sa roitinia. Na tinoni vevei ina sa sa tekua na vinatarasae tana Tamasa tu, nake pana tana tinoni.

3

Na vaituti tana Tamasa sa tuvisi

1 Ego ko na sa sa isongia na tinoni Jiu vei sa poreveveina jolania isa sa isongia na tinoni karovona? Babi sa poreveveina jola tugu sa na veveina sa tapobe na tinoni?
2 E, kubo sakasava poreveveidi jola tugu sa isongia sa na tinoni Jiu! Momoe sa, ura pana tadira tinoni Jiu tugu qai tavagore vei sira na paranga tana Tamasa.
3 Ba ai sa vei sa? Ira kaki qai daidia vasosoto, ko ai vei na Tamasa minake kopunia na ona taringunguti sa vei ura ira qaike vasosoto?
4 Dai ko dai tugu! Qai tei tadogoro votu na gagale tinoni sesekedi gu sira doru tinoni, ba na Tamasa minake isongo tetea nona paranga. Kai muqisi podeke vei tugu sa pojai na Kukuti Tabuna sa pira sau,

<<Pana mua paranga muna tadogoro
votu na tuvisimu sao, Tamasa;
beto muneke taleno sao tonai
muna tutiniria ira na tinoni,>>
sau.

5 Ba vei na roiti ikikeredi tu tadagita sa bai vakabere vavotu vatalea sa na tuvisi tana Tamasa, poni sa na sa tanagu sa vei? Ai vei na Tamasa sa sela tonai sa vakilasagita sa gita tanagu? (Qa korapa paranga vei qai rorovea kaki tinoni sara!)
6 Dai ko dai tugu! Ura vei bike vakilasagita sa na Tamasa, poni sa ai mina vei mina boka pitua isa sa na kasia gusu tinoni sa vei?
7 Ba vei na sosoto tana Tamasa sa bi vapugele nyonyoa votua na vinalavatana na Tamasa tonai qake

2:24 Aisea 52.5. **3:4** Kera Vinatarasae 51.4.

roitinia ara sa na sosoto tana Tamasa,
poni ai sa vei qa korapa tu tapitu vei
kai tinoni selaqu sara?
8 Ego mina vei poni sa pira gu
taunia ropi, <<Ariagada ko ta roiti
vivikere ko na jongana mi soni lame!
>> tau? Sosoto, ira kaki tinoni qai tei
poja vivikeregei tu beto qai jutunigei
sa agei qeu qarigu! Na padadi tugu ko
mai tapitu sira.

Kepore kai tinoni sa tuvisi pa moena na Tamasa

9 Ego mu vainongoro vatale kopira.
Ai vei agei na tinoni Jiu sa qe tuvisi
jolaniria ira na tinoni karovodi? Bi
mija tu iapeki! Ura agei qe tei vak-
abere momoea tu sa ira na tinoni
Jiu beto na tinoni karovodi sa qai
mekarai tapiu vaikamu gu pana kau-
runa na neqi tana na sela.
10 Na Kukuti Tabuna sa tei pojai tu
sa pira sau,
<<Kepore sosoto sa kai tinoni sa tu-
visi,
11 kepore sa kame sa tavagigala,
kepore kame sa nyaqoa na
Tamasa.
12 Ira doru qai balinga loa pale sa na
Tamasa
ko qai mekarai nyunyala
vaitakoi;
kepore sa kame bi roitinia na jon-
gana,
bi mija sosoto tu kame.
13 Na poporangadi sa vei na bevi to-
mate tarevangana,
na meadi sa pugelia na nyony-
orava,
na paranga vaivamatedi
qai vei na poizinina na dole iker-
ena pa kauru beberudi.
14 Na mangadi sa pugelia na leleve
ikeredi beto na kokora.
15 Na nenedi sa abutu sisiqarai lao
vaivamate,
16 na ngangangulu beto na ma-
mata takulanga qai balanga
vapovisi pana doru soana qai
lekogoria,
17 beto qaike tavaraguania na soana
bule.
18 Na madinia na Tamasa sake
tomea na dia roroqu,>> sau.
19 Ego ko taqe tei gigilaioda tugu
gita sa doru sakasava qai takuti pana
Vavanau sa qai takuti vaniria tugu ira
qai tatoni pana Vavanau, ko kepore
sa kai tinoni mina boka paranga beia
sa na vaipitu tana Tamasa, beto ko ira
doru tinoni pa kasia gusu sa mai oe
lao pana vaituti tana Tamasa.
20 Ego ko pana podeke roiti tutina
na Vavanau sa kepore kai tinoni
mina tadogoro vei na tuvisina pa
moena na Tamasa, ura isa gu na
manugu sa vagigilanigita na Va-
vanau sa na oda sela gu.

Na tuvisi sa koko lame vei pa rangena na Karisito

21 Ego ba kopira na soana sa vatu-
visiria na Tamasa ira na tinoni sa sa
tei bola votu tu, ba na tuvisi isa sake
kole pana Vavanau goto pana goto
soana tu. Ba na Vavanau beto ira na
tinoni kokorotai ba qai tei vavakato-
nia tu sa na veveina na tuvisi isa.
22 Na Tamasa sa vatuvisiria pana
moena mekana sira na tinoni tonai
qai rangea i Jisu Karisito. Na Tamasa
sa roitinia sa api pana tadira doru
qai vasosotoa na Karisito, ura kepore
sosoto sa kai sa bi goto pana tadira na
Jiu beto na tinoni karovodi,
23 ura ira doru tinoni sa qai sela
beto gu ko qaike kamua sa na pada
ululuna sa vakolea na Tamasa.
24 Ba na vatuvisida gita taqe va-
sosoto sa na ona vaivana isa sa koko
lame vei pa ona vairoqu vaialona.
Ko i Jisu Karisito sa pajuku teku mu-
lenigita beto sa ruvatagita.
25 Ko i Jisu sa sa vaivanania na
Tamasa, isa na vavakukuvu sa garo
ko na vulasadi ira na oda sela tonai
taqe rangea isa sa nyoa na orunguna
pa korosi. Na Tamasa sa roitinia
sa api ko sa vabatinigita sa na ona
soana sa vatuvisiniria ira na tinoni
pa moena mekana. Pa moa qike oqa

3:12 Kera Vinatarasae 14.1-3; 53.1-3. **3:13** Kera Vinatarasae 5.9; 140.3. **3:14** Kera Vinatarasae 10.7. **3:17** Aisea 59.7-8. **3:18** Kera Vinatarasae 36.1. **3:20** Kera Vinatarasae 143.2; Qelesia 2.16.

tagigiriniria ko qi dogoro vajola paleria sira na sela tadira na tinoni,
26 ba kopira na Tamasa sake dogoro vajola paleria sira na sela tadira na tinoni ko gita taqe batia sa na ona tuvisi. Pana soana api na Tamasa sa ule vanigita sa isa mekana sa tuvisi beto isa sa vatuvisiria sira qai rangea i Jisu.
27 Ko sa vei sa na sa pana oda popodeke mekada sa tana boka vaqatania gita? Bi julingai tu! Ai vei ira na tinoni mai boka vaqatania sa na Tamasa sa dogoro veiniria na tuvisidi ura qai tutia na Vavanau? Dai sosoto! Tonai gu qai rangea ira na Karisito sa qai tavatuvisi sira.
28 Ura gita taqe tei dogoria tu sa na tinoni sa sa tavatuvisi pana moena na Tamasa tonai gu sa rangea na Karisito, nake pana ona tutidi na garunu tana Vavanau.
29 Ba ai vei na Tamasa sa na Tamasa tadira na tinoni Jiu gu? Ai vei nake Tamasa tadira na tinoni karovodi tugu vei sisa? Dai, isa ba na Tamasa tadira na tinoni karovodi tugu vei.
30 Ko na tei tagigilana tu sa isa gu sa na Tamasa sosotona, ko isa tugu mina vatuvisiria pana moena mekana sira na tinoni Jiu tonai qai rangea sa na Karisito beto ko ira na tinoni karovodi ba sa vatuvisiria pa moena mekana tonai tugu qai rangea na Karisito.
31 Ko, ai vei taqe vakepore veveinaia gita sa na Vavanau ura kopira taqe tavatuvisi pana rarange? Dai ko dai tugu! Taqeke dogoro vagorea gita sa na Vavanau, goto kopira tugu sa taqe sori vaturua pa peso mauruna sa na Vavanau.

4

I Ebarahami sa tavatuvisi tonai sa vasosoto

1 Ego ko kopira mu vainongoronia sa na soana sa tadogoro vei na tuvisina si Ebarahami isa na tite tamigei. Pana soana sa sa tavatuvisi sisa?
2 Vei bi tavatuvisi pana moena na Tamasa ura sa roitinira na roiti jongadi si Ebarahami, poni sa bi boka vaqatania isa pana tadira tinoni sa nona tuvisi isa, ba pa moena na Tamasa bike boka vaqatania tugu isa sa na tuvisi isa.
3 Ura pira tu sau sa na Kukuti Tabuna,
<<I Ebarahami sa vasosotoa sa na Tamasa,
ko na Tamasa sa doro veinia na tinoni tuvisina sisa,>> sau.
4 Na tei tagigilana tu sa na tinoni sa roiti sa sa tatabara tugu, ko na ona tabara sa sake tadogoro vei na vaivana goto sa tadoro vei na laona na ona roiti.
5 Goto na tinoni sake roitinia na roiti jongadi goto sa vasosotoa gu sa na Tamasa, isa sa boka vatuvisia na tinoni ikerena, poni sa pana ona rarange isa sa sa tadoro vei na tinoni tuvisina sa na tinoni isa.
6 Ko i Devita na bangara ba sa tei ulenia tugu sa na qeqera sa gosoria na tinoni sake roitiniria na roiti jongadi ba na Tamasa sa doro veinia gu na tinoni tuvisina sisa. Pira sau si Devita,
7 <<Qai tamana sira na tinoni na dia roiti ikikeredi na Tamasa sa taleosoniria,
beto na dia sela sa vapae paleniria isa!
8 Sa tamana sa na tinoni isa ira na ona sela na Bangara sake puku tutinia!>> sau.
9 Ego ko na qeqera sa ulenia i Devita api sa na dia gu ira qai tapobe, ba tadira qaike tapobe tugu vei? Taqe tei batiaoda tu gita pana Kukuti Tabuna sa i Ebarahami sa vasosotoa sa na Tamasa, ko pana ona rarange isa na Tamasa sa doro veinia na tinoni tuvisina sisa.
10 Ego ko ai totoso sa na Tamasa so dogoro veinia na tinoni tuvisina si Ebarahami? Totonai sa tei tapobe tu, ba totonai tu sa oqoro tapobe? Dai, nake pa liguna sa tei tapobe tu sa, goto totonai tu sa oqoro tapobe sisa.

4:3 Popodalaina 15.6; Qelesia 3.6. **4:8** Kera Vinatarasae 32.1-2. **4:9** Popodalaina 15.6; Romu 4.3; Qelesia 3.6; Jekopi 2.23.

11 Ko pa liguna tu sa tadoro vei na tu-
visina beto sa tapobe sisa, ko na pobe
sa na vinagigilana gu sa tei tekua tu
i Ebarahami sa na tuvisi isa tonai sa
vasosoto totonai tu sa oqoro tapobe
sisa. Ko sa vei isa sa i Ebarahami
sa na tamadi ira doru qaike tapobe
ba qai vasosotoa na Tamasa ko na
Tamasa sa dogoro veiniria na tinoni
tuvisidi.
12 Beto ko i Ebarahami tugu vei sa
na tamadi ira qai tapobe, ba nake
pana mekana gu na ginuana vei ira
sa na tinoni tapobedi sa, goto ira ba
qai toania tugu sa na toa rarange isa
na tamada i Ebarahami sa toania to-
tonai tu sa oqoro tapobe.

Na taringunguti sa lame tonai sa kole na rarange

13 Ego ko nake pana ginuana i
Ebarahami sa tutia na Vavanau sa
na Tamasa sa taringungutinia sisa
beto isa na tinoni mina podo pana
tutina i Ebarahami ko mai isongia sa
na mana tana kasia gusu, goto na
taringunguti isa sa lame totonai gu sa
rangea na Tamasa ko sa tadoro vei na
tinoni tuvisina si Ebarahami.
14 Vei ira gu qai tutia na Vavanau
sa bai isongia sisa sa taringungutinia
na Tamasa, poni sa na rarange tana
tinoni sa sa kepore veveina beto na
taringunguti tana Tamasa sa na gob-
orona gu sa vei.
15 Na Vavanau sa ule votunia sa na
vinakilasa tana Tamasa, ba ketakoi
sa kepore na vavanau sa sa kepore
tugu sa na maja paranga.
16 Ko na taringunguti sa sa lame
pana tadira qai vasosoto gu, ura na
Tamasa sa valame veinia na vaivana.
Ko sa vei sa na taringunguti api sa
tavalao nake tadira gu qai tutia na
Vavanau, ba tadira tugu vei qai va-
sosoto vei sa vei i Ebarahami, isa na
tamada gita taqe vasosoto.
17 Ko sa tei pojaiona tu na Kukuti
Tabuna sapi, pira sau, <<Ara qa tei
vilego tu sao ko muna vei na tamadi
ira soku puku tinoni,>> sau. Ko na
taringunguti sa vavagua pana moena
na Tamasa, isa na Tamasa sa va-
sosotoa i Ebarahami. Ko isa tugu
sa na Tamasa sa vatoa muleria ira
na matedi beto sa boka kuku vapo-
dakaria ira na sakasava qai oqoro
podaka.
18 Ko i Ebarahami sa vasosoto
ko sa kole vera vamaurunia sa na
taringunguti totonai kepore kai sa
bi boka tavasosoto ura isa beto na
maqotana sa qai tei baragoso na
qoele tu. Ko sa tavaisongo na tamadi
ira soku puku tinoni sisa, isa tugu vei
sa pojai na Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Ira na mua koburu mai soku vei na
seru,>> sau.
19 Sake rabeke pana ona rarange
sisa ba sa dogoro vakaberia isa na tin-
ina, ura sa tei tata kai gogoto aorona
tu sisa ko sa tei baragoso tu beto i Sera
ba sa egoro.
20 Ba na taringunguti tana Tamasa
sake ruarabeke vasekea sisa, goto
sa neqi sa nona rarange ko sa
vatarasaea tu sa na Tamasa
21 beto sa vagigila vatatalea sa na
Tamasa sa isongia na neqi ko mina
boka vagore votua na manugu sa
taringungutinia.
22 Ko sa vei sa i Ebarahami sa ta-
dogoro vei na tinoni tuvisina pana
moena na Tamasa.
23 Ego na veveina i Ebarahami
sa tadogoro vei na tinoni tuvisina
sa qaike takuti ko ti Ebarahami gu
mekana,
24 goto qai takuti ko tadagita tugu
vei taqe tadogoro vei na tinoni tu-
visida pa moena na Tamasa. Gita
sa taqe vasosotoa na Tamasa isa sa
vaturu mulea pana mate si Jisu na
oda Bangara.
25 Na Tamasa sa vamalumia ko sa
mate sisa ura gita taqe roitiniria na
roiti ikeredi, beto sa vaturu mulea ko
sa vatadogoronia sa gita taqe tavatu-
visi pana moena na Tamasa.

5

Na vuana taqe tekua na tuvisi pa moena na Tamasa

4:17 Popodalaina 17.5. **4:18** Popodalaina 17.17.

1 Ego ko taqe tei tavatuvisi tu pa
moena na Tamasa sa gita totonai taqe
vasosoto, ko kopira taqe suvere bule
tavitia gita sa na Tamasa ura na oda
Bangara i Jisu Karisito sa tei roiti
veinigita tu isa.
2 Beto ko pana roiti sa roitinia
na Karisito sa gita taqe tekua sa na
vairoqu vaialona isa taqe korapa
tugu isongia kopira beto ko taqe
kemara qeqera ura taqe korapa
vera gegelenia sa na Tamasa mina
vadogoronigita nona vinalavata
poreveveina.
3 Ba nake isa gu mekana, goto agei
ba qe qera tugu vei tonai qe gosoria
na tapata, ura qe gigilai sa na tapata
sa vuania na turu vangaju,
4 na turu vangaju sa vuania na
uana sa doro garo pana moena na
Tamasa, beto ko na uana garona sa sa
vuania sa na vera gegelenia isa mina
vadogoronigita na Tamasa.
5 Ko na vera gegelenia isa mina
vadogoronigita na Tamasa sa sake
boka vatakulangagita, ura na
Tamasa sa tei vuva votunia tu pana
oda toa sa na ona vairoqu lame
tadagita. Ko gita taqe gigilai sa na
vairoqu api ura na Gagala Tabuna sa
vanigita sa sa vagigilanigita.
6 Totonai tu taqe korapa munyala
ko kepore oda boboka gita sa na
Karisito sa mate vanigita pana totoso
tavilena tana Tamasa.
7 Sa tapata jola sa kai tinoni bi mate
vania kai goto tinoni tuvisina. Ba
palu kaki tinoni bai boka varene ko
bai mate vania tugu kai tinoni jon-
gana!
8 Ba na Tamasa sa tei vabatinigita
tu sa na ona vairoqu mekana ko to-
tonai tu taqe korapa tinoni selada
gita sa na Karisito sa mate vanigita.
9 Ego ko pana orunguna isa taqe tei
tavatuvisi tu pana moena na Tamasa
sa gita, ko kopira sa kabere vatatale
gu sa na Karisito kode mina alogita
pana vinakilasa tana Tamasa.
10 Tonai tu taqe korapa suvere
kanai gita sa na Tamasa ba isa sa
vaibulenigita pana matena na Tuna.
Ko kopira ko na baere sosoto tana
Tamasa sa gita, ko na tagigila vatal-
ena sa isa kode mina alogita sa gita
pana toa tana Tuna.
11 Ba nake isa gu mekana sa, goto
gita ba taqe kemara qeqerania sa na
roiti sa roitinia na Tamasa pana oda
Bangara i Jisu Karisito, ura pana roiti
tana sa kopira taqe tapoja na baere
sosoto tana Tamasa sa gita.

Na mate sa lame vei pana ti Adama goto na toa sa lame vei pana tana Karisito

12 Ego ko pana roiti tana kai tinoni, i
Adama, sa na sela sa tome lame pana
kasia gusu, ko na sela sa vuania sa na
mate. Ko pana soana vei api sa na
mate sa lame tadira doru tinoni, ura
ira doru qai sela beto vei i Adama.
13 Na sela sa tei koleona tu pana ka-
sia gusu sa totonai sa oqoro tavalame
na Vavanau. Ba ketakoi sa kepore
na vavanau, poni ira na tinoni qaike
tajutu tariniria sira na dia sela ura
kepore sa kai vavanau bi suqutia na
sela.
14 Ba na tagigilana vatale sa na
mate sa bangaraniria sira doru
tinoni podalai tu ti Adama ko sa
kamua ti Mosese isa sa valamea
na Vavanau. Ko na mate sa ban-
garaniria tugu vei sira qai roitinia
na maja paranga sa goto pana maja
paranga sa roitinia i Adama, isa na
kirena na Karisito sa tuti lame liligu.
15 Ba na maja paranga ti Adama
sa sake vei na vaivana tana Tamasa,
ko na vuadi qaike vaitoto. Sa sosoto
tugu sa na vuana na maja paranga
tana kai tinoni poni sa soku qai mate.
Ba sa lavatana jola mutugu sa na
vairoqu vaialona tana Tamasa beto
na vaivana sa pugele nyonyoa tariria
soku tinoni, ko na vaivana api sa
lame vei pana vairoqu vaialona tana
kai tinoni, i Jisu Karisito.
16 Beto ko na vaivana tana Tamasa
sake vei na sela tana kai tinoni, i
Adama. Ura na vuana na sela tai
Adama sa qai tapitu sira na tinoni,
ba na vuana na kubo maja paranga
tadira na tinoni sa sa lame sa na

vairoqu vaialona beto na uana tuvisina.
17 Ego ko pana maja paranga tana
kai tinoni sa na mate sa bangara,
ko pana roiti sa roitinia na tinoni
isa sa bangara sa na mate. Ba sa
lavatana jola mutu sa na roiti sa roi-
tinia kai tinoni, i Jisu Karisito! Ira
doru qai tekua na vairoqu vaialona
pugelena tana Tamasa ko qai tavatu-
visi pa moena na Tamasa sa mai so-
mana bangara tavitia i Jisu Karisito,
ko pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito
mai boka bangara sira.
18 Ego ko pana kai maja paranga
tana kai tinoni sa qai tagogorenia ko
qai tapitu sira doru. Ko pana soana
vei tugu isa sa pana kai roiti tuvisina
tana kai tinoni sa ira doru qai boka
tavatuvisi pa moena na Tamasa ko
qai tekua na toa jola.
19 Pana roiti duduvili tana kai
tinoni, i Adama, sa kubo tinoni qai
tavatinoni sela. Ko pana soana vei
tugu isa sa pana roiti vatabe tana
kai tinoni, i Jisu Karisito, sa ira kubo
tinoni mai tinoni tuvisi pa moena na
Tamasa.
20 Na Vavanau sa tavalame liligu
ko ira na tinoni mai boka doro pika-
tia ai koi vei lulasana na dia sela.
Ba ketakoi sa gigiri na sela, poni
na vairoqu vaialona tana Tamasa sa
lavatana jola tugu.
21 Ko kai muqisi podeke vei na sela
sa bangaraniria ko sa vamateria sira
na tinoni, poni sa pana roiti sa roi-
tinia i Jisu Karisito na oda Bangara
sa na vairoqu vaialona ba sa ban-
garaniria ko sa vatuvisiria beto sa
vaniria tugu na toa jola sira na tinoni.

6

Taqe tei mate loa pale tu na sela ko taqe toa pana tana Karisito

1 Ego ko na Tamasa sa tei vanigita
tu nona vairoqu vaialona sa gita taqe
sela ko sa vei poni sa na sa tanagu sa
vei? Ai vei palu ta laoda gu toania
sa na toa sela ko mi tadogoro vakak-
abere sa na vairoqu vaialona tana
Tamasa?
2 Dai ko dai tugu! Taqe tei mate
loa pale tu gita sa na sela, ko na sa
laona mule tana kole toa laoda gu
pana sela?
3 Muke mumania agou sa tonai
taqe tapaputaiso lao pana ti Jisu
Karisito, poni sa pana mate tana sa
taqe tapaputaiso lao sa gita.
4 Ko gita sa taqe taborutoni tavitia
isa tonai taqe tapaputaiso lao pana
ona mate. Ko kai muqisi podeke vei
na Karisito sa turu mule pana neqi
lavata tana Tamada, poni sa gita ba ta
toania na toa koregana.
5 Ko gita sa taqe tei tavaborutoni
tavitia tu isa pana ona mate, ko sa
vei sa gita ba kode tana mekarai toa
tavitia tugu sisa tonai tana tavaturu
mule vei isa.
6 Ego ko taqe gigilaioda sa na oda
toa leluna sa tavasomana mate tavi-
tia na Karisito pana ona korosi, ko na
tinida sa nyoroguania na sela sa mi
tapiara pale, ko gita take tavapinausu
pana sela.
7 Ura na tinoni matena sa sa tei
taruvata tu pana neqi tana sela.
8 Ko gita sa taqe tei mekarai mate
tavitia tu na Karisito ko sa vei sa taqe
vasosotoa sa kode tana kole mekarai
toa tavitia tugu vei sisa.
9 Taqe gigilai sa na Karisito sa tei
tavaturu mule tu pana mate ko mi-
nake mate ligu, ura na mate sake neqi
jolania si Jisu.
10 Tonai sa mate sa sa matenia
isa sa na sela tadira doru tinoni kai
memeka totoso gu, beto na toa sa toa-
nia kopira sa sa toa vania na Tamasa.
11 Ko pana soana vei tugu isa sa
agou ba mekamiu sa mu dogoro
veinigou na tinoni matedi qaike ny-
orogua sela, beto mu toa vania na
Tamasa ura qu tei somana kole kame
tavitia tu i Jisu Karisito sagou.
12 Ego ko kopira muke vamalumia
sa na nyorogua sela ko mi bangara-
nia na tinimiu isa kode mina nyabo
gu, kita vei ko mu roitiniria sira na
nyorogua ikikeredi pana miu toa.
13 Beto muke vamalumu vania na
sela sira na okokoto kokobu tinimiu
ko mai tavaroiti pana roiti ikikeredi.

Goto mu vania tu na Tamasa sa doruna miu toa, mu vei ira na tinoni qai tei tavatoa mule tu pana mate, beto mu vamalumu vania na Tamasa sira doruna na okokoto kokobu tinimiu ko mai tavaroiti pana roiti tuvisidi.
14 Na sela sa minake bangaranigou, ura agou sa quke tapiu pana tutina na Vavanau goto qu tatoni pana vairoqu vaialona tana Tamasa.

Na pinausu pana roitina na tuvisi

15 Ego ko tonai tana dogoria sisa qa koni pojai ara, poni na sa tanagu sa gita? Ai vei palu ta laoda gu toania na toa sela ura taqeke tapiu pana tutina Vavanau goto taqe tatoni pana vairoqu vaialona tu tana Tamasa sa gita? Dai ko dai tugu!
16 Ai vei quke gigilai tugu agou sa tonai qu vapinausu mulenigou lao tana kai bangara ko qu vatabea sisa, poni sa na ona pinausu tugu na tinoni qu vatabea sagou? Ko agou sa vei muna pinausu pana nyorogua tana sela sa kode na vuana muna tekua sa na mate tugu, ba vei muna vamalumugou mekamiu ko muna vatabea na Tamasa poni sa muna vuania tugu agou sa na toa tuvisina.
17 Ba agei qe paranga jongana jola lao tana Tamasa! Ura na totoso qai jola pori agou qu tavapinausu tana na sela, ba kopira qu tei vatabea tu pana bulomiu sa na vaivagigalai qu tavagigalainia.
18 Ko qu tei taruvata tu pana sela ko kopira sa na ona pinausu mutu na tuvisi sagou.
19 Qa korapa paranga vavapodekenia na toa tadagita na tinoni sara ura agou pana miu rorove tinoni sa quke boka nongoro vakoititiria sira na vaivagigalai koridi. Pana totoso qai jola pori qu vamalumuria sira na okokoto kokobu tinimiu ko qu sela beto qu tavapinausu pana roiti pajidi beto na roiti ikikeredi, ko qu roitiniria tu lalaomiu agou sira doru roiti ikikeredi. Ko pana soana vei tugu isa sa kopira ba mu vamalumuria sira na okokoto kokobu tinimiu ko mu tavapinausu pana roiti tuvisina, ko mu toania sa na toa liosona pana tana Tamasa.
20 Agou tonai qu pinausu tana sela, poni sa quke tapiunia agou sa vei bu roitinia agou sa na tuvisi sa nyoroguania na Tamasa.
21 Ego ko na sa sira na vua jongadi qu vagavororia agou tonai qu roitiniria perangaina sira na roiti ikikeredi qai vakeagou kopira? Na vinaokotona ira na roiti ira ko na mate gu ke!
22 Ba kopira sa qu tei taruvata tu pana sela beto qu tei tavapinausu tu tana Tamasa sagou, ko na vuana qu isongia sa na toa liosona pana tana Tamasa, ko na vinaokotona sa na toa jola.
23 Ura na tabarana na sela sa na mate tugu, ba na vaivana tana Tamasa sa na toa jola isa taqe isongia gita tonai taqe kole kame tavitia i Jisu Karisito na oda Bangara.

7

Na vavapada pana vaialava

1 Ka visa tavitiqu, tamugou tugu qu gigilai na vavanau pana uana toa sa qa korapa paranga lao sara. Qu tei gigilaimiu tu agou sa na vavanau sa bangarania na tinoni tonai gu sa korapa toaona sa na tinoni isa.
2 Ura mu doria tu kai vavapada api ko. Na rereko ivivana sa sa tasuqutu ko minake piaria sa nona vaialava lao tana marenena tonai gu sa korapa toaona sa na marenena. Ba tonai mina tei mate tu sa na marenena, poni sa na rereko sa taruvata pana vavanauna veveina na marenena.
3 Ko sa vei sa vei bi korapa toaona sa na marenena ko bi suvere tavitia kai goto marene sa na rereko isa, poni sa mina tapoja na rereko babaratana sisa. Ba vei bi tei mate tu sa na marenena, poni sa sa taruvata pana vavanauna na marenena sisa ko mina boka vaialava liguona gu, ko totonai sa sake babarata sisa vei mina alavia kai goto marene.

4 Ego, ka visa tavitiqu, ko na Vavanau sa agou ba qu tei mate loa pale tu totonai sa mate sa na Karisito, ko kopira agou sa na ona tu na goto tinoni. Ko kopira agou sa na ona tu na Karisito, isa sa tavaturu mule pana mate, ko kopira gita ta boka vuania na vua jongana tana Tamasa.
5 Ura totonai taqe toa tutiria gita sira na oda nyorogua mekada poni sa ira na nyorogua ikikeredi sa sa ararianiria na Vavanau pana okokoto kokobu tinida, ko taqe roitiniria gita sira na roiti ikeredi qai vuania na mate.
6 Ba kopira taqe tei mate loa pale tu gita sa na Vavanau isa sa piugita. Ko kopira taqe taruvata ko taqe nabulunia sa na Tamasa pana soana korega tana Gagala, nake pana tutina na Vavanau, isa na soana leluna.

Na vavanau sa vabatinigita na sela

7 Ego ko tonai tana dogoria sisa qa koni pojai ara, poni na sa tanagu sa gita? Ai vei na Vavanau sa na kutana na sela? Dai ko dai tugu! Ba ara sa bake gigilai sa na sa sa na sela vei bi kepore na Vavanau. Ura ara bake gigilai sa na dodoro nyonyorogua sa sa sela vei bike paranga vei pira sa na Vavanau, <<Muke dodoro nyonyorogua,>> bikeu.
8 Ko tonai qa gigilai ara sa na garunu api poni sa na sela sa tekua na lolomo jongana tu ko sa araria vanyonyoroguanisiu doru kai sa sara. Ketakoi sa kepore na Vavanau poni sa na roiti votuna na sela sa sake taararianiia.
9 Ara sa totonai qa kole toa perangana sa qake gigilai sa na Vavanau ko qake rorovea sa qa sela, ba totonai sa lame sa na garunu api poni sa qa koni dogoro vakakaberia ara sa na toana na sela pana taqu,
10 ko tonai qa batia sa na tinoni matequ gu sara. Ara qa batia sa isa tugu na garunu api bi vanisiu na toa sosotona, sa isa tugu sa vamatesiu sara.
11 Ura tonai qa gigilai ara sa na garunu api poni sa na sela sa tekua na lolomo jongana ko sa vasianasiu sara, ko pana garunu isa na sela sa vamatesiu sara.
12 Ego ko na Vavanau sa na liosona beto ko na garunu api sa na liosona, na tuvisina beto na jongana.
13 Ego ko ai vei na Vavanau isa na jongana sa sa vamatesiu sara? Dai ko dai tugu! Na Vavanau isa sa jongana sa vabatinisiu sara qa sela, beto ko na tinoni matequ sara ura qa sela. Goto na sela tu sa vamatesiu sara, ko na sela sa tabata votu vatale na veveina. Ko tonai sa lame sa na garunu isa ko qake vatabea ara, poni sa na sela sa tabata votu kai sakasava selana jola.

Na vaipera pana toa tana tinoni

14 Ura taqe gigilaioda gita sa na Vavanau sa na lame veina pana Gagala tana Tamasa, ba ara na tinoni masa na orungu ko qa tavapinausu pana tana na sela.
15 Isa qa roroitinia qake gigila vatalea sara, ura ara qake roitinia sa isa qa nyorogua roitinia, goto isa tu qake tavaraguania sa isa tugu sa qa roitinia.
16 Ego ko vei ara qa roitinia sisa qake nyorogua roitinia, poni api sa ulenia sa ara qa vaegoa gu sa na Vavanau sa na jongana.
17 Ko nake pana qua nyorogua mekaqu ara sa qa roitinia sa na roiti ikerena, goto na sela tu sa kole pana taqu sa roiti veinisiu.
18 Ara qa gigilai sa kepore kai jongana bi kole pana taqu, isa pana qua toa sa tatoni pana qua nyorogua mekaqu. Ura na nyorogua roitinia na jongana sa sa koleona gu taqu, ba na boboka tu ko mana roitinia na jongana sa sa keporenisiu.
19 Ko qake boka roitinia tu ara sa na jongana qa nyorogua roitinia, goto isa tu na ikerena qake nyorogua roitinia sa qa roitinia.
20 Ego ko isa tugu qake nyorogua roitinia ara sa qa roitinia, ko sa vei sa sa kaberena gu sa nake pana qua

7:7 Votu 20.17; Vavanau 5.21.

nyorogua mekaqu ara sa qa roitinia sa na roiti ikerena, goto na sela tu sa kole pana taqu sa roiti veinisiu.

21 Ko ara qa batia kai neqi ikerena sa sa bangaranisiu ara, ura tonai qa nyorogua roitinia ara sa na jongana, poni sa na ikerena gu sa kole pana taqu.

22 Pana buloqu sosoto qa qera vivitiginia ara sa na Vavanau tana Tamasa.

23 Ara qa batia kai goto vavanau mutu sa korapa roiti pana okokoto kokobu tiniqu, kai goto vavanau isa sa kanai sa na vavanau qa vaegoa pana roququ. Ko na goto vavanau isa sa vapinaususiu pana sela sa korapa roiti pana tiniqu.

24 Kai tinoni nyunyunyalana sosoto sara! I sei mina alosiu pana nyorogua tana tiniqu sa vamatesiu api?

25 Ba qa vatarasaea na Tamasa sara, isa mina alosiu pana roiti mina roitinia i Jisu Karisito na oda Bangara! Ko ara mekaqu sa pana qua roroqu qa nyorogua nabulunia na Vavanau tana Tamasa, ba pana qua nyorogua pana toa tini qa tavapinausu pana neqi tana sela.

8

Na toa pana Gagala

1 Ego ko kopira na Tamasa minake pituria na vakilasaria sira qai kole kame tavitia i Jisu Karisito.

2 Ura na neqi tana na Gagala sa vanigita na toa tonai taqe kole kame tavitia i Jisu Karisito sa tei ruvatigo tu pana neqi tana na sela beto tana na mate sao.

3 Isa na Vavanau ti Mosese sake boka roitinia ura na tinida gita sa tavamunyala pana sela, poni sa na Tamasa sa roitinia. Isa sa garunia sa na Tuna mekaina ko isa sa lame podo pana kai tini vevei tugu na tini tana tinoni sela beto ko na veveina na sela sa sa lamenia isa. Ko tonai sa lame poni sa vakilasia isa sa na sela tonai sa gosoria isa sa na vitigi pana toa tini,

4 ko na uana tuvisina sa nyoroguania na Vavanau sa kopira sa gore votu pana tadagita taqe toania nake nyorogua ikikeredi pana oda toa goto na nyorogua tu tana na Gagala.

5 Ira qai toania na nyorogua ikikeredi tana na toa tini sa na sakasava ikikeredi tana toa tini sa qai kole roroquria, goto ira qai toania na nyorogua tana na Gagala sa na sakasava tana Gagala sa qai kole roroquria.

6 Na juno roqu totonia na nyorogua ikikeredi tana na toa tini sa sa vuania na mate, goto na juno roqu totonia na nyorogua tana Gagala sa vuania na toa beto na bule.

7 Ko sa vei sa na tinoni sa juno roqu totonia na nyorogua ikikeredi tana na toa tini sa sa kanai sa na Tamasa, ura isa sake vatabea na Vavanau tana Tamasa, beto ko sa kepore tugu vei na ona neqi ko mina boka vatabe.

8 Ko ira qai toania sa na nyorogua ikikeredi tana toa tini sa qaike boka vaqerai sa na Tamasa.

9 Ba agou sa quke toania na nyorogua ikikeredi tana na toa tini goto qu toa vei tu sa totolinigou na Gagala, ura na Gagalana na Tamasa sa korapa kole pana tamugou. Na tinoni sake isongia na Gagalana na Karisito, poni na tinoni isa sa nake tana Karisito.

10 Ko vei mina kole pana miu toa sa na Karisito, poni sa na tinimiu kode mai mate tugu ura sa kolea na sela ba na gagalamiu sa tei toa tu ura qu tei tavatuvisi tu pana moena na Tamasa sagou.

11 Ba na Gagalana na Tamasa, isa sa vaturu mulea pana mate si Jisu, sa sa tei kole tu pana toa tamugou, ko na Tamasa kode mina vatoaria sa na tinimiu kode mai mate. Isa tugu na Tamasa sa vaturu mulea na Karisito pana mate sa isa tugu sa mina roiti vei api pana neqi tana Gagalana sa kole tamugou.

12 Ego ko, ka visa tavitiqu, gita sa taqeke tapiunia na toa tini ko tabe kole toaniria sira na toa ikikeredi sa nyoroguania na toa tini.

13 Ura vei muna toaniria sira na
nyorogua ikikeredi tana na toa tini,
poni sa na mate tugu sa muna gosoria. Ba vei pana neqi tana Gagala
muna vamateria agou sira na roiti
ikikeredi tana toa tini, poni sa kode
muna tekua agou sa na toa.
14 Ura ira doru qai korapa tatoli
pana Gagalana na Tamasa sa ira tugu
sa na tuna na Tamasa sira.
15 Agou ko na Gagala qu tekua
sa sake vaivapinausu ko bu kole
matagutunia mule na Tamasa. Goto
na Gagala qu tekua agou sa isa sa
teku pausugou pana tatamana tana
Tamasa ko isa sa boka vaparanga
veinigita pira lao tana Tamasa,
<<Aba! Ao na Tamaqu!>> sau.
16 Na Gagalana mekana na Tamasa
sa somana ule votunia vei sa pojai
na gagalada gita sa gita sa na koburu
tana Tamasa.
17 Ko kopira na koburu tana
Tamasa sa gita ke, ko kode tana
somana isongoria tugu sira na mana
sa vakole kale vaniria na Tamasa
ira nona tinoni. Ego ko kode tana
somana isongoria sira na mana sa
vakoleria na Tamasa ke, ko kode tana
somana isongoria tugu sira na mana
vei tugu na Karisito sa isongoria.
Ko vei tana somana gosoria gita sa
na vitigi tonai tana roitinia na roiti
jongana sa vei na Karisito, poni sa
kode tana somana tavalavata tugu sa
gita.

Na vinalavata tadira na tinoni qai vasosoto

18 Ara qa vasosotoa sa na vitigi taqe
gosororia gita pana totoso kopira sa
sake pada ko tana dogoro matagutuniria ura na vinalavata kode tana
tekua gita sa na lavatana jola.
19 Doruna na vinapodaka sa korapa nyorogua vivitiginia beto sa korapa vera vatalenia sa na totoso tonai
na Tamasa mina ule votuniria sa ira
na tuna sosoto.
20 Ura na vinapodaka sa sa talevenia ko minake boka vagore votua
sa na nyorogua tana Tamasa. Ko
nake pana ona nyorogua mekana na
vinapodaka sa sa vei isa, goto na
Tamasa tu sa roiti veinia ura sa nyoroguania ko na vinapodaka mi kole
vera gegelenia sau.
21 Ura kai rane na vinapodaka
sa mina taruvata ko minake nyabo
beto ko mina tekua isa tugu na
vinalavata qai isongia ira na koburu
tana Tamasa.
22 Taqe tei gigilaioda tu gita sa podalai tu pa moa ko sa kamua kopira
sa na vinapodaka doruna sa gosoria
na vitigi ko sa mekarai kei, sa kole
kei vei na rereko sa vivitigi ko sa tata
vaivapodo.
23 Ba nake vinapodaka gu mekana
sa sa kei, goto gita taqe isongia na
Gagala Tabuna, isa sa vei na kobuna
momoe na vaivana tana tekua vuka
risa, ba taqe korapa tugu kei pana
leoda tonai taqe korapa gegelenia sa
na totoso tonai na Tamasa mina teku
pausugita beto mina ruvatia pana
sela sa na tinida.
24 Ko podalai tu tonai taqe taalo
sa taqe kole vera gegele sa gita, ba
na sakasava sa tei ta bata tu sa sake
tavera gegele. Ura i sei sa kole vera
gegelenia mule na sakasava sa tei batia tu?
25 Ba vei na sakasava taqe oqoro
batia sa taqe korapa vera gelenia,
poni sa taqe turu vangaju tonai taqe
gele vatatalenia gita sisa.

26 Ko pana soana vei tugu na
oda vera gegele sa vamauru poni
sa na Gagala ba sa lame tugu somana tokanigita tonai taqe munyala.
Taqeke gigilai ai sa na tuvisina tana
vavara vei gita, ba na Gagala Tabuna
mekana sa vavara tokanigita pana
kei vitigi sake boka tapoja pikata
pana paranga.
27 Ko na Tamasa isa sa tiro kamua
na bulo tinoni sa gigilaiona sa na
sa sa na roroqu tana Gagala, ko na
Tamasa sa gigilai sa na Gagala sa
vavara tokaniria sira na tinoni tana
Tamasa pana soana vei sa nyoroguania na Tamasa.
28 Ko gita taqe gigilai sa tadira qai
roroqua na Tamasa sa isa sa roitiniria doru sakasava pana soana sa
votua na jongana, ko sa roiti vei inara

sisa pana tadira sa kukuria ura isa sa
na ona nyorogua isa pana tadira.
29 Ko ira sa tei gigilariaona tu
perangana, sa ira ba sa tei vileria tu
perangana ko kode mai tekua sa na
uana tana Tuna mekai, ko na Tuna
mekai sa sa vei na marene podo ki-
manaqe goto ira sa na boko tasina
marene.
30 Ko ira sa tei vileria tu peran-
gana sa ira ba sa tei soruria tu, ko
ira sa tei soruria tu perangana sa
ira ba sa tei vatuvisiria tu pa moena
mekana, beto ko ira sa tei vatuvisiria
tu pa moena mekana sa ira ba sa tei
valavataria tu.

Na vairoqu tana Tamasa

31 Ego ko na sa tanagu sa gita tonai
tana dogororia sira doru sakasava sa
roiti vanigita na Tamasa aipira. Na
Tamasa sa tei roiti vanigita tu, ko i sei
mina boka vakilasagita sa vei?
32 Na Tuna tu mekana ba sake aru
mulenia goto sa valageria ko sa mate
vanigita gita doru, ko ai vei kode mi-
nake boka vatamo vanigita mutugu
sira doru vaivana jongadi?
33 I sei sa mina pitugita pa moena
na Tamasa ko mina boka vakilasagita
gita na tinoni ta viledi tana Tamasa?
Ura na Tamasa tu mekana sa sa tei
vatuvisigita tu pa moena mekana sa
gita.
34 I sei sa mina boka jutunigita
qai oqoro tavulasa noda sela sa gita
minagu? Ura i Jisu Karisito tugu
mekana sa sa matenigita, ko sa turu
mule, beto ko isa tugu sa sa toqo pa
kale matuana na Tamasa, ko isa tugu
sa sa korapa vavara tokanigita gita.
35 Bi mija sosoto tu sa kai tinoni
babi kai sakasava mina boka pikata
palenigita gita pana vairoqu tana
Karisito. Tonai tu taqe gosoria
na tapata ko taqe takulanga, tonai
taqe takomiti ura taqe rangea na
Karisito, taqe gosoria na songe, sa
keporenigita na poko, taqe gosororia
na sakasava vaivamatedi, babi tabe
tavamate tu, ba na Tamasa sake beto
roroqugita sa gita.
36 Na tapata taqe gosororia aipira
sa qai tei tapojadi tu pa Kukuti
Tabuna, tonai pira sau,
<<Tamasa, na mua tinoni ao sagei
ko sa vei sa ira na goto tinoni
qai nyorogua vamategei doru
totoso,
qai dogoro veinigei na padamei
sa mene takubolo vei gu na
sipi,>> sau.
37 Ba tonai taqe tomeria sira na tap-
ata aipira sa gita taqeke tavakilasa
goto sa vavarenegita tu na Karisito
isa sa roroqugita.
38 Ara qa vagigila vatalea sa ke-
pore sosoto sa kai sa mina boka
pikata palenigita pana vairoqu tana
Tamasa. Nake mate babi na toa, nake
ira na mateana babi ira na bangara
pa vavagalo eqa, nake sakasava pana
totoso kopira babi na sakasava vuka
risa, nake ira qai isongo gogoto neqi
pana kasia gusu api,
39 nake ira pa narena na kasia gusu
babi ira pa kauruna na kasia gusu, sa
mai boka pikata palenigita gita pana
vairoqu tana Tamasa isa sa tabata
votu pana ti Jisu Karisito na oda Ban-
gara.

9

Ira na tinoni Jiu qai kilu pale na Karisito

1 Na sosotona sa ma pojai ara
kopira ura ara sa qa tei kole kame
tavitia tu na Karisito. Qake seseke
sara, ko na monanaqu sa tatoni pana
Gagala Tabuna ba sa ulenia sa ara
qake korapa seseke.
2 Ma pojanigou gu sa na mamata
takulanga qa isongia ara na veveidi
ira na turaqu sa sa lavata jola beto
na vitigi sa kole pa buloqu ara sa sa
kepore vinabetona!
3 Qa nyoroguania sa vei ba boka
sa ara mekaqu ba taleve pale beto
ba tapikata pale pana tana Karisito,
vei pana roiti vei isa sa ira na turaqu
sosoto pana toa masa na orungu mai
boka vasosotoa na Karisito.

8:36 Kera Vinatarasae 44.22.

4 Ira sa na bubutu Izireli, beto ko
na Tamasa sa teku pausu veiniria
na tuna, beto ko ira tugu sa sa
vabatiniria nona malakapi, beto ko
tadira tugu sa na Tamasa sa roitiniria
nona vinaego, ko ira tugu sa qai
tekua na Vavanau, ko ira tugu sa
qai tavagigalainia na vinatarasaena
na Tamasa. Beto ko tadira tugu
sa na Tamasa sa valameria nona
taringunguti,
5 ko ira tugu sa qai podo lame
vei pana tutidi ira na kuta tamadi
pa moa, beto ko pana bubutu tugu
tadira sa podo lame vei na masa
na orungu sa na Karisito, isa sa
na Tamasa sa bangaraniria doru
sakasava, ko mi tavatarasae kamua
na kamua. Agua.

6 Ego sa sosoto tu sa ira soku
tinoni Izireli sa qaike vasosotoa sa
na Karisito, ba inara qai vei ira
sa sake ulenia sa na taringunguti
tana Tamasa sake gore votu. Na
taringunguti tana Tamasa sa tei gore
votu tu, ba ura nake ira doru qai podo
lame vei na tinoni Izireli sa qai ta-
doro vei na tinoni Izireli sosoto tana
Tamasa.
7 Beto ko nake ira doru tugu qai
podo tuti lame vei ti Ebarahami sa
na koburu sosoto ti Ebarahami pana
moena na Tamasa. Goto pira tu qiu
sa na Tamasa pana ti Ebarahami,
<<Pana ti Aisake tu mina tavaisongo
sa na tutimu ao,>> qiu.
8 Ko na ginuana isa sa pira gu
sa vei, nake ira qai podo pana ny-
orogua tana tinoni sa na koburu tana
Tamasa, goto ira tu qai podo pana
taringunguti tana Tamasa sa qai ta-
doro vei na tutina i Ebarahami.
9 Ura pira tu qiu sa na taringunguti
tana Tamasa pana ti Ebarahami,
<<Papada totoso vei tugu api na aoro
lame ina sa mana mule lame ko
totonai sa na maqotamu i Sera mina
vaporea kai tumu marene,>> qiu.
10 Ba nake isa gu mekana sa na
vinapapada, goto i Ribeka ba sa bo-
gataniria tugu sira karu koburu pa
liguna sa puta tavitia i Aisake isa na
tamada gita.
11 Ba tonai tu qai oqoro podo babi
tonai tu qai oqoro roitinia kai sakasa
jongana babi na ikerena ira karu
tamatasi, poni sa vei ko mi vatado-
goronia sa na ona vivile sa na vuana
gu na ona nyorogua mekana gu,
12 ko na vivile isa sa sake koko
lame vei pana dia roiti jongana goto
sa koko vei gu pana tana Tamasa
mekana isa sa vileria sau sa na
Tamasa, poni sa pira sau ti Ribeka,
<<Na podo moana tu sa mina nabu-
lunia sisa pa ligu,>> sau
13 Ko na tei tapojana tu pa Kukuti
Tabuna sa pira sau sa na Tamasa,
<<I Jekopi sa qa roroqua,
goto i Isoa sa qake tavaragua-
nia,>> sau.
14 Ego ko na sa tanagu sa gita sa
vei? Na Tamasa sake tuvisi totonai
sa vileria gu ira sa nyorogua vileria
tanagu? Dai ko dai tugu!
15 Pira tu sau sa na Tamasa pana ti
Mosese,
<<Mana roroqu tokania isa qa ro-
roqu tokania,
beto mana roqua isa qa roqua,>>
sau.
16 Ego ko sa kabere gu sa na vivile
tana Tamasa sa nake vuana na ny-
orogua babi na popodeke tana tinoni,
goto na vuana gu na vaitokai tana
Tamasa pana tadira qai vaivasevi.
17 Ko pira mutu sau sa na Kukuti
Tabuna pana ti Pero, <<Na ginuana
qa vabangaranigo ara ao sa vei ko
ma vatadogoronia na qua neqi tonai
mana varoitigo ao qau, beto ko vei ko
na isongoqu mi tavavakato doru eqa
pa kasia gusu qau,>> sau.
18 Ko na Tamasa sa roroqu toka-
nia sisa sa nyorogua tokania, goto
isa sa nyorogua vaduduvilia sa sa
vaduduvili palea.

Na kokora beto na vairoqu tana Tamasa

9:7 Popodalaina 21.12. **9:9** Popodalaina 18.10, 14. **9:12** Popodalaina 25.23. **9:13** Malakai 1.2-3. **9:15** Votu 33.19. **9:17** Votu 9.16.

19 Ko kame agou bi paranga lame
vei pira pana taqu, <<Ko vei doru
sakasa sa qai taroiti vagore votu pana
nyorogua gu tana Tamasa poni sa
doru sakasa taqe roitinia gita sa sa
tutia gu na nyorogua tana Tamasa sa
vei, ko ai sa vei na Tamasa sa tokea
tu ropi na tinoni sa sela sa vei? Ura
i sei mai tu sa tei raja kokolosia tu sa
na nyorogua tana?>> biu sa kame.
20 Qokolo, goto i sei sao qu korapa
tokea na totolinia na Tamasa? Ai
vei na raro patu mina boka paranga
karovia tu na tinoni sa korapa roi-
tinia ko pira minagunia, <<Ai sa vei
ko qu roiti veinisiu tu api?>> minagu-
nia tu?
21 Na tinoni gu sa roitinia na raro
patu sa sa gigilai sa ai mina varoiti
veinia sa na peso roroitini raro. Ko
pana kai kipa peso isa mina boka
roitiniria karu raro, ko kai raro mina
tavaroiti pana roiti poreveveidi goto
kai raro mina tavaroiti pana roiti
nake poreveveidi.

22 Sosoto na Tamasa sa nyorogua
ulenia sa isa sake tavaraguania sa na
sela beto sa nyorogua vatadogoronia
sa isa koleona ona neqi, ba sa mavo
vera vamomosoniria sira qai vakoko-
rai beto ko qai talevenia ko mai goso-
ria na vinakilasa,
23 ko vei ko mi vatadogoronia sa
na ona neqi lavata pana tadira sa
roroqu tokaniria beto sa vanaqitiria
perangana tu ko mai somana isongia
sa na malakapi tana pa noka.
24 Ko gita sira na tinoni sa kuku
tekugita isa, ko nake gita Jiu gu
mekada ba ira na tinoni karovodi
tugu vei,
25 vei sa tei pojai tu na Tamasa pa
kukuti ti Hosea, pira sau,

<<Mana gigalaniria na qua tinoni
sira nake qua tinoni,
beto ira qake roroquria sa mana
gigalaniria na tinoni qa roro-
quria,>> sau.

26 Beto pira sau mutu,

<<Pana ia qai tagigala <Agou sa nake
qua tinoni> sau,
sa ketakoi tugu sa mai tagigala
na tuna na Tamasa toana,>>
sau.

27 Goto na veveidi ira na tinoni
Izireli, pira sau si Aisea,

<<Qai mota vei tugu na nagasa pa
poanana sira na tinoni Izireli,
ba ira ka vivisa gu sa mai taalo.

28 Ura isa vei sa tei pojai tu sa na
Bangara kode minake ruavo
vaokoto vatalea sa na ona
vinakilasa pana tadira na
tinoni pa peso,>> sau.

29 Ko kai muqisi podeke vei tugu sa
tei korotonia tu i Aisea pa moa tu sa,

<<Vei na Bangara vivana jola bike loa
pale vanigita kaki tinoni,
poni sa tabe tei tapiara imete
beto vei tu ira pa Sodomo beto
pa Qomora sa gita,>> sau.

Ira na tinoni Izireli beto na non-goro jongana

30 Ego ko pira gu sa vei na ginuana
sa. Ira tu na tinoni karovodi qaike
nyaqoa na tuvisi sa qai tekua sa na
tuvisi, ko na tuvisi isa sa qai tekua ira
ura qai vasosotoa na roiti sa roitinia
na Karisito.
31 Goto ira na tinoni Izireli qai
nyaqoa na vavanau mina vatuvisiria
sa qai oqoro tu teku vatogai sa na
tuvisi isa.
32 Ai sa vei sa ko qaike tekua tu na
tuvisi? Ura qaike nyaqoa ira sa na
Tamasa mi vatuvisiria pana dia vina-
sosotona na Karisito, goto qai nyaqoa
tu ira sa ai vei ko mai tavatuvisi pana
dia roiti jongadi.
33 Ko qai vei gu isa sa tei pojai tu na
Kukuti Tabuna sira, tonai pira sau,

<<Vainongoro! Qa vakolea pa Zaione
ara sa kai patu vaivavukelena,
isa kai patu vaivatatupe lavata.
Ba na tinoni sa vakolea nona rarange
tana sa minake isongo tavakea
podeke,>> sau.

9:25 Gosea 2.23. **9:26** Gosea 1.10. **9:28** Aisea 10.22-23; Gosea 1.10. **9:29** Aisea 1.9. **9:33** Aisea 28.16; Romu 10.11; 1 Pita 2.6, 8.

10

1 Ka visa tavitiqu, na qua kuta nyorogua pa buloqu beto na qua vavara lao tana Tamasa sa vei ko bai taalo sira na bubutuqu sosoto qau.
2 Ara qa vagigila vatalea sa ira qai ngangali nyaqo vivitigia sa na Tamasa, ba nake pa gigalai sosotona qai nyaqonia sisa.
3 Ura qaike doro gigalia ira sa na soana vei na Tamasa sa vatuvisiria ira na tinoni beto ko na dia soana tuvisi tu mekadi sa qai nyaqoa ko mai vaturua qarigu, ko qai kilu pale sa na soana vaivatuvisi tana Tamasa.
4 Ba na Karisito tu sa na vinaokotona na Vavanau, ko ira doru qai vasosotoa na Karisito sa mai tavatuvisi pa moena na Tamasa.

Na inaalo tadira doru tinoni

5 Ko i Mosese sa tei kutia tu sa na veveina na soana qai tavatuvisi ira na tinoni qai tutia na Vavanau, pira sau, <<Na tinoni sa tuti vikivokotoria na garunu tana Vavanau sa mina tekuniria na toa sira,>> sau.
6 Ba na veveina na soana na Tamasa sa vatuvisiria ira qai vasosotoa na Karisito sa pira tu sau, <<Muke paranga vei pira pa bulomu sao, <I sei sa mina sae pa noka?> mukeu,>> sau. (Na ginuana sa kaki mai sae mai tu ko mai valageria sa na Karisito ko mina ule vanigita na soana tana taalo.)
7 Babi <<Muke paranga vei pira sao, <I sei sa mina gore ketakoi qai kole na gagaladi ira na tinoni matedi? > mukeu,>> sau. (Na ginuana sa kaki sa mai gore mai tu ko mai toni vasalea sa na Karisito ko mina ule vanigita na soana tana taalo.)
8 Ba pira tu sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Sa koleona gu tamu sa na nongoro,
pa beberumu gu beto pa bulomu
gu ao,>> sau.

Ko na nongoro isa sa na veveina na rarange ko isa tugu sa qe taraenia agei.
9 Ko vei muna ule votunia pa beberumu sa na Bangara si Jisu munagu beto vei muna vasosotoa pa bulomu sa na Tamasa sa vaturu mulea pana mate sisa, poni sa kode muna taalo sao.
10 Na tinoni sa vasosotoa pa bulona sa na Tamasa sa vaturu mulea pana mate si Jisu sa sa tavatuvisi pa moena na Tamasa sisa, beto ko na tinoni sa ule votunia sa na Bangara si Jisu sau sa sa taalo.
11 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Isa sa vasosotoa isa sa minake tavakea,>> sau.
12 Ira na Jiu beto na tinoni karovodi sa kepore sa kame bi goto pa moena na Tamasa, ura kai muqisi Bangara gu sa na Bangara tadira doru, ko isa sa vaniria na mana lavata sira qai kiu alili lao pana tana.
13 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Ira doru mai kiu alili lao pa nisongona na Bangara sa mai taalo,>> sau.
14 Ego ko na veveidi ira na Jiu sa ira kaki bai paranga, <<Ai mai vei mai boka kiu alili lao pana tana isa qai oqoro vasosotoa sira? Beto ai mai vei mai boka vasosotoa sisa qai oqoro nongoronia? Beto ai mai vei mai boka nongoronia sisa vei minake tatarae sisa?
15 Beto ko ai mai vei mai boka tarae sira vei na Tamasa minake garunu laoniria sira mai tarae? Ura sa tei pojaiona tu na Kukuti Tabuna sa pira sau, <Sa vavagua jola sa na lamedi ira qai pogosia na nongoro jongana! > sau,>> barigu sira kaki.
16 E sa sosoto tugu sisa, ba nake ira doru sa qai vasosotoa sa na nongoro jongana. I Aisea na tinoni kokorotai ba sa tei pojaiona tu, pira sau, <<Bangara, sa doro vei kepore sa kame bi vasosotoa na vavakato tamigei,>> sau.
17 Ko na vinasosoto sa sa pidoko votu lame tonai sa tanongoro sa na vavakato, beto ko na nongoro api sa lame tonai sa tatarae sa na vavaka-

10:5 Iama 18.5. **10:6** Vavanau 30.13. **10:7** Vavanau 30.13. **10:8** Vavanau 30.14. **10:11** Aisea 28.16. **10:13** Joili 2.32. **10:15** Aisea 52.7. **10:16** Aisea 53.1.

tona na Karisito.
18 Ego ba ara qa nanasa, ai vei qai
oqoro isongo nongoro sosoto sira?
Dai, qai tei nongoriadia tu, vei tugu sa
pojai na Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Doru eqa pa peso sa votu lao kamu
sa na ovoveledi
beto pa ia bebetodi pana kasia
gusu sa lao kamu sa na dia
nongoro,>> sau.
19 Ego ba ara qa nanasa, ai vei ira na
tinoni Izireli qaike vakabere vatalea
sa na nongoro isa? Dai, qai daidia gu
vasosotoa sa, ko i Mosese tugu sa na
tinoni momoe pira sauniria,
<<Ara mana vakonogou sagou pana
tadira nake puku tinoni,
ko na gabaladi ira na tinoni
karovodi mana vatagi-
girinigou sagou,>> sau.
20 Beto ko i Aisea ba sa paranga
varene vei pira,
<<Ira tu qaike nyaqosiu sa qai batisiu
sara,
qa bola votu tadira qaike
nanasanisiu sara,>> sau.
21 Goto na veveidi ira na tinoni Izireli
sa pira tu sau si Aisea, <<Na rane
doruna sa qa kole kaqama laoniria
na limaqu tadira na tinoni qai tabu
vainongoro beto qai duduvili sara,>>
sau.

11

I Tamasa sake kilu paleniria sira na tinoni Izireli

1 Ego ko ara qa nanasa, ko ai vei sa
kilu paleniria na Tamasa sira na ona
tinoni mekana? Dai ko dai tugu! Ura
ara gu ko ba kai tinoni Izireli tugu, na
gore lagere veiqu pana ti Ebarahami,
ko na bubutu Benijimani sara, ba na
Tamasa sake kilu palenisiu tu.
2 Na Tamasa sake kilu paleniria
sira na ona tinoni sa tei gigilariaona
tu perangana tu. Ai vei quke gigilai tu
agou sa isa sa pojai na Kukuti Tabuna
na veveina i Elaija? Tonai sa ququmi
lao pana tana Tamasa sisa, sa pira
sau,
3 <<Bangara, ira na tinoni kokoro-
tai tamu sa qai tei vamate beto pu-
dala paleria tu, beto ira na mua idi
tabuna vavakukuvudi sa qai tei je-
gara papaleria tu. Ara gu mekaqu
sa qa kole jola, ko kopira qai korapa
nyaqosiu ko mai vamatesiu mule
qarigu,>> sau.
4 Ba na sa sau sa na ovovelena na
Tamasa totonai? Pira sau sisa, <<Dai,
nake ao gu mekamu. Koledia mule
sira ka vitu tina tinoni ara qa tei vile
kaleniria tu, ira qaike opo kokopo
gore pa tutungudi ko bai vatarasaea
sa na bekuna i Baala,>> sau.
5 Ko sa vei tugu pana totoso to-
tonai sa kopira ba koleona tugu sa kai
minete kole jolana isa na Tamasa sa
tei vileria tu ko qai vasosoto, ura isa
sa roroquria sira.
6 Ko na vivile api isa sa roitinia na
Tamasa sa sa koko vei pa ona vairoqu
vaialona gu, nake pana kaki roiti jon-
gadi qai roitiniria ira na tinoni. Ura
vei na vivile tana Tamasa sa bi lame
vei pana roiti tadira na tinoni, poni sa
na vairoqu vaialona sa tonai mineke
vei na vairoqu vaialona sa vei.
7 Ego ko na sa tanagu sa vei pira?
Isa na soana mai tavatuvisi pa moena
na Tamasa qai kole nyaqoa sa ira na
tinoni Izireli sa qaike batia, ba ira
kaki tinoni gu sa vileria na Tamasa
sa qai batia. Goto ira doru sa qai
tavakiqili,
8 isa tugu vei sa pojai na Kukuti
Tabuna, pira sau,
<<I Tamasa sa vagoreniria na gagala
rura lavata sira,
na matadi qaike boka babata
beto na talingidi qaike boka
nonongoro,
tinganai sa kamua tugu pana
rane api,>> sau.
9 Beto i Devita ba pira sa paranga vei,
<<Na dia ivata tetekuna jongadi mi
vei tu na sipata beto na vaqara
beto na patu vaitatupe ko mai
gona tavakilasaniria!

10:18 Kera Vinatarasae 19.4. **10:19** Vavanau 32.21. **10:20** Aisea 65.1. **10:21** Aisea 65.2. **11:3** 1 Roiti Bangara 19.10, 14. **11:4** 1 Roiti Bangara 19.18. **11:8** Vavanau 29.4; Aisea 29.10.

10 Mai tavarodomogadia tu sa na
matadi ko maike babata,
beto na pokotodi sa mi takokopo
vei tu na tinoni sa pogoso ma-
mata doru totoso,>> sau.

Ira na Tinoni Karovodi qai Taalo

11 Ego ko qa nanasa sara, ai vei tonai qai tatupe sira na tinoni Jiu poni sa ai vei qai gona vukeleniria sosoto ko qaike boka turu mule ligu? Dai ko dai tugu! Ba tonai qai maja paranga sira ko qaike vasosoto poni sa na inaalo sa sa lame tadira na tinoni karovodi, ko vei ko mi vakonoria sira na Jiu ko mai nyaqoa ko mai vasosotoa sa na Karisito.
12 Ko vei na maja paranga tadira na Jiu sa vaisisongia sa na kasia gusu beto na vukele tadira sa vaisongoniria na mana lavatana sira na tinoni karovodi, poni sa ai mina koi vei lavatana sa na mana mina lame tonai na vinaanye vaokotodi ira na Jiu sa mai vasosotoa sa na Karisito.
13 Ego kopira tamugou na karovomiu sa ma paranga. Ara tugu kisa na tinoni tagarunuqu qa tagarunu lao tadira na tinoni karovodi ko na roiti ninabulu sa udukunisiu na Tamasa api sa qa roqu vaporeveveina jolaia ara,
14 ko vei ko ba boka vakonoria sira na turaqu sosoto ko ba boka aloria sira kaki qau.
15 Ura tonai qai kilu palea ira sa na Karisito sa ira na goto tinoni mutu pa kasia gusu sa qai tavabaere lame tana Tamasa. Ko sa vei sa ai mina koi vei vavagua sa tonai mai mule lame ira? Kode mina vei puputa na tinoni sa mate sa sa toa ligu!
16 Beto ko vei na kipana sa tavaivana lao tana Tamasa vei na vua moena sa na madina, poni sa na batu bereti doruna ba na madina tugu. Beto ko vei ira na dia tite pa moa sa na madidi, poni sa ira na tudia ba na madidi tugu, ura vei na bagerena na gou sa bi madi, poni sa na kakaena na gou ba qai madi tugu.
17 Ego ko kaki kaena na gou olive taumana sa qai tei takaele pale tu ko na kaedi na gou olive piruna sa sa tasuni vatogasa lao ketakoi. Ko agou tinoni karovomiu sa qu vei puputa na kaedi na gou olive piruna isa ko qu somana tavagagani vatale pana tetekuna jongana sa koko sale vei pana bagerena na gou olive taumana.
18 Ko ao muke doro valavata mulenigo mekamu pa moedi na kae olive qai tei takaele pale tu. Ba vei muna rorove vei qu nyorogua valavata mulenigo mekamu poni sa mu roroqua sapi: nake ao na kaena sa qu pogosia sa na bagerena, goto na bagerena tu sa sa pogosigo sao na kaena.
19 Ba bu paranga sao, <<E, ba ira na kaena sosoto sa qai tei takaele pale tu ko ara tu sa kopira qa tasuni vatogasa lao,>> bugu.
20 E, sosoto tugu sisa. Ba na vuana qaike vasosotoa na Karisito sa beto qai takaele pale sira, goto ao sa qu vasosotoa gu na Karisito sa vei sa qu korapa turu vamauru. Ko sa vei sa muke doro vaululugo mekamu, goto mi kolego tu na pangaga.
21 Na Tamasa ira tu na Jiu qai vei na kaena sosoto na gou olive ba sake roqu tutumaniria goto sa kaele paleria tu, ko ao ba minake roroqu tutumanigo goto kode mina kaele palenigo tugu vei munake vasosoto sao.
22 Mu vainongoronia tu na vairoqu jongana beto na vaivakilasa neqina tana Tamasa ko! Ira qaike vasosotoa sa qai tekua na vinakilasa neqina, goto ao sa qu isongia nona vairoqu jongana vei munake beto totoravusia ao sa nona vairoqu jongana isa. Goto vei munake totoravusia ao sa nona vairoqu jongana isa poni sa ao ba muna takaele pale tugu sao.
23 Goto vei mai beto vasekea ko mai vasosotoa ira sa na Karisito, poni sa ira ba kode mai tavasuni ligu lao mule pana kuta gogouna na olive sira. Ura na Tamasa mina boka vatogasa ligu laoria mule ketakoi qai kole perangana sira.

11:10 Kera Vinatarasae 69.22-23.

24 Ura ao sa perangana sa qu vei
na kae gou olive piruna na takaele
kolena, ko nake tutina na toa umuma
sa qu tasuni vatogasa lao pana kai
gou olive taumana sao. Ko na mun-
yalana jola gu sa na Tamasa mina
suni vatogasa mule laoria sira na
kaedi sosotona na gou olive taumana
pana dia gou olive sosotona.

Ira na tinoni Izireli mai gabala

25 Ka visa tavitiqu tinoni karovomiu,
ara qa nyorogua vivitiginia ko mu
vakabere vatalea agou sa na vaivagi-
galai api isa perangana sa golomia
na Tamasa, ko vei ko muke roroqua
sa qu tavagigala pana miu roroqu
mekamiu. Ira na tinoni Izireli sa
qai vapatua na bulodi ba maike vei
lalaodia sira, goto mai vapatua na
bulodi tinganai mina kamua gu sa
tonai na anye okotodi ira na tinoni
karovodi mai tome lame.
26 Ego beto totonai sa ira doru
tinoni Izireli sa mai taalo. Pira sau sa
na Kukuti Tabuna,
<<Pa Zaione mina koko lame vei sa na
inaalo,
isa mina vagabala vapele pale-
ria na uana sa vavakeporea na
Tamasa i Jekopi.
27 Ko api sa na qua vinaego mana
roitinia pana tadira:
ara mana vulasaria na dia
sela,>> sau.
28 Pana kalena qai kilu pale ira sa
na nongoro jongana sa qai vei na
kana tana Tamasa sira poni sa qu
tatoka sagou, goto pana kalena ira
sa na tinoni taviledi tana Tamasa sa
na Tamasa sa korapa roroquriaona
sira ura na ona taringunguti sa tei
koleona tu tadira na tamadi pa moa
tu.
29 Ura na Tamasa sake boka beia na
roquna na veveina na ona vaivana
beto na ona vivile.
30 Agou na tinoni karovomiu sa
perangana ba quke vatabea sa na
Tamasa, ba kopira qu tei isongia tu
sa na roroqu vaitokai tana ura ira na
tinoni Izireli qaike vatabea sisa.
31 Ko kopira sa ira mutu sa qaike
vatabea sa na Tamasa, ko isa tugu sa
roroqu toka veinigou agou sa ira ba
mina roroqu toka veiniria tugu sira.
32 Ura na Tamasa sa tei loa laoniria
tu pana dia toa nake vatabe sira doru,
ko vei ko mi vadogoroniria nona ro-
roqu vaitokai sira doru sau.

I Tamasa mi tavatarasae

33 Sa vaivagabara jola ai koi vei
korina beto na lavatana sa na tavagi-
gala beto na gigalai tana Tamasa!
I sei mina boka kori votuniria sira
nona vivile,
beto i sei mina boka vakabereria
sira nona soana!
34 I sei mai tu sa tei gigilaiona tu sa na
roquna na Bangara?
Babi i sei mai tu sa tei tinoni to-
toli vania tu sisa?
35 I sei sa tei iania mai tu kaki
sakasava perangana sa na
Tamasa,
ko na Tamasa bi bei vania sisa?
36 Bi mija tu sa kai tinoni bi tei iai
mai tu babi tei tolinia mai tu sa na
Tamasa, ura tana gu qai koko vei ko
isa gu sa vapodakaria beto ko isa gu
sa korapa gaitiria sa doru sakasava.
Ko tana gu mi lao sa na vinatarasae
kamua na kamua. Agua.

12

Mu toania na toa koregana

1 Ego na Tamasa sa tei vado-
goronigita tu sa nona vairoqu
lavatana jola ko ara qa tepa viv-
itigigou sagou, ka visa tavitiqu, ko
mu vania na Tamasa na miu toa vei
kai vavakukuvu toana sa lioso beto
sa vaqerai na Tamasa. Isa gu sa na
vinatarasae tuvisina sosotona muna
boka valaoa agou.
2 Muke vamalumia na uana tana
kasia gusu api ko mi kole kuta ua-
nania na miu toa, goto mu vamalu-
muria tu na miu roroqu ko mai kole
tabei vakorega ko mu boka gigilai
agou sa na nyorogua tana Tamasa,
isa nona nyorogua sa jongana, sa
vaivaqera beto sa tuvisi.

11:27 Aisea 59.20-21; 27.9; Jeremae 31.33-34. **11:33** Aisea 45.15; 55.8. **11:34** Aisea 40.13; Jobi 15.8; Jeremae 23.18; 1 Koriniti 2.16. **11:35** Jobi 41.11.

3 Na Tamasa sa tei vanisiu tu nona
vaivana vairoqu sara ko sa vei sa
qa korapa parangagou sagou doru
okokoto tinoni: muke roroqu mule
vasaego vivitigi jolania isa sa pada
bu rove veinigo mekamu. Goto mu
doro mulenigo mekamu pana soana
tavagigala tu, ko agou doru mu okoto
doria sa na miu boboka na padana na
rarange sa okoto vanigou na Tamasa.
4 Gita ko pana kai tinida na soku
sa na kokobu tinida, ba na okokoto
kokobu tinida pira sa nake kai
muqisina sa na dia roiti.
5 Ko pana soana vei tugu isa sa gita
sa na soku ba taqe tavakai tini gu
pana oda kole kame tana Karisito, ko
taqe vaiisongai lao lame sa gita doru.
6 Ego ko taqe tei isongoria tu gita
sira na okokoto boboka sa vanigita
na Tamasa ko ta varoitiria. Vei na
boboka pana ule votuna na nongoro
tana Tamasa sa bu isongia, poni sa
mu roitinia padana tugu na mua
rarange.
7 Vei na boboka pana roiti ninabulu
sa bu isongia, poni sa mu nabulu.
Vei na boboka pana vaivagigalainia
nona sosoto sa bu isongia, poni sa mu
vaivagigalai.
8 Vei na boboka paranga vaneqina
na rarange tana goto tinoni sa
bu isongia, poni sa mu vaivaneqi.
Na tinoni sa boka vaiianiria nona
isisongo sa mi vaiia pana bulo
jongana. Na tinoni totoli sa mi roiti
ngangalinia nona roiti. Na tinoni
sa roroqu tokaniria ira na tinoni
vaivasevidi sa mi roitinia pa qeqera
sosotona.

Kaki vavanau pana toa tutina na Karisito

9 Na miu vairoqu mi koko pana
bulomiu sosoto. Mu kilu pale sa na
ikerena, goto mu aru tamania tu sisa
sa jongana.
10 Mu mekarai vairoqu lao lame vei
ira na tamatasi pana kai tatamana.
Mu ngangali valavataria jolanigou
mekamiu sira na goto tinoni.
11 Muke udapelu, goto mu ngan-
galinia tu sa na toa ninabulu. Mu
sutungu vavuvurungia sa na miu toa
gagala. Mu nabulunia sa na Bangara.
12 Tonai qu korapa vera gele vatal-
enia sisa mina roiti vanigou na Ban-
gara sa mu suvere qeqera. Tonai mu
gosoria na tapata poni mu sa vanga-
jua. Mu totokai na vavara.
13 Ira na tinoni tana Tamasa qai
vaivasevi sa mu iaria, beto mu re-
vanga vaniria na miu ruma sira na
tinoni kamudi.
14 Mu mananiria sira qai ngangu-
lugou; e, mu mananiria tu, muke
leleveniria
15 Mu somana qeqera tavitiria sira
qai qeqera, mu somana lukana tavi-
tiria sira qai lukana takulanga.
16 Mu mekarai suvere vaikamu.
Muke roveria na sakasava kode
muna vavalavata mulenigou
mekamiu, goto mu somana suvere
tavitiria tu ira na tinoni qaike
tadogoro vaporeveveidi. Muke
vavatinoni gigigalaigou mekamiu.
17 Muke beini ikerena sa na iker-
ena. Mu roitinia sa isa sa jongana
pana dodoro tadira doru tinoni.
18 Ira na roiti muna boka roitiniria
mekamiu sa mu roitiniria tugu, ko
mu suvere bubule tavitiria ira doru
tinoni.
19 Ka visa qua baere jojonga, muke
vaibeimiu mekamiu tonai mai roiti
lamenia nikerena tamugou, goto mu
loa vania tu na lolomo sa na Tamasa
ko isa tu mina aru veiniria. Ura pira
tu sau sa na Tamasa pana Kukuti
Tabuna, <<Ara tu sa mana roiti
vaibei, beto ara tu mana vakilasaria
sira qai roiti lamenia nikerena
tamugou,>> sau sa na Bangara.
20 Goto ao sa mu roitinia gu sisa
vei sa pojai na Kukuti Tabuna, pira
sau, <<Vei bi burana sa na mua kana,
poni sa mu vatetekua. Vei bi kidepe
sisa, poni sa mu vabukua. Ura vei
muna roiti vajongana vei pira ao,
poni sa kode kea vivikerenia sa na
mua kana,>> sau.
21 Muke vamalumia nikerena qai

12:19 Vavanau 32.35; Giburu 10.30.

roiti lamenia ira pana tamu ko mi vakilasigo, goto ao tu mu vakilasania na mua roiti jongana sa na roiti ikerena.

13

Vataberia ira na tinoni mamata pa qavuna

1 Agou doru mu vataberia sira qai isongia na neqi tana qavuna. Ura ira na qavuna sa qaike kole goboro goto na Tamasa tu sa vaniria na neqi, beto ko ira doru neqi mamata qai korapa kole sa na tei taviledi tu pana tana Tamasa.
2 Ko sa vei sa na tinoni sa raja kokolosia sa na qavuna sa sa raja kokolosia tugu na tinoni isa sa na vinaturu tana Tamasa, beto ko ira na tinoni qai roiti vei inara sa qai nyaqo tariniria mekadi na vinakilasa tana qavuna.
3 Ira na tinoni mamata sa qaike tavaturu ko na vamatagutudi ira qai roitinia na roiti tuvisidi, goto qai tavaturu sira ko na vamatagutudi ira tu qai roitiniria na roiti ikeredi. Ko vei munake nyorogua matagutunia sa na tinoni mamata sa isongia na neqi tana qavuna poni sa mu roitinia gu isa vei sa tuvisi, beto sa isa mina doro valavatigo sao.
4 Ura isa ba kai nabulu tugu tana Tamasa ko sa roitinia sisa vei mina tokanigou agou doru. Ba vei muna roitinia na ikerena sao poni sa sa pada tugu ko mu matagutumua tu, ura nake goborona sa na neqi vaivakilasa sa isongia isa. Ura isa ba na nabulu tugu tana Tamasa ko na roiti tugu tana Tamasa sa roitinia tonai sa vakilasaria sira qai roitinia na roiti ikerena.
5 Ko sa tuvisina gu sa mu vatabea sa na qavuna, nake vei ko kita mi vakilasigo gu goto na monanamu ba sa pojanigo tugu na tuvisi.
6 Ko sa vei sa mu tabara vaokotoria sira na miu takisi, ura ira tugu na nabulu tana Tamasa sa qai korapa junonia na roiti teku takisi api.
7 Mu tabara lao sa ketakoi qu oqoro tabara lao: vei bi na takisi sa bu oqoro vaia poni sa mu vaia tugu sa na takisi isa, vei bi na takisidi na miu isisongo sa bu oqoro vaia poni sa mu vaia tugu sisa. Ira na padadi mai tapangaga ba qu oqoro pangaganiria poni sa mu pangaganiria, beto ira na padadi mai tavalavata ba qu oqoro valavataria poni sa mu valavataria sira.

Na toa vairoqu

8 Muke vakole jolaria sira na miu sasare sa pada bu tei vamateria tu perangana, goto isa tu mu vakole jolai sa na miu mekarai vairoqu. Ura na tinoni sa roroqua na goto tinoni sa sa tei vagore votua tu isa sa na Vavanau tana Tamasa.
9 Ura na garunu aipira, <<Muke babarata, muke vaivamate tinoni, muke iko, muke doro nyoroguania na ona na goto tinoni,>> beto bi koleona mule kaki garunu, sa qai taaru vaikamu pana kai garunu gu api, <<Mu roroqua na goto tavitimu vei puputa qu roroqu veinigo mekamu.>>
10 Tonai qu roroqua na goto tavitimu poni sa quke roitinia kai sakasava ikerena pana tana. Ko na vaokotona na Vavanau sa na vairoqu gu.

Na rane lame tana Karisito

11 Ego ko mu toa vei isa qa tei pojanigou tu sagou ura qu gigilaimiu sa na totoso taqe korapa toaia kopira. Na aoa sa tei kamu tu ko agou mu dorava pana miu puta, ura na totoso mina alogita na Tamasa sa kopira sa tata jolania totonai taqe koni podalai vasosoto.
12 Na bongi sa tei nonoro jola riuona tu, beto na vovola rane sa tei sae tu. Ko aria ko ta ulu paleria sira na roiti tana rodomo, ko ta vasaeria na sakasava vaipera tana kabere.
13 Ta rerege pana uana tuvisina vei na tinoni sa rerege pana rane kabere: take vaiminetainia na toa bubuku sa

13:9 Votu 20.13-15; Vavanau 5.17-19, 21; Matiu 19.18. **13:9** Iama 19.18; Matiu 5.43; 19.19; 22.39; Maka 12.31; Luke 10.27; Qelesia 5.14; Jekopi 2.8.

votua nikerena babi na toa bubuku goboro, take toania na toa vaivori lao lame goboro babi na toa manugu, take vaikokora na vaipera babi na vaikono lao lame.
14 Goto mu popokonia tu agou sa na Bangara i Jisu Karisito, beto muke vania na lolomo pana miu roroqu sa na nyorogua ikerena tana tinimiu ko mi taroiti votu pana miu toa.

14

Muke pitua na tavitimu

1 Na tavitimu sa munyala pana ona rarange ko sake boka roitiniria kaki sakasava qaike vajonganai ira kaki tinoni sa mu vakamu vatalea tu sagou qu neqi pana miu rarange. Ba tonai muna vakamua poni sa muke gesoa sa na veveina na ona vinasosoto isa.
2 Pana tana kai tinoni sa vasosotoa sa sa jongana gu sa mina tekua doru gogoto gagani sau, ba na tinoni sa munyala pana ona vinasosoto sa na gagani taumadi gu sa tekuria.
3 Na tinoni sake kiluniria doru gagani sa mike doro vakepore veveinaia sa na tinoni sake boka tekuria doru gagani. Beto ko na tinoni sa teku gagani taumadi gu ba mike pitua tugu sa na tinoni sake kiluniria doru gagani, ura na Tamasa mekana tu sa tei vajonganai tu sa na tinoni isa.
4 I sei sao ko nake mua laona ba qu pitua tu nona nabulu na goto tinoni? Pana dodoro tu tana nona bangara mekana sa mina tadoro vei sa turu vamauru babi sa vukele sa na nabulu isa. Ko kode mina turu vamauru gu sisa, ura na Bangara kode mina vaturu mauria sisa.
5 Kai tinoni sa doro veinia kai rane sa poreveveina jolaniria ira na goto rane, goto kai goto tinoni sa doro veiniria doru rane qai poreveveidi beto pana vinatarasaena na Tamasa. Ego pana ginugua api sa ira doru mai vilea sa isa sa tuvisi pana dia roroqu ko mai vasosoto vatalea.
6 Na tinoni sa sa doro vaporeveveina jolai sa kai rane sa sa roroqu vei isa pana valavatana na Bangara sisa. Beto na tinoni sake kiluniria doru gagani sa sa roiti vei pana valavatana na Bangara sisa, ura sa paranga jongana laonia tugu tana Tamasa sa na tetekuna. Beto ko na tinoni sake tekuria kaki goto gagani sa sa roiti vei pana valavatana tugu na Bangara sisa ko sa paranga jongana laonia tugu tana Tamasa sisa vei sa tekua.
7 Nake vei ko na vaqera mulenigita gu mekada sa taqe toa sa gita, beto ko nake vei ko na vaqera mulenigita gu mekada sa taqe mate sa gita.
8 Ura tonai taqe toa poni sa na Bangara tu sa taqe toa vania, beto tonai taqe mate poni sa na Bangara tu taqe mate vania. Ko vei tabe toa ba tabe mate poni sa ba na ona tugu na Bangara sa gita.
9 Ko sa vei tugu api sa na Karisito sa mate beto sa toa mule, ko isa sa bangara betoniria sira na tinoni toadi beto vei tugu na tinoni matedi.

10 Ko ao kai pukuna ai sa vei qu pitua tu na tavitimu? Beto ao kai goto pukuna ai sa vei sa qu doro vakepore veveinaia tu na tavitimu? Ura gita doru sa kode tana turu beto pa moena na totoqona vaituti tana Tamasa, ko isa tu sa mina pitua sisa taqe roitinia.
11 Ko taqe gigilaioda gita sa vei isa ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,

<<Ara na Tamasa toaqu sapi, sau sa
na Bangara,
ko pa moequ ara mai todongo
sira doru tinoni,
beto ira doru mai ule votunia sa
ara sa na Tamasa,>> sau.

12 Ko totonai sa tana okoto oe laonia na Tamasa sira na okokoto oda roiti, ko isa mina roitinia na vivile vaipitu.

Muke toni vaselai na tavitimu

13 Ego ko na Tamasa tu sa mina pitugita sa gita doru, ko sa vei sa gita take vaipitu lao lame. Goto mu doro viloto vatalea tu ko muke langono patu vaivavukule beto na patu vaivatatupe pa moena na tasimu.

14:11 Aisea 45.23; Pilipae 2.10-11.

14 Ara qa gigilai beto qa vasosoto
vatalea pana qua kole kame tavi-
tia na Bangara i Jisu, sa na gagani
mekana sa sake tabunana tagani.
Ba vei kai tinoni bi rove veinia sa
tabunana sa kai gagani, poni sa sa
tabunana tugu tana sisa.
15 Vei bi pana ginugua gagani gu bi
tavamamata pana ona roroqu sa na
tavitimu, poni sa quke korapa toania
na vairoqu sao. Muke vamalumia na
mua gagani ko mi aru ngangulia sa
na rarange tana tinoni sa matenia na
Karisito.
16 Ko muke vamalumia sa na miu
roiti jongana ko mi tapoja vivikere.
17 Ura na binangara tana Tamasa
sa nake veveina na gagani babi na
buku, goto na veveina tu na toa tu-
visina, na toa vabubuleai lao tadira
goto tinoni, beto na toa qeqera sa
koko lame vei tana Gagala Tabuna.
18 Ko na tinoni sa nabulunia na
Karisito pana toa vei pira sa sa
vaqerai na Tamasa beto sa tavajon-
gana tugu vei pana dodoro tadira na
tinoni.
19 Ego ko ira tu na sakasava qai
valamea na susuvere vabubuleai
beto ko ira na sakasava qai ovulia na
goto tinoni sa taqe nyaqo vivitigiria
gita.
20 Ko muke aru vikeria pana gin-
ugua gagani gu sa na roiti sa roitinia
na Tamasa pana toa tana tinoni sa
vasosoto. Doru gagani sa na liosodi
ko mai boka tateku, ba sa sela tugu
sisa pana tana tinoni tonai sa tekua
kai gagani, poni sa vatatupenia ko sa
vavukelia sa na dia rarange sira kaki
goto tinoni ura qai rove veinia sa sela
sa na tekuna na gagani isa.
21 Sa vavagua jola sa muke tekua
sa na masa babi na buku vaini, babi
kaki sakasava mule mai boka vatatu-
penia ko na vavukelia sa na rarange
tana tavitimu ura isa sa rove veinia
sa sela sa na tekuna na gagani isa.
22 Ao na mua vinasosoto pana
tekuna doru gagani sa mu kopunia
pa vaikorapaimiu ao gu beto na
Tamasa gu. Sa tamana sa na tinoni
sake pitu mulenia mekana pana
bulona tonai sa roitinia sa isa vei sa
tuvisi pana ona roroqu.
23 Ba na tinoni sa ruarabeke sa
tonai sa teteku poni sa na tinoni
tapituna sisa, ura sake koko vei pana
ona rarange sa na roiti sa roitinia. Ko
na roiti sa taroiti ba nake koko veina
pana rarange sa na sela tugu sisa.

15

Vaqeraria na goto tinoni, nake mekamiu

1 Ego ko gita taqe boboka sa ta
pogoso tokaniria na pogoso mamata
sira qai munyala beto ko take vaqera
mulenigita gu mekada.
2 Gita ta okoto vaqerai na goto tavi-
tida pana sakasava isa vei mina toka-
nia beto mina ovulia isa.
3 Ura na Karisito ba sake vaqera
mulenia mekana, goto na veveina isa
na Karisito totonai sa paranga lao
tana Tamasa sa pira tu sau sa na
Kukuti Tabuna, <<Na paranga ikik-
eredi qai gonanigo ao Tamasa, sa qa
varaja betoria ara,>> sau.
4 Ko ira doru sakasava qai takuti
pana Kukuti Tabuna sa qai takuti ko
na vagigalaida gita, ko pana kora-
pana na turu vangaju beto na man-
oto taqe tekua pana Kukuti Tabuna
sa taqe vera gele vatalenia gita sisa sa
taringungutinia mina roiti vanigita
na Tamasa.
5 Na qua tepa sa na Tamasa isa
na kutana na turu vangaju beto na
manoto sa mi vanigou na boboka ko
mu mekarai kame pana miu vairoqu
pana suvere vei sa suvere vei i Jisu
Karisito,
6 ko pana kai rorove beto pana kai
ovovele mu vatarasaea agou sa na
Tamasa, isa na Tamana na oda Ban-
gara i Jisu Karisito.

Na Nongoro Jongana tadira na Jiu beto na Tinoni Karovodi

7 Ego ko agou doru sa mu mekarai
vaivatoga lao lame pana miu toa
ko na Tamasa mi tavatarasae, kai
muqisi vei na Karisito ba sa vato-
gagou tugu sagou.

15:3 Kera Vinatarasae 69.9.

8 Ara qa paranga vei pira ko kita
mu mumania agou sa na Karisito sa
lame nabuluniria sira na tinoni Jiu ko
sa vatadogoronia sa na sosoto tana
Tamasa, ko sa vagore votua isa sa na
taringunguti sa valamea na Tamasa
tadira na kuta tamada pa moa.
9 Ko ira na tinoni karovodi ba mai
boka vatarasaea na Tamasa ura isa
sa roroqu tokaniria sira. Ko na tei
tapojana tu pa Kukuti Tabuna sa sa
vei api, isa pira sau,
<<Ko ara mana vatarasaego sao pana
vaikorapaidi ira na tinoni
karovodi,
beto mana kera lao pana tamu
sara,>> sau.
10 Beto pira mule sa poja vei sa na
Kukuti Tabuna,
<<Agou na tinoni karovomiu sa
mu somana qeqera tavitiria
sira na tinoni taviledi tana
Tamasa!>> sau.
11 Ko pira mule sau sa na Kukuti
Tabuna,
<<Vatarasaea na Bangara, agou doru
tinoni karovomiu,
beto mu vatarasaea isa agou
doru tinoni!>> sau.
12 Beto ko i Aisea ba pira mule sau,
<<Kame pa tutina i Jese sa mina lame
ko isa mina turu bangaraniria
sira na tinoni karovodi,
ko pana tana mai vakolea na
dia rarange sira na tinoni
karovodi,>> sau.
13 Na Tamasa isa sa vagelenigita vuka
risa mi vapugelenigou na qeqera
beto na bule ura qu rangea isa, ko
na neqi tana Gagala Tabuna mi va-
pugele nyonyoanigou na rarange ge-
lena sisa mina vanigou na Tamasa.

Na ginuana sa paranga vaneqi i Paula

14 Ka visa tavitiqu, ara mekaqu qa
gigila vatalegou sa agou sa pugelegou
na roiti jongadi, ura qu gigalai vatale
beto qu boka vaivavanau lao lame.
15 Ba pana leta api ara qa nyorogua
paranga vaneneqinigou sa kaki gin-
ugua ko agou muke mumaniria sira,
ura ara sa na Tamasa tu sa vanisiu
nona roroqu vaialona sara
16 ko qa nabulunia ara si Jisu
Karisito pana tadira na tinoni
karovodi. Qa roiti vei na iama sara
ko qa vaivagigalainia na nongoro
jongana tana Tamasa, ko ira na tinoni
karovodi mai vasosoto sa mai vei na
vaivana sa vaqerai na Tamasa beto
sa vamadia na Gagala Tabuna.
17 Ego ko pana qua kole kame ti Jisu
Karisito sa ara qa boka vaqataniria
sira na qua roiti qa nabulunia na
Tamasa.
18 Ara maneke pojaria mule sira
goto sakasava, goto ira gu sa vanisiu
na boboka na Karisito ko qa roitiniria
ko ira na tinoni karovodi mai vasoso-
toa na nongoro jongana. Na Karisito
sa roitiniria pana taqu sa aipira pana
qua paranga na roiti,
19 pana neqidi na vinagigila beto
na roiti vaivagabaradi. Ko qa boka
roitiniria ara sa aipira pana neqi tana
Gagala. Ko na vuana sa podalai pa
Jerusalema ko mi livutu kamua pa
ia pa Ilurikoni sa qa tei vaokotia tu
ara sa na vavakatona na nongoro jon-
gana tana Karisito.
20 Ko ara sa na qua kuta ngangali
sa vei ko ma vavakatonia na nongoro
jongana pana eqa tu sa oqoro isongo
tanongoro na isongona na Karisito
qau. Ura vei mana roiti pana eqa sa
tei tanongoro tu poni sa kode mana
vei gu na tinoni roiti ruma sa vaturua
na ruma pana ona kokovana tu na
goto tinoni tu.
21 Goto ara qa roitinia tu sisa vei sa
pojai na Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Ira qai oqoro taule vanania isa sa
mai babata,
beto ira qai oqoro nongoronia sa
mai gigilai,>> sau.

Na ngunguti ti Paula ko mina kamu pa Romu

22 Ego ko pana ginuana qa vavaka-
tonia na nongoro jongana api sa ara
qa kole tasusuqutu kubo totoso ko
qake boka lame tamugou sara.

15:9 Kera Vinatarasae 18.49; 2 Samuela 22.50. **15:10** Vavanau 32.43. **15:11** Kera Vinatarasae 117.1. **15:12** Aisea 11.10; Dodogoro 5.5. **15:21** Aisea 52.15.

23 Ba kopira kepore mule sa kaki ia
pana eqa pira qai oqoro nongoronia
na Karisito, beto na qua nyorogua ko
ba lame ovikigou sa sa tei kolena tu
soku aoro,
24 ko kopira qa rovea sa kode mana
boka noso ko mana ovikigou sagou
tonai mana rererege lao pa eqa pa
Sipeni. Ko qa rovea sa pana qua
rerege jola vei ketakoi sa mana do-
gorogou sagou, ko agou ba pana
liguna mana suvere qeqera tavitigou
iapeki totoso gu poni muna boka
vatana tokanisiu pana qua rererege.
25 Ba kopira sa ma pogoso gore
vaniria mai na vaivana poata ira na
tinoni tana Tamasa pa Jerusalema
qau.
26 Ura ira na ekelesia pa Masido-
nia beto pa pikata gugusu pa Akaia
sa pana dia qeqera qai vaikamuniria
sira na vaivana pira ko mai tokaniria
sira na tinoni golabadi qai suvere
tavitiria ira na tinoni tana Tamasa pa
Jerusalema qarigu.
27 Ko pana dia qeqera beto ko pana
dia rorove sa sa pada tugu ko bai
roiti vei qarigu poni sa qai roiti vei
pira. Ura ira na tinoni karovodi sa qai
somana tatoka pana dia toa gagala
tonai qai nongoria na nongoro jon-
gana pana tadira, ko sa pada tugu
sa ira na tinoni karovodi mule mai
tokaniria pana kalena na dia isisongo
sira na tinoni Jiu qai vasosoto pa
Jerusalema.
28 Ego ko tonai mana vaokotia mai
tu ara sa na roiti api ko mana tei
vakarovo vatale laoa tu ara tadira pa
Jerusalema sa doru poata qai vaika-
muniria aipira, poni sa beto mana
soni jola vei tamugou ko mana lao pa
Sipeni.
29 Ko qa gigila vatalea sa tonai
mana lame tamugou sa kode na
mana lavata tana Karisito sa mana
pogoso lamenia ara.
30 Ego taqe tei kole kame tavitia
tu na oda Bangara i Jisu Karisito sa
gita beto na Gagala sa tei vanigita
tu na vairoqu ko taqe boka mekarai
vairoqu. Ko sa vei sa, ka visa tavitiqu,
qa tepa vivitigigou ara sagou ko mu
somana tavitisiu pana vavara vaneqi
lao tana Tamasa,
31 ko ma tavalegasaniria ara sira
na tinoni qaike vasosoto pa Jiudia
beto ko ira na tinoni tana Tamasa pa
Jerusalema ba mai qerania sa na roiti
ninabulu mana roitinia.
32 Mu vavaraniria sa aipira, ko vei
pana nyorogua tana Tamasa poni sa
tonai mana lame kamugou sagou sa
mana minere mai ko mana tavan-
gangali mule pana tamugou.
33 Na qua vavara sa na Tamasa bule
mi somana tamugou doru. Agua.

16

Na roroqu ti Paula lao tadira na okokoto tinoni pa Romu

1 Ego qa ule vanigou ina ko muna
boka rangea si Poibe, isa kai lu-
luda rereko pana oda kole kame tana
Karisito beto ko isa tu sa kai nabulu
pana ekelesia pa gusu pa Kenikiria.
2 Ko mu vakamu vatale veinia kai
tinoni ta Bangara sisa pana uana
garona vei taqe vavakamuria ira na
tinoni tana Tamasa beto ko mu doro
tokania pana kaki sakasava bi qasa-
nia tonai sa korapa tamugou. Ura kai
rereko vaitokai vatale tadira na kubo
tinoni beto ko taqu tugu vei sisa.
3 Mu pojaniria na qua roroqu
tadira Pirisila beto i Akuila na
marenena. Ira sa qai mekarai roiti
tavitisiu ara pana nabuluna i Jisu
Karisito,
4 beto vei ko mai aloa na toa taqu
qarigu poni sa qaike matagutu gona
pale sosoto na dia toa. Ko nake ara
gu mekaqu sa qa paranga lao tadira,
goto ira doru ekelesia tugu vei tadira
na tinoni karovodi sa qai paranga
jongana lao tadira.
5 Mu pojaniria tugu vei na qua ro-
roqu sira na ekelesia qai vavaikamu
pana ruma tadira karu.

Mu pojania na roroqu tana qua
baere jonga i Ipaenitosi, isa na tinoni
momoe pa eqa pa Esia sa vasosotoa
na Karisito.

6 Mu pojania na qua roroqu ti Mere, isa sa pavu tale vivivanigou agou.
7 Mu pojaniria na qua roroqu tadira Adoronikosi beto i Iuniasi, ira na Jiu tavitiqu ara beto ko perangana ba qai suvere tavitisiu tu ara pa ruma vaipiu. Na tinoni tagarunudi poreveveidi beto ko tonai tu qa oqoro gigilai na Karisito ara sa qai podalai tutia na Karisito sira.
8 Mu pojania na qua roroqu ti Amipiliatosi, isa na qua baere jongana sa tutia na Bangara.
9 Mu pojania na qua roroqu ti Ubanosi, isa na tinoni sa mekarai roiti tavitigita pana roiti tana Karisito; beto mu pojania tugu vei na qua roroqu ti Sitakusi, isa na qua baere jonga.
10 Mu pojania na qua roroqu ti Apelesi, isa na tinoni nabuna pana ona rarange lao tana Karisito; beto mu pojaniria tugu vei na qua roroqu tadira na puku tatamana ti Arisitobulosi.
11 Mu pojania na qua roroqu ti Herodioni, isa na Jiu tavitiqu; beto mu pojaniria tugu vei na qua roroqu tadira pana puku tatamana ti Nakisosi, ira qai vasosotoa na Bangara.
12 Mu pojaniria na qua roroqu ira karu rereko ira Turupaina beto i Turuposa, ira qai pavu talenia na Bangara; beto mu pojania tugu vei na qua roroqu na rereko i Pesisi, isa na oda baere jonga sa pavu tale vivivania na Bangara.
13 Mu pojania na qua roroqu ti Ruposi, isa na tinoni sa tabata pikatana na ona na Bangara; beto mu pojania tugu vei na qua roroqu tana tinana, isa ara ba sa kopu veinisiu tugu na tuna.
14 Mu pojaniria na qua roroqu tadira Asunikiritosi, i Peleqoni, i Hemesi, i Patorobasi, i Hemasi, beto ko ira doru qai tutia na Karisito qai somana suvere tavitiria ira.
15 Mu pojaniria na qua roroqu tadira Piloloqosi, i Jiulia, i Nereusi beto na luluna rereko, beto i Olumipasi beto ira doru tinoni tana Tamasa qai suvere tavitiria ira.
16 Mu vaigosoro pana uana madina tonai mu vaikamu. Ira doru ekelesia tana Karisito pana ia lani qai garunu laonia na dia roroqu tamugou.

Na vavanau vinabebetona

17 Ego qa tepa vivitigigou ara sagou, ka visa tavitiqu, ko mu doro kopuniria sira qai roitiniria na vavaipiarai beto na vavaivavukele. Na dia roiti sa goto pana vaivagigalai isa agou qu tei tekua tu, ko mu ukuniria sira na tinoni vevei inara
18 Ura ira na tinoni vevei inara sa nake oda Bangara na Karisito sa qai nabulunia, goto qai roiti tutia na dia nyorogua gu mekadi. Qai paranga vagigigalai beto qai paranga valolomoso ko qai nyoravaria na roqudi sira sa munyala gu na toni vapirudi.
19 Ba na veveimiu agou qu vatabea na nongoro jongana tana Karisito sa sa tanongoro tadira doru tinoni, ko na veveimiu agou sa qa qerania sara. Ko qa nyoroguanigou sa agou mu tavagigala ko mu roitinia na jongana, beto mu lioso ko mu kilu pale na ikerena.
20 Ko vei muna vei agou poni sa na Tamasa, isa na kutana na bule, sa tata mina vakilasia ko muna bangara jolania agou si Setani. Na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu mi somana kole tamugou.

21 Sa garunu laonia nona roroqu tamugou si Timote, isa sa mekarai roiti tavitisiu ara; beto vei tugu ira Lukasi, i Jasoni beto i Sosipatorosi, ira na turaqu ara.
22 Ara Tetiosi, kai tinoni tugu tana Bangara beto qa kuti vagorea na leta api, sa qa garunu laonia na qua roroqu tamugou.
23 I Qaiosi, isa sa vatogasiu ara Paula pana ona ruma beto ko na ekelesia doruna ba sa vavaikamu tugu pana ruma tana, sa sa garunu laonia na ona roroqu tamugou. I Erasitasi, na tinoni kokopu poata tana gusu lavata lani, beto ko i Kuatosi na

turada, ba qai garunu laoniria tugu
na dia roroqu tamugou.*

Na vinatarasae

25 Isa sa boka vaturu vaneqigou vei
sa ulenia na nongoro jongana taqu
beto tonai sa tatarae i Jisu Karisito,
beto isa vei sa tadogoro votu pana
sosoto sa tagolomo pana soku totoso
pa moa,
26 ba kopira sa tei bola votu tu pana
kukuti tadira na tinoni kokorotai
beto ko pana vaigarunu tana Tamasa
kole jolana, ko ira doru puku tinoni
mai vasosotoa beto mai vatabea sisa,
27 isa sa kai memeka Tamasa gigi-
galaina jola mi tavatarasae, pana
roiti ti Jisu Karisito, kamua na ka-
mua! Agua.

* **16:23** Kaki kukuti pa moadi na pikata 24 sa kole lani ko pira sau, <<Na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu Karisito mi somana kole tamugou doru.>>

Pa Koriniti Momoe

Na revangana na leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana
Tamasa sa sorusiu i Jisu Karisito ko
qa kai tinoni tagarunuqu tana sara,
beto i Sositenesi na tasida isa sa ko-
rapa suvere tavitisiu ara.
2 Na leta api sa lao tamugou na
ekelesia tana Tamasa pa Koriniti.
Agou sa kukugou ko na ona tinoni na
Tamasa sagou, beto ko qu tavalioso
ura qu kole kame tavitia i Jisu
Karisito. Ko na leta api sa lao tugu
vei tadira doru tinoni qai vavaikamu
doru ia ketakoi ko qai vatarasaea na
oda Bangara i Jisu Karisito, isa na
Bangara tadira beto ko tamigei tugu
vei.
3 Na vairoqu vaialona beto na bule
tana Tamasa na Tamada beto na Ban-
gara i Jisu Karisito mi somana tamu-
gou.

Na paranga jongana ti Paula

4 Ara qa paranga jongana lao tana
qua Tamasa doru totoso ura isa sa
vanigou na mana totonai qu kole
kame tavitia i Jisu Karisito sagou.
5 Ura pana miu kole kame tavitia
na Karisito sa qu tavaisisongo pana
doru soana sagou- pana paranga beto
pana gigalai.
6 Ko na boboka qu isongoria agou
ira sa ulenia sa na vavakatona na
Karisito qe ule vanigou agei sa sa
sosoto.
7 Ko sa vei sa kepore kai vaivana
tana Gagala bu qasania agou tonai
qu korapa vera gegelenia sa na bola
votuna na oda Bangara i Jisu Karisito.
8 Ko na Karisito tugu vei sa mina
vabageregou pana miu rarange tin-
ganai mina kamua na vinabetona, ko
mina kepore kai miu pake pana rane
tana oda Bangara i Jisu Karisito.
9 Na Tamasa sake boka teteria nona
paranga. Ko isa tugu sa na Tamasa
sa sorugou ko qu mekarai toa tavitia
agou sa na Tuna na Tamasa, i Jisu
Karisito na oda Bangara.

Na vaipikatai sa kole pa ekelesia

10 Ka visa tavitiqu, qa tepa viv-
itigigou ara pana isongona na oda
Bangara i Jisu Karisito sagou ko mu
mekarai suvere vaikamu. Ko pana
miu mekarai suvere sa muke okoto
tapipikata pana gogoto minete, goto
mu kame gu pana roroqu beto pana
uana.
11 Qai tei ule vatatale vanisiu tu ira
na tavitina i Koloe sa na veveina na
nonomi sa korapa kole pa vaikora-
paimiu agou, ka visa tavitiqu.
12 Na ginuana qa paranga vei pira
sa ura agou sa qu okoto vilemiu
kalena ko qu okoto parangamiu
tu. Kame sa paranga, <<Ara tai
Paula,>> sau. Kame mule sa paranga,
<<Ara tai Apolosi,>> sau. Kai goto sa
paranga, <<Ara tai Pita,>> sau. Kai
goto mule sa paranga, <<Ara tana
Karisito,>> sau.
13 Kopira sa qu okoto pipikatia
pana okokoto minete agou sa kai
Karisito gu! Ai vei, i Paula sa sa
matenigou pa korosi? Ba pana isong-
ona i Paula sa qu tapaputaiso?
14 Qa paranga jongana lao tana
Tamasa sara ura kepore kame agou
sa ba paputaisoia ara goto ira Kirisi-
pasi beto i Qaiosi gu.
15 Ko kepore sa kai tinoni mina
boka paranga vei isa sa tapaputaiso
pa nisongoqu ara biu.
16 Koi dai, na tatamana tugu vei
ti Sitepanasi sa qa paputaisoia ara,
goto kepore mule sa kame agou qa
vanonogai vei ba paputaisoia.
17 Ura na Karisito sake garunusiu
sara ko mana vaipaputaiso goto qa
tagarunu ko mana taraenia tu na
nongoro jongana. Ko qa tagarununia
ara ko mana taraenia nake pana
paranga gigalai tana tinoni sa na
nongoro, ura kita na nongorona na
korosi tana Karisito mi tavakokoba
nona neqi.

Na Karisito na neqi beto na gigalai tana Tamasa

18 Ura na nongorona na Karisito
sa mate pa korosi sa kepore sosoto
veveina pana tadira qai muma, ba

tadagita taqe korapa taalo sa na nongoro isa sa na neqi tana Tamasa.
19 Pira sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Ara mana piara pale sa na gigalai
tadira na gigigalaidi,
beto na rorove tadira na tinoni
rorove mana tupele paleniria
ara,>> sau.
20 Ko kopira pai sa na tinoni gigigalai? Pai sa na tinoni tomena pana Vavanau ti Mosese? Pai sa na tinoni pa kasia gusu api sa boboka vivitigi pana vaiguaniria na rorove? Na Tamasa sa vatadogoronia sa na gigigalai tadira na tinoni gigalai sa na gagale pupugu gu.
21 Ura na Tamasa sa gigalai jola ko sa vei sa sa vilea isa sa ira na tinoni pa kasia gusu sa maike boka gigilania pana dia gigalai mekadi ira sa na Tamasa. Ko sa vei sa isa tugu na nongoro sa tagigala na goborona qe taraenia agei sa sa vile varoitia ko sa aloria sira qai vasosoto.
22 Na tinoni Jiu qai tepai kaki roiti vaivagabaradi tu beto mai vasosoto qarigu goto ira Qiriki qai nyaqoa na gigalai tu.
23 Goto agei sa qe taraenia sa na veveina tu na Karisito sa tavamate pa korosi. Ko na nongoro isa sa na patu vaivatatupena tadira na Jiu beto kai sakasa gogoborona tadira na tinoni karovodi;
24 goto tadira sa kukuria na Tamasa, ira na tinoni Jiu beto na Qiriki, sa na nongorona na Karisito sa vatadogoronia sa na neqi tana Tamasa beto na gigalai tana Tamasa.
25 Isa na roiti sa roitinia na Tamasa sa sa vei kai sakasava duduvilina pana dodogoro tadira na tinoni; ba na Tamasa sa sa gigalai jolania na gigalai tadira na tinoni. Beto isa sa roitinia na Tamasa sa sa vei kai sakasava munyalana pana dodogoro tadira na tinoni; ba na Tamasa sa sa neqi jolania na neqi tadira na tinoni.
26 Ego, ka visa tavitiqu, mu doria tu ai tinoni veveimiu sagou totonai sa kukugou na Tamasa ko. Nake sokumiu agou sa na gigalaimiu pana dodogoro tadira na tinoni pa kasia gusu, nake sokumiu agou sa na poreveveimiu, nake sokumiu agou sa na podo lame veimiu pana tatamana poreveveidi.
27 Ba isa tugu na sakasa qai doro veinia na duduvilina ira na tinoni pa kasia gusu sa sa vilea na Tamasa ko sa vakeaniria sira na tinoni gigalaidi; beto ko isa tugu na sakasa qai doro veinia kepore ona neqi ira na tinoni pa kasia gusu sa sa vilea na Tamasa ko sa vakeaniria sira na tinoni neqidi.
28 Beto ko isa tugu qai doro veinia na lame veina pana tatamana nake poreveveina ira na tinoni pa kasia gusu beto na sakasa qai tadoro vagore pale ko na kepore sosoto veveidi qarigunia sa sa vilea na Tamasa ko sa vakepore veveina beto paleria sira qai tadoro vei na poreveveidi.
29 Ko sa vei sa pa moena na Tamasa sa kepore kai tinoni mina boka vaqatania sa ara qa poreveveiqu jola minagu sisa.
30 Na Tamasa sa na kutana na miu kole kame tavitia i Jisu Karisito, ko na Karisito sa na tinonina na gigalai sosotona sa vanigita na Tamasa. Beto ko pana roiti sa roitinia isa taqe tavatuvisi pa moena na Tamasa sa gita, beto sa pikata kalenigita nona tinoni beto sa ruvatagita na Tamasa sa gita.
31 Ko sa vei sa pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni sa nyogua vaqata sa mi vaqatania na veveina na Bangara,>> sau.

2

Na nongorona na Karisito sa tavamate pa korosi

1 Ka visa tavitiqu, ara tonai qa lame tamugou sa qake lame taraenia pana paranga vavagegoai lalavatadi babi pana gigalai tomedi sa na gigalai golomona na veveina na Tamasa.
2 Ura ara qa vatoqo vatalea pa roququ ko kepore mule sa kai sa

1:19 Aisea 29.14. **1:31** Jeremae 9.24; 2 Koriniti 10.17.

qa nyorogua gigilai tonai qa suvere tavitigou agou goto na veveina gu i Jisu na Karisito, isa na Karisito sa tavamate pa korosi.
3 Ko ara tonai qa lame tamugou sa qa munyala, beto qa matagutu ko qa neneqere.
4 Ko na qua paranga beto na tarae sa sake koko lame vei pana paranga gigalaidi ko vei ko bu vasosotosiu agou qakeu, goto sa tadogoro votu na sosotona ura na neqi tana Gagala tana Tamasa sa tabata votu.
5 Ko sa vei sa na rarange tamugou sake togasa pana gigalai tana tinoni goto pana neqi tu tana Tamasa.

Na gigalai tana Tamasa

6 Ba kai gigalai tugu sa qe vavakatonia agei pana tadira qai matua pana rarange. Ba na gigalai isa sa nake gigalai tadira pa kasia gusu api babi tadira poredia neqi pana kasia gusu api, ira kode mai mumuridia.
7 Goto agei sa na gigalai tana Tamasa qe vavakatonia sa isa na gigalai golomona tana Tamasa. Na tagolomo kolena sisa ba na Tamasa sa tei nguti vakolea tu tonai sa oqoro taroiti na kasia gusu ko na gigalai golomona sa na valavatadagita sau.
8 Kepore ira sa poredia neqi pa kasia gusu bai gigilai na veveina sa na gigalai golomona api, ura vei bai gigilaidia ira poni sa baike vamatea ira pa korosi sa na Bangara lavata.
9 Ba pira tei sau tu sa na Kukuti Tabuna,
<<Na sakasa sake doro kamua na mata
beto sake nongoria na talingi,
beto ko sake rove kamua pa roquna na tinoni,
sa isa tugu sa sa vanaqiti vaniria na Tamasa
ira qai roroqua isa,>> sau.
10 Na Tamasa sa garunia sa na ona Gagala ko isa sa tei vakabere vanigita tu sa na ona gigalai golomona. Ura na Gagala sa nyaqo votuniria doru sakasa, tataviti vei tugu na sakasa koridi tana Tamasa.
11 Ira na tinoni qaike gigilai sa doru veveina kai goto tinoni goto na gagalana gu mekana na tinoni isa sa sa gigilai. Ko sa vei sa doruna veveina na Tamasa ba kepore tugu kame sa gigilai goto na Gagalana gu mekana na Tamasa.
12 Ba gita sa nake gagala tana kasia gusu sa taqe tekua goto isa tu na Gagala sa koko lame pana tana Tamasa, ko sa vei sa taqe gigila vataleria sira na vaivana sa vanigita na Tamasa.
13 Beto ko na vaivana pira sa qe vavakatoniria agei nake pana vaivagigalai tomedi tadira na tinoni gigalai goto pana vaivagigalai tu tana Gagala, tonai qe vilasa vakabereria sira na vaivagigalai sosotodi tana Gagala.
14 Na tinoni sake isongia na Gagala sa sake boka tekuria sira na vaivana tana Tamasa. Qai kepore veveidi sosoto pana tana sira beto sake boka doro vakabereria, ura na sakasa ira sa qai boka tadoro vakabere tonai sa isongia gu na Gagala na tinoni.
15 Na tinoni sa isongia na Gagala sa boka doro vilotoria ai na poreveveidi vei doru sakasa, ba ira na goto tinoni sa maike boka doro vilotia sisa mekana.
16 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,
<<I sei sa tei tomea mai tu sa na roquna na Bangara?
I sei sa tei vavanaua mai tu sisa? >> sau.
Ba gita sa taqe tei isongia tu sa na roquna na Karisito.

3

Na nabulu tana Tamasa

1 Ka visa tavitiqu, ara qake boka paranga veinigou ira qai isongia na Gagalana na Tamasa sagou. Goto qa paranga veinigou gu ira na tinoni sa bangaraniria na kasia gusu api, qu vei ira qaike matua goto qai melalu pana dia toa tutina na Karisito.
2 Ara qa vasusunigou na meleke gu sagou, nake gagani mauruna, ura

2:9 Aisea 64.4; 52.15. **2:16** Aisea 40.13; Romu 11.34.

qu oqoro pada ko muna ponyolia na gagani mauruna sagou. Ko sa kamua kopira tugu ba qu oqoro tugu boka ponyolia sisa,
3 ura qu korapa toania na uana tana tinoni pa kasia gusu api sagou. Na toa vaikokono beto na vainonomi qai kole pa vaikorapaimiu agou qai ulenia gu sa agou qu korapa toania na uana tana kasia gusu beto ko na toa tadira na tinoni pa kasia gusu sagou.
4 Totonai sa paranga kame, <<Ara tai Paula,>> sau, goto kame mule sa paranga, <<Ara tai Apolosi,>> sau, poni sa qu roiti vei puputa na tinoni sa toania na uana pa kasia gusu sagou.

5 Ko na sa si Apolosi? Na sa si Paula? Agei sa na nabulu gu tana Tamasa ko qe tokanigou gu ko qu vasosotoa agou sa na nongoro jongana. Ko agei sa qe okoto roitinia gu sisa na roiti sa ianigei na Bangara ko mene roitinia saunigei.
6 Ara qa umuma, i Apolosi sa ogonoria na umuma, ba na Tamasa tu sa sa vatoaria sa na umuma.
7 Ko na tinoni sa umuma beto na tinoni sa ogonoria na umuma sa nake poreveveidi, goto na Tamasa tu isa sa vatoaria na umuma sa na poreveveina.
8 Na tinoni sa umuma beto na tinoni sa ogonoria na umuma sa qai vaitoto gu. Ko kode mai okoto tekua tugu ira karu sa na tabarana na dia roiti qai roitiniria.
9 Ura agei sa na tinoni qe mekarai roiti tavitia gu na Tamasa, goto agou sa na inuma tana Tamasa beto ko na ruma tana Tamasa.

10 Pana vaivana sa vanisiu na Tamasa sa ara qa roiti vei kai tinoni babalau roiti ruma ko qa vatoqoa ara sa na kokovana, beto sa kaki goto tinoni sa qai lame jokelia sa na roiti. Ba doru tinoni sa mai dodoro vatalea sa ai qai korapa roiti vei.
11 Ura kepore mule sa kai goto kokovana mina tavatoqo mule na veveina isa sa tei tavatoqo tu, i Jisu Karisito.
12 Kaki kode mai varoitiria pana roitina na ruma isa sira na sakasa poreveveidi vevei na qolo, na siliva, beto na patu poreveveidi; goto kaki sa na sakasa nake poreveveidi vevei na gou, na buburu, beto na gasoro matedi sa mai varoitiria.
13 Na okokotodia roiti sa mai okoto tadoro votu, ura pana rane vaipitu sa kode mai tabata vakaberedi gu sira na dia roiti. Ura kode mina votu tavitia na iku sa na rane isa, ko na iku mina podekeria sa doru okokoto roiti tadira ko mina ule votunia ai roiti veveina sisa.
14 Vei minake gania na iku sa na roiti tana tinoni sa roitinia pana kokovana isa, poni sa kode mina tekua tugu na tinoni isa sa na ona pinia.
15 Goto vei mina gania na iku sa na roiti tana tinoni isa, poni sa isa minake teku pinia sisa. Ba isa mekana kode mina taalo, mina vei na tinoni sa tasaputu votu pa niku.
16 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa na zelepade madina tana Tamasa sagou beto ko na Gagalana na Tamasa sa kole tamugou.
17 Na tinoni sa vaipiarainia na zelepade madina tana Tamasa, sa na Tamasa mina piaria tugu sa na tinoni isa. Ura na zelepade madina tana Tamasa sa na ona vile kalena na Tamasa, ko agou tugu sa na zelepade madina tana Tamasa isa.

18 Muke vasianigo mekamu ao na tinoni. Vei kame agou bi rove veinia sa gigigalai pana dodoro tana kasia gusu api biu, poni sa mi vei tu kai tinoni duduvilina mai ko mi gigalai sosoto sisa.
19 Ura na gigigalai tana na kasia gusu api sa na sakasa kepore laona sosoto pana tana Tamasa. Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<I Tamasa sa vagonaria pana dia gigalai mekadi sira na tinoni gigigalai,>> sau.
20 Beto pira mule sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na Bangara sa gigilaiona

3:19 Jobi 5.13. **3:20** Kera Vinatarasae 94.11.

sa na roqudi ira na tinoni gigigalai sa qai kepore na veveidi,>> sau.
21 Ko sa vei sa sa kepore sa kai tinoni mi kemarania sa na veveidi na tinoni! Ura doru kai sa sa na miu ko na vajonga betomiu agou,
22 bi Paula bi Apolosi bi Pita babi na kasia gusu, bi na toa babi na mate, bi na totoso kopira babi na totoso vuka risa. Dorudi aipira sa na miu beto agou,
23 beto ko na ona na Karisito sagou, beto ko na Karisito sa na ona na Tamasa.

4

Na Tamasa sa kukugei ko qe nabulunia na Karisito

1 Ko agou na tinoni mu doro veinigei na nabulu tana Karisito gu beto na tinoni qe tavakopunia gu ko qe taraenia na gigalai golomona tana Tamasa sagei.
2 Ko kai sakasa poreveveina sa tanyogua tabata tadira na nabulu sa mai tinoni tarangedi sira.
3 Ba pana taqu sa qake vaporeveveinaia sa agou babi ira na goto tinoni bai pitusiu, beto ko mekaqu ba qake pitu mulenisiu tugu.
4 Kepore sa kai sela qa gigilasiu ba roitinia, ba qake korapa paranga vei ko ara qa tuvisi qakeu sa. Goto na Bangara tu sa isa sa koleona nona tuvisina ko mina pitusiu sara.
5 Ko sa vei sa muke tei roitinia tu na miu vaipitu totonai sa oqoro kamua na ona totoso totonai mina lame na Bangara. Ko mina tolanga vavoturia pa kakaberena isa sira na sakasa qai korapa tagolomo pa rorodomona beto ko mina vabola voturia sira na uana golomodi pa bulodi na tinoni. Ko totonai tu sa mai okoto tekua ira na tinoni pana tana Tamasa tu sa na vinalavata.
6 Ko pana laemiu agou, ka visa tavitiqu, sa qa vavapadanigei agei kao Apolosi sira na sakasa aipira, ko agou mu batia pana tamigei sa na ginuana na vavanau <<Muke tete jolania na pada sa tapoja pana kukuti,>> qeu. Beto ko vei ko agou ba muke vaivagore lao lamenia sa na veveina qu vaporeveveinai kai tinoni mamata goto kame qu vagorea.
7 Ura quke poreveveina jolaniria ira na goto tinoni sao. Na sa mai sa qu isongia ao vei sa goto pana vaivana sa tei vanigo tu na Tamasa? Bi julingai tu! Ego ko vei doruna qu isongoria ao sa na vaivana gu, poni na sa laona qu vavaqata kale pu vei nake vaivana tu sira qu isongoria?
8 Qu rorove veinigou qu tei pote taluangagamiu tu sagou! Qu doro veinigou qu tei isisongomiu tu pana vaivana tana Tamasa sagou! Agei qe oqoro bangara goto agou qu doro veinigou qu tei bangaramiu tu! Ko ara qa nyoguania tugu sa bu bangara sosoto sagou, ko agei ba be boka somana bangara tavitigou sagou qau!
9 Ura ara qa rovea sa na Tamasa sa vanigei na tuturuna kepore veveina sosoto sagei na tinoni tagarunumei ko qe vei ira na tinoni qai tapitu ko mai tavamate vakekea qarigu, ko agei sa na dia avavuna ira na kasia gusu, ira na mateana beto ira na tinoni.
10 Agei na tinoni duduvilimei ura qe vasosotoa na Karisito, goto agou qu tavagigala pana miu tutina na Karisito! Agei na tinoni munyala, goto agou na tinoni neqimiu! Agou qu tavabangara, goto agei qeke tavalavata!
11 Sa kamua tugu pana totoso api sa qe burana, qe kidepe, qai ruaja na mei poko, qe tapoara vakekea, qeke togasa pana kai ia,
12 beto qe pavu taleni limamei mekamei ko qe tekua na gagani. Tonai qai poja tarinigei na sakasa ikeredi ira na tinoni, poni qe tepa vaniria na mana. Tonai qai aru vivitigigei ura qe tutia na Karisito, poni qe mavo gosororia tugu agei sira na vitigi ira.
13 Tonai qai poja vivikeregei, poni sa qe paranga vaivaneqi gu sagei. Ko sa kamua pana totoso api qai veinigei na nyanyao beto na pajidi doru manugu pa kasia gusu sagei.

14 Ara qa kutia na leta api nake vei
ko ma vakeagou agou qau sa, goto qa
veinigou na qua koburu qa roroquria
ko ma vatavagigalaria qau.
15 Ura vei bai soku vivitigi tu sira
qai kopunigou na totolinigou sagou,
ba kame gu sa na tamamiu agou. Ura
pana miu toa tutina na Karisito sa ara
gu sa qa vei na tamamiu ko qa pogoso
lame vanigou na nongoro jongana.
16 Ko qa tepa vivitigigou ko mu
doro tutia agou sa na toa taqu.
17 Ko sa vei puputa isa sa ara qa
garunu laonia pana tamugou si Tim-
ote, isa sa vei na tuqu qa roqua beto
qa rangea pana toa tutina na Ban-
gara. Ko isa sa mina vanonoganigou
sira na qua uana pana toa tutina i
Jisu Karisito. Ira na uana aipira sa qa
vaivagigalainiria pana doru ekelesia
doru eqa.
18 Kaki agou sa qai rove veinia
manake lame ovikigou ara qarigu, ko
qai vavalavatai.
19 Ba ara sa nake sovaina beto
sa kode mana lao gu, vei mina ny-
oroguanisiu na Bangara ko mana
lao. Ko tonai sa mana doro votu-
nia mekaqu ara sa nake paranga gu
mekana tadira na tinoni vavalavatai
goto na dia neqi tugu vei.
20 Ura na binangara tana Tamasa
sa nake sakasa sa kole pana paranga,
goto sa kole pana neqi sa tabata votu
tu pana uana tadira na tinoni.
21 Ko na sa qu nyoroguania? Tonai
mana lame poni qu nyoguania mana
pogoso tarinigou na piqolo, ba ma
lame pana uana vairoqu beto na mo-
mosona?

5

Na toa lulasana pa ekelesia

1 Ego ko qai tei ule vatatale vani-
siu tu ara sa na toa lulasana sa sa
taroiti pa vaikorapaimiu agou, isa
na toa ikikerena vei ira tu na tinoni
karovodi ba baike roitinia. Qai
vavakato vanisiu sa kai tinoni sa puta
tavitia na tinana vakarovo qarigunisiu.
2 Ba agou sake tana gogore tu na
miu uana vavalavatai! Sa pada bu
takulangania tu agou sa na toa vei
isa, beto na tinoni sa roitinia na
roiti isa ba bu varijo palea pana miu
vaikamu.
3 Ara sa qake suvere tavitigou
sagou ba qa korapa tugu suvere
tavitigou pana qua roroqu. Ko qa
kale pu vei na tinoni sa korapa tugu
suvere tavitigou ko qa tei pitua tu ara
pana isongona na oda Bangara sa na
tinoni sa roitinia na roiti lululasana
vei ina.
4 Totonai muna vaikamu pana neqi
ta noda Bangara i Jisu, ko ara tonai
ba qa korapa suvere tavitigou pa bu-
loqu,
5 sa mu loa lao vania i Setani sa na
tinoni vevei isa ko mi tapiara na tin-
ina beto ko na gagalana mi taalo pana
rane vaipitu tana noda Bangara.
6 Nake jongana sa na vavaqata qu
roitinia agou. Qu tei gigilaimiu tu
agou sa iapeki vavakovuruni palava
gu ba sa vakovuru vaovulia sa na
palava doruna.
7 Mu varijo palea sa na sela sa
vei na vavakovuruni palava leluna
ko mu lioso vatale. Ko agou sa
qu tei vei tu na bereti nake kovu-
runa, ura na Karisito mekana sa sa
tei tavavakukuvu tu isa na oda lami
vavolo Alokata.
8 Ko ta toania sa na vavolo Alokata
ba take vatavitinia na sela beto na
roiti ikikeredi qai vei na bereti qai
taroiti pana vavakovuruni palava;
goto ta vatavitinia tu na toa liosona
beto ta pojai na sosotona, pira tu sa
na uana qai vei na bereti nake kovu-
runa.
9 Pana kai qua leta momoe qa kuti
vanigou sa qa vavanaugou ko muke
nagoria sira qai toania na toa lu-
lasana.
10 Ba nake vei ko ira doru tinoni
lululasadi pa kasia gusu api, babi
ira qai doro seiniria na sakasa, babi
na tinoni sa iko ragatia nona sakasa
na goto tinoni babi ira qai vatarasae
tamasa sesekedi sa qaunia ara. Ura
muna taloa tu pa kasia gusu api ao
beto sa muna boka ukuniria sira.
11 Goto na veveina qa kuti vanigou
ara sa muke nagoa sa na tinoni sa

gigala mulenia mekana na tinoni tana Karisito sisa sau, ba beto sa toania isa sa na toa lulasana, sa doro seiniria na sakasa, sa vatarasae tamasa sesekedi, sa vaipoja vivikere, sa tinoni bubuku aruna, babi sa iko raragatia nona sakasa na goto tinoni. Muke isongo teteku tavitia sa na tinoni vevei isa.
12 Nake qua totona ara ko mana pituria sira pa peguruna na ekelesia, goto agou tu sa mu pituria sira pa leona na miu ekelesia.
13 Na Tamasa tu mina pituria sira pa peguruna, goto agou sa isa vei sa pojai na Kukuti Tabuna sa: <<Mu varijo palea pana vaikorapaimiu agou sa na tinoni sa toania na toa lulasana,>> sau.

6

Ira na tinoni tana Karisito qai vaivalao pa ia vaitutina

1 Totonai kame agou sa koleona kai ona nonomi lao tana kai turana pana tana Karisito, sa sa kepore sosoto na ona totona ko mina pogoso laonia isa tana tinoni vaipitu sake gigilai Tamasa ko mi pitu vaniria sa na nonomi isa. Na tuvisina sa isa mi pogoso laonia tadira na tinoni tana Tamasa ko mai vatuvisia sa na vainonomi isa.
2 Qu tei gigilaimiu tu agou sa ira na tinoni tana Tamasa sa kode mai pitua na kasia gusu. Ego ko vei na kasia gusu tu ba muna pitua sagou, poni sa na bokamiu vivitigi gu sagou ko muna pituria sa na tapata ikikete!
3 Qu tei gigilaimiu tu agou sa gita tana pituria sira na mateana. Ko vei mina vei isa, poni sa na bokada vivitigi sa gita ko tana pituria sira na sakasa pa toa api!
4 Ko vei bi koleona sa kaki tapata vevei pira, poni na sa ginuana qu vatoqoniria ira na tinoni sa kepore na dia tuturuna pa ekelesia?
5 Qa paranga vei pira sara ko qa vakeagou ke! Ai vei, sa kepore sosoto sa kai tinoni pa vaikorapaimiu agou bi peki gigilai kaki sa ko bi boka vatuvisia kai tapata pa vaikorapaidi ira kao tamatasi tana Karisito?
6 Ba ai sa vei sa ira kao tinoni tana Karisito qai vaivalao pa ia vaitutina? Beto ko isa sa ikerena jola sa ira tu na tinoni qaike vasosotoa na Karisito sa qai pitua na miu vainonomi.
7 Ko na miu vaivalao pa ia vaitutina sa tei ulenia tu sa agou sa qu munyala sosoto. Ai sa vei sa quke boka doro vajola pale gu ao sa na sela qai roiti lamenia ira na tinoni pana tamu? Ai sa vei sa quke boka vamalumugou mekamiu ko bai ikogou?
8 Goto agou sa qu roitinia tu sa na sela beto ko qu ikoria tu sira na tinoni, ko tadira na tasimiu tana Karisito gu mule sa qu roiti vei.
9 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa ira na tinoni ikikeredi sa maike teku isongia sa na binangara tana Tamasa. Kita mu siana! Ira qai toania na toa lulasana, ira qai vatarasae tamasa sesekedi, ira qai babarata, ira na marene qai vaikesa lao lame mekadi,
10 ira qai ikiko, ira qai doro seinia ka sakasa, ira na tinoni bubukudi, ira qai vavaipoja vivikere, ira qai iko teku raragata sa maike teku isongia na binangara tana Tamasa.
11 Ko kaki agou sa inara na tinoni veveimiu perangaina. Ba qu tei tavalioso tu pana miu sela, qu tei tavamadi tu, qu tei tavatuvisi tu pana neqi tana Bangara i Jisu Karisito beto pana Gagalana na oda Tamasa sagou.

Mu vatarasaenia na Tamasa na tinimiu

12 Bi boka paranga sa kai tinoni, <<Ara qa tavamalumunia ko mana boka roitiniria gu doru sakasa qa nyorogua roitiniria,>> biu. E, sosoto, ba nake doru sakasa sa qai tokania na toa tana tinoni. Ara mana boka paranga gu, <<Ara qa tavamalumunia ko mana boka roitiniria gu doru sakasa qa nyorogua roitiniria,>> bau, ba ara manake vama-

5:13 Vavanau 17.7; 19.19; 22.21, 24; 24.7.

lumia kai sakasa ko mina vapinaususiu.
13 Bi boka paranga sa kai tinoni,
<<Na gagani sa nona na bori, beto
na bori sa nona na gagani,>> biu.
E, sosoto, ba na Tamasa mina piara
betoria sira karu doru. Na tinida sa
nake vavaroitina pana toa lulasana,
goto pana vatarasaena tu na Bangara. Beto ko na Bangara tu sa kopunia sa na tinida.
14 Na Tamasa sa vaturu mulea pana
mate sa na Bangara, ko gita ba mina
vaturu mule gita tugu vei pana ona
neqi.
15 Qu tei gigila vataleamiu tu agou
sa na tinimiu sa na kobu tinina
na Karisito. Ko ai vei mana boka
kobu tekua ara sa kai kobu tinina na
Karisito ko mana jokele laonia mule
pana tana kai tugele? Sa tapata jola!
16 Ba qu oqoro tu gigilaimiu agou
sa na tinoni sa jokele laonia mekana
pana tana kai tugele sa sa mekarai
kai tini tavitia tugu na tugele isa sisa?
Ura pira sa tei paranga vakabere vei
tu sa na Kukuti Tabuna: <<Ira karu sa
mai mekarai kai tinidi gu,>> sau.
17 Ba na tinoni sa jokele laonia
mekana tana Bangara sa sa kai
gagala tavitia tugu na Bangara sisa.
18 Mu ukunia sa na toa lulasana!
Doru sela qai roitinia ira na tinoni sa
pa peguruna gu na tini, goto na tinoni
sa toania na toa lulasana sa sa roiti
ngangulia na tinina mekana.
19 Beko qu tei gigilaimiu tu agou
sa na tinimiu sa na zelepade madina
tana Gagala Tabuna, isa sa vanigou
na Tamasa ko sa kole pana tamugou.
Ko quke isongo mulenigou mekamiu
sagou,
20 goto sa tei vaivotunigou tu na
Tamasa pana tabara. Ko sa vei sa
mu vatarasaenia na Tamasa sa na
tinimiu.

7

Na nanasa pa kalena na vaialava

1 Ego kopira mana uli laoria ara sa
na veveidi ira na sakasa qu kuti lame
vanisiu agou. Na sakasa jongana sa
na marene mike puta tavitia sa na
rereko.
2 Ba ura na totoke pana toa lulasana sa korapa neqi, ko sa vei sa
na marene mi alava tekua tu ropi kai
maqotana mekana, beto ko na rereko
mi alava tekua tu ropi kai marenena
mekana.
3 Ko na tuvisina sa na marene sa
mina vania na maqotana sa na tinina mekana, beto ko na rereko sa
mina vania na marenena sa na tinina
mekana.
4 Ura na maqotana sa keporeona
neqi ko mina lalaenia mekana gu
sa na tinina mekana, goto na marenena tugu vei mina somana lalaenia
sa na tinina. Ko na marenena ba
sa keporeona neqi ko mina lalaenia
mekana gu sa na tinina mekana, goto
na maqotana tugu vei mina somana
lalaenia sa na tinina.
5 Muke vaidaimiunia ao kao tamabaragoso sa na roiti tamabaragoso,
goto pana miu mekarai vaivaego sa
muna boka vaidaimiu mai iapeki
totoso ko muna boka jujunonia na
vavara. Ba pa liguna isa sa mu
vaikamu ligu mule sao karu. Pana
soana vei isa sa i Setani minake boka
totokegou ura agou quke boka aru
mulenia sa na miu nyonyorogua.
6 Isa qa koni ule vanigou api sa
nake garunu, goto na vinamalumu
gu.
7 Qa nyoroguania ara sa agou doru
sa bu suvere vei gu qa vei ara mekaqu
qau. Ba okokoto tinoni ko qai okotia
tugu sa na vaivana sa lame vei pana
tana Tamasa, ko kame kai vaivana tu
sa isongia goto kame poni kai goto
vaivana tu sa isongia.

8 Ego tamugou nake vaialavamiu
beto ira na naboko rereko sa qa
paranga lao kopira: sa jongana jola
sa vei bu suvere meka vei qa vei ara.
9 Ba vei munake boka aru mulenia
sa na miu nyonyorogua, poni sa mu
vaialava gu. Ura isa sa jongana jolania mina kole vuvurungu na nyonyorogua pa miu toa sa mu vaialava gu.
10 Ego tamugou na tinoni va-

6:16 Popodalaina 2.24; Matiu 19.5.

ialavamiu sa ara qa paranga vaneneqinigou api, ko nake ara goto na Bangara tu: na rereko mike loai na marenena.
11 Ba vei mina vailoa pale tu sa na rereko, poni sa mi suvere meka gu sa na rereko isa; ba vei mineke vei sa mi mule lao vamomoso gu tana marenena. Ego ko na marene ba mike loai sa na maqotana.
12 Ego pana tamugou kaki mule sa nake Bangara goto ara gu sa ma paranga: bi vei kai tavitimiu pana tana Karisito sa korapa suvere tavitia sa na maqotana bike vasosotoa na Karisito babi qerania gu isa sa mina suvere tavitia sa na marenena biu, poni sa na marenena mike loa pale sisa.
13 Beto ko na rereko sa korapa suvere tavitia na marenena bike vasosotoa na Karisito babi qerania gu isa sa mina suvere tavitia sa na maqotana biu, poni sa na maqotana mike loa pale sa na marenena.
14 Ura na marene sa sa tavasomana pana puku tinoni tana Tamasa pana ona vaialava lao tana maqotana, beto ko na rereko sake vasosoto sa sa tavasomana pana puku tinoni tana Tamasa pana ona vaialava lao tana marenena. Goto bike vei sa ira na tumiu sa bai vei na koburu rodomo, goto isa sa vei kopira sa ira sa qai tavasomana pana puku tinoni tana Tamasa.
15 Ba vei na kalena sake vasosoto sa bi nyogua taloaona, poni sa loai ko mi taloa riuona. Totonai sa na tavitimiu marene babi na rereko sa sake tapiunia ko bi kole podeke aru vaikamunia sa na vaialava isa, ba na Tamasa sa sa tei kukugita tu ko tana mekarai toania na toa bubulena sa gita.
16 Ao na rereko, ai qu vei qu boka gigilai tu ao sa muna boka aloa na marenemu vei muna suvere tavitia? Ao quke boka gigilai! Ao na marene, ai qu vei qu boka gigilai tu ao sa muna boka aloa na maqotamu vei muna suvere tavitia? Ao ba quke gigilai tu!

Mu toania na toa sa nyoguania na Bangara

17 Goto agou doru sa mu okoto toania na boboka sa vanigou na Bangara, beto ko mu toa vei isa qu korapa suvere vei ao tonai sa kukugo na Tamasa. Api sa qa vaivavanaunia ara pa doru ekelesia
18 Na tinoni sa tei tapobe tu tonai sa kukua na Tamasa sisa sa mike podeke varijoa sa na burina na pobe. Na tinoni sake tapobe tonai sa kukua na Tamasa sisa sa mike podeke tapobe mutu.
19 Ura na pobe sa kepore veveina beto nake tapobe ba sa kepore tugu veveina, goto isa gu sa poreveveina sa na vatabena na garunu tana Tamasa.
20 Agou doru mu toa vei isa qu korapa toa vei tonai sa kukugou na Tamasa.
21 Ai vei qu korapa na pinausu totonai sa kukugo na Tamasa sao? Sake vei kamea sina. Ba vei muna boka taruvata sao, poni sa mu varoitia sa na toa taruvatana.
22 Ura na pinausu sa takuku ko sa kole kame tavitia na Karisito sa na tinoni taruvatana tana Bangara sisa, beto ko na tinoni taruvatana sa takuku ko sa kole kame tavitia na Karisito sa nona pinausu na Karisito sisa.
23 Agou sa sa tei vaivotunigou tu na Tamasa pana kai tabara. Ko muke vapinausu mulenigou mekamiu pana tadira na tinoni.
24 Ko, ka visa tavitiqu, pana okokoto toa qu korapa toania tonai sa kukugou na Tamasa sa ketakoi tugu sa mu suvere tavitia na Tamasa.

Na veveidi ira qai oqoro vaialava beto ira na naboko

25 Ego na veveidi ira rereko koregadi sa kepore sa kai garunu tana Bangara mana vanigou, goto na qua roroqu gu mekaqu sa ma vanigou, ba pana vairoqu vaitokai tana Bangara qa boka tarange tugu sara.
26 Totonai qa doro laoa ara sa na totoso tapata taqe tomeria gita kopira, sa qa rovea ara sa sa jongana jola sa na tinoni mi suvere veiona tugu sa korapa suvere vei kopira.

27 Ai vei sa tei pore tu na maqotamu
sao? Ego vei muke podekia ko mu
loai. Ai vei sa oqoro pore maqotamu
sao? Ego vei muke podekia ko mu
nyaqoa kame.
28 Ba vei bu vaialava sao, sa quke
sela sao; beto ko vei bi vaialava sa kai
rereko koregana sa sake sela sisa. Ba
ira qai vaialava sa kode mai gosoro-
ria na tapata pana toa tini, ko ara qa
nyogua vasaregou pana tapata ira.
29 Ka visa tavitiqu, na ginuana qa
paranga vei api sa ura na totoso sa
papaka kopira. Ko podalai kopira sa
ira na marene sa pore maqotadi sa
mai toa vei qaike vaialava.
30 Ira qai lukana kekebo sa mai toa
vei ira qaike kekebo, ira qai kuku qe-
qera sa mai toa vei ira qaike qeqera,
ira qai vavai sa mai toa vei ira sa
kepore dia sakasa,
31 beto ko ira qai junoniria na
sakasa pana kasia gusu sa mai toa
vei sa kepore na dia ginugua pana
sakasa ira. Ura na kasia gusu, isa
sa korapa doro vei kopira, sa minake
kole lalaona.
32 Ara qa nyoguanigou ko buke
tapiu pana roqu totodi kaki jujuno.
Na marene nake vaialavana sa sa
roqu totonia gu isa sa na jujuno tana
Bangara ura sa nyorogua vaqerai isa
sa na Bangara.
33 Goto na marene vaialavana sa sa
roqu totonia gu isa sa na jujuno tana
kasia gusu ura sa nyorogua vaqerai
isa sa na maqotana,
34 ko na ona roroqu sa sa pikatarua.
Na rereko sake vaialava babi na
rereko koregana sa sa roqu totonia
gu sa na jujuno tana Bangara, ura sa
nyoroguania ko bi madi pana ona toa
tini beto pana toa gagala sau. Ba na
rereko vaialavana sa sa roqu totonia
gu sa na jujuno tana kasia gusu, ura
sa nyorogua vaqerai na marenena.
35 Qa paranga veinigou pira sara
ura qa nyorogua tokanigou. Qake ko-
rapa nyogua vanigou na pogoso ma-
matana, goto vei tu ko mu toania na
uana tuvisina beto na jongana beto
ko muke tutuma vania na Bangara na
doruna na miu toa qau.
36 Ego bi vei kai marene sa bike
rove vagosoria sa na uana sa toa lao-
nia tana na rereko koregana sa tavai-
viva vania isa beto ko na ona nyony-
orogua sa sa neqi viva ko sa rovea na
marene isa sa bi vaialava tu sisa biu,
sa mi alavia gu sa na rereko isa ko
mi tutia sisa vei sa nyoroguania na
marene isa. Sake sela sisa.
37 Ba bi vei kai marene sa rove
vataleona pa bulona mekana ko mi-
nake vaialava biu, ko sa bokaona aru
mulenia sa nona nyorogua, beto ko
nake goto tinoni qai vile vei vania
goto pa bulona mekana sa vile veinia
isa ko minake vagalea sa na rereko
koregana sa tavaiviva vania isa biu,
poni sa na roiti jongana sa sa roitinia
isa.
38 Ko na marene sa alavia na rereko
koregana sa tavaiviva vania sa sa
roitinia kai sakasa jongana, ba na
marene sake vaialava sa roitinia kai
sakasa jongana jola.
39 Na rereko ivivana sa sake taru-
vata ko bi vaialava gotona totonai
sa korapa toaona sa na marenena.
Ba vei mina mate sa na marenena
poni sa sa taruvata sisa ko mina boka
alavia kai gotona isa vei sa nyoroguа-
nia isa, goto na marene mi alavia sa
mi kai tinoni sa tutia gu na Bangara.
40 Ba na rereko isa mina qeqera jola
vei mina suvere mekana vei tugu sa
korapa vei kopira sisa. Na qua rorove
gu mekaqu sisa ba ara ba qa rove
veinisiu sa kolesiu tugu na Gagalana
na Tamasa sara.

8

*Na veveidi na masa qai vavakuku-
vunia*

1 Ego kopira ma uli laoa ara sa na
veveina na masa qai tavavakukuvu
lao tadira na beku. Taqe gigilaioda
sa gita doru taqe tei isongia tu na
gigalai. Na gigalai sa sa vapuge-
leni uana vavalavatai na bulona na
tinoni, goto na vairoqu sa ovulia na
toa ta goto tinoni.
2 Vei kai tinoni bi rorovea sa sa
gigalainia kaki sakasa sisa biu, poni

sa sa oqoro tugu gigilai isa sa isa bi boka gigilai.
3 Goto vei kai tinoni bi roroqua sa na Tamasa, poni sa na Tamasa sa gigilai tugu sa na tinoni isa.
4 Ego ko kopira ma uli laoa sa na veveina na gaganina na gagani sa tavavakukuvu lao tana beku. Taqe gigilaioda gita sa na beku sa na vinagigilana na sakasa keporeona toa pa kasia gusu, beto ko taqe gigilaioda sa kepore mule sa kai Tamasa sosoto goto isa tugu kame gu.
5 Ba vei bai koledia tugu sira na sakasa qai tagigala na tamasa pa noka babi pa peso (ko ira na tinoni qai pojai sa koledia tugu sira na tamasa beto soku bangara qarigu),
6 ba pana tadagita sa kai memekana gu sa na Tamasa na Tamada. Ko na Tamasa isa tugu sa vapodakaria sira doru sakasa beto ko isa gu sa vanigita na toa. Ko kame gu sa na Bangara i Jisu Karisito, isa pana tana qai tavapodaka sira doru sakasa beto ko gita sa pana tana taqe isongonia sa na toa.
7 Ba nake ira doru tinoni qai isongia sa na gigalai matuana api. Ira kaki tinoni sa qai tei sirana tu vavatarasaea na beku perangaina, ko sa kamua kopira sa tonai qai gania sa na gagani sa tavavakukuvu lao ta beku poni sa qai korapa tugu rove veinia na gagani sa tavavakukuvu lao tana beku sisa. Ko na monanadi sa sa munyala ko qai rove veinia qai tavapaji sira tonai qai gania na gagani vevei isa.
8 Ba na gagani sa minake vajojonganai na oda baere lao pana tana Tamasa gita. Vei tanake gagani sa gita ba minake vaqasanigita kai sa, beto ko vei tana gagani sa gita ba minake vapugele nyonyoanigita kai sa.
9 Ba mu balau kita na mua vivile qu taruvatania ko muna roitinia mi vavukelia pa sela na tinoni sa munyala pana rarange.
10 Vei kai tinoni sa munyala na monanana sa bi batigo sao kame qu rove veinigo qu gigalai qu korapa gagani pa leo zelepade tadira na beku, poni sa kode mina taararianiasa na roquna na tinoni sa munyala api ko mina tekua sa na gagani sa tavavakukuvu lao tadira na beku.
11 Ko pana mua gigalai qu ngangulia ao sa na tinoni sa munyala pa nona rarange, ba isa tugu sa kai tasimu sa lagere matenia na Karisito sisa.
12 Ko tonai qu roiti laonia na sela tadira na tasimiu beto qu vapalekai na monanadi, poni sa qu roiti laonia tugu na sela tana Karisito sagou.
13 Ko sa vei sa vei bi na gagani sa bi vavukelia na tasiqu sara, poni sa ara manake isongo gani ligua ara sa na masa, ko make vavukelia pa sela sa na tasiqu.

9

Isa sa tavamalumunia na tinoni tagarununa beto nona roiti

1 Na tinoni taruvataqu ko mana boka vei isa sa nyoguanisiu na Bangara sara. Kai tinoni tagarunuqu sara! Qa batini mataqu ara si Jisu na oda Bangara! Ko agou tugu sa na vuana na qua roiti qa roiti vania na Bangara ara!
2 Vei ira na goto tinoni baike doro veinisiu kai tinoni tagarunuqu sara, ba pana tamugou sa ara qu doro veinisiu tugu kai tinoni tagarunuqu sara. Ura na veveimiu agou qu kole kame tavitia na Bangara sa ulenia gu sa ara sa kai tinoni tagarunuqu.
3 Api sa na qua nanaqe mulenisiu tadira qai nyorogua pitu vilotosiu ara.
4 Ai vei sake garo sa agei mene taiani gagani na buku sa na roiti ninabulu qe roitiniria?
5 Ai vei sake garo sa agei be toniria sira na maqotamei tonai be lekogo, qai vei ira kaki tinoni tagarunudi, ira na tasina na Bangara beto i Pita?
6 Ba ai vei agei kao Banabasi gu mekamei sa mene roiti tu pa limamei beto sa mene tekua sisa mene toania?
7 Na solodia sake tabara mulenia mekana pana ona roitina. Na tinoni

sa umuma sa kode mina somana teku tugu sa pana vuana na qurepi sa umaniria. Ba i sei mai sa kopuniria na sipi beto kepore tugu iapeki meleke bi tekua pana ona sipi?

8 Nake kilu veveidi na sakasa pana uana tadagita tinoni sa mana pojaria ara, ura na Vavanau sa tei uleniria tu sa aipira.

9 Na takuti kolena pana Vavanau ti Mosese sa pira sau, <<Muke piko ngujupukua na okeseni tonai sa korapa tete vovoragaria na kiko, ko mi boka gaganigana,>> sau.

10 Ko na veveidagita sa sa pojai isa? E, na laedagita tugu sa sa takuti sisa, ko na tinoni sa varoitiria na manugu qai ragataria na gegelina beto na tinoni sa lolokete sa mai roiti pana rorovena kode mai somana isongia ira sa na vuana na umuma.

11 Ko agei sa qe tei umania tu tamugou sa na kiko pana Gagala, ko na beina sa nake savana mene abua tugu agei tamugou sa kaki sakasa pana toa tini.

12 Vei ira kaki sa bai doro veinia na dia tuvisina ko mai somana isongo tekudia pana tamugou barigu, poni sa sa garo vivitigi gu sa agei tu sa na mei tuvisina ko mene vei.

Na mei tuvisina gu sa be boka tekua gu pana tamugou agei sa kaki sakasa vaitokai, ba qeke isongo vei sagei. Goto qe pogoso golomoria gu agei sira doru takulanga ko vei ko meke suqutia na reregena na nongorona na veveina na Karisito qeu.

13 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa ira na tinoni qai roiti pa zelepade sa pa zelepade tugu qai tekunia sa na dia gagani, beto ko ira qai jujunoniria na vaivana vavakukuvu sa pa vaivana tugu ira qai tekunia sa na iadi.

14 Ko pana soana vei tugu isa sa na Bangara sa vaigarununia ko ira qai taraenia na nongoro jongana sa mai toa tugu pana nongoro jongana.

15 Ko na qua tuvisina gu ba boka roiti vei sara ba qake isongo roiti vei pira sara. Ko kopira ba qa korapa kutiria ara sa na veveidi aipira nake vei ko kopira ma boka isongia sa na vaitokai tamugou qau sa. Sake jongana tugu sa ba mate talenia ara sa na ginuana vei bake isongia kai vaitokai tamugou; ba ara vei bake boka vaqatania sa na veveina qa tarae gagalenia na nongoro jongana poni sa ba matequa gu ba sa jongana jola.

16 Kepore na qua totona ko mana vaqatania ara sa na veveina ara qa taraenia na nongoro jongana. Ura na Tamasa tu sa garunusiu sara ko qa tarae. Ko ma gosoriagaqu tu na takulanga sara vei manake taraenia na nongoro jongana!

17 Vei ba roitinia ara pana qua vivile mekaqu sa na roiti api, poni sa ara ba boka verania sa na tabara. Ba qa roiti nake pana qua vivile mekaqu sara, ura na Tamasa tu sa garununisiu sa na vareregena na roiti api.

18 Ko na sa tu sa na tabara taqu sa vei? Api gu sa na tabaraqu ara: tonai qa taraenia na nongoro jongana sa qake tepani tabara ara sa na roiti isa, ko na qua tuvisina sa ba tatoka sara ba ara qake vei tonai qa taraenia na nongoro jongana.

19 Na tinoni taruvataqu ko nake pinausu tadira na tinoni sara, ba ara qa vapinaususiu mekaqu lao pana tadira doru tinoni ko vei ko ma aburia sira soku tinoni qau.

20 Pana tadira na Jiu sa ara qa toa vei tugu ira na Jiu, ko ma boka aburia sira na Jiu qau. Ko ara mekaqu sa qake kole pana totoli tana Vavanau ti Mosese, ba pana tadira qai tatotoli pana Vavanau ti Mosese sa ara qa toa vei tugu ira, ko vei ko ma aburia ira qau.

21 Ko pana tadira na tinoni karovodi ira qai kole pa peguruna na Vavanau tadira na Jiu sa ara qa suvere vei tugu kai tinoni ira ko qake tutia na Vavanau tadira na Jiu. Qa roiti vei pira sara ko ma aburia sira na tinoni karovodi qau. Ba nake

9:9 Vavanau 25.4; 1 Timote 5.18.

vei ko ara qa suvere pa peguruna na vavanau tana Tamasa sa, goto qa tuti sosotoa ara sa na vavanau tana Karisito.
22 Tonai qa suvere tavitiria ira qai munyala pana dia rarange sa ara ba qa munyala tugu, ko vei ko ma aburia sira qai munyala qau. Qa suvere vei tugu qai okokoto susuvere vei ira na doru tinoni sara, ko vei ko ma aloria sira kaki qau.
23 Dorudi aipira sa qa roitiniria ara ko vei ko ma vareregia na nongoro jongana, beto ko ara ba somana isongia tugu sa nona mana qau.
24 Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa pana vaivose abutu sa soku sira qai somana vaivose abutu, ba kai memekana gu sa sa tekua na pinia. Ko sa vei sa agou mu abutu vei na tinoni mi tekua na pinia sau.
25 Doru tinoni leleo qai vaipera viviva sa qai tuti pulisiria sa na vavanaudi na leleo. Qai roiti vei sira ko qai tekua sa na pinia kode mina manyao gu, ba gita tu sa taqe korapa roiti ko tana tekua sisa mina kole jola.
26 Ko sa vei sa ara qake abutu ilalo lao lame, beto ko qake vei na tinoni bokeseni sa kole gugumai na gagale eqa gu.
27 Goto qa vapatukuria beto qa kopunia sa na tiniqu ko sa vatabesiu vei na qua pinausu, ura kita pa liguna ma taraenia na nongoro jongana poni sa ao quke pada miunisiu na Tamasa qau.

10

Na vinabalauna na vatarasae beku

1 Qa nyoroguania ara ko mu vakoinonoria agou, ka visa tavitiqu, sa ai qai vevei ira na boko tamada noda tite qai tutia i Mosese pa moa. Ira doru sa qai takopu pa kauruna na gavu beto ira doru sa qai karovo vatalea sa na Kolo Jimiri.
2 Ko ira doru sa qai vei na tinoni sa tapaputaiso pana gavu beto pana kolo ko qai mekarai tutia i Mosese sira.
3 Beto ko ira doru qai gania sa kai muqisi gagani pana gagala
4 beto ko ira doru qai bukua kai muqisi buku pana gagala. Ko ira doru qai mekarai buku pana patu gagala isa sa tutiria. Ko na patu isa sa na Karisito.
5 Ba pa liguna tugu qai vei inara ba na Tamasa sake qeraniria sira sokudi, ko sa vei sa sa vaapaparia doru eqa pa qega sa na kokobu tinidi.
6 Ego ko doru sakasa qai gosororia ira aipira sa na vavapada vinabalau tadagita ko take ekekaniria na roiti ikikeredi, vei qai vei ira na tinoni pori.
7 Beto muke vatarasaeria na beku, vei qai vei ira kaki tinoni totonai, ko pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Ira na tinoni qai toqo tetekugadia beto qai bubukugadia beto qai turu peka valulasa,>> sau.
8 Gita take somana roiti valulasa, vei qai vei ira kaki totonai ko sa vei sa pana kai memeka rane gu sa ira rabete kue tina tinoni sa qai mate kikisu.
9 Beto take podekia na Karisito sa gita, qai vei ira kaki qai podekia na Bangara totonai ko sa vei sa sa vamateria na dole.
10 Beto take kole ququmi sa gita, vei qai vei ira kaki totonai ko sa vei sa sa vamateria na mateana vaivamate.
11 Ego ko ira doru sakasa aipira sa qai gosororia ira ko na vavapada, beto ko qai takuti vagore ko na vinabalauda gita. Ura gita sa taqe korapa toa pana totoso tonai sa korapa tata lame sa na vinabebetona.
12 Ko sa vei sa na tinoni sa rove veinia mekana sa tei turu vamauru tu sisa biu, sa mi dodoro vatale kita mi vukele.
13 Doru podeke qu gosororia sa na veveidi qai tei gosororia tu ira na tinoni. Ba na Tamasa sake boka tetea nona paranga, ko minake vamalumu laogou ko bu tapodeke jolania na miu boboka sagou. Goto tonai mina lame sa na podeke sa isa mina vanigou na neqi ko muna boka vangaju palea, ko

10:7 Votu 32.6.

mina vadogoronigou na soana vovotuna.
14 Ko sa vei inara sa, ka visa qua
baere jonga, mu ukunia agou sa na
vavatarasae beku.
15 Qa paranga veinigou na tavagi-
galamiu ara sagou, ko mu doro vilo-
tia mekamiu sisa qa pojai ara.
16 Tonai taqe buku pana kapa taqe
varoitia pana vavolo tana Bangara
beto ko taqe paranga jonganania
tana Tamasa, poni sa taqe mekarai
somana pana orunguna na Karisito
sa gita. Tonai taqe kipai ko taqe tekua
gita sa na bereti, poni sa taqe mekarai
somana pana tinina na Karisito sa
gita.
17 Ura kame gu sa na batu bereti, ko
gita doru sa taqe mekarai teku pana
kai batu bereti gu.
18 Mu doria tu na tututi tadira
na tinoni Izireli ko! Ira qai gania
na vaivana sa tavavakukuvu sa qai
somana tugu pana vavakukuvu sa
taroiti pana ia vavakukuvuna.
19 Ko na sa ginuana sa isa qa korapa
pojai ara? Na gagani sa tavaivana
lao tana beku sa sa koleona na
poreveveina? Babi na beku sa sa
koleona na poreveveina?
20 Dai! Isa qa pojai ara sa na sakasa
qai tavavakukuvu pana ia vavakuku-
vuna tadira na tinoni rodomo sa qai
tavavakukuvu lao tadira na tomate
ikikeredi, nake tana Tamasa. Ko ara
qake nyoroguanigou ko bu mekarai
somana tavitiria ira na tomate sagou.
21 Muneke boka bukua na kapa
tana Bangara beto bu bukua mutugu
na kapa tana tomate sagou. Muneke
boka mekarai teku pana tevolo tana
Bangara beto bu teku mutugu pana
tevolo tana tomate sagou.
22 Ba ai vei taqe nyorogua vatagi-
giria gita sa na Bangara? Ai vei taqe
rove veinia taqe neqi jolania isa sa
gita?
23 Bi boka paranga sa kai tinoni,
<<Ara qa tavamalumunia ko mana
boka roitiniria gu doru sakasa qa
nyorogua roitiniria,>> biu sisa. E,
sosoto, ba nake doru sakasa sa qai
tokania na tinoni. Ara mana boka
paranga gu, <<Ara qa tavamalumu-
nia ko mana boka roitiniria gu doru
sakasa qa nyorogua roitiniria,>> bau
sara, ba nake doru sakasa sa qai
vaiovulu.
24 Agou doru muke kole nyaqoa gu
na miu nyorogua mekamiu, goto mu
doria tu vei na nyorogua tadira na
goto tinoni.
25 Qu tavamalumu gu sagou ko
muna boka ganiria gu sa na sa
bi tavavai pa ia qai vavainiria na
masadi na manugu. Ba muke pavu
nanasa vivilotonia sa na veveina na
gagani isa sa tavavakukuvu lao mai
tana beku, ura kita mu vatakulangia
na monanamiu.
26 Ura <<na ona na Bangara sa na
peso beto doru kai sa qai surana pa
peso.>>
27 Vei kai tinoni sake gigilai na
Bangara sa bi soru laonigou pana
kai vavolo sagou ko bu malumu lao,
poni sa mu tekua gu sa na gagani
sa tavatana pa moemiu. Beto muke
pavu nanasa vivilotonia na veveidi
sa na gagani ura kita mi vatakulangia
na monanamiu.
28 Ba bi vei kame sa bi pojanigou
agou pira biu, <<Na gagani api sa sa
tei tavavakukuvu lao mai tu tadira na
beku,>> biu sisa, poni sa mu roroqua
na tinoni sa ule veini vanigou isa beto
kita mu vatakulangia na monanana
kame, ko muke tekua sa na gagani
isa.
29 Ba nake monanamiu mekamiu
agou sa qa korapa pojai ara, goto
na roquna tu na goto tinoni. Ura
kepore laona sa na tinaruvata taqu
mina tapitu pana monanana na goto
tinoni.
30 Vei ba paranga jonganania ara sa
na gaqu gagani, poni na sa ginuana
qai poja vivikerenisiu tu ara sira na
gagani qa tei paranga jonganania tu?
31 Ego ko bu gagani, bu buku, babu
roiti sagou, sa mu roitiniria sa dorudi
pana valavatana na Tamasa.
32 Mu toania na uana vei muneke

10:26 Kera Vinatarasae 24.1; 50.11; 89.11.

vavotua kaki tapata tadira na Jiu, bi tadira na tinoni karovodi babi tadira na ekelesia tana Tamasa,
33 vei qa roiti vei ara. Ara qa podekia ko ma vaqeraria doru tinoni pana doru soana qau ko qake nyaqoa gu sa isa vei sa jongana gu taqu. Goto qa nyaqoa tu sa isa vei sa jongana tadira na soku tinoni, ko mai boka taalo qau.

11

1 Mu dogoro tutisiu ara kai muqisi podeke vei ara qa dogoro tutia na Karisito.

Na veveina na vapaena na batu pa totoso vatarasae

2 Qa vatarasaegou ara sagou ura quke mumaniria sira na toa beto na uana taqu, beto ko qu aru tamaniria sira na uana tututidi qa vakarovo vanigou ara.
3 Ba qa nyoroguanigou ko mu gigila vatalea sa na batuna na marene sa na Karisito, na batuna na rereko sa na marenena, beto ko na batuna na Karisito sa na Tamasa.
4 Na marene sa udea na batuna tonai sa vavara babi tonai sa ule votunia na nongoro tana Tamasa sa sa vakepore veveinaia na batuna.
5 Ba na iviva rereko sake udea na batuna tonai sa vavara babi ule votunia na nongoro tana Tamasa sa sa vakepore veveinaia na batuna. Sa vaitoto vei tugu bi tavadadalu sa na batuna isa.
6 Ura vei minake udea na rereko sa na batuna mekana, poni sa mi lomoto palea tu ropi na vurunguna. Ba vei mina kai sakasa vaivakeana sa na rereko sa lomoto babi vadadalua na batuna, sa ego mi udea ropi sa na batuna.
7 Na marene sa minake udea sa na batuna, ura isa sa na kirena beto na malakapina na Tamasa. Ba na rereko sa na kapina na marene.
8 Ura na marene sa sake taroiti pana rereko, goto na rereko tu sa sa taroiti pana marene.
9 Beto ko nake marene sa sa tavapodaka vania na rereko, goto na rereko tu sa sa tavapodaka vania na marene.
10 Ko inara sa vei sa na rereko sa mina udea tugu sa na batuna ko na vinagigilana na ona neqi, ko ira na mateana mai boka gigilai sa na rereko isa sa isongia sa na neqi isa.
11 Ba pana tana Bangara sa na rereko sa sake pikata kaleona pana tana marene, beto ko na marene sa sake pikata kaleona tana rereko.
12 Ura na rereko sa sa taroiti pa marene, ba na marene sa sa podo lame vei gu tana rereko. Ko ira karu doru sa qai koko lame vei gu tana Tamasa, vei gu qai vei doru sakasa.
13 Mu rove pikatia moko mekamiu. Ai vei na tuvisina gu ko sake vaivakea sa na rereko minake pavu udea na batuna tonai mina vavara lao tana Tamasa?
14 Na uana kolena tana tinoni sa ulenia sa vei na marene mina vakakasia na vurunguna sa sa vaivakea sisa,
15 ba vei kai rereko sa bi vakakasia na vurunguna sa isa sa vavania sisa. Ura na Tamasa sa vania na vurungu kakasa sisa ko na udena na batuna.
16 Ba vei kaki tinoni sa baike vajonganai sa na sakasa qa korapa pojai ara api, poni sa isa gu ma pojai ara sa kepore mule sa kai goto tuti be gigilai agei babi ira na ekelesia tana Tamasa.

Sake tatuti vatale na vavolo ta Bangara

17 Pana vavanau mana paranga vaneneqinigou kopira sa ara qake vatarasaegou sagou, ura totonai qu vaikamu sa nake vajonganai na goto tinoni sa qu roitinia agou goto na ikerena tu.
18 Momoe sa, tonai qu vaikamu vei na ekelesia sagou sa qa tei nongoronia tu ara sa koledia sa kaki vavaipikatai pa vaikorapaimiu mekamiu. Ko qa nyoro vasosotoa tu ara sa na vavakato isa.
19 Ura mai koledia tugu sira na vavaipikatai pa vaikorapaimiu ko vei tugu sa mai boka tadogoro pikata sira qai turu vanabu pana podeke.
20 Totonai qu vaikamu sagou, sa nake vavolo ta Bangara sa qu tekua.

21 Ura tonai qu teteku sa quke
vaivera goto qu okoto rajamiu tu, ko
kaki sa qai korapa burana goto kaki
sa qai tei buku vadigereniria tu.
22 Kue qokolo! Sa kepore na miu
ruma ketakoi qu teteku na buku sa?
Ba ai vei, qu vakepore veveinaia agou
sa na ekelesia tana Tamasa ko qu
vakearia ira sa keporeniria kai sava?
Na sa sa qu rove veinia agou kode
mana pojanigou ara? Kode mana
vatarasaegou? Dai, na veveina api sa
ara qake isongo vatarasaegou sagou!

Na vavolo ta Bangara
(Matiu 26.26-29; Maka 14.22-25; Luke 22.14-20)

23 Ura ara qa teku vakarovia pana
tana Bangara sa isa qa vakarovia
tamugou. Na Bangara i Jisu, sa pana
bongina sa tagabala kana, sa tekua sa
na bereti.
24 Ko pa liguna sa paranga jongana-
nia na Bangara, sa sa kipai isa sa
na bereti beto pira sau, <<Api sa na
tiniqu isa tamugou. Mu roitinia sapi
na vinaroroququ ara,>> sau.
25 Pana soana vei mutugu isa, sa
pa liguna na teteku sa tekua isa sa
na kapa beto pira sau, <<Na kapa api
sa na vinaego koregana tana Tamasa
sa tavatoqo vamauru pana orunguqu
ara. Doru totoso muna bukua, sa mu
roitinia pana roroququ ara,>> sau.
26 Ko doru totoso muna tekua sa
na bereti beto muna bukua sa na
kapa, poni sa qu ule votunia agou sa
na mate tana Bangara tinganai mina
mule lame sisa.

Mu tekua na vavolo ta Bangara pana uana sa garo

27 Ko sa vei sa na tinoni sa tekua
na bereti babi sa bukua na kapa tana
Bangara pana uana sake garo, sa sa
vakepore veveinaia isa sa na tinina
beto na orunguna na Bangara ko sa
sela.
28 Ko sa vei sa agou mu okoto doro
viloto mulenigou mai mekamiu, beto
sa mu tekua sa na bereti beto mu
bukua sa na kapa.
29 Ura na tinoni sake doro gigalia
sa na ginuana na tinina na Ban-
gara tonai sa tekua na bereti beto sa
bukua na kapa, poni sa sa teku beto
sa buku tarinia mekana sa na vaipitu
tana Tamasa.
30 Ko sa vei isa sa sokumiu agou sa
qai munyala, qai mo beto kaki qai tei
mate tu.
31 Ba vei tana pitu mulenigita mai
sa mekada, poni sa na Bangara mi-
nake pitugita.
32 Ba na Bangara sa tonai sa
pitugita sa sa vatavagigalagita, ko
vei ko take somana tapitu tavitia na
kasia gusu sau.
33 Ko inara sa vei sa, ka visa tavi-
tiqu, totonai mu vaikamu ko mu
teteku mugu, sa mu vaivera.
34 Na tinoni sa burana sa mi
tetekuona mai tu pa ruma mai, ko
tonai mu vaikamu sa mike roitinia
kaki uana kode mina gosoronia isa
sa na vaipitu tana Tamasa. Ego ko
na veveidi kaki ginugua sa totonai tu
mana lame sa kode mana vavanau-
nigou na veveidi.

12

Ira na vaivana tana Gagala Tabuna

1 Ego na veveidi ira na vaivana tana
Gagala sa, ka visa tavitiqu, ara qake
nyoroguanigou ko bu suvere kole ru-
rura pana kalena isa.
2 Qu tei gigilaimiu tu agou sa
totonai qu korapa toania na toa
karovona perangaina sa qu tatotoni
vapiru sagou ko qu vatarasaeria sira
na beku kepore dia toa.
3 Ko sa vei sa ara qa nyoguanigou
ko mu gigilai agou sa kepore sa kai
tinoni sa tatoni pana Gagalana na
Tamasa mina paranga <<I Jisu mi
taleleve!>> minagu, beto ko kepore
sa kai tinoni mina paranga <<I Jisu
sa na Bangara>> minagu vei minake
tatoni tana na Gagala Tabuna sisa.
4 Ego qai okokoto sira na vaivana,
ba kai muqisi Gagala gu sa valameria
sa dorudi.
5 Qai okokoto sira na roiti ninab-
ulu, ba kai muqisi Bangara gu sa sa
tanabulu.
6 Qai okokoto sira na boboka pana
roiti ninabulu, ba kai muqisi na

Tamasa gu sa vaniria na boboka sira na tinoni ko qai boka roiti.
7 Qai okoto taiania ira doru tinoni sa na vatadogorona na somana tana Gagala ko ira doru pa ekelesia mai tatoka.
8 Tana kame na Gagala sa vania na boboka ko sa paranga votunia na paranga tavagigalana, goto tana kai goto sa kai muqisi Gagala tugu isa sa vania na boboka ko sa paranga votunia na paranga gigalaina.
9 Tana kame sa kai muqisi Gagala tugu isa sa vania na rarange, goto tana kai goto sa kai Gagala tugu isa sa vania sa na vaivana pana vaisalana.
10 Tana kame na Gagala sa vania na boboka pana roitidi na roiti vaivagabaradi, tana kai goto sa vania na boboka ko sa ule votunia na nongoro tana Tamasa, tana kai goto sa vania na boboka ko sa doro pikataria na gagala ikeredi na jongadi, tana kai goto sa vania na boboka ko sa parangania na paranga gotona, beto tana kame sa vania na boboka ko sa boka ruvatia na ginuana na paranga gotona.
11 Ba ira dorudi aipira sa isa tugu kai muqisi Gagala sa roitiniria, ko isa tu sa okokoto ia veiniria isa sa nyoroguania isa sira na tinoni.

Kai tini ba soku okokoto kokobu tinina

12 Na tini tinoni sa kame gu ba sa soku okokoto kobuna. Ko sa soku okokoto kobuna sa na tini ba kai tini gu sisa. Ko na Karisito ba sa kai muqisi podeke vei tugu isa.
13 Ura kai Gagala gu taqe tapaputaisonia ko kai tini gu sa gita doru, bi tinoni Jiu babi na tinoni karovodi, bi pinausu babi na tinoni taruvatana. Beto ko gita doru sa na Tamasa sa vanigita kai muqisi Gagala gu.
14 Ura na tini sa nake kai kobu tini gu, ba soku okokoto kokobu tini tu.
15 Vei bi paranga sa na nene, <<Ara sa nake lima, ko sa vei isa sa nake tana na tini sara,>> biu, poni sa ba nake pana ginugua vei isa sa na nene sa nake ona na tini.
16 Beto bi paranga sa na talingi, <<Ara sa nake mata, ko sa vei isa sa nake tana na tini sara,>> biu, poni sa ba nake pana ginugua vei isa sa na talingi sa nake ona na tini.
17 Vei na tini doruna sa bi gagale mata gu, poni sa ai mina vei mina boka nonongoro? Vei na tini doruna sa bi gagale talingi gu, poni sa ai mina vei mina boka umumanga?
18 Ba na Tamasa tu sa vakoleria pana tini sira na kokobu tini, ko sa vakole veiniria tugu isa sa nyoroguania isa.
19 Vei bi gagale kai memeka kobu tini gu sa na tini, poni sa kode mina kepore sa na tini!
20 Goto qai soku sira na kokobu tini ba kame gu sa na tini.
21 Ko na mata minake boka paranga lao vei pira tana lima, <<Kepore mua vaitokai sao ko qake nyoroguanigo! >> minakeu. Beto na batu minake boka paranga lao vei pira tana nene, <<Kepore mua vaitokai sao ko qake nyoroguanigo! >> minakeu.
22 Goto ira tu na kobu tini qai doro vei qai munyala sa taqeke gona paleria.
23 Beto ko ira tu na kokobu tini qaike loka poreveveidi sa taqe vaporeveveinaria, ira na kobu tini qaike tavavotu goboro sa taqe popoko vapae vataleria,
24 ko taqe kopu mamadi vatale jolaniria ira na kokobu tini qaike kilu tavapae. Ba na Tamasa tu sa aru vaikamu veinia ina sa na tini ko qai tavaporeveveina sira na kokobu tini qaike loka poreveveidi,
25 ko mi kepore sa na vaipikatai pana tini, goto ira doru okokoto kobuna sa mai mekarai vaikopu vatale.
26 Ko vei bi gosoria na vitigi sa kai kobu tini, sa doru kobu tini sa qai mekarai vitigi tugu. Vei bi tavatarasae sa kai kobu tini, poni sa doru kobu tini sa qai mekarai qeqera tugu.
27 Agou sa na tinina na Karisito ko na okokoto kokobuna isa sagou.

28 Ko na Tamasa sa tei vakoleria
tu pana ekelesia sira, momoe na
tinoni tagarunudi, vinarua ira qai
ule votunia na nongoro tana Tamasa,
vinaue ira na tinoni vaivagigalai,
beto ira qai boka roitiniria na roiti
vaivagabaradi, ira qai isongia na
vaivana vaisalana, ira na tinoni
vaitokai, ira na tinoni totoli, ira
qai isongia na vaivana ko qai boka
parangania na paranga gotona.
29 Ba nake ira doru sa na tinoni
kokorotai. Nake ira doru sa qai ule
votunia na nongoro tana Tamasa.
Nake ira doru sa qai vaivagigalai.
Nake ira doru sa qai boka roitiniria
na roiti vaivagabaradi.
30 Nake ira doru sa qai isongia na
vaivana vaisalana. Nake ira doru sa
qai isongia na vaivana ko qai boka
parangania na paranga gotona. Nake
ira doru sa qai ruruvatia na paranga
gotona.
31 Agou qu nyaqo vivitigiria ira
na vaivana poreveveidi, ko ara ma
vadogoronigou ropi kai soana isa sa
vavagua jola vivitigi.

13

Na vairoqu

1 Vei ba parangania tu ara sa na
okokoto paranga tadira na tinoni
beto tadira na mateana, ba bake
isongia ara sa na vairoqu, sa ara qa
vei gu kai lomoto aeana sa kegala
vaivaduvili babi na belo sa rengana
vaivaduvili gu sara.
2 Beto vei ba isongia tu ara sa na
boboka ko ba boka ule votunia ara
sa na nongoro tana Tamasa beto ba
gigilaria ara sira doru gigalai paedi
beto doru gogoto gigigalai, beto ko
vei ba isongia tu ara sa na rarange
neqina jola ko ba boka varijoa tu ara
sa na kubo, ba vei bake isongia ara sa
na vairoqu, poni sa ara sa na kepore
veveiqu.
3 Vei ba vaiianiria tu ara sira doru
sakasa qa isongoria, beto vei ba
vamalumia tu ara sa na tiniqu ko
bi tavurungu pale tu, ba vei bake
isongia ara sa na vairoqu, sa ara sa
kepore kai sa mana vagavoria.
4 Na vairoqu sa vera vamomoso
beto sa vajongana lao tana goto
tinoni. Na vairoqu sake kokono beto
sake vaqata babi vatarasae mulenia
mekana.
5 Na vairoqu sake toania na uana
sake jonga pana tana goto tinoni.
Na vairoqu sake tutia nona soana
mekana, sake oqanai kokora ko na
vaipera paranga, babi puku tutiria
na sela tana goto tinoni.
6 Na vairoqu sake qerania na iker-
ena, goto sa qerania na sosoto.
7 Na vairoqu sa pogoso golomoria
na vitigi doru totoso, sa rarangeona
doru totoso, sa vera gegeleona doru
totoso, beto sa vangajuona doru to-
toso.
8 Na vairoqu sa kepore na vin-
abetona. Koledia sira na boboka
tadira qai ule votunia na nongoro
tana Tamasa, ba kode mai mumuri
gu sira. Koledia sira na boboka tadira
qai parangania na paranga gotona,
ba kode mai noso gu sira. Koleona
sa na vaivana pana gigalai, ba kode
mina mumuri gu sisa.
9 Ura na oda boboka pana gigalai
sa na kobuna gu beto na oda boboka
pana ule votuna na nongoro tana
Tamasa sa na kobuna gu.
10 Ba totonai mina lame sisa sa
okoto poni sa isa na kobuna sa mina
mumuriona.
11 Totonai na koburuqu sara sa qa
paranga vei kai koburu, qa roroqu
vei kai koburu beto qa rorove vei
tugu kai koburu. Totonai qa tinoni
lavataqu sara sa qa loa paleria ara
sira na toa koburu.
12 Ura kopira sa isa taqe batia sa sa
vei na gagavuna gu pa leona na qe-
lasi, ba kode sa tana vaiisumata tari
sosoto sa tonai tana batia sisa. Kopira
na kobuna gu qa gigilai, ba kode sa
mana gigilai na okotona, mina oko-
tona vei sa gigila veinisiu na Tamasa
ara.
13 Ego ko ira kue sakasa aipira
sa qai kole kopira: na rarange, na
totoravusu, beto na vairoqu, ba
na poreveveina jola ira pira sa na
vairoqu.

14

Na paranga gotona beto na ule votuna na nongoro tana Tamasa

1 Na vairoqu sa mu nyaqo vivitigia
ko mu tekua agou. Mu nyorogua
vivitiginiria tu agou sira na boboka
tana Gagala, ba isa sa jongana jola sa
vei ko mu isongia sa na boboka pana
ule votunia na nongoro tana Tamasa.
2 Ura na tinoni sa parangania
na paranga gotona sa sa paranga
lao nake tadira na tinoni goto tana
Tamasa tu. Ura kepore sa kai tinoni
bi gigilai sa na manugu sa pojai, goto
sa pojaria sira na gigalai paedi tana
Gagala.
3 Ba na tinoni sa ule votunia na
nongoro tana Tamasa sa sa paranga
lao tadira na tinoni ko sa ovuluria,
sa vamauruia, beto sa vamanotoria
sira na tinoni.
4 Na tinoni sa paranga pana
paranga gotona sa sa ovulia mekana
gu, ba na tinoni sa ule votunia na
nongoro tana Tamasa sa sa ovulia sa
na ekelesia.
5 Ara qa nyoroguanigou sagou ko
bu parangania na paranga gotona;
ba isa sa poreveveina jolania isa sa
ara qa nyoroguanigou agou ko mu
ule votunia na nongoro tana Tamasa.
Na tinoni sa ule votunia na non-
goro tana Tamasa sa sa poreveveina
jolania na tinoni sa parangania na
paranga gotona. Goto vei mina
koleona tu sa kame mina boka ru-
vatia sa na paranga gotona, poni sa
mina boka taovulu sa na ekelesia
doruna.
6 Ego ko, ka visa tavitiqu, vei ba
lame tamugou sara ko ba parangania
na paranga gotona, poni sa ai vei
kode muna tatoka tugu sagou? Ke-
potu gu ke! Goto vei tu ba pogoso
lame vanigou kaki nongoro sa vado-
goronisiu na Tamasa babi na gigalai
babi na nongoro tana Tamasa babi
kaki vaivagigalai, poni sa kode muna
boka tatoka sagou.
7 Ko ira tu na sakasa leleona vei na
ivivuna babi na suki, ba vei maike
tanongoro pikata sira na kilodi poni
ai mai vei mai boka gigilai ira na
tinoni sa na kera sa taleleo.
8 Beto bi vei na tinoni sa ivua
na kuvili sa bike vavaqoro pipikata
vatalea sa na kuvili, poni i sei mina
kole vatanania sa na vaipera.
9 Ko agou ba sa kai muqisi podeke
vei tugu isa. Vei bu paranga pana
paranga gotona sake kabere na gin-
uana, poni sa maike boka gigilai ira
na tinoni sa na ginuana na manugu
sa tapoja. Ura na miu paranga
qai maragutu goboro gu pana gagale
eqa.
10 Koledia sira na soku okokoto
ovovele paranga pa kasia gusu, ba ira
doru sa sa kole betoria na ginuadi.
11 Ko vei manake gigilai ara sa
na ginuana na ovovele paranga sa
tapoja, poni sa ara sa qa vei na tinoni
kavoroqu tana tinoni sa paranga
beto ko na tinoni sa paranga ba sa vei
na tinoni karovona tugu pana taqu.
12 Ko agou ba sa kai muqisi podeke
vei tugu isa. Ko agou sa qu popodeke
nyaqo vivitigiria sira na boboka sa
vaiianiria na Gagala, ko mu varoiti
sosokuria agou sira na vaivana qai
boka ovulia na ekelesia.
13 Ko inara sa vei sa, na tinoni sa
paranga pana paranga gotona sa mi
vavara tepai na neqi ko mi boka ru-
vatia sa na manugu sa pojai.
14 Vei mana vavara pana paranga
gotona sara, poni na gagalaqu sa
vavara ba na roququ sake tatoka.
15 Ego ko na sava tu ropi sa mana
roitinia ara? Ara mana vavara pana
gagalaqu beto mana vavara tugu vei
pana roququ. Ara mana kera pana
gagalaqu beto mana kera tugu vei
pana roququ.
16 Vei totonai muna paranga jon-
gana lao tana Tamasa pana gagalamu
gu, poni sa na tinoni peguruna sa
somana pana vaikamu sa ai mina vei
beto mina boka paranga <<Agua!>>
pana mua paranga jongana? Ura isa
sake isongo vagigilai sisa qu pojai.
17 Ura ao na mua paranga jongana
lao tana Tamasa sa jongana vavagua,
ba na goto tinoni sake isongo taovulu
podeke.

18 Qa paranga jongana laonia ara
tana Tamasa sa ara qa jolanigou agou
pana parangana na paranga gotona
sagou.
19 Ba pana vaikamu tana ekele-
sia sa ara qa nyorogua paranganiria
na paranga qai kabere na ginuadi
tonai ma vagigalairia na tinoni qau.
Ura ka lima paranga qai kabere vei
inara sa qai poreveveina jolaniria
ka manogaputa tina paranga pana
paranga gotona.
20 Ka visa tavitiqu, muke koburu
pana miu roroqu. Mu vei na melalu
pana roiti ikikeredi, ba pana miu ro-
roqu sa mu vei na tinoni matuana.
21 Na takuti kolena pa Kukuti
Tabuna sa pira sau,
<<Mana varoitiria sira na tinoni qai
parangania na paranga gotona
beto ko pana beberudi ira na tinoni
karovodi sa mana parangaria
ara sira na qua tinoni.
Ba mana vei tugu ara ba kode mai
daidia vatalinga lame taqu
sira,>> sau sa na Bangara.
22 Ko na paranga gotona sa na
vinagila nake tadira na tinoni qai va-
sosoto, ba tadira tu na tinoni qaike
vasosoto. Goto na vaivana ule votu-
nia na nongoro tana Tamasa sa nake
tadira na tinoni qaike vasosoto, ba
tadira tu na tinoni qai vasosoto.
23 Ko tonai bi vaikamu sa na eke-
lesia doruna ko bai okoto paranga-
nia na paranga gotona sira doru,
ko vei ira na tinoni pegurudi babi
ira na tinoni qaike vasosoto ba bai
tome lame ketakoi, poni sa kode mai
poja veinigou pira sira, <<Qokolo, qai
vakamuniria na tuturu sa pira! >>
marigunigou.
24 Ba vei ira doru sa bai ule votunia
na nongoro tana Tamasa ko bi tome
lame sa kai tinoni sake vasosoto babi
na tinoni peguruna, poni sa kode
mina taudukunia isa sa doruna sa
nongoria. Doru sakasa sa nongororia
sa mai pitua sisa,
25 ira na roroqu golomodi pa bu-
lona sa mai tapoa votu, ko kode mina
todongo gore ko mina vatarasaea isa
sa na Tamasa beto sa pira minagu,
<<Sosoto! Na Tamasa sa sa somana
tamugou lani!>> minagu.
26 Ego ko, ka visa tavitiqu, ko na
sa tu ropi sa mi taroiti? Totonai
mu lame vaikamu pana vinatarasae
sa kame mi kerania kai kera, kame
mi vaivagigalainia kai sa, kame mi
ulenia kai nongoro sa vatadogoronia
na Tamasa, kame mi parangania na
paranga gotona, beto kame mi ruva-
tia na paranga gotona. Doru sakasa
sa mu roitiniria pana ovuluna na eke-
lesia.
27 Vei bai paranga pana paranga
gotona sa kaki, poni sa karu gu babi
mineke jolania kue sa mai okoto
paranga vaituti, beto kai goto tinoni
sa mi ruruvata.
28 Ba bi vei kepore sa kame mina
boka ruruvata, poni sa na tinoni sa
paranga pana paranga gotona sa mi
noso gu paranga pa vaikamu goto mi
parangia mekana gu beto mi paranga
lao tana Tamasa gu.
29 Ego ira karu babi kue ira qai taia-
nia na nongoro tana Tamasa sa mai
paranga, goto ira kaki sa mai pitua
sisa qai pojai ira.
30 Ba vei kame ira qai toqo pana
vaikamu sa bi tekua sa kai nongoro
sa lagere vei tana Tamasa, poni isa
na tinoni sa korapa paranga sa mina
noso gu.
31 Ura agou doru muna boka
vaivana totoso pana ule votuna sa
na nongoro tana Tamasa, ko ira doru
sa mai gigalai beto ira doru mai
taparanga vaneqi.
32 Na tinoni sa ule votunia na non-
goro tana Tamasa sa mi kopunia na
varoiti vatalea nona vaivana,
33 ura na Tamasa sa nake Tamasa
sa valamea na toa vairururana goto
na susuvere kame beto na bule.
Isa sa vevei pana dorudi na ekele-
sia tadira na tinoni tana Tamasa,
34 sa ira na rereko sa mai noso
gu pana totoso vaikamu. Ura ira sa
qaike tavamalumu ko mai paranga,
goto mai suvere vaiketai vei isa sa
pojai na Vavanau ti Mosese.

14:21 Aisea 28.11-12.

35 Vei bi koledia sa kaki sakasa
bai nyorogua gigilai na veveina sira
na rereko, poni sa pa ruma tu mai
nanasaniria na marenedi. Ura sa
vaivakea jola sa kai iviva rereko
mina paranga pa vaikamu tana eke-
lesia.
36 Na paranga tana Tamasa sa sake
pidoko koko lame vei gu pana tamu-
gou, beto ko nake pana tamugou gu
mekamiu sa lao kamu sa na paranga
isa!
37 Vei kai tinoni sa bi rorovea sa isa
sa kai tinoni sa boka ule votunia na
nongoro tana Tamasa biu babi rove
veinia sa isongia na vaivana tana
Gagala biu, poni sa mi gigila vatalea
isa na manugu qa korapa kuti laonia
ara pana tamugou sa na garunu tana
Bangara.
38 Na tinoni sake dogoro gigalia sa
na garunu alepi poni sa na tinoni isa
ba sake tadogoro gigala tugu.
39 Ko, ka visa tavitiqu, mu nyaqo
vivitigia agou sa vei ko mu ule vo-
tunia na nongoro tana Tamasa, beto
muke suquturia sira na tinoni qai
parangania na paranga gotona.
40 Ba doru sakasa sa mu roitiniria
pana soana tuvisidi beto na uana jon-
gana.

15

Na turumule tana Karisito

1 Ego, ka visa tavitiqu, kopira qa
nyorogua ule vanigou mule sa isa
tugu na nongoro jongana qa tei ule
vanigou tu, ko na nongoro jongana
tugu isa sa qu tei teku vakatapia tu
beto ko ketakoi tugu sa turu vamauru
sa na miu rarange.
2 Isa sa na nongoro jongana qa
taraenia ara tamugou, ko agou sa isa
tugu sa alogou vei muna aru tamana
vamauria sisa. Goto vei muneke vei
poni sa na miu rarange sa na gob-
orona gu.
3 Qa vakarovo lao vanigou ara sisa
na nongoro jongana qa tekua ko na
poreveveina jola sapi: i Karisoto sa
mate paenia noda sela ko sa gore
votu sisa vei sa takuti pana Kukuti
Tabuna,
4 ko sa tagolomo beto ko sa turu
mule pa vinaue rane sisa vei tugu sa
takuti pana Kukuti Tabuna,
5 beto ko sa bola votu pana ti Pita
beto sa tadira doru ka manogarua
tinoni tagarunudi.
6 Beto sa sa bola votu tadira jola
lima gogoto ona sepele pana kai to-
toso, ko sokudi ira sa qai korapa su-
veredia gu, goto kaki sa qai tei mate
tu.
7 Beto sa bola votu ti Jekopi beto sa
tadira doru tinoni tagarunudi.
8 Ko na vinabetona sosoto, sa sa
bola votu pana taqu, ara qa vei na
melalu sa podo tonai sa oqoro tata ka-
mua nona popu okotona ko qake ka-
mua na tuturuna tadira doru tinoni
tagarunudi.
9 Ura ara sa na kepore veveiqu
sosoto agei ira na tinoni tagarunumei,
ko nake padaqu ko mana tagigala
kai tinoni tagarunuqu sara, ura ara
sa qa ngangangulia na ekelesia tana
Tamasa.
10 Ba pana variroqu vaialona tana
Tamasa sa ara sa isa ara kopira, ko
na ona vairoqu vaialona isa sa vani-
siu ara sa nake goborona. Ba ara
tu sa qa pavu tale jolaniria ira doru
tinoni tagarunudi, ba nake pana qua
boboka sa qa vei, goto na vairoqu va-
ialona tu tana Tamasa sa sa somana
pana taqu.
11 Ko bi ara ba tarae vevelania sa
babi ira bai taraenia, ba api tugu
sa na nongoro qe tarae vevelania ko
agou ba isa tugu sa qu vasosotoa.
12 Ego ko na nongoro sa tatarae sa
na Karisito sa tei turu mule tu pana
mate, ko ai sa vei sa kaki agou sa qai
pojai sa ira na tinoni matedi maike
turu mule qarigu?
13 Ba vei ira na tinoni matedi sa
maike turu mule, poni sa na Karisito
ba sake tavaturu mule tugu sa vei.
14 Ko vei bike turu mule tugu sa
na Karisito, poni sa na nongoro qe
taraenia agei sa na goborona gu beto
ko na rarange tamugou sa sa kepore
vagisona.
15 Beto ko mina vei sa agei qe tabata
votu gu sa qe sesekenia sa na veveina

na Tamasa, ura agei qe vavakatonia sa na Tamasa sa vaturu mulea sa na Karisito pana mate qeu. Ba vei bi sosotona sa ira na tinoni matedi sa maike tavaturu mule, poni sa na Tamasa ba sake vaturu mulea ropi sa na Karisito.
16 Ura vei ira tinoni matedi sa maike tavaturu mule, poni sa na Karisito ba sake turu mule tugu sa vei.
17 Ko vei bi sosotona sake tavaturu mule sa na Karisito, poni sa na miu rarange sa na goborona sagou beto ko agou sa qu korapa pinausu gu pana neqi tana sela sagou.
18 Ko mina vei sa ira qai vasosotoa na Karisito beto ko qai tei mate tu sa qai mate manyao gu sa vei.
19 Bi vei bi pana toa gu api mekana bi tokanigita sa noda totoravusu tana Karisito, poni sa sa pada tugu ko tana vei na tinoni sa vaivaroroqu vivitigi pa kasia gusu api sa gita.
20 Ba na sosotona sa na Karisito sa sa tei tavaturu mule tu pana mate, ko isa sa na vua moedi* ira qai tei mate tu.
21 Ura taqe gigilaioda gita sa pana roiti tana kai tinoni sa tome lame vei sa na mate, ko pana soana vei tugu isa sa pana roiti tana kai goto tinoni mule sa mai tavaturu mule pana mate sira na tinoni.
22 Ko kai muqisi podeke vei pana dia kole kame ti Adama sa dorudi sa qai mate, poni sa pana dia kole kame tana Karisito sa dorudi sa mai tavatoa mule.
23 Ba ira na okokoto tinoni sa mai tavatoa mule pana dia vaitutina tu. Na Karisito sa sa tavaturu mule momoe vei na vua moena, beto sa ira sa isongoria isa sa mai tavaturu mule tonai mina mule lame sisa.
24 Beto sa mina lame sa na vinabebetona na kasia gusu totonai mina vakilasaria sa dorudi na babangara beto dorudi na neqi beto na viva, beto sa mina vakarovo laoa tana Tamasa na Tamada sa na binangara.
25 Ura na Karisito tu sa mina Bangara tinganai na Tamasa mina vakilasaria sira doru ona kana beto ko mina vakole kaurairia tana Karisito.
26 Na kana vinabebetona mina tavakilasa manyao sa na mate.
27 Pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<I Tamasa sa tei vakoleria tu sa doru sakasa pa kaurai nenena,>> sau. Ba totonai sa paranga <<doru sakasava sa qai tavakole pa kauraina isa>> sau, poni sa na kaberena gu sa pana paranga <<doru>> sake tavasomana sa na Tamasa, isa sa vakoleria doru sakasa pa kauraina na Karisito.
28 Ba totonai doru sakasava sa qai tei tavakole kaurai tu pana tana Karisito, poni sa na Karisito mekana, na Tuna, sa mina vakole kauraia mekana tana Tamasa, isa sa vakolea doruna sakasava pana kauraina na Tuna. Ko na Tamasa sa mina Bangara betoniria dorudi.
29 Ego, goto ai vei sira na tinoni qai tapaputaiso vaniria ira qai tei mate tu? Na sa qai rove veinia kode mai vapodoa sira? Bi vei ira na tinoni matedi sa maike tavaturu mule sosoto, poni sa ai sa vei sira na tinoni ira ko qai tapaputaiso vaniria tu sira na matedi?
30 Ko vei maike tavaturu mule sira na tinoni matedi, poni sa agei sa ai sa vei ko sa ongongugei na tapata doru totoso?
31 Ka visa tavitiqu, tata gu ba gosoria ara doru rane sa na mate! Na uana vavalavatai qa isongia ara pana veveimiu agou tonai taqe somana kole kame tavitia na Karisito Jisu noda Bangara sa sa roiti veinisiu ko qa ule votu vaneneqinia sapi!
32 Na sa ropi qa vagavoria sara tonai qa taleria ara sira na tinoni pa Episasi qai vei na manugu made nenedi pirudi qai vavarivai. Vei ira na tinoni matedi sa maike tavaturu mule poni sa <<Aria gu ropi ko ta kole gaganigada beto ta kole bukugada gu, ura vuka tana mateoda gu.>>
33 Muke vamalumuria ira na tinoni

* **15:20** Na ginuana isa na vua moedi ira qai tei mate tu sa na Karisito sa sa turu mule momoe pana mate, ko sa vei sa gita ba taqe gigila vatalea sa na Tamasa kode mina vaturu mule veinigita tugu sa veinia na Karisito. **15:27** Kera Vinatarasae 8.6. **15:32** Aisea 22.13; 56.12; Luke 12.19-20.

ko mai valoposogou: ira na baere ikeredi sa qai ngangulia na uana jongadi.
34 Mu mule lame pana miu roroqu tavagigalana beto mu noso toaniria na uana ikikeredi. Ura kaki agou sa quke gigilai na Tamasa, ko na padamiu muna keania tugu agou sa sa vei isa.

Na tini sa tavaturu mule pana mate

35 Ba kode mai nanasa sira kaki, <<Ai mai tavaturu mule vei sira na tinoni matedi? Ai tini vevei sa mai isongia ira?>> marigu.
36 Ao na tinoni rururamu! Totonai qu umania pana peso sa kai kiko, sa sa mate mai tu sisa beto sa sa pidoko.
37 Beto isa qu umania sa nake gogou tinina isa mina vevei tonai mina lavata sae, goto na kiko gagalena gu na vuiti babi kaki goto kiko sa qu umania.
38 Ba na Tamasa tu sa vania na tinina na veveina sa vilea isa sa na kiko isa, ko na okokoto kiko sa vania na goto tinina mekana.
39 Na tinidi doru sakasa toadi sa qaike vavaitoto. Koleona sa na tini tinoni, sa goto tu sa na tinidi na manugu mamade nenedi, goto tu sa na tinidi ira na manugu tatava, beto goto tu sa na tinidi na igana.
40 Koledia sa na tinidi sakasa pana oka beto koledia sa na tinidi sakasa pa peso. Ba na babata jongadi na tini pana oka sa kame, beto na babata jongadi na tini pa peso sa sa kai goto tu.
41 Na babata jongana na tapo sa kame, na babata jongana na popu sa goto tu, beto na babata jongadi ira na seru sa kai goto mutu. Ko ira na seru gu ba sa gogoto tu na babata jongadi.
42 Ko inara mina vei sa tonai mai turu mule ira na tinoni matedi. Na tini sa tagolomo sa sa vei na kiko sa boka nyabo mate, ba na tini mina tavaturu mule sa minake mate.
43 Na tini sa tagolomo sa na babati karena, ba tonai mina tavaturu mule sa mina babata jonga. Isa sa tagolomo sa munyala, ba tonai mina tavaturu mule sa mina kolea na neqi.
44 Na tini sa tagolomo sa na masa norungu, ba totonai mina tavaturu mule na tini gagala sisa. Sa koleona sa na tini masa norungu, ko na tini gagala ba sa kolena tugu.
45 Ko sa vei sa pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni momoe i Adama sa na tini tinoni toana,>> sau; ba na Adama vinabebetona sa na Gagala vaivatoana.
46 Nake toa gagala sa sa lame momoe, ba na toa tini mai tu, beto sa sa lame liligu sa na toa gagala.
47 Na tinoni momoe sa sa taroiti pana kavuru peso, ko na koko lame veina pa peso, goto na tinoni vinarua sa sa lagere vei pa noka.
48 Ira tana na peso sa qai vei tugu isa sa taroiti pana peso, ira tana pana oka sa qai vei tugu isa sa lagere vei pa noka.
49 Ko kopira sa taqe popokonia na kirena na tinoni sa taroiti pana kavuru peso, ba kode sa tana vasaea na kirena na tinoni sa lagere vei pa noka.
50 Na ginuana qa paranga vei api, ka visa tavitiqu, sa na masa na orungu maike teku isongia sa na binangara tana Tamasa beto ko na tini mina boka mate sa minake teku isongia sisa sake boka mate.
51 Mu vainongoro lame ko! Ma pojanigou sa na sosoto sa kole golomona api: gita sa tanake mate beto, goto tana tabei beto,
52 pana leona iapeki peki totoso vei kai vakipu mata, tonai mina vaqoro sa na kuvili bebetona. Ura tonai mina vaqoro sa na kuvili bebetona, poni sa mai tavaturu mule sira na tinoni matedi ko maike boka mate ligu, beto sa gita tana tabei.
53 Na tini sa boka nyabo api sa mina tabei lao tu pa tini minake boka nyabo, beto ko isa mina mate sa mina tabei lao tu pana tini minake boka mate.
54 Ko totonai na tini sa boka nyabo sa mina bei lao pana tini sake boka

15:45 Popodalaina 2.7.

nyabo, beto ko totonai isa mina mate
sa mina bei lao pana tini minake
boka mate, poni sa beto mina gore
votu sisa na paranga pa Kukuti
Tabuna, pira sau,
<<Na mate sa sa tavakilasa; na rajana
isa sa okoto kopira!
55 Mate, eo moko sa na mua boboka
qu vavaivakilasania ao?
Mate, eo moko sa na mua neqi qu
vavaigaratania ao?>> sau.
56 Na neqi vavaigaratana tana
mate sa na sela beto na neqi tana sela
sa na Vavanau.
57 Ba gita ta paranga jongana
lao tana Tamasa isa sa vanigita na
boboka ko taqe vakilasia noda kana
pana roiti sa roitinia na oda Bangara
i Jisu Karisito.
58 Ko inara sa vei, ka visa tavitiqu
jojonga, mu turu vamauru beto muke
tavarijo pana miu rarange. Mu ju-
junonia na roiti tana Bangara, ura
qu gigilaimiu agou sa kepore sa kai
roiti qu roiti vania na Bangara sa na
goborona.

16

Na vaivana tokadi ira pa ekelesia

1 Ego na veveina na poata vaivana
tokadi ira na tinoni tana Tamasa pa
Jiudia sa mu roitinia isa qa vavanau
veiniria ira na ekelesia pa Qelesia.
2 Pana rane momoe pana vuiki sa
agou mu okokoto vakolea sa kaki
poata na padana vei qu bokai, ko mu
kopunia. Ko na vaikamudi na poata
sa muke verania gu totonai mana
lame kamu ara beto mi taroiti.
3 Totonai mana lame kamu sara
sa mana garunu laoniria taviti leta
vinakabere sira qu tei vaegoria tu ko
mai pogosoria sa na miu vaivana lao
pa Jerusalema.
4 Bi vei mina pada ko ara ba mana
lao tugu vei, poni sa kode mai lao
tavitisiu ara sira.

Na ngutina na rererege

5 Ara kode mana lao ovikigou pa
liguna mana rerege jola vei pa Masi-
donia, ura ara kode mana jola vei
tugu pa Masidonia.
6 Ko palu mana suvere tavitigou
babi palu mana suvere tugu ketakoi
pana totoso lomoso, ko agou ba muna
boka tokanisiu ko mana jokelia na
qua rererege pa liguna mana taloa
ketakoi.
7 Ura ara qake nyoroguania ko
ba dogoro aputainigou gu tonai ba
rerege jola kopira, goto qa rovea sa
pa liligu ba boka suvere tavitigou na
totoso kakasana qau vei mina va-
malumusiu na Bangara.
8 Ara kode mana suvere pa Episasi
tinganai tu mina kamua na rane Pen-
itikositi,*
9 ura kai atakamana jongana sa sa
kole ko ara mana boka roiti vatalenia
sa na vareregena na nongoro jon-
gana, ba qai soku tugu sira na tinoni
qai susuqutusiu ara.
10 Vei mina lame tamugou si Tim-
ote, sa mu vakamu vatalea pa vaiko-
rapaimiu, ura isa sa roitinia na roiti
tana Bangara, sa vei tugu qa vei ara.
11 Ko kepore sa kame agou mi doro
vagorea sisa, goto muna tokania ko
mina jokele vatalea sa nona rererege,
ko vei sa mina boka mule lame taqu,
ura ara qa korapa verania ko mina
mule lame tavitiria ira na tavitida
pana tana Karisito sisa.
12 Goto na veveina na tasida i
Apolosi, sa ara qa tepa vivitigia sisa
ko bi lao ovikigou sagou tavitiria ira
kaki tavitida pana tana Karisito qau,
ba sa doro vei nake ona nguti† ko
mina lame sa kopira. Ba kode mina
lame sisa totonai mina tekua na to-
toso jongana.

Na paranga vinabebetona

13 Mu suvere gegele, mu turu
vamauru pana miu rarange, mu
varene, mu aru vamauru.
14 Mu roitiniria doruna na miu roiti
pana vairoqu.

15:54 Aisea 25.8. **15:55** Gosea 13.4. * **16:8** Na Penitikositi sa na totoso qeqera roroquna na totoso lolokete. † **16:12** Ira na paranga ***nake ona nguti*** sa mina boka tapeluku vei tugu <<nake ona nguti na Tamasa>>.

15 Qu gigilaimiu sa na tatamana ti Sitepanasi. Ira sa na tinoni momoe qai gabala pa Akaia, beto ko qai vania dia toa mekadi pana roiti nabuludi ira na tinoni tana Tamasa. Ka visa tavitiqu, qa tepa vivitigigou ara sagou
16 ko mu vataberia sira na vaitoni tadira na tinoni vevei aipira, beto ko ira qai mekarai somanania beto qai pavu talenia na roiti.
17 Ara qa qerania sa na lamedi ira Sitepanasi i Potunatasi beto i Akaikusi, ura qai tekua sa na lolomo tamugou ko qai tokanisiu.
18 Ko ira qai vamanotia sa na gagalaqu beto vei tugu na gagalamiu agou. Mu nongororia sira na tinoni vevei aipira.
19 Ira na okokoto puku ekelesia pa Esia qai garunu laonia na dia roroqu. I Akuila beto i Pirisila beto na ekelesia sa vavaikamu pa dia ruma sa qai garunu laonia na dia roroqu neqina sa lame vei tana Bangara.
20 Ira doru tavitida pana tana Karisito sa qai garunu laonia na dia roroqu. Mu vaiqeqera lao lame pana soana vaigosoro tana tinoni sa tutia na Karisito.
21 Ara Paula qa kutia sa na qua roroqu api pana limaqu mekaqu.
22 Na tinoni sa keporeona vairoqu lao tana Bangara, sa na leleve mi opo taria sisa! Ao mei Bangara, mu lame!
23 Na vairoqu vaialona tana oda Bangara i Jisu mi somana tamugou.
24 Na qua roroqu mi somana tamugou doru pana oda kole kame ti Jisu Karisito. Agua.

Pa Koriniti Vinarua

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana
Tamasa qa kai tinoni tagarunuqu ti
Jisu Karisito, beto ko i Timote na
tasida.
Na leta api sa sa lao tamugou na
ekelesia tana Tamasa pa Koriniti
beto ko tadira dorudi na tinoni tana
Karisito qai suvere doru eqa pa
pikata ia pa Akaia.
2 Na vairoqu vaialona mi kole so-
mana tamugou beto vei tugu na bule
tana Tamasa na Tamada beto na Ban-
gara i Jisu Karisito.

I Paula sa paranga jonganania na manoto pana totoso tapata

3 Aria ko ta vatarasaea gita sa na
Tamasa, na Tamana na oda Bangara
i Jisu Karisito. Isa sa na Tamada sa
kopu vatalenigita beto na Tamasa sa
vanigita doruna na manoto.
4 Isa sa vamanotogita pa dorudi na
oda tapata, ko sa vei sa gita ba tana
boka vamanotoria sira qai gosoro
tapata. Ko tonai tana varoitia sa na
manoto gita mekada sa tei vaman-
otonigita tu na Tamasa, poni sa tana
boka vamanotoria sira.
5 Ura kai muqisi podeke vei tugu
qai pugele tarigita sira na vitigi ura
taqe vasosotoa na Karisito, poni
sa pana oda kole kame tavitia na
Karisito sa na manoto lavata tana
Tamasa ba sa pugele tarigita tugu.
6 Vei be gosoro vitigi sa agei sa na
ginuana sa vei ko agou mu tavaman-
oto beto mu vasosoto ko mu taalo
agou. Vei be tavamanoto sa agei, poni
agou ba qu tavamanoto tugu sagou
beto qu turu vangajuria sira tugu na
vitigi qe gosororia agei.
7 Na mei rangemiu agou sa sa
oqoro rijo; ura agei qe gigilai sa
kai muqisi podeke vei qu somana
gosororia agou sira na vitigi qe
gosororia, poni sa kode muna so-
mana isongia tugu vei agou sa na
manoto qe isongia.
8 Ura agei qeke nyoroguania ko bu
mumaniria, agou ka visa tavitimei,
sira na tapata qe gosororia agei pa
pikata gusu pa Esia. Na pogoso ma-
matadi qai vanigei sa qai lavata jola
beto qai bogata jola ko agei qe tei
munyalania tu sa na rorovena mene
toa lalaomei.
9 Goto qe rove veinia qe tei tava-
pogosonia tu agei sa na lelevena na
mate. Ba na ginuana sa vei api sa
vei ko meneke totoravusu mulenigei
mekamei sagei, goto me totoravusia
na Tamasa tu isa sa boka vatoa mule-
ria sira qai tei mate tu.
10 Ko pana tapata vaivamatedi, isa
sa sa vasaregei beto ko isa tugu mina
vasaregei. Ko pana tana qe vakolea
agei sa na mei totoravusu ko kode isa
mina vasare ligugei mutu,
11 vei muna mekarai vavara
tokanigei sagei. Ko mai taoe sira na
soku vavara ira ko na Tamasa mina
mananigei, poni sa ira na soku sa mai
paranga jongananigei sagei.

I Paula sa beia na ona nguti lao pa Koriniti

12 Agei qe vaqatania sa na mo-
nanamei mekamei sa gigila vatalea
sa agei pana mei uana pa kasia gusu
api sa qe toania na bulo tuvisina
beto na bulo liosona qai lame vei
tana Tamasa. Ko pana mei baere
lao tamugou ba qe toa vei tugu isa.
Ba nake pana gigigalai tana tinoni
goto pana vairoqu vaialona tu tana
Tamasa sa qe boka roiti vei aipira
sagei.
13 Ura kepore na ginua golomodi
sira na sakasa qe kuti lao vanigou
goto isa tugu na veveina qu boka
tiroa ko qu vakaberia agou. Ara
qa rovea sa kode muna vakabere
vatatale
14 veinia isa qu tei vagigilaimiu
tu na kobudi. Ko agou muna boka
vaqatanigei sagei kai muqisi podeke
vei agei ba mene vaqatanigou sagou
pana rane mina lame noda Bangara i
Jisu.
15 Ura qa gigila vataleaqua ara sa
na miu qeqera vei isa ko sa vei sa ara

qa nyoroguania tu ko ba lame momoe tu tamugou, ko agou bu tamana karu totoso qau.

16 Qa nyorogua lao ovikigou sagou tonai mana rerege jola lao sae vei pa Masidonia, beto tonai mana mule lagere sa mana jola vei tugu tamugou ko mana boka tekua kaki vaitokai pana tamugou pana qua rererege lao pa Jiudia sau sa na qua nyorogua momoe.

17 Ai vei qa vei na tinoni sa rabeke sara totonai qa nyorogua roiti vei isa? Ai vei qa roitiniria na qua nguti vei kai tinoni pa kasia gusu api ko qa vanaqiti mekarai pojaria na <<E, e>> beto na <<Dai, dai>>?

18 Na Tamasa sake boka teteria nona paranga, ko agei na mei ngunguti lao tamugou ba sake vaisomanai <<E>> beto na <<Dai>>.

19 Ura na Tuna na Tamasa, i Jisu Karisito, isa na veveina qe taraenia tamugou agei Silovanosi i Timote beto ara tugu, sa nake vaisomanai <<E>> beto na <<Dai.>> Ba pana tana sa doru totoso sa na <<E>> gu.

20 Ura dorudi na taringunguti tana Tamasa sa qai gagale <<E>> pana tana. Ko inara sa vei sa pana ti Jisu Karisito na <<Agua>> sa sa tapoja ko na valavatana na Tamasa.

21 Ko na Tamasa tu mekana sa vamauru tavitinigei agou sagei pana oda kole kame tavitia na Karisito beto ko isa tu mekana sa uduku garunugei.

22 Isa sa tei vakolenigita tu na vinagigila ko na ona isa sa gita beto sa vanigita na ona Gagala pa buloda ko na kolena na Gagala isa sa na vinasosotona sa gita sa na ona isa.

23 Ara qa kukua na Tamasa ko mi vasekesiu vei bake ulenia ara sa na sosotona. Ura isa sa gigilai na buloqu! Na ginuana qake mule lao ligu pa Koriniti sa ura qake nyorogua vatakulangagou mule sagou.

24 Nake vei ko agei qe kukuta uanania na sakasa muna vasosotoria sa, ura agou qu turu vamauru pana miu rarange. Goto agei qe mekarai roiti tavitigou ko na vaqeragou agou.

2

1 Ura ara qa vilea pa roqugu sa ara maneke lame ligu ovikigou ura kita ma vatakulangagou mule qau.

2 Ura vei ba vatakulangagou ara sagou, poni sa kepore mutugu sa isa mina vaqerasiu. Ura ira tugu bai vaqerasiu ara sa qa vatakulangaria.

3 Ko inara sa vei sa qa kuti vanigou ara sa kai leta isa, ko tonai mana lame kamugou poni maike vatakulangasiu sira tugu na tinoni bai vaqerasiu. Ura ara qa vagigila vatalea sa tonai mana qera ara, sa agou ba muna qeqera tugu vei.

4 Na leta isa sa qa kutia ara pana roroqu vitigina na bulo takulangana beto taviti kolo mataqu. Ba nake vei ko ma vanigou agou na takulanga qau sa, ba vei ko mu gigilai sa na qua roroqu lao tamugou qau.

Na tepa ko mai taleosonia sa na tinoni sa sela

5 Ego, bi vei kai tinoni sa bi vatakulangia sa kai goto tinoni, sa nake ara gu sa sa vatakulangasiu goto agou doru tugu vei. (Ba qa paranga vei pira sara ko nake vei ko qa korapa vavajolai sa.)

6 Ko na vinakilasa qu vania agou doru na tinoni sa vaivatakulanga api sa sa pada gu kopira.

7 Ko kopira mu taleosonia beto mu vamanotia sa na tinoni isa ko mike takulanga vivikerenia sisa.

8 Ko ara qa tepa vivitigigou ko mu vabatinia sa agou qu roroqua sisa.

9 Ko inara gu sa vei sa qa soni kutia ara sa na leta isa ko ma podekegou beto ma gigila vatalea sa vei muna boka vataberia sira dorudi na qua vavanau qau.

10 Ego isa na tinoni qu taleosonia agou, sa ara ba qa taleosonia tugu. Ko isa qa tei taleosonia tu (vei bi koleona sosoto sa na sela lavatana sa pada bi taleosonia sisa) sa pana laemiu agou qa taleosonia ara pa moena na Karisito sisa.

11 Qa roiti vei pira sara ko take vania na lolomo ko mi tutinigita nona roroqu si Setani. Ura gita taqe gigila

vataleriaodа sira na ona roiti nyonyoravadi isa.

Na takulanga ti Paula pa Toroasi

12 Totonai qa lao kamu pa Toroasi ko ma taraenia na nongorona na Karisito qau, poni sa na Bangara sa revanga vanisiu na lolomo jongana sa ketakoi,
13 ba na qua roroqu sake boka manoto ura palu mana gosoria ketakoi sa na tasiqu i Taetusi qau ba totonai qa lao kamu sa qake batia tu. Ko qa loloaria gu sira beto qa jola lamequa pa Masidonia.

Na toa varene pana tutina na Karisito

14 Ba gita ta paranga jongana lao tana Tamasa! Ura pana oda somana kole kame tavitia na Karisito sa agei doru totoso na Tamasa sa toni veinigei ira na pinausu pa liguna sa vakilasaria isa sira nona kana. Na Tamasa sa varoitigei sa agei ko sa vareregia doru eqa vei kai sakasava umanga jongana sa na gigalaina na Karisito.
15 Ura agei sa qe vei na sakasava umumanga jongana sa vaivanania na Karisito lao tana Tamasa, ko sa rerege pa vaikorapaidi ira qai tei taalo tu beto pa vaikorapaidi ira qai korapa muma.
16 Ko tadira qai muma, sa isa sa kai umanga nyabo sa boka vaivamate; ba pana tadira qai taalo, sa isa sa kai umanga sa valamea na toa. Ko i sei sa padai sa na roiti vei aipira?
17 Ura agei sa qeke vei sokudi ira kaki qai vareregе veinia kai sakasava vavaina goborona sa na nongoro tana Tamasa. Goto na Tamasa tu sa garunugei ko qe paranga pa moena na Tamasa pana uana jongana vei na nabulu tana Karisito.

3

Ira na nabulu pana vinaego koregana

1 Ai vei kopira qe paranga vei qe podalai vavaporeveveina mulenigei mule mekamei sa agei? Sosoto ira kaki sa sa poreveveina sa mai pogosoria tu sira na leta koko vei tamugou, ba bai lao tamugou ko bai ule vakakaberenia sa na veveidi mekadi. Goto agou qu tei gigila vataleamiu tu sa agei meneke kilu isongia kai leta vevei isa.
2 Agou tugu mekamiu sa na mei leta agei sa pojai na veveimei agei, ko sa takuti pa buloda gita ko qai gigilai beto qai tiroa ira doru tinoni.
3 Na kaberena gu sa agou sa kai leta na Karisito mekana sa kutia beto ko na vuana na roiti nabulu tamigei. Ko na leta isa sa kutia na Karisito nake pana sakasa kukutina goto pana Gagalana na Tamasa toana, beto ko nake pana patu pepetaradi ba pana bulo tinoni tu.
4 Inara qe paranga vei sagei ura qe totoravusia agei sa na Tamasa pana mei kole somana tana Karisito.
5 Ba nake vei ko mekamei qe boboka ko qe paranga vei qe bokamei roitinia na roiti api sa. Goto na boboka qe isongia agei sa sa koko vei tana Tamasa tu.
6 Ko na Tamasa tugu sa vanigei na boboka sa agei ko qe nabulu pana vinaego koregana, ko na vinaego isa sa sake tagasi vakole pana leta vevei na Vavanau ti Mosese goto pana Gagala tu. Ura na leta tagasina sa sa vaivamate, goto na Gagala sa vaivatoa.
7 Ego na Vavanau sa sa tagasi pana patu pepetaradi beto ko na malakapina na Tamasa sa kikilanga tonai sa tavalagere sa na Vavanau isa. Ko ira na tinoni Izireli qaike boka doro vatotogasia sa na isumatana i Mosese ura sa kilanga jola. Ko vei na roiti ninabulu sa valamea na mate tonai sa tavaroiti sa sa lame tavitia tu na malakapi,
8 poni sa ai mina koi vei kilangana sa na malakapi mina lame tavitia sa na roiti ninabulu tana Gagala?
9 Ura na roiti gu sa kolea na vaipitu ba sa votua na malakapi, ko ai mina koi vei kilangana na malakapina sa na roiti ninabulu sa vatuvisiria ira na tinoni?
10 Ko isa na Vavanau qi kolea na malakapi perangaina sa kopira

sa kepore na malakapina, ura na malakapina na nongoro jongana sa kilanga jolania isa.
11 Ko na sakasava gu sake kole vasovai ba sa lame tavitia tugu na malakapi, ko ai mina koi vei kilangana na malakapina sa na sakasa sa kole jola?
12 Ego qe korapa vera gelenia agei sa na toa kilangana isa, ko sa vei sa qe varenenia agei sa na vavakatonia na nongoro jongana.
13 Agei sa qeke paranga varove sa vei i Mosese sa ude vapaea na isumatana ko ira na tinoni Izireli qaike boka doro vatotogasia sa na kabere totonai sa iolo riuona.
14 Ba ira tugu na tinoni Izireli mekadi sa na roqudi ba sa patei. Ko sa kamua tugu pa rane pa ngeni api sa korapa tugu oqoro tavaiolo sa na udude vapaeni isumata isa totonai qai tiro votunia na vinaego leluna. Ura tonai sa kole kame gu pana tana Karisito na tinoni beto sa boka tavaiolo sa na ude isumata.
15 Ko sa kamua tugu pa totoso kopira sa tonai qai tiroa na Vavanau ti Mosese, sa sa kai toba sa kole vapaeria na bulodi.
16 Ba totonai sa gabala lao tana Bangara sa na tinoni, poni sa tavaiolo sa na udude vapaeni isumata isa.
17 Ego ko na Bangara isa sa na Gagala, ko ketakoi sa suvere sa na Gagalana Bangara sa na toa taruvatana sa sa kole.
18 Ko gita doru sa tei tateku pale tu sa na ude vapaeni isumatada ko taqe boka dogoro vatotogasia na malakapina na Bangara. Ko taqe tabei lao pana kirena na Bangara podalai kai kabere tana ko taqe kesa saea na ona kabere lavata. Ura api sa na ona roiti na Bangara isa na Gagala.

4

Nake munyalana sa na taraenia na nongoro jongana

1 Ko inara sa vei sa agei qeke munyala ura na Tamasa tu sa roroqu tokanigei ko sa vanigei sa na roiti ninabulu api.
2 Goto agei qe dainiriamei sira na uana vaivakea golomodi, ko qeke toania na uana sesekena beto qeke bei vapirua sa na paranga tana Tamasa. Goto qe poja lodakia gu agei sa na sosoto, ko na monanadi ira na tinoni mai rangegei pa moena na Tamasa qeu.
3 Ba vei bi pae sa na nongoro jongana tamigei, sa pana tadira qai muma gu sa pae sisa.
4 Ira na tinoni ira sa qaike vasosoto ura na tamasa ikerena pana kasia gusu api sa valeqai na roqudi, ko qaike batia sa na kaberena na nongoro jongana na veveina na malakapina na Karisito, isa na kirena na Tamasa.
5 Ura agei nake veveimei mekamei sa qe taraenia, goto na veveina i Jisu Karisito tu isa na Bangara. Goto agei mekamei sa na nabulu gu tamugou pana mei somana kole kame tana Karisito.
6 Ura isa tugu na Tamasa sa paranga, <<Na kabere sa mi tolanga votu lame vei tu pana rodomo!>> sau, sa isa tugu sa na Tamasa sa tolanga pa bulomei, ko sa vanigei na kaberena na gigalaina na malakapina na Tamasa pa moena na Karisito.
7 Ba agei sa qe vei na raro sa taroiti pana nyelaka ko sa kolea na isisongo poreveveina api, ko sa tadogoro sa na neqi lavatana sa sa koko vei tu tana Tamasa goto nake tamigei.
8 Qe tavatapata pa doru soana sagei, ba qeke tanono vagore sosoto; qe rura tugu, ba qeke vaivasevi sosoto;
9 qe takomiti, ba qeke taloa pale; qe tavavukele tugu, ba qeke tavaaboro puta sosoto.
10 Doru totoso qe pogosia pa tinimei agei sa na mate ti Jisu, ko na toa ti Jisu sa mi bola votu pa tinimei.
11 Pana mei toa agei doru totoso sa qe kole alala lao vei gu pa mate pa laena i Jisu, ko na toa ti Jisu mi bola votu pana tinimei isa sa boka manyaona.

12 Ko na mate sa sa korapa roiti
pana tamigei, ba tamugou na toa sa
sa korapa roiti.
13 Pira sau sa kai kukuti, <<Qa va-
sosoto ko sa vei sa qa paranga! >>
sau. Ko pana kai muqisi uana vei isa
sa agei ba qe vasosoto ko vei sa qe
paranga.
14 Ura qe gigilaimei sa na Tamasa,
isa sa vaturu mulea pana toa na
Bangara i Jisu sa isa tugu sa mina
vaturu mulegei sagei pana mei
kole kame tavitia i Jisu beto mina
mekarai vaikamu tavitinigei agou
pana moena isa.
15 Ura dorudi aipira sa na tokamiu
agou, ko totonai na vairoqu tana
Tamasa mi kamu poni sa mai pugele
nyonyoania ira sa na paranga jon-
gana sa valavatia na Tamasa.

Na toa pana rarange

16 Ko inara sa vei sa agei qeke boka
tavamunyala. Sosoto na tinimei pa
peguruna sa korapa lelu gore, ba
na gagalamei sa sa tavakorega doru
rane.
17 Na tapata ikikete beto na
aputaidi taqe gosororia aipira sa
qai korapa vanaqitinigei agei sa na
kabere kole jolana sa jolania doru
tapata qe gigilaria kopira.
18 Ko gita taqeke dogoro laoria sira
na sakasa qai boka tabata goto ira tu
na sakasa qaike tabata. Ura ira na
sakasa qai tabata sa qaike kole sovai,
goto ira na sakasava qaike tabata tu
sa qai kole jola.

5

1 Qe gigilaimei agei sa tonai mina
tajegara pale sa na aqaqo isa na tin-
imei qe suveria pa peso api, sa na
Tamasa mina vanigei kai ruma sake
taroiti pa lima tinoni beto ko na kole
jolana pa noka.
2 Ko pana tini api sa qe kiu alili
sagei ura qe nyorogua teku pokonia
agei sa na mei susuverena pa noka.
3 Ko totonai mene tei pokonia tu
sa na tini isa sa agei meneke vei na
tinoni sa gagado.
4 Ura totonai qe korapa suveria sa
na aqaqo pa peso api, sa agei qe kiu
alili tavitia na takulanga. Ba nake vei
ko agei be siqarai gona pale sa na tin-
imei api qeu sa, goto qe nyoroguania
ko be isongia sa na tini koregana pa
noka qeu, ko isa na tinimei sa boka
mate sa mi tabei lao pana tini sa kole
jola.
5 Isa sa tei vanaqiti vanigei tu na bei
api sa na Tamasa tugu mekana, isa sa
tei vanigita tu na ona Gagala ko na
Gagala isa sa na vinasosotona na ona
na Tamasa sa gita.
6 Ko agei doru totoso sa qe varene.
Qe gigilai sa totonai qe korapa suve-
ria sa na tinimei pa peso api, sa qe
korapa sou pana tana Bangara,
7 ura na mei rarange sa sa gaitigei,
nake mei dodoro.
8 E, qe varene sagei, ko qe ny-
oroguania sa be taloa tu sa pana tin-
imei api ko be lao suvere tavitia na
Bangara qeu.
9 Ko bi vei be suvere tu pana toa
tinimei api babi pana tini koregana,
poni sa agei na mei kuta nyorogua sa
me vaqerai gu isa qeu.
10 Ura gita doru sa kode tana bola
votu pa moena na totoqona vaipitu
tana Karisito. Ko okokoto tinoni sa
mai okoto tekua sa na vuana tugu
doru dia roiti qai roitiniria pana dia
toa tini, bi vua jongana babi vua iker-
ena.

Na nongoro sa vabaereria lao tana Tamasa ira na tinoni

11 Ko sa vei sa agei qe gigilai sa
na poreveveina tana matagutunia
na Bangara, ko qe podekeria ko me
vagabalaria sira na tinoni qeu. Tana
Tamasa sa na kaberena gu ko ara
qa nyorogua vasosotoa sa pa mo-
nanamiu agou ba na kaberena tugu
vei.
12 Qeke korapa vavaporeveveina
mulenigei mule pana tamugou sagei,
goto qe korapa gu pojanigou na
veveimei mekamei ko agou tu sa
muna vavaqatanigei. Ko mina vei
tu sa muna boka oeria sira qai
kemarania sa na veveina na boboka

tana tinoni goto nake veveina na uana.
13 Ura vei be doro vei na tinoni rururamei sagei, isa na ginugua pa vaikorapaina na Tamasa beto agei sisa. Vei be doro vei na tinoni tavagigalamei sagei, poni sa mu doro veinia qe korapa parangagou agou.
14 Na vairoqu tana Karisito sa sa bangaranigei ura agei qe vagigila vatalea sa kai tinoni sa mateniria doru tinoni, ko na ginuana isa sa doru tinoni qai somana mate tugu sira.
15 Ko isa sa mateniria doru tinoni, ko ira qai toa sa maike tavaqera muleniria mekadi goto mai vaqerai tu isa sa mate beto sa tavatoa mule vaniria.
16 Ko sa vei sa kopira sa kepore kai tinoni taqe doronia pana dodoro tinoni sa gita. Pa totoso qai jola pori sa taqe doronia pana dodoro tinoni sa na Karisito, ba kopira taqeke doro veinia isa sisa.
17 Ko inara sa vei sa totonai sa kole kame tana Karisito sa na tinoni, sa isa sa na vinapodaka koregana sisa; na toa leluna sa tei mumuriona tu, ko kopira na toa koregana sa lame.
18 Doru sakasava aipira sa na Tamasa sa roitiniria, isa pana oda kole kame tana Karisito sa vaibaerenigita tana mekana beto sa vanigita na roiti ninabulu ko tana vavaibaere laoniria mule pana tana sira kaki goto tinoni.
19 Na oda nongoro sa na veveina pana kole kame tana Karisito na Tamasa sa vaibaere laonia tana mekana sa na kasia gusu. Sake puku tutiria isa sira na dia sela, beto ko sa tei vanigita tu sa na nongorona sa ulenia na soana vei beto mai vaibaere lao tana Tamasa ira na tinoni.
20 Ko agei sa na tinoni paparanga tana Karisito, na Tamasa sa varoitigei ko sa ulenia na ona tepa. Agei qe tepa vania na Karisito: mu baere lao tana Tamasa!
21 Na Karisito sa kepore na ona sela, ba pa laedagita na Tamasa sa vamalumia ko sa vapogosonia na sela ko pana oda somana kole kame tana sa gita taqe somana isongia na tuvisi tana Tamasa.

6

1 Agei qe roiti tavitia na Tamasa sagei, ko sa vei sa qe tepa vivitigigou sagou qu tei isongia tu na vairoqu vaialona tana Tamasa ko muke doro vagoboria sa na vairoqu vaialona isa.
2 Ura pira sau sa na Tamasa,
<<Pana totoso tavilena ara qa nongorigo sao,
beto ko pana rane inaalo qa tokanigo sao,>> sau.
Mu vainongoro ko! Kopira tugu sa na totoso tavilena. Mu vainongoro ko! Kopira tugu sa na rane inaalo.
3 Agei qeke roitinia kai sa bai tatupenia ira na tinoni, ko kepore sa kai sela mi tabata pana mei roiti ninabulu qeu.
4 Goto doruna mei uana sa agei qe vatadogoronia sa agei sa na nabulu tana Tamasa pana turu vangajudi ira na tapata qe gosororia, na vitigi, na tapata beto na takulanga.
5 Qe tapiqolo, qe tavatome pa ruma vaipiu beto qe tarapata. Qe roiti mamalagoso beto qeke teteku vatale na minere vatale.
6 Pana mei uana liosona, na mei gigalai, na mei vera vamomoso, na mei tokana na goto tinoni, pana Gagala Tabuna, na mei vairoqu sosotona,
7 pana nongoro sosotona, beto pana neqi tana Tamasa sa qe vatadogoronia na nabulu tana Tamasa sagei. Na toa tuvisina sa vanigei na Tamasa qe nanaqe vaikalenigei beto qe vaiperania.
8 Kaki tinoni qai pangaganigei, goto kaki qai vakeagei. Kaki tinoni qai vavaledenigei, goto kaki tinoni qai vatarasaegei. Kaki tinoni qai jutunigei na tinoni sesekemiu qarigunigei, ba agei qe pojai gu sa isa sa sosoto.
9 Qeke tadoro gigila tadira kaki, ba agei qe tagigila vatale gu tadira doru, qe tadoro vei kale qe tei mate tu, ba mu doriamiu gu sa agei qe korapa

6:2 Aisea 49.8.

toamei. Qe tangangulu ba qeke tavamate.
10 Qai vatakulangagei, ba qe qeqera lao gu. Qe golaba, ba qe vaisisongoria pana rarange soku tinoni. Qe doro vei qeke isongia kai sava ba doru sakasava sa qe isongoria gu.
11 Ka visa turamei pa Koriniti! Kepore kai sa be aru golomia pana mei paranga lao tamugou. Agou sa qu korapamiu pa bulomei agei!
12 Nake agei sa qe aru mulenia na mei vairoqu lao tamugou, goto agou tu sa qu aru mulenia na miu vairoqu lame tamigei.
13 Kopira ara ma paranga veinigou na qua koburu: na beina sa agou ba muke aru mulenia na miu vairoqu lame tamigei!

Muke toania na toa tadira qaike gigilai na Tamasa

14 Muke mekarai roiti vaikamu tavitiria ira qaike vasosoto, ura ai mina vei sa na tuvisi beto na sela mai boka vaibaere? Babi ai mina vei na kabere beto na rodomo mai boka mekarai suvere vaikamu?
15 Ai mina vei na Karisito beto i Beliali na tomate mai boka vaivaegonia na dia roroqu? Babi na sava sa qai mekarai vaiisongainia na tinoni sa vasosoto beto na tinoni sake vasosoto?
16 Na sa sa qai mekarai vaivajonganania ira na zelepade madina tana Tamasa beto na beku? Ura gita sa na zelepade madina tana Tamasa toana, vei sa pojai Tamasa, pira sau,

<<Ara mana suvere beto mana
kanoko pa vaikorapaidi,
ara mana dia Tamasa beto ira sa
mai qua tinoni.
17 Ko inara sa vei sa mu votu taloa
lame pana vaikorapaidi
beto mu pikata taloa pana tadira,
sau sa na Bangara,
beto muke uliria sira qaike lioso,
beto ara mana vakamugou.
18 Ara sa mina Tamamiu agou,
beto agou sa muna tuqu marene
beto na tuqu rereko ara,
sau sa na Bangara na Tamasa vivana
jola.>>

7

1 Ira doru taringunguti aipira sa qai lame tadagita, ka visa qua baere jonga, ko sa vei sa gita ta valioso mulenigita mekada pa doru sakasava sake valiosia na tinida beto na gagalada, beto ko ta pangagania na Tamasa ko ta vania doruna noda toa pana toa liosona.

Na qera ti Paula

2 Muke aru mulenia na miu roroqu lame pana tamigei. Agei qe oqoro roitinia kai sela lao tana kai tinoni. Qe oqoro valoposoni poata kai tinoni sagei, beto qe oqoro ikoa kai tinoni.
3 Ara qa paranga vei inara nake vei ko ma jutugou agou qau sa, ura qa tei pojai tu perangaina sa agei qe roroqu vivitigigou sagou, ko tanake vaipikatai pana mate babi pana toa.
4 Ara qa paranga varene lao tamugou. Qu vaqera vivitigia na buloqu sagou. Qa tavamanoto vatale sara. Pana dorudi na tapata qe gosororia sa sa pugelesiu na qera sara.
5 Ura totonai qe lame kamu pa Masidonia, na tinimei ba sake boka minere. Goto na tapata qe gosororia sa qai kole gu pa vailivutaimei ko qai rapatagei pana paranga sira na tinoni beto na matagutu sa kole pa bulomei.
6 Ba na Tamasa, isa sa vamanotoria ira na tinoni qai mamata taduanga, sa sa vamanotogei tonai sa lame i Taetusi.
7 Ba nake lamena gu isa sa vamanotogei agei, goto na vavakatona tugu vei na veveina agou qu vamanotia isa. I Taetusi sa ule vanigei sa na veveina qu nyorogua batigei agou, na veveina na miu takulanga, na veveina na miu ngangali ko mu tokanisiu ara qugu, ko kopira qa qeqera vivitigi mule sara.
8 Ura bi vei bi vatakulangagou tu sa na qua leta qa kuti laonia ara, ba ara qake mamatania sa qa tei kutia

6:16 Jeremae 32.38; Izikeli 37.27. **6:17** Aisea 52.11; Izikeli 20.34, 41; Dodogoro 18. **6:18** 2 Samuela 7.14.

tu sisa. Ba qa nyo mamatania tugu sisa, ura ara qa batia sa na leta isa sa vatakulangagou, ba iapeki totoso papakana gu sa qu takulanga agou.
9 Ba kopira ara qa qera, ba nake vei ko qa qerania qu takulanga agou sa, goto ura agou na miu takulanga sa vagabalagou. Ura agou qu takulanga pana soana vei na Tamasa sa nyoroguania ko bu vei, ko agei qeke ngangulugou pana kaki soana sagou.
10 Ura na takulanga sa varoitia na Tamasa sa vavotua na bei pana toa ko sa taalonia na tinoni, ko sake vaivamamata sa sa vei isa! Ba na takulanga tana kasia gusu sa sa vavotua na mate.
11 Ura mu dogoria tu sira na vua sa votu pana miu toa pa na takulanga sa varoitia na Tamasa ko sa vangangaligou, qu nyorogua nanaqe mulenia na miu toa, quke tavaraguania na uana ikeredi, sa vatutumagou, qu nyorogua vivitigi batisiu, sa ararianigou pana roiti jongana, beto qu vanaqitinia gu sa na vakilasana na roiti ikerena! Pana doru soana qu vatadogoronia sa agou na liosomiu.
12 Ego ko qa kuti laonia ara tamugou perangana sa na leta isa, nake pana ginuana na tinoni isa sa roitinia na tapata babi pana ginuana na tinoni sa tavapaleka pana toa. Goto na ginuana qa kuti laonia na leta sa vei ko mu doro vakaberia pa moena na Bangara na miu vairoqu neqina sa lame tamigei.
13 Ko inara sa vei sa agei qe tavamanoto.
Ko qe tavamanoto sagei, ba isa mutu qe qera jolania agei sa na veveina sa vaqerai i Taetusi, ura agou doru qu vamomosia na bulona.
14 Ego qa kemaranigou ara pana ti Taetusi sagou, ko qu oqoro tugu vakeasiu ara sagou. Doru sakasava qe popojanigou agou sa na sosotodi, ko na mei kemara pana ti Taetusi ba sa tabata na sosotona.
15 Ko na ona vairoqu isa sa lao pana tamugou sa toa vaneqi tonai sa roqu kamua sa na veveina qu ngangali vatabea na vavanau tana, beto na matagutu pangaga qu vadogoronia isa.
16 Ara qa qera, ura ara qa rangegou sosoto sagou!

8

Na vaivana jongana

1 Agei qe nyorogua ule vanigou, ka visa tavitimei, sa na veveina na vairoqu vaialona tana Tamasa sa tadogoro pana ekelesia pa Masidonia.
2 Ura qai gosororia soku tapata sira ba na dia qera sa pugele nyonyoa, ko qai golaba tu sira ba sake vaqeqera sa na dia vaivana.
3 Qai valaoa isa tugu vei qai bokai, beto ko qai jolania tugu isa vei qai bokai. Pana dia nyorogua tugu vei mekadi sa
4 qai tepa totokagei ko mai boka somana roiti nabuluniria sira na tinoni tana Tamasa pa Jerusalema qarigu.
5 Ko sa jolania tu isa qe rove veinia agei sa qai vei ira! Momoe qai vania mai tu na Bangara sa na dia toa beto sa qai vanigei agei sa na dia toa vei sa nyoroguania na Bangara.
6 Ko i Taetusi isa sa tei podalainia tu na roiti api sa qe tepa vivitigia ko mi aru tokai beto mi tokanigou ko mu vaokotia sa na roiti vaitokai qu roitinia pana vairoqu.
7 Agou sa qu pugele nyonyoaniria agou sira na boboka pana doru sakasava qu isongoria: pana rarange, pana boboka pana paranga, pana gigigalai, pana ngangali lavatana beto pana miu vairoqu sa lame tamigei. Ko agei qe nyoguania sa mu pugele nyonyoania mutu agou sa na boboka pana roiti vavaiia vatale.
8 Qa pojaria sa aipira nake vei ko ma garunugou ko mu roitiniria agou qakeu sa. Goto qa pojai ara sa na ngangali vaitokai tadira na goto tinoni vei ko ma dogoro vasosotoa ara sa na sosotona na miu vairoqu qau.
9 Ura agou qu gigilaimiu sa na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu Karisito. Sa isisongo sisa, ba pana laemiu agou sa golaba sisa, ko

pana ona toa golaba isa muna boka isisongo sagou.
10 Ego ko na veveina na vaivana poata api sa ara ma vanigou na qua rorove. Isa sa pada beto sa garo sa agou mu vaokotia gu sisa qu tei podalainia tu pa aoro sa jola poni, ura agou tugu sa qu podalai roitinia sa na vaiia beto ko na nyorogua vaitokai sa tamugou tugu sa koko vei.
11 Ba kopira sa mu ngangali vaokotia kai muqisi vei qu kole ngangalinia na nyorogua vaitokai, ko mu vaiiania sisa vei qu isongia.
12 Ura vei na malumu vaiia sa mina koleona, poni sa na Tamasa sa vajonganai sisa na vaiia sa koko vei pana sakasa sa isongia na tinoni, nake pana sakasa sake isongia.
13 Nake vei ko na pogoso tadira kaki bi tavakopele ko tamugou bi tavamamata qakeu sa.
14 Goto vei ko mu taia vaitoto qau, ura pa totoso kopira agou qu isongo vasosoku, ko sa pada gu sa agou mu tokaniria sira qai kole pana qasa. Ko mina vei sa tonai muna qasa sagou beto ko ira mai isongo vasoku, poni sa kode mai boka tokanigou sagou.
15 Sa paranga sa na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Na tinoni sa buti vaikamu vasosokunia na ona sa sake isongo vasoku vivitigi jola, beto ko isa sa buti vaikamunia iapeki gu sa sake qasa sosoto,>> sau.

I Taetusi beto ira na tavitina

16 Ba agei qe paranga jongana lao tana Tamasa isa sa vakolea pa bulona i Taetusi na ngangali vaitokai veveina tugu sa kole tamigei.
17 Ura nake vei ko sa vatabea gu sa na tepa tamigei, goto pana ona nyorogua vaitokai mekana isa sa sa vilea ko sa lao tamugou sisa.
18 Agei qe garunu taviti laonia i Taetusi ina sa na tasimei sa tapangaga pana tadira dorudi na ekelesia pa nona roiti pana vareregena na nongoro jongana.
19 Ba nake sakasa isa gu mekana sa na veveina na tinoni api, goto na tinoni api sa ira mutu na ekelesia qai udukia ko sa rererege tavitigei agei tonai qe korapa vagore votua agei sa na roiti vaitokai api. Ko na roiti api sa na valavatana na Bangara beto sa ulenia sa agei qe nyorogua vaitokai.
20 Agei qeke nyorogua tagogorenia sa na vareregena na vaivana poata lavatana qe korapa dogoro kopunia api.
21 Ura na mei nyorogua sa agei qe nyorogua roitinia sa isa sa jongana nake pana moena gu na Bangara, goto isa sa jongana pana moedi na tinoni tugu vei.
22 Ko qe garunu lao tavitiniria mule sa kai goto tasimei api. Qe tei podekia tu soku totoso sisa ko qe batia sa doru totoso sa ngangali roiti vaitokai sisa. Ba kopira sa ngangali vivitigi jolania sa mi vaitokai sau, ura sa rangegou sagou.
23 Goto na veveina i Taetusi, sa isa sa na kalequ ara beto sa mekarai roiti tavitisiu ara sisa ko qe tokanigou agou. Goto ira kaki tasimei ira qai lao tavitia isa sa ira sa na tinoni pogoso nongoro tadira na ekelesia beto qai valavatia na Karisito.
24 Ko sa vei sa mu vadogoroniria na miu vairoqu, ko doruna na ekelesia mai vasosotoa beto mai gigilai sa agei na mei tuvisina sa tonai qe vaqatania sa na veveimiu agou tadira na tinoni aipira.

9

Na vaivana tadira na tinoni tana Tamasa

1 Ego ko na veveina na miu roiti ninabulu lao tadira na tinoni tana Tamasa sa manake kilu kutia ara na veveina.
2 Ura qa tei gigilaiqua tu ara sa na miu malumu vaitokai, ko qa tei vaqatania tu ara pana tadira na tinoni pa Masidonia sa na veveimiu agou pa ia pa Akaia. Pira qauniria, <<Ira na tavitida pa Akaia sa qai tei kole vanaqiti tu podalai tu pa aoro jola poni,>> qau. Ko na miu

8:15 Votu 16.18.

ngangalinia na vaitokai sa sa vanyoroguaria mule sira sokudi.

3 Ba ara kopira qa garunu laoniria sira na tavitimei aipira ko mi tadogoro votu sa na mei vavaqata veveina na miu nyorogua vaitokai agou sa mike paranga goborona gu. Goto vei ko mu kole vanaqitia na miu vaitokai, vei tugu qa tei pojai tu ara kode muna vei qau.

4 Kita vei ko kaki ira na tinoni Masidonia sa mai lame tavitisiu ara pa Koriniti ko mai batigou sagou quke kole vanaqiti poni sa agei sa kode mene kea tonai minake gore votu sa na tekuna na poata. Beto ko manake uli laoa ara sa na kea kode muna gosoria agou.

5 Ko sa vei sa ara qa rovea sa sa gosoro gu sa qa tepa vivitigiria sira na tavitida aipira ko mai lao tamugou tonai qa oqoro lao ara, ko mai vanaqiti vakoleria sira na vaivana qu poja vakolea muna roitinia qugu. Ko mina tei tavanaqiti tu sisa tonai mana lao kamu ko mina tabata sagou sa qu valaoa tugu na miu vaivana pana miu nyorogua mekamiu, nake vei ko ara gu qa jujukugou poni sa qu valao.

6 Isa qa korapa nyogua pojai ara sa api gu, na tinoni sa uma vavivisa sa mina abu vavivisa tugu, goto isa sa uma vasosoku sa mina abu vasosoku tugu.

7 Ira doru tinoni sa mai valaoa sisa qai tei vile veinia tu pa bulodi, nake pana roroqu takulangana babi bu tajujukunia gu, ura na Tamasa sa tavaraguania sa na tinoni sa vaivana pana qeqera.

8 Beto na Tamasa mina boka vapugele nyonyoanigou sira na mana, ko doru totoso munake qasaniria sira na sakasa muna toaniria beto ko muna pugele nyonyoaniria doru roiti jongadi.

9 Ko isa vei sa tei pojai tu na Kukuti Tabuna sa pira sau,

<<Isa sa ia vatataleria sira qai vaivasevi;
na ona vaitokai tadira qai golaba sa kole jola kamua na kamua,>> sau.

10 Na Tamasa isa sa vaniria na kiko ira na tinoni umuma beto sa vaiianiana gagani sa mina ianigou sa dorudi na kiko beto mina vamasururia sira na miu umuma ko muna boka toa vei ira na tinoni tuvisidi sosoto tonai muna iaria ira na tinoni golabadi.

11 Na Tamasa mina vaisisongogou pana doru soana ko muna boka vaiia vatale doru totoso, ko ira na tinoni sa mai vatarasaea na Tamasa tonai mai tekua pana tamigei sira na miu vaivana agou.

12 Ura na roiti ninabulu qu roitinia api sa sa tokaniria nake mekana gu pana dia totoso tapata sira na tinoni tana Tamasa, goto kode mai pugele nyonyonia tugu vei ira lao tana Tamasa sa na dia paranga jongana.

13 Na miu roiti ninabulu api mina ulenia sa agou na miu roroqu sosotona tugu sa qu roitinia, ko ira sa mai valavatia sa na Tamasa ura qu vatabea agou sa na nongoro jongana tana Karisito isa qu ule votunia, beto ko mai valavatania tugu na Tamasa ira sa na veveina qu toka vataleniria sira beto ko ira kaki mutugu.

14 Beto pana dia vairoqu neqina mai vavara tokanigou. Ura na Tamasa sa tei vabatinigou tu nona vairoqu vaialona lavata.

15 Gita ta paranga jonganania tana Tamasa sa na ona vaivana lavatana jola sake boka tavavakato pana paranga.

10

I Paula sa vakaberia na ona roitina

1 Ara Paula mekaqu sa qa tepa vivitigigou pana roroqu beto pana uana momosona tana Karisito. Ko ara tugu sa na tinoni pepeasana gu tonai sa suvere tavitigita goto tonai sa suvere pa souna poni sa vei na tinoni sa varene qugunisiu agou!

2 Ira kaki qai pojai sa agei qe toania na toa tadira na tinoni pa kasia

9:9 Kera Vinatarasae 112.9.

gusu qarigu. Ko sa vei sa tonai mana kamugou sara sa mana vanabusiu beto mana paranga vaneneqi sa pana tadira. Ko qa tepagou sagou ko muke vanisiu na lolomo ko ma roiti veinigou inara.

3 Sa sosoto tugu sa na suveremei tugu pa kasia gusu sagei, ba qeke vaipera pana soana vei qai vaipera ira pa kasia gusu sagei.

4 Ura na sakasava vaiperana qe varoitiria agei sa nake sakasava vaiperana tana kasia gusu, goto na sakasava vaipera sa koleria na neqi tu tana Tamasa ko qai boka piararia sira na toba suqutu tadira na kana.

5 Qe piaria sira na vavaigua paranga beto dorudi na sakasava ululudi qai turu suqutia na tinoni ko sake boka gigilai na Tamasa, beto qe teku vapinausuria sira dorudi na rorove tadira na tinoni ko mai boka vatabea sa na Karisito.

6 Ko qe vanaqiti ko mene vakilasaria sira qaike vatabea na Karisito, tonai muna vatabe vatatalea agou sa na Karisito.

7 Agou sa qu dogoro laoria sira na sakasava veveiqu ara qu batiria pana matamiu gu. Ai vei koleona sa na tinoni sa doro veinia isa na tinoni tana Karisito sau? Ego na tinoni vevei isa sa mi doro mule vatalenia mule mekana, ura agei ba tana Karisito tugu kai muqisi vei ira ba tana Karisito tugu qarigu.

8 Ura vei ba nyo vanyonyoroa tu ara sa na vavaqatania na neqi sa vanigei agei na Bangara, poni ba ara qake keania sa vei isa. Na neqi isa sa sa vanigei agei isa ko nake piaranigou agou, goto na ovulumiu agou.

9 Ara qake nyoroguania ko bi doro vei qa korapa vamatagutugou pana qua leta.

10 Kaki sa pira qarigu, <<Na leta ti Paula sa qai mamata beto qai neqi, ba totonai sa suvere tavitigita sa kai mumunyalana gu sisa beto ko na ona paranga sa qai kepore veveidi,>> qarigu.

11 Na tinoni vevei isa sa mi gigila vatalea sa isa qe pojai pana leta totonai qeke suvere tavitigou sa kode isa tugu sa mene roitinia totonai mene suvere tavitigou ketakoi.

12 Agei qeke varenenia sa be vaitotonigei babe doro vaitotonigei mekamei pana tadira qai vaporeveveina muleniria mekadi. Goto ira sa qai vakoleria na dia pada mekadi, beto sa qai doro vaitoto muleniria mekadi pana tadira goto tinoni. Sa kepore na roqudi sira!

13 Ba agei sa meneke vaqatania sisa sa jolania na pada, goto na vavaqata tamigei sa mina kole gu pana padana na roiti sa ianigei na Tamasa agei. Ko na roiti tamigei lao pana tamugou sa sa somana tugu pana roiti isa.

14 Ura vei beke lame sosoto tu kamugou mai agei perangana poni sa kopira qe jolania agei sisa sa pada ko be boka vaqatania. Goto agei tu sa na tinoni momoe qe pogoso lame vatoganigou na nongoro jongana na veveina na Karisito.

15 Agei qeke vaqatania sa na roiti ketakoi qai roitiniria ira na goto tinoni tu; na roiti vei isa sa sa jolania na pada na Tamasa sa loa vanigei agei. Goto na mei rorove sa totonai mina ijoko sae sa na rarange tamugou poni sa agei ba mina lavata tugu lalaona sa na mei roiti.

16 Ko agei mene taraenia na nongoro jongana pana gugusu pa kai kale laomiu agou beto meneke vaqatania agei sa na roiti qai tei taroiti tu pana ia qai taiania ira na goto tinoni.

17 Sa paranga sa na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Isa na tinoni sa nyorogua vavaqata sa mi vaqatania na veveina na Bangara,>> sau.

18 Ura nake isa sa vaporeveveina mulenia mekana sa sa tavaraguania na Bangara, goto isa tu na tinoni sa vaporeveveinaia na Bangara sa sa tavaraguania na Bangara sisa.

11

10:17 Jeremae 9.24.

I Paula beto ira na tinoni tagarunu sesekedi

1 Ara qa nyoroguanigou sa agou
buke tupele palenisiu totonai ba vei
kai tinoni nyo rururaqu iapeki. Muke
tupele palenisiu!
2 Ara qa kopu totonigou pana
vairoqu tana Tamasa sagou, ura agou
sa qu vei na rereko liosona ara tu qa
tei vaiviva vania tu na marenena, ko
na marene isa sa na Karisito.
3 Ba ara qa matagutunia sa kita
kaki mai toni vapirua na roqumiu
ko mu noso roroqua agou pana
soana sosotona beto na okotona sa na
Karisito. I Setani ba sa toni vapirua
pana ona soana vaivaloposona si Ivi,
ko ara qa matagutunia sa kita mai
veinigou ira isa sagou.
4 Muke tupele palenisiu ara ura
tonai sa lame kai goto tinoni ko sa
taraenia na veveina kai Jisu sa goto
pana Jisu qe taraenia agei poni ba
qu teku vakatapia gu. Beto quke ru-
avo tekua sa na gagala sa goto pana
Gagala qu teku momoea beto ko quke
ruavo tugu teku vakatapia sa na non-
goro jongana sa goto pana nongoro
jongana qu teku vakatapa momoea.
5 Ara qake doro veinisiu na ke-
pore veveiqu sa pana tadira na tinoni
sesekedi qai gigala muleniria mekadi
na tinoni tagarunudi aipira!
6 Palu pana paranga qake boboka
tugu sara, ba pana gigalai na
bobokaqu tugu sara. Ko pana doru
totoso beto pana doru soana sa qe tei
vakabere vanigou tu agei sapi.
7 Ara kepore kai poata ba
tepanigou sa tonai qa taraenia na
nongoro jongana tana Tamasa pana
tamugou. Ara qa vaikete mulenisiu
gu ko agou mu taovulu qau. Ko ai vei,
qa sela sara tonai qa roiti vei inara?
8 Ira goto ekelesia tu sa qai tabara-
siu sara, ko kale pu ikoria tu ara sira
na goto ekelesia tonai qa roiti nabu-
lunigou sagou.
9 Beto totonai qa suvere tavitigou
ko ba qasania kaki sakasa, poni qake
vajujunogou sagou. Ira tu na tavi-
tiqu qai lame vei pa Masidonia sa
qai pogoso lame vanisiu sa doru
sakasava qa qasaniria. Ko pana to-
toso qai jola pori sa qa oqoro va-
jujunogou ara sagou, ko vuka risa
ba maneke isongo vajujunogou tugu
sagou.
10 Pana laena na sosoto tana
Karisito sa kole pana taqu, sa ara qa
maulunia sa na qua vaqata api sa
mineke tavanogoto pana doru eqa pa
Akaia.
11 Tonai maneke vajujunogou qau,
poni sa ai vei qake roroqugou sa qa
vei inara? Dai, na Tamasa sa gigila
vataleaona sa ara qa roroqugouqua
sagou!
12 Ara manake beto toania sa na
uana qa korapa toania, ko ma teku
pale sa na kutana qai vaqatania
ira qai gigala muleniria mekadi na
tinoni tagarunudi qarigu beto ko qai
paranga sa ira ba qai roitinia tugu sa
na roiti qe roitiniria agei qarigu.
13 Ira na tinoni aipira sa na tinoni
tagarunu sesekedi, na tinoni roiti
nyonyoravadi beto ko qai vatado-
goro mule veiniria mekadi na tinoni
tagarunudi tana Karisito.
14 Ba nake tavaivarurana sa! Ura
i Setani tu ba sa boka gu vatadogoro
veinia mekana kai mateana tana
kabere!
15 Ko nake tavaivarurana sa bi vei
ira na ona nabulu sa bi vatadogoro
veiniria ira na nabulu sosotodi tana
na tuvisi. Pa vinabebetona sa mai
tekua tugu ira sa na vuana na dia roiti
ikikeredi.

Na tapata sa gosororia i Paula na tinoni tagarununa

16 Qa tei pojanigou tu sa, ba ma kai
pojanigou mule sa muke doro veini-
siu kai tinoni rururaqu sara. Ba vei
muna doro veinisiu tugu na ruru-
raqu poni sa ego mu vakatapa vein-
isiu kai tinoni rururaqu tugu ropi, ko
ara ba ma boka tugu vaqata iapeki
ropi.
17 Isa qa pojai kopira ko qa korapa
vavaqatanisiu mekaqu sa nake isa
vei sa nyoroguanisiu na Bangara sisa,
goto isa gu na roiti tana tinoni ruru-
rana.

18 Ba ura sokudi sira na tinoni qai
vaqata pana soana tana kasia gusu,
ko sa vei sa ara ba ma rajaqua tugu
ropi.
19 Ura agou qu doro veinigou
na tavagigalamiu ke, ko ira tu
na rururadi qaike tuvisi ba qu
tavaraguaniria!
20 Ira tu qai vapinausugou, qai
vapuputigou, qai tutinigou dia ro-
roqu, qai doro vagogoregou, babi qai
poaragou, ba quke tupele paleniria
tugu ke!
21 Qa keaqua tugu ko mana pojai
ara sapi, ba agei sa qe matagutu roi-
tiniria sira na sakasava vevei inara!
Kopira qa nyoro paranga vei tu kai
tinoni rururaqu sara, ba vei kole-
dia sira kaki maike matagutu vaqata-
nia kaki sakasa poni sa ara ba boka
vaqata gu.
22 Na tinoni Hiburu sira qarigu?
Ara ba kame tugu. Na tinoni Izireli
sira qarigu? Ara ba kame tugu.
Na tuti lageredi ti Ebarahami sira
qarigu? Ara ba kame tugu.
23 Na nabulu tana Karisito sira
qarigu? Kopira sa qa paranga vei kai
tinoni kepore sosoto roququ sara, ba
ara sa kai nabulu jongana jolaniria
ira! Ara qa roiti viviva jolaniria ira,
qa tei tavatome tu pa ruma vaipiu
soku totoso, qa tei dori tapipiqolo tu,
beto soku totoso qa tata gosoria na
mate.
24 Ka lima okokoto totoso sa ira na
Jiu qai piqolosiu sara, ko pana lima
totoso ira qai okokoto vanisiu uen-
gavulu sia piqolo.
25 Kue totoso qai piqolonisiu na
kolu ira na tinoni Romu, beto kai
totoso qai gonanisiu na patu ira na
tinoni. Kue totoso sa tapiaranisiu na
vaka pa kolo, beto kai rane doruna
beto na bongi doruna qa ole pa kolo.
26 Pa sokuna na qua rerege ara
qa gosororia sira na tapata pana pie
qai nyoro, na tapata pana tadira na
tinoni raja ikikodi, na tapata pana
tadira na turaqu mekaqu, na tapata
tadira na tinoni karovodi, na tapata
pana tadira na gusu lavata, na tapata
pana qega, na tapata pa ivere, na
tapata pana tadira qai tuti sesekea na
Karisito.
27 Qa roiti vivivaniria na roiti tap-
atadi, ko soku totoso qake boka puta.
Soku totoso sa keporenisiu na gagani
ko qa burana na kidepe, beto qake
vagaroa na poko ko qa gosoria na
lomoso.
28 Beto ko koledia mule sira kaki
sakasa qake pojaria, beto doru rane
sa qa pogosia gu ara sa na roroqu
mamatadi ira doru ekelesia.
29 Totonai qai munyala sa kaki
tinoni, poni ara ba qa vagigilai tugu
na munyala. Totonai qai tatoni
vasela sa kaki, poni ara sa qai vaiku-
siu sira qai vaitoni vapiru.
30 Totonai mana vaqata sara, poni
mana vaqataniria gu ara sira na
sakasa qai vatadogoronia na qua
munyala.
31 Na Tamasa na Tamana na Ban-
gara i Jisu, isa na Tamasa sa pada ko
mina tavatarasae kamua na kamua
sa gigilaiona sa ara qake seseke.
32 Pa Damasikasi sa na qavuna sa
kole pana kopu tana Bangara i Are-
tasi sa gelenia sa na gusu lavata pa
Damasikasi ko mi aru tamanasiu ara
sau.
33 Ba ara qa tavasikulu gore pana
kai leo mane pana kai vuidana na
tobana na gugusu ko qa ukunia sisa.

12

Na dodogoro beto na vitigi ti Paula

1 Kopira mana vavaqata sara. Sake
vaitokai sa na roiti vei api, ba kopira
sa mana uli laoria ara sa na veveina
na sakasava sa vadogoronisiu pana
kai dodogoro beto ira na sakasava
golomodi sa vagigilanisiu pa buloqu
ara na Bangara.
2 Ara qa gigilai sa kai tinoni* sa
tutia na Karisito ko pana kai totoso na
vinamanogamade aoro sa tei jola lao
tu poni sa sa tasaputu sae pana vin-
aue noka sisa. (Ko bi pana tinina sa sa
sae isa pa noka, babi pana gagalana

* **12:2** Na tinoni sa dogoria na dodogoro sa vavakatonia i Paula api sa na veveina mekana gu. Mu doria pikata 1 na 7 ko.

gu sa ara qake gigilai, goto na Tamasa gu mekana sa gigilai.)
3 Beto ara qa gigilai sa na tinoni api sa sa tasaputu sae pa gusu jojonga. (Ko bi pana tinina sa sa sae pa gusu jojonga sisa, babi pana gagalana sa ara qake gigilai, goto na Tamasa gu mekana sa gigilai.)
4 Sa tasaputu sae pa gusu jojonga sisa ko sa nongororia sira na sakasava qaike boka tavavakato pana paranga tana tinoni ko isa ira na tinoni qaike boka pojai.
5 Ko na veveina gu na tinoni api sa ara mana vaqatania. Na veveiqu mekaqu sa maneke vaqatania, goto ira na qua munyala gu sa mana boka vaqataniria ara.
6 Ba vei ba nyorogua vaqata sara, sa ara sa maneke vei kai tinoni rururaqu, ura ara sa na sosotona gu sa mana pojai tonai mana vaqata. Ba ara manake vaqata, kita ko agou mu doro vaululu jolanisiu isa na veveiqu qai batia beto qai nongoria pana taqu.
7 Beto ko vei ko kita ma doro valavata mulenisiu pana sakasava vaivagabaradi qa dogororia, poni sa qa taiania ara sa kai vitigi pana toa tini. Ko na vitigi isa sa roiti vei na nabulu pogoso nongoro ti Setani ko sa kole koti vivitigisiu beto sa suqutusiu ko qake boka valavata mulenisiu mekaqu.
8 Kue totoso qa tepa vivitiginia na Bangara ara sa na veveina api, beto ko mi tateku varijo pana taqu qau.
9 Ba aipira sa oe veinisiu sisa, <<Isa na padamu ao sa na vairoqu gu taqu. Ura na qua neqi sa sa okoto vatale totonai sa munyala na tinoni,>> sau. Ko sa vei sa ara qa qera vivitiginia ko mana vaqataniria sira na qua munyala, ko ma teku isongia na vaikopu neqina tana Karisito.
10 Ko pana laena na Karisito sa ara qa qerania gu sa na munyala, totonai qai poja vivikeresiu, qa gosororia na tapata, qai ngangangulusiu, beto qai aru vivitigisiu. Ura totonai tugu qa munyala sa ara poni qa neqi.

Ira pa Koriniti qai vatakulangia i Paula

11 Qa roiti vei kai tinoni rururaqu sara! Ba agou tu qu roiti veinisiu inara kisa. Ura agou tu ko sa pada bu boka paranga vaporeveveinasiu sara. Sosoto, na kepore tugu veveiqu sara, ba ara sa qa poreveveiqu jolaniria ira qu doro veiniria na miu tinoni tagarunudi poreveveidi jola agou.
12 Na vinagigilana na tinoni tagarununa sosotona sa qai taroiti votu tamugou pana uana vangaju; na sakasa ira sa na vinagigila, na roiti vaivagabaradi beto na roiti neqidi.
13 Pana soana sa sa qa ngangulugou jolania qa veiniria ira kaki goto ekelesia sagou? Ara tugu ko qake vajujunogou sagou! Mu taleosonisiu ropi sa na roiti jongana qa roiti laonia pana tamugou!
14 Kopira sa qa korapa vanaqiti ko mana lao ovikigou na vinaue totoso. Ba kopira ba ara sa maneke vajujunogou tugu, ura ara nake poata tamugou sa qa nyaqoa goto agou tugu sa qa nyaqogou ara. Ura nake tutina sa ira na koburu sa mai vatana vaniria sira na tinadi na tamadi, goto ira tu na tinadi na tamadi sa mai vatana vaniria sira na dia koburu.
15 Ara qa malumu vivitiginia sa mana puputi talenigou pana qua isisongo beto qa malumu vanigou tugu vei na qua toa sagou, ko vei beto mi tatoka sa na toa tamugou. Ko vei mana roroqu vivitigi veinigou inara ara, poni sa vavagua gu sa agou ba mu roroqusiu tugu sara!
16 Agou muna vaegoa sa ara qake vajujuno vivitigigou sagou. Ba ira kaki sa qai paranga sa ara sa qa soana nyonyorava ko qa vagonagou pana seseke gu qarigu.
17 Pana soana sa sa qa veinigou ara? Ira na tinoni pogoso nongoro qa garunu laoniria ba qaike soana nyonyoravagou sagou.
18 Ara qa tepa vivitigia si Taetusi ko sa lao ovikigou, beto qa garunu vatuti laonia isa sa kai tavitimei qu gigilaimiu agou. Ai vei i Taetusi sa

soana nyonyoravagou sagou? I Taetusi ba sake soana nyonyoravagou, ura isa beto ara sa kame gu na mei rorove beto kame gu na mei uana.

19 Ai vei qu kole rorovea agou doru totoso sa agei qe kole nanaqenigei mekamei pa moemiu agou? Dai! Pa moena tu na Tamasa sa agei qe korapa paranga vei na tinoni sa tutia na Karisito sagei, ko doru sakasava qe roitiniria sa qe roitiniria ko na ovulumiu agou, ka visa qua baere jonga.

20 Qa matagutunia ara sa kita ma lame kamugou poni sa ma batigou mu korapa suvere vei nake isa vei qa nyoroguania, beto ko agou ba mu batisiu ma goto nake isa vei qu nyoroguanisiu ba vei ara. Qa matagutunia sa kita ma batiria na vaipera paranga, na seinia nona sakasa na goto tinoni, na vaikokora, na muino, na poja vivikere tinoni, na kokovasa, na vavatarasae mule beto na vaipiarai lao lame.

21 Ara qa matagutu sa totonai mana kai lame ligu sa na qua Tamasa kita mi vakeasiu pa moemiu agou. Ko ara mana takulanganiria sira sokudi qai sela pa totoso qai jola pori ba qai oqoro gabala loaria sira na dia toa pajina, na toa lulasana beto na vaikoi ave lao lame.

13

Na vinabalau bebetona

1 Api sa mina vinaue totoso mana lame ovikigou ara sagou. <<Na vavakatona vei qu jutua kai tinoni pana sela sa mina boka tavasosoto vei karu babi kue tinoni sa bai batia sosoto beto qai vavakatonia sisa.>>

2 Qa tei vaniria tu na paranga vinabalau sira qai sela pa totoso qai jola pori beto ira kaki mule ko mai noso roitiniria na sela. Qa tei paranga vabalauria tu totonai qa lame ovikiria na vinarua totoso, ko kopira sa tonai tu qake korapa suvere tavitiria ma paranga vabalauria, ko tonai mana lame oviki liguria sa manake aru qeqeraniria.

3 Qu nyorogua doro vasosotoa agou kisa na Karisito sa paranga pana taqu ko kode muna batiamiu totonai. Na Karisito sa sake munyala tonai sa talegou agou, ba sa neqi pa vaikorapaimiu agou.

4 Ura pana munyala sa tavamate sisa, ba kopira sa toa pana neqi tana Tamasa. Agei qe munyala pana mei kole somana tavitia isa, ba pana mei baere lao tamugou agei mene kole tavitia sisa pana neqi tana Tamasa.

5 Mekamiu tu sa mu viloto mulenigou beto mu nanasa mulenigou ko mu doro pikatia sa qu korapa aru tamana vamauru pana miu rarange ba dai. Quke gigilai tu agou sa i Jisu Karisito sa kole pana tamugou? Ba vei mina kepore pana tamugou sa na Karisito poni sa qu oqoro lenonia sosoto agou sa na podeke sa ulenia na miu rarange!

6 Ara qa rovea sa agou muna bati votuniamiu sa agei qeke vukelenia na podeke.

7 Ba agei qe vavara lao tana Tamasa ko agou muneke roitinia kai sela. Qe vavara vei pira nake vei ko agei me tadoro vei qe tei lenonia tu na podeke isa sa, goto qe vavara ko vei mai doro veinigei tu qe vukele pana podeke ira na tinoni sagei poni ba agou mu roitinia isa sa tuvisi.

8 Ura agei meneke boka roitinia kaki sakasava ko mene talea na sosoto, ba mene roitinia gu sa isa mina vareregia na sosoto.

9 Ura agei qe qera sa totonai qe munyala beto agou qu neqi. Isa qe vavarania agei sa vei ko agou muna tatuvaka vatale sagou.

10 Totonai tu qa suvere vasou pana tamugou qa kutia ara sapi, ko totonai mana lame gosorogou sa maneke sasurugou tonai mana varoitia na neqi isa sa vanisiu na Bangara ko na vaiovuluna, nake vaipiaraina.

Na paranga vinabebetona

11 Ego na vinabebetona, ka visa tavitiqu, na bule tamugou. Mu

13:1 Vavanau 9.15.

tuvakia na miu uana, mu nongoro vakoititiria na qua paranga vaivaneqi, mu mekarai suvere, mu suvere pana bule ko na Tamasa vairoqu beto na Tamasa bule mina suvere tavitigou.

12 Mu vaiqeqera lao lame pana soana vaigosoro tana tinoni sa tutia na Karisito.

13 Ira doru tinoni tana Tamasa qai garunu laonia na dia roroqu pana tamugou.

14 Na vairoqu vaialona tana Bangara i Jisu Karisito, na vairoqu tana Tamasa beto na vaivaburo tana Gagala Tabuna mi kole somana tamugou doru.

Pa Qelesia

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula kai tinoni tagarunuqu,
ko nake ira na tinoni qai garunusiu
babi na lame veiqu pana tana kai
tinoni sara, goto ara sa na tavilequ
pana tai Jisu Karisito beto tana
Tamasa tu isa sa vaturu mulea isa
pana mate.
2 Na leta api sa ara beto ira doru
tavitiqu aipira qe valaoa tamugou na
okokoto ekelesia pa ia pa Qelesia.
3 Na vairoqu vaialona beto na bule
tana Tamasa na Tamada beto ti Jisu
Karisito na Bangara mi kole somana
tamugou.
4 Isa sa vamalumia mekana ko sa
mate paeniria sira noda sela, ko sa
ruvatagita pana toa ikikerena qai
korapa toania ira na sasae tinoni
kopira. Ko tonai sa roiti vei poni sa
sa vatabea isa sa na nyorogua ta noda
Tamasa na Tamada,
5 isa mi tavatarasae kamua na ka-
mua. Agua.

Kame gu sa na Nongoro Jongana

6 Qa gabara vivitiginigou ara
sagou! Na beko vei tu ko quke ruavo
tugu loa palea agou sa na Tamasa
isa sa tei kukugou tu pana vairoqu
lavata tana Karisito, ko qu tutia mutu
agou sa kai goto vaivagigalai qai
vagigalania na nongoro jongana.
7 Ba kepore mule sa kai goto
nongoro jongana sa sosoto, goto pira
qa paranga vei sara ura koledia sira
kaki qai korapa vanigou na tapata
beto qai nyorogua ngangangulia
sa na nongoro jongana veveina na
Karisito.
8 Ba vei bi agei na tinoni
tagarunumei tu sa vilegei na Tamasa
babi kai mateana koko veina tu pa
noka sa bi vaivagigalainia sa kai
vaivagigalai sa goto pana nongoro
jongana qe tei ule vanigou tu agei,
poni sa na tinoni isa sa mi gosoria-
gana tu na vinakilasa tana Tamasa.
9 Ma kai pojanigou mule sa isa vei
qe tei ule vanigou tu. Vei bi kai tinoni
bi vaivagigalainia sa kai vaivagigalai
sa goto pana nongoro jongana qu tei
teku vakatapia tu agou ina, poni sa
na tinoni isa sa mi gosoriagana tu na
vinakilasa tana Tamasa.
10 Ai vei, qa korapa nyaqoa ara
sa vei beto mai vatarasaesiu ira na
tinoni qau? Dai! Na Tamasa tu sa
qa korapa nyogua vaqerai ara. Ba
ai vei qa korapa paranga vei ko ma
vaqeraria gu ira na tinoni qau sara?
Vei ba korapa tugu nyorogua vaqer-
aria ira na tinoni sara, poni sa nake
padaqu ko mana nabulunia ara sa na
Karisito.

Na Karisito sa vatadogoronia pana tai Paula sa na nongoro jongana

11 Ka visa tavitiqu, qa nyorogua-
nia ara ko mu gigila vatalea agou
sapi. Na nongoro jongana qa vaivagi-
galainia ara sa nake koko lame veina
pana rorove tadira na tinoni.
12 Nake tadira na tinoni qa teku-
nia ara babi ira kaki tinoni bai vagi-
galainisiu ara sapi, goto na Tamasa
tu mekana sa vatadogoronisiu si Jisu
Karisito.
13 Qu tei nonongoroniamiu tu
agou sa na toa taqu pa moa totonai
qa korapa tututia ara sa na tututi
pana vinatarasae tadira na Jiu. Qa
kokole komiti vivikereria ara sira
na tinoni tana Tamasa, beto qa
kokole popodeke vivitigia ko ba piara
paleria qau.
14 Qa boboka jolaniria ara sira na
Jiu agei kakai sae beto qa tuti viki-
vokoto betoria ara sira na uana tutu-
tidi tadira na qua tite.
15 Ko inara tu qa toa vei sara ba
na Tamasa sa roroqu vivitigisiu ko
tonai tu qa oqoro pore ara sa sa toi
vile kalenisiu tu mana nabulunia ara
sisa.
16 Ko tonai sa vadogoronisiu sa i
Jisu na Tuna ko ma taraenia tadira
na tinoni karovodi ara sa na nongoro
jongana na veveina isa sau, poni sa
qake lao nanasania mule tadira kaki
tinoni ara sa na veveina api.

17 Beto ko qake oqani sae mutugu
sa pa Jerusalema ko ba nanasaria
sira qai tavile na tinoni tagarunudi
momoe. Goto na totoso tugu isa sa qa
taloa riu pa qega kaloina pa Arabia
sara beto pa liguna sa qa kai mule
kamu mutugu pa Damasikasi.
18 Pa liguna sa jola kue aoro tu beto
sa qa sae pa Jerusalema ko qa dogoria
na suvere tavitia mai ka manogalima
rane gu ara si Pita.
19 I Jekopi na tasina gu na oda Ban-
gara gu mule sa qa kamua totonai,
goto ira kaki tinoni tagarunudi sa
qake batiria.
20 Kopira qa maulunia pa moena
na Tamasa ara sira na veveidi na
sakasava qa kuti vanigou aipira:
qake korapa sesekegou sara.
21 Ego ko pa liguna qa taloa pa
Jerusalema sa qa sae pa ia pa Siria
beto pa Silisia sara.
22 Ko pa totoso isa sa ira na okokoto
ekelesia tana Karisito pa Jiudia sa qai
oqoro gigila vatalesiu sara.
23 Qai nonongoronia gu sa pira
qarigu ira na tinoni, <<Isa tugu na
tinoni sa kokomiti vivikeregita pa
visa ina sa kopira sa vaivagigalainia
mutugu sa na nongoro jongana, ba pa
visa gu ina sake tavaraguaniria sira
qai vasosotoa na Karisito!>> qarigu.
24 Ko tonai qai batia ira sa na bei sa
roitinia na Tamasa pana qua toa poni
sa qai vatarasaea ira sa na Tamasa.

2

Ira na tinoni tagarunudi qai dogoro vaporeveveinaia na roiti ti Paula

1 Pa liguna sa jola ka manogamade
aoro sa qa mule sae pa Jerusalema
sara. Agei kao Banabasi sa qe sae,
beto ko i Taetusi ba qe tonia tu sa
totonai.
2 Ba qa sae pa Jerusalema sara
totonai ura koko vei na Tamasa gu
mule sa vadogoronisiu sa ma sae
sau. Ko tonai qa kamu ketakoi sa qa
vavakatonia tadira na kuta koimata
gu mekadi sa na nongoro jongana
qa kole taraenia ara tadira na tinoni
karovodi. Na ginuana qa vavakato
vaniria ira ara sa ura qake nyoroguania ko bi goboro sa na roiti qa roitiniria pa totoso qai jola pori beto isa vei qa korapa roitinia kopira qau.
3 Ba i Taetusi, isa sa tutisiu ara
sa na tinoni Qiriki tu sisa, ba ira
na koimata qaike jujukunia ko mina
tapobe mai tu beto sa kode mina taalo
sisa qarikeu.
4 Goto ira kaki qai tuti sesekea na
Karisito sa qai mavo sulopo tome
pana vaikamu tamigei ko qai ny-
oroguania ko mina tapobe tu si Tae-
tusi qarigu. Ira na tinoni pira sa qai
mavo tome golomo ko mai doro poai
sa na toa taruvatana sa vanigei na
Karisito agei qarigu. Na dia kuta ny-
orogua sa vei ko mai vapinausugita
pana Vavanau tadira na Jiu qarigu.
5 Ba qeke isongo tuti podekia agei
sa na nyorogua tadira ko qeke va-
malumia ko bi tapobe si Taetusi, ura
qe nyoroguania agei sa na nongoro
jongana sosotona sa mina kole jola
pana tamugou.

6 Ai tu bai tinoni poreveveidi vei
sira na koimata pira pana totoso qai
jola pori, ba pana taqu sa qai vaitoto
beto gu sira. Na Tamasa sake doria
na vinasari tana tinoni. Ura ira na
tinoni qai tadoro vei na koimata ba
kepore mule sa kai rorove koregana
bai jokelenia sa na nongoro jongana
qa kole vaivagigalainia ara.
7 Goto qai dogoro vakaberia ira sa
na Tamasa tugu sa garunusiu sara
ko qa taraenia na nongoro jongana
tadira na tinoni karovodi, kai muqisi
podeke vei tugu i Pita ba na Tamasa
tugu sa vilea ko sa korapa taraenia na
nongoro jongana tadira na Jiu.
8 Ura isa tugu na Tamasa sa va-
nia na neqi ko sa garunia si Pita ko
sa lao tadira na Jiu, sa isa tugu sa
na Tamasa sa vanisiu na neqi ko sa
garunusiu sara ko qa lao tadira na
tinoni karovodi.
9 Beto ko ira Jekopi i Pita beto i
Jone, ira kue qai tadoro vei na kuta
koimata sa qai doro vakaberiadia
sa na Tamasa sa vanisiu na roiti
poreveveina api sara, ko qai vajon-

ganagei sagei kao Banabasi. Qai vaegoa ko qe vaipikatainia sa na roiti ko agei kao Banabasi sa mene lao tadira na tinoni karovodi, goto ira sa mai lao tadira na Jiu qarigu.
10 Goto isa gu qai vapagalania ira tamigei karu sa ira na tinoni golabadi gu sa taneke koroto roquria qarigu, ko ara ba isa tugu sa qa kole popodeke vivitigi roitinia.

I Paula sa ule votunia na sela ti Pita pa Anitioki

11 Tonai sa kamu pa Anitioki si Pita, sa qa toke kokolosia ara pa moedi ira na tinoni qai tutia na Karisito sisa ura na kaberena jola gu sa na roiti sa roitinia isa sa sela.
12 Tonai qai oqoro kamu sira kaki tinoni Jiu qai tutia na Karisito na koko lagere veidi tai Jekopi, sa i Pita sa boka teteku tavitiria gu sira na tinoni karovodi qai tutia na Karisito. Ba tonai qai kamu sira na tinoni Jiu na koko veidi ti Jekopi, poni sa sa podalai pikata taloaona mekana ko sa betona teteku tavitiria isa sira na tinoni karovodi. Ura sa matagutuniria i Pita sira na tinoni qai doro vaporeveveinaia sa na veveina ira na tinoni karovodi mai tapobe mai tu beto sa mai taalo qarigu.
13 Ira kaki tinoni Jiu pa ekelesia ba qai tutia tugu sa na soana selana sa roitinia i Pita. Ko i Banabasi ba sa somana tavagona tugu pana roiti qai gigilaidia na selana.
14 Ba tonai qa dogoria ara sa qaike toania ira sa na nongoro jongana sosotona, poni sa qa tokea ara si Pita pa moedi ira doru. Pira qaunia ara sisa tonai, <<Sosoto ao sa kai tinoni Jiu sao. Ba quke toania ao sa na tuti tadira na Jiu, goto qu toa vei gu kai tinoni karovona sao tonai qu suvere tavitiria mekadi sira na tinoni karovodi. Ko ai sa vei sa qu nyorogua vivitiginiria tu ao sira na tinoni karovodi ko mai tutiria sira na tuti tadira na Jiu qugu?>> qaunia.

Ira Jiu beto na Tinoni Karovodi sa qai Taalonia na Rarange

15 Sosoto, agei sa na podo veimei tadira na Jiu beto ko qeke totoa vei ira na tinoni karovodi qai tadodoro vei na tinoni seladi.
16 Ba agei qe gigila vataleamei sa kepore kai tinoni mina boka tuti vatatalea sa na Vavanau ti Mosese ko mina tuvisi pana moena na Tamasa, goto tonai gu sa rangea i Jisu Karisito sa na tinoni poni sa mina tuvisi sisa. Ko agei na Jiu ba qe rangea tugu i Jisu Karisito beto sa qe tavatuvisi pana moena na Tamasa, nake tonai qe tutia na Vavanau ti Mosese. Ura kepore kai tinoni sa tutia na Vavanau ti Mosese sa boka tavatuvisi pa moena na Tamasa.
17 Ko vei tonai qe korapa nyogua vivitiginia agei sa na soana ko be tavatuvisi tonai qe rangea sa na Karisito sa agei, poni sa tonai tugu sa qe tinoni sela vei gu ira na tinoni karovodi sa agei. Ko ai sa vei sa vei? Na Karisito sa roiti veinigei ko qe sela? Dai ko dai tugu!
18 Vei ba vaturu muleria mule ara sira na vinaturu qa tei jegararia tu ko kopira qake tapiunia ara, poni sa totonai tugu qa tadoro votu kai tinoni qa maja vavanau sara.
19 Ara sa qa vei na tinoni matequ ko qa taruvata pana binangara tana Vavanau ti Mosese. Kai muqisi podeke vei na tinoni sa mate sa sa taruvata, sa ara kopira ba qa taruvata pana nyorogua tana Vavanau ti Mosese, ko kopira qa boka toa vania na Tamasa sara. Qa tei mate tavitia tu na Karisito pa korosi sara.
20 Ko kopira nake ara mekaqu sa qa korapa toa, goto na Karisito sa korapa toa pana taqu. Pana qua toa kopira qa totoravusia ara sa na Tuna na Tamasa, isa sa roroqusiu beto sa malumu matepaenisiu sara.
21 Qake gona pale ara sa na vairoqu vaialona tana Tamasa. Ura vei pana tutina na Vavanau ti Mosese sa bi boka tavatuvisi sa na tinoni, poni sa na mate tana Karisito sa sa kepore veveina sa vei.

3

Na tutina na Vavanau beto na rangena na Karisito

1 Pai sa lao vei na roqumiu sagou
pa Qelesia? I sei sa jukinigou ko qu
duduvili? Qa gabaranigou tu! Beko
qu tei nongoro vakakaberiamiu tu
agou sa na nongorona i Jisu Karisito
sa mate pa korosi!
2 Api gu sa kai sakasava mu ule
vanisiu moko agou: ai vei, na Gagala
Tabuna tana Tamasa sa qu tekua
agou tonai qu tutia na Vavanau ti
Mosese, ba tonai qu nongoria na non-
goro jongana veveina na Karisito ko
qu vasosoto?
3 Kepore na roqumiu sagou! Beko
qu tei podalai vatalenia tu pana
vaitokai tana Gagala tana Tamasa
sa na toa koregana, ba ai sa vei sa
kopira qu nyorogua vaokotia mutu
pana miu neqi mekamiu?
4 Ai vei, na soku vitigi qu gosororia
agou tonai qu vasosotoa na Karisito
sa na goborodi gu? Ko na gagale
goborodi sosoto gu sira?
5 Na Tamasa sa tei vanigou tu nona
Gagala beto sa roitiniria na sakasava
vaivagabaradi pana tamugou. Ai vei,
na Tamasa sa roitiniria sa na roiti vei
aipira pana tamugou tonai qu tutia
agou sa na Vavanau ti Mosese, ba
tonai qu vasosotoa agou sa na non-
goro jongana?
6 Ta dogoro laoia tu i Ebarahami
ko. Pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<I
Ebarahami sa rangea sa na Tamasa,
ko tonai sa rangea isa poni sa sa po-
jania na tinoni tuvisina na Tamasa
sisa,>> sau.
7 Ko mu gigilai agou kopira sa ira
gu na tinoni qai vasosoto sa na tuna
sosoto i Ebarahami.
8 Na Kukuti Tabuna sa tei vak-
aberia tu pa moa sa na Tamasa mina
vatuvisiria pa moena mekana sira na
tinoni karovodi tonai mai rangea sisa
sau. Sa vei isa sa na Tamasa sa tei
poja momoea tu pana tai Ebarahami
sa na nongoro jongana tonai pira sau,
<<Pana laemu ao mina mananiria na
Tamasa sira doru puku tinoni,>> sau.
9 I Ebarahami sa vasosoto beto sa
tamana, ko ira doru tinoni qai va-
sosoto sa qai tamana tugu sa vei i
Ebarahami.
10 Ira doru tinoni qai totoravusia
na Vavanau ti Mosese ko mai tuvisi
pa moena na Tamasa qarigu, sa qai
kole pana leleve. Ura pira sau sa
na Kukuti Tabuna, <<Qai taleve sira
doru tinoni qaike tutiria sira doru
Vavanau ti Mosese qai takuti vakole
pa Buka Vavanau,>> sau.
11 Ko sa kabere vatale gu sa kepore
sa kai tinoni mina tavatuvisinia pa
moena na Tamasa sa na tutidi na
Vavanau. Ura pira sau sa na Kukuti
Tabuna, <<Na tinoni tuvisina mina
toania na rarange,>> sau.
12 Minake kilu kole mai sa na
rarange beto mina boka tatuti sa na
Vavanau ti Mosese, ba pira gu sau
sa na Kukuti Tabuna, <<Na tinoni sa
tutiria sa na sakasava sa pojaria na
Vavanau, sa mina tekua sa na toa,>>
sau.
13 Ba na Karisito sa taleve vanigita
sa gita taqeke boka tuti vaokotia na
Vavanau ko sa tei ruvatagita tu pana
leleve tana Vavanau ti Mosese. Sa
taleve sa na Karisito tonai sa titi vei
kai tinoni ikikerena pa korosi, ura
pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Na
tinoni talevena sa na tinoni sa titi pa
babara gou,>> sau.
14 Na Karisito sa ruvatagita ko na
mana tai Ebarahami sa qai somana
tekua ira na tinoni karovodi tugu
vei tonai qai rangea si Jisu Karisito,
beto ko gita tonai taqe rangea sisa
poni sa taqe tekua sa na Gagala sa
taringunguti vakolenia na Tamasa.

Na Vavanau sake beia na taringunguti

15 Ka visa tavitiqu, qa nyorogua
tekua ara sa kai vavapada pana uana
tadagita na tinoni gu. Tonai mai
tei vatoqoa tu ira karu tinoni sa kai
vinaego, poni sa kepore mule sa kai
tinoni mina boka piaria babi beia
sa na dia vinaego qai tei vatoqoa tu

3:6 Popodalaina 15.6. **3:8** Popodalaina 12.3; 18.18. **3:10** Vavanau 27.26. **3:11** Gabakuku 2.4.
3:12 Iama 18.5. **3:13** Vavanau 21.23.

ira karu. Ko na taringunguti tana Tamasa ba sa vei tugu isa.

16 Ko tei soku totoso tu sa vakolea na Tamasa pana tai Ebarahami beto tana tuna sa nona taringunguti. Na Kukuti Tabuna sake pojai sa <<tadira na tumu>> sakeu. Ura vei <<tadira na tumu>> biu sisa, poni sa ira na soku tinoni tu sa sa rorovea isa. Ba pira tu sau sisa <<tana tumu>> sau, ko na ginuana vei isa sa kai tinoni gu sa sa rorovenia isa tonai sa paranga vei isa, ko na tinoni isa sa na Karisito.

17 Pira gu sa vei sa na ginuana qa korapa pojai ara, na vinaego sa tei vatoqo momoea tu na Tamasa. Ko na Vavanau ti Mosese sa tuti lame liligu ka made gogoto uengavulu aoro pa liguna na vinaego sake boka vakepore veveinaia sa na taringunguti kolena sa vania i Ebarahami.

18 Ura vei na vaivana sa bi tekua na tinoni tonai bi vatabea na Vavanau ti Mosese, poni sa na tekuna isa sa sake koko vei pana taringunguti tana Tamasa sau gu na ginuana. Ba na vaivana tana Tamasa lao ti Ebarahami sa sa koko vei pana ona taringunguti gu nake pana ginuana i Ebarahami qi tutia mai na Vavanau ti Mosese.

19 Ko na sa nona roiti sa na Vavanau sa sa vei? Na Tamasa sa valamea sa na Vavanau ko sa ule votunia sa na toa sela. Na Vavanau api sa koleona na ona neqi tinganai sa kamua gu totonai sa lame sa na Karisito isa na tutina i Ebarahami. Ko tana na koburu pana tutina isa sa vakolea na Tamasa sa nona taringunguti. Na Vavanau sa sa tagarunu valagere vei tadira na mateana ko koleona sa kame sa turu pa vaikorapaidi na Tamasa beto na tinoni.

20 Ba na tinoni sa turu pa vaikorapaina sa sa poreveveina gu vei mai kole sa karu kalena, ba na Tamasa sa mekana gu sa roitinia na taringunguti pana tai Ebarahami.

Na roiti tana Vavanau

21 Ko inara sa vei poni sa ai vei, na Vavanau sa sake vajonganaria na taringunguti tana Tamasa? Dai ko dai! Ura vei bi koleona sa kai vavanau sa boka vanigita na toa, poni sosoto sa na tinoni bai boka tavatuvisi pana moena na Tamasa tonai bai tutia sa na vavanau isa.

22 Ba na Kukuti Tabuna sa ule vanigita sa na kasia gusu doruna sa sa tapiu pana neqi tana sela, ko sa vei sa na vaivana sa taringungutinia na Tamasa sa na dia gu ira qai rangea i Jisu Karisito.

23 Ko tonai sa oqoro kamua sa na totoso tonai taqe boka rangea gita si Jisu Karisito, sa na Vavanau sa bangaranigei beto sa piugei sagei tinganai sa vakaberia na Tamasa sa na totoso tana rarange.

24 Ko na Vavanau sa sa vei na oda tinoni totoli beto na tinoni vaitokai tinganai sa lame sa na Karisito, ko tonai sa lame sa na Karisito sa gita taqe tavatuvisi tonai taqe rangea sisa.

25 Ko kopira sa tei kamua tu sa na totoso tana rarange, ko gita sa kopira nake tinoni totoli sa korapa tonigita.

26 Agou doru tinoni Jiu beto nake Jiu sa kopira na tuna beto na Tamasa pana miu kole kame tana Karisito ura qu tei rangea tu agou sa na Karisito.

27 Tonai qu tapaputaiso ko qu kole kame pana tana Karisito, poni sa qu toa vei na Karisito mekana sagou.

28 Ko tonai qu kole kame pana tai Jisu Karisito poni sa qu vaitoto gu pana dodogoro tana Tamasa sagou doru. Kepore sa na vaipikatai Jiu babi na tinoni karovona, na pinausu babi na tinoni taruvatana, na rereko babi na marene. Kepore sa kame bi poreveveina jolania sa kame.

29 Ego ko agou sa na tei tinonimiu tu tana Karisito ko sa vei isa sa agou ba na tuna tugu vei i Ebarahami, beto ko kopira ba muna isongia tugu agou sa na mana sa taringunguti vakolenia na Tamasa.

4

1 Isa vei qa korapa nyorogua pojanigou ara sa pira sa vei. Na koburu sa tei isongoria tu isa sira doru isisongo tana tamana. Ba tonai

sa korapa iketena sa na koburu isa, sa sa oqoro pada ko mina lalaeniria isa sira na isisongo tana tamana, ko sake goto pana tana pinausu sa na koburu isa tonai na iketena.
2 Ba koledia tu sira na tinoni qai kopunia isa beto qai lalaenia sa nona isisongo tinganai sa kamua sa na totoso sa vilea na tamana ko mina boka lalaenia mekana na koburu sa nona isisongo.
3 Ko gita ba taqe vei tugu isa. Tonai taqe oqoro taruvata sa gita, sa taqe suvere vei gu na pinausu pana neqi tana gagala ikeredi pa kasia gusu alepi.
4 Ba tonai sa kamua sa na totoso tavilena tana Tamasa, poni sa sa garunu lagerenia na Tamasa sa na Tuna. Ko sa lagere podo pana kai rereko, ko sa podo beto sa lavata sae pana Vavanau tadira na Jiu sisa,
5 ko mi ruvataria sira na tinoni qai tapiunia sa na Vavanau beto ko gita ta boka tagigala na koburu tana Tamasa sau.
6 Ko kopira na koburu tana Tamasa sa gita, ko sa vei isa na Tamasa sa garunu lagerenia pa buloda gita sa na Gagalana na Tuna, ko na Gagala isa sa paranga votu vei pira, <<Aba! Ao na Tamaqu!>> sau.
7 Ko kopira nake pinausu sao. Na ona koburu na Tamasa sao ko kode muna isongia tugu vei sa na taringunguti sa vakole vaniria isa ira nona koburu.

I Paula sa takulanganiria sira pa Qelesia

8 Pana totoso qai jola pori quke gigilai na Tamasa sagou, ko qu tavapinausu pana tadira na gagala nake tamasa sosotodi.
9 Ba kopira qu gigila vatalea sa na Tamasa sagou, ba isa vei na sosotona sa na Tamasa tu sa sa gigila vatalegou kopira sagou. Ko ai vei sa qu nyorogua gabala muleria mutugu sira na gagala keporedia neqi beto kepore veveidi pori? Ai sa vei ko qu nyorogua kai tavapinausu mule?
10 Qu kopu vaporeveveinaria sira kaki rane, na popu, na rane poreveveidi, beto na aoro, vei ko mi tavaraguanigou na Tamasa qugu.
11 Qa takulanganigou ara sagou, ura kita mi vei qa pavu tale gboronigou gu ara sagou.
12 Ka visa tavitiqu, qa tepa vivitigigou ara sagou ko pana kalena na Vavanau sa mu vasosoto vei gu ara ko muke tapiuniria sira na tututi tadira na Jiu, kai muqisi podeke vei ara ba qa vei tugu agou ko qake tavapinausu pana Vavanau ti Mosese. Qu oqoro roitinia kai sela pana taqu sagou tonai qa suvere tavitigou.
13 Qu korapa gigilaimiu agou sa qa mo sara totonai qa taraenia na nongoro jongana tamugou pa totoso momoe.
14 Ko qa vatapata vivitigigou ura qa mo. Ba agou quke vakepore veveinasiu beto quke kilunisiu sara, goto qu vakamu vatale veinisiu tu kai mateana tana Tamasa. Qu vakamu vatale veinisiu bi i Jisu Karisito sosoto sara.
15 Kopira pai sa lao vei sa na miu qeqera isa? Qa gigila vatalea ara totonai sa na miu qeqera sa lavata ko vei bu boka sa bu diolo pale sa na matamiu ko bu tei vanisiu tu ara, ura qu roroqu vivitigisiu sa totonai.
16 Ai vei, qa ule vanigou na sosoto ko kopira qu dogoro veinisiu kai miu kana sara?
17 Ira na tinoni qai jujukugou ko mu tutia na Vavanau tadira na Jiu sa qai nyogua valaogou pana dia kalena qarigu, ba na dia kuta nyorogua sa nake jongana. Na dia kuta roroqu sa vei ko mai pikata palenigou, ko agou mu doro nyoguaniria sira qarigu.
18 Ego sa jongana gu sa muna nyogua vakarovia kai tinoni vei na kuta roroquna mu vakarovonia qugu isa sa mina jongana. Ko doru totoso sa jongana sa vei isa, ko nake kilu tonai mana korapa suvere tavitigou ara sa muna roitinia.
19 Ka visa qua koburu, kopira qa kai vei mutugu na rereko sa vivitigi sara. Qa vivitiginigou sagou ko tinganai mi podo na Karisito pana tamugou qau.

20 Qa nyoroguania ko ba kamugou tu, ko ba vabatinigou pana qua ovovele paranga sa na qua roroqu sosoto tamugou. Ura qu varurasiu sosoto sara!

Na vavakatodi ira Haqa i Sera

21 Ai vei sagou qu nyorogua tutia na Vavanau ti Mosese, qu gigila vataleamiu tugu agou sa isa sa pojai na Vavanau?
22 Isa vei sa pojai na Kukuti Tabuna sa karu na tuna marene si Ebarahami. Kame sa podo pana tana rereko pinausu nisongona i Haqa, beto na vinaruana sa podo pana rereko taruvatana nisongona i Sera.
23 Na tuna marene sa podo pana tana rereko pinausu sa sa podo pana uana kolena vei qai podo doru tinoni, goto na tuna marene sa podo pana tana rereko taruvatana sa sa podo ura na Tamasa sa taringungutinia mina podo sau.
24 Na podo tadira karu sa boka tadoro vei kai vavakato vavapada. Karu rereko aipira sa qai vei karu vinaego. Pana tana rereko isa qai podo pinausu sira na tuna i Haqa, ko isa sa na vavapadana na vinaego sa taroiti pa kukubo pa Saenai.
25 I Haqa, isa sa vei na kukubo Saenai pa Arabia, sa na vavapadana na gusu pa Jerusalema kopira ura isa sa pinausu tavitiria ira nona tinoni.
26 Ba na Jerusalema tana Tamasa sa na taruvatana, ko isa sa sa vei na tinada gita.
27 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Mu qeqera sagou na rereko qu egoro!
Mu kuku qeqera sagou qu oqoro gosoria na vitigi sa gosoria na rereko sa popodo!
Ura na rereko sa taloa pale sa kode mina isongo vasoku koburu
jolania na rereko sa korapa suvere tavitia na marenena,>> sau.
28 Ko, ka visa tavitiqu, pana soana vei tugu i Aisake sa podo pana taringunguti tana Tamasa, poni sa agou ba kopira na koburu tana Tamasa sagou pana taringunguti tana Tamasa.
29 Ba pana totoso isa na tuna marene sa podo pana uana kolena sa komitia tu sa na tuna marene sa podo pana roiti tana Gagala tana Tamasa, ko pana totoso kopira ba sa korapa tugu vei isa sa na vaikomiti tadira karu pukuna.
30 Ba na sa tu sau sa na Kukuti Tabuna? Pira tu sau, <<Mu iju variu palea sa na rereko pinausu beto na tuna marene. Ura na tuna na rereko pinausu sa minake teku isongo tavitinia na tuna na rereko taruvatana sa na isisongo tana tamadi,>> sau.
31 Ko, ka visa tavitiqu, gita sa taqeke tapiu pana Vavanau ti Mosese vei na tuna kai rereko pinausu, ba na tuna tu na rereko taruvatana sa gita ko taqe tei taruvata tu pana tutina na Vavanau vei inara.

5

1 Na Karisito sa tei ruvatagita tu sa gita ko kopira na tinoni taruvatada sa gita. Ko sa vei sa mu turu vei na tinoni taruvatamiu beto ko muke tavapinausu ligu mule.

Mu suvere vei na tinoni taruvatana

2 Mu vainongoro! Ara Paula ma pojanigou kopira! Vei muna malumu ko muna tapobe mai tu beto muna taalo munagu, poni sa qu vakepore veveinaia agou sa na Karisito.
3 Ma kai pojaniria mule sira doru tinoni qai nyoroguania ko bai tapobe. Muna vei sa muna kopu betoniria tugu sa dorudi na Vavanau ti Mosese.
4 Agou na tinoni qu korapa nyogua tutia na Vavanau ti Mosese ko vei ko mu tuvisi pa moena na Tamasa qugu, sa qu pikata palenigou mekamiu pana tana Karisito. Qu ukunia agou sa na vairoqu vaialona tana.
5 Ura agei qe korapa vera gele vataleenia sa kode na Tamasa mina vatuvisigei, ko tonai qe korapa vera poni na Gagala sa vaneqia na mei rarange tana Karisito.

4:27 Aisea 54.1. **4:30** Popodalaina 21.10.

6 Ura tonai taqe somana kole kame
pana tai Jisu Karisito, poni sa na
pobe beto nake pobe sa kepore na
veveidi. Isa gu sa poreveveina sa na
oda rarange sa tabata votu pana toa
vairoqu.

7 Beko qu tei korapa tu toa vatale
pana miu rarange! I sei sa gona
kolosogou ko qu noso tutia na non-
goro sosotona?
8 Na vaivaloposo vei qai roitinia ira
qai nyoroguania ko mu tutia na Va-
vanau ti Mosese sa nake koko veina
tana Tamasa isa sa sorugou sagou.
9 Mu roroqua na paranga api ko. Ia-
peki vavakovuru palava gu sa vaovu-
lia sa na besini palava doruna, ko
iapeki vaivagigalai sesekena sa sa
ngangulugou gu sagou doru.
10 Ara qa rangegou sagou. Pana
oda somana kole kame tana Bangara
qa gigila vatalea ara sa agou kode
munake tutia sa kai goto roroqu se-
lana. Goto ira qai korapa vanigou na
tapata sa ai tu mai tinoni veveidi sira
ba mai pogosia tugu sa na vinakilasa
tana Tamasa.
11 Goto ara sa, ka visa tavitiqu,
vei ba korapa taraenia ara sa na
poreveveina na pobe mai tu beto
mina taalo na tinoni bau, poni sa ai
sa vei sa qa korapa tu takomiti sara?
Vei ba korapa vei ara poni sa na vai-
vatatupena na nongorona na korosi
sa bi tei tateku pale tu.
12 Ira qai korapa vatapatagou agou
sa sa jongana jola sa mai pujala pale-
ria tu ropi mekadi!

13 Ura, ka visa tavitiqu, agou sa sa
kukugou na Tamasa ko qu taruvata
pana miu toa pinausu sagou. Goto
na toa taruvatana isa sa muke varoiti
veinia na vinamalumu tana tutidi na
nyorogua ikikeredi tana tini. Ba mu
vainabulu lao lame tu pana toa vairo-
roqu.
14 Ura na Vavanau doruna sa sa
tapiu vaikamu pana kai paranga
gu api, <<Mu roroqua na tavitimu
kai muqisi podeke vei qu roroqugo
mekamu,>> sau.

15 Ba vei muna vaivapaleka beto
muna vairaja lao lame, poni sa mu
balau ura kode muna vaipiarai lao
lame mekamiu.

Na vaitoni tana Gagala beto na nyorogua tana tini

16 Ara ma pojanigou sapi. Mu tu-
tia na vaitoni tana Gagala ko muke
roitiniria sira na nyorogua ikikeredi
tana tini.
17 Ura na nyorogua ikikeredi sa
nyoroguania na tini sa sake ny-
oroguania sa na Gagala, beto isa
sa nyoroguania na Gagala sa sake
nyoroguania na tini. Ura qaike
vaitavaragua sira karu, ko sa vei sa
agou quke boka roitiniria sira na
sakasava qu nyorogua roitiniria.
18 Vei mina tonigou na Gagala, poni
quke tavapinausu pana Vavanau ti
Mosese sagou.
19 Na roiti ikikeredi tana tini sa qai
tadoro pikatadi gu. Qai tabata votu
pana toa lulasana, aru vabosi, toa
manugu,
20 vavatarasae beku, isisongo
potana, vavaikana, vavaipera
paranga, seinia nona sakasava
goto tinoni, vavaikokora, muino,
vavaipikatai ko na vavaigua,
21 vavaikono, bubuku, na vavaikamu
bubuku beto doru toa vevei pira.
Ma pojanigou sagou kai muqisi vei
tugu qa tei pojanigou tu, ira na tinoni
qai roitiniria na sakasava vevei pira
sa maike teku isongia na binangara
tana Tamasa.
22 Goto na vuana na Gagala sa na
vairoqu, na qera, na bule, na vera va-
momoso, na vajonganaria na tinoni,
na tokaniria na tinoni, na rarange,
23 na vaiketai, beto na kopu mule-
nia pana nyorogua ikeredi. Kepore
sa kai vavanau sa suquturia na toa
vevei aipira.
24 Ira na tinoni tai Jisu Karisito sa
qai tei vamatea tu sa na dia toa ik-
eredi tavitia na roroqu beto na ny-
orogua tana toa vei isa.

5:14 Iama 19.18.

25 Na Gagala sa tei vanigita tu na
toa sa gita, ko vei sa isa tugu vei mi
gaitia noda toa.
26 Take vavatarasae mulenigita,
na vavaivakokora lao lame beto na
vaikono lao lame.

6

Mu vaitokai lao lame

1 Ka visa tavitiqu, vei bi vukele
pana sela sa kai tinoni pana miu
ekelesia, poni sa agou sa tonigou na
Gagala sa mu gaiti vatuvisia sisa; ba
mu roitinia sa na roiti api pana soana
jongana. Beto mu doro kopunia na
mua uana mekamu, kita ao ba mu
vukele tugu pana tapata vevei isa.
2 Mu vaipogoso tokainia na pogoso
mamata, ko pana soana vei api muna
vagore votua agou sa na vavanau
tana Karisito.
3 Na tinoni sa rove vaporeveveina
mulenia mekana, sa sa seseke mule-
nia gu mekana sisa; ura na sosotona
sa nake poreveveina tugu sisa.
4 Na tinoni sa mi doro vilotia na ona
uana mekana. Ko vei mina vajon-
ganai ko mina vaqerai na Tamasa sa
nona roiti sa mina boka qerania isa
sa nona uana, goto mike doro vaito-
tonia mekana pana roiti tana kai goto
tinoni.
5 Ura doru tinoni sa mai okoto
pogosia na dia pogoso mamata.
6 Na tinoni sa tekua na gigalaina na
paranga sa mi iania doru sakasava
jongadi sa nona tinoni vaivagigalai.
7 Kita mu siana, ura na Tamasa
nake rururana. Na tinoni sa isa tugu
sa umania sa isa tugu sa mina abua.
8 Ko na tinoni sa umuma pana ona
nyorogua gu mekana sa na vuana
sa mina abua tugu na mate sisa.
Na tinoni sa umuma pana nyorogua
tana Gagala sa na vuana sa mina
abua tugu sa na toa jola.
9 Ko take beto roitiniria gita sira na
roiti jongadi. Ura vei tanake mun-
yala, poni sa kode mina kamua sa
na totoso tonai tana abua gita sa na
jongana.
10 Ko inara sa vei sa totonai taqe ko-
rapa isongia gita sa na totoso, poni sa
ta roiti laoniria na roiti jongadi tadira
doru tinoni. Ba isa sa poreveveina
jola sa gita ta roiti laoniria na roiti
jongadi tadira na tinoni ira gita taqe
kai tatamana pana tutina na Karisito.

Na paranga bebetona

11 Kopira sa mu dogoria agou sa na
boarana na leta qa kutia pana limaqu
mekaqu ko qa valaoa ara tamugou.
12 Ira gu na tinoni Jiu qai ny-
orogua tadoro valavata beto ko mai
vavaqataniria na sakasava pa pegu-
runa na tini qarigu sa qai korapa
garunugou ko mu tapobe ko mu tutia
sa na Vavanau ti Mosese qarigu. Na
ginuana qai roiti vei sa vei gu ko mai
tavaraguaniria ira kaki goto tinoni
Jiu beto vei ko maike takomiti tale-
nia sa na vavakatona na korosi tana
Karisito qarigu.
13 Ura ira tugu mekadi qai tapobe
ba qaike tutia sa na Vavanau. Goto
qai nyoguanigou sagou bu tapobe
ko vei ko mai vavaqatania tadira
kaki goto Jiu sa na ginuana agou qu
tapobe marigu qarigu.
14 Ara sa kepore sosoto sa kai sa
mana vaqatania goto na veveina gu
na korosi ta noda Bangara i Jisu
Karisito. Tonai qa rangea isa poni na
uana tana kasia gusu sa tavamate ko
sa tapikata pale pana taqu, beto ara
qa tavamate ko qa tapikataqua pana
tana kasia gusu.
15 Bi pobe ba bike pobe sa na
tinoni sa qai kepore veveidi beto
pana dodoro tana Tamasa, isa gu
sa poreveveina sosoto sa sa peluku
tinoni koregana sa na tinoni.
16 Ko ira qai tutia na Vavanau api sa
na bule beto na vairoqu vaitokai tana
Tamasa mi somana tadira. Ira sa na
tinoni Izireli sosoto tana Tamasa!
17 Na qua paranga bebetona sapi.
Muke vanisiu mule kaki tapata, ura
na burina i Jisu sa qa pogosoria pa
tiniqu.
18 Ka visa tavitiqu, na vairoqu va-
ialona ta noda Bangara i Jisu Karisito
mi somana pana gagalamiu agou.
Agua.

Pa Episasi

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula kai tinoni tagarunuqu
tai Jisu Karisito, ko qa tagarunu pana
nyorogua tana Tamasa.
Na leta api sa qa valaoa ara tamu-
gou na tinoni tana Tamasa qu suvere
pa Episasi ko sa pasusu vaneqi na
miu rarange pana tai Jisu Karisito.
2 Na vairoqu vaialona beto na bule
tana Tamasa na Tamada beto tai Jisu
Karisito na Bangara mi kole somana
tamugou.

Na mana taqe isongoria pana tai Jisu Karisito

3 Aria ko ta vatarasaea na Tamasa
na Tamana na oda Bangara i Jisu
Karisito! Ura pana oda kole kame
tavitia na Karisito gita sa na Tamasa
sa vanigita doru mana pana toa
gagala qai kole pa noka.
4 Totonai tu sa oqoro tavapodaka
na kasia gusu sa na Tamasa sa tei
vilegita tu pana tana Karisito sa gita,
ko tana suvere lioso beto tanake taju-
tunia kai sela pa dodogoro tana sa
gita sau. Sa roroqugita sa na Tamasa
5 ko sa vei sa sa tei vile momoegita
tu ko tana tagigala na tuna isa sa gita,
ko taqe boka tagigala na tuna isa sa
gita pana korapana na roiti sa roi-
tinia i Jisu Karisito. Isa sa na roroqu
sa qerania na Tamasa.
6 Ta vatarasaea na Tamasa sa gita
ura sa vaivagabara jola sa na ona
vairoqu vaialona sa vanigita pana
tana Tuna isa sa roroqu vivitigia.
7 Ura pana orunguna i Jisu Karisito
tonai sa mate pa korosi taqe taru-
vata sa gita ko na Tamasa sa tale-
osoniria noda sela. Sa vaivagabara
beto sa lavata jola sa na ona vairoqu
vaialona sa
8 vapugele nyonyoa tarinigita isa.
Sa gigilariaona beto sa doro vak-
abere betoriaona gu na Tamasa sa
doru sakasava.
9 Ko sa vakabere vanigita sa na gi-
galai golomona isa sa qerania beto sa
nyorogua roitinia isa ko sa gore votu
pana tana Karisito.
10 Ko tonai mina kamua na to-
toso tavilena sa mina aru vaikamu-
niria isa sira doru vinapodaka, ira
na sakasava pa peso beto ira na
sakasava pa noka, beto ko na Karisito
sa mina toqo bangara pa naredi ira
doru.
11 Doru sakasava sa qai taroiti pana
nyorogua beto na vivile tana Tamasa.
Ko pana oda kole kame tavitia na
Karisito sa na Tamasa sa tei vilegita
tu sa gita ko taqe tagigala na ona
tinoni. Na vivile api sa tei roiti mo-
moenia tu isa pa podalaina.
12 Ko inara sa vei sa agei qe
range momoea na Karisito sa qe
vatarasaea sa na Tamasa ura isa sa
vadogoronigita nona vairoqu beto na
ona neqi lavatana jola!
13 Ko agou ba qu vei tugu. Na non-
goro jongana sa na vavakato soso-
tona sa ule vanigou na soana vei beto
muna taalo. Ko agou tonai qu nongo-
ria na nongoro isa poni sa qu rangea
sa na Karisito. Ko tonai qu vasosotoa
na Karisito, poni sa sa vanigou na
Tamasa sa na Gagala Tabuna isa sa
tei taringunguti vakolenia tu isa. Ko
na Gagala Tabuna isa sa na vinagigi-
lana na ona tinoni isa sagou.
14 Ko na Gagala Tabuna taqe tei
isongia tu gita sa na vinagigila mau-
runa kode tana teku sosotoa tugu gita
sira na sakasava sa vataringunguti
vakole vaniria na Tamasa tadira na
ona tinoni. Ko sa vei sa gita ba
taqe boka vasosoto vatalea sa na
veveina na Tamasa kode mina ru-
vataria sira nona tinoni. Aria ko ta
vatarasaea sa na Tamasa isa sa vado-
goronigita nona vairoqu beto na ona
neqi lavatana jola!

Na vavara tai Paula

15 Ko pana ginuana sa roiti vei
inara na Tamasa pana miu toa, poni
sa podalai tugu totonai qa nongoro-
nia ara sa na miu rarange sa lao pana
tana Bangara i Jisu beto ko na miu
vairoqu sa lao tadira doru tinoni tana
Tamasa,

16 sa qake koroto paranga jongana
laonigou ara tana Tamasa sagou.
Qake isongo roqu mumanigou ara
pana qua vavara sagou.
17 Pana qua vavara qa tepai ko
na Tamada lavata, isa na Tamasa
tana oda Bangara i Jisu Karisito
mina vanigou na Gagala isa mina
vatavagigalagou beto mi vakabere
vanigou sira doru sakasava sa ny-
orogua vadogoronigou na Tamasa,
ko mu boka vagigila vatalea agou sa
na Tamasa.
18 Ko tonai sa mai tarevanga
vakabere sira na bulomiu poni sa
muna boka gigila vatalea agou sa
na sakasava jongadi qu tasorunia
ko qu korapa vera gegeleniria. Beto
muna gigilaria agou sira na isisongo
jojonga poreveveidi sa taringunguti
vakole vaniria ira na ona tinoni na
Tamasa,
19 beto ko muna gigila vatalea
agou sa ai lavata ululu jolana vei sa
na ona neqi sa kole pana tadagita
taqe vasosotoa isa. Ko isa na neqi
sa tavaroiti pana tadagita api sa
kai muqisi podeke vei tugu na neqi
lavata
20 sa varoitia na Tamasa totonai sa
vaturu mulea na Karisito pa mate
beto ko sa vatoqoa keta pa kale mat-
uana ko sa toqo bangara pa noka.
21 Ketakoi sa toqo bangaraniria na
Karisito sira doru gagala qai ban-
gara, ira sa poredia viva, beto ira
na okokoto babangara. Isa sa ululu
jolaniria pana neqi sira doru isongo
poreveveidi pa totoso kopira ko mi
kamua na kamua.
22 Ko na Tamasa sa vakoleria pa
kauruna na neqi tana Karisito sa
doru sakasava beto sa loa laonia tana
ekelesia sa na Karisito ko isa sa na
batuna doru sakasava.
23 Na ekelesia sa na tinina na
Karisito, ko na ekelesia sa na
vinaokotona na Karisito beto ko na
Karisito sa sa vaokoto vataleria doru
sakasava.

2

Na toa koregana

1 Pa totoso qai jola lao pori tonai
qu oqoro vasosotoa na Karisito sa sa
mate na gagalamiu sagou koko vei
quke vatabea na Tamasa beto qu toa
pana sela.
2 Pana totoso isa qu toania agou
sira na uana ikikeredi pa kasia gusu
api ko qu vatabea agou sa na bangara
ikikerena sa bangaraniria na gagala
ikikeredi pa vavagalo eqa. Na gagala
ikikerena api sa sa korapa lalaeniria
isa sira na tinoni qaike vatabea na
Tamasa sosoto.
3 Perangaina gita doru ba taqe toa
vei tugu ira. Taqe toa tutiria na
toa ikikeredi pana abana kai muqisi
podeke vei sa nyoroguania na tinida,
beto taqe roiti laoniria gu sa na roiti
ikikeredi isa vei sa nyoroguania na
tinida beto na oda roroqu mekada.
Ko pana oda toa ikikeredi vevei pira
sa taqe talevenia ko tana gosororia
tugu gita sira na vinakilasa pana
kokora tana Tamasa, vei tugu ira
doru tinoni pa kasia gusu ura ira ba
qai toa vei tugu isa.
4 Ba na Tamasa isa sa pugelia na
vairoqu vaitokai beto sa lavata jola
na ona vairoqu sa sa roroqugita,
5 ko totonai tugu sa korapa mate
na gagalada pana oda toa sela sa sa
mekarai vatoa mulegita tonai taqe
vasosotoa na Karisito. Ko pana
vairoqu vaialo gu tana Tamasa sa qu
taalo sagou.
6 Pana oda somana kole kame tavi-
tia i Jisu Karisito sa gita sa sa mekarai
vaturu mulegita ko sa somana va-
bangaragita tavitia na Karisito pa
noka.
7 Sa roiti vei inara sisa, ko mi ta-
dogoro pikata vakabere pana tadira
doru sasae tinoni doru totoso sa nona
vairoqu vaitaleosae lavata sake boka
tapada sau. Nona vairoqu lavata isa
sa sa vadogoronigita na Tamasa pana
tai Jisu Karisito.
8 Pana ona vairoqu vaialo gu sa
alogou na Tamasa sagou tonai qu
rangea na Tamasa. Ko na inaalo
qu tekua sa nake vuana na miu
popodeke jongadi, goto na vaivana

gu tana Tamasa.
9 Sake koko lame vei pana roiti
jongadi tamugou sapi, ko kepore
kai tinoni mina paparanga vatarasae
mulenia mekana.
10 Na Tamasa sa roiti veinigita
pira sa gita, ko pana oda somana
kole kame tai Jisu Karisito sa vapo-
dakanigita ko ta toaniria na roiti jon-
gadi sa vanaqiti vakole vanigita na
Tamasa ko tana roitiniria sau.

Na vaibule sa roitinia na Karisito

11 Ko mu roqu vakoititia sa pana to-
toso qai jola lao pori sa qu podo tinoni
karovomiu ko qai doro vagoregou ko
qai gigigalanigou <<Na tinoni quke
tapobe>> ira na tinoni Jiu sagou; goto
ira na Jiu qai dogoro mule veiniria
mekadi na tinoni tapobedi, ba nake
pana limana na Tamasa goto pana
limadi gu na tinoni qai tapobe sira.
12 Pana totoso isa sa quke isongo
gigilai tugu agou sa i sei sa na
Karisito, beto na tinoni gotomiu ko
quke somana pana bubutu Izireli,
ira na tinoni taviledi tana Tamasa.
Quke somana isongoria agou sira na
vinaego tana Tamasa qai lame vei
pana ona taringunguti. Qu suvere
kole nyunyalamiu gu ko quke gigilai
na veveina na toa jola beto quke
gigilai na Tamasa pana miu toa pa
kasia gusu.
13 Ko pa totoso qai jola lao pori
sa qu sou pana tana Tamasa sagou
ba kopira sa qu tavatata lame tana
Tamasa pana orunguna na Karisito.
14 Ura na Karisito mekana sa vaibu-
lenigita ko sa vakai puku tinoniria
sira na tinoni Jiu beto ira na tinoni
karovodi beto pana tinina sa jegara
palenia isa sa na vaikana, isa na
toba sa vaipikatainiria ira karu puku
tinoni aipira,
15 na Vavanau tavitiria ira na ona
garunu beto ira na ona vinaturu sa
vanogoto palea, ko na dia somana
tana sa sa vapodakaniria kai puku
tinoni koregana isa sira karu goto
tinoni pira ko sa roitinia isa sa na
bule.
16 Ko na korosi tana Karisito sa pi-
aria sa na vavaikana tadira karu ko
sa vaibuleniria sira karu puku tinoni
pira beto sa mekarai toni laoniria
pana tana Tamasa.
17 Ko sa lame taraenia na Karisito
pana tamugou na tinoni karovomiu
beto pana tadira na Jiu sa na non-
gorona na bule api. Perangaina agou
na tinoni karovomiu sa qu sou tana
Tamasa goto ira na Jiu sa qai tata, ba
kopira sa qu kame gu sagou.
18 Ko tonai taqe somana kole kame
tavitia na Karisito sa gita karu puku
tinoni pira sa taqe boka tome lao tana
Tamada pana kai Gagala Tabuna sa
gita.
19 Ko sa vei inara sa, agou kopira
nake tinoni gotomiu beto nake tinoni
karovomiu, goto kopira qu somana
tavitiria gu ira na puku tinoni tana
Tamasa beto qu somana pana ona
tatamana.
20 Ko agou ba qu kai muqisi podeke
vei tugu na ruma sa tavaturu pa
kokovana qai vatoqoa ira na tinoni
tagarunudi beto ira na tinoni kokoro-
tai, ko na Karisito mekana sa na patu
poreveveina jola sa patubiti vamau-
ria na ruma.
21 Ko isa sa aru vaikamu vamauria
sa na ruma doruna ko sa turu sae
ko mina kai zelepade madina tana
Bangara.
22 Pana miu somana kole kame
tavitia na Karisito sa agou beto
ira doru sa qu korapa tugu taaru
vaikamu pana roitina na susuverena
ketakoi sa suvere na Gagalana na
Tamasa.

3

Na roiti ti Paula tadira na Tinoni Karovodi

1 Ko tonai qa dogoro laoia ara sa na
vaibule sa roitinia na Karisito, poni
qa vavara tokanigou sara Paula. Ara
sa qa roiti tokanigou agou na tinoni
karovomiu ko qa tapiu talenia na
Karisito i Jisu.
2 Sa sosoto jola sa qu tei non-
goronia tugu agou sa na Tamasa sa
ianisiu ara sa na roiti vareregena

na ona vairoqu vaialona api ko ma tokanigou ara sagou sau.
3 Na Tamasa sa vatadogoronia beto sa vakabere vanisiu ara sa na gigalai golomona api. Qa koni kutia gu ara sa na veveina api
4 ko vei muna tiro vataleria sira na paranga qa kutiria aipira sa kode muna boka vakoinonoa sisa vei sa vagigalainisiu ara na Tamasa. Na gigalai golomona api sa qa dogoro vakaberia pana tana Karisito.
5 Pana tadira na sasae tinoni qai jola lao pori sa sake ule vakaberenia isa pana tadira na tinoni sa na gigalai golomona api. Goto kopira sa sa tei vavotu vakaberia tu na Gagala Tabuna pana tadira na ona tinoni tagarunudi beto tadira na tinoni kokorotai tavamadidi.
6 Ko na gigalai golomona isa sapi: tonai qai vasosotoa na nongoro jongana poni sa ira na tinoni karovodi sa qai somana isongo tavitiria ira na Jiu sa na mana, ko ira na tinoni karovodi sa qai tapoja kai tini tinoni tavitiria ira na Jiu beto qai somana tekua tugu ira sa na taringunguti tana Tamasa na veveina na inaalo sa lame vei tana Karisito.
7 Ko ara qa nabulunia sa na nongoro jongana api ura na Tamasa sa vanisiu na ona vairoqu vaialona, ko na vaivana api sa sa vanisiu tonai sa vanisiu na ona neqi sa korapa roiti pana taqu.
8 Ara sa kepore na veveiqu ko qa kole gore pana kauraidi sosoto ira doru tinoni tana Tamasa. Ba na Tamasa sa vanisiu ara sa na roiti api ko qa vavakatonia ara tadira na tinoni karovodi sa na nongoro jongana sa lavata jola ko sake boka tapada. Ko na nongoro jongana api sa na veveina na Karisito.
9 Ko na roiti sa vanisiu isa sa ara mana vakabere vaniria tugu vei ira doru tinoni sa na vinareregena na gigalai golomona tana Tamasa. Na Tamasa, isa sa vapodakaria doru sakasava, sa vapaea pana tadira na sasae tinoni qai jola lao pori sapi.
10 Ko kopira mina tagigila pana tadira na okokoto bangara beto na okokoto neqi pa noka sa na gigalai bobokana tana Tamasa. Ko tonai mai dogoria na ekelesia poni sa mai dogoro vakaberia ira sa na gigalai bobokana tana Tamasa.
11 Ko inara sa roiti vei sa na Tamasa ura isa tugu sa na ona nyorogua kole jolana pa popodalaina ko na ona nyorogua isa sa sa vagore votua pana roiti sa roitinia i Jisu Karisito na oda Bangara.
12 Ko tonai taqe somana kole kame tavitia isa beto taqe rangea isa, poni sa taqeke matagutu lao pa moena na Tamasa tonai taqe vavara sa gita ura taqe gigila vataleaoda sa isa mina nongorogita.
13 Ko sa vei sa, qa tepa vivitigigou ara sagou, ko muke munyalania agou sa na ginuana vei qa korapa gosororia ara sira na tapata tonai qa korapa tokanigou sagou. Ura qa gosoro taleni vitigi ara sa isa vei beto qu taalonia agou.

Na vairoqu lavata tana Tamasa

14 Ko tonai qa doro laoria ara sira na roiti sa roitiniria na Tamasa aipira poni sa qa toqo sori tutungu pa moena na Tamasa ko qa vavara lao tana sara.
15 Na Tamada gu isa sa vaniria na isongo sira doru pupuku tinoni pa noka beto pa peso.
16 Qa tepa lao sara pana tana Tamasa isa sa isongoria na mana poreveveidi jola ko mi vanigou na ona neqi qau. Ko na ona Gagala Tabuna sa mi vaneqiria na bulomiu.
17 Beto qa tepai tugu vei ko na Karisito mi kole pa bulomiu pana miu rarange, ko mu bagere vatale beto mu turu vamauru pana toa vairoqu.
18 Ko agou beto ira doru tinoni tana Tamasa sa mu mekarai doro vakaberia sa ai podeke revatana, na kakasana, na ululuna, beto na korina vei,
19 beto ko mu boka gigila vatalea agou sa na vairoqu lavatana jola tana Karisito isa sake boka tapada kamu.

Ko tonai muna gigila vatalea agou sa na vairoqu tana Karisito poni sa muna tavapugelenia agou sa na toa pugelena sosoto tana Tamasa.

20 Na ona neqi sa korapa roiti pana toa tadagita sa na Tamasa ko sa boka tamo vasosoku lame vanigita, soku jolania vei taqe tepai babi taqe kole roroveria gita.

21 Na Tamasa isa sa mi tavatarasae pana ekelesia beto pana toa tutina na Karisito pa doruna na totoso ko mi kamua na kamua. Agua.

4

Na kole kame sosotona

1 Ko sa vei sa, ara tugu na tinoni qa tapiu ura qa nabulunia na Bangara sa qa paranga vaneneqigou sagou sa sorugou na Tamasa ko mu toania sa na toa sa jongana beto sa garo pana dodogoro tana Tamasa tonai sa kukugou.

2 Mu suvere vaiketai mulenigou, vajongana lao tadira na goto tinoni, beto mu vera vamomoso. Mu roroquria na goto tinoni ko muke gona paleniria tonai maike roroqu vei ao.

3 Na bule sa sa vaipuku tarinigou agou. Ko mu popodeke vivitigia ko mu kopu vatalenia sa na toa kole kame sa vanigou na Gagala Tabuna.

4 Kame gu sa na tinida ketakoi taqe tapiu vaikamugita beto kame gu sa na Gagala Tabuna sa somana tadagita, kai muqisi podeke vei tugu kame gu sisa na toa jola qu takukunia ko qu korapa verania muna tekua agou.

5 Kame gu sa na Bangara taqe vatarasaea, kame tugu sa na rarange sa lao tana Karisito beto kame gu sa na ginuana na paputaiso taqe tekua.

6 Kame gu sa na Tamasa na Tamada gita doru. Ko na Tamasa isa sa bangaraniria doru tinoni, sa sa roiti pana tadira doru tinoni beto sa kole somana pana tadira doru tinoni.

7 Ba gita doru sa taqe okoto taiania sa na vaivana. Na Karisito sa tei okoto vanigita tu pana padana tugu na ona vairoqu lavata.

8 Ko na veveina alepi sa pira sau sa na Kukuti Tabuna, <<Totonai sa kesa sae pa nulu vavagalo, sa toni saeniria isa sira soku tinoni sa vakilasaria, beto sa okoto ianiria na vaivana sira na tinoni,>> sau.

9 Ego na sa na ginuana sa <<sa kesa sae>> saunia isa? Na paranga pira na ginuana sa tonai sa oqoro kesa sae poni sa gore lagere mai tu pa puruna sosoto na peso sisa.

10 Ko isa tugu na tinoni sa gore lagere sa sa kesa sae jolaniria doruna na oka, ko isa sa pugelia doru eqa.

11 Ko isa tugu mekana sa vaniria na vaivana sira na tinoni ko kaki sa na tinoni tagarunudi, kaki na tinoni kokorotai, kaki na tinoni qai lekogo vavakatonia na nongoro jongana, beto kaki na pasita beto na tinoni vaivagigalai.

12 Sa valameria isa sa na vaivana ko na tokadi ira na tinoni tana Tamasa ko mai aruria sira na roiti ninabulu, ko mi tavaneqi sa na ekelesia isa na tinina na Karisito.

13 Ko gita doru sa tana mekarai kamua sa na ia taqe kame pana oda rarange beto pana oda gigalaina na Tuna Tamasa. Beto ko tana tinoni matuada pana rarange sa gita, beto tana kamua sa na toa pugelena tana Karisito.

14 Ko tonai sa tanake kole qoriro gojo vei na koburu pana oda vinasosoto, beto tanake vei na vaka sa pogoso lao lamenia na ololobagea beto sa vavidulai lao lamea na gavadi ira na vaivagigalai seladi tadira na tinoni sesekedi. Ira na tinoni pira sa qai rove vavoturia soku roiti ikikeredi ko qai toni vapiruria sira na tinoni.

15 Ba gita ta vavakatonia beto ta toania pana vairoqu sa na sosoto, beto pa dorudi na oda uana gita ta ijoko sae tana Karisito, isa na batuna na ekelesia.

16 Ko na Karisito sa mekarai aru tamana vamaururia ko qai mekarai vavaigosorai vatale pana vavaijokele

4:8 Kera Vinatarasae 68.16.

sira doru okokoto kokobu tini. Ko tonai qai okoto roiti vatale sira doru kokobu tini pira, poni sa toa vatale sa doruna na tini beto sa vaneqia mekana pa vairoqu.

Mu toania na Toa Koregana

17 Ko sa vei sa pana isongona na Bangara sa ara qa parangagou ko mu loaria agou sira na toa tadira na tinoni karovodi, ira sa kepore na roqudi
18 beto sa pupugu na roqudi ko qaike dogoro gigilai sa isa vei sa jongana. Qaike isongia ira sa na toa sa valamea na Tamasa, ura qaike nyorogua vainongoronia ira sa na tuvisi beto qai vapatua na bulodi.
19 Kepore sosoto sa kai kea ikete bai vagigilai tonai qai roitiniria sa na toa ikikeredi, beto qai gona laonia pana uana bosidi sa na dia toa ko qaike aru muleniria mekadi pana doru roiti lulasadi.
20 Ba agou sa nake inara sa vei sa na toa qu gigilai pana vaivagigalaina veveina na Karisito.
21 Qu tei nongoriamiu tu agou sa na Karisito beto pana miu tutina isa sa qu tei tavavanaunia tu agou sa na sosoto sa kole pana tai Jisu.
22 Ko mu ulu loa palenia agou sa na toa leluna qu tutiria pana totoso qai jola lao pori. Na toa leluna isa sa ngangulugou beto sa toni vapirugou pana nyonyoroguania na roiti ikikerena tana kasia gusu.
23 Mai tavalioso beto sira na bulomiu beto na roqumiu ko mai tavakorega.
24 Na toa koregana sa nyoroguania na Tamasa sa sa podaka votu pana toa tuvisina beto na toa madi sosotona. Ko agou sa mu toania sa na toa koregana isa.
25 Ko sa vei sa mu loaia na seseke ko agou doru sa mu okoto paranga laonia gu sa na sosoto pana tadira na tavitimiu, ura gita doru sa na okokoto kobuna kai puku tinoni gu.
26 Vei bu tagigiri sao sa mu kopunia ko mike toni valaogo pana sela sa na mua kokora. Beto muke vakamunia na suvuna na tapo sa na mua kokora,
27 ko muke vamalumu vania kai iqo peki totoso ko mi toni vapirugou sa na bangaradi ira na tomate ikeredi.
28 Na tinoni sa ikiko sa mi beto iko, goto mi pavu talenia tu na varoitiria na limana mekana pana roiti jongana ko mi boka tokania mekana beto ira na tinoni vaivasevidi.
29 Muke vavukele gobororia sira nake paranga jongadi beto nake garodi ko bai tavavukele, goto ira gu na paranga qai boka vaneqiria na tinoni ko sa vajonganai na susuvere sa mu vavukeleria. Mina vei sa kode muna tokaniria sira mai nongorogou.
30 Ko muke vatakulangia sa na Gagala Tabuna tana Tamasa. Ura na Gagala Tabuna isa sa na vinagigilana na ona tinoni na Tamasa beto ko muna takopu vasare sagou ko tinganai mina kamua na rane tonai muna taruvata.
31 Mu loa paleria sira na toa kokora pa bulomiu, nake tatavaraguania na goto tinoni, na tagigigiri goboro, na vavaipera paranga, na poja vivikereria na goto tinoni beto doru toa vaiikikerai.
32 Goto mu roitinia tu na jongana sa tadira na tinoni, mu vadogoroniria na toa vairoqu, beto mu vaivataleosae, kai muqisi podeke vei na Tamasa ba sa taleosonigou tugu pana miu kole kame tavitia na Karisito sagou.

5

1 Ko sa vei isa sa mu doro tutia na uana tana Tamasa, ura na ona koburu sa roroqu vivitigigou isa sagou.
2 Ko na vairoqu sa mi gaitia sa na miu toa, kai muqisi podeke vei na Karisito sa roroqugita ko sa vania na ona toa mekana pana laedagita. Ko isa sa na vaivana beto na vavakukuvu sa umanga jonga ko sa vaqerai na Tamasa.

Mu loaria na toa ikikeredi

4:26 Kera Vinatarasae 4.4; Jekopi 1.19-20.

3 Sake doro pada ko mai kole pana
tamugou sira roiti vabosi beto doru
toa sa vei na toa manugu babi na
toa nyonyoroguania nona sakasava
na goto tinoni, ura na tinoni tana
Tamasa sagou.
4 Beto sake pada tugu sa agou
muna paranga vabosi, na paranga
goboro beto na pojaria na paparanga
qera bosidi sagou. Goto mu paranga
jongana laonia tu agou pana tana
Tamasa sira na mana sa tei vanigita
tu isa.
5 Mu gigila vatalea sa na vaivagi-
galai api, ira na tinoni qai roroiti va-
bosi, babi qai toania na toa manugu
babi ira qai doro seinia sakasava ta
goto tinoni, sa maike tekua sa na iadi
pana binangara tana Karisito beto
tana Tamasa. Na toa seinia sakasava
ta goto tinoni sa sa vei na toa va-
vatarasae tamasa seseke.
6 Mu kopunia ko muke loposoniria
sira na paranga sesekedi tadira na
tinoni sesekedi. Ura pana dia roiti
ikikeredi pira sa mai gosoria ira na
tinoni maja paranga sa na vinakilasa
tana Tamasa.
7 Ko agou muke suvere vaisomanai
pana tadira na tinoni qai vevei inara.
8 Perangaina na tinoni rodomo
sagou, ba kopira na tinoni pa kabere
tu sagou ura qu gigilai na Bangara.
Ko sa vei sa mu toa vei na tinoni sa
suvere pana kabere sagou.
9 (Ura na vuana na toa suvere pa
kabere sa sa tadogoro pana doru
uana jongadi, na tuvisidi beto na
sosotodi.)
10 Ko tonai muna suvere pana
kabere poni sa muna vajonganai sa
isa vei sa vaqerai na Bangara.
11 Ko muke somananiria na roiti
rodomodi kepore na vua jongadi,
goto mu uduku votunia tu pa kaber-
ena sa na dia roiti ikikeredi.
12 Ura sa vaivakea jola tugu na kole
vaivavakatoniria sira na toa qai roiti
golomoniria na tinoni pira.
13 Ba totonai tu qai tauduku votu pa
kabere sa doru sakasava, poni sa sa
bola votu sa na vagisodi sosoto.
14 Ura doru sakasava sa sa vabola
voturia na kabere. Inara sa vei sa
qai paranga sira kaki, pira qarigu,
<<Mu dorava sao na tinoni qu korapa
puta, beto mu turu mule pa mate,
ko na Karisito mi vatolanganigo na
kabere,>> qarigu.
15 Ko sa vei sa mu suvere vainon-
goro vatalenia na miu toa susuvere.
Muke toa vei ira na tinoni rururadi,
goto mu suvere vei tu ira na tinoni
tavagigaladi.
16 Mu aloria sira na totoso ura qai
korapa ikeredi sira na rane pira.
17 Ko sa vei sa muke suvere vei
ira na tinoni duduvilidi, goto mu gig-
ila vatalea tu sa isa na roiti sa ny-
oroguania na Bangara ko muna roi-
tinia agou.
18 Muke buku vadigerenigou na
vaini, ura na toa vei isa sa kode mina
ngangulugou; goto mu tavapugele-
nia tu agou sa na Gagala Tabuna.
19 Mu kole vaivavakatoniria sira na
kera vinatarasae, na kera lotu, beto
na kera tabuna; beto muke aru mu-
lenia na bulomu tonai mu vatarasae
na Bangara pana kera beto na kera
vinatarasae.
20 Beto pana korapana na isongona
na oda Bangara i Jisu Karisito mu
paranga jongana laonia doru totoso
tana Tamasa na Tamada sira doru
sakasava taqe gosororia.

Na vavanau pa toa tamabaragoso

21 Ego mu vaituti viketai lao lame
pana miu toa pangagana na Karisito.
22 Agou na iviva rereko mu tuti
vaiketeria sira na marenemiu vaitoto
vei tugu qu tuti veinia na Bangara.
23 Ura pana toa tatamana na
marene sa na batuna na rereko kai
muqisi podeke vei tugu na Karisito
sa na batuna na ekelesia, beto ko isa
tugu mekana sa aloa sa na ekelesia
isa na tinina mekana.
24 Ko kai muqisi podeke vei na eke-
lesia sa tuti viketai tana Karisito, poni
sa agou na iviva rereko ba mu tuti
veiniria tugu pana doru soana sira na
marenemiu.
25 Agou na iviva marene mu roro-
quria sira na maqotamiu kai muqisi
podeke vei tugu na Karisito sa roroqu

veinia na ekelesia ko sa vaivanania na ona toa mekana.
26 Sa vania na ona toa mekana sisa ko sa vamadia pana ona paranga sa na ekelesia tonai sa tavalioso pana ona sela kai muqisi vei tugu na kolo sa boka valiosia sa na tinina na tinoni.
27 Ko na Karisito mekana mina isongia sa na ekelesia sa bata jonga, sake paji, sake kolea na opopu babi kaki sela, goto mina lioso beto kepore kai sela mina tajutunia.
28 Ko sa tuvisi gu sa ira na iviva marene mai roroqu veinia qai roroqua na tinidi mekadi sira na maqotadi. Na marene sa roqua na maqotana sa sa roqu mulenia tugu mekana sisa.
29 Taqe gigilaioda gita sa kepore sa kai tinoni bike tavaraguania sa na tinina mekana, goto sa vatetekua beto sa kopu vatalenia tu, kai muqisi podeke vei tugu i Jisu sa kopu vatalenia na ekelesia.
30 Taqe gigilai gita sa roiti vei pira sa na Karisito ura gita sa na okokoto kobu tinina gu isa.
31 Ko sa vei sa pira sau na Kukuti Tabuna, <<Sa vei sa mina loai na tinana na tamana sa na marene ko mina suvere tavitia sa na maqotana, ko ira karu sa mai suvere kame,>> sau.
32 Kai gigalai golomona sa kori sa sa kole pana paranga api. Ko isa qa pojai ara sa na veveina na Karisito beto na ekelesia sa saunia isa.
33 Ba agou ba sa uligou tugu sa na paranga api. Ko sa vei sa na iviva marene mi roroqu veini na tinina mekana sa na maqotana, beto na iviva rereko sa mi pangagania na marenena.

6

Ira na koburu beto na tinadi na tamadi

1 Agou na koburu, sa mu vataberia na tinamiu na tamamiu pana toa tutina na Bangara, ura isa sa na tuvisi.
2 Na garunu tana Tamasa sa pira sau, <<Mu valavataria na tinamiu na tamamiu,>> ura isa sa na garunu momoe sa kolea na taringunguti jongana, ko na taringunguti isa sa pira sau,
3 <<Ko vei sa muna toa vatale beto muna toa vakakasa pa peso,>> sau.
4 Agou na tamadi na koburu, muke vavatagigiriria sira na tumiu. Goto mu toni vataleniria tu pana vaivagigalai tuvisina beto pana vavanau tana Bangara.

Ira na pinausu beto ira na bangara

5 Agou na pinausu, sa mu vataberia ira na tinoni qai bangaranigou, ko na miu vinatabe mi tavitia na pangaga beto na matagutu. Beto mu vatabe pana miu roroqu sosotona kai muqisi podeke vei tugu bu korapa roiti vania na Karisito.
6 Nake pana totoso gu mai korapa dogoro kopunigou ira na miu bangara sa mu roiti. Muke vaqera tinoni gu pana miu roiti. Goto na pinausu tana Karisito sagou ko mu roitinia pana miu roroqu sosotona sa isa vei sa nyoroguania na Tamasa.
7 Mu nabulu qeqera kai muqisi podeke vei qu korapa nabulunia nake tinoni gu goto na Bangara tu.
8 Mu vakoinonoa agou sa na veveina na Bangara mina vaokotoniria na pinia sira na tinoni pana dorudi na dia roiti jongadi. Ko bi na pinausu babi na tinoni taruvatana tu ba kode mina dogoria tugu isa sa na dia roiti jongadi.
9 Beto agou na bangaradi ira na pinausu, sa mu vadogoroniria tugu na uana jongana beto mu nogoto siru gegeretanaria sira na miu pinausu. Mu vakoinonoa sapi: agou beto ira na miu pinausu sa kame gu na miu Bangara pa noka ko na Bangara isa sake boka totoka kalenia kame tonai sa vaipitu.

Na vaipera pana toa

5:31 Popodalaina 2.24. **6:3** Votu 20.12; Vavanau 5.16; Matiu 15.4.

10 Ego pana vinaokotona sa, agou
mu pasusu vaneqi lao tana Bangara
beto pana ona neqi lavatana jola.
11 Mu vasaeria sira doru sakasava
vaipera tana Tamasa, ko mu boka
turu vangajuria sira na boko
vinaturu ikikeredi tana bangaradi
ira na tomate ikikeredi.
12 Ura nake tinoni sa koleria na
masa na orungu sa taqe rajaria gita,
goto ira tu na okoto babangara na
okokoto neqi, na gagala ikeredi qai
bangara pa kasia gusu pana totoso
rodomo pira, beto ira na gagala ik-
eredi pa vavagalo eqa.
13 Ko sa vei isa sa mu vasaeria sira
doru sakasava vaipera tana Tamasa,
ko mu boka turua na mua tuturuna
pana rane ikeredi beto tonai mina
jola sa na vaipera poni sa muna ko-
rapa tugu turu varenemiu sagou.
14 Ko vei sa mu turu ko mu doko
vamaurunigou vei na beleti sa na toa
sosotona, beto mu vasae veinia na
poko sa susuqutia na raraqomiu sa
na uana tuvisina.
15 Mu soba veinia na buti vaipera
pana nenemiu sa na vanaqitina ko
muna vareregia na nongoro jongana
veveina na bule tana Tamasa.
16 Doru totoso mu pogoso veinia
na naqe sa na miu rarange lao tana
Tamasa, ko na rarange isa sa muna
boka taleniria sira na tupi vuvurun-
gudi tana isa na kutana nikerena.
17 Mu teku soba veinia na tarapae
vaipera pana batumiu sa na vina-
sosotona qu tei tekua tu agou sa na
inaalo tana Tamasa, beto mu arua
ko mu varoitia sa na paranga tana
Tamasa isa na benete tana Gagala
Tabuna.
18 Doru sakasava aipira sa mu
vatavitinia na vavara beto na tetepa
lao tana Tamasa. Doru totoso mu
vavara pana vaitoni tana Gagala
Tabuna. Ko vei beto muna boka
roitinia agou sa vei isa sa muke
suvere muma beto muke koroto
vavara tokaniria sira na tinoni tana
Tamasa.
19 Ara ba mu vavara tokanisiu tugu,
ko na Tamasa mi vanisiu na paranga
mana pojai totonai mana paranga lao
tadira na tinoni, beto make tamatari
sa tonai ma vakaberia na gigalai
golomona sa kole pa nongoro jon-
gana.
20 Ura na nongoro jongana tugu isa
sa qa turu toqonia ko qa tapiu talenia
ara. Mu vavara tokanisiu, ko ma
paranga vaneqinia ara sa isa vei sa
pada ko mana ule votu veinia sa na
nongoro jongana.

Na Vinabebetona na leta

21 Qa nyoroguania ko agou ba
mu gigilaria sira doru vavakato
veveiqu ara beto na qua roiti. Ko
kode i Tukikosi tu mina ule vanigou
sira doru vavakato ira. Isa sa na
tavitida qe qerania beto kai nabulu
tarangena pana roiti tana Bangara.
22 Ko sa vei isa sa qa korapa
garunu laonia ara tamugou sisa, ko
mi vaneqia na bulomiu tonai mina
vavakato vanigou sa na veveimei
agei.
23 Mai kole somana tamugou na
tamatasi tana Karisito sa na bule beto
na vairoqu sa tavitia na rarange qai
lame vei tana Tamasa na Tamada
beto na oda Bangara i Jisu Karisito.
24 Na vairoqu vaialona mi somana
kole jola tamugou dodoru qu roro-
qua na oda Bangara i Jisu Karisito.

Pa Pilipae

Na Popodalaina na Leta

1 Ara Paula beto i Timote, agei karu
na nabulu tai Jisu Karisito.

Na leta api sa qa valaoa tadira doru
tinoni tana Tamasa qai tutia i Jisu
Karisito, beto tadira na tinoni kopu
beto ira na tinoni vaitokai pa ekelesia
pa Pilipae.

2 Na vairoqu vaialona beto na bule
tana Tamasa na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito mi kole somana
tamugou.

I Paula sa vavara vaniria ira pa Pilipae

3 Ara qa paranga jongana jola lao
tana qua Tamasa pana doru totoso
tonai qa gigalagou sagou.

4 Pana doru qua vavara sa qa
tetepa vanigou sagou doru. Qa tetepa
taviti qera

5 ura podalai tugu pana rane momoe qu vasosoto ko sa kamua kopira
sagou qu kole somana tokanisiu ara
pana vareregena na nongoro jongana.

6 Ura qa vasosoto vatalea ara sa
api, na Tamasa isa sa podalainia na
roiti jongana tamugou sa isa kode minake beto roitinia sa na roiti jongana
isa tinganai ko mina kamua na rane
mule lame tai Jisu Karisito.

7 Qa isongogou pa buloqu ara
sagou doru, ko na tuvisina tugu mana
roroqu vaporeveveinagou api ara
sagou. Ko bi vei pana qua tapiu
pa ruma vaipiu kopira babi pana
qua nanaqenia beto na paranga
vamaurunia na nongoro jongana, sa
agou doru qu somana tokanisiu ara
pana roiti tana Tamasa.

8 Na Tamasa sa gigila vatalesiuona
sa ara qa roroqu vivitiginigou na
bulo vairoquna na Karisito Jisu
sagou.

9 Ko isa qa vavarania ara sa api:
na miu vairoqu beto na miu roquna
na Tamasa sa mike koroto pugele nyonyoania na gigalai pugelena beto
doru roroqu tavagigaladi.

10 Ko mu boka viloto vaegoa agou
sisa sa vavagua jola, ko mu lioso beto
muke tajutunia kai sela pana rane
mule tana Karisito.

11 Totonai sa muna tei tavapugelenia tu na vuana na tuvisi- isa na
vua sa lame vei ti Jisu Karisito, ko
na vua mina vabangaria beto mina
vatarasaea sa na Tamasa.

Na toa sosotona taqu sa na nabuluna gu na Karisito

12 Ego qa nyoroguanigou ko mu gigilai agou, ka visa tavitiqu, sa na tapata qa gosororia ara sa qaike suqutia
goto qai tokania ko qai vareregia tu
sa na nongoro jongana.

13 Ko sa tagigila tadira doru tinoni
sadere pana ruma tana kuta bangara
beto tadira doru tinoni pa gugusu
lani sa na ginuana qa tapiu ara sa ura
ara qa nabulunia na Karisito.

14 Beto ko na motadi ira na tavitiqu qai tutia na Bangara sa qai
tavaneqinia sa na tapiu taqu, ko
kopira sa qai varenenia beto qaike
pangongoronia sa na ovelainia na
paranga tana Tamasa.

15 Sosoto, ira kaki sa qai tarae vevelania na Karisito pana uana kokono
beto na vaipipiarai, goto ira kaki sa
qai taraenia sa na Karisito pana nyorogua jongana.

16 Ira qai tarae pana vairoqu sa
qai gigilai sa ara na Tamasa tu sa
udukunisiu sa na roiti nanaqenia na
sosotona na nongoro jongana.

17 Ira qai taraenia na Karisito pana
uana kokono, nake uana liosona, sa
qai vei ko mai vatamo vanisiu na
tapata ara tonai qa korapa pa ruma
vaipiu qarigu.

18 Ko na sa na jongana sa vavotua
sa vei inara? Pira gu sa vei: ai tu
soana veveina sa taroiti sisa, bi pana
uana ikikerena babi pana tuvisina,
ba na poreveveina gu sa na Karisito
sa tatarae, ko isa sa qa qerania ara.
Ko, e, mana qera sara,

19 ura qa gigila vatalea ara sa isa
qa gosoria ara sa kode mina vua vo-
tunia na inaalo taqu ura agou qu
vavara tokanisiu beto na Gagala i Jisu
Karisito sa tokanisiu.
20 Na qua kuta nyorogua lavata
gu, sa kepore kai sa ma roitinia vei
ko ma tavakeania sara. Ko kopira
beto vei tugu doru totoso sa maneke
isongo matagutu paranga, ko vei ba
toa lalaoqua ba vei ba mate poni sa
na Karisito sa mina tavalavata pana
qua toa qau.
21 Ura taqu na toa sa na Karisito,
beto na mate sa sa pore vuana.
22 Ba vei mana toa lalaoqua pana
toa tini sara, poni sa kode mina
boka vua na qua roiti nabuluna na
Karisito. Ko qake gigilai sa isa mana
vilea.
23 Ara qa tabako pana vaikora-
paidi ira karu nyorogua aipira. Qa
nyorogua vivitiginia ko ba taloaqua
pana toa tini api ko ba lao suvere tavi-
tia na Karisito ura isa sa sa jongana
jola qau.
24 Ba vei mana toa mutu pana toa
tini api sa kode mina poreveveina
jola sa tamugou qau.
25 Ko qa vasosoto vataleaqua sa api,
ko qa gigilai sa kode manake taloa.
Kode mana kole tugu suvere tavit-
igou agou doru, ko ma tokania na
ijoko sae pana miu toa ko mu qeqera
pana miu rarange.
26 Ko tonai ma lame kamugou mule
ara, poni sa na miu qeqeranisiu ara
mi pugele nyonyoa votu pana miu
tutina i Jisu Karisito.

27 Isa sa poreveveina jola sa mu
toania na uana sa doro garo pana
nongoro jongana tana Karisito. Ko
vei ba lame dogorogou ba bake su-
vere tavitigou goto ba nongoronigou,
ba mana gigilai ara sa agou qu turu
vamauru pana kai gagala beto pana
kai nyorogua qu mekarai vaisori va-
mauru pana vinasosotona na non-
goro jongana,
28 beto ma nongoronigou sa quke
matagutu ukuniria sira qai kanagou.
Api sa na vinagigila sa mai tapipiara
sira goto agou sa kode muna taalo,
ko na Tamasa tu mina vagore votua
sapi.
29 Ura agou tu sa tei vanigou tu
na Tamasa sa na vaivana nabuluna
na Karisito, ko nake mekana vei ko
muna vasosotoa gu sisa goto muna
somana gosoro talenia tugu vei na
vitigi sisa.
30 Qu korapa gosororia agou sa ira
tugu na tapata perangana qu batiria
qa tomeria ara beto ko kopira qu non-
goroniria mutugu qa gosororia ara.

2

Na Karisito na Bangara

1 Ko na tutina na Karisito sa
vaiovulu, na vairoqu tana sa va-
manotogou, na Gagala Tabuna sa
vavaburogou, beto qu isongia sa
na vairoqu pa bulo beto na roroqu
nyorogua vaitokai.
2 Ko sa vei sa kopira mu mekarai
pana roroqu jongana, mu isongia kai
vairoqu, mu mekarai pana nyorogua
tuvisina beto mu kame pana rorove,
ko mu vaokotia sa na qeqera taqu.
3 Muke roitinia kai sa pa uana
muino babi pana uana vavalavatai
goboro, goto pana soana viketai sa
ira tu na goto tinoni sa mu roroqu
vaporeveveina jolanigou mekamiu.
4 Nake miu nyorogua gu mekamiu
sa mu kole doro kopunia, goto na
nyorogua tadira na goto tinoni tugu
vei.
5 Isa mu isongia pana miu roroqu
agou sa na uana api isa sa tei isongia
tu na Karisito i Jisu.
6 Isa sa isongia na tinamasa tana
Tamasa,
ba sake doro seinia ko bi aru ta-
mania isa
sa na mekarai kame tavitia na
Tamasa.
7 Goto sa vakokoba mulenia mekana,
ko sa tekua isa sa na uana ninab-
ulu tana nabulu.
Ko sa peluku vei na tinoni,
ko sa tabata vei tugu na tinoni
sisa.
8 Sa vaikete mulenia mekana sisa
ko sa tuti viketai kamua na mate-

e, isa na mate vaivakeana pa korosi!
9 Ko sa vei isa na Tamasa sa ovulu saenia pa nulu vavagalo sisa,
beto sa vania na isongo sa ululu jolaniria doru isongo.
10 Ko pana valavatana na isongona i Jisu,
sa mai kokopo gore todongo vatarasae
sa ira doru pa noka, ira pa kasia gusu,
beto ira pa kauruna na kasia gusu,
11 beto ira doru mai ule votunia
sa na Bangara si Jisu Karisito marigu.
Ko mina tavatarasae sa na Tamasa na Tamada.

Mu tolanga vei na seru pana kasia gusu

12 Ko sa vei sa, ka visa qua baere jonga, agou sa doru totoso qu vatabe, nake kilu mekana gu tonai qa suvere ara goto kopira tugu vei totonai qake korapa suvere tavitigou ara, ko mu roiti votunia na miu inaalo pana miu vaiketai beto pana matagutu.
13 Ura na Tamasa tu sa isa sa korapa roiti tamugou ko mu nyoroguania beto mu boka roitinia na ona nyorogua jongana.
14 Doru miu roiti mu roitiniria sa muke vatavitiniria na ququmi beto na vaitoke,
15 ko muke tajutunia kai sela beto mu suvere lioso vei na koburu liosodi tana Tamasa. Ira na sasae tinoni api qai tuturu duduvili beto qai lulasa, ko tadira na tinoni aipira sa agou mu tolanga vei na seru pana kasia gusu.
16 Mu aru alakania na paranga toana. Ko muna vei agou sa, ara mina koleona na qua ginugua ko mana kemaranigou sagou tonai mina mule lame na Karisito. Ura kode mina tabata votu tonai sa ara qake abutu vanyata beto qake pavu tale goboro.
17 Ba nake savana ara vei mana tavuva vei na kolo vavakukuvuna pana vavavakukuvuna beto pana roiti nabulu isa sa vuania na rarange tamugou, ba ara qa qera beto mana mekarai qera tavitigou sagou doru.
18 Ko agou ba mu qeqera, beto mu mekarai qera tavitisiu ara.

I Timote beto i Epaporoditasi

19 Ego pana qua rorove neqina tana Bangara i Jisu sa kode manake ruavo garunu laonia ara tamugou si Timote, ko ara ba mana tavamanoto tonai mana gigilai tana na veveimiu agou.
20 Ura kepore mule sa kai goto tinoni bi isongia na bulo vairoqu vei qa isongia ara goto i Timote gu beto isa ba sa kole tugu roroqu takulanganigou sagou.
21 Ira doru tinoni qai suvere tavitisiu ara sa qai korapa nyaqo tutia na dia jujuno mekadi gu, nake jujuno tai Jisu Karisito.
22 Goto na uana tarangena ti Timote sa qu gigila vataleamiu sisa, ura isa sa vei na koburu sa veinisiu na tamana sara ko sa nabulu tavitisiu pana vareregena na nongoro jongana.
23 Ko isa sa qa rove vatalea kode mana garunu laonia pa liguna mana doro vataleria mai ai mai toga vei sira na sakasava qa korapa gosororia ara.
24 Ba qa vasosotoa ara na Bangara sa ara mekaqu tugu manake ruavo lao kamugou sagou.
25 Ba qa rove vaporeveveinai sa ma garunu laonia mai ara tamugou si Epaporoditasi, na tavitida, na nabulu sa mekarai roiti tavitisiu ara beto sa varene tavitisiu, goto pana kalena tamugou sa na tinoni tagarununa sisa ko sa tokanisiu ara tonai sa ivulunisiu doru kai sa.
26 Isa sa kukuli vivitiginigou sagou doru beto sa takulanga tugu vei ura sa gigilai sa agou ba qu tei nongoronia tu sa sa mo pa visa pira.
27 Ura sa vaia mai na mo ko tata sosoto tugu bi gojo sisa. Ba na Tamasa sa roroqu tokania sisa, beto ko nake isa gu mekana sa roroqua goto ara tugu vei, ura kita mai vaitakoi tugu lalaodia sa na takulanga taqu sau.
28 Ko sa vei isa sa qa ngangali garunu laonia ara sa isa, ko agou mu

qera mule tonai mu batia isa beto ko ara ba mi ivulunisiu na takulanga qau.
29 Ko mu vakamu vatalea pana qeqera tana Bangara sisa beto ira na tinoni veveidi pira sa mu pangaganiria,
30 ura pana laena na roiti tana Karisito sa sa tata gosoria isa na mate beto zake pavu roqu mulenia isa sa na ona toa mekana, ko sa vaokoto vanisiu tu isa sa na vaitokai quke boka vanisiu agou.

3

Na tuvisi taqe tekua tonai taqe rangea na Karisito

1 Na qua paranga bebetona sa, ka visa tavitiqu, mu qeqera pana miu kole kame tana Bangara. Na ginuana qa kai kuti liguria mule sira na sakasava qu tei gigilariamiu tu agou, sa nake vei ko qa udapelu gu qa vei sa goto isa tugu sa na vaturu vamaurumiu agou sisa.
2 Mu balauniria sira na sie ngangguludi pori! Mu balauniria sira na tinoni roiti ikikeredi! Mu balauniria sira qai lida papale na vuliti tini!
3 Ura gita tu sa na tinoni tapobeda sosoto, gita taqe nabulu vatarasae pana Gagala tana Tamasa, taqe kekemarania na Karisito Jisu beto nake sakasava qai taroiti pana peguruna na tini taqe vatogasania sa na oda totoravusu.
4 Ara ba pada boka totoravusuria gu vei sira na sakasava qa roitiniria pana toa tini. Vei kai goto tinoni bi rovea sa mina boka totoravusuria sira na roiti pana toa tini biu, poni sa ara sa pada ko mana boka vavaqata vajolaqua sosoto.
5 Ara qa tapobe na vesu ranequ, na podoqu tadira na puku tinoni Izireli, na lame veiqu pana bubutu tai Benijimani, beto na podo Hiburu tadira na Hiburu sara. Pana kalena na kopuna na Vavanau, ara sa kai Parese.
6 Pana kalena na ngangalinia na Tamasa, ara sa qa komiti vivikeria na ekelesia. Pana kalena na tuvisi isa sa koko vei pana tuti pulisina na Vavanau, ara sa qa liaburu sosoto.
7 Ba ira doru sakasava qai poreveveina jola taqu perangana, sa ira tugu pira sa kopira qa anye veiniria na ikika ura qa batia na Karisito.
8 Ba nake isa gu mekana sa! Kopira sa doru sakasava sa qa anye veiniria na ikika tonai qa doro vaitotonia na poreveveina jola na gigilaina na Karisito Jisu na qua Bangara. Na laena i Jisu sa qa vaikikaria ara sa doru sakasa ko qa doro veiniria na gagale paji nyabo vuvusu, ko qa isisongonia sa na Karisito,
9 beto isa sa isongosiu ara. Ko kopira nake qua tuvisi mekaqu, isa sa koko vei pana Vavanau, sa qa isongia, goto isa tu na tuvisi sa koko vei pana rangena na Karisito, isa na tuvisi tana Tamasa sa lame vei pana rarange.
10 Ko isa gu qa nyorogua gigilai ara sa na Karisito beto na neqina na ona turumule qau beto na somana gosorodi na vitigi tana, ko mana bei vei isa pana mate tana,
11 ko, ai bi soana vevei sisa, sa ara ba mana tavaturu mule tugu pana mate qau.

Abutu lao pana Vinabebetona

12 Nake vei ko ara qa tei tekua tu babi qa tei vaokotoria tu sa. Goto ara sa qa korapa abutu nono lao gu ko ma aru tamania qau sa isa sa tei aru tamananisiu na Karisito Jisu.
13 Ka visa tavitiqu, ara mekaqu qake rove veinisiu qa tei aru tamania tu sa na pinia isa. Goto isa qa roitinia ara sa, ira na sakasava pa liguqu sa qa muma paleniria ko qa kaqama laoria sira tu sakasava pa moequ.
14 Ko na vinabebetona sa qa abutu nono laoa ko ma aru tamania sa na pinia isa qau, ko na pinia isa sa na kuku tana Tamasa sae vei pa nulu ura qa rangea i Jisu Karisito.
15 Ko gita doru taqe matua sa ta toania na uana vei api. Ba vei kaki agou bi goto na dia uana, sa na Tamasa tu kode mina vakabere vanigou.

16 Ba padana vei taqe tei teku vatogai tu, sa ta mekarai rerege gu pana kai soana.

Na oda gusu pa noka

17 Ka visa tavitiqu, mu mekarai doro tutisiu ara. Beto mu dogororia sira qai rerege vei isa qe vabatinigou agei.
18 Qa tei pojanigou tu na totoso qai jola pori sapi, ko kopira qa pojanigou mule taviti oni mataqu sapi: koledia sira na tinoni qai kanai sa na nongorona na korosi tana Karisito.
19 Ira na tinoni ira sa na dia vinabebetona sa mai tapipiara gu, na dia tamasa sa na nyorogua gu tana iapadi, beto qai vaqatania sa isa vei bai boka keania. Na dia roroqu sa pugelia na nyorogua ikikeredi tana kasia gusu.
20 Goto gita na oda gugusu susuverena sa pa noka tu, ko taqe korapa vera kukulinia gita sa na oda inaalo, na Bangara i Jisu Karisito, mina koko vei ketakoi.
21 Isa sa mina beia na oda tini munyalana ko mina beinia na tini kikilangana tana. Isa mina roitinia sa na roiti api pana ona neqi mina aru vaikamuniria doru sakasava pana kauruna nona neqi mekana.

4

Na paranga vaivaneqi

1 Ko sa vei sa, ka visa tavitiqu, agou sa na baere jonga taqu beto qa manoga kukulinigou ara. Agou sa na qera beto na tarapae vinasari pinia taqu, ko mu turu paragasa tana Bangara sagou, ka visa baere jonga.
2 Qa tepa vivitigia ara si Iudia beto qa tepa vivitigia ara si Sunituke ko ira karu rereko aipira sa mai mekarai pana dia roroqu beto na dia susuvere tutina na Bangara.
3 E, ko ara qa tepaigo tugu vei sao, na tinoni qu vaitokai vatelania na pogoso mamata, ko mu tokaniria sira karu rereko pira ko mai vaivamomoso. Ira karu rereko aipira sa qai mekarai roiti viviva tavitisiu ara pana vareregena na nongoro jongana, beto vei tugu i Kelemeniti beto ira doru qai mekarai roiti tavitisiu ara, ira na isongodi sa takuti pana buka sa kolea na isongodi ira qai isongia na toa.
4 Mu qeqera doru totoso pana miu somana tana Bangara. Ma kai pojai mule: mu qeqera!
5 Mu vadogoroniria ira na doru tinoni na miu vajongana lao tana goto tinoni. Na Bangara sa tata lame.
6 Muke takulanga goboronia kai sa, goto na veveina doru kai sa sa mu vanongoronia na Tamasa sira na miu nyorogua pana miu vavara beto pana miu tetepa sa tavitia na paranga jongana.
7 Ko na bule tana Tamasa, na bule sa ululu jolaniria doru gigalai, mina vasare vamanotia na bulomiu beto na roqumiu pana tutina i Jisu Karisito.
8 Na vinaokotona, ka visa tavitiqu, aipira sira na uana tavagigala jongadi beto qai tatavaragua, ko ira sa mu vakoleria pa roqumiu: isa sa sosoto, isa sa tapangaga, isa sa tuvisi, isa sa lioso, isa sa bata jonga, beto isa qai rove vajongai ira na tinoni.
9 Beto ko ira na sakasava qu gigalainiria, qu tekuniria, qu nongoroniria, beto qu batiniria taqu, sa mu roitiniria. Ko na Tamasa bule mina vavaburogou sagou.

I Paula sa paranga jonganania na vaivana

10 Ara qa qeqera vivitiginia pana qua kole kame tana Bangara sa agou kopira tu na miu roroqu lame taqu sa tutugu ligu mule. Sosoto, qu kole roroqusiu tugu agou sara, ba quke boka batia kai lolomo jongana ko bu vabatinisiu.
11 Kita mu rorovea sa vaivasevi gu sa soni paranga vei inara kita mugunisiu, ura ara qa tei siranania tu sa bi ai bi jongana vei babi ikerena vei sa na susuvere ba ara sa qake nyoguania mule kai sa.
12 Qa gigilaiqua tugu ara sa ai sa vevei tonai sa qasa vaivasevi na

tinoni, beto qa gigilaiqua tugu ara sa ai sa vevei tonai sa isongo vapugele nyonyoa na tinoni. Ara qa tei tomea tu ko qa sirana vatalenia sa bi ai susuvere veveveina, bi na totoso pote babi na totoso burana, bi na totoso pugele nyonyoa babi na totoso ivulu vaivasevi.
13 Pana neqi tana isa sa vanisiu na neqi sa ara qa boka taleria gu sa doru kai sa.
14 Ba na roiti jongana sa qu roitinia agou ko qu somana tokanisiu pana qua totoso tapata.

15 Ko agou pa Pilipae mekamiu ba qu gigila vataleamiu sa pa popodalaina totonai sa koni tatarae tamugou na nongoro jongana tonai qa taloa pa Masidonia sara, sa kepore kai ekelesia bi somana tavitisiu ara pana iana beto na tekuna na vaivana, goto agou gu.
16 Ura tonai tu qa suvere pa Tesalonika ara ba agou nake kai totoso sa qu garunu lamenia sa na miu vaitokai tonai sa keporenisiu ara.
17 Nake vei ko qa korapa nyaqoa ko mu iasiu agou qau sa, goto ara qa korapa nyaqoa sa na vuana isa mi taanye tamo lao tadira na miu roiti jongadi qu roitiniria.
18 Ko ara qa tei tekuria tu doru kai sa ko kopira qa pugele nyonyoa! Qa tei teku vakarovoria tu pana tai Epaporoditasi ara sa na vaivana qu valame vanisiu agou. Ko kopira sa pugele nyonyosiu na vaivanva. Na vaivana aipira sa qai vei na vaivana umumanga jongadi, na vavakukuvu qai garo beto qai vaqera vivitigia na Tamasa.
19 Ko ira doru kai sa qu ivuluniria sa na qua Tamasa mi vapugelenigou na ona isisongo lavata sa kole tana Karisito Jisu.
20 Na Tamasa na Tamada mi tavalavata beto mi tavatarasae ko mi kamua na kamua. Agua.

Na Paranga Vinaokotona

21 Mu pojaniria na qua roroqu ira doru tinoni tana Tamasa qai tutia i Jisu Karisito ketakoi. Ira na turaqu qai tutia na Karisito qai korapa suvere tavitisiu ara aipira qai garunu laonia na dia roroqu tamugou.
22 Ira doru tinoni tana Tamasa lani sa qai garunu laonia na dia roroqu, vei tugu ira qai roiti pana ruma tai Siza na kuta bangara.
23 Na vairoqu vaialona tana Bangara i Jisu Karisito mi somana tamugou.

Pa Kolosi

Na Popodalaina na Leta

1 Ara Paula, pana nyorogua tana
Tamasa qa tinoni tagarunuqu tana
Karisito i Jisu, beto i Timote na tasida.
2 Na leta api sa lao tamugou pa
Kolosi, agou na tinoni liosomiu beto
na tinoni tarangemiu pana miu
tutina na Karisito.
Na vairoqu vaialona beto na bule
tana Tamasa na Tamada mi somana
tamugou.

Na Vavara Paranga Jongana

3 Agei sa doru totoso qe paranga
jongana lao tana Tamasa na Tamana
na oda Bangara i Jisu Karisito totonai
qe vavara tokanigou agou,
4 ura qe nongoroniria agei sa na
veveina na miu rarange tana Karisito
i Jisu beto na miu vairoqu lao tadira
na tinoni liosodi tana Tamasa.
5 Na miu rarange beto na vairoqu
aipira sa qai pidoko votu pana miu
vera ngangalina isa sa korapa takopu
vatale vanigou pa noka, ko na vera
ngangali isa sa perangana qu non-
goronia agou totonai qu nongoria na
sosoto sa kole pa nongoro jongana
6 sa lame kamugou agou. Sa korapa
vua beto sa korapa rerege pa doru
eqa pa kasia gusu sa na nongoro jon-
gana isa, ko tamugou ba sa korapa
tugu vei isa podalai vei tu na rane qu
nongoronia ko qu gigila vatalea agou
sa na vairoqu vaialona tana Tamasa
sa tatarae pana sosoto.
7 Ko na vairoqu vaialona tana
Tamasa api sa qu tei nongoro
vakarovia tu agou tai Epaparasi kai
tinoni jongana sa mekarai nabulu
tavitigei agei, beto kai tinoni roiti
tarangena tana Karisito sa tokanigei
agei,
8 beto isa sa ule vanigei agei na
veveina na vairoqu sa vanigou na
Gagala Tabuna agou.

Na Karisito Beto na Ona Roiti

9 Ko sa vei aipira sa agei sa podalai
tugu na rane qe nongoronia na
veveimiu agou, poni sa qeke noso
vavara tokanigou beto qe tetepa
vanigou sa agou ko na Tamasa mi
vapugelenigou na gigalaina na ona
uana tonai muna isongia agou sa na
tavagigala beto na vinakabere tana
Gagala.
10 Ko mu boka toania agou sa na toa
sa garo beto sa qerania na Bangara,
ko mu vuania doru roiti jongana
beto mu ijoko pana miu gigalaina na
Tamasa.
11 Beto ko mu tavaneqinia doru
neqi tinamasa tana ko mu vangajuria
na tapata beto muke kilasa munyala.
Pana qeqera
12 mu paranga jongana lao tana
Tamada isa sa vasomana isonginigita
na kobuna na isisongo sa vatana
vaniria ira nona tinoni qai suvere pa
kabere.
13 Isa sa na Tamasa sa alogita pana
neqi tana rodomo ko sa vakarovogita
pana binangara tana Tuna isa sa ro-
roqua,
14 na Tuna isa sa ruvatagita ko qai
taleoso sira noda sela.

Na Karisito sa Poreveveina Jola

15 Na Tuna isa sa na kirena na Tamasa
paena,
na podo kimanaqedi doru
vinapodaka.
16 Ko pana Tuna sa sa vapodakaniria
na Tamasa
sa doru sakasava pa noka beto pa
peso-
ira na sakasava tabatadi beto na
paedi,
ira na okokoto neqi beto na ba-
bangara,
ira qai totoli beto ira qai poredia
viva.
Doru sakasava sa vapodakaria na
Tuna,
ko qai podaka vania isa.
17 Na Tuna sa tei suvereona tu tonai
qai oqoro podaka doru kai sa,
ko isa tugu sa aru vaikamuniria
sira doru sakasava.
18 Na Tuna sa na batuna na ekelesia,
isa na tinina isa.
Isa sa na popodalaina,
na podo kimanaqe sa turu mule
pana mate,

ko isa sa sa momoeniria doru
sakasava.
19 Ura pana nyorogua jongana tana
Tamasa
sa sa kolea na tinamasa pugelena
sa na Tuna,
20 ko pana Tuna isa sa vaipuku tari
laoniria tana mekana isa
sira doru sakasa.
Na orunguna isa sa nyoa pa korosi
sa sa vaibuleniria sira doru
sakasava pa peso beto pa noka.

21 Na totoso qai jola lao pori sa qu
tapikata vasou pale ko qu kanai agou
sa na Tamasa, ko na miu roroqu beto
na miu roiti qai gagale ikeredi.
22 Ba kopira pana matena na
tinonina na tinina na Karisito sa na
Tamasa sa vaipuku tari mulenigou
sagou, ko qu turu pa moena mekana
isa na tinoni madimiu, na liosomiu,
beto na tinoni kepore miu pake.
23 Ko agou ba mu aru tamania na
rarange, ura qu tei tavatogasa va-
mauru vatale tu ko quke tavakanoko
pana vera ngangalina qu isongia
tonai qu nongoria na nongoro jon-
gana. Ko na nongoro jongana isa sa
sa tatarae pa doru eqa pa kauruna
noka, ko na nongoro jongana isa sa
qa nabulunia ara Paula.

Na Roiti tai Paula pa Ekelesia

24 Ego qa qeraniria ara sira na tap-
ata qa gosoro talenigou agou ko ira
na vitigi sa oqoro vaokotoria na vitigi
tana Karisito sa qa vaokotoria pana
tiniqu ko qa gosoro vania na ekelesia,
isa na tinina na Karisito.
25 Na ekelesia isa sa qa tavile-
nia ara ko qa nabulunia pana roiti
poreveveina tana Tamasa, isa na
roiti poreveveina sa vanisiu isa ko
ma vagore votua ara sa na paranga
tana Tamasa ko mi tokanigou sa agou
sau.
26 Ko isa tugu na paranga tana
Tamasa api sa na nongoro golomona
sa kole golomo na totoso beto na
sasae tinoni qai jola lao pori, ba
kopira sa sa vabola votua isa tadira
nona tinoni.
27 Ira sa na Tamasa sa nyo-
gua vagigilaniria sa na vagiso
poreveveina beto na vaivagabarana
jola na nongoro golomona api sa
tadira na tinoni karovodi tugu vei.
Na nongoro golomona isa sa api: na
Karisito sa kole pa bulomiu, isa na
vera ngangalina kode muna somana
isongia na toa jojonga tana Tamasa.
28 Ko isa sa na Karisito qe ko-
rapa vavaqatania agei tadira doru
tinoni. Doru boboka qe varoitiria
ko qe paranga vabalauria sira doru
tinoni beto qe vagigalairia sira doru
tinoni, ko mai turu na tinoni mat-
uadi tana Karisito tonai mai turu pa
moena na Tamasa sira doru tinoni
qeu.
29 Ko sa vei sa qa pavu tale vaipera
vivivania ara sa na viva tana isa sa
korapa roiti vaneqi viviva taqu.

2

1 Ara qa nyoroguania ko mu gigilai
agou, sa ara qa gosoro taleni tapata
sa na tokamiu agou beto ira na tinoni
pa Laodikeia beto ira doru qai oqoro
batinisiu na matadi,
2 ko na bulodi mai tavaneqi beto
mai taaru vaikamu pana vairoqu, ko
tonai mai tekua ira sa na gigalai soso-
tona poni sa mai isongia ira sa na
vinasosoto neqina. Pana soana vei
pira sa mai gigilaia ira sa na nongoro
golomona tana Tamasa, ko na non-
goro golomona isa sa na Karisito gu.
3 Tana Karisito qai takopu sira doru
isisongo tavagigala beto na gigalai.
4 Na ginuana qa pojanigou alepi
sa vei ko ira na tinoni maike
toni vapirunigou na dia paranga
vavaivasianadi.
5 Ura na tiniqu sake korapa su-
vere tavitigou tugu sagou, ba na qua
roroqu sa korapa tugu suvereona
tamugou. Ko qa qera vivitigi sara
tonai qa batia ara sa na toa vaigoso-
raina tamugou beto na miu rarange
purana sa kole tana Karisito.

Na Toa Pugelena Tana Karisito

6 Ego qu tei isongia tu agou sa na
Karisito i Jisu na Bangara, ko kopira
mu toania sa na uana garona tana.

7 Mu bagere vakori beto mu turu
vamauru tana, beto mu turu vamau-
runia na miu rarange vei isa qu
tavagigalainia, beto mi pugele ny-
onyogou na paranga jongana.

8 Mu vabalau kita mai toni vap-
inausunigou na dia gigalai kokobadi
beto na nyonyoravadi. Na gigalai
vei aipira sa qai koko lame vei pa
uana tututi tadira na tinoni gu beto
na vaivagigalai gogoborodi veveina
na kasia gusu gu sa aipira, goto nake
koko veidi tana Karisito.
9 Ura tana Karisito sa kole tinoni sa
na pugelena na toa tinamasa.
10 Ko agou sa qu tekua na toa puge-
lena tonai qu tekua isa, isa sa kole
makele are tadira doru gagala qai
bangara beto tadira sa poredia neqi.
11 Tonai qu tekua isa sa qu tapobe-
nia agou sa nake pobe sa roitinia na
lima tinoni, goto na pobe sa ulu pale-
nia tu na toa sa kolea na neqi tana
sela, ko na pobe isa sa na Karisito tu
sa roitinia.
12 Ura qu tagolomo tavitia
na Karisito sagou totonai qu
tapaputaiso beto totonai tugu sa qu
tavaturu mule tavitia isa totonai qu
rangea agou sa na neqi tana Tamasa,
isa sa vaturu mulea pana mate sa na
Karisito.
13 Totonai qu korapa tinoni
matemiu pana sela beto pana tinimiu
sake tapobe agou, na Tamasa sa
mekarai vaturu mule tavitinigou na
Karisito sa agou. Isa sa taleosoniria
sira dorudi noda sela,
14 sa jiraka piara pale isa sa na pepa
kutina na oda lilipu sa turu kanagita
tataviti ira na vavanaudi na lilipu, ko
sa teku varijo palea sa na pepa kutina
na lilipu api ko sa pata palenia pa
korosi.
15 Sa ujolo vagagale palea na dia
neqi sira na gagala poredia neqi
ko qai bangara, beto sa vakilasa
vakekearia pana vaikamu beto sa
toni veiniria na kana tavakilasadi.

16 Ko sa vei sa agou muke vamalu-
mia mule na goto tinoni ko mi pitu-
nigo na tetekuna beto na buku, babi
pana kalena na rane poreveveidi, na
popu korega, babi na rane Minere.
17 Ira na sakasava aipira sa na
ongudi gu ira na sakasava qai tuti
lame liligu, goto na tinonina sa na
Karisito tu.
18 Mu vabalau kita kaki mai teku
variunigou na miu pinia sira qai
tekunidia qeqera sa na vavaikete mu-
leniria mekadi beto na vavatarasaedi
ira na mateana. Na tinoni vevei ira sa
qai vavaqataniria sira na dodogoro
qai batiria, beto kepore laona sa na
roqudi sa vavalavatainia na roroqu
goborodi,
19 beto qaike aru tamana vamauru
tana Karisito. Na Karisito isa sa
na batuna na ekelesia, ko isa sa
vatetekua sa na tinina beto sa aru
vaikamuniria pana ia vavajokelaidi
sira na okokoto kokobu tini ko na tini
sa ijokonia sa na ijoko tana Tamasa.

Na Toa Koregana Tana Karisito

20 Qu tei mate tavitia tu na Karisito
ko qu tei taruvataniria tu sira
vaivagigalai gogoborodi veveina na
kasia gusu sagou. Ko ai sa vei sa kale
pu korapa tu toania agou sa na toa
kasia gusu ko qu korapa tu tutiria sira
na vavanau vevei aipira,
21 <<Muke arua api! Muke gani
podekia isa! Muke uliria pori!>>?
22 Na suqutu aipira sa na veveidi
gu na sakasava qaike ruavo ikeredi
tonai qai tateku, beto na vinaturu
beto na vaivagigalai tadira na tinoni
gu sa aipira.
23 Qai doro vei na gigalai tuvisidi
sa aipira ura qai nyoroguania na
vinatarasae neqina, qai doro vaiketai
muleniria mekadi, beto qaike meme-
nia na tetekuna na tinidi. Ba na va-
vanau aipira sa qaike boka tokania
na tinoni ko mina aru muleniria ira
na ona nyorogua ikikeredi.

3

1 Ko qu tei mekarai turu mule tavi-
tia tu na Karisito sagou, ko sa vei
isa sa mu nyaqoria agou sira tu na
sakasava pa nulu ketakoi sa tava-
toqo na Karisito pa kale matuana na
Tamasa.

2 Mu roqu totoniria sira na
sakasava pa nulu, nake sakasava pa
peso.
3 Ura qu tei mate tu sagou, ko
kopira tana Tamasa tu sa kole golomo
tavitia na Karisito sa na toa tamugou.
4 Ko tonai mina bola votu sa na
Karisito, isa na toa tamugou, poni sa
agou ba muna somana bola votu tavi-
tia tugu sisa ko muna somana isongia
agou na ona malakapi.

Na Toa Leluna beto na Toa Koregana

5 Ko sa vei sa mu vamateria sira
na nyorogua tana pa peso qai kole
pa miu toa, vevei na aru vabosi, na
roiti valulasa, na nyonyorogua vav-
abosi, na nyonyorogua ikeredi, beto
na isisongo muino sakasava- ura na
muino isiongo sa na vatarasaena na
tamasa sesekena.
6 Ira na toa lulasadi aipira sa sa ko-
rapa lamenia na kokora tana Tamasa
tadira qaike vatabea isa.
7 Perangaina agou ba qu somana
tutiria tu sa na toa vevei aipira tonai
qu toaniria sa na toa lulasadi vei ira.
8 Ba kopira sa mu loa paleria agou
sira dorudi na roiti ikikeredi pira:
na vavaikuo, na vavaikokora, na
vavaiikerai lao lame, na vavaipoja
vivikere, beto na vavavukele gob-
oroniria na paranga qaike garo.
9 Muke vaiseseke lao lame, ura qu
tei ulu vagore palenia tu agou sa na
toa leluna beto doru ona uana ikik-
eredi
10 beto ko qu tei vasaea tu agou sa
na toa koregana isa sa korapa tabei
vakorega ko mu isongia sa na gigila
vatalea agou sa na kirena isa sa vapo-
daka na toa koregana.
11 Ko pana toa koregana api sa
kepore sa na tinoni karovodi babi
na tinoni Jiu, na tapobedi babi nake
tapobedi, na tinoni karovodi, na
tinoni pirudi, na pinausu babi na
tinoni taruvatadi; goto doruna sa na
Karisito gu beto na Karisito gu sa kole
tadira dodoru.
12 Na ona tinoni tavilena na
Tamasa, na liosomiu beto sa roro-
qugou isa sagou. Ko sa vei isa sa
mu toania agou sa na toa vairoqu,
na vajongana lao tadira na tinoni,
na vaiketai mule, nake sasuru gob-
ororia ira na tinoni, beto na vera
vamomoso.
13 Mu doro vajola pale na sela tana
goto tinoni beto mu mekarai vaita-
leosae vei bi koleona sa kaki vaipa-
paranga pa vaikorapaimiu. Na Ban-
gara sa taleosonigou sagou ko agou
ba mu taleosonia tugu na goto tinoni.
14 Tadira doru uana aipira sa mu
vaokoto laonia sa na vairoqu, isa sa
sa aru vaigosorai vataleniria doru
sakasa.
15 Na bule tana Karisito sa mi to-
tolinia na bulomiu, na bule isa na
ginuana sa kukunigou na Tamasa ko
qu mekarai kame tinoni. Ko mu
paranga jongana lao tana Tamasa.
16 Na paranga tana Karisito mi
toa masuru vatale tamugou, tonai
qu vaivagigalai beto qu paranga
vaivabalau pana uana tavagigala,
beto tonai qu kera paranga jongana
laoniria tana Tamasa pa bulomiu sira
na kera vinatarasae, na kera lotu,
beto na kera tabunadi.
17 Beto doru roiti muna roitiniria,
bi pana paranga babi pana uana, sa
mu roitiniria pana isongona na Ban-
gara i Jisu beto mu paranga jongana
lao tana Tamasa na Tamada ura na
tinoni tana Karisito sa gita.

Na Uana pana Toa Koregana

18 Agou na rereko iviva, mu tuti
viketairia sira na marenemiu ko mu
toania sisa vei sa garo pana tutina na
Bangara.
19 Agou na marene iviva, mu ro-
roquria sira na maqotamiu ko muke
koti sasasururia.
20 Agou na koburu, mu vataberia
pana doru sakasava sira na tinamiu
na tamamiu, ura isa sa na uana sa
vaqerai na Bangara.
21 Agou na tamadi, sa muke va-
vatagigiriria sira na tumiu, ura muna
veiniria sa kode mai munyala pana
dia popodeke.
22 Agou na pinausu, mu vataberia
pana doru sakasava sira na miu ban-
gara pana toa tini. Nake tonai gu qai

korapa dogoro kopunigou sa muna roiti vatale ko vei ko bai qeranigou ira na tinoni bugu, goto mu roiti pana bulo kaberena beto mu pangania sa na Bangara.

23 Doru roiti qu roitiniria sa mu roiti vataleniria pana bulo jongana, vei qu korapa roiti vaniria nake tinoni goto na Bangara tu.

24 Ura qu tei gigilai tu agou sa na Bangara tu mina vanigou sa na pinia isa sa kopu vaniria ira nona tinoni. Na Bangara na Karisito tu sa qu korapa nabulunia agou.

25 Ura na tinoni sa roitinia na roiti ikikeredi sa mina tavakilasania tugu isa sira na roiti ikikeredi sa roitiniria, ura na Tamasa sake toka kalenia kai tinoni.

4

1 Agou na bangara, mu vadogoroniria isa sa tuvisi beto sa pada sira na miu pinausu, ura qu gigilaimiu sa agou ba sa korapa suvereona pa noka sa na miu Bangara.

Na paranga vaivaneqi

2 Mu totokai na vavara, mu suvere gegele pana vavara beto mu vasomanania na paranga jongana.

3 Agei ba mu vavara tokanigei tugu, ko na Tamasa mi revanga vanigei na atakamana tana paranga ko me boka vaqatania agei sa na nongoro golomona na veveina na Karisito, isa na nongoro sa qa tapiu talenia ara.

4 Ko mu vavara tokanisiu ko ma vakabere vatalea ara sa na nongoro golomona isa, isa vei sa pada ko mana parangania ara.

5 Mu toania na toa tavagigalana tonai qu suvere tavitiria ira qaike vasosotoa na Karisito ko mu aloa na totoso.

6 Na miu vavukele paranga sa mi vavagua doru totoso beto mi lilingi vavagegoai, ko mu gigalai oeniria na oe tuvisina sira na goto tinoni.

Na Paranga Vinaokotona

7 Doru vavakato veveiqu ara sa kode i Tukikosi tu mina ule vanigou. Isa sa na tavitida qe qerania, na nabulu tarangena, beto sa somana nabulu tavitigei agei pana roiti tana Bangara.

8 Isa sa qa garunu laonia ara tamugou sisa, ko mu gigilai agou ai qe korapa veveigamei sagei ko mi tavaneqi na bulomiu.

9 Na tinoni sa lao tavitia isa si Onesimasi, isa kai miu tinoni tugu agou, na tinoni tarangena beto agei ba qe qerania sisa. Ira karu sa kode mai vavakato vanigou sa doru sakasava na veveimei agei lani.

10 I Arisitakosi, isa sa korapa tapiu tavitisiu ara, sa valaoa nona roroqu lavata tamugou sau. Beto vei tugu i Maka na tasina vakarovo i Banabasi. Ko na veveina i Maka sa qu tei tekua tu sa na garunu veveina isa, ko vei mina lame kamugou poni sa mu vakamu vatalea.

11 I Jisu, kai isongona si Jasitasi, ba sa garunu laonia tugu nona roroqu lavata tamugou. Aipira gu sira na tinoni Jiu qai vasosotoa na Karisito beto qai mekarai roiti tavitisiu ara ko mi tavalame na binangara tana Tamasa. Ko qai vamanotosiu ara sira pira.

12 I Epaparasi, isa kai miu tinoni tugu agou beto na nabulu tana Karisito i Jisu, ba sa valaoa nona roroqu lavata tamugou. Doru totoso sa vaipera vivivanigou pana vavara ko mu turu vamauru vei na tinoni matuamiu beto ko mu tavapugelenia doru nyorogua tana Tamasa sau sisa.

13 Ara qa batia ko mana boka pojanigou gu sa isa sa roiti ngangali vanigou agou beto ira na tinoni pa Laodikeia beto pa Hierapolisi.

14 I Luke, na dokita jojonga tamigei, beto i Demasi qai garunu laonia na dia roroqu lavata tamugou.

15 Mu vakarovia na mei roroqu lavata tadira na tinoni tana Karisito pa Laodikeia beto tai Numipa beto na ekelesia qai vavaikamu pa ruma tana.

16 Pa liguna muna tiroa agou sa na leta api poni sa mu vajola laoa ko mai tiroa mule ira na ekelesia

pa Laodikeia. Beto agou ba muna tiroa tugu vei sa na leta mai vajola lamea ira na tinoni tana Karisito pa Laodikeia.

17 Beto aipira muna poja veinia si Akipasi, <<Ao mu vaokoto vatalea sa na roiti ninabulu sa vanigo na Bangara,>> munagunia.

18 Ara, Paula, qa kutinia pa limaqu mekaqu sa na qua roroqu lavata api. Muke koroto roqua sa ara sa qa korapa tapiu.

Na vairoqu vaialona mi vavaburogou agou.

Pa Tesalonika Momoe

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula, beto ira Silovanosi i
Timote.

Na leta api sa lao tamugou na ekelesia pa Tesalonika, agou sa isongogou na Tamasa na Tamada beto na Bangara i Jisu Karisito.

Na vairoqu vaialona beto na bule mai somana tamugou.

Na Rarange beto na Toa Jongana tadira na Tinoni pa Tesalonika

2 Agei sa doru totoso qe paranga jonganania tana Tamasa sa na veveimiu agou doru beto ko qeke noso gigalagou pana mei vavara sa agou doru.

3 Tonai qe vavara lao tana Tamasa na Tamada sa qeke koroto roquria sira na miu roiti jongadi qu roitiniria ura qu totoravusia na Tamasa, na miu ngangali sa vuania na toa vairoqu, beto na miu turu vangaju tonai qu vera gelenia agou sa na mule lame ta noda Bangara i Jisu Karisito.

4 Ka visa tavitimei jojonga, qe vagigilai agei sa na Tamasa tu sa vilegou ko na ona isa beto sa roroqugou na Tamasa sagou.

5 Ura na nongoro jongana tamigei sake lame tamugou pana paranga gagale gu, goto sa lame tavitia tu na neqi vaivagabaradi, sa somanania na Gagala Tabuna beto na mei vinasosoto korina. Qu tei gigilaimiu tu agou sa ai toa veveina qe toania agei tamugou ko me tokanigou sagou qeu.

Tonai qai Tekua na Nongoro Jongana ira na Tinoni

6 Ko agou qu toa tutia agou sa na toa qe toania agei beto na Bangara, ko qu gosoro talenia tu soku tapata sa na teku vakatapana na nongoro ba qu tekunia tugu pana qeqera tana Gagala Tabuna.

7 Ko agou sa kai dodoro tutina tadira doru tinoni rarange pa Masidonia beto pa pikata gugusu pa Akaia.

8 Ko na nongorona na Bangara sa sa koko lame vei tamugou ko sa lao nake tadira pa Masidonia beto ko pa Akaia gu, goto na miu rangena na Tamasa sa sa tanongoro doru eqa. Ko kepore mule sa kai sava mene boka pojai sa agei.

9 Ura ira na tinoni mekadi qai vavakatonia sa na veveimiu agou qu vakamu vatatalegei tonai qe lame tamugou, beto na veveimiu agou qu balinga loa paleria sira na tamasa sesekedi ko qu nabulunia gu sa na Tamasa sosotona beto na toana

10 beto qu kukuli verania na lagerena pa noka sa na Tuna, i Jisu isa sa tavaturu mule pa mate, ko isa sa mina alogita pana kokora manginina tana Tamasa sa korapa lalameona.

2

Na roiti tai Paula pa Tesalonika

1 Ka visa tavitiqu, agou mekamiu qu gigilaimiu sa na mei lame agei tamugou sa nake goborona.

2 Qe gosoro taleni vitigi perangana beto qe takomiti vivikere pa Pilipae sagei, isa tu vei qu tei gigilaimiu tu agou, ba na oda Tamasa sa vavarenegei ko qai raja kokolosogei tu ba qe ule vanigou tu sa na nongoro jongana tana Tamasa.

3 Ko na mei tepa lao tamugou sa nake vei ko me vasianagou babi me roitinia pana uana ikeredi babi me veloposogou qekeu sa.

4 Goto na Tamasa tu sa viloto vaegogei ko sa varangenigei sa na nongoro jongana api ko sa vei sa qe vavakatonia. Ko nake tinoni sa qe nyorogua vaqerai agei, goto na Tamasa tu isa sa vilotia na bulomei.

5 Ko qu tei gigila vataleamiu tu agou sa agei qeke lame paranga valolomosogou babe pojaria kaki paranga ko be tekumei isisongo tamugou qekeu. Na Tamasa sa bati gigila vatalegei agei.

6 Qeke nyaqoa na vinatarasae
tadira na tinoni, bi tamugou babi
tadira goto tinoni.
7 Be boka vapogosonigou gu na
mamata sa agou ura na tinoni
tagarunumei tana Karisito sa agei,
ba qe vakoburugei tonai qe suvere
tavitigou. Qe suvere vei gu na rereko
sa kopu vataleniria na tuna.
8 Qe kukuli vivitigigou sa agou, ko
sa vei sa qe ngangali ianigou agei sa
nake mekana gu na nongoro jongana
tana Tamasa goto na mei toa tugu vei,
ura qu bulomei agei sa agou.
9 Qu roqu vakoititiria agou, ka visa
tavitimei, sira na roiti manginidi beto
na tapatadi qe roitiniria agei. Na
rane na bongi sa qe roiti ko meke
vatapatianagou agou pana kopumei
agei tonai qe taraenia tamugou sa na
nongoro jongana tana Tamasa qeu.
10 Agou beto na Tamasa sa gigila
vataleaona sa na uana qe toania agei
pa moemiu agou qu vasosoto sa sa
lioso, sa tuvisi beto sa kepore opop-
una.
11 Ko agou qu gigilaimiu sa agei qe
veinigou na tamana sa veiniria na
ona koburu sagou
12 ko qe paranga vaneqigou, qe
vamanotogou, beto qe paranga va-
maurugou ko mu toania na toa sa
garo tana na Tamasa isa sa kuku
tomenigou pa ona binangara beto na
vinalavata qeu.
13 Ko agei ba qeke koroto paranga
jongana lao tana Tamasa ura agou
tonai qu nongoronia pana vavakato
tamigei sa na paranga tana Tamasa,
poni sa quke teku veinia na paranga
tana tinoni goto qu teku vakatapa
veinia tu na paranga sosoto tana
Tamasa sisa, isa na Tamasa sa korapa
roiti tamugou qu vasosoto.
14 Ka visa tavitimei, agou qu doro
tutiria sira na ekelesia tana Tamasa
pa Jiudia, ira na tinoni tana Karisito.
Ura agou ba qai aru vitigigou tugu
ira na tinonimiu gu mekamiu, kai
muqisi podeke vei tugu ira na Jiu
qaike vasosoto sa qai ngangangu-
luria sira na ekelesia pa Jiudia.
15 Ira tugu na Jiu ira sa qai vamatea
sa na Bangara i Jisu beto ira na tinoni
kokorotai pa moa beto agei ba qai
ngangulugei tugu vei. Ko na Tamasa
ba qaike vaqerai beto doru tinoni sa
qai kana betoria.
16 Agei qai suqutugei ko meke
vavakato vaniria ira na tinoni
karovodi sa na nongoro jongana isa
mai taalonia ira qarigu. Ko tonai qai
roiti vei aipira sa ira sa qai korapa
vaikamu vapugele vasokua sa na
dia sela. Na kokora tana Tamasa sa
kopira sa togaria sira.

I Paula sa Nyorogua Vivitigi Dogoro Beiria ira pa Tesalonika

17 Ka visa tavitimei, pa iapeki to-
toso qe suvere tapikata tamugou (ba
qu tapikata pana tinimei, nake pana
bulomei), sa qe kukuli laonigou gu sa
agou ko qe popodeke vivitigia ko be
dogororia na isumatamiu qeu.
18 Qe nyorogua vivitigi lao ka-
mugou sa agou ko ara mekaqu qa
popodeke tu kame karu totoso, ba i
Setani sa kokolosogei.
19 Ura i sei sa na ginuana qe vera
gegele, qe qeqera, beto mene tekuni
pinia agei tonai mina mule lame na
Bangara i Jisu Karisito? Agou tugu vei
ke!
20 Ura agou sa na mei vinalavata
beto na mei qeqera.

3

1 Ko totonai qeke boka pogoso golo-
mia gu sa na takulanga, poni sa qe
doro veinia sa jongana sa me suvere
mekamei gu pa Ateni sagei qeu.
2 Goto qe garunu laonia si Tim-
ote gu, isa sa na tasimei sa mekarai
roiti tavitigei pa roiti tana Tamasa
pana vareregena na nongoro jon-
gana veveina na Karisito. Isa sa
qe garunu laonia ko mi vamaurugou
beto mi paranga vaneqigou pana miu
rarange,
3 ko kepore kame agou mi malekutuniria na tapata aipira qeu. Agou mekamiu qu tei gigilaimiu tu sa na tapata vevei aipira sa taqe taudukunia ko tana gosororia tugu gita.

4 Totonai qe suvere tavitigou sa perangana tu qe pojanigou sa kode tana gosororia gita sa na tapata qeunigou. Ko kopira qu gigila vatalea sa isa tugu sa gore votu vei.
5 Ko sa vei isa sa tonai qake boka pogoso golomia sa na takulanga poni sa qa vaigarunu sara ko ma gigilai sa ai sa korapa vevei na miu rarange qau. Qa matagutunia ara sa kita na kutana na totoke mi tei totoke vavukelegou tu pana kaki soana ko mina vei poni sa sa goboro gu sa na roiti mamanginina tamigei qau.
6 Ba kopira sa tei mule lame tu si Timote, ko sa tei ule vanigei tu sa na nongoro jongana na veveina na rarange beto na vairoqu tamugou. Ko sa tei ule vanigei tu vei sa agou ba qu kole roroqugei doru totoso sagei ko qu kukuli totonigei ko bu batigei qugu, kai muqisi podeke vei tugu agei ba qe kukuli totonigou ko be batigou qeu sau.
7 Ko sa vei sa, ka visa tavitimei, qe gosoro taleria tugu agei sa doru tapata beto na vitigi, ba qe taparanga vaneqinia agei sa na veveimiu agou ura na rarange tamugou sa korapa neqina.
8 Ura kopira agei sa qe suvere vatale tonai qu turu vamauru tana Bangara sa agou.
9 Ko agei sa qeke boka koroto paranga jongananigou agei tana Tamasa sagou ura qe qera vivitiginigou pa moena na oda Tamasa sagou.
10 Na rane na bongi qe tepa vivitigia pana vavara ko me batia na isumatamiu sagou ko me tamo vaokoto vanigou na sakasava sa qasania na miu rarange qeu.
11 Na Tamasa na Tamada mekana beto na oda Bangara i Jisu mi gaitia na mei soana ko me boka lao kamugou agou.
12 Ko na Bangara mi vaijokia beto mi vapugele nyonyoai na miu mekarai vairoqu beto na roqudi ira na goto tinoni, kai muqisi podeke vei tugu agei qe roroqu veinigou sagou,
13 ko na bulomiu mi tavaneqi pana toa liosona beto mi madi pa moena na Tamasa na Tamada tonai mina mule lame tavitiria ira doru ona tinoni liosona sa noda Bangara i Jisu.

4

Na toa sa vaqerai na Tamasa

1 Ego ko na roroqu vinabebeto sa api, ka visa tavitimei. Qu tei gigalainia tu agou tamigei sa isa muna toa vei ko muna vaqerai sa na Tamasa, ko na toa vevei tugu isa sa qu korapa toania agou. Ko kopira qe tepa vivitigigou beto qe paranga vaneqigou pana isongona na Bangara i Jisu sagou ko mu pugele nyonyoania gu sa na toa vei isa.
2 Ura qu tei gigilaimiu tu agou sa ira na vavanau qe vanigou pana neqi tana Bangara i Jisu.
3 Ura na nyorogua tana Tamasa sa agou mu toania na toa liosona, mu ukunia na toa lulasana,
4 mu tavagigalania ai muna kopu mule venia na tinimiu mekamiu, beto mu isongia pana toa madina beto na toa pangagana,
5 muke toania na nyonyorogua roiti valulasa qai vevei ira na tinoni karovodi qaike gigilai na Tamasa.
6 Pana uana rereko na marene sa kepore kai tinoni mi roitinia na sela babi ngangangulia sa kai tavitina, ura qe tei ule vanigou tu beto qe tei poja vaneneqinigou tu sa na Bangara mina vakilasaria sira qai roroiti vevei aipira.
7 Ura na Tamasa sake kukugita sa gita ko tana toania na toa lulasana, goto vei ko ta toania sa na toa liosona sau.
8 Ko sa vei isa sa, na tinoni sa kilu palenia na vavanau api sa nake tinoni sa sa kilu palenia isa goto na Tamasa tu isa sa vanigou na ona Gagala Tabuna.
9 Goto na vavanauna na vairoqu turamiu sa agei meneke kilu kuti lao vanigou sagou, ura agou mekamiu sa tei vagigalaigou tu na Tamasa ko mu toania na toa mekarai vairoqu sau.

10 Ko agou qu tei korapa tu toania
tadira doru tavitimiu pa doru ia pa
Masidonia sa na uana vei api. Ko agei
qe paranga vaneqigou ko mu pugele
nyonyoania gu sa na toa vei isa.
11 Mu uanania na suvere vaiketai,
mu jujunonia na miu roiti mekamiu
beto mu varoitiria na limamiu
mekamiu, isa tugu vei qe tei garunu
vaneneqingou tu perangana,
12 ko mai pangaganigou ira na
tinoni pa peguruna beto agou ba mu-
nake toa pa limadi na goto tinoni
tugu vei.

Na Mule Lame tana Bangara

13 Ka visa tavitimei, agei qeke ny-
oroguanigou ko bu suvere pupugu-
niria agou sira na tinoni qai tei mate
tu, ko muke suvere takulanga vei ira
sa keporeniria na vera ngangalina na
toa vuka risa.
14 Ura taqe vasosotoaoda gita sa i
Jisu sa mate beto sa turu mule, ko
taqe vasosotoa tugu vei gita sa na
Tamasa kode mina toni mule tavi-
tinia i Jisu sa ira na tinoni qai rangea
isa beto qai tei mate tu.
15 Ura na vaivagigalai tana Ban-
gara sa qe korapa ule vanigou alepi:
gita taqe korapa toaoda tonai mina
mule lame na Bangara sa tanake lao
momoeniria sira qai tei mate tu.
16 Tonai sa mina tanongoro sa na
kuku lavata, na ovovelena na ban-
garadi ira na mateana, na vaqorona
na kuvili tana Tamasa, beto sa na
Bangara mekana mina lagere vei pa
noka beto ira na tinoni qai vasosotoa
na Karisito ba qai tei mate tu sa mai
turu mule momoe.
17 Beto poni sa gita taqe korapa
toaoda ko taqe korapa suvere sa tana
tasaputu sae tavitiria ira pa vavagalo
eqa ko tana gosoria gita sa na Ban-
gara. Ko doru totoso tana mekarai
suvere tavitia gita sa na Bangara.
18 Ko sa vei sa, mu mekarai
vaiparanga vaneqiniria sa na
paranga aipira.

5

1 Goto na veveina na totoso beto na
ngutidi na totoso sa, ka visa tavitimei,
agei meneke kilu kuti vanigou na
veveidi,
2 ura agou mekamiu qu tei gigila
vataleamiu tu sa na rane tana Ban-
gara sa kode mina lame vasiboro vei
na tinoni ikikona sa lame na bongi.
3 Tonai mai paranga sira na tinoni,
pira marigu, <<Na bule beto na
vinasare!>> marigu, poni mina bola
vasibororia na pipiara sira, mina vei
na vivitigi sa kamu vasibororia na
rereko bogatana, ko kepore sosoto
sa kai tinoni mina boka legasania na
pipiara.
4 Ba, ka visa tavitimei, agou sa nake
suveremiu pa rodomo ko na rane
isa bi kole bola vasiboro veinigou na
tinoni ikikona.
5 Ura agou doru sa na tinoni tana
kabere beto tana rane; gita sa nake
tinoni tana bongi babi tana rodomo.
6 Ko sa vei sa, gita take puta vei qai
vei ira goto qaike vasosoto, goto ta su-
vere gegele beto ta suvere tavagigala
tu.
7 Ura ira na tinoni qai puta sa
na bongi tu qai puta beto ira na
tinoni qai bubuku sa na bongi tu qai
bubuku.
8 Goto gita sa na tinoni tana
rane ko ta suvere tavagigala, ta
popokonigita vei na poko suqutu sa
na rarange beto na vairoqu, beto ta
soba veinigita na tarapae vaipera sa
na oda vera gegelena na inaalo tana
tekua vuka risa.
9 Ura na Tamasa sake udukunigita
sa gita ko tana gosoria gita sa na ona
kokora goto vei ko tana isongia tu gita
sa na inaalo tana oda Bangara i Jisu
Karisito,
10 isa sa sa matenigita, ko vei tabe
korapa suvere gegele babi tabe tei
mate tu ba kode tana suvere tavitia
sisa tonai mina mule lame.
11 Ko sa vei isa sa, mu mekarai
paranga vaivaneqi beto mu mekarai
vaiovulu, vei tugu qu korapa roitinia
kopira.

Na paranga vaivaneqi bebetona

12 Ka visa tavitimei, agei qe tepa
sagou ko mu doro gigalaria sira na
tinoni qai pavu talenigou beto qai

tolinigou pana tutina na Bangara beto qai ule vanigou na toa tavagigalana.
13 Mu dogoro vaporeveveinaria pana vairoqu sira na tinoni vevei pira ura na roiti tadira sa sa poreveveina. Mu mekarai suvere vabubule.
14 Ka visa tavitimei, qe paranga vaneqigou sagou ko mu paranga vatavagigalaria sira qai udapelu, mu vamanotoria sira qai munyala na roqudi, mu juka vamauruia sira qai munyala, beto mu paranga vamomosoria sira doru.
15 Mu kopunia ko mi kepore kai tinoni mi beinia na ikerena sa na ikerena. Goto doru totoso mu nyaqo tutia na jongana ko mu roiti laonia tana goto tinoni beto tadira doru tinoni.
16 Mu qeqera doru totoso,
17 muke koroto vavara,
18 bi ai tu totoso veveina sa bu gosoria ba mu paranga jongana gu. Ura na toa vei aipira sa sa nyoroguania na Tamasa tamugou pana tutina i Jisu Karisito.
19 Muke vatakulangia na Gagala Tabuna,
20 muke doro vakeporeria na nongoro lame veina tana Tamasa qarigunia,
21 goto mu viloto vataleria tu sa doru paranga, ko mu aru tamania sa na jongana
22 goto mu loa paleria sira doru kai sa ikikeredi.
23 Mekana na Tamasa bule mi valiosogou pa dorudi na miu susuvere, beto mi kopu vatalenia doruna na gagalamiu, na miu toa, beto na tinimiu ko mu talegasaniria sira doru tinajutu tonai mina mule lame na oda Bangara i Jisu Karisito.
24 Na Tamasa isa sa kukugou sa na tarangena, ko isa sa mina roitinia sapi.

Na Paranga Vinaokotona

25 Ka visa tavitimei, agei ba mu vavara tokanigei tu.
26 Mu paranga gogosororia sira na tinoni tana Karisito ketakoi.
27 Qa maulu lao pa neqi tana Bangara sara ko mu tiroa agou tadira doru na tinoni tana Karisito sa na leta api.
28 Na vairoqu vaialona tana oda Bangara i Jisu Karisito mi somana tamugou.

Pa Tesalonika Vinarua

Na popodalaina na leta

1 Ara Paula beto ira Silovanosi i
Timote.
Na leta api sa lao tamugou na ekele-
sia pa Tesalonika, agou sa isongogou
na Tamasa na Tamada beto na Ban-
gara i Jisu Karisito.
2 Na vairoqu vaialona beto na bule
tana Tamasa na Tamada beto tana
Bangara i Jisu Karisito mi somana
tamugou.

Na Vaituti pa Mule Lame Tana Bangara

3 Ka visa tavitimei, qe doro va-
garoa ko qe paranga jongana laonia
tana Tamasa doru totoso agei sa na
veveimiu agou. Ko sa tuvisina gu
sa qe vei inana agei ura sa ijoko
vatale sa na rarange tamugou beto sa
vovonu sa na vairoqu tamugou.
4 Ko agei mekamei qe vavaqatania
tadira na ekelesia tana Tamasa sa
na veveimiu agou, ura qu gosororia
sira na tapata beto na vitigi ba qu
turu vangaju beto qu neqi pana miu
rarange sagou.
5 Ko api sa ule votunia sa na vaituti
tana Tamasa na tuvisina beto ko na
Tamasa mina dogoro vapadagou pa
nona binangara isa qu korapa gosoro
taleni vitigi sagou.
6 Na Tamasa sa na tuvisina, ko kode
mina bei vaniria tugu na vitigi sira
qai vatakulangagou agou.
7 Goto agou qu gosororia na vitigi
beto agei sa kode na Bangara i Jisu
mina vamanotogita totonai mina
votu lagere vei pa noka tavitiria ira
na ona mateana neqidi jola.
8 Kode mina lagere tavitia na iku
vuvurunguna ko mina vakilasaria
sira qai kilunia na Tamasa beto ira
qaike vatabea na nongoro jongana ta
noda Bangara i Jisu.
9 Ko ira sa mai gosoria sa na vinaki-
lasa tana pipiara kole jolana beto
ko mai tapikata vasou pale pana
tana Bangara beto pana ona neqi
poreveveina lavatana
10 totonai mina mule lame sisa.
Ko totonai mina mule lame si Jisu
sa ira nona tinoni taviledi beto ira
qai rangea isa sa mai vatarasaea
beto mai valavatia sisa. Ko agou
ba kode muna somana tavitiria tugu
sira nona tinoni ura qu vasosotoa
agou sa na nongoro qe vavakato
vanigou agei.
11 Ko sa vei inara sa agei doru
totoso qe vavara tokanigou sagou,
ko na Tamasa mi doro vapadanigou
isa vei sa kukunigou beto ko mi
vagore voturia sira dorudi na miu
nyorogua jongadi beto na vuana na
miu rarange,
12 ko mu valavatia na isongona na
oda Bangara i Jisu, beto isa ba mina
valavatagou tu sagou ura sa roro-
qugou na oda Tamasa beto na oda
Bangara i Jisu Karisito sagou.

2

Na Mule Lame ti Jisu Karisito

1 Qe tepagou agei sagou, ka visa
tavitimei, ko na veveina na mule
lamena na oda Bangara i Jisu Karisito
beto tonai tana vaikamu gosoria gita
sisa
2 sa muke oqani tajou vaneneqere-
nia babu takulanganiria agou sa kaki
nongoro goborodi na lame veidi tana
Gagala Tabuna, na vavakato babi na
leta sa koko lame vei tamigei qarigu
ko qai ulenia sa tei lame tu sa na rane
tana Bangara qarigunigou.
3 Muke vaniria na lolomo sira na
tinoni ko mai vasianagou, ura mi-
nake tei lame tu sa na rane isa tin-
ganai mina kamua mai tu sa na to-
toso vuvukele riudia tadira na tinoni
beto ko na kana tana Tamasa, na
isongona na Tinoni Ikikerena Jola,
isa mina tapipiara vakilasa sa mina
votu lame mai tu.
4 Ko na Tinoni Ikikerena Jola isa
sa mina paranga vakekeporeria sira
doru sakasava qai tapopoja tamasa
babi na sakasava qai tavatarasae,
beto sa mina lao tome toqo pa
zelepade madina tana Tamasa ko
mina gigalia mekana sa isa sa na
Tamasa minagu.

5 Ai vei quke roqu vakoititia tu
agou sa perangana qa korapa suvere
tavitigou sa qa tei pojanigou tu sa na
veveidi aipira?
6 Ko kopira qu tei gigilaimiu tu agou
sa isa sa aru vatogolia na Tinoni Ikik-
erena Jola ko tinganai mina kamua
tu sa na ona totoso totonai mina votu
vakabere sisa.
7 Na neqi ikikerena sa tei korapa
tu roiti pa soana golomona, ba mina
tateku varijo mai tu sa na tinoni sa
aru vatogolia isa beto sa mina votu
vakabere sa na tinonina.
8 Ko pa liguna tu mina tateku var-
ijo na tinoni isa sa mina votu vak-
abere sa na Tinoni Ikikerena Jola
api, ko i Jisu mina ivu vamatea
beto mina vakilasania na ona kabere
tonai mina bola votu lame sisa.
9 Na Tinoni Ikikerena Jola isa sa
mina lame tavitia na neqi ti Setani
ko mina roitiniria na roiti neqidi,
na vinagigila sesekedi beto na roiti
vaivagabara sesekedi.
10 Ko mina varoitiria doru soana
seseke ikeredi tadira na tinoni mai
gosoria na vinakilasa. Kode mai
tavakilasa sira na tinoni ira ura isa
tugu na sosoto bi aloria sa qai dainia-
dia.
11 Ko sa vei sa na Tamasa sa garunu
tariniria na neqi vaitoni vapiru sira
ko qai vasosotoa sa na seseke
12 ko ira doru qaike vasosotoa na
sosoto beto qai tavaraguaniria sira
na roiti ikikeredi sa kode mai gania
na vinakilasa.

Agou qu Tavile ko Muna Taalo

13 Ka visa tavitimei, agei qe doro
vaporeveveinai ko qe paranga jon-
ganania tana Tamasa sa na veveimiu
agou, ura na Bangara sa roroqugou
sagou ko pa popodalaina tu sa vile-
gou na vua moena na Tamasa sagou
ko muna isongia sa na inaalo, ko na
Gagala Tabuna sa vamadigou sagou
qu vasosotoa na vaivagigalai soso-
tona.
14 Isa sa na toa sa kukunigou na
Tamasa pana nongoro jongana qe
taraenia agei tamugou ko agou muna
somana isongia sa na toa jongana ta
noda Bangara i Jisu Karisito.
15 Ko inara sa vei sa, ka visa
tavitimei, mu turu vamauru beto mu
aru tamanaria sira na uana tututidi
qe vagigalainigou pana mei vavakato
beto pana mei leta.
16 Na Tamasa sa roroqugita beto
pana ona vairoqu vaialona sa
vanigita na manoto kole jolana beto
na vangaju ko ta boka vera gegelenia
gita sira na sakasa jongadi. Na
Bangara i Jisu Karisito mekana beto
na Tamasa na Tamada sa
17 mi vaneqiria na bulomiu ko mu
turu vaneqiniria doru roiti jongadi
beto na paranga jongadi.

3

Mu Vavara Tokanigei Agei

1 Ego na vinaokotona, ka visa
tavitimei, sa agou mu vavara
tokanigei agei ko na paranga tana
Bangara mi rerege sisiqarai beto mi
tadoro valavata, kai muqisi podeke
vei tugu qu veinia agou tonai qu
tekua sa na paranga tana.
2 Mu vavara tokanigei tugu vei
sagei ko me tavasare tadira na tinoni
ikikeredi, ura nake ira doru qai va-
sosotoa sa na nongoro jongana.
3 Ba na tarangena sa na Bangara,
isa mina vaturu neqigou beto mina
vasaregou pana tana kutana niker-
ena.
4 Na mei vinasosoto tana Bangara
na veveimiu agou sa isa qe paranga
vaneneqinigou sa qu tei korapa tu
roitinia ko kode muna kole roitinia
tugu.
5 Na Bangara mi totolinia na
bulomiu ko mu gigila vatalea na
vairoqu tana Tamasa beto mu
isongia na turu vangaju tana
Karisito.

Ira Doru Tinoni sa Mai Roiti

6 Ka visa tavitimei, agei qe paranga
vaneneqinigou pa isongona na oda
Bangara i Jisu Karisito ko muke nago
sa tadira doru tavitimiu qai toania
na toa udapelu beto qai dainiadia

toania sa na uana tututidi qai teku vakarovia tamigei.
7 Agou mekamiu qu gigila vataleamiu sa sa poreveveina sa mu doro tutigei agei, ura agei ba qeke toania na toa udapelu tonai qe suvere tavitigou sagou
8 beto na gagani ba qeke teku gobororia tadira na tinoni, goto qe roiti na rane na bongi ko qe pavu beto qe gosoroni tapata tu ko meke vejujunogou agou na goto tinoni qeu.
9 Nake vei ko sa keporenigei na mei neqi ko be tepa sa, goto qe toa vei api sagei ko mu doro tutigei agei sagou qeu.
10 Ura tonai qe suvere tavitigou sa qe paranga vaneneqi veinigou pira: <<Na tinoni sa daiona roiti sa minake gagani,>> qeunigou.
11 Ura qe nongoronia sa kaki agou sa qai toania na toa ududapeluna beto qai daidia roiti goto qai kole roiti susula gu pana ona roitina na goto tinoni.
12 Ira na tinoni vevei ira sa qe garunu vaneneqiria beto qe paranga vaneqiria pa korapa isongona na Bangara i Jisu Karisito ko mai mavo roiti votunia sa na gagani mai gania.
13 Goto, ka visa tavitimei, agou sa muke munyalania na roiti jongana.
14 Na tinoni sa daiona nongoria sa na paranga qe kuti laonia pa leta api, poni sa mu dogoro viloto vatalea sa na tinoni isa ko muke nagoa ko mi keania sa nona roiti.
15 Ba muke doro veinia na miu kana, goto mu vavanau veinia tu kai tavitimiu.

Na Paranga Vinaokotona

16 Na Bangara bule mekana mi vanigou na bule pa dorudi totoso, bi pana totoso jongadi babi na ikeredi. Na Bangara mi vavaburogou agou doru.
17 Na qua roroqu lavata lao tamugou api sa pa limaqu mekaqu qa kutinia. Na kukuti vinagigila vevei api sa qa vakolea pa bebetodi dorudi na qua leta. Ko pira qa kuti veinia sa na vinagigila api.
18 Na vairoqu vaialona ta noda Bangara i Jisu Karisito mi somana tamugou doru.

Tai Timote Momoe

Na Popodalaina na Leta

1 Ara Paula na tinoni tagarunuqu
tana Karisito i Jisu ko qa tagarunu
pana neqi tana Tamasa noda inaalo
beto tana Karisito i Jisu isa taqe ko-
rapa gelenia.
2 Na leta api sa lao tao Timote ao qu
vei na tuqu sosoto pana toa rarange.
Na vairoqu vaialona, na vairoqu
vaitokai beto na bule tana Tamasa na
Tamada beto tana Karisito i Jisu na
oda Bangara mai somana tamu.

Na Paranga Vinabalauna na Vaivagigalai Sesekedi

3 Isa tugu vei qa tei paranga
vaneqinigo tu totonai qa rererege
lao vei pa Masidonia sa mu suvere
pa Episasi qaunigo, ko mu paranga
vaneneqiria sira kaki ketakoi ko mai
nogoto vaivagigalainia na vaivagi-
galai sesekedi
4 beto maike jujuno goboroniria
sira na vivinei goborodi gu beto
na tututidi ira na dia tite. Ira
na sakasava pira sa qai vapodo
vavaigua goborodi gu goto qaike ule
votunia na vareregena na vaialo tana
Tamasa isa sa lame vei pana rarange.
5 Na vinaokotona na vavanau api
sa na vairoqu, isa sa koko vei pana
bulo liosona beto pana monana jon-
gana beto pana rarange sosotona.
6 Ira kaki pira sa qai tei gabala va-
piru tu ko qai gabala vapele laoria
sira na vavaigua paranga sa kepore
na veveidi.
7 Qai nyoroguania ko bai tinoni
vavaivagigalainia na Vavanau sira,
ba qaike vakoinoni podekeria ira
na sakasa qai pojaria beto ira na
sakasava qai paranga vaneneqiniria.
8 Taqe gigilaioda gita sa na Va-
vanau sa sa jongana vei mina
tavaroiti pana vavanau tuvisina.
9 Ko taqe gigilaioda tugu vei gita
sa na Vavanau sa sake tavatoqo va-
nia na tinoni tuvisina, goto ira tu na
tinoni qai daidia tuti vavanau beto na
tinoni duduvilidi, ira qai kilunia na
Tamasa beto ira na tinoni seladi, ira
qaike toania na toa madina beto qai
kanai na Tamasa, ira qai vamatea na
tinadi na tamadi beto ira na tinoni
vavarivai,
10 ira na tinoni lulasadi beto na
marene qai vaivori vei na manugu,
ira qai ikiko golomo pinausu, ira qai
seseke beto qai maulu seseke, beto
ira qai roitiniria na roiti qaike jon-
gana pana vaivagigalai tuvisina.
11 Ko na vaivagigalai isa sa tabata
pana nongoro jongana isa sa udukU-
nisiu ara na Tamasa ko mana ule-
nia, isa sa na nongoro jongana tana
Tamasa lavatana sa pada ko mina
tavatarasae.

I Paula sa Paranga Jongana Lao ti Jisu na Inaalo

12 Ara qa paranga jongana lao tana
Karisito Jisu na oda Bangara. Isa sa
vaneqisiu ko qa boka nabulunia beto
ko sa doro rangesiu ko sa udukunisiu
sa na roiti ninabuluna isa.
13 Pana totoso qai jola lao pori
ara sa na tinoni vavaiaja vagorequ,
na tinoni ngangangguluqu, beto na
tinoni vavaipoja vivikerequ sara. Ba
na Bangara sa roroqu tokanisiu sara
ura totonai sa qa oqoro vasosotoa
sisa ko qake gigilai na manugu qa
roitinia.
14 Beto noda Bangara sake beto
vadogoronisiu nona roroqu lavatana
jola ko qa boka rangea sisa beto
qa boka roroquria sira na goto
tinoni tonai qa kole kame pana tana
Karisito i Jisu.
15 Na paranga tarangena sapi ko sa
pada ko mina tateku vakatapa: na
Karisito i Jisu sa lame pa kasia gusu
ko mi aloria sira na tinoni seladi sau.
Ko ara tugu sa kame na tinoni ikik-
erequ jola.
16 Ba na ginuana sa roroqu tokani-
siu ara sa na Bangara sa pira gu
sa vei. Pana taqu sa vatadogoro
momoenia na Karisito i Jisu sa na
veveina isa sa boka vera vamomoso-
nia sa na tinoni ikikeredi vevei ara.
Ko ara sa kai dodogoro tutina tadira

mai rangea sisa ko mai tekua sa na
toa jola.
17 Na Bangara lavata na kole jolana,
sake boka mate, sa pae, beto kai
memekai Tamasa sosotona, isa sa mi
kole na panganga beto na vinalavata
kamua na kamua. Agua.

I Paula sa pojania i Timote ko mi neqi pana ona rarange

18 Na vavanau api sa qa varangenigo
ao Timote na tuqu marene, ko
muke mumaniria sira na kokorotai
veveimu ao qai pojaria ira na tinoni
kokorotai tonai qu tavamadi, ko
ira tugu sa mai vabokago ko muna
vaiperania na vaipera jongana,
19 beto mu kopunia na mua
rarange beto na monana jongana.
Ira kaki sa qai kilu pale sa na roroqu
tuvisina ko na dia rarange sa vei na
vaka sa jule vivikerenia pa mati.
20 Karu ira na tinoni vevei pira sa
ira Humenaiosi beto i Alekezada. Ko
ira karu pira sa qa tei loa laoniria
tu ti Setani ara ko mai tavagigala ko
maike poja vivikeria sa na Tamasa.

2

Na Vavanauna na Vavara

1 Ego ko sa vei sa, momoe,
ara qa paranga vaneqinia ko mu
vavara tetepa, vavara vaniria, tetepa
tokaniria, beto mu paranga jongana
vaniria lao tana Tamasa sira doru
tinoni,
2 ira doru babangara beto ira qai
aruria na totoqona poreveveidi, ko
gita ta isongia na toa bubulena beto
na momosona pana doru oda uana
pangagana na Tamasa beto na uana
tuvisina.
3 Na toa vavara vevei api sa sa
jongana beto sa vaivaqera pana
dodogoro tana Tamasa na oda inaalo,
4 isa sa nyoroguaniria doru tinoni
mai taalo ko mai lame tekua na gi-
galaina na sosotona.
5 Ura kame gu sa na Tamasa, beto
kame gu sa isa sa vaikarovainiria
ira na tinoni beto na Tamasa, ko na
tinoni vaikarovai isa sa na Karisito i
Jisu.
6 Isa sa vania na ona toa mekana
ko na ruvatadi doru tinoni, ko na ule
votuna sa gore votu pa ona totosona.
7 Ko isa sa qa tavilenia na tinoni
tarae beto na tinoni tagarunuqu sara
(qa korapa pojai na sosotona sara,
qake seseke) beto na tinoni vaivagi-
galai tadira na tinoni karovodi ko qa
vaivagigalainia na rarange sosotona.

Na Uana Tadira na Rereko pana Totoso Vinatarasae

8 Ego ko na nyorogua taqu sa ira
na iviva marene doru eqa sa mai
alakaniria na limadi ko mai vavara
pana bulo liosona sake kolea na
kokora beto na vavaiququmi.
9 Ko qa nyoroguania tugu vei sa
ira na iviva rereko ba mai vasaeniria
na poko pangaga padadi na uana
pangaga beto na tavagigala, maike
vinyulu vagogotoria na vurungudi
babi na sariniria na qolo babi na pa-
paku babata jonga babi na poko sa
sae gigiri na vaidi.
10 Goto na roiti jongadi tu sa mai
sariniria na dia toa isa vei sa do-
goro padadi ira na iviva rereko qai
vatarasaea na Tamasa.
11 Na rereko sa mi nogoto ko mi
tekuona gigalai pana doru uana
vakole vakaurai.
12 Ara qake vamalumia na rereko
ko mina vaivagigalai babi baban-
garania sa na marene, goto na rereko
sa mi nogoto tu.
13 Ura i Adama mai tu sa sa taroiti
vapodaka beto sa taroiti vapodaka si
Ivi.
14 Beto nake i Adama sa sa tatoni
vapiru momoe, goto na rereko tu sa
sa tatoni vapiru ko sa vukele pana
sela.
15 Ba na rereko sa mina taalo pana
vapododi na koburu vei mai turu
pana rarange, mai toania na toa
vairoqu beto na toa liosona beto ko
vei mai toaniria ira pana pangaga sa
na toa aipira.

3

Ira na Iviva Mamata pa Ekelesia

1 Na paranga tarangena sa api.
Na tinoni sa kukulinia na roiti tana

tinoni kopu, poni sa na roiti jongana jola sa sa nyoroguania isa.
2 Ko sa vei sa na tinoni kopu sa mina tinoni kepore ona pake, mina tinoni kame gu na maqotana, minake tinoni gua goboro, mina boka gaiti vatalea na roquna, mina pangaga na ona uana, mina tinoni vakamu goto tinoni, mina bokaona na vaivagigalai,
3 minake tinoni didigere aruna, minake tinoni vavaipera goboro, goto mina tinoni vajongana lao tana goto tinoni, minake tinoni vainonomi, beto minake tinoni bulo poata.
4 Na tinoni kopu sa boka toli vatalenia na ona tatamana mekana ko ira na tuna sa qai suvere vakaurai pana doru uana pangagana.
5 Na tinoni sake balau tolinia sa nona tatamana mekana, sa ai mina vei mina boka doro kopunia isa sa na ekelesia tana Tamasa?
6 Minake tinoni koni gabalana sisa, ura kita mi vapugelenia na roqu mulenia mekana ko mi vukele pana vaituti sa gosoria na bangaradi na tomate ikeredi.
7 Beto ko sa poreveveina sa mina kai tinoni tapangagana tadira na tinoni pa peguruna sisa, ko minake tatupe pana vaipoja ikikeredi tadira na tinoni beto minake vukele pana sipata tana bangaradi na tomate ikeredi.

Ira na Tinoni Vaitokai pa Ekelesia

8 Ira na tinoni vaitokai tugu vei sa mai tinoni tapangagadi, minake ngoja vaikale na dia paranga, maike tapiunia na bubuku vasoku vaini, maike nyaqo isisongodia pana soana selana.
9 Mai aru vamaurunia na vonana liosona sa na gigalai golomona na rarange.
10 Ko ira ba mai taviloto vatale mai tugu, ko vei mina kepore na dia pake poni sa qai tavamalumu ko mai tinoni roiti vaitokai.
11 Ira na rereko vaitokai tugu vei sa mai tinoni tapangagadi, maike popoja vikere tinoni, maike tinoni gua goborodi, beto mai tarange pana doru dia uana.
12 Na marene vaitokai sa mina kame gu na maqotana, mina boka totoli vataleniria na ona koburu beto na ona tatamana.
13 Ura ira na tinoni qai vaitokai vatale sa qai teku isongia kai tuturuna jongana beto qai varene vatale pana dia rangena na Karisito i Jisu.

Na Vaivagigalai Sosotona

14 Qa rovea sa nake sovaina beto mana lao kamugo sao. Ba qa kuti laoniria ara pana tamu sira na sakasa aipira
15 ko vei mina mamavo sa na lao taqu poni ba ao muna tei gigilaimua tu sa na uana sa pada tana toania gita na tinoni pana tatamana tana Tamasa. Na tatamana isa sa na ekelesia tana Tamasa toana, ko na ekelesia isa sa na babara eveva beto na kokovana mauruna sa vamauria na vaivagigalai sosotona.
16 Ko kepore kai tinoni mina boka vasekea sa na poreveveina jola na gigalai golomona na pangagana na Tamasa:
Isa sa bola votu pana tini masa,
sa taule votu na tuvisina pana gagala,
sa tabata tadira na mateana.
Sa tatarae tadira na tinoni karovodi,
sa tavasosoto pa kasia gusu,
sa tateku vasae pa neqi.

4

Ira Na Tinoni Vaivagigalai Sesekedi

1 Ego na Gagala Tabuna sa poja lodakia sa pana totoso bebetodi aipira kaki tinoni sa kode mai balinga loa palenia sa na rarange ko mai tutiria sira na gagala sesekedi beto na vaivagigalai tadira na tomate.
2 Na vaivagigalai vei aipira sa qai lame vei tadira na tinoni sesekedi qai vavadogoro mule veiniria na tuvisidi sira qarigu. Ira tinoni ira sa na monanadi sa sa tei taparugu vamatenia tu na patu dagalana.
3 Ira na tinoni aipira sa qai vaisogarania na vaialava beto qai

vatataburia sa na gagani. Ba na gagani inara sa na Tamasa tu sa vapodakaria ko ira qai rangea isa beto qai gigilai na sosoto sa mai tekuria pana paranga jongana.
4 Ura doru vinapodaka tana na Tamasa sa na jongadi ko maike takilu pale goto mai tateku pana paranga jongana,
5 ura na paranga tana Tamasa beto na vavara qai vamadiria.

Na nabulu jongana tana Karisito i Jisu

6 Kode muna kai nabulu jongamu tana Karisito i Jisu sao vei muna vanonoganiria ao ira na tinoni lotu sira na vaivagigalai aipira beto vei muna meme vatalenigo na vaivagigalaina na oda rarange beto na vaivagigalai jongadi qu korapa tuti vikivokotoria.
7 Ira na vivinei ikikeredi beto na gogoborodi beto na kepore veveidi sa mu uku paleniria. Goto mu ngurungausu vaneqinigo tu na pangagana na Tamasa.
8 Ura na ngurungausu vaneqina na tini sa sa koleona iapeki poreveina, ba na pangagana tu na Tamasa sa sa poreveveina doru totoso, ura sa kolea na taringungutina na toa kopira beto na toa sa korapa lame.
9 Na paranga tarangena sapi ko sa pada ko mina tateku vakatapa.
10 Api sa na ginuana taqe pavu talenia beto taqe vaipera vivivania gita: ura taqe korapa totoravusu kukulinia gita sa na Tamasa toana, isa na inaalo tadira doru tinoni ko na inaalo isa sa tabata votu tadira qai rangea isa.

11 Mu paranga vaneneqiniria beto mu vaivagigalainiria ao sira na sakasa aipira.
12 Muke vamalumuria na tinoni ko mai vakepore veveinigo sa ao na tinoni koregamu, goto ao sa mi kai dodoro tutina tu tadira na tinoni rarange pana mua paranga, na mua uana, na mua vairoqu, na mua rarange beto na mua uana liosona.
13 Mu aru tokaria sira na roiti aipira tinganai mana lame kamu ara: na tiro votuna na Kukuti Tabuna, na paranga vaivaneqi beto na vaivagigalai.
14 Muke doro pale sa na vaivana sa kole tamu, isa qu tekua tonai qai kokorotainigo beto qai vaoponigo na limadi ira na tinoni mamata.
15 Mu rove vakoriria beto mu junoniria na sakasa aipira, ko na ijoko sae tamu mai bati vakaberia ira doru tinoni.
16 Mu doro kopunigo mekamu beto na mua vaivagigalai. Muke aru loloaria sira na roiti aipira. Ura vei muna roiti vei isa sao, sa kode muna alo mulenigo mekamu beto ira na tinoni qai nongorigo.

5

Na Uana tana Tinoni Mamata lao tadira Goto Tinoni

1 Muke toke sasururia sira na baragoso goto mu paranga vaneqi veiniria na tamamu mekamu sira. Ira na marene koregadi mu veiniria na tasimu marene.
2 Ira na qoqoele mu veiniria na tinamu. Ira na rereko koregadi mu veiniria na lulumu pana doru uana liosona.
3 Mu pangaganiria sira na qoqoele naboko qai naboko vaivasevi sosoto.
4 Goto na naboko qoqoele sa pore tuna babi na ona mabusu, sa ira pira sa mai balau roiti votunia mai pana dia tatamana mekadi sa na soana vatarasaena na Tamasa ko mai beia na pavudi ira ketakoi qai pidoko votu lame vei. Ura na toa vei isa sa vaivaqera pa dodogoro tana Tamasa.
5 Na naboko sa vaivasevi sosoto beto sa taloa vamekai sa sa totoravusia sa na Tamasa beto na rane na bongi sake korotonia na vavara beto na tetepa lao tana Tamasa.
6 Goto na naboko sa vapugeleni qeqera kasia gusu na ona toa sa sa korapa toaona ba na tei matena tu.
7 Ko mu paranga vaneneqiniria sira na sakasa aipira, ko ira na tinoni mi keporeniria na pake.

8 Goto na tinoni sake dogoro kopuniria sira na turana mekana vevei ira pa ona tatamana sosoto mekana, poni sa isa sa kilu palenia isa sa na ona rarange beto ko sa ikere jolania na tinoni keporeona rarange sisa.
9 Na naboko vevei gu api sa mu kuti vagorea ko mina tatoka: isa gu sa jola vonomongavulu na aorona, sa kame gu na marenena,
10 na roiti jongadi sa roitiniria perangana na tagigilana vatale vevei na pausu koburu, na vakamu goto tinoni, na loqana na nenedi ira na tinoni tana Tamasa,* na tokaniria ira na tinoni qai gosoro tapata beto na tutidi ira doru jongadi.
11 Goto ira na naboko kokoregadi sa muke kuti vatomeria ura totonai sa neqi jolania na Karisito sa na dia nyonyorogua poni sa qai nyorogua vaialava bei.
12 Ko qai teku tariniria sa na vaituti ura qai tetea na dia rarange qai maulu momoenia
13 Beto ko isa tugu vei qai gigalainia sa na udapelu kole rererege vaikarovai ruruma gu. Ba nake udapelu gu mekana sa qai toania, goto qai vavavotu goboro paranga tugu, qai rara karovoria na dia ginugua na goto tinoni, beto qai pojaria na sakasava sake garo bai pojaria.
14 Ko sa vei sa ara qa nyoroguania sa ira na naboko koregadi sa mai vaialavadia gu, mai isongo koburu, beto mai kopunia na dia tatamana, ko mi keporeniria na lolomo mai vakesanigita na paranga ikikeredi ira qai kanagita.
15 Ura ira kaki naboko koregadi sa qai tei gabala vapele tutiadia tu si Setani.
16 Na rereko rarange sa koledia na tavitina nanabokodi sa mi kopu vataleniria gu ko mike vajujunoa na ekelesia, ko na ekelesia mi boka tokaniria sira na nanaboko vaivasevi sosoto.
17 Ira na tinoni mamata qai totoli vatale pana dia vaitoni sa na padadi mai tatabarania karu boko vinalavata, ko sa poreveveina jola sa muna veiniria sira qai pavu talenia na tarae beto na vaivagigalai.
18 Ura sa paranga sa na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Muke piko ngujupukua sa na okeseni totonai sa korapa tete vovoragaria na kiko,>> †sau, beto ko <<Na tinoni roiti sa na padana tugu mina tekua na tabarana,>>‡ sau.
19 Na tinajutu sa tajutunia na tinoni mamata sa muke nongoria, goto vei karu babi kue tu bai dogoroni matadi bai pogoso lamenia sa na tinajutu poni sa mu nongoria ko mu pitua.
20 Ira na tinoni mamata qai toania na toa selana sa mu uduku votuniria pa moedi doru tinoni, ko ira doru tinoni ba mai matagutu.
21 Pa moena na Tamasa na Karisito i Jisu beto ira na mateana taviledi qa poja vaneneqinigo ara sao ko mu kopu vatataleniria sira na sakasa aipira. Tonai qu oqoro doro vilotia na sakasa poni muke vatoqo moea na mua vivile beto muke totoka kale.
22 Muke oqani bebenyo vaoponiria na limamu ko mu vamadiria pana roitina sira na tinoni beto muke somanania na dia sela na goto tinoni. Mu kopu valioso mulenigo mekamu.
23 Kopira muke buku gagale pie gu, goto mu tekua tugu vei iapeki vaini ko mi vajonganai na iapamu beto na vioro sa kakamugo.
24 Na sela tadira kaki tinoni sa sa kabere vatatale gu ko sa momoeniria lao pa vaipitu, goto ira kaki na dia sela sa sa tuti liliguria.
25 Sa vaitoto vei tugu na roiti jongadi tadira na tinoni ba qai kabere vatatale, ko ira qaike kabere vatale ba kode maike boka pae.

6

Na Uana Tadira Na Pinausu

* **5:10** Na loqadi na nenedi ira na tinoni kamudi sa na tuti tadira pa totoso isa, totonai qai vakamuria sira na tinoni qai kamu pa ruma. † **5:18** Vavanau 25.4 (1 Koriniti 9.9). Na ginuana vei api sa vei ko mina boka ganigana kiko tugu vei ura sa roiti ko sa padana tugu mina tekua na tabarana. ‡ **5:18** Luke 10.7; Matiu 10.10

1 Ira na pinausu sa mai roqu veiniria sa pada tugu ko mai pangaganiria sira na dia bangara, ko kepore kai tinoni mina poja vivikeria na isongona na Tamasa beto na vaivagigalaina na Karisito.
2 Ira qai isongia na bangara sa tinoni rarange sa maike vakeporea sa na dia bangara ura kopira qai mekarai vaitamatasi pana rarange. Goto mai nabulu vatale jolania tu perangaina ura ira na bangara qai tokaniria pira ba na tinoni rarange tugu ko qai roroquria tugu vei. Mu vaivagigalainiria beto mu paranga vaneqiniria sira na sakasa aipira.

Na Vaivagigalai Sesekedi beto na Isisongo Sosoto

3 Na tinoni sa vaivagigalainia kai goto vaivagigalai tu ko sake vasotoa na paranga tuvisidi ta noda Bangara i Jisu Karisito beto sake vasotoa na vaivagigalaina na pangagana na Tamasa,
4 poni na tinoni isa sa pugelia na roqu mulenia mekana beto kepore kai sava bi vagogovea. Goto sa mo na roquna sa na tinoni vei isa ko sa kole gu vavaikalo paranga beto vavaigua paranga. Ko na vavaipera paranga vei pira sa sa vavotua na nyonyoroguania na isisongo tana goto tinoni, na vavaipiarai, na vavaipoja vivikere, beto na dodoro rorovenia na goto tinoni pana soana ikerena.
5 Qai kole gu vaitoke vivikere sira sa gani vikere na vonanadi beto qai daidiania na sosoto. Ira qai roroqua sa na pangagana na Tamasa sa kai soana mai isisongonia qarigu.
6 Ba na pangagana na Tamasa sa kolea na uana doro vagaronia na sakasa sa na isisongo lavata.
7 Ura gita sa kepore kai sa taqe pogoso tomenia pa kasia gusu, ko kepore tugu sa kai sa tana boka pogoso votunia pana kasia gusu.
8 Ko vei tana isongia gita sa na tetekuna beto na poko, poni sa tana dogoro vagaroa gu gita sa aipira.
9 Goto ira qai nyonyorogua isisongodia sa qai vukele pana totoke beto pana sipata, beto qai vukeleniria soku roroqu gogoborodi beto na vavainganguludi qai vadururia ira na tinoni ko qai gosoroni tapata beto na tapipiara.
10 Ura kai kutana doru roiti ikikeredi sa na bulo poata. Ira kaki sa qai kukuli vivitiginia sa na poata ko qai tatoni vapiru pana rarange beto na bulodi sa soberia soku takulanga.

Na uana tuvisina tana nabulu tana Karisito

11 Goto ao, na tinoni tana Tamasa, sa mu ukuniria tu sira na sakasava ikeredi aipira. Mu nyaqo tutia tu sa na tuvisi, na pangagana na Tamasa, na rarange, na vairoqu, na vangaju beto na vajongana lao tadira na goto tinoni.
12 Mu vaipera vivivania na vaipera jongana pana rarange. Mu aru tamania na toa jola, isa sa sorunigo ao na Tamasa ko muna tekua sau tonai qu ule votunia na mua rarange pa moedi soku tinoni qai nongorigo.
13 Pa moena na Tamasa isa sa vatoaria doru sakasava beto na Karisito i Jisu isa sa ule votunia na ulule jongana pa moena i Ponitiasi Paelati, qa paranga vaneneqinigo ara sao
14 ko mu kopunia sa na garunu api pana uana kepore pajina beto kepore pakena tinganai mina bola votu lame sa na oda Bangara i Jisu Karisito.
15 Ko na ona bola votu isa sa mina gore votu pana totoso tavilena sa vakolea na Tamasa isa sa pada ko mina tavatarasae, na Bangara ululuna mekana, na Bangara tadira na bangara beto na Tamasa tadira na tamasa.
16 Isa mekana sake boka mate beto sa suvere pana kabere vaivakeana jola, isa kepore kai tinoni bi tei batia mai tu babi mina boka batia sisa. Tana sa na vinalavata beto na neqi kole jolana. Agua.

Vavanau tadira Qai Isisongo

17 Ira qai isisongo pa kasia gusu api sa mu paranga vaneneqiniria ko maike valavata muleniria mekadi

beto maike totoravusia na isisongo
sa boka mumuri, goto na Tamasa tu
isa sa vanigita doru isisongo ko na
vaqera vataleda gita sa mai totoravu-
sia.
18 Mu poja vaneneqiniria ko mai
roitinia na jongana, mai isisongo-
niria na roiti jongadi, mai vaitokai
vatale beto ko mai ngangalinia na
vaiia.
19 Tonai mai vei inara sa qai korapa
boko vaikamudia isisongo sa veu kai
kokovana jongana tana toa vuka risa,
ko mai aru tamania sa na toa soso-
tona.

Na paranga vinabebetona

20 Timote, mu kopu vasarenia sa isa
sa qu tarangenia ko mu kopunia. Mu
gabala loa paleria sira na paranga tu-
tuturudi sake koleria na pangagana
na Tamasa beto na vavaigua gob-
orodi qai gigala goboroniria na gi-
galai.
21 Ira kaki sa qai tei isongia tu sa
na gigalai isa qarigu, ko qai tei gabala
loa pale tu sa na dia rarange.

Na vairoqu vaialona mi vavaburo-
gou agou.

Tai Timote Vinarua

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Paula na tinoni tagarunuqu
tana Karisito i Jisu, qa tagarunu
isa vei sa nyoroguania na Tamasa
ko mana ule votunia sa na
taringungutina na toa sa kole tana
Karisito i Jisu.
2 Na leta api sa lao tao Timote, ao
qu vei na qua koburu qa roroqu viv-
itigigo.
Na vairoqu vaialona, na vairoqu
vaitokai beto na bule tana Tamasa na
Tamada beto na Karisito i Jisu na oda
Bangara mi somana tamu.

Na Vavara Paranga Jongana Beto Na Paranga Vaivaneqi

3 Ara qa paranga jongana lao tana
Tamasa isa qa vatarasaennia na mo-
nana liosona, qai vei ira na qua tite
pa moa. Ko qake koroto gigaligo ara
pana qua vavara na rane na bongi
sao totonai qa paranga jongana lao
tana.
4 Qake mumania ara sa na oni kolo
matamu ao ko sa vei sa qa nyorogua
dogoro vivitigigo ko ma boka tava-
pugelenia ara sa na qera qau.
5 Qake mumania ara sa na rarange
sosotona sa isongia perangana na
mua tite qoqoele i Loisi beto na
tinamu i Iunisi, beto ko kopira qa
gigila vatalea ara sa qu isongia ao sa
na rarange isa.
6 Ko sa vei sa qa korapa poja ligu-
nigo sao ko mu sutungu vavuvurun-
gia sa na vaivana tana Tamasa qu
isongia ao totonai qa vaoponigo na
limaqu ara.
7 Ura na Tamasa nake gagala vaiva-
pangongoro sa vanigita, goto isa tu
na gagala sa vanigita na neqi, na
vairoqu beto na roroqu mauruna.
8 Ko sa vei sa muke pogoso kekea-
nia sa na vavakatona na veveina na
oda Bangara beto na veveiqu ara qa
tapiu talenia sisa. Goto mu somana
gosororia pana neqi tana Tamasa
sira na tapata qa gosoro taleniria na
nongoro jongana ara.
9 Na Tamasa isa sa alogita beto sa
kukugita sa gita ko ta toania na toa
liosona sau. Ko nake oda roiti jongadi
sa sa alonigita na Tamasa gita goto
pana ona nyorogua mekana beto na
ona roroqu vaialona tu na Tamasa sa
taqe taalo sa gita. Ko tonai tu sa oqoro
podalai na totoso sa vanigita isa tana
Karisito Jisu sa na roroqu vaialona
isa.
10 Ba kopira na roroqu vaialona
isa sa sa tadogoro vakabere pana
bola votu lame tana oda inaalo, na
Karisito Jisu. Ko na Karisito Jisu sa tei
valovea tu sa na mate beto sa vado-
goro vakaberenigita pana nongoro
jongana sa na toa kepore vinabetona.
11 Ko na nongoro jongana tugu
api sa qa tavilenia na tinoni tarae,
na tinoni tagarunuqu beto na tinoni
vaivagigalai sara.
12 Ko sa vei sa qa gosoro taleni vitigi
tugu vei. Ba ara qake keania sa vei
isa, ura qa gigila vataleaqua ara sa
isa qa rangea beto ko ara qa gigila
vatalea sa isa sa boka kopu vasarea
tinganai mina kamua na rane bebe-
tona sa isa qa rangenia isa ko mi kop-
unia.*
13 Mu doro tutiria sira na paranga
tuvisidi qu nongoroniria taqu, beto
mu togasa gu pana rarange beto na
vairoqu qu isongia tonai qu isongia
na Karisito Jisu.
14 Mu kopu vasarenia pana neqi
tana Gagala Tabuna sa kole tadagita
sa na isisongo jongana qu tarangenia
ko muna kopunia.

15 Ao qu gigilaimua sa ira doru
pa Esia, vevei ira Puqelasi beto i
Hemoqenesi, sa qai gabala vapeleni-
siu sara.
16 Na Bangara mi vania na vairoqu
vaitokai sa na tatamana ti Onesi-
porosi, ura soku totoso sa isa sa sa
vamanotosiu ara beto sake keania isa
sa na veveina ara qa tapiu.

* **1:12** Na kipa paranga <<isa qa rangenia isa ko mi kopunia>> mina boka tapeluku <<isa sa rangenisiu ara ko mana kopunia>>

17 Goto totonai sa kamu paro pa
Romu sa sa nyaqo tututisiu tu tinganai vei neqa, tinganai ko sa batisiu tu.
18 Na Bangara mi vabatinia nona
vairoqu vaitokai na rane bebeto sisa.
Ira na roiti sa vaitokainiria pa Episasi
isa sa ao ba qu tei gigila vataleamua tu.

2

Na Varene Jongana Tana Karisito I Jisu

1 Ko sa vei sa, ao Timote tuqu
marene, mu turu vaneqi sao pana
roroqu vaialona qu isongia tana
Karisito i Jisu.
2 Beto ko ira na vaivagigalai qu
nongoroniria taqu pa moedi ira
na soku tinoni qai dogorigo sa
mu vakarovo vaniria ira na tinoni
tarangedi, ira na padadi mai vaivagigalainiria tadira na goto tinoni.
3 Mu somana gosoro tavitinisiu ara
sira na tapata vei kai varene jongana
tana Karisito i Jisu.
4 Na varene sa jujunonia na roiti
tana varene sa sake somana tapiunia
isa sira na goto jujuno pana toa api,
ura na ona tinoni mamata gu sa nyogua vaqerai sa na varene isa.
5 Na tinoni sa somanania na
vaivose abutu sa mineke tekua na
pinia vei mineke tutiria isa sira na
vavanauna na vaivose.
6 Na tinoni umuma sa pavu talea
na roiti sa sa na tuvisina ko mina
somana teku moea sa na vuana na
ona umuma.
7 Mu vakoinonoria sira na
sakasava qa pojaria aipira, ura na
Bangara mina vanigo na gigalai sa
pana sakasa aipira.
8 Mu roqu vakoititia i Jisu Karisito:
isa sa tavaturu mule pana mate beto
sa podo pa tutina na bangara i Devita,
isa vei sa pojai na nongoro jongana
taqu.
9 Ko na nongoro jongana isa sa qa
gosoro taleni tapata ko qa tapiu tale
veinia kai tinoni ikikerequ ara. Ba
na paranga tana Tamasa sake boka
tapiu.
10 Ko sa vei sa ara qa vangajuria
sira doru tapata ko ma tokaniria ira
na tinoni taviledi tana Tamasa qau,
ko ira ba mai isongia tugu sa na inaalo sa kole tana Karisito i Jisu beto
na vinalavata kole jolana.
11 Na paranga tarangena sapi:
Vei tabe mate tavitia isa,
tana toa tavitia tugu sisa.
12 Vei tana vangajuria na tapata,
tana bangara tavitia tugu sisa.
Vei tana kilu pale isa,
isa mina kilu palenigita tugu sa
gita.
13 Vei tanake rangea isa,
isa sa na tarange kolena,
ura isa mineke boka kilu palnia
mekana.

Na Tinoni Roiti Tarangena

14 Muke koroto varoroquniria ira
na tinoni sira na vavanau aipira, beto
mu poja vaneneqiniria pa moena na
Tamasa, ko maike vavaigua paranga.
Ura kepore na ona vaitokai sa na roiti
vei isa goto sa nganguluria gu sira na
tinoni qai nonongoro.
15 Mu popodeke vivitigia ko na
Tamasa mi dogoro veinigo na tinoni
tarangemu, na tinoni roiti sa kepore
na ona kea beto sa vilasa vatalea na
paranga sosotona.
16 Mu turu loa paleniria sira na
paranga tututurudi sake koleria na
pangagana na Tamasa, ura ira qai
somananiria na paranga vevei inara
sa qai ijokonia na uana vavakepore
Tamasa gu
17 beto ko na dia paranga sa sa vei
kai tubu tadoala sa gani vivikeria na
tini tinoni. Ko ira Humenaiosi beto i
Piletosi sa kaki ira
18 qai tei gabala loa pale tu sa
na sosoto. Qai vaivagigalainia sa
na rane turu mule sa tei jola tu
qarigu, ko qai peluku vapiruria sa na
rarange tadira kaki tinoni.
19 Ba na kokovana mauruna tana
Tamasa sa korapa turuona ko ketakoi qai takuti sira na ona vinagigila

2:19 Anye 16.5. **2:19** Aisea 52.11.

aipira, <<Sa gigilariaona na Bangara sa ira nona tinoni>> beto <<Mi gabala loa pale na roiti ikikerena sisa sa kukunia na isongona na Bangara,>> qarigu.

20 Pa ruma poreveveina sa nake mekadi na pepeta qai taroiti pana qolo beto na siliva gu sa qai kole, goto na pepetana qai taroiti pana gou beto pana peso nyelaka tugu vei. Ko kaki sa qai tavaroiti pana roiti poreveveidi goto kaki sa qai tavaroiti pana roiti nake poreveveidi.

21 Ko na tinoni sa valioso mulenia mekana pana roiti ikikeredi aipira, sa mina vei na pepetana sa tavaroiti pana roiti poreveveidi. Kode mina tavalioso, mina vaitokai vatale tana Bangara, beto mina tavanaqiti vatale ko mina roitiniria doru roiti jongadi.

22 Ko mu ukuniria sira na nyonyogua tadira na koburu sae korega. Mu vaigitanai tadira qai kiu alili lao tana Bangara pa bulo liosona ko mu nyaqo tutia sa na tuvisi, na rarange, na vairoqu beto na bule.

23 Mu uku paleniria sira na vavaipera paranga duduvilidi beto kepore tavagigaladi, ura qu tei gigilaimua tu ao sa na roiti vei inara sa sa vapodoa na vaipera.

24 Na nabulu tana Bangara sa mineke tinoni vavaipera. Goto mina vabubule lao tu tadira doru tinoni, mina tinoni bokaona vaivagigalai beto mina vangajuria na uana ikikeredi.

25 Mina vatavagigalaria pana uana jongana sa ira qai kanai, kita pu na Tamasa mina vagabalaria sira qai kanai ko mai gigilai ira sa na sosoto

26 beto ko mai isongo ligua ira na tavagigala ko mai ukuniria ira sa na sipata tana bangaradi na tomate ikeredi, isa sa rave vapinausuria pa ona nyorogua.

3

Na Toa Ikikeredi Pa Rane Bebetodi

1 Mu vakoinonoa sapi: pa rane bebetodi sa kode mai lame sira na totoso tapatadi.

2 Ura ira na tinoni sa kode mai roroqu muleniria mekadi, mai gagale bulo poata, mai paranga valalavatai, mai valavata muleniria mekadi, mai vaipoja vivikere, maike vasotoria na tinadi na tamadi, mai daidia paranga jongana, beto maike toania na toa madina.

3 Kode na bulodi mina kokobania na vairoqu, mai puku tutia na dia kokora, mai poja vivikere tinoni, maike aru mulenia na dia toa ikikeredi, mina vapiruria na toa kokora, beto mai kanai na jongana.

4 Kode mai vaijuju lao pa tapata, mai nenekenia na roiti sake jonga, mai vapugeleniria na roqu muleniria mekadi, beto mai roqua na qeqera vailea jolania mai roqua na Tamasa.

5 Kode mai popokonia pa peguruna ira sa na pangagana na Tamasa, ba qai kilu palea tu ira sa na neqi tana. Mu balauniria sira na tinoni vevei aipira.

6 Ura kaki ira sa qai mavo sulopo tomeria sira na ruruma tinoni ko qai teku vapinausuria sira na rereko rururadi sa bogataria na sela beto sa piuria doru nyorogua ikikeredi.

7 Ira na rereko pira sa qaike beto nyaqoa sa na gigalai ba qaike isongo boka tekua na gigalai sosotona.

8 Kai muqisi podeke vei ira Janesi i Jaberesi* qai raja kokolosia si Mosese, poni sa ira na tinoni vaivagigalai sesekedi aipira ba qai raja kokolosia tugu sa na nongoro sosotona. Ira na tinoni pira sa sa kepore na roqudi beto na gua goborona gu sa na dia rarange.

9 Ba kode maike ijoko lalaodia, ura na dia duduvili sa kode mina kaberena gu tadira doru tinoni, kai muqisi podeke vei tugu na duduvili tadira Janesi i Jaberesi.

* **3:8** Ira Janesi i Jaberesi: Ira karu isongo aipira sa qaike tabata pa Vinaego Kolena. Ba ira soku tinoni qai vasosotoa sa na isongo aipira sa na isongodi ira karu tinoni Ijipi qai boboka pa kalena na majiki beto qai raja kokolosia si Mosese totonai sa nyorogua toni votuniria pa Ijipi sira na tinoni Izireli. Doria Votu 7.11, 22.

I Paula Sa Na Dodoro Tutina Ti Timote

10 Goto ao sa qu tuti vikivokotoria sira na qua vaivagigalai, na qua uana, na qua nyorogua, na qua rarange, na qua toa qake bebenyonia kai sa, na qua vairoqu, na qua vangaju,
11 beto ira na nganganguluu beto ira na tapata qa gosororia ara pa Anitioki, pa Ikonioni, beto pa Lisitara. Ira na sakasa aipira sa qa vataqolonisiu ara, ba na Bangara sa alosiu pana dorudi aipira.
12 Sosoto, ira doru tinoni qai nyorogua toania na toa madina tonai qai tutia na Karisito Jisu sa kode mai tangangangulu tugu.
13 Goto ira na tinoni ikikeredi beto ira na tinoni nyonyoravadi sa mai ijoko lalaonia tugu na ikerena, ko mai toni vapiruria na goto tinoni beto mekadi ba mai tatoni vapiru tugu.

Na Poreveveina Na Paranga Tabuna

14 Goto ao sa mu aru tamanaria sira qu tei tavagigalainia tu beto ko qu tei vasosotoria tu. Ura qu gigila vataleriamua ao sa ira qai vagigalaigo
15 beto ko podalai na koburumu tu qu gigilaria ao sira na kukuti madidi, ko ira na kukuti ira sa qai vatavagigaligo ko qu tekua na inaalo tonai qu rangea na Karisito Jisu.
16 Na Kukuti Tabuna doruna sa na Tamasa sa singonia beto sa poreveveina pana vaivagigalainia, pana ule votunia na sela, pana vatuvisina na tinoni beto pana vaivatavagigalania na uana tuvisina,
17 ko na tinoni tana Tamasa mi ngongo beto mi isongia na boboka maladoruruna pana doru roiti jongadi.

4

I Timote Sa Tavaneqi

1 Pa moena na Tamasa beto na Karisito i Jisu, isa mina tutiniria ira na tinoni toadi beto na matedi, isa mina bola votu lame tavitina na ona binangara, sa ara ma poja vaneneqinigo sao:
2 Mu taraenia na paranga; mu turunia na roiti isa na ona totoso babi nake ona totoso; mu uduku votuniria na dia sela, mu tokeria, beto mu paranga vaneqiria pana uana momosona beto pana mua vaivagigalai.
3 Ura na totoso sa korapa lame tonai mai daidia nongoria ira na tinoni sa na vaivagigalai tuvisina. Goto kode mai tutia na dia nyorogua mekadi ko kode mai boko vaikamuniria sira na tinoni vaivagigalai qai vaivagigalainia isa sa vakikilikadiki jongai na talingidi.
4 Ko kode mai balinga vapelea pana sosoto sa na talingidi ko mai gabala tutiria sira na vivinei jojongadi gogoborodi gu.
5 Goto ao sa mu kopu mulenia na roqumu doru totoso, mu taleria sira na tapata, mu roitinia a roiti tana tinoni sa vevelania na nongoro jongana, beto mu roiti vaokoto vatalea na mua roiti ninabulu.
6 Ura ara sa tei korapa tu tavuva vei kai kolo vavakukuvuna sa na toa taqu, ko na totoso mana taloa ara sa sa kamua gu kopira.
7 Ara qa tei vaiperania tu sa na vaipera jongana, qa tei vaokoto tu sa na vaivose, beto qa korapa kopunia sa na rarange.
8 Ko kopira sa korapa veranisiu sa na piniana na toa tuvisina. Na pinia isa sa na Bangara vaituti tuvisina mina vanisiu na ranena isa. Ko nake ara gu mekaqu sa mina vanisiu na pinia, goto ira doru tugu vei qai korapa kukulinia na bola votu lamena isa.

Kaki Paranga Bebetodi

9 Mu popodeke vivitigia ko mu sisiqarai lame kamusiu.
10 Ura i Demasi sa roroqua na toa pa kasia gusu alepi ko sa loa palenisiu ko sa tei laona tu pa Tesalonika. I Kereseke sa tei laona tu pa Qelesia. I Taetusi sa tei laona tu pa Dalamatia.
11 I Luke gu mekana sa sa korapa vavaburosiu. Mu nyaqo tekua si

Maka ko mu toni lamenia ura isa
sa sa toka vatalenisiu ara pana roiti
ninabulu.
12 I Tukikosi sa qa tei garunu laonia
tu pa Episasi.
13 Na poko lavata qa loai tai Kaposi
pa Toroasi sa muna pogoso lamenia
totonai muna lame, beto kita mu mu-
maniria sira na qua buka beto vei
tugu ira na buka qai taroiti pana
vuliti manugu.
14 I Alekezada na tinoni roroiti
aeana sa sa vagosoronisiu soku tap-
ata ara. Na Bangara mina vakilasa-
nia isa sira na roiti sa roitiniria.
15 Ko ao ba mu balaunia sisa, ura
isa sa raja kokolosia sa na nongoro
tadagita.
16 Totonai qa nanaqe mulenisiu na
totoso momoe, sa kepore kai tinoni
bi turu tavitisiu, goto ira doru qai loa
vamekai palenisiu. Na Tamasa mike
anye tariniria sa na dia roiti isa.
17 Ba na Bangara sa turu tavitisiu
sara beto sa vaneqisiu, ko ara qa
tarae vikivokotonia sa na nongoro ko
ira doru tinoni karovodi qai nongo-
ria. Beto na Bangara sa vasaresiu
pana mangadi ira qai vei na laione.
18 Na Bangara mina vasaresiu pa
dorudi na tapata ikeredi beto mina
vakamu vasaresiu pa ona binangara
pa noka. Na Bangara isa sa mi
tavatarasae kamua na kamua. Agua.

Na Paranga Vinaokotona

19 Mu pojaniria na qua roroqu
tadira Pirisila i Akuila, beto ira na
tatamana ti Onesiporosi.
20 I Erasitasi sa suvere jola pa Ko-
riniti, goto i Toropimosi sa mo ko qa
loai pa Miletosi.
21 Ao mu popodeke vivitigia ko mu
lame kamu totonai mina oqoro ka-
mua na totoso lomoso. Na dia roroqu
tamu qarigu ira Eubulasi i Poudesi i
Linosi i Kolodia beto ira doru tinoni
qai vasosotoa na Karisito lani.
22 Na Bangara mi vavaburoa na
gagalamu. Na vairoqu vaialona mi
vavaburogou agou.

Ti Taetusi

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Paula na nabulu tana Tamasa,
na tinoni tagarunuqu tai Jisu Karisito
ko mana vaneqia na rarange tadira
sa vileria na Tamasa beto mana
tokaniria ko mai isongia na gigalaina
na sosoto sa vuania na pangagana na
Tamasa.
2 Na rarange beto na gigalai aipira
sa qai vangangaligita ko taqe korapa
gelenia gita sa na toa jola pa moa tu
sa taringunguti vanigita na Tamasa
sake seseke.
3 Ko pa ona totoso tavilena poni
sa ule vakaberenia pana tarae na
Tamasa sa na ona nongoro api, ko na
roiti taraenia na nongoro api sa na
Tamasa na oda inaalo sa garununisiu
ara ko mana roitinia sau.
4 Na leta api sa lao tao Taetusi, ao
qu vei na tuqu sosoto pana rarange
taqe mekarai isongia.

Na vairoqu vaialona beto na bule
tana Tamasa na Tamada beto tana
Karisito i Jisu na oda inaalo mai so-
mana tamu.

Na Roiti tai Taetusi pa Nusa Kiriti

5 Na ginuana qa vasuverenigo ara
pa nusa Kiriti sao sa vei ko mu vatu-
visi vataleria sa na roiti qai oqoro
okoto beto mu vile vatoqoria pa
okokoto gugusu ketakoi sira na tinoni
mamata, isa vei qa tei vavanaunigo
tu.
6 Isa sa pada ko mina tinoni ma-
mata sa na tinoni sa kepore na ona
pake, kame gu na maqotana, ira na
tuna qai tinoni rarange beto qaike
tagigalania na toa gogoborodi babi
na uana duduvilidi.
7 Ura sa poreveveina sa na tinoni
kopu sa mina tinoni kepore na ona
pake, ura isa sa mamatania sa na roiti
tana Tamasa. Ko na tinoni isa sa nake
tinoni tututiona roroqu mekana,
nake tinoni oqoqanai kokora, mi-
nake tinoni didigere aruna, minake
tinoni vavaipera goboro, beto nake
tinoni sa nyaqo isisongona pana
soana selana sisa.
8 Goto isa sa na tinoni vakamu
goto tinoni tu, sa tavaraguania na
jongana, sa boka gaiti vatalea na
roquna, sa tuvisi, sa toania na toa
liosona, beto sa aru mulenia mekana
pana uana ikeredi.
9 Beto na tinoni sa aru tamana
vamauria na vaivagigalaina na
nongoro tarangena sisa ko sa boka
paranga vaivaneqinia na vaivagi-
galai togasana beto sa boka udukia
na dia sela ira qai paranga kakanai
na vaivagigalai togasana.

Ira Na Tinoni Vaivagigalai Sesekedi

10 Ura kubo sira qai duduvili, sa
kokoba na dia paranga beto qai
tinoni vaitoni vapiru. Ira kaki puku
tinoni Jiu ira qai tapobe sa qai vajolai
sosoto sa na roiti aipira.
11 Ira sa na tuvisina sa mai tan-
gujupuku ura ira na sakasa qai
vaivagigalainia ko qai isisongodia
pana soana selana sa sake garo ko
bai vaivagigalainiria ba qai vaivagi-
galainiria tugu ko qai vapeluku
vapiruria sira na tatamana doruna.
12 Kai dia tinoni kokorotai mekadi
tugu ira sa tei poja vataleaona tu sa
pira sau,

<<Ira na tinoni pa Kiriti
sa na gagale tinoni sesekedi,
na manugu pirudi,
na ngoja tave ududapeludi,>>
sau.

13 Na vavakato api sa sa sosoto ko
sa vei sa mu uduku votuniria na dia
sela, ko mai togasa pana dia rarange
14 beto maike jujuno goboroniria
na vivinei jojongadi gogoborodi
tadira na Jiu beto na garunu tadira
na tinoni qai gabala vapelenia na
sosoto.
15 Doru sakasava sa qai lioso tadira
qai lioso, goto tadira qai paji beto
qaike vasosoto sa kepore tugu sa kai
sa bi lioso, goto sa paji sa na vonanadi
beto na monanadi.
16 Qai ule votunia sa na Tamasa
qai gigilaidia qarigu, ba na roiti qai

tabata votunia pana dia uana qai ulenia sa qai kilu palenia tu ira sa na Tamasa. Qai lulasa pa moena na Tamasa, qai duduvili, beto kepore kai roiti jongana bai boka roitinia.

2

Na Paranga Vavanau

1 Goto ao sa mu vaivavanauniria sira na sakasava sa garo pana vaivagigalai togasana.
2 Mu vavanauria sira na marene iviva kokoleidi ko maike tinoni gua goboro, mai tinoni tapangagadi, mai gaiti vatalea na roqudi, mai togasa pana dia rarange, pana dia vairoqu beto pana dia turu vangaju.
3 Mu vavanauria tugu vei sira na rereko iviva kokoleidi ko mai toania na uana pangagana, maike vaipopoja vikere, maike pinausunia na kole bubuku gojo, goto mai vaivagigalainia tu ira sa na uana jongadi.
4 Ko mai vei sa mai vatavagigalaria sira na iviva rereko koregadi ko mai roroquria na marenedi, mai roroquria na tudia,
5 mai gaiti vatalea na roqudi, mai lioso na dia toa, mai rereko vatana vatale pa dia tatamana, mai vajongana lao tadira na goto tinoni, beto mai kole vaiketai tadira na marenedi. Ko mai toa vei ira sa ira na goto tinoni maike poja vivikeria sa na paranga tana Tamasa.
6 Ira na marene sae korega tugu vei sa mu paranga vaneqiria ko mai gaiti vatalea na roqudi.
7 Pana doru ginugua sa mu vabatiniria na mua toa mekamu ko mi kai dodoro tutina pana roiti jongadi. Na mua vaivagigalai mi kolea na uana jongana, na pangaga
8 beto na paranga vavagegoai sa lenoniria na vaipitu, ko ira qai kanago sa mai kea ura kepore sa kai sa ikerena mai boka vakesanigita.
9 Mu vavanau vataleria sira na pinausu ko pana doru sakasava sa mai kole vaiketai tadira na dia bangara, mai vaqeraria, maike paranga kakarovoria
10 maike aru golomoria na isisongo, goto mai vabatiniria na dia toa tarangena vatale, ko doru dia roiti mai sari vabata jongai sa na vaivagigalai tana Tamasa na oda inaalo.
11 Ura na vairoqu vaialona tana Tamasa sa pogoso lamenia na inaalo sa sa tei bola votu tu tadira doru tinoni.
12 Ko na vairoqu vaialona isa sa totoli vatavagigalagita ko ta kilu paleniria sa na uana vavakepore Tamasa beto ira na nyorogua ikikeredi tana kasia gusu, ko ta toania gita pa oda susuvere pa kasia gusu api sa na roroqu tavagigalana, na uana tuvisina, beto na toa madina,
13 tonai taqe korapa kukulinia gita sa na rane tamanana taqe gegelenia totonai mina bola votu na neqi ta noda Tamasa lavata i Jisu Karisito na oda inaalo.
14 Isa sa sa vania na ona toa mekana ko sa ruvatagita pana doru toa ikeredi beto sa valiosogita ko na ona tinoni poreveveina jola isa sa gita ko taqe ngangaliniria sira na roiti jongadi.
15 Aipira sira na sakasa mu vavanauniria, mu paranga vaivaneqiniria beto mu vaiudukuniria pana doru neqi qu isongia. Muke vamalumigo mekamu ko mai doro vagorego ira na tinoni.

3

Na Toa Susuvere Tana Tinoni Tana Tamasa

1 Muke koroto varoroquniria sira na tinoni ko mai vainongoro vaiketai lao tadira na babangara beto na tinoni vaitoni, mai vataberia, mai turu qaqiriniria sira doru roiti jongadi,
2 maike poja vivikere tinoni, maike tinoni vainonomi, goto mai tinoni vajongana lao tana goto tinoni, beto mai roiti vajonga lao tadira doru tinoni.
3 Ura gita sa perangana ba kepore tugu na roquda, taqeke vatabe, taqe tatoni vapiru, beto taqe pinausuniria

soku nyonyorogua ikikeredi beto soku qeqera tana toa tini gu, taqe toania na toa ikikerena beto na uana kokono, qaike tavaraguanigita beto gita ba taqeke vaitavaragua lao lame tugu mekada.

4 Ba tonai sa bola votu sa na jongana beto na vairoqu jongana tana Tamasa na oda inaalo

5 poni sa sa alogita na Tamasa sa gita. Ba nake roiti tuvisidi taqe roitiniria gita sa taqe taalonia sa gita, goto na vairoqu vaitokai gu tana Tamasa. Ko isa sa alogita tonai taqe tavaliosonia na podo mule beto taqe tavakoregania na Gagala Tabuna.

6 Ko na Gagala Tabuna api sa sa tei vuva tari vapugelenigita tu na Tamasa tonai taqe vasosotoa gita si Jisu Karisito na oda inaalo.

7 Ko tonai sa vatuvisigita na vairoqu vaialona tana, poni sa taqe somana isongia gita sa na toa jola isa taqe korapa gegele kukulinia.

8 Na paranga tarangena sapi.

Ego doru sakasava aipira sa qa nyoroguania ko ao mu paranga vaneneqiniria, ko ira qai rangea na Tamasa sa mai jujuno toliniria ira sira na roiti jongadi. Aipira sira na sakasava jongadi beto qai vaitokai tadira na tinoni.

Na Tinoni Qai Vaivagigalainia Na Vaivagigalai Sesekena

9 Goto ao sa mu turu peleniria sira na toa vevei na vavaipera paranga duduvilidi, na tututidi ira na oda tite, na toa vaipiarai, beto na vavaiguania na Vavanau, ura na toa aipira sa qaike vaitokai beto kepore veveidi.

10 Na tinoni sa vavaipiarai sa mu paranga vabalaua na totoso momoe beto na totoso vinarua. Pa liguna isa sa muke galania.

11 Qu gigilaimua ao sa na tinoni sa vei isa sa na lulasa ikerena, beto sa toania na toa selana ko sa leve mulenia mekana.

Na Paranga Vinaokotona

12 Tonai mana garunu laonia tamu si Atemasi babi Tukikosi, poni muna podeke vivitigia ko muna lame kamusiu pa Nikopolisi sao. Ura qa tei rove vatalea tu sa kode ketakoi tu sa mana suvere totonai mina kamua na totoso lomoso.

13 Mu podeke vivitigia ko mu vatana tokaniria ira Zenasi na loea beto i Apolosi, ko maike qasania kai sa pana dia rererege.

14 Ira na oda tinoni sa maike toa udapelu goboro, goto mai balau jujunoniria tu na roiti jongadi ko mai tokaniria sira qai tapata.

15 Ira doru qai suvere tavitisiu ara aipira sa qai valaoa na dia roroqu lavata tamu. Mu vakarovia na mei roroqu lavata tadira na tinoni rarange qai roroqugei ketakoi.

Na vairoqu varialona mi vavaburogou agou doru.

Tai Pilimone

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Paula na tinoni tapiuna tana
Karisito i Jisu beto i Timote na tasida.
Na leta api sa lao tao Pilimone, na
baere jongamu beto qu mekarai roiti
tavitigei agei,
2 tao Apia na lulumei beto tao
Akipasi isa sa somana varene tavit-
igei agei, beto tana ekelesia pa ruma
tamu.
3 Na roroqu jongana beto na bule
tana Tamasa na Tamada beto tana
Bangara i Jisu Karisito mi somana
tamugou.

Na Vairoqu Beto Na Rarange Ti Pilimone

4 Ara qa paranga jongana lao tana
qua Tamasa doru totoso qa gigalia na
isongomu ao pana qua vavara,
5 ura qa nongoronia ara sa na
vairoqu tamu sa lao tadira na tinoni
tana Tamasa beto na rarange tamu sa
lao tana Bangara i Jisu.
6 Na vavara taqu sa na miu
mekarai somana pana rarange sa
mi ngangalinia na gigalai vataledi
doru sakasava jongadi taqe isongoria
pana oda kole kame tana Karisito.
7 Tasiqu, sa vaqera vivitigisiu beto
sa vamanotosiu ara sa na vairoqu
tamu, ura na bulodi ira na tinoni tana
Tamasa sa qu vakopeleria ao.

I Paula Sa Tepa Vania I Onesimasi

8 Ko sa vei sa pana qua kole kame
tana Karisito qa varene vatale sara
ko mana boka pojanigo gu ara sisa sa
pada ko muna roitinia ao,
9 ba pana soana vairoqu sa isa tugu
ara Paula na babaragosoqu beto na
tinoni tapiuna tana na Karisito i Jisu
sa qa tepa vivitigigo gu sao.
10 Qa tepa vivitinigo gu ara ao sa na
veveina na qua koburu, i Onesimasi,
isa sa vei na tuqu tonai qa korapa
tapiu ara.*
11 Isa sa na tinoni na totoso qai jola
pori sa kepore kai vaitokai jongana
bi vapodo vanigo ao, ba kopira sa
koleona vaitokai jongana tamu beto
taqu sisa.
12 Isa sa qa garunu mule laonia
tamu inana, isa na buloqu sosoto ara.
13 Isa tugu qa kole nyorogua aru
tamania lani ko bi vanisiu sa na
vaitokai quke boka valamea ao tonai
qa korapa tapiu talenia ara sa na non-
goro jongana qau.
14 Ba tonai qa oqoro tekua mai sa
na roqumu ao poni sa qake nyorogua
roiti vei inara sara, ko na mua roiti
jongana sa mike vei ara gu qa jujuku-
nigo ao goto mi koko lame vei tu pa
mua nyorogua malumuna sosoto.
15 Ura palu na ginuana sa tavarijo
iapeki totoso tamu sisa sa vei ko ao
mu teku isongia kamua na kamua
sisa.
16 Ko kopira nake pinausu sisa goto
sa poreveveina jolania tu na pin-
ausu, na tasida jojonga. Ko taqu sa
poreveveina sisa ko tamu ai mina koi
vei poreveveina jola sisa pa toa tini
beto pa toa tutina na Bangara.
17 Ko vei muna isongo veinisiu na
kalemu pa roiti tana Bangara sara, sa
mu vakamu veinia bi ara sosoto sisa.
18 Vei bi roitinia kaki sela tamu babi
koleona kaki ona lilipu tamu sisa,
poni sa mu vagorenisiu ara.
19 Ara Paula qa kutinia na limaqu
mekaqu sa api: Ara mana lipua.
Nake savana manake kilu pojanigo
ara sa ao na toa koregana qu isongia
kopira sa qu oqoro lipunia taqu.
20 E, tasiqu, ara qa nyoroguanigo ao
ko mu vaqerasiu pana oda toa tutina
na Bangara. Mu vakopelia na buloqu
pana oda toa tutina na Karisito.
21 Qa vasosotoa ara sa ao kode
muna vatabesiu ko sa vei sa qa kuti
lao vanigo, ko qa gigila vatalea ara
sa ao isa muna roitinia sa kode mina
jolania sisa vei qa korapa tepai ara.
22 Ego ko kai qua tepa mule sa api:
mu vatana vanisiu kai lose vavato-
gani tinoni kamudi. Ura qa gigila

* **1:10** Na ginuana na isongo <<Onesimasi>> sa <<Sa poreveveina, sa vavagua, babi sa vaitokai vatale>>.

vatalea ara sa na vavara tamugou mai taoe ko ara kode mana lao kamugou sagou.

Na Paranga Vinaokotona

23 Na dia roroqu lavata tamu qarigu ira Epaparasi, isa agei karu qe mekarai tapiu talenia na roiti ti Jisu Karisito,
24 beto vei tugu ira Maka i Arisitakosi i Demasi beto i Luke, ira qai mekarai roiti tavitisiu ara.
25 Na vairoqu varialona tana Bangara i Jisu Karisito mi vavaburogou agou.

Tadira Hiburu

I Tamasa sa Paranga

1 Pa rane qai jola lao pori na
Tamasa qi vakanoko tatasaria soku
totoso sira na tinoni kokorotai ko qai
paranga votu vania sisa tadira na oda
tite,
2 ba pa rane bebeto aipira na Tuna
mekaina sa sa valageria ko na Tuna
isa sa ovelai vania sisa. Ko pana Tuna
tugu isa sa sa vapodakia na Tamasa
sa na doruna vinapodaka, beto ko
na Tuna tugu isa sa sa vilea ko mina
isongoria sira doru sakasava.
3 Ko na Tuna isa sa na malakap-
ina na Tamasa beto na Tuna tugu sa
na kirena sosoto na Tamasa, ko na
Tuna tugu sa aru tamana vaikamu-
niria pa nona paranga neneqidi sira
doru sakasava. Pa liguna sa roitinia
isa sa na vuvulasana na sela tadira
na tinoni poni sa sa toqo bangara
pa noka pa kale matuana na Tamasa
ululuna jola sisa.

Na Tuna na Tamasa sa poreveveina jolaniria ira na mateana

4 Na Tuna na Tamasa sa sa
tavaporeveveina jolaniria ira doru
mateana, vaitoto vei tugu na
isongo sa teku isongia isa ba sa
poreveveina jolaniria na isongo
tadira na mateana.
5 Ko na sosotona sapi ura kepore sa
kai totoso bi paranga veinia pira na
Tamasa sa kame ira na ona mateana,
<<Na Tuqu ara sao,
pa ngeni api qa ule votunia sa ara
sa na Tamamu ao!>> qikeunia
mai sa kai ona mateana.
Beto ko kepore sa kai totoso bi
paranga veinia pira na Tamasa sa
kame ira na ona mateana,
<<Ara sa mana Tamana isa,
ko isa sa mina juki vei na Tuqu
ara sisa,>> qikeunia mai sa kai
ona mateana.
6 Goto tonai mi valageria pa peso
saunia sa na Tuna podo kimanaqe
poni sa sa paranga vei tu pira sa na
Tamasa,
<<Ira doru mateana tana Tamasa sa
mai vatarasaea sisa,>> sau tu.
7 Na Tamasa sa rove veiniria qaike
loka poreveveina sira na mateana,
ura na veveidi ira sa pira tu sau sa na
Tamasa,
<<I Tamasa sa roiti veiniria na gava
sira na ona mateana,
beto sa veiniria na iku vuvu-
rungu isa sira na ona nab-
ulu,>> sau.
8 Ba na Tuna sa doro veinia sa
poreveveina jola, ura na veveina isa
sa pira sau sa na Tamasa pana tana
Tuna,
<<Tamasa, na mua totoqona bangara
sa mina kole jola kamua na ka-
mua!
Beto muna totoliniria pana tu-
visi sira na mua tinoni.
9 Qu qerania ao sa na roiti tuvisina
qai roitinia ira na tinoni
beto quke tavaraguania ao sa na
roiti ikerena qai roitinia ira na
tinoni.
Tamasa, ko sa vei isa sa ara na mua
Tamasa qa vilego sao
ko qa vanigo na qeqera beto
na vinalavata sa jolania isa
qa vaniria ira na tavitimu,>>
saunia.
10 Beto na veveina na Tuna sa pira
mule sau sa na Tamasa,
<<Bangara, ao qu roitinia pa popo-
dalaina sa na kasia abana,
beto ao qu roitinia pa limamu
mekamu sa na oka.
11 Koleona na totoso kode mai
maragutu sira, ba ao sa muna
toa kamua na kamua.
Beto ira doru sakasava pira sa
kode mai muraqutu talumata
veidia na poko.
12 Kode muna polo vivijongo veiniria
gu na koti talumatadi
beto ko mai tabei pale vei na
poko sira na sakasa pira.

1:5 Kera Vinatarasae 2.7; Roiti 13.33; Giburu 5.5. **1:5** 2 Samuela 7.14; 1 Roiti Bangara 17.13. **1:6** Vavanau 32.43; Kera Vinatarasae 97.7. **1:7** Kera Vinatarasae 104.4. **1:9** Kera Vinatarasae 45.6-7. **1:12** Kera Vinatarasae 102.25-27.

Ba ao sa munake isongo bei,
beto ko na mua toa sa mina kepore na vinabetona,>> sau.
13 Kepore sa kai totoso bi paranga vei pira sa na Tamasa pana tana kame ira nona mateana,
<<Mu toqo lani pa kale matuaqu
tinganai mana vakilasa vanigo ko muna tete anyanyuniria ao sira na mua kana,>> qikeunia mai kai ona mateana.
14 Ko na sa gu ropi sa na roiti tadira na mateana? Ira na mateana sa na gagala qai roiti nabulunia gu na Tamasa beto ko ira sa garunu lagereniria pa peso isa ko mai tokaniria sira mai teku isongia na inaalo.

2

Na inaalo sa vanigita na Tamasa sa poreveveina jola

1 Ego taqe tei nongoria tu gita sa na veveina na Tuna na Tamasa, ko sa vei sa gita ta aru tamana vamaururia sira na vaivagigalai sosotodi taqe tei nongororia tu, ko take muma vei na tinoni olena.
2 Na Vavanau sa tavakarovo lame vei tadira na mateana ko qai tekua ira na oda tite pa moa sa na sosotodi. Ko ira tonai qaike tutia gu ba bai majai gu sa na vavanau gu isa, poni sa qai gosoria tugu na vinakilasa sa padana na dia sela.
3 Ko sa vei isa poni sa kode tanake boka talegasania sosoto gita sa na vinakilasa vei tanake pavu galania gita sa na nongorona na inaalo poreveveina alepi! Na Bangara mekana sa ule momoenia perangana sa na soana vaialo api, beto ko ira qai nongoronia pana tana sa qai ule vakakabere vanigei sa na sosotona tugu sa na vavakato isa qarigunigei.
4 Ko pana totoso isa na Tamasa ba sa ule vakakabere vanigei sa na sosotona tugu sa na vavakato isa tonai sa roitiniria kaki vinagigila, na roiti vaivagabaradi, na roiti neqidi beto ko sa okoto ianiria na Gagala Tabuna, isa vei sa nyoroguania isa.

Isa sa vabatinigita na soana tana taalonia gita

5 Ego ko nake tadira na mateana sa vakole laoa na Tamasa sa na tolina na kasia gusu koregana vuka risa, isa na kasia gusu koregana taqe korapa vavakatonia gita kopira.
6 Ba koleona tu sa kai eqa pa Kukuti Tabuna ketakoi sa tapoja vaneneqi, pira sau,
<<Na sa sa na tinoni ko qu roroqu vaporeveveinai ao Tamasa,
ai sa koi vei poreveveina sa na tinoni ko qu kopunia tu ao?
7 Qu vakole kauraia tadira na mateana iapeki totoso,
qu vania na neqi beto na vinalavata,
8 ko isa sa toliniria doru sakasava,>> sau.
Isa na paranga <<isa sa toliniria doru sakasa>> sau sa na ginuana sa kepore sa kai sa bi taloa pale ba doruna sa qai taude beto gu. Ba kopira taqeke batia sa kai tinoni bi toliniria doru sakasava.
9 Goto i Jisu gu sa vei taqe batia gita sa tavakole kaurai tadira na mateana iapeki totoso, ko pa korapana na vairoqu vaialona tana Tamasa sa mate vaniria doru tinoni sisa. Ko pa liguna sa gosoria isa na vitigi tonai sa tavamate poni sa sa taovulu beto sa tavalavata sisa.
10 Na tuvisina gu sa na Tamasa, isa sa vapodakaria beto sa korapa aru tamana vaikamuniria doru sakasava, sa sa vatoqonia nona totoqona poreveveina sisa ura sa gosoria isa sa na vitigi beto sa mate pa korosi. Inara sa vei si Jisu ko sa toni lameniria sira doru tuna ko qai somana isongia sa na malakapi tana Tamasa, ura i Jisu sa na mamata lavata sa vabatiniria na soana mai taalo ira na tinoni.
11 Isa sa valiosoria pana dia sela sira doru tinoni, ko isa beto ira doru qai tavalioso sa qai kai muqisi puku tinonidi gu, ura na koko lame veidi

1:13 Kera Vinatarasae 110.1. **2:8** Kera Vinatarasae 8.5-7.

beto gu tana Tamasa sira doru. Ko sa vei isa sa sake kea gigalaniria na tasina i Jisu sira na tinoni ira.

12 Pira sau pana tana Tamasa sisa,
<<Mana vaqatania ara pana tadira na tasiqu sa na veveina nisongomu ao,
tonai mai vaikamu vatarasae ira sa ara ba mana vatarasaego tugu sao,>> sau.
13 Beto pira mutu sau sisa,
<<Ara mana vakolea na qua totoravusu tana Tamasa,>> sau.
Beto pira mule sau,
<<Alepi sara qa korapa suvere tavitiria ira na koburu sa vanisiu na Tamasa,>> sau.
14 Ko ira sa gigalaniria na koburu sa na tinoni qai toa masa na orungu ko i Jisu mekana ba sa lame podo ko sa somana toa vei na tinoni. Sa roiti vei pira sisa ko tonai sa mate sa sa vakilasia isa sa na bangaradi na tomate, isa sa isongia na neqi vaivamate.
15 Ko pana soana vei api sa ruvataria isa sira qai matagutu mate ko qai suvere pinausu pana dia toa.
16 Taqe tei gigila vataleaoda tu gita sa nake ira na mateana sa sa lame tokaniria isa, goto ira tu na tinoni tuti lame veidi ti Ebarahami.
17 Ko sa vei sa sa pada tugu sa isa sa lagere podo ko sa toa vei sosoto na tinoni. Ko sa vei inara sa boka vei na kuta iama sa vairoqu vaitokai beto sa roiti vajonga pana nabuluna na Tamasa, ko na Tamasa sa boka vulasaria sira na sela tadira na tinoni.
18 Ko kopira sa boka tokaniria gu isa sira na tinoni qai gosororia na totoke, ura isa mekana ba sa tei gosororia tugu sira na totoke beto ko sa tavavitigi vei tugu gita.

3

I Jisu sa poreveveina jolania i Mosese

1 Ko inara sa vei sa, ka visa tinoni tana Tamasa, agou sa sa tei sorugou tu na Tamasa! Mu dogoro vatogasia si Jisu isa sa garunu lagerenia na Tamasa ko isa sa na kuta iama lavata sa tokanigita pa noda vinasosoto.
2 Isa sa rangea na Tamasa sisa ko sa vei sa na Tamasa tu sa vilea sisa ko sa roitinia sa na roiti alepi, kai muqisi podeke vei i Mosese ba sa tarange pana ona roiti tolidi ira na tinoni tana Tamasa.
3 Na tinoni sa roitinia na ruma sa sa tadoro vaporeveveina jolania na ruma sa roitinia isa. Ko pana soana vei isa sa i Jisu ba sa tadoro pada jolania si Mosese.
4 Sa sosoto tugu sa dorudi na ruma sa koledia tugu sira na tinoni qai roitinia, ko na Tamasa sa isa sa roitinia doru sakasava.
5 I Mosese sa kai tinoni tarangena pana ona nabuluna na Tamasa, sa vei na nabulu sa roiti vatale vania nona bangara; ko na ona roiti sa uduku lao momoeria sira na sakasava qi poja liliguria na Tamasa na veveina i Jisu.
6 Ba na Karisito sa na tinoni tarangena sa vei na tuna marene sa kopu vataleniria sira na tinoni tana Tamasa. Ko gita sa na tinoni tana Tamasa, vei tana aru tamana vamauru pana oda vinasosoto neqina taqe isongia tonai taqe korapa kukuliniria na sakasava qai korapa lame pa moeda.

Na minere tadira na tinoni tana Tamasa

7 Ko sa vei isa sa pira sau sa na Gagala Tabuna pana Kukuti Tabuna,
<<Pa ngeni api sa tonai muna nongoria na ovovelena na Tamasa, poni sa pira sau sa na Tamasa,
8 <Muke vaduduvilia na bulomiu qai vei ira na miu tite qai daidia vatabesiu sara
tonai qai podekesiu tonai qai korapa pa qega.
9 Ketakoi sa qai podekesiu soku totoso ara sira na miu tite,
ba qai batiadia ira sira na roiti qa roiti vaniria ara pa korapana madengavulu aoro ba qai kilunisiu tu.
10 Ko qa kokoraniria ara sira na sasae tinoni pira ko pira qau:

2:12 Kera Vinatarasae 22.22. **2:13** Aisea 8.17; 2 Samuela 22.3; Aisea 12.2. **2:13** Aisea 8.18.

Qai kilunisiu ara doru totoso
beto ko qai dainiadia vatabea
na soana tuvisi taqu sa aipira.
11 Ko maike isongo tomea ira sa
na ia miminerena qa vanaqiti
vakole vaniria ara, qau sara.
Qa maulu vakole vei inara sara
ura qa tagigiriniria,> sau sa na
Tamasa,>> sau sa na Gagala
Tabuna.
12 Ka visa tavitiqu, mu vabalau
sagou kita kame pa vaikorapaimiu
agou mi kolea na roroqu ikeredi ko
mike vasosoto beto ko mi gabala loa
pale sa na Tamasa toana.
13 Goto isa tu sa poreveveina jola sa
mu mekarai paranga vaivaneqi lao
lame doru rane sagou tonai sa korapa
koleona sa na rane <<Pa ngeni.>>
Ko muna vei agou sa kode minake
boka toni vapirugou na miu sela qu
roitiniria beto minake duduvili na
roqumiu sagou.
14 Ura gita sa na tinoni taqe so-
mana isongia sisa vei sa roiti vanigita
na Karisito podalai tu tonai taqe va-
sosoto pa podalaina ko mina kamua
na vinabebetona noda toa.
15 Tonai sa paranga sa na Kukuti
Tabuna,
<<Pa ngeni api sa tonai muna nongo-
ria na ovovelena na Tamasa,
sa muke vaduduvilia na bu-
lomiu qai vei ira na miu
tite qai daidia vatabea sa na
Tamasa,>> sau.
16 Poni sa ira sei sira na tinoni
qai nongoriadia sa na ovovelena na
Tamasa ba qai daidia tugu vatabea sa
na Tamasa? Ira doru tinoni tugu qai
batia na neqi tana Tamasa tonai sa
toni votuniria pa Ijipi i Mosese ke!
17 Ira sei sa kole tagigiriniria ka
madengavuluputa aoro na Tamasa?
Ira tugu qai vukele pa sela ko na
vuana sa qai mate tugu pa qega.
18 Ko tonai sa maulu sa na Tamasa
ko <<Maike isongo tomea ira sa na
ia miminerena qa vanaqiti vakole
vaniria ara>> sau, poni sa ira sei sa
saunia isa? Ira na tinoni Izireli tugu
qai daidia vatabea isa ke!
19 Ego ko kopira taqe bati vatalea
sa na ginuana qaike boka tomea na
ia miminerena ira sa ura qaike va-
sosoto gu ke!

4

1 Ego ko na Tamasa sa tei vakolea
tu nona taringunguti ko tana isongia
gita sa na miminerena sa vanaqiti
vakolea isa sau. Ko sa vei sa gita
tavabalau kopira ura kita kame agou
mi tadoro vei sake boka isongia sa
na minere sa taringunguti vakolea na
Tamasa.
2 Sa tei tatarae tu tadagita sa na
nongoro jongana, kai muqisi podeke
vei ira na oda tite pa moa ba qai non-
goria tugu sa na veveina na minere
api. Qai nongoriadia ira tonai qai
korapa pa qega sa na nongoro isa ba
sake tokaniria ura tonai qai nongoria
ba qaike vasosotoa pa bulodi ira sa na
nongoro isa.
3 Ko gita tu na tinoni taqe va-
sosoto sa tana tomea sa na minere
sa taringunguti vakolea na Tamasa.
Kai muqisi podeke vei sa tei pojai tu
na Tamasa pana Kukuti Tabuna pira
sau,
<<Qa tagigiriniria ko qa maulu
vakole sara, pira qau,
<Maike isongo tomea ira sa na
ia miminerena qa vanaqiti
vakole vaniria ara,> qau,>>
sau sa na Tamasa.
Pa podalaina tu tonai sa vapodakia
na kasia gusu qi tei vaokotoria tu na
Tamasa sira doruona roiti ba inara
mutu sa paranga vei sisa.
4 Koleona sa kai ia pa Kukuti
Tabuna sa pojai sa na veveina na
rane vinavitu pa liguna sa roitinia
na kasia gusu, pira sau, <<Pana rane
vinavitu na Tamasa qi minere pa
doruona roiti qi roitiniria,>> sau.
5 Ko na veveina na ginugua api
sa pira mule sa kai poja vei sisa,
<<Maike isongo tomea ira sa na

3:11 Kera Vinatarasae 95.7-11. **3:15** Kera Vinatarasae 95.7-8; Giburu 3.7-8. **3:18** Kera Vinatarasae 95.11; Giburu 3.11; Anye 14.22-23. **4:3** Kera Vinatarasae 95.11; Giburu 3.11; 4.5. **4:4** Popodalaina 2.2. **4:5** Kera Vinatarasae 95.11; Giburu 3.11; 4.1.

ia miminerena qa vanaqiti vakole vaniria ara,>> sau.
6 Ira na tinoni qai nongoro momoea sa na nongoro jongana na veveina na minere alepi sa qaike tomea sa na minere isa, ura qaike vasosotoa ira sisa sa pojai na Tamasa. Ko sa vei sa koledia mule sira kaki sa vamalumuria na Tamasa ko mai tekua sa na minere isa.
7 Ko na veveina na minere alepi sa vile vakolea mutu na Tamasa sa kai rane sa tapoja <<Pa ngeni.>> Ko sa tei jola tu soku aoro beto sa pojai i Devita pana Kukuti Tabuna sa na veveina api, pira sau,

<<Pa ngeni api sa tonai muna nongoria na ovovelena na Tamasa,
sa muke vaduduvilia na bulomiu,>> sau.

8 Ko kai goto minere tu sa sa pojai na veveina na Tamasa, ura vei bi tei vaniria sosoto tu i Josua ira na tinoni sa na minere qi taringungutinia na Tamasa, poni sa bike vilea mule na Tamasa sa kai goto rane.
9 Ko sa vei isa sa korapa koleona ko mai tekua ira na tinoni tana Tamasa sa na minere sa vei na Tamasa sa minere pa rane vinavitu.
10 Ura na tinoni sa tomea na ia miminerena sa taringunguti vakolenia na Tamasa sa mina minere tugu pana liguna sa roitinia na ona roiti, kai muqisi vei na Tamasa ba sa minere tugu pa liguna sa vaokotia na kasia gusu.
11 Ko aria gita ta podeke vivitigia ko ta tomea sa na ia miminerena isa, ko kepore kame gita mi vukele kita mike tekua sa na minere isa, qai vei ira noda tite pa moa ura qai maja paranga.
12 Muke doro vakepore veveinaia sapi, ura na paranga tana Tamasa sa na toana beto sa kolea na neqi, beto ko sa gea jolaniria doru benete vaisobe qai gea vaikale. Sa boka suni tome kamua na paranga sa ketakoi qai vaikamu na toa beto na gagala beto ko ketakoi qai vaikamu na gogou pupuda beto na vaijokelai, beto sa pituria na paranga sira na roroqu beto nyorogua jongadi beto nikeredi qai kole pa bulona na tinoni.
13 Ko kepore sa kai ona vinapodaka bi pae tana Tamasa, goto dorudi na sakasava sa vapodakaria sa qai kole gagaledia gu pa kakadovilaina pana dodoro tana Tamasa. Ko pana tana tugu sa tana lao ule votuniria gita sira doruna na roiti taqe roitiniria pana okokotoda toa.

I Jisu sa na oda kuta iama sa poreveveina jola

14 Ko gita ta aru tamana vamauria sisa vei taqe vasosotoa na veveina isa. Ura gita taqe tei isongia tu sa kai kuta iama lavata poreveveina, i Jisu na Tuna na Tamasa, ko isa sa tei tomea tu sa na ia madina sa suveria na Tamasa.
15 Na kuta iama lavata tadagita sa sa gigila vataleriaona isa sira doru oda munyala gita. Ura isa ba sa tei gosororia tugu sira na totoke taqe gosororia gita, ba sake boka sela sisa.
16 Ko gita take tutuma, goto aria ta rerege varene vatuvisi lao pa totoqona bangara tana Tamasa, isa sa roroqugita. Ketakoi tana boka batia gita sa nona vairoqu vaitokai beto isa mina toka vatalenigita tonai tana nyorogua tatoka sa gita.

5

1 Ira doru kuta iama lavata sa na taviledi tugu pana tadira tinoni tugu beto qai tauduku sira ko mai roiti vania na Tamasa ko mai tokaniria sira na tinoni. Ko na roiti qai tavilenia beto qai taudukunia ira sa mai vavakukuvu beto mai vaivananiria sira na vaivana vulasadi na sela tadira na tinoni.
2 Na kuta iama lavata mekana ba sa gosororia gu sira na munyala ko sa vei sa sa boka gigila vataleria isa sira na tinoni qai rura ko qai tatoni vapiru.
3 Na tinoni munyala sisa, ko sa vei sa na ona roiti sa taiania sa mina vavakukuvu lao tana Tamasa ko mina vulasaria isa sira nake sela

4:7 Kera Vinatarasae 95.7-8; Giburu 3.7-8.

tadira na goto tinoni gu mekadi goto na ona sela tugu mekana vei.
4 Kepore sa kai tinoni bi vilea mekana ko bi tavalavata vei na iama. Goto pana uduku tu tana Tamasa sa sa tavatoqo iama sa na tinoni, kai muqisi podeke vei i Eroni ba na Tamasa tugu sa udukia poni sa sa iama.
5 Ko na Karisito ba sake valavata mulenia mekana ko bi kai kuta iama lavata sisa, goto na Tamasa tu pira saunia,
<<Na Tuqu ara sao,
pa ngeni qa ule votunia sa ara sa na Tamamu ao,>> sau.
6 Beto koleona mule sa kai eqa pana Kukuti Tabuna ketakoi sa paranga vei pira,
<<Ao sa kai iama kole jolamu
pana soana vei sa iama i Melekizedeki,>> sau.
7 Tonai sa suvere pa peso si Jisu sa kiu alili viviva beto sa vavara tetepa lao sisa pana tana Tamasa, ko na Tamasa bi boka vasarea pana mate sau. Ko sa oea na Tamasa sisa ura sa vaiketai lao tana Tamasa.
8 Na Tuna tugu na Tamasa sisa, ba pana vitigi tu sa gosororia isa sa gigilai isa sa na soana vatabena na Tamasa.
9 Ko tonai sa vaokotia i Jisu sa nona roiti, poni tonai sa isa sa na kutana na inaalo kole jolana tadira doru qai vatabea sisa,
10 ko na Tamasa sa ule votunia na kuta iama lavata pana soana vei sa iama i Melekizedeki sisa.

Muke noso totoravusia na Karisito

11 Koledia mutugu sa soku sakasava qa nyogua pojanigou ara sa na veveina isa qa koni pojanigou, ba sa tapata na vakabere vanigou sapi, ura qu rura ko quke boka vakoititiria na sakasava qu nongororia agou.
12 Ura na kakasana sa na totoso sa tei jola tu ko sa pada bu tei boka tinoni vaivagigalai tu sagou. Ba qu oqoro pada ko ira tu na tinoni sa mai vagigalai beinigou mule sira na sakasava sa pada pa popodalaina tu bu tei gigilai tu agou isa na veveina sa pojai na Tamasa. Sa tei pada tu bu tekuria agou sira na gagani maurudi ba qu korapa laomiu gu na susu meleke sagou.
13 Na tinoni sa korapa susu meleke sa na koburu melalu gu sisa, ko sa oqoro vagigilai isa sa na veveina na tuvisi.
14 Goto ira na tinoni matuadi sa na gagani maurudi tu sa qai tekua, ko ira sa qaike koroto varoitiria ko qai boka bati pikatia na tuvisina na ikerena.

6

1 Ko sa vei isa sa aria gita ko ta rerege vatuvisi lao ko ta tekuria na vaivagigalai sa padadi ira na tinoni qai matua, ko take kole gu kai muqisi pojaria sira na nongoro qai vagigalai momoenigita na veveina na Karisito. Sake pada ko tana kai vaivagigalainiria mule gita sa na veveina na tinoni mina gabala pana roiti qai roitinia ira sa mate na gagaladi, na veveina ai soana vei mina rangea na Tamasa na tinoni,
2 na vaivagigalaina na veveina na paputaiso beto na vavaoponiria na lima ira qai vasosoto, beto na veveina na turumule pa mate beto na vaipitu bebetona tana Tamasa.
3 Goto aria ko ta rerege vatuvisi lao tu pa vaivagigalai matuana! Ko pira tana roiti vei sa gita vei mina vamalumugita na Tamasa.
4 Ura sa tapata jola na vagabaladi sira qai loa pale na dia rarange. Qai tei batia mai tu ira sa na kabere tana Tamasa, qai tei valilingia tu ira sira na vaivana qai lame vei tana Tamasa, qai somana isongia sa na Gagala Tabuna,
5 qai valilingia ira sa na nongoro jongana tana Tamasa, beto qai tei vagigilai tu ira sa na neqi tana totoso tonai mina bangara sa na Tamasa vuka risa.
6 Ba beto qai loa pale tu na dia rarange tana Karisito. Sa tapata jola na vagabaladi sira, ura na roiti qai

5:5 Kera Vinatarasae 2.7; Roiti 13.33; Giburu 1.5.
5:6 Kera Vinatarasae 110.4; Giburu 6.20; 7.17.

roitinia sa sa vei qai kai vamatea mule ko qai kai vatiti vakekea palenia mule ira pa korosi sa na Tuna na Tamasa.
7 Ego na peso sa bukua na okoro sa gorea beto ko sa vatoa vatale vaniria na umuma jojonga sira qai umuma, poni sa mina somana tekua tugu na mana tana Tamasa sa na peso isa.
8 Ba na peso sa vapidokoria na gasoro vavaioka beto na buburu pirudi sa sa kepore na ona vaitokai. Ko na peso isa sa kode mina gosoria na leleve tana Tamasa beto mina piara pale niku sisa.
9 Ka visa qua baere jonga, qe paranga vaneqi vei pira sagei, ba qe gigila vataleamei agei sa na soana poreveveina jola qu isongonia na mana agou, ko na mana isa sa na veveina qu taalo sagou.
10 Na Tamasa sa tutia na tuvisi tonai sa vaipitu, ko kode minake doro paleria isa sira na roiti beto na vairoroqu qu roitiniria agou pa isongona isa tonai qu tokaniria perangana beto ko kopira ba qu korapa tugu tokaniria sira na tinoni tana Tamasa.
11 Qe nyorogua vivitiginia agei sa muke vamako gorea sa na miu ngangali tinganai mina kamua na vinabetona na miu toa, tonai mai gore votu sira na sakasava qu korapa vera vataleniria.
12 Qeke nyoroguania agei ko bi mako gore sa na ngangalina na miu toa rarange, ba qe nyoguania ko mu toa vei ira qai vasosotoa na Tamasa beto qai vera vamomoso, ko pana soana vei isa sa qai teku isongia ira sisa sa taringunguti vakole vaniria na Tamasa.

Na taringunguti tarangena tana Tamasa

13 Tonai qi roitinia na Tamasa sa na ona taringunguti pana tai Ebarahami sa sa kepore mule sa kame bi neqi jolania na Tamasa, ko na Tamasa qi maulu pana isongona mekana,
14 pira qiu sisa pana Kukuti Tabuna, <<Qa maulu sara ko mana mana vatalenigo ara sao beto ko mana vavuago ara sao ko mana vasokua ara sa na tutimu ao,>> qiu.
15 Ko i Ebarahami qike munyala pana ona totoravusuna na Tamasa tinganai qi vagore votua nona taringunguti, ko sa vei sa qi tekua i Ebarahami sa na taringunguti.
16 Tonai bi roitinia na taringunguti neqina sa kai tinoni sa kode mina maulu sisa pana isongona kai goto tinoni sa poreveveina jolania mekana, ko totonai sa sa tavanoso sa na vaipera paranga tadira na tinoni.
17 Ko tadira mai tekua na taringunguti sa sa nyogua vakabere vatatale vaniria na Tamasa sa minake isongo beia isa sa na roquna sau, ko sa vatavitinia na maulu sa nona taringunguti.
18 Ko ira karu sakasava pira, na ona taringunguti beto na maulu, sa qaike boka bei beto na veveidi ira karu sa na Tamasa ba sake boka seseke. Ko gita taqe tavasare pana tana Tamasa sa taqe tavaneqi vatale ko tana aru tamana vamauria pa buloda sisa sa taringunguti vakole vanigita na Tamasa.
19 Ko isa taqe korapa vera vatalenia sa sa vei na titi pana oda toa. Ko isa taqe verania api sa i Jisu isa sa mauru beto sa vasaregita, beto sa tei tome lao tu pana ia madina jola pa zelepade pa noka.
20 Pana laedagita sa i Jisu sa tei tome lao momoenigita tu sa na ia madina isa. Ko sa tavakuta iama lavata kole jolana pana soana vei sa iama i Melekizedeki sisa.

7

Na iama pana soana vei sa iama i Melekizedeki

1 I Melekizedeki api sa kai bangara pa gugusu pa Salemi beto kai iama tana Tamasa ululuna jola. Pa liguna sa riu rapata si Ebarahami ko sa vakilasaria ira na goto bangara beto ko totonai sa korapa mule, poni sa i Melekizedeki sa gosoria ko sa manania sisa.

6:14 Popodalaina 22.17.

2 Ko i Ebarahami sa iania i Melekizedeki sa kame pa manoga pana dorudi na sakasa sa tekuria isa pana totoso vaipera. Na ginuana momoe na isongona i Melekizedeki sa Na Bangara Tuvisi; na vinaruana sa na bangara pa Salemi tugu vei, ko na ginuana na isongona sa Na Bangara Bule.
3 Sake tagigila na tamana na tinana beto na tututi ketakoi sa podo lame vei sisa. Ko na rane sa podo beto totonai sa mate ba sake tagigila. Isa sa kai iama kole jolana, ko sa vei na Tuna na Tamasa sisa.
4 Ko kopira sa qu batia sa na tinoni poreveveina sisa. Ura i Ebarahami isa tu na tamada momoe gita ba sa vania tugu isa sa kame pa manoga pa dorudi na sakasava sa tekuria pana vaipera.
5 Ira doru iama qai podo lame vei pa tutina i Livai sa koleria sa na garunu pa Vavanau ko mai tekua sa kame pa manoga tadira doru tinoni Izireli, ira na turadi gu. Ba ira na turadi gu pira ba na podo lame veidi tugu tai Ebarahami.
6 Goto i Melekizedeki api sa nake podo lame veina pa tutina i Livai ba sa tekuria gu isa pana tai Ebarahami sira na kame pa manoga beto sa mania si Ebarahami, i Ebarahami isa sa isongia na taringunguti tana Tamasa.
7 Taqe gigila vataleaoda gita doru sa isa tu na tinoni poreveveina sa sa vamadia sa na tinoni nake loka poreveveina, ko sa vei sa i Melekizedeki sa sa poreveveina jolania si Ebarahami.
8 Pana totoso tadira na iama tuti lame veidi ti Livai sa ira na tinoni qai boka mate gu sa qai tekua na kame pa manoga. Ba pana totoso tai Melekizedeki isa sa tekuria sira na kame pa manoga pana ti Ebarahami sa korapa toaona sisa vei sa ulenia na Kukuti Tabuna.
9 Ko pira tana boka paranga vei sa gita. Tonai sa valaoa i Ebarahami sa na kame pa manoga poni sa i Livai ba sa valaoa tugu sa na kame pa manoga.
10 Ura i Livai sa oqoro podo sa totonai, ba sa tei korapa tu pa tinina i Ebarahami sisa tonai sa gosoria i Ebarahami si Melekizedeki.
11 Ego pana ginugua vei qai kole sira na iama bubutu Livai poni sa qai taiania ira na tinoni Izireli sa na Vavanau ti Mosese. Ko vei na roiti tadira na iama bubutu Livai sa bi okoto vatale, poni sa bike tanyogua mule sa kai goto iama isa sa iama pana soana vei sa iama i Melekizedeki, nake iama pana tutina i Eroni isa na tite tadira na tutina i Livai.
12 Ba qaike pada sira na iama veveidi inara, ura tonai sa bei sa na tututi iama, poni sa na Vavanau ba sa tabei tugu.
13 Ko na oda Bangara i Jisu, isa sa tapoja na veveina pira, sa na podo lame veina pa goto bubutu tu, ko kepore kame pa bubutu isa sa bi roiti vei na iama.
14 Taqe gigila vataleaoda gita sa na veveina api ura na oda Bangara sa podo lame vei pa bubutu ti Jiuda tu sisa. Ko i Mosese sake gigalia sa na bubutu alepi tonai sa vavakatonia na veveidi ira na iama.
15 Ko pana soana vei tugu isa sa i Jisu sa tavatoqo iama pana soana vei sa iama i Melekizedeki.
16 Ko i Jisu sa tavatoqo iama, nake pana garunu tana Vavanau na veveina pai bubutu sa pidoko lame vei sisa, goto sa tavaiama pana neqina na toa kepore vinabetona.
17 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,

<<Ao sa kai iama kole jolamu
pana soana vei sa iama i Melekizedeki,>> sau.

18 Ko na garunu leluna na veveidi ira iama tutina i Livai sa sa tavakole kale pale ura sake ngongo beto sa kepore na veveina.
19 Ura na Vavanau ti Mosese sake boka valiosia kai sa. Ko kopira sa isa taqe korapa verania sa jongana jola

7:2 Popodalaina 14.17-20. **7:17** Kera Vinatarasae 110.4; Giburu 5.6; 6.20.

beto ko sa boka vatata lamegita tana Tamasa.
20 Ko koleona mule sa na maulu tana Tamasa. Ba na Tamasa sake maulu tonai qai tavaiama sira kaki goto tinoni.
21 Goto tonai sa iama si Jisu poni sa maulu sa na Tamasa, pira saunia,
<<Na Bangara sa maulu ko kode minake beia sa na roquna,
ko ao sa na iama kole jolamu,>> sau.
22 Ko pana ginugua vei api sa i Jisu sa sa tamaulu tarinia sa na vinaego tana Tamasa, isa na vinaego sa jongana jolania na vinaego leluna.
23 Beto ko isa mule vei sa goto sa pira sa vei. Ira na iama pa vinaego leluna sa qai soku, ura qai boka mate ko qaike boka iama lalaodia.
24 Ba i Jisu sa toa laona gu, ko na ona roiti vei na iama sa sake karovo lao tana kai goto tinoni.
25 Ko sa vei sa kopira sa doru totoso gu sa boka aloria isa sira qai lame tana Tamasa tonai qai rangea na Karisito, ura isa sa kole jola ko sa turu vaniria pa moena na Tamasa sira.
26 Ko sa gosoro gu beto sa pada sa taqe isongia gita sa na kuta iama lavata vevei isa. Isa sa sa vaegoa na Tamasa sisa, sa lioso, kepore kai sela bi roitinia, sa tapikata kale sisa pana tadira na tinoni seladi, beto sa taovulu sae pa noka sisa.
27 Isa sake vei kaki goto kuta iama lavata pa moa. Ira na iama pa moa sa doru rane qai vavakukuvunia mai tu ira sa na dia sela mekadi beto sa qai vavakukuvuniria sira na sela tadira na goto tinoni. Goto isa sa roitinia sa kai vavakukuvu pana kai memeka totoso gu tonai sa vaivanania isa sa nona toa mekana.
28 Na Vavanau ti Mosese sa vatoqo iamaria ko qai kuta iama lavata sira na tinoni sela ko qaike boka roiti vataleniria doru roiti. Goto na taringunguti tana Tamasa sa tavitia na maulu beto ko sa tuti lame pa liguna na Vavanau isa sa sa vilea sa na Tuna, isa sa boka roiti vataleniria doru sakasa kamua na kamua.

8

Na kuta iama lavata pa vinaego koregana beto ko sa jongana jola

1 Na kuta ginugua poreveveina qe korapa vavakatonia agei sa na veveina gu na kuta iama lavata, isa sa korapa toqo pa kale matuana na Tamasa lavatana pa noka, pana totoqona poreveveina jola.
2 Isa sa sa roitinia na roiti tana kuta iama lavata pa ia madina jola pana aqaqo tabuna sosotona na Bangara Tamasa tu sa vaturua, nake tinoni.
3 Ura doru iama sa qai tavile ko mai valaoria na dia vaivana beto na vavakukuvu manugu lao tana Tamasa. Ko sa vei isa sa noda kuta iama lavata ba mina kolena tu sa na ona vaivana lao tana Tamasa.
4 Vei bi korapa pa peso sisa poni sa bike boka iama sisa, ura koledia sira na iama qai taudukunia pana vavanau ko mai valaoria sira na vaivana.
5 Na roiti qai roitinia ira na iama sa na kirena beto na onguna gu isa sa roitinia na Karisito pa noka. Sa kai muqisi podeke vei pana totoso tonai mi vaturua na aqaqo tabuna sau i Mosese poni sa paranga vabalaua na Tamasa, pira saunia, <<Muna kopunia ko doru sakasa sa muna roiti tuti puputania tugu sa na veveina qa vabatinigo ara pa kukubo,>> saunia.
6 Ba kopira sa na Karisito sa tei tekua tu sa na roiti tana iama sa poreveveina jolania tadira na iama, kai muqisi podeke vei na vinaego sa vatoqoa isa pa vaikorapaina na Tamasa beto na tinoni ba sa jongana jola, ura na vinaego isa sa kolea na taringunguti jongana jola.
7 Vei bi kepore selana sa na vinaego momoe poni sa bike tanyaqo mule sa na vinaego vinaruana.
8 Ba qaike tutia ira nona tinoni sa nona vinaego momoe ko sa juturia na Tamasa sira tonai sa paranga vei pira pana Kukuti Tabuna,

7:21 Kera Vinatarasae 110.4; Giburu 5.6; 6.20; 7.17. **8:5** Votu 25.40.

<<Pa rane qai korapa lame pori
sa mana vatoqoa ara
sa kai vinaego koregana
tadira na bubutu Izireli
beto tadira na tinoni pa Jiudia,
sau sa na Bangara.
9 Ko na vinaego koregana api
sa minake vei na vinaego qa roitinia
pana tadira na dia tite pa moa
totonai qa aru tamania na limadi
ko qa toni votu vataleniria ara pa Ijipi.
Qai daidia tutia ira sa na vinaego
qa roitinia ara pana tadira,
ko sa vei sa qake pavu galaniria ara sira,
sau sa na Bangara.
10 Ko api sa na vinaego
mana roitinia ara
pana tadira na tinoni Izireli
pana rane qai korapa lame,
sau sa na Bangara:
Mana vakolea pana roqudi sira na qua vavanau
beto mana kutiniria pa bulodi.
Ara sa mana dia Tamasa ira,
beto ko ira sa mai qua tinoni ara.
11 Ko kepore kame mina kilu vagigalaia
kai goto turana pa kai dia gusu
babi ule vania sa kai tavitina, pira biunia,
Mu gigilai na Bangara, biu.
Ura ira doru qua tinoni
mai gigila betosiu sara,
podalai pa iketena
ko mi kamu pa lavatana.
12 Mana taleosoniria ara
sira na dia sela
beto manake isongo roroquria ara
sira na dia roiti ikikeredi,>>
sau sa na Tamasa.
13 Ko tonai sa pojai na Tamasa sa na veveina na vinaego koregana, poni sa sa valelua sa na vinaego momoena. Ko na sakasa sa lelu beto sa taunyara sa kode mineke kole lalaona.

9

Na vinatarasae pa peso beto na vinatarasae pa noka

1 Ego ko na vinaego momoe sa koleona sira na uana tolina na vinatarasaena na Tamasa beto koleona sa na aqaqo vavatarasaena beto na madina isa qai roitinia ira na tinoni.
2 Isa na aqaqo sa tavaturu pa kale peguruna sa sa tavaisongo na Ia Madina. Ko ketakoi qai kole sa na juke vitu kaena beto na tevolo sa kolea na bereti sa tavaivana lao tana Tamasa.
3 Pa liguna na toba poko vinarua sa kole sa na aqaqo sa tavaisongo na Ia Madina Jola.
4 Ko ketakoi qai kole sa na tevolo tabuna sa tapoko qolo ko ketakoi qai tavavakukuvu na sakasa umumanga jongadi beto ko na Bokese Binaqara sa ulenia na vinaego tana Tamasa. Na Bokese Binaqara isa sa tapokonia na qolo beto pa leona sa kole na jagi qolo sa kurai na mana, na kolu opata ti Eroni sa nyorunia na equru, beto karu kipa patu rerevatadi ketakoi qai takuti ira na Vavanau vinaego tana Tamasa.
5 Pa narena na bokese isa qai vaturuia sira na mateana na vinagigilana na Tamasa sa suvere ketakoi, ko na babanadi sa qai revata lao vei pana udena na bokese ketakoi qai tavulasa sira na sela tadira na tinoni. Ba nake lani sa mana kilipuputuria ara sa doru sakasa aipira.
6 Ego inara qai tavatana vei sira na sakasa ketakoi. Ko ira na iama sa qai tome lao pa aqaqo momoe pa kale peguruna doru totoso ko qai roitinia sa na roiti tana iama.
7 Ba na aqaqo vinarua pa leona sa na kuta iama lavata gu sa boka tome laoa, ko kai totoso gu pana kai aoro sa boka tomea isa sa na Ia Madina Jola isa. Tonai sa tome lao sa na kuta iama lavata sa sa pogoso tomenia isa sa na orungudi na manugu sa vavakukuvuniria ko na vulasana nona sela mekana beto na vulasadi na sela qai roiti kaleniria ira na tinoni.
8 Na Gagala Tabuna sa vakabere vatatalea pana vinatana vei pira tonai sa korapa turuona sa na aqaqo pa peguruna poni sa na soana lao

8:12 Jeremae 31.31-34.

tomena pa Ia Madina Jola sa sa oqoro bola votu.
9 Ko na aqaqo peguruna api sa na vinapapadana sa udukia na totoso kopira. Na ginuana sa na vaivana beto na manugu qai tavavakukuvu lao tana Tamasa sa qaike boka valiosia sa na monanana na tinoni sa vatarasaea na Tamasa.
10 Ura na sakasa pira sa na gagani gu, na buku gu, beto kaki soana vei qai vulasa muleniria mekadi gu ira na tinoni. Na totoli tuvisi pana peguruna gu na tini sa aipira, ko qai tavaroiti tinganai gu mina kamua sa na totoso tonai mina vakoregaria doru sakasa na Tamasa.
11 Na Karisito sa tei lame tu ko isa sa na kuta iama lavatana pana sakasa jongadi taqe isongoria gita kopira. Na aqaqo madina ketakoi sa roiti isa sa poreveveina jola beto sa lioso jola, beto ko nake ira na tinoni qai roitinia sa na aqaqo isa, ko na ginuana sa nake sakasa taroitina pana kasia gusu api sisa.
12 Ko nake pana neqina na orungudi na qoti beto na bulumakau goto pana orunguna mekana sa sa tomea isa pana kai memeka totoso gu sa na Ia Madina Jola ko sa teku vanigita na tinaruvata kole jolana.
13 Na orungudi gu na qoti na bulumakau beto na kavudi na tuni bulumakau qai taparugu sa qai iparainiria sira na tinoni qaike lioso na dia toa, ko pa soana vei api sa qai boka tavulasa sira na tinoni.
14 Ko vei mina sosoto sa sa vei isa, poni sa ai mina koi vei poreveveina sa na orunguna i Jisu. Pana Gagala kole jolana sa vaivanania tana Tamasa sa nona toa mekana sa vei kai vavakukuvu liosona. Ko na orunguna mina valiosia na monanada pana doru roiti kepore vua jongadi, ko ta boka roiti vania na Tamasa toana.
15 Ko na ginuana vei beto na Karisito sa vatoqoa na vinaego koregana sa vei ko ira sa soruria na Tamasa sa mai tekua na mana kole jolana sa taringungutinia na Tamasa. Ko sa boka gore votu vei pira sa alepi ura na Karisito sa tei mate tu ko sa ruvataria sira na tinoni pana dia roiti ikikeredi qai roitiniria tonai sa korapa koleona sa na vinaego momoe.
16 Pana kalena na paranga vakole sa sa poreveveina sa mina tagigila vatale mai sa sa tei mate tu sa na tinoni sa roitinia na paranga vakole,
17 ura na paranga vakole sa pa liguna tu sa mate na tinoni sa roiti vakolenia beto sa sa kolea na neqi sa na paranga vakole isa. Goto tonai sa korapa toaona sisa, poni sa sa oqoro pore na ona neqi sa na paranga vakole.
18 Ko pana soana vei isa sa na vinaego* momoe sa sa tavatoqo tonai sa tavaroiti sa na orunguna na manugu.
19 I Mosese sa ule vaniria mai ira na tinoni sa doru garunu pana Vavanau, beto sa tekuria sa na orungudi na bulumakau beto na qoti ko sa qairi tavitiniria na kolo beto sa vatubulia sa na vulu jijimirina sa tapiko pana kae hisopi ko sa iparainia pana buka beto pana tadira doru tinoni sa na orungu.
20 Beto ko pira sau sisa, <<Api sa na orungu sa vatoqo vamauria sa na vinaego sa garununigou na Tamasa agou ko muna vatabea,>> sau.
21 Ko pana soana vei mutugu isa sa i Mosese sa iparainiria mutugu na orungu sa na aqaqo tabuna beto ko doru sakasa qai tavaroiti pana vinatarasae.
22 Ko pana tutina vei sa tapoja pa Vavanau sa tata doru sakasava gu sa qai tavalioso pana orungu, beto ko na sela sa qai tavulasa pa liguna sa tavuva mai tu sa na orungu.

Na Karisito sa na vavakukuvu sa vulasaria na oda sela

23 Ko sa poreveveina jola sa ira na sakasa pira, ira na ongudi gu na sakasa pa noka, sa mai tavalioso tugu pana soana vei taqe koni pojai. Ba ira

* **9:18** Na paranga sa tapeluku ***vinaego*** sa na ginuana ba <<na paranga vakole>> tugu. **9:20** Votu 24.8.

na sakasa pa noka sa na vavakukuvu qai jongana jolaniria tu pira sa na padadi.
24 Ko na Karisito sake tomea sa na Ia Madina ira na tinoni gu qai roitinia beto ko na kirena gu isa na sosotona. Goto sa tomea isa sa pa noka sosoto, ko kopira ketakoi sa korapa turu vanigita pa moena na Tamasa sisa.
25 Doru aoro sa tonai sa tome lao pana Ia Madina Jola sa na kuta iama lavata poni sa sa pogoso tavitinia sa na orunguna na manugu. Ba na Karisito sa nake soku totoso sa tome lao vaivanania sa nona toa mekana,
26 ura vei bi vei isa sa pa popodalaina na kasia gusu ko sa kamua kopira sa bi mate tei soku ngavulu totoso tu sisa. Ba kopira tonai mai okoto qarigu sira na totoso poni sa bola votu kai memeka totoso gu sisa ko sa varijo paleria sira na sela tadira na tinoni tonai sa vaivanania nona toa mekana.
27 Doru tinoni sa mai mate kai totoso gu, beto pa liguna isa sa mai gosoroni vaipitu tana Tamasa ira sa na dia sela.
28 Ko pana soana vei isa sa na Karisito ba sa vavakukuvunia sa nona toa mekana kai memeka totoso gu ko sa pogoso variuria sa na sela tadira soku tinoni. Ko tonai mina lame na vinarua totoso sisa sa nake veveina na sela sa mina lamenia isa, goto mina lame aloria tu sira qai korapa verania sisa.

10

1 Na Vavanau tadira na Jiu sa nake kirena sosoto ira na sakasa sosotodi pa noka, goto na ongudi gu na sakasa jongadi sa taringungutiniria na Tamasa. Kai muqisi vavakukuvu gu sa qai tavavakukuvunia doru totoso na doru vaituti aoro gu. Ba na Vavanau sake boka sosoto valiosoria sira na tinoni qai lame tana Tamasa.
2 Vei bi kai totoso gu bi tavalioso sa na dia sela sira na tinoni qai vatarasaea na Tamasa, poni sa baike kole roroqu takulangania ira pa monanadi sa na dia sela ko baike roiti gogojonia na vavakukuvu sira na tinoni.
3 Ba na vavakukuvu tugu ira sa doru aoro qai kole varoroquniria na dia sela sira na tinoni.
4 Ura na orungudi na bulumakau beto na qoti sa qaike boka sosoto vulasia sa na sela tadira na tinoni.
5 Ko sa vei sa tonai sa vanaqiti lagere pa kasia gusu sa na Karisito poni sa paranga lao tana Tamasa, pira sau,
<<Na vavakukuvu beto na vaivana sa
ao quke nyoroguaniria.
Ba qu vanaqiti vanisiu kai tini
sara.
6 Ira na manugu qai taparugu doruru
pa vavakukuvuna babi kaki
vavakukuvu vulasadi na sela
sa ao quke qeraniria.
7 Beto pira qau,
<Api sara, Tamasa, qa vanaqiti ko
mana roitinia ara sisa vei qu
nyoroguania ao,
kai muqisi vei tugu sa tei takuti
tu na veveiqu ara pana buka sa
kolea na Vavanau,> qau,>> sau
sa na Karisito.
8 Isa sa tapoja momoe sa pira sau, <<Na vavakukuvu beto na vaivana manugu qai taparugu doruru pa vavakukuvuna beto kaki goto vavakukuvu vulasadi na sela sa ao quke nyoroguaniria beto quke qeraniria,>> ba pira tugu sa na vavakukuvu sa vaigarununia na Vavanau.
9 Beto sa pira sau, <<Api sara, qa lame ko mana roitinia ara sisa vei qu nyoroguania ao,>> sau. Ko na vavakukuvu momoe sa kepore na dia neqi ba na vavakukuvu tana Karisito sa pore neqina.
10 Ko pana ginugua vei na Karisito sa roitinia sisa vei sa nyoroguania na Tamasa, poni sa taqe tavalioso pana oda sela sa gita tonai sa vaivanania na tinina sisa pana kai memeka totoso pupusalai gu.

10:7 Kera Vinatarasae 40.6-8. **10:8** Kera Vinatarasae 40.6. **10:9** Kera Vinatarasae 40.7.

11 Ira doru iama sa qai turu pa
moena na ia vavakukuvuna ko qai
roitinia na dia roiti doru aoro beto
kai muqisi vavakukuvuna gu sa qai
vavaivananiria soku totoso, ba na
vavakukuvu ira sa qaike boka vu-
lasaria sa na sela.
12 Ba na Karisito sa vaivana-
nia ko na vulasadi na sela sa kai
vavakukuvu gu, beto sa toqo keta
pa kale matuana na Tamasa, isa na
totoqona poreveveina jola, ko mina
kamua na kamua.
13 Ko kopira sa korapa vera vatale-
nia sa totonai mai tavakilasa ko mai
tavakole pa kauruna sira nona kana.
14 Ura kai memeka vavakukuvu gu
sa sa valiosoria sira na tinoni qai ko-
rapa tavamadi pana dia toa.
15 Na Gagala Tabuna mekana sa
ule vanigita sa na vavakukuvuna na
Tuna sa sa garo. Ura pira sau sisa,
16 <<Api sa na vinaego mana roitinia
ara pana tadira pana rane qai
korapa lame pori, sau sa na
Bangara:
Mana vakolea pa bulodi sira na
qua Vavanau beto mana ku-
tiria pa roqudi.
17 Na dia sela beto na dia roiti ikik-
eredi
sa manake isongo roroqu laoria
ara,>> sau.
18 Ko tonai qai taleoso sira na
sela, poni sa kepore mule sa kai
vavakukuvu bi tanyorogua mule.

Aria ko ta tata lame tana Tamasa gita

19 Ko sa vei sa, ka visa tavitiqu,
pana orunguna i Jisu taqe taruvata
sosoto sa gita ko kopira taqeke
matagutu tome laoa gita sa na Ia
Madina Jola.
20 Isa sa revanga vanigita kai soana
koregana na soana toana ko gita taqe
boka tutia na soana isa lao ketakoi
sa suveria na Tamasa, kai muqisi
podeke vei na kuta iama sa lao vei
pana poko sa tobai na Ia Madina. Ko
i Jisu sa roiti vei isa tonai sa vaivana-
nia na tinina mekana pa korosi, ko na
tinina sa sa vei na toba poko.
21 Taqe isongia gita sa kai iama
poreveveina isa sa kopunia na ruma
tana Tamasa.
22 Ko aria ko ta tata lame tana
Tamasa pana bulo sa sosoto beto
pana rarange neqina, ura na buloda
qai tei tavalioso tu pana monana ik-
eredi beto ira na tinida qai tei tavako-
rega tu pana kolo liosona.
23 Ta aru tamana vamauru tonai
taqe korapa vera vatalenia sisa mina
roiti vanigita na Tamasa, ura na
Tamasa sake boka teteria sira nona
taringunguti.
24 Ta mekarai vaidogoro ko ta
vaivaneqi pana vairoqu beto pana
roiti jongadi.
25 Take aru loloai sa na oda
vavaikamu pana toa vinatarasaena
na Tamasa. Ira kaki sa qai tei toa vei
tu ko sake jonga sa sa vei isa. Goto
gita sa ta mekarai paranga vaivaneqi
ura qu gigilaimiu agou sa na rane
tana Bangara sa rijo tata lame sa
kopira.
26 Ura vei tabe vilea ko tabe toa
lalaodia pana sela pa liguna taqe tei
teku vakatapia tu gita sa na nongoro
sosotona, poni sa kepore mule sa kai
vavakukuvu mina boka vulasaria na
oda sela.
27 Goto na totoso isa sa isa gu sa kole
ko mina tavera vatatale sa na vaip-
itu vaivamatagutuna beto na memea
iku lavata mina ganiriagana sira na
tinoni qai kanai na Tamasa.
28 Na tinoni sa daiona vatabea na
Vavanau ti Mosese gu ba sake taroqu
goto sa tavamate pale pa liguna qai
vavakato sa karu ba kue tinoni ko sa
tapoa sa na sela tana.
29 Ko mina vei sa ai mina koi vei
lavatana sa na vinakilasa na padana
na tinoni sa tete anyanyunia na Tuna
na Tamasa, sa doro veinia kai sakasa
goborona sa na orungu sa vatoqoa na
vinaego tana Tamasa beto sa vulasia
nona sela, beto ko sa poja vivikeria
sa na Gagala sa vadogoronigita na
vairoqu!
30 Ura taqe gigilaioda gita sa isa
sa paranga vei pira, <<Ara sa mana

10:16 Jeremae 31.33; Giburu 8.10. **10:17** Jeremae 31.34; Giburu 8.12.

vaibeiqua, ara mana vagosoro talenigou na tapata sira na sela qu roitiniria,>> sau. Beto pira mutu sau, <<Na Bangara mina pituria nona tinoni,>> sau.
31 Na sakasa vaivamatagutuna jola sa tonai na tinoni mina tavakilasa pa limana na Tamasa toana.
32 Ba mu roroqua agou sa isa sa vevei na miu toa perangaina. Totonai qu koni batia na kabere tana Tamasa sa qu gosororia soku tapata, ba qu vangajuria sira na vitigi.
33 Kaki totoso sa qu tapoja vivikere beto qu tangangulu pa moedi na tinoni, goto kaki totoso sa qu malumu gu ko mu somana tavitiria sira qai tangangulu pana soana vei isa qugu.
34 Qu somana gosororia agou sira na vitigi qai gosororia ira na tinoni qai tapiu talenia na veveina na Karisito, beto ko totonai qai teku variunigou sira na miu isisongo sa qu qera gu, ura qu gigilaimiu agou sisa na sakasa sa taringungutinigou na Tamasa sa qu korapa isongoria gu agou, ko ira tu sa na sakasa qai poreveveina jola beto mai kole jola.
35 Ko sa vei sa muke munyala tonai mu tangangulu, ura vei munake munyala sa kode muna tekua agou sa na pinia lavatana.
36 Goto agou sa mu turu vangaju tu, ko mu boka roitinia agou sa isa sa nyoroguania na Tamasa beto sa muna tekua agou sa nona taringunguti.
37 Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,
<<Nake sovaina sa na totoso sa kole,
beto isa sa korapa lame sa mina
lame kamu.
Ko kode minake vavabongi sisa.
38 Ba na qua tinoni tuvisina mina toania na rarange,
goto na tinoni sa gabala mule,
sa ara qake qerania sisa,>> sau.
39 Ba gita sa nake tinoni vevei ira qai gabala mulea na dia toa leluna ko qai muma. Goto gita sa na tinoni taqe rangea na Tamasa ko taqe taalo pana oda toa.

11

Ira na tinoni qai rangea na Tamasa

1 Ego ko gita taqe rangea na Tamasa sa taqe vagigila vataleria sira na sakasava taqe korapa vera gele vataleniria, beto ko taqe oqoro tu batiria sa na sakasa aipira ba taqe tei gigilariaoda tu sa na sosotodi sira.
2 Ura tonai qai rangea ira sa sa qeraniria na Tamasa sira noda tite pa moa.
3 Taqe isongia na rarange sa taqe vakoinonoa sa na Tamasa sa paranga gu poni sa tavapodaka na kasia gusu, ko ira na sakasa qai tabata sa qai taroiti pana sakasa qaike tabata.
4 Qi isongia na rarange si Ebolo ko sa vei sa qi vaivanania sa kai vavakukuvu sa jongana jolania ti Keni. Ko qi rangea na Tamasa sisa vei sa qi gigalania kai tinoni tuvisina na Tamasa sisa, ura na Tamasa sa qerania nona vaivana. Beto ko qi rangea isa sa na Tamasa ko sa tei mate tu sisa ba na ona roiti sa korapa tugu paranga vei na tinoni toana pana tadagita.
5 Qi isongia na rarange si Inoke ko sa vei sa qike gosoria na mate, goto qi tateku variu pa noka. Ko kepore kai tinoni bi batia sisa ura na Tamasa qi teku variua. Na Kukuti Tabuna sa pojai sa totonai qi oqoro tateku vasae sa qi vaqerai na Tamasa sisa sau.
6 Na tinoni sa kepore na ona rarange sa sake boka vaqerai isa sa na Tamasa, ura na tinoni sa tata lame tana Tamasa sa mina vasosotoa mai tu isa sa na Tamasa sa na Tamasa toana beto ko isa sa mina vaniria na pinia sira qai nyaqo tutia isa.
7 Qi isongia na rarange si Noa ko qi vatabea isa sa na paranga vabalau tana Tamasa na veveidi ira na sakasa qai oqoro tabata. Qi vatabea isa sa na Tamasa ko qi roitinia sa na aka ketakoi qi tavasare sisa beto ira nona tatamana. Ko sa vei sa qi tapitu sa

10:30 Vavanau 32.35; Romu 12.19. **10:30** Vavanau 32.36; Kera Vinatarasae 135.14. **10:38** Gabakuku 2.3-4. **11:5** Popodalaina 5.24.

na kasia gusu, ba na Tamasa sa doro veinia na tinoni tuvisina si Noa ura qi rangea isa sa na Tamasa.

8 Qi isongia na rarange si Ebarahami ko tonai qi kukua na Tamasa poni qi vatabea ko qi taloa lao sa pana kai ia qi taringunguti vania na Tamasa. Ko qike gigilai isa sa ketakoi qi korapa valao veinia na Tamasa, ba qi loa pale tugu isa sa nona ia.
9 Qi isongia na rarange sisa ko qi suvere vei na tinoni gotona pana ia qi taringunguti vania na Tamasa. Qi suvere pana aqaqo tavitiria ira Aisake beto i Jekopi, ira karu qai tangungutinia tugu vei sa na taringunguti isa.
10 Ura i Ebarahami qi kole verania sa na podaka lamena na gusu sa kolea na kokovana mauruna, isa na ruma na Tamasa sa rorovenia beto sa vaturua.
11 Qi isongia na rarange si Ebarahami ko qi boka vaporea isa sa kai koburu marene, totonai qai tei baragoso na qoele vivitigi tu sira kao Sera. Qi rangea isa sa na Tamasa mina boka kopunia nona taringunguti.
12 Ko pana kalena na vapore koburu sa i Ebarahami qi tei jolania tu na totoso, sa vaitoto vei pu tei mateona tu sisa, ba pana kai memeka tinoni gu api qai podaka votu lame vei tugu qi taringungutinia na Tamasa sira na tutina qai soku vei na seru pa noka, beto qai mota vivitigi vei na nagasa pa poanana.

13 Ira doru tinoni rarange pira sa qai mate tonai qai korapa rarangeadia na Tamasa. Qai oqoro tekuria ira sira na sakasa sa taringungutiniria na Tamasa, ba pa souna tu qai gegele batiniria ko qai qeraniria beto ko qai ule votunia sa ira sa na tinoni gotodi beto na kamudi gu pa peso api sira qarigu.
14 Ira qai paparanga vei inara sa qai vakaberia sa qai korapa verania gu ira sa kai dia gusu togasana.
15 Vei na dia gusu qai loai sa bai kole roqu vakoititia, sa bai tei muledia tu sa pa dia gusu isa.
16 Ba kai gusu poreveveina jola tu, isa pa noka tu, sa qai kole kukuli gelenia ira. Ko na Tamasa sake keania ko ira mai gigalania na dia Tamasa sisa, beto ko sa vanaqiti vaniria kai gusu sira.
17 Qi isongia na rarange si Ebarahami ko tonai qi tapodeke poni qi malumu gu ko mi vavakukuvunia isa si Aisake qiu. Ti Ebarahami tugu sa qi vakolea na taringunguti na Tamasa, ba qi malumu vavakukuvunia gu isa sa na tuna mekai.
18 Pira qiu sa na Tamasa pana ti Ebarahami, <<Pana tutina i Aisake mai lame vei sira na tutimu qa taringungutinigo ara,>> qiunia.
19 I Ebarahami qi rovea sa na Tamasa boka vaturu muleria gu pana mate sira na tinoni, ko pana kai dodorona sa qi teku mulenia tugu pana mate isa si Aisake.

20 Beto ko qi isongia na rarange si Aisake ko qi leve tariniria na mana mai tekuria vuka risa sira Jekopi i Isoa.
21 Qi isongia na rarange si Jekopi ko tonai qi tata mate poni qi mananiria sira na okokoto tuna i Josepa beto qi opo pa batuna na ona kolu ko qi vatarasaea na Tamasa.
22 Qi isongia na rarange si Josepa ko tonai qi tata okoto nona toa poni qi roqu vakoititia isa sa na veveina mai taloa pa Ijipi ira na tinoni Izireli beto ko qi loa vaniria sa na vavanauna ai mai veinia na pupudana.

23 Qai isongia na rarange sira na tinana na tamana i Mosese ko tonai qi koni podo poni qai golomo vapaea kue popu, ura qai doria sa kai melalu jojonga sisa ko qaike matagutu majai ira sa na paranga tai Pero.

24 Qi isongia na rarange si Mosese ko tonai qi lavata sae poni qi daiona tagigalania na koburu tana na tuna rereko i Pero sisa.

11:18 Popodalaina 21.12; Romu 9.7. **11:21** Popodalaina 48.15-16; 47.31.

25 Qi doria sa vei isa mina somana vitigi tavitiria ira na tinoni tana Tamasa sa sa poreveveina jolania isa bi kole qeqera pa toa sela iapeki totoso qiu.
26 Qi doria sa vei isa mina tavakea talenia isa sa na veveina na Karisito sa sa poreveveina jolania doru isisongo pa Ijipi, ura qi doro laoa isa sa na pinia mina tekua vuka risa.
27 Qi isongia na rarange si Mosese ko qike matagutunia sa na kokora tana na bangara pa Ijipi, goto qi taloaona pa Ijipi. Sa vei qi batini matana sosoto isa sa na Tamasa paena, ko qike gabala.
28 Qi isongia na rarange sisa ko qi roitinia isa sa na vavolo Alokata beto qi pojaniria isa sira na tinoni Izireli ko qai orani orungu ira sira na dia atakamana, ko sa vei sa na mateana vaivamate qike vamateria sira na koburu marene moadi tadira na tinoni Izireli.
29 Qai isongia na rarange sira na tinoni Izireli ko qai rerege karovo veinia na peso pidilina sa na Kolo Jimiri. Goto ira na tinoni Ijipi tonai qai podeke karovo qarigu poni qi uderia na kolo ko qai kuju betodia.
30 Qai isongia na rarange sira na tinoni Izireli ko qai jegararia sa na toba pa Jeriko pa liguna qai rerege idi livutia ka vitu rane.
31 Qi isongia na rarange si Rehabi na tugele ko qike tavamate tavitiria ira qai kilunia na Tamasa, ura isa qi vatoga vataleria sira karu tinoni Izireli qai lame dogoro golomia na ia.
32 Ko na sa mule sa mana vavakatonia ara na veveidi ira qai vasosotoa na Tamasa? Sake kakasa sa na totoso ko manake boka vavakatoniria ara sa na veveidi ira Qidione i Beraki i Samusoni i Jepita i Devita i Samuela beto ko ira na tinoni kokorotai.
33 Qai isongia na rarange sira na tinoni veveidi pira ko qai rajaria na vakilasaria sira na goto binangara. Qai roitinia ira sa isa vei sa tuvisi ko qai tekuria sa ira na sakasa vei sa taringungutinia na Tamasa. Qai ngujupukuria sa na mangadi na laione,
34 qai vamateria sira na memea iku lavata, qai ukuniria sira qai kole nyonyogua vamateria pana benete. Na tinoni munyala sira ba qai tavaneqi. Qai varene pana vaipera beto ko qai vakilasaria sira na dia kana qai lame vei pana goto bubutu.
35 Ira na rereko iviva qai boka dogoro liguria sira na turadi qai tei mate tu ba qai tavaturu mule. Ira kaki qai daidia taruvata ko qai taaru vivitigi tinganai qai mate, ko qai vei ko mai tekua ira sa na toa poreveveina jola tonai mai tavaturu mule qarigu.
36 Goto ira kaki sa qai vavagoreniria qera, qai pipiqoloria beto qai vatomeria pa ruma vaipiu.
37 Qai tagona vamate, qai taso lomotorua, qai tavamate pana meana na benete. Na kopodi gu na sipi beto na qoti qai pokoniria tonai qai lekogo, qai golaba vaivasevi, qai takomiti beto qai taaru ngangangulu.
38 Pana tadira na tinoni vevei pira sa na kasia gusu api sa sake garo! Qai lekogo vei na tinoni karovodi pa qega beto pana ia tatabadi, qai suvere pa bevi beto pa baongo pa kauru peso.
39 Ira doru tinoni aipira sa qai isongia na rarange ko sa qeraniria na Tamasa. Ba qai oqoro tugu tekua ira sa na sakasa sa taringungutiniria na Tamasa,
40 ura na Tamasa sa tei doro momoea tu sa kai sakasa poreveveina tadagita. Na ginuana sa roiti vei isa sa vei ko ira sa mai somana gu tadagita sa mai tavaokoto.

12

Na vavanau tana Tamasa na Tamada

1 Ego ko ira na mota tinoni vevei inara qai varene pana dia rarange sa qai idi livutugita aipira. Ko sa vei sa gita ta loa paleria sira doru sakasa qai suqutugita beto na sela sa aru tamanagita, ko ta abutu vangajua gita sa na vaivose sa korapa kole pa moeda gita.

2 Ta dogoro vatotogasia gita si Jisu
isa na popodalaina beto na vinaoko-
tona na oda rarange. Na qeqera sa
sa koleona pa moena ko sa vake-
pore veveina pale isa sa na mate
vaivakeana pa korosi, ko kopira sa
korapa toqo pa kale matuana na
Tamasa sisa.
3 Mu doro laoa sisa sa vangajuria
na tapata qai vania ira na tinoni se-
ladi, ko muke munyala beto muke
oqani taloa pana miu rarange.
4 Ura pana miu rajana na sela
sa agou sa oqoro votu talenigou na
orungu.
5 Ba ai vei qu tei muma paleria tu
agou sira na paranga vaivaneqi sa
poja veinigou na tuna na Tamasa pa
Kukuti Tabuna? Pira sau sisa,
<<Tuqu, muke roqu veiniria na
sakasa goborodi sira na va-
vanau tana Bangara.
Beto muke munyala tonai mi
udukia na mua sela.
6 Ura ira sa roroquria sa sa vatu-
visiria tugu sa na Bangara,
beto sa piqoloria tugu sira doru
sa gigalaniria na tuna,>> sau.
7 Mu vangaju veiniria na vavanau
agou sira na vitigi qu tomeria. Na
vitigi qu gosororia sa ulenia sa na
Tamasa sa korapa veinigou na tuna
sagou. Ura kepore sa kai koburu bike
tavavanau pana tana tamana.
8 Na Tamasa sa vavanauria sira
doru tuna. Ko vei munake tavavanau
sagou, poni sa nake tuna sosoto isa
sagou goto na podo soanamiu gu.
9 Ira gu na tamada pa peso ba tonai
qai vavanaugita poni sa taqe panga-
ganiria tu. Ko sa poreveveina jola
sa tana tutiria sira na vavanau tana
Tamada pana Gagala ko tana toa.
10 Ira na tamada mekada sa qai
vavanaugita pana totoso papakana
gu pana soana qai rove veinia sa tu-
visi. Ba na Tamasa sa roiti vei ko mi
tokanigita gita ko ta somana tekua sa
na toa liosona vei sa toania isa sau.
11 Doru vavanau sa pana totoso
qai tavaivavanauniria sa qaike
vaivaqera goto qai vaivatakulanga.
Ba ira qai teku varoitiria sa qai tekua
na pinia toa bulena beto na tuvisina.

Na vavanau beto na vinabalau tadira na tinoni

12 Ko sa vei sa mu alakaniria sira
na limamiu qai mamako beto mu
vaturu vatuvisiria sira na nenemiu
qai neneqere pavu.
13 Beto mu vaemeseria sira na
soana ketakoi mai rerege vei na nen-
emiu, ko na qao mike gabala vapele
goto mi tasalana tu.
14 Mu podeke vivitigia ko mu toa-
nia na toa bubulena tavitiria doru
tinoni beto na toa liosona pana tana
Tamasa, ura na tinoni sake toa vei isa
sa minake boka batia sa na Bangara.
15 Mu kopu vabalau kita kaki agou
mai gabala loa pale na vairoqu va-
ialona tana Tamasa beto ko kita kaki
mai vei na buburu ikikerena mai pi-
doko sae ko mai vaniria na tapata ira
soku pa vaikorapaimiu.
16 Mu kopu vabalau kita kaki mai
vei i Isoa sa toania na toa aru valulasa
beto sake pangagania na Bangara. I
Isoa ko pana kai iapeki gagani gu sa
vavainia sa na ia tana koburu moa bi
tekua isa.
17 Ko agou qu gigilaimiu sa pa
liguna sa sa nyogua teku isongia isa
sa na mana tana tamana ba sake ta-
iania isa sisa. Ura sake boka peluku
vamule ligua isa sisa na roiti sa roi-
tinia, ko sa lukana tatalea tu isa ba
sake boka.
18 Ura agou sa quke lame pana
ia sa boka tauli beto sa kolea na
memea iku na rodomo kukuni na
gava ranebongi
19 na vaqorona na kuvili beto na
ovovelena na parangana na Tamasa.
Tonai qai nongoria ira na tinoni
Izireli sa na ovovelena na Tamasa
poni qai tepa vivitigia ko baike
nongoro ligua mule sa kai paranga
qarigu,
20 ura qai matagutunia sa na va-
vanau pira sau, <<Vei na manugu ga-
vere gu sa mai ulia na kubo, ba mai
tagona vamate tugu sira,>> sau.
21 Ko na sakasa sa votu tabata pa
kubo isa sa vaivamatagutu vivitigi

12:6 Gigalai 3.11-12. **12:20** Votu 19.12-13.

ko i Mosese pira sau, <<Qa matagutu vivitigi sara ko qa neneqere!>> sau.
22 Goto agou sa qu lame pa kubo Zaione beto pa gusu tana Tamasa toana, isa na Jerusalema pa noka, ketakoi qai kole na soku tina na tina mateana,
23 pana vaikamu qeqera tadira qai vei na koburu podo moadi, ira sa takuti na isongodi pa noka. Ko qu lame tana Tamasa, isa sa pituria doru tinoni, beto ko pana tadira na gagaladi ira na tinoni jongadi pa moadi qai toa vei sa nyoguania na Tamasa.
24 Ko qu lame pana ti Jisu isa sa vatoqoa na vinaego koregana beto ko na orunguna sa iparai valiosonigita, ko na orunguna isa sa uleniria na sakasa poreveveina jolaniria vei ira sa uleniria na orunguna i Ebolo.
25 Mu kopu vabalau ko muke dainiamiu na vatalinga lao tana Tamasa isa sa korapa paranga lao tamugou. Ura ira qaike vatalinga lao sa tana gu sa valageria pa peso na paranga vabalau tana Tamasa poni ba qaike boka uku. Ko mina vei sa gita tanake boka sosoto uku sa vei tana gabala loaia gita sa isa sa paranga lagere vei pa noka!
26 Na ovovelena isa sa jojoua na peso pana totoso isa, ba kopira sa tei paranga vakole vei tu aipira, <<Kode mana kai totoso joua mule ara sa nake peso gu mekana goto na oka tugu vei,>> sau.
27 Ko ira na paranga <<kai totoso mule>> na ginuana sa ira na sakasa qai tavapodaka sa mai tajou vakanoko ko mai tavarijo pale, ko ira na sakasa qaike boka tajou vakanoko mai turu jola.
28 Ko gita ta paranga jongana ura taqe isongia na binangara sake boka tajou. Ko sa vei sa ta qera beto ta vatarasaea na Tamasa pana soana mina qerania isa beto ko mi tavitia na matagutu beto na pangaga,
29 ura na oda Tamasa sa sa vei na iku pipiara.

13

Na toa sa vaqerai na Tamasa

1 Muke beto vairoqu lao lame sagou na tamatasi tana Karisito.
2 Muke noso vatogaria pana miu ruma sira na tinoni gotodi. Ura ira kaki qai roiti vei isa sa tonai qaike gigilai poni sa na mateana tu ba qai vakamuria pa dia ruma.
3 Muke mumaniria sira qai tome pa ruma vaipiu goto mu roroqu veiniria agou ba qu somana tapiu tavitiria tugu ira. Ira qai gosoro tapata mu roroqu veiniria agou ba qu gosoro tapata tavitiria tugu ira.
4 Na vaialava sa mai pangagania doru tinoni, beto ko na roiti tamabaragoso sa kepore selana. Goto ira qai aru valulasa beto ira qai babarata sa na Tamasa mina tutiniria.
5 Mu balaunia sa na toa buloa poata, goto mu qerania gu sisa vei qu isongia. Ura pira tei sau tu sa na Tamasa, <<Manake isongo loago ara sao; manake loa palenigo ara sao,>> sau.
6 Ko sa vei sa ta varene gita ko pira tau,
<<Na Bangara sa na qua vaitokai,
ko ara manake matagutu.
Na sa sa mai boka roitinia ira na
tinoni pana taqu?>> tau.
7 Muke koroto roquria sira na miu tinoni mamata, ira qai ule vanigou na paranga tana Tamasa. Mu doro viloto vatalea sa na vuana na dia uana pana toa, beto ko mu doro tutia sa na rarange neqina qai isongia.
8 I Jisu Karisito sa kai muqisi podeke gu pa nyoro pa ngeni ko vuka risa.
9 Muke loposoniria ko mai toni vapirugou sira doru vaivagigalai gogotodi. Sa vavagua jola tugu sa na bulomiu mi tavaneqi pana vairoqu vialona tana Tamasa, goto nake pana tutidi na vavanaudi na veveidi na gagani, ura na vavanau vevei ira sake tokaniria ira qai tutiria.
10 Gita sa koleona na oda ia vavakukuvuna ba ira na iama qai

12:21 Vavanau 9.19. **12:26** Gaqai 2.6. **13:5** Vavanau 31.6; Popodalaina 28.15; Vavanau 31.8; Josua 1.5. **13:6** Kera Vinatarasae 118.6.

roiti pa zelepade tadira na Jiu sa qaike tavamalumunia ko mai gania sa na sakasa qai tavavakukuvu ketakoi.
11 Doru aoro na kuta iama lavata sa pogoso tomenia pana Ia Madina Jola sa na orunguna manugu ko sa vulasaniria na sela, goto na kokobu tinidi na manugu sa qai taparugu pa peguruna na ia qai suveria ira na minete tinoni.
12 Ko sa vei sa i Jisu ba sa mate pa peguruna na tobana na gusu, ko sa valiosoria pana orunguna mekana sira na tinoni.
13 Ko gita ba ta votu lao ti Jisu pa peguruna na ia qai suveria ira na tinoni ko ta somana gosoria sa na kea lavata sa varajai isa.
14 Ura gita kepore na oda gusu togasana sa pa peso, goto isa tu na gusu vuka risa sa taqe korapa gelenia gita.
15 Ko take beto vavakukuvunia gita pana tana Tamasa sa na vinatarasae pana roiti sa roitinia i Jisu. Na vavakukuvu vei isa sa sa koko lame vei pana beberudi ira qai ule votunia na dia rarange pana tana Bangara.
16 Na roitina na roiti jongana beto na mekarai vaitokai sa muke vamako goreria, ura ira tugu sa na vavakukuvu qai vaqerai na Tamasa.
17 Mu vataberia beto mu tutiria sira na miu tinoni mamata. Ira sa qaike minere pana kopumiu agou, ura kode mai ule votunia ira pana tana Tamasa sa isa qai roiti veinia na dia roiti. Ko sa vei sa mu vataberia ko mai roitinia pana qeqera sa na dia roiti, goto vei munake vataberia sa kode mai takulanga ko totonai sa agou sa munake boka tatoka.
18 Muke nogoto vavara tokanigei agei. Agei qe gigila vatalea sa qe isongia na monana jongana, ura qe nyorogua toania na uana jongana doru totoso.
19 Ko qa tepa vivitigigou ara sagou ko mu vavara tokanisiu ko na Tamasa mi sisiqarai garunu mule laonisiu tamugou.

Na vavara beto na paranga vinaokotona

20 Ego na Tamasa bule sa tei vaturu mulea tu sa na oda Bangara i Jisu, isa na sepati lavata ura pana orunguna sa vatoqonia isa sa na vinaego kole jolana.
21 Ko na Tamasa tugu isa mi vanigou doru sakasa jongadi ko mu boka roiti votunia sa na nyorogua tana, beto ko mi roitinia pana tadagita sisa sa vaqerai isa tonai taqe rangea i Jisu Karisito. Ko i Jisu Karisito sa mi tavatarasae kamua na kamua! Agua.
22 Qa tepa vivitigigou ara sagou, ka visa tavitiqu, ko mu vainongoro vatalenia sa na paranga vaivaneqina api, ura na leta qa kuti vanigou api sa nake kakasana.
23 Qu gigilai sa na tasida i Timote sa tei tavavotu tu, ko vei mina oqani lame poni sa kode mana tonia tonai mana lao dogorogou agou.
24 Mu pojaniria na mei roroqu lavata tadira na miu tinoni mamata beto tadira doru tinoni tana Tamasa. Ira na tasida qai koko lame vei pa Itali ba qai valaoa na dia roroqu tamugou.
25 Na vairoqu varialona mi vavaburogou agou doru.

I Jekopi

Na popodalaina na leta

1 Ara Jekopi kai nabulu tana
Tamasa beto tana Bangara i Jisu
Karisito. Na leta api sa qa garunu lao-
nia tamugou ka manogarua bubutu
qu qaqatia na kasia gusu.
Na paranga qeqera tamugou.

Na tavagigala beto na rarange

2 Ka visa tavitiqu, mu doro
veinigou qu pera sagou tonai qu
gosororia soku ngavulu okokoto
podeke.
3 Ura qu tei gigilaimiu tu agou sa
na podekena na rarange tamugou sa
kode mina vuanigou na turu van-
gaju.
4 Na miu turu vangaju mi vua
vatale, ko agou mu boka tinoni mat-
uamiu beto mu maladoruru pana
uana jongadi ko kepore sa kai sa jon-
gana muna qasania pana toa matu-
ana.
5 Ba vei kame agou sa bi qasania
na gigalai tavagigalana, poni sa mi
tepai na Tamasa ko isa mina vania
na gigilai tavagigalana sisa. Ura na
Tamasa sake vairutiniria beto sake
suquturia sira nona vaivana.
6 Goto mi tepa pa rarange beto
mike ruarabeke, ura na tinoni sa ru-
arabeke sa sa vei na ololobagea kolo
sa iru pogoso lalamenia na gava.
7 Na tinoni vevei isa sa kita mi kole
rorovea mina tekua kai sa tana Ban-
gara.
8 Na tinoni sa vei inara sa na tinoni
sa bararua na roquna ko ira doru ona
uana qaike turu vatogasa.

Na toa golaba beto na toa isisongo

9 Ego na tavitimu gogolabana sa sa
mi qera tonai mi taovulu vasae.
10 Goto na tinoni isisongo sa mi
qera tonai mi tavagore, ura kode
minake ruavo mumuri jolaona kai
muqisi vei na avoro mumuqu.
11 Tonai sa sagere na tapo ko sa
alangania na mangini ko sa vamaleia
sa na mumuqu, poni sa udo vukele
riuona sa na avoro ko na babata jon-
gana sa sa mumuriona. Ko na tinoni
isisongo sa vei gu isa, tonai sa ko-
rapa jujunonia nona isisongo sa sa
mumuri manyao riuona.

Na podeke beto na kutana na to-toke

12 Ego mina tamana sa na tinoni
sa vangajuria sira na podeke, ura
pa liguna mina vakilasaria isa sira
na podeke, poni sa kode mina tekua
isa sa na pinia toa tana varene,
na pinia isa sa na Tamasa tu sa
taringungutiniria ira qai roroqua isa.
13 Na tinoni sa gosororia na to-
toke sa mike paranga vei pira, <<Na
Tamasa sa korapa totokesiu sara,>>
mikeu. Ura na Tamasa sake gosoria
na totoke ko isa mekana ba sake to-
tokea na tinoni.
14 Goto na tinoni sa gosoria na to-
toke tonai na ona nyorogua selana
mekana qai toni vapirua beto qai
vagonai sisa.
15 Ko na nyorogua selana isa sa
tonai sa voraga votu poni sa pidoko-
nia sa na sela, beto ko tonai sa matua
sa na sela poni sa vuania isa sa na
mate.
16 Kita mu kole siana, ka visa tavi-
tiqu jojonga.
17 Doru vaivana jojongadi gu beto
na puradi gu sa qai lagere vei pa
nulu tana Tamasa sa vapodakaria
na kabere pa vavagalo eqa. Ko na
Tamasa isa sake boka bei babi vavar-
odomo vei na ongudi na lei pa vava-
galo eqa.
18 Pana ona nyorogua mekana isa
sa sa vapodogita tonai taqe vasosotoa
na ona nongoro sosotona sa gita, ko
gita sa na vua moeda pana vinapo-
daka tana.

Mu nongoria beto mu roitinia

19 Mu vakoititia api, ka visa tavi-
tigu jojonga! Agou doru sa mu
sisiqarainia na vainongoro, goto
muke oqa sisiqarai paranga, beto
muke oqa sisiqarai tagigiri.

20 Ura na kokora tana tinoni sa
sake vapodoa na toa tuvisina tana
Tamasa.
21 Ko mu loa paleria sira doru uana
pajidi, beto doru toa ikikeredi qai lu-
lasa pana vailivutaida. Goto mu teku
isongia tu pana uana viketai agou sa
na paranga isa tei tauma tu tamugou,
na paranga isa mina boka aloa na
miu toa.
22 Mu roiti votunia sa na paranga,
muke kole nonongoria gu ura tonai
qu kole gu nongoria poni sa qu
vasianagou mekamiu.
23 Ura na tinoni sa nongoria na
paranga ba sake roiti votunia, sa
sa vei puputa na tinoni sa dogoro
vatalea na isumatana mekana pana
qelasi titirona.
24 Ko pa liguna sa dogoro vatalea
na isumatana mekana sa sake ruavo
tugu taloa riuona beto sa oqoro sovai
poni sa sake ruavo roqu muma pale
gu sa ai sa doro vevei sisa ko kepo
tugu kai sa bi roitinia.
25 Goto na tinoni sa kole tiro
vatatalea beto sa nongoro vakoititia
sa na vavanau sosotona sa ru-
vatagita, beto ko sake nongoria gu ko
sa roqu muma pale gu goto sa roitinia
tugu, sa mina tamana pana ona roiti
sisa.
26 Na tinoni sa rorovea sa tuti pulisi
vatatalea sa na toa lotu, ba sake kopu
mulenia na meana goto sa nyony-
oravia sa na bulona mekana, poni sa
sa kepore veveina sa na toa lotu tana.
27 Goto isa na toa lotu sosotona sa
lioso beto sa sosotona tana Tamasa
na Tamada sa pira tu sa vei: mu
ovikiria sira kepore tinadi na tamadi
beto na nanaboko pana dia suvere
vaivasevi, beto mu kopu mulenigou
ko muke tavapaji pana toa ikikeredi
pa kasia gusu.

2

Muke vavaitoka kale

1 Ka visa tavitiqu, muke toa tavi-
tinia na vavaitoka kale sa na miu
rangena na oda Bangara lavata jo-
jonga i Jisu Karisito.
2 Bi tome lame pana kai miu
vaikamu sa kai tinoni isisongo sa
vavasae ringi qolo beto sa vavasae
poko babata jonga, beto bi tome tugu
vei sa kai tinoni gogolabana sa vasae
poko ruruajana,
3 ko bu gonani matamu ao sa na
tinoni sa vasae poko babata jonga
beto pira bugunia, <<Ao sa mei!
Lame toqo vatale lani,>> bugunia.
Goto na tinoni gogolabana sa pira
bugunia, <<Ao sa mu turu ketakoi,
ba munake vei sa mu toqo gore pa
kekere nenequ ara,>> bugunia.
4 Muna vei inara sagou poni sa
qu tei vaidoro pipikata pale tu
mekamiu, ko qu vaidogoro vivile
pale pana roroqu seladi sagou.
5 Mu vainongoro lame, ka visa tavi-
tiqu jojonga! Na Tamasa tu sa tei vi-
leria tu sira na tinoni golabadi pa ka-
sia gusu ko mai tinoni isisongo pana
rarange beto mai somana isongia na
binangara, isa sa taringungutiniria
na Tamasa ira na tinoni qai roroqua
isa.
6 Ba agou sa qu vakepore
veveinaria tu sira na tinoni gogo-
labadi. Ba ira tugu na tinoni isisongo
sa qai tete anyanyunigou beto qai
toni ragata laonigou pa koti sagou.
7 Ko nake goto tinoni ke goto ira
mutugu na tinoni isisongo sa qai poja
vivikeria sa na isongo jongana i Jisu
isa takuku tarinigou agou.
8 Vei muna tuti vatalea agou sa
na vavanau binangara pa Kukuti
Tabuna, pira sau, <<Mu roroqua na
goto tavitimu kai muqisi podeke vei
qu roroqugo mekamu,>> sau, poni sa
qu roiti vatale sagou.
9 Goto muna vavaitoka kale sagou,
poni sa qu roitinia na sela sagou, ko
na Vavanau sa udukugou na tinoni
mamaja vavanau sagou.
10 Ura na tinoni sa kopuniria
dorudi na Vavanau ba sa vukelenia
kame gu, sa sa tei maja betoria tu isa
sira na vavanau dorudi.
11 Ura isa tugu sa paranga, <<Muke
babarata,>> sau, sa isa tugu sa sa

2:8 Iama 19.18.

paranga, <<Muke varivai,>> sau. Ko buke babarata tu sao ba vei bu varivai, poni sa qu tei tinoni mamaja vavanau tugu sao.
12 Ko sa vei sa mu paranga beto mu toa vei ira na tinoni mina pituria na Vavanau vairuvata.
13 Ura na Tamasa minake pitu roroqu tokania sa na tinoni sake roroqu tokania na goto tinoni, goto na tinoni sa vaidoro roroqu sa kode mina talegasania sa na vaituti.

Na rarange sa tabata votu pana roiti jongana

14 Ka visa tavitiqu, ai poreveveina vei sa na paranga vei pira? Vei bi paranga sa kai tinoni, <<Na tinoni rarange sara,>> biu, beto bike tabata votu pana ona roiti sa na ona rarange. Kode minake boka taalonia isa sa na rarange vei isa.
15 Bi kaki marene babi na rereko tavitimiu sa bi keporeniria na poko beto bi keporeniria na gagani.
16 Ba bi paranga tu sa kame agou, <<Mu riu vabubulemiu tu. Mu popoko vamanginimiu beto mu teteku vatalemiu tu,>> biu, beto bike pavu vaniria na sakasava bai boka toania. Ai poreveveina vei sa na paranga vei inara?
17 Inara sa vei, ko na rarange gagale sake tavitia na roiti sa na matena.
18 Ba bi paranga tu sa kai tinoni, pira biu, <<Ao qu isongia na rarange, goto ara qa isongia na roiti,>> biu. Na qua oe tana tinoni isa sa api gu: <<Mu vabatinisiu moko sa na mua rarange sa kepore na ona roiti, beto sa ara mana vabatinigo sa na qua roiti sa ule votunia na qua rarange.>>
19 Ao qu vasosotoa sa kame gu sa na Tamasa. Sa vavagua jola sa sa vei isa. Ba ira na tomate ikikeredi ba qai vasosotoa tugu sa vei isa, ko sa vei sa qai matagutu neneqere!
20 Ao kepore roqumu, qokolo! Ai vei qu nyoroguania ko ma vabatinigo sa na rarange sa kepore na ona roiti sa na goborona gu?
21 Mu dogoria tu i Ebarahami na oda tite ko! Na laena na ona roiti gu tonai sa vavakukuvunia i Aisake na tuna marene pana idi patu vavakukuvuna sa sa tadoro vei na tinoni tuvisina tana Tamasa si Ebarahami.
22 Ai vei kopira qu batia? Na rarange sa roiti tavitia tugu na roiti, ko pana roiti tu sa okoto sa na rarange.
23 Ko sa gore votu sa na Kukuti Tabuna, pira sau, <<I Ebarahami sa vasosotoa sa na Tamasa, ko na Tamasa sa doro veinia na tinoni tuvisina sisa,>> sau, beto ko isa sa sa tagigalania na baere tana Tamasa sisa.
24 Ko kopira qu batia agou sa na tinoni sa nake rarange gu mekana sa sa tadogoro vei na tinoni tuvisina tana Tamasa, goto pana ona roiti tuvisina tugu vei.
25 I Rehabi na tugele ba kai muqisi podeke tugu. Pana ona roiti tugu sa tadoro vei kai rereko tuvisina tana Tamasa sisa. Ura sa vakamu vataleria isa sira na tinoni Izireli qai tagarunu ko qai doro golomia na eqa, beto sa garunu vauku riu veiniria pana goto soana ko qai tavasare.
26 Ko kai muqisi podeke vei na tini sa kepore na singona sa na matena, poni sa na rarange sa kepore na ona roiti ba na matena tugu.

3

Mu gaitia na meamiu

1 Ka visa tavitiqu, muke nenekenia agou sa ai vei ko mu tinoni vaivagigalai. Qu tei gigila vataleamiu tu agou sa agei na tinoni vavaivagigalai kode mene gosoria sa na vaituti lavatana jola.
2 Ura gita doru taqe tatupenia soku sakasa, ba na tinoni sake tatupenia na paranga sa isa na tinoni okotona ko isa sa boka gaitia na tinina doruna.
3 Vei tana pukunia kai kobu aeana ikete sa na mangana na hose ko mi tutigita tanagu, poni sa kode tana gatia gu sa na tinina doruna.

2:23 Popodalaina 15.6.

4 Mu doria na vaka tetepe ko! Kai
sakasava lavata piru sisa beto sa iru
lao lamenia na gava ranebongi, ba
kai gaiti ikete gu sa gaiti laonia ke-
takoi sa nyorogua valao veinia na
tinoni aru gaiti.
5 Ko sa vei gu isa sa na mea. Kai
kobu tini iketena gu sa na mea, ba sa
vavaqataniria na sakasava lalavata.
Mu roroqua alepi: kai memea iku
iketena gu ba sa boka vurungu beto
pale sa na mumuqu lavata.
6 Na mea sa na iku. Na mea sa
na kasia gusu ikikerena sa kole pa
tinida gita. Na mea sa vapajia na toa
doruna tadagita. Na mea sa boka vu-
rungu vivikereria sa na toa doruna
tana tinoni ko na memea iku isa sa na
koko lame veina pa heli sosoto.
7 Ura qai boka tavasirana gu
sira doru manugu mamade nenedi
pirudi, na manugu tatava, na
manugu gavere beto ko na igana pa
kolo. Ko sa tei vasiranaria tugu na
tinoni sira.
8 Ba na mea sa oqoro pore kai
tinoni bi boka vasirania. Na mea
sa kai sakasava ikerena jola sake
boka tavamomoso, beto sa pugelia na
paranga poizini vaivamate.
9 Na mea sa taqe vatarasaenia gita
na Bangara na Tamada, beto sa na
mea mutugu isa sa taqe leleveniria
sira na tinoni qai taroiti pana kirena
na Tamasa.
10 Ko pana kai momoqasa manga
gu qai votu vei sa na paranga
vinatarasae beto na leleve. Sake
jonga sa sa vei pira, ka visa tavitiqu!
11 Ai vei mai boka mekarai nyoro
votu pana kai vuvugu sa na pie lo-
mosona beto na pie pasana?
12 Ka visa tavitiqu! Ai vei na gou
piqi mina boka vuania na vua olive?
Ai vei na qurepi mina boka vuania na
vua piqi? Na ivere ba sake vuvugunia
na pie lomoso.

Na gigalai jongana beto na gigalai ikikerena

13 Ego, i sei agou sa tavagigala beto
na tinoni tome rorove? Na tinoni isa
sa pana ona uana jongana mi vatado-
goronia tu isa sira nona roiti jongana
sa roitiniria pana uana viketai beto
na tavagigala.
14 Ba vei na bulomiu sa mina
pugelia na kono kokora beto na ny-
onyorogua bobokamiu gu mekamiu,
poni sa muke vaqatania na miu
gigalai ura muna vei sa qu vasekea
gu agou sa na sosoto.
15 Na gigalai vevei isa sa nake
lagere veina pa noka, goto na ona gu
na kasia gusu. Nake koko veina tana
Gagala sa na gigalai isa, goto na koko
veina tana tomate mekana.
16 Ura ketakoi qai kole sa na kono
beto na nyonyorogua bobokaona
mekana na tinoni, poni sa qai kole
gu sa na toa vaipipiarai beto doru toa
ikikeredi.
17 Ba na gigalai koko veina pa noka
sa momoe sa na liosona, sa kolea na
toa bubule, sa vajongana lao tana
goto tinoni, sa vainongoronia na ro-
roqu jongana, sa vairoqu vaitokai
beto sa kolea na vua jongadi. Ko
na tinoni sa isongia na gigalai isa sa
sake totoka kale beto sake vavatinoni
tuvisia mekana.
18 Na vuana na tuvisi sa kolea na
bule sa tauma vaniria sira qai roi-
tinia na bule.

4

Mu Tuti viketia na Tamasa

1 Pai qai koko lame vei sira na
vavaikana beto na vavaipera qai kole
tamugou? Qai koko lame vei gu pana
nyorogua tana kasia gusu qai kole
vaipera pana bulomiu agou.
2 Qu nyonyorogua sakasava ba
quke boka tekua, ko qu varivai.
Beto qu nyonyorogua vivitigi isongo
sakasava tana goto tinoni ba quke
boka isongia, ko qu vaipera beto qu
vaikana. Quke boka tekua agou sisa
vei qu nyorogunia, ura quke tepa
kisa!
3 Tonai qu tepa ba quke tekua tugu
agou sa na sakasava qu tepai, ura
sa sela sa na ginuana na miu tepa.
Na ginuana qu tepa sa vei gu ko
mu vaqera mulenigou gu mekamiu
qugu.

4 Qu vei na rereko babaratamiu sagou! Qu gigilaimiu agou sa na tinoni sa baeria na kasia gusu sa sa kanaia isa sa na Tamasa. Ko na tinoni sa nyorogua baeria na kasia gusu sa sa kanaia isa sa na Tamasa.
5 Ba ai vei qu rove veinia kai paranga goborona gu agou sa na paranga sa pojai na Kukuti Tabuna, pira sau? <<Na Tamasa sa kono vivitigia sa na gagalada gita sa vakolea tadagita.>>
6 Ba sa lavatana jola sa na vaitokai jongana tana Tamasa. Vei tugu sa pojai na Kukuti Tabuna, pira sau, <<Na Tamasa sa kanaria sira qai valavata muleniria mekadi, goto sa toka vataleniria sira qai vaikete muleniria mekadi,>> sau.
7 Ko sa vei sa mu tuti viketia na Tamasa sagou. Mu raja kokolosia sa na bangaradi na tomate ko mi ukunigou.
8 Mu rijo tata lao tana Tamasa, ko isa mi rijo tata lame tamugou. Agou na tinoni selamiu, sa mu valiosoria na limamiu pana roiti ikikeredi. Agou sa bararua na roqumiu, sa mu valiabururia na bulomiu pana roroqu ikeredi.
9 Mu mamata, beto mu lukana takulanga tu. Mi peluku kekebo takulanga tu na miu avu kikidolo beto na miu qeqera mi peluku mamata takulanga tu.
10 Mu vaikete mulenigou pa moena na Bangara beto isa mi ovulugou.

Muke pitua na goto tinoni

11 Ka visa tavitiqu, muke vaipoja vivikere. Na tinoni sa poja vivikeria na tavitina babi sa pitua na tavitina sa sa poja vivikeria beto sa pitua tugu na tinoni isa sa na Vavanau tana Bangara. Ko vei muna pitua ao sa na Vavanau, poni na ginuana sa qu daimuania tutia ao sa na Vavanau isa goto qu veinigo na tinoni sa pitua na Vavanau sao.
12 Mekana gu na Tamasa sa vanigita sa na Vavanau beto isa gu sa boka vaipitu. Ko isa gu mekana mina aloa babi mina pipiaraia sa na tinoni. Ko i sei qu doro veinigo mekamu sao ko qu pitua na tavitimu?

Muke kemara goboronia na miu toa mekamiu

13 Kopira mu vainongoro sa agou qu paranga vei pira: <<Pa ngeni babi vuka sa tana lao pa gusu pa sanu pa sanu. Ko ketakoi tana suvere kai aoro, tana roiti vavotu poata ko tana isisongoda!>> ququgu.
14 Ba agou tugu qu paranga vei ina sa quke isongo gigilai ai mina vevei sa na rane vuka. Ai mina vevei sa na toa tamugou? Ura agou sa na rovu kolo sa votu lame iapeki totoso, beto sake ruavo tugu maragutuona.
15 Goto pira tu mugu sagou: <<Vei mina vamalumugita na Bangara, poni sa tana toa ko tana roitinia sa api babi poni,>> mugu tu.
16 Goto kopira agou sa qu vavaqataniria tu sira na miu vinaturu mekamiu. Doru vavaqata vevei inara sa na gagale ikeredi beto.
17 Ko isa sa gigilaiona na jongana bi roitinia sisa ba sake roitinia, sa sa sela tugu sisa.

5

Ira na tinoni isisongo mai tapitu

1 Kopira mu vainongoro sagou na tinoni isisongo! Mu lukana uui ura na mamata takulanga sa kode muna gosororia sa korapa lame pa moemiu.
2 Ira na miu isisongo sa qai nyabo vivikere beto na miu poko poreveveidi sa qai ganiria na tamo.
3 Na miu siliva beto na qolo sa qai obu beto, ko na rane vaituti na obu tugu isa mina ululenia sa na miu roiti ikeredi qu roitiniria pana miu toa beto na obu tugu isa mina gani vivikere veinigou na iku vuvurunguna. Ura agou sa qu kole gu buti vaikamu isisongo pana rane liligu pira.
4 Dotu ko! Na tabaradi ira qai roiti vanigou pa miu inuma lavata qu daimiu tabararia sa qai korapa

4:6 Gigalai 3.34.

lukana vaivasevi lao tamu. Na kiu alilidi ira na tinoni ababu sa sa kura pa talingina na Bangara vivana jola.
5 Qu suvere vapopote vatalegamiu pa peso beto qu vapugeleni qeqera kasia gusu na miu toa sagou. Qu vanyoboko vatataleria na bulomiu ko muna takubolo na rane kukubolo sagou.
6 Qu pitua ko qu vamatea sa na tinoni tuvisina, ba sake boka raja vaibeiona sisa.

Mu vangajuria sira na tapata qu gosororia

7 Ko, ka visa tavitiqu, mu vangajuria sira doru tapata, tinganai mina kamua na lamena na Bangara. Mu dogoro laoa gu sa na tinoni umuma sa vera vatalenia tu isa sa na vua jojonga pa nona peso. Ko sa vangajuria isa sira doru tapata tinganai sa kamua sa na totoso okokoro vapidoko kiko beto na okokoro vamatua vuvua.
8 Ko agou ba mu vangajuria tugu sira na tapata qu gosororia. Mu vaneqiria na bulomiu, ura na lamena na Bangara sa tata.
9 Ka visa tavitiqu, muke vaiququmi lao lame, ko muke gosoria na vaituti. Ura dotu ko! Na Tamasa vaituti sa sa tei korapa tu turuona pa atakamana kopira.
10 Na vavapadana ira qai gosoro tapata ba qai vera vamomoso sa mu dogoro tutiria gu ira na tinoni kokorotai pa moa qai paranga pana isongona na Bangara.
11 Mu doria tu ko! Taqe vatarasaeria gita sira na tinoni vevei ira ura qai vangajuria na tapata. Qu tei nongoroniamiu tu agou sa na veveina sa turu vangaju i Jobi, beto ko qu tei gigilaimiu mutugu agou sisa vei sa toka veinia na Bangara pana vinabebetona. Ura na Tamasa sa sa pugelia na vairoqu beto sa tokaniria sira qai gosoro tapata.
12 Ka visa tavitiqu, isa na poreveveina jola sa, totonai vei bu pojai kai paranga babu roitinia kai taringunguti, sa muke maulu sae pa noka beto pa peso babi pana kaki sakasava mule. Goto vei na <<E>> sa na sosotona sa e mugu gu, babi vei na <<Dai>> sa na sosotona sa dai mugu gu ko muke gosoria na vaituti.

Mu vasosoto tonai mu vavara

13 I sei agou sa gosoro tapata? Mi vavara. I sei agou sa qeqera? Mi kera vatarasae.
14 I sei agou sa korapa mo? Mi kukuria isa sira na tinoni mamata pa ekelesia ko mai kamu vavarania beto mai orania na oela pana isongona na Bangara.
15 Na vavara sa kolea na rarange sa mina salania sa na tinoni sa mo beto ko na Bangara mina vatavasilangia sisa. Ko vei bi koleona sa kaki sela sa roitinia sisa sa na Tamasa mina taleosonia tugu vei sisa.
16 Ko sa vei sa agou mu vaiuleniria na miu sela beto mu mekarai vavara vaitokai ko na Tamasa mi salanagou. Ura na vavara tana tinoni tuvisina sa na neqina jola.
17 I Elaija sa kai tinoni vevei gu gita. Ba tonai sa vavara ko sa tepa vivitigia ko mike okoro sau, poni sa kue aoro beto vonomo popu sake okoro sa neqa.
18 Beto sa tonai sa vavara ligu sisa, poni na oka sa vuva lagerenia na okoro beto na peso sa vapidokoria na umuma.
19 Ka visa tavitiqu, vei bi selania na soana tuvisina ko bi muma sa kame agou, poni mu vagabala kamu ligua pana soana tuvisi.
20 Ura na tinoni sa toni vamule lamea pana soana tuvisina sa na tinoni selana sa sa aloa isa pana mate sa na toa tana beto ko na Tamasa mina taleosoniria sira na sela sa roitiniria na tinoni sa gabala.

I Pita Momoe

Na popodalaina na leta

1 Ara Pita kai tinoni tagarunuqu ti
Jisu Karisito sa qa korapa kuti lao
tamugou na tinoni tavilemiu tana
Tamasa qu korapa okoto suvere vei
na tinoni gotomiu pana okokoto gu-
gusu pa Ponitasi, pa Qelesia, pa Kapa-
dosia, pa Esia beto pa Bitinia.
2 Agou sa pa ona nyorogua tu na
Tamasa na Tamada sa vilegou beto sa
tei vamadigou tu na Gagala Tabuna,
ko muna tutia agou si Jisu Karisito
ura qu tei tavalioso tu pana orun-
guna isa sagou.

Na vairoqu vaialona beto na bule
mi vovonu tamugou.

Taqe vera gegele ura i Jisu sa tei turu mule tu

3 Sa pada vivitigi ko mina
tavatarasae sa na Tamasa na Tamana
na oda Bangara i Jisu Karisito. Ura
isa sa roroqu toka vivitiginigita ko sa
vanigita na toa koregana. Ko sa vei sa
taqe korapa vera gele vatalenia gita
sa na toa vinarua ura i Jisu Karisito
sa tei toa mule tu pana mate.
4 Taqe tei tekua tu gita sa na toa
koregana ko sa vei sa taqe korapa
verania sa na toa sa taringunguti
vakole vanigita pa noka na Tamasa.
Ko na toa sa taringunguti vakolea na
Tamasa api sa sake boka nyabo na
paji beto sake boka manyao.
5 Ko agou sa qu rangea isa vei sa
qu korapa takopu vasare pana neqi
tana Tamasa ko tinganai muna tekua
tu agou sa na inaalo sa tei vanaqiti
vakolenia tu na Tamasa ko mina
vagore votua pana vinabebetona na
totoso sau.
6 Ko sa vei sa mu qeraniria sa ira
na sakasa mai gore votu vuka risa,
ba pana iapeki totoso pira sa qu ko-
rapa takulanga sagou tonai qu ko-
rapa gosororia soku tapata.
7 Ba na ginuana qai lame sira na
tapata aipira sa vei ko mina tadogoro
pikata sa na sosotona na rarange
tamugou. Na qolo sa kai sakasava sa
boka tapiara pale gu ba sa tapodeke
tu pa niku sisa. Ba na rarange tamu-
gou sa sa poreveveina jolania na qolo
ko sa vei sa mina tapodeke tugu pana
tapata. Tonai tu mina tapodeke sa
mina tadoro pikata sa na rarange
sosotona sisa, beto sa mina ovulu-
gou beto na valavatagou na Tamasa
sagou tonai mina mule lame i Jisu
Karisito.
8 Quke batia agou si Jisu ba qu ko-
rapa tugu roroqua, beto kopira ba
quke korapa tugu batia agou sisa ba
qu korapa tugu vasosotoa. Beto ko
qu isongia sa na qeqera lavatana jola
sake boka tavakole pana vavakato.
9 Ura qu korapa tekua tugu agou sa
na vuana na miu rarange ko na vua
isa sa na veveina na Tamasa sa aloria
na miu toa.
10 Ko na veveina na inaalo api
sa qai kole nyaqo vivitigia beto qai
doro vivilotia ira na tinoni kokoro-
tai pa moa, beto qai ule votunia sa
na vaivana isa mina vanigou agou
saunia na Tamasa.
11 Ko qai podeke doro pikatia ira sa
ai totoso veveina beto ai mina vevei
sa na lame tana. Isa sa na totoso sa
udukia na Gagalana na Karisito sa
kole tadira tonai sa kokorotainia sa
na vitigi mina gosororia na Karisito
beto na sakasava vaivagabaradi mai
tuti lame pa liguna mina gosoro-
ria isa sira na vitigi beto ko mina
tavaturu mule sisa.
12 Na Tamasa sa vakaberia pana
tadira na tinoni kokorotai sa na
sakasava qai kokorotainiria sa nake
dia mekadi gu goto na vei ko na
tokanigou agou tugu vei. Ko na
sakasava pira sa qai tei ule vanigou
tu ira qai vavakatonia na nongoro
jongana tamugou. Na Gagala Tabuna
isa na tagarunu lagerena pa noka
sa sa vaniria na neqi sira ko qai
vavakato vanigou sa na nongoro
jongana. Ko ira na mateana ba qai
nyorogua gigilaria tugu sira doru
sakasava qai gore votu aipira ba
qaike boka batia.

Mu toania na toa liosona

13 Ko sa vei isa sa, mu vatana
vatalea na roqumiu vei na tinoni
sa saqiti vasaea nona poko ko sa
vanaqiti ko mi roiti sau. Muke ilalo
lao lame goboro pana miu toa, mu
vakolea doruna na miu rarange pana
vairoqu vaialona isa muna tekua
tonai mina mule lame i Jisu Karisito.
14 Mu toania na toa vatabe ko muke
vamalumuria na miu nyorogua ikik-
eredi pa moadi kita mai toni vapiru
veinigou tonai qu oqoro gigilai na
tuvisi.
15 Goto pana doruna na miu uana
sa mu toania tu na toa liosona, kai
muqisi podeke vei na Tamasa isa sa
kukugou ba na liosona tugu.
16 Ura pira sau sa na Kukuti
Tabuna, <<Mu toania na toa liosona
sagou ura ara sa na liosoqu,>> sau sa
na Tamasa.

17 Isa na Tamasa sake totoka kale
tonai sa pituria ira na roiti tadira na
tinoni sa qu gigalania na Tamamiu
agou. Ko sa vei isa sa mu pangagania
sa na Tamasa pa doruna na miu uana
tonai qu korapa suvere vei na tinoni
gotomiu pa kasia gusu api.
18 Ura qu tei gigilaimiu tu agou sa
na soana vei beto qu taruvata. Nake
sakasava vevei na qolo beto na siliva
sa qu tapajukunia agou pana miu toa
gogoborodi qai vakarovo vanigou ira
na miu tite. Na qolo beto na siliva sa
qai boka tavakepore veveidi gu.
19 Ba agou sa qu tapajuku pana
orunguna tu na Karisito tonai sa
mate, ko isa sa sa na vavakukuvu sa
vei na lami liosona kepore na pajina.
20 Tonai tu sa oqoro tavapodaka na
kasia gusu sa tei vilea tu na Tamasa
sisa ko mina alogita, beto pana to-
toso bebetodi pira sa sa bola votu sisa
pana laemiu agou.
21 Ko tonai qu rangea agou sa
na Karisito sa qu vasosotoa agou
sa na Tamasa isa sa vaturu mulea
pana mate si Jisu beto sa vania na
vinalavata. Ko na rarange tamu-
gou beto na miu vera vatalena na
taringunguti tana Tamasa sa qai pa-
susu gu pana tana.

Mu toania na toa vairoqu

22 Ego tonai qu vatabea agou sa na
nongoro sosotona sa qu tei tavalioso
tu pana miu toa ikeredi beto ko qu ro-
roquria pana vairoqu sosotona sira
na turamiu. Ko kopira mu ngan-
galinia agou pa bulomiu sa na toa
mekarai vairoqu.
23 Ura qu tei podo mule tu sagou. Ba
nake pana tana tinoni sa boka mate
sa qu podo mule lame vei sagou goto
tonai qu vasosotoa na paranga toana
beto na kole jolana tu tana Tamasa
isa sake boka mate.
24 Vei sa pojai na Kukuti Tabuna sa
pira sau,
<<Doru tinoni sa qai vei gu na
buburu
beto doruna na dia babata jonga
sa sa vei gu na avoro pirudi.
Na buburu qai malei mate
beto na avorodi qai udodia,
25 ba na paranga tana Bangara sa kole
jola kamua na kamua,>> sau.
Ko na paranga api sa isa tugu na
nongoro jongana sa tei tavavakato tu
tamugou.

2

Na patu toana beto na bubutu mad-ina

1 Mu loa paleria sira doru roiti ikik-
eredi, doru seseke, na kokonoa beto
na poja vivikeria na goto tinoni.
2 Kai muqisi podeke vei tugu na
melalu sa nyorogua susu vivitigi poni
sa agou ba mu kidepe vivitigi veinia
tugu isa sa na paranga tana Tamasa.
Ko muna nongoria beto muna tutia
agou sa kode muna pidoko sae ko
muna taalo sagou.
3 Ura qu tei valilingia tu agou sa na
vairoqu tana Bangara.
4 Mu lame tata tana Bangara. Isa
sa na patu toana qai kilu pale ira na
tinoni, ba isa tugu sa na poreveveina
pana vivile tana Tamasa.

1:16 Iama 11.44, 45; 19.2; 20.7. **1:25** Aisea 40.6-8. **2:3** Kera Vinatarasae 34.8. **2:4** Kera Vinatarasae 118.22; Aisea 28.16.

5 Agou mekamiu sa qu vei na patu
toana ko mu somana tavaroiti pana
vaturuna na ruma tabuna sa roi-
tinia na Gagala Tabuna. Ketakoi
muna roiti vei ira na iama madidi
sagou ko muna pogoso lameniria na
vavakukuvu liosodi isa sa vaqerai na
Tamasa pa ginuana na roiti sa roi-
tinia i Jisu Karisito.
6 Ura na kolena pana Kukuti
Tabuna sa na paranga api:
<<Doro! Qa vakolea kai patu pa
Zaione
na patu viviso tavilena beto
poreveveina.
Ko na tinoni sa vakolea nona to-
toravusu tana
sa minake tavakea,>> sau.
7 Ko agou qu vasosotoa na Karisito
sa qu valavatia sisa, goto ira
qaike vasosotoa ba sa korapa tugu
poreveveina sisa, vei sa pojai na
Kukuti Tabuna, pira sau,
<<Na patu qai kilu pale
ira na tinoni vavaturu ruma,
isa tugu sa na kuta patu viviso,>>
sau.
8 Beto isa vei sa pojai mule na
Kukuti Tabuna sa pira sau,
<<Kai patu vaivavukelena
beto kai patu lavata vaivatatu-
pena,>> sau.
Qai tatupe sira ura qaike vasoso-
toa ira sa na paranga tana Tamasa.
Ko qai gosoria tugu ira sisa vei qai
talevenia ko mai gosoria.
9 Ba agou sa na tinoni tavilemiu, na
iama tuti bangara, na puku tinoni lio-
somiu, beto nona mekana na Tamasa
sagou. Agou sa qu taudukunia ko
muna vavakato votunia sa na roiti
vaivagabaradi tana Tamasa, isa na
Tamasa sa kuku votunigou pana
rodomo ko sa vavotu lamegou pana
ona kabere.
10 Pana totoso qai jola lao pori nake
tinoni tana Tamasa sagou, ba kopira
sa na ona tinoni isa sagou. Pana
totoso qai jola lao pori quke valilin-
gia agou sa na vairoqu vaitokai tana
Tamasa, ba kopira sa qu valilingia sa
na vairoqu vaitokai isa.

Mu toa vei na nabulu tana Tamasa

11 Ka visa baere jonga, qa tepa
vivitigigou ara sagou qu suvere vei
na tinoni gotomiu beto na tinoni ka-
mumiu ko mu loa paleria sira na
nyorogua ikikeredi qai vei na kana
pana toa tini.
12 Pana miu suvere vaisomanai
tadira tinoni karovodi sa mu vajon-
ganaia sa na miu uana. Ko tonai
mai jutunigou na tinoni ikikeremiu
poni sa mu vabatiniria na miu roiti
jongadi ko tonai mina lagere tutiniria
na tinoni sa na Tamasa poni sa mai
vatarasaea ira sa na Tamasa.
13 Pana valavatana na Bangara sa
mu vataberia sira doru tinoni qai
taudukunia sa na neqi ko qai suvere
pa qavuna. Mu vatabea na kuta
bangara lavata pa qavuna beto mu
vataberia tugu sira na tinoni vaitoni
sa vileria isa.
14 Ira tugu sira na tinoni sa vileria
isa ko mai vakilasaria sira na tinoni
ikikeredi beto mai valavataria sira
na tinoni qai roitinia na jongana.
15 Ura na nyorogua tana Tamasa sa
ira na tinoni ikikeredi sa mai noso
poja vivikeregou pana dia soana ikik-
eredi sagou tonai mai batiria ira sa
na miu roiti jongadi muna roitiniria
agou.
16 Mu suvere vei ira na tinoni taru-
vatamiu. Ba muke varoitia na miu
toa taruvatana ko bu roitiniria sira
na sakasava ikikeredi, goto mu toa
vei tu na nabulu tana Tamasa.
17 Mu pangaganiria sira doru
tinoni, mu roroquria sira agou qu
mekarai rangea na Karisito, mu
valavatia na Tamasa beto mu pan-
gagania sa na kuta bangara lavata pa
qavuna.
18 Agou na pinausu sa mu tuti vike-
tairia beto mu pangaganiria sira na
miu bangara. Ko nake ira gu mekadi
na bangara qai jonga beto qai vajon-
gana lao tana goto tinoni sa muna
veiniria, goto ira na bangara qaike
vajongagou ba mu veiniria tugu.
19 Ura na Tamasa sa qerania sa na
tinoni tonai bi gosoria na tapata ba sa

2:6 Aisea 28.16. **2:7** Kera Vinatarasae 118.22. **2:8** Aisea 8.14-15.

gigilai na tinoni isa sa na monanana na Tamasa, ko sa varajai gu isa sa na vitigi sake pada ko bi gosororia isa.
20 Tonai qu roiti vasela ko qu tapiqolo taleniria agou sira na sela qu roitiniria ba qu vangajuria gu sa na vitigi ira. Ba kepore kai sakasava jongana bu tekunia agou sa na tapata qu gosoria tonai. Goto tonai quke kilasaniria agou sira na vitigi qu gosororia tonai qu roitiniria na roiti jongadi, sa isa sa vaqerai na Tamasa sisa.
21 Ko na toa vei inara sa sa kukunigou na Tamasa agou. Ura na Karisito sa tei gosororia tugu sira na vitigi ko sa tokanigou sagou beto ko sa vakole vanigou isa sa kai vinapapada jongana ko agou ba muna rerege tutia sa na pou nenena isa.
22 Kepore kai sela bi roitinia beto kepore kai seseke bi tanongoro pa nona paranga sisa.
23 Tonai qai poja tarinia doru paranga ikeredi, poni sake bei laoniria na paranga ikeredi. Tonai qai vania na tapata, poni sake vaiperaona ko bi vanosoria, goto sa vakole laoa na ona toa tana Tamasa tu isa sa vaituti pana tuvisi.
24 Na Karisito sa pogosia pana tinina tonai sa mate pa korosi sa na vinakilasana na sela tadagita. Ko sa vei sa gita taqe taruvata pana neqi tana sela ko taqe toania na toa tuvisina. Pana palekana isa sa qu tasalana sagou.
25 Perangana qu vei na sipi mumana sagou ba kopira qu tei tatoni mule lao tu tana Karisito isa na sepati beto isa sa kopunia na miu toa.

3

Na vavanau tadira na iviva rereko na iviva marene

1 Beto ko agou na iviva rereko ba mu tuti viketeria sira na marenemiu. Ko vei ira kaki sa bai oqoro vasosotoa na paranga tana Tamasa poni sa kode mai boka tavagabala ko mai vasosotoa tonai mai batia na uana jongana tamugou na maqotadi. Ko munake kilu pojaniria kai paranga agou sa beto mai tavagabala sira na marenemiu
2 goto tonai gu mai batia na miu uana liosona sa kolea na pangaga.
3 Muke sari vababata jonganaria gu na sakasava vevei na vivinyulu vurungu, na papaku teteri qolo beto na poko sasari sa na peguru tinimiu.
4 Goto na miu uana tu sa koko lame vei pana bulomiu sa mu sarinia na sakasava qaike nyabo vivikere vevei na uana nake tuara beto na uana bubule. Na sari vevei tu pira sa sa doro poreveveina pana tana Tamasa.
5 Ura pa moa sa api tugu sa na soana qai tutia ira na rereko madidi qai totoravusia na taringunguti tana Tamasa. Qai sari vabata jongai sa na dia toa tonai qai suvere viketai pana tadira na marenedi.
6 I Sera sa kai rereko sa vei isa. I Sera sa vainongoro lao ti Ebarahami beto sa kukunia na ona bangara si Ebarahami. Ko agou ba kopira muna vei tugu i Sera vei muna roiti vatale beto vei muneke matagutunia kai sa.
7 Ko agou na iviva marene ba mu gigila vataleria tugu sira na maqotamiu tonai qu suvere tavitiria ura qaike neqi vei agou na marene sira. Mu pangaganiria sira na maqotamiu ura ira beto agou sa kode muna mekarai isongia tugu sa na toa jola isa na vaivana tana Tamasa. Ko muna roiti vei agou aipira sa na miu vavara ba maike takoloso.

Gosoro taleni vitigi na roiti tuvisina

8 Na qua vavanau bebetona sapi. Mu mekarai suvere kame pana uana jongana pana toa, mu mekarai kame pana roroquna na goto tinoni, mu mekarai vairoqu vei na tamatasi tana Karisito, mu mekarai isongia na bulo vairoqu, beto mu vaikete mulenigou pana tadira na tinoni.
9 Muke vamule bei vaniria na ikerena sira qai roiti lamenia na ikerena pana tamugou, beto muke gonaniria na parange ikeredi sira qai

2:22 Aisea 53.9.

gonanigou na paranga ikeredi. Goto
mu tepa vaniria tu na mana ura na
mana tu sa sa kukunigou na Tamasa
ko muna teku isongia agou.
10 Inara tu mu toa vei sagou, ura
pira sa tei paranga vei tu sa na Kukuti
Tabuna,
<<Na tinoni sa nyorogua tekua na toa
qeqera
beto sa nyorogua kamuria na
rane jongadi
sa mi noso poja vivikereria sira na
tinoni
beto mike vavakatoniria sa na
vavakato sesekedi.
11 Mi noso roitinia na roiti ikikerena
ko mi roitinia na roiti jongana.
Mi nyoroguania tu beto mi
nyaqo vivitigia tu isa sa na toa
bule.
12 Ura na Bangara sa doro kopuniria
sira na tinoni tuvisi
beto sa vainongoroniria sa na
dia vavara,
goto ira na tinoni qai roitinia niker-
ena sa sake tavaraguaniria,>>
sau.
13 I sei sa mina boka ngangangulu-
gou agou tonai muna ngangalinia na
roiti jongana? Bi mija tu kame!
14 Ba vei bu gosoro taleni tapata
tu agou sa na tuvisi qu roitinia, sa
tamalea sagou. Muke matagutuniria
sira qai boka vanigou na tapata, beto
muke mamata na takulanga.
15 Goto mu valavatia pa bulomiu
sa na Karisito na Bangara. Beto mu
vatana doru totoso ko mu oe muleria
sira na tinoni mai nanasanigou na
veveina na miu vinasosoto sa kole pa
bulomiu.
16 Ba tonai mu oeria poni sa mu
roitinia pana pangaga beto pana
uana viketai beto pana monana jon-
gana, ko tonai mai aja vagogoregou
beto mai poja vivikeria sa na miu
uana jongana vei qu tutia na Karisito
sagou, sa kode mai tavakea mekadi
sira.
17 Ura vei mina ona nyorogua tugu
na Tamasa sa muna gosoro tapata
sagou, poni sa sa jongana jola sa
muna gosoro taleni tapata sa na roiti
jongana. Isa tu sa sa jongana jolania
vei bu gosoro taleni tapata sira na
roiti ikeredi.
18 Ura na Karisito sa matenia kai
totoso gu sa na sela tana goto tinoni.
Isa na tinoni tuvisi sa matepaeniria
sira na tinoni sela, ko sa toni vatata
laogita tana Tamasa. Na Karisito
sa tavamate pana tini ba sa tavatoa
pana gagala,
19 ko tonai sa sa gore tarae veve-
lania isa sa na vinakilasa tadira na
gagala qai tapiu vakole.
20 Ira sira na tinoni sa kole vera va-
momosoniria na gabaladi na Tamasa
pana totoso pa moa tonai sa kole roi-
tinia na aka i Noa. Ira ka vesu tinoni
momoqasadi gu sa qai tome pana aka
ko ira gu sa sa aloria na Tamasa pana
kolo.
21 Ko isa sa gosoria i Noa beto
na ona tatamana sa na vinagigila sa
udukia sa na paputaiso isa kopira
sa alogou agou ura i Jisu Karisito sa
tei turu mule tu. Ba na ginuana na
paputaiso sa nake vei ko na valioso
paleria na paji pana tini ba na ginu-
ana sa gita taqe vasosotoa pana mo-
nana jongana sa na Tamasa.
22 Ko i Jisu Karisito sa tei sae tu
pa noka ko kopira sa korapa toqo pa
kale matuana na Tamasa, beto ko sa
bangaraniria sira dorudi na mateana
beto ira na okokoto kuta bangara
beto na gagala neqidi pa vavagalo
eqa.

4

Mu toania na toa gabalana

1 Na Karisito sa tei gosoria tu na
vitigi pa korosi, ko agou ba mu
vanaqitinia ko mu gigila vatalea sa
api: na tinoni sa gosoria na vitigi pa
tini sa sa tei dainiaona tu sa na sela.
2 Ko na tinoni vevei isa sake tutia sa
na ona nyorogua ikikerena mekana,
goto pana doruna na ona toa pa peso
sa toania gu sa isa vei sa nyoroguania
na Tamasa.
3 Qu tei gona paleni totoso
kakasana jola tu agou pana totoso qai
jola pori sa na roiti qai nyonyorogua

3:12 Kera Vinatarasae 34.12-16.

roitinia ira na tinoni karovodi. Pana miu toa perangana tonai qu oqoro vasosoto sa qu kole toaniria sa na aru vabosi, na nyonyorogua ikikerena tana tini, na toa bubuku, na vavaigitanainia na toa bubuku beto na roiti vaivakeadi beto na vavatarasae beku vaivakeadi jola.
4 Ko sa vei sa qai gabaranigou sira na tinoni rodomo ura kopira quke vaigitanai tavitiria sira pana toa lulasana sosoto qai toania. Ko sa vei sa qai vakesanigou doru paranga ikikeredi.
5 Ba ira na tinoni pira sa kode mina tabati poa na dia toa ikikerena tonai mai turu pa moena na Tamasa. Ko na Tamasa sa sa korapa vanaqiti ko mina tutiniria sira na tinoni toadi beto na matedi.
6 Ko pana ginugua vei isa sa sa tei tatarae tu pana tadira qai tei mate tu sa na nongoro jongana. Ko pana toa tini qai tapitu vei tugu ira doru tinoni sira, beto ko pana toa gagala sa mai toa vei sa nyoroguania na Tamasa.

Mu varoiti vataleria na vaivana tana Tamasa

7 Ego sa tei rijo tata lame tu sa na vinabetona na kasia gusu ko mu gaiti vatalea na roqumiu beto mu suvere kopu ko mu boka vavara vatale.
8 Ba isa sa poreveveina jola sa mu vaneqia na toa vairoqu, ura na tinoni sa vairoqu sa sa boka doro vajola pale sa na sela tana goto tinoni.
9 Mu vakamu vataleria na goto tinoni beto muke ququminiria.
10 Gita doru sa taqe okoto teku vaivana tana Tamasa ko tavaroiti vataleria sira na vaivana pira ko ta tokaniria na goto tinoni.
11 Isa na tinoni sa tarae sa mi taraenia sa na paranga sosotona tana Tamasa. Isa na tinoni sa vaitokai sa mi vaitokai tugu sisa pana neqi sa vania na Tamasa. Ko vei pira mai vevei sira na uana tamugou poni sa mina tavatarasae sa na Tamasa pana miu kole kame tai Jisu Karisito. Na Tamasa sa pada ko mina tavatarasae, ura isa tugu sa isongia sa na neqi kamua na kamua. Agua.

Ta vitigi vei na Karisito

12 Ka visa baere jonga, muke siboro beto na ruraniria sira na vitigi mamanginidi qu gosororia. Muke dogoro veiniria qai kamu goborogou sira na tapata qai lame podekia na miu rarange.
13 Ba mu qerania tu agou sa na ginuana qu somana gosororia sira na vitigi sa gosororia na Karisito. Mu qera ko mu boka tavapugelenia agou sa na qeqera lavata tonai mina tabata sa na neqi lavatana tana.
14 Qu tamana sagou tonai qu tapoja kokomiti pana ginuana qu vasosotoa agou sa na isongona na Karisito. Ura tonai qai veinigou inara, poni sa na Gagala neqina jola tana Tamasa sa kole somana pana tamugou.
15 Tonai bi gosoro tapata sa kame agou, sa sa vavagua jola sa mike gosoria isa sa na tapata pana ginugua vei isa sa na tinoni sa vaivamate, sa ikiko, sa vavapodo roiti ikerena, babi na tinoni sa rarara karovo pana ona ginugua na goto tinoni.
16 Ba vei bu gosoro tapata sagou pana ginuana qu tutia na Karisito, poni sa muke keania agou sa vei isa. Goto tonai sa mu paranga jongana lao tu sa tana Tamasa pana ginugua vei qu somana pogosia agou sa na isongona na Karisito.
17 Ura sa kamua gu sa na totoso tonai mai tatuti sira na tinoni pana tatamana tana Tamasa. Ko sa podalai pana tadagita sa na vaituti, ko kode mai tapata vivitigi sira qaike vasosotoa na nongoro jongana sa koko lame vei tana Tamasa.
18 Ura sa tei pojai tu pana Kukuti Tabuna sa pira sau,

<<Vei na tinoni tuvisina tu ba sa
gosoro tapata mai tu beto sa
taalo,
poni ai mina koi vei tapatia sa na
tinoni ikikerena beto na tinoni
selana?>> sau.

4:8 Gigalai 10.12. **4:18** Gigalai 11.31.

19 Ko sa vei sa ira na tinoni qai
gosoro tapata pana ginuana qai tutia
na nyorogua tana Tamasa sa mai to-
toravusia ira sa isa sa vapodakaria ko
mai vania isa sa dorudi na dia toa.
Ko mai vatadogoronia ira na tinoni
vevei inara pana dia roiti sa na dia
totoravusu tana, ura isa sake boka
tetea na ona taringunguti.

5

Na puku tinoni tana Tamasa

1 Ko sa vei sa ira na tinoni ma-
mata pa vaikorapaimiu agou sa qa
korapa tepa vivitigiria ara. Ara ba
kai tino mamata tugu beto ko qa
vavakatoniria tugu ara sira na vitigi
sa gosororia na Karisito pa korosi
beto qa somana isongia tugu ara sa
na neqi lavatana isa sa tata mina
tabata votu tonai mina mule lame isa.
2 Kai muqisi podeke vei na sepati
sa kopuniria na ona sipi, poni sa
agou ba mu kopu vataleniria tugu
sira na tinoni tana Tamasa qu korapa
toniria. Mu kopuniria nake vei ko
qu tajutu tarinia gu agou sa, ba mu
kopuniria pana bulo malumuna tu
isa vei sa nyoroguania na Tamasa.
Mu roitinia na roiti api nake vei ko
qu nyonyogua teteku tabara gu, goto
mu roitinia ura qu nyorogua vaitokai
sosoto.
3 Muke toni veiniria na pinausu
sira qai kole pana miu kopu, goto
mu vabatiniria tu sa na uana jongana
mai tutia.
4 Ko tonai mina bola votu sa na kuta
sepati na Karisito, sa muna tekua
agou sa na pinia sake mumuri na
kilangana.

5 Ko agou na tinoni sae korega
ba mu suvere vaiketai lao tadira na
tinoni mamatuadi, beto pana miu
uana viketai mu vainabulu lao lame.
Ura pira sau sa na Kukuti Tabuna,

<<I Tamasa sa kanaria sira na
tinoni qai valavata muleniria
mekadi,
ba sa vajongana lao sa tadira na
tinoni qai vaiketai muleniria
mekadi,>> sau.

6 Ko sa vei sa agou mu vaiketai
mulenigou pa kauru lima evevana na
Tamasa, ko isa mina ovulugou sagou
pana totoso mina vilea isa.
7 Mu vania isa ko mi jujunoniria
sira dorudi na miu takulanga ura isa
sa kopu vatalenigou sagou.
8 Muke ilalo lao lame pana miu ro-
roqu, mu suvere gegele! Ura na miu
kana isa na bangaradi na tomate sa
sa korapa lekogia doru eqa. Sa ko-
rapa lekogo vei na laione sa ngangara
ko sa korapa nyaqo tinoni ko mi gani
pipiararia sau.
9 Mu kole vamauru pana miu
rarange beto mu raja kokolosia
sisa. Ura qu gigilaimiu agou sira na
tinoni tana Tamasa pa kasia gusu
sa qai korapa tugu gosororia sira na
vitigi pana ginuana qai vasosotoa
na Karisito vevei tugu qu korapa
gosororia agou.
10 Ba pa liguna muna suvere vitigi
pana iapeki totoso papakana, sa
na Tamasa mekana isa sa pugelia
na vairoqu sa mina tuvaka vatu-
visigou, mina sori vamaurugou,
mina vaneqigou beto mina vaturu
vamaurugou sagou. Isa sa na Tamasa
sa kukugou ko muna somana isongia
agou sa nona neqi kole jolana, ura qu
gigilai agou sa na Karisito.
11 Isa sa na Tamasa sa isongia na
binangara kamua na kamua! Agua.

Na Paranga Vinaokotona

12 I Silovanosi sa kai tinoni tana
Karisito sa nago taqu ko qa doro
rangea ara ko pana vaitokai tana sa
qa kutia ara sa kai leta papakana
api. Ko qa paranga vaneneqigou
beto qa vavakato vaneqinia ara sa isa
na vairoqu vaialona sosotona tana
Tamasa api. Ko agou sa mu turu
vaneqi pana vairoqu vaialona api.
13 Na ekelesia somana tavilena
tugu tana Tamasa pa Babiloni* beto

5:5 Gigalai 3.34.

* **5:13** Na isongo ***Babiloni*** api sa udukia pa Romu. Na totoso tapata tadira na tinoni tana Karisito sa tonai sa takuti na leta api ko sake tapoja lodaka sa na isongo Romu.

na tuqu marene i Maka sa qai garunu
laonia na dia roroqu tamugou.
14 Mu vaigosoro qeqera pana
vairoqu tana Karisito.
Na bule mi somana pana tamugou
na tinoni tana Karisito.

I Pita Vinarua

Na popodalaina na leta

1 Ara Saimone Pita na nabulu
beto na tinoni tagarunuqu tai Jisu
Karisito.
Na leta api sa qa valaoa tadira
na tinoni qai isongia na rarange
poreveveina jola veveina tugu qe
isongia agei. Sa tei vatuvisigita tu na
oda Tamasa beto i Jisu Karisito isa sa
alogita sa gita.
2 Na vairoqu vaialona beto na bule
mi vovonu tamugou tonai muna gig-
ila vatalea na Tamasa beto i Jisu
Karisito na oda Bangara.

Na kuku beto na vivile tana Tamasa

3 Pana ona neqi tinamasa na
Tamasa sa tei vanigita tu sa doru
sakasava pana toa gagala ko tana
boka toa beto tana pangagania na
Tamasa sau. Ko taqe tei isongoria tu
gita sira na sakasava pira ura taqe
tei gigilai tu gita sisa. Ko isa sa sa
kukugita ko taqe somana pana ona
neqi lavatana beto na uana tuvisina.
4 Ura pana ginugua vei aipira
sa sa tei vanigita tu isa sira nona
taringuguti jojongadi beto na
poreveveidi jola. Ko pana soana vei
pira sa muna somana isongia agou sa
na toa tinamasai tonai muna uku loa
pale agou sa na toa lulasana sa koko
lame vei pana nyorogua tana kasia
gusu.
5 Ko sa vei isa sa agou mu ngan-
gali ko mu vaokoto vatalenia na toa
jongana sa na miu rarange, beto mu
vatavitinia na gigalaina na nyorogua
tana Tamasa sa na jongana.
6 Na gigalaina na nyorogua tana
Tamasa sa mu vatavitinia na kopu
mulenigou pana ikerena, na kopu
mulenigou pana ikerena sa mu
vatavitinia na turu vangaju pana
tapata. Na turu vangaju sa mu
vatavitinia na pangagana na Tamasa.
7 Na pangagana na Tamasa sa mu
vatavitinia na vaitamatasi, beto ko
na vaitamatasi sa mu vatavitinia na
vairoqu.
8 Ura vei mai kole tamugou beto vei
muna isongo vamotaria agou sira na
toa aipira, sa kode munake qasa beto
munake egoronia na miu gigalaina
na oda Bangara i Jisu Karisito sagou.
9 Ura na tinoni sa qasaniria na
sakasava vei pira sa sa leqa ko sa
papaka nona dodogoro, beto ko sa
tei muma pale tu isa sa ira nona sela
koledi sa qai toi tavulasa tu.
10 Ko inara sa vei, ka visa tavitiqu,
ko mu podeke vivitigia ko mu gig-
ila vatalea sa na ginuana sa kuku-
gou beto sa vilegou na Tamasa. Ko
vei muna roitiniria agou sira na
roiti aipira poni sa kode munake
boka tatupe pana miu rarangena na
Karisito sagou.
11 Ko na vuana na miu popodeke
lavata sa kode muna tekua agou sa
na vinamalumu sosotona ko muna
tomea sa na binangara kole jolana ta
noda Bangara beto na inaalo i Jisu
Karisito.
12 Ko sa vei sa nake savana qu
tei gigilaimiu tu beto qu tei turu va-
mauru tu sa pana vaivagigalai soso-
tona qu isongia sagou, ba ara sa
manake beto varoroqunigou sa na
sakasava aipira.
13 Qa rove veinia na qua roiti ara
sapi ko tonai qa korapa toaqua sa
manake beto varoroqunigou sira na
sakasava aipira ko muke mumaniria.
14 Ura qa tei gigilai tu sa na rane
mana taloa sa nake sovaina beto
mina kamu, vei tugu sa tei vakabere
vanisiu tugu na oda Bangara i Jisu
Karisito.
15 Ara mana popodeke vivitigia
pana qua kukuti ko pana liguna
mana taloa ara ba munake roqu mu-
maniria agou sira na sakasava aipira.

Na malakapi tana Karisito sa tado-goroni mata

16 Ura nake vivinei jojongadi
gogoborodi sa qe tutiria agei na
tinoni tagarunumei totonai qe ule
vanigou sa na veveina na neqi beto
na mule lame ta noda Bangara i Jisu

Karisito. Goto qe batini matamei sosoto sa nona neqi isa.
17 Ura agei qe korapa tugu sa totonai sa tekua isa sa na vinalavata beto na malakapi pana tana Tamasa na Tamada. Totonai sa na ovovele tana Tamasa lavatana jola sa pira sau, <<Na Tuqu Mekaina isa qa qera vivitiginia ara sapi,>> sau.
18 Ko na ovovele qe nongoria agei api sa sa lagere vei pa noka tonai qe kole suvere tavitia sisa pa batu kubo madina.
19 Ko sa vei isa sa agei qe vasosoto vivitigia sa na nongoro qai pojai ira na tinoni kokorotai pa moa. Ko sa vei sa kode muna tatoka vatale sagou vei munake doro kipunia agou sa na paranga tadira na tinoni kokorotai. Na paranga tadira na tinoni kokorotai isa sa sa vei na juke sa vakaberia na eqa rorodomona pa bulomiu tinganai mina kabere vei tonai sa sae na vovola rane beto sa sagere na seru rane pana vuvugei.
20 Ba api sa na roroqu sa poreveveina ko mu gigila vatalea sapi. Kepore kai kokorotai pana Kukuti Tabuna sa sa tavavukele pana ona ruruvata gu mekana na tinoni.
21 Ura kepore sa kai kokorotai sa votu lame pana ona nyorogua gu mekana na tinoni, goto na Gagala Tabuna tu sa gaitiria sira na tinoni beto sa qai poja votuniria sira na nongoro qai lagere vei tana Tamasa.

2

Ira na tinoni vaivagigalai sesekedi (Jiudasi 4-13)

1 Ego ira na tinoni kokorotai sesekedi ba qai votu lame tugu sa pa vaikorapaidi ira na tinoni Izireli pa moa, kai muqisi vei tugu ira na tinoni vaivagigalai sesekedi ba kode mai votu lame tugu sa pa vaikorapaimiu agou. Ira sa kode mai mavo vaivagigalai golomoniria sira na vaivagigalai sesekedi beto na vainganguludi beto ko kode mai kilu pale sa na Bangara lavata isa sa tei pajukuria tu pana dia toa sela. Ko tonai mai vei inara sira sa mai teku tariniria mekadi sa na vinakilasa.
2 Ko sokudi ira qai gigala muleniria na tinoni tana Karisito qarigu sa kode mai tutia sa na uana lulasana tadira, ko pana soana vei inara sa na nongoro jongana isa na soana sosotona sa kode mina tapoja vivikere.
3 Beto ko pana ginuana qai nyonyorogua isisongodia gu sa kode mai roiti votuniria sira na soku vaivagigalai nyonyoravadi ko mai tekuria sa na miu poata. Ba na vaituti tadira sa sa tei tavanaqiti vakole tu pa moa tu beto ko na vinakilasa tana Tamasa mai gosoria ira sa sa tei korapa tu veraniria.
4 Ura agou ba qu tei gigilaimiu tu sa na Tamasa sake kole gu dodorona sa tadira na mateana tonai qai roitinia na sela, goto sa gona goreniria pa heli.*
5 Beto sake kole gu dodoriaona gu isa sa na kasia gusu pa moa, goto sa vadururu paleria isa sira na tinoni ikikeredi tonai. I Noa gu sa kole taraenia na tuvisi beto ko ira ka vitu tinoni gu mule sa qai tavasare.
6 Beto ira na gugusu pa Sodomo pa Qomora sa sa vaganiniria na iku isa ko qai peluku kavu betodia tu. Ko isa sa na vinapapada vinabalau tadira mai toania na toa ikerena.
7 Ko na Tamasa sa aloa si Loti isa kai tinoni tuvisina. I Loti sake tavaraguania sa na toa lulasana tadira na tinoni ikikeredi pa vailivutaina.
8 Na tinoni tuvisina isa sa sa suvere tavitiria ira na tinoni ikikeredi. Ko doru rane na ona toa tuvisina sa kole gosororia sa na vitigi takulanga tonai sa batiria beto sa nongoroniria na dia roiti ikikeredi.
9 Ko na Bangara sa gigilaiona sisa mina roiti vei ko mina teku votuniria pana tapata sira na tinoni tuvisidi,

* **2:4** Na paranga Qiriki sa tapeluku heli api sa na Tatarusi, ko pa Vinaego Koregana sa lani gu sa kole sa na paranga isa. Pana tadira na tinoni Qiriki sa pa Tatarusi sa na ia pa kauruna pa hedisi (ketakoi na ia tadira na tinoni matedi), ko pa Tatarusi qai tavakilasa sira na tinoni ko ketakoi qai tapiu vakole pa leo rorodomona ko mai verania na vinakilasa.

beto sa gigilaiona sisa mina roiti vei ko mina vatananiria na vinakilasa sira na tinoni ikikeredi tinganai mina kamua na rane vaituti.
10 Ko ira qai vaivagigalainiria na nongoro sesekedi sa na tinoni qai toaniria na toa lulasana beto ko qai vakepore veveinaia sa na neqi tana Tamasa.

Ira na tinoni aipira sa qai juju batudi beto qai tututidia roroqu mekadi ko qaike matagutu poja vivikeria sira na sakasava madidi jola.
11 Ba ira tu na mateana qai neqi jola beto qai viva jolaniria sira na tinoni vaivagigalai sesekedi pira ba qaike tuma vamoroanaria pana moena na Bangara sira na sakasava madidi pira.
12 Goto ira na tinoni vavaivagigalai sesekedi aipira sa qai vei na manugu mamade nenedi sa kepore na roqudi. Ko na ginuana sa qai podo ko mai gosoria tugu na mate sira. Qai poja vivikereria sira na sakasava qaike gigila vataleria ko ira sa kode mai tapipiara vei tugu ira na manugu aipira,
13 beto kode mai gosoro taleni vitigi ira sira na vitigi qai roiti laoniria pana tadira na tinoni. Qai doro veinia na sakasava vaivaqerana sa na kole roroitiniria pana rane kabere lavata sira na roiti ikikeredi sa vaqerai na dia toa tini. Ira sa qai vei na opopu ko na dia uana sa paji totonai qai somana tavitigou agou pana miu vavolo. Sa lingiria tu ira sa na kole tututiria na dia soana ikikeredi.
14 Qai nyorogua laoria sira doru rereko qai batiria beto qaike nogoto roitinia na sela. Qai valoposoria sira na tinoni sake neqi na dia rarange. Qai isongia na bulo sa morutu vatalenia nyonyoroguaniria na sakasava. Na tinoni talevedi sira.
15 Ira sa qai loa palea na soana tuvisina ko qai rerege vapiru. Qai tutia sa na soana tai Balamu na tuna i Beo. I Balamu sa sa nyorogua isisongona pana soana ikikerena,
16 ba sa tatoke talenia isa sa nona roiti ikikerena sa kole roroqua ko mina roitinia sau. Ko na dongiki tu sa tabu paranga ba sa paranga votu toa vei na tinoni ko sa vanogotia sa na duduvili tai Balamu na tinoni kokorotai.
17 Ira na tinoni vaivagigalai sesekedi pira sa qai vei na vuvugu pie pidilina beto na pauku sa ivu vajola palea na gava. Ko sa tavanaqiti vaniria ira na tinoni pira sa na rodomo kukunina.
18 Qai paranga vapopoto bati kare beto qai roitiniria sira na nyonyorogua ikikeredi qai vaqerai na toa tini ko qai bako vakatapa muleria pana sela sira qai koni uku loai na toa ikerena.
19 Qai taringunguti vakole vaniria na toa taruvatana sira na goto tinoni ba ira mekadi sa qai korapa pinausu pana dia uana vavaipiarai. Ura gita na tinoni ko na ona pinausu gu na sakasava sake vangongogita.
20 Ko ira na tinoni qai tei uku loa pale mai tu sa na toa pajina pa kasia gusu tonai qai gigilai na oda Bangara beto i Jisu Karisito isa sa alogita beto sa qai tapiunia mule na sela ko sa vapinausuria mule na sela, poni sa na toa qai toania pana totoso liligu sa sa ikere jolania na dia toa pana totoso momoe.
21 Na Tamasa kode mina vakilasa vataleria sa pira, ko vei baike gigilai ira na soana tuvisi sa bi jongana jolania qai tei gigilai tu beto sa qai balinga loa pale sa na garunu liosona qai tavavanaunia.
22 Na toa tadira sa ulenia gu sa na sosotona na paranga gigigalai sosoto api, pira sau, <<Na sie sa gabala mule gania na luana mekana, beto na borogo sa koni ogono valioso sa lao titolo ovovaona pa nyenyelakana,>> sau.

3

Na mule lamena na Bangara

1 Ka visa baere jonga, na qua leta vinarua lao tamugou sapi. Pana karu

doru qua leta sa qa podeke vangangalia ara sa na miu roroqu jongana ko muke mumaniria sira na sakasava aipira qau.

2 Ara qa nyoguania ko vakoititiria agou sira na paranga perangaina tu qai pojaria ira na tinoni kokorotai beto ira na garunu qai ule vanigou ira na tinoni tagarunudi totonai qai vavakato vanigou na veveina noda Bangara isa sa alogita.

3 Sa poreveveina jola sa agou mu vakoititiria sa aipira. Pana rane vinabebetodi sa kode mai lame sira na tinoni vavalededi qai tututia na dia nyorogua ikikeredi ko mai vavaledenigou sagou.

4 Kode pira mai paranga vavalede veinigou, <<Beko sa tei taringunguti vakolea tu sa kode mina mule lame sau, oko? Ba sake gore votu tu sa na taringunguti isa! Ira na tamada sa qai toi mate riudia tu ba kepotu kai sa bi bei. Doru sakasava sa qai kopa kole veidia tugu qai kole vei pa popodalaina tonai sa tavapodaka na kasia gusu!>> marigu.

5 Ba qai daidia roqu vakoinonoa ira sa na ginugua alepi. Pa totoso pa moa sa paranga gu na Tamasa sa qai podaka votu sira na oka, beto na kasia abana sa podaka votu pa kolo ko sa kole livutia na kolo.

6 Beto ko na kolo tugu sa piaria sa na kasia gusu isa.

7 Ko pana kai muqisi paranga tugu isa sa qai korapa takopu sira na oka beto na kasia abana kopira, ko qai korapa tavanaqiti vania na iku. Ko na oka beto na kasia abana sa kode mina ganiria na iku pana rane vaituti tonai mai tavakilasa sira na tinoni ikikeredi.

8 Ba muke roqu mumania agou sa kai sava api, ka visa baere jonga. Pana tana Bangara sa na kakasana na totoso sa sa kepore veveina. Pana tana Bangara kai rane sa sa vei kai tina aoro beto kai tina aoro sa sa vei kai rane gu.

9 Na Bangara sake korapa vavabonginia sa na vagore votuna na ona taringunguti vei qai rorove veinia sa vei qarigu ira kaki tinoni. Goto isa sa korapa mavo veranigou gu sagou ura sake nyoroguania isa sa kai tinoni bi mate. Ba ira doru tinoni sa sa nyoroguaniria isa ko mai gabala loa pale na dia sela.

10 Ba mina lame vasiboro vei kai tinoni ikikona sa na rane mule lame tana Bangara. Pana rane isa na oka mina mumuri tonai mina tanongoro sa na ovangana na qalalana na iku. Beto ko na sakasava pana oka mai tavurungu ko mai tapiara pale pana iku, beto na kasia abana beto doru sakasava qai taroiti pa korapana sa mai mumuri manyao betodia.

11 Ego qu tei nongoria tu agou sa kode doru sakasava sa mai tapiara vei inara, ko sa vei sa qu gigilaimiu ai muna toa goto vei sa agou. Mu toania na uana liosona beto na pangagana na Tamasa

12 totonai qu korapa verania sa na rane tana Tamasa ko mu vasisiqaraia na lamena na rane isa. Pana rane isa sa mina taqalala ko mina vurungia na iku sa na oka ko doru kai sava sa mai nyoro maragutu betodia.

13 Ba gita sa taqe korapa verania isa sa taringunguti vakole vanigita na Tamasa. Sa taringunguti vakole vanigita isa sa na oka koregana beto na kasia abana koregana, ketakoi sa kole na tuvisi tana Tamasa.

14 Ko inara sa vei sa, ka visa baere jonga, totonai qu korapa veraniria agou sa aipira sa mu podeke vivitigia ko mike tabata kai opopu pana miu toa beto muke roitinia kai sela muna boka tajutunia pa moena na Tamasa beto mu suvere bule tavitia isa.

15 Na Bangara sa korapa vera vamomoso, ko na totoso sa korapa vera vamomoso isa sa mu doro veinia na totoso sa korapa vanigou agou ko mu taalo sau. Ko i Paula na turada pana tana Karisito ba sa tei kuti lao vanigou tu pana gigalai sa vania na Tamasa sa na veveina na mule lame tana Bangara.

16 Ko api sa sa tei pojai tu isa pana doru ona leta tonai sa pojai na veveina na lame tana Bangara. Koledia sira kaki sakasava pana ona

leta qaike munyala na vakaberedi ko
ira na tinoni rururadi beto ira sake
matua na roqudi sa qai ruvata va-
piruria sira na sakasava pira. Beto ko
kaki kukuti pana Kukuti Tabuna ba
qai veiniria tugu. Ko na dia roiti vei
tugu isa sa qai korapa teku tariniria
na vinakilasa pana rane vaituti.
17 Ko inara sa vei sa, ka visa baere
jonga, qu tei gigilaimiu tu agou sa
vei pira. Ko mu kopu mulenigou
mekamiu beto ira na tinoni ikik-
eredi maike toni vapirugou kita mai
vavukelegou.
18 Mu toa sae pana vairoqu va-
ialona beto na gigalaina na oda Ban-
gara beto na oda inaalo i Jisu Karisito.
Isa sa ta vatarasaea beto ta valavatia
kopira, beto ko mi kamua na kamua.
Agua.

I Jone Momoe

Na Paranga Toana

1 Isa na toana pa popodalaina, isa
qe nongoria, isa qe batini matamei,
isa qe dogoria beto ira na limamei qai
ulia- isa na veveina na paranga toana
sa qe kuti lao vanigou agou
2 Na toa isa sa bola votu beto agei qe
batia, ko qe pogosia na vavakatona
beto qe vavakatonia tamugou sa na
toa jola. Ko na toa jola isa sa sa
kole tana Tamana beto sa bola votu
tamigei.
3 Ko isa qe batia beto qe nongoria
sa qe korapa vavakato vanigou agou,
ko agou ba mu mekarai baeregei
agei qeu. Ko na mekarai vaibaere
tadagita sa na lame veina tana
Tamasa na Tamada beto ti Jisu
Karisito na Tuna.
4 Qe kuti laonia tamugou agei sa na
nongoro aipira, ko na oda qera mi
okoto qeu.

Na Tamasa Sa Na Kabere

5 Ego api sa na nongoro qe non-
goronia tana Karisito ko qe ule
vanigou agou: na Tamasa sa na
kabere beto na rodomo sa sake
isongo kole tana.
6 Vei tabe paranga sa gita taqe
mekarai baeria gita sa na Tamasa
tabeu, ba beto tabe rerege tu pa
rodomo sa gita, poni sa taqe seseke ko
taqeke roitinia na sosoto sa gita.
7 Ba vei tana rerege pa kabere vei
tugu isa ba sa suvere pa kabere,
poni sa taqe mekarai vaibaere sa gita
beto na orunguna i Jisu na Tuna sa
valiosoria sira dorudi noda sela.
8 Vei tabe paranga sa gita sake
kolegita na sela tabeu, poni sa taqe
vasiana mulenigita mekada beto ko
na sosoto sake kolegita.
9 Vei tana ule votuniria tana
Tamasa sira na oda sela poni sa na
Tamasa sa na tarangena beto na
tuvisina, ko isa mina vulasaria sira
noda sela beto mina valiosoria doru
oda roiti ikikeredi.
10 Vei tabe paranga sa gita taqeke
sela tabeu, poni sa taqe veinia kai
tinoni sesekena gita sa na Tamasa
beto ko na ona paranga sake kole
tadagita sa vei.

2

I Jisu Karisito Na Oda Vaitokai

1 Ka visa qua koburu, na vavanau
api sa qa kuti lao vanigou ko agou
muke sela qau. Ba vei bai sela
sa kaki poni sa taqe isongia gita sa
na vaitokai sa turu vanigita tana
Tamana, ko na vaitokai isa si Jisu
Karisito na tinoni tuvisina.
2 Isa sa na vavakukuvu garona sa
vulasaria ira noda sela, ko nake sela
tadagita gu mekada ba tana kasia
gusu doruna.
3 Ego pira vei beto taqe gigilai gita
sa taqe gigilai sisa: vei tana kopuniria
gita sira na garunu tana.
4 Isa sa paranga, <<Ara qa gigilai-
qua isa!>> sau, beto sake kopuniria
sa na garunu tana, poni sa na tinoni
sesekena sisa beto na sosoto sake
kolea sisa.
5 Ba isa sa kopunia sa na paranga
tana sa na vairoqu tana Tamasa sa
okoto sa tana tinoni isa. Ko pira vei
beto taqe gigilai gita sa taqe toa tana
sa gita:
6 isa sa poja sa togasa tana sau sa mi
toa vei tugu sa toa vei i Jisu.

Na Vavanau Koregana

7 Ka visa baere jonga, nake garunu
koregana sa qa korapa kuti lao
vanigou ara, goto na garunu kolena
isa qu tei isongia tu pa popodalaina.
Ko na garunu kolena api sa isa na
nongoro qu tei nongoronia tu agou.
8 Ba na garunu koregana tugu sa
qa kuti lao vanigou ara, isa na soso-
tona sa kole tana Karisito beto tamu-
gou. Ura sa korapa jola riuona sa na
rodomo, beto na kabere sosoto sa sa
tei korapa tu tolanga.
9 Isa sa paranga sa korapa suvere
pa kabere sau ba sake tavaraguania
isa sa na tasina sa sa korapa suvere
pa rodomo kamua kopira sisa.

10 Isa sa roroqua na tasina sa sa suvere pa kabere sisa, ko kepore sa kai sakasava vaivatatupe sa kolea sisa.
11 Isa sake tavaraguania na tasina sa sa korapa suvere pa rodomo beto sa rerege pa rodomo sisa, ko sake gigilai isa sa ketakoi sa korapa rerege lao vei ura na rodomo sa valeqaria na matana.
12 Ka visa qua koburu, ara qa korapa kuti lao tamugou ura na Tamasa sa tei vulasaria tu na miu sela pana laena na roiti sa roitinia na Karisito.
13 Ka visa tamaqu, ara qa kuti lao tugu tamugou ura qu tei gigilai tu agou sa isa sa kole pa popodalaina. Ara qa kuti lao mutugu sa tamugou, agou na tinoni kokoregamiu, ura qu tei vakilasia tu agou sa na kutana nikerena.
14 Ka visa qua koburu, ara qa kuti lao tamugou ura qu tei gigilai tu agou sa na Tamada pa noka. Ka visa tamaqu, ara qa kuti lao tamugou ura qu tei gigilaimiu tu agou sa isa sa kole pa popodalaina. Ara qa kuti lao tamugou, agou na tinoni kokoregamiu, ura qu matua pana miu rarange beto na paranga tana Tamasa sa togasa tamugou, beto ko qu tei vakilasia tu agou sa na kutana nikerena.
15 Muke roroqua na kasia gusu babi ira na sakasava pa kasia gusu. Na tinoni sa roroqua na kasia gusu sa sake isongia na vairoqu tana Tamasa na Tamada.
16 Ura doru uana tana kasia gusu vevei na nyonyorogua tana tini, na nyorogua tana mata, beto na uana vavatarasae mule, sa nake koko lame veidi tana Tamada goto na ona gu na kasia gusu.
17 Na kasia gusu beto na ona nyonyorogua sa mai mumuridia; ba na tinoni sa roitinia na nyorogua tana Tamasa sa mina toa jola kamua na kamua.

Na Kana Tana Karisito

18 Ka visa tuqu, na totoso bebetona sapi. Qu tei nongoroniamiu tu agou sa na kana tana Karisito sa kode mina lame. Ko kopira sa qai tei lame tu sa kubo kana tana Karisito. Ko sa vei isa sa taqe gigilai gita sa na totoso bebetona sapi.
19 Ira na kana tana Karisito sa na koko veidi tadagita ba nake somanadi sosoto tadagita sira. Ura vei bi na somanadi tadagita sira, poni sa bai korapa suvere tavitigita tu gita. Ba na dia taloa riu sa ule votunia sa ira doru sa nake somanadi tadagita.
20 Ba agou qu isongia sa na vuva vinamadi tana Gagala Tabuna ko agou doru qu tei gigila vataleamiu tu sa na sosoto.
21 Qa kuti lao tamugou sara, nake pana ginugua vei agou quke gigilai na sosoto sa. Ba ura agou qu tei gigilai tu sisa, beto qu gigilaimiu sa doru kai seseke sa nake koko lame veidi tana isa na sosotona.
22 Ko, i sei sa na tinoni sesekena? Na tinoni sesekena sa isa tugu na tinoni sa kilu palenia i Jisu sa na Karisito. Isa sa na kana tana Karisito ura sa kilu palenia isa sa na Tamasa Tamana beto na Tuna.
23 Na tinoni sa kilu palenia na Tuna sa sake isongia tugu vei sa na Tamana. Na tinoni sa ule votunia na Tuna sa sa isongia tugu vei isa sa na Tamana.
24 Agou sa isa qu nongoria pa popodalaina sa mi togasa tamugou. Vei mina togasa tamugou sa isa qu nongoria pa popodalaina, poni agou ba muna togasa tana Tuna beto na Tamana.
25 Ko api sa na taringunguti sa taringunguti vakolenigita isa: na toa jola.
26 Ara qa kuti lao vanigou sa na sakasava aipira na veveidi ira qai nyorogua toni vapirugou.
27 Ba agou na vuva vinamadi qu isongia tana sa tei togasa tu tamugou, ko kepore laona sa ira kaki goto tinoni vaivagigalai mai vagigalaigou mule. Goto na vuva vinamadi tu tana sa vagigalainigou na veveidi doru kai sa, ko ira sa vagigalainigou isa sa na sosoto, nake seseke. Isa sa vagigalaigou sa agou, ko mu togasa tana.

Na Koburu Tana Tamasa

28 Ko, ka visa qua koburu, kopira
mu togasa tana ko ta varene tonai
mina bola votu beto take keania sisa
tonai mina mule lame.
29 Agou qu gigilai sa isa sa na tuvisi,
ko mu gigila vatalea agou sa ira doru
qai roitinia na tuvisi sa qai podo tana.

3

1 Mu vainongoronia api agou ko!
Sa vavagua jola sa na vairoqu tana
Tamada, ko taqe tagigala na koburu
tana Tamasa sa gita ko gita sa na
koburu tana Tamasa sa kopira. Na
kasia gusu sake gigilai sa gita sa na
koburu tana Tamasa, ura na kasia
gusu sake gigilai sa na Tamasa.
2 Ka visa baere jonga, kopira na
koburu tana Tamasa sa gita, ba na
Tamasa sa oqoro vakabere vanigita
sa ai tana tinoni vevei sa gita. Ba
taqe gigila vatalea sa tonai mina bola
votu na Karisito sa gita sa kode tana
dogoro vei isa, ura kode tana dogoria
sa na Karisito sosoto.
3 Na tinoni sa vatogasia tana
Karisito sa na ona gegele api ko sa
gele vatalenia sa na totoso vuka risa
sa sa valioso mulenia mekana, kai
muqisi podeke vei na Karisito sa
lioso.
4 Na tinoni sa roitinia na sela sa sa
maja vavanau, ura na sela sa isa tugu
na maja vavanau.
5 Agou qu gigilai sa na Karisito sa
bola votu ko sa pogoso pale na sela,
ko tana kepore sa na sela.
6 Ko na tinoni sa togasa tana sa sake
sela. Goto na tinoni sa sela sa oqoro
batia sisa beto sa oqoro gigilai sisa.
7 Ka visa qua koburu, mu kopu ko
maike toni vapirugou ira na tinoni.
Na tinoni sa roitinia na tuvisi sa sa
tuvisi, kai muqisi podeke vei tugu na
Karisito sa tuvisi.
8 Na tinoni sa roitinia na sela sa na
ona na bangaradi na tomate, ura na
bangaradi na tomate sa sela podalai
pa popodalaina tu. Ko na ginuana sa
bola votu na Tuna na Tamasa sa vei
ko mi piara paleria sira na roiti tana
bangaradi na tomate sau.
9 Na tinoni sa podo tana Tamasa sa
sake roitinia na sela, ura na kiko toa
tana sa sa togasa tana. Beto na tinoni
isa sa sake boka sela ura isa sa tei
podo tu tana Tamasa.
10 Pira vei beto sa kabere sa ira sei
sa na koburu tana Tamasa beto ira
sei sa na koburu tana bangaradi na
tomate: na tinoni sake roitinia na
tuvisi beto sake roroqua na turana sa
nake tana Tamasa sisa.

Mu Mekarai Vairoqu

11 Ura api sa na nongoro isa qu tei
nongoria pa popodalaina tu: gita sa
ta mekarai vairoqu sau.
12 Take vei i Keni. Isa na ona na
kutana nikerena ko sa vamatea na
tasina mekana. Ko na sa ginuana
beto sa vamatea i Keni sa na tasina?
Ura i Keni sa ira na ona roiti sa na
ikeredi goto na roiti tana tasina sa na
tuvisidi.
13 Ka visa turaqu, muke gabara
vei mineke tavaraguanigou na kasia
gusu.
14 Gita taqe gigilai sa taqe loai na
mate ko taqe tei karovo laoa tu na
toa ura taqe roroquria ira na turada.
Na tinoni sake vairoqu sa togasa pa
mate.
15 Isa sake tavaraguania sa na
tasina sa na tinoni vaivamate sisa.
Ko qu gigilaimiu agou sa na tinoni
vaivamate sa sake isongia na toa jola.
16 Pira vei sa taqe gigilai gita sa
na vairoqu: ura i Jisu Karisito sa
vanigita na ona toa mekana. Ko gita
ba sa pada tugu ko tana vaniria ira na
goto turada sa na oda toa.
17 Na tinoni sa isongia na isisongo
tana kasia gusu api beto sa batiaona
sa kai turana sa vaivasevi ba sa sado
vauku palea tana sa na bulona, poni
sa ai vei beto mina boka kolea na
vairoqu tana Tamasa sisa?
18 Ka visa qua koburu, take vairoqu
pa paranga babi pa ovovele gu, goto
ta vagore votua tu pa roiti beto pa
sosoto sa noda vairoqu.

Na Oda Rarange Pa Moena Na Tamasa

19 Ko taqe vairoqu pa roiti beto pa
sosoto sa gita ko vei sa taqe gigilai
sa taqe isongia na sosoto beto ko na
buloda ba mina manoto tonai tana
turu pa moena na Tamasa.

20 Vei mina pitugita sa na buloda
mekada, poni sa taqe tei gigilai tu
gita sa na Tamasa sa lavata jolania na
buloda ko isa sa gigila betoria doru
sakasava veveida gita.
21 Ka visa baere jonga, vei minake
pitugita sa na buloda mekada, poni
sa taqe varene pa moena na Tamasa
sa gita.
22 Ko doru kai sakasa taqe tepai
sa taqe tekuniria tugu tana, ura taqe
kopuniria na garunu tana beto taqe
roitiniria sa vei sa vaqerai isa.
23 Api sa na garunu tana: gita ta
vasosotoa na isongona i Jisu Karisito
na Tuna beto ta mekarai vairoqu, ko
isa sa na garunu sa vanigita isa.
24 Na tinoni sa kopunia na garunu
tana sa sa togasa tana, beto isa sa to-
gasa tugu tana tinoni isa. Ko pira vei
taqe gigilai sa isa sa togasa tadagita:
ura sa vanigita na Gagala Tabuna.

4

Na Gagala Sosoto Beto Na Gagala Seseke

1 Ka visa baere jonga, muke vasoso-
toria doru gagala qai lame, goto mu
podekeria tu na gagala ko mu gigilai
sa vei bi na koko lame veidi tana
Tamasa sa babi dai. Ura soku sira na
tinoni kokorotai sesekedi qai tei votu
lao tu pa doru eqa pa kasia gusu.
2 Pa soana vei api sa muna gigalia
agou sa na Gagalana na Tamasa: isa
na gagala sa ule votunia na podo
masa na orungu ti Jisu Karisito sa na
koko veina tana Tamasa sisa.
3 Goto na gagala sake ule votunia
i Jisu poni sa nake koko veina tana
Tamasa isa. Isa sa na gagalana na
kana tana Karisito. Isa sa na gagala
qu tei nongoronia tu na veveina kode
mina lame qarigu, ko kopira sa tei
korapa tu pa kasia gusu sisa.
4 Ka visa qua koburu, na ona na
Tamasa sagou ko qu tei vakilasaria
tu agou sira na tinoni kokorotai
sesekedi. Ura na Gagala sa kole
tamugou sa neqi jolania sa na gagala
sa kole tadira na tinoni pa kasia gusu.
5 Ira na tinoni kokorotai sesekedi
sa nona na kasia gusu, ko qai
paranganiria gu sira na sakasava pa
kasia gusu, beto na kasia gusu ba sa
nongororia sira.
6 Goto gita sa na ona na Tamasa,
ko na tinoni sa gigilai na Tamasa
sa vainongoro lame tadagita. Goto
isa nake tinoni tana Tamasa sa sake
vainongoro lame tadagita. Ko pa
soana vei api tana boka dogoro
pikataria gita sa na Gagala sosotona
beto na gagala sesekena.

Na Tamasa Vairoqu

7 Ka visa baere jonga, aria ko ta
mekarai vairoqu, ura na vairoqu sa
na koko veina tana Tamasa. Ko na
tinoni sa vairoqu sa na podo veina
tana Tamasa beto sa gigilai sa na
Tamasa.
8 Na tinoni sake vairoqu sa sake
gigilai sa na Tamasa, ura na Tamasa
sa na Tamasa vairoqu.
9 Pira sa vei beto sa bola votu
tadagita sa na vairoqu tana Tamasa:
na Tamasa sa garunu lagerenia pa
kasia gusu na Tuna Mekai, ko ta toa
gita sau.
10 Api sa na vairoqu: nake gita
mai taqe roroqua sa na Tamasa, goto
isa tu mai sa roroqugita beto sa
garunu lagerenia na Tuna ko isa sa
na vavakukuvu garona sa vulasaria
na oda sela.
11 Ka visa baere jonga, inara sa ro-
roqu veinigita sa na Tamasa ko gita
ba ta mekarai vairoqu.
12 Kepore kai tinoni sa tei dogo-
ria mai tu sa na Tamasa; ba vei
tana mekarai vairoqu sa gita, poni
na Tamasa sa togasa tadagita beto na
ona vairoqu sa sa okoto tadagita.
13 Pira vei beto taqe gigilai gita sa
gita taqe togasa tana Tamasa beto ko
isa sa togasa tadagita: ura isa sa tei
vanigita tu na ona Gagala.
14 Beto ko agei qe tei dogoria tu
beto qe pogosia na vavakatona sa na
Tamasa Tamana sa tei garunu lagere-
nia tu na Tuna, ko na Tuna isa sa na
inaalo tana kasia gusu.

15 Na tinoni sa ule votunia sa i Jisu
sa na Tuna na Tamasa sau, sa na
Tamasa sa togasa tana tinoni isa beto
na tinoni isa sa togasa tana Tamasa.
16 Beto gita taqe tei gigilai tu beto
taqe vasosotoa sa na vairoqu tana
Tamasa sa lame tadagita.
Na Tamasa sa na Tamasa vairoqu,
ko na tinoni sa togasa pa vairoqu
sa sa togasa tana Tamasa beto na
Tamasa sa togasa tana.
17 Ko pira vei beto sa okoto tadagita
sa na vairoqu ko ta varene pa rane
vaipitu, ura isa tugu sa vei isa sa gita
ba taqe toa vei tugu isa pa kasia gusu
api.
18 Na matagutu sa sake kole vaiso-
manai tana vairoqu, goto na vairoqu
okotona sa adu votu palenia sa na
matagutu, ura na matagutu sa kole
tavitia na vinakilasa. Na tinoni sa
matagutu sa oqoro isongia sa na
vairoqu okotona.
19 Taqe boka vairoqu sa gita ura isa
mai tu sa roroqu momoegita.
20 Na tinoni sa paranga, <<Ara qa
roroqua sa na Tamasa!>> sau, beto
sake tavaraguania na tasina sa isa na
tinoni sesekena gu sisa. Ura na tinoni
sake roroqua na turana isa sa batini
matana, poni sa ai vei beto mina boka
roroqua isa sa na Tamasa isa sake
batini matana?
21 Api sa na garunu sa vanigita na
Karisito: na tinoni sa roroqua na
Tamasa sa mi roroqua tugu vei na
turana.

5

Na Oda Rangena Na Tuna Na Tamasa

1 Na tinoni sa vasosotoa i Jisu sa
na Karisito sau sa na podona tana
Tamasa sisa. Ko na tinoni sa roroqua
sisa sa vaivapore sa sa roroqua tugu
vei sa na tuna sa vaporea.
2 Pira vei taqe gigilai gita sa taqe ro-
roquria sira na koburu tana Tamasa:
tonai taqe roroqua sa na Tamasa beto
taqe roitinia na garunu tana.
3 Api sa na vairoqu tana Tamasa:
ko gita ta kopuniria na garunu tana.
Ko ira na garunu tana sa nake tap-
atadi,
4 ura doruna qai podo tana Tamasa
qai tei vakilasia tu sa na kasia gusu.
Ko na oda rarange sa na neqi sa vaki-
lasia sa na kasia gusu.
5 I sei sa na tinoni sa vakilasia na
kasia gusu? Kepore mutugu goto isa
tugu na tinoni gu sa vasosotoa na
Tuna na Tamasa si Jisu.

Na Sosotona Na Vavakato Tana Tamasa

6 I Jisu Karisito sa isa sa lame pana
kolo beto pana orungu. Ko nake pana
kolo gu mekana isa sa tapaputaisonia
goto pana orungu tugu vei isa sa nyoa
tonai sa mate. Ko na Gagala mekana
sa ulenia sa na vavakato api, ura na
Gagala sa na sosoto.
7 Ko ira kue qai ulenia sa na
vavakato:*
8 na Gagala, na kolo beto na
orungu. Ko ira kue kame gu sa na
dia vavakato.
9 Vei tana boka vasosotoa gita
sa na vavakato tadira na tinoni,
poni na vavakato tana Tamasa sa
sa poreveveina jola. Ko api sa na
vavakato tana Tamasa isa sa tei
vavakatonia tu na veveina na Tuna.
10 Na tinoni sa vasosotoa na Tuna
na Tamasa sa sa isongia na vavakato
sosotona pa ona toa. Na tinoni sake
vasosotoa na vavakato tana Tamasa
sa sa vasekea sa na Tamasa, ura
sake vasosotoa na tinoni isa sa na
vavakato tana Tamasa na veveina na
Tuna.
11 Ko api sa vavakato isa: na
Tamasa sa tei vanigita tu na toa jola,
ko na toa api sa kole tana Tuna.
12 Na tinoni sa tekua na Tuna sa
isongia sa na toa api, goto na tinoni
sake tekua na Tuna na Tamasa sa
sake isongia sa na toa.

Na Paranga Vinabebetona

13 Dorudi pira sa qa kuti laoniria
ara tamugou ko agou mu gigila

* **5:7** Kaki kukuti nake loka pa moadi sa pira sau sa na pikata 7: Ko ira kue qai ulenia sa na vavakato pa noka: na Tamana, na Tuna beto na Gagala Tabuna, beto ira kue pira sa kame. Beto ira kue qai ulenia na vavakato pa peso:

vatalea sa qu isongia na toa jola sagou qu vasosotoa na isongona na Tuna na Tamasa qau.

14 Ko api sa taqe varenenia gita pa moena na Tamasa: tonai na sa tabe tepai isa sa tutia na nyorogua tana, poni sa isa sa nongorogita.

15 Ko vei tana gigilai sa doru kai sa taqe tepai sa isa sa vanigita gu, poni sa taqe gigilai sa taqe tekuria gu gita sira na sakasa taqe tepania isa.

16 Vei kai tinoni bi batia kai turana bi roitinia na sela isa minake toni laonia pa mate isa, poni mi vavara ko na Tamasa mi vania na toa sa na tinoni isa. Na veveidi ira na tinoni qai roitinia na sela minake vakamuniria pa mate sa qa korapa pojaria ara. Goto koleona sa na sela mina boka kamunia pa mate na tinoni. Ara qake pojanigou ko mu vavarania sisa.

17 Doru roiti ikeredi sa na sela gu, ba koleona na sela sake vaivakamu pa mate.

18 Gita taqe gigilai sa isa sa podo tana Tamasa sake sela, ura isa sa podo tana Tamasa sa kopunia ko na kutana nikerena sake boka koti vikeria.

19 Gita taqe gigilai sa na ona na Tamasa sa gita, beto na kasia gusu doruna sa qai kole pa kauruna na neqi tana kutana nikerena.

20 Taqe gigilai gita sa na Tuna na Tamasa sa tei lame tu beto sa tei vanigita tu na gigalai ko taqe boka gigilai gita sa isa na sosoto. Ko gita sa taqe kole tana sa sosoto- i Jisu Karisito na Tuna. Isa sa na Tamasa sosoto beto na toa jola.

21 Ka visa qua koburu, mu uku paleniria sira na tamasa sesekedi.

I Jone Vinarua

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara na tinoni mamata qa kuti
lao tamu na iviva rereko tavilemu
beto tadira na mua koburu. Agou
sa qa roroqugou sosoto, ko nake ara
gu mekaqu goto ira doru qai gigilai
na sosoto ba qai roroqugou tugu vei
sagou,
2 ura na sosoto sa togasa tadagita
beto ko mina kole tadagita kamua na
kamua.
3 Na vairoqu vaialona, na vairoqu
vaitokai, beto na bule tana Tamasa
na Tamada beto ti Jisu Karisito na
Tuna na Tamada sa mai kole somana
tadagita pa sosoto beto pa vairoqu.

Na Sosoto Beto Na Vairoqu

4 Ara qa qera vivitigi ura qa batia
sa ira kaki koburu tamu qai tutia na
sosoto, ko qai tutia sa isa tugu na
garunu taqe tekua tana Tamada.
5 Ko kopira qa tepago ara sao, na
iviva rereko: gita ta mekarai vairoqu.
Nake kai garunu koregana sa qa ko-
rapa kuti laonia ara tamu api, goto isa
tugu taqe isongia pa popodalaina tu.
6 Ko api sa na vairoqu: gita ta tu-
tiria sa na garunu tana. Na garunu
qu tei nongoria tu pa popodalaina sa
api: agou mu tutia na vairoqu.*
7 Ura soku tinoni vaitoni vapiru sa
qai tei votu lao tu pa kasia gusu. Ira
na tinoni pira sa qaike ule votunia
sa i Jisu Karisito sa lame toa masa
na orungu. Na tinoni sa vei ina sa
na tinoni vaitoni vapiru beto na kana
tana Karisito sisa.
8 Mu kopu mulenigou mekamiu ko
maike mumuri sira qu roitiniria goto
muna tekua tu agou sa na tabara oko-
tona.
9 Na tinoni sa kasopo vajola lao ko
sake togasa pa vaivagigalai veveina
na Karisito api sa sake isongia sa na
Tamasa. Goto na tinoni sa togasa pa
vaivagigalai api sa sa isongia sa na
Tamana beto na Tuna.
10 Na tinoni sa lame tamugou ko
sake pogosia sa na vaivagigalai api,
sa muke vatogai pa ruma beto muke
paranga gogosoria.
11 Ura na tinoni sa paranga gogoso-
ria sisa, sa sa somananiria tugu isa sa
na roiti ikeredi tana.

Na Paranga Vinaokotona

12 Qai soku sira na ginugua qa ny-
orogua kuti laoniria ara tamugou,
ba qake nyorogua vavakatoniria pa
pepa beto pa peni. Goto qa gigila
vatalea sa ara mana lao kamugou, ko
tonai tu tana vaigosoro sosoto poni sa
tana kole mekarai vaivavakato, ko mi
okoto sa na oda qeqera.
13 Ira na koburu tamu ao na lu-
lumei tavilemu sa qai garunu laonia
na dia roroqu tamugou.

* **1:6** Pa paranga Qiriki na kipa rorove api mina boka tapeluku vei api: agou mu tutia na garunu.

I Jone Vinaue

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara na tinoni mamata sa qa kuti
laonia na leta api tao Qaiosi na qua
baere jonga, ao qa roroqugo sosoto.
2 Qua baere jonga, na vavara taqu
sa ao mu suvere vatale beto mu toa
vajonga sa vei tugu na gagalamu sa
korapa toa vataleona.
3 Ura qa qera vivitigi sara totonai
qai lalame ira kaki turada ko qai
vavavakatonia sa na sosoto sa kole
tamu sa vei tugu qu korapa tutia na
sosoto ao.
4 Kepore mule sa kai qeqera bi
lavata jolania sa na qeqera taqu to-
tonai qa nongoroniria sira na qua
koburu qai tutia na sosoto.

I Qaiosi Sa Tavatarasae

5 Qua baere jonga, ao qu tarange
pana roiti qu roiti tokaniria ira na
turada beto na tinoni gotodi tu.
6 Ira na tinoni aipira qai vavakato-
nia pa ekelesia api sa na veveina na
vairoqu tamu. Ko ira na tinoni aipira
sa sa jongana jola beto sa garo tana
na Tamasa sa ao mu vatana tokaniria
pana dia rererege.
7 Ura na isongona na Karisito sa qai
votu laonia sira ko qaike tekua kai
vaitokai tadira na tinoni rodomo.
8 Ko sa vei sa gita tugu sa sa pada
tana vatogaria sira na tinoni vevei
aipira, ko ta mekarai roiti tavitiria ira
pa sosoto.

Ira Dioterepesi I Demetiriasi

9 Ara qa tei kuti lao tu tana eke-
lesia, ba i Dioterepesi isa sa nyony-
orogua vavaporeveveinaia mekana
sa sa daiona vatogagei sagei.
10 Ko tonai mana lame kamu ke-
takoi poni sa mana lodaka vania ara
sira na sakasa sa roitiniria ura agei
ba sa vakesa goboronigei na paranga
ikikeredi sisa. Ba nake ketakoi gu
sa noso sa, goto sa daiona tugu vei
vatogaria sira na turada beto ira qai
nyoroguania ko bai vatogaria sira na
turada qarigu ba sa suquturia tugu
beto sa iju votu paleniria tugu pa eke-
lesia.
11 Qua baere jonga, muke dogoro
tutia na ikerena goto na jongana tu.
Na tinoni sa roitinia na jongana sa na
ona na Tamasa; na tinoni sa roitinia
na ikerena sa sake batia sa na Tamasa
sisa.
12 Ira doru qai vavakatonia sa na
toa tai Demetiriasi sa sa jongana jola
qarigu ko na sosoto pana ona toa
ba sa ulule mekana. Ko agei ba qe
vatamo laonia gu sa na mei vavakato
jongana na veveina isa, ko ao ba qu
gigilaimua sa na vavakato tamigei sa
na sosotona.

Na Paranga Vinaokotona

13 Qai soku sira na ginugua sa ny-
orogua kuti laoniria ara tamu, ba
qake nyorogua vavakatoniria ara pa
pepa beto pa peni.
14 Qa gigila vatalea ara sa mina
oqoro sovai sa kode mana batigo
gu, ko tonai tu tana vaigosoro
sosoto poni sa tana kole mekarai
vaivavakato.
15 Na bule mi somana tamu. Ira
na oda baere pira sa qai garunu lao-
nia na dia roroqu tamu. Mu okoto
pojaniria na mei roroqu ira na oda
baere ketakoi.

I Jiudasi

Na Popodalaina Na Leta

1 Ara Jiudasi kai nabulu ti Jisu
Karisito beto na tasina i Jekopi.
Na leta api sa lao tadira na
takukudi beto na taroqudi tana
Tamasa na Tamada beto na takopu
vasaredi ti Jisu Karisito.
2 Na vairoqu vaitokai, na bule beto
na toa vairoqu mi vovonu tamugou.

Ira Na Tinoni Ikikeredi (2 Pita 2.1-17)

3 Ka visa baere jonga, qa kole
ngangali vivitiginia ko ba kuti lao-
nia tamugou ara sa na veveina na
toa taalona taqe mekarai isongia gita
qau, ba kopira sa neqi viva tu pa
roququ ara sa na roroqu ko ma
kuti lao sa tamugou ko ma paranga
vaneneqigou tu sagou ko mu turu
varenenia sa na vaivagigalai soso-
tona veveina na rarange qai tei teku
vakarovo betoa tu ira na tinoni tana
Tamasa qau.
4 Ura ira kaki tinoni ikikeredi qai
tangutinia perangana tu ko mai goso-
ria na vinakilasa sa qai tei mavo su-
lopo tome tu pa vaikamu tamugou.
Qai peluku vapirua ira sa na vairoqu
vaialona ta noda Tamasa ko qai teku
veinia na dia vinamalumu roroitidia
uana lulasana beto qai kilu palenia
ira sa na oda koimata memeka beto
na Bangara i Jisu Karisito.
5 Ego qu tei gigilariamiu tugu agou
sa aipira ba ara qa nyorogua varo-
roqunigou mule. Na Bangara sa pa
liguna sa alo votuniria perangana pa
Ijipi sira na tinoni Izireli poni sa sa
vai paleria tugu sira qaike vasosotoa.
6 Ko ira na mateana qaike kopu-
nia na neqi qai isongia goto qai loa
pale tu sa na dia susuverena, poni
na Tamasa sa piuniria na seni kole
jolana ko sa vakoleria pa rodomo
kukunina ko tinganai mina kamua
na rane lavata tonai mai tavakilasa.
7 Ira pa Sodomo beto pa Qomora
beto na gugusu vailivutaidi sa qai toa
vei mutugu ira na mateana inara ko
qai toania na toa lulasana beto qai
vaiaru vabosi lao lame. Ko ira na
gugusu ira sa qai korapa gosoria sa
na vinakilasa tana iku kole jolana, ko
na vinakilasadi ira sa na vinabalau
tadira doru tinoni.
8 Ko pa soana vei tugu isa sa, ira
na tinoni ikikeredi pa vaikorapaimiu
aipira sa qai tutiria sa na dia putagita
ko qai vapajia na tinidi mekadi, qai
kilu pale na neqi babangara, beto qai
poja vivikereria na minete pa noka.
9 Ba i Maekolo tu, isa na kuta
mateana, ba totonai qai vaigesonia
na veveina na kokobu tinina i Mosese
ira karu na bangaradi na tomate, ba
sake doro veinia na ona laona isa ko
mina vamoroania sa na bangaradi
na tomate. Goto i Maekolo sa poja
vamomosonia gu sa na bangaradi na
tomate, pira saunia, <<Na Bangara
mi tokego sao,>> saunia.
10 Goto ira na tinoni aipira sa ira tu
na sakasa qaike gigilaria na veveidi
sa qai poja vivikereria; beto qai vei
na manugu kepore roqudi ko ira
na sakasava qai peki vagogovea pa
roqudi sa ira tugu sa na sakasava sa
teku tariniria na vinakilasa ira.
11 Mai takulangagadia tu! Ura qai
tutia na soana ti Keni, qai gonaniria
pa isisongo soana piruna ti Balamu
beto qai tavakilasania na paranga
kakarovo koimata sa vevei i Kora.
12 Ira na tinoni aipira sa qai vei na
mati golomodi pa olapana tonai qu
vaikamu tekua na vavolo roroquna
na Bangara agou, qai gagale ngoja
tave kepore na dia pangaga, beto qai
vei na tinoni kopu sipi sa kopu mu-
lenia gu mekana. Ira sa na pauku
okoro sa kepore na okorona ko sa ivu
vatagara jola palea na gava. Ira sa
qai vei na gou egorodi ko qaike vua
totonai sa kamua na dia totoso vua,
qai vei na gou qai ruani mate ko qai
tasobulu pale.
13 Ira sa qai vei na tovogo
ranebongi qai vadadaoria pa
poanana sa na dia roiti lulasa
vaivakeadi. Ira sa qai vei na seru qai
gona selania na dia soana rereregena

ko qai rerege vapiru, ko ira sa korapa takopu vaniria sa na eqa rodomo kukunina ketakoi mai suvere kamua na kamua.

14 Ira tugu na tinoni aipira sa qi ule votunia i Inoke, isa na vitu popodo pa tutina i Adama, tonai pira qiu, <<Vainongoro! Na Bangara sa toniria ira nona soku vuro mateana madidi
15 ko mina tutiniria isa sira doru tinoni beto mina uduku votuniria sira doru roiti vavakepore Tamasa qai toaniria beto mina pituniria isa sira doru paranga ikikeredi qai gonania isa ira na tinoni seladi,>> qiu.
16 Ira na tinoni pira sa qai kole gu ququminiria ira na goto tinoni, qai kole gu nyanyaqo votuniria na sela tadira na goto tinoni sa aipira, ko qai kole gu tutiria na dia nyorogua ikikeredi mekadi. Qai kole gu paranga vapopoto bati kare beto qai paranga valolomosoria ira na goto tinoni ko mai tutiria na dia roroqu ira qarigu.

Na Paranga Vinabalau Beto Na Vavanau

17 Goto agou, ka visa baere jonga, sa mu vakoititiria sira na paranga perangaina tu qai pojaria ira na tinoni tagarunudi ta noda Bangara i Jisu Karisito.
18 Pira qarigunigou sira: <<Pana totoso bebetona sa kode mai lame sira na tinoni vavalededi qai tutia na dia nyorogua vavakepore Tamasa,>> qarigunigou.
19 Ira na tinoni aipira sa qai roitinia na toa vaipikatai, sa gaitiria na dia nyorogua mekadi, beto qaike isongia na Gagalana na Tamasa.
20 Goto agou, ka visa baere jonga, sa mu mekarai vaivaneqi pa miu rarange madina jola, mu vavara pa vaitoni tana Gagala Tabuna,
21 beto mu toania na vairoqu tana Tamasa tonai qu korapa gelenia na vairoqu vaitokai ta noda Bangara i Jisu Karisito isa mina vanigou na toa jola.
22 Ira qai ruarabeke sa mu vadogoroniria na bulo vairoqu.
23 Ira kaki mu saputu votuniria pa memea iku ko mu aloria, goto ira kaki sa mu vadogoroniria na bulo vairoqu ba muna vavabalau ko muke doro roroniria goto muke tavaraguania tugu vei sa na dia poko sa ramatia na pajina na dia uana lulasana.

Na Tamasa sa mi Tavatarasae

24 Na Tamasa isa sa boka kopunigou ko munake tatupe beto isa sa boka vaturugou na tinoni lioso qeqeramiu pa moena na ona kabere lavata,
25 isa na Tamasa memekai na oda inaalo mi isongia, pana roiti ti Jisu Karisito na oda Bangara, sa na vinatarasae, na vinalavata, na neqi binangara beto na neqi totolidi doru sakasava podalai pa popodalaina, kamua kopira ko mi kamua na kamua. Agua.

Na Dodogoro Tai Jone

Na popodalaina

1 Pana buka api sa qai takuti sira
na sakasava sa vavotu lameria pana
dodogoro i Jisu Karisito. Na Tamasa
tu sa vania i Jisu Karisito sa na
dodogoro isa, ko mina ule votu vak-
abere vaniria ira na ona nabulu sira
na veveidi na sakasava nake sovaina
beto kode mai pidoko lame saunia.
Ko i Jisu sa garunia sa nona mateana
ko sa ule votu vania sa na ona nabulu
i Jone,
2 ko i Jone sa sa vavakatoniria sira
na sakasa sa batiria. Ko na sakasava
sa batiria i Jone sira na paranga tana
Tamasa beto na vavakatona i Jisu
Karisito.
3 Mina tamana sisa mina tiro vo-
tuniria na paranga kokorotai aipira,
beto ko mai tamana sira mai vainon-
goroniria beto mai tutiria na paranga
qai takuti pana buka api! Ura sa tei
tata lame tu sa na totoso totonai mai
gore votu sira na sakasava aipira.

Na Paranga ti Jone lao tadira ka vitu ekelesia pa Esia

4 Ara Jone sa qa kuti lao pana tamu-
gou ka vitu ekelesia pa ia pa Esia.

Mi kole somana pana tamugou sa
na vairoqu vaialona beto na bule na
lame veidi tana Tamasa, isa sa ko-
rapa kopira, sa kole perangana tu,
beto kode mina korapa tu vuka risa.
Beto ko na vairoqu vaialona beto na
bule isa sa sa koko lame vei tugu
tadira ka vitu gagala pana moena na
ona totoqo bangarana;
5 beto ko na vairoqu vaialona beto
na bule isa sa sa koko vei pana tai
Jisu Karisito, isa na tarangena nona
vavakato, na tinoni sa turu mule
vamoe pana mate, beto ko isa sa
bangaraniria na babangara pa kasia
gusu.

Isa sa roroqugita sa gita ko pana
orunguna sa sa ruvatagita pana oda
sela sa gita,
6 beto ko sa roiti veinigita na ona
bubutu iama isa, ko taqe nabulunia
gita sa na Tamasa na Tamana. Ko
pana ti Jisu Karisito mi kole sa na
vinalavata beto na neqi kamua na
kamua! Agua.
7 Dotu, sa korapa lame pa lei sisa!
Ko doru tinoni sa kode mai batia
sisa,
tataviti ira na tinoni qai qatai isa.
Ira doru puku tinoni pa peso
sa mai lukana takulangania sisa.
E, mina vei tugu! Agua.
8 <<Ara sa na popodalaina beto na
vinabetona,>> sau sa na Bangara na
Tamasa, <<isa sa korapa kopira, sa
kole perangana tu, beto kode mina
korapa tu vuka risa, na Tamasa vi-
vana jola.>>

Na Karisito sa votu ti Jone

9 Ara Jone, ara na tasimiu qa tutia
i Jisu ko qa somana vitigi tavitigou
pana binangara tana Tamasa beto
turu vangaju. Qa taloa pale pa nusa
pa Patimosi sara, ura qa vavaqatania
ara sa na paranga tana Tamasa beto
na vavakatona i Jisu Karisito.
10 Pana rane tana Bangara qa taaru
pana neqi tana Gagala Tabuna sara
beto qa nongoria sa kai ovovele
lavata sa vaqoro viva vei na kuvili
pa liguqu.
11 Pira sau sa na ovovele isa, <<Mu
kuti vakoleria pa buka sira qu batiria
beto mu garunu laonia pana tadira
ka vitu gugusu lavata aipira: pa
Episasi, pa Simuna, pa Peqamosi, pa
Tuateira, pa Sadeisi, pa Piladelapia
beto pa Laodikeia,>> sau.
12 Poni ma balinga ko ma batia i sei
sa sa korapa parangasiu qau, ko qa
balinga poni sa qa batiria sa ka vitu
tuturuna tana juke. Ko na tuturuna
tana juke ira sa qai taroiti pa qolo,
13 ko koleona pana vaikorapaidi ka
vitu tuturuna tana juke sa kale vei
kai Tuna na Tinoni sa vasaea na poko
kakasa gojo doruru sa gore tu kamu
pa nenena, beto ko na qolo sa sa kil-
isavarania pa raraqona.

14 Na vurunguna pa batuna sa sa
keka vavalaka vei na vulu babi na
lei, na matana sa tolanga vei na
memeani iku,
15 na nenena sa vei na kilangani
barasi sa tavalioso pana iku, beto na
ovovelena sa vei na ovangani kijara
pie.
16 Na lima kale matuana sa
aruniria ka vitu seru, pana mangana
sa votu na benete sa gani vaikale,
beto na isumatana sa sa kabere
tolanga vei na tapo korapa rane.
17 Ko totonai qa batia ara sisa, poni
sa qa matagutu vivitigi, ko qa vukele
gona kole pa nenena kale pu vei na
tinoni matequ. Poni sa vaoponisiu
na lima matuana beto sa parangasiu,
<<Muke matagutu! Ara sa na momoe
beto na liligu.
18 Ara sa na toaqu! Qa mate mai tu
perangana, ba dotu kopira sa qa toa
kamua na kamua. Ara qa isongia sa
na viduluna na mate beto na ia tadira
na tinoni matedi.
19 Ko kopira mu kuti vagoreria sira
na sakasava qu korapa dogororia,
beto ko ira na sakasava mai pidoko
votu vuka risa.
20 Api sa na ginua golomona ka vitu
seru qu batiria pa lima kale matuaqu,
beto ko ka vitu tuturuna na juke. Ira
ka vitu seru sa ka vitu mateana tadira
ka vitu ekelesia, goto ka vitu tutu-
runa na juke sa ka vitu ekelesia.>>

2

Na nongoro tadira na ekelesia pa Episasi

1 <<Tana na mateana tana ekelesia
pa Episasi sa api mu kutia:
Aipira sira na paranga tana sa
aruria ka vitu seru pana kale mat-
uana beto sa rerege pana vaikora-
paidi ira ka vitu tuturuna juke qai
taroiti pana qolo. Pira sau sisa,
2 <Qa gigilariaqua ara sira na
mua roiti qu gosoro taleni vitigi,
na mua turu vangaju, beto quke
tavaraguaniria tugu vei sira na tinoni
ikikeredi. Qu tei podekeria tugu ao
sira qai gigala muleniria na tinoni
tagarunudi, ko qu tei bati votuniria
tu sa na tinoni nyonyoravadi gu sira.
3 Qu turu vangaju, beto ko qu
gosoro taleni vitigi nisongoqu ara
beto qu pavu talenia sao.
4 Ba api gu sa qake tavaragua-
nia ara pana tamu: kopira quke
vairoqu vei qu vevei na totoso mo-
moe sao.
5 Ko mu roqu vakoititia sa na
souna vei ketakoi qu koko vukele.
Mu gabala ko mu roitiniria sira na
roiti qu roitiniria na totoso momoe.
Vei munake gabala sa kode mana
lame ko mana varijo palea pana ona
kokolena sa na mua tuturuna juke.
6 Ba api sa isa qa qeranigo ara
ao: quke tavaraguaniria tu ao sa
na roiti tadira kai puku tinoni qai
gigalaniria na Nikolaitesi, ko ara
ba qake tavaraguaniria tugu sira.
7 Na tinoni sa pore talingina sa
mi nongoria sisa vei sa pojai na
Gagala Tabuna tadira na ekelesia!
Pana tadira na tinoni mai turu
varene pana dia rarange, sa ara
mana vamalumuria ko mai tekua
sa na vuana na gou vaivatoana,
isa sa pidoko pana inuma tana
Tamasa,> sau,>> sau sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Simuna

8 <<Beto tana mateana tana na eke-
lesia pa Simuna sa api mu kutia:
Aipira sira na paranga tana na
popodalaina beto na vinabetona,
isa sa tei mate mai tu ba sa toa
mule. Pira sau sisa,
9 <Qa gigilaiqua ara sa qu tan-
gangulu na suvere golaba sao (ba
pana toa gagala sa qu isisongo sao)!
Beto qa gigilariaqua tugu ara sira na
sakasava ikikeredi qai poja tarinigo
ira qai gigala muleniria na tinoni Jiu,
ba qai seke tugu goto na puku tinoni
gu pana vaikamu tai Setani sira.
10 Munake isongo matagutuniria
sira na tapata kode iapeki muna
gosororia. Mu vainongoro lame ko! I
Setani sa kode mina gona tomenigou
pana ruma vaipiu sa kaki agou, ko
mina podekegou, ko ka manogaputa
rane mina vatapatagou. Ba vei muna

tavamate tu ba muke beto rangesiu sara, ko ara mana vanigo na toa jola, isa sa vei na pinia sa tekua na varene tonai sa vakilasaria nona kana.

11 Na tinoni sa pore na talingina sa mi nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna tadira na ekelesia! Ira mai turu varene pa dia rarange sa maike tavavitigi pana mate vinarua,> sau sisa.>>

Na nongoro tadira na ekelesia pa Peqamosi

12 <<Beto pana tana mateana tana na ekelesia pa Peqamosi sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana na tinoni sa isongia na benete sa gani vaikale. Pira sau sisa,

13 <Qa gigilaiqua ara sa na ia ketakoi qu suveria ao sa na ia ketakoi sa kolea na totoqona bangara beto sa tavabangara i Setani. Ba ao qu aru tamana vamauru beto quke kilu palenia na mua rarange lame pana taqu, vei tugu pa totoso sa tavamate si Anitipasi. Isa na tinoni sake koroto vavakatonia na veveiqu ara pana tadira na tinoni sisa. Isa sa sa tavamate pa vaikorapaimiu agou, ketakoi sa suvere i Setani.

14 Ba ka vivisa sakasava gu sa sake vaqerasiu ara pana tamu. Koledia kaki agou sa qai tutia na vaivagigalai tai Balamu, isa sa vagigalaia si Balaki ko mi vavukeleria sira na tinoni Izireli ko mai tekuria sira na gagani qai tei tavavakukuvu lao tu tadira na beku beto mai roitinia na toa manugu sau.

15 Beto ko koledia tugu sira kaki tinoni pa vaikorapaimiu ao qai tutia na vaivagigalai tadira kai puku tinoni qai gigalaniria na Nikolaitesi, ko ira ba qai toa vei tugu na manugu.

16 Ko mu gabala! Munake vei sa nake sovaina beto kode mana lao tamu ko mana varajaniria na benete vaipera sa votu pana mangaqu ara sira.

17 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna tadira na ekelesia! Tadira qai turu varene pana dia rarange, sa ara mana ianiria na teteku poreveveina kole golomona. Beto ko mana okoto vaniria na patu kekeala ketakoi sa takuti sa kai isongo koregana isa kepore kai tinoni sa gigilai, goto mekana vapupusalai gu na tinoni sa teku vakarovia isa sa sa gigilai,> sau,>> sau sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Tuateira

18 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Tuateira sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana Tuna na Tamasa, isa na matana sa tolanga vei na memeani iku beto na nenena sa kilanga vei na barasi sa tavalioso pa niku. Pira sau sisa,

19 <Qa gigilaiqua ara sira na mua roiti, na mua vairoqu, na mua rarange, na mua roiti ninabulu, beto na mua turu vangaju. Ko qa gigilaiqua tugu ara sa kopira qu roiti viviva jolania na totoso momoe sao.

20 Ba api sa sake vaqerasiu ara pana tamu: quke iju pale si Jezabelo, isa na rereko sa gigala mulenia na tinoni kokorotai tana Tamasa sisa sau. Ko pana ona vaivagigalai sa toni vapiruria isa pana toa lulasana sira na qua nabulu, beto sa vagigalairia ko qai gania sa na gagani qai tei tavavavakukuvu lao tu tadira na beku.

21 Qa tei vania tu na totoso ara sisa ko mi gabala qaunia, ba sake nyorogua gabala loa pale isa sa na toa lulasana.

22 Ko mu vainongoro ko! Kode mana gona vakole palea ara pana lovu sisa ko mina vakamunia na mo. Beto ko ira qai babarata tavitia isa ba mai gosoria tugu sa na vitigi vei maike gabala pana roiti ikikeredi tana sira.

23 Beto ko mana vamate paleria ara sira doru koburu tana. Ko ira doru ekelesia mai gigilai sa ara gu qa gigila betoria sa na roqudi beto na bulodi na tinoni, beto ko ara tugu mana okoto vanigou na tabarana na

padana na miu roiti qu roitiniria sagou.
24 Ba pana tamugou kaki goto tinoni Tuateira quke somanania na ona vaivagigalai ikikerena beto qu oqoro gigilai na toa golomona ti Setani vevei isa, sa manake vanigou mule kaki pogoso mamata.
25 Goto mu aru tamana vamamauria gu sisa qu isongia tinganai mana lame ara.
26 Ko isa sa turu varene beto sa kopu vaokotoria na roiti taqu tinganai mina kamu pa bebetona, sa mana vania na neqi ara ko mina mamataniria na pupuku tinoni sisa.
27 Ko na tinoni isa sa mina bangaraniria ko minake aru qeqeraniria; goto mina aru veiniria na raro patu sa taimimete,
28 kai muqisi vei ara mekaqu ba qa teku neqi tana Tamaqu, beto mana vania na seru vuvugei jonga ara sisa.
29 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sisa.

3

Na nongoro tadira na ekelesia pa Sadeisi

1 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Sadeisi sa api mu kutia:
Aipira sira na paranga tana tinoni isa sa toliniria ka vitu gagalana na Tamasa, beto ko sa isongoria ira ka vitu seru. Pira sau sisa, <Qa gigilariaqua ara sira na mua roiti. Qu tanonongoro na toamu sao, ba na matemu sa.
2 Mu suvere gegele, ko mu vaneqiria sira na mua uana qai tata mate. Ura qa dogoria ara sa kepore kai mua roiti sa okoto pana dodogoro tana Tamasa sao.
3 Mu roqu vakoititia sisa qu tei nongoro tekua tu perangana; mu vatabea sisa beto mu gabala loa pale na mua sela. Ba vei munake suvere gegele sao, poni sa mana lao tamu vei na tinoni ikikona sara, ko munake isongo gigila podekia ao sa na totoso totonai mana kamugo ara.
4 Ba koledia pana tamu sira ka vivisa tinoni pa Sadeisi qai lioso, qaike vukele pana sela vei ira sake tavapaji na dia poko. Ko ira sa mai vasae poko keala ko mai rerege tavitisiu ara, ura na padadi tugu mai roiti vei.
5 Isa sa turu varene pana ona rarange, sa mina tavasaenia na poko keala vevei isa beto maneke anyu palenia ara na isongona pana buka sa kolea nisongodi ira qai tekua na toa sisa. Mana ule votunia ara pana moena na Tamaqu beto tadira na mateana sa na isongona na tinoni isa.
6 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Piladelapia

7 <<Beto tana mateana pa ekelesia pa Piladelapia sa api mu kutia:
Aipira sira na paranga tana na liosona beto na sosotona. Isa sa isongia sa na vidulu tai Devita, ko totonai sa revangia na atakamana isa poni sa kepore kai tinoni sa boka pateia, beto tonai sa pateia poni sa kepore kai tinoni sa boka revangia. Pira sau sisa,
8 <Qa gigilariaqua ara sira na mua roiti. Dogoro, qa tei vanigo tu ara sa kai atakamana revangana ko muna nabulunisiu, ko kepore kame mina boka pateia sa na atakamana isa. Qa gigilaiqua sa nake lavatana sa na mua neqi, ba qu kopuniria ao sira na qua paranga, beto quke kilu palenisiu sara.
9 Dogoro! Ira kai puku minete tinoni tai Setani qai gigala muleniria na tinoni Jiu sosoto ba na sesekedi, sa kode ara tu mana valameria ko mai kokotungu pa moemu ao, ko mai gigilai ira sa ara qa roroqugo sao.
10 Ura qu kopunia ao sa na qua vavanau, ko qu turu vangajuria iira na tapata. Ko ao sa kode mana kopu

vasarego tugu ara pana totoso tapata kode mina raja pa kasia gusu doruna ko mina podekeria sira na tinoni pa peso.

11 Minake sovai beto mana lame sara. Mu kopu vatalenia gu sisa qu isongia, ko kepore kai tinoni mi teku variunigo sa na mua pinia.

12 Na tinoni sa turu varene sa mana veiniria na babara patubiti maurudi pana zelepade madina tana qua Tamasa, ko minake tavakanoko ketakoi sisa. Beto ko mana kutiria ara pana tana sa na isongona na qua Tamasa, beto na isongona na gugusu lavata tana Tamasa, isa na Jerusalema koregana mina votu lagere vei tana qua Tamasa pa noka, beto ko mana kutia tugu vei ara pana tana sa na isongoqu koregana.

13 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa vei sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sisa.

Na nongoro tadira na ekelesia pa Laodikeia

14 <<Beto pana tana mateana pa ekelesia pa Laodikeia sa api mu kutia:

Aipira sira na paranga tana na Agua, isa na tarangena beto sa vavakatonia na veveina na Tamasa, isa sa na Bangaradi ira doru vinapodaka tana Tamasa. Pira sau sisa,

15 <Qa gigilariaqua ara sira na mua roiti. Quke lomoso, beto quke mangini. Na qua nyorogua sa ao bu lomoso gu babu mangini gu qau!

16 Ba ao qu mangini vaikokorapai, quke lomoso gu beto quke mangini gu, ko kode mana lua votu palenigo ara pa mangaqu sao.

17 Ura qu paranga sao, Na tinoni isisongoqu, na puraqu, kepore kai sa qa qasania, qugu sao. Ba quke gigilai sa ao sa qu vaivasevi beto qu vaivaroroqu sao! Qu golaba, leqa beto na gagadomu.

18 Ko sa vei sa qa vavanaugo, ko mu lame vaia na qolo pana taqu, isa na qolo sa tavaliosona pana iku, ko mu isisongo vatale. Mu vaia tugu vei sa na poko keala ko mu vasaea ko muke vaivadodogoronia sa na vaivakeana na gagadomu. Beto ko mu vaia tugu na vuva mata ko mu vuvanigo ko mu babata.

19 Ara sa ira qa roroquria sa qa udukuria beto qa vavanauria tugu. Ko mu ngangali ko mu gabala loa pale sa na miu sela.

20 Vainongoro ko! Qa korapa turu pana atakamana sara ko qa kikia. Isa na tinoni mina nongoria na ovovelequ ko mina revangia sa na atakamana, poni sa ara mana tome tana ko mana teteku tavitia ara sisa, beto isa mina teteku tavitisiu sara.

21 Isa sa turu varene sa ara mana vamalumia sisa ko mina somana toqo tavitisiu pana qua totoqona bangara, kai muqisi vei tugu ara ba qa varene ko qa somana toqo pana totoqona bangara tana Tamaqu.

22 Na tinoni sa pore talingina sa mi nongoria sisa vei sa pojai na Gagala Tabuna pana tadira na ekelesia,> sau,>> sau sa na Tuna na Tinoni.

4

Na vinatarasae pa noka

1 Pa liguna sa vei inara, sa qa dogoro lao qau, sa qa batia ara sa kai atakamana sa tarevanga pa noka, beto ko na ovovele momoe qa nongoria sa sa vei na vaqorona na kuvili sa parangasiu, pira sau, <<Mei sale lani, ko ma vabatinigo sisa mina vei pa liguna api,>> saunisiu.

2 Pana totoso tugu isa sa qa taaru tamana pana Gagala Tabuna sara, ko totonai sa qa batia ara pa noka sa kai totoqona bangara, kai tinoni sa korapa toqona ketakoi.

3 Na dogorona isa na tinoni sa toqo ketakoi sa sa kilanga vei na patu poreveveidi vei na jasipa beto na kanaliani. Beto pana vailivutaina na totoqona bangara, sa na bibigo sa kilanga vei na patu emerolo.

4 Pana vailivutaina na totoqona
bangara, sa koledia sa ka rabete
made totoqona bangara mule. Ko
pana totoqona bangara ira sa qai kole
toqodia sira ka rabete made tinoni
mamata poreveveidi qai vasae poko
keala beto qai tarapaenia na tarapae
bangara qai taroiti pana qolo.
5 Pana totoqona bangara sa qai
vovotu lame sa na malarana na
kakapi vasiboro, na kukuku, beto
na pererekatana na paka oka. Beto
pa moena na totoqona bangara, sa
ka vitu juke qai vurungu, ira ka vitu
Gagalana na Tamasa.
6 Beto ko pa moena mutugu na to-
toqona bangara, sa kai sakasava sa
dodogoro vei na ivere sa kilanga lioso
vei na qelasi. Ko sa livutia na to-
toqona bangara pa keketaina sa ka
made manugu toadi, sa koledia na
matadi pa moedi beto pa ligudi.
7 Kame sa dodogoro vei na laione,
na vinaruana sa dogoro vei na bu-
lumakau marene, na vinauena sa
dodogoro vei na isumata tinoni, beto
ko na vinamadena sa dodogoro vei
na jako tatava.
8 Ira ka made manugu pira sa qai
okoto vovonomo babanadi beto ko
gagale matadi gu doru tinidi beto pa
kauru babanadi. Na rane na bongi sa
qaike noso kera vei pira,
<<Lioso, lioso, lioso
sa na Bangara Tamasa vivana
jola.
Isa sa kole perangana tu, sa korapa
kopira,
beto kode mina korapa tu vuka
risa,>> qarigu.
9 Ira ka made manugu toadi pira
sa qai vatarasaea na valavatia beto
qai paranga jonganania sisa sa toqo
pana totoqona bangara, isa na toa
kole jolana kamua na kamua. To-
tonai qai roiti vei inara ira, poni
10 sa qai gona toqo opo todongo
pa moena isa sa toqo pana totoqona
bangara sira ka rabete made tinoni
mamata, ko qai vatarasaea ira sisa
na toa kole jolana kamua na kamua.
Totonai qai kole kera vatarasaea poni
sa qai vakole goreria pana moena
totoqona bangara sa na dia tarapae
bangara, beto pira qarigu:
11 <<Na Bangara beto na mei Tamasa!
Sa garo tugu ko muna tekua ao
sa na vinatarasae, na vinalavata,
beto na neqi.
Ura ao gu qu vapodakaria sira
doru sakasava,
ko pana mua roroqu tugu ao
sa qai tavapodaka beto qai toa
sira,>> qarigu.

5

Na pepa tavijongona beto na lami

1 Beto qa batia ara sa kai pepa
tavijongona sa taaru pa lima kale
matuana isa sa toqo pana totoqona
bangara. Karu kalena na pepa tavi-
jongona isa sa sa pugele vaikalea na
kukuti beto sa tavamaurunia ka vitu
tita maulu.
2 Beto qa batia ara sa kai mateana
neqina jola sa vevela viviva vei pira,
<<I sei sa na padana ko mina po-
raka revangaria sira na tita maurudi
aipira ko mina revatia sa na pepa
tavijongona,>> sau.
3 Ba kepore sa kai tinoni pa noka,
pa peso babi pa kauru peso sa pada
bi revatia ko bi tiro dogoria.
4 Ko qa lukana viviva sara, ura ke-
pore sa kai tinoni bi tabata, isa sa
garo ko bi revatia ko bi tiro dogoria
sa na pepa tavijongona isa.
5 Poni sa paranga lamesiu sa
kame ira na tinoni mamata, <<Muke
lukana. Dogoro! Na laione pana
bubutu tai Jiuda, na tuti lamena
ti Devita. Isa sa na tinoni sa tei
vakilasia tu nona kana, ko isa sa
padana mina poraka revangaria sa
ka vitu tita maulu, ko mina revatia sa
na pepa tavijongona ina,>> sau.
6 Beto qa dogoro lao qau sa qa batia
sa kai lami, sa kole turu pana vaiko-
rapaina na totoqona bangara beto ka
made manugu, beto qai vailivutainia
ira na tinoni mamata sisa. Ba na lami
sa sa doro vei pu tei tavamate mai
tu. Na lami isa sa kolea ka vitu keke-
una, beto ka vitu tugu na matana,
isa ira ka vitu Gagalana na Tamasa

qai tagarunu lao pa doruna na kasia abana.
7 Sa lao sa na lami isa ko sa tekua
sa na pepa tavijongona sa taaru pa
kale lima matuana isa sa toqo pana
totoqona bangara api.
8 Ko totonai sa aru tekua na lami sa
na pepa tavijongona, sa qai todongo
sira ka made manugu beto ko ira
ka rabete made tinoni mamata pa
moena na lami. Qai okoto aru mike
hapu beto na baolo qolo. Na baolo
ira sa qai pugeleria na vuvuvusu
vavakukuvu umanga jongadi ira na
vavara tadira na tinoni tana Tamasa.
9 Ko qai kerania ira sa kai kera ko-
regana, pira qarigu:
<<Na padamu sao ko muna aru tekua
sa na pepa tavijongona
beto muna poraka revangaria ao
sira na tita maulu,
ura qu tavamate perangana sao,
ko pana orungumu ao
sa qai tapajuku mule vania na
Tamasa
sira na tinoni pa okoto bubutu
beto na okoto paranga,
beto pa okoto minete tinoni beto na
puku tinoni.
10 Qu tei roiti veiniria tu kai
bubutu iama ao sira,
ko mai nabulunia na oda Tamasa,
beto ko mai bangara pa peso,>>
qarigu.
11 Beto qa dogoro lao mule qau
sara, poni qa nongoria sa na
ovoveledi na soku tina mateana
qaike boka taanye. Qai turu vailivu-
tainia sa na totoqona bangara, ira
ka made manugu, beto ira ka rabete
made tinoni mamata.
12 Ko qai kera vaululu viviva vei
pira sira:
<<Sa pada ko mina tavalavata sa na
lami,
isa sa tavamate mai perangana!
Ura tana sa na neqi, na isisongo,
na gigalai, na viva, na vinalavata,
na vinatarasae,
beto na paranga jongana!>> qarigu.
13 Beto pa liguna isa qa nongoria
ara sa na ovoveledi doru vinapodaka
pa noka, pa peso, pa kauru peso, pa
kolo, beto ko dorudi qai kole pa doru
eqa, sa qai kera vei pira:
<<Tana sa toqo pana totoqona ban-
gara beto tana lami
mai lao sa na paranga jongana,
na vinalavata, na vinatarasae,
beto na neqi kamua na kamua!
>> qarigu.
14 Poni qai oe lao sira ka made
manugu, <<Agua!>> qarigu. Beto qai
todongo sira ka rabete made tinoni
mamata, ko qai vatarasaea sisa.

6

Ka vonomo tita maulu pana pepa tavijongona

1 Ego totonai sa poraka revangia na
lami sa kame ira ka vitu tita maulu,
poni sa qa nongoria ara sa kame ira
ka made manugu sa paranga qulutu
vei na paka oka, pira sau, <<Mei,
lame!>> sau.
2 Qa dogoro lao qau, poni sa qa ba-
tia sa kai hose keka. Ko na koina tugu
pa pokotona na hose sa kai tinoni sa
arua kai buala sa taiania, sa tavasae-
nia isa sa kai tarapae bangara, beto sa
votu lao vei na varene mi lao vakila-
sia na ona kana sau.
3 Beto totonai sa poraka revangia
na lami sa na tita maulu vinarua,
poni sa qa nongoria sa na manugu
vinarua pira sau, <<Mei, lame!>> sau.
4 Poni sa votu lame mutu sa kai
hose jimiri ko sa tavamalumunia na
tinoni sa koia na hose isa sa na neqi
ko mina varijo pale sa na bule pa
peso, ko mai vaivamate lao lame sira
na tinoni. Beto ko sa taiania tugu vei
isa sa na benete vaipera.
5 Beto totonai sa poraka revangia
na lami sa na tita maulu vinaue, poni
sa qa nongoria sa na manugu vin-
aue sa paranga vei pira, <<Mei, lame!
>> sau. Poni qa doro lao qau, poni
qa batia sa kai hose kukude, ko na
tinoni sa koi pa pokotona sa sa arua
sa kai sikele papadani mamata karu
na kaena.
6 Beto qa nongoro veinia sa lame
pa vaikorapaidi ira ka made manugu
sa kai ovovele, pira sau, <<Sa sae
jola sa na vavai, kai kilo vuiti gu

padana sa na tabarana na roiti pana kai rane, beto na padana na tabarana roiti pana kai rane tu sa kue kilo bali. Ba kita vaqasaria sa na oela beto na vaini qai kole pa inuma!>> sau.

7 Beto totonai sa poraka revangia na lami sa na tita maulu vinamade, poni sa qa nongoria sa na manugu vinamade sa paranga, <<Mei, lame! >> sau.

8 Ko qa doro lao qau, poni sa qa batia sa kai hose sa nyoro vabebeasa na tinina. Na isongona na tinoni sa koi pa hose sa i Mate, goto isa sa tuti pa liguna sa na isongona i hedisi.* Qai taiania ira karu sa na neqi ko mai vamatea sa na pikata vinamadedi na tinoni pa kasia gusu pana vaipera, na songe, na oja vioro beto na manugu pirudi.

9 Beto totonai sa poraka revangia na lami sa na tita maulu vinalima, poni sa qa batiria ara pa kutana na ia vavavakukuvuna sa na gagaladi ira na tinoni qai tavamate, ura qai vavakatonia na paranga tana Tamasa beto qai vavakato votunia na dia rarange lao tai Jisu.

10 Ko qai kukuku viviva vei pira, <<Bangara, ao na vivamu jola! Na liosomu beto na sosotomu sao! Ai tu mina koi vei sovaina beto muna pituria ko muna vakilasaria ao sira na tinoni pa peso qai vamategei agei? >> qarigu.

11 Qai okoto taiania tugu ira sa na poko keala gojo doruru, beto qai tavavanau ko mai minere vera iapeki, koi vei tu mina tavaokoto sa na anyedi ira na nabulu tavitidi beto na tasidi tana Karisito mai mate vei tugu qai mate vei ira.

12 Beto totonai qa batia sa poraka revangia na lami sa na tita maulu vinavonomo, poni sa raja sa kai nunu lavata, sa pae amu sa na tapo ko sa rodomo kukuni sa neqa, beto na popu sa sa peluku jimiri vei na orungu.

13 Na seru pa noka sa qai vukele gore pa peso, qai vei na vua piqi kisudi tonai sa japuria na oja lavata.

14 Beto na oka sa mumuriona vei na pepa sa tavijongo teku variu pale, beto doru kubo beto na ababana sa qai tavarijo pale pana dia kokolena.

15 Beto sa qai uku riu tome ovo pa leo bevi na baongo patu pa doru kubo sira na babangara pa peso, na tinoni poreveveidi, na kapini pa minete vaipera, na tinoni isisongo, na tinoni neneqidi, doru pinausu beto na tinoni taruvatadi.

16 Beto qai kiu alili laoria sira na kubo na patu, <<Ego, mu taqovara tarigei, ko mu vapaegei pana dodogoro tana na tinoni sa toqo pana totoqona bangara, beto ko vei tugu pana tagigiri vaivakilasana tana lami!

17 Ura sa kamu gu api sa na rane ikerena pana dia tagigiri. Ko kepore sa kai tinoni mina boka ukunia sa na vinakilasa api,>> qarigu.

7

Ka 144,000 tinoni tana Tamasa

1 Pa liguna sa vei inara sa qa batiria sa ka made mateana qai kole turu pana ka made uquna na kasia abana, ko qai aru vanogotoria sa ka made gava pa abana, ko kepore kai gava bi gava lao pa peso, pa kolo, beto pana gogou.

2 Beto sa qa batia mutugu ara sa kai goto mateana sa sale vei pa kale sagere tapo, sa pogosia na vinagigila tana na Tamasa toana, beto sa kuku viva laoria sira ka made mateana qai taiania na neqi ko mai vaqasai na peso beto na ivere.

3 Pira sau sa na mateana isa, <<Muke vaqasaria na peso, na ivere beto na gogou, koi vei mene vakoleniria mai tu na vinagigila pa readi sira na nabulu tana oda Tamasa,>> sau.

4 Ko qa nongoronia sa na anye vaikamudi ira qai tavakolenia na vinagigila tana Tamasa pana readi sa ira kai gogoto madengavulu ka

* **6:8** Na isongo ***Hedisi*** api na ginuana sa na ia tadira na tinoni matedi.

made tina, na koko lame veidi pana
ka manogarua doru bubutu Izireli.
5 Pa bubutu ti Jiuda ka manoga-
rua tina qai tavakolenia na
vinagigila,
pana bubutu ti Rubeni ka manoga-
rua tina,
pana bubutu ti Qadi ka manogarua
tina,
6 pana bubutu ti Asea ka manogarua
tina,
pana bubutu ti Naputalai ka manog-
arua tina,
pana bubutu ti Manase ka manoga-
rua tina,
7 pana bubutu ti Simione ka manoga-
rua tina,
pana bubutu ti Livai ka manogarua
tina,
8 pana bubutu ti Isaka ka manogarua
tina,
pana bubutu ti Zabuloni ka manoga-
rua tina,
pana bubutu ti Josepa ka manogarua
tina,
pana bubutu ti Benijimani ka manog-
arua tina sa qai tavakolenia na
vinagigila.

Na minete tinoni lavata pa doru pupuku tinoni

9 Ego pa liguna sa jola sa vei inara
sa qa dogoro lao qau, poni qa batia
sa kai vaikamu minete lavata, ke-
pore kai tinoni mina boka anye beto-
ria! Na lame veidi pana okoto puku
tinoni, na okoto bubutu, na minete
tinoni beto na okoto dia parangana
ko qai turu pana moena na totoqona
bangara, beto pa moena na lami. Qai
vasae poko keala gojo doruru beto
sira doru, beto qai okoto aru kavana
na gou pamu.
10 Beto qai vevela vei pira,
<<Na inaalo sa na koko lame veina
tana oda Tamasa,
isa sa toqo pana totoqona ban-
gara,
beto na koko veina pana tana lami!>>
qarigu.
11 Poni ira doru mateana qai turu
vailivutainia na totoqona bangara,
ira na tinoni mamata, beto ira
ka made manugu qai todongo pa
moena na totoqona bangara ko qai
vatarasaea na Tamasa, sa
12 pira qarigu,
<<Agua! Na vinatarasae, na
malakapi jojonga,
na gigalai, na paranga jongana,
na vinalavata, na neqi,
beto na viva sa tana oda Tamasa
kamua na kamua! Agua! >>
qarigu.
13 Beto sa kame ira na tinoni ma-
mata sa sa nanasa lamesiu, <<Ira sei
sa qai popoko keala pira, beto pai na
koko lame veidi sira?>> sau.
14 Qa oe laoia ara sisa, <<Qokolo, ko
ao tu qu gigilai sa, ara qake gigilai,>>
qaunia.
Poni sa paranga lamesiu, pira sau,
<<Aipira sira na votu lame veidi pana
totoso ngangangulu ikikeredi jola.
Qai tei valiosoria tu sira na dia poko
gojo doru ko qai tavakeka keala pana
orunguna na lami.
15 Ko inara sa vei sa qai turu pa
moena na totoqona bangara
tana Tamasa,
ko mai nabulunia na rane na
bongi
pana ona zelepade madina sisa.
Ko isa sa toqo pa totoqona ban-
gara
mina suvere tavitiria na kopu
vasareniria sira.
16 Maike isongo burana ligu,
beto maike isongo kidepe ligu,
beto na tapo babi kaki mangini
maike vakukuvuria.
17 Ura na lami sa mina dia sepati,
isa sa toqo pa vaikorapaina na
totoqona bangara,
beto isa sa mina toni laoniria pana
vuvugu kolo toana.
Beto na Tamasa mina nyunyu
paleria
doru oni kolo mata takulanga pa
matadi,>> sau.

8

Na tita maulu vinavitu sa taporaka

1 Beto totonai sa poraka revangia
na lami sa na tita maulu vinavitu,
poni sa sake ngudu vangada podeke
pana kai kobu aoa tu sa na oka.

2 Beto qa batiria sa ka vitu mateana qai turu pa moena na Tamasa, beto qai okoto taiania ira sa ka vitu kuvili.
3 Beto kai goto mateana sa arua na baolo qolo ketakoi sa takura na vavakukuvu umanga jongana sa sa lao turu katapa pana ia vavavakukuvu madina. Soku sira na vuvusu vavavakukuvuna sa taiania isa, ko mai tavavakukuvu tamo lao pana vavara tadira doru tinoni tana Tamasa pana ia vavavakukuvuna qolo isa sa kole pana moena na totoqona bangara.
4 Ko na tulana na vavakukuvu sa koko vei pana baolo qolo sa arua na mateana pa moena Tamasa sa sa sae tavitia na vavara tadira na tinoni tana Tamasa.
5 Beto sa tekua na mateana sa na baolo ko sa vapugelenia na naji iku toana, beto sa gona gorenia pa peso. Poni sa pererekata sa na paka oka, na kukuku sa tanongoro, sa kakapi vasiboro sa neqa, beto sa jou sa na peso.

Ka made kuvili momoe

6 Ego ira ka vitu mateana qai aruria ka vitu kuvili sa qai vanaqiti ko mai ivu qarigu.
7 Ko totonai sa ivua nona kuvili sa na mateana momoe, poni sa vukele gore koko pa vavagalo sa na kabu aisi beto na iku, qai vaisomanai orungu sa qai tagona gore pa peso. Ko sa vurungu beto pale sa kai pikata vinauena na peso, kai pikata vinauena na gogou sa tavurungu beto pale, beto ko doru buburu qai tavurungu pale.
8 Beto sa ivua na mateana vinarua sa na ona kuvili, poni sa kai sa sa vei kai kubo lavata sa vurungu sa sa tajopu gona gore pa ivere. Ko sa tapeluku orungu sa kai kobuna vinauena na ivere.
9 Beto kai kobuna vinauena ira na vinapodaka pa ivere sa koleria na toa sa qai mate, beto ko kai kobuna vinauena ira na vaka sa qai tapipiara.
10 Ego beto sa ivua mule na mateana vinaue sa na ona kuvili, poni sa vukele gore lagere vei pa noka sa kai seru lavata. Sa vuvurungu vei na juke ko sa vukele taria sa kai kobuna vinauena ira doru pie beto na vuvugu pie.
11 Na isongona na seru api sa i Pasa ko sa tapeluku vapasa sa kai kobu vinauena na pie, ko na kubo tinoni qai mateniria sa na pie ura qai pasa.
12 Beto sa ivua mule na mateana vinamade sa na ona kuvili, poni sa tavarodomo sa kai kobu vinauena na tapo, vei tugu kai kobu vinauena na popu beto ko kai kobu vinauena ira na seru, ko kai kobu vinauena na dia kabere sa sa tavarodomo. Ko kai kobu vinauena na rane sa sake kabere beto ko kai kobu vinauena na bongi ba sake rea tugu.
13 Beto qa doro qau, poni sa qa nongoria sa na pirangana kai jako, sa igigoro pa nulu vavagalo, beto sa vevela viviva vei pira, <<Mai takulangagadia tu! Mai takulangagadia tu! Mai takulangagadia tu sira qai suvere pa peso, totonai mai tanongoro na vaqorodi sira kue kuvili mai ivuria mule kue mateana qai kole!>> sau.

9

Na kuvili vinalima

1 Beto sa ivua na mateana vinalima sa na ona kuvili, poni sa qa batia sa kai seru sa koko vukele lagere veina pa noka ko sa tei vukele gore tu pa peso. Ko sa taiania isa sa na vidulu revangana na pou oqili kepore vinabetona.
2 Ko sa revangia na seru sa na pou oqili, poni sa votu sale vei pa oqili sa na tula kukude, sa tula vei kai iku nevolo lavata, ko sa amu vapaea sa na kaberena na tapo beto na oka.
3 Beto qai votu lame vei pa leo tula sira na kupo ko qai gore toqo pa peso, beto qai taiania ira sa na neqi veveina na neqi vaigarata tana mede pa peso.
4 Ba qai tasuqutu sira na kupo ko maike ngangangguluria sira na buburu pa peso, na gogou beto kaki umuma, goto ira gu na tinoni sake koleria na vinagigila tana Tamasa pana

readi sa qai tavamalumunia ko mai nganguluria sau.
5 Ko qai tavamalumunia ira sa mai vavitigiria sira na tinoni pa leona ka lima popu, ba qaike tavamalumunia ko mai vairia. Ko na vitigi qai vagosoroniria sa sa vei na garatani mede.
6 Ko pana korapadi na rane pana lima popu isa, sa mai nyaqoa na mate sira na tinoni, ba maike boka mate. Mai nyorogua matedia, ba na mate mina ukuniria.
7 Na dogorodi ira na kupo sa qai vei ira na hose qai tavatana lao pana vaipera. Pa batudi sa kole sa na sakasa sa doro vei na tarapae qolo, na isumatadi sa vei na isumata tinoni,
8 na vurungudi sa kakasa vei na vurungudi ira na rereko, beto na livodi sa gea vei na livo laione,
9 na raraqodi sa vapaea na sakasa sa doro vei na aeana, ko na burunguni babanadi tonai qai tatava sa sa vei na ovangadi hose beto na totopili qai koiria na tinoni vaipera ko qai tagara lao pana vaipera.
10 Na pikutudi sa vei na pikutuni mede ko pana pikutudi sa kole sa na neqi qai vavitiginiria na tinoni pana ka lima popu.
11 Na dia bangara sa na mateana pana pou oqili kepore vinabetona. Na isongona pana paranga Hiburu sa i Abadoni, goto pana paranga Qiriki sa i Apolioni.*
12 Na takulanga ikerena momoe sa sa jola, ba liguna isa sa kode mai tuti lame mule sa karu takulanga.

Na kuvili vinavonomo

13 Beto sa ivua na mateana vinavonomo sa nona kuvili, poni qa nongoria ara sa kai ovovele sa lame vei pana ka made kekeuna na ia qolo vavakukuvuna sa turu pa moena na Tamasa.
14 Sa paranga lao sisa pana tana mateana vinavonomo sa arua na kuvili, <<Mu ruvataria sira ka made mateana qai tapiko pa kai kale kekete pie lavata na isongona Iupareti! >> sau.
15 Ko qai taruvata sira ka made mateana qai tapiu vatana vakolenia sa na aoa, na rane, na popu beto na aoro tangutidi, ko mai boka vamateria sa ira na kobuna vinaue ira na tinoni pa kasia gusu.
16 Ko qa nongoria sa na anyedi ira qai koi pa hose sa karu gogoto milioni.
17 Api sa isa qa batia na veveidi pana tadira na hose beto ira qai koiria na hose: na aeana qai poko suqutuni raraqodi sa sa jimiri vei na iku, beto sa bu kukuduru, beto sa boe vei na nai. Ba na batudi na hose sa qai doro vei na batu laione, pa mangadi sa sa votu na iku, na tula beto na nai.
18 Aipira sira kue oja qai tavamatenia ira na kobuna pikata vinaue ira na tinoni pa kasia gusu: na iku, na tula, beto na nai, ira qai votu lame vei pana mangadi ira na hose.
19 Ura na neqi tadira na hose sa qai kole pa mangadi beto pa pikutudi na hose. Ura na pikutudi ba sa vei na dole sa pore batudi ko ira sa qai vapalekani tinoni.
20 Ira doru na tinoni qaike tavamate pana oja inara sa qaike gabala loa paleria sira na sakasa qai roitiniria pana limadi mekadi. Qaike koroto vatarasaeria sira na tomate ikikeredi, babi na beku qolo, na siliva, na patu boronisi, na gou, ira na sakasa qaike babata, na vainongoro na rerege.
21 Beto ko qaike gabala loa paleria sira na dia vavarivai, na dia potana nganganguluu, na toa vei na manugu, babi na ikiko.

10

Na mateana beto na pepa tavijongo iketena

1 Beto isa sa qa batia mule sa kai goto mateana neneqina sa lagere vei pa noka. Sa tapopoko pana lei sisa beto sa vailivutai pa nare batuna sa na bibigo, na isumatana sa tolanga

* **9:11** Na ginuana na paranga api pa paranga Luqa sa <<Jejegara>>.

vei na tapo, beto na nenena sa vei na iku sa vuvurungu memea.
2 Sa araruaona pa limana sa kai pepa tavijongona na iketena beto na tarevatana. Beto na nene kale matuana sa turunia pa ivere, goto na nene kale merina sa turunia pa peso,
3 beto sa kukuku vevela vei na kurumu ngangarana na laione. Pa liguna sa vevela isa, sa qai pererekata ka vitu paka oka.
4 Pa ligudi qai jola ka vitu paka oka, sa ma podalai kukuti qau sara, ba qa nongoria mule kai ovovele sa lagere vei pa noka pira sau, <<Muke ule votunia sisa qai pojai ira ka vitu paka oka; beto ko muke kutiria,>> sau.
5 Beto sa na mateana isa sa kole turu pa ivere beto pa peso sa alaka saenia pa noka sa na lima matuana,
6 beto sa maulu pana isongona na Tamasa, na toa jolana kamua na kamua, isa sa vapodakia na oka beto doru sakasa pa leona, na peso beto doru sakasa pa leona, beto na ivere beto doru sakasa pa leona. Pira sau sa na mateana, <<Kopira minake sovai lalaona sa na totoso!
7 Goto totonai mina ivua na mateana vinavitu sa na ona kuvili, sa mina vagore votua na Tamasa sa nona nyorogua golomona, isa vei sa tei pojaniria tu isa ira na ona nabulu tinoni kokorotai,>> sau.
8 Beto sa na ovovele qa nongoria sa lagere vei pa noka sa pira saunisiu, <<Mu lao ko mu tekua sa na pepa tavijongo revatana pana limana na mateana isa sa turu pa ivere beto pa peso,>> sau.
9 Poni qa lao sa tana mateana, ko qa pojania ko mi vanisiu na pepa tavijongo iketena qau. Poni pira saunisiu sisa, <<Pia, tekua ko mu gania. Kode mina pasa ilili pa iapamu sina, ba pa mangamu sa kode mina lomoso jonga vei na muji,>> sau.
10 Ko qa tekua ara sa na pepa tavijongo iketena pana limana na mateana, ko qa gania. Ko pa mangaqu sa qa valilingi veinia tugu na muji, ba totonai tu qa ponyolo betoa poni sa sa ilili pasa pana iapaqu.
11 Beto sa kai ule vanisiu mutu sa pira sa vei, <<Kopira muna kai kokoroto tariniria mule ao sira soku minete tinoni, na puku tinoni, ira okokoto dia parangana, beto ira na babangara.>>

11

Karu tinoni pogoso nongoro tana Tamasa

1 Ego qa taiania ara sa kai gou tiku sa dogoro vei na kolu papadana, beto qa tagarunu sara, pira sau, <<Mu turu ko mu padai sa na zelepade madina tana Tamasa, na idi vavavakukuvuna, beto mu anyeria sira qai vatarasae pa leona.
2 Ba munake padai sa na kakabarena na zelepade madina. Muna loa vakolea sisa, ura sa tei taianiria tu ira na tinoni karovodi sa na ia isa, ko kode mai tete anyanyunia ira sa na gusu madina ka madengavulu karu popu.
3 Beto kode mana garunu laoniria ara sira karu qua tinoni vavakato ko mai vasae poko babati karedi qai vavasaeria na tinoni qai takulanga, beto ko mai kole ule votunia sa na nongoro tana Tamasa pana kai tina karu gogoto vonomongavuluputa rane ira,>> sau.
4 Ko ira karu tinoni vavakato aipira sa na karu gou olive beto karu tuturuna juke qai turu pa moena na Bangara sa bangarania na peso.
5 Ko vei na tinoni mina nyorogua vapalekaria, poni sa na iku tu mina votu pana mangadi ira karu mina vurungu paleria sira na dia kana. Ko na tinoni mina nyorogua vapalekaria sa kode mina tavamate vei tugu isa.
6 Ira sa qai taiania sa na neqi, ko mai boka pateia sa na oka ko minake gore sa na okoro pana totoso mai ulule votunia ira na nongoro tana Tamasa. Qai isongia tugu vei sa na neqi ko mai boka pelukunia na orungu sa na pie, beto ko mai boka vavagosoroni okokoto oja sa na peso. Kode mai boka roiti vei pira sira pana ai totoso mai nyoroguania.

7 Totonai mai vaokoto betoa ira
karu sa na vavakatonia na nongoro
tana Tamasa, sa mina votu sale vei
pa leo pou oqili kepore vinabetona
sa na manugu piruna made nenena,
ko mina rajaria sira karu, ko mina
vakilasaria beto mina vamateria.
8 Ko na kokobu tinidi ira karu
tinoni vavakato aipira sa mai kole
vuvusudia pana lodaka soana lavata
pa gusu lavata poreveveina pana ia
ketakoi sa tavamate pa korosi na dia
Bangara. Qai vaisongo vavapadania
pa Sodomo beto pa Ijipi sa ketakoi.
9 Ko kue rane kobuna sa mai kole
dodogoria ira na tinoni pa okoto
minete tinoni, pa okoto bubutu, ira
okotodia parangana, beto ira na
okoto puku tinoni sa na kokobudi ira
karu beto mai daidia tugu golomoria.
10 Ko ira doru tinoni pa peso sa mai
qerania ira sa na matedi ira karu, ko
mai roiti inevanga beto mai vaibei
lao lame vaivana, ura ira karu tinoni
kokorotai pira sa qai vagosoroniria
na vitigi sira doru tinoni qai suvere
pa peso.
11 Ba sa jola kue rane kobuna sa na
gagala toana sa koko vei tana Tamasa
sa tomeria sira karu, ko qai gasa
turu. Ko qai matagutu vivitigi sira qai
batiria ira karu.
12 Beto qai nongoria ira karu tinoni
kokorotai aipira sa kai ovovele lavata
sa lagere vei pa noka, pira sau, <<Mei
sale lani!>> sau. Poni sa isa tugu qai
korapa dodorodia ira na dia kana, sa
qai koi pa lei sae gu pa noka sira karu.
13 Ko pana totoso tugu isa sa sa
raja sa kai nunu lavatana jola, ko sa
vukele tajegara sa na kobuna vina-
manoga na gugusu lavata isa, ko
ira ka vitu tina tinoni sa qai mate.
Goto ira na tinoni qai suvere jola sa
sa koi vei vairia na matagutu poni
qai vatarasaea gu ira sa na Tamasa
lavata pa noka.

14 Na takulanga vinarua sa sa koni
jola ba vera tu, na takulanga vinaue
sa nake sovaina beto mina lame!

Na kuvili vinavitu

15 Beto sa ivua na mateana vinavitu
sa na ona kuvili, poni sa qai tanon-
goro sira na ovovele vevela pa noka,
pira qarigu,
<<Na binangara pa kasia gusu
sa kopira na ona na oda Bangara
beto na ona Karisito,
ko na Tamasa mina kole Bangara ka-
mua na kamua,>> qarigu.
16 Ko ira ka rabete ka made tinoni
mamata qai kole toqo pana dia
totoqona bangara pana moena na
Tamasa, sa qai kokopo todongo gore
pa peso, beto qai vatarasaea sa na
Tamasa,
17 pira qarigu,
<<Bangara, na Tamasa vivamu jola,
qu korapa kopira beto qu kole
perangana tu,
qe paranga jongana lao tamu.
Ura qu vadogoronigei na mua
neqi lavatana
ko kopira qu tei bangara tu!
18 Ira na pupuku tinoni sa qai
tagigiri,
ba na totoso tagigiri tamu sa sa ka-
mua gu sa kopira.
Sa kamua gu sa na totoso muna
tutiniria
ira doru tinoni qai tei mate tu.
Sa kamua gu sa na totoso mai
tatabara
sira na mua nabulu na tinoni kokoro-
tai,
beto dorudi ira na mua tinoni,
ira qai pangaganigo, na ikete na
lavata.
Sa kamua gu sa na totoso mai
tapipiara
sira na tinoni pipiara pa peso,>>
qarigu.
19 Beto sa tarevanga sa na ataka-
manana na zelepade madina tana
Tamasa pa noka, beto sa tabata pa
leona nona zelepade madina sa na
Bokese Vinaego. Beto sa mamalara
kakapi vasiboro sa na kapi, sa tanon-
goro na kukuku, beto qai pererekata
sa na paka oka, sa jou na nunu beto
qai vukele gore lagere sa na kakabu
aisi.

12

Na rereko beto na ratovo

1 Beto sa votu lame vei pa noka sa
kai vinagigila vaivagabarana jola. Sa
bola votu sa kai rereko sa pokonia na
tapo, na popu pa kauru nenena, beto
pa batuna sa tarapaenia ka manoga-
rua seru.
2 Tei pore iapana tu sa na rereko
isa, ko sa vivitigi beto sa lukana ura
mi vapore koburu gu sau.
3 Beto sa sa votu lame gu mule
sa kai vinagigila vaivagabarana pa
noka. Sa bola votu gu sa kai ratovo
jijimirina lavata, ka vitu batuna, ka
manogaputa kekeuna, beto qai okoto
vasolapa tarapae bangara sira doru
batuna.
4 Ko sa iruniria na pikutuna isa sa
na kobu vinauedi ira na seru pa noka
ko sa gona goreniria pa peso. Beto sa
lao turu pa moena na rereko sa tata
vapodo koburu sa na ratovo, ko mina
ponyolo doruria sa na melalu mina
vapodoa na rereko sau.
5 Ko sa vapodoa na rereko sa
kai melalu, na tuna marene, isa
mina vakilasa betoria beto mina
bangaraniria doru pupuku tinoni. Ba
sa tasaputu sae tana Tamasa sa na
ona koburu, pana totoqona bangara
tana Tamasa.
6 Beto sa na rereko sa uku riuona pa
qega, na ia sa vatanai na Tamasa ko
mina takopu beto na tavateteku sa na
rereko isa, pana kai tina karu gogoto
vonomongavuluputa rane.
7 Ego ko sa poraka votu gu sa na
vaipera pa noka, ko i Maekolo beto
ira na ona minete mateana sa qai
rajai sa na ratovo. Poni na ratovo
beto ira na ona minete mateana ba
qai raja vaibeidia tugu,
8 ba sa tavakilasa sa na ratovo beto
ko ira na mateana tana, beto ko qai
taiju pale pa noka.
9 Ko sa tagona gore pale pa peso
sa na ratovo, isa tugu sa na dole pa
moa, na isongona sa na bangaradi ira
na tomate babi Setani, isa sa sa toni
vapiruria doru tinoni pa kasia gusu.
Ko ira na ona mateana sa qai tagona
gore tavitinia tugu isa.
10 Beto qa nongoria mule ara sa
kai ovovele pa noka, pira sa vevela
viviva vei,
<<Kopira sa tabata sa na inaalo, na
neqi
beto binangara tana Tamasa!
Kopira mina bangarania na kasia
gusu
sa nona Karisito.
Ura sa tei tagona gore tu pa peso
sisa sa kokole pitu tutiria doru
rane na bongi
pana moena na oda Tamasa sa na
sela tadira na tasida.
11 Ira na tasida qai tei vakilasia tu
sisa pana orunguna na lami,
beto pana dia vavavakato votuna na
paranga tana Tamasa,
beto ko qaike rabeke vakamunia
pa mate sa na dia toa.
12 Inara sa vei ko mu suvere qera
agou na noka,
beto ko agou doru qu suvere ke-
takoi!
Goto mu takulanga sagou na peso na
ivere!
Ura sa tei goregana tu pana
tamugou ina
sa na bangaradi ira na tomate.
Sa tagigiri vivitiginia sisa
ura sa gigilaiona isa na ona totoso
mina kole roiti
sa sa tei papaka tu,>> sau.
13 Totonai sa gigilai na ratovo sa
tei tagona gore tu pa peso sisa, poni
sa sa podalai gu nyaqo tututia isa ko
mi nganganguliа sa na rereko isa sa
vapodoa na koburu marene sau.
14 Ba sa taiania na rereko isa sa
karu babanana na jako lavata, ko
mina boka tatava uku riu pana ia sa
vatana vakolea na Tamasa ko mina
takopu na tavateteku sisa pana kue
aoro kobuna, ko ketakoi sa mina
tavasare tana ratovo.
15 Poni sa tue votunia na ratovo pa
mangana sa na nyoro pie, ko sa tuti
pa liguna na rereko, ko mi pogoso
vaole riu palea sau.
16 Ba na peso sa tokania sa na
rereko; sa tapaqala revanga sa na
peso, ko sa ponyolo pale sa na nyoro
pie sa tue votunia pa mangana na
ratovo.

17 Poni sa tagigiri vivitiginia na ratovo sa na rereko isa, ko sa lao gu rajaria sira doru tuna na rereko qai suvere jola, ira qai vatabea na garunu tana Tamasa, beto qai tarange pana dia vavakatona na sosoto ti Jisu Karisito.
18 Ko sa kole gu turuona pana nagasana pa nole sa na ratovo.

13

Karu manugu made nenedi pirudi

1 Beto qa batia mutugu sa kai manugu made nenena piruna sa podaka votu lame pa ivere, ka manogaputa keuna, beto ka vitu na batuna. Qai solapa pana kekeuna sa ka manogaputa tarapae bangara, beto sa okoto takuti pana okoto batuna sa kai isongo sa ajai sa na Tamasa.
2 Ko na manugu qa batia sa sa dogoro vei na leopadi, na nenena sa vei na nene bea, goto na mangana sa vei na mangana na laione. Ko na ratovo sa vania na manugu piruna api sa na ona neqi, na ona totoqona bangara beto na ona neqi binangara.
3 Kai batuna sa doro vei sa vavainia kai paleka vaivamatena, ba sa tei tasalana tu ko sa tei mavo tu sa na paleka. Ko qai gabara beto sira doru tinoni pa kasia gusu, ko qai tutia sa na manugu piruna isa.
4 Ko doru tinoni sa qai vatarasaea sa na ratovo, ura isa tugu sa vania nona neqi sa na manugu piruna. Beto qai vatarasaea tugu vei sa na manugu piruna isa, pira qarigu, <<Kepore sa kame bi neqi viva vei na manugu piruna! Beto ko kepore sa kame mina pada rajai ko mina vakilasia isa!>> qarigu.
5 Sa taiania tugu na manugu piruna isa sa na boboka pana paranga ko sa paranga vavalavatai beto sa vamoroania na Tamasa. Beto sa tavamalumu sisa ko sa boka varoitia nona neqi ka madengavulu karu popu.
6 Sa podalai paranga sisa ko sa poja vivikeria sa na Tamasa, sa poja vivikeria sa na isongona na Tamasa, na ia sa suveria na Tamasa, beto ko vei tugu ira doru qai suvere pa noka.
7 Beto sa tavamalumunia tugu isa sa mina rajaria na vakilasaria sa na tinoni tana Tamasa. Beto sa taiania tugu isa sa na neqi ko mina bangaraniria ira doru bubutu, na minete tinoni, na tinoni okokotodia parangana beto na pupuku tinoni.
8 Ko mai vatarasaea doru tinoni sisa, ira na tinoni tonai tu sa oqoro taroiti na kasia gusu sa sake takuti na isongodi pana buka sa kolea na isongodi ira qai tekua na toa. Na buka isa sa tana na lami sa tavamate mai perangana.
9 Na tinoni sa pore talingina sa mi
vainongoro!
10 Isa mina tatoni raputu variu,
sa mina taraputu lao tugu ketakoi.
Isa sa tavamatenia na benete vaipera,
sa mina mate tugu pana benete vaipera.
Ko sa vei sa mai turu vangaju sira na tinoni tana Tamasa.
11 Beto qa batia mutugu sa kai goto manugu made nenena piruna sa votu sale vei pa leo peso. Karu kekeuna qai vei na kekeuna na lami, goto na ovovelena sa vei na ovovelena na ratovo.
12 Doru neqi tana na manugu piruna momoe sa sa varoitiria isa pa moena na manugu momoe. Ko sa vagabararia sira doru tinoni pa peso ko qai vatarasaea sisa na manugu momoe. Isa sa na manugu sa vavainia mai na paleka vaivamatena perangana ba sa tei tasalana tu sa na palekana.
13 Na manugu vinarua sa roiti vavoturia mule sa na roiti lalavata vaivagabaradi, ko na iku tu pa noka ba sa valageria pa peso pana moedi ira na tinoni.
14 Ko pana roiti vaivagabarana sa tavamalumunia isa sa roitinia pa moena na manugu momoe sa sa toni vapiruria na manugu vinarua sira na tinoni. Sa garunuria tugu sira qai suvere pa peso ko mai gurai tugu kai beku, na kirena ko na valavatana na

manugu momoe sa tavapaleka pana benete vaipera ba sake mate.
15 Sa tavamalumu sa na manugu vinarua ko sa singo lao vania na toa sa na beku kirena na manugu momoe, ko na beku isa sa boka paranga beto sa vamateria tugu sira doru qaike vatarasaea na beku isa.
16 Ko na manugu sa paranga jujukuria sira doru tinoni, ikete na lavata, isisongodi na golabadi, na tinoni taruvatadi na pinausu, ko mai tavakole betoniria na vinagigila pa lima kale matuadi babi pana readi sau.
17 Ko kepore sa kai tinoni mina boka vaiona sakasa babi vavainiria nona sakasa vei minake isongia isa sa na vinagigila api, na isongona na manugu ikikerena babi na nabana na isongona isa.

18 Ko na gigalai tomena tu mina boka revangia sapi. Isa sa isongia na gigalai sa mi roiti votunia sa na nabana na manugu isa, ura na nabana kai tinoni sisa. Ko na nabana isa sa 666.

14

Na lami beto ira na ona tinoni

1 Ego qa doro qau poni qa batia mule sa na lami sa korapa turu pa kubo pa Zaione, beto qai korapa turu tavitia isa sira kai gogoto madengavulu ka made tina tinoni, ko sa takuti pana readi sa na isongona na lami isa beto na isongona na Tamana.
2 Beto qa nongoria sa kai ovovele sa lagere vei pa noka, na ovovele isa sa sa ovanga vei na kijarana na tigi pie beto sa pererekata vei na paka oka, beto ko na ovovele qa nongoria sa sa vei na ovovelena na mike hapu sa tapidiki.
3 Beto qai kerania ira sa kai kera korega pana moena na totoqona bangara, beto pana moedi ka made manugu toadi beto ira na tinoni mamata. Kepore kai tinoni bi vanonogai sa na kera isa, goto ira tugu kai gogoto madengavulu ka made tina tinoni sa pajukuria na Tamasa pa gugusu pa peso sa qai gigilai.
4 Aipira sira qaike vapaji muleniria ira na rereko, ura qai kopu vakorega muleniria mekadi. Aipira sira qai tutia ketakoi sa lao vei na lami. Aipira sira qai tapajuku pana tadira na tinoni pa peso, ko qai vei na vua moena sa tavalao pana tana Tamasa beto na lami sira.
5 Kepore kai seseke bai pojai beto sa lioso na dia toa.

Na nongoro tadira kue mateana

6 Beto sa qa batia mule sa kai goto mateana sa tatava sae pa nulu vavagalo, sa pogosia na nongoro jongana kole jolana mina vavakato vaniria ira qai suvere pa peso- ira na okoto pupuku tinoni, na okoto bubutu, ira okoto dia parangana beto na okoto minete tinoni.
7 Sa vevela viva sisa, pira sau, <<Mu pangagania na Tamasa beto mu vania na vinatarasae sisa. Ura sa kamua sa na totoso vaituti tana ko mina tutiniria ira na tinoni. Mu vatarasaea isa sa vapodakia na oka, na peso, na ivere, beto na vuvugu pie!>> sau.
8 Sa tuti ligu lame gu mule sa kai mateana vinarua, pira sau, <<Sa tei vukele tapiara tu! Sa tei vukele tapiara tu si Babiloni, na kuta gugusu lavata! Isa sa vabuku vadigereniria na ona vaini- na vaini toa bisibosinasira doru pupuku tinoni,>> sau.
9 Beto sa tuti ligu mule sa kai mateana vinaue, sa vevela viviva vei pira, <<Ira na tinoni qai vatarasaea na manugu piruna beto isa na beku kirena isa, beto ko ira na tinoni qai tekua na vinagigila tana manugu piruna pana readi babi na limadi,
10 sa mai bukua tugu vei na vaini vinakilasa lavata tana Tamasa, isa sa vei na vaini sake tavaisomanai pie pana ona kapa vinakilasa. Ko ira qai vei inara sa mai tekua na vitigi pa iku nai, pana moedi ira na mateana madidi beto na lami.
11 Ko na tula rovuna na iku sa vavitigiria sa sa memea votu ko sa toa kamua na kamua. Ko kepore korotona na rane na bongi sa na vitigi tadira

qai vatarasaea na manugu piruna beto na beku kirena na manugu piruna, beto ko ira na tinoni qai tekua na vinagigilana na isongona isa,>> sau sa na mateana.
12 Ko sa vei sa mai turu vangaju sira na tinoni tana Tamasa, ira na tinoni qai vataberia na garunu tana Tamasa beto qai range vanabua i Jisu Karisito.
13 Beto qa nongoria ara sa kai ovovele sa lagere vei pa noka, pira sau, <<Mu kutia sapi: mai tamana sira kopira mai mate pana roiti tana Bangara!>>
<<E, sosoto tugu! >> sau sa na Gagala, <<Mai minere vatale, ura na vuana na dia roiti jongana sa tadoro gigila,>> sau.

Na totoso lolokete pa peso

14 Beto qa doro qau poni sa qa batia sa kai lei keala, beto pa nare lei isa sa toqo sa kame sa vei na Tuna na Tinoni. Pa batuna sa vasaea na tarapae bangara sa taroiti pa qolo, beto pa limana sa arua kai likoto gea ngongodo lomotoni vuiti.
15 Beto sa votu lame vei gu mule pa zelepade madina sa kai mateana ko sa vevela laoia sa isa sa toqo pa nare lei, <<Mu teku varoitia sa na mua likoto ngongodoni vuiti ko mu aburia sira na vuiti. Ura sa tei kamua tu sa na totoso ababu; sa tei matua tu sa na kasia gusu!>> sau.
16 Poni sa iruniria na ona likoto ngongodoni vuiti na tinoni sa toqo pa lei sa na kasia abana ko sa taabu sa na umuma pa peso.
17 Beto kai mateana mule sa sa votu lagere vei pa zelepade madina pa noka, sa pogosia mutugu kai likoto tetekuni qurepi sa jola na ganina.
18 Beto sa kai goto mateana mule sa kopunia na iku sa sa votu lame vei pana ia vavavakukuvuna, beto sa vevela laoa sisa sa arua na likoto sa jola na ganina, <<Mu varoitia sa na mua likoto ganina ko mu kotopo vaikamuniria sira na vuvungu qurepi pa kasia abana, ura qai tei mamadara tu sira na vuvungu qurepi!>> sau.
19 Poni sa irunia pa peso na mateana sa na ona likoto tetekuni qurepi, ko sa kotopo vaikamuniria sa na vuvungudi na qurepi pa kasia abana beto sa gona laoniria pana ia lavata ketakoi qai tatete momonyo tekuni piena sa na qurepi. Ko na ginuana api sa na vinakilasa tana Tamasa qai gosoria ira na tinoni ikeredi.
20 Ko pa peguruna na gugusu sa kole sa na ia ketakoi qai tatete monyo sira na qurepi, ko na ululuna na orungu sa nyoa votu ketakoi sa sa tata kamua na ruana na hose beto sa nyoro kamua tata kue gogoto kilomita.

15

Ira na Mateana beto ira na Oja Bebetodi

1 Beto qa batia mule ara sa kai vinagigila pa noka, na poreveveina beto na vaivagabarana. Koledia ketakoi sira ka vitu mateana qai okoto mekai ka vitu oja, ko ira sa na oja bebetodi, ura ira sa qai ule votunia na kokora tana Tamasa.
2 Beto qa batia sa kai sakasava sa vei na ivere sa kilanga lioso vei na qelasi sa vaisomanainia na iku. Beto qa batiria sira qai vakilasia sa na manugu piruna, na kirena isa, beto na nabana na isongona isa, ura qaike vatarasaea sa na manugu isa. Qai kole turu tata pana ivere sa kilanga lioso vei na qelasi, ko qai aruria pana limadi sira na mike hapu sa vaniria na Tamasa.
3 Beto qai kerania sa na kera tai Mosese, na nabulu tana Tamasa, beto na kera tana lami:
<<Na poreveveidi beto na vaivagabaradi
sira na roiti tamu,
Bangara Tamasa vivamu jola!
Na tuvisidi beto na sosotodi sira na
mua uana,
Bangara tadira na pupuku
tinoni.
4 I sei sa minake boka pangaganigo
ao?
Ura ao gu mekamu sa na liosomu.

Doru pupuku tinoni sa mai lame tamu
ko mai todongo vatarasaego,
ura na mua uana tuvisidi sa qai bola votu,>> qarigu.

5 Pa liguna sa vei isa qa batia sa tarevanga pa noka sa na zelepade madina pa Aqaqo Vinaego.

6 Beto qai votu lame pa zelepade madina sira ka vitu mateana qai pogosia ka vitu oja, qai vasaeria na poko keala kikilangadi, beto na qolo qai kilisavaraniria pa raraqodi.

7 Beto kame ira ka made manugu toadi sa sa okoto ianiria ira ka vitu mateana sa na baolo qolo sa pugelia na tagigiri tana Tamasa na toa kole jolana kamua na kamua.

8 Na zelepade madina sa sa pugelia na tula sa lame vei pana neqi beto na viva lavata tana Tamasa. Ko kepore sa kai tinoni sa boka tomea na zelepade madina tinganai qai tavagore votu okoto beto tu sira ka vitu oja tadira ka vitu mateana.

16

Ka vitu vinakilasa bebetodi

1 Beto qa nongoria sa kai ovovele lavata sa koko lame vei pa zelepade madina, sa paranga vei pira pana tadira ka vitu mateana, <<Mu lao, ko mu vuva gorenia pana abana pa peso sira ka vitu baolo tagigiri tana Tamasa,>> sau.

2 Ko sa lao na mateana momoe ko sa vuva gorenia pana abana pa peso sa na ona baolo, poni sa rajaria na tubu tadoala beto na vaivitigina jola sira qai tekua na vinagigilana na manugu piruna, beto ira qai vatarasaea na beku kirena isa.

3 Beto na mateana vinarua sa sa vuva gorenia pa ivere sa na ona baolo, ko sa jimiri vei na orungudi ira na tinoni matedi sa na ivere, ko ira doru sakasava toadi pa ivere sa qai mate beto.

4 Beto na mateana vinaue sa vuva gorenia pana pie beto doru vuvugu pie sa na ona baolo, ko qai tapeluku orungu beto sira doru.

5 Beto qa nongoria sa na parangana na mateana sa kopuniria na kolo, pira sau,
<<Ao na tuvisimu,
na kopiramu beto na perangaimu tu, na Liosomu,
ura na tuvisina sa na mua vaipitu ao.

6 Ura qai vanyororia na orungudi
ira na mua tinoni beto ira na tinoni kokorotai,
ko kopira qu vabukuniria na orungu ao sira qai varivai.
Na padadi tugu ira sa na vinakilasa isa!>> sau.

7 Beto qa nongoria mule ara sa na ovovele sa lame vei pana ia vavavakukuvuna, pira sau,
<<E, Bangara, ao na Tamasa vivamu jola,
qai tuvisi beto qai sosoto sira na mua vaipitu!>> sau.

8 Beto na mateana vinamade sa vuva gorenia pana tapo sa na ona baolo, poni sa tavamalumu sa na tapo ko sa vakukuvuniria na iku sira na tinoni,

9 ko ira na tinoni sa qai tavakukuvu vivikere pana manginina na tapo, ko qai poja vivikeria tu ira sa na isongona na Tamasa isa sa neqi jolaniria na oja. Ba qaike gabala loa pale tu ira sa na dia sela ko bai vatarasaea na Tamasa.

10 Beto na mateana vinalima sa vuva gorenia pana totoqona bangara tana manugu piruna sa na ona baolo, poni sa togai na rodomo kukuni sa na binangara tana manugu piruna, ko qai garatia tu na meadi sira na tinoni, ura sa koi vei ngaoloria na vitigi.

11 Beto ko qai poja vivikeria ira sa na Tamasa pa noka, ura sa ngaoloria na vitigina na tubudi. Ba qaike gabala loa pale ira sa na dia roiti ikikeredi.

12 Beto na mateana vinavonomo sa vuva gorenia pa pie Iupareti sa na ona baolo, ko sa pidili sa na kolo, ko sa tavatana vakole vaniria na soana karovo sira na bangara mai lame vei pa sagere tapo.

13 Sa beto isa sa qa batiria sa kue gagala ikikeredi qai dogoro vei na

bakarau. Kue gagala ikikeredi aipira sa qai votu lame vei pana mangana na ratovo, pana mangana na manugu piruna, beto pana mangana na tinoni kokorotai sesekena.*

14 Ura ira sira na gagaladi na tomate ikikeredi qai vavavotu roiti vaivagabaradi. Kue gagala ikeredi aipira sa qai votu lao pana tadira na bangara pa doru gugusu pa peso, ko qai vaikamuniria ko mai vaipera pana rane lavatana tana Tamasa vivana jola.

15 (<<Mu vainongoro! Kode mana lao vasiboro vei na tinoni ikikoqu sara! Mina tamana sisa sa korapa suvere gegele, beto sa kopuniria na ona poko ko minake rerege gagado, na tavakekea pana vaikamu tinoni,>> sau si Jisu.)

16 Ko qai vaikamuniria pana kai ia qai gigalania Amaqedoni pana paranga Hiburu ira na gagala ikikeredi sira na bangaradi na gugusu pa peso.

17 Beto sa na mateana vinavitu sa vuva gorenia pa vavagalo eqa sa na ona baolo, poni sa tanongoro sa kai ovovele lavata sa lame vei pana totoqona bangara pa zelepade madina, sa paranga vei pira, <<Kopira sa okoto!>> sau.

18 Beto sa kakapi vasiboro sa neqa, sa tanongoro na kukuku, sa perekata sa na paka oka, beto sa jou sa kai nunu lavatana jola. Totonai vei sa taroiti na tinoni pa popodalaina sa sa oqoro pore kai nunu bi kamua sa na lavatana na nunu api.

19 Ko sa tapaqala ue sa na pesona na gusu lavata, beto ira na gugusu tadira na pupuku tinoni sa qai tajegara beto. Ko pana soana vei isa sa sa vakilasia na Tamasa sa na kuta gugusu pa Babiloni, ko sa vabukunia sa na vaini pana ona kapa vaivakilasana.

20 Doru nusa sa qai maragutu betodia beto na kukubo sa qai tavaarare betodia.

21 Beto na kabu aisi pa noka na papada limangavulu kilo na okoto mamatadi sa qai vukele tariria na tinoni ko tinganai qai vamoroania tu ira sa na Tamasa, ura na ikerena jola sa na oja isa.

17

Na tugele lavata beto na manugu piruna

1 Beto kame ira ka vitu mateana qai aruria ka vitu baolo sa sa lagere ko pira sa paranga veinisiu, <<Mei, lame ko ma vabatinigo na vinakilasa isa mina taroiti pana tana na rereko tugelena sa toqo pana keketaidi soku pie.

2 Ira na bangara pa gugugusu pa peso sa qai roiti vabosi tavitia sisa, beto ko ira na tinoni pa peso ba sa tei vabuku vadidigereniria tu na vainina na ona roiti bosina isa,>> sau.

3 Beto sa qa tatoni pana neqi tana Gagala Tabuna ko qa tapogoso lao pana kai qega sara. Ketakoi qa batia ara sa kai rereko sa koi pa narena kai manugu piruna jijimirina, sa takuti pana tinina sa na gagale isongo qai vamoroania na Tamasa beto ko ka vitu batuna beto manogaputa na kekeuna sa na manugu piruna isa.

4 Na rereko isa sa sa vasaea na poko davalana beto na jijimirina beto sa sarinia na qolo, na patu poreveveidi beto ko na patu kikilangadi sa na tinina, beto sa arua pana limana sa kai kapa qolo sa pugelia na uana vaivakekeadi beto na pajidi ira na ona toa roiti vabosi.

5 Beto pana reana sa takuti sa kai isongo sa pae na ginuana:

BABILONI NA KUTA
NA TINADI DORU TUGELE BETO
DORU UANA BOSIDI PANA
KASIA GUSU.

6 Beto qa batia ara sa na rereko sa digere talenia na orungudi ira na tinoni tana Tamasa beto ira qai mate talenia na dia rangena i Jisu.

Ko totonai qa batia isa sa qa gabara vivitigi.

* **16:13** Na tinoni kokorotai sesekena sa na manugu piruna vinarua.

7 Poni sa nanasa veinisiu pira sa na
mateana: <<Ai sa vei ko qu gabara
tu sao? Ma ule vakabere vanigo
sa na ginuana golomona na veveina
na rereko ina, beto ko veveina isa
na manugu piruna ka vitu batuna
beto ka manogaputa kekeuna, isa na
manugu ketakoi sa koi na rereko ina.
8 Na manugu piruna qu batia ao
ina sa na toana mai tu perangana, ba
sa tei mate tu; beto tata mina votu
sale vei pana leo oqili kepore vina-
betona sisa ko na vinabetona sa kode
tapipiara sisa. Ira na tinoni suveredi
pa kasia gusu sake takuti nisongodi
pana buka sa kolea nisongodi ira qai
tekua na toa jola pa popodalaina tu
sa taroiti na kasia gusu, sa kode mai
gabarania ira sisa tonai mai batia.
Ura na toana mai tu perangana sisa;
kopira sa tei mate tu; ba kode mina
bola ligu sisa.
9 Ko api sa na gigalai tomena tu
mina boka revangia na ginuana. Ira
ka vitu batuna sa ira ka vitu kukubo
ketakoi sa totoqo na rereko, ko ira ka
vitu bangara tugu sira.
10 Ka lima sa tei jola tu na dia bina-
ngara, ba kame sa korapa, goto isa na
vinavitu sa sa oqoro lame, ba totonai
mina lame isa poni sa kode na totoso
papakana gu sa mina bangara isa.
11 Goto isa na manugu piruna na
toana perangana, ba kopira tei ke-
pore tugu, sa isa tugu sa na bangara
vinavesu, ko isa sa kame tugu ira ka
vitu sisa, ko kode mina gosoriagana
tugu na vinakilasa sisa.
12 Goto ka manogaputa kekeuna qu
batiria sa ira ka manogaputa ban-
gara sira. Qai oqoro tekua na neqi
binangara sira, ba tonai mai tekua na
neqi ko mai bangara sa kode mai kole
bangara tavitia kai aoa sa na manugu
piruna.
13 Ira ka manogaputa aipira sa
kame gu na dia roroqu ko mai loa lao
vania gu na manugu piruna sa na dia
neqi na viva.
14 Ira pira mai rajai sa na lami, ba
mina vakilasaria na lami sira. Ura
isa sa na Kuta tadira na kuta beto
na Bangara tadira na bangara. Mai
varene tavitia isa sira na ona tinoni
takukudi, taviledi beto qai turu va-
mauru pana dia rarange,>> sau sa na
mateana.
15 Beto pira mule saunisiu sa na
mateana, <<Ira na pie qu batiria ao,
ira qai kole pa keketaina na rereko
tugele, sa ira na gogoto tinoni, na
minete tinoni, na pupuku tinoni beto
ira na tinoni okokotodia parangana.
16 Goto ka manogaputa kekeuna
beto na manugu piruna qu batiria ao,
sa maike tavaraguania sa na rereko
tugele isa. Ko mai teku variunia sira
doru ona sakasava sa isongoria beto
mai loa vagagado pale. Mai gani rika-
tia na masana beto mai vato pale pa
iku.
17 Ura sa vakolea na Tamasa tu pa
bulodi sa mai vei tugu ko mina gore
votu sa na ona roroqu tonai mina
kame na dia vinaego beto qai loa
lao vania na manugu piruna sa na
dia neqi binangara ko tinganai mai
gore votu beto sa doru paranga tana
Tamasa.
18 Goto isa na rereko qu batia ao ina
sa na gugusu lavata sa bangaraniria
doru bangara pa peso,>> sau.

18

Sa tajegara tapiara na gugusu Babiloni

1 Ego sa jola inara sa vei sa qa
batia mule sa kai goto mateana sa
lagere vei pa noka. Sa isongia na neqi
lavatana jola sisa beto na malakap-
ina sa vakaberia sa na kasia gusu.
2 Sa vevela viviva vei pira sisa,
<<Sa vukele tajagara! Vukele taje-
gara!
I Babiloni, na kuta gugusu
lavata!
Ko kopira na dia ia susuverena na
tomate,
na dia gusu susuverena ira na
ongu ikikeredi,
na susuverena tadira na manugu
tatavadi,
nake liosodi beto qaike tatavaragua.
3 Ura na ona vaini bisibosina

sa vabuku digereniria sira doru
pupuku tinoni.
Beto ira na babangara pa peso
sa qai roiti vabosi tavitia sisa.
Beto ko ira na tinoni qai vaivavai lao
lame
sa qai isisongo talenia sa na roiti
vabosi tana,>> sau.
4 Beto qa nongoria mule ara sa kai
ovovele sa lagere vei pa noka, pira
sau,
<<Mu votu taloa lame pana gugusu
isa
sagou na qua tinoni,
ko muke somanania
na uana ikikerena tana,
ko muke somana gosoria
na vinakilasa tana!
5 Ura qai vaitotopare sae pa noka
sa na sela tana,
beto ko sake koroto roquria na
Tamasa
sira na roiti ikikeredi tana.
6 Mu roiti laonia tana
sisa vei sa roiti laonia isa tadira
goto,
vatamo ruania padana nona roiti
sa na vinakilasa tana,
na ona kapa sa mu vatamo ruania
na neqina na buku sa vaivabuku
vadigerenia.
7 Kai muqisi vei sa valavata mulenia
mekana
beto sa suvere vatatalegana,
poni sa ao ba mu vania tugu
na vitigi beto na takulanga.
Ura pa bulona pira sau sisa,
<Na kalao qa toqo bangara sara,
nake nanaboko sara,
beto ko na takulanga manake isongo
gosoria,> sau.
8 Ko sa vei sa na oja mina gosoro-
ria isa
sa mai mekarai raja pana kai rane gu:
na mate, na takulanga, beto na
songe.
Beto mina tavurungu pana iku,
ura na Bangara na Tamasa mina
vakilasia isa
sa na vivana jola,>> sau sa na ovovele
pa noka.
9 Beto ira na bangara pa peso, ira
qai somana roiti vabosi tavitia isa
beto qai suvere vatalegadia vei isa, sa
mai lukana beto mai lukana takulan-
gania sisa, tonai mai batia na tulana
na iku sa gania isa.
10 Ira kode mai turu pa souna tu,
ura qai matagutu kita mai somana
tavavitigi qarigu, beto pira marigu,
<<Vaivatakulanga jola! Vaivataku-
langa jola!
Na kuta gugusu lavata!
Babiloni, na kuta gugusu neqina jola!
Pana kai totoso papakana gu
sa sa kamugo na vinakilasa! >>
marigu.
11 Ira na tinoni vavai pa peso mai
lukana takulangania sisa, ura kepore
mule na tinoni bi vaitekuria na dia
sakasava.
12 Kepore tugu bi vairia na dia
qolo, na siliva, na patu poreveveidi
beto na patu kikilangadi, beto ko vei
tugu ira na poko lineni, na poko ji-
jimiridi, na kala davala, na silika. Na
gou umumanga jongadi qaike boka
vavainiria, na barasi, na aeana, na
patu mabolo sa sae na vaidi qaike
boka vairia, beto kai sava qai gi-
galania na aivori sa taroiti pana livo
manugu, beto na gou poreveveidi.
13 Beto na oela umumanga jonga
na vuvurunguna, na pepiumu umu-
manga jonga. Beto ko vei tugu na
vavakukuvu ruqa umanga jonga, na
moa. Beto na vaini, na oela olive,
na palava, na vuiti, beto vei tugu na
bulumakau, na sipi, na hose beto na
totopili qai ragataria beto vei tugu na
pinausu qai tavai teku.
14 Qai paranga lao pana tana sira
na tinoni vavai,
<<Ira doru sakasava qu nyonyorogua
jolaniria ao
sa qai tateku pale pana tamu.
Beto doru sakasa qai bata jonga beto
qai kilanga
sa qai mumuridia pana tamu,
ko kopira munake isongo bati liguria!
>> qarigu.
15 Ko ira na tinoni vavai qai
isisongo talea na kole roiti vavai pana
gusu lavata isa sa mai turu pa souna
ura qai matagutu kita mai somana

gosoria na vitigi tana, sa mai lukana takulangania sisa,
16 pira marigu,
<<Vaivatakulanga jola! Vaivatakulanga jola!
Sa na kuta gugusu lavata!
Sa tavapopokonia na poko poreveveidi,
na poko davalana beto na jijimirina,
sa tavasarinia na qolo, na patu poreveveidi,
beto na patu kikilangadi!
17 Ba pana kai totoso papakana gu
sa qai mumuri betodia sira na isisongo aipira!>> marigu.
Ko ira doru kapini pana vaka, ira qai tuti pa vaka, beto ira na boe, ira qai roiti teku poata pa vaka, sa mai turu pa souna,
18 ko mai lukana sa totonai mai batia na tulana na iku sa vurungia na gugusu, ko pira marigu, <<Kepore sosoto sa kai gugusu bi poreveveina jolania na kuta gusu lavata ina! >> marigu.
19 Beto mai repo tarini kovuru peso na batudi beto mai lukana takulangania vei pira,
<<Vaivatakulanga jola! Vaivatakulanga jola!
Na kuta gugusu lavata!
Ira doru poredia vaka qai rerege pa ivere
sa qai isisongo pana isisongo tana!
Ba pana kai totoso papakana gu
sa qai mumuri betodia sira doru sakasava!
20 Mu suvere qeqera sa agou pa noka,
beto agou na tinoni tana Tamasa,
na tinoni tagarunumiu beto na tinoni kokorotai.
Ura sa tei vakilasania tu na Tamasa isa
sira na ngangangulu sa roiti lamenia isa tamugou,>> marigu, sau sa na ovovele.
21 Beto sa sa ovulu tekua tu kai mateana neneqina sa kai patu doa lavata, ko sa gona gorenia pa ivere lavata, beto sa paranga,
<<Inara mina tavakilasa vei
si Babiloni na kuta gusu lavata.
Mina tagona gore valupi vei na patu pa kolo,
ko minake isongo tabata ligu.
22 Ko minake tanongoro ligu pana tamu
sa na ovoveledi na mike hapu, na keradi na tinoni, na kuvili!
Ira na bobokadi pana okokoto roiti pa lima
sa maike tabata ligu pana tamu.
Beto ko na ovoveledi na patu doa vavakovuru palava
sa maike isongo tanongoro pana tamu.
23 Na kaberena na juke
minake isongo tabata ligu pana tamu,
beto maike isongo tanongoro ligu
sa na ovoveledi ira na marene na rereko koni vaialavadi.
Ira na mua tinoni vavai
sa qai tinoni poreveveidi jola pa kasia gusu,
beto ira doru pupuku tinoni
sa qai tatoni vapiru pana potana ikeredi tamu,>> sau.
24 Ko sa tavakilasa si Babiloni, ura sa tagoreniria isa sa na orungudi ira doru tinoni tana Tamasa, ira na tinoni kokorotai, beto ko ira doru qai tavamate pa kasia gusu!

19

Na vatarasae pa noka

1 Pana ligudi aipira sa qa nongoro veinia ara na ovovelena kai vaikamu minete lavata sa pa noka, pira qarigu,
<<Vatarasaea na Tamasa!
Na inaalo, na vinalavata, beto na neqi
sa tana na oda Tamasa!
2 Ura qai tuvisi beto qai sosoto sira nona vaituti!
Sa tei pitua tu isa sa na rereko tugele lavata
isa sa toni vaselai na gugusu pa peso
pana ona uana bosina.
Ko sa vakilasia na Tamasa sisa,
ura sa vamateria na ona nabulu,>> sau.
3 Beto qai kai vevela viva vei mule pira,
<<Vatarasaea na Tamasa!

Na tulana na iku sa vurungia na
gusu lavata isa
sake koroto sae kamua na kamua,>>
qarigu.
4 Poni qai opo kokopo gore sira
ka rabete made tinoni mamata, beto
ko ira ka made manugu toadi, ko
qai vatarasaea sa na Tamasa sa toqo
pana ona totoqona bangara, pira
qarigu,
<<Agua! vatarasaea na Tamasa! >>
qarigu.

Na vavolo vaialava tana lami

5 Beto kai ovovele sa sa koko lame
vei pana totoqona bangara, pira sau,
<<Vatarasaea na oda Tamasa,
agou doru na ona nabulu
beto agou doru tinoni ikete na lavata
qu pangagania na Tamasa,>>
sau.
6 Beto qa nongoro veinia ara na
ovovelena kai minete tinoni lavata sa
ovanga vei na kijarani pie, beto sa vei
na pererekatadi na paka oka lavata,
pira qarigu,
<<Vatarasaea na Tamasa!
Ura na Bangara, na oda Tamasa
vivana jola, sa sa bangara.
7 Ta qeqera beto ta mekarai qeqera,
beto ta vania na vinalavata sisa.
Ura sa tei kamu tu sa na totoso va-
ialava tana lami,
ko sa tei vatana vakolea tu
mekana sa na ona rereko.
8 Sa tei taiania tu na rereko
sa na poko koregana sa vasaea,
sa kilanga beto na liosona,>> sau.
(Na poko koregana sa ira na uana tu-
visidi tadira na tinoni tana Tamasa.)
9 Beto sa paranga lame taqu sa na
mateana, pira sau, <<Mu kutia sa pira
sau, <Mai tamana sira na tinoni qai
tasoru ko mai somanania na vavolo
vaialavana na lami,> mugu. Aipira sa
na paranga sosotodi tana Tamasa,>>
sau sa na mateana.
10 Poni qa kokopo gore todongo
pa nenena ko ma vatarasaea qau,
ba pira tu saunisiu, <<Muke roitinia
isa! Ura ara sa kai nabulu vevei
mutugu ao beto veveidi tugu ira na
tasimu qai ule votunia na vavaka-
tona i Jisu Karisito. Na Tamasa tu sa
mu vatarasaea! Ura na vavakatona i
Jisu sa sa vakanokoria ira na tinoni
kokorotai ko qai ule votunia nona
nongoro,>> sau.

Na tinoni sa koi pana hose keka

11 Beto qa batia sa na oka sa tare-
vanga, poni qa doro qau sa qa ba-
tia sa kai hose keka ko isa sa koi
pa narena na hose sa sa tagigala Na
Tarangena beto Na Sosoto. Ko pana
tuvisi sa tutiniria sira na tinoni beto
sa rajaria na ona kana.
12 Na matana sa qai vei na
memeana na iku, beto pa batuna na
kubo tarapae bangara sa vasaeria.
Kai isongona sa takuti kolena pana
tana, ba kepore na tinoni sa gigilai
goto mekana gu isa sa gigilai sa na
isongo isa.
13 Sa vasaea na poko gojo doru
sa tavatubulunia na orungudi ira na
ona kana. Na isongona sa Na Paranga
tana Tamasa.
14 Beto qai tutia ira na minete
tinoni vaipera pa noka, qai vasaeria
na poko keala poreveveidi, na
liosodi, beto qai okoto koi pa naredi
na hose.
15 Sa bola votu vei pana man-
gana sa kai benete vaipera sa jola
na ganina, isa mina vakilasaniria ira
na pupuku tinoni qai kanai, beto
mina bangaraniria ko minake aru
qeqeraniria. Mina vakilasa vama-
teria isa sira pana ona tagigiri na
Tamasa vivana jola, mina vei puputa
kai tinoni sa kole tetete vakoloria na
qurepi pana tete momonyoni vaini.
16 Beto sa takuti pana ona poko
gojo doru beto pana avana pa kale
nene matuana sa na isongo pira qai
paranga vei:
NA KUTA TADIRA NA KUTA BETO NA
BANGARA TADIRA NA BAN-
GARA.
17 Beto qa batia mule sa kai
mateana sa kole turuona pa narena
tapo, beto sa kole kukuria sira doru
manugu tatava qai kole tatava lao
lame pa vavagalo eqa, pira sauniria,
<<Mei, lame vaikamu pana vavolo
lavata tana Tamasa!
18 Mu lame ko mu ganiria na
masadi ira na bangara, na masadi ira

na mamata tadira na tinoni vaipera, na masadi ira na varene, na masadi na hose, beto na masadi ira na tinoni qai kokoi pa naredi na hose, beto ko na masadi ira doru tinoni, na tinoni taruvatadi na pinausu, ikete na lavata!>> sau.

19 Beto isa sa qa batia sa na manugu piruna beto ira na babangara pa peso, beto na dia pupuku tinoni vaipera lavata sa qai vaikamu, ko mai rajai sa isa sa koi pa narena na hose, beto ko ira na tinoni vaipera tana qarigu.

20 Ko sa tateku sa na manugu piruna tataviti na tinoni kokorotai sesekena sa roroitiniria na roiti vaivagabaradi pa moena na manugu piruna. Ira tugu na roiti vaivagabaradi aipira sa sa toni vapiruniria ira qai tekua na vinagigila tana manugu piruna beto ko qai vatarasaea na kirena manugu piruna. Ko ira karu pira sa qai tagona lao toa pa leo kolo iku sa vurungia na nai.

21 Goto ira doru dia tinoni vaipera sa sa vamate beto paleria isa sa toqo pana hose, pana ona benete vaipera isa sa bola votu lame vei pana mangana. Ko qai poteniria doru manugu tatavadi sa na masadi.

20

Kai tina aoro

1 Beto qa batia sa kai mateana sa lagere vei pa noka, sa korapa araruaona sa na viduluna na pateina na oqili kepore vinabetona, beto kai seni lavata.

2 Sa vakilasia ko sa aru tamania sa na ratovo, isa na dole kolena tu pa moa, na isongona sa na bangaradi ira na tomate babi i Setani ina, ko sa piu vakole pale kai tina aoro.

3 Sa piu betoa poni sa gona kura gorenia pa leo oqili kepore vinabetona beto sa patei tari vamauria beto sa vakolenia kai vinagigila mauruna ko minake tarevanga, ko mike toni vapiruria na pupuku tinoni, tinganai mina okoto kai tina aoro. Pa liguna tu isa, beto mina taruvata pana kai iqo totoso papakana.

4 Beto qa batiria sa okoto totoqona bangara, beto ira na tinoni qai korapa toqoria, ira qai tavamalumunia na vaituti. Ira sa na ongudi ira qai tamaja kujuku na batudi, pana ginuana ira sa qai ule votunia na vavakatona i Jisu beto na paranga tana Tamasa, beto ko qaike vatarasaea ira sa na manugu piruna babi na beku kirena, beto qaike tekua na vinagigila tana manugu piruna pana readi babi na limadi. Ira sa qai toa mule ko qai toqo bangara tavitia na Karisito kai tina aoro.

5 Ko inara sa vei sa na totoso turu mule momoe mai turu mule ira na tinoni. Goto ira doru tinoni matedi qai kole jola sa qaike toa mule, tinganai sa jola sa kai tina aoro.

6 Mai tamana sira qai somana turu mule pana totoso turu mule momoe; na ona tinoni na Tamasa sira. Ira sa minake vakilasaria na mate vinarua, goto ira sa na iama tana Tamasa beto tana Karisito, beto ko mai bangara tavitia isa pana kai tina aoro.

Sa tavakilasa si Setani

7 Totonai mina jola sa kai tina aoro, sa mina taruvata ketakoi sa tapiu si Setani,

8 ko mina votu lame toni vapiruria sira pupuku tinoni pa made vivisona na kasia gusu, ira qai tagigala Qoqi beto Maqoqi. Mina vaikamuniria i Setani sira ko mai vaipera, ko na sokudi ira sa sa vei tugu na nagasa pa poanana.

9 Qai saea sa doru eqa pa peso ko qai vaikamu amu vailivutainia ira sa na gugusu ia tadira na tinoni tana Tamasa beto isa na gugusu taroroqu vivitigina tana. Ba sa lagere tu sa na iku pa noka, ko sa vurungu vamate betoria sira doru qai vaikamu.

10 Goto na bangaradi ira na tomate, isa sa toni vapiruria ira na tinoni, sa sa tagona lao pana pou kolo iku beto na iku nai manginina. Isa sa na ia ketakoi qai tagona lao na manugu piruna beto na tinoni kokorotai sesekena, ko mai kole tavavitigi

viviva pana ia isa na rane na bongi ko mina kamua na kamua.

Na vaituti bebetona

11 Beto qa batia ara sa kai totoqona bangara, na lavatana beto na kekealana, beto qa batia tugu sisa sa toqo ketakoi. Qai ukunia na oka beto na peso sisa, qai mumuridia ko qaike tabata ligu.
12 Beto qa batiria sira qai tei mate tu, na iketedi na lavatadi, qai kole turu pa moena na totoqona bangara. Qai taviloto revanga sira na buka, beto sa taviloto revanga mule sa kame isa na buka sa kolea nisongodi ira qai tekua na toa. Ko qai tatuti sira qai tei mate tu, pana okokotona na dia roiti qai roitiniria, vei qai takuti pana buka ira.
13 Beto na ivere sa lua votuniria sira na tinoni matedi pa leona, beto na mate beto na ia tadira na matedi ba qai lua votuniria sira na tinoni matedi qai kole pa leona, ko qai tatuti pana okokoto roiti qai roitiniria.
14 Beto na Mate beto ko na ia tadira na matedi sa qai tagona lao pana ovuku iku. Na ovuku iku api sa isa na mate vinarua.
15 Ko ira doru sake takuti na isongodi pana Buka Toa, sa qai tagona lao pa leo ovuku iku.

21

Na Noka Koregana beto na Peso Koregana

1 Beto qa batia sa na oka koregana beto na peso koregana. Ura sa tei maragutuona tu sa na oka momoena beto na peso momoena, beto na ivere ba sa maragutuona tu.
2 Beto qa batia sa na gugusu madina, isa na Jerusalema koregana, sa korapa votu lagere vei tana Tamasa pa noka. Ko sa tei tavasari vatanana tu, ko sa babata jonga jola vei na rereko sa tavatana ko mina alavia sa na marene mina tekua.
3 Qa nongoria mule sa kai ovovele lavata sa lame vei pana totoqona bangara, pira sau, <<Vainongoro, na susuverena tana Tamasa sa sa kole tavitiria ira na tinoni! Ko isa mina suvere tavitiria beto ira sa mai ona tinoni isa. Na Tamasa mekana mina suvere tavitiria ko mina dia Tamasa.
4 Mina nyunyu paleria sira na oni matadi. Na mate mina kepore sa totonai, beto vei tugu na takulanga, na lukana, beto na vitigi. Ura na sakasa leludi sa qai tei mumuri tu,>> sau.

5 Beto sa paranga sisa sa toqo pana totoqona bangara, <<Vainongoro, ara qa vakorega betoria sira doru sakasava!>> sau. Beto pira saunisiu mule, <<Mu kutiria sa aipira, ura na paranga aipira sa na tarangedi beto na sosotodi,>> sau.
6 Beto pira mule saunisiu, <<Kopira qai okoto beto sira na sakasa aipira! Ara sa na alapa beto na omeqa, na popodalaina beto na vinabetona. Isa na tinoni sa kidepe sa ara mana vania na pie bukuna sa lame vei pana vuvugu pie sa kolea toa jola, ko minake vaia sa na pie isa.
7 Ko na tinoni mina varene pana rarange sa mina teku isongoria sa na sakasa aipira pana taqu, beto ko ara sa mina na ona Tamasa, goto isa sa mina tuqu ara.
8 Goto ira na mamatagutu arudi, ira qai vukele pana dia rarange, ira sa paji na dia toa, qai vaivamate, qai roiti vabosi, qai roroiti potana, qai vavatarasae beku, beto ira doru tinoni sesekedi sa na iadi sa pa ovuku iku nai. Ko isa sa na mate vinarua,>> sau.

Na Jerusalema koregana

9 Beto kame ira ka vitu mateana, ira qai aruria ka vitu baolo sa pugeleria ka vitu oja bebetodi, sa sa lame pana taqu ko sa paranga vei pira, <<Mei, lame ko ma vabatinigo na rereko isa na maqotana na lami,>> sau.
10 Beto sa igorosiu na Gagala sara beto sa pogoso sagere saenisiu na mateana pana kai kubo lavatana beto na ululuna jola. Beto sa vadogoronisiu sa na Gusu Madina Jerusalema, isa sa korapa lagere vei pana tana Tamasa pa noka.

11 Ko na gusu isa sa kilangania na malakapina na Tamasa, ko na kilangana sa vei kai patu porereveina, sa kilanga lioso vei na patu jasipa.
12 Na babana pana vailivutaina sa na lavatana beto na ululuna, ka manogarua atakamanana, ko ka manogarua mateana tugu sa qai kopu pana okoto atakamana. Qai takuti pana atakamanadi sa na isongodi ira ka manogarua bubutu Izireli.
13 Qai okoto kukue atakamana beto sa ka made kalena: kue keta pa sagere tapo, kue keta pa suvu tapo, kue pa kale meri, beto kue pa kale matua.
14 Na babana tobana na gugusu lavata isa sa tavaturu pana ka manogarua patu patubiti maurudi, beto qai okoto takuti pana patu ira sa na isongodi ira ka manogarua tinoni tagarunudi tana lami.
15 Ko isa na mateana sa parangasiu ara sa sa arua kai kolu qolo papadana, ko mi padai sa na gugusu, ira na atakamana, beto na babana tobana sau.
16 Qai vaitoto beto sa ka made kalena na gusu lavata isa, ko na kakasana sa sa vaitoto vei tugu na revatana. Sa padani kolu papadana sa na gugusu lavata poni na kakasana, ululuna, beto na revatana na gugusu sa qai okoto karu tina made gogoto kilomita beto.
17 Sa padai mutugu na mateana sa na babanana, sa kai gogoto madengavulu kobu lima na ululuna. Sa pada veinia tugu qai papada vei ira na tinoni totonai.
18 Na babana tobana sa na patu jasipa, goto na gusu doruna sa sa taroiti pana qolo, sa kilanga vei na qelasi liosona.
19 Na patu kokovanana na babana tobana na gusu lavata sa sa tasari vovolosonia na okokoto patu poreveveidi. Na patu kokovana momoe sa na patu jasipa, na vinarua sa bu vei na patu sapira, na vinaue na aqate sa nyoro vajimiri, goto na vinamade sa na patu emerolo.
20 Na vinalima sa na patu sadonikisi soku kalana, na vinavonomo sa na patu kanaliani, na vinavitu na patu kiresilaiti boboe, na vinavesu na patu berielo, na vinasia na patu topazi, na vinamanogaputa na patu karaesoparasi, na vinamanogameka sa na patu jasinita, beto na vinamanogarua sa na patu ametiseti.
21 Ira ka manogarua atakamana pori sa qai okoto taroiti pana ka manogarua patu kikilangadi. Beto na soana lavata pana gusu lavata sa sa taroiti pana gagale qolo ko sa kilanga lioso vei na qelasi.
22 Kepore sa kai zelepade madina ba batia pa korapana na gugusu, ura isa tugu na Bangara na Tamasa vivana jola beto na lami sa na zelepade madina tana gugusu lavata isa.
23 Na gugusu isa sake kilu isongia na tapo babi na popu ko bai vakaberia sa na gugusu, ura na malakapina na Tamasa sa kabere pa vailivutaina beto na lami sa na juke tana gugusu isa.
24 Ko ira na pupuku tinoni sa mai rerege pana kabere tana gusu isa beto ko ira na bangara pa peso sa mai pogoso laonia na dia isisongo vinalavata pana gusu isa.
25 Na atakamana sa maike isongo tapatei na rane doruna, ura kepore bongina sa na ia isa.
26 Beto mai pogoso tome laonia pa korapa gugusu lavata isa sira na isisongo jojongadi beto na vinalavata tadira na pupuku tinoni.
27 Goto minake isongo tavatome lao pana gugusu isa sa kai sakasava pajina, babi isa sa roroitinia na roiti vaivakeadi beto sa seseke. Ba ira gu sa takuti na isongodi pana Buka Toa tana lami sa mai tome pana gugusu isa.

22

1 Beto sa vabatinisiu tugu na mateana sa na pie vaivatoana, sa lioso vatatale, sa nyoro lagere vei pana totoqona bangara tana Tamasa beto na lami,

2 ko sa nyoro gore vei pa korapana
na soana lavata pa gugusu lavata.
Pana karu kalena na ovuku sa turu
sa na gou vaivatoana, sa vua manog-
arua totoso pana kai aoro, kai to-
toso pa kai popu; beto ko ira na equ-
runa sa na sasalanadi ira na pupuku
tinoni.
3 Kepore kai sa talevena pana tana
Tamasa sa mina kole pa gugusu isa,
goto na totoqona bangara beto na
lami gu sa pana ia isa beto ira na ona
nabulu sa mai vatarasaea.
4 Kode mai batia na isumatana isa,
beto mina takuti pana readi sa na
isongona isa.
5 Na bongi sa mina kepore sa ke-
takoi, beto na juke beto na tapo sa
maike kilu kole, ura na Bangara, na
Tamasa gu sa na dia kabere, ko ira
sa mai kole gu bangara kamua na
kamua.

Na mule lame tana Karisito

6 Beto sa pira saunisiu sisa, <<Na
paranga aipira sa na tarangedi beto
na sosotodi. Na Bangara, isa tugu
na Tamasa sa ianiria na neqi ira na
tinoni kokorotai, sa sa garunia sa
nona mateana, ko mi vabatiniria sira
na ona nabulu, ira na sakasava sa
tata mai pidoko lame.
7 Mu vainongoro ko! Sa tata gu na
lamequ sara! Mai tamana sira qai
vataberia na paranga kokorotai qai
kole pana buka api!>> sau.
8 Ara Jone, sa qa nongororia beto
qa batiria sira doru sakasa aipira.
Ko totonai qa nongoria na batiria
poni sa qa kokopo gore pa peso ko
ma vatarasaea sa na mateana isa sa
vabatinisiu na sakasava inara qau,
9 poni sa paranga sa na mateana,
<<Dai, muke roitinia isa! Ara ba
kai nabulu veveimu tugu ao, beto
veveidi tugu ira na tavitimu, na
tinoni kokorotai, beto ko ira doru qai
vataberia na paranga pana buka api.
Goto na Tamasa tu sa mu vatarasaea!
>> sau.
10 Beto pira sa poja veinisiu,
<<Muke aru golomoria sira na
paranga kokorotai pana buka api,
ura sa tata lame gu sa na totoso tonai
mai pidoko lame sa aipira.
11 Goto kopira sa isa na tinoni
sa roitinia na roiti ikikerena, sa mi
lalaona tugu roitinia na ikerena, isa
sa paji na ona toa sa mi toania tugu
laona sa na toa pajina; isa sa tuvisi
mi laona tugu roiti vatuvisi, beto isa
sa lioso na ona toa sa mi suvere lioso
tugu laona,>> sau.
12 Sa paranga si Jisu, <<Mu vain-
ongoro! Sa tata gu na lamequ sara.
Mana pogosoria lame sa na pinia
mana ianiria na tinoni, isa na padana
na okokotona na dia roiti qai roi-
tiniria.
13 Ara sa na alapa beto na omeqa,
na momoe beto na liligu, na popo-
dalaina beto na vinabetona.
14 Mai tamana sira qai tei valioso-
ria tu na dia poko, ko mai tava-
malumu ko mai tutia sa na soana sa
lao tome vei pana atakamanana na
gusu lavata, ko mai somana tekua sa
na vuana na gou vaivatoana.
15 Goto pa peguruna na gugusu
lavata sira qaike tavamalumu ko mai
tome sira na tinoni ikikeredi, ira qai
roroiti potana, na roiti vabosi, vaiva-
mate, vatarasae beku, beto ko ira sa
learia na roiti seseke.
16 Ara Jisu sa qa garunu laonia sa
na qua mateana, ko mina vavaka-
tonia pana tadira na ekelesia sira
na sakasa aipira. Ara gu sa na tuti
lamequ beto na podo tutiqu pana tai
Devita, beto ara tugu sa na seru vu-
vugei jonga sa tolanga,>> sau.
17 Na Gagala beto na maqotana na
lami sa qai paranga lao tai Jisu, <<Mu
lame,>> qarigu.
Beto ko isa sa nongoria na paranga
api ba mi paranga vei tugu, <<Mu
lame,>> miu.
Ko agou doru qu kidepe, sa mu
lame. Isa sa nyorogua sa mi tekua
sa na kolo vaivatoana sa kepore na
vaina.

Ira na paranga vinabebeto

18 Ara Jone sa qa paranga vabalau-
ria sira doru qai nongoria na paranga
kokorotai qai kole pana buka api:

na tinoni mina vatamo laoniria mule kakiana, sa kode mina tamo lao vania mule na Tamasa pana tana sira na oja qai takuti pana buka api.

19 Beto na tinoni mina teku paleria sira kaki paranga kokorotai qai kole pana buka api, sa mina teku palea tugu na Tamasa pana tana sa na iana pana vuana na gou vaivatoana beto pana gugusu madina qai tavavakato pana buka api.

20 Isa sa vavakatoniria doru sakasava aipira sa sa paranga, <<E, sa tata gu na lamequ sara!>> sau.

Agua. Mu lame, Bangara Jisu!

21 Na vairoqu vaialona tana Bangara i Jisu mi kole somana pana tamugou dodoru tinoni tana Tamasa! Agua.